

מערכת חמץ ומצה סימן א בדין הנאה מחמץ א) חמץ בפסח דאסור בהנאה אי שרי להקריח בו.

נראה דתלוי במה שנתחלקו הרבנים פרי חדש ופרי תואר ביו"ד סי' ח"ק ס"ק כ"א בדברים שעיקרם לאכילה ולא להקריח בהם ולהפר"ח מותר להקריח בהם ולהפר"ח אסור להקריח בהם דאף דריחא לאו מילתא היינו שאינו כגוף האיסור אבל הנאה פורתא איכא עי"ש ואם כן חמץ דאין עיקרו להקריח אלא לאכילה באנו למחלוקת הנ"ל ובפרי חדש א"ח ריש סי' תמ"ח פתב דבשיירי פנסת הגדולה הביא בשם האו"ה דמותר להקריח חמצו של נכרי משום דאינו אסור בהנאה ודחה דבריו והוכיח דגם חמצו של נכרי אסור בהנאה עי"ש ולפי שיטתו שפיו"ד הנ"ל הנה נראה לומר דלא דחה דינו לגמרי אלא מה שתלה הדבר בחמץ של נכרי מותר בהנאה על זה הוא שחולק עליו אבל מודה דמותר להקריח בו משום דבכל איסורי הנאה שאין עיקרם להקריח מותר להקריח בהם אלא דבאמת זה דוסק דהנה לו לבאר דבעיקר הדין מודה לו לכן נראה דבחמץ בפסח מודה הרפ"ח דאסור להקריח בו משום דכיון דלא בדילי מיניה חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה וכמו שכתב הרב ערוך השולחן בריש סי' תמ"ח דחמצו של נכרי אסור בהנאה ואפילו הכי מותר מצד זה משום דריחא לאו מילתא אלא דיש לאסור דילמא אתי למיכל וכמו שאסרו הריב"ש ותה"ד ליגע בחמץ של נכרי לטלטלו מהאי טעמא וכ"ש כשמתכוין להקריח ומתאנה לו עי"ש.

וספר איסור והיתר וכן ספר שיירי פנסת הגדולה אינם מצויים אצלי ורואה אני בנכחים באר"ש בדברי האו"ה דהרב פרי חדש פתב בשם שכנה"ג דהאו"ה מתיר להקריח בחמצו של נכרי ואלו הרב באר הטיב פתב בסי' תמ"ז סק"ז בשמו דאסור והרב חק יעקב רס"י תמ"ג ובסי' תמ"ז ס"ק יו"ד פתב דהאו"ה מסתפק בזה שוב ראיתי בפנסת הגדולה יו"ד סי' ח"ק הגב"י אות י"ב שהביא דברי האו"ה ונ"ל להקריח חמצו של עכומ"ז בפסח הנה מותר מדינא מאחר שלא נאסר בהנאה אלא שיש להרחיק מן הפיעור או שלא חמצו של עכומ"ז אינו מותר אלא דוקא אחר הפסח אלו דבריו וילשונו מגומגם קצת.

ונראה שרצונו לומר שלא אמרו חמצו של עכומ"ז מותר אלא אחר הפסח ולפי זה עלו פהוגן כל דברי הרבנים הנ"ל ואלו ואלו דבריהם קיימים. דמה שכתב הרב פרי חדש בשמו היינו דמדינא מותר ומה שכתב הרב באר היטב בשמו היינו משום הרחקה ומה שכתב הרב חק יעקב דמספקא ליה הוא בעיקרא דדינא וק"ל והרב מוהר"ש זלמן בש"ע ש"ל סי' תמ"ג אות ג' פסק דאסור להקריח בחמצו של עכומ"ז ובהגהה שבבאר היטב הנ"ל פתב שבלאו הכי אין להקריח בחמץ חם משום ספק ברכה כמו שכתב הרמ"א בסוף סי' רי"ו ועיין להרב שולחן גבוה בפללים אות ק"ט: ונהנה בחמץ שעבר עליו הפסח הגם דמדינא יש לומר דמותר להקריח בו כיון דאינו אסור אלא מדרבנן וכתב הרב יד דוד בסי' ח"ק אות ג' בשם האו"ה דדוקא באיסורי תורה ריחא מילתא ולא באיסורין דרבנן דלא גזרו בריית מכל מקום נראה דלפי מה שכתב בבאר היטב הנ"ל משום ספק ברכה אין להקריח בו ועיין להרב מוהר"א ענתיבי בקונטרסים דרוך חקיהו שבסוף ספר חכמה ומוסר דף קס"ז אות ט"ל דגם הוא העלה דאסור להקריח בחמץ אפילו בחמץ שעבר עליו הפסח אי מדינא ואי משום ספק ברכה עי"ש ולי הדל מדינא נראה דמותר בחמץ שעבר עליו

הפסח רק משום ספק ברכה אין להריות בו וק"ל [הן אמת דעתה דקדקתי בדברי הג' מוהרש"ז בש"ע שלו הג"ל שפכתב וז"ל לפיכך אסור להריות פת חמץ של נכרי משעה ששית ואילך ע"כ דמבואר שסובר דגם בחמץ שאינו אסור בהנאה אלא מדרבנן (דשעה ששית אינו אלא מדרבנן) אסור להריות בו ואנכי לא ידעתי מנא הא מילתא.

ובמראה מקום מציין ח"י והמעניין בח"י סי' תמ"ז ס"ק יו"ד יראה דלא פתב שעה ששית רק תוך הפסח ולפי דעתי נכון להגיה בש"ע הג"ל משש שעות ואילך והיינו תוך הפסח שבת"י וק"ל] והרבנים אפי' זוטרא בסי' תמ"ח ס"א ומאמר מרדכי בסי' רי"ו סק"ד פתבו בשם הרב שכנה"ג דדבר שאסור באכילה אסור להריות בו ונשאו ונתנו בדבריו.

ואין מצוי אצלי ס' שכנה"ג לראות דב"ק פי' לפי הנראה הוא היקף מאי דמשמע ממה שכתב בסי' תמ"ח הג"ל דלא אסרינו להריות אלא בדבר האסור בהנאה ועיין להרב אבני מילואים בתשו' סי' ט' ומרן החבי"ף בס' רות חיים סי' חת"ם פתב.

שנראה לו שלא להריות בפת אף בשאר השנה משום ספק ברכה וממה שלא הזכיר דברי הרב באר היטב שכתב פן כנו"ל נראה שבבאר היטב אשר לפניו לא היה כתוב הגהה הג"ל פאשר ראיתי באיזה דפוסים קראו שמטה להגהה הג"ל: ובעיקר דין חמץ של עכומ"ז בפסח דמסתפק האו"ה אם אסור בהנאה פשיטא ליה להרב פר"ח דאסור והוכיח פן מהש"ס ושפן מבואר בדברי הריב"ה סו' ת"ן וריב"ש סי' ת' ופסק פן הרמ"א בריש סי' תמ"ג וראיתי בשו"ת הרב רמ"ץ סי' כ"ח אות ו' שהביא תשובת הריב"ש הג"ל וכתב דאף דהאו"ה מסתפק נראה דדברי הריב"ש עיקר ע"כ והוא תימה שלא ראה דברי הטור והרמ"א והפר"ח הג"ל ופשיטא דנקיטנו פנומיייהו אף אי הנה פשיטא ליה להאו"ה להתיר וכל שפן שהאיסור והיתר ספוקי הוא דמספקא ליה ואין ספקו מוציא מידי ודאי של כל הגדולים הג"ל דהכי קיימא לו בכל פיוצא לזה פמו שכתבתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ו אות י"ט גם הרב הלבוש בסי' תמ"ג סעיף ב' פתב דחמץ של נכרי בפסח אסור בהנאה ובסי' ת"מ סעיף ב' פתב ג"כ דמה שכתבו הפוסקים היתר במקבל פקדון חמץ מנכרי בלא אחריות וכו' היינו דוקא בחנם אבל בשכר אסור משום דמשפתר באיסורי הנאה עי"ש והשגתי עתה ספר יוסף אומץ [לרב גדול אשפנזי] וראיתי בד' ס"ט ע"ג הובאו דברי הגאון הצדיק מו"ה אברהם בנימין זי"ע שכתב ליישב מה שהשיגו אחרונים על האיסור והיתר שמסתפק אם חמץ של נכרי אסור בהנאה והוא זצ"ל פתב שלא כדבריהם אלא גם האיסור והיתר מודה דחמץ של נכרי אסור בהנאה אלא שברית מסתפק מפני שהוא דבר שאין בני אדם מקפידים [וכתב להסביר דהנאה פזו אינה נכללת בלא יאכל חמץ] ובשל ישראל ודאי אסור משום שהפל מצווין עליו לבער או לבטלו ולחשבו כאפס וכאין ואיך יתנה בו וכו' עי"ש שהאריך קצת ודפח"ח.

ונראה לי הדל שאם היה רואה דברי האיסור והיתר בגופן שלקם [פמו שהביאם הרב פנסת הגדולה יו"ד סי' ח"ק שהבאתיו בראש אות זו] לא היה פותב פן דנדאי מרוצת לשונו דעל עיקר ההנאה מחמץ של עכומ"ז אמר [או מסתפק] דאינה בשל עכומ"ז ולא בהנאה דרית דוקא: ודע דבקונטרס הפללים במערכת הבי"ת אות כ' בשדי חמד ח"א [בד"ה וראה] הבאתי מה שכתב בס' ישרי לב דהארחות חיים סובר דחמץ של נכרי מותר בהנאה וכתבתי שלא ראיתי בספרים מי שכתב פן בשם הא"ח פי' רק בשם האיסור

והיתר הוא שפיתבו פן וכשנדפס ס' שדי חמד חלק הכללים פתב לי רב אהד מידי"ן יצ"ו
שפן פתבו מרן פסוף משנה בהלכות יסודי התורה פרק ה' והרב מג"א בסי' תס"ו סק"ב
בשם הא"ח והרשב"א ושידברי הרשב"א הביאם מרן חיד"א בברכי יוסף סי' תמ"ג אות
ג' ואני הדל פתבתי להשיב על דבריו בקונטרס פאת השדי בחלק הכללים במערכת
הבי"ת אות י"ט בס"ד עי"ש: ב) שמן ושומשמן במקום שנוהגים שלא לאוכלו בפסח אם
מותר להדלקה בס' לב חיים ח"ב פתב בסי' צ"ב דאף דבשמינים של קטניות מותר להדליק
אף למי שנוהג אסור אכילה מכל מקום בשמן ושומשמן דיש חשש חימוץ אסור ואף
דדבר שנתבטל קודם הפסח מותר בהנאה היינו דוקא פשפך ניטל החמץ אלא דיש חשש
פירורין מה שאין פן בשמן ושומשמן דשכיחי בה חטים וגם חזר וניעור פשמדליק בפסח
וכו' עי"ש.

ולא הבנתי ד"ק דגם בשמן ושומשמן אין החשש שיש שם עתה חטים אלא החשש הוא
שפא היו חטים בשעת שריית השומשמן במים ונתחמצו ונתנו טעם בשומשמן. כמו
שפתב הרב פרי חדש בסי' תמ"ז סעיף ה' בד"ה נכון [ואילו היה חשש שפא גם עתה
ישבו חטים מחומצים היה אסור גם למאן דסובר דאינו חוזר ונעור] וכיון שנתבטל טעם
החמץ אף דאסור באכילה למאן דאמר חוזר ונעור מכל מקום בהנאה מותר כמו שפתב
בעצמו בשם הפוסקים וגם מה שפתב דחוזר ונעור פשמדליק בפסח איני מבין אטו
בהדלקה תלמי מילתא דחו"ן הא למאן דסובר חוזר ונעור אף בצונן אסור והו"מ האש
מהני לאסור אף למאן דלית ליה חוזר ונעור אלא דזה דוקא פשחממו בעוד החמץ בתוכו
דחוזר ונותן טעם חדש משהו בפסח וכל זה פשוט ודבריו צריכים ביאור וכבר פתב מרן
חיד"א בברכ"י שרמזו שם דגם הנוהגים חומרת חו"ן ואין אוכלין אותו מדליקין בו אלא
שפתב דטוב לחוש למה שפתב הרב מוהרי"ז וכו' שלא להדליק בו אבל לאסור מדינא
משום חשש חימוץ לא שמענו גם מה שפתב מרן החבי"ף שם דבאזמיר נוהגים שלא
לאכלו ולא להדליק בו אי נהוג נהוג ותבא עכ"ט אף צריף להבין דהרב זכר דבר דף ד'
אות ב' פתב דבאזמיר נוהגים לאכול שמן ושומשמן ואף שפתב שמתחין אותו תחילה
על גבי האש היינו משום חשש מי פירות עם מים אבל משום חשש חימוץ שבשומשמן
נראה דאין חוששין כלל וק"ל ועיין במחזיק ברכה סי' תס"ז אות ה': ג) זה שנים רבות
קרוב לעשרים הקול נשמע אשר מרן החבי"ף אסר לעשות בפסח טוטון עם הנקירות דקות
הנקרא סיגארו משום חשש חמץ שבגייר ואמרו כי באתרי דרב אזמיר יע"א נמנעו פולם
מלעשותו וכן נמנעו קצת מהחרדים בשאר מקומות אף שלמים וכן רבים לא חשו לזה
כלל רבים שתו סיגארו בפסח בשופי פמעשיהם בכל ימות השנה ועתה בא לידי ס' שו"ת
תפארת יוסף שנדפס מקרוב וראיתי בסי' ז"ך אות ב' וז"ל והנה בדבר שתנית הציגארין
למה היה לו להאריך בדבר פשוט כזה אשר נפסל מאכילת פלב ואינו בעין והוא פחות
מכשעור ואינו ניכר כלל והגאון מלבוב דעתו לומר בסי' תמ"ב דבנפסל מאכילת פלב
לא אסרה תורה בח"ש ואכמ"ל עכ"ל ועם פי יש לפקפק פי כל מה שפתב הוא טעם נכון
להשהותו ואין בזה טעם מרנוח להתיר לעשותו מכל מקום מתבאר שלדעתו היתר גמור
הוא לעשותו שוב ראיתי למרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סוף סי' ק' שפתב ועמ"ש בסה"ק
חיים לראש ד' ק"ו ע"ב בשם ס' זפרון משה סי' ר"י דהרב אביו אסר הסיגארו בפסח
וכן הוא המנהג בליוורנו ע"כ והנראה שעושים אותו מדבר חמץ לכן אסרוהו וכו' אמנם

בגנייר זה שעושים הציגארו אין שום חשש חימוץ פלל נאין לאסור וכו' עכ"ל ומרוצת דבריו נראה דמה שאסר בס' ז"מ אינו העשוי מגנייר ואולי הוא העשוי מעשב הטוטון עצמו אבל בסיגארו הנהוג בינינו שהוא מגנייר אין שום חשש תערובת פלל ואף אם יש בו איזה חשש נראין דברי הגאון תפארת יוסף הג"ל ופוק חזי מאי עמא דבר באין אנמר נאין דברים שוב אחר זמן השגתי ספר רוח חיים ושם בס' תנ"ג פתב דלפי שהעידו שיש חשש חמץ הכריז בריבם שלא לעשנו בפסח ולפי שהעולם היו תמהים בחומרא זו וכמה רבנים לא חשו לה הוכרח לתקור מרבנים הבקיאים בזה וקבל מכתב מהרב דווינא שהעיד שבגנייר עצמו אין שום חימוץ אלא שפוכים אותו ועושים מהגנייר קונטרסים יש שמדבקים אותו עם קמח מעורב בדבק ונפסל מאכילת פלב וכו' וכל זה בגנייר לכו שהוא עשוי מבלויי בגדים אבל הגנייר ירוק אמרו שעשוי מקטניות והמחמיר מקטניות בפסח יקח לו מגנייר לכו וכו' עי"ש ולע"ד גם להמחמיר בקטניות אין שייך להחמיר בזה דלא החמירו אלא בקטניות בעינייהו ועוד הובאו שם מכתבים מרבנים אחרים ויש מהם שכתבו שיש חשש חמץ ומרן החבי"ף לא גילה דעתו פדת מה לעשות והנזהר ומחמיר אינו מן המתמיהים נאין מזניחין אותו: והגאון בית מאור בס' תס"ז סעיף ח' [בד"ה תו להגהה] פתב ונ"ל פתב החק יעקב בשם מגן אברהם טובא"ק דרף לשרותו בשכר וצריף לסגרו בחדר ולדעתו לו יהי פן לא גרע מדין דסי' תמ"ב סעיף ט"ו דמותר בהנאה משום דתרכו קודם זמנו [עיין בתשובת הגאון מוהר"ם שיק שהבאתי לקמן אות י"ט וק"ל] ואם פן לקנות קודם פסח על כל ימי פסח אינו יודע שום איסור אף בתוך הפסח לקנותו אפטר דיש לחוש שמה נשרה תוך פסח וברוי"ך טובא"ק אפטר לומר דמשום חומרא דחמץ הוי דומיא דאכילה ועיין בהלכות יין נסוף מדין בת תיהא ואף דברים אומרים דכל עיקר החשש אינו אמת יש לומר אולי מקומות מקומות יש אבל לקנות שנו"ף טובא"ק אף קודם פסח לענ"ד אין שום חשש עכ"ל ומדבריו יש ללמוד היתר לענין עישון הסיגארו וכבר עמא דבר הכי: ד) פתב הרב שערי תשובה בסוף סי' תס"ז בשם קונטרסים טוב עין שבסוף ועד לתכמים שצריף לקנות העופות הצריכים לו מקודם הפסח ולהאכילם מעת קנייתם דוחן ואורז שאין מתמצין ורב אחד בכת"י צידד לאסור לקנות תרנגולת בתוך הפסח שאם יהיה בזפק חטים נמצא שקונה החמץ ונראה שאם צריף לתרנגולת אין לבטל שמחת הרגל ויכול לומר בפירוש שאין רוצה לקנות הזפק פלל ותכף לשחיטה כשיפתחנה ימהר להשליף הזפק לרשות הרבים סתום פמות שהוא עכ"ל וכדברים האלה פתב בס' שיעורי ברכה סי' תס"ז עי"ש והרב נחמד למראה בחלק א' ד' פ' ע"א פתב בפשיטות דמותר לקנות תרנגולת בתוך הפסח ולא חיישינו למה שימצא בזפק דאיכורא לא ניחא ליה דליקני עי"ש שלא הזכיר דברי מרן חיד"א במקומות הנ"ל.

שמים זו שמענו מד"ק דאין פשוט להתיר אם לא שיאמר בפירוש שאין רוצה לקנות הזפק ושיטילנו סתום לרחוב וכבר השגו הרב זכר דבר במערכת חמץ אות א' וכן הרב דברי מנחם בסוף סי' תס"ז ושם פתב דמה שכתב מרן חיד"א בשם רב אחד בתשובה כ"י מר ניהו הרב פסא אליהו ומרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סי' ר"ז פתב דמנהג אנמיר שלא לאכול בפסח תרנגולים ועי"ש לענין אם יש דוחק בבשר אם אפטר להתיר פדין דברים שאינם אלא משום סיג דמותרים על ידי התרה ואנחנו לא נהגנו בחומרא זו ונראין דברי הרב נחמד למראה אף נכון להחמיר פדברי מרן חיד"א שיאמר בפירוש

שאינו רוצה לקנות הנפק ומדברי הרבנים הנ"ל מתבאר דאף שנתפסמו העופות מחמץ בהיותן ביד הנכרי אין חשש כיון שנתפסמו ברשות הנכרי ובספר זכרון ליד ידי הרה"ג אבד"ק ראזיטאש יצ"ו בהלכות פסח ד' י"ד ע"א פתב בשם שו"ת ספר יהושיע דאוסר לשחוט בפסח בהמות שאוכלות חמץ ואין אצלי ספר זה ומשמעות הדברים הוא דבהמות של נכרי קאמר דאם אוכלות חמץ אסור לשחטן בפסח ועיין לקמן בסי' ב' אות ד' מה שהבאתי בס"ד מדברי הפוסקים לענין החלב מפרות שאוכלות בפסח חמץ של נכרי: ומה שכתב שם [בס' לב חיים] לענין עיפול בעופות הנה בקונטרס הפללים במערכת העי"ן אות ע"ח פתבתי בענין זה וזהו עיפול בעופות בכמה הוי פליגי בה ר' שמעון ור' יהודה בן בתירה במס' אהלות פ"ק י"א משנה ז' דר"ש סובר פדי שתפול לאור ותשרף וריב"ב סובר בעופות ובדגים מעת לעת ופסקו המפרשים שם כריב"ב ועי' לתנא דידן בפרי חדש יו"ד סי' פ"ג ס"ק כ"ח ולהגאון מוהרש"ז בש"ע ש"ל בס' תס"ז אות ס"ג ומה שכתב מרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סוף סי' ר"ז וז"ל דקי"ל ובעופות עד פדי שיפול לאור ותשרף עכ"ל פאן שנה רבי כסברת ר' שמעון ולא זכר דלא כן פסקו הפוסקים ועיין להגאון מגן האלף בס' תס"ו סק"ז וסי' תס"ז ס"ק ח"י וס"ק י"ט ובקונטרסי רשמתי מאז לעיני בזה בספר ריבון יצחק [פירוש ההגדה] ד' ה' ע"ג ועתה אינו בידי: ה) ראה בהמת הפקר נודדת ללחם ונכמרו רחמיו וחס עליה ורוצה להמציא לה מזונות עד פפר לחם שאול שאל האיש אם מותר לומר לנתתום עכומ"ז תן לה פת לחם ואני פורע על דבר זה נשא ונתן באמונה הרב תפארת אדם בשו"ת א"ח סי' ט"ו בדברי הפוסקים בס' ת"ן גבי אומר לעבדו הילך דינר זה וקנה ואכול ובדברי הפוסקים ביו"ד סי' קב"ל לענין יין גסף והעלה דלכל הדעות מותר בנדון זה לכולי עלמא יענין שם באורף: ו) תינוק שארף להאכילו חמץ יש מי שמתיר לומר לעכומ"ז תן לו לאכול ואני פורע לה ויש מי שאוסר ובמידת דרבנן אזלינן לקולא פן כתב הרב חכמה ומוסר ד' בק"ע אות צ"ד ועיין בס' ת"ן ס"ו ולי הדל נראה דטוב לחוש לדברי האוסרים פי ברבים הוי עיין להרבנים חק יעקב ונהר שלום ושלחן גבוה ופרי מגדים באשל אברהם וכן דעת הרבנים בית חדש ושיגרי פנסת הגדולה ומקראי קדש הביא דבריו הרב נחפה בכסף ח"ב ד' ג' ע"ד והסכים עמו וכתב הרב זכור לאברהם ד' ק"ה ע"ב בשם הרב מטה יהודה דאין לסמוך על המתירים דקולא גדולה היא ועיין בש"ע הרב מוהרש"ז סכ"ד ודוקא בדאפשר למצוא נכרי שימתן לו בלתי שיאמר לו ואני פורע וגם דוקא בתינוק שאין בו סכנה כמו שביאר בש"ע הרב הנ"ל באר היטב עי"ש: ז) אסור ליתן בהמתו לעכומ"ז אם יודע שיאכילה חמץ פן כתב מרן בשלחן ערוך סוף סי' חת"ם ודעת הרב פרי חדש שם דדוקא בהקדים לו דינר אסור כמ"ש בס' ת"ן ס"ו והרב נהר שלום שם כתב לחלק דבהמה אף אם לא הקדים דינר אסור ועיין בש"ע הרב מוהר"ש זלמן בסעף י"א והרב נחפה בכסף בח"ב ד' ע"א פתב דהגם דנראה דמדינא שרי פשיאנו אומר בפירוש שיאכילה חמץ נכון להחמיר אפילו בסתם משום חומרא דחמץ ובפ"ט שפ"ב פסק מרן לאסור ולענין למפור בהמות לעכומ"ז פדי להאכילן חמץ עיין במה שכתבתי לקמן סי' ט' אות ג': ח) שאלה אשה המשרתת כל השנה אצל בני מקרא לבשל מאכלם ולנקות פלי המאכל וכיוצא אם מותר לשרת אצלם גם בימי הפסח והיא תוליד עמה מצה לאכול וכלים הצריכים לה לבשל מאכלה ונראה מצד הסברא לאסור משום משתכר באיסורי הנאה

דנדאי המצות של ב"מ לדין הווי חמץ גמור ועינין למרן חיד"א בברכי יוסף סי' תנ"א
אות ה' ולכתחילה אסור להשתפר באיסורי הנאה עינין להרב פרי חדש סי' ת"מ ס"ב
בשם תשו' הרשב"א וגם פינון שכל השנה רגילה לאכול מלחמם והלחם של הב"מ בפסח
הוא בנדגמת מצות שלנו יש לחוש שמא תשכח ותאכל בפסח ממצות שלהם שהוא חמץ
גמור לדין וראיתי להרב שלחן גבוה שם מחודש ב' דמסיק דישאר אל המשמש בבית
עכומ"ז מותר לשמש גם בפסח ולערוד שולחן לפניו אף שיש שם חמץ פינון שגם בשאר
ימות השנה בדיל ממאכלו משום בישולי עכומ"ז לא חיישינו דילמא אתי למיכל מיניה
ואם נזקק גם מפת של עכומ"ז גם הפת מותר להביא לו ולא חיישינו דילמא אתי למיכל
מיניה ואם אינו נזקק אסור ע"כ וקולא יתירה היא זו ואפשר דבבית הב"מ שהוא חשש
קרוב לנדאי לבא לידי טעות בין מצה למצה גם הרב של"ג מודה דאסור לכן לא מלאני
לפי להתיר לה ואף בשאר ימות השנה יש לאסור דיש חשש קרוב שתבא לטעום
מתבשילין שהיא מבשלת להם וגם בבישול עצמו הרי הם אוכלים בשאר בחלב ומסתמא
גם מבשלים כאשר שמעתי [פי הם דורשים דוקא בחלב אמו ולא בחלב של אחרת]
והמבשלת להם הרי היא עוברת על לא תבשל גדי בחלב אמו אלא שהאשה זאת אומרת
שאין מבשלים בשאר בחלב כלל רק כשמביאים הקערה על השולחן מערבים חלב וסמאה
וכיוצא על כל פנים משום החשש הנ"ל אין דעתי להתיר אף כי מצנה שלא לומר וכו':
(ט) חיל של מלך שבא בפסח וגזר השור על מוכרי י"ש ליתן להחיל י"ש בפסח ורצו
היהודים ליתן מעות בעד זה ולא רצו לקבל רק י"ש נראה דיש לדמות למ"ש בע"ז ד'
ע"א מותר לומר לעכומ"ז צא והפס עלי מנת המלך ועי"ש שיטת רש"י והתוספות
סוברים דכל שאינו אומר לו בפירוש שיפרע ונסף רק שיסלק במה שיוכל שרי ועינין
בחידושי הריטב"א ובש"ע יו"ד סי' קב"ל אם פן גם פאן יכול לומר לעכומ"ז הפס עלי
מנת המלך ולא יאמר לו בפירוש שיתן י"ש וכאן עדיף טפי שאין החוב ברור כל פה רק
שצינה לו ליתן פן כתב הגאון שואל ומשיב במהדורא תניינא בחלק ד' סי' צ"ו: יו"ד)
לענין תערובת משהו אי סגי בפדיון החמץ ולמפור השאר עינין בש"ע ריש סי' תמ"ז
וכתב הרב דברי מנחם בהגהת ב"י אות ג' בשם הרב בית דוד דמרן לא סבירא ליה הא
דסגי בפדיון מדלא הביאו בש"ע ואין לומר דסמך על מה שכתב בסי' תס"ז סעיף יו"ד
דתרנגולת שנמצא בה חטה מותר למוכרה דהתם אינה נמכרת ביותר ואינו נכנס בידו
דמי האיסור אבל היכא דאית ליה הנאה ומשליכו לאיבוד אפשר דאסור והוא פתב דמרן
סמך אמה שכתב בסי' תמ"ח סעיף ב' דמשם נראה דלית ליה תקנתא וכמו שכתב הרב
פרי חדש שם עכ"ד ולי הדל יש לפקפק בזה דהנה הגאון פרי חדש בסי' תמ"ז הכריח
דתקנתא דהולכת הנאה לים המלח מהני להתיר גם באכילה ושאונה אלא בע"ז ודליכא
משות אכל תקנתא דלמפור לעכומ"ז חוץ מדמי איסור שבו איתא בכל האיסורין דלא
פיהרמ"א שפסק דלא סגי בפדיון דמי החמץ ולמפור השאר עי"ש ובסי' תמ"ה סעיף ב'
כתב שנהא משם דלא מהני תקנתא דהולכת ים המלח [וכלומר להתיר גם באכילה]
אבל לתקנתא דמוכרו לנכרי צינין למה שכתב בסי' תמ"ז [ושם מסיק דמהני כנו"ל] ובסי'
תמ"ז צינין למה שכתב בסי' תס"ז סעיף יו"ד ושם כתב דכן עיקר בפסוק מרן להתיר
למפור תרנגולת שנמצא בה חטה והכריח זה על פי מסקנתו בתמ"ז דבכל איסורין איתא
לתקנתא דלמפור לעכומ"ז וכו' עיש"ב והנה מה שכתב הרמ"א בסי' תמ"ז דלא סגי

בַּפְּדִיּוֹן הַחֲמִץ וְלַמֶּכֶּר וְכוּ' הֵינְנוּ תַּקְנֵתָא דְלַמֶּכֶּר לַעֲכוּמ"ז חוּץ מִדְּמֵי אִיסוּר שְׂבוּ וְלִכְּוֹן הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ לְשִׁיטְתוֹ דְּמַהֲנֵי בְּכָל הָאִיסוּרִין דְּחָה דְּבָרֵי הֶרֶם"א גַּם מֵה שְׂפֵתֵיב הֶרֶב בֵּית דָּוִד לְהַשְׁלִיךְ לְאִיבּוּד שְׁיַעוּר הַחֲמִץ וְלַמֶּכֶּר הַשְּׂאָר נְמִי הֵינְנוּ תַּקְנֵתָא הַנִּלְ"ל וְאִם כֹּן לֹא נִגַע וְלֹא פָּגַע בְּמֵה שְׂפֵתֵיב הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' תַּמ"ה וְאֶדְרָבָה לְשִׁיטְתֵיב הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ דַּעַת מְרָן הִיא דְּמַהֲנֵי תַּקְנֵתָא דְלַמֶּכֶּר לַעֲכוּמ"ז וְכוּ' כְּדַמּוּכַח מֵהִיא דְּסִי' תַּס"ז וְלֹא שְׁמִיעָא לִיה לְחֻלְק כְּמוֹ שְׂפֵתֵיב הֶרֶב בֵּית דָּוִד הַנִּלְ"ל כֹּן נִרְאֵה בִּירוּר הַדְּבָרִים וְהַמְעַלְנֵי: יְבַחֵר: וְלַעֲנִין מַעֲשֵׂה פֶתֶב הֶרֶב זְכוּר לְאַבְרָהָם בְּרִישׁ סִי' תַּמ"ז בְּשֵׁם הֶרֶב בֵּית דָּוִד דְּבַתְעָרוּבַת מַשְׁהוּ יֵשׁ לְהוֹרוֹת דְּמַהֲנֵי פְדִיּוֹן אָבֵל בְּפָחוֹת מַשְׁשִׁים הוּא סָפֵק אִי עֲבָדִינוּ כְּמֵאן דְּאָמַר יֵשׁ לוֹ פְדִיּוֹן וּבְדָבָרֵי מְנַחֵם שֵׁם צִיּוֹן בְּזַה לְסַפֵּר חֻקְרֵי לֵב וּמַטָּה יְהוּדָה וְאִין מְצוּיִים אֶצְלֵי לְרֵאוֹת ד"ק וְעִיּוֹן לְהַרְבָּנִים שְׁוֹלְחַן גְּבוּהָ וְנִהַר שְׁלוֹם סִי' תַּמ"ז הַמּוֹרֵם מִדְּבָרֵיהֶם שְׂאִין לְנוּ לְהַחֲמִיר פְּהֶרֶם"א בְּזַה [בְּמָקוֹם שְׂאִין מְנַהֵג] וְהֶרֶב אִפִּי זוּטְרֵי בְּסִי' תַּמ"ה סְעִיף ב' כְּתַב דְּהֶרֶב מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ הַסְּפִים לְהַפ"ח וְהֶרֶב חֻקְמָה וּמוֹסֵר ד' קַס"ט אוֹת ס"ד אַחַר שְׁהִבִּיא מֵה שְׂפֵתֵיב הֶרֶב בֵּית דָּוִד בְּתַעְרוּבַת פָּחוֹת מַשְׁשִׁים כְּתַב דְּכִינּוּן דְּרַבּוּ הַמְקִילִים אֶזְלִינוּ לְקוֹלָא וְכֵמוֹ שְׂפֵתֵיב הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ וְאִף דְּהֶרֶב בֵּית דָּוִד כְּתַב דְּלַדַּעַת מְרָן לֹא מַהֲנֵי פְדִיּוֹן מִדְּלֹא הִבִּיא בַש"ע וְכוּ' יֵשׁ לוֹמַר דְּסַמָּךְ עַל מֵה שְׂפֵתֵיב בְּבֵית יוֹסֵף כִּי הֶרְבָּה חִידוּשִׁים מְבִיא בַב"י וּמַשְׁמִיטֵם בַש"ע וְכוּ' וְכָל שְׂפֵן שְׁיֵשׁ לוֹמַר שְׁסַמָּךְ לְמֵה שְׂפֵתֵיב בְּסִי' תַּס"ז וְכִינּוּן דְּאִין דַּעַת מְרָן מְבוֹרְרַת אֶזְלִינוּ לְקוֹלָא בְּדַרְבָּנוּ עַכ"ל וְעַם שְׁיֵשׁ לְפַקְפַק עַל מֵה שְׂפֵתֵיב בְּדַעַת מְרָן עִיּוֹן בְּמֵה שְׂפֵתֵיב בְּקוֹנְטְרִיס פְּלָלֵי הַפּוֹסְקִים סִי' י"ג אוֹת ה' מְכָל מְקוֹם לַעֲנִין דִּינָא דְּבָרֵי נְכוּנִים בְּטַעֲמָם לְפָסוּק כֹּן בְּמָקוֹם דְּלִיכָא מְנַהֵג וְהִיכָא דְּנִהוּג לְחַוְמָרָא נִהוּג זוּלַת בַּשְּׁעַת הַדְּחַק וְהַפְּסֵד מְרוּבָה עִיּוֹן לְהַרְבָּנִים פְּרִי מְגִדִים וּמְחֻזֵּיק בְּרָכָה וְשׁוֹלְחַן עֲרוּף הֶרֶב מוֹהַרש"ז בְּאִיזָה עֲנִין אֶפְשָׁר לְהַתִּיר בְּמָקוֹם מְנַהֵג: וְכָל זֶה בְּחֲמִץ גָּמוּר אָבֵל בְּחֲמִץ גָּמוּר וְכוּ' וְכֵן חֲמִץ דְּמֵי פִירוֹת עִם מֵים דְּלִיכָא בַל יִרְאֵה אִם הוּא יֵבֵשׁ בְּיַבֵּשׁ מְסִיק הֶרֶב מְקוֹר חַיִּים בְּרִישׁ סִימָן תַּמ"ז דְּמוֹתָר לְמוֹכְרוֹ [אִף לְמֵה שְׂדָחָה דְּבָרֵי הַפְּר"ח וְנִדְחַק לְיִיבֵשׁב הַמְנַהֵג כִּיעִי"ש] אָבֵל לְהַשְׁהוֹתוֹ כְּתַב דְּאִיסוּר מַחְשָׁשׁ תַּקְלָה וְאִם הוּא לַח בְּלַח אִף אִם הוּא חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה אִיסוּר לְמֶכֶּר לְנִכְרֵי לְמֵה שְׂמַחְמִירִים בְּנוּקָשָׁה לְאַסוּר בְּמַשְׁהוּ עִי"ש וּבְשׁו"ת הֶרֶב רַמ"ץ סִי' לְמ"ד אוֹת ז [ד"ה וְרֵאִיתִי] מְסַפִּים לְדַעַתוֹ וּמֵה שְׂצִינְרָף שֵׁם טַעַם אַחַר הוּא לְרוּוּחָא דְּמִקְלָתָא עִי"ש: וְדָבָר שְׁנַאֲסֵר מַחְמַת מַשְׁהוּ בְּפִסַּח וְנוֹתֵן טַעַם לְפָגַם מוֹתָר לְמֶכֶּר לְנִכְרֵי כֹן מְתַבָּאָר מֵמֵה שְׂפֵתֵיב בְּסַפֵּר זְפָרוּן לִידִידֵי הַרְה"ג אַבְד"ק רְאִזִּישְׁטָאשׁ יצ"ו בְּהַלְכוֹת פֶּסַח ד' ט"ו ע"א בְּשֵׁם שׁו"ת גּוֹר אֲרִיָּה יְהוּדָה גְּבִי חֲטִים הַנְּמַצָּאִים בְּבֵאָר בְּרַחוּב בְּפִסַּח דִּישׁ לְמַצּוֹא הֵיטֵר דְּהוּי פְּנִתְעָרַב אֶצְל עֲכוּמ"ז דְּבִטֵּל בְּשִׁשִּׁים וְאִין חוּזֵר וְנִעוּר וְלַמֶּכֶּר לַעֲכוּמ"ז יֵשׁ לְהַתִּיר בְּפִשִׁיטוֹת דְּהוּי מַשְׁהוּ וְנוֹתֵן טַעַם לְפָגַם דְּמוֹתָר לְמֶכֶּר לְנִכְרֵי עַכ"ל: וְאִם סָפֵק מַשְׁהוּ חֲמִץ בְּפִסַּח אִיסוּר שְׁקִיל וְטְרִי קֶצֶת בְּזַה הַגָּאוֹן מוֹהַרִי"ץ שְׂמַעֲלִיקֵשׁ יצ"ו בְּסַפֵּרוֹ בֵּית יֶצְחָק חֻלְק א"ח סִי' ס"ו וְכַתַּב דְּמַשְׁמַע דְּהַמְנַהֵג לְאַסוּר סָפֵק מַשְׁהוּ שְׁהָרִי בְּהַד דְּסִי' תַּס"ז סְעִיף י"ב נוֹהֲגִין לְאַסוּר הַכֹּל אִף בְּלֹא גְּתַבְקַע אִף דְּהוּי סָפֵק פְּלוּגְתָא דְּחִיּוּשִׁינֵן לְשִׁיטְתֵיב הַפּוֹסְקִים דְּחֲמִץ הַנִּי דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְסָפֵק דְּרַבָּנוּ אִיסוּר וְעִיּוֹן בְּשׁו"ת הַגָּאוֹן מוֹהַר"ם שְׁיָק בְּסִי' רַמ"ח [בְּד"ה וּבְזַה נִרְאֵה]: יֵאָ מְקָרוֹב גְּתַבְקַע שְׁמֹן לְמֵאוֹר גָּאֵז שְׂעִשׁוּי מְסַפִּירֵט עִם קַנְפוֹן מְעוֹרָב מְחַצָּה עַל מְחַצָּה וְהַמְאֹר שְׂבוּ טוֹב מְאֹד אִף רִיחוֹ לֹא נִמְרֵט וְטַעֲמוֹ לֹא פָּגַ וְאִין בִּיכּוּלַת אֲנוּשׁ לְטַעוֹם מְפָנוּ וְלֹא אֵת הַנִּיטָן לְכֻלֵּי שְׁהָה

בו גאז זה אף שרוחץ ושוטף במים פעמים הרבה נשאל ע"ז הג' מוהרשה"ל נר"ו בשו"ת שואל ומשיב ח"א סי' קמ"א אי שרי להדליק בו בפסח והביא דעת הרב השואל לצדד להתיר משום דפוגם הטעם וגם דהוי זה וזה גורם ודחה דכרי וקעלה דאם ידוע שנעשה מתמשה מיני דגן אסור להדליקו בפסח ולא שייך בזה זה וזה גורם עי"ש ועתה נדפס ס' מנחת משה לידידי הגאון מקאמינקא יצ"ו וראיתי שכתב בסי' ט"ו אות ב"ן להתיר בפשיטות אם הדגן נפסל מאכילת פלב כמו שהחוש יעיד על זה והוי קחמץ שחרכו קודם זמן איסורו דמותר בפסח כמבואר בסי' תמ"ב ס"ט וס"י לעגנון דיו ובסי' תמ"ג ס"ב [צ"ל ושם ס"ב] עי"ש: יב) גזל חמץ מתבירו ותבעו ממנו בתוך הפסח אינו יכול לומר לו הרי שלף לפניה אף דבחמץ שעבר עליו הפסח קנימא לן דיכול לומר לו הרי שלף לפניה מפל מקום בתוך הפסח שמצוים הכל עליו לבערו הרי הוא פשוט ואבוד ונמצא שאינו מחזיר לו פלום כן כתב הרב חק יעקב בסי' תמ"ג סק"ח וכתבו האחרונים שהרב קצות החושן סי' שס"ג השיג עליו ובזית רענון ח"ב סימן י"ב אות י"ד מישב ד' הח"י לנכון היטב עפ"ד תוס' חגיגה ד' ע"א ד"ה לא דהיקא דעומד לכוף גם רבנו מודו לר"ש דכל העומד וכו' אף פשנתברר אח"כ דלא כפיו לא.

עיש"ה בז"ר שם. ובשו"ת מים חיים ראפופרט בחא"ח סי' ו' [ד"ה שוב] הכריע דאם תבעו בפסח יכול לומר הרי שלף לפניה ואם לא תבעו אינו יכול להחזיר לו בפסח והרב משנת ר' אליעזר בח"ב סי' ח"י הקשה לשיטת הגאונים במפקיד חמצו אצל אחר וקבל הנפקד אחריות דאין המפקיד עובר בבל יראה ויש אומרים דאפילו לא קבל הנפקד אחריות אין המפקיד עובר מהא דאמרינן בבבא קמא ד' ס"ו רע"ב פיון דמטא זמן איסוריה אינא אשי מייאש דאמאי מייאש הרי אין הנגזל עובר פלום כמו במפקיד ומירץ דמודו הגאונים מדברבנו מחייב לבטל דילמא יחזירהו לו הגזלן אחר איסורו בעל פרוח של נגזל וכו' עי"ש ומשמע דכוננתו לומר דאף דמן הדין אינו רשאי לומר לו בתוך זמן איסורו הרי שלף לפניה מפל מקום איפא למיחש שיחזירנו לו בעל פרוח ופדין והוא פסברת הרב חק יעקב אלא שיש לפרש דמה שכתב שפא יחזירנו לו בעל פרוח פוננתו שפא יחזירנו לו שלא פרצונו אבל ודאי הדין כן שאם לא כן לא היו מחייבים אותו רבנו לבטל פיון שהדין הוא שאינו יכול להחזירו אחר זמן איסורו וק"ל [אמנם עיקר הדבר מבואר בהדיא בר"ן ריש פסחים דלהגאונים עכ"פ מדברבנו עובר והכריח כן מסוגיא דעכומ"ז שהלנה.

ומלבד זה הרי הגזלן חייב לבער מטעם אחריות כמ"ש תוס' פסחים כ"ט רע"ב]. והרב מקור חיים בסי' תמ"ח בבבאורים סק"ט [ד"ה אכן יש] כתב ולפי זה בגזל חמץ של ישראל אסור החמץ מהאי טעמא דהגזלן הוי כאונס אחר וכו' ואם היה מסתלק האונס של הגזלן בפסח פגון שהיה הגזלן אומר לו הרי שלף לפניה בנדאי צריף לבערו ואין שום סברא להתיר להשהותו ומשום הכי אסור אחר הפסח עכ"ל משמע שסובר דגם בפסח דינא הוא דיכול לומר לו הרי שלף לפניה והגאון נודע ביהודה במהדורא קמא סי' כ' [בד"ה ואמנם] כתב וז"ל והרי פשהוא בעין אומר לו אפילו תוף הפסח הרי שלף לפניה דאפילו באיסור הנאה מן התורה אומרים הרי שלף לפניה כדמכח בבבא קמא ד' צ"ח ע"ב גבי שור הנסקל וכו' עי"ש הנה מפורש בדב"ק שסובר פדעת הרב קצות החושן דגם בפסח יכול לומר לו הרי שלף לפניה כמו שפן הדין בכל איסורי הנאה מן התורה

והגאון שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"ג סי' ל"א ד' כ"ד ע"ד הביא סברת הנו"ב וכתב שהיא תמוה וכו' והביא דברי הרב חק יעקב וכתב שדבריו נכונים ויישב קושיות הרב קצות החשן וע"ש ב"ד כ"ה ע"א וע"ב ובגודע ביהודה מהדורא תניינא סי' ס"ה בתשובתו על המשיג באות ט' ביאר פונתו דגם הוא מודה דאסור להגזלן לומר בתוך הפסח הרי שלח לפניה וכו' ע"ש והגאון בית מאיר לא"ח כתב בסי' תמ"ג דיכול לומר לו בפסח הרי שלח לפניה ומה שכתב החק יעקב דחמץ פיון שהפל מצוונים לבערו וכו' שור הנסקל לראב"י יוכיח דאחר שנגמר דינו הפל מצוונים לבערו ע"ש ועיין בס' אמרי הצבי לדידי הגאון צבי מאיר אבד"ק דאברי יצ"ו בחידושו לפרק מרנפה אות כ"ט מה שפלפל בסברות החק יעקב וקצות החשן בענין זה: וכתב בשו"ת עמודי אור סי' י"ז אות ד' דהקצה"ח עמד ע"ד הח"י ותירץ דשאני חמץ משאר איסורי הנאה שהגזלן עובר על ב"י ונתחייב בביעורו אהכי לא מצוי למימר הרי שלח לפניה פיון דהוא נתחייב לבער וכתב דלפי זה דוקא בגזלן ישראל אינו יכול לומר לו הרי שלח לפניה אבל אם הגזלן עכומ"ז יכול לומר לו גם בפסח הרי שלח לפניה ושוב שקיל וטרי ומסיק פיון דכי מטא זמן איסור מתיאש הישראל נקנה לעכומ"ז ואין יכול לומר לו הרי שלח לפניה ואף למאן דאמר דיאוש לא קני מכל מקום קנה העכומ"ז מן ההפקר וכו' ובין בפסח ובין אחר הפסח אינו יכול העכומ"ז לומר לו הש"ל ע"ש דנפקא מינה דהחמץ מותר אם מתזירו לו אחר הפסח: יג) מכר חמצו קודם הפסח לעכומ"ז ובתוך הפסח מכרו לישראל שיקח אותו אחר הפסח אסור דמצד המוכר יש פאן הערמה במה שמכרו תחלה להעכומ"ז ולהלוקח יש איסור דרוצה בקיומו של חמץ וכתב עוד דמזה שנים נפרץ גדר שהסותרים נוהגים היתר לקנות י"ש מאדוניהם בקאנטראט בתוך הפסח על מנת לקבל הי"ש אחר הפסח ואומרים שרב גדול הורה להם פן ונשאלתי ע"ז ואמרתי שאסור לעשות פן ופירסמתי זה וכן לא יעשה עוד פן כתב הגאון בית שלמה סי' פ"ג: יד) מי שקנה י"ש מה שיגדל בחודש תמוז ונתן לזה פמה אלפים ונתחייב ליתן בכל חודש סך פ' בכדי שישתלם כל דמי המקח עד זמן הנ"ל והגיע זמן פירעון חדש אחד בתוך הפסח והמוכר גם פן ישראל אם מותר לשלם או הוי פקונה חמץ בפסח נשאל הגאון שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"ב סי' קפ"ז והשיב דעל מה שכתב הרמב"ם דקונה חמץ בפסח עובר בבל יראה פתבו האחרונים דאף דאין קנין באיסורי הנאה וחמץ זה שלא היה ברשותו מעולם איך יעבור בבל יראה מכל מקום זכיותו וקנייתו ואיסורו באים כאחד וזה שייך בקונה מעכומ"ז שהוא יכול להקנות שהוא שלו והקונה עובר תכף דקנייתו ואיסורו באים כאחד אבל בקונה מישראל לא שייך זה דאין זה יכול להקנות וכמה מעליא הא שמעתא עכ"ד: ובשו"ת הגאון מוהר"ם שיק סי' רכ"ה נשאל אם רשאים לעשות שילוסי"ס על חמץ בחול המועד ליקח אחר הפסח בזמן המוגבל ביניהם שדריך לעשות שילוסי"ס אפילו אין דבר בבית המוכר מן החמץ שהוא או עם נכרי שיש לו החמץ אבל אינו קונה אותו בשעת השילוסי"ס רק בזמן הקבוע ביניהם וגם אז אין מוכרח ליתן חמץ שמכר רק כפי מה שהיה החמץ אז וכן אם רשאים לעשות בנשטעלונ"ג אצל סוחר נכרי עלדברים חמוצים שהנכרי ישלחם לו אחר הפסח והשיב שאם הם דברים שיצא אליהם השער קיימא לן בחשן משפט סימן ר"ט סעיף ה' ו' דהפוסק על שער שבשוק וקבל דמים ולא היה אותו המין ברשות המוכר חייב לקנות וליתן ללוקח ואם חזר מקבל מי שפרע וביאר שם

בנתיבות דארף אם הוא ביד המוכר בשעת הקנין אלא שלא התחייב ליתן דוקא חפץ זה ויוכל לקנות חפץ אחר כזה ליתן ללוקח הדין כן ובאם לא יצא השער הוא מחלוקת הסמ"ע והש"ך בס"ק י"ג וכו' וכל זה בנתן דמים או מקצת דמים בתורת קנין אבל אם לא נתן דמים אף שפתב שטר על הדמים אין מטלטלין נקנים בשטר והוי כדברים בעלמא מצד הדין ואם בדיניהם קונים בשטר הוי פסיטומתא ואף בכי האי גוונא אם אין הפסיטומתא על דבר ידוע שהוא ברשותו או אף אם הדבר ברשותו אף אינו חייב ליתן לו אותו הדבר עצמו אלא יכול ליתן דבר אחר ממין זה לא שיהיה בו קנין רק הוא חיוב ממון ושיעבוד ושקיל וטרי אם בדבר שאינו יכול לחזור בו קרינו ביה מצוי בידו ונפקא מינה לענין בכור דנוטל פי שנים בכל אשר ימצא לו וכן לענין חמץ אם יש לומר שעובר משום לא ימצא לה ומסיק דכל שיש בידו ליתן דבר אחר מאותו המין לא מקרי מצוי אלא דמכל מקום איפא למימר דאם המוכר הוא ישראל הרי בא לו מעות בשביל חמץ דאסור בהנאה והוא משתפר באיסורי הנאה וגם הלוקח מסייע להמוכר להיות משתפר באיסורי הנאה ושקיל וטרי קצת בזה דלפי הנראה תליא בפלוגתא וכו' וכתב דאם המוכר נכרי ואינו מוכר לו דבר ידוע אלא המין אין כאן קנין ולא קנה הישראל אף בהנכרי משתפר באיסורי הנאה הרי הנכרי אינו מצווה והישראל אינו נהנה מזה וכן ישראל מישאל ואינו נותן לו דמים אלא שטר בעלמא דאפשר דקונה משום סיטומתא בכי האי גוונא לא הוי משתפר באיסורי הנאה ושוב פתב דכיון דתכלית המסחר הוא שאם יתייגר השער ירויח הלוקח ואם ייזל ירויח המוכר אם כן אם יתייגר או ייזל הרי מרויח הישראל ולא מבעיא אם שניהם ישראלים דממה נפשך יהיה ריוח לאחד מהם מחמת החמץ ואסור משום משתפר באיסורי הנאה אלא אף אם המוכר נכרי ואם ייזל ירויח עכומ"ז ולא הישראל נראה דאסור משום דעכומ"ז יחזיק לו טובה וכו' ואם כן אסור משום משתפר באיסורי הנאה ואם הוא באופן דבפסח עצמו לא ישתנה השער אלא שאחר הפסח ישתנה ואחר הפסח חמץ מותר נראה דבכי האי גוונא אם לא נתן מעות רק נעשה קנין על ידי שטר אין לאסור משום משתפר באיסורי הנאה אלא שיש להסתפק אולי יש לאסור משום רוצה בקיומו של חמץ ושקיל וטרי אם רוצה בקיומו של איסור דאסור הוא בכל האיסורים או דוקא באיסורי עכו"ז וכתב שבשו"ת שער אפרים סי' ו' בהגהה פתב דאם אינו עושה מעשה בגופו ואין מחשבתו נפרת שרוצה בקיומו של איסור לא תשיב רוצה בקיומו והפרי חדש סובר דאין איסור רוצה בקיומו בשאר איסורין ואפילו לא קיימא לן כהפרי חדש, כדמוכח מהירושלמי מפל מקום בלא עשה מעשה בגוף האיסורי הנאה אין איסור משום רוצה בקיומו ואם כן בנדון השאלה שאינו עושה מעשה באיסורי הנאה איפא למימר אף אם יש לחוש דרוצה בקיומו אינו אסור ולכן אם אינו נותן מעות ואין מקום לחוש שיתיגר בפסח עצמו אינו אסור לא משום משתפר ולא משום רוצה בקיומו של איסורי הנאה: טו) איסור הנאת חמץ בפסח דהוא מן התורה אם יש בו שיעור או אסור מה"ת חצי שיעור עיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת החית אות י"ז ורשמתי שם שו"ת דברי מרדכי פרידבורג סי' מ"ז שהעלה דאסור מן התורה בכל שהו וכתב שם בסי' מ"ח דקשצריף לחולה שיש בו סכנה ויש הדד על פחות מפשיעור אם מספיק לו כמו באכילת חולה ביום הפפורים יש להסתפק מהו שיעור ההנאה אי בכזית כמו באכילה או שיעורו בפרוטה כמו מעילה והביא דברי הרבנים לחם משנה בריש פ"ק

י"א מהלכות מעשה הקרבנות ומשנה למלה בפ"ק א' מהלכות מעילה דין ג' ושקיל וטרי בדבריהם ומסיק דשיעור הנאה דאיסורין אף דנפקא לן איסור הנאה מדכתיב אכילה וקניימא לן אהד איסור אכילה ואהד איסור הנאה במשמע מכל מקום שיעור דהנאה הוא בפרוטה ועיין מה שרשמתי בזה בקונטרס הכללים במערכת ה"ה אות ע"ח [בש"ד חמד ח"א]: עתה השגתי ספר יקר עמק יהושע להגאון מסלאנים [שנדפס שנית על יד ידידי הרב המופה את הרבנים מוהר"ר יוסף צבי לעוו מונארשא יצ"ו] וראיתי בדיני חמץ סי' ו' שעמד לבאר בחמץ שאסור בהנאה וכן בכל שאר איסורי הנאה איזה שיעור הוא באיסור הנאה אם בפרוטה או בפחות משנה פרוטה ואחר שהוכיח מדברי הרדב"ז דבאיסורי הנאה אסור אף בפחות משנה פרוטה כתב בדף ל"ג ע"ג [בד"ה ומעתה] שיש לחקור מאיזה טעם פחות משנה פרוטה אסור אם הוא מתורת חצי שיעור או שאסור מן התורה אף בפחות משנה פרוטה ואחר שפילפל בענין זה כתב במסקנתו ומכל מה שנתבאר מוכח דאיסורי הנאה אסור אפילו בפחות משנה פרוטה גם כן: טז) שאל השואל שיש לו פרה חולקת בשפע ובכל ימות השנה הוא עושה גבינה למכור ובפסח אין לו כלים מכושרים לזה ומוכרח לקבץ כל החלב הנחלב בחג עד אחר החג ולעשות אז גבינה אם מותר ליתן את החלב בתוך כלי חמץ פי אין לו כלים של פסח די צרכו והנה אם כלי חמץ הם בני יומן וכבר נתנו החלב בתוכם ושהו שם מעת לעת אם מותר החלב בפסח או לא באנו למחלוקת הפוסקים ביו"ד ריש סי' ק"ה בחלב תפל ששהה כ"ד שעות בכלי איסור בן יומו עיין מה שרשמתי בזה בקונטרס הכללים במערכת הפ"ף אות מ"ב דיש מתירים משום דהפבישה היא אחר מעת לעת וכבר נפגם הטעם שבפלי ויש אוסרין דסברי דהפבישה קודמת להפגם או דסברי דהפגימה והבליעה באות פאחת או משום דאין הפליטה בבת אחת בסוף הזמן כי אם מעט מעט וכו' עיש"ב והנה אף לדעת המתירים משום דהוי טעם לפגם וכן פשהכלים כבר הם אינם בני יומן הנה לדעת מרן בסי' תמ"ז ס"י דנותן טעם לפגם מותר גם בפסח יתכן להתיר בנדון זה אף לדעת הפוסקים דלפגם אסור בפסח גם נדון זה אסור וכינן שבפסח אסור נראה דגם להשהותו לאחר הפסח יש לאסור מחשש תקלה שיבא לאכול ממנו בפסח דידוע דטעם האוסרים נותן טעם לפגם בפסח הוא משום דמשהו מיהא איכא ובתערוכת משהו בפסח נקיטינן דאין להשהותו משום חשש תקלה עיין במה שרשמתי לקמן בסי' ה' אות ט"ו ואין לומר דלא דמי לתערוכת משהו דאיכא ממשו של חמץ מה שאין פן בדבר הנאסר משום פבוש דאינו אלא טעם בעלמא שהרי גם בטעמו ולא ממשו אף להסוברים דאינו עובר עליו מכל מקום אסור להשהותו עיין במה שרשמתי שם באות ל"א ועיין להרב פרי מגדים באש"ל אברהם סי' תמ"ז ס"ק מ"א דנותן טעם לפגם שאין בו ששים אינו מותר למכרו לנכרי כל שכן דאסור להשהותו עיין שם במשבצות סי' תס"ז ס"ק י"א וק"ל: וכל זה כשפבר נתנו החלב בכלים של חמץ שאינם בני יומן או בני יומן וכבר עברו כ"ד שעות אבל ליתן לכתחלה בכלים של חמץ על סמך שיהיה נותן טעם לפגם דמותר בפסח לדעת מרן נראה דאסור לעשות פן דאין לעשות נותן טעם לפגם לכתחלה [עיין באר היטיב יו"ד סי' פ"ז ס"ק י"ח ובבית יהודה שהבאתי בסי' ד' אות ה'] ואף דיש לומר דהתינוח אם בא לעשות נותן טעם לפגם לכתחלה כדי לאכלו בפסח אבל אם בא לעשותו נטל"פ כדי לאכלו אחר הפסח אם פן למאי דנקיטינן כדעת מרן דנטל"פ מותר בפסח אפשר דמותר

לעשות נטל"פ לאחר הפסח מלבד דלא מסתבר לומר פן דסוף סוף הני כמבטל איסור ועוד הרי אסור להשתמש בכלי חמץ המגוחדים לאכילה וצריף להצניעם ורק להשתמש בהם בצונן דרף עראי מותר כמבואר בסי' תנ"א לכן נראה דאסור לעשות פן לכתחלה ובחפשי בזה מצאתי את שאהבה נפשי ידידי הגאון מנחת משה נרו' בקונטרס חקת הפסחדין י"א שהביא בשם שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ו דאסור לחלוב הפרות בפסח בכלי חמץ כמו שאסור להשהות בתוך חביות של חמץ אינם בני יומן בפסח כמבואר בסי' תמ"ז וגם פי אסור להשתמש בפסח בכלי חמץ זולת לחוף הראש כמבואר בסי' ת"ן ולכן אסור לחלוב בכלי חמץ ומי שעבר במזיד אסור לאחר הפסח עכ"ל והנה ספר הג"ל אין מצוי אצלי לעיין בדב"ק דמה שכתב דמבואר בסי' תמ"ז [דמשמע דמבואר בש"ע בדברי מרן או הרמ"א] דאסור להשהות בחביות של חמץ אינה בת יומה לא ידעתי מקומו בזה גם לא נתברר לי אם פננתו לאסור מלאכול החלב בפסח או אף אם בא להניח החלב ללאחר הפסח אוסר וצד זה נראה יותר מהטעם שכתב משום שאסור להשתמש בפסח בכלי חמץ ובקשתי מידידי קריינא דאגרתא הגאון מנחת משה נרו' יעתיק לי דברים פכתבן בשו"ת דברי חיים הג"ל ונעתר לבקשתי ושלח לי וכמעט הוה הן הדברים שבמנחת משה זולת שבהעתיק [במקום כמבואר בסי' תמ"ז הג"ל] כתוב כמבואר במג"א סי' תמ"ז ובח"י והפ"מ אוסר אפילו בדיעבד תוך הפסח זולת בהפ"מ מיקל ע"כ ועם פי לא מצאתי פעת דברי המג"א ופ"מ בזה אהימנותיה סמיכנא וכתב לי ידידנו עליון נרו' פי איזה מרבני הדור פקפקו על מה שכתב בדברי חיים והוא נרו' כתב דאף שיש לפקפק קצת אבל לדינא נראה להחמיר ואני לא ידעתי טעם המפקפקים פעת: שוב נדפס שו"ת מר באהלות מהד"ק לאחד מיד"נ מרבני גאונים דורנו אליהו בהי"ר יצ"ו וראיתי שם באהל ים המלח סי' י"ט ששאל אם מותר להשהות חלב בכלי חמץ עד לאחר הפסח ובדף ע"ו ע"א הביא תשובת הגאון מר אביו יצ"ו בענין זה והוא שאחר שהביא תנן דברי שו"ת דב"ח שבספר מנחת משה הג"ל כתב דנראה להתיר בסתם קנקנים שאינם בני יומן אף של ישראל במקום צנור גדול על פי דברי הרב מגן אברהם סי' ת"ן סקי"ב בשם המעגלי צדק שפלים שאין דרף לבשל בהם חמץ רק לפעמים בלעו חמץ אם בשל בהם בתוך הפסח מותר להשהותן לאחר הפסח וקנקנים ששופכין בהם חלב אין דרף לבשל בהם חמץ רק לפעמים יש בהם בליעה מהחמץ ועיקר תשמישן על ידי משהו וגם רק על ידי כבישה ובסי' תנ"א מבואר דעת מרן בש"ע דהולכין בכלי אחר רוב תשמישו ועי"ש בחק יעקב דאף להרמ"א היינו רק לכתחלה וגם ע"י כבישה בכלי כפה פוסקים סוברים דאינו בולע רק פדי קליפה ועיין ט"ז יו"ד סי' ק"ה ועיין מ"ז סי' תס"ז סקי"א אם בכל תרי דרבנן לא גזרו בשניה ועיין בא"א סי' ת"ן סקי"ב דבתחב כף אב"י מחמץ ויש ספק משהו ונטל"פ בהפס"מ מותר למכרו לנכרי דכללא הוא פל המותר למכרו מותר לשהותו עיין חק יעקב תס"ז ס"ק י"ח נמצא דאיכא כמה צדדים להתיר דעת הסוברים דנותן טעם לפגם מותר בפסח ורוב תשמישן במשהו ובליעתן רק ע"י כבישה וכן פליטתן וע"כ יש לצדד גם לכתחלה בצנור גדול לשפוך החלב לתוכן ולהשהות עד לאחר הפסח ואף בבליעה מרובה הנה מקום לצדד היתר בשהיה וכו' אף עכ"פ בנ"ד שבלועים רק משהו ודאי יש להתיר מכל הצדדים שכתבתי אף לכתחלה וכ"ש בדיעבד עכ"ל: עתה השגתי שו"ת מוהר"ם שיק וראיתי ששאל הגאון בסי' קצ"ז בדין זה באחד שפרנסתו היא מחלב

שְׁבִיבוּת וּבְפֶסַח לֹא הָיָה לוֹ כְּלִים חֲדָשִׁים רַק סֹתֵם כְּלִים מוֹדְחִים וּמְנוּקִים יָפָה וְהִיָּתָה תְּשׁוּבָתוֹ דִּישׁ בְּזֶה שְׁנֵי אוֹפְנִים (א) אִם הוֹרֵק הַחֶלֶב מִן הַפְּלִי מִיָּד (ב) אִם עָמַד מֵעַת לַעֲת בְּכִלִּים אֱלוֹ וְהִבִּיא מֵה שְׁנֹתֵרְעֵם הָרַב מִגֵּן אֲבָרָהֶם בְּרִישׁ סִי תנ"א עַל מֵה שְׁנֹהֲגִים שְׁמִנִּיחִים כְּלִים שֶׁל חֲמִץ בְּמָקוֹם גְּבוּהַ בְּפֶסַח וְאִין מְצַנִּיעִים אוֹתָם וַיִּישָׁב קֶצֶת כֵּינֵן דְּבִפְסַח כֶּבֶר אֵינָם בְּנֵי יוֹמָן וַיֵּשׁ דְּעוֹת דְּנוֹתָן טַעַם לִפְגָּם מִן־תֵּר בְּפֶסַח וְכוּ' וּבְסוּף סִי ת"ן ס"ז בְּהִגָּה דִּישׁ אוֹמְרִים דְּמִן־תֵּר לְהַחֵם חֲמִין בְּכִלִּי חֲמִץ בְּפֶסַח וְכֵן נוֹהֲגִים תַּמָּה שֶׁם הַמִּגֵּן אֲבָרָהֶם דְּמֵאֵי שְׁנָא מִתְּבַשִּׁיל שְׁנִמְצָא בּוֹ חֲטָה דְּאִסוּר אַף לְמַפְוֹר לְנִכְרִי וְכֹל שְׁפֵן שְׁלֹא יִרְחֵץ בּוֹ וּבִי"ד סִי צ"ד מִתִּיר לִיתָן בְּקִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר בְּחֶלֶב פִּירוֹת יִבְשִׁים וְהָרַב יָם שֶׁל שְׁלֵמָה אוֹסֵר לִיתָן דְּבַר לַח אֲפִילוֹ צוּנָן דְּלִמָּא יִשְׁפַחְנוּ שֶׁם מֵעַת לַעֲת וַיְהִי כְּבוֹשׁ: וְלִזְהָ כָּתַב [בְּשׁו"ת הַג"ל] לִיִּישָׁב דְּעִיקָר הַהִיתָר הוּא מְשׁוּם דְּהַכְּלִי אֵינּוּ בְּן יוֹמוֹ דְּהוּי טַעַם לִפְגָּם וְלַדְעַת הָרֵא"ה הַבְּלִיעָה בְּתוֹךְ הַפְּלִי נַעֲשֶׂה פְּגוּם וְכֹל שְׁפֵן כְּשִׁיזְצֵאת לַחוּץ לַתוֹךְ הַמְּאָכֵל לְכֵן אֵין לַחוּשׁ לִיתָן שֶׁם אֲפִילוֹ דְּבַר לַח כֵּינֵן דְּבִפְסַח שְׁלֹא כְּדָרָךְ הַנְּאָתָן מִן־תֵּר בְּהִנְאָה לַדְעַת הָרַבָּה פּוֹסְקִים מֵה שְׁאִין כֵּן בְּבֶשֶׂר בְּחֶלֶב וְכֵן בְּנִמְצָא חֲטָה בְּתַבְשִׁיל דְּאִסוּר אַף לְמַפְוֹר לְנִכְרִי דְּהַכֵּל נְאָסֵר מִהַמְּשֻׁהוּ שֶׁהוּא מְוַשְׁבַּח מֵה שְׁאִין כֵּן הֵכָא דְּהוּי פְּגוּם מִסְתַּמָּא וּבְפְגוּם בְּתוֹךְ הַמְּאָכֵל אוֹ הַמְּשֻׁקָה הוּי כְּסוּרוּחָה מְעִיקָרָא וְלִכְוִלִי עֲלִמָּא לֹא אֲמַרִּינֵן חֲתִיכָה נַעֲשִׂית גְּבִלָה לַעֲנִין נְתִינַת טַעַם וְכֹל שְׁפֵן לַעֲנִין מְשֻׁהוּ זְהוּ הַטַּעַם שֶׁהַקִּילוֹ בְּזֶה טְפִי וְלִכְךָ גַּם כֵּן לֹא אֲסֵרוּ בְּלַח מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ כְּבוֹשׁ דְּהֵינּוּ לְאַחַר מֵעַת לַעֲת וְאִז כֶּבֶר יְהִיָּה הַטַּעַם לִפְגָּם וְכִשְׁפָּא לְמַאָכֵל כֶּבֶר נִסְרַח וְכָתַב הַמַּג"א דְּלִכְךָ אֵין מְנַהֵג הָעוֹלָם לְהַצְנִיעַ הַפְּלִי חֲמִץ כְּנוֹז"ל: וְאִם כֵּן בְּנִדּוֹן הַג"ל אִם לֹא עָמַד הַחֶלֶב בְּתוֹךְ הַפְּלִי חֲמִץ מֵעַת לַעֲת נְהִי דְּלַכְתַּחֲלָה נִדְּאֵי רֵאוּי לְהַצְנִיעַ הַפְּלִי חֲמִץ מְכַל מְקוֹם בְּדִיעְבַד וּבִשְׁעַת הַדְּחַק שְׁאִין לוֹ לְפָרְגֵס עֲצָמוֹ אֲלֵא עַל דְּרָךְ זֶה וּשְׁעַת הַדְּחַק בְּדִיעְבַד דְּמִי אֲבָל אִם עָמַד בְּתוֹכוֹ מֵעַת לַעֲת וְנִכְבַּשׁ בּוֹ וַיְצָא מִן הַפְּלִי חֲמִץ וְאִם כֵּן לְדִידוֹ דְּקִימָא לֵן נוֹתָן טַעַם לִפְגָּם אִסוּר בְּפֶסַח דְּהוּי כְּמִשְׁהוּ מְכַל מְקוֹם אִם עֶבֶר וְשָׁהָה לְאַחַר הַפֶּסַח מְבִוּאָר בְּסוּף סִי תמ"ז דָּאִם הִשְׁקָה חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה עַד אַחַר הַפֶּסַח מִן־תֵּר וּבְנִדְּאֵי כֹל כִּיּוֹצָא בְּזֶה דְּאֵינּוּ אִסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן מִן־תֵּר בְּדִיעְבַד וְנִחְלָקוּ הָרַבָּנִים מִגֵּן אֲבָרָהֶם וְחַק יַעֲקֹב אִם מִן־תֵּר גַּם בְּאֲכִילָה וְהוּא הַדִּין הֵכָא וְלִכְךָ אִם הוּא הַפֶּסַח מְרוּבָה אוֹ לַעֲנֵי בְּדָבָר חָשׁוּב יֵשׁ לְהַקֵּל בְּדִיעְבַד וְלַדְעַת הַטוֹר בְּרִישׁ סִי תמ"ב הוּבָא בַּמַּג"א שֶׁם הֵיכָא דְּהוּי רַק אִיסוּר מְשֻׁהוּ מִן־תֵּר לְהַשְׁהוֹתוֹ וּבְזִמְנָן מוּעֵט גְּקִיטִינָן בְּעֲלִמָּא דְּלֹא חִיִּישִׁינָן לְתַקְלָה וְלִכֵּן הַקִּילוֹ לְהַחֵם חֲמִין לַחוּף רֵאשׁוֹ וְלֹא חֲשֵׁשׁוֹ לְתַקְלָה אֱלוֹ תוֹרָף דְּב"ק וַיֵּשׁ לִי לְשֵׁאת וְלָתַת בְּדב"ק אַף אֵין הַפְּנֵאֵי אֲתִי כְּעַת וְעֵינֵן בְּמֵה שְׁהַבֵּאתִי לְקַמֵּן בְּסִי ג' אוֹת ג' בְּשֵׁם שׁו"ת הַר הַפְּרָמֵל סִי י"ד שֶׁהוּבָא בְּסִפְר זְכָרוֹן ד' י"ג וְשֵׁם בְּדָף ט"ו ע"א כָּתַב בְּשֵׁם סִפְר יֵד מֵאִיר סִי ז"ך לְהַעֲמִיד חֶלֶב בְּפֶסַח בְּכִלִּים שְׁאִין מְשֻׁתְּמָשִׁים בְּהֵם כֹּל הַשְּׁנָה כִּי אִם חֶלֶב כְּדִי לְהַשְׁהוֹת הַחֶלֶב עַל לְאַחַר הַפֶּסַח מִן־תֵּר אֲבָל בְּכִלִּים שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּהֵם חֲמִץ מְמֵשׁ אִסוּר עכ"ל וְאֵין סִפְר הַג"ל מְצוּי אֲצִלִי וּמְשֻׁמְעוֹת הַדְּבָרִים הוּא שְׁאֵף בְּכִלִּים שְׁאֵינָם בְּנֵי יוֹמָן כֹּל שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּהֵם חֲמִץ מְמֵשׁ אִסוּר: יז) חוֹלָה שְׁאִין בּוֹ סִפְנָה וְסוּבֵל צַעַר גְּדוֹל וְרוּפָא מְוַבְהַק אֲמַר שְׁרַפּוּאָתוֹ לְרַחוּץ גּוּפוֹ בְּכֹל יוֹם בְּאִמְבִּטָאוֹת שֶׁל מִי סוּבִין וְעֵשָׂה כֵּן שְׁמָנָה יָמִים קוֹדֵם הַפֶּסַח וְהוּקַל קוֹלִיו וְשׁוֹאֵל מֵה יַעֲשֶׂה בְּיַמֵּי הַפֶּסַח כִּי חוֹשֵׁשׁ פֶּן תִּתְגַּבֵּר מַחֲלָתוֹ וְיִחְזוֹר הַחוֹלִי לְאִיתָנוּ שְׁאֵלָה זֹה הִיא מוֹצֵאת בְּסִפְר יְאֻדָּה יַעֲלָה [לְרַב גְּדוֹל מְשֻׁאלוֹנִיקִי] סִי מ"ו וְהָרַב הַמְּחַבֵּר בְּנָה לָהּ צִיּוֹן בְּאִיזְהוּ מְקוֹמוֹ

בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים וְלֹא בַּיָּאֵר שִׁיחֲתוּ וְנָדְעוּתוֹ לַעֲנֹן דִּינָא וְהָרַב הַמַּגִּיהַ יצ"ו כְּתַב לְפָרֵשׁ כְּוִנְתּוֹ לְאַסְוֹר לַעֲשׂוֹת כֵּן בִּימֵי הַפֶּסַח לְפִי מַה שְּׁמִבְּרָאָר בְּסִי' תִּס"ה וְתִס"ו דְּסוֹבִינן מִחֲמִיצִין וּבִיז' ד' סִי' ק"ב פֶּסַח מְרֵן דְּאַסְוֹר לַעֲשׂוֹת מְרַחֵץ מִסְתָּם יֵינָם וְהוּא מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁפָ"א וְאַף שְׂיֵשׁ חוֹלְקִים עַל הַרְשָׁפָ"א פְּדַכְתְּב בְּשׁו"ת לֵב חַיִּים ח"ב סִי' צ"ו מְפַל מְקוּם בְּאַיִסוֹר דְּאוֹרְיִיקָתָא אֶפְשָׁר דְּכֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוּ דְּאַסְוֹר וְכַדְכְּתַב הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּרִישׁ סִי' תִּס"ו דְּאַסְוֹר לַעֲשׂוֹת מְלוּגְמָא מִחֲמַץ לְחוּלֵי שְׂאִין בּוֹ סַפְנָה אַף דְּהוּי שְׂלֵא פְּדַרְךָ הַנְּאָתָן וְאַף שְׁגַם בְּזָה יֵשׁ מִתִּירִים כִּיעֲוִינן בְּעֶרְוָה הַשְּׁלַחֵן שָׁם אוֹת א' מְפַל מְקוּם אִם יֵשׁ פְּזִית חֲמַץ אַף הַחוֹלְקִים עַל הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ יוֹדוּ וְצִיִּין לַעֲיִין בְּבֵאֵר הַיֵּטֵב סִי' תִּס"ו וּבְסִי' שִׁכ"ח סִי"ג וְטוֹרֵי זָהָב בִּסְק"ו וּמַגְן אֲבָרְהָם בִּסְק"ט וְעִיקָרֵי הַד"ט א"ח סִי' ח"י אוֹת ל"ו וְסִיִּים דִּישׁ לַעֲיִין אִם יֵשׁ הֵיתֵר שְׂיִתְנוּ הַסּוֹבִינן בְּמִים רוֹתְחִין דְּאַף דְּאַסְרוּ הַחֲלִיטָה מִשׁוּם דְּאִין אָנוּ בְּקִיאִים בְּחֲלִיטָה מְפַל מְקוּם לְחוּלָה הַתִּירוֹ אֲלֵא שְׁהָרַב חַיִּי אָדָם בְּכָלֵל קכ"ו אוֹת י"ז הַבִּין דְּלֹא הַתִּירוֹ אֲלֵא לְחוּלָה שְׂיֵשׁ בּוֹ סַפְנָה אַף הַגְּאוֹן שְׂעָרֵי תְּשׁוּבָה בְּסוֹף סִי' תִּס"ה מְצַדֵּד בְּדַבְרֵי הַרְבָּאָמוֹנַת שְׂמוּאֵל [שְׁהַתִּיר לְחוּלָה] אִם הוּא דוֹקָא לְחוּלָה שְׂיֵשׁ בּוֹ סַפְנָה אוֹ גַם לְחוּלָה שְׂאִין בּוֹ סַפְנָה מִתִּיר וּמְסִיק בְּשְׂעָרֵי תְּשׁוּבָה דִּישׁ לְהַתִּיר בְּחֲלִיטָה גַם לְחוּלָה שְׂאִין בּוֹ סַפְנָה וְדוֹן מִינָה לְנִדוֹן דִּינָן אֵלּוּ תְּמַצִּית דְּבָרֵי וְעִיִּין לְקַמֵּן בְּסִי' נִי"ו אוֹת יו"ד אִם לְהַתִּיר לְחוּלָה שְׂאִין בּוֹ סַפְנָה לְאַכּוֹל מִינֵי קִטְנִיּוֹת עַל יְדֵי חֲלִיטָה מְטַעַם דְּבִמְקוּם חוּלֵי לֹא הַנְּהִיגוּ אִיסוֹר בְּאַכִּילַת קִטְנִיּוֹת: יח) פְּרָצָה גְּדוּלָה פְּרָצוּ בְּאַיִזָה מְקוּמוֹת שְׂאִינָם בְּנֵי תוֹרָה כִּי הַהו"ט צוֹקָאָר הַנְּעֻשָׂה בְּלֹא הַכָּשֵׁר אִין מוֹכְרִים אוֹתָהּ לַעֲכוּמ"ז קוֹדֵם הַפֶּסַח פְּדַרְךָ שְׂמוֹכְרִים כָּל הַחֲמִצִּים וּמְחַזְקִים אוֹתָהּ בְּחִנּוּתָם לְמַפְּוֹר לַעֲכוּמ"ז בְּחוּל הַמוֹעֵד פֶּסַח כְּפִשְׁאָר דְּבָרִים שְׂאִינָם חֲמֵץ וְרֵאוּי לְכָל יָרֵא שְׂמִים לְגִדּוֹר פְּרָצָה זוֹ וּלְמַחֲוֹת בְּיַד הָעוֹשִׂים כֵּן כָּכֵל הָאֶפְשָׁרִי וְהִיכּוֹלַת כִּי כְּבָר כְּתַב הַמַּג"א בְּסִי' תִּס"ז סְק"ט שְׁנוֹהֲגִים לְמַכְרוֹ לְנִכְרֵי קוֹדֵם הַפֶּסַח וְכֵן כְּתַב הָאֵלִיהוּ רַבָּה שָׁם שְׂרֵאוּי לְהַחְמִיר שְׂלֵא לְהַשְׁהוֹתוֹ לְכַתְּחֻלָּה יַע"שׁ וּבַחֲקַי יַעֲקֹב ס"ק כ"א וְהַמַּגְן אֲבָרְהָם נִמְשָׁף לְשִׁיטָתוֹ שְׁהַעֲלָה בְּסִי' רִט"ז כְּהַחֲלִיקִים עַל רַבִּינוּ יוֹנָה שְׂפַתְב הַרֵא"שׁ בְּכָלֵל כ"ה שְׁבַבִּית יוֹסֵף סִי' תִּס"ז דְּאַזְלִינן בְּתַר הַשְּׂתָא וְהוּא הַעֲלָה דְּלֹא אֲזַלִּינן בְּתַר הַשְּׂתָא וּמְלַבֵּד הַחֲשָׁשׁ שְׂמַעְרַבִּין בּוֹ קַמְז עוֹד יֵשׁ חֲשָׁשׁ גְּמוּר שְׁהַפּוֹעֲלִים אוֹכְלִים שָׁם חֲמֵץ בְּכָל הַשָּׁנָה וּפְּן נָפַל מִחֲמִצָּם לְתוֹף הַצְּוֹקָאָר וְנִדְבַק שָׁם וְהוּא בְּעִין וְנָהִי דְּלֹא אֶסְרִינן בְּהַנְּאָה כְּשַׁעֲבֵר עֲלָיו הַפֶּסַח אֲבָל לְמוֹכְרוֹ בְּתוֹף הַמוֹעֵד וְדַאי אֶסְוֹר וְאַף שְׁהַפְּרִי מְגָדִים בְּאַשְׁל אֲבָרְהָם סִי' תִּס"ז כְּתַב וּבְמַקְצַת מְקוּמוֹת כְּמִדְּוָה מְקִילִין כְּשִׂישׁ יוֹמָא דְּשׁוֹקָא בְּחוּל הַמוֹעֵד פֶּסַח לְסַחֲוֹר בַּהו"ט צוֹקָאָר לְמַפְּוֹר לְנִכְרֵי וְאִין לְמַחֲוֹת בְּיָדָם עכ"ל אִין לְסַמּוֹךְ עַל זָה וְאָנוּ אִין לְנוּ אֲלֵא מַה שְׂפַתְב הַמַּג"א הַנְּ"ל וְעוֹד אַף הוּא לֹא כְּתַב רַק לְסַחֲוֹר בַּהו"ט צוֹקָאָר דְּהֵינּוּ כְּשִׁיטָתוֹ שְׁלֵם מְפּוֹרָה בְּנִיירוֹת וְדַרְךָ הַסּוֹחֲרִים לְמַפְּוֹר הַרְבֵּה בְּיַחַד בְּחֻבִּית אַחַת וּבָהּ הַרְבֵּה הו"ט צוֹקָאָר אֲבָל לְמַפְּוֹר בְּחִנּוּת פְּדַרְךָ הַסּוֹחֲרִים לְבַקְעָם לְחַתִּיכוֹת קִטְנֹת בְּנִדְאִי גַם הוּא מוֹדָה דְּאַסְוֹר דְּשִׁיף חֲשָׁשׁא פֵּן יֵבֵא לְאַנְכּוֹלוֹ וְרֵאוּי לְכָל מִי שְׁהַמְּשָׁרָה עַל שְׂכִמוֹ שְׂלֵא לְהַנִּיחַ לְהַקֵּל בְּזָה וּיְגִדּוֹר פְּרָצָה זוֹ וְכו' כֹּה דִּיבֵר הַגְּאוֹן מוֹהַר"א הוֹרְוויץ אַבְד"ק וויעֵן בְּשׁו"ת יַד אֶלְעָזָר סִי' כ"ב: וְגִדּוּלָה מְזֻאֵת מְצֻאֵתִי בְּשׁו"ת שְׂאִילַת שְׁלוֹם מְהַדוּרָא תְּנִינָא שְׂנַשְׂאֵל הַגְּאוֹן בְּסוֹף סִי' רס"ו אִם מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְמַפְּוֹר בְּפֶסַח קִמַּח שְׁל פֶּסַח וְהַשִּׁיב דְּמֵן הַדִּין מוֹתֵר וְשְׁכֵן הַתִּיר לְאִישׁ אֶחָד אֲשַׁתְּקֵד לְמַפְּוֹר עַל יְדוֹ בְּחֲלִיפַת בְּגָדִים וְנִקְיוֹן גּוֹפּוֹ אֲבָל חֲזַר בּוֹ וְאַסְר לָהֶם כִּי רָאָה כִּי יְכוֹל לְבֵא בְּזָה מְכַשׁוֹלוֹת בְּדוֹר הַפְּרוּץ הַזֶּה

ורק התיר למכרו על ידי נכרי ושום ישראל לא יתערב בדבר גם הגאון מוהר"ם שיק
בסי' רל"ו נשאל אם מותר למכור בחול המועד לנכרים קמח של פסח כמו שעושים
בעיר פלוגית על ידי זהירות יתירה שלא תדבק משהו קמח ביזו שמה תדבק אחר כך
באנכל והרב השואל דעתו שלא להתיר והשיבו באמת הדבר קשה להתיר דמדינא אסור
משום מראית עין פדקנימא לן ב"ד סי' פ"ז דאסור לבשל בשר בחלב שקדים והספמת
השפתי פהו ושאר האחרונים דאפילו בשר עוף שהוא רק מדרבנן אסור משום מראית
עין וכל שכן בסולת אשר כבר הסכים מרן החת"ם סופר בסי' קי"ד דסולת שלנו הוי
ספק חמץ דאורייתא ואיסור הנאה מחמץ הוא מן התורה ואם פו למה לא נחוש למראית
עין ומה שאומרים דעכשיו בדמפ"ף מיללע"ן אין מיללע"ן חקרתו ודרשתי ודעתי
שבפעס"ט יש יותר משלשים מיללע"ן ולהרבה מהם יש מאשין לתת ולכן גם עתה לא
נפיק סולת מספק חמץ ולמה לא נחוש למראית עין והביא מה שכתב מרן הפרי חדש,
בסי' תס"א להוכיח קצת דאין חוששין לענגן חמץ משום מראית עין והרבה להשיב על
דבריו וסיים דבדורות הללו אף אם היה ניכר בין קמח של פסח לקמח חמץ כמו בתסיסי
[שבמסכת פסחים ד' מ' ע"ב] דליכא למיחש לאיחלופי מפל מקום איכא למיחש לזלזולא
כדכתב הים של שלמה הובא במגן אברהם סי' תק"ד סק"ו כל מקום דשכיחי פריצי
חיישינן וכו' ואם פו פינן שאין היכר בין קמח של פסח לקמח של כל השנה אפילו אם
יקבע באותו החנות פיתקא להודיע שהוא קמח של פסח וכעין שהתירו הפוסקים לבשר
בחלב שקדים כשמניחים על גבו שקדים מפל מקום הרי הנכרים הקונים מוליכים את
הקמח אנה ואנה ונכרי מיפעי פעי על פו בודאי יש לאסור משום מראית עין מלבד
החששות שכתב מעלתו וכו' אלו תורף דב"ק ואם בקמח של פסח אמרו רבותינו הנז"ל
פו אנן מה נענה לדברים שיש בהם חשש חמץ וכל שכן דבר שהוא חמץ גמור דנדאי
אסור למכרם בפסח והטיב אשר דבר הגאון יז אלעזר דראוי לכל מי שהמשרה על שכמו
שלא ליתן מקום להקל בזה חלילה ונהיה עובדא בעיר הזאת בחול המועד פסח דשנתנו
באיש אחד שמכר לעכומ"ז י"ש חמץ על יד על יד כמעשהו בכל ימות השנה וכשנודע
לי בחול המועד אמרתי לו שיביא כל הי"ש הנשאר ביזו לשפכו על פניו ושיתן כן
נפשו לצדקה ובאם לא יעשה כן לא נוכל לסמוך עליו ליקח ממנו יין וכיוצא והסכים
ועשה כאשר אמרתי והיה הי"ש בערה חמשה עשר אוקא ושפכנו את הי"ש בפומבי
ונתן מעות לצדקה עשרה ר"ך וכל העם ישמעו ויראו ולא ילמדו לעשות כמעשהו:
וראיתי בספר חדש ליקוטי בית אפרים להרה"ג נפתלי סופר בח"ת דף ה' ע"ב אות י"א
שכתב דבמקומות שנוהגים איסור בחמאה של נכרים בכל ימות השנה מותר למכור
לנכרים בחול המועד פסח חמאה של נכרים ואף דיש בחמאה זו משום חשש חמץ למה
שמחמירים מלאכול גבינה ושמן וכיוצא שלא נזהרו לעשותם לשם פסח ונהרי דרף
החלב לעמוד מעת לעת בכלי וגם בכלי חמץ אמרינו פבוש כבמגן אברהם סי' ט"ז כתב
בשם הרשב"ץ דמותר להנהיגם לאכול חמאה של נכרים בכל השנה לאכלה גם בפסח
וגם שאנו מחמירים יש לומר פינן שאנו מובדלים פל השנה ואין אוכלים חמאה של נכרי
אין חשש שיבא לאכול ויהיה היתר למכרה רק לא תהיה החמאה בכלי של חמץ בתוך
הפסח ועיין במקור חיים סי' תמ"ז ס"ק י"ב שמתירים דוקא אם לא יהיה בפסח בכלי
של חמץ ונראה מדברי הרב הנ"ל דפשוט היה בעיניו להתיר למכור חמאה של נכרים

בשאר ימות השנה אף במקום שנהגו איסור באכילתה ומבעיא ליה אי שרי נמי בפסח
ופשיט להיתרא משום דבדילי מנייה פולי שתא ואין דעתי העניה נוחה בהיתר זה פל
עיקר וכן הוא מנהג פשוט בינינו לאסור להסתחר בגבינה וחסמאה של נכרים פל השנה
כמו שהעיד מרן החבי"ף בס' ריח חיים סי' ק"ז בחלק יו"ד והבאתי דבריו בקונטרסי
במערכת חלב של נכרים עי"ש: ולמפור חמץ בפסח על ידי עכומ"ז זה לשון הגאון
מוהר"ם שיק בסי' רט"ז מה ששאלת בענין מכירת חמץ של רעגא"ל של יי"ש תמיהני
עליה בשבת ויום טוב מועיל אם נכרי אדעתא דנפשיה קא עביד וההנאה לישראל ממילא
קא אתי אבל חמץ אפילו של נכרי אסור בהנאה ואף רוצה בקיומו אסור פדאיתא בסי'
ת"ן ובמג"א סקי"א ואם מוכר על תנאי זה אפילו המכירה לא חשיבה מכירה גמורה
כמבואר בסי' תמ"ח סעיף ג' ובמג"א סק"ה וצריף למפור היי"ש במקח השנה לנכרי
הקונה ולמפור לו זכות ארעגא"ל לפי הערה השנה לתשעה ימים מערב פסח עד אסרו
חג ואנשים אם אינם מוכרחים מפח שופטי העיר אין מניחים למפור כלל בפסח פי אז
אין זמן לסחור ולהרויח בעניינים פאלו וכל מזונותיו של אדם קצובים לו וכו' עכ"ד
ודבריו נאמנו מאד דאין להניח להסתחר [למי שאינו מוכרח על פי שופטי העיר] בפסח
היתר דמכירה לנכרי דעל ידי זה יבואו לכמה מכשולות אם לא תהיה המכירה כפי מה
ששורת הדין מחייבת וכבר צונח על זה גאון גדול בתשובתו שבספר אורי וישעי סי'
קכ"א והבאתי דב"ק לקמן בסי' ט' אות ו' [בד"ה וגורמת מכירה] ואם התיר הגאון
שאילת שלום הנ"ל מכור בפסח על ידי נכרי קמח של פסח שמן הדין מותר למכרה על
ידי ישראל [לולא משום סניג והרחקה] אין ללמוד מזה היתר למפור על ידי נכרי מה
שאסור מן הדין למפור על ידי ישראל לישראל על ידי היתר דשטר מכירה פי לאו פולי
עלמא דינא גמירי וברור שיבואו לידי מכשול עון חמור רח"ל: יט) בענין
השניפפטאבא"ק שאין העולם נזהרין רק המדקדקין שואפין הגעלבי"ן שניפפטאבא"ק
איני בקי בגוף עשייתו אם נעשה עם חמץ אמנם המגן אברהם בסי' תס"ז ס"ק ו' הביא
דטאבא"ק צריף לסגרו דשורין אותו בשכר ושמעתי שפוננתו על שניפפטאבא"ק ומבואר
דאם האמת שמתקנין אותו עם שכר או שאר חמץ יש לחוש שלא להריחו ומה שכתב
כ"ת פינן דתקנו קודם זמן איסורו הוי פתרכו קודם זמנו דמותר בהנאה אף לאחר זמנו
התם איירי בפת שנתעפש ונתקלקל מאכילת פלב והוי פעפרא בעלמא והוא הדין בפתרכו
קודם זמנו שנספסל מהיות אנוכל וכן לענין דיו בסוף סי' תמ"ב אבל במידי דעביד לריח
ולשאנף אותו והחמץ שהיה ראוי לאכילה ושתיה תקנו להריח מחשבתו משוי ליה להאי
חמץ וחשיבותא דריח ושאיפה הוי פאילו תקנו לאכילה ושתיה דלהריח ולשאנף אותו
לא נתקלקל החמץ למה שמתקנין אותו זה מחשיבו ומקנים שם החמץ עליו מה שאין פן
בדין שאין חשיבות החמץ נשארת בו ועם פי יש לפקפק בזה [ענין בדברי הגאון בית
מאיר שהבאתי באות ג' וק"ל] מכל מקום פינן שנמצא כתוב הדין מפורש במגן אברהם
צריכין אנו למשכונני נפשינן ולהסביר את דבריו אף באמת אף אם נתקן ונשרה בשכר
אם הוא אסור ואם הריח בכי האי גוונא מילתא פבר האריף בשער המלה בפרק י"א
מהלכות מאכלות אסורות בשניפפטאבא"ק המתוקן ונעשה על ידי יין נסוף ושם האריף
והתיר ונהי דשם לא התיר רק משום דיין נסוף דרבנן מכל מקום גם בחמץ נראה דזה הוי
שלא פדרף הנאתו ולדעת הרבה פוסקים גם בחמץ שרי שלא פדרף הנאתו וכיון דתליא

בפלוגמא מאן דקש לאסור תבא עליו ברכה הנראה לי פתבתי בנחיצה רבה אלו תנורף דברי הגאון מוהר"ם שיק בסי' רמ"ב: כ) אפה מצות או בשל תבשיל לפסח בתתיכות חמץ דקנימא לן דאסורים אם יהא מותר למכרם לנכרי חוץ מדמי איסור שבו וגם אם יש לחלק בין אם מבשיל פנגד אבוקה להיכא דמבשיל על גבי גחלים עוממות או על גב אפר חם רשמתי בסי' י"ד אות ט"ו: כא) אם מותר להשפיר עצמו בפסח לאינו יהודי לעשות מלאכה בחמץ להשליכו לאיבוד לאיזה צורך שיש להאינו יהודה בזה נסתפק בס' פרי צדיק [לידדי הגאון יצחק בלאזער יצ"ו שהיה אבד"ק פעטרבורג] בסי' ט"ז והביא סוגיא דעבודה זרה ד' ס"ג שכתרו לשפור ביין נסוף מהו ומקום הספק הוא משום שרוצה בקיומו של איסור שלא ישתברו החביות מאליהן ויוכל להשתפר ואמר רב נחמן ישבור ותבא עליו ברכה דכל למעוטי תיפלה שפיר דמי ואם כן לכאורה כל שפן בחמץ יש לומר כן דאף דרוצה בקיומו של חמץ אסור מפל מקום למעוטי תיפלה שרי אף יש לומר דדוקא גבי יין נסוף הוא דשרי משום דמצונה לאבד עכומ"ז אבל חמץ של אינו יהודי לא מיקרי תיפלה ואין מצונה לבער חמץ של אינו יהודי ואם כן אסור לשפר ולאבד בו משום רוצה בקיומו ושקיל וטרי במאי דאמרינן התם בכלאי זרעים בשדה של פותי דעוקרין עמו כדי למעוטי תיפלה ונהרי פלאי זרעים בשדה של פותי אין שום איסור והביא מה שכתב הגאון חתם סופר בחידושו לעבודה זרה בענין זה ושדבריו תמוהים וכו' והוצרך לומר דמאי דמבואר גבי פלאים דמותר למעט את התיפלה היינו משום שזרע באיסור ונעבדה בה עבירה אף שהפתי זרע בשדהו והוא אינו מצונה על זה מפל מקום פיון דישאל אסור לזרוע כי זרע הפותי נמי מיקרי נעבדה בה עבירה וכן משמע בהדיא בחולין דף קט"ו לענין בשר בחלב דמיקרי נעבדה בה עבירה אף שבשלו פותי ולכך עוקרים עמו למעט את התיפלה אבל חמץ של אינו יהודי שאינו עובר בכל יראה ובל ימצא פשוט דלא מיקרי נעבדה בה עבירה ולא דמי לבשר וחלב משום דכיון דאף ישראל מותר לקיים חמצו של עכומ"ז דאתה רוצה של אחרים מפל שפן דלא מיקרי חמצו של עכומ"ז נעבדה בה עבירה ולא שייך בזה למעט תיפלה פיון דאין מצונה למעט ואם כן נראה דאסור להשפיר עצמו לעכומ"ז לשפור בחמץ משום דרוצה בקיומו וחסור בזה חמץ מיינ נסוף שוב נשא ונתן שמלבד רוצה בקיומו יש איסור משום משתפר באיסורי הנאה אלא דביין נסוף שרי איסור להשתפר באיסורי הנאה משום מיעוט תפלה אבל בחמץ של עכומ"ז דלא שייך מיעוט תפלה בודאי דאסור לכתחלה להשפיר את עצמו לשפור בחמץ דאף אי גימא דבכי האי גוונא לא חשיב רוצה בקיומו על כל פנים הרי הוא משתפר באיסורי הנאה ושקיל וטרי תו אי שרי לעשות עמו בחנם או אסור משום לא תתן להם מתנת חנם אלו תנורף דב"ק עי"ש שהאריך בפלפולים נכוחים וישרים: סימן ב בענין אכילת חמץ בפסח א) חמץ שיש בו ספק ספקא אי שרי באכילה בפסח עיין להרמ"א בסי' תס"ז ס"ב שכ' בשם הגאון דאין להתיר באכילה בפסח מפח ס"ס ולפי מה שפירשו דבריו רבנו בתראי הוא דלא אמר כן אלא דרף חומרא היכא דאפשר בלא הפסד מרובה וליכא שעת הדחק ומניעת שמחת יום טוב עיין להרבנים ט"ז וח"י ונתיב חיים שם והעלו כן לדינא דהיכא דאינו שעת הדחק ואין הפסד בשהיה ישנהו לאחר הפסח ולא נתיר לאכלו בפסח ועיין ש"ע הרב מוהרש"ז בסי' תנ"ג סי"ב ותס"ו סי"ד ותס"ז ס"ח וחק יעקב סי' תס"ו ס"ק י"ג.

והרב בית חֲדָשׁ בסי' תס"ז ס"ג מסיק גם להחמיר בפסק הרמ"א אלא דלפי מה שפירש בכונת הגאון הוא דדוקא משום שיש להסתפק שמהא פל הפרי חמץ הוא דלא שרינו בס"ס לאוכלו בפסח אבל במידי דמערוכת דעל כל פנים אית ביה שאינו חמץ מודה הגאון דשרי בס"ס עי"ש בדב"ק ועיין להרב יד המלך פ"ק ד' מהלכות חמץ ומצה דין [ד"ה מעשה] שכתב ונ"ל ואף שהרב המפה פתב דבס"ס לא שרי אלא להשהותו היינו באותו ג' דון דאפשר שגפלו מים בכל הפרי והוי הס"ס בדאורייתא אבל בג' דון זה וכו' דנתבטלו ברובא וכו' דליכא אלא איסורא דרבנן וכו' ע"כ ואם פן בתערוכת דליכא חשש איסור תורה כגון דאיכא רובא או ששים כל חד פדיניה שרינו בס"ס לאוכלו בפסח פיון דליכא אלא חשש איסור דרבנן ומשמע נדאי דאף בלי שום דוחק והפסד מותר לדעתו והרב פרי חֲדָשׁ בסי' תס"ז חולק בפשיטות על פסק הרמ"א הג"ל ומשמע דלא חש לסכרא הג"ל אפילו שלא בשעת הדחק וליכא הפסד גם הרב שלחן גבוה שם סק"ז כתב דדעת מרן להתיר בס"ס לאכילה וכן עיקר וכן פוסק הפרי חֲדָשׁ עי"ש [אלא דלכתחילה יש ליזהר היכא דאפשר] ועיין עוד שם סי' תנ"ג סק"א שכתב להתיר המצות לכתחילה לאוכלם בפסח מפח ס"ס ועיין להרב יד אהרן במהדורא בתרא סי' תמ"ז הגב"י אות כ"ד בשם הרבנים בית דוד ודבר משה שכתבו להתיר בס"ס דפלוגתא עי"ש.

גם הרב נחפה בפס"ב בח"ב ד' ז' כתב להתיר בכמה עובדי בס"ס וכן הרב חכמה ומוסר בדף קס"ט אות נ"ז ונ"ט עי"ש גם מרן אחרון חבי"ף בס' נשמת כל חי סי' ט"ז כתב להתיר בג' דון בס"ס וכתב פן גם בשם הרבנים הג"ל שהתירו בס"ס ובד' כ"א ע"ב [ד"ה ובר] נרש מסברת הרמ"א הג"ל דאין להתיר לאכול בפסח בס"ס וכתב פבר תמהו עליו ט"ז ופר"ח וכן הסכים ח"י להתיר בס"ס וכן התירו הב"ד והד"מ וכו' עי"ש: גם בשו"ת לב חיים ח"ב סי' ע"ט וסי' פ' כתב להתיר בשופי בס"ס עי"ש גם הרב משנת ר' אליעזר בח"ב בשו"ת א"ח סי' ט"ו התיר בג' דון בס"ס עי"ש והרב בית אהרן ד' י"ג אות ה' ואות ז' העתיק דברי הרב נחפה בפס"ה הנז"ל ולא ערער עליו נראה דכן פשטה ההוראה להקיל בס"ס ובדף כ"א ע"א אות ד כתב פן בשם הרב לב מבין עי"ש ובשו"ת לב חיים ח"ב סי' קל"ח כתב בשם הרב חקת הפסח סי' תס"ז סק"ד דהעלה דבס"ס מותר אפילו לכתחילה והוא כתב דאם יש שהותלעשות מצה לא יסמוך בזה לכתחילה ואם אין שהות יש לסמוך לאוכלו והביא בשם הרבנים מוהרי"ם וחקרי לב דהתירו בס"ס בשעת הדחק שהיה סמוך לפסח עי"ש והנה אמת דראוי לכל ירא שמים לחוש ולהחמיר לכתחילה בכל מאי דאפשר.

אף להורות לאחרים נראה דיש להורות להקל בדבר שיש הפסד כמו במצות דהדבר ידוע דהא לחמא עניא אתיקורי הוא דמתניקרו ביוקר עומד לנו בכפלי כפלים מלחם חמץ ולכן המורה בענין זה וכיוצא לזה לא אדון הוא בדבר הזה להחמיר על אחרים בדבר שיש להם על מה שישמוכו רבנן קדישי הג"ל בכחא דהיתירא ועיין עוד בלב חיים הג"ל סי' פ"ה דאחר שכתב להתיר בספק ספקא סיים דיש להחמיר לכתחילה פיון דאפשר לאכול אותן המצות קודם הפסח או שיחליף עם אחרים שיאכלום בערב פסח [ויש לפקפק במה שכתב שם וגם לא מהני יישון יב"ח כמ"ש בפוסקים עי"ש ואינו מובן יישון מאן דכר שמה בג' דון כמו שיראה הרוואה] עי"ש ועיין להגאון נודע ביהודה בח"א סי' כ"ה [סוף ד"ה נשאלתי] שכתב דדברי הרמ"א דלענין אכילה בפסח אינו מועיל ס"ס

הינינו לאכול אותו דבר דהוי ס"ס באיסור תורה אבל לענין תערוכת משהו דהוי ס"ס בדרבנן מועיל אפילו לאכול עי"ש ועיין להרשב"ץ ח"ג סי' קי"ז הובאו דבריו ביקהיל שלמה בפסק המאקינה ד' ג' ע"ב שכתיר בנדונו מפח ס"ס ומה שכתב המחבר דאין סברא זו מוספמת להתיר לאכול בפסח בס"ס ובהביא דברי הרמ"א הנ"ל וסיים דאין להקל לכתחלה עי"ש הנה כבר נתבאר מפל האמור דכל דליפא חשש איסור תורה עבדינו עובדא להתיר בס"ס מפני הדחק ובנדונו גם כן מה שהתירו רבני הדור הנה מפני הדחק והלחץ ובנדונו רחוק מאד חשש איסור פורה וליפא אלא חשש משהו דרבנן ומה שכתב שם בד קא ע"ב [ד"ה האמנם] דספק דאורייתא לחומרא וכו' אין דבריו נראין דפשיטא ודאי דאין בנדונו חשש איסור תורה כמו שיראה הרואה ועיין עוד זכרנו לחיים בח"א וח"ב במערכה זו שכתב להתיר על פי ס"ס בכמה עובדי: והן עתה נדפס ספר ימי שלמה להרב יקהיל שלמה נראיתי בד' כ"ז ע"ג שכתב בפשיטות להתיר בס"ס ומסתמא ודאי כונתו להתיר לאוכלם בפסח עצמו [שאם לא פן הנה לו לפרש דדוקא בערב פסח הוא דשרי ועיין שם בדברי הרב המגיה יצ"ו] ולא העלה על שפתיו סברת האומרים דאין להתיר באכילה בס"ס נראה דחזר בו ממה שכתב בפסק המאקינה ודבריו אחרונים עיקר.

ועיין בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ג סי' פ"ד על מה שתמה הט"ז סי' תס"ז סק"ד אמאי לא מהני ס"ס לענין איסור משהו דיש לומר פיון דצריף שיקמור מן התורה משעת קצירה או משעת לישה שלא יחמיץ לא מהני ספק ספקא דומיא למה שכתב באסיפת זקנים לב"מ דף ז' דכל דבעי ודאי אף רוב לא מהני וכו' עי"ש ובלי ספק שדעת רבנן קדישי הנ"ל בזה עיקר לדינא והוא חשב לדחות דברי הרבנינו הרקח שהובא בהרא"ש ובטור סי' תס"ו בדין צואת תרנגולים שהוכיח מהש"ס דרק משום הקריבהו לפחתיף אסור למנחות ולא משום חמץ ודחה זה דלמנחות פשר משום ס"ס אבל לפסח לא מהני ס"ס וכו' ומי ישמע לסברת רב אחרון אף שהוא גאון מופלא [כנהגאון שואל ומשיב דרב גובריה ורב חיליה] נגד סברת הראשונים אשר לבם פתוח פפתחו של אולם ואדרבא על פי מדותיו יש לנו להכריח דגם בחמץ בפסח מהני ס"ס מדיליף למצה ממנחות אלא שאינו מוכרח דיש לומר דלאו משום ספק ספקא שרינו במנחות אלא כדכתב הגאון במגן האלף סי' תס"ו סק"ז דמסתמא במעיים ודאי נתרככו טובא שיהנה קרוב לביקוע ואפילו הכי אינם חמץ עי"ש ובשאר מפרשים ובעיקרא דהאי דינא עיין בספר ישועות יעקב סי' תס"ז ס"ק ב' וסק"ג באיזה ענין סמכינו אס"ס לגבי אכילה ובשו"ת הרב רמ"ץ ריש סי' ל"ז כתב דאף דמעיקר הדין מותרים גם באכילה מפח ס"ס מפל מקום פיון דאפשר להשהותו ואין להם הפסד מחמירין למיעבד בהיתר וסמך לדבר כמו בדבר שיש לו מתירין דלא סמכינו על ס"ס עכ"ל וגם בישועות יעקב הנ"ל כתב הטעם להחמיר באכילה משום דהוי דבר שיש לו מתירין ועי"ש בסק"ג ויש לדון לפי זה בעניינים דלא אמרינו בהו חומרת יש לו מתירין וכגון במין שאינו מינו למאן דסובר דבטיל וכיוצא עיין ביו"ד סי' ק"ב ושקיל וטרי בישועות יעקב אי קימא לן פמאן דאמר דחמץ חשיב דשיל"מ ועיין מה שרשמתי בזה בקונטרס הפללים מערכת הדלתות אות ע"ז [בשדי חמד ח"א]: ונדפס עתה שו"ת עין יצחק להגאון מוהרי"ץ אלתרנו יצ"ו נראיתי שם בסי' ט"ז ענף ב' שעמד בענין זה וכתב בשם ביאורי הגר"א ומקור חיים סי' תס"ז

סק"ג שכתבו דטעם הרמ"א הוא משום דסובר פהרמב"ם דחמץ חשיב דבר שיש לו מתירין דלא מהני ס"ס וכתב לפקפק על זה מדקנימא לן בסי' תמ"ז ס"ב דחמץ בערב פסח בטיל בששים ושוב יישב סברתם דטעם הרמ"א הוא משום דבר שיש לו מתירין והעלה מתוך זה דכשה"ס הוא בדין ולא בגוף ומעשה לא החמיר הרמ"א והוא על פי מה שכתבו בשאגת אריה סי' צ' ופרי חדש סי' תצ"ז סק"ג ושו"ת רע"ק איגר סי' ס"ה דבספיקא דדינא אף בדבר שיש לו מתירין אזלינן לקולא והיה מקום להתיר אף בחזק ספקא בדברבנו לולא חומרא דחמץ אבל אם יש ס"ס בדינא בודאי יש לסמוך להתיר אף באכילה ולאו דוקא פשטי הספקות הם בדין אלא הוא הדין אם ספק אחד בגופו וספק אחד בדין אלו תנרף דב"ק.

והביא שם דברי הרב ט"ז בסי' תס"ז ס"ק י"ז שהעיר אמאי מהני שם ס"ס ומני"ר כתב ליישב דשאני התם דחד ספק הוי ספקא דדינא ומהני ס"ס בזה אף בדבר שיש לו מתירין עי"ש ועם כי לא זכר שר דשיטת הרב ט"ז בסי' תצ"ז סק"ט דגם בס"ס דדינא לא מהני בדבר שיש לו מתירין ולשיטה זו אזיל בסי' תס"ז הנ"ל מכל מקום להלכה יפה אמר חנוך ליישב הערת הרב ט"ז על פי כלל זה שהוא מוסכם מכל הפוסקים ויש לו סעד גדול מדברי הרא"ש בפרק חמישי דמסכת ביצה סי' י"ד בשם בעל הלכות גדולות כמו שהבאתי בקונטרס הפללים במערכת הדל"ת אות ל"ט [בשדי חמד ח"א] ועיין עוד שם בסי' י"ז שכתב להתיר בספק ספקא באכילה בפסח בדבר שיש לו חזקת היתר על פי דברי הנודע ביהודה דבדבר שיש לו חזקת היתר מהני ס"ס אף בדבר שיש לו מתירין וכן בדבר שיש בו צורך מתירין בס"ס אף בדבר שיש לו מתירין כמו שכתב הרמ"א סי' ק"ו ס"ח ולכן בגדונו שהיתה השאלה על כל המחוז דזה מיקרי לצורך ומותר בס"ס ושוב צדד עוד בכל זה דאפשר דלא מהני חזקת היתר על פי דברי הפרי מגדים בפתיחה להלכות שחיטה שכתב לדון על פי מה שאמרו בחולין ד' קל"ד דלא מהני חזקה במקום שיש חשש עון מיתה כמו שפירש רש"י שם גבי חלה וכו' עי"ש דב"ק ובקונטרס הפללים פתבתי קצת בזה במערכת החי"ת אות י"ט: ועל דברי הרב מקור חיים שכתב בטעם הרמ"א שפסק שאין היתר אכילה על ידי ספק ספיקא משום שחמץ הוי דבר שיש לו מתירין ראיתי לידידי הגאון אבד"ק ליאדי יצ"ו בספר פרי חמד ח"ב בדה"ז ע"ד בנזמקויו לסי' תס"ז שכתב שאין זה מן הישוב שהרי הרמ"א פסק בתורת חטאת כלל ע"ד דין ט' דחמץ לא הוי דבר שיש לו מתירין וכן בהגהותיו ביו"ד סי' ק"ב סעיף ד' הביא דעה זו בסתם ואם פן קושיות הטורי זקב על הרמ"א קמה וגם נצבחה ובאמת שלכאורה שפיר קמותיב ויש לתמוה פן גם על כמה רבנים שהבאתי למעלה שכתבו גם הם דטעם הרמ"א משום דהוי דבר שיש לו מתירין דלא מהני ביה ספק ספיקא איך נעלם מכולם שדעת הרמ"א דחמץ לא הוי דבר שיש לו מתירין ואין לומר דלא שמיעא להו ולא סבירא להו בשיטת הרמ"א דכשמיביא דעה אחת בסתם הכי סבירא ליה לעיקר [כמו שהיא שיטת מרן בשלחן ערוך] דמלבד דמסתברא ודאי שפן היא שיטת הרמ"א וכמו שכתבתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ד אות י"ב בשם כמה מחברים ועוד דהקא ודאי אית לן למימר דדעתיה כדעה קפנייתא כיון דהכי כתב מר גיהו גופיה בספרו תורת חטאת אם פן ילמד סתום מן המפורש וספר תורת חטאת אף שאין יד הפל ממשמשין בו ליוקר מציאותו הלא כבר הביא דעתו בזה הרב שפתי פהן ביו"ד סי' ק"ב ס"ק י"ד שפסק

כַּדְעָה הִרְאִשׁוּנָה וְהָא נִדְאִי תִימָה אִיךְ נְעֵלָם דב"ק מְעִינֵי הַעֲדָה הַנְּל וּלְפִי סִיגְנוֹן לְשׁוֹן
הַגָּאוֹן מְקוֹר חַיִּים בְּסוֹף סַע"ק ג' [וְנ"ל הַט"ז לְמָה לֹא יוֹעִיל כָּאן ס"ס לֹא ק"מ דְּהַחֲמִיר
מִשׁוּם דְּהֶרְמַב"ם סוֹבֵר דְּחֻמְצָה הוּי דְּבָר שְׂיִישׁ לוֹ מִתִּירִין דְּלֹא מְהַנִּי בֵּיה סַפְק סְפִיקָא] יֵשׁ
לִיְיָשֵׁב קֶצֶת דְּכּוֹנְנָתוֹ [וּמְסַתְמָא פֶּן גַּם דַּעַת שְׂאָר הֶרְבְּנִים שְׂכַתְבוּ יִשׁוּב זֶה] דְּאָף דְּהֶרְמ"א
נְקִיט דְּלֹא הוּי דְּבָר שְׂיִישׁ לוֹ מִתִּירִין מְכַל מְקוֹם מִשׁוּם שְׂהֶרְמַב"ם סוֹבֵר דְּהוּי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין
חֻשׁ לוֹ רַב הֶרְמ"א לְהַחֲמִיר לְעֵנֵן אֲכִילָה בְּפִסַּח אֲבַל נִדְאִי אִין פְּנִנְתּוֹ לּוֹמַר שְׂהֶרְמ"א
סוֹבֵר דְּחֻמְצָה הוּי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין פֶּן אֲפֻשֶׁר לִיְיָשֵׁב בְּדוּחַק לְפִי חוֹמֵר הַנוּשָׂא וְעֵינֵן עוֹד בְּכַרְם
חֻמְד שְׁם בְּנִימוּקִיו לְסִי' תַּס"ו וּבְדָף ח' ע"א אִיזוּ הַעֲרוֹת קֶצֶרוֹת וִיקְרוֹת בְּהָא דְּסַפְק סְפִיקָא
אִי מְהַנִּי בְּפִסַּח: וּבְשׁו"ת שְׂאִילַת שְׁלוֹם בְּמַהְדוּרָא תְּנִינָא סִי' צ"ב פְּתַב אָף דְּהֶרְמ"א פְּתַב
דְּלֵהֲתִיר בְּאֲכִילָה לֹא מְהַנִּי סַפְק סְפִיקָא כְּבָר תְּמָה עֲלִיו בְּטוּרֵי זֶהָב דְּבַכְמָה מְקוֹמוֹת מְבוֹאָר
דְּמַהְנִי סַפְק סְפִיקָא אָף בְּאֲכִילָה וּמָה שְׂכַתְבַּת הַשֵּׁ"ף לִיְיָשֵׁב פִּינּוֹן דְּלִמַר עוֹקְבָא אֲפִילוּ לֹא
נִתְבַּקְעוּ אֲסוּר הוּי סַפְק סְפִיקָא דְּפִלּוּגְתָא וְלֹא בְּמַצִּיאוֹת וְלֹא מִיְקִילִינוּן כְּוֹלֵי הָאִי כְּבָר דְּחָאוּ
בְּחֻק יַעֲקֹב דְּסְפִיקָא דְּפִלּוּגְתָא עֲדִיף טְפִי וּבְלָאו הֶכִי גַם לְמַר עוֹקְבָא הָא דְּאֲסוּר בְּלֹא
נִתְבַּקְעוּ אִינוּ אֲלֵא מִשׁוּם סַפְק נִתְחַמְצוּ פְּדַכְתְּבַת הַמַּגֵּן אַבְרָהָם בַּס"ק י"ב וְאִם פֶּן אֲפִתִי הוּי
סַפְק בְּמַצִּיאוֹת גַּם מָה שְׂכַתְבַּת שְׁם לִיְיָשֵׁב דְּלִכּוֹן הַחֲמִיר בְּאֲכִילָה מִשׁוּם דְּדַעַת הֶרְמַב"ם
דְּחֻמְצָה הוּי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְלֹא מְהַנִּי סַפְק סְפִיקָא אִינוּ נְכוּן שְׁהַרִי דַּעַת הֶרְמ"א לְהַקְלֵל לְצוּרָה
בְּסַפְק בְּדָבָר שְׂיִישׁ לוֹ מִתִּירִין כְּמְבוֹאָר בַּסִּי' ת"י סְעִיף ח' וְעֵינֵן בְּשֵׁ"ף שְׁם דְּהִיכָא דְּהַסְפַּק
סְפִיקָא הוּא אִם יֵשׁ כָּאן אִיִּסוּר כָּלֵל יֵשׁ לְהַקְלֵל אֲפִילוּ שְׂלֵא לְצוּרָה וּבְחֻמְצָה יֵשׁ לְהַקְלֵל יוֹתֵר
שְׁהַרִי יֵשׁ אוֹמְרִים דְּחֻמְצָה לֹא הוּי כָּלֵל יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְהֶרְמ"א גּוֹפִיָה בְּתוֹרַת חֲטָאֵת פּוֹסֵק
כַּדְעָה זֶה וְעֵינֵן בַּסִּי' ק"ב וּבְשֵׁ"ף שְׁם אִם פֶּן נִדְאִי אִין לְהַחֲמִיר בְּסַפְק סְפִיקָא וְעֵינֵן בִּישׁוּעוֹת
יַעֲקֹב שְׁם שְׂכַתְבַּת דָּאִם לֹא נְסֻמְוֹף עַל הַסַּפְק סְפִיקָא גַּם לְהַשְׁהוֹתוֹ יִהְיֶה אֲסוּר וְלֹא הוּי דְּבָר
שְׂיִישׁ לוֹ מִתִּירִין וְלִכּוֹן גַּם בְּאֲכִילָה מוֹתֵר מִטַּעַם סַפְק סְפִיקָא וּדְבָרֵינוּ נֶאֱמַנּוּ מְאֹד לְכוֹן יִפְהָ
פְּתַב הֶרְבַּ ט"ז דְּבַמְקוֹם הַפְּסָד אוֹ מְנִיעַת שְׂמֻחַת יוֹם טוֹב יֵשׁ לְהַתִּיר בְּאֲכִילָה לְכוֹלֵי עֲלֻמָּא
וְהַסְפִּים עֲמוּ הַחֻק יַעֲקֹב וּשְׂאָר אַחֲרוֹנִים עַכ"ל וְעֵינֵן בְּשׁו"ת בֵּית יִצְחָק יו"ד ח"ב שְׂהַבְּאֵתִי
לְקַמֵּן סִי' ג' אוֹת כ"א: וַיְדִידֵי הִרָה"ג אַבְרָהָם הַפְּהֵן אַבְד"ק חֲאָרְסֵן יצ"ו פְּתַב לִי בְּעֵנֵן זֶה
שְׂהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הֶרְבַּ חֻק יַעֲקֹב שְׂכַתְבַּת הַטַּעַם דְּסַפְק פְּלוּגְתָא עֲדִיף הָא יֵשׁ לּוֹמַר דְּהָא
דְּלִמַר עוֹקְבָא אֲסוּרִין אֲפִילוּ לֹא נִתְבַּקְעוּ הוּא מִשׁוּם סַפְק שְׂמָא נִתְחַמְצוּ אָף שְׂלֵא נִתְבַּקְעוּ
עֵינֵן חֻק יַעֲקֹב סַק"ז וּמַג"א ס"ק י"ב וְאִם פֶּן הוּי סַפְק סְפִיקָא בְּגוּף הַמַּעֲשֵׂה עַכ"ד יצ"ו
וְכִיּוֹנָה דַּעַתוֹ לְדְבָרֵי הַגָּאוֹן שְׂאִילַת שְׁלוֹם הַנְּל: עֲתָה קַבְּלֵתִי מִכְּתָב מִיְדִידֵי הִרָה"ג
מוֹהַר"מ קֶאֱצִנְיָלְבוֹגִין מְעִיר מְעִירִיטְשׁ מַח"ס אֵהֵל מִשְׁהָ יצ"ו וְכַתְּבֵנִי לִי בְּעֵנֵן זֶה וְנ"ל
רְאִיתִי בְּסַפְרוֹ סִי' צ"ח מְשֻׁדָּד מְעַרְכָּה עַל חֻמְצָה שְׂיִישׁ בּוֹ סַפְק סְפִיקָא אִי שְׂרִי בְּאֲכִילָה
וְהִבִּיא עַל זֶה דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מְאֹר עֵינֵי הַגּוֹלָה מַהִי"א נ"י דְּמַפְרֵשׁ טַעַם הֶרְמ"א מִשׁוּם דְּסַבֵּר
פְּהֶרְמַב"ם דְּחֻמְצָה הוּי דְּבָר שְׂיִישׁ לוֹ מִתִּירִין דְּלֹא מְהַנִּי סַפְק סְפִיקָא וְשׁוֹב הַקֶּשֶׁה עַל זֶה
מַסִּי' תַּמ"ז דְּקִיָּמָא לֹן דְּבַעֲרַב פִּסַּח בְּטַל בְּשִׁשִּׁים וְנִכְנַס בְּיִשׁוּבֵיכֶם דְּחֻקִּים וְשְׂמַעְתִּי וְלֹא
אֲבִין הֵלֵא דִּינָא דְּדָבָר שְׂיִישׁ לוֹ מִתִּירִין הוּא דּוֹקָא בְּמִינוּ כְּמְבוֹאָר בְּכָל הִרְאִשׁוּנִים וּבְשִׁלְחוֹן
עֲרוּף סִימֵן ק"ב וְלֵהֲכִי שְׁם בַּסִּי' תַּלּוּ דְּדְבָרֵי הֶרְמ"א סוֹבֵב וְהוֹלֵף עַל דְּגֵן שְׂהִיָּה מְנוּחָ
בְּעֲלִיָּה וַיְרַדוּ גְשָׁמִים דְּרָף אַגַּג דְּהִנּוּה מִיִּן בְּמִינוּ מִתִּיר הֶרְמ"א מְכַח סַפְק סְפִיקָא וְהוֹאִיל
דְּדָבָר שְׂיִישׁ לוֹ מִתִּירִין הוּא לְכוֹן אֲסוּר בְּאֲכִילָה וְלֵהַשְׁהוֹתוֹ מוֹתֵר דְּלְדָבָר זֶה הוּא דְּבָר שְׂאִין

לו מתירים אבל בסי' תמ"ז דנתערב חמץ עם מצה דהנה מין בשאינו מינו בזה לא אמרינו דבר שיש לו מתירין לא בטיל לכן פסקינו שם דבטל בששים וזה אמת ברור עכ"ד יצ"ו: ובעיקר הדין אם על ידי ספק ספיקא מותר באכילה כתב בשו"ת חיים של שלום להגאון אבד"ק באטישאן יצ"ו בסי' ס"ט [על נדונו שכתב להתיר באכילה על ידי ספק ספיקא] אף על גב שדעת הרמ"א דלאכילה לא מהני ספק ספיקא והטעם כתב בכנסת הגדולה שם סק"ה פ"ג דספק אהד אינו אלא במציאות והשני בפלוגתא לכן לא מהני לענין אכילה אבל פשטי הספיקות הם במציאות מהני ספק ספיקא גם לענין אכילה והכא נמי ספק אהד הוא בפלוגתא ולא מהני כפר הובא חילוק זה בחק יעקב סי' תס"ז סק"י בשם הש"ך ודחאו בשתי ידיו ועיקר כמסקנת הטורי זהב שם סק"ד דדוקא בחטים דאין פסידא בשניה קאמר הרמ"א לא כן במקום הפסד מהני ספק ספיקא גם לענין אכילה ועיין מגן אברהם שם סק"ה עכ"ד יצ"ו [בד"ה אע"ג] וסיים שם דאף לפי דברי הרמ"א דלא מהני ספק ספיקא להתיר באכילה מכל מקום היכא דאיכא תלתא ספיקי מודה דמותר גם באכילה: ושם בסי' ז"ך [בתוך ד"ה לתשובת] כתב לנדונו ולא מבעיא לדעת הרב חק יעקב סי' תס"ז דבמניעת שמחת יום טוב מהני ספק ספיקא אף להתיר אכילה דשרי אף לדעת רמ"א דספק ספיקא לא מהני רק לשהיה ולא לענין אכילה עי"ש בטורי זהב סק"ד ובמגן אברהם ס"ק ט"ז וכ"ה בנדון דידן יש לומר שגם רמ"א מודה שמוותר באכילה חדא פ"ג דמאי דלא מהני בחמץ הוא משום חומר האיסור אפשר דהיינו בחמץ גמור ולא בחמץ דמי פירות עם מים דאינו אלא גוקשה ואף אם נאמר דחמץ גוקשה הוא מן התורה וכדעת הנודע ביהודה שכתב דאי אפשר לתפוס החבל בשני ראשון לומר דמי פירות עם מים הם חמץ גוקשה וגוקשה הוא מדרבנן מכל מקום אינו אלא בלא תעשה ובכי האי גוונא מהני ספק ספיקא לענין אכילה כמו דמהני ביטול ואף להמגן אברהם סי' תמ"ז סק"ה דלמאן דסובר חמץ גוקשה אסור מן התורה יש לומר דלא מהני ביה ביטול בששים כמו בחמץ גמור אפתי יש לומר דכי מחמיר הרמ"א היינו פשטי הספיקות שקולים וכו' אלו תורף דב"ק: ב) חמץ גוקשה נסתפק מוהרא"י אי בטיל בששים ומוהרש"ל פשט להקל מחמץ גמור אחר חצות שאסור מן התורה ובטיל בששים כל שכן גוקשה שאינו אלא מדרבנן וראיה זו אליבא דהרמב"ם [גראה דטעות סופר הוא וצריך להיות אינה ראיה אליבא דהרמב"ם] שסובר דאחר חצות אינו בטיל בששים מכל מקום לדין דקי"ל דאחר חצות בטיל בס' ראוי לפסוק כמוהרש"ל להקל במילתא דרבנן פן כתב הרב חכמה ומוסר ד' קע"א אות ז' ועיין להרב מגן אברהם סי' תמ"ז סק"ה והחונים לשם ובנודע ביהודה מהדירא קמא סי' כ"ב והרב כתב סופר סי' פ"ה נשאל בזה לחוות דעתו במחלוקת זו דלהמגן אברהם המיקל להתיר באכילה לא הפסיד ורב אהד מורה ובא כסברת המג"א באומרו שפך מקובל מרבותיו והאריף בזה ומסיק כהמג"א עי"ש והרב עונג יום טוב בסי' ח"ל שקיל וטרי אי גוקשה דמי פירות עם מים בטל בששים ומסיק דבטל בששים וכן דעת הרב מוהרש"ז בש"ע שלו סי' תמ"ז אות ח"י וכן דעת הרב חק יעקב בסי' תנ"א ס"ק נ"א אף שפסי' תמ"ז סק"א גראה דאינו מכריע ואדרבה משמע קצת שדעתו כהט"ז בס"ק י"ט שהזכיר שם ועיין אפי' זוטרי ד' ח"ן ע"א דגראה גם פן דמספיק לזה וכן גראה דעת הרב גהר שלום שם אות ב' והרב חיי אדם כלל ק"ך אות י"ג ובשו"ת תפארת יוסף סוף סי' ל"ב הביא מה שכתב המג"א סי' תמ"ז דחמץ גוקשה פ"ג דהוא מדרבנן בטל

בפסח בששים ואף שפתיב הנודע ביהודה דזה בזה תלוי דאי חמץ גוקשה מדרבנו ממילא מי פירות עם מים דאורייתא כמה אחרונים חלקו עליו ע"כ והרב בית שלמה סי' צ"ד פתב ונ"ל ומ"ש כ"ת פינן דמ"פ עם מים לא הוי רק חמץ גוקשה בטל בס' ואף שבנו"ב מהדו"ק האריף ומסיק דגוקשה זה במשהו הנה הוא עצמו הביא במת"ן דברי המחבר מראה פהו שהקשה עליו מדברי הטור וגם בספר מקור חיים הקשה על דבריו וכן העלו האחרונים לדחות דבריו עכ"ל כ"ת ודבריו תמוהים וכי הנו"ב במ"ת לא דחה השואל המחבר מ"כ הנו"ל ואמנם אף שדברי הנו"ב הנו"ל באמת אית להו פירכא וכבר השיגו עליו מקל מקום בדין מי פירות עם מים שאוסר במשהו הוא מוספם מהפל כמ"ש הנו"ב במסקנתו ראיה מדברי הרשב"א וכן בש"ע עצמו ס"ו מבואר דאוסר במשהו גם המק"ח וכל האחרונים מודים בזה ואדרבה הם פתבו דלכולי עלמא גוקשה דמי פירות עם מים הוא מן התורה רק שאין בו פרת והמק"ח פתב דברוב מים הוא בכרת וכל זה בתערוכת תורה הפסח אבל כשאופין קודם הפסח ודאי מקרי לח בלח לכולי עלמא אינו חוזר ונגיעור כשנתבטל בששים עכ"ל והרב בית מאיר סי' תס"ב ס"ב אחר שהאריף דמי פירות עם מים אינו אלא גוקשה פתב דמה שפתב מורה אחד בשו"ת נודע ביהודה סי' כ"ב דמי פירות עם מים הוי גוקשה ובטל בס' כמ"ש המג"א תס"ז סק"ח פבר הסכים הפ"ח רס"י תמ"ז דגוקשה במשהו ובתס"ז ס"ט פתב שהוא מחלוקת בין הרמב"ם ומהרא"י וכו' ונ"ל דכל הפוסקים המחמירים בנמצא חטה במליחת בשר לאסור במשהו ס"ל כהפר"ח וכן יש לדייק מדברי הטור וכו' וכן בם בשמים ראש סי' של"ג אוסר גוקשה במשהו וכן מוכח בתשו' הרשב"ץ סי' ג"ן בשם הגאונים שאסרו יין שנפל בו חטה או שעורים אם יש בו מים לכן מהאי טעמא לחוד אי אפשר להתיר ע"כ ובספר אפי זוטרי נשם פתב דדעת הרב מטה יהודה דחמץ גוקשה אוסר במשהו ולא מיבעיא כשיש נשם ממנו של איסור אלא אפילו נסתלק ממנו ולא נשאר אלא טעמו אוסר במשהו ובשו"ת מנחת משה לדידי הגאבד"ק קאמינקא יצ"ו בס"י ט"ו אות ח"ל פתב דמדברי הד"מ שהביא בזכור לאברהם ריש סי' תס"ג מוכח דסובר דחמץ גוקשה במשהו ואינו מוספם עי"ש ובמה שתמה הרב מגן אברהם על הרב תרומת הדשן כמה שהביא ראיה מחמץ על די תערוכת עינין פלפלת נאה בספר יוסף אומץ [לרב גדול מרבני אשכנז] בדר"ג ע"א: והג' ישועות יעקב בס"י תס"ב סק"א מחלק בזה בין שאר חמץ גוקשה לחמץ דמי פירות עם מים דשאר חמץ גוקשה שאינו ראוי לאכילה מותר להשהותו ואם פן חשיב דבר שיש לו מתירין ולא בטיל אבל חמץ דמי פירות עם מים דראוי לאכילה ואסור להשהותו דילמא אתו למיכל מיניה ואם פן לא הוי דבר שיש לו מתירין ובטל בששים עי"ש.

ובס"י תמ"ז סק"ז ובס' תורת חסד א"ח הנדפס חדש ממש, לגאון בדורנו יצ"ו שקיל וטרי בס"י כ' במחלוקת הפוסקים אי חמץ בפסח חשיב דשיל"מ היכי נקיטין לדינא ונשם באות ב' פתב לבאר איזה נפקותות לדינא, בין אם חמץ במשהו הוא משום דשיל"מ לאם הוא משום חומרא דחמץ וכתב בנפקותא ב' לענין חמץ גוקשה דהסכים המג"א דבטל בששים פינן שאין בו פרת וכל שפן למאי דקימא לו דגוקשה מדרבנו דכל זה הוא להסוברים דחמץ לא הוי דבר שיש לו מתירין אבל להסוברים דהוי דשיל"מ אף חמ"ן אוסר במשהו דדשיל"מ אפילו בדרבנו לא בטיל ולפי משמעות סוף דברי המג"א דלא החליט דבטיל אלא משום דגוקשה דרבנו ואם פן בחמץ גוקשה דמי פירות עם מים דראוי לאכילה

אסור מן התורה ואם פן אינו בטל בַּשְׁשִׁים דְּמָה שֶׁכָּתַב הַמֶּגֶן אֲבָרְהָם דְּקִיָּמָא לוֹ גִּנְקֻשָׁה מְדַרְבְּנָן מְדַבְּרֵי הַטּוֹר וּש"ע לֹא מוֹכַח זֶה אֲלָא בְּגִנְקֻשָׁה שְׂאִינוּ רְאוּי לְאֲכִילָה וְהַנּוֹדֵעַ בִּיהוּדָה בְּסִי' כ"ב שְׁקִיל וְטָרִי בְּמִי פִירוֹת עִם מִים אִם אוֹסֵר בְּמִשְׁהוּ וְלִהַנְּ"ל בְּלֹאוּ הִכִּי אוֹסֵר בְּמִשְׁהוּ עכ"ד: וְאִם הוּא מִשְׁהוּ וְנוֹתֵן טַעַם לִפְגָּם אֲפִילוּ לְמֵאן דְּאָמַר נוֹתֵן טַעַם לִפְגָּם אֲסוּר בְּפִסְחָא בְּהָא מוֹדָה דְּשָׂרִי פֶן פְּתַב הָרַב תְּכַמָּה וּמוֹסֵר ד' קע"א אוֹת פ"א: וְאִם חֲמִיץ גִּנְקֻשָׁה אֲסוּר בְּאֲכִילָה מְדַאֲוֵרִיתָא אוֹ אינו אֲלָא מְדַרְבְּנָן וְאִם יֵשׁ חִילּוּק בֵּין שְׂאָר חֲמִיץ גִּנְקֻשָׁה לְחַמ"ן דְּמִי פִירוֹת עִם מִים רְשָׁמִיתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים מְעַרְכַת וְאִם הַחִי"ת אוֹת ק"ב: וְאִם חֲמִיץ גִּנְקֻשָׁה אֲסוּר בְּעֵרַב פִּסְחָא אַחַר חֲצוֹת אוֹ לֹא עֲמַד בְּזָה בְּשׁו"ת הָרַב מוהר"ן יְפֵה בְּסִי' י"ג עי"ש: ג) מְצֻאֵתִי פְּתוּב מִן שְׁקוּרִין מְאֻגְנָה [וּבְלִשׁוֹן טוֹרְקִי קוּרִין אוֹתוֹ קוּדְרִיט אֵילְבַּאסִי] נִרְאָה שְׁמֹנְתָר לְאֲוֹכְלָה בְּפִסְחָא פְּפִי מַה שֶׁהַעִיד הָרַב אַבְע"ז בְּפִרְשַׁת בְּשַׁלַח שְׁעוֹד הַיּוֹם יוֹרְדָת מִן הַשָּׁמַיִם בְּרִדָת הַטַּל בְּעֵרִי עֲרַאבִיסְטָאן וְאִינְהָ עֲשׂוּיָה בִּיְדֵי אָדָם וְכֵן פְּתַב הָרַב אֲבָרְאָבְאֵנִיל שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הָרַב מוהר"ח מוֹדְעִי וְעֵינֵן בְּשׁו"ת שְׁדָה הָאֲרִיץ ח"ג חיו"ד סי' א' פֶן פְּתַב הָרַב קֶמַח סוֹלֶת ד' ק"ב ע"ד וְהֵנָּה דְּבַרִּי הָרַב שְׁדָה הָאֲרִיץ הֵם עַל בְּהֵמָה וְחִיָּה שְׁבָרָא חֲכָם מְקוֹבֵל עַל יְדֵי סִפְרָא יִצְיָרָה אִי בְּעוֹ שְׁחִיטָה וְאִם יֵשׁ בְּהוֹן אִיִּסְרָא חֲלָב וְדָם וְאִם חֲיִיב בְּכִיסוּי וְהִבִּיא מַה שֶׁכָּתַב בְּסִפְרָא טוֹר בְּרִקְתָּא בְּהַלְכוֹת יוֹם טוֹב ד' קמ"ג ע"ג דְּבִשְׁרָא הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם אִין צָרִיף נִיקוּר וְאִין בּוֹ מִשׁוּם גִּיד הַנֶּשֶׁה וְשִׁבְשֻׁל"ה פִּרְשַׁת וַיֵּשֶׁב ד' ע' פְּתַב דְּאִינוּ טַעוֹן שְׁחִיטָה וְסִפְרִים הַנְּ"ל אִין מְצוּיִים אֲצִלִּי וַיֵּשׁ לְהַבִּין אֲמַאי לֹא נִיחֻוֹשׁ שְׁהַעֲבִים בְּלַעוּ בְּשָׂרָא אוֹ בְּהֵמָה וְהִבִּיאוּ לְכָאן וַיִּצְטַרְף שְׁחִיטָה וְנִיקוּר וְכו' וּמְצִינוּ דְּעֵבִים בְּלַעוּ סְפִינָה מִים אוֹקִינּוּס מְלֵאָה חֲטִיִּים עֵינֵן רִש"י בְּמִנְחוֹת ד' ס"ט ע"ב וּבְעֵי הַש"ס חֲטִיִּים שְׁיָרְדוּ בְּעֵבִים וְכו' עי"ש וְלֹא נִפְלְאָת לֹמַר שְׁיִבְלַעוּ וַיִּפְלְטוּ בְּהֵמָה וְחִיָּה וּבְסוּגָה דְּרִין ד' ט"ן ע"ב בְּעוֹבְדָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֵלְפָתָא דְּאֲחִיתוֹ לִיהָ תְּרִי אֲטַמְתָּא וְשָׂאֵל בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ אִם הוּא טָמֵא וְאָמְרוּ אִין דְּבַר טָמֵא יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וְכֵן בְּיָרְדָה לוֹ דְּמוֹת חֲמוֹר עי"ש אִין לְהוֹכִיחַ אֲלָא דְּדַבְּרָא טָמֵא אִינוּ יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם אֲבָל שְׂלֵא יִצְטַרְף נִיקוּר וְכִיּוֹצֵא לְבִשְׁרָא הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם אִין לְנוּ כַּח לְלַמּוֹד מִשָּׁם וְמַה שְׁצִיִּין הַקֶּמַח סוֹלֶת לְתַשׁוּבַת הָרַב שְׁדָה הָאֲרִיץ הַנְּ"ל נִרְאָה שְׁפּוֹנְתוֹ לְלַמּוֹד מִשָּׁם דְּכִי הִכִּי דְּמְצִינוּ דְּבַדְּבַר הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם אִין שְׁיָיִף דִּינִי וְחֲקִי הַתּוֹרָה אִיִּסוּר חֲלָב וְדָם וְכִיּוֹצֵא כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לֹמַר דְּאִין שְׁיָיִף דִּין חֲמִיץ בְּדַבְּרָא הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם הֵנָּה לְדַעְתִּי הַעֲנֵנָה יֵשׁ לְלַמּוֹד פֶּן מִש"ס דְּמִנְחוֹת הַנְּ"ל דְּאֲמַרִּינוּ [עַל הַבְּעֵיָא דְּחֲטִיִּים שְׁיָרְדוּ בְּעֵבִים] לְמַאי אִי לְמִנְחוֹת אֲמַאי לֹא וּלְפִי דְּבַרִּי הַתּוֹס' שָׁם הַחֲטִיִּים יָרְדוּ מִן הַשָּׁמַיִם דְּרָף גַּם [לֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רִש"י שְׁבַלְעוּ מְאֻקְיָנוּס] וּמְדַאֲמַרִּינוּ בְּסִתְמָא לְמִנְחוֹת אֲמַאי לֹא מִשְׁמַע דְּלָקַל הַמִּנְחוֹת פֶּשֶׁר עֵינֵן בְּמִרְדְּכִי פְּסָחִים סִי' תְּקַס"ט וְהִיאָף כְּשֵׁרִים לְקַל הַמִּנְחוֹת הָא הַחֲטִיִּים יָרְדוּ עִם הַמְּטָר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רִש"י [וּבְזָה לֹא חֲלָקוּ עָלָיו הַתּוֹס' כִּיע"ש] וְנִתְחַמְצוּ אֲלָא וְדַאי מוֹכַח דְּבַדְּבַר הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם לֹא שְׁיָיִף חִימוּץ וְאִין לְהוֹכִיחַ בְּהִיָּפּוּף מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' שָׁם שֶׁהַקְּשׁוּ עַל פִּירוּשׁ רִש"י דְּאִי מְחוּצָה לְאֲרִיץ הִיאָף כְּשֵׁרִים הָא בְּעֵינֵן מְמוֹשְׁבוֹתֵיכֶם וּמַאי קוֹשְׁיָא נִימָא דְּבִיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם לֹא נִאֲמְרוּ דִּינִי וְחֲקִי הַתּוֹרָה דִּישׁ לֹמַר דְּבִשְׁלֵמָא לְעֵנֵן אִיִּסוּרִין כְּמוֹ חֲלָב וְדָם וְכִיּוֹצֵא יֵשׁ לְהַכְשִׁיר דְּבַר הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם דְּנִאֲמַר דְּהַתּוֹרָה אֲסָרָה דָם וְחֲלָב וְאִין זֶה מִקְרִי דָם וְחֲלָב וְכֵן נִלְמַד לְחִימוּץ דְּאִין בְּזָה חִימוּץ דְּאֲרָף דְּנִרְאָה לְעֵינֵים דְּמִתְחַמְצִין אִין זֶה חִימוּץ אֲלָא סְרַחוּן כְּמוֹ שְׂאֵנוּ אוֹמְרִין פֶּן בְּכַמָּה דְּבַרִּים שְׂאִין בְּהֵם דִּין חִימוּץ אֲרָף שְׁנִרְאָה לְנוּ שְׁמַתְחַמְצִים אֲבָל

במצנות עשה שצינה הבורא יתברך לקיימה באינה אופן הנה כל שאינו כפי האופן האמור בתורה מה יושיעינו מה שיורד מן השמים או עולה מן התהום הרי סוף סוף אינו כפי האופן שצינתה עליו התורה ומצאתי בשו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא א"ח סי' ס"ז שכתב הרב השואל דמאי דאמרינן גבי חטים שירדו בעבים אי למנחות אמאי לא היינו לחמץ שפתודה דאם לא פן הרי הם מתחמצים מהמטר וכו' והגאון המחבר פתב דאין זה מוכרח דהרי לפירש"י שבלעו חטים מים אוקינוס יש לומר שקיו החטים תוך מצופים וכיוצא ולא נתחמצו ולפירוש התוס' שירדו דרך גס מי זה אמר שירדו עם המטר שמא ירדו רק חטים לבד וכו' עי"ש דמתברר שסובר דגם בדבר היורד מן השמים דרך גס שינוי חימוץ אלא דמפל מקום לענגן מן הג'ל נראה החוש"ה אל העי"ן דאינו דבר ששינוי בו חימוץ פלל והוא כמו שרף הנוטרף מהאילנות ואין בו חשש חימוץ פלל: ועל היינו"י בא"ר פתב בס' רוח חיים סי' תמ"ז אות ז דהעידו בשם הרב תהלה לנדוד דהורה דמותר לאכול בפסח ואין חשש פלל [ועיין לקמן סי' ו' אות ח' מה שרשמתי על אכילת קלאו"ו וקנילה היינו נגעליה וקנמון] וחידיש הואשלא זכר דברי הרב זכור לאברהם בסי' תנ"ג שכתב שושאל על יינו"י בא"ר אי מותר והשיב דמותר כמו פלפלין: ד) אי שרי לשמות חלב בפסח מבהמות של עכומ"ז שמאכילם חמץ פתב מרן חיד"א בשירי ברכה ריש סי' חת"ם וז"ל עיין מ"ש במחב"ר יו"ד סי' ס' על העוף האוכלת תדיר דברים האסורים וכו' וגם הבהמה אוכלת עשבים גם כן וצריף לעיין בדין זה וזה גורם וצריף להתנישב למעשה עכ"ל ותורף דבריו שבמחזיק ברכה הוא דאחר שהאריף על ענגן העוף הג'ל מסיק וז"ל סוף דבר דבהמה או עוף שאכלה תדיר דברים האסורים לאכילה שרי לאוכלה וכן הספיקו הרבנים פר"ח ומנח"י פלל ס"ה וקצת אחרונים וכו' והמחמיר תע"ב וקדוש יאמר לו עכ"ל והמעיין בגוף דב"ק שם יראה דדעתו לחלק בזה בין אוכלת דברים האסורים באכילה לאוכלת דברים האסורים בהנאה ולפי זה בחמץ בפסח דאסור בהנאה יש לאסור ומה שכתב דצריף להתנישב הוא לפי שכתב שהבהמה אוכלת גם עשבים והוי זה גורם וצריף לעיין בדין זה וזה גורם פלומר אם זה וזה גורם אסור בפסח דאם נאמר דפסח שנה לשאר איסורין דזה וזה גורם מותר אף דנקיטינן בעלמא דזה וזה גורם אסור לכתחלה הקא דיעבד הוא שהרי הזוז"ג כבר נעשה ביז עכומ"ז ולא באנו אלא להתיר החלב והרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם סי' ט' פתב לא ראיתי בזה שום דבר באיזה ראשון או אחרון [שיש להחמיר שלא לאכול חלב בפסח מבהמות שאוכלות חמץ] ושמע שמקום חומרא זו היא ממ"ש המג"א סי' תמ"ה דזוז"ג אסור בפסח ודחה זה דלא פתב המג"א אלא לענגן שבח עצים וכו' אבל בשאר דברים שאינם בעין זוז"ג מותר וכ"כ המג"א בסי' תמ"ב סק"ט וכו' והאריף בדבר ונראה מדבריו דאין מקום להחמיר פלל עי"ש והרב שערי תשובה בסוף סי' תמ"ח פתב בשם שו"ת בית אפרים דמותר לשמות החלב דלא דמי לנתפטים באיסורי הנאה פינון שהחמץ של עכומ"ז מותר לו והוא מאכילה בהיתר ודמי לתרכו קודם זמנו ועיין זית רענן ח"א דף ז' ע"ב מ"ש להשיג על זה.

ובפרי מגדים סוף סי' תמ"ז באשל אברהם [בד"ה דגים] פתב בתוך דבריו מידי דהנה בהמת נכרי אוכלין חמץ ושותין החלב ושם בסי' חת"ם סק"י פתב וז"ל ולשמות החלב בפסח עיין מ"ש בפר"מ ליו"ד סי' ס' בפ"ף דלאחר מעל"ע י"ל דשרי החלב וכו' ובד"ה נשאלתי פתב מה שאין פן פרה לשמות החלב תוך מעת לעת אם אכלה ג"כ תבן יש לומר

דְּהוּי זֶה וְזֶה גּוֹרֵם וְכוּ' ע"ש ובי"ד שם פְּתַח בְּאֲרֵיכוֹת לְבָאָר דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ף שָׁם סק"ה
וְהֵבִיא מֵה שְׁפָתַי הַכְּנֵה"ג לְהַתִּיר בְּשִׁהֲיַת מַעַל"ע וְתַמָּה עָלָיו וְשׁוֹב פְּתַח דְּהִיָּה גִרְאָה דְּמָה
שְׁפָתַי הַשֵּׁ"ף לְחַלֵּק דְּבָאֲכֵלָה דְּבָרִים הָאִסּוּרִים בְּהִנָּאָה אָסוּר הֵינְנוּ דְּנִקָּא בְּטַעוּנִים קְבוּרָה
אָבֵל לֹא בְּנִשְׁרָפִין וְצַדִּיק לְהַקְלֵ בְּזֶה לְגַבֵּי פָּרָה הָאוֹכֵלֵת חֶמֶץ וְכוּ' וְכַתֵּב דִּישׁ סְתִירָה לְזֶה
וְכוּ' וּמְפָל מְקוֹם בְּלֹאֲחֵר שִׁהֲיַת מַעַת לַעַת גִּרְאָה מְדַבְּרֵי דְשָׁרֵי ע"ש ועמ"ש בְּעַנְיָן הַחֵלֵב
בְּזִיַת רַעְיָן ח"א דָּף ל"ב ע"ג ע"ש"ה דְּבָרֵי חֲמִידוֹת: וְהֵרַב יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב ס' תמ"ח סק"ט
[בד"ה וְהִנֵּה בְּעַנְיָן] שְׁקִיל וְטָרִי בְּעַנְיָן זֶה וְהֵבִיא מֵה שְׁפָתַי הַכְּנֵה"ג דְּלֹאֲחֵר שִׁהֲיַת מַעַל"ע
שָׁרֵי וְהוֹקֵשָׁה לוֹ מְדַאֲמֵרִינָן בַּע"ז ד' מ"ט פָּרָה תִּרְוָה דְּמִשְׁמַע דְּלֹא מְהַנִּי שִׁהֲיַת מַעַל"ע
וְתִירֵץ דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין אִסּוּר אֲכִילָה לְאִסּוּרֵי הִנָּאָה [בְּפָרִי מְגִדִים הַקֵּשָׁה פֶּן וְכַתֵּב דָּאִין
לְחַלֵּק בֵּין אִסּוּר אֲכִילָה לְאִסּוּרֵי הִנָּאָה דְּהָא הַכְּנֵה"ג לֹא סָבַר לְחַלֵּק בְּהֵכִי וְסָפַר כְּנֻסָת
הַגְּדוּלָה הַנִּזְ"ל אִין מְצוּי אֲצֵלִי וּמַמָּה שֶׁהוּבָא בְּשִׁמּוֹ בְּקִיצוֹר בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה גִרְאָה כְּמוֹ
שְׁפָתַי הַפָּרִי מְגִדִים ע"ש"ש] וְנִשְׂא וְנִמְן וְהַעֲלָה אֲנִי מוֹרָה וְבָא לְהַתִּיר הַחֵלֵב רַק שֶׁתֵּאֱכַל
שְׁחָרִית וְעֵרְבִית דְּבָרִים הַמְּוֹתָרִים וְאִם אֶפְשָׁר לְהַמְתִּין מַעַל"ע מֵה טוֹב עכ"ל וְהֵרַב מְגוֹ
הָאֵלֶף בְּס' תמ"ח סק"י הָאֲרִיף בְּמָה שְׁפָתַי הֵרַב תְּבוּאָת שׁוֹר בְּעַנְיָן מְכִירַת הַבְּהֵמוֹת
וְהַעֲכוּמ"ז מְאֲכִילָן חֶמֶץ וְנִדְעָתוֹ דְּמַהֲנֵי כְּמוֹ דְּמַהֲנֵי מְכִירַת חֶמֶץ וְהָאֲרִיף לְחַלֵּק עַל הַתְּב"ש
וְשׁוֹב פְּתַח וְלַעֲנָן הַחֵלֵב שְׁנִחְלַב בְּפִסְחָה וְהַבְּהֵמוֹת אוֹכֵלוֹת חֶמֶץ אֲצֵל עֲכוּמ"ז גִּרְאָה דְּמַדִּינָא
שָׁרֵי דְּהוּי זֶה וְזֶה גּוֹרֵם דְּשָׁרֵי בְּאִסּוּרֵי הִנָּאָה כְּדֹאֲתָא בַּע"ז ד' מ"ט נְתַפְטְמָה בְּאִסּוּר
הִנָּאָה תִּשְׁחַט וּפִירַשׁ"י שְׂאָף הִיא הִיָּתָה גְּדִילָה קוֹנָם לְכֹן מִשְׂאָר דְּבָרִים וְכֹן בְּתַמּוּרָה ד'
ל"א פִירַשׁ"י וְכוּ' וְעֵינָן בִּי"ד ס' ס' וּמ"ש שָׁם וְאֶפְשָׁר דְּמְפָל מְקוֹם לְכַתְּחֵלָה אִין לְקַנּוֹת
וְכוּ' דְּזוּז"ג לְכַתְּחֵלָה אָסוּר מִיָּהוּ בְּחֵדֵשׁ יוֹתֵץ פְּתַח רַשׁ"י לְמֵאן דְּאָמַר זֶה וְזֶה גּוֹרֵם מוֹתֵר
לִית לִית חֵדֵשׁ יוֹתֵץ וְלְכַתְּחֵלָה שָׁרֵי לְהַסִּיק בְּעַצֵּי הַיָּתֵר מִיָּהוּ שָׁם יֵשׁ לוֹמַר שְׂלֵא יִפְסִיד
הַתַּנּוּר מְפָל מְקוֹם בְּהָא דְּפָרָה שְׁנַתְּפִטְמָה בְּאִסּוּרֵי הִנָּאָה תִּשְׁחַט וּמִסְתַּמָּא יִשְׂרָאֵל לֹא
פְּטִמָּה וְאֶפְּלוֹ הֵכִי תִשְׁחַט מִשְׁמַע דְּהַיִּשְׂרָאֵל יְכוּל לְקַנּוּתָה לְשַׁחֲטָה דְּדוֹקָא לַעֲשׂוֹת זוּז"ג
לְכַתְּחֵלָה אָסוּר אָבֵל אִם כְּבָר נַעֲשָׂה הַזּוּז"ג שָׁרֵי אֶפְּלוֹ לְכַתְּחֵלָה לְקַנּוֹת וְצ"ע עכ"ל [וְעֵינָן
מֵה שְׁרַשְׁמֵתֵי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הָאֵלֶף אות ש"ס] בְּשָׂדֵי חֶמֶד ח"א: וְהִנֵּה
גְּזַמְן לִידֵי ס' רִינּוֹן יִצְחָק [פ'י הַהַגְּדָה] וְרֵאִיתִי שָׁם בַּד' ו' ע"ב שְׁנִשְׂאָל בְּבִהֵמוֹת שְׁשׁוֹתוֹת
מִים חֲמוּצִים שְׁקוּרִין בְּרִינָא קוֹנָם הַפִּסְחָה וְגַם בְּבִהֵמוֹת עֲכוּמ"ז שְׁאוֹכֵלוֹת חֶמֶץ בְּפִסְחָה אִם
מוֹתֵר לְשִׁתּוֹת הַחֵלֵב בְּפִסְחָה וְהֵבִיא מֵה שְׁפָתַי הֵרַב פְּרֵי מְגִדִים בַּא"ח וְיו"ד הַנִּזְ"ל וְכַתֵּב
שְׁבִסְפָר מְחֻקָּק יְהוּדָה ס' חת"ם נְמִשְׁף אַחַר הַפְּרָמ"ג וְז"ל וְהַחֵלֵב מִבְּהֵמָה שְׁאֲכֵלָה חֶמֶץ
שָׁרֵי בְּדִיעַבְד מִיָּהוּ יֵשׁ לְהַמְתִּין לְכַתְּחֵלָה מַעַת לַעַת שְׁיַעוֹר עֵיכּוּל וְהֵינְנוּ אִם אֲכֵלָה שְׁיַעוֹר
שְׁיַכּוּלָה לַעֲמוּד מַעַת לַעַת בְּלֹא אֲכִילָה אַחֲרַת אָבֵל מִשׁוּם דְּבָר מוּעֵט אִין צָרִיף לְהַמְתִּין
כָּלֵל כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּשׁו"ת ב"י ס' א' וְכָל זֶה בְּמִאֲכִילָה חֶמֶץ בְּפִסְחָה אָבֵל קוֹנָם פִּסְחָה פְּשִׁטָּא
דְּשָׁרֵי לְכַתְּחֵלָה לְהַאֲכִילָה חֶמֶץ עַד זְמַן אִסּוּרוֹ וְהַחֵלֵב מוֹתֵר לְכַתְּחֵלָה בְּפִסְחָה וְאִין צָרִיף
לְהַמְתִּין כָּלֵל דְּהָא הִיָּתֵרָא אֲכֵלָה דְּלֹא כְּמִי שְׁטַעָה בְּזֶה עכ"ל הַמְּחֻקָּק יְהוּדָה וְכַתֵּב עַל זֶה
הַרְיָנוֹן יִצְחָק דְּדְבָרֵיהֶם הוּא הַיִּפְף הַשֵּׁ"ס וְהַפּוֹסְקִים וְתוֹרְף דְּבָרֵי הוּא דַּהֲפַמ"ג אֲזַיִל
לְשִׁיטְתָּה שְׁפָתַי בְּס' תצ"ד [עַל דְּבָרֵי הַמַּג"א סק"ו דָּדָם נַעֲפָר וְנַעֲשָׂה חֵלֵב] דְּצ"ע דְּהָא
קו"ל דְּאֲבָרֵיהָ מְתַפְּרָקִין וּמִשְׁמַע לִיהָ דְּלַרְבָּנָן דְּסָבְרֵי אֲבָרֵיהָ מְתַפְּרָקִין לִית לְהוּ דָּם נַעֲפָר
וְנַעֲשָׂה חֵלֵב וְהָאֲרִיף לְהוֹכִיחַ דְּאִינוּ כֹּן אֵלָא פְּלֹגְתָא דַּר' מֵאִיר וְרַבָּנָן הִיא דַּר' מ דָּם גְּדוֹת

נְעַפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב וְלִרְבֵּנָה דָּם גְּדוֹת אֵינּוּ נֶעְפֵּר אֶבֶל דָּם שְׂבִיבָה נֶעְפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב וְכִינּוֹן דְּלִכְוִלֵי עֲלָמָא אֲמַרִּינּוּ דָּם נֶעְפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב וְזֶה יְדוּעַ דְּהֵדָם בָּא מִמְּאָכְל חֲמִיץ [דְּבִכְל בַּעַל חַי הֵדָם בָּא מִמְּאָכְלָהּ וְשִׁתְיָהּ כַּמ"ש בַּא"ח ס"א ט"ף] דְּאָסוּר בִּהֲנָאָה אִם כֵּן אֵינּוּ לְהַתִּיר לְשִׁתּוֹת הַחֵלֶב בְּפִסְחָא מִבְּהֵמוֹת עֲכוּמ"ז שְׂאוּכָלֶת וְשׁוֹתָהּ חֲמִיץ בְּפִסְחָא אִף אַחַר מַעַת לַעַת דְּהוּא שְׂעוּר עֵיפוּל וְהוּי כְּשֵׁרוּף דְּהָא מְבוֹאֵר בְּסִי' תַּמ"ה דְּדוּקָא כְּשֵׁשְׂרָפוּ קוּדָם שְׂעָה שְׂשִׁית אֶבֶל מִשָּׁם וְהִלָּאָה לֹא יִסִּיק וְכו' וְאִם אֶפְהָ אָסוּר בִּהֲנָאָה וְכו' וְאֵינּוּ לוֹ תִּקְנָה בְּהוֹלֶכֶת הֲנָאָה לְיָם הַמֶּלַח וְכֵן לְמִןְכְּרוּ לַעֲכוּמ"ז חוּץ מִדְּמֵי אִיסוּר שְׂבוּ לְדַעַת הַמ"א שָׁם וְאֶפְקִי הַפְּחָמִין וְאֶפְקִין אִיסוּרִין בִּהֲנָאָה הוּאִיל וְשֵׁרָפוּ אַחַר שְׂנַאָסֵר בִּהֲנָאָה עִי"ש הַרִי מְבוֹאֵר שָׁם דְּאָסוּר לִיקְנוֹת אֶפְקִילוּ הֵיכָא שְׂאִינּוּ נְהִיגָה מִגּוּף הָאִיסוּר וְאִינּוּ דְּבָר שֶׁל אֲכִילָהּ כְּגוֹן לְחֲמֵם מִיָּם לְחוּף רֵאשׁוּ דְּכִי הָאִי גּוֹנָא בְּבִשְׂרָה וְחֵלֶב שְׂאָסוּר בִּהֲנָאָה מוֹתֵר אֶפְקִילוּ הֵיכָא הַתְּמִירוּ בְּחֲמִיץ שְׂהוּא בְּמִשְׁהוּ כָּל שְׂכֵן כָּאֵן שְׂנִיחָה מִגּוּף הָאִיסוּר שְׂהֵדָם שְׂנַעֲשֶׂה מִמְּאָכְל חֲמִיץ נֶעְפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב שְׂחֲמוּר יוֹתֵר וְכַמוֹ שְׂפִתְבַּהּ הַש"ף יו"ד ס"א פ"ז ס"ק כ' חִילּוּק זֶה דִּישׁ לְהַתְּמִיר וּמִשׁוּם הֵיכָא נִרְאָה דְּלֹא מְבַעֲיָא כְּשֵׁשְׂרָפוּ שְׂעוּר שְׂיִכּוּלָהּ לַעֲמוּד מַעַת לַעַת בְּלֹא אֲכִילָהּ אַחֲרַת דִּישׁ לְהַתְּמִיר אֶלָּא אֶפְקִילוּ אֶכְלָהּ דְּבָר מוּעֵט יֵשׁ לְהַתְּמִיר בְּחֲמִיץ שְׂאָסוּר בְּמִשְׁהוּ וְגַם בְּרוּר דְּלִכְתּוּחָה צְרִיף לְפִסְחָא מְלַהֲאֲכִילָהּ חֲמִיץ מַעַת לַעַת קוּדָם זְמַן אִיסוּרוֹ שֶׁל חֲמִיץ דְּשְׂעוּר עֵיפוּל בְּבִהֶמָה לֹא פָחוֹת מִמַּעַת לַעַת וְכו' וְאִם נִתְּנוּ הַחֵלֶב שְׂנַחֲלָב קוּדָם מַעַת לַעַת לְפִסְחָא לְתוֹף פְּלִים חֲדָשִׁים מוֹתֵר לְשִׁתּוֹת אוֹתוֹ הַחֵלֶב כִּינּוֹן דְּבִשְׂעַת אֲכִילָהּ הֵיכָא אֶכְלוּ וְהוּי כְּשֵׁרָפוּ קוּדָם שְׂעָה שְׂשִׁית דְּמוֹתֵר לִיקְנוֹת מִפְּחָמִין וְאֶפְרָ שְׂלוֹ אֶבֶל אִי אַתְּרָמִי שְׂהֵאֲכִילֵם חֲמִיץ עַד זְמַן אִיסוּרוֹ אֵינּוּ לְשִׁתּוֹת חֵלֶב מִבְּהֵמָה זֶה בְּפִסְחָא רַק אוֹתוֹ חֵלֶב שְׂנַחֲלָב אַחַר מַעַת לַעַת אֶבֶל הַחֵלֶב שְׂנַחֲלָב תוֹף מַעַת לַעַת אָסוּר לְשִׁתּוֹת בְּפִסְחָא וְקוּדָם זְמַן אִיסוּרוֹ יִמְכּוּר לַעֲכוּמ"ז אוֹתוֹ הַחֵלֶב שְׂיִחְלֹב מִמֶּנָּה תוֹף מַעַת לַעַת כַּנ"ל בְּרוּר אֶלָּה תוֹרָף דְּבָרֵי הַרְיָנוֹן יִצְחָק הַנ"ל: וְיֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּמָה שְׂפִתְבַּהּ דָּאֵם נִתְּנוּ הַחֵלֶב שֶׁל קוּדָם מַעַת לַעַת בְּכִלִּים חֲדָשִׁים מוֹתֵר לְשִׁתּוֹת בְּפִסְחָא דְּהוּי כְּתָרְכוּ קוּדָם זְמַן אִיסוּרוֹ וְכו' דְּלִפִּי שִׁיטְתוֹ דְּמַחְשִׁיב שְׂתִיית הַחֵלֶב כְּאֲכִילַת חֲמִיץ מִמֶּשׁ מִשׁוּם דָּדָם נֶעְפֵּר וְכו' אִם כֵּן הַרִי כְּתָרְכוּ קוּדָם זְמַן אִיסוּרוֹ לֹא שְׂרִי אֶלָּא בִּהֲנָאָה וְלֹא בְּאֲכִילָהּ כְּמוֹ שְׂפִתְבַּהּ הָרֵא"ש בְּפִרְקָא כָּל שְׂעָה בְּדִין הָאֲלֵמוּדֵי עֵינִין בַּמַּג"א ס"א תַּמ"ב ס"ק י"ד דְּכְשֵׁאוּכַל דְּבָר הַנְּחָרָף מַחְשִׁיבוּ לְאֲכִילָהּ וְאָסוּר וְכֵן פִּתְבַּהּ הַגָּאוֹן פְּנִי יְאֻשְׁעָ בַּח"ב בְּשׁו"ת שְׂבִסוּף הַסְּפָר [הַנְּעֻמָּתוֹת מְסַפֵּר בֵּית אֶפְרָיִם] ס"א ט' עַל פִּי דְּבָרֵי הָרֵא"ש וְדִקְדָּק מְלִשׁוֹן מֶרֶן בַּש"ע שְׂפִתְבַּהּ מוֹתֵר לְקִיּוּמוֹ דְּפוֹסֵק כֵּן דְּאָסוּר בְּאֲכִילָהּ עִי"ש וְעֵינִין בְּשׁו"ת הַרְב רַמ"ץ א"ח ס"א כ"ח שְׂפִתְבַּהּ בְּשֵׁם שׁו"ת בֵּית אֶפְרָיִם בְּטַעַם הֵיכָא הַחֵלֶב בְּפִסְחָא דְּכִינּוֹן דְּהַחֲמִיץ הוּא שֶׁל נְכָרִי שְׂהוּא מוֹתֵר לוֹ הוּי כְּתָרְכוּ בְּזְמַן הֵיכָא דְּמוֹתֵר אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ וְכַתְּבַהּ דְּאֵינּוּ לְהַקְשׁוֹת דְּסוּף סוּף אָסוּר בְּאֲכִילָהּ כְּמוֹ שְׂפִתְבַּהּ הָרֵא"ש וְכו' דְּשִׁאֲנֵי הֵתֵם כְּשֵׁאוּכַל דְּבָר הַנְּחָרָף מַחְשִׁיבוּ לְאֲכִילָהּ אֶבֶל בְּגִדּוֹן דִּידֵן אֵינּוּ אוֹכֵל דְּבָר הַנְּחָרָף רַק הַחֵלֶב ע"כ.

וְלִדְבָרֵי הַרְיָנוֹן יִצְחָק דְּמַחְשִׁיב לִיקָה כְּאוּכַל דְּבָר הַנְּחָרָף מִמֶּשׁ יֵשׁ לְאָסוּר בְּאֲכִילָהּ וְעִי"ש בְּשׁו"ת רַמ"ץ דְּהָאֲרִיף מְאֹד בְּדִין זֶה וּמְסִיק דְּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל תוֹרָה דְּאֵינּוּ לְאָכּוֹל הַחֵלֶב מִבְּהֵמוֹת שְׂאוּכָלוֹת חֲמִיץ בְּפִסְחָא כִּי אִם כְּשֵׁאוּכָלוֹת גַּם שְׂאָר דְּבָרִים שְׂחַת וְכִיּוּצָא שְׂחַרִית וְעַרְבִית דְּמָה שְׂפִתְבַּהּ הַבֵּית אֶפְרָיִם דְּהוּי כְּתָרְכוּ קוּדָם זְמַנּוֹ כִּינּוֹן שְׂהִנְכָרִי עֲשֶׂה בְּשְׂעָה שְׂמוֹתֵר לוֹ לֹא מְסַתֵּב כָּלֵל לְדַמּוּתוֹ לְתָרְכוּ דְּהֵתֵם בְּשַׂעַת בִּיאַת הָאִיסוּר חֲמִיץ אֵינּוּ חֲמִיץ

אֵלָא גַחְלִים וְאֶפְרַן וְזֶה לֹא אֶסְרָה תּוֹרָה אֲבָל לְאַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ כִּינּוּן דְחֻמְצָא שֶׁל נְכָרֵי אֶסוּר לְיִשְׂרָאֵל מִדְּלֹא מִכְּתִיב לָהּ בְּאֶכִילָהּ אִם כֵּן כִּמְהָרָא שְׂאֵסוּר חֶלֶב שְׁנִיתָהוּהָ מִחֻמְצָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל כֵּן אֶסוּר מִחֻמְצָא שֶׁל נְכָרֵי כִּינּוּן דְגַם חֻמְצָא שֶׁל נְכָרֵי אֶסוּר בְּאֶכִילָהּ וּבִהֲנָאָה וְאִם אֵי הוּי שְׂלֵא כְדִרְךָ הִנְעֵשֶׂה אֶסוּר וְיֵשׁ לֹמַר דְאֶסוּר מִן הַתּוֹרָה עֵינָן מְשַׁנְּהָ לְמַלְךָ פֶּרֶק ה' מִיִּסוּדֵי הַתּוֹרָה [עֵינָן מַה שְׂרֵשְׁמֵתִי אֲנִי הִדַּל בְּקוֹנְטְרָסִים הַפְּלִילִים בְּמַעֲרַכְתָּ הַפ"ף אוֹת כ"ב] וְדָחָה רְאִיתָ הֵבִיא וְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּזֶה וְשׁוּב כְּתִב דְיֵשׁ הֵיִתֵר מִטַּעַם זֶה וְזֶה גּוֹרֵם וְהֶאָרִיף בְּחִילּוּקֵי דִינִים בְּזֶה וּמְסִיק כְּנֹז"ל: וּבִסְפָר כְּרָם שְׁלֵמָה [חֵאאס] לִי"ד בְּסִי' ס' עַל מַה שְׂכַתְבַּת הֶרֶם"א בְּהֵמָה שְׁפִטְמָה וְכו' כְּתִב דְמִדִּין זֶה הֵיִהּ אוֹסֵר הַג' מוֹהֲרֵר"ד אֶפְעֻנְהֵיִם לְשִׁתּוֹת הַחֶלֶב בְּפִסְחָא וּבְפִלְתֵי מִתִּירוֹ דְאִין לָהּ שְׂלֵא כְדִרְךָ הִנְאָתָן יוֹתֵר מִזֶּה וְעֵינָן ת"מ ח"ג שְׁמִינִישְׁב דַּעַת מוֹהֲרֵר"א עכ"ל וְהֵרֵב בִּישׁוּעוֹת יַעֲקֹב בִּי"ד סִי' ס' שְׁקִיל וְטָרִי בְּדִין בְּהֵמָה שְׁנִיתָפְטְמָה בְּדָבָרִים הָאֶסוּרִים וּבְסוּף דְבָרֵי כְּתִב יֵשׁ לִי מְקוֹם עֵינָן בְּמַה שְׁנִיתָגוּ לְמַפְּנֵי בְּפִסְחָא הַבְּהֵמוֹת לְהֶאֱכִילָן חֻמְצָא כְּמוֹ שְׂכַתְבַּת בְּסִי' ת"מ ח"ג עֵי"ש שְׁהֶסְפַּמְתִּי עִם הַמְתִּירִים בְּתַנְאֵי שְׁהַבְּהֵמוֹת יִמְכְּרוּ לְנְכָרֵי אֲחִיד וְהַחֻמְצָא לְאַחַר שְׂלֵא יְהִי הַעֲרָמָה נִיכְרָת וּמַה שְׁנִיתָגִין לְקִנּוּת הַחֶלֶב מִן הַעֲכוּמ"ז מִטַּעַם דְלֹא נִתְפַּטְמָה כָּל יְמֵיהָ בְּאֶסוּר וּלְפַמ"ש יֵשׁ בְּזֶה מְקוֹם עֵינָן כִּינּוּן דְבְּחֻמְצָא אִף זִוּז"ג אֶסוּר מִשׁוּם דְלֹא מְהַנִּי בְּיִטּוּל דְיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אַחַר זְמַנּוֹ אוֹ חוּמְרָא דְחֻמְצָא אִם כֵּן מְהֵרָא וְיִי אֲסוּר הַחֶלֶב בְּחַג הַפִּסְחָא אִף שְׂאִין כָּל מְאֲכָלָהּ רַק חֻמְצָא עכ"ל וּמְרִן הַחֲבִי"ף כְּתִב בְּס' רוּחַ חַיִּים סִי' ת"מ ח"ג וְז"ל לְשִׁתּוֹת חֶלֶב מְבֵהמוֹת עֲכוּמ"ז בְּפִסְחָא נִרְאֶה לְאַסוּר שְׂמָא מְאֲכִילָהּ חֻמְצָא בְּתוֹךְ הַפִּסְחָא וְעֵינָן פְּנִים מְאִירוֹת סִי' יו"ד וְכו' עֵי"ש וְהִנֵּה ס' פְּנִים מְאִירוֹת אִין אִתִּי וְהֵרֵב זְכוּר לְאַבְרָהָם בְּסִי' ת"מ ח"ג הַזְכִּיר תְּשׁוּבַת הַפְּנִים מְאִירוֹת לְעֵנָן אִיסוּר אֲכִילַת הַבְּהֵמָה חֻמְצָא וְלֹא הוּבָא שָׁם לְעֵנָן הַחֶלֶב עֵי"ש: הִנֵּה הִבְאִיתִי מַעֲרָכָה מוּל מַעֲרָכָה הִלְלוּ אוֹסְרִין וְאֵלּוּ מִתִּירִין וּבְדוּדֵי דְרָאוּי וְנִכּוֹן הַדְּבָר לְהַחֲמִיר מִהַחֶלֶב שְׂאוּכָלַת הַבְּהֵמוֹת חֻמְצָא בְּפִסְחָא אֲבָל מַה שְׁהַפְּרִיז בְּסִפְרֵי רִינוּן יִצְחָק הַגָּ' לְאַסוּר אִף הַחֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה שְׂאֲכָלָהּ עַד זְמַן אִיסוּר חֻמְצָא אִין נִרְאֶה שְׂיִהֵיָה כֵּן דַּעַת שְׂאָר פּוֹסְקִים הָאוֹסְרִים הַגָּ' לְדֹלָא אֶסְרוּ אֵלָא אִם הַבְּהֵמוֹת אוֹכְלוֹת חֻמְצָא בְּזְמַן אִיסוּרוֹ וְכָל כִּי הָא נְדָאִי אִם אִיתָא דְהֵכִי סְבָרִי לֹא הוּי שְׂתִקִּי מְלֵאשְׁמוּעֵינָן דְאִם אֲכָלָהּ חֻמְצָא קוֹדֵם אִיסוּרוֹ גַּם כֵּן אֶסוּר וְלִכּוֹן נִרְאֶה דְשְׁפִיר דְמִי לְהוֹרוֹת הֵיִתֵר בְּזֶה כְּמִשְׁמַעוֹת דְבָרֵי הַפּוֹסְקִים הַנּוֹז"ל וּבְס' יְמֵי שְׁלֵמָה בְּד' כ"א ע"א כְּתִב בְּשֵׁם ס' מוֹעֵד לְכָל חַי ד' ט' לֹא יִשְׁתֶּה חֶלֶב מְבֵהמוֹת עֲכוּמ"ז תּוֹךְ הַפִּסְחָא כְּמ"ש בְּלֵב חַיִּים ח"ג וּבְרוּחַ חַיִּים וְכֵן נִרְאֶה דְסוּבֵר הֵרֵב עֵינֵי דוּד שְׁהִבִּיא שָׁם וְעֵי"ש מֵאִי דְשְׁקִלוּ וְטָרוּ הוּא וּמַר תְּלַמִּידוֹ יְדִין הֵרֵב הַמַּגִּיהַ נַר"ו בְּכּוֹנֵת מְרִן חֵיד"א בְּס' שְׂיִוְרֵי בְּרָכָה שְׁהִבְאִיתִי בְּרֵאשׁ הָאוֹת בְּמַה שְׂכַתְבַּת וְצָרִיף לְהַתְּיַשְׁב וְדְבָרֵיהֶם דְחֻמְצָאִים וְאִין לְהֶאָרִיף: אַחַר זְמַן רַב הִגִּיעַ לִידֵי ס' קִיצוֹר שְׁוֹלְחָן עָרוּף לְהַרְה"ג מוֹהֲרֵר"ש גְּאֶנְצְפְּרִיד נַר"ו וְרֵאִיתִי שְׂפָסִי קִי"ז אוֹת י"ג הַזְכִּיר מַחְלֻקַּת הַפּוֹסְקִים דְיֵשׁ אוֹסְרִין וְיֵשׁ מִתִּירִין וְסִיִּים וְשׁוּמְרֵי נְפִשׁוֹ יַחֲמִיר וּבְפִרְט בְּמְקוֹם שְׁנִיתָגוּ לְאַסוּר חֶלְיָהּ לְהַתִּיר וְשָׁם בְּהִגָּהּ הַזְכִּיר מַה שְׂכַתְבַּת בְּתַשׁבּוּבָה מְאֵהבָה ח"ג [שְׂרַמְז בְּכָרֵם שְׁלֵמָה] וְגַם דְבָרֵי הַפְּרַמ"ג וּפְרִי תְּנֹאֵר בְּסִי' ס' וְחַיִּי אָדָם וּפְקַפְקָא עַל מַה שְׂכַתְבַּת שָׁם בְּשֵׁם הַפְּלִיטֵי דְהוּי שְׂלֵא כְדִרְךָ הִנְאָתָן דְמַלְכָּד מַה שְׂדַחָה זֶה בְּשׁו"ת ת"ש מ"ה הַגָּ' לְדַעַל כָּל פְּנִים מְדַרְבְּנָן אֶסוּר וְעוֹד דְאִמְרֵי לֹא יִחַשְׁבַּת כְּדִרְךָ הִנְאָתָן הִלֵּא אֲדַעְתָּא דְהֵכִי זוֹרְעִין הַתְּבוּאוֹת לְעֵשׂוֹת מְהֵן י"ש וּבְמוֹתֵר לְפִטְמָת הַבְּהֵמוֹת וְכַתְבַּת דְבַתּוֹעֲפוֹת רְאִים סִי' י"ג כְּתִב לְהַתִּיר וּמְכָל מְקוֹם לֹא מְלֵאוּ לְבוֹ לְהַקְלֵ וְהִבִּיא גַם מַה שְׂכַתְבַּת

הרב ישועות יעקב בא"ח הנ"ל וגם בא לידי ספר שבילי דוד על יו"ד ונראיתי בס' רי"ו אות ד צי"ן למה שכתב בספרו בא"ח סי' תמ"ח ואינו מצוי אצלי וגם במה שכתב עוד ביו"ד שם לא פניתי פעת לעי"ן בדבריו עי"ש: ועל מה שכתב בתשובה מאהבה הנ"ל לפקפק דעל כל פנים מדברגן אסור הנה לכאורה הנה אפשר להליץ בעדו דאולי פוננתו לסמוך אדעת התוס' בקידושין ד' נ"ו ע"ב ד"ה המקדש דשלא פדרף הנאה מותר גמור הוא וכמו שהוכיח מדבריהם רבינו המשנה למלך בפרק ה' מהלכות יסודי התורה דין ח' [ד"ה ונראיתי להתוס' בפ"ב דקידושין] עי"ש וכן דעת הראב"ה שהביא המרדכי בפרק כל שעה סי' תקמ"ה דהא דאמרין האוכל חלב חי פטור הוא פטור ומותר משום דהוי שלא פדרף הנאה אלא דבאמת אין זו סמיכה עי"ן במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הכף אות כ"ב [והיא ל"ו נדפסה בס"ד בספרי שדי תמד ח"א בחלק דברי חכמים סי' כ"ב עי"ש] ועיניך תחזנה דנחלקו רבנן קמאי ובתראי בהא דאמרין כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן שלא פדרף הנאתו דמשמע דאיסורא מיהא איכא אם היינו איסור דאורייתא פחצי שיעור וכינצא או אינו אלא איסור דרבנן ועל הוכחת הרב משנה למלך מדברי התוס' הנ"ל רשמתי שם שו"ת הרב כתב סופר א"ח סי' קי"א אות ב' שדחה הוכחתו וגם כתב דסברת ראב"ה שפמרדכי הנ"ל יחידאה היא ולא סמכינן עליה עי"ש.

הנה כי כן תמיהת הרב תשובה מאהבה הנ"ל תמיהה קנימת היא דנדאי מידי איסורא לא פליט וכן מצאתי בשו"ת הרב רמ"ץ חיו"ד סי' ל"ח שהביא בשם חכם אחד שתמה על דברי הרב הפלתי דמפל מקום אסור מדברגן והגאון המספר רצה ליישב על פי דברי התוס' בקידושין והמשנה למלך הנ"ל ולא נתקרה דעתו דהא נדאי איכא איסורא וכו' עי"ש שהחכם הנ"ל השיג עוד דאף אי נימא דשלא פדרף הנאתו מותר תינח בלחם חמץ חשיב שלא כדה"ן לתת החמץ למזון בהמות אבל הבריי"א שהוא הנשאר ממה שעושים יי"ש מתבואה דרף הנאתו הוא ואסור וכדברי הקיצור ש"ע הנ"ל וצדד הג' רמ"ץ לומר דגם לחם חמץ חשיב דרף הנאתו לדעת הסוברים דלוקין אהנאה דאף דעומד לאכילה חשיב הנאה פדרף הנאתו: והו עתה בא לידי שו"ת תורת חסד חלק א"ח הנד"מ לגאון בדורנו יצ"ו ונראיתי בס' כ"א שעמד בזה אם מותר לאכול בפסח חלב מבהמות נכרים שמאכילים אותן חמץ שהפרי מגדים אוסר לכתחלה דזה נזה גורם אסור לכתחלה והבית אפרים מיקל בזה ונשאל להורות הלכה למעשה ובתשובתו העמיק הרחיב בחריפות ובקיאיות ואכתוב תמצית דב"ק בזה ראשון תחלה כתב דלכאורה אין להתיר לקנות החלב מן הנכרים מדין זוז"ג גורם חזא דלא שרי זוז"ג לכתחילה והקנן יש לומר דחשיב לכתחילה ועוד דזוז"ג לא מהני לאיסור חמץ כמו שכתב המג"א סי' תמ"ה סק"ה וסתר הטעם הראשון [דהקנן לא חשיב לכתחילה] פיון שפבר נעשה ביד נכרי הזוז"ג ולטעם השני כתב דיש לומר דתלי בעיקר טעם ההיתר דזוז"ג דלשיטת הר"ן בסוף פרק שלישי דע"ז דהוא מדין ביטול דהוי פאילו נתבטל האיסור יש לומר דבחמץ בפסח דלא מהני ביטול דאיסורו במשהו הכי נמי לא מהני ביה זה נזה גורם ולשיטת התוס' בכמה דוכתי דלאו מדין ביטול הוא יש לומר דגם באיסורי משהו שרי זוז"ג ופלפל בטעמים אלו ושוב כתב באות ב' דיש לומר דגם לטעם הר"ן דהוא משום ביטול מותר בנדון דידן חזא דאף בנתפטה מאיסור לבד לא חשיב אוקל את האיסור אלא נהנה מן האיסור כמו שכתבו הפרי חזש ושפתי פהן ביו"ד סי' ס' דנתפטה רק מאיסור אינו אסור אלא באיסורי הנאה

ולא באיסורי אכילה וברייתו סי' תמ"ז מבואר מחלוקת הפוסקים אי חמץ בפסח אוסר במשהו גם בהנאה או דוקא באכילה ודעת הראב"ד וכן נראה דעת הר"ן שלהי ע"ז דבהנאה אינו אוסר במשהו וילדעתם יש לומר דבחמץ יש להתיר בזה וזה גורם בנדון זה דאינו אוכל האיסור אלא נהנה ובהנאה איפא ביטול ועוד דבהכרח לומר דהר"ן מעולם לא עלה על דעתו לומר דבדין זוז"ג אין היתר אלא על פי אפני ביטול איסור שנתערב דאם כן הנה צריף להיות פח היתר רבא ונהרי אפילו בשפחון שנה אמרינו זה וזה גורם מותר וכו' אלא ודאי דהסברא בזה הוא דכיון דאם הגורם הוא האיסור לבד אינו אלא הנאה ולא אכילה כמו שכתבו הש"ך ופ"ח פשגורמים שניהם האיסור והיתר יחד אף שפחון שנה קליש איסוריה ולא חל על הנגרים שם איסור מאחר שלא האיסור לבדו פעל גורם זה ולכן גם בחמץ דאסור במשהו יש לומר דלא התמירו חכמים בזה וזה גורם ובאות ג' כתב דנראה לסייע סברת המג"א דבחמץ זוז"ג אסור ממה שאמרו בירושלמי בפרק ב' דערלה הלכה ז' ופרק ה' דע"ז הלכה י"א והאריף לדחות זה: ובאות ד' הביא מה שכתב הפלתי דבהמה שנתפטמה בחמץ בפסח אף דאסור בהנאה הוי שלא כדרך הנאתו והאריף לתמוה עליו דמכל מקום אסור מדרבנן [כתמיהת התש"מ הנ"ל וגם דחה הוכחת המשל"מ מדברי התוס' דקידושין אף לא הזכיר סברת ראב"ה שפמרדכי פרק פל שעה הנ"ל עי"ש] וכתב דאולי פונתו דכיון דאסור רק מדרבנן יש לסמוך בזה על צדדים וטעמים אחרים להתיר בזה [ולא הזכיר כלל דעת רבנן קדישי שהבאתי בקונטרס הפללים הנ"ל דסברי דאיפא איסור תורה בחצי שיעור וכו' עי"ש] וכתב באות ה' דאף אם נאמר דלקנות מנכרים הוי לכתחלה דאסור בזה וזה גורם [שהוא עיקר ההיתר בנדון דידן] אהני לן סברת הפלתי דהוי שלא כדרך הנאה לומר דלא אסרו רבנן שלא כדרך הנאה לאסור לכתחלה מדרבנן בזה וזה גורם ושוב שקיל וטרי באיסורין דרבנן אי אמרינו זה וזה גורם אסור לכתחלה ומסיק דאף אם נאמר דגם באיסורין דרבנן אסרו לכתחלה זה וזה גורם מכל מקום בשלא כדרך הנאה אפשר דזוז"ג שרי לכתחלה אלא שאם מפטמין בהמות מפסולת הבריי"א הוי"ז שמיוחד תמיד למאכל בהמה אם כן הוי דרוך הנאתו וליתא להיתר הכו"פ בזה.

ובאות ו' כתב דיש לדון בחלב המתנהה ממאכל חמץ שיצא מתורת אנוכל ונשתנה עניינו וצורתו והפרי מגדים כתב דתלי זה באם חמץ בפסח מנשרפין או מהנקברין דאפרן אסור והבית אפרים מדמה לחרכו קודם זמנו והאריף לדחות סברתם ובאות ז כתב דיש לדון במה שפחלקו הפוסקים אי באיסורין אולינן בתר השתא או בתר מעיקרא [עיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים ונדפס בשדי חמד ח"א במערכת האל"ף אות שמ"ט] וחילק בכמה פנים וכתב דאף הסוברים דאולינן בתר מעיקרא יודו להתיר בחלב דחידוש הוא דשרי רחמנא איסור אבר מן החי הואיל ואישתרי ואישתרי נמי איסור ושוב כתב לצדד עוד ומסיק ועל כל פנים לדעת הסוברים דאולינן בתר השתא יש צירוף היתר בנדון זה ולכן יש להקל לצורך גדול לסמוך על כל היתרים הנ"ל: אחר שנים רבות השגתי ספר יקר גילוי דעת לידדי הגאון אישי פהו גדול שלום מרדכי אבד"ק ברעזאן יצ"ו וראיתי שם בדר רי"ח ע"ב אות י"ב אשר דבר בקדשו בענין זה ולפי שספר הזה לא נתפשט במקומות אלו ראיתי להעתיק תנרף דב"ק והוא זה בשפתי דעת סי' ס' סק"ה חקר בדין בהמות נכרים שאוכלות חמץ בפסח אם החלב מותר ואחר מעת לעת ודאי מותר ועיין

בְּשׁוֹ"ת ספ"י [אולי הוא ספר יהושע שמביאים האחרונים ואינו מצוי אצל] סי' ג'
ובהשקטות שאחר סי' ט"ז שהאריף להשיג על דברי הפרי מגדים ומה שכתב שם מדברי
המג"א סי' תמ"ח סק"ח דבחמץ בפסח דאסור במשהו גם זה וזה גורם אסור באמת שכן
הוא בפסח משנה בתמישי מהלכות נדרים הלכה י"ג דבדבר שיש לו מתירין אפי' בארף
לא בטיל גם זה וזה גורם אסור ונעלם זה מהספ"י אבל בשו"ת ב"א [בית אפרים פן
נראה בהשערה] א"ח סוף סי' ל"ה חידוש דכינון דלנכרי החמץ מותר והוא עושה בשלו
דמי לחרכו קודם זמנו דמותר והקא נמי הרי נשתנה לחלב עי"ש.

וצ"ע דהא מבואר במג"א סי' תמ"ב סק"ד דגם בחרכו קודם זמנו אסור באכילה וצריך
לומר שסובר דהקא דנשתנה לגמרי לדבר אחר עדיף דלא שייך בזה לומר שמחשיבו
לאוכל שוב ראיתי בשו"ת רמ"ץ א"ח סי' כ"ח שפקפק בדברי הב"א דלא דמי לחרכו
קודם זמנו כינון דלישראל אסור ולפי מה שכתבתי למעלה [בסק"ה] דבאסור שנתבטל
ביד נכרי שרי לישראל יש לומר דהקא נמי שנשתנה לדבר אחר לגמרי ביד נכרי [שרי]
ויש לדון עוד בזה לפי מה שכתב בשערי תשובה סי' תס"ז דבחמץ של נכרי יש לומר
דלא גזרו גזרת משהו בפסח [והביא עוד כמה גדולים שסוברים פן] אם פן גם זה וזה
גורם מותר בשל נכרי והו' אמת דבירושלמי פרק שני דערלה הלכה ו' מבואר דבחמץ
של פותים לאחר הפסח גם זה וזה גורם אסור והובא בתו"ר לא"ח סי' תמ"ב ובמג"א
שם סק"ט בשם הרמב"ן ושערי תשובה בשם פמ"א ושב"י בזה אבל המעיין בירושלמי
שם ימצא דגם בכל דבר פוסק פרבי אליעזר ואנן לא קנימא לן הכי פדכתב במראה
הפנים פרק תמישי דמסכת ע"ז הלכה י"א וגם מדברי הרב העיטור ורבינו ירוחם שהובאו
בבית יוסף יורה דעה סוף סי' קט"ו דיליף מחמץ לחלב של עכומ"ז מוכח דאין לחלק
ועיין בחתם סופר א"ח סי' ח"ק באמצע התשובה בזה: לכן יש מקום לקיים דברי הב"א
וכן ראיתי בשערי רחמים בשם הגאון מוהר"ח מוואלאזין שפסק להתיר פסברת הב"א
הנ"ל ומ"ש בשו"ת מוהרי"א חלק א"ח סי' קכ"ו שהעלה גם פן להקל ובספר תשובה
מאהבה חלק שלישי יורה דעה סי' סמ"ד הביא בשם הגאון מוהר"ד אופנהיים שהכריז
איסור ברבים והוא האריף והניח בצ"ע וסיים דבעל נפש יזהר.

גם בשו"ת תוע"ר אורח חיים סי' י"ג צידד להקל אלא שלא מלאו לבו להקל נגד הפרי
מגדים ואני מצאתי בפרי מגדים באשל אברהם סוף סי' תמ"ז שהעיד בפשיטות דהמנהג
להקל לאכול החלב של בהמת עכומ"ז האוכלת חמץ ואולי מיירי באוכלת גם היתר ועיין
עוד בישועות יעקב שם ובנשמת אדם פלל קכ"ג וראיתי בשו"ת רח"ב בסוף חלק א"ח
שצדד בבהמות שאוכלות ברא"ה דהוי חמץ נוקשה אבל ראיתי באשל אברהם לא"ח
מהגה"ק אבד"ק בוטשאטש שדחה היתר זה ומפל מקום אם אוכלות גם דבר היתר יש
להקל בפשיטות ומפל מקום הנוהגים למפוך בהמות לפסח להאכילם חמץ [ומצאתי
בשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' ס"ב שהביא תשובת הנודע ביהודה שפסק להתיר למפוך
לעכומ"ם אחר הבהמות והחמץ ודלא כהתבואת שור וכתב וז"ל אני מורה להקל עכ"ל]
נראה דאין להתיר לקבל החלב מהנכרי הקונה דמלבד דהוי הערמה נפרת אף גם יש
לאסור דהא נהנה בפסח ממה שמאכילין בהמתו חמץ ועיין מקור חיים סי' תמ"ח ובסי'
תס"ז במ"ש בשם הפני יהושע ותבין דבנדון דידן שעושה מעשה ואוכל החלב אסור
מדינא וכן אני מורה תמיד והשומע יתברך עכ"ל יצ"ו ובספר זפרון לידידי הרה"ג

אבד"ק רֶאזִישְׁטש יצ"ו בְּהִלְכוֹת פֶּסַח ד' י"ד ע"ב פְּתַב בְּשֵׁם שׁו"ת דְּבַר מִשֶּׁה מִהַדוּרָא תַנְיִינָא דְלִפִּי מַה שֶּׁפְּתַב בְּסִפְרֵי גוּר אַרְיָה יְהוּדָה דְחִמְץ שְׁנַתְבַּטַּל אֲצֵל נְכָרֵי בְּשֵׁשִׁים מוֹתֵר יִשְׂרָאֵל לְאֹכְלוֹ מִטַּעַם זֶה הִתִּיר הַחֵלֶב מִבְּהֵמוֹת שְׂאוּכָלוֹת חִמְץ בְּפֶסַח דְּהוּי רַק זֶה וְזֶה גוֹרֵם וּבְפֶסַח אֲסוּר זֶה וְזֶה גוֹרֵם מִחֵמֶת דְּהוּי בְּמִשְׁהוֹ אֲכֹן בְּשַׁל נְכָרֵי דְבַטַּל בְּשֵׁשִׁים מוֹתֵר זֶה וְזֶה גוֹרֵם וְעוֹד פְּתַב שֵׁם בְּרִישׁ ע"ב בְּשֵׁם שׁו"ת בַּר לוֹאֵי שְׁמַתִּיר לְאֹכֹל חֵלֶב מִבְּהֵמָה שְׂאוּכָלֶת חִמְץ בְּפֶסַח וְצָרִיף לַעֲיִין בְּגוּף הַסִּפְרֵי לִידַע בְּאִיזָה חִמְץ וּבְהֵמָה שֶׁל מִי וְטַעַם הִקְיָתֵר וְאִינוּ מְצוּי אֲצֵלִי [פִּי אִם הַחֵלֶק ב' שֶׁהוּא עַל אַהֲע"ז וַח"מ]: וּבְשׁו"ת בֵּית יִצְחָק לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק פְּרָאֲמִישְׁלָא יצ"ו בְּחֵלֶק א"ח בְּמִפְתָּחוֹת לְסִי' ס"ח פְּתַב שֶׁהַגָּאוֹן בֵּית אֲפָרִים בְּסוּף סִי' ל"ה הִתִּיר חֵלֶב מִבְּהֵמָה שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׂאוּכָלֶת חִמְץ בְּפֶסַח דְּכִינוּן דְּהַנְּכָרֵי מֵאֲכִיל בְּהִקְיָתֵר דְּלִידִידָה אִין אִיסוּר לֹא מִקְרִי נִתְפַטְמָה בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה וְתַמָּה עֲלִיו דָּאִם כְּדַבְּרֵי קִשָּׁה בְּסוּגֵיָא דְעַבּוּדָה זָרָה ד' מ"ט ע"א דְרַמִּינוּ מִתַּנְיִיתָא אֶהְדְּדֵי תַנָּא חֲדָא שְׂדָה שְׁנַזְדַּבְּלָה בְּזָבֵל ע"ז תַּחְרַשׁ פָּרָה שְׁנַתְפַטְמָה בְּכַרְשִׁינֵי ע"ז תַּשְׁחַט וְתַנָּיָא אִידָף שְׂדָה תְּבוּר וּפְרָה תְּרֻזָה לִישְׁנֵי דְמִיָּרֵי שְׁנַתְפַטְמָה אֲצֵל נְכָרֵי דְנֻדָּי אִין הַנְּכָרֵי מְצַנּוּה אֲלָא שְׁלָא לְעַבְדוּ עֲכוּמ"ז אֲבָל לִיקְנוֹת מוֹתֵר וְכֹן פְּתַב בְּמִנְחַת חִינוּף מְצַנּוּה תכ"ח וּמְדַלָּא מְשַׁנֵּי הֵכִי שְׁמַעִינוּ דְאִין חִילּוּק וְלִכֵּן אִין לְהִתִּיר אֲלָא אִם אֹכְלֶת מֵאֲכָלִים הַמּוֹתֵרִים בְּכָל יוֹם כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּוּ הַפּוֹסְקִים וּבְסִפְרֵי בֵּית יִצְחָק יו"ד ח"ב לְהַגָּאוֹן הַנְּ"ל יצ"ו שְׁנַזְדַּפְס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ רֵאִיתִי בְּקוֹנְטְרִיס אַחְרוֹן בְּסוּף סִי' יו"ד הִבִּיא מַה שֶּׁפְּתַב הוּא עֲצַמוּ בְּבֵית יִצְחָק חֵלֶק א"ח לְדַחּוֹת הִקְיָתֵר הַגָּאוֹן בֵּית אֲפָרִים מִפְּחַ סוּגֵיָא דַע"ז הַנְּ"ל וְכַתַּב שֶׁשׁוֹב רָאָה שֶׁהַגָּאוֹן מוֹהַרש"ק בַּס' שְׁנוֹת חַיִּים סִי' ש' הִתִּיר הַחֵלֶב דְּזֶה וְזֶה גוֹרֵם אֲסוּר בְּפֶסַח מְשׁוּם דְּהוּי מְשֻׁהוּ וְחִמְץ שֶׁל נְכָרֵי אִינוּ בְּמִשְׁהוּ וְכַתַּב עַל דְּבָרֵי דְהִקְיָתֵר זֶה לֹא נִדְחָה מִגְּמָרָא הַנְּ"ל דְּוּנֻקָא חִמְץ דְמָה שֶׁהוּא בְּמִשְׁהוּ הוּא מְשׁוּם דְעוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה הוּא דְאִמְרִינוּ דְשַׁל נְכָרֵי אִינוּ בְּמִשְׁהוּ אֲבָל אִיסוּר ע"ז בְּמִשְׁהוּ אָף ע"ז שֶׁל עֲכוּמ"ז לְכֹן זֶה וְזֶה גוֹרֵם אֲסוּר אָף בַע"ז שֶׁל עֲכוּמ"ז וְלֹא קוֹשְׁיָא מִסוּגֵיָא הַנְּ"ל אֲלָא דְמִכָּל מְקוֹם אִין סוּמְכִין עַל הִקְיָתֵר זֶה נֶגֶד הַפְּרִי מְגֻדִים בַּסִּי' תמ"ח בְּאֲשַׁל אַבְרָהָם סק"א שֶׁפְּתַב דְחִמְץ שֶׁל נְכָרֵי בְּמִשְׁהוּ לְכֹן גַּם לַעֲנִין הַחֵלֶב אִין לְסַמּוּף עַל זֶה לְכַתְּחַלָּה: וְהַגָּאוֹן מוֹהַרש"ק שִׁיק בַּסִּי' רי"ב נִשְׂאֵל בְּיִשְׂרָאֵל שְׁמִקְבֵּל בְּהֵמוֹת מֵאֲחֵרִים לְפַטְמָם בְּשִׁכָּר וְאַחֲרֵיּוֹת עֲלִיו וְהַחֵלֶב מִקְבֵּל הַמְּפֻטָּם בְּשִׁכָּרוּ וְהוּא חֲשׂוֹד לְהַאֲכִיל אֶת הַבְּהֵמוֹת חִמְץ בְּפֶסַח אִם מוֹתֵר לְקִנּוֹת מְמַנּוּ חֵלֶב בְּפֶסַח וְהִבִּיא דַעוֹת הָאוֹסְרִים וְהַמְתִּירִים וְהָאִיסוּר בְּמִשְׁאָ וּמִתָּן בְּכָל הַצְּדָדִים שִׁישׁ לְצַדָּד לְאִיסוּר וּלְהִקְיָתֵר דְּהוּי שְׁלָא כְּדָרָף אֲכִילְתוּן וְדְהוּי זֶה וְזֶה גוֹרֵם וְאִם הַחֵלֶב בָּא מִן הָאֲבָרִים אוֹ מִן הַמֵּאֲכָל אוֹ מִשְׁנֵיָהֶם וְאִם יֵשׁ לוֹמֵר דְּנִהְפָף הַמֵּאֲכָל וְהִיָּה לְחֵלֶב וּמוֹתֵר כִּהִיא דְרַבִּינוּ יוֹנָה שֶׁפְּתַבּוּ הַפּוֹסְקִים בַּא"ח סִי' רט"ז שֶׁהַדְּבַשׁ מִהַפָּף כָּל מַה שְׁנוֹתְנִים בְּתוֹכוֹ וְדִינוּ כְּדַבֵּשׁ אוֹ אִם הִקְיָתֵר זֶה אִינוּ אֲלָא בְּדָבָר הָאֲסוּר בְּאֲכִילָה וְלֹא בְּדָבָר הָאֲסוּר בְּהַנְּאָה וְכו' וּמְסִיק וַז"ל לְכֹן בְּנִדּוֹן הַנְּ"ל נִרְאָה לִי דְאֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְקִנּוֹת מְמַנּוּ וְכֹן מְבֹרָךְ בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה סִי' תמ"ח שֶׁמְבִיא כֹן בְּשֵׁם סִפְרֵי בֵּית אֲפָרִים שְׁמֹן הַנְּכָרֵי מוֹתֵר וּמִיִּשְׂרָאֵל אֲסוּר וְס' בֵּית אֲפָרִים אִינוּ בְּיָדֵי לַעֲיִין כּוּ וְעַל כָּל פָּנִים לְדַעֲתִי גַם עַל פִּי מַה שֶּׁפְּתַבְתִּי לְעֵיל נִרְאָה כֹן לְדִינָא גַם בְּסוּף סִי' רכ"ב פְּתַב בְּחֵלֶב, שֶׁל פְּרוֹת הָאוּכָלוֹת חִמְץ בְּפֶסַח הַסְּכַמְתִּי דְבַפְּרָה שֶׁל נְכָרֵי שְׂאוּכָלֶת חִמְץ מוֹתֵר לְשִׁתּוֹתָה בְּפֶסַח מְשׁוּם שֶׁאִין לְנְכָרֵי בְּזֶה שׁוּם אִיסוּר אֲבָל יִשְׂרָאֵל הַמֵּאֲכִיל לְבַהֲמָתוֹ חִמְץ בְּפֶסַח אֲסוּר כְּמוֹ שֶׁהַסְּכִים בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה וְאִם רַק קוֹדֵם שְׁעָה שְׁשִׁית אֲכָלָה חִמְץ

בְּנֹדָאֵי מוֹתֵר אַף בְּפָרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֱלוֹ תַנְרָף דַּב"ק: וּבְסִפְרֵי נִד יְהוּדָה לְהַגָּאוֹן מוֹהֲרֵי"ל לֹאנְדָא יִצ"ו שְׁנַדְפֵס בְּשִׁנַּת תַּרנ"ב [וְהוּא לְהִלְכוֹת שְׁחִיטָה וְכו'] בְּהַשְׁמָטוֹת הַסֵּפֶר בְּדָף קמ"ו ע"ג הָאֲרִיף בְּדִין בְּהֵמָה שְׁנַתְפֹּטְמָה מִדְּבָרִים הָאִסוּרִים וּבִתּוֹף דְּבָרָיו הַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הַבֵּית אֲפָרַיִם הַנִּז"ל לְכֹן אֲעֵתִיק דַּב"ק בְּזָה וְהוּא שְׁבַדָּף קמ"ז סק"ב הִבִּיא דַעַת הַגָּאוֹן שְׁפָתַי פִּהֵן שְׁאוּסֵר אִם אֲכָלָה כָּל יָמֵיהָ מֵאֲכָל הָאִסוּר בְּהַנְּאָה וְשֶׁהַגָּאוֹן פָּרִי חֲדָשׁ מִתִּיר גַּם בְּזָה וְכָתַב עַל זֶה וְז"ל וּבְאֲמַת בְּהַפּוֹסְקִים לֹא נִמְצָא מְבוּנָר זֶה וְהַתּוֹסְפוֹת לֹא כָתְבוּ כֹן אֲלֵא לְפוּם רִיחֵטָא וְהַשְׁפָּתַי פִּהֵן סָבֵר דְּהוּא מִחֲמַת שְׁלֵא הָאֲכִילָה כָּל הַיּוֹם רַק אֲכָלָה שְׁאָר דְּבָרִים גַּם כֹּן וּמִי יוֹדַע אוֹלֵי גַם אִם אֲכָלָה רַק זֶה לְבַד גַּם כֹּן לֹא בְרִירָא לְהוּ אַף בְּאַגְוֹדָה אוּסֵר בְּזָה וְהַשְׁפָּתַי פִּהֵן סוֹבֵר דְּהוּא דְּבָר הַפְּשׁוּט בְּגִמְרָא דַע"ז שֶׁם דְּדוֹקָא אִם הוּא זֶה וְזֶה גוֹרֵם מוֹתֵר אֲבָל אִם אֲכָלָה כָּל יָמֵיהָ תּוּ אִין כָּאֵן זֶה וְזֶה גוֹרֵם וּמָה שְׁאָמֵר הַכֶּרְתִּי וּפְלַתִּי דְּדוֹקָא בְּכַרְשִׁינִי ע"ז דְּאִסוּר גַּם שְׁלֵא כְּדָרָף הַנְּאָתָן אֲבָל בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּשְׁלֵא כְּדָרָף הַנְּאָתָן מוֹתֵר הַבְּהֵמָה מוֹתֵרֵת וְכִי זֶה דְּרָף הַנְּאָתָן שְׁיִתְחַלַּק הָאִיסוּר לְשַׁפַּע מְזוּן לְבֵהמָה דְּבָר תִּימָא כְּתַב דְּמֵאֲכָל שְׁעוּמַד רַק לְאֲכִילַת בְּהֵמָה בְּנֹדָאֵי זֶה דְּרָף הַנְּאָה הִיא וּבְאֲמַת גַּם בַּעֲכוּמ"ז מוֹתֵר שְׁלֵא כְּדָרָף הַנְּאָה כְּמוֹ שְׁבִיאָרְתִּי שֶׁם אִם כֹּן עַל כְּרַחֲוִין זֶה דְּרָף הַנְּאָה הִיא וְכֹן מָה שְׁרַצָּה הַפְּרִי מְגִדִים מִתְחַלָּה לְחַלַּק בֵּין אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּאֲפָרָן מוֹתֵר וּבֵין עַכוּמ"ז דְּאֲפָרָה אִסוּר נְמִי אִינוּ דְּאִם הִיָּה אֲפֹר וְטִינּוֹפֶת מִתְחַלָּה לֹא הִיָּתָה הַבְּהֵמָה אוֹכֶלֶת אוֹתוֹ כָּלֵל וְכָל הַנְּאָת הַבְּהֵמָה הוּא רַק מִמֵּאֲכָל מְשׁוּבָח אִם כֹּן הָאִיסוּר מְשׁוּבָח גוֹרֵם לְבֵהמָה שְׁתֹּאכַל וְתַחֲיָה מְזָה וּבַעֲצָמוֹ הַרְגִישׁ הַפְּרִי מְגִדִים דַּעַל כְּרַחֲוִין אִין לְחַלַּק כֹּן מָהָא דְּאִין נוֹטְעִים אֲגוּז שֶׁל עֶרְלָה הֵגַם דְּהַאֲגוּז כָּלָה לְגַמְרֵי וְאֲפֹר עֶרְלָה מוֹתֵר וְהוּא מְזָה הַטַּעַם דְּאִם הִיָּה מִתְחַלָּה אֲפֹר לֹא הִיָּה רְאוּי לְנִטְעֵיָה כָּלֵל אִם כֹּן הָאִיסוּר מְשׁוּבָח גַּרֵם לוֹ וְרֵאִיתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן עַל ע"ז שֶׁהִבִּיא יְרוּשְׁלַמִי דְּחַכְמִים מוֹדִים בְּאַגּוּז מְשׁוּם דְּכָלָה לְגַמְרֵי מִיָּהוּ אִין זֶה לְפִי גִמְרָא שְׁלָנוּ וּמְזָה תַרְאָה דְּמָה שְׁפָתַב בְּבֵית אֲפָרַיִם א"ח ס' ל"ה עַל הִיתֵר הַחֶלֶב מִבְּהֵמוֹת שְׁאוּכְלוֹת חֲמִץ בְּפִסַּח מְפָנִי שֶׁהַחֲמִץ נַעֲשֶׂה אֲפֹר טָרֵם שְׁבָא לִיד יִשְׂרָאֵל זֶה אִינוּ חוּץ מָה שֶׁהִיָּה לוֹ טַעוֹת בְּזָה דְּהָא הַחֶלֶב בָּא מִמָּה שְׁאֲכָלָה הַבְּהֵמָה חֲמִץ מְשׁוּבָח לָהּ וְאִם הִיָּה אֲפֹר מִתְחַלָּה לֹא הִיָּתָה אוֹכֶלֶת אִם כֹּן חֲמִץ הַמְשׁוּבָח גַּרֵם לְהַחֲלֵב שְׁיָבוֹא עַכ"ל בְּזָה: שׁוּב כְּתַב לְבָאָר כְּמָה פְּרִטֵי דִינִים בַּעֲנִין זֶה וְזֶה גוֹרֵם וְאֲעֵתִיק בְּזָה סִיּוּם דַּב"ק הַנּוֹגַע לְמֵאֵי דְּאִיִּרִינֵן בְּהַ נז"ל בְּדָף קמ"ח ע"ג סוּף סק"ג עַל כֹּן הַבְּהֵמוֹת שְׁאוּכְלוֹת חֲמִץ בְּפִסַּח מוֹתֵר לְקַנּוֹתָן וְלִשְׁחַטֵן מִיָּד כִּיּוֹן שְׁכָבֵר נַעֲשֶׂה הַזֶּה וְזֶה גוֹרֵם תּוּ הַנּוּי כְּדִיעֵבַד וּמוֹתֵר לְקַנּוֹת אוֹתָם לְכַתְחַלָּה כְּמוֹ פָּרָה שְׁנַתְפֹּטְמָה בְּכַרְשִׁינִי עַכוּמ"ז וְכֹן מוֹתֵר לְקַנּוֹת הַחֶלֶב וְלִשְׁתוֹתָהּ בְּאִין חֲשֵׁשׁ כָּלֵל כֹּן נִרְאָה בְּרוּר לְהִלְכָה וּלְמַעֲשָׂה: ה) נְכָרֵי הִבִּיא מִיּוֹן פִּירוֹת [הַנְּקָרָא בְּדִקּוּק] בְּתוֹף הַסֵּל לְמַפְנֵר וְרֵאָה יִשְׂרָאֵל אֲחַד שְׁיִישׁ בְּסֵל כְּמִרְאָה קָמַח וְיִרָא לְנַפְשׁוֹ לְאַכּוֹל מִהֵן מְפָנִי מִרְאָה הַקָּמַח שְׁבִסֵּל וּבָא חֲבָרוּ וְהוּא שׁו"ב וְאֲכָל מִהֵן בְּפִרְהִסְיָא בְּאֲמָרוּ כִּי אִין שׁוּם חֲשֵׁשׁ יַעַן שְׁבִאוֹתָם הַמְקוּמוֹת אִין אוֹכְלִים קָמַח חֲטִיִּים וְאִין מְצוּי חֲטִיִּים בִּינֵיהֶם כָּלֵל רַק קָמַח מִמִּין קְטַנִּיּוֹת הַנְּקָרָא צִיר"א וְלַעֲזָה עֲלָיו הַמְדִינָה כִּי הוּא מְזוּלָל בְּאִיסוּרִין וְהוּבָא בְּפִלִּילִים בְּפָנֵי הַבֵּית דִּין וְהַדִּינִים וּגְזָרוּ עֲלָיו הַרְחַקָה שְׁלֵשִׁים יוֹם וְלֹא דִי לְהֵם זֹאת וּיְבַקְשׁוּ לְשַׁלּוֹחַ יָד לְהַעֲבִירוּ מְאוּמְנָתוֹ נִשְׂאָל עַל זֶה הַרֵב הַגְּדוֹל רַל"ץ יִש"א בְּרַכָּה יִצ"ו בְּסִפְרֵי שְׁמַחָה לְאִישׁ ס' ז' וְהַשִּׁיב שְׁלֵא עָשׂוּ יָפָה בְּמָה שֶׁהַרְחִיקוּהוּ וְאֵף כִּי לְהַעֲבִירוּ מְאוּמְנָתוֹ הֵס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר כִּי יֵשׁ כְּמָה סְפָקוֹת שְׁמָא לֹא אֲכָל מִהַקָּמַח

ושמא הנה קמח יבש ולא גלתתו החטים ושמא הוא קמח מן ציר"א הנ"ל אשר החליט
מ"ן חיד"א בספר חיים שאל ח"ב סי' מ"ז שאינו מין דגן אלא מין קטניות ובפרט שיש
לתלות במצוי וכינון שאין מצוי במקומות ההם קמח חטים יש לתלות שהוא קמח ציר"א
המצוי ולכן אינו מן הדין להענישו כל כף עי"ש.

ונראה להוכיח דאין לחוש לדבר שאין רגילים באותו מקום מהא דתנא בפרק פל שעה
ד' מ' ע"א הקמחין והסלתות של נכרים של כפרים טהורים משום דאין דרכם לתנות
החטים שלהם ולא הוכשרו עי"ש ולכן מדינא הנה מותר ליקח קמח מן השוק כמבואר
בסי' תנ"ג לפי שלא היו נוהגים לתנות:ו) הנה עובדא אחד קנה שק עם מצות בחול
המועד פסח מעכומ"ז אחד על דרך המפולש הנקרא שאססע והנכרי אמר שמצא השק
עם המצות בדרך ובדרך זה מצויים עובדים ושובים בא יהודי באותו הדרך ואמר
להקונה הנ"ל שפגע ביהודים נוסעים כנגדו ואמרו לו שאבדו שק עם מצות ושאל הקונה
אם מותר לאכול אלו המצות או על כל פנים אם מותר להשהותם עד אחר הפסח נשאל
על זה הגאבד"ק טארלא בשו"ת דבר אליהו סי' י"ד והשיב דלכאורה יש בזה שתי
ספיקות.

א) דילמא לאו מצה הם רק שאחד אפה חמץ בדמות מצה. ב) אם תמצא לומר שאלו הם
המצות שאבדו היהודים הנ"ל עדיין יש לחוש שמא נתחמצו בידי הנכרי על ידי איזו סבה
והשיב על ראשון דכל שיש טורח לעשות לא טרחי אינשי והביא סוגיא דעירובין ד' צ"ו
גבי מוצא תכלת בשוק לשונות פסולין חוטים פשרים ודברי הרמב"ם בפרק י"ט מהלכות
שבת הלכה כ"ג ודברי הטור בסי' ש"א ודברי המג"א בסי' י"א סק"א ודברי הש"ע בסי'
ט"ל סעיף ו' גבי נמצאו תפילין בידי נכרי וכו' ודברי הט"ז בסי' כ' סק"א גבי ציצית
שנמצאו בידי נכרי וכו' והביא שיש סוברים דדוקא בלבן אבל בתכלת בעינן שתי חותמות
וביאר הרב ישועות יעקב דלענין מצות סגי בסימן אחד אבל תכלת דכול לצמח מזה
איסור פלאים צריכים שני חותמות בכל זאת בנדון דידן הוי כשני חותמות דהא בבשר
בעינן שתי חותמות ואפילו הכי אם חתיכה דישראל משונה משל נכרי מותר בלא חותם
מכל שכן בנדון דידן דמשונה בעביה ובמראיתה ובנקבים שעליה זה נדאי הוי כשתי
חותמות ואין לתלות שהם של נכרים והביא ש"ס דקידושין ד' ע"ג מצאו מהול אין בו
משום אסופי דמוכח מזה דהיכא דאיכא הוכחה שנעשה מעשה פשרות מכשרינן אף
ביוחסין דעשו בהם מעלה הכי נמי בנדון דידן דניכר במצות האלו שנעשה בהן סימני
מצות של פסח בכל אופן הידור מצנה נוכל להכשירם: אף יש לחוש שמא נאסרו בידי
עכומ"ז דאף דשמא נתפזר עליהן קמח אין לחוש דהוי דבר הנכר ואף אם נתפזר משהו
שאינו נראה הרי בשביל ספק חשש משהו אינו חייב לבערם וכו' אף יש לחוש שמא
הניחם הנכרי על פת חמץ חם והוי צונן לתוף חם ועם שאין לחוש שכל מצה ומצה היתה
מונחת על לחם חמץ חם פי זה דבר שאין הדעת סובלו אף יש לחוש שמא הניחם עם
השק על חמץ חם ונאסרו איזה מצות מכל מקום יש לומר דאפילו הכי אין צריך לבער
המצות דאף אם בודאי הנה פן הוי תערוכת יבש ביבש והב"ח והמג"א בסי' תמ"ז ותס"ז
פסקו דבמקום הפסד מרובה יבש ביבש בטל ברוב אף באיסור חמץ לענין בל נראה מכל
שכן בנדון דידן דאינו אלא חשש בעלמא דמותר להשהותו אף בלא הפסד מרובה: שוב
כתב דאף אם נחוש שהנכרי זי"ף והמצות הן חמץ אין צריך לבער על פי מה שכתב הרב

חָק יַעֲקֹב בְּסִי' תַּמ"ח סַק"ה דָּאם קָנָה דְּבַר מְנַכְרֵי וְאַחַר פְּסַח נִוְדַע לּוֹ שְׁהִיָּה בְּתוֹכּוֹ חֶמֶץ
מִן־הַחֶמֶץ לְאַחַר הַפְּסַח דְּאִיסוּרָא לֹא נִיחָא לִיָּה דְּלִיקְנֵי וְהוּי חֲמָצוֹ שֶׁל נְכָרִי וְאֶפְיָלוֹ אַם
נִוְדַע בְּתוֹךְ הַפְּסַח יָכוֹל לְהַחְזִיר לְנְכָרִי מִשּׁוּם מְקַח טְעוּת דְּחֶמֶץ אִינוֹ שְׁוֵה פְּלוּם אֲצֵל
יִשְׂרָאֵל וְהוּי בִּיטוּל מְקַח לְגַמְרֵי וְאִף דְּהֶרֶב מְקוֹר חַיִּים שֶׁם חָלַק עָלָיו וְסוֹבֵר דְּמַפְּלָ מְקוֹם
הַחֶמֶץ אֲסוּר הִנֵּה מְלַבֵּד שְׂיֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּדַבְּרֵיו וְכוּ' וְעוֹד אִף אַם נֶאֱמַר כְּסִבְרַתּוֹ לְהַחְמִיר
יֵשׁ תְּקֵנָה כְּמוֹ שֶׁהִמְצִיא הוּא בְּעַצְמוֹ דְּאֶפְיָלוֹ בְּפֶסַח יָכוֹל לְמוֹשְׁכוֹ לְבֵית נְכָרִי אַחַר וְהַנְּכָרִי
אַחַר יִקְבַּל אַחֲרֵיהֶם עָלָיו עִי"ש וְזֶה בְּוֹדָי חֶמֶץ אֲבָל כָּאֵן בְּסַפֵּק חֶמֶץ יָכוֹל לְהַפְקִיד אֲצֵל
נְכָרִי שְׁכַנּוֹ אִף סֵתָם בְּלִי קְבָלַת אַחֲרֵיהֶם בְּפִירוּשׁ דְּהָא בְּדִינֵיהֶם מְחֻיָּב בְּאַחֲרֵיהֶם אֶפְיָלוֹ
בְּסֵתָם פְּקֻדוֹן אַם כֵּן עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תְּקֵנָה לְהַנִּיחָם אֲצֵל נְכָרִי הַמוֹכֵר
דְּשָׂרֵי לְכַתְּחֵלָה עֵינָן מְגוֹן אַבְרָהָם סִי' ת"מ סַק"א אוֹ אֶפְיָלוֹ אֲצֵל נְכָרִי אַחַר וְאִין לוֹמַר דְּלֹא
חֲשִׁיב מְקַח טְעוּת בְּגִדוֹן דִּינּוֹ כִּינּוֹ דְּהַנְּכָרִי עוֹמֵד וְצוֹנֵחַ שְׁלֵא נַעֲשֶׂה בְּהוֹן מַעֲשֶׂה הָאוּסֵר
שְׁהִרֵי הַרְמ"א בַּח"מ סִי' רַל"ב פְּסַק דְּאֶפְיָלוֹ טְרַפְסָה שְׁאֵנוֹ אוֹסְרִים מְסַפֵּק מְבַטֵּל הַמְּקַח וְאִין
הַמוֹכֵר יָכוֹל לוֹמַר אֵינִי רְאָיָה דְּטְרַפְסָה הִיא וְגִדּוּלָה מִזּוֹ כְּתַב הַר"ן בְּפֶרֶק אֵלּוֹ טְרַפּוֹת דְּאִף
הַדְּבָר שֶׁמְחַמְרִין בְּחֻמְרַת הַגְּאוּנִים גַּם כֵּן מְפַסֵּד הַמְּקַח אַם כֵּן אִין הַחֶמֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל
כָּלֵל לְכֵן עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב יִפְקִידָנָה אֲצֵל נְכָרִי עַד אַחַר הַפְּסַח: וְעוֹד דְּבַגְדוֹן דִּינּוֹ שְׁנִוְדַע
שְׁהִישְׂרָאֵלִים אֲבָדוּ מִצּוֹת הַדְּבָרִים מוֹכִיחִים שֶׁהֵן הֵן אוֹתָן מִצּוֹת שְׁנֵאֲבָדוּ וְדַמְיָא לְמֵאִי
דְּאִיפְלִיגוּ רַבֵּי וְרַשְׁבַּ"ג גַּבֵּי קָבֵר שְׁאֲבָד הוּא קָבֵר שְׁנֵמְצָא דְּאֵינִינּוֹ בְּפֶסַחִים ד' יו"ד עַל
וּבְדֹק וְאֶשְׁפַּח וּפְסַקִּינּוֹ בְּסִי' תַּל"ט דְּזֵהוּ הַפְּכָר שְׁמֵצָא וְדוֹקָא שְׁמֵצָא קוֹנֵם זְמַן אִיסוּרוֹ אֲבָל
אַם הִגִּיעַ שְׁעָה שְׁשִׁית פְּסָקוֹ הַטּוֹר וְהַבֵּית חֲדָשׁ דְּאִינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל וְחֲשִׁיב סְפֵק תּוֹרָה וְצָרִיף
לְבִדּוּק כָּל הַבֵּית וְלָכֵן בְּגִדוֹן דִּינּוֹ אִף שֶׁהַדְּבָרִים מוֹכִיחִים שֶׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל זֹאת
מְפָנִי שֶׁהוּא אִיסוּר תּוֹרָה יִפְקִידֵם אֲצֵל נְכָרִי וְאִם עֵבֶר הַפְּסַח וְלֹא הַפְּקִידֵם מִן־הַתְּרִים
מְטַעְמִים הַנִּי' דְּהוּי כְּשֵׁנִי חוֹתְמוֹת וּמִשּׁוּם דְּלֹא טְרַח לְזַיְיָף כְּוָלֵי הָאִי: ז) חוֹלָה אוֹ קֶטַן
שְׁצָרִיכִים לְאֶכּוֹל חֶמֶץ אַם יָכוֹלִים לְאֶכּוֹל בְּעַצְמָם אוֹ עַל יְדֵי אִינוֹ יְהוּדִי לֹא יֵאָכִילִם יִשְׂרָאֵל
דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְּמֵאָכִיל הוּי כְּאוֹכֵל כֵּן כְּתַב בְּסַפֵּר זְכַרְוֹן לִידִידֵי הַרַה"ג אַבְד"ק
רֵאזִי'שְׁטֵאשׁ יצ"ו בְּהַלְכוֹת פְּסַח ד' ט"ו ע"ב בְּשֵׁם תּוֹסְפּוֹת יְרוּשְׁלַמִי: וְאִם מִן־הַיּוֹתֵר לוֹמַר
לְנְכָרִי תֵּן חֶמֶץ לְתִינוּק וְאִנִּי פּוֹרַע רְשָׁמְתִי בְּסִי' א' אוֹת ו': סִימָן ג' בְּעֵינָן תַּעֲרוּבָת אוֹ חֲשִׁשׁ
תַּעֲרוּבָת חֶמֶץ א) חֶמֶץ שְׁנֵתְבַטֵּל קוֹנֵם הַפְּסַח דְּנִחְלָקוֹ הֵרָאשׁוּנִים אִי אֶמְרִינּוֹ דְּחוּזֵר וְנִיעוֹר
כִּיְדוּעַ כְּתַב מְרֹן חִיד"א בְּבֶרֶכֶי יוֹסֵף סִי' תַּס"ב אוֹת י"א דְּבַעֲרֵי הַקּוֹדֵשׁ יְרוּשְׁלַיִם תּוֹב"ב
אִף מִי שְׁנוֹהֵג כֵּן לֹא נִהְיָג כֵּן אֲלֵא בְּוֹדָי וְלֹא בְּדֵאִיכָא סְפִיקָא אִי הִנּוּה אִיסוּר וְנִתְבַטֵּל ע"כ
מְדַבְּרֵיו אֵלּוֹ נִרְאֶה לְדַעֲתִי הָעֵנְיָה דְּאִין כְּוָנְתּוֹ לוֹמַר דְּמֵאֵן דְּסִבְרָא לִיָּה חוּזֵר וְנִיעוֹר מוֹדָה
הוּא בְּסַפֵּק דְּלֹא אֶמְרִינּוֹ חוּזֵר וְנִיעוֹר אֲלֵא כְּוָנְתּוֹ לוֹמַר דְּאִף אַם נֶאֱמַר דְּמֵאֵן דְּאֶמַר חוּזֵר
וְנִיעוֹר אִף בְּסַפֵּק סוֹבֵר כֵּן מְכָל מְקוֹם הַנּוֹהֲגִים כְּסִבְרָא ז' לֹא קְבִילוֹ עַלִּיָּהוּ חוּמְרָא ז' אֲלֵא
בְּוֹדָי חֶמֶץ שְׁנֵתְבַטֵּל וְלֹא בְּסַפֵּק אִף מְדַבְּרֵי הֶרֶב טוֹרֵי נִהְבּ בְּסִי' תַּמ"ז סַק"ז מְתַבְּאָר דְּמֵאֵן
דְּאִית לִיָּה חוּזֵר וְנִיעוֹר אִף בְּסַפֵּק סוֹבֵר כֵּן אֲלֵא דְּמְרֹן יָדַע פֶּשֶׁר דְּבַר לְהַכְרִיעַ בְּסַפֵּק כְּמֵאֵן
דְּאֶמַר דְּאִינוֹ חוּזֵר וְנִיעוֹר וְהֶרֶב זְכוּר לְאַבְרָהָם בְּחָלֵק א' ד' צ"ב ע"א שְׁכַתְּבּוּ בְּשִׁמוֹ דְּזֵה
אֲתִי אֶפְיָלוֹ לְמֵאֵן דְּאֶמַר חוּזֵר וְנִיעוֹר עִי"ש אִין לְשׁוֹנוֹ מְדוּקְדֵק דְּמִשְׁמַע דְּגַם לְמ"ד חו"ן
אֲתִי דִין זֶה וְאִינוֹ כֵּן כְּאֶמּוֹר וּמְדַבְּרֵי הֶרֶב מוֹהֵר"א עֲנִתְבִּי בְּס' חֲכָמָה וּמוֹסֵר ד' קַס"ח אוֹת
ד"ן מִשְׁמַע קֶצֶת שְׁסוֹבֵר דְּבְּסַפֵּק לִיכָא לְמֵאֵן דְּאֶמַר חוּזֵר וְנִיעוֹר עִי"ש וְיֵשׁ לְכַוֵּן דְּבָרֵיו

למה נשפכתנו כמו שיראה הרואה: אף מדברי הרב משאת משה ח"א סי' ב' נשפכת בשמו
מֶרֶן החבי"ף בס' נשמת כל חי ח"א סוס"י י"ו נראה בעליל שפובר דהסוכרים חו"ן לא
אמרו פן אלא בודאי חמץ אבל לא בספק עי"ש ותמיהני שהשוה שם דעת מֶרֶן חיד"א
לדעת הרב משאת משה ולענ"ד מדיקדוק לשונו נראה פדכתיבנא ומדברי מֶרֶן הב"י
בבבדק הבית סוף סי' תנ"א מבואר דמספקא ליה בדעת הסוכרים חוזר ונעור אי אמרי
הכי גם בספק או דוקא בודאי עי"ש ומפל מקום אף אי נימא דמאן דסבר חוזר ונעור גם
בספק אית ליה הכי מיהו לענ"ן דינא נכון הדבר לומר דמסתמא הנוהגים חומרא זו לא
נהגו אלא בודאי חמץ ולא בספק ועי"ן להרב מלאכת שלמה בסי' ד' דלא נחית לזה פלל
ועי"ש בסי' ה' במאי דשקלו וטרו הוא ונחביריו בנדונם אי נהיגי כמאן דאמר חוזר ונעור
ודוק ומדברי הרב מוהר"ח מודעי בזכרונותיו שבספר בירך משה ד' קנ"א ע"ג נראה
דמנהג קושט"א פדעת מֶרֶן דאין חוזר ונעור נשפכת דעמא דבר בקושטא לאכול שמו
שומשמין לפי שאין שם ממשו של איסור עי"ש.

והרב פרי חדש בסי' תמ"ז ס"ה [ד"ה לאכול] כתב דאסור לאכול שמו שומשמין למאן
דאית ליה חוזר ונעור והרב חקמה ומוסר ד' קס"ט אות ח"ן כתב דלמאן דסובר חוזר
ונעור אסור לאוכלו בפסח והעיד פן בשם מוהרש"ל שהכריז פן ברבים דלא כמו נשפכת
בספר ברפת אליהו וכו' עי"ש ועי"ן למֶרֶן חיד"א בבבכ"י יוסף סי' תמ"ז אות י"ד ותנ"ג
אות ה' ואם פן פינן דבקושטא נהגו לאוכלו כמו שהעיד הרב הנ"ל מזה מוכח דנקטי
כמאן דאמר דאין חוזר ונעור ומה נשפכת במלאכת שלמה הנ"ל בדף ג' ע"ד דממה נשפכת
הרב זכור לאברהם בר"ש הלכות פסח דלענ"ן פסח אנו אשכנזים ותופסים פדברי הרמ"א
מוכח דמנהג קושטא דחו"ן וכו'.

לע"ד אינו מוכרח ואין מזה ראיה למתא קושטא יע"א דלא כתב פן על כל העולם רק
באתריה דמר וכבר כתבתי דממה נשפכת הרב מוהר"ח מ מוכח דמנהג קושטא פהסוכרים
דאין חוזר ונעור [והרב זכר דבר ד' ג' ע"ב כתב מפני דמ"ש הזל"א אנו פאשכנזים
וכו' לא כתב אלא באתריה דמר ועי"ן לקמן בסי' י"א אות ג' ד"ה ובספר] אלא דמפל
מקום אין מזה הכרח גמור לומר דגם עתה פן הוא המנהג שם דיכול להיות שנשתנה
המנהג ואפשר דרי והחמירו כמאן דאמר חוזר ונעור ועל כל פנים מדברי הרב זכור
לאברהם אין הכרח פאמור וממה נשפכת בספרו יקהיל שלמה בפסק המאקינא ד' ד' ע"ב
מתבאר דלא פסיקא ליה מנהג קושטא אי כמאן דאמר חוזר ונעור או כמאן דאמר אין
חוזר ונעור ועי"ן בתשו' הרדב"ז ח"ה סי' שני אלפים ק"ד הביא דברי מֶרֶן החבי"ף בס'
לב חיים ח"ב בסי' פ' שצידד לומר דגם הסוכרים חוזר ונעור בספק לא מחזיקין איסורא
ותו דהוי ספק דרבנן דחוזר ונעור אינו אלא מדרבנן וכו' עי"ש והרב שלחן גבוה בסי'
תנ"ג ס"ק י"א נראה שפובר שהסוכרים חוזר ונעור הוא גם בספק אלא דהנוהגים פדעה
זו לא קבלו עליהם חומרא דחו"ן אלא בודאי חמץ ולא בספק ויש לעשות ספק ספיקא
ועי"ש בסי' תמ"ז סוף סק"ט ודוק.

ומדברי הרב נחפה בפס"ח ב' ד' ז' ע"ב [ד"ה עוד בא] נראה דמספקא ליה האי מילתא
אי מאן דסבר לדניא חוזר ונעור הוא אף בספק או דוקא בודאי עי"ש: ומצאתי שבחידושי
על הטוש"ע א"ח סי' תנ"א סז"ך הנה הבאתי מה נשפכת הרב פרי חדש שם דדין שפוד

ישן שצלו בו עופות וכו' מוספם לכולי עלמא כיון דליכא נדאי חמץ אלא חשש ממלח
שלא נבדק וכתבתי דהרב מטה יהודה חלק עליו והספם דדין זה הוא רק למאן דאמר
דאינו חוזר ונעור דכן מוכח ממה שכתב מרן בב"י נאני ההדיוט פתבתי על דבריו דמגורף
דברי מרן בב"י אין הכרח דאף שכתב [על מה שכתב המרדכי לפי שטעם החמץ נתבטל
קודם הפסח] וז"ל וכבר נתבאר בסי' תמ"ז שיש חולקין בדין זה וסוברים דחו"ן עכ"ל
פבר נדחק רבינו הפרי חדש לפרש שלא כתב פן אלא לסיום דברי המרדכי ולא קאי
אעיקרא דדינא וכו' אף מפל מקום מדברי מרן בבדק הבית מוכח דכוננתו בב"י היא כמו
שהבין הרב מטה יהודה שהרי כתב וז"ל ומיהו בזה אפשר דמודו כיון דאין פאן חמץ
ידוע אלא חשש מלח שלא נבדק עכ"ל כוננתו נפקת דלפי שכתב בב"י דדין זה תלוי
במתלוקת הפוסקים הדר ביה רב ואמר דיתכן דדין זה מוספם שמעת מינה דכוננתו בב"י
היתה לומר דאין הפל מודים בזה אלא דמפל מקים דבר ה' בפי הפ"ח אמת דכיון דחיבור
השולחן ערוך היה אחר שחיבר הבדק הבית כמו שהספימו רבני האחרונים עיין יד
מלאכי בכללי הש"ע סי' ט"ו ומשק ביתי בכללי הפוסקים ד' ח"י ע"ב ואף שאני ההדיוט
כתבתי במקום אחר [עיין בקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ג אות ל'] דאינו פשוט לומר
פן מפל מקום הרבה מרבנו בתראי סברי הכי ואם פן [לדבריהם] מסתמא כוננתו בש"ע
היא כפי מה שביאר דעתו בבדק הבית וכמו שכתב הפר"ח דדין זה הוא מוספם אליבא
דכולי עלמא וכן כתב הרב אפי זוטרי דממה שכתב בבדק הבית מוכח דדין זה אליבא
דכולי עלמא הוא וכתב שזו היא ג"כ כוננתו בב"י וכו' עי"ש.

ואין נראה לדעתי הענייה פן אלא אדרבא איפכא מסתברא דממה שכתב בבדק הבית
מוכח דלא היתה פן כוננתו בב"י ושם הבאתי מה שכתב בספר שיירי פנסת הגדולה והובא
במג"א ומה שכתב הטו"ז בדין זה וסוף דבר פתבתי בדעת מרן בש"ע בזה דתלוי
במתלוקת אם חיבור ש"ע קודם להבדק הבית או חיבור הבדק הבית קודם להש"ע אלו
תורף הדברים שכתבתי שם ועתה אין מצוי אצלי ספר שיירי פנסת הגדולה ולא ספר
מטה יהודה: ודע דכתב בחקמה ומוסר ד' קע"ב אות צ"ג בענין חומרת חוזר ונעור דאם
אבותיו לא נהגו חומרא זו טוב יותר שלא לנהוג דעל ידי זה ניצול ממכשולות רבות ועל
זה נאמר אל תהי חסיד הרבה אמנם אף מי שאינו נוהג חומרת חוזר ונעור ראוי לכל ירא
שמים להחמיר על עצמו בדבר שחלקו הפוסקים לתפוס סברת המחמיר אבל אם הוא
איסור דרבנן יחמיר על עצמו ויקל לאחרים: (ב) חמץ שנתבטל קודם הפסח והוא נוטן
טעם לפגם אי אמרינן דחוזר ונעור עיין למרן החבי"ף בס' נשמת כל חי ח"א ד' כ"א ע"ג
שהרבנים מטה יהודה נחמד משה וחמ"י כתבו דבנותן טעם לפגם לא אמרינן חוזר ונעור
ושהרב חקרי לב בח"ב ליו"ד בשיירי א"ח סי' י"ד הכריע מדברי הרא"ש ומרן הב"י
דגם בנותן טעם לפגם אמרינן חוזר ונעור ותמה על מה שכתב במטה יהודה בשם הפרי
חדש דנותן טעם לפגם אינו חוזר ונעור דהלא כתב בפרי חדש סי' תמ"ז סעיף יו"ד דגם
בנטל"פ חו"ן עי"ש וספר מטה יהודה אין מצוי אצלי אבל רואה אני דהא והא איתנהו
דבסי' תמ"ז ס"ה [ד"ה ומ"ש אבל ובד"ה ואחר] כתב דבנותן טעם לפגם לכולי עלמא
לא אמרינן חוזר ונעור ושם בסעיף יו"ד כתב כמו שכתב בנשמת כל חי בשמו דגם
בנטל"פ אמרינן חו"ן וקשו דבריו אהדדי וכבר עמד בזה הרב נחפה בכסף בח"ב ד' ג'
ע"ג ותירץ וז"ל דבשלמא לדעת ההגהה שתפס חומרת משהו שישנה בנטל"פ גם חומרת

חו"ן יש להחמיר בנטל"פ אבל לדין דלא נספור פדעת האוסרים להחמיר במשהו בנטל"פ אף חומרת חו"ן לא מחמירנו ונפקא מינה להיכא שנתבטל קודם הפסח בששים ונפחת עד שעמד בפחות מששים לא אמרינו חו"ן לאוסר עכ"ל.

ולא זכיתי להבין היכי הנה סלקא דעתין לאנסרו משום שנפחת קודם הפסח דאם נפחת התערובת הרי האיסור וההיתר נפחתו יחד והן עוד היום הנשאב בטל הוא בששים [מה שלא הזכיר בנכ"ח את דברי הנחב"כ אינו מן התימה פי ספר נכ"ח נדפס שנת תקצ"ב והנחב"כ בשנת תג"ר] ועיין זכור לאברהם ח"א ד' צ"ז ע"א וע"ב ובגמיוקיין על הש"ע סי' תמ"ז פתבתי דיש לדקדק מדברי שכנה"ג אות ח' שסובר דמאן דאמר חוזר ונעור הוא גם בנטל"פ ועתה אין מצוי אצלי ס' שייך פנסת הגדולה ובשולחן ערוך הרב מוהרש"ז סי' תמ"ז אות מ"ז פתב שכל נטל"פ שנעשה קודם הפסח אינו חוזר ונעור והרב חקמה ומוסר ד' קס"ט ע"ב הביא המחלוקת בזה וסיים דיש להתיר מפח ס"ס ספק אי הלכה פהסוברים דאינו חוזר ונעור ואם תמצא לומר כמאן דאמר חוזר ונעור שפא הלכה כמאן דאמר דנותן טעם לפגם שרי בפסח וספק שפא הלכה כמאן דאמר דאם דנותן טעם לפגם ונתבטל קודם הפסח דאינו חו"ן וא"כ הרי לה תלתא ספיקי בדרבנן שיהא לקולא אפילו למאן דאמר נותן טעם לפגם אסור בפסח וזה ברור.

ומרן החבי"ף בס' ריח חיים בסי' תמ"ז אות ט' נראה דנקיט בפשיטות להקל בנטל"פ כשאוכל בצונן ע"ש שדבריו צריכים ביאור: ג) חמץ שנתבטל קודם הפסח למאן דאמר חוזר ונעור פתב הרב מג"א סי' תמ"ז סק"י דצריך לאוכלו קודם פסח ולא להשהותו ועיין שם להרבנים חק יעקב ומגן האלה אלהרב חקמה ומוסר ד' ק"ע אות ס"ח פתב דהרב בגדי ישע דחה דבריו בטוב טעם ודעת והעלה דיכול להשהותו לאחר הפסח אף לכתחלה.

ולי ההדיוט דברי המג"א צ"ע דהרי פתב בס"ק י"א דלח בלח מותר לקיימו לכולי עלמא ולכן נראה דמה שכתב המג"א דצריך לאוכלו קודם פסח לא בא אלא למעט מלאוכלו בפסח ומצאתי שהרב בית מאיר על א"ח בסי' תמ"ז סוף ס"ד ד' ס"ה ע"ג עמד מתמיה על המג"א בס"ק י"א דמנא ליה דמותר לקיימו הלא למ"ד חו"ן הוי פנתערב משהו בפסח דאסור להשהותו מחשש תקלת אכילת ואיהו גופיה בס"ק מ"ב פתב דלמאן דאמר חוזר ונעור מכל מקום אם נשתהה עד אחר הפסח מותר ומשמע דלהשהותו אסור ע"ש ומדלא השיג עליו ממה שכתב בס"ק יו"ד נראין הדברים דהבין פדכתיבנא בעניינתין דאינו מוכרח דסובר דאסור להשהותו ובברכי יוסף סי' תמ"ז אות י"ד לענין אכילת שמן שומשין בפסח דמי שנוהג חומרת חו"ן אינו אוכלו פתב בשם מוהר"י זיין דצריך לבערו מהבית והוא השיב על דבריו דמותר להשהותו גם הרב חקמה ומוסר ד' קס"ט אות ח"ן פתב דכל שנוהג בחומרת חוזר ונעור אסור לו לאכול שמן שומשין אכל מותר להשהותו דלא כמי שאסרו בשהיה ע"כ.

ובשו"ת בית שלמה סי' פ"ז ד' ג"ן ע"ד פתב בנ"ד שנתבטל קודם פסח אלא שבפסח חו"ן אף שבט"ז תמ"ז ס"ק י"ח מבואר דאסור להשהותו וכ"מ מפר"ח תמ"ב ורס"י תס"ז אבל מדברי מג"א תמ"ז ס"ק י"א מבואר דס"ל דמשום חו"ן אין איסור להשהותו וכו' הא למדת דדבר זה שנוי במחלוקת וצריך לדעת מה יענו המתירים להשגת הג' בית מאיר

דניחוש לתקלת אכילה ונראה דיש ליישב בפשיטות דדוקא בנתערב בפסח דלכולי עלמא אסור מחמירינן בשנהיה מחשש תקלת אכילה אבל בנתערב קודם הפסח ונתבטל בששים דלדעת הרבה פוסקים מותר באכילה בפסח ולכן הסוברים דחוזר ונעזר ואסור לדידהו באכילה בפסח מפל מקום לא יחמירו כל פה לאסור גם השנהיה דאינהו מיכל אכלי ולדידן ליתסר בשנהיה בתמיה וכינן דנקיטינן בעלמא אפושאי פלוגתא לא מפישנין מסתבר לומר דלא החמירו אלא באכילה ולא תהיה מחלקותם מן הקצה אל הקצה ואין להקשות הרי בנתערב משהו בפסח יש אוסרים להשהותו עיין למרן הב"י סי' תס"ז [ד"ה ומ"ש ואם הוא ביו"ט אחרון] ובמפרשים על הש"ע סי' תמ"ו דחיישינן לתקלת אכילה אף דלדעת השאלות ור"ת והר"ן תערוכת משהו בפסח מותר דבר מינה דהיא דכבר פשטה ההוראה והלכה רונחת בישראל דחמץ בפסח במשהו כמו שפתי הרשב"א שכתב יוסף ריש סי' תמ"ז מה שאין פן במחלוקת חוזר ונעזר דהלכה רופפת וק"ל: ואם חומרת חוזר ונעזר היא אפילו בצונן נסתפק בזה הרב הלכה ברורה הביא דבריו הרב מאמר מרדכי סי' תמ"ז סק"ח וכתב דמדברי מג"א בסק"י הנ"ל מוכח דגם בצונן אסור למאן דאמר חוזר ונעזר ושמעיהה שעל דברי המג"א מוכח דבצונן שרי ושפן מוכח מדברי הרב הלבויש וצדד בדעת הרב שכנה"ג ומסיק דלמעשה יש להחמיר: ולענין דבר שהוא נותן טעם לפגם בתוך הפסח אם מותר להשהותו להסוברים דאסור לאכלו פכתוב בסי' תמ"ז סעיף יו"ד ראיתי בספר חדש ספר זכרון לידידי הרה"ג מראזיטש יצ"ו בחלק א"ח בהלכות פסח ד' י"ג ע"א שכתב בשם שו"ת הר הפקמל סי' י"ד שנסתפק במרקחת או שונן שעומד בכלי חמץ בפסח אם יש לחוש שפולט בפסח להמאכל וצריף ביעזר בפסח אף דהוי נותן טעם לפגם ואין בדי ספר הנ"ל לעיין בדב"ק וגם לעיין בספרי הפוסקים לא אוכל פעת ולפום ריהטא מסתברא לי כיון דלדעת הרבה פוסקים וכן פסק מרן נותן טעם לפגם מותר באכילה גם אם נעשה בפסח לא יחמירו המחמירים להצריף לבערו וצריף להתנייב בזה איה"ש וזאת לזכרון שוב נזכרתי שכתבתי בזה לעיל בסי' א' אות ט"ז עי"ש ומשם באר"ה: ד) אף למאן דאמר חוזר ונעזר לא אמרינן פן אלא בממשו של איסור אבל בטעם בעלמא לא אמרינן חוזר ונעזר פן כתב רבינו עקיב"א בשו"ת סי' כ"ו [ד"ה מ"ש מעכ"ת] עי"ש.

והנה אמת שפן דעת הרבנים שניירי פנסת הגדולה ומגן אברהם סי' תמ"ז סק"ז וחק יוסף כמו שכתב מרן חיד"א בברכי יוסף אות ו' ועיין להרב מגן האלף סק"ח ובסי' תמ"ב סק"ח הבאתיו לקמן סי' ח' אות כ"ה מפל מקום אינו פשוט לומר פן ודעת הרב פרי חדש דגם בטעמו חוזר ונעזר והוכיח פן מדברי מרן בב"י סוף סי' את"ן בדין השפוד עי"ש [אלא דלפי מה שכתב הרב פרי חדש בסי' תנ"א ס"ק ז"ך בכוננת מרן הב"י בדין השפוד נראה דמה שכתב פאן אינו מוכרח עי"ש ודוק] וכן דעת הרב ברכ"י שם וממה שכתב הטור בסי' תמ"ב וכן נראה דעת הרבנים אפי' זוטרי עי"ש בד' ט"ן ובסוף הסי' אות ה' ונהר שלום עי"ש באות ו' ומאמר מרדכי שם אות ו' והרב שולחן גבוה בס' אהל יוסף סי' יו"ד כתב וז"ל וכתב פתבתי בספרי סי' תמ"ז ס"ק ח"י [בס' שלחן גבוה שבידי חסר דף זה] דדעת מרן בב"י והרשב"א והרבה מהגאונים דמאן דסבר חוזר ונעזר בין בממשו בין בטעמו סבר הדין ושפן המנהג וכו' עי"ש.

וכן דעת הרב מקום שמואל שהביא דבריו הרב עיקרי הד"ט סי' ח"י אות ח"י. והרב
חקמה ומוסר ד' קס"ט אות ח"ן פתב פבר ידוע שפברת מרן בכ"מ דמאן דסבר חוזר
ונעור הוא אפילו בטעם ולא ממשו ומפל מקום נראה דבמקום שאין מנהג ידוע בענין זה
הרוצה להקל יש לו סמוכים דרבנן קדישי הנז"ל והרב אהל יצחק בשו"ת סי' יו"ד פתב
דאין פונת הרב פרי חדש למינקט דאף בטעמו אמרינו חוזר ונעור אלא פלפי מה שפתב
הרב שניי פנסת הגדולה דבטעמו פולי עלמא מודו דלא אמרינו חוזר ונעור פתב דאינו
פן אלא יש סוכרים דגם בטעמו אמרינו חוזר ונעור אבל איהו גופיה סוכר דבטעמו אינו
חוזר ונעור וכתב שבזה תתיישב קושית הרב שלחן גבוה בס"ק ח"י דברי הרב פרי חדש
אהדדי עי"ש והרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל סי' תמ"ז אות כ"ב פסק דהרוצה להחמיר בזה
יכול להחמיר על עצמו אבל לא להורות פן לאחרים וממה שפתב הרב בית שלמה סי'
צ"ג משמע דפשיטא ליה דבטעמא לבד שנעשה קודם הפסח לא אמרינו חוזר ונעור והרב
חיי אדם פלל ק"ך אות כ"ט פתב בשם א"ר דרוב הפוסקים סוכרים דהטעם אינו חוזר
ונעור וכן נקיט הרב דברי מרדכי [פרידבורג] בסוף סי' מ"ה והרב זכור לאברהם בח"א
ד' צ"ו ע"ב פתב בשם הרב דבר משה שדעת הרב פרי חדש היא שמחלוקת הפוסקים
היא בממשו ולא בטעמו ותמה עליו שהרי סברא זו פתבה הרב פרי חדש בסי' תמ"ז ס"ד
בשם השכנה"ג ודחאה בשתי ידים וכן פתב בהדיא בסי' תס"ו ס"ד [ד"ה ומ"ש מוהרי"ט]
וכן היא דעתו בכמה מקומות וכו' עי"ש ודף צ"א ע"ב הביא מחלוקת הפוסקים בזה
וכתב דדעת הפרי חדש היא דהסוכר חוזר ונעור סוכר פן אפילו בטעמו ומאן דסבר אינו
חוזר ונעור הוא אפילו בממשו וחקרו וחקמוהו וביבש ביבש ולא חממוהו גם פן הדין פן
אבל אם חממוהו אסור לכולי עלמא וכו' עי"ש וכו' פרי צדיק סי' י"ט ובס' דברי
מנחם ח"ב ד' מ' ע"א אות ז פתב בשם השלחן גבוה סי' תמ"ז ס"ק ח"י שהכריח ממנהג
שאלוניקי דחוזר ונעור הוא אפילו בטעמו ותמה על דבריו עי"ש ועיין שיערי תשובה סי'
תמ"ז סוף אות ט"ז בשם מקום שמואל וא"א ובאר יעקב דלא כהמג"א ולא ידעתי למה
לא פתב זה במקומו על דברי הרב מג"א סק"ז פי שם ביתו ובקונטרסי להלכות פסח
בסי' תמ"ז ס"ג פתבתי דמה שפתב המג"א לחלק בין ממשו לטעמו כתב פן על פי מה
שפתב הרב שניי פנסת הגדולה בהגהת ב"י אות ד ונשמט במג"א לציין שכנה"ג ושם
בשכנה"ג מתבאר שהבין מדברי הגמ"י שהביא מרן הב"י שם בחטא שנמצאת וכו' דדין
זה אתי פמאן דאמר דאינו חוזר ונעור וחולק עליהם ולחלק יצא בין ממשו לטעמו
דבטעמו לכולי עלמא אינו חוזר ונעור וכתבתי דהרב נהר שלום לפי שלא ראה דברי
השכנה"ג השיג על המג"א [שפתב פדברי השכנה"ג] מדברי ההגמ"י עי"ש דלפי מה
שפתב בשכנה"ג אין זו השגה שפבר ראה וידע דמדברי ההגמ"י מתבאר דאין לחלק
אלא שהשכנה"ג מדנפשיה חולק בזה וכן הרב מאמר מרדכי אחר שהשיג על מה שפתבו
האחרונים לחלק פן מדברי ההגמ"י הנ"ל ציין לעיין בשכנה"ג וכתבתי שם דמה שפתב
השכנה"ג שם אות ח' ותו ק"ל על ההגהות דמאין בא להם וכו' הוא תמוה דהיינו מאי
דמקשה מרן בב"י ואין פל חדש דהרב פרי חדש בסי' תמ"ז סעיף ד' השיג על השכנה"ג
ועל מה שהכריח ממה שפתב מרן הב"י בסי' תס"ז [בד"ה פתב שם המרדכי] לענין
צימוקים אדומים דאין לאנסרם משום שמגעילין אותם דהא קי"ל נטל"פ מותר קודם
הפסח ושרי לכ"ע דמדכתב ושרי לכולי עלמא שמעינו דגם למאן דאמר חוזר ונעור

מותר משום שאינו אלא טעם בעלמא עי"ש לא השיב הרב פרי חדש על זה וכתבתי
שמצאתי פתוב בגליון הב"י לאחד קדוש דלא גרסינו לכולי עלמא ואני הצעיר פתבתי
דממה שפתב מרן בב"י סי' תס"ז בדין אם הגעילו היורה המחנמץ [המנוכר בש"ע
סי"ג] דמיקרי בתוך הפסח דאי קודם הפסח מתבטל הוא בנשים ואינו חוזר ונעור לדעת
כמה גדולים כמ"ש בסי' תמ"ז עכ"ל מוכח דמאן דאמר חוזר ונעור היינו אפי' בטעמו
שאם לא פו הנה לו לומר דאי קודם הפסח הרי נתבטל ושרי לכולי עלמא וכתבתי שיש
לדחות זה אף לא הוטב בעיני אלו תורף הדברים שפתבתי בקונטרס הנ"ל.

ועתה אין מצוי אצלי ס' שכנה"ג ונראה דאין לפרש מה שפתב מרן דשרי לכולי עלמא
שכונתו שגם להסוברים דנותן טעם לפגם בפסח אסור הכא שהוא קודם הפסח מותר גם
להאוסרים וזהו לכולי עלמא ואין הכי נמי דתלוי במחלוקת האחרת אם חוזר ונעור או
לא ועיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת הפ"ף אות ח"י דמציינו פן בש"ס
דאמרינו פולי עלמא לא פליגי או הפל מודים ולא הפל ממש הוא שדוחק הוא לפרש פן
בלשון הפוסקים וכמו שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים בסימן ט"ז אות כ"ב ובדעת
השכנה"ג עיין בס' אות היא לעולם ח"ב סי' י"ג ד' כ"ד סוף ע"ב ובקיקר הדין אם בטעם
חמץ אמרינו דחוזר ונעור עיין בס' בגין שלמה לידידי הגאון מוהרש"ל הפנה מוילנא
יצ"ו בסי' כ"ד על דברי רבינו עקיב"א הנ"ל ובספר בית יצחק לידידי הגאון אבד"ק
פראמישלא יצ"ו בסי' ע"ט מיקטמיה ואזיל בתר סברת הרב מגן אברהם דלא אמרינו
בטעמא חוזר ונעור וקצת נראה מדבריו דלא אסיק אדעתיה דהאי מילתא לא ברירא
פולי האי ומליא באשלי רברבי גם בספר חיים של שלום להגאון אבד"ק באטישן יצ"ו
בסי' ס"ט [בד"ה איברא] נקיט נמי בפשיטות דלא אמרינו חוזר ונעור בטעם בעלמא
עי"ש ובהבאתי תורף דב"ק לקמן אות כ"ח: ה) למאן דאמר דחמץ שנתבטל קודם הפסח
אינו חוזר ונעור פתב הרב פרי חדש בסי' תס"ו ס"ד דאם הוא לח בלח שמתערב יפה
אף אם חזרו וחממו התערובת בפסח אינו חוזר ונעור ומשמע דהרב שכנה"ג שהביא שם
סובר בזה שחוזר ונעור על יד החימום בפסח עי"ש אף הרב יד המלך בד' ט' ע"ב פתב
גם הוא בפשיטות פסברת הפר"ח הנ"ל ונרגש ממה שפתב הכנה"ג הנ"ל וכתב דבריו
הם למאן דאמר דקמח הוי יבש ביבש עי"ש וכן נראה דעת הרבנים גינת ורדים ופרח
שושן שכתבו דאם רקד הקמח בנפה של כל השנה מותר בדיעבד למאן דלית ליה חוזר
ונעור ויכול לאפות ולבשל בפסח מקמח זה, שפבר נתבטל [פך פתב בשמם הרב חכמה
ומוסר ד' קס"ז אות מ"ג] וקרב זכור לאברהם בח"א ד' צ"א ע"ב פתב דהרב שיקרי פנסת
הגדולה סובר דממשו וחממוהו בפסח חוזר ונעור לכולי עלמא אף אם הממשות מעורב
ואילו מדברי העו"ש ומג"א משמע דכשהוא מעורב אף אם חזרו וחממו בפסח אין חוזר
ונעור וכן דעת הפר"ח וכו' עי"ש: ו) למ"ד אינו חוזר ונעור היינו אפילו לא נודע אלא
בתוך הפסח דממילא נתבטל קודם הפסח.

פן פתב מרן חיד"א בס' ברפי יוסף סי' תמ"ז אות ח' בשם הרב בית יהודה סי' ט"ו וכן
פסק הרב חיי אדם בנשמת אדם סי' כ"ה וכתב שפן דעת הרב חנות דעת ונהסביר לחלק
בזה בין חמץ לשאר איסורין וקרב מקור חיים סי' תמ"ז בבבאוריים אות ט' [על מה שפתב
הרמ"א דנוהגים בלח בלח דאינו חוזר ונעור] ביאר שם דלפי דברי האו"ה פלל ז יש
מקום לומר דאם נתערב אחר שש דאז החמץ כבר נעשה איסור אם לא נודע עד הפסח

אסור דלא שייך טעם האו"ה ומכל מקום יש לסמוך על סברת שאר פוסקים דלא בעינו ידיעה והרב בית שלמה בא"ח סי' פ"ז ד' ג"ן סוף ע"ג פתב ונ"ל ועוד פאן לא נודע התערובת קודם הפסח ואם פן לא נתבטל קודם הפסח פלל דביטול ברוך תלוי בידיעה דוקא כמו שכתב הש"ך סוף סי' ק"ט סק"ב וכן עיקר והפר"ח בסוף סי' צ"ט האריך בזה וכן פתבו האחרונים לענין חתיכה הראויה להתכבד ובאמת אף בלח בלח שנתבטל דנקיטין דאינו חוזר ונעור יש לפקפק בלא נודע התערובת ומה שכתב המק"ח סי' תמ"ז סק"ט אינו מוכרח ובפרט מה שכתב בשם האו"ה תמוה.

ואף על פי כן נהוג עלמא דאף בלא נודע אינו חוזר ונעור בלח בלח והטעם דכלח בלח דנתבטל בששים הני כמאן דליתא לאיסורא פלל מה שאין פן יבש ביבש דאיתא לאיסורא ודאי תלי בידיעה ועיין פספ משנה סוף פרק י"א מהלכות אבות הטומאה ומשנה למלך פרק א' מהלכות מטמאי משכב ומושב דין ד' ובנודע ביהודה מהדורא תניינא חלק יו"ד סי' מ"ה וסי' ד"ן ובמקור חיים סי' תמ"ז ס"ק י"ו ובחנות דעת סוף סי' צ"ו.

ואף שמדברי מג"א תנ"א סק"ל נראה קצת דחתיכה שצארה על ידי בליעה שנתערבה ברוך קודם הפסח אינו חוזר ונעור כמו שכתב המק"ח שם סק"י מפל מקום פיון שהחזק יעקב בסי' תנ"א פתב בפירוש דגם בכי האי גוונא חוזר ונעור וגם בדברי הרמג"א יש לפרש שאינו חולק עליו כמו שכתבו האחרונים יש להחמיר עכ"ל והרב פני יאושע בח"ב סי' י"ב בסופו פתב שנסאל בחטה שצארה שצארה פתב קודם הפסח דנוהגים להתיר בפסח הואיל ולא נתנה טעם בפסח דקשה דאינו בטל עד שינדע לו כמו שכתבו הרא"ש והטור וכו' וכתב דשגג בזה דהתם היינו דוקא לענין שתי זתי איסור שגפלו בזה אחר זה דכשלא נודע בנתיים הני כגפלו עתה שניהם וצריך תרי ששים ולא אמרינו דנהפך הראשון להיתר שנתבטל כבר ויבטל אח"כ את השני אבל הכא שאין איסור אחר הנה אחר שנודע לנו מבטלין אפילו למפרע דמה לנו לבטל אחר הידיעה דוקא ודבר זה לא נזכר בשום מקום וכו' ע"ש.

ובספר יד יהודה להג' מוהרי"ל לנדא על הלכות דם ומליחה שגדפס מקרוב בסי' ס"ט אות ז עמד בחקירה זו לענין פל האיסורין פיוצא לזה והאריך בענין זה והביא דברי המק"ח ופנ"י הנ"ל ושקיל וטרי בדב"ק ומפל מקום מסיק גם הוא לענין חמץ שנתבטל קודם הפסח דאף דלא נודע התערובת עד הפסח אינו חוזר ונעור ע"ש ב.

והרב מוהריט"ץ בסי' ס"ד במי ששורה צמוקים קודם הפסח ובתוך הפסח מצא חטים שנתבקעו פתב דאם לא היו מבשלים הצמוקים בפסח היו בטלים קודם הפסח ואין חוזר ונעור וכו' ע"ש אלמא סבירא ליה דאף אם לא נודע התערובת אלא בפסח אינו חוזר ונעור: ז) אם נמצא בחומץ פירורי חמץ הורה הרב מאיימון יאפיל דמותר לתרוסת דכבר נתבטל קודם הפסח והרב מוהר"ש צ'רור אסרו דלכתחלה אין נכון לעשות תרוסת מצנה בחומץ שיש בו חשש חמץ פן פתב הרב בית יהודה בדר ק"ז הביא דבריו מרן חיד"א בס' מחזיק ברכה סי' תג"ע אות ה' וכתב על זה הרב מלאכת שלמה נר"ו ד' ב' סוף ע"ג ונ"ל ובעיקר הוראת הר"מ משום דנתבטל קודם הפסח עיין להרשב"א ופסקו מורם סי' תמ"ז דפת שגפלו ליינ אף שגפלו משם אסור בפסח דחיישינן שפא נשאר שם פירורין ונותנין טעם בפסח עכ"ד ונראה בעליל דכונתו להקשות עליו מדברי הרשב"א הללו

ולשיטתו הנה לו להקשות גם על מוהרש"ץ דנראה בהדיא שסובר דמדינא מותר ורמ
לדבר מצנה קאמר דאינו נכון והוא היפך דברי הרשב"א דגם לדבר הרשות אסור אף לי
הדל מעיקרא קושיאלימא ולפי הנראה לא ראה דברי רבנו בתראי על דין זה שהעלו
דמהני סינון קונדם הפסח ועובדא דהרשב"א מוקמו לה בתוך הפסח ואיכא דאמרי
דהרשב"א סובר חוזר ונעזר אהכי אסר היין הלא בספרתם ועיין במה שרשמתי בסי' ד'
אות ט"ו ובין למר ובין למר הוראת הר"מ יוצאה בה נומא דההיא עובדא הנה קונדם
הפסח ובארגי"ל אתריה דרב הרמ"י הנ"ל נוהגים כמאן דאמר דאין חוזר ונעזר כמו
שכתב בבית יהודה ד' ח"ק ע"ג ס"ג לכן התיר ובנדאי שסינונו אותו שאם לא כן יש לחוש
שישארו פרוירין והווי חמץ בעין בפסח דלא מהני בהו ביטול שחוזרים ונותנים טעם
בפסח על ידי הכבישה ולסברת הרב מוהרש"ץ לחלק בין דבר הרשות לדבר מצנה
מצאתי לו סמוכין מדברי הרב מוהר"ם מלובלין סי' קי"ט שנסאל על נשיכת שקים קמח
מעכברים וכתב בדקתי בהשקים ולא מצאתי בהם שום ממשות מנדבק כל כף וכו' ועל
פי זה אני מורה לכם שכל מי שמצאו השק נשוף יקח קמח אחר המושמר לעשות ממנו
לכל הפחות המצות לשתי לילות כדי לצאת ידי מצת מצנה והקמח שהיה בהשקים
הנשוכים יעשו ממנו מצות ויאפו קונדם הפסח עכ"ל הרי דלצורך מצת מצנה מצריף
שיהיה היתר ברור בלא שום נדנוד אף מדבר שאינו אוסר על פי הדין ועיין להרב בית
מאיר לא"ח סי' תג"ן ס"ח בדין ניקור הרתיים ועיין לקמן סי' יו"ד אות ה' [ד"ה וכתב]:
והנה בשו"ת פרי צדיק [להרב מוהר"ש צרור הנ"ל] בסי' י"ט מצאתי מחלוקת שבין
הרב הרמ"י ומוהרש"ץ שהזכיר בב"י הנ"ל אף בסגנון אחר ועובדא הכי הנה שהוציאו
שכר מן החומץ ובעשיית השכר מדבקין בכצק הפלי שבתוכו החומץ עם הפיסי והחומץ
שנשאר בפלי אחר עשיית השכר ערכו בחומץ אחר ומחומץ התערובת קנה הממנה
להקהל כדי למפור לאנשי הקהל לערב בו התרוסת ושאלו להרב מוהרש"ץ על זה והשיב
אם עדיין לא ערכו החומץ בהתרוסת טוב לעשות התרוסת מחומץ אחר ומוהרמ"י השיב
לשאלו דאף אם לא נתערב מותר לכתחלה וכתב לו מוהרש"ץ על החומץ חמץ שנתערב
עם החומץ ונתבטל ברוב [צ"ל בששים] לכאורה נראה פיון דהוא קונדם פסח נתבטל
בששים אף באמת אינו כן שאף שנתבטל הרי שוהה בתערובתו יותר ממעת לעת עד ליל
שני של פסח וכבוש כמבושל וחוזר ונעזר ואין להתירו בתוך הפסח אלא משום שאינו
ממשו של חמץ לחזור וליתן טעם אלא טעמו ואינו חוזר ונעזר אליבא דמאן דאמר ולכן
אם עדיין לא נתערב בהתרוסת אפשר באחר ומהיות טוב וכו' בפרט בענין שהוא כולל
כל הקהל עכ"ד ואין במשמעות דברים אלו דמשום שהוא דבר מצנה אין ראוי לעשותו
מדבר שיש בו חשש כמו שכתוב בשמו בבית יהודה הנ"ל וישם הובא מה שכתב מוהרמ"י
להשיב על דברי מוהרש"ץ דאין לחוש משום פבוש דלא נתחדש הכיבוש בפסח אלא
נשאר פבוש כמו שהיה קונדם הפסח ודוקא פשנתחמם התערובת בפסח הוא דאסור משום
שנתחדש פעולה זו בפסח והראיה לזה מדלא כתבו הפוסקים דחטה שנמצאת בתרנגולת
בערב פסח ושהתה התרנגולת במקרק שיעזר כבישה בפסח דאסור אלא נקטו האיסור
כשיחממו התרנגולת בפסח שמעינו דמשום הכבישה אין לאסור פיון שהיה פבוש מקונדם
הפסח ולא נתחדש הכבישה בפסח ועוד אף אם תמצא לומר דחוזר ונעזר הרי מרן פסק
כהסוברים דאינו חוזר ונעזר וכן פסק הרמ"א ועוד דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהתירא

וְכַל שֶׁכֵּן שֶׁכָּבֵר נִתְעַרַב בְּחֻמְצָא אַחַר אֵין פֶּאן בֵּית מִיחֻוּשׁ עַכ"ל לְמַדְנֵנו מִדְּבָרָיו דְּמִסְתְּמִיָּה וְאִזְלוּ פְּהִסוּבְרִים דְּאִינוּ חוּזֵר וְנִעוּר דְּסִבְרָא לִיָּה דְכֵן הִיא דַּעַת מְרֵן וְאִם פֶּן הַהוֹרָאָה שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁמוֹ בְּבֵית יְהוּדָה הִיא עַל יְסוּד זֶה פְּדֻכְתִּיבְנָא בְּעִנְיֹתֵינוּ וּמוֹהַר־ש"ץ הָאָרִיף לְהוֹכִיחַ מִמֶּה שֶׁפֶתַח הֶרֶם"א בַּתִּמ"ז ס"ג בְּחֻמְצָא שֶׁנֶּפֶל לִנְיוֹ דְּיֵישׁ לְחוּשׁ לְפִירוּרֵין הַנְּשֹׂאָרִים שֶׁיִּתְּנוּ טַעַם בְּפֶסַח וְכַתֵּב הֶרֶב פְּרִי חֻדֵּשׁ דְּטַעַם הֶרֶם"א מִשׁוּם כְּבוּשׁ וְכֵן מִתְּשׁוֹ מוֹהַר"ם מְלוּבְלִין ס' ע"ח בְּחֻבֵית שֶׁל כְּרוּב שֶׁנֶּכְבֵּשׁ קוֹנָדָם פֶּסַח לְצוּרָה הַפֶּסַח שֶׁאִם נִמְצָא חִטָּה עַל גְּבֵי הַכְּרוּב יֵישׁ לְאַסּוֹר הַכְּרוּב מִטַּעַם כְּבוּשׁ כְּמִבְּנֵי שֶׁל דְּשִׁמְעִינוּ דְּגַם כְּשֶׁנֶּכְבֵּשׁ קוֹנָדָם הַפֶּסַח וְנִשְׂאָר בְּפֶסַח בְּכִבְיִשְׁתּוֹ חוּזֵר וְנוֹתֵן טַעַם וְדַחָה בְּכֻמָּה אֲנִפִי אֵת מַה שֶׁדִּקְדַּק מוֹהַר־מ"י מְדַנְקֵטוּ הַפּוֹסְקִים בְּחֻטָּה שֶׁנִּמְצָאָת בַּתְּרַנְגּוּלָת חֲזָרוּ וְחִמְמוּהוּ וְלֹא נִקְטוּ נִכְבְּשָׁה בְּהֶמְרָק וְכַתֵּב עוֹד דְּאוּלֵי יֵישׁ לוֹמֵר דְּלֹא שִׁינְיָה דִּין כְּבוּשׁ בַּתְּרַנְגּוּלָת שֶׁנִּמְצָא בֵּה חֻטָּה דְּלֹא אֲמַרְיֵנוּ כְּבוּשׁ אֲלֵא בְּדְבָרִים חַיִּים שֶׁנֶּכְבְּשׁוּ וְנִשְׂאָרוּ בְּכִיבוּשָׁם אוֹ בְּדְבָר מְבוּשָׁל אִם נִכְבְּשׁ בְּמֶרֶק אַחַר שֶׁלֹּא נִתְבַּשַׁל בּוֹ אֲבָל מְבוּשָׁל שֶׁנִּשְׁתַּהַה בְּצוּנָה עִם הַמֶּרֶק שֶׁנִּתְבַּשַׁל בּוֹ עֲצָמוֹ אֵין בּוֹ דִּין כְּבוּשׁ וְאִם פֶּן בַּתְּרַנְגּוּלָת עִם הַחֻטָּה אִף אִם שׁוֹהָה בְּמֶרֶק שִׁיעוּר כְּבִישָׁה מְוַתֵּר וְסִיִּים וְצָרִיף לְהַתְּנִישׁב לְחֻקּוֹר עַל זֶה: וְהִנֵּה בְּחֻטָּה שֶׁנִּמְצָאָת בַּתְּרַנְגּוּלָת וְשִׁהָתָה מַעַת לַעַת בְּהֶמְרָק נִרְאָה לִי הַדָּל דְּאֵין שִׁינְיָה לְאַסּוֹר מִשׁוּם כְּבוּשׁ כְּמִבְּנֵי שֶׁל לְפִי מַה שֶׁחֻדֵּשׁ הַגְּאוּן בְּשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ג ס' ס' דְּלֹא אֲמַרוּ דֵּהוּא כְּמִבְּנֵי שֶׁל אֲלֵא לַעֲנִין שֶׁחֻשׁוּב כְּכִלֵי שְׁנֵי שֶׁמְבָלִיעַ וּמְפָלִיט וּכְמוֹ מְלִיחַ כְּרוֹתֵחַ שֶׁהוּא כְּרוֹתֵחַ דְּצָלִי עִי"ש וּבְעִנְיֵן חִקְיָמוֹם הַתְּרַנְגּוּלָת מְפֹרָשׁ בְּדְבָרֵי הֶרֶם"א בְּשֵׁם הַהֲגָהוֹת דְּלַחֲקִימוֹם דְּכִלֵי שְׁנֵי אֵין לְחוּשׁ מִן הַדִּין וְכִינּוּן דְּמָרָא דְּשִׁמְעָתָא בְּדִין חֻטָּה שֶׁנִּמְצָאָת בַּתְּרַנְגּוּלָת הוּא בְּעַל הַהֲגָהוֹת וְאִיהוּ סוֹבֵר דְּחִקְיָמוֹם דְּכִלֵי שְׁנֵי אֵין בּוֹ חֻשׁ אֶהְכִי נִקְט חֲזָרוּ וְחִמְמוּהָ וְלֹא נִקְט נִכְבְּשָׁה בְּמֶרֶק וּק"ל: וּמֵאֵי דְּשִׁקְלוּ וְטָרוּ הַרְבֵּנִים הַנִּלְאֵי שִׁינְיָה לְאַסּוֹר בְּחֻמְצָא מִשׁוּם כְּבוּשׁ כְּמִבְּנֵי שֶׁל אֲנָא עֲנִיָּא אֵי לֹאוּ דְּמִסְתְּפִינָא הִנּוּ אֲמִינָא דְּלֹא שִׁינְיָה דִּין כְּבוּשׁ אֲלֵא בְּדְבָר גּוֹשׁ שֶׁנֶּפֶל לְדְבָר לַח וְשִׁהָה בְּתוֹכָהּ מַעַת לַעַת דְּגוּף הָאִיסוּר לֹא נִתְבַּטַּל שֶׁהָרִי הוּא בְּעִין וְגַם לֹא בְּלַע הַהִיתֵר מִהָאִיסוּר לְפִי שֶׁהוּא צוּנָה אֲלֵא דְּבִשְׁהִית מַעַת לַעַת הוּי כְּמִבְּנֵי שֶׁל וּבוֹלַע וּפּוֹלֵט וְאוֹסֵר אֲבָל לַח בְּלַח שֶׁנִּתְעַרַב יָפָה וְנִתְבַּטַּל בְּתַעֲרוּבָתוֹ אֵין שִׁינְיָה בּוֹ אַחַר מַעַת לַעַת דִּין כְּבִישָׁה כָּלָל וְכַעַת אֵינִי זוֹכֵר שֶׁנִּמְצָא בְּפּוֹסְקִים כְּבוּשׁ כְּמִבְּנֵי שֶׁל כִּי אִם בְּדְבָר גּוֹשׁ בְּלַח כְּעַכְבְּרָא בְּשִׁכְרָא וְיֵין שִׁישׁ שֶׁם פִּירוּרֵין וְחֻטָּה שֶׁבְּכְרוּב שֶׁהִזְכִּיר בְּפִרֵי צְדִיק הַנִּלְאֵי אֲבָל בְּלַח בְּלַח לֹא יִדְעָתִי אִם שִׁינְיָה לוֹמֵר בּוֹ דִּין כְּבוּשׁ וְצ"ע.

אַחַר זְמַן רַב מְצָאֵתִי בְּפֶרֶם"ג ס' ק"ה בְּמִשְׁבָּצוֹת ס"ק א' [ד"ה וְאֲשִׁיב בְּקַצְרָה] שֶׁכַּתֵּב פֶּן בְּפִירוּשׁ דְּבִשְׁנֵי דְּבָרִים לַחִים אוֹ בְּשִׁנְיָהֶם גּוֹשׁ אֵין שִׁינְיָה כְּבִישָׁה עִי"ש וְנִהְיֵתִי מְאֹד וְכֵן רְאִיתִי בְּס' פְּרָם שְׁלֵמָה [חֵאאס] בְּסִי' ק"ה ד' כ"א ע"ד אוֹת ב' שֶׁכַּתֵּב פֶּן וְתַלְמִידֵי הַחֻבִּיב לְנַצ"ח הִי"ו הַעֲרָנִי דַּעַל פְּרַחֲיוֹ דְּבִלַח בְּלַח לֹא שִׁינְיָה דִּין כְּבִישָׁה שֶׁאִם פֶּן מָה הוֹעִילוּ הַפּוֹסְקִים שֶׁכַּתְּבוּ דְּבִלַח בְּלַח אֵינוּ חוּזֵר וְנִעוּר הָרִי הִנֵּה נֶאֱסֵר מִכַּח הַכְּבִישָׁה בְּפֶסַח אֵלוּ דְּבָרָיו וְיָפָה הַעִיר אֲלֵא שִׁישׁ לְדַחוֹת לְדַעַת מוֹהַר־מ"י אֶהְיֵי בָּאִם נִתְעַרַב מַעַת לַעַת קוֹנָדָם הַפֶּסַח וְלַדַּעַת מוֹהַר־ש"ץ אֶהְיֵי בָּאִם נִתְעַרַב בְּעַרְב פֶּסַח שֶׁיִּכּוֹל לְאוֹכְלוּ בְּפֶסַח קוֹנָדָם שִׁינְשֵׁלֵם הַמַּעַת לַעַת וְכַל שֶׁכֵּן לְמַה שִׁישׁ פּוֹסְקִים שֶׁנִּרְאָה מִדְּבָרֵיהֶם דְּסִבְרֵי דְּצָרִיף שִׁינְיָה כָּל שִׁיעוּר הַשִּׁהָיָה בְּתוֹף הַפֶּסַח עִינּוּ מַה שֶׁרְשָׁמְתִי בְּזֶה לְקַמֵּן אוֹת יו"ד: ח) יֵין שִׁישׁ בּוֹ סִפֵּק שֶׁנֶּפֶל בּוֹ חֻטִּים קוֹנָדָם הַפֶּסַח מְוַתֵּר בְּשִׁתְּיָה דְּאֶפִּילוּ אִם תִּמְצָא לוֹמֵר דְּנִפְלוּ הָרִי

נתבטלו קודם הפסח ולא אמרינו חוזר ונעזר כמו שפכת מרן בסי' תמ"ז ס"ד וגם בסי' תס"ב חטה שנמצאת בינו ודבש מותר ובלבד שלא נתערב בהם מים ובסוף סי' תס"ז פכת הרב פרי חדש דאף אם נמצא חטה מבוקעת בינו מותר היינו ואף סינון לא בעי דדוקא בודאי נפל חמץ בעי סינון ולא בספק פן פכת הרב מלאכת שלמה נר"ו בסי' ד' וצריך לבאר היכי הנה גופא דהיה עובדא אם היה בינו תערובת מים או לא ודבריו קשים בלא ימנע אם לא היה תערובת מים אם פן הרי הלכה רונחת מי פירות אין מתמצין ומה הלשון אומרת דנתבטלו ואין חוזר ונעזר הרי מעיקרא לא נאסרו כלל פיון דמי פירות אין מתמצין ומי הכניסם בכלל איסור כדי שיצאו על ידי ביטול ואם היה בו מים והם מי פירות עם מים דממקרים להחמיץ ואהכי הוצרך לומר שפכת נתבטלו אם פן מאי מייתי מדסי' תס"ב ותס"ז דאינו ענין כלל דהתם במי פירות בלי תערובת מים ואנו הקא במאי עסיקינו שיש בינו תערובת מים ועוד צריך להבין דכיון דהוא ספק אם נפל חטים בינו אם פן מסתמא לא ידעינו כמה חטין ואיך נוכל לומר דנתבטלו אף אני אכניס בכלל הספק שמא נפלו חטים הרבה שאין בינו כדי לבטלם וגם צריך לבאר באם תמצא לומר שהיו שם חטים שיעורביטול ולא הרבה מ"מ איך נסמוך להתיר בלי סינון משום דנתבטלו הרי אם ישנה שם הן עוד היום יתנו טעם מחדש בפסח דהגם דקימא לן דצונן לא בלע ולא פלט וכמו שכתבו הרבנים פרי חדש סי' תס"ז סי"א וי"ב וחזק יעקב ס"ק ל"א ומוהר"ש זלמן בש"ע שלו אות כ"ט ול' ובית יהודה סי' י"ד [וכן פתבתי בזכרונותי בשם הרב משחא דרבנותא בסי' תמ"ב ד' כ"ה ע"ג ועתה אינו מצוי אצלי] מפל מקום אם יעבור מעת לעת הרי הוא כבוש וכו' ואין להתיר מטעם נותן טעם לפגם דמותר גם בפסח דהא חטה בינו ודבש וחומץ הוי נו"ט לשבח עיין להרב נהר שלום סי' תמ"ז אות ד' באופן דיש לצדד בגופא דהאי עובדא והרב נר"ו קיצר את הרחב ואידי דחביבותיה גבאי צידדתי להבין ד"ק: ט) חמץ משהו שנותר בתבשיל בפסח דאסור וכשעבר הפסח מותר אם נשתהה תערובת זו עד פסח הבא אם מותר או לא רשמתי בסי' ז' אות ב': יו"ד) חמץ שנתבטל קודם פסח למאן דלית ליה חוזר ונעזר דקימא לן בסי' תמ"ז ס"ג דאם חקמו התבשיל בפסח בעוד החטה בו דאסור דחוזרת ונותנת טעם בפסח פכת הרב שיערי תשובה אות י"ב בשם שו"ת תפארת צבי בחטה שנתבשלה בתבשיל ערב פסח ונצטנן קודם הלילה ונשאר כבוש מעת לעת בימי הפסח החטה פולטת גם אחר כך ואוסרת ע"כ ואני מצאתי שנהלקו בזה שני רבנים בשו"ת פרי צדיק סי' י"ט דהרב מימון יאפיל פכת וז"ל מה ששקה בפסח בתערובתו יותר מכ"ד שעות לא תשיב פחיקמוה בפסח וראיה מדנקטו הפוסקים וחזרו וחקמוה ואם איתא דכבוש אוסר הרי התרנגולת כבושה בהמרק ונאסר ממילא ולמה לי למינקט האיסור על ידי מעשה החימום אלא ודאי דלא אמרינו הקא דין כבוש פיון שלא נתחדש הכיבוש בפסח אלא נשאר כמו שהיה קודם הפסח והרב המחבר חולק עליו ודחה ראיתו בכמה אנפי דיש לומר דכיון דידוע דכבוש כמבוסל אם פן כשפתבו הפוסקים אם חקמו התרנגולת הרי נכלל בזה נכפש ואי נמי דנקטי במידי דשכיח דמחמין אותה אי נמי לאסור אף קודם מעת לעת וכו' והכריח בדבריו כמה שכתב הרב פרי חדש סי' תמ"ז סוף ס"ג בפירושו דברי הרמ"א בינו שיש לחוש שיש בו פירורין ומתשו' מהר"ם מלובלין סי' ע"ח בחטה שנמצא על הפרוב וכו' הובא בפר"ח סי' תס"ז סוף סי"א והרב עיקרי הד"ט א"ח סי' ח"י אות י"ט הביא תשובת פרי צדיק

הנ"ל וכתב דלאו דוקא שפ"ל הכ"ד שעות תהיה תוך הפסח רק שרגע האחרון שהוא פועל
הכבישה תהיה בפסח וכו' עי"ש ומשמע דאם פל הכבישה היתה קודם הפסח אף
שנשיתה בכבישתו בפסח לא הוי דינו כחזרו וחקמו בפסח ואין נראה שיתהיה פן דעת
הרב פרי צדיק דלפי מה שהוכיח מתלשו' מוהרמ"ל הרי יש משמע דהיה כמה ימים קודם
הפסח מכבישת הפרוב וגם מצד הסברא נראה פן דמדמינן הכיבוש לחימום ואטו בחזרו
וחממוה שנהנזכר בפוסקים מי גימא דאם היתה חמה קודם הפסח ונמשך החימום עד תוך
הפסח לא הוי הדין פאילו נתקררה בנתיים וחזרו וחקמוה הא ודאי לא מסתברא פלל וכן
מצאתי להרב מאמר מרדכי בסי' תס"ז ס"ק כ"א [בד"ה ועיין] עי"ש ומדברי הרב באר
היטב יש ס"ק ל"ד נראה דצריך שתהיה פל המעת לעת בתוך הפסח ותמה במאמר
מרדכי עליו דכל שעבר ממעת לעת אוסר בכל רגע והיה צריך לפרש דמזירי בערב פסח
ולא הושלם עדיין המעת לעת עי"ש וכדבריו כתב הרב פרי מגדים במשפצות ס"ק ח"י
[ד"ה מעשה] וגם בזה לא נתקררה דעתו עי"ש וכן כתב הרב בית מאיר לא"ח בסי' תס"ז
סי"ג על דברי הבאה"ט ס"ק ל"ד הנ"ל דמה שנראה מדבריו שפ"ל שלא היה שיעור
הכבישה מזמן האיסור לא הוי פבוש כמבואר זה אינו שהדבר ידוע שמאז שנכבש החיטה
והגיע למדתו פל רגע ורגע הוא פולט ובולע וכשהגיע פסח וכבר שהה מעל"ע פשיטא
שאוסר במשהו ורגע מחזרו וחקמוה בפסח בעוד שהחטה בתוכה וכו' ע"כ וכן כתב הרב
בית יאודה בסוף סי' י"ד בשם רבו דכבוש לא שייך לומר בו שנתבטל קודם הפסח אם
גוף החמץ עדין בתערובת בפסח כיון דחשיב כרתיחת ביטול פל שעה נותן טעם מחדש
כרתנגולת שחקמוה בפסח וכו' עי"ש וקצת נראה דהמעשה היה איזה ימים לפני הפסח
שכבר נגמר הכבישה קודם הפסח ועל פל פנים מדסתם ולא חילק דדוקא אם נגמר
הכבישה בפסח והיה לו לחקור בנדונו היכי הוה עובדא מוכח דלא שאני ליה ומרן חיד"א
בברכי יוסף סי' תמ"ז אות יו"ד הביא תורף דברי הרב בית יהודה הנ"ל ויש שם טעות
סופר שכתב פבוש שנמשך עד אחר הפסח וכו' וצ"ל עד הפסח והרב פרי מגדים באש"ל
אברהם סי' תמ"ז ס"ק י"ג כתב אבל אם שהה מעת לעת קודם הלילה אז פולט בכל עת
ודוק בלשון הרב זכור לאברהם ד' קי"ו ע"א וכי היכי דבתבשיל אם חזרו וחקמוהו בפסח
נותן טעם מחדש הכי נמי כיון דהיה פבוש גם בפסח נותן טעם מחדש ע"כ דמוכח דכל
ההקפדה היא שיהיה פבוש גם בפסח דאם לא פן הוה ליה למימר כיון דנגמר כבישתו
בפסח ובספר זכרון לידדי הרה"ג אבד"ק ראזיטש יצ"ו על א"ח בהלכות פסח ד' י"ג
ע"א ראיתי שכתב בשם שו"ת הר הפרמל סי' י"ד שנסתפק במרקחת או שומן שעומד
בכלי חמץ בפסח אם יש לחוש שפולט בפסח להמאכל וצריך ביעור בפסח אף דהוי נותן
טעם לפגם ואין אצלי ספר הנ"ל והמוכן ממה שכתב בשמו הוא דספקו טהור הוא אם
כדבר שנותן טעם לפגם צריך ביעור ואם היה טעם לשבח היתה הכבישה אוסרת בפסח:
(יא) חמץ בפסח במשהו ואי אמרינן תרי משהו עיין להרבנים באר היטב סי' תמ"ז סק"ב
ונזכור לאברהם שם ובד' קי"א ע"ב [ד"ה מ"כ] ופרי חדש ריש סי' תמ"ז ומה שכתב שם
שפן דעת הש"ך יו"ד סי' דק"ל השיגו הרב אהל יצחק סי' ט' דלא נראה מה שכתב בנקודת
הפסח שם והרב חיי אדם פלל ק"ך אות ח' עמד בעיקר דין זה וכתב לאוסר בחמץ בפסח
זולת במקום מניעת שמחת יום טוב או הפסד מרובה ועיין להרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל
סי' תמ"ז אות י"ז והצריך בענין זה הרב שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"ב סי' ק"מ

עי"ש: יב) קרה שאלה בבית החולים שלקחו מהקעסיל ששימשו בו כל ימות השנה חמץ ולקחו מהמים ונתנו לתוך יורות וקדרות בפסח ואמרתי דבר חדש דכיון דמשהו אינו רק חשש דרבנן אם פן לחולה שאין בו ספנה מותר איסורין דרבנן עיין ביו"ד סי' קנ"ה ואף דשם האיסור דרבנן וכאן האיסור מן התורה מכל מקום משהו דדעת השאלות להתיר בפסח וגם ר"ת סובר פן בבית החולים יש להקל פן כתב הרב שואל ומשיב מהדורא ג' ח"ג סוף סי' מ"א ונראה דאף דמאי דנקיט בפשיטות דאיסורין דרבנן מותרים לחולה שאין בו ספנה אין הדבר פשוט פן והרבה פוסקים סוברים דאיסורי הנאה דרבנן אסורים לחולה שאין בו ספנה כמו שמתבאר ממה שפכתתי בקונטרס זה במערכת יין נסוף אות ב' עיש"ב.

מכל מקום בגדון זה איסור משהו מסתברא דיש לסמוך אדעת אשאלות ור"ת דגם חמץ בטל בששים דבמקום חולי י"ל דכולי עלמא מודו דלא גזרו רבנן וצריף להתישב בדבר להלכה ולמעשה: יג) להעמיד יגורטי בחלב הנקפא בשאור יש תקנה ליקח קודם פסח אותו חלב הנעשה משאור ולעשות בו חלב אחר ומאותו אחר עד הפעם שלישית ומותר לאכול בפסח החלב שנקפא מהשלישי פן כתב מרן החבי"ב בכנסת הגדולה יו"ד סי' קט"ו בסוף הגב"י ועיין מה שרשמתי בזה בסי' ח' אות כ"ו דאין לסמוך על זה שיש חולקים: יד) אם מועיל סיגון לפת שגפול למים או יין רשמתי לקמן סי' ד' אות ט"ו ולדבש בסי' ה' אות מ"א: טו) חמץ נוקשה אי בטיל בששים רשמתי לעיל סימן ב' אות ב': טז) חמץ בפסח דאסור במשהו כתב הרב שערי תשובה סי' תס"ז אות ל' שצדד במקום אחר לומר דדוקא בחמץ של ישראל שיש לו בעלים הוא דגזרו איסור משהו ולא בחמץ של נכרי ובחמץ של הפקר עי"ש והרב פרמ"ג סי' תמ"ח באשל אברהם אות א' כתב הביא נכרי בפסח דבר שיש בו משהו אסור לקבלו ולא בטל ביד נכרי ע"כ נראה דפשיטא ליה דגם בחמץ של נכרי אמרו חכמים דאסור במשהו.

אחר זמן רב בא לידי שו"ת תורת חסד א"ח לאחד מגאוני דורינו יצ"ו וראיתי בסי' כ"א אות ב' ד' ג"ן ע"ד שכתב שדברי השערי תשובה לא נתחווירו פלל ומסתימת דברי הפוסקים נראה דאף חמץ של נכרי במשהו ולפי דברי הר"ן בפרק פל שעה דטעמא דחמץ בפסח לא הוי יש לו מתירין משום דגם אחר הפסח לא שרי אלא על ידי תערוכת אבל בעיניה אסור אם פן חמץ של נכרי דאחר הפסח שרי בעיניה הרי הוא דשיל"מ וכן כתב הרמב"ן במלחמות בהדיא דחמץ של נכרי הוי דשיל"מ וגם מדברי הריב"ש סוף סי' ת' בשם הלכות הרי"ף גיאת מבואר דאין חילוק בין ישראל לשל נכרי וכן משמע גם פן מדברי הרקח שבט"ז סי' תס"ז ס"ק י"ז ורק לדברי הפרדכי דטעם דחמץ לא הוי ישל"מ משום שחזור לאיסורו לשנה הבאה יש לומר פן גם בחמץ של נכרי ומכל מקום במה שכתב השערי תשובה דחמץ בעין של נכרי אוסר במשהו אבל הבלוע מחמץ שאין בו בנותן טעם לא נאסר במשהו בהיותו ביד נכרי דלא שייף אז גזרת חז"ל על משהו אפטר לצדד בזה ואף אי לא נימא כהשע"ת אלא אפילו הבלוע ביד נכרי מתמת משהו נמי נאסר מכל מקום יש לחלק בזה בין איסור אכילה לאיסור הנאה דכיון דפלוגתא היא בירושלמי פ"ק ב' הלכה ב' אי חמץ של נכרי בפסח אסור בהנאה אף דנקיטינו דאסור מ"מ לענין חומרא דמשהו יש לומר דכולי עלמא מודו דעל כל פנים אינו אוסר בהנאה בחמץ של נכרי עכ"ד ולא ראה דברי הפרמ"ג הנ"ל דמבואר דסובר דגם בהנאה איתנה

לחוקר דמשהו בחמץ של נכרי וכן משמע מסתמיות דברי הפוסקים בדברי מני"ר גופה לעיקר דברי הרב שערי תשובה: שוב ראיתי שיש לתמוה על כל הרבנים הנ"ל שגזעלם מהם דברי הרשב"א שהביא מרן הב"י בסי' ת"מ [ד"ה כתב הרשב"א] אבל בנדאי אסור להעלותו עמו על השלחן דקרוב לבא לידי פשיעה פיון שמפירים זה את זה דכמו שאין הישראל מקפיד על הנכרי שיאכל משלו וכו' ואפילו בהפסק מפה אסור דכיון דחמץ במשהו רחוק הוא שלא יתערב פירור אחד משלו בשל ישראל וסחור סחור לכרמא לא תקרב עכ"ל ופסק פן מרן בש"ע שם ס"ג ונהרב הלבוש ונהרב מוהרש"ז בש"ע שלו פתבו טעם דין זה פדכתב הרשב"א דכיון דחמץ במשהו רחוק שלא יתערב פירור וכו' הרי מפורש בדברי הרשב"א דחומרת משהו היא גם בחמץ של נכרי והוא פלא על כל הרבנים הנ"ל שלא זכרו דברי הרשב"א ונהרב הלבוש הנ"ל ומצאתי לידן הגאון מוהרמנ"י יצ"ו שכתב בספרו מנחת משה בקונטרס חקת הפסח דין י"ב בשם שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ו ומה שרצה אחד לומר דהוי חמצו של נכרי ישמקע הדבר דכי חמצו אינו אוסר בנותן טעם וגם עיקר הטעם משום פרת ולא בדיל וגם זה מקרי לא בדיל וראיה מדברי הרשב"א גבי להזהר מלהעלות חמץ של נכרי על השלחן שחמץ במשהו עכ"ל הנה אף שפתח ואמר כמתמיה דאטו חמץ של נכרי אינו אוסר בנותן טעם דמשמע דבמשהו מיהא אינו אוסר הנה בסוף דבריו כתב מפורש דגם במשהו אוסר וכדכתב בשם הרשב"א ואם הרבנים הנ"ל היו רואים דברי הרשב"א לא היו מהנדסים עוד בדבר הזה ומעתה קם דינא דחומרת משהו היא גם בשל נכרי וכן מתבאר ממה שכתב בשו"ת זכרון יעקב שהבאתי בסי' ד' סוף אות ט"ו עי"ש במה שהבאתי עוד בשם איזה מחברים: והנה בענין זה השיגוני רבני דורנו יצ"ו במקתביהם ולא יכלתי לעיין שנית בענין זה ולא הבת האמת פי היא חיינו ואהובה מן הפל הנני מעתיק דב"ק על סדר שפאו מקתביהם לידי והמענין יכריע ואם שגיתי אתי תלין משוגתי ויצא הראשון הלא הוא ידידי הרב בראוןצק מוהר"ר שמואל פנחס יצ"ו וז"ל בסי' צ' הביא מדברי רשב"א ראיה דחמץ עפום אוסר במשהו ואפתי אין ראיה להפרמ"ג דרשב"א מיירי שנתערב בתבשיל שביד ישראל האוכל ונעשה חמץ של ישראל טרם שנתערב עד שאינו ניכר ואסורא לא ניחא ליה דליקני לא שייך רק בקנין חצר לא בכה"ג כמו שכ' בתשו' ב"א בסי' כ"ט אבל הפרמ"ג מיירי בנתערב בשל עפום א"כ כיון דבל יראה ליכא עיין בש"ע של מוהרש"ז ריש סי' תמ"ז וגם בדילי באפשר דבטל וכשבא ליד ישראל אינו חו"ן ולדעתי למה הוצרך הרשב"א משום דחמץ אינו בטל בששים הא בלא"ה אינו בטל משום שלא נודע עכ"ל יצ"ו.

וידידי הגאון אברהם צבי הפהן אבד"ק חערסאן יצ"ו כתב לי בזה וז"ל ולענ"ד נראה שאין מהרשב"א ראיה דז"ל הרשב"א שם פיון שמפירים זא"ז דכמו שאין הישראל מקפיד על העפום שלא יאכל משלו פן העכומ"ז לא יקפיד על הישראל וכו' וא"כ פיון דאין מקפידין אזי הפירור של עכומ"ז שאוכל ישראל נקרא חמץ של ישראל ולא חמץ של עכומ"ז ושפיר כתב בכיון דחמץ במשהו וכו' ועי' בשפת ד' קמ"ט בני חבורה המקפידין וכו' ועיין במהרש"ל בפ"ק כ"ה סי' מ"ג ובחז"ל שם סי' ת"מ ס"ק י"ג וא"כ אין מהרשב"א ראיה לענ"ד ויש להעיר ג"כ מהא בפסחים מ' אר"ה בציקות של עכומ"ז וכו' והלא יש לחוש דלמא יש משהו שם וע"ש ברא"ש מה שהביא יש מקשים על רש"י אבל א"נ דחמץ של עכומ"ז אינו אוסר במשהו ניחא אף באמת ל"ז להבין לפני ענ"ד מה נפ"מ

בין חמץ עכומ"ז לשל ישראל הלא תיקף דלעס"י קנייה עיין בכתובות ד' ל' ע"ב וא"כ תו הוי חמץ של ישראל האם פשנפל משהו של עכומ"ז לתוך תבשיל של ישראל ואוכל ישראל התבשיל האם לא נקרא זאת חמץ של ישראל הלא זכה ישראל בהחמץ וא"כ היכי משפחת חמץ של עכומ"ז ואפשר פשמתפנין שלא לקנות ואיסורא לא ניתא ליה לקנות וצ"ע אף מהרשב"א אין ראיה לענ"ד ויש עוד ראיה לדברי מפסחים כ"ט בתוס' ד"ה בדין יע"ש.

גם י"ל דהרשב"א איירי יבש ביבש וא"כ המשהו בעין בפירור של ישראל והוי פהנפר האיסור ובנדאי גם האחרונים הנ"ל מספמים דאסור לאכול משהו חמץ בעין של עכומ"ז והם איירו פשנפל משהו לתוך התבשיל וא"כ לא קשה עליהם מהרשב"א הנ"ל עכ"ד.

ואברך אחד מידידי מעיר שעפס מוהר"ר יאושע העשיל יצ"ו כתב לי בזה ונ"ל בדברי חכמים סי' צ"ט על מה שכתב בשערי תשובה דחמץ של נכרי אינו נאסר במשהו ואדוני מני"ר שיקני' אחריו הביאו חבל נביאים המדברים בהאי דינא תמה עליהם ואייתי מתניתא בידני' דברי הרשב"א המובא בב"י סי' ת"מ שאין לאכול עם נכרי על השלחן בפסח זה חמץ וכו' מפני חשש פירור משהו ומזה הביא ראיה דמשהו של נכרי ג"כ אסור ונאנא זעירא פליאה דעת ממני האפונות שער אפרים והנמשכים בדעת זו בתערובת משהו בנכרי או תערובתו ביז ישראל דדוקא חמצו של ישראל במשהו מפני החומר ולא אצל נכרי אבל בחמץ בעינא שהוא ביז נכרי לא אישתימיט חז מרבנותא דלא לאסור במשהו בנתערב בתוך הפסח ביז ישראל והאי דינא דהרשב"א הוא בכי האי גוונא שהנכרי אוכל חמץ בעין על שלחן ישראל ויש לחוש שיתערב פירור משהו במאכלי ישראל או שיאכל הפירור בעין [ובכן לצעיר כמוני פלא ג"כ לפ"ד הרמב"ם ודעיקמי' דחמץ הוי דבר שיש לו מתירין ולפיכך לא בטיל א"כ בתערובות ביז נכרי יותר יש לנו לומר דחשיב יש לו מתירין דלאסר זהא מותר לגמרי בלי ביטול משא"כ בתערובת ביז ישראל דגם לאסר הפסח לא יהיה מותר אלא ע"י ביטול] עכ"ד יצ"ו גם אברך אחד ידידי מוהר"ר אליאזראיזנשטיין מעיר ניקאלייב יצ"ו כתב דלא נעלם מהפוסקים דברי הרשב"א דשם הוא החשש שפא יאכל משהו בעין ומ"ש רחוק הוא שלא תערב משהו היינו בדליכא ס' עכ"ד יצ"ו: וידידי הרב המאוה"ג מוהר"ר מאיר יוסף מיטליאנסקי אבד"ק סוים יצ"ו כתב ונ"ל מעכתה"ר העיר בסי' צ"ט על דברי הרב שערי תשובה סי' תס"ז אות ל' שכתב לחלק בין חמץ של ישראל לחמץ של נכרי דבחמץ של נכרי לא גזרו איסור משהו והעיר מעכ"ת מהא דמבואר בש"ע סי' ת"מ מהא דכתב הרשב"א דאסור להעלות עם הנכרי חמץ על השלחן כו' פינון דחמץ במשהו רחוק הוא שלא תערב פירור אחד משלו בשל ישראל וסחור סחור וכו' ע"כ הרי מפונש יוצא מדברי הרשב"א דחומרת משהו גם בחמץ של נכרי והתפלא על הרבנים שלא זכרו דברי הרשב"א עכ"ל הטהור ולפי דעתי הקלושה אין סתירה מדברי הרשב"א להשערי תשובה דהמענין בדבריו יראה דלא מיקרו רק באופן אם נתערב ביז הנכרי קודם שפא לידי דישאל דשם לא גזרו אבל הא נדאי דחמץ בעין של נכרי אסור לישראל במשהו וכן תרשב"א שכתב רחוק הוא שלא תערב פירור אחד באופן שיאכלנו בלא תערובת וכן תו דהא נדאי אם יראה הישראל את הפירור לא יאכלנו רק דחיישינו שעל ידי שיתערב לא יראנו ויטענום טעמא דאיסורא נהרי הוא נעשה חמץ של ישראל וכמו שמתחלק שם בשערי תשובה בין חמץ בעין לבין

חמץ הבלוע וע"כ ציין פן לפי מה שהעלו אחרונים דגם בשארי איסורים אסור לאכול על שלחן אחד ונהרי שארי איסורים יש להם ביטול כמו שפיתבו בח"י ובפ"ח ובאש"ל אברהם מוהר"א אפענהיים בגיליון הש"ע שעם באר היטב וע"כ דחיישינן שיטענום טעמא דאיסורא בעין ונהיה נראה לכאורה דבפירורין מחמץ בעין של נכרי לא שייך לקרות על זה שם חמץ של נכרי דהא הן הפקר ממילא ולפי מה שפיתבו האחרונים ובפמ"ג בפתיחה הפוללת דגם באיסורי הנאה יש זכיה מהא דשני דברים וכו' אם פן יש לחוש שמא יתערב פירור הנכרי במאכל הישראלי גם יש לחוש שמא יבא המשהו לתוך פיו בלא תערובת כמו שמביא מר בשם הגאונים בענין חשש חמץ בצוקער שמא ידבק בו החמץ לתוך פיו של ישראל בעין וזה דכתב שמא יתערב הפונה הוא דעל ידי שיתערב יתעלם מעיניו ולא יראה אם אוכל את החמץ וזה יהיה פונת הגאון בספר מנחת משה דהעיר מעכ"ת דהתחיל בנ"ט וסיים במשהו דתחילה כתב בעי תערובות וכו' מלתא דפסיקא דבנ"ט בנדאי נאסר גם חמצו של נכרי גם על ידי תערובות וסמך דכריו על דברי הרשב"א להזהר להעלות חמץ של נכרי על השלחן מטעמא דחמץ במשהו ושם מייירי בחמץ בעין ונותן טעם והסבר בהא דהחמירו שלא לעלות גבי חמץ יותר משארי איסורים ואפשר דהרשב"א סובר לחלק בין חמץ לשארי איסורים משום דחמץ במשהו ויעניין ש"ך יו"ד סי' פ"ח סק"ב והא דכתב הרשב"א לשון דחמץ במשהו אשגרת לישנא הוא לומר דפליג הרשב"א על הא דא"ח שהביא בש"ך שם וכו' דבשארי איסורים מותר לאכול על שלחן אחד עכ"ל יצ"ו: שוב השגתי ספר יקר גילוי דעת לאישי פהן גדול הגאון שלום מרדכי אבד"ק ברעזאן יצ"ו וראיתי שם בד' רי"ח ע"ב אות י"ב שהביא מה שכתב בשערי תשובה סי' תס"ז סק"ל דבחמץ של נכרי יש לומר דלא גזרו גזירת משהו בפסח וכתב דבשו"ת גוא"י [אולי הוא גור אריה יהודה] א"ח סי' מ"ט האריף לבאר דבר זה בטעמו ובזכרוני שראיתי בשו"ת שני"ח שחזק הדבר בראיה מפח קושיות המקור חיים ושאר גדולים איך שותים מן הנהרות שבנדאי נתערב משהו חמץ ובעל פרחין דבשל נכרי או של הפקר לא גזרו ממשהו עי"ש ואף דבפרי מגדים סי' תמ"ח באש"ל אברהם סק"א לא נחית לסברא זו מכל מקום יש לומר פן ומצינו פי האי גוונא ברמב"ם פרק רביעי מהלכות שמיתא ויובל הלכה כ"ט דנכרי שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית דספיחים מותרים ובכסף משנה בשם מוהרי"ק דכיון דכל האיסור הוא משום גזרה שמא יזרע ובנכרי לא שייך לגזור שהרי אין מצוים על זה שרי עי"ש וכן אין בית הפרס בשל נכרים כדאיתא בפרק י"ז דאהלות משנה ג' וראיתי בספר יד יהודה שנדפס מחדש בסי' פ"ח סק"ב שדחה סברא זו בשתי ידים וכתב דמצוה לפרסם שהוא טעות והכל ואני אומר אין לה יפה מן הצניעות ומה שכתב ראיה להיפוך מדברי הרשב"א שפסק דבחמץ אפילו בהפסק מפה בין ישראל לנכרי אסור משום דחמץ במשהו וכן הרי"ץ גיאת כתב בין חמץ של נכרי אסור במשהו וכו' לא קשיא מידי דנדאי חמץ של נכרי שנתערב לתוך של ישראל אסור במשהו אבל בנתערב כבר ביז נכרי יש לומר דאינו אסור במשהו ונתבטל ביז נכרי ושוב אינו אסור לישראל וגם בלאו הכי הרי הרשב"א ורי"ץ גיאת לשיטתם שפותרים דבחמץ חוזר ונעור ובפרט בפירור שהוא יבש ביבש דלכולי עלמא חוזר ונעור לכן כשחוזר ובא ליז ישראל חוזר ונאסר מה שאין פן בלח בלח לדין דאינו חוזר ונעור שפיר יש לומר כדברי הגדולים הנ"ל עכ"ל יצ"ו:

ותורף דברי הרבנים גור אריה יהודה וישנות חיים ראיתי עתה שהובאו בס' בית יצחק לידדי הגאון מוהרי"ץ שמעלקש יצ"ו אבד"ק פראמישלא ונ"ל בס' ס"ו אות ג' והנה בתשובת גור אריה יהודה הורה להקל בבאר שנמצא חמץ וצדד לומר דונקא בחמץ של ישראל שעובר בבל יראה אסור במשהו מה שאין פן בחמץ של עכומ"ז עי"ש מה שכתב בתשובת רש"י שבבית יוסף ריש סי' תמ"ז דבנתבטל קודם פסח דאינו עובר בבל יראה אינו במשהו ולפי זה הוא הדין בחמץ של נכרי וסברא זו הובא בשערי תשובה סי' תס"ז סק"ל אמנם אם נאמר פן לא אשכחן חמץ שהוא במשהו דבנדאי בטל חמצו קודם פסח ואם קונה תרנגולת בפסח בנדאי אין דעתו לקנות החמץ שבה כדי שלא יעבור בבל יראה אף דמשפחת בנתחמץ לו בפסח אבל כל פי האי לא הוה להפוסקים למיסתם ונראה לחזק קצת הסברא על פי מה שצדד הפרי מגדים בפתיחה לסי' תמ"ב דלענין בל יראה לא שייך ביטול דהוי פטומאת משא דאיתא בבכורות כ"ג דלא שייך ביטול אף כל זה בנתערב בפסח אבל אם נתערב קודם פסח הוי טעם קלוש ואינו חל איסור לכל ולפי זה בנתערב בפסח דלענין בל יראה דהוי פטומאת משא לא שייך ביטול ועובר אף בפחות מששים אף דלאכילה הנה להיות מותר דטעמא ליכא פחות מששים ולכן כתב רש"י פיון שעובר בבל יראה אף באכילה אסור במשהו משום לתא דבל יראה ולפי זה אף אם ביטל החמץ קודם פסח מכל מקום אם נתערב בשל ישראל אם יתבטל בשלו יחזור ויזכה בו כדין איסורי הנאה שנתערב בהיתר שמבואר בפרי מגדים יו"ד סי' ק"ט ויעבור בבל יראה לשיטה הנ"ל דהוי פטומאת משא ולכן לענין אכילה גם פן לא גזרו ואם פן בחמץ שנפל לבאר שהוא הפקר וכשמביא המים לביתו מסננו במסננת לא שייך לומר דיעבור בבל יראה ומשום הכי שפיר בטל לענין אכילה וכו' ובסוף התשובה כתב שהראו לו שגם בשנות חיים להגאון מוהרש"ק בס' ש' וש"א היקל בנהרות של נכרים מטעם ההיתר שהביא בשם שו"ת גור אריה הנ"ל: שוב נדפס ספרו בית יצחק יו"ד ח"ב וראיתי שם בקונטרס אחרון סי' יו"ד שהביא בקיצור מה שהקשה ומה שתיגרץ בספרו בית יצחק א"ח הנ"ל והוסיף ששוב ראה בתשובת הגאון אבד"ק הרימאליב שהקשה להפוסקים דבחצי שיעור אינו עובר בבל יראה אמאי אסור במשהו וכן הקשה מפלי חמץ שאוסרים במשהו אף שאינו עובר בבל יראה על הבליעה שמכל זה נראה שלא פדעת המתירים משהו בחמץ של נכרי משום מה שאינו עובר בבל יראה והגאון המחבר השיב דסברת המיקלין היא דבחמץ של ישראל אסרו ולא חלקו כמו שאסרו בעבר עליו הפסח אף בחצי שיעור וכן כתב הפרי מגדים בפתיחה כוללת להלכות פסח פרק ד' אות י"ד לענין חמץ של פלאי הפך מה שאין פן בחמץ של עכומ"ז דאינו עובר בבל יראה לא אסרו בחמץ שלו במשהו דהוי בנתבטל קודם פסח וכמו שלא קנסו בחמץ של עכומ"ז לאחר הפסח אף שהישראל עבר בבל יראה כדאמרין בירושלמי לרבי יונה פן לא אסרו בחמצו במשהו ובכל זאת אין סברתם מוכרחת והפרי מגדים כתב בריש סי' תמ"ח באשלאברהם סק"א דחמץ של עכומ"ז במשהו שכתב נכרי שהביא בפסח דבר שיש בו משהו אסור לקבלו דלא בטל ביז עכומ"ז ובנדאי אין פונתו דבעכומ"ז לא שייך ביטול שהרי ביו"ד סי' ק"ד הביא תשובת מוהר"ם מלובלין גבי חלב דשייך ביטול ביז נכרי [דלא פהרדב"ז] ועל פרחין פונתו משום דאסור במשהו לכן אין להתיר לכתחלה וכו' אלו תורף דב"ק: גם אשו"ר בספר היקר בגין שלמה לידדי הגאון מוהרש"ל הפנה מוילנא יצ"ו בס' כ"ד

[כד"ה ודע] שפכת דמתשובת רש"י שהביא מרן הב"י בס"י תמ"ז משמע להדיא דסובר דטעם דחמץ בפסח במשהו הוא משום קנס דעבר בבל יראה ולפי זה בחמץ של נכרי שגפול להתבשיל של ישראל או חמץ שנתחמץ עתה דלא עבר עדיין בבל יראה שגפול לתבשיל בטל בשמים כשאר איסורים אמנם אין פן דעת הפוסקים וגם מדברי רש"י אינו מוכרח כל כך דאפשר דעיקר תקנת חכמים היא משום קנס דבל יראה ואחר שתקנו חכמים לא חילקו בין חמץ לחמץ משום לא פלוג ומתוך הרשום למעלה מוכן מה שיש להעיר עליו: ובספר חמדת משה הנדפס חדש ממש להרה"ג מו"ץ בלאדן יצ"ו בס"י ג' בהיותו א"ח עסו"ק להשיב על מה שגשאל בנכרי שבשל תבשיל של מצה או בשור בקדרה חמץ אם מותר באכילה משום דסתם כלי נכרי אינם בני יומן ואף דנותן טעם לפגם אסור גם בפסח לדעת הרמ"א מפל מקום אפשר דזה דוקא בנעשה ביד ישראל ולא כשנעשה אצל עכומ"ז ואחר שגשאל ונתן להשיב על השאלה הביא תורף הדברים שפתינו אני הדל בחלק דברי חכמים סי' צ"ט דמתשובת הרשב"א מתבאר דגם בחמץ של נכרי אסור במשהו והשיב על זה דכשנדקדק בלשון הרשב"א יש להביא ראיה בהיפך שזה לשונו בסוף סי' קע"ז אבל אסור להעלותו עמו על השלחן וקרוב הדבר לידי פשיעה כיון שמפירין זה את זה וכמו שאין ישראל מקפיד שלא יאכל העכומ"ז משלו פן העכומ"ז לא יקפיד עליו ואף בהפסק מפה אסור דכיון שחמץ במשהו רחוק הוא שלא יתערב פירור אחד משלו בשל ישראל וסחור סחור לכרמא לא תקרב עכ"ל ויש לדקדק למאי כתב הרשב"א דקרוב הדבר לידי פשיעה דמה נפקא מינה אם יבא לידי פשיעה או לא ולא כתב בפשיטות דכיון שיתערב פירור של עכומ"ז יאכל איסור משהו הלא איסור חמץ במשהו אסור באכילה אפילו בשוגג בלא פשיעה לכן נראה לעניות דעתי דדוקא בכי האי גוונא שמפירין זה את זה דהוי בפשיעה אסור אפילו בחמץ של עכומ"ז אי משום דנעשה בחמץ של ישראל או דהחמירו בפשיעה כמו חמץ של ישראל אבל בלא פשע ונפל מעלמא משהו חמץ של עכומ"ז מודה הרשב"א דבטל בשמים והשתא לא קשיא מידי על הרב שערי תשובה אשר עובדא דידיה הנה דעורב הביא כף מלונקלף ע"ש דהישראל לא פשע מידי על פן מצדד להקל ודו"ק ועוד גדולה מזו כתב שם בשערי תשובה שיש מקום לומר דחמץ של עכומ"ז או של הפקר אינו אסור במשהו ע"ש ועל כל פנים אם נתבטל בשמים ביד עכומ"ז החליט שם דמותר ויש להביא ראיה להחמיר משהו ומקור חיים ולנדון הנ"ל מהא שפכת רמ"א ביו"ד סי' קכ"ב סעיף ו' דאם חתים מים בסתם כלי של עכומ"ז ללוש בהן פת אסור ללוש באותן מים דלדבר זה מיקרי לכתחלה ונותן טעם לפגם אסור לכתחלה הואיל ועדיין לא התחיל הנאתו שלא הוחרמו לשתיה אבל דבר שנעשה בשבילו ולא בשביל דבר אחר אף על פי שהוא של עכומ"ז וישראל קונה מפניו לכתחלה מותר דמאחר דכבר נעשה ביד עכומ"ז מיקרי דייעבד עכ"ד עי"ש אלמא דיש חילוק גם לשאר איסורין אם נעשה ביד ישראל או נעשה ביד עכומ"ז משום דלא שייך אצלו שם איסור אם פן ממילא גם בנדון דידן שאלה הנ"ל מותר לישראל אם נתן לו עכומ"ז התבשיל שנעשה אצלו נותן טעם לפגם ואפילו אם תמצא לומר דדעת השע"ת שם דוקא משום תרי משהו שהוא מחלוקת הט"ז והש"ך בזה וסובר השע"ת דבחמץ של עכומ"ז בנדון הנ"ל לכולי עלמא שרי בתרי משהו על כל פנים בנדון שאלה הנ"ל אם נפל אחר כך לתבשיל של ישראל אינו אסור במשהו אפילו לדין דגם

נותן טעם לפגם אוסר במשהו אבל בנעשה לפגם בינד עכומ"ז אינו אוסר במשהו ומפל מקום איני רוצה לסמוך עלי בפרט באיסור חמץ כי ידעתי מה ערפי שאינני פדאי להכריע ודוק ואחר כך קניתי תשובת משפטים ישרים ופסק גם פן שם בסי"ב כמו שפסק הרב שערי תשובה הנ"ל דאם נתבטל בששים בינד עכומ"ז שרי לישראל עי"ש אלו תנרף דבריו: שוב השגתי ספר יד יהודה על הלכות שחיטה להגאון מוהרי"ל לאנדא יצ"ו וראיתי בהשמות הספר בדר קנ"א סוף עמוד ד' שכתב שבספרו להלכות תערוכות ביאר דגם חמץ של נכרי אף אם נתערב בבית הנכרי בפסח אינו בטל ושהביא שני טעמים שנאמרו במה שהחמירו בחמץ לאסור במשהו דיש פוסקים שכתבו משום חומרא דכרת ולא בדילי מיניה ויש פוסקים שכתבו משום דהתורה החמירה לעבור בבל יראה ושקיל וטרי בטעמים הללו ובדר קנ"ג סוף ע"א פתב ולענן דינא אין שום נפקא מינה בין אי אמרינן דטעמא משום פרת או אם הוא משום דהחמירה תורה לעבור בבל יראה ותמור מלאו דלא תותרו דגבי נותר מפני שכל שעה שמשהו אותו בביתו עובר בשני לאוין בל יראה ובל ימצא מפל מקום גם חמץ של נכרי אינו בטל דהא חומרא דחמץ הוא מה שהתורה אמרה שלא ישהה אדם חמץ שלו בתוך ביתו אם פן מה לי במה שזה החמץ הוא של נכרי ואין ישראל עובר עליו דהא לאו דוקא של נכרי דכל שאינו שלו תו אינו עובר עליו אבל מפל מקום החומרא דחמץ עליו גם בחמץ זה דהתורה אמרה שלא יקחנו ויהא שלו ואם עשה פן מיד עובר עליו בבל יראה ובל ימצא והוא ברור לכל המבין דבר על בנריו וכן לומר דבטל בעודו בינד נכרי כמו חמץ קודם פסח הוא דבר שטות לומר פן דכבר ביארתי בסי"ט ס"ט ס"ג אות ח"י דבתיבת בתיבת לא שייך בטיול כלל וכל הביטול דתיבת בתיבת אינו אלא אם עומד לאסור בטל לגבי זה שלא יאסור מקל וחומר אם בטל לאחר שנאסר מפל שפן דבטל בעודו היתר שלא יאסור וחומרת חכמים שהחמירו בזה שלא יתבטל לא שייך בו בעודו היתר ודבר זה מבואר היטב כמו שביארתי שם אם פן זה שייך באם הוא בזמן היתר דאז חמץ מותר הוא או אם האיסור תלוי במעשה כגון בשור בחלב קודם שנעשה בשור בחלב או פלאים וכיוצא קודם שנתערב זה בזה הוא היתר גמור פל אחד בפני עצמו אבל חמץ של נכרי הא תיכף כשפא פסח אסרה תורה פל חמץ גם חמץ של נכרי וכל החומרות לישראל גם בזה החמץ כבר חל כשפא פסח אם פן גם אם נתערב בידי נכרי לענן מה יתבטל אי לנכרי הא לא צריך להביטול כלל דהא היתר גמור הוא לדידה ואי שלא יאסר לישראל הא כבר נאסר לישראל ואי אפשר שייתבטל וכי משום שהנכרי לא יתנו לישראל לאכול עד שיקחנו זה נחשב לא חל איסורו הוא דבר שלא יעלה על הדעת לומר פן והנה פל דברים אלו כבר מבואר בדברי בקוצר אף רב אחד כתב לי והאריף בזה וסבר דזה חשיב כמו תלוי איסורו במעשה לכן ביארתי הדבר שנית עכ"ל יצ"ו: ופשט דברי הרשב"ץ בחלק ג' סי' חר"ן מורים שסובר דתערוכת משהו בפסח נוהג בשל נכרי אף קודם שיבא ליד ישראל שכתב דבמקומות שנוהגים בכל השנה היתר בחמאה של נכרים גם בפסח מותרים דלמאי נחוש לה אי משום פליהם הרי נותן טעם לפגם מותר גם באיסור חמץ ואי משום תערוכת חמץ בעין אם הוא קודם פסח הרי נתבטל וכו' ואם נתערב בפסח הוא אוסר בכל שיהו אבל אין לחוש לזה דאחזקי ריעותא לא מחזקינן וכו' עי"ש: והגאון שואל ומשיב במהדורא שתיבתא סי' ל"א נשאל אם יש לסמוך על היתר חדש שבספר גא"י [גור אריה יהודה]

סי' מ"ט בענין חטים הנמצאים בפסח בפאר ותורף דבריו על פי תשובת רש"י שבבית יוסף סי' תמ"ז דאף דחמץ במשהו הני מילי בעיניה דקנסין ליה משום דעבר על בל יראה אבל על ידי תערובת כי הכא שלא שיקר הכשר ויש לחוש שמא נמלח בדבר שיש בו חמץ אינו אסור אלא בנותן טעם דמבואר דכל עיקר דחמץ במשהו הוא משום חומרא דבל יראה ולפי זה חטים שנפלו לבאר שהוא מקום הפקר ואין לו שם בעלים לא שיקר בל יראה וממילא בטל בששים וגם אם נתערב אצל נכרי בפסח כל שיש בששים מותר לישאל דלא שיקר משהו כיון דלא עבר על בל יראה אלו תורף דברי הגא"י והשיב דאי אפשר לומר דכל טעם דמשהו הוא בשביל שעבר על בל יראה דלפי זה מהראוי להתיר על כל פנים תרי משהו בפסח וההיפוך מבואר וכו' ואף הטורי זקב החולק אבל לא מטעם זה רק דתרי משהו לא אמרינן וגם לפי מה שהעלה הבית חדש בסי' תמ"ז והמגן אברהם הספיק פן שם דאם שיה למשהו בעין עד לאחר הפסח לא עבר עליה ואף שהיה במקום אחד נאסר וכך כתב בסי' תס"ז ועל פרחין כל שלא שיקר קנס דבל יראה בכי האי גוונא אינו מהראוי לאסור במשהו דעיקר טעמו של רש"י הוא לפי שקנסו שעבר על בל יראה כשהוא בעין וגם לדבריו אם פן נפל פיתא בבירא לא יאסר לעולם דכל היכא דאפקר להפת ולא עבר על בל יראה מה בכך שנמצא במים הא לא עבר על בל יראה כל שביטלו וההיפוך מבואר וגם בפסחים ד' מ' אמרו מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהם מחמיצין ומחלק הש"ס בדרף מ"ב בין קווי וקיימי ללא קווי וקיימי וכן קיימא לן בסי' תנ"ט והרי שם נדאי מפקר להו ואם פן לא יאסר אחר כך כלל מיהו שם עיקר האיסור משום שלא יעבור על בל יראה ואף שבאמת המים מופקרים כבר כתב המגן אברהם בסי' תנ"ט סק"ט דאינו רק לכחלקה ועיין טורי זקב וחזק יעקב שם ואם פן אין ראיה אבל על כל פנים גוף הדבר אי אפשר לומר ולפי דברי הספר הנ"ל אם פן בחמץ גוקשה דנדאי לדין אף מדאורייתא הוא אבל אינו עובר על בל יראה ובל ימצא וכדכתבו התוס' ד' מ"ב בשם הריב"א אם פן שוב אינו במשהו והרי דעת התרומת הדשן דגוקשה הוא במשהו והמגן אברהם סי' תס"ז סק"ה כתב דסובר התרומת הדשן דגוקשה מן התורה ולפי הבנת הגא"י הנ"ל על פרחין שאינו סובר פשיטת רש"י דהטעם משום בל יראה דאף דרש"י לשיטתו סובר דאלו עוברין הוא לענין בל יראה אבל אנו בדין לא קיימא לן הכי כמבואר בריש סי' תמ"ב אבל באמת אין פונת רש"י דכל דלא שיקר בל יראה ובל ימצא לא אסרינן במשהו דזהו אינו רק דכל שהוא בעין דשיקר איסור בל יראה ובל ימצא אם היה שלו אסרו במשהו משום קנס אבל במקום שהוא ספק שמא נתערב דלא שיקר בזה ענין בל יראה לא קנסו לאסור ספק משהו וזה ברור בכוננתו ושוב כתב שמדברי הטורי זקב בסי' תמ"ז, [תס"ז] ס"ק י"ז בשם הרוקח בנמצא חמץ בדלי ששאבו מים וכו' מתבאר דל"א כגוא"י הנ"ל: יז) חמץ שנתערב בששים ביום ראשון של פסח ונשתקה עד יום שמיני של פסח יש לומר דמותר ממה נפשך אם יום הראשון הוא יום טוב אם פן יום שמיני הוא אחר הפסח ובטל בששים ואם היום הוא שביעי של פסח אם פן יום הראשון היה ערב פסח ובטל גם פן בששים ואם שיש לדחות זה וכו' מפל מקום יש לצרף לסניף סברא זו להקל מבשאר מות החג פן כתב הגאון אבד"ק פאניוועז יצ"ו בקונטרס גפן אדרת שבקובץ גידיל תורה קונטרס עשירי סי' קנ"ג ד' זר"ע ע"ד וד' ער"ח ע"א ואני ההדיוט ראיתי שנשאל על זה בשו"ת שערי דעה סי' י"ח הביא דבריו הגאון מנחת משה

זה בספרי שדי חמד בחלק דברי חכמים סי' ג' עי"ש] מפל מקום הדבר פשוט דאית לן למינקט פדעת רוב פכל הפוסקים דסברי דכשהוא חסרון ידיעה לכל העולם חשיב שפיר ספק ומה גם דמתבאר מדברי הרב ט"ז דהרשב"א מיחלפא שיטתיה בזה דממה שכתב הטור בשמו בסי' פ"א הוא דמשמע ליה דסבר דגם ספק חסרון ידיעה לכל העולם לא הוי ספק אכל ממה שכתב הרשב"א שיהביא מרן הב"י בסי' ק מודה הרב ט"ז דמשמע שסובר דכשהוא חסרון ידיעה לכל העולם מהני וכן מתבאר מדברי הט"ז בסי' פ"א סק"ד [ואיני מבין מה שתמה על הנחת הט"ז בדעת הרשב"א ממה שסיים הרשב"א שבב"י סי' ק"ץ והיינו בדאפשר למיקם עלה דמילתא דנדאי גם הרט"ז מודה דכן היא שיטת הרשב"א שבב"י סי' ק"ץ דמהני ספק מחסרון ידיעה לכל העולם ולא אמר דהרשב"א סובר דגם חסרון ידיעה לכל העולם לא חשיב ספק אלא אהיה דמייתי רבינו הטור בשמיה בסי' פ"א] ואם פן פשיטא דאית לן למינקט פדעת הפוסקים דמהני ספק ספיקא שהוא חסרון ידיעה לכל העולם: (ט) בענין אכילת הסוקא"ר בפסח שיש חשש תערוכת קמח מלותת או מחמת שהפועלים טובלים פתם ביצרת הדבש כפר האריכו רבנן קדישי דישרן סמיכין סביב שלחן הטהור על דברי הרמ"א בסי' תס"ז ס"ח פאשר ישר יחזה המעיין בדב"ק הלא בספרתם ואחרון חביב רב מןפלא בדורנו בספר דברי מנחם יצ"ו האריף הרחבי אסף איש טהור פל הדעות והסברות שנאמרו בענין ואני אביא אחריו דברי חכמים פדברבנות במקום שפעלי תשובה עומדים הן צדיקים גמורים אשר לא היו למראה עיניו ולזכות את הרבים אעתיק תנרף דב"ק הן בענין אכילתה והן בענין הכשר המכונות שנעשית בהן.

הנה הרב חתם סופר בסי' קל"ה פתב דאין מקום להתיר על פי סברת רבינו יונה שבתשובת הרא"ש פלל כ"ד ומייתי לה מרן הב"י בסי' תס"ז דטבע הדבש שמהפך פל מה שנותנים בתוכו ונעשה דבש ואזלינן בטר השתא דכבר העלה המג"א בסי' רט"ז סק"ג פהחולקים אהרר"י דלא אזלינן בטר השתא וכן בשניי פנסת הגדולה פתב שאין לסמוך על היתר זה [והוסיף במנסגר לומר דקרוב לומר דצוקא"ר אין בטבעו להפך וגם הרר"י מודה] וגם נתברר לו [לשניי פנסת הגדולה] שמערבים קמח והודו האומנים ולא בושו יעו"ש בחק יעקב בס"ק ט"ז ואין לסמוך בזה על חזקה אומן לא מרעי נפשיה שיהי אינו מריע אומנותו בזה פינון שהקמח שנותנים בבישול הצוקא"ר מתהפך ונעשה צוקא"ר אם פן יוכל לעשות פן לעין השמש ואומנותו בכך ומסתמא מערב קמח מלותת: אמר המחבר לי הדל יש לפקפק בדב"ק דהא ודאי הא דאומן לא מרע נפשיה לא מהני אלא בשאין ידוע לנו שמיניף וכן אם באנו לדון בזה משום אומן לא מרע היינו ודאי דאין אתנו יודע אם מערב קמח ופשוט דסוקא"ר דיש בו קמח אינו שנה לסוקא"ר שאין בו תערוכת קמח דמלבד דלאו כולי עלמא ידעי סברת רבינו יונה דהדבש מהפך וכו' ועוד אף אם מהפך הקמח לדבש מפל מקום מסתברא דלא ישנה לו לגמרי ובפרט לפי דברי הרב דקרוב לומר דיש לחלק בין דבש למי הסוקא"ר והכי מסתברא דאין בכח מן הסוקא"ר להפך מה שנותנים בתוכה כמו בדבש ואם פן ממה שלא נתפרסם שמערבים קמח בהסוקא"ר מוכרח לומר שאנו חוששים שעושים פן דרף זיוף והיה במחשף מעשיהם וכינון דאומן הוא הדר דינא לסמוך דאומן לא מרע אומנותיה פי זה באמת ריעותא היא לא לפסח ולישראל לבד פי גם בכל השנה ולכל העולם נחשב ריעותא שאין סוקא"ר שעל

ידי תערוכת קמח חשוב פהסוקאר שאין בו תערוכת בטעמו ובמתיקות שבו ומה גם שיש לצרף דאם תמצא לומר שערב בו קמח למה נאמר דמסתמא קמח מלוחת ערב בו וכיון שיש צד גדול לומר שלא ערב משום דלא מרע אוןמנותו אף אם נחויש שערב נתלה שערב קמח בלא לתיתה או שאף אם לתתו לא לתתו כל פה עד שיהא חמץ ודאי לפי השערת דעתי בבישול עשיית הסוקאר נותנים מים בקפלוטות וכיוצא ומזה עושים הסוקאר ואם כן אף אם אין הקמח מלוחת יש בו חמץ אם נחויש לתערוכת קמח דהווי מי פירות עם מים אלא דמדהוצרף הרב חתם סופר לומר דמסתמא נותנים קמח מלוחת משמע דאין נותנים מים בבישול הסוקאר או שנותנים מעט מים פחות מס' וסובר דבזה ליכא משום מי פירות ומים עיין במה שהבאתי בס"י י"ג אות יו"ד בזה [ואשוב להעתיק אמרי קדוש החתם סופר]: וכתב עוד דאין לומר דמפל מקום מרע אוןמנותו לגבי ישראל שמכשילו שפבר העלה המג"א בס"י כ' דדוקא מה שהוא זיוף לגבי פולי עלמא לא מרע אוןמנותו אבל מה שהוא רק לישראל מרע חוץ מעשיית ציצית דלא טרח והנודע ביהודה במהדורא תננינא סוף סי' ע"ב העלה דמעשה לא עביד אבל בדבורו לא מהימן והכא המעשה אינו הורעת אוןמנות שפן דרכו כל השנה רק דנאמין לו ששינה עתה לצורף ישראל ועשהו בלי קמח זה לא נאמין וגם אין כאן ביטול ששים פדמוכח מדברי רבינו יונה [שכתב דעל פרחין הדבש מהפך מה שבתוכו דאם לא כן איה נאכלנו כל השנה הרי נותנים בתוכו בשר טרפה] דאי הנה ששים נגד הבשר והקמח לא הנה צריף לומר שנתהפך אלא על פרחין מערבין הרבה עד שאין בו ששים ואפילו הכי נהפך לדבש וכן מוכח מש"ס דע"ז שמשם הוכיח הר"י דינו והוא בר"ן מסכת ע"ז ברי"ף ד' שמ"ז ריש ע"ב אי משום איערוכי מוסרא סרי עי"ש [פנונתו לדברי הר"ן אמה שאמרו בש"ס ד' ט"ל ע"ב אמתייתין דאלו מותרין באכילה וכו' דבש וכו' דבש למאי נחויש ליה אי משום איערוכי מוסרא סרו] וכתב שם הר"ן בשם אחרים שדורף הוא לערב בהם דברים אחרים ונימוח בתוכו וחוזרין דבש ליכא למיחש בהכי לפי שהמתערב בו עד שלא נימוח מסריח ומותר פדאמרינן בתמורה ד' ל"א אפרוח ביצת טריפה מותר אימת קא גדיל לכי מסרח הדיא שעמא עפרא בעלמא הוא עכ"ל ועיין לרבינו הפרי חדש בתשובה שבס' מים חיים סי' יו"ד מה שתמה על פירוש האחרים מדאמרינן בש"ס גבי שמן גם כן אי משום איערוכי מוסרא סרי נשם לא שייף פירושם ומפורש שם דלפירוש האחרים שהיא שיטת הר"י גם בדליכא בדבש ששים נגד הטרפה שרי וכדברי החתם סופר ועיין להרב שואל ומשיב בח"ג סי' קנ"ג שכתב דפירוש האחרים שבהר"ן הנ"ל אין להם התייחסות בדברי הר"י הנ"ל ובגונטרס הפללים במערכת האלף אות שמ"ט [בשדי חמד ח"א] רשמתי ספרים רבים הם המדברים בהא דאזלינן בתר השתא בכמה עניינים שונים והוא מפתח גדול למי שרוצה לעמוד בדבר עי"ש: שוב פתב [החתם סופר] דאפילו הצוקאר שנעשה על ידי ישראל לשם פסח פדינו מונח בפאבריק כמה שבועות בתוף הדפוסים פנהוג אם אי אפשר להיות ישראל שומר יוצא ונכנס תמיד ואפשר שיחליפנו הנכרי לטובתו ליתן תחתיו צוקאר המעורב בקמח אז צריף חותם בתוף חותם ואם אי אפשר שיחליפנו וימיר וליכא אלא חששא משום פרורי חמץ שיפלו על הצוקאר מהפועלים העוברים ושבים וחשש גדול הוא שאם יבא פרורי חמץ וידבק בו החמץ בפסח לתוף פיו של ישראל בעין או במקום שאין ששים ועוד חמץ במשהו מפל מקום סגי בכסוי או להצניעם בקדר או

מחיצה קטנה וכדומה והחכם עיניו בראשו שוב הביא מה שכתב בברכי יוסף סי' תס"ז
אות ג' בווינצ'א ומצרים העידו שאין בו תערובת קמח כלל אף נודע כי האומנים טובלים
פתם ביצרת הדבש והוא רותח לכן ירא שמים יזהר להסוברים חוזר ונעור ודבריו צ"ע
מה צריף למ"ד חוזר ונעור הרי שמא ובדאי ישארו פרורי לקחם בעין פדכתבנא לעיל
ועיין מה שכתב מג"א סי' תמ"ז סקי"ג לכן נראה אפילו להשהותו יש לאסור לכתחלה
וכן הנהגתי פה למכרו עם התמץ לנכרי ועיין נודע ביהודה תניינא חלק א"ח סי' ע"א
עכ"ד מסקנתו והנה מה שכתב מרן חיד"א בברכ"י הנ"ל הוא בשם הרב מוהר"י ויין
בתשובה כ"י ולא הוסיף על דבריו אמנם בספר מחזיק ברכה שם כתב דחששא זו
דהפועלים טובלים פתן אינה אלא בגלילותינו שהם ערביים אבל בשאר הארצות חקר
כמה פעמים ושמע מפי המרובין דליתא להאי חששא כלל ומכל מקום אשר תאנה נפשו
להחמיר בזה וכיוצא בזה אין מניחין אותו וכו' עי"ש: ונראה ודאי דלדברי הרב חתם
סופר גם אם אין טובלים פתן יש חשש איסור שהרי בהסוקאר שנעשה על ידי ישראל
בשמירה מעולה לפסח שאין בה לא חשש תערובת קמח ולא חשש טבילת פתן אמר רב
דאחר גמר עשייתה אם יניח בפאבריק פשאין ישראל נכנס ויוצא צריף פיסוי או מחיצה
משום חשש גדול מפרורי חמץ שיפלו על הסוקאר מהפועלים העוברים ושבים וכו' אם
כן גם בהסוקאר הנעשה בשאר הארצות דידוע דקפדי אמנקיותא ואין טובלים פתן וגם
אין מערבים בה קמח מפל מקום יש לחוש מפרורי חמץ שיפלו מהפועלים וכו' ואם
בהסוקאר שבנדון החתם סופר אסר הרב משום חשש זה כל שכן בהסוקאר שבשאר
הארצות שכל השנה כולה הפועלים נכנסים ויוצאים עוברים ושבים דרף שם שיש לחוש
לזה אלא שחשש זה אחר שפבר נעשית הסוקאר חתיכות גדולות קשות [דהיינו אחר
שפבר נתנו בדפוסין שלהן] הוא רחוק המציאות שאף אם יפלו על גבי החתיכות הללו
אינה פרוירין לא יתדבקו בהסוקאר ומתגלגלין ונופלין והעיני בשור לו עיניו לנוכח יביטו
בסוקאר שפא לקנות או לאכול אם יש בה דבר דבוק או לא ולא הנה לחוש אלא על
שעת עשיית הסוקאר בעודה רותחת שהיא נמס פמים שאם יטבלו פתן ישאר שם אינה
פירורין שאף שגם הם מחמת דקותם ורתיחת היורה ימסו כמו מים ונתבטלו והיו כלא
היו מפל מקום יש לחוש למאן דאמר דחמץ שנבטל קודם הפסח חוזר ונעור ולכן בשאר
הארצות דליתא להאי חששא כלל שרי מדינא גם לירא שמים זה נראה בדעת הרבנים
מוהרי"ז ומרן חיד"א והכי מסתברא דאין לחוש על הסוקאר אחר גמר עשייתה והיא
נעשית חתיכות קשות משום פירורין שיפלו עליהן ומסתמא פיון דקפדי אמנקיותא לא
יאכלו הפועלים בסמוך להיורה פשהיא רותחת ולא יפול בה שום פירור ואם יפלו ימסו
כמו מים יתהלכו למו פדכתבנא אלא דלפי מה שכתב הרב חתם סופר [שאביא בסמוך]
דגם הסוקאר פשהיא נמס פמים חשוב דבר גוש לפי שיטתו שפיר קאמר דאיכא למיחש
לפירור בעיני: ובשו"ת הגאון מוהר"ם שיק בסי' רמ"ז כתב שבמכתבי עתי שכתב אחים
כתבו בשמו שצויה להכריז על הצוקא"ר של פסח מפאבריק פלוני שלא יקחו ממנו
לפסח ושאל ממנו רב אחד מדוע עשה כן הלא אף בסתם צוקע"ר כתב הברכי יוסף דאין
חשש אלא מי שרוצה להחמיר וכו' להסוברים דחוזר ונעור ואנן לא קיימא לן הכי ולמה
לא נסמוך על הפתב להכשיר אף אם הוא פתב ממי שאין מפירין אותו והשיבו דמרן
החתם סופר כתב דיש בו משום פירורי חמץ והניח דברי הברכי יוסף בצריף עיון והאמת

הוא דשכית שהפועלים והאומנים טובלים פתם ביורה הרוחנית והעיד על זה רב גדול המשגיח בעשיית הצוקא"ר של פסח שראה פועל אחד טבל חתיכת פת בעת שהרב המשגיח העלים עין ממנו והרב המשגיח אסר כמה פכרות מן הצוקא"ר מחמת זה ובנדאי יש חשש פירורין ובפירורין יש חשש דאורייתא דחצי שיעור אסור מן התורה וכבר פתב הטורי זקב ביו"ד ריש סי' ק"ד והספיקו עמו האחרונים דלאו דוקא שרץ אלא כל יבש בלח או לח ביבש הוי פלא נתערב והוי פבעין והוא פתב ליישב דברי הברכי יוסף מקושית החתם סופר דאי משום פירור חמץ היה אפשר למפור לנכרי חוץ מדמי איסור שבו אבל משום חשש חוזר ונעור אסור אף למפור לנכרי פדכתב הרמ"א ועליה קאי הברכי יוסף: ועל כל פנים לענין אכילה יש בו חשש דאורייתא משום פירורי חמץ דשכיחין גם בפאבריקי"ן הגדולים פי גם ביורות דבש שמבשלין אותו שכיח זה [וזה קורא אותו הברכי יוסף יערות דבש] וכמו שהבאתי מהמעשה שסיפר הרב המשגיח הג"ל ואם פו פשיטא דאין להאמין ליקח אלא ממי שיודעין אותו שמוחזק בכשרות כמו שכתב הרמ"א בסי' קי"ט ובפרט שאפשר לומר דטועה ומורה היתר שסובר שאין צריך השגחה, פולי האי דאז בנדאי בעינן מןמחה טפי דהא שורש דין הרמ"א הוא מהרמב"ם שלמד מדאמרין בעבודה זרה ד' ט"ל ע"ב אין לוקחין ימ"ח מח"ג אלא מן המןמחה ודייקו לומר מןמחה להורות דאף מןמחה לא סגי אלא בעי מןמחה דהיינו בקי ומנוסה נמי כבח"מ סי' ג' וכבר האריך התבואת שור בכור שור בעבודה זרה שם דבאיסור דאורייתא בעי מןמחה מדינא ובאיסור דרבנן מתקנת הגאונים הוא שגורו בכרמות על זה וכל שפן באיסורין של חמץ דחמיר טפי וכן הוא מקדמת דנא דדבר כזה נמסר בידי הרבנים הגדולים ומןמחה דפקיע שמיייהו ומי יסמוך על איש מורה הקופץ בראש שלא נודע שמו וטבעו וטובו ובפרט בדור הזה דשכיחי מורים והורים שאין לסמוך עליהן זהו טעמי ונימוקי ועתה הנה הלוקחים צוקא"ר לפסח משלמים ביוקר כדי שיהיו מןמחה משום חשש ואם החנוני מטעה בזה את הלוקחין מלבד האיסור האמור למעלה עוד גונב דעת הבריות וגניבת ממון אלו תנורף דב"ק: ומה שנוהגין בזמן הברציר לתת בתוך היין צוקא"ר של שאר ימות השנה כדי להמתיקו אם רשאים לשותותו בפסח אחר שייסגנו אותו קודם הפסח כתב הרב השואל בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק סי' רמ"ו פי בצוקא"ר שלנו אין בו חמץ ואינו אסור אלא משום חומרא ואם פו בתערוכת פי האי גוונא איפא למימר דשרי וכתב שבאיזה מקומות נוהגין היתר לשותות יין כזה בפסח והשיב הנה אמת שבצוקא"ר שלנו אין בו חשש תערוכת חמץ אלא דמפל מקום פתב הברכי יוסף בסי' תמ"ז דצריך לייזהר לפי שהאומנים טובלין פתן בשעה שמבשלים אותו ולמאן דאמר חוזר ונעור אסור ובשלחן ערוך סי' תס"ז סעיף ח' בהגהה פסק דאינו אסור תערוכתו וכתב שם בחק יעקב אות כ"ג דצוקא"ר אינו אסור תערוכתו אפילו בפחות מששים רק בלא תערוכת אוסרין אותו ואם פו לכאורה גם בנדון הג"ל יש להתיר: אף אחר העיון אין הנדון דומה לראיה שהרי ביו"ד סי' קי"ב דין י"ד קיימא לן דתערוכת פת של נכרי מותר ואפילו הכי קיימא לן שם דשאור של נכרים פינון שהוא מתקן את הכל הוא עיקר ומילתא דלטעמא עביד לא בטיל ובמגן אברהם סי' תמ"ב סק"ט הביא בשם הטור דמעמיד חשיב כבעיניה וביו"ד ריש סי' צ"ח הוכיח הפרי חדש דשאור עדיף מדבר המעמיד ואם פו פינון דאפילו בדמאי ושאור של נכרים מילתא דעבידא לטעמא חשיבא

כִּאֲפִילוֹ הִיא בְּעֵין הַכִּי נָמִי בְּסִפְק מִשְׁהוּ חֲמִיץ דְּאָסוֹר בְּעֵינֶיהָ וְלֹא הִתִּירוּ אֶלָּא תַעֲרוֹכֶת אֲבָל מִקְלָתָא דְעֵבִידָא לְטַעְמָא כַּהֲצוּקָא"ר שְׂפָא לְתַמְנָן הֵינֵן הֵוִי כְּבַעֲיָנִיהָ וְאָסוֹר הֵינֵן וְנִרְגַּשׁ מִמָּה שְׂפָתַב הֶרֶמ"א בִּי"ד ס' צ"ח סְעִיף ח' דְּמִלַּח וְכִינְצָא מְדַבְּרִים דְעֵבִידֵי לְטַעְמָא אִם אָסוֹרִים מִחֲמַת עֲצָמָן אִין בְּטָלִים בְּשֵׁשִׁים וּמִשְׁמַע דְּצוּקָא"ר דְּאִינוּ אָסוֹר מִחֲמַת עֲצָמוּ אִף דְעֵבִיד לְטַעְמָא בְּטָל וְכַתֵּב דְּלֹא דְמִי לְדַהֲתָם דְּכִינּוֹן דְּמַעֲיָקְרָא הִנֵּה בְּצוּקָאָר שְׁיַעוֹר לְבַטְלוּ וְאִפְּלוּ הַכִּי אָסְרוּ מִשּׁוּם חוּמְרָא אִפְּלוּ אִין לְחוּשׁ אֶלָּא לְמִשְׁהוּ אָסוֹר דְּלֹא פְּלוּג וְאִם נִתִּיר בְּחֻשׁ מִשְׁהוּ יִתִּירוּ גַם בְּחֻשׁ יוֹתֵר מִמִּשְׁהוּ וְכִינּוֹן דְּלְטַעְמָא עֵבִיד הֵוִי כְּעֵיקָר וְכַרִּיב הַדְּבָר וְלֹא בְּטָל: וְהִבִּיא מַה שְׁנַחֲלִקוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּחֻמְצָא שְׂמִילָאוּהוּ בִּינּוֹן הַמְעוֹרֵב עִם הַצוּקָא"ר דְּהֶרֶב אֵלֶיהוּ זוּטָא אוֹסֵר מְלִשְׁתוֹתוֹ בְּפִסְחָא וְהֶרֶב חֶק יַעֲקֹב בְּסִי' תַמ"ז ס"ק ל"ד כְּתֵב דְּאִם סָנְנוּ קוֹדֵם פִּסְחָא שְׂרִי וְהֶרֶב חֶמֶד מִשְׁהוּ הַשִּׁיגוּ דְמָה יוֹעִיל סִינּוֹן בְּצוּקָא"ר שְׁנַמְס וְהִנֵּה לְמִים וּבְאֵלֶיהוּ רַבָּה ס' תַס"ז ס"ק כ"ג בִּיאָר פְּנִנְתוֹ [שְׂבִסְפָר אֵלֶיהוּ זוּטָא] דְלֹא מִטַעֵם הַצוּקָא"ר אָסֵר הַחֻמְצָא אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁהֵינּוּ עִם הַצוּקָא"ר נִתְבַּשְׁלוּ בְּכִלֵי חֲמִיץ וְאִם פֶּן בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ לְפַעְמִים יֵשׁ לְחוּשׁ גַם פֶּן לְמָה שְׂפָתַב הָאֵלֶיהוּ רַבָּה דְהַצְוּקָאָר רִגִּילִין לְשֵׁרוֹתוֹ בְּכִלֵי חֲמִיץ וְאִם שְׁהָה מַעַת לַעַת הֵוִי כְּמִבְּשָׁל וְאִפְּלוּ אִם אִין לְחוּשׁ אֶלָּא מִצַּד הַצוּקָא"ר לְפִי דְבָרֵי הַחֶמֶד מִשְׁהוּ נִרְאָה דְכָל שְׁנַעֲשֵׂה פֶן מַדַּעַת אִינוּ בְּטָל וְאָסוֹר בְּצוּקָא"ר אֲמָנָם לְהָאֵלֶיהוּ רַבָּה נִהִי דְסוּבֵר דְאִפְּלוּ נַעֲשֵׂה מַדַּעַת לְשׁוּם תִּיקוּן בְּטָל וְנִקְרָא תַעֲרוֹכֶת וְלַעֲנִין צוּקָא"ר מוֹתֵר מִיְהוּ פִּשׁוּט דְדוּקָא בְּחֻמְצָא דְאִין הַצוּקָא"ר עֵבִיד לְטַעְמָא הוּא דְסוּבֵר פֶּן אֲבָל בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ דְהַצוּקָא"ר בָּא לְהַמְתִּיקוּ נִרְאָה דְלְכֹלֵי עֲלָמָא חֻשִׁיב כְּבַעֲיָנִיהָ וְסִינּוֹן חֻזְרֵתִי עַל כָּל הַצְּדִידִים לְמִצּוֹא הֵיטֵר וְלֹא מִצְּאָתִי: וְכַתֵּב עוֹד הֶרֶב חֶמֶד סוּפֵר שֶׁם דְּהִיּוּרָה שְׂמִבְשָׁלִים בָּהּ הַסוּקָא"ר כָּל הַשְּׁנָה אִם בָּא לַעֲשׂוֹת סוּקָאָר לְפִסְחָא צְרִיכָה הַגְּעֵלָה בְּהַכְּשֵׁר גְּמוּר בְּלִי שׁוּם קוֹלָא אֲמָנָם הַדְּפוּסִים [שְׂמַעְרִין לְתוֹכֵן הַסוּקָאָר] שְׁהֵם חֶרֶס וְהָאֲנָן אוֹמֵר שְׂאֵי אִפְשָׁר לְקַנּוֹת חֲדָשִׁים בְּשׁוּם אֲנָפֵן הִנֵּה אִף שְׁהֵם כְּלִי שְׁנֵי מְכָל מְקוֹם הַסוּקָאָר אִף שְׁנַמְס וְנִשְׁפָּף מִיּוֹרָה כְּמִים מְכָל מְקוֹם רְתִיחָתוֹ בְּדָבָר גּוּשׁ יוֹתֵר מִפִּינְפָּא דְאָרוּזָא דְבִירוּשְׁלָמִי בְּטוֹר שְׁלַחַן עָרוּף יו"ד ס' ס"ח שְׂמִנָּה הוּצִיאוּ הָא דְדָבָר גּוּשׁ לֹא מוֹעִיל כְּלִי שְׁנֵי וְאִם אִפְשָׁר לְמִלְאוּתוֹן גְּנוּמְרֵי הֶרֶי טוֹב וְאִם אִי אִפְשָׁר גַם בְּזָה פִּינּוֹן דְעַל כָּל פְּנִים סִפְק הוּא אִם עָרְבוּ קִמַח וְאִם עָרְבוּ הָא אִיפָּא ר' יוֹנָה דְמַתִּיר מִפְּנֵי שְׁנַתְהַפְּףָה וְנַעֲשֵׂה דְבִשׁ וְגַם כְּבָר עָבְרוּ עַל הַפְּלִים מַעַת לַעַת וְנוֹתֵן טַעַם לְפָגֵם קוֹדֵם פִּסְחָא קוֹדֵם שְׁעַת אִיסוּרוֹ וְאִיפָּא הַפִּסְדָּא מְרוּבָה הִנֵּה מְקוֹם לְהַקֵּל וְלְסַמּוֹךְ עַל בַּעַל הָעֵיטוֹר שְׂבִטוֹר יו"ד ס' קכ"א לְהַכְּשִׁיר כְּלִי חֶרֶס הַפְּגוּמִים מֵאִיסוּר דְרַבְּנָן לְהַגְעִילָם שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים בְּרוּתְחִים וְזָה נִקְיִל לְחוּשׁ לְהַפְּסֵד הָאֲנָן אֲבָל אִם אֲנָמְנִים אֲחֵרִים עוֹשִׂים בְּהַכְּשֵׁר דְּפוּסִים חֲדָשִׁים אוּ מְלֻבְּנִים אִם פֶּן הַקּוֹנִים יְחוּשׁוּ לַעֲצָמָם וְיִקְנוּ מֵאוֹתוֹ סוּקָאָר שְׁהִתִּירוּ בְּרִינַח וְלֹא מִזָּה שְׁלֹא הוֹתֵר אֶלָּא מִשּׁוּם הַפִּסְדָּא מְרוּבָה עַכ"ל מְדַבְּרִיו נִרְאָה דְמִשְׁמַע לִיהָ דְלֹא הִקְלָה הֶרֶב הָעֵיטוֹר בְּקִדְרָה שְׁל חֶרֶס שְׂאִינָה בַת יוֹמָא לְהַכְּשִׁירָה בְּהַגְעֵלָה שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים אֶלָּא אִם בְּלוּעָה מֵאִיסוּר דְרַבְּנָן וּבְנִדּוֹנוֹ גַם פֶּן אִף דְּהַחֻשׁ הוּא מִשּׁוּם חֲמִיץ דְּאָסוֹר מִן הַתּוֹרָה בְּכָל זֶה אַחַר שְׁיֵשׁ צְדִידִים הַנְּ"ל חֻשִׁיב לִיהָ כְּאִיסוּר דְרַבְּנָן וְנִסְמוּךְ עַל סְבֵרַת הֶרֶב הָעֵיטוֹר וְכו' פֶּן נִרְאָה מְדַבְּרִיו וְאִנְכִי לֹא יַדַּעְתִּי מָנָא לוֹ לְהַבִּין פֶּן בְּדַעַת הֶרֶב הָעֵיטוֹר דְּמַדְּבָרֵי הַרִיב"ה בְּסִי' קכ"א מִתְבָּאָר דְאִף בְּקִדְרָה שְׁל חֶרֶס שְׂבִלְעָה אִיסוּר תּוֹרָה סוּבֵר דְכְּשִׂאִינָה בַת יוֹמָא דְהַמְתַּבְּשָׁל בְּתוֹכָהּ הוּא טַעַם לְפָגֵם וְאָסוֹר לְבַשָּׁל בָּהּ מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם גְּזָרָה אִטּוּ בַת יוֹמָא פִּינּוֹן שְׁעַתָּה אִינָה אָסוּרָה אֶלָּא

מדרבנן נכשרת בהגעלת שלשה פעמים כדאמרין בירושלמי פֿרק בתרא דתרומות גבי תרומה בזמן הזה והרשב"א סובר להחמיר באיסורין שיש להם עיקר מן התורה דאין למדין מתרומה ויש סוברים דגם לשאר איסורין דרבנן אין למדין ועיין מה שהבאתי בדין זה באריכות בקונטרס זה במערכת הה"א אות י"ט ואולי אין לשונו מדקדק וכונתו לומר דבעל העיטור מתיר להכשיר כלי חרס בשלשה פעמים פֿינן שהיא עתה מדרבנן לפי שאינה בת יומא: ומה שכתב משום חומרא דדבר גוש דלא מהני ביה כלי שני הנה חומרא זו אין הכל מודים בה והרב הפלתי בסי' ק"ה סק"ו מסיק לה בצ"ע ודחה ראית רש"ל גם הרב מוהרש"א [בן רעק"א] בגליון שלו ביו"ד סי' צ"ד על דברי הרב שפתי פהו סק"ל אף הוא הנה מתכוון להכריח מסי' תמ"ז ס"ג במגן אברהם ס"ק ט' דלא כחומרא זו.

גם הרב החתם סופר גופיה בחיו"ד סוף סי' צ"ה הכריח מתוספות זבחים צ"ו ריש ע"א ומדברי הר"ן בפֿרק כל שעה גבי ספינים דבעו כלי ראשון משום דזמנין דמעיל להו בדודי דבשרא והוי ליה כעין פֿפא דליתא לחומרא זו וכתב שקבל ממורו הגאון להקל בדבר גוש לעת הצורך וכן מתבאר דעת הגר"א בבניאורו לסי' ק"ה ס"ק י"ז גם הרב קהל יהודה בדר"כ ע"א מסיק דברי רש"ל בקש"א מההיא דהנחתן לחמיטה שהקשה הגר"א והרב יד דוד בסי' ק"ה הגהת הטור אות י"ג ציין לעיין בזה בספר שערי דעה בסק"ג ואין מצוי אצלי לראות דב"ק ושמ הביא דברי הרב חנת דעת בסי' צ"א ס"ק ח' בחידושים דדבר גוש אינו מתקרה מתתאה ואם נפל עליו דבר אף אחר שהושם על מקום צונן אוסר.

אבל מקל מקום אינו יכול לבלוע מתתאה הצונן אלא פֿדי קליפה. ודוקא דבר גוש פֿמו בשר אכל אורז ודחן שהוא צלול ונשפף אין לו דין דבר גוש אם לא שאינן צלולין.

ולפי השערת דעתי הענייה רתיחת הסוקאר אין לה דמיון כל פֿה לבשר וכיוצא ודמיה לאורז ודחן הצלולים ואפילו תימא דחשיב דבר גוש ממש מקל מקום יש להתיר כשיש צדדים להקל דהיא גופא חומרא והבו דלא לוסף עליה ואם פֿן פֿינן שפנדון זה איפא פֿמה צדדים להקל פֿמו שכתב החתם סופר [דשמא לא ערבו קמח ושמא נעשה דבש וגם הפלים אינם בני יומן] הנה ראוי להתיר לכל אדם ולא להחמיר אם יש אומנים אחרים ואף שבחת"ס יו"ד שם כתב דבעיקר מחלוקת זו אין נפקא מינה כולי האי דאנו נוהגים להחמיר אפילו בכלי שלישי כל זמן שהיז סולדת בו אם לא בהפסד מרובה ויש עוד סברות להתיר ובכל זה אם אפשר להכשיר הכלי ולשהות הכלי חרס מצריכים הכשר ושהוי ולפעמים להגעיל הכלי חרם שלשה פעמים אחר השהוי דכל מה שאפשר לעשות בהיתר עושים ואז כשיש הפסד מרובה ועבדינו כל טצדקי הנ"ל בנדאי יש להקל בדבר גוש דכדאי הרמ"א לסמוך עליו וכו' עי"ש מקל מקום בנדון דידן נמי פוילהו איתנהו דאיפא הפסד מרובה וסברות הנ"ל להקל ושהוי שפכר עבר מעת לעת והגעלה שלשה פעמים ואם פֿן למה לא יאמר הרב להתיר בפשיטות בסתם.

ואנכי לא ידעתי. ובאמת עתה על פי דברי הרב מי שלבו נוקפו לא יקנה מאומן זה ומסתמא הכל יעשו פֿן מאחר דשכיחי אומנים אחרים ונמצא הפסיד את האומן הנה ואין לומר שהאומן שפנדונו הנה ערבי ולא חשש להפסד שלו דאם פֿן לא הנה לו לצרף צד

דְּהַפְסָד מְרוּבָה בְּנִדּוּנוֹ כָּלֵל סוּף דְּבַר לְפִי דַעְתִּי הָרַב הַנּוֹ"ל לְגִנְדֵל חֲסִידוֹתוֹ הַגְּדִישׁ אֶת הַסָּאָה לְהַחְמִיר יוֹתֵר מִדְּאֵי וּבַעֲיָקֵר חוּמְרָא דְּדְבַר גּוֹשׁ עֵינֵן בְּמָה לְשַׁרְשְׁמֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס אֲסִיפֵת דִּינִים בְּמַעְרַכְתָּהּ אֹת ל"ד ב"ס"ד: וְהָרַב בֵּית שְׁלֵמָה בְּשׁו"ת א"ח סי' צ"ז הָאָרִיף מְאֹד בְּעֵנְיָן זֶה וְהֵבִיא תְּשׁוּבַת הַחֲתָם סוּפֵר הַנּוֹ"ל וְתַמָּה עָלָיו לָמָּה הַחְמִיר כָּל כֶּף דָּאָף אִם נִחוּשׁ כְּהַסְוֹקָאָר שְׁעוֹשִׂים בְּכָל הַשָּׁנָה שְׁמַעְרָבִים קָמַח הַרְבֵּה שְׁאִין בְּהַסְוֹקָאָר שְׁשִׁים כְּנִגְדוֹ עַל כָּל פְּנִים כְּנִגְדוֹ מָה שְׁבָלוּעַ בְּהִיּוֹרָה מִן הַקָּמַח יֵשׁ בְּהַסְוֹקָאָר הַזֶּה שֶׁל פֶּסַח [שְׁאִין בְּהַ שׁוּם תַּעְרוּכָתָהּ כִּי נַעֲשִׂיתָ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל לְשֵׁם הַחֵג] שְׁשִׁים כְּנִגְדוֹ אוֹתוֹ מְעַט הַקָּמַח דְּהָא קוֹדֵם הַפֶּסַח לֹא שְׁיִיף חֲתִיכָה נַעֲשִׂיתָ נְבִלָה אָמַר הַמַּחְבֵּר וְאֲנִי הִדַּל אוֹסִיף לְהַפְלִיא עַל הָרַב חֲתָם סוּפֵר כִּי מְצָאנוּ לוֹ שְׁנַשְׁתַּמֵּשׁ בְּסִבְרָא זֶה בְּחֲתָם סוּפֵר א"ח סי' ק"ך וְנ"ל.

הֵנָּה מִשׁוּם שְׁאִין שְׁשִׁים כְּנִגְדוֹ כָּל הַפְּלִי יָפָה כָּתַב הַגָּאוֹן מַחְצִית הַשָּׁקֵל ס' תנ"א סק"מ שְׁאִין הַשָּׁכֵר כְּנִגְדוֹ חֲמִץ כִּי אֵינּוּ נַעֲשֶׂה מַחְמִץ לְבַד אֲלָא יֵשׁ בּוֹ מִים וּמִינִים אֲחֵרִים אִם כֵּן נִגְדוֹ חֲלָק הַחֲמִץ שָׁבוּ אֲפִילוֹ יִהְיֶה מַחְצִיתוֹ יֵשׁ לוֹמֵר הַפְּלִי שְׁשִׁים נִגְדוֹ וּמִי הַגְּעֵלָה אִין נַעֲשִׂים נְבִלָה קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ ע"כ"ל אִם כֵּן כְּמוֹ כֵּן נֹאמַר בְּהַסְוֹקָאָר דְּאֲפִילוֹ אִם לֹא הִיָּה שְׁשִׁים בְּהַסְוֹקָאָר נִגְדוֹ הַקָּמַח שָׁבוּ מְכָל מְקוֹם נִגְדוֹ חֲלָק הַקָּמַח שְׁנִבְלָעַ בְּהִיּוֹרָה מִהַסְוֹקָאָר שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה וְדֹאֵי יֵשׁ בְּהַסְוֹקָאָר הַזֶּה שֶׁל פֶּסַח שְׁשִׁים נִגְדוֹ וְלָמָּה תִּאָּסְרוּ פְּלִיטָתוֹ אֶת הַסְוֹקָאָר שֶׁל פֶּסַח: וְעוֹד כָּתַב [בְּבֵית שְׁלֵמָה] דְּאִין לוֹמֵר דְּטַעַם הַחֲתָם סוּפֵר מִשׁוּם שְׁפִינּוֹן שְׁהִישְׁרָאֵל עוֹמֵד וּמַכְשִׁיר לְפֶסַח אִיסוּר לְבַשֵּׁל בְּהִיּוֹרָה בְּלֹא הַגְּעֵלָה מִשׁוּם דְּאִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחֻלָּה דְּכִינּוֹן דְּבִשְׁעָה שְׁעוֹשִׂין הַסְוֹקָאָר בְּפֶסַח עֲדִינּוֹ הוּא שֶׁל הַנְּכָרִי אִין שְׁיִיף אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחֻלָּה דְּכָל הַנַּעֲשֶׂה בִּיד נְכָרִי הוּא דִיעֵבַד [בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִיִּים בְּמַעְרַכְתָּהּ הָאֵל"ף אֹת ש"ס [בְּשִׁדֵי חֲמֵד ח"א] כְּתַבְתִּי קֶצֶת בְּעִיקָר דְּבַר זֶה דְּמָה שְׁנַעֲשֶׂה בִּיד נְכָרִי לֹא שְׁיִיף בּוֹ מִשׁוּם בִּיטוּל אִיסוּר לְכַתְחֻלָּה וְכֵן לַעֲנִין זֶה וְזֶה גוֹרֵם דְּאִיסוּר לְכַתְחֻלָּה וְגַם עַל דְּבָרֵי הָרַב בֵּית שְׁלֵמָה הִלְלוּ כְּתַבְתִּי שֵׁם [בד"ה אַחַר זְמַן רַב הַשְּׁגָתִי וְכו'] עי"ש [ש] וְצִדַּד לוֹמֵר דְּטַעַם הָרַב חֲתָם סוּפֵר דְּנִהֵי דְּבִשְׁעָה שְׁיֵשׁ הַרְבֵּה סוּקָאָר נִימוּסַת בְּהִיּוֹרָה יֵשׁ שְׁשִׁים נִגְדוֹ מְעַט חֲמִץ הַנְּבִלָע בּוֹ מְכָל הַשָּׁנָה מְכָל מְקוֹם הָרִי שׁוֹאֲבִין מִהִיּוֹרָה מְעַט מְעַט בְּכָלִי נְחוֹשֶׁת כְּדִי לִיתֵן בְּהַדְּפוּסִים וּכְשֶׁנֶּשְׂאָר מִהִיּוֹרָה מְעַט וְהוּא עֲדִין רוֹתַחַת כְּמַקְדָּם וְאוֹלֵי אִין בְּהַ שְׁשִׁים נִגְדוֹ כָּל הַבְּלוּעַ וְכו' וּמְכָל מְקוֹם יֵשׁ לְהַקְלֵ דְּאִיכָּא כְּמָה סְפָקוֹת וְכו' וְהָאָרִיף קֶצֶת בְּזֶה.

וְשׁוּב כְּתַב דְּכָל הַפְּלִפּוּל הַזֶּה אֵינּוּ אֲלָא אִם בָּאִים לְבַשֵּׁל בְּהִיּוֹרָה שְׁהִיא בֵּת יוֹמָא מְבִישׁוּל הַסְוֹקָאָר שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה דָּאִם אֵינָהּ ב"י אִין צָרִיף לְכָל זֶה דְּכָלִי שְׁאִינוֹ כֵּן יוֹמוֹ מוֹתֵר בְּדִיעֵבַד וּמָה שְׁנַעֲשֶׂה בִּיד נְכָרִי הוּי דִיעֵבַד.

וְאָף שְׁבַדְבְּרֵי הָרַב חֲתָם סוּפֵר מְבִישׁוּל דְּמַצְרִיף לָהּ הַגְּעֵלָה אָף בְּאֵינָהּ בֵּת יוֹמָא צָרִיף לוֹמֵר דְּבַעֲבוּבָדָא דִּידְנָהּ הִנָּה הַפְּאָבְרִיק מִיִּשְׂרָאֵל וְאֵז בְּאֵינָהּ ב"י אִיסוּר לְכַתְחֻלָּה אֲבָל אִם הַפְּאָבְרִיק הוּא מְנְכָרִי חָשִׁיב דִיעֵבַד וּמוֹתֵר בְּלִי שׁוּם הַכָּשֵׁר לְבַשֵּׁל בְּהַ לְפֶסַח עַל יְדֵי שְׁמִירָה מְעוֹלָה לְפֶסַח.

וְאָף אִם הִיּוֹרָה בֵּת יוֹמָא מִן הַדִּין אֵינָהּ צָרִיכָה הַגְּעֵלָה וְלָכֵן הֵיכָא דְּאִי אֲפָשֵׁר בְּהַגְּעֵלָה אוֹ שְׁיֵשׁ טְרַחָא אִין לְהַחְמִיר וְעוֹד בְּאָר שֵׁם בְּרֵאשׁ הַסִּימָן שְׁאִם הִיָּה צָרִיף הַגְּעֵלָה מִן

הדין לא הנה מועיל להן הגעלה לפי שבהדפוסין יש בהם ציפוי מבפנים באיזה היתוך או מזוככות או מחרס שאין מועיל להן הגעלה.

ועוד פי ההגעלה אינה פדין שאינה אצל האש ואינה מעלה רתיחה וכו' ואלה תנרף דב"ק שאם רוצים לבשל סוקאר לפסח אחר שעברו מעת לעת מבישול הסוקאר של כל השנה והפאבריק הוא של נכרי יכולים לבשל בה בלא שום הכשר ואם היא בת יומא או שהפאבריק הוא של ישראל מן הדין אין צריף שום הכשר רק אם אפשר בלא טנרחה הרבה געיל היורה והדפוסים עי"ש שצונה להרב השואל שיחקור על זה מרב פ' ומרב פ' שהם מכשירים לעשות סוקאר של פסח בפאבריק של האדונים וכו' מה דעתם בזה ושיודיעהו דעתם ואנחנו לא נדעמה השיבו הרבנים ההם בזה על כל פנים דעת הגאון המחבר היא פאשר כתבתי: ומר ברין דרבינא [הרב חתם סופר] בשו"ת כתב סופר בסי' פ"ז האריף גם כן בנדון זה ויפה פח הבן להקל שאין צריף להגעיל הדפוסים והוא שגשאל הרב גל הסוקאר שנעשה בשמירה יפה ליום טוב של פסח והגעלת הכלים בהשגחת הרב אלא שהדפוסים אי אפשר להגעיל כי יושחתו בהגעלה אבל בכל השנה כן הוא דרפם שמנקים ומדיחים הדפוסים אחר שנוטלים הסוקאר מתוכם ולא נשאר בהם אפילו כחודל ואופן שמריקים הסוקאר לתוך הדפוסים הוא ששואבים הסוקאר מן היורה עי"י קערות של נחונשת ומן הקערות שואבים על ידי כפות של נחונשת ומן הכפות אל הדפוסים של נחונשת וראה הרב השואל דברי הרב חת"ס להתיר עי"י הגעלת הדפוסים ג' פעמים אף אי אפשר להגעילם כי יושחתו ושאל מהרב כתב סופר אם היתר בלא הגעלה ובתשובתו כתב דרוב צדדי היתר שהנזכר בחת"ס לא שייכי בנדון דידן דמה שכתב דעל כל פנים ספר הוא אם ערבו קמח זה פתב קודם שראה מ"ש בברכ"י שהפועלים טובלים פתם דאחר שראה דבריו החמיר גם בשהיה ואף שהרב חיד"א כתב שלא כל המקומות שונים בזה ויש מקומות שמקפידין על זה ואין טובלין פתם ואם כן במקומותינו הוא ספק אם מקפידים בזה.

אמנם ראה בתשובה מאהבה סי' קכ"ו מעיד בגדלו שבעיניו ראה שעושים כן ובלי ספק שראה בפראג ומסתמא כן הוא גם במקומינו ואין לעשות סניף להקל משום ספק עד שיתברר דנשתנה הענין מקמות שהיה וממילא גם צד ההיתר על פי דעת הר"י שהדבש מהפך מה שנותנים בתוכו אנדא ליה כמובן ועל הטעם משום שהיורה שעושים בה עתה סוקאר לפסח כבר אינה בת יומא ונותן טעם לפגם קודם, הפסח מותר קשה לסמוך דאם הפאבריק של ישראל פשיטא דאסור לבשל לכתחלה ככל קזרה שאינה בת יומא אם בת יומא ואף אם הפאבריק הוא של נכרי כיון שעושה הנכרי אדעתא דישאל יש לעיין והביא תשובת הרדב"ז ח"ג סי' תקמ' ופלפל בדבריו וסיים דכל זה כשעושה הנכרי במקרה בשל ישראל וכל שכן בשל עצמו פדי להרויח אבל בנדון שלנו שמלאכתו קבועה בכל שנה לעשות סוקאר לפסח לישראלים לבד ומשגיח עומד עליו ויושב ומשמר אפשר דדמי לאומר לנכרי בשל לי בשלך ואסור ואפילו עושה הנכרי גם לדעתו להרויח בו אסור משום גזרה דאינה ב"י אטו ב"י ומלבד כל זה אין לנו הקל משום נותן טעם לפגם לחוד.

אָמנם מאַחר דלכל היותר אין בהדפוסים אלא משום עירווי דמבשל רק פדי קליפה וקרוב
שיש בכלי ששים נגד קליפת הפלי וכתב הפרי מגדים במשפצות סוף סי' צ"ח [בד"ה
עוד פש גפן לברורני] דאם בשל בדיעבד בכלי שבלע ע"י עירווי בלי הגעלה התבשיל
מותר דמסתמא יש בכלי ששים נגד קליפת הפלי והוא הדין נמי דשרי הסוקאר העשוי
קודם פסח וכו' אבל לכתחלה אסור לבשל בה וכו' ומכל מקום בנדון שלנו דאיפא תרתי
לטיבותא דנותן טעם לפגם וגם קרוב דיש ששים נגד קליפת הפלי יש לסמוך על שיטת
התוס' בפסחים דף ל' [ד"ה ולישהינהו] דמשהו ונוטל"ף מותר לבטל לכתחלה ואפילו
לישראל יש להתיר דליפא משום ביטול איסור כל שכן לקנות מהנכרי אפילו אחר שפבר
עשהו נוסף על זה כי נשפה ע"י עירווי מפלי שלישי לדעת מוהרי"ל שבט"ז סי' צ"ב
סק"ל והט"ז חולק עליו.

ועיין ש"ך ק"ז ובגן עדות הפסח סי' צ"ב ובמשפצות זהב שם גם יש לצרף דהוי ג' נותני
טעם בר נותני טעם הגם דנקיטינו דחמץ קודם פסח לא מהני נ"ט בנ"ט עיין מג"א סי'
תנ"א דבג' נותני טעם מקילין ועוד כתב בשם הרב השואל שהוסיף מדעתו צד היתר
בנדונו שהדפוסים הם של נחנשת על פי שיטת רבינו ירוחם שפש"ך סי' ס"ח ס"ק ל"ג
דכלי נחנשת אינו בולע ע"י עירווי והרב המחבר כתב דשפיר קמוסיף דאף דהרב ש"ך
דחה שיטת רבינו ירוחם בשתי ידים האריף הרב ליישב שיטתו והרשב"א בתורת הבית
הארון בית ד' שער א' מביא שכן היא שיטת בעל העיטור וחלק עליו.

וכן הש"ך הביא כמה ראשונים דחולקים עליו. ולפי מה שכתבתי על פרחין גם הרמב"ם
אינו סובר פמותו [עיין לעיל במערכת הה"א אות כ"ג בד"ה הן אמת מה שכתבתי
בענייני על דבריו אלו] ומכל מקום כתב דבנדונו דיש בלאו הכי כמה צדדי היתר הראו
לסמוך עליהם ובצירוף שיטת הר"ב העיטור ורבינו ירוחם בטח לבי לא אירא להתיר
לכתחלה לעשות הסוקאר בלי הגעלת הדפוסים אחר הנקיון היטב אפילו
כשהפאבריקאנט הוא ישראל ומכל מקום מהיות טוב אם אין הפסד מרובה להניח מן
הצד צוקאר הראשון [כוננתו שלא יאכלו בפסח מהסוקאר הראשון אם אין הפסד מרובה]
דיש גם פן לתלות דיצא כל הבלוע בבישול ראשון עכ"ל ולמודעי אני צריף כי אחר זמן
רב ראיתי שפבר קדם וזכה ידידי הגאון מנחת משה יצ"ו להדפיס תנורף דברי הרבנים
חמם סופר ובית שלמה הנז"ל בקצ"ר אמיץ בקונטרס חקת הפסח אשר לו עי"ש בדין
מ"ט על טוב יזכר שמו ועל כל פנים אין מדרש בלא חידוש פי אני ההדיוט העמקתי
הדברים ואתה לכה ברבקה לזכות את מי שאין אצלו ספרי דבי רב ה"ל ואנכי העירותי
על דב"ק להעיר און שומעת: ועל מה שפרצו גדר באיזה מקומות שאינם בני תורה שאין
מחזקים את ההו"ט צוקאר הנעשה בלא הכשר לחמץ ואין מוכרים אותה לנכרי קודם
הפסח כמו שמוכרים שאר החמצים ומחזיקים אותה בחנות ומוכרים אותה לנכרים בחול
המועד פסח התמרמר על זה הגאון מוהר"א הורוויץ אבד"ק וויען בשו"ת יד אלתר סי'
כ"ב והבאתי תנורף דב"ק בסי' ב' אות ח"י עי"ש: עתה ראיתי קדוש אהד מדבר בכחא
דהיתרא מר ניהו הגאון בית מאיר בחלק או"ח שגנפס מקרוב והלא פה דבריו בסי' תס"ז
[על מה שכתב הרמ"א בסעיף ח' וצוקאר אסור לאכלו ולהשהותו] וצוקאר וכו' עיין
האחרונים ואני מעיד מפי אנשים ישרים וכשרים שהיו עושים ההו"ט צוקאר לרא על
פי המנהג שאסור לאכלו אם לא נעשה בכשרות על ידם והמה העידו שפאמת אין שום

חשש אם נתערב בו מידי כי לא בלבד שאין צריך לשום תערובת זולת לדם כדי שיתלבן כדאיטא ב"ד אלא אדרבא אפילו הנמצא לפעמים תוף הדק שקורין פריין צוקאר כמו שערות או צרורות עפר אשר ממנו עושין ההוט צוקאר על ידי בישול בכרלין ובדנציג הקא בישול זה טבעו שיפלוט אותו הפסולת חוצה על ידי הרתיחה שקורין שוי"ם שתמיד עומדין העושין ומנקים ונהמא זו עד לא נשאר מאומה תוכו ואפילו אילו היה תוף הפריין צוקאר פירור לחם טבע הבישול לפלוט ומפל שפן שאין לחוש לשום עירוב קמח בכינון אף גם העידו שיש להאומנים פלים מיוחדים למלאכת בישול זה באופן שלולא שחששתי לדברים המותרים ואחרים וכו' הייתי מתירו באכילה להדיא פי לדעתי ההוט צוקאר יותר פשר ממה שפבר נוהגים היתר לאכול הפריין צוקאר שפא בחביות ממרחק על פי מה שרואין בכרלין והקא שעושים ההוט צוקאר ממנו ועיין בספר נ"ב כי בזה יש על כל פנים חשש מה הפועלים עכומ"ז העוסקים ופתם בפיהם אלו נפל פירור תוכו אינו מנוזר מה שאין פן בהוט צוקאר אף חשש זה אינו פנ"ל רק מטעם הנ"ל נמנעתי והנחתי במנהגם אבל באמת אינו אלא מנהג בטעות כי הדורות שלפנינו לא היו בקיאים במעשהו כדנראה מהט"ז עכ"ל: כ בדין גידולי חמץ מי שזרע חמץ בפסח פסק הגאון חתם סופר דגידוליו אסורין והשיג עליו הגאון דק"ק אלונא בעלי שומר ציון [מכתב מ"ח ומ"ט] מאי שנא מאגוז של ערה דאם נטע מותר ותו דבחליפין עצמן פתבו התוספות במס' ע"ז ד' ס"ב ד"ה יאות דאם אחר שנאכל האיסור הנאה נתנו לה איזו דבר בחליפי האיסור הנאה החליפין מותרים ועוד דהוי זה וזה גורם ומפח זה קבע להלכה בחליפי חמץ בפסח מותרים ותלמידיה דמין החתם סופר מר ניהו הגאון מוהר"ם שיק בחלק א"ח סי' ר"ט תמה עליו איך מלאו לבו לפסוק פן בלתי שידחה ראיה המפורשת שהביא החתם סופר מנדרים ד' מ"ז ע"ב אודילמא חליפין כגדולין דמי דמבואר דגידולי קונם אסורין ולא קשיא מהא דאגוז של ערלה שפבר תירץ מרן פסח משנה בסוף פרק ו' מהלכות נדרים דקונם שאני דהוא דבר שיש לו מתירין דאינו בטל וגם זה וזה גורם אסור ומזה הטעם גידולי חמץ בפסח דלא בטיל [או משום שהוא דבר שיש לו מתירין או משום דחמיר איסורו] אסורין בפסח והאריף עוד להוכיח ולקיים דברי רבו החתם סופר ובסי' ר"ח האריף לבאר ולברר דין ביעורי איסורי הנאה הנקברים והנשרפים עי"ש דב"ק: כא) מעשה ששלחו יין שרף של פסח על ידי נכרי בלי חותם כלל לעיר אחרת וקבלו הישראלי וכבר נתן הלוקח דמים למוכר קודם לכן מהו הדין תשובה יש לדון בזה הרבה ובקצרה זה פתרונו היין שרף אסור לשמות בפסח עיין יורה דעה קי"ח חבית וצריף שני חותמות יע"ש ושפא החליף העכומ"ז ושטה המוכר ונהוט והחליף בפפר ביי"ש חמץ ואף ערב פסח עד הלילה אין תקנה לבטל היי"ש זה בששים של יי"ש פסח דאף ספק תורה אין מבטלין ואי בטלו אסור ושפא חמאה דקיל איסורו מאד ושאר טעמים עש"ך יו"ד קט"ו אות כ"ח פן פתב הגאון פרי מגדים בסי' תמ"ה במשבצות סק"ד [בד"ה מעשה] והנה מה שכתב דהוי ספק תורה ואף ספק תורה אם בטלו אסור וכו' נראה דזה תלוי באם יי"ש חמץ ביי"ש של פסח מיקרי מין בשאינו מינו ולקמן בסי' ה' אות ל"ז פתבתי קצת בזה בס"ד עי"ש: והנה עובדא ביי"ש של פסח שנשלח על יד עגלון נכרי מחותם בחותמת מלמעלה וכשלו העגלון באכסניא נכרי עשה בעל אכסניא נקב קטן בהחבית וגנב שנים עשר אוקיס יי"ש וקלקל החותם ופתח הדא"ב מעט בכדי שיוכל לזוב היי"ש דרף הנקב

שְׂצִיטָה וְכֵן נִמְצָא אַחַר כֵּן הֵי"ש הַגָּנֵב אֶצֶל בַּעַל אַכְסֵנְיָא שְׁגָנֵב מִהַעֲגָלוֹן נִשְׁאֵל הַגָּאוֹן
שְׂאִילַת שְׁלוֹם מִהַדְרָא תַנְיִנְיָא סִי' קמ"ז אִם יֵשׁ לְהַתִּיר הֵי"ש הַנִּשְׁאָר בְּחֵבֵית לְפִסַּח
וְהַשִּׁיב דְּסִתִּימַת הַדָּא"ב אִם חָבֵל קָשׁוּר בּוֹ נִחְתִּיכַת מִקַּל תְּלוּי וְקָשׁוּר בְּרֵאשׁוֹ וְנִתְּוֵן לְתוֹךְ
חֵבֵית אֲשֶׁר עָשָׂה בַּעַל הֵי"ש לְמַעַן לֹא יוּכַל לְהוֹצִיא הַדָּא"ב לְמַעַנָּה לֹא אוֹכַל לְעַמּוֹד עַל
פִּי מִכְתָּבוֹ עַל אֲנֻפְנֵי עֲשִׂייתוֹ וּבָאֵם בְּאַמַּת נַעֲשָׂה בְּאֲנֻפְןָּ אֲשֶׁר לֹא הָיָה בְּאֲנֻפְשׁוֹת לְהוֹצִיא
הַדָּא"ב בְּלִתֵּי הַפְּרָה טוֹבָה וְדָאֵי חֲשִׁיב זֶה לְסִימָן וּכְחוּמָם אֶחָד וְעַם הַחֲתִימוֹת שְׁלֹמְעֵלָה
הָיָה פְּחוּמָם בְּתוֹךְ חוּמָם וְאִין שְׁיִיף לֹא מֵרָחֵק בְּזֶה מִיְלֻתָּא דְלֹא רְמִיָּא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ [דְּאַפִּילוּ
בְּאַמְרֵי בְּרִי לִי אִין לְסִמּוֹן עֲלִיו] דְּהָא מִתְּחִלָּה בְּכִיוּן עָשָׂה זֹאת לְהִיּוֹת לְסִימָן וְלְחוּמָם וְגַם
אַחַר כֵּן רְמִי אֲנֻפְשֵׁיהּ לְרֵאוּת אַחֲרֵיו וְנִמְצָא בְּטוֹב כְּמִקְדָּם וְאִם כֵּן אִין לְחוּשׁ לְמַעְרוֹבָת
חֲמִץ כָּלָל וְאִם לֹא נִחְשׁוּב זֶה כְּחוּמָם אֶחָד עַל כָּל פְּנִים כִּינּוּן שְׁהֵיָה חֲתוּם לְמַעַלָּה הַדָּא"ב
הָיָה חוּמָם אֶחָד וּבְדִיעֵבַד סְגִי בְּחוּמָם אֶחָד כְּמִבְּנָאָר בִּי"ד סִי' קי"ח וְאִף שְׁנִתְקַלְקַל הַחוּמָם
אַחַר כֵּן עַל יְדֵי הַגָּנֵב עִם כָּל זֶה אִין לְחוּשׁ לְמַעְרוֹבָת יי"ש חֲמִץ שְׁהַחֲלִיף לְהִנְאָתוֹ דְּלִבְעַל
אַכְסֵנְיָא וְדָאֵי אִין לְחוּשׁ דְּהָא חֲזִינוּ שְׁגָנֵב וְנִרְאָה בְּכִלְיוֹ וְלֹא הַשְּׁלִים הַחֲסָרוֹן וְאִם הָיָה
רוּצָה לְיַחַח עוֹד הָיָה גוֹנֵב יוֹתֵר וְגַם לְהַעֲגָלוֹן אִין לְחוּשׁ שְׁמָא הַחֲלִיף דְּקוֹדָם שְׁנַעֲשָׂה
הַגָּנֵיבָה כִּינּוּן שְׁהֵיָה חֲתוּם עַל כָּל פְּנִים בְּחוּמָם אֶחָד הָיָה יָרָא לַעֲשׂוֹת מְרָמָה לְקַלְקַל הַחוּמָם
כֵּן יְהֵיָה נִתְפָּס כְּגָנֵב וְאַחַר שְׁנַעֲשָׂה הַגָּנֵיבָה וְדָאֵי אִין לְחוּשׁ שְׁהַחֲלִיף מִמֶּנּוּ לְהִנְאָתוֹ דָּאֵם
הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְמַל בּוֹ מַעַל הָיָה אֲפָשָׁר לוֹ לְגָנוֹב גַּם לַעֲצָמוֹ וְלְתַלּוֹת גַּם זֶה בְּהַב הַקּוֹדָם
וּבְפִרְטָא אִם יִטְעַמוּ הֵי"ש שְׁבַחֲבֵית וְיִהְיֶה שְׁוֹה בְּטַעְמוֹ לְהֵי"ש שְׁנִמְצָא אֶצֶל הַגָּנֵב וְדָאֵי
אִין לְחוּשׁ כָּלָל לְזֶה וְעִינֵין בְּשִׁפְתֵי כֶהֵן סִי' צ"ח דְּבִטְעִימַת יִשְׂרָאֵל שְׁפִיר סְמִכִינוּ וְעִי"ש
בְּפִרֵי מִים וּבְסִפְרֵי מ"ב וְגַם אִם מְדִידַת הַגְּרָאדִין מְכּוּוֹנִים כְּמִקְדָּם גַּם כֵּן יֵשׁ לְסִמּוֹן שְׁלֹא
נַעֲשָׂה שׁוּם עֲרָמָה וְתַעְרוֹבָת דָּאֵם הָיָה שׁוֹפֵף בּוֹ יי"ש חֲמִץ לֹא הָיָה הַגְּרָאדִין מְכּוּוֹנִים וְגַם
בְּלֹא הֵכִי אִין לְחוּשׁ לְמַעְרוֹבָת יי"ש חֲמִץ דָּאֵם רָצָה לַעֲשׂוֹת עֲרָמָה הָיָה שׁוֹפֵף מִים
לְמַלְאוּת הַחֲסָרוֹן וְלֹא יי"ש שְׁדַמְיוּ יְקָרִים לְכֵן יֵשׁ לְהַתִּיר הֵי"ש בְּפִסַּח בְּלִי שׁוּם חֲשֵׁשׁ
וּפְקָפוּק כָּלָל: וּבְשׁו"ת בֵּית יִצְחָק לִידִידֵי הַגָּאוֹן מִפְּרָאמִישְׁלָא וְעַתָּה אַבְד"ק לְבוֹב יצ"ו
בְּחֻלְק יו"ד ח"ב הַנִּדְפָּס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ רֵאִיתִי בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן סִי' ט"ו שְׁנִשְׁאֵל עַל חֵבֵיתִי
יי"ש שְׁלִוּוּיוּיטִץ שְׁנִשְׁלַחוּ עַל יְדֵי נְכָרֵי וְנַחְסֵר מִהַמְּדָה הַרְבֵּה וְגַם נַחְסֵר שְׁלֵשָׁה גְּרָאדִין
וְיֵשׁ נֶקֶב בְּחֵבֵיתִין שְׁיִכּוּלִים לְהַשְׁלִיף שָׁם מִים אוֹ מִשְׁקָה אַחַר מַה דִּין הֵי"ש הָיָה לְשִׁתּוֹתוֹ
בְּפִסַּח וְהַשִּׁיב הִנֵּה מְבֹאָר בְּפִרֵי מְגִדִים סִי' תמ"ה דְּבִשְׁלַח חֵבִיּוֹת יי"ש בְּלִי חוּמָם אֶסוּר
דְּחִיּוּשִׁינּוּ לְאַחֲלוּפֵי וְשָׁם כָּתַב דֵּי"ש פִּסַּח בֵּי"ש חֲמִץ הָיָה מִינּוּ מִשְׁאֵינּוּ מִינּוּ אִם כֵּן בְּנִדּוֹן
דִּידִין דֵּי"ש מְקוּם לְחוּשׁ שְׁשִׁפְף דְּבַר מַה לְתוֹכָהּ הָיָה כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּלֹא חוּמָם וּקְצַת גֵּרַע
מִבְּלֹא חוּמָם וְשָׁם לֹא חֲזִינוּ רִיעוּתָא וְהָכָא כִּינּוּן שְׁנַחְסֵר הַגְּרָאדִין מַה שְׁאִין יֵן דְּרַף שְׁיַחְסֵר
כָּל כֵּן וְדָאֵי עָשָׂה הַנְּכָרֵי דְּבַר מַה ע"כ חִיּוּשִׁינּוּ אַחֲלוּפֵי אוֹ לְמַעְרוֹבָת יי"ש פִּשׁוּט חֲמִץ
וּמַה שְׁאוּמְרִים דְּלָמָּה וְחוּשׁ לְאַחֲלוּפֵי דָאִין מְרוּיַח בְּזֶה הָרִי יֵשׁ לֹא מֵרָחֵק דֵּי"ש שְׁלִוּוּיוּיטִץ
עֲדִיף יוֹתֵר לְשִׁתּוֹת וְלִכֵּן הַחֲלִיפוּ דְּהָרִי הַפְּרִי מְגִדִים חֲשֵׁשׁ לְזֶה וּם אִין לְהַתִּיר מִשׁוּם סְפַק
סְפִיקָא שְׁמָא לֹא עֵינֵיב וְשְׁמָא יֵשׁ שִׁים שְׁהָרִי גַם בְּהַדְּפִרֵי מְגִדִים שְׁיִיף סְפַק סְפִיקָא זֶה
וּמִכָּל מְקוּם אֶסוּר הֵי"ש וְעַל כֵּן רְחִינּוּ כִּינּוּן דְּחֻמְמִים אֶסְרוּ לְשִׁלּוֹחַ בְּלֹא חוּמָם מִחֲשֵׁשׁ
אַחֲלוּפֵי לֹא מִהֵנִי סְפַק סְפִיקָא וְהוּא הַדִּין הָכָא זֶה שְׁיֵשׁ רִיעוּתָא לְפִנֵּינוּ חִיּוּשִׁינּוּ לְרִיעוּתָא
וְאִין לְהַתִּיר מִשׁוּם סְפַק סְפִיקָא וּבְאַמַּת אֵלּוּ הָיָה בְּקִי בְּטַעֲמָה וְלֹא מֵרָחֵק בּוֹ טַעַם יי"ש

חמץ הנה מותר בטעימה דאטעימת ישראל סמכינן אבל מי יודע אם אחד בקי בזה ועוד דהרב חות דעת פתב בסי' צ"ח סק"ב לדידן לא מהני טעימה רק ששים עיי"ש על פן אין בקדי להתיר יי"ש לפסח אולי יהיה שם בקי בטעימה וידע שאין בו תערובת בל להתיר אחר פה על ידי ביטול בכמה חביתין ליתר שאת פנ"ל ובמה שכתב על פי ספק ספיקא עיין במה שרשמתי בריש סי' ב' אם בפסח מהני ספק ספיקא: (כב) בדבר אשר נוהגים לצבוע היין האדום בקדי להיות אדום ביותר וטבע הצבע הזה אשר אינו נימוח אם ביי"ש או בראה"ם אם מותר לשותו בפסח שהט"ז א"ח סי' תקי"ג כתב דחזו"ת לא בטיל וכן נראה דעת הש"ך יו"ד סי' ק"ב הנה מלבד שבמנחת יעקב כלל ע"ד חולק דעתו דדוקא בביצה שלבנו בה מאכל דאיכא חזו"ת וטעמא אבל חזו"ת בלבד לאו כלום הוא וכן דעת הפרי חדש שם בלאו הכי לא דמי לההיא דהתם החזו"ת היא מגוף האיסור הביצה האסורה אבל בנדון דידן החזו"ת הוא מהצבע והיי"ש אינו בא אלא בקדי שיהיה הצבע נימח ונימס והחזו"ת אינה מהיי"ש אלא מהצבע והצבע בעצמו אין בו חשש חמץ אלא דמצד תערובת היי"ש גופיה יש לדון לאסור משום שהוא חריף והני פמילתא דעבידא לטעמא דלא בטיל וכדכתב התקם צבי ועיין בפרי מגדים מזה ואף שפספרי סי' מ"ב [פונתו לפי הנראה לספר שאילת שלום מהדורא קמא ואינו אצלי] דחיתי דבריהם בטוב טעם ודעת בכל זאת משום חומרא דפסח אין להקל כי אם לצורך גדול ויש לחקור בזה כמה יי"ש אשר יבא בחביות יי"ג ועיין בספרי שם פן כתב הגאון שאילת שלום במהדורא תננינא סוף סי' קע"ז: (כג) בדבר הציגאריא שנותנים בתוף הקאפ"ע נשאל הגאון מוהר"ם שיק בחלק א"ח סי' ט' אם רשאי לעשות פן בכל ימות השנה שאומרים שהאמן נותן לתוכו שומן וגדול אחד אסרו והרב השואל שם תמה שהרי אנו רואים שאין בו טעם וגם נפגם כעין שאמרו במלח שנותנים בתוכו דם שכתב הרמ"א ביו"ד סי' קל"ד דשרי משום שנפגם והשיב דנדאי יש חשש גדול וכבר נתבאר עדות מפמה אנפנים בקיאים שהרבה מוסיפין ונותנים בו שומן בעת תיקונו כדי להרויח שלא יצטרכו ליתן הרבה מהשרשים והשרפים של הציגאריא והנה דעת הרשב"א שפמגן אברהם סי' תמ"ב סוף סק"א דכל שעיקרו בא לתמן אינה דבר אינו בטל בששים דהוי כדבר המעמיד וכן הביאשם בשם הר"י והמחצית השקל בסי' תמ"ז ס"ק מ"ה הקשה על הצמח צדק ביין שתקנו בחלב חטה מדברי הרשב"א והרי"ו הנ"ל ותירץ דבההיא דצמח צדק בא לתמן רק המראה ולא הטעם ותליא בפלוגתא אי חזו"ת מילתא ובדרבנן סמכינן להקל אבל בבא לתמן הטעם וכהו הוא עשייתו אינו בטל לדעת הרשב"א וסיעתו ואם פן בהו ציגאריא שתחלת עשייתו ותיקונו כהו הוא אף אם יש ששים אינו בטל ושקיל וטרי בגוף תשובת הרשב"א שהביא מרן הבית יוסף ביו"ד בסוף סי' קל"ד שוב הביא ראיה להרשב"א מדאמרינן בעבודה זרה ד' ל"ג מאן דשדא מילתא בחמרא מותר משום דאזיל לאיבוד ואמאי לא אמרו טעמא משום דבטל בששים או משום דנותן טעם לפגם אלא נדאי משום שפך דרו עשייתו לא בטיל ובההיא דסי' קל"ד מיירי שהדם והחומץ תיקונו כהו ואינו בטל ולכהו צריך טעם דנפגם ונפקא מינה שאם נתערב אחר כהו במקום שמשבית [או] אם אינו נפסל לגמרי הוי כפגום ולבסוף השבית דאסור בסי' ק"ג ואם פן בהציגאריא פיון שזה עשייתו ותיקונו אינו בטל ומה שכתב השואל דנותן טעם לפגם לו יהי כדבריו מפל מקום אם משבית לבסוף אסור ולכן בנדאי יש חשש גדול בציגאריא

וגם ההיתר שכתב הרמ"א ביו"ד סי' קי"ד סעיף יו"ד שאם יודע שאחד אינו מערב מותר ליקח מכולם [כל שלא ידוע בנדאי שעירב בו] דתלינו לקולא אין שינוי פאן דנהי שיש פאבריקין שעושים על ידי ישראל עומד על גביו בדייקטש לאנד אלו הם ניפרים בפני עצמם והרבה יש לפלפל בכל דב"ק אף אינו מענייננו עתה במקום הזה [ולא הבאתי זאת אלא פהצעה אל מה שאכתוב להלן בשמו לענין הציגאריא בפסח] וכבר ראיתי שתי תשובות באריכות בענין הציגאריא לשאר ימות השנה בסוף ספר שבילי דוד חלק יו"ד אחר ההשמטות וקו"א על יו"ד מהגאון המספר וממר בריה ונשאו ונתנו הרבה גם על דברי הגאון מוהר"ם שי"ק הנ"ל עי"ש: וכל זה הוא על הציגאריא לשאר ימות השנה שנעשה על ידי עכומ"ז אמןם על הציגאריא הנעשה לפסח ורוצה אמן אחד לחדש לעשותה מצוקער רובין [הוא מין לפת] שמייבשין אותן בשדה ואחר כך מחרכין אותן וטוחנים אותם לעשות מהן ציגאריא על פסח נשאל שם בסי' ר"א ומקום הספק הוא אם הם בכלל פירות יבשים שנהגו במדינות אלו לאסור ושמא נדבק או נפל חמץ בהם והרב השואל פתב שתי סברות להתיר.

א) שעל ידי הטחינה נתבטל ברוב. ב) פיון שאחר כך מחרכין אותם אפטר שנשרף והגאון המספר השיב דסברת החירוף היא נחרכת ולא מהניא מידי נהי דמצד אכילה אינו נאסר אבל נאסר מצד תשביתו כהסכמת האחרונים יעניין במקור חיים וחסד משה ואפילו אם החירוף נעשה כדינו קודם פסח אינו מותר רק בהנאה ולא באכילה כל שפן שיש לחוש שמא לא חרכו יפה יפה כמו שכתבו הפוסקים בסי' תמ"ב ובנדון שלנו הרי לא נחרף עד שאינו ראוי לכלב וגם הוא להתיר באכילה בנדאי אין החירוף מועיל כלום ואף אם סברת המחמירים אינה ברורה כל כך מפל מקום פיון שיש עוד ספק שמא לא חרכו יפה הוי ספק ספיקא לאיסורא דהוי בנדאי איסור והטעם השני שהוא משום ביטול ברוב הנה אם על ידי הטחינה יש לדוננו פלח פלח הא הוי מין באינו מינו ובעי ששים ואם אינם נטחנים דק דק פסלת של קמח אלא נטחנים חתיכות גדולות מקמח והכי מסתברא ובפרט שאחר כך עושים ממנו גוש אחד ואם פן הוי יבש ביבש דבטל ברוב אף אינו מוכן דהרי חזר ונעור בפסח ואף שנותנו לתוף המים וחלב ונעשה לח הרי זה נעשה בפסח דאסור במשהו אפילו בהנאה וכל שפן באכילה וצריך לומר דטעם ההיתר בזה דאינו בכלל פירות יבשים הנזכר במגן אברהם סי' תמ"ז ולא חששו כלל על שום חמץ דלא מחזקינן איסורא ובנדאי מן הדין הוא פן אבל כבר נהגו שלא לאכול שום פירות היבשים אפילו אין להם שום חשש כלל כמו שהעיד הרמ"א ולמה לא יהיה גם זה בכלל הרי קיימא לן בסי' תמ"ז סעיף ה' כל דבר שעשו מתחלה ולא נעשה לשם פסח אין אנו נוהגים לאכול ולשתות אפילו בצוקער עיקר החשש הוא משום הפועלים והחשש הזה על פירור חמץ בעין הוא חשש גדול ביותר ואין שינוי להקל ואם הרבנים המתירים מצאו טעם להתיר איני חולק עליהם רק פתבתי דעתי והיה מקום לחוש על הספין שחזתכין הרובין בשעה שמייבשים אותם אבל שמעתי שאין צריך ספין לזה ויצא הדבר בהיתר מהרבנים מובהקים והבותר יבחר אלו תנרף דב"ק: כד) יין שנתערב בו יי"ש חמץ מותר להוציא מהיין יי"ש לפסח לפי מה שכתבתי בספרי להלכות תערוכות בסי' צ"ח ס"ק כ"ה בנתערבו תבלין דאיסור עם תבלין דהיתר שבטלין בששים פיון דאין נותנים טעם בהם הגם דנראה דהיי"ש בהיין אינו בטל פיון דנותן בו כדי לחזקו ולהטעימו מפל מקום

בהי"ש שיוצא מהיין שפיר בטל הי"ש של חמץ בששים ומותר גם לכתחלה להוציא ממנו י"ש על פסח ואין זה מבטל איסור לכתחלה דהא אינו מערבו כדי להוציא ממנו י"ש על פסח רק מערבו כדי לשותתו בכל השנה וכעת שבא להוציא ממנו י"ש אינו עושה דבר רק הוא מתבטל ממילא והוא יותר היתר מפירות שהתליעו שמותר להוציא מהם י"ש הגם ששם הוא דבר הנעשה מעצמו וכאן הוא מערבו בידיים מכל מקום תחלת העירוב לא הנה על מנת פן ואף הטורי ז"ה שאוסר בסי' פ"ד להוציא מהם י"ש ה"א איהו סבירא ליה יותר מזה דחמץ שנתערב קודם פסח בפחות מששים מותר להוסיף עליו עד ששים כדי לאוכלו בפסח אף זה ברור דצריך שיהיה בהי"ש שיוצא מהיין בעצמו ששים נגד הי"ש המערב בהיין זה ונחשוב לפי ערה הי"ש שעירב מתחלה בהחבית דהא מהיין אינו יוצא כל כף י"ש ומהי"ש המערב בו מסתמא יוצא כולו ואם פן צריך שיהא בהי"ש היצא מהיין ששים נגדו פה דבר האיש אדוני האר"ש הגאון מוהרי"ל לאנדא יצ"ו בספרו יד יהודה להלכות שחיטה בהשמטות דף קמ"ד [לסימן צ"ח ס"ק כ"ה:] (כה) תבשיל שנאסר מחמת משהו חמץ בפסח אם מותר בפסח לשנה הבאה עיין לקמן בסי' זו אות ב' מה שהבאתי שם לענין תבשיל ולענין כלי שנאסר מחמץ משהו: כו) חולה שאין בו סכנה שצווי לו הרופאים לשותות מי אורז שנקלה מקודם בתנור עד שנתרחק הרבה ומקום שנטלו האורז הוחזק שם מעט גרגרים של תבואה מחמשת המינים ועתה בדקו בהקלויים ולא נמצא בהם מהגרגרים רק שיש ספק אולי מחמת שנקלה הרבה בתנור עד שנתרחק אי אפשר להפירם וגם נשתמשו מהם קודם הפסח נשאל על זה ידי הגאון אבד"ק לוצין יצ"ו בספרו היקר אבן שתיה סי' י"ט אי רשאי לשותות מהם בפסח ובתשובתו הביא מה שכתב הגאון אברהם בסי' תס"ז ס"ק ג' בשם המרדכי דחטים שנתבקעו ונתערבו בין חטים פשרים ואינם נפירים שאם אכלו מהם מקצת קודם הפסח מותר לאוכלם בפסח כדאיתא ביו"ד דעה סי' ק"י באיסור שנתערב ברוב היתר יבש ביבש ונפל אחד מן התערובת לים הותרו כולם לאוכלם שנים שנים והרב מקור חיים בסעף קטן ג' הרבה להקשות בזה דשאני התם ביו"ד דמייירי שלא נתערב רק חתיכה אחת של איסור או שתיים בחתיכות של היתר אז שייך לומר דמה שנפל אפשר שהיא היתה של איסור דהא אפשר שיזדמן פן שלא נפל רק האיסור אבל פאן בחטים הרבה חמוצים שנתערבו בין שאר החטים אין סביר לומר שכל החטים החמוצים שבפרי נתקבצו כולם למקום אחד ומהם דוקא אכל קודם הפסח דהחוש מכחיש זאת והביא ראיה מפרק שני דמעשר שני וכו' ועל זה האריך הרב המחבר הנ"ל יצ"ו לברר וללבן דברי המרדכי והגאון אברהם והרבה להביא ראיות לדבריהם דכל שאפשר להיות אפילו במציאות רחוק מאד תלינו להקל משום דאינו אלא מדרבנן דמדאורייתא ברובא בטיל וגם האריך לדחות ראיות הרב מקור חיים: ומסיק לנדון הנשאלה הנ"ל כיון שכבר אוכלו הרבה מהם קודם הפסח תלינו דמה שאוכלו של איסור אכלו ועוד שכבר תרכו אותן קודם זמן איסור עד שאין ראויין לאכילת אדמואף שבחמץ בעינו דוקא עד שאין ראוי לפלג כדאיתא בפסחים ד' מ"ה פ"ב פ"ב הר"ן שם לבאר מאי שנא דבנבלה אמרינן שאינה ראויה לגר לאו נבילה היא ונהרי נותן טעם לפגם שרי אף בפסח גופיה ותיירץ דטעמא דחמץ שראוי לחמץ בה עיסות אחרות מתבאר מדברי הר"ן דחמץ שנה לשאר איסורים דכשאינו ראוי למאכל אדם פקע איסורא מיניה ומה שהחמירו בחמץ הוא משום

כִּינּוּן שְׂרָאוּי לְחַמֵּץ בַּה עֵיסָה אַחֲרַת עֲדִינּוּן שֵׁם אֲנֹכֶל עָלָיו וְאִם כֹּן בְּגִדוֹן הַשְּׂאֵלָה הַגָּל כִּינּוּן שְׂאוֹן רְאוּיִין לְחַמֵּץ בְּהוּ עֵיסוֹת אַחֲרוֹת וְגַם אִין רְאוּיִין לְמֵאֲכֹל אָדָם וְדֹאֵי אִין עוֹבְרִין עָלֵיהֶם וְאִף לְהָרָא"ש שְׂאוֹסֵר בְּאֲכִילָה חֲמֵץ שְׂחָרְכוּ הֵתָם הוּא מְשׁוּם דְּאֲחַשְׁבִּיהַ לִיהַ כִּינּוּן שְׂרוּצָה לְאֲנֹכְלוּ וּמִחַשְׁבֹּתוֹ מְשׁוּי לִיהַ לְשִׁבְחָ דְּאִף דְּבַנְשִׁבַע שְׁלֵא אוֹכֵל וְאֲכָל עֶפְר פֶּטוּר הִינּוּ מְשׁוּם דְּאֲכִילָה בְּנֹדֵאֵי לֹא הָוֵי רַק מֵאַחַר שֶׁהוּא רוּצָה בְּזָה לֹא גֵרַע מִהֲנָאָה וְנֵאָסֵר לוֹ מְשׁוּם הֲנָאָה וְאִם כֹּן בְּגִדוֹן דִּידוֹן כִּינּוּן דְּלֹא עֵינְרְבוּ בְּגִידִים אֱלֵא מִמִּילָא נְתַעְרַב אִף לְהָרָא"ש שְׂרִי דְּהָא לֹא אַחַשְׁבִּיהַ וְגַם אִין לֹא הֲנָאָה מִגּוּף הַחֲמֵץ לְכֹן מְנֹתֵר לוֹ לְשִׁתּוֹתָם: וּמַעִין זֶה פֶּתַב הָרַב רַמ"ץ בַּא"ח ס' כ"ח עַל מַה שֶּׁהֵבִיא שָׁם בְּשֵׁם שׁו"ת בֵּית אֶפְרַיִם בְּטַעַם הַיְתֵר חֶלֶב בְּפֶסַח מִבְּהֵמוֹת שֶׁל נֹכְרֵי שְׂאוֹכְלוֹת חֲמֵץ בְּפֶסַח דְּכִינּוּן שֶׁחֲמֵץ הוּא שֶׁל נֹכְרֵי שֶׁהוּא מְנֹתֵר לוֹ הָוֵי כְּחָרְכוּ בְּזִמְנֵן הַיְתֵר דְּמְנֹתֵר אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ וְכו' דְּאִין לְהַקְשׁוֹת דְּסוּף סוּף אִיסוּר בְּאֲכִילָה כְּדַכְתַּב הָרָא"ש וְכו' דְּשְׂאֵנֵי הֵתָם כְּשֶׁאוֹכֵל דְּבַר הַנְּחָרְף מִחַשְׁבִּיבוּ לְאֲכִילָה אֲבָל בְּגִדוֹן דִּידוֹן אִינוּ אוֹכֵל דְּבַר הַנְּחָרְף רַק הַחֶלֶב עַכ"ל וְנִרְאִין הַדְּבָרִים קַל וְחֻמְרֵן לְגִדוֹן הַגָּל שְׂאוֹן לְחֹוֹשׁ מְשׁוּם אַחַשְׁבִּיהַ: זָף) אַחַד הָיָה לוֹ אִסְעֵנ"ץ [אֲמָרוּ שֶׁהוּא כְּמוֹ אִיסְפִּירִיט שֶׁל חֻמְצָן] שֶׁל יַיִן בְּתוֹף כְּלֵי שֶׁהָיָה בוֹ יַיִן שְׂרָף וְאַחַר כֹּף נִתַּן מִהַסְעֵנְץ לְתוֹף שְׁנֵי חֲבִיּוֹת שֶׁל יַיִן רַב קוֹדֵם פֶּסַח וְהַיַּיִן הַיּוֹתֵר מְשֻׁשִׁים אִם יִהְיֶה מְנֹתֵר לְשִׁתּוֹת הַיַּיִן בְּפֶסַח וְנ"ל שְׂאוֹן רְאוּיָה לְשִׁתִּיהַ וַיֵּשׁ אִיסוּר עֵינּוּן בְּמַגֵּן אֲבָרְהָם ס' תנ"א סוּף ס"ק ל"ט דְּלֹא מִהַיִּי הַגְעֵלָה לְחֲבִיּוֹת שֶׁל יַיִן שְׂרָף וְעֵינּוּן בְּמַגֵּן אֲבָרְהָם ס' תמ"ז ס"ק ל"ד אִם אֲמָרִינּוּן כְּבוֹשׁ בְּכֵלֵי וט"ז שָׁם סק"ט דְּמִקְוֵינּוּן מְשׁוּם דְּמִכְּלֵי מְקוּם בְּשַׁעַה שְׁנַעֲשֶׂה כְּבוֹשׁ כְּבָר נַעֲשֶׂה פְּגוּם עֵינ"ש וְזֶה לֹא שִׁינְיָה אֲצֵל יַיִן שְׂרָף דִּידוּעַ שְׂאוֹן נַעֲשֶׂה לְפָגַם גַּם אִם יִהְיֶה חֲבִיּוֹת יֵשֶׁן וְגַם הָיָה נִרְאָה לִי כִּינּוּן דְּהַסְעֵנְץ הָיָה מְקַבֵּל טַעַם שֶׁל יַיִן שְׂרָף כִּי צָרִיכִים לְשַׁעַר כְּנֶגֶד כָּל הַחֲבִיּוֹת שֶׁהָיָה כְּבוֹשׁ וְהַסְעֵנְץ נוֹתֵן לְתוֹף יַיִן טַעַם וְגַם הַיַּיִן שְׂרָף נוֹתֵן טַעַם לְשִׁבְחָ בְּתוֹף הַיַּיִן וְע"כ אִיסוּר וּמִצְאָתֵי כְּעַת בַּפּמ"ג לט"ז בס' תנ"א סקכ"ז ד"ה וְהַיָּה מַה וְכו' שְׂאֵם נְתַעְרַב יַיִן שְׂרָף בְּעָרַב פֶּסַח לֹא מִהַיִּי ס' דְּחֻזַּק וְנוֹתֵן טַעַם עֵינ"ש וְשִׁמְחַתִּי שְׁזֻכִּיתִי לְכוּנּוּן אֱלֹהֵי דְּבָרֵי הַרְה"ג נִפְתָּלִי סוּפֵר בְּסִפְרֵי לִיקוּטֵי בֵּית אֶפְרַיִם בַּח"ת ד' ו' אוֹת י"ד: כַּח) הָא דְּקִינָמָא לֹן דְּבַלְחָ בְּלַח אוֹ לַח בְּיַבֵּשׁ לֹא אֲמָרִינּוּן חוּזֵר וְנִיעוּר אִינוּ אֱלֵא כְּשֶׁנִּבְלַע הַטַּעַם וְנִתְפָּשֵׁט וַיֵּשׁ שְׂשִׁים אִז מִהַיִּי הַבִּיטוּל קוֹדֵם פֶּסַח שִׁיְהִיָּה מְנֹתֵר גַּם בְּפֶסַח כִּינּוּן שְׂכָבֵר כְּלֵה הַטַּעַם וְנֵאָבֵד הַמִּמֶּשׁ וְאִינוּ בְּעוֹלָם אֲבָל דְּבַר יַבֵּשׁ שְׂבַלַע חֲמֵץ בְּכָדֵי נוֹתֵן טַעַם יֵשׁ לוֹמֵר דְּחוּזֵר וְנִיעוּר בְּפֶסַח בְּפָרְט כְּשֶׁמְבַשְׁלוּ בְּפֶסַח וְסִיּוּעַ לְזָה דְּבַחַק יַעֲקֹב ס' תנ"א סק"ד בְּדִין מִצָּה שְׁנִטְלָה מִהַתְנַוֵּר בְּרַחַת שֶׁל חֲמֵץ שְׂפֶתַב הַמַּגֵּן אֲבָרְהָם שָׁם דְּנִתְבַטַּל חֵד בְּתָרֵי וְכַתַּב חַזַק יַעֲקֹב דְּהַיַּיִנוּ דוֹקָא לְאַכְוֹל עָרַב פֶּסַח דְּבַתוֹף הַפֶּסַח חוּזֵר וְנִיעוּר וְלַכְאוּרָה הָא לֹא הָוֵי אֱלֵא טַעַם דְּלֹא אֲמָרִינּוּן חוּזֵר וְנִיעוּר וְאִם כֹּן אִף בְּפֶסַח לִישְׁתָּרֵי אֱלֵא וְדֹאֵי דְּכָל שְׁנִבְלַע בְּכָדֵי נוֹתֵן טַעַם אֲמָרִינּוּן חוּזֵר וְנִיעוּר וְנִרְאָה שְׁזוֹ דַּעַת הַלְבוּשׁ מוּבָא בְּמַגֵּן אֲבָרְהָם ס' תמ"ז סקל"ח בְּדִין זוֹתִים שְׁנִנְחָתְכוּ בְּסִפִּין חֲמֵץ וּמִזָּה יֵשׁ לְעָרַעַר בְּדִין הַפָּרִי חֲדָשׁ שֶׁהוּבָא בְּחַק יַעֲקֹב שָׁם סק"ד בְּבָצַק שְׁנִמְצָא בְּסֵל שֶׁהָיָה שָׁם מִצּוֹת שְׂרָדוּ אוֹתָם חֵם מִהַתְנַוֵּר שְׂפֶתַב שְׁמֹוֹתֵר גַּם לְחַמְמָם בְּפֶסַח כִּינּוּן דְּלִיכָא אֱלֵא טַעַם בְּעֵלְמָא וּלְפִי מַה שְׂכַתְבִּיתִי אִינוּ דְּמִכְּלֵי מְקוּם כִּינּוּן שְׁלֵא נֵאָסֵרוּ מִהַבָּצַק רַק כְּדֵי נְטִילָה כַּבַּשׁ"ע ס' תס"א סְעִיף ה' מַגֵּן אֲבָרְהָם סק"ב וּבְשִׁיעוּר נְטִילָה וְדֹאֵי אִין שְׂשִׁים נִגְדַּת הַבְּלִיעָה וְשׁוּב שִׁינְיָה חוּזֵר וְנִיעוּר וְתִמְיָה עַל חַזַק יַעֲקֹב שֶׁהַעֲתִיק דְּבָרֵי הַפָּרִי חֲדָשׁ לְהַלְכָה וְסוֹתֵר דְּבָרֵי עֲצָמוּ שְׂבָסִי תנ"א הַגָּל

וְרֵאִיתִי שְׁכֵן כְּתֹב גַּם הַגָּאוֹן רַבֵּינוּ עֲקִיבָא בְּתַלְמוּד הַנְּסֻפְחוֹת לְסֵפֶר דְּו"ח רַע"א תְּשׁוּבָה
ה' ע"ש וּבְמִקְוֹר חַיִּים ס"י תמ"ז ס"ק ט"ז פֶּן כְּתֹב בְּשׁו"ת חַיִּים שֶׁל שְׁלוֹם לְהַגָּאוֹן אַבְד"ק
בְּאֵשְׁתֵּישָׁאן יצ"ו בסי' ס"ט [בד"ה איבְּרָא] וְסִיגִים שֶׁם דְּהֵינּוּ דְּנִקְא בְּנֹדַי מַה שְׁאִין כֵּן
בְּסִפְקָא שְׁמָא אִין כָּאן אִיסוּר כָּלֵל אַף תּוֹף הַפְּסַח מִן תְּרַם מְסַפֵּק סְפִיקָא שְׁמָא אִין כָּאן אִיסוּר
וְשְׁמָא הֶלְכָה כְּהַסוּבְרִים דְּלֹא אֲמַרִינּוּ חוּזֵר וְנִעוּר בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ: כֵּט) מִצּוֹת שֶׁיֵּשׁ סְפֵק שְׁמָא
נָפֵל עֲלֵיהֶן י"ש חֲמֵץ מַה דִּין אֲכִילְתֹּן בְּפִסַּח רְשָׁמְתִי לְקַמֵּן בְּסִי' י"ד אוֹת כ"ט: סִימָן ד'
בְּעֵנֵן דְּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם חֲמֵץ.

א) חֲטָה אוֹ שְׁעוּרָה שְׁנִמְצָאָת בְּזֶפֶק הָעוֹף לְאַחַר שֶׁהִבְהִיבוּ אוֹתוֹ מִסְקֶנֶת רַבָּנָן בְּתַרְאֵי כְּפִסַּח
מָרָן ס"י תס"ז ס"י' דְּהַתְרַנְגְּלוּלַת מִן תְּרַת בְּאֲכִילָה דְּלֹא כְּהַרְבָּנִים בֵּית חֲדָשׁ וּפְרִי חֲדָשׁ עֵינֵן
לְהַרְבָּנִים מְגוֹן אֲבָרָהֶם וְטוּרֵי זֶהָב וְחֶק יַעֲקֹב וְנָהָר שְׁלוֹם וְשִׁלְחָן גְּבוּהָ שֶׁם וְכֵן סְתָמוּ
הַרְבָּנִים מוֹהַר"ש זֶלְמָן בְּש"ע שְׁלוֹ ס"י תס"ז אוֹת ס"א וְחַיֵּי אָדָם סוּף כָּלֵל קכ"ג וְלֹא חֲשׂוֹ
לְהִבִּיא סְבֵרַת הָרַב בֵּית חֲדָשׁ כָּלֵל ע"ש וְהָרַב מוֹהַר"א דִּי טוֹלִידוֹ בְּס' מְשַׁנֵּת ר' אֱלִיעֶזֶר
ח"ב בְּשׁו"ת א"ח ס"י ט"ו חֲדִית לֵן הִתְיַרְאָה גַּם לְדַעַת הַרַפ"ח דְּמַחְמִיר וְאָמַר מַר בְּטַעְמָא
דְּמִילְתָא דְּכִינוּן דְּאִין מְנַהֲגִינוּ לְהַבְהִיב בְּקִשׁ וְתַכּוֹן [כְּפִתּוּב בִּי"ד ס"י ס"ח] אֵלֶּא מְנַהֲגִינוּ
לְהַבְהִיב בְּנִיירוֹת דְּקִים וְקִלִּים כְּדִי שִׁיְהִיָּה חֲנוּם הַהִיבְהוּב קַל לְכֵן גַּם הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ מוֹדָה
דְּאִין לוֹ דְּמִיּוֹן עִם מַה שְׁמַהֲפֻכִים הַשְּׁפוּד יַע"ש דב"ק וּבְעֵיקָר דִּין חֲטָה שְׁנִמְצָאָת בְּפִסַּח
בְּזֶפֶק הָעוֹף אֵי חֲשִׁיבָה כְּמַעֲוֹפְלַת הָאָרִיף הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב בְּמַהֲדוּרָא תַנְיִינָא ח"ב ס"י
מ"ד: וְאִם נִמְצָאָת חֲטָה עַל הַתְרַנְגְּלוּלַת בְּשַׁעַת מְלִיחָה עֵינֵן לְקַמֵּן אוֹת כ': ב) הַשְּׁלִיף עֲכוּמ"ז
פַּת בְּתַבְשִׁיל וְלִי נִרְאָה דְּבִשְׁעַת הַדְּחַק יֵשׁ לְהַתִּיר דְּהוּי סְפֵקָא בְּמִידֵי דְּרַבָּנָן וְכָל שְׁכֵן אִם אִירַע
זֶה בְּיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל פִּסַּח דְּהוּי תְּרֵי דְּרַבָּנָן כֵּן כְּתֹב הָרַב חֲכָמָה וּמוֹסֵר ד' קע"א אוֹת
פ' וּמְבֹאָר בְּדַבְרֵי הָרַב בֵּית יְהוּדָה הַגָּו"ל דְּאָף אִם הוּא מְשִׁהוּ אִסוּר וְיֵמָה שֶׁהַתִּיר הָרַב חֲכָמָה
וּמוֹסֵר בְּשַׁעַת הַדְּחַק נִרְאָה דְּדוֹנָקָא בְּמַשְׁהוּ וְאָף שְׁלֹא כְּתֹב כֵּן בְּפִירוּשׁ סְתָמוּ כְּפִירוּשׁוֹ דְּהָא
יְהִיב טַעְמָא מְשׁוּם דְּהוּי סְפֵק בְּמִידֵי דְּרַבָּנָן וְאִם אִין בּוֹ שְׁנֵי אִיסוּרָא דְּאִרְיִיתָא הוּא
וּמְפֹרָשׁ בְּשׁו"ת בֵּית יְהוּדָה הַגָּו"ל דְּאָף אִם הַנְּכָרֵי הַשְּׁלִיף אֵת הַחֲמֵץ לְהַכְעִיס אֵת הַיִּשְׂרָאֵל
לְאַסוֹר לוֹ הַתְּבַשִּׁיל וּבְכִי הָאֵי גְּוֹנָא בְּיִין נִסָּף כְּתֹב הַרַמ"א בִּי"ד סוּף ס"י קכ"ד דְּמִן תְּרַם
אַף בְּשַׁתִּיָּה כְּדִי שְׁלֹא יִרְגִיל בְּכָף מְכָל מְקוֹם בְּחֲמֵץ אִסוּר אַף אִם הוּא מְשִׁהוּ דְּהוּא מְדַרְבָּנָן
כְּמוֹ בְּיִין נִסָּף דְּשִׁאֲנֵי יֵין דְּהוּא בְּכָל הַשָּׁנָה יֵשׁ לְהַתִּיר כְּדִי שְׁלֹא יִרְגִיל בְּכָף אֲבָל חֲמֵץ זְמַן
מוֹעֵט וְעוֹד כְּתֹב כְּמָה טַעְמִים ע"ש: ג) דְּבִשׁ שֶׁהוּבָא בְּחֻבֵיתִין שֶׁל י"ש חֲמֵץ וְרוֹצִים
לְעַשׂוֹת מִהַדְּבִשׁ י"ש לְפִסַּח הַדְּבָר בְּרוּר דְּאִסוּר לְעַשׂוֹת מְמַנּוּ י"ש לְפִסַּח וְאָף בְּחֻבֵיתִין
שֶׁיֵּשׁ סְפֵק אִם הֵם שֶׁל י"ש חֲמֵץ יֵשׁ לְאַסוֹר לְכַתְּחֻלָּה כִּי בַעוּה"ר שְׁמַעֲנֵנוּ כִּי בְּמַדִּינּוֹת
רוֹסְיָא עוֹשִׂין כֵּן לְכַתְּחֻלָּה מְדַבֵּשׁ שְׁנֵיתָן בְּחֻבֵיתִין שֶׁל י"ש חֲמֵץ וְאִסוּר לְבַטֵּל אִיסוּר
לְכַתְּחֻלָּה לְכֵן חֲלִילָה לְהַתִּיר בְּזֶה וְהַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר גַּם הוּא אָמַר שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִזֶּה
וְהָאָרִיף לְעַשׂוֹת תִּיקוּנִים וְהַשׁוֹמֵעַ לְדַבְרֵינוּ יִתְבָּרַךְ כֵּן כְּתֹב הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב נר"ו בח"ג
ס"י קנ"ג וְדַבְרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר שֶׁהַזְּכִיר לְפִי הַנִּרְאָה הֵם בֵּא"ח ס"י ק"ך [בְּשׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב
כְּתוּב ס"י ק"ץ וְלֹא מְצָאֵתִי שֶׁם כְּמוֹ שִׁירָאָה הַרְוָאָה] וְעֵינֵינוּ לְקַמֵּן אוֹת ו' אַחַר שְׁנֵי רַבּוֹת
נִתְּכַפְּדֵתִי בְּס' בֵּית יִצְחָק לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהַר"י"ץ שְׁמַעְלִיקָשׁ אַבְד"ק פְּרָאֲמִי שְׁלֹא יצ"ו וּמַר
נִיְהוּ הָרַב הַשׁוֹאֵל שְׁבִשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב הַגָּו"ל וְכָל אֲשֶׁר כְּתֹב בְּשִׁמוֹ לְמַקְוֹטְעִים הַגָּאוֹן

שואל ומשיב ראיתי דב"ק במילואם בבית יצחק הנ"ל בסי' ס"ז ונשם נרשם תשובת
החתם סופר סי' ק"ך כמו שהוא האמת ומה שמוכן מדברי הגאון שואל ומשיב שהרב
השואל סמך על דברי הגאון חתם סופר ולכן כתב לו שגם החתם סופר הרי הוא אומר
שומר נפשו ירחק וכו' הנה אנכי הרוואה בבית יצחק שם שאחר שכתב שדעת הרבה
פוסקים ביו"ד הי' קל"ה דכלי אינו בולע רק פדי קליפה ויש במה שבפלי ששים נגד,
הקליפה ואף בנכבש מעת לעת סגי בקליפה דכתב הגאון חכם צבי בסי' ע"ה [דלא פמרון
השפתי פהו] וכן משמע ממרדכי בענין מילוי שלשה ימים וכו' ואמנם בפרי מגדים סי'
ק"ה מבואר דכבוש בפלי מבליע ומפליט בכלול ובנודע ביהודה תניינא חלק יו"ד סי' ס"ז
פסק דיי"ש שהוא חריף בודאי בולע בכלול ולפי זה יש להחמיר הנה אחר כל זה כתב
שבחתם סופר סי' ק"ך הורה להקל שהרי אין כל הי"ש חמץ רק יש בו תערובת חמץ
ואין צריך ששים אלא לפי חלק החמץ שבו ונגד זה יש במה שכתוב הפלי ששים וחיליה
מדברי מחצית השקל סי' תנ"א סק"מ אף קשה לסמוך על זה וכו' דיי"ש או שכתב שחייבין
עליו פרת לדעת רוב הפוסקים בנתערב קודם פסח הרי כל השכר יש לו טעם איסור ואם
אין ששים נגדו ירגיש בפסח טעם שכר שחייב עליו פרת ואף שיש לומר דהוי טעם
קלוש וכו' קשה להקל מטעם זה ועוד דמבואר בפרי מגדים סי' תמ"ב סק"ט דהפריש יש
בין שכר ליי"ש דשכר מעורב במים אבל יי"ש אין עולה רק החמץ בלא מים ואם שותה
רביעות לוקה ואף שבעשיות הספיריט מיי"ש מוציאין מים דהזיעה מעורבת ממים
ומחמץ הנה הוא אף מעט מים וכו' אלו תנן דב"ק יצ"ו הרי שלא סמך על הוראת הגאון
חתם סופר בזה: וכתב שם צדדים אחרים להקל דשמא דבש בריי"א האני"ק [שמעורב
עם הדבורים ומפסולת הדבש הנה עושים היי"ש] לא הוי כבוש דהוי דבר גבוש [אולי
הוא גוש] ואין דין כבוש אלא בדבר לח ודך להניח הדבש תוך החביתין כשהוקפה
[הדבש ולא כשהוא צלול] ויש ספק ספיקא שמא הניחו שם כשהיא קשה ואם תמצא
לומר שהוא רך שמא נתקשה קודם שיעור כבישה ועוד יש לצרף דעת הסוברים בסוף
סי' תמ"ז דבהיתרא בלע לא אמרינן כבוש כמבואר וישקיל וטרי בהיה דבשך בחלב
חידוש הוא דאי תרו ליה פוליה יומא בחלבא וכו' ומסיק דעל כל פנים מדאורייתא לא
אמרינן כבוש כמבואר בהיתר ולא הוי אלא מדרבנן ויש להקל בספקו ובשערי תשובה
סי' תמ"ז ס"ק ס"ז [צריך להיות ט"ז ועיין במה שרשמתי בזה בקונטרס הפללים
במערכת הפ"ף אות מ"ו] פסק במקום שמואל להקל רק בהפסד מרובה ושעת הדחק
ובנדון דידן שיש ספק אי הוי כבוש האיל והדבש מעורב עם פסולת ונקפה גם כן יש
להקל עוד כתב טעם להקל לפי שהיי"ש נעשה מפסולת הדבש שרבו הוא הדבורים
והמשקה הנעשה מהם הוי טעם פגום וישקיל וטרי קצת בזה ועוד הביא חקירת הפרי
מגדים בסי' תמ"ה אם יי"ש פסח הוי מין במינו עם יי"ש חמץ ואם הוי מין במינו אין
פאן חשש דאורייתא אף כפי הנראה הוא מין בשאינו מינו בטעמא [עיין בזה במה
שרשמתי לקמן בסי' ה' אות ל"ז בס"ד] ומסיק על כן לדעתי לכתחלה חלילה להקל
לעשות יי"ש מדבש המונח בחביתין שהיה בהם יי"ש דמה שהיקל בחנות דעת סי' ק"ה
בחלב שעמד בכלי מעת לעת ואחר כך ביטלו בשך דלא אמרינן כבוש כמבואר בהיתר
דבריו תמוהים מדברי הטורי זקב סי' צ"ג דמפני דאסור וכבר תמה עליו בטט"ז
[בטוב טעם ודעת] לכן בנדון דידן חלילה להקל לכתחלה אף בדיעבד אם כבר עשו ויש

הפסד מרובה המיקל יש לו על מה שיסמוך ועיין בתשובת שואל ומשיב ח"ג סי' קנ"ג מה שכתב בזה עכ"ד יצ"ו: ד) יין שנתנוהו בזמן הפציר בחבית שהיה בה שֶׁכַר הנקרא רו"ם ויש טעם רו"ם ביין אם מותר לשותו בפסח אם יש בשֶׁכַר הנ"ל חשש שעורים כמו שאומרים קצת צריף לימוד מדברי הפוסקים.

אף חקרת ודרשתי פי ברו"ם אין בו חשש חימוץ כלל כי הוא נעשה מקנים של סוקאר ולכן יש להתיר לשותו יין זה בפסח וכל שכן אם נעשה עירוי שלשה ימים בחבית דסגי בקי ואף ללוש בו מצה עשירה אבל בלא עירוי יש לפקפק שנותן ריח מרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סימן ג"ץ ושם בס' קל"ז כתב משקה הנקרא רו"ם שמעתי באומרים לי כי הוא נעשה משעורים מעורבים עם מים והוא חמץ גמור ואם נתן יין של פסח בחביות של רו"ם יש לאסור שנותן טעם לשבח וכמו שכתבתי במקום אחר וכל שכן אם נתן משקה הרו"ם ביין כדי להעמידו שלא יחמיץ ולפי הנראה תשובה זו קדמה בזמן לדס"י צ"ג דמסיק דחקר ודרש ונתברר דאין ברו"ם חשש חמץ כי הוא נעשה מקנים של סוקאר ועל פי הנחה זו היקל בנדון: ה) יין שרוף שמושכין אותו בכלי חמץ אסור לשותו בפסח כיון שכל טיפה וטיפה שיוצאת אין בה שיעור לבטל החמץ אף דאחר שמתערב הכל אפשר שיש ששים כנגד החמץ מפל מקום הרי נאסרה מתחלה ואין לה היתר עוד בתערובת שאחר כך ועוד דהרי הוא עושה לכתחלה והוא פשוט לאסור וכן המנהג פן כתב הרב בית יאודה במנהגי ארגי"ל ד' ק"ז ע"ד והרב חכמה ומוסר ד' קס"ח אות ג"ן כתב ונ"ל מים שרופים שהוציאו קודם הפסח והמנהג הוא לדבק הפלי בעיפה ואפר הרב בית יהודה אסרו דליכא למימר דבטל ברוב פינן שיוצא טיפה אחר טיפה ודבריו תמוהים דהא איהו גופיה כתב בס' מטה יהודה דבכל מקום האפר פוגם ואם פן הרי קיימא לן דנותן טעם לפגם אפילו בפסח מותר וכן כתב הרב מוהר"ש דוי"ך שהשכר מותר מהאי טעמא דנותן טעם לפגם והנח לישראל ששותים אותו במנהגם ולפי טעם זה נראה דאפילו לחזור ונעור אם ברוי הצמוקים מחטים שנמצאים בהצמוקים עכ"ל הנה מה שכתב והמנהג לדבק הפלי בעיפה ואפר לפי הנראה הם דברי עצמו שיודע לו שפך המנהג פי בבית יהודה לא הוזכר אלא שמושכין אותו בכלי חמץ ולא פירש ממה נתחמץ הפלי ואולי לא אמר הרב בית יהודה אלא בשדבק הפיסוי בעיפה לבד בלא אפר ונסתלקה תמימת הרב חכמה ומוסר מדין נותן טעם לפגם שהרי נראה מדבריו דהעיפה עצמה אינה פוגמת אלא האפר הוא הפוגם גם מה שכתב דליכא למימר דבטל ברוב וכו' נראה דאינו מדקדק דרוב מאן דכר שמה וצריף להיות דבטל בששים וכמו שכתוב בגוף דברי הרב בית יהודה הנ"ל ומה שכתב דקיימא לן נותן טעם לפגם מותר אפילו בפסח נראה דלא היה צריף למאי דקיימא לן הכי דהא בהוציאו קודם הפסח עסיקינו ונותן טעם לפגם קודם הפסח מותר אף למאן דסבר נותן טעם לפגם בפסח אסור.

ומה שכתב בסוף דבריו ולפי טעם זה וכו' דברים ככתבן משוללי הבנה ונראה שיש חיסור לשון וכונתו לומר דאם בדיקו הצמוקים משום חשש חטים דשכיחי בהו מותר הי"ש אף להנהיג חומרת חוזר ונעור: והנה הרב ערף השלחן בס' תמ"ז אות י"ו תמה על טעמו של הרב בית יהודה דכיון דיוצא טיפה אחר טיפה אינו מתבטל וכו' הא נקיטינן ביו"ד סי' ק"ו דדבר שנבלל ונימוח שנאסר מחמת מיעוטו ואחר כך נתרבה עליו היתר עד שיש בין פולו ששים מותר עי"ש שהביא שגם הבית יהודה עצמו בספרו מטה יהודה

כתב פן בדין אחר ואין נראה לחלק דדוקא אם התעורר שרבה עליו הוא פלו היתר
הוא דמהני היותו דבר הנבלל להתיר גם מה שצאסר מחמת מיעוטו מה שאין פן בשכר
דכל טיפה וטיפה אסורה לחודה אלא דבהצטרפם יחד באנו להתיר לא מהני היותו דבר
הנבלל דאין סברא לחלק פן כמו שיראה הרוואה וכן מתבאר מדברי הרב נודע ביהודה
במהדורה תניינא בחלק יו"ד סי' ח"ן [סוף ד"ה קבלתי] שאין לחלק פועי"ש ובשו"ת
בית שלמה א"ח סי' פ"ז ד' ג"ן סוף ע"ב והנה על הטעם השני שכתב בבית יהודה לא
פקפק עליו בערוף השלחן הנ"ל ואם פן יתכן דמודה לו לענין דינא מחמת טעם השני אף
לי ההדיוט גם בטעם השני יש לפקפק ולא ידעתי פונתו אם פונתו לאסור משום לתא
דאין מבטלין איסור לכתחלה באנו למחלוקת אם בחמץ קודם הפסח אמרינן אין מבטלין
וכו' עיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת האלף אות אל"ף [ונדפס בשו"ת חמד
ח"א] ועוד דאינו מכונין לבטל האיסור פדי ליהנות ממנו רק פונתו לתקן הדבר ובכי הא
שרו חפמיניא פאשר רשמתי בקונטרס הנ"ל אות ד' והרב פתחי תשובה ביו"ד סי' פ"ד
בנחלת צבי הוכיח דאפילו לערב לכתחלה שרי כל שאין פונתו אלא לתקן הדבר ולא
פיקרב נודע ביהודה יו"ד סי' ז"ך והאר"י בנה הגאון בית שלמה א"ח סי' פ"ט עי"ש והרב
אפי זוטרי סי' תמ"ז ס"ג כתב דאף להסוברים דאסור לבטל חמץ קודם הפסח היינו דוקא
כשנתערב ממש אבל לא בפליטת טעם בעלמא מפל זה נראה דאין שנייה בזה לתא דאין
מבטלין איסור א לכתחלה וכו' וצ"ע: ומפל מקום הגם שיש לפקפק בדברי הרב בית
יהודה הנ"ל הנה ראיתי להרבנים יד אהרן במהדורה בתרא סי' תמ"ז אות כ"א ובכ"י
יוסף שם אות ח"י שהביאו בשתיקה דברי הרב בית יהודה בתשובותיו בא"ח סי' מ"ז
שדבריו הם שם כמ"ש במנהגי ארגי"ל הנ"ל לכן נראה דנכון להחמיר [במקום שאין
מנהג] לאוסרו בשתיקה ומקום שנהגו לשותתו יש להם על מי שייסמכו ושם בא לו
בארופה לאסור מפמה טעמים אחרים ולפי הנראה דמה שכתב הרב חקמה ומוסר בשמו
פונתו למה שכתב בתשובה [ולא למה שכתב במנהגי ארגי"ל] ששם מפנרש שמדבקים
הפלי בעיסה ואפר עי"ש וגם כתב שם דאין להתיר מטעם נותן טעם לפגם דהאפר פוגם
העיסה ונותן טעם לפגם מותר בפסח חדא דמה שכתב מרן ביו"ד סי' צ"ה ס"ד דאפר
במים חמין נותן טעם לפגם הנה האחרונים ט"ז וש"ך ופר"ח שם השיגוהו ועוד מאן
לימא לן דפוגם בקמח דילמא דדוקא בתבשיל פוגם ועוד את"ל דפוגם אין לעשות חמץ
הפוגם בינדים לכתחלה.

עיין ביו"ד סי' פ"ז ס"ו בהגהה ובפר"ח סי' ח"ק ס"ק כ"ב ובפר"ח א"ח סי' תנ"ב עכ"ל
וממה שתמה הרב חקמה ומוסר על דבריו ממה שכתב במטה יהודה צריף לומר לפי זה
דבמט"י כתב דאפר פוגם כל דבר ולאו דוקא תבשיל ואהכי קשיא ליה דידיה אדידיה
נספר מטה יהודה אין מצוי אצלי אלא דיש לדקדק דהרי כתב עוד טעם דאף אם תמצא
לומר דפוגם וכו' ומה יענה על זה הרב חקמה ומוסר אבל באמת לא הבנתי ד"ק ומה
ראיה מביא מהגהה ומהפרי חדש סי' ח"ק ומה שציין להפרי חדש א"ח סי' תנ"ב הוא
תמוה דאדרבא ממה שכתב שם בסק"א [ד"ה ואפתי] מתבאר בהיפך שהרי הקשה היכי
שרינן להגעיל בכלי משום שיש במים ששים לבטל פליטת הפלי הא הוי מבטל איסור
לכתחלה ותירץ הר"ן שלא אמרו אין מבטלין וכו' אלא במתכוין לערב פדי ליהנות ממנו
אבל במתכוין להכשיר הפלי דאינו נהנה מן האיסור שרי עכ"ל ואם פן היכי דשרי'

להגעיל לכתחלה ולא חיישינו למאי דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחלה מטעם דאין פונתו ליהנות מן האיסור כמו כן בגדון זה שאין פונתו ליהנות מן האיסור שפיר דמי ועוד איני מבין מאי קאמר דאין לעשות חמץ הפוגם לכתחלה בינדים הרי יין שרף זה כבר נעשה קודם הפסח ואנו דנין עליו אי שרי לשותו בפסח והטעם פגום כבר נעשה כדיעבד כשדבקו הפיסוי בהוצאת המים שרופים ומה שכתב דקיימא לן נותן טעם לפגם מותר בפסח כבר כתבתי על דברי הרב חקמה ומוסר דאין צריף למאי דקיימא לן וכו': ומצאתי להרב תפארת אדם בשו"ת א"ח סי' י"ד שהביא פל דברי הרב בית יהודה הנ"ל והצריף לדחות פל ראיותיו בטוב טעם ונדעת ובמקצת דברים פיונתי לדעתו כמו שיראה הרואה ומפל מקום מסיק ונ"ל פל זה אני אומר להלכה אבל למעשה יש להחמיר בשתייה אבל בשתייה אין להחמיר וגם הרב בית יהודה נראה שלא אסרו אלא בשתייה אבל להשהותו מתיר ע"כ וכתב עוד שם דמה שכתב בבית יהודה דמאן לימא לן דאפר פוגם בקמח דבר פשוט הוא דפוגם בכל דבר כיון שהוא פוגם בעצמו וזולת בדבר חריף ושכר לא הוי חריף לדעתו מדלא אתי עלה מהאי טעמא לומר דאם תמצא לומר דקיימא לן דאפר פוגם הרי שכר הוי דבר חריף עכ"ל וכן כתב בדעת הרב בית יהודה הרב זכור לאברהם בח"א בס"י תמ"ז ד' צ"ט [ד"ה מים שרופים] ושם בחיו"ד ד' קצ"ז ע"א וכתב שדבר זה שנוי במחלוקת אי שכר הוי דבר חריף עי"ש ועיין לקמן אות ו' אות קטן ח' מה שכתבתי בס"ד: והרב חתם סופר א"ח סי' ח"ק פשיטא ליה דיי"ש הוא דבר חריף שכתב ביי"ש של שונועשכך שלא נזקרו בעשייתו מפירורי חמץ וגם נתבשל ביורה אשר מבשלים שם פל השנה יי"ש העשוי ממלא"ץ שהוא דגן מחומץ חמץ גמור ומלמד אחד התיירו בשתייה בפסח וכתב על זה תמיהני הנמצא כנה אשר ריח גסה נוססה להורות כנה הלא מבואר בהרמ"א סי' תמ"ז ס"ה דאוסרין שומן מהותף שלא נזקרו בעשייתו משני דברים אחד שלא היו הפלים בני יומן ב' שלא נתערבו בו פירורי חמץ ועם פי לפירורין אין לחוש בנה שהרי מסננין היי"ש בעת נתינתו להחבית ולא נשאר אלא טעם משהו קודם הפסח ואינו חוזר ונעור ואין לחוש משום פירורין כשסתפקים ממנו ומחזירים המותר כמו שהתיר הרמ"א בהנמץ יין באתרא דלא שכיח חומץ יין והכי נמי יי"ש בפסח לא שכיח ולכן לא חש המורה לפירורין מפל מקום איף לא חש לגיעולי הפלי וכו' ולא שייף הכא נותן טעם לפגם מתרי טעמי חדא מפני האיסור הבלוע שהוא יי"ש העשוי ממלא"ץ שאינו נפגם בשתייתו בדופןי הפלי כמו שכתב מג"א סי' תמ"ז ססקכ"ה ואידך משום ההיתר שהוא יי"ש העשוי משונועשכך וחרפות השני מחליא לשבח לכולי עלמא כמ"ש מג"א שם עכ"ד לענינינו ועיין לקמן אות ו' ד"ה איברא ובאות י"ב לענין יי"ש לפסח שנעשה בכלים מיי"ש חמץ: ו) מעשה הנה שהוציאו יין שרף לפסח מן היין שהנה בתוף חביות של יי"ש מתבואה וגופא דעובדא הכי הנה שהמוציא היי"ש הנ"ל רצה לקנות יין מאיש אחד והיין שהוא הושם בחביות שמביאים בהם איספרי"ט מיי"ש של תבואה ואמר לו מוכר היין שכבר שאל על זה מהמורה צדק שבעירו האם פשר היין הנה להוציא ממנו יי"ש לפסח והתיר לו וגם העידו אחרים כן.

ולכן קנה היין והוציא מהיין הנ"ל וגם מיין אחר [שאין בו שום חשש] יי"ש לפסח וכשנשמע להמ"ץ הגיד דבריו כי השואל שאל שלא פהוגן והוא השיבו על פי שאלתו.

ועתה שידע אמתות הדבר אינו פשוט לו להתיר והודיע לבעל היי"ש לבל ימכור מהיי"ש הנ"ל לפסח עד אשר יצא לאור משפטו.

ובכן שאול שאל האיש מה משפט היי"ש הזה כי יש לו הפסד גדול מחמת התעורבות והנה העידו לפני הבקיאים בזה כי טעמו בין שבתביות הנ"ל ממה שנשאר ביד המוכר הנ"ל] ואין בו שום טעם וריח יי"ש כלל כי טרם שנתנו בהם יין עירו לתוכן מים רותחים כמה פעמים ובעל היין אומר כי זה זמן רב שפינו מהן היי"ש ובוד' פרקים נתנו לתוכן יין ובכל זמן שנתנו בתוכן יין כמשפט הזה יעשו לערות עליהן רותחין לא לשם הכשר לפסח רק כדי לבדוקן מחוריו וסדקין כי מילוי ברותחין יפה לבדיקה ולכן לא נפלאת היא להאמין לדברי הבקיאים המעידים שביין האחרון הלז לא היה בו שום טעם וריח יי"ש כלל וזאת תשובתי בס"ד: א) הנה לכאורה נראה לאסור מדברי הרב הלבוש סי' תנ"א סעיף כ"א דחביות שמחזיקים בהם תמיד יי"ש משעורים גריעי מבית שאור ואין מפיג טעמן וריחן אפילו ברותחין כמה פעמים אינו מועיל להן הגעלה והביא דבריו הרב מג"א ס"ק ט"ל והעיד הרב ט"ז ס"ק ז"ך שפן המנהג ואף למה שכתב שם להכשיר על ידי שיבשל מים ואפר או שאר עניינים עד שישתלק הריח לגמרי ואם פן בנדון דידן דסבר נסתלק הריח לגמרי כעדות הנ"ל לשפתי הא ליתא דלא הכשיר הרט"ז אלא כשיגעיל אחר כחולא לסמוך על הסתלקות הריח לבד ובנדון דידן לא היה שום הגעלה כי מה שעירו לתוכן רותחין כמה פעמים לא שמה הגעלה כמוכן: אף נראה דאין זה ענין לנדון דידן דהם מיירו להכשיר החביות השתמש בהן בפסח דדברי הרב הלבוש סוכבים על סגנון זה ואעיקרא קאי על היתר חביות שכר להשתמש בהם בפסח על ידי הגעלה ואהא הוא דמסיים ואמר דחביות יי"ש לא מהני הגעלה והיינו להשתמש בהם בפסח אבל לאסור מה שהושם בחביות של יי"ש וסילקוהו קודם הפסח אין ללמוד מדברי הרב הלבוש] אמר המחבר זאת להודיע כי תשובתי הלזו היתה למראה עיני רב אחד מדורינו יצ"ו והשיג עלי בכמה דברים ואביא דבריו בסמוך לדברי להקל על הקורא ועל דברים אלו השיב וז"ל מ"ש כת"ה אף נראה דאין זה ענין לנדון דידן לענ"ד דבריו תמוהים דהרי במג"א ס"ק מ' מבואר דהא דכתב רמ"א בשם המרדכי והג"א ותה"ד ובדיעבד וכו' מותר לשתות ממנו בפסח עכ"ל דמייירי דוקא כשעירו אותו קודם פסח ומחמת הטעם דשכר נותן טעם לפגם הוא בין אבל במי דבש לא הוי נטל"פ ולכן אם היה הפלי פן יזמו אפילו קודם הפסח אסור אם לא היה ששים אבל חביות של יי"ש אף שאינו פן יזמו אסור הפל שנותן טעם לשבח הוא ומייירי אף על פי שעירו מן החבית קודם הפסח וכת"ה פלפל להלן ג"כ בדברי המג"א הנ"ל ולא שית לבו בזה דמייירי קודם הפסח והוא פלא עכ"ד] ולא השבתי על דבריו אלו כי לא ידעתי מה אענהו והפלאה זו איני יודע מה היא.

כי פונתי רצויה ומבוארת כי בראשית ההשקפה אנה נפשאי פתבית דלפום ריהטא נראה ללמוד לאסור מדברי הרב הלבוש. והדר משוינא אנפשין הדרנא דמדברי הרב הלבוש אין ללמוד וכו' דלא מייירי בהכי ובעינא למיהדר אפיתחי דרבנן בתראי למילף מדבריהם לנדון דידן.

והנה הבאתי הטעמים שנאמרו בענין ולפיהן ישתנה הדין דאם הטעם הוא משום דבמדי דהיתרא בלע לא אמרינן בכוליה משערינן. ולהאי טעמא לא מפלגינן בין נותן טעם לפגם

לנ"ט לשבּח יש להתיר בּנדון דיין ולטעמא דנותן טעם לפגם אם פּן ביי"ש שנותן טעם לשבּח אסור ועל זה פתבתי דנראה מדברי המג"א בסק"מ דסובר פטעם זה ומשום הכי אסור ביי"ש וכו' ותלי"ת שפתי עיני ולפי במלתייהו דרבנן קדישי כמו שיראה הרואה במרוצת לשוני להלן ומר ניהו דלא שם עיינו במח"כ והדברים מבוארים ותרד פלאים: (ב) והנה בחביות של שכר שכתב הרב המרדכי ופסקו הרמ"א והרב הלבוש בסכ"א להתיר בדיעבד בהדחה בלא הגעלה כתב שני טעמים האחד משום דטעם החמץ שבהו בטל בשמים דכיון דהיתרא בלע לא בעינו פנגד פולו והשני משום נותן טעם לפגם שאין הפלי פן יומו או משום דשכר ביין פוגם ונחלקו האחרונים איזה מהטעמים עיקר והרב מג"א בפסק"ק נראה דהבין מדברי התרומת הדשן סי' ר"א דסובר עיקר פטעם לצ"ד שנותן טעם לפגם ואהכי יצא לידון בחביות של יי"ש לאסור אפילו אינו פן יומו משום דיי"ש נותן טעם לשבּח שאילו הנה סובר פטעמא דהיתרא בלע וכו' אף בשל יי"ש הנה לו להתיר אלא דמה שהכריח פן המג"א בדעת התרומת הדשן לכאורה לא נכיתי להבין לקוע"ד דמסיגנון לשונו נראה פונתו דמדחזינו דבתרומת הדשן כתב פטעם היתר חבית של שכר לפסח בלא הגעלה משום שאינו פן יומו ונותן טעם לפגם ולא כתב הטעם האחר שבמרדכי שהוא משום דהיתרא בלע משמע דתופס עיקר טעם דנוטל"פ ואם לכך נתפונן קשה דהלא התרומת הדשן מירי בחבית שהנה בו יין נסוף ואמר דאין להתיר היין שנתנו בה בלא הכשר מטעם שהחבית היתה שאינה בת יומא ונוטל"פ דיי"ש הוא לשבּח ועל זה הוקשה לו מדכתב באור זרוע פטעם היתר חבית של שכר לפסח משום נטל"פ וכתב לחלק בין יין לשאר משקים עיי"ש שפול עצמו לא בא אלא להקשות על מה שכתב דלשבּח הוא ואילו בדברי הא"ז מפורש דהוא נוטל"פ וכיון דמירי ביי"ן לא הנה שום שייכות להתה"ד פטעם דהיתרא בלע כי בנדונו הוא איסורא בלע.

ושמא יש לומר דכוננתו היא לומר דעל פרחין דסובר התה"ד דהעיקר הוא הטעם דנטל"פ דאם לא פן היא גופה הנה לו להתה"ד לדחות קושיותו ולימא מר דהתם עיקר טעם היתר משום דהיתרא בלע ולא בעינו פנגד פולו ומדלא כתב פן והוצרך לחלק בין יין לשאר משקים שפעת מינה שסובר דהטעם דמשום נטל"פ הוא העיקר להתיר בפ"ע אף במידי דאיסורא בלע ואהכי הוצרך לחלק בין שאר משקים ליין ומזה הוליד דבדבר שהוא לשבּח אסור פן נראה בכוננתו בדוחק איהו שיהנה נראה דעת המג"א ה"ל דטעמא דנטל"פ הוא עיקר בדין זה.

וכן תפסו הרבנים חק יעקב וחי אדם פלל קכ"ד ובנשמת אדם סי' כ"ח פטעם דנטל"פ ועיין בש"ע הרב מוהרש"ז סעיף ס"ג אמנם הרט"ז ס"ק כ"ה תופס עיקר טעמא דהיתרא בלע. ולפי טעם זה אין חילוק בין חביות שכר ליי"ש.

וגם בחביות של יי"ש יש להקל בדיעבד ומה שכתב הרב פרי מגדים במשפצות ס"ק ז"ך ואפשר דיעבד הגעלה בלי מים ואפר אין לאסור מה שנתן לתוכו עיי"ש ומשמע דאם נתן לתוך חבית של יי"ש בלא הגעלה אסור היינו לשיטתיה שכתב בס"ק כ"ה דאין לסמוך אטעם דהיתרא בלע אלא כשיש צדדים אחרים אף זה חזי לאיצטרופי עיי"ש אבל נדאי דמי שסובר עיקר האי טעמא דהיתרא בלע לדידה גם בשנותן טעם לשבּח מותר בדיעבד ושם כתב דאם הוריקו קודם הפסח נסמוך אטעם דהיתרא בלע ומותר אפילו בדבר חריף:

ג) והנה מה שהפוסקים הנ"ל תפסו עיקר הטעם שהוא משום שנוטל"ף ונצמח מזה להחמיר בחבית של יי"ש לפי הנראה הוא מפני שהוקשה להם מה שהקשה הרב חק יעקב על הטעם האחר שהרי בשר בחלב היתרא בלע הוא ואפילו הכי בכוליה משערינו אף פבר ביאר בזה במחצית השקל דכיון דאין פל השכר חמץ אלא מעורב בו מים ודברים אחרים אף אי נימא דהחצי הוא חמץ מפל מקום יש ששים פנגד חציו.

ואין לומר דכיון דאין במים פדי לבטל החמץ נעשו נבלה וצריך ששים פנגד המים גם כן ובכוליה משערינו. דבדבר היתר לא אמרינו נעשה נבלה פדאיתא ביו"ד סי' צ"ד ס"ו וכו' עי"ש ואף דנחלקו הפוסקים בחמץ קודם הפסח אי איסורא בלע מקרי או היתרא בלע וכתב מרן בב"י בסי' תנ"א [ד"ה פלים] דדעת רוב הפוסקים דחמץ פיון ששמו עליו איסורא בלע מיקרי וכן כתב בדין חבית של שכר על דברי המרדכי שכתב הטעם דמשום דהיתרא בלע מיקרי לא אמרינו בכולי משערינו עי"ש ובט"ז ס"ק כ"ה פתב דאדרבה אנו נקיטנו דהיתרא בלע מיקרי מפל מקום לפי מה שביאר הרב מחצית השקל בטעם המרדכי הנה אין פונתו לומר דחשיב היתרא בלע אלא פונתו לומר דלעשות המים חמץ לא אמרינו דנעשו שכר דחתיכה נעשה נבלה דכיון דהיתרא הוא לא אמרינו דחתיכה נעשית נבלה ועיין במג"א סי' תמ"ז ס"ק ל"ח דאף דלשאר מילי חמץ מיקרי איסור משום דשמו עליו מפל מקום לענין חתיכה נעשית נבלה חשיב היתר ובהיתר לא אמרינו נעשה נבלה [ובמחצית השקל בסי' תמ"ז ס"ק ט"ז מתבאר דגם בחמץ קודם הפסח סובר דבכוליה משערינו עי"ש ודו"ק] ומעין זה נמצא בדברי הפוסקים שכתבו דאף דבחמץ בפסח אמרינו פבוש פמבושל קודם הפסח דהוא זמן היתר אין פבישה בכלים להפליט עיין מה שרשמתי בקונטרס הפלים במערכת הפ"ף אות מ"ו: והכי חזינא להגאון מגן האלף בסי' תנ"א סכ"א אף הוא הנה מתפנין ליישב קושיות הגאון חק יעקב ואמר מר דחמץ דהיתרא בלע אין משערינו רק לפי ערה והשכר אין פולו חמץ רק פדי אכילת פרוס ובכי הא ודאי הנה ששים נגד הפליטה ונדחה מה שתמה בט"ז [נראה דצריך להיות בבית יוסף ועיין בט"ז ס"ק כ"ה וק"ל] דלא תליא פלל בהיתרא בלע דלעיל רק דלא נעשה הפלוע נבלה ובהא פולי עלמא מודו דבשעת היתר לא שייך נעשה נבלה ואם פן נראה דלדין בודאי בפסח אסור דכל פמה דלא הנה הכשר פולט גם בפסח ואנו נקיטינו נטל"פ אסור בפסחאבל אם הוריק החבית קודם הפסח יש להקל אפילו במי דבש דלא הוי לפגם מטעם דהיתרא בלע וכמה פוסקים סוברים דאינו בולע רק פדי קליפה וגם לאחר שיעור פבישה הוי לפגם וכדאיתא בסי' תמ"ז ס"ק כ"א ואם פן אם הריקו קודם פסח יש להתיר בכל אופן ותימה על הח"י שנמשך אחר דברי המג"א ולעיל סי' תמ"ז ס"ק י"ט משמע דסובר על פדי פבישה אינו אסור קודם פסח דאחר מעת לעת הוי נטל"פ עכ"ל ודבריו הם פסברת המחצ"ה ומדבריו יש ללמוד ליי"ש דנדון דידן שהרי אף במי דבש שהשכר לשבח בו סובר דמהני לטעמא דהיתרא בלע אם הוריק קודם הפסח ואם פן הוא הדין פיון שהושם בחבית של יי"ש דאף דטעם היי"ש משביח את היין מותר אם הוריק מהחבית קודם הפסח דומיא למי דבש בחבית של שכר דאף שמשביחו שרי [הרב המשגיג הנ"ל] כתב על זה וז"ל מ"ש לדעת הט"ז דתופס עיקר טעמא דהיתרא בלע ושכתב המשבצות דאם הוריק קודם פסח מהפלי סמכינו אטעמא דהיתרא בלע אפילו בדבר חריף וכו' כ"ת שלדבריהם יש ללמוד לחבית של יי"ש וכו' לענ"ד דעת הט"ז יחידאה היא והמשבצות

פֶּתַח בֵּן רַק לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַט"ז וְהָרִי מְבֹאֵר בְּרַמ"א סִי' תַמ"ז ס"ה בְּשׁוֹמֵן מְהוֹתָּהּ בְּכָלִי חֶמֶץ אִם לֹא הָיוּ נִזְהָרִים בְּשַׁעַת עֲשִׂיתוֹ חֶמֶץ וְשָׁלָא הִתִּיכוּ אוֹתוֹ בְּכָלִי חֶמֶץ שֶׁהֵם בְּנֵי יוֹמֵן שְׂאֵסוֹר מְדִינָא וַיַּעֲוִיֵן בְּשׁו"ת פִּנ"י ח"ב סִי' ז' מ"ש לְתַרְזֵן קוֹשְׁתֵי הַרְבִּי וּמְבֹאֵר שֶׁם דָּאוֹ אוֹ קִתְנֵי וּא"כ הָרִי מְבֹאֵר שֶׁהֲרַמ"א תַפֶּס ג"כ הַטַּעַם דְּנִטְל"ף וַיַּעֲוִיֵן בְּחֶק יַעֲקֹב סִי' תַמ"ב סִק"ד מַה שֶׁהַשִּׁיב לְחֶלֶק בֵּין שְׂכָר לִי"ש וְאִם כֵּן אֵין לְלַמּוֹד מִזֶּה לְהַקְלֵל גַּם לְדַעַת הַט"ז וַיַּעֲוִיֵן עוֹד בַּט"ז ס"ק כ"ב וּמַה שֶׁתִּי הַמְחַצֵּית הַשְּׁקָל קוֹשְׁתֵי הַח"י מִבְּב"ח דָּאֵין צָרִיף לְשַׁעַר אֱלָא כְּנִגְדַּח חֲצִי שֶׁל כְּלֵי וְכו' תִּירוּצוֹ אֵינוֹ עוֹלָה לְדַעַת הַח"י סִי' תַמ"ב דָּאֵין לְדַמּוֹת שְׂכָר לִי"ש יַעֲוִי"ש.

וּמ"ש כ"ת שְׂסֻבְרָא זֹו כְּתֻבָּה ג"כ בְּמַגֵּן הָאֱלָף הָרִי הוּא צִינְרָף שֶׁם ג' טַעְמִים. א' הִתְרָא בְּלַע.

ב' דַּעַת הַסּוֹבְרִים דְּבָצוּנָן אֵינוֹ בּוֹלַע רַק כְּדֵי קְלִיפָּה. ג' דְּגַם לְאַחַר שְׁיַעוֹר כְּבִישָׁה הָיוּ נִטְל"ף וְנִזְהָר דְּוָקָא בְּמֵי דְּבִשׁ דְּטַעַם הַשְּׂכָר פּוֹגֵם בּוֹ וְאֵין לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ לְנִדּוּ"ד עַכ"ל הַרְבֵּי הַמְּשִׁיג נר"ו]: וְהִנֵּה מַה שֶׁכְּתֹב דְּהַמְשַׁבְּצוֹת פֶּתַח בֵּן רַק לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַט"ז וְכו' בַּמַּח"כ אֵין זֶה אֲמַת וְשָׁלָא כְּרָצוֹנִי [לְהַצְרִיף בְּהַעֲמֵק דְּבָרֵי סֶפֶר הַמְּצוּי] אַעֲתִיק אֶת כָּל דְּבָרֵי וְנ"ל וּבְדִיעֵבַד עֵינָן ט"ז וְאֵנָן קִי"ל בְּהִתְרָא בְּלַע אִפִּי"ה צָרִיף לְשַׁעַר כְּנִגְדַּח כְּנִלּוֹ בְּתוֹחַב כָּף חוֹלְבַת וְכְדוּמָה עֵי"ד בְּב"י בְּשֵׁם הָרַאָב"ד וְאֵנָן קִי"ל צָרִיף בְּהִתְרָא כְּנִגְדַּח כְּנִלּוֹ וּמ"ש בַּס"ד אוֹת ח' יַעוִ"ש וְכָלְלָא הִיכָא דִּישׁ הַרְבֵּה צְדָדִים יֵשׁ לְצַרְפָּה גַּם זֶה דְּחֶמֶץ מְקָרִי הִתְרָא בְּלַע וּמְשַׁמְעוֹת דְּבָרֵי אֲפִילוֹ לֹא הוֹרִיקוּ קוֹדֵם פֶּסַח יֵשׁ לְהַתִּיר בְּפֶסַח דְּנוֹטְל"ף רֹב מַתִּירִים בְּפֶסַח וּבְהִתְרָא בְּלַע אֲמָרִי דִּישׁ שְׂשִׁים וְהָיוּ מְשִׁהוּ וְנִט"ל וּמִיָּהוּ ז"א דְּמַחְמִירִין אַף כַּה"ג וְעַמ"א מ"ש.

וּבְהוֹרִיקוּ קוֹדֵם פֶּסַח אִם חוֹמֶץ נִתְּנוּ בּוֹ וְכְדוּמָה נִסְמָוּ לְהַתִּיר הִתְרָא בְּלַע וְשִׁהִיָּה שְׂשִׁים וְאֵין לְסְמָוּ עֵי"ד בְּב"ח וְכְדוּמָה וְכֶאֱמֹר עַח"י עַכ"ל. וְאִם בְּסֶפֶר הַמְּשַׁבְּצוֹת אֲשֶׁר לְפָנֵי הַרְבֵּי הַמְּשִׁיג נר"ו כְּתוּב כְּאֲשֶׁר כְּתוּב לְפָנֵי וְכִנְזָפֶר לְעִיל לֹא יִדְעָתִי מַה הִנֵּה לוֹ לְהַשִּׁיג בְּזֶה דְּבָרֵי עֵינָן רֹאֵה וְאֵנָן שׁוֹמַעַת מְפֹרֵשׁ יוֹצֵא בְּדַב"ק דְּמְשַׁמְעוֹת דְּבָרֵי הַרְבֵּי ט"ז הוּא לְהַתִּיר אַף בְּלֹא הוֹרֵק מִהַכְּלֵי קוֹדֵם פֶּסַח.

וּמַר נִיָּהוּ מְדַנְפְּשִׁיָּה פֶּתַח לְהַכְרִיעַ דִּישׁ לְסְמָוּ לְהַקְלֵל רַק בְּהוֹרֵק מִהַכְּלֵי קוֹדֵם הַפֶּסַח וְלֹא פֶּתַח זֹאת לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַרְט"ז כִּי נִזְהָפּוּ הוּא דְּדַעַת הַרְט"ז הִיא לְהַתִּיר אֲפִילוֹ בְּלֹא הוֹרֵק קוּוה"פ וְזֶה פְּשׁוּט וּמְבֹאֵר: ד) וּמ"ש דְּמְבֹאֵר מִדְּבָרֵי הַרְמ"א דְּתוֹפֶס טַעְמָא דְּנִטְל"ף לֹא יִדְעָתִי כְּנִתְּנוֹ דָּאִם רְצוֹנּוֹ לֹאֵר דְּמַשֶּׁם מוֹכַח דְּכָל שְׂאֵינוֹ לְפָגֵם אֵין מַתִּירִים מְטַעְמָא דְּהִתְרָא בְּלַע הִנֵּה לְפִי מַה שֶׁכְּתֹב הַרְבֵּי מַחְצִית הַשְּׁקָל לֹא סְמִכִּינוּ אַטְעָמָא דְּהִתְרָא בְּלַע אֱלָא בְּשְׂכָר שְׂאֵין כְּנִלּוֹ שְׁעוֹרִים וַיֵּשׁ בּוֹ מִים וְשְׂאֵר דְּבָרִים דְּכְשִׁנְשַׁעַר הַחֶמֶץ הַכְּלוּעַ בְּכָלִי [חוּץ מִן הַמֵּים] יֵשׁ שְׂשִׁים בְּכָלִי נִגְדוּ אֲבָל בְּכָלִי שְׂבִלוּעַ רַק מְחַמֵּץ שְׂמִטְגָּנִים בּוֹ אוֹ שְׂאֹפִים בּוֹ וְרַבּוֹ כְּנִלּוֹ הוּא חֶמֶץ כִּי הַמֵּים נְשַׂרְפִים וְכִלִּים עַל יְדֵי הָאֲפִיָּה הִנֵּה צָרִיף לְשַׁעַר הַכְּלוּעַ בְּכָלִי שְׂכָנִלּוֹ חֶמֶץ וְצָרִיף שְׂשִׁים כְּנִגְדוּ וְאֵין הַכְּלֵי מְחִזִּיק שְׂשִׁים כְּנִגְדַּח כְּנִלּוֹ וְאַתּוֹר וְזֶהוּ דִּין שְׁוֹמֵן מְהוֹתָּהּ בְּכָלִי חֶמֶץ בֵּן יוֹמוֹ דְּאֵסוֹר מְדִינָא לְדַעַת הַרְמ"א.

וְעוֹד דְּלִפִּי מַה שֶׁבִּיָּאָר בְּמַגֵּן הָאֱלָף דְּבִלְעֵה שֶׁהִיא בְּצוּנָן הִיא מוֹעֲטָת וְזֶה וְדָאִי אֲמַת וְיַצִּיב אִם כֵּן יֵשׁ לֹאֵר דְּבְהִתְרָא שְׁוֹמֵן שֶׁהוּא עַל יְדֵי הָאוֹר שְׂאֵנִי. וְלִפִּי דַּעַת הַרְבֵּי הַמְּשִׁיג יִקְשֶׁה

על הרט"ז איך יפרש מילתיה דהרמ"א שפכתב בסי' תנ"א דין המרדכי דבדיעבד מותר
שהוא משום דהיתרא בלע דהרי הרמ"א אינו סובר כן [לפי דעתו] בההיא דשומן מהותה.
ואין לומר דהרט"ז סובר דהרמ"א לא פסק דין המרדכי אלא מטעם נטל"ף. ולא מטעם
דהיתרא בלע שהרי בסי' תמ"ז סוף ס"ק י"ט כתב דטעם הרב בעל העיטור שפכתב דגיעול
הינצא מדונפו של פלי בטל הוא ולא אמרינו בכוליה משערינו הוא משום דסובר פדכתב
המרדכי דלא אמרינו בכוליה משערינו כיון דהיתרא בלע וסיים ורמ"א פסק כן בסי'
תנ"א עכ"ל הרי מבואר דמבין ומיחס בפסק הרמ"א בסי' תנ"א דהוא משום דהיתרא
בלע.

וחלילה לומר על רבינו ט"ז דנעלם ממנו בסי' תמ"ז ס"ק י"ט דברי הרמ"א באותו פרק
באותו מקום בסי' תמ"ז ס"ה אלא ודאי דיש חילוק ביניהם כמדובר: ומה שפכתב לדחות
מה שהבאתי מדברי המגן האלף הנה גם אנכי לא באתי אלא לומר דסברת המחצ"ה היא
מוצאת גם במגן האל"ף ולטעמא דהיתרא בלע יש ללמוד היתר לנדון דידן אבל לא
שנסמך בכל כוחינו על זה לבד אלא בצירוף עוד הטעמים המבוארים בדברינו להלן
ונדון דידן איכא מיהא תרי מגו תלתא טעמי שבמגן האלף היינו היתרא בלע.

ושבצונן אינו בולע אלא פדי קליפה. והראיה שהביא מדברי הרב חק יעקב סי' תמ"ב
וכתב שתירוץ הרב מחצית השקל אינו עולה לפי חילוק הח"י בין שר ליי"ש.

הנה המחצ"ה פכתב כן ליישב דעת המרדכי להצילו מקושיות החק יעקב שהיא קושיא
עצומה. ואין המרדכי משועבד לסברת הח"י ורפני האחרונים שהביא שם.

ומה גם שיש לומר דאף לדבריהם דיי"ש חשיב ממשו של חמץ ולא תערוכת. מפל מקום
לענין שיהיה חשוב המים שבו כחמץ ממש אף קודם הפסח שהוא זמן היתר וקיימא לן
דבזמן היתר לא אמרינו דנעשה גבלה אין לנו הכרח משם דשם הוא לאחר זמן איסורו
אבל קודם הפסח יש לומר דלענין זה חשיב היתרא בלע אף דחמץ ששמו עליו חשבינו
לה איסורא בלע כמ"ש המגן אברהם סי' תמ"ז ס"ק ל"ח דלענין לומר חתיכה נעשית
גבלה.

חמץ קודם הפסח חשיב היתר כנז"ל ואף אם לא נאמר כן כפר פתבתי דהרב המרדכי
אינו זקוק לסברת רבנו בתראי הנ"ל ונוכל לתרץ אליביה פדכתב הרב מחצית השקל.
ובאמת כאשר עיינתי שנית הן עתה בדברי הרב חתם סופר סי' ק"ד המובא בדברינו
להלן תמיה לי על המשיג נר"ו דמדברי החתם סופר מתבאר דסובר דאף למה שפכתב
החק יעקב בסי' תמ"ב מפל מקום לא חשבינו המים כחמץ לענין זה שיצטרף ששים גם
כנגד המים שפכתב וז"ל מפל מקום יפה פכתב הג' מחצית השקל שהרי אין השקר פולו
חמץ מסתיין שהעיד הרא"ש דשקר שעורים שלנו יש בו פזית בכדי אכילת פרס וחיובין
עליו פרת אבל על כל פנים גם מים יש בו ומפל שכן ביי"ש נהי שאנו אוסרים ומחיובין
על הזיעה שעל ידי בישול והוא חמץ ממש עיין תשובת באר יעקב מפל מקום אינו נעשה
רק מחמץ פי יש בו מים וגם מינים אחרים ואם כן נגד חלק החמץ שבו אפילו יהיה
מחציתו יש לומר הפלי ששים כנגדו עכ"ל: הרי פכתב מפורש דאף דהיי"ש הוא חמץ
גמור וחיובין עליו פרת וציין שו"ת באר יעקב והיא בא"ח סי' תמ"ב על דברי החק יעקב

סי' תמ"ב על מה שפכתב השואל שפחק יעקב ועל דברי תשובתו כיעיש"ב מד' ט"ו עד ד' ל' בקל זאת כתב דאין צריך ששים אלא פנגד חמץ ואם פן הדבר תמוה איה נחה דעתו לדחות מה שפכתבתי אני עני על פי דברי החק יעקב.

דברי לפי דברי החתם סופר אין מדברי ח"י הנ"ל סתירה לזה פאמור. ומשמע מדברי החת"ס דלענין שלא להצריך ששים פנגד המים ושאר הדברים עדיף יי"ש משכר דבשכר יש גוף האיסור וביי"ש רק הניעה: אחר כמה שנים השגתי שו"ת בית שלמה.

וראיתי שם בסי' פ"ז קרוב לסופו דכתב להדיא דיי"ש חמץ שנעשה ממאלץ עם קטניות לא בעינו ששים פנגד פולו רק בערף המאלץ אף שאין להחשיבו לתערובת חמץ אלא פלו חמץ חשוב כמו שכתבו רוב הפוסקים בסי' תמ"ב דדבר המחמץ הוי כבעיניה ויש ראיה ברורה וכו' מפל מקום זהו לענין גוף היי"ש אבל אם נתערב יי"ש זה ביי"ש של פסח אינו צריך לשער פנגד פולו דאין מחמץ אלא לפי חשבון וכו' עיי"ש סוף ד' נ"ג והבאתיו לקמן אות י"ב וכל שכן לענין הפלוע בתוכו.

וענין במגן האלף סי' תמ"ב סק"ח שכתב לנישב דעת הטור דשכר משונה משאר חמץ דכיון דהשעורים שבתוכו מעמידים אותו ומשנים בו טעם אחר כמו גבינה שהעמידוה בקיבה שאין בגבינה טעם מן הקיבה רק שמשנה הטעם מחלב לגבינה מיקרי פולו חמץ ולא סגי בששים לפי ערף החמץ שבו דק צריך ששים נגד כל השכר עכ"ל וזה לכאורה היפך ממה שכתב בסי' תנ"א הנ"ל אף לדברי הגאון בית שלמה אתי שפיר דלגבי תערובת אין צריך לשער פנגד פולו.

וממה שכתב בשערי תשובה סי' תמ"ח אות ח' בשם שו"ת תפארת צבי סי' י"ז דיי"ש שאינו מנוקק ויש בו תערובת מים הוי פמוסיה וכו' משמע דלא חשיב כל היי"ש גוף איסור אלא תערובת חמץ חשיב ליה וצריך לענין בגוף הספר ואין מצוי אצלי [אחר שהשבנו בס"ד ע"ד רב המשיג הנ"ל נחזור לדברינו שפאות ג' ד"ה והכי חזינא וכו']:
(ה) גם הגאון נודע ביהודה במהדורא תניינא יו"ד סי' נ"ח כתב פסברת הג' מחצית השקל הנ"ל גבי יי"ש עצמו שנשאל בורה שעושים בתוכה יי"ש מיי"ן ובתוף מעת לעת עשו היהודים מתבואה וכתב דיי"ש הוא דבר חריף מאד פדכתב המג"א סי' את"ן סק"מ ובסי' תמ"ז ס"ק כ"ה מבאר שחמור משאר חריף דביי"ש אמרינן דחריפות הראשון משוי ליה לשבח מה שאין פן בשאר איסורין, ואין ללמוד היתר מדאיתא ביו"ד סי' קל"ז ס"ד וכו' דיש לחלק וכו' וגם ששים ליכא דבכל הפלי משערינן.

ושוב כתב בשם הרב השואל שיש קצת להקל על פי דעת הסוברים דלא אמרינן בשאר איסורין חתיכה נעשית נבלה ותמה על דבריו דמאי נפקא מינה בחתיכה נע"ן בזה הלא היי"ש שנתבשל תחלה מן החרצנים ושמים של יי"ן היו הם עצמם אסורים מחמת עצמם ונאסר הורה מהם ולא ידעין כמה בלע הורה ובכולה משערינן וליכא.

ושוב פירש פונתו דלהסוברים דבשאר איסורין לא אמרינן חתיכה נעשית נבלה אם פן אם בפעם הראשון הנה בדרך משל החרצנים והגים בשונה עם המים אז הורה בלעה חצי איסור ובפעם הב' בעינו ששים נגד האיסור ויש בכלי ששים נגד חצי ונהרמ"א בסי' צ"ב ס"ד פסק דלא אמרינן בשאר איסורין בלח במקום הפסד מרובה חתיכה נעשית

גבלה וכו' ובניאר שם דאף דהיה נראה לומר דהיינו דנקא פשאינו דרף בישול אכל דרף בישול גם לח נעשה גבלה מכל מקום מדברי הש"ך סק"ג מוכח דאין לחלק וכן פתב הפרי תואר ומסיק להתיר מהאי טעמא מה שפבר נעשה דאין לה הפסד גדול מזה אכל לשון עוד אין להתיר דאין בזה הפסד גדול ואין מבטלין איסור לכתחלה אלו תורף דב"ק: וממנו נקח להתיר בכי האי גוונא גם בחמץ קודם הפסח לפי דברי הרב מחצית השקל דהשכר אין פולו חמץ אלא מעורב בו מים ושאר דברים ואם פו להסוברים דלא אמרינו בשאר איסורין חתיכה נע"ן ודלא אמרינו בלח חתיכה נעשית גבלה יש להתיר ומה גם דנקיטינו דלא אמרינו חתיכה נע"ן קודה"פ עיי"ן מג"א תמ"ז סק"ח ובאש"ל אברהם שם ולכן אף אם היה גדון שלנו בירה של חמץ ששרפו בתוכו י"ש לפסח היה אפשר להתיר כל שפון בגדון דידן דלא נאסרו החביות על ידי בישול כי אם על ידי כבישה דאף אי נימא פבוש פמבונשל בכלים ובמידה דהיתרא בלע בכל זאת נראה ודאי דאין לנו לאסור היינו שהושם בחביות של י"ש והורק קודם הפסח ונתבטל בששים.

ואף דנראה דיש סוברים דגם בחמץ קודה"פ אמרינו חתיכה נעשית גבלה פמו שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת החי"ת אות ב"ן מכל מקום בהפסד גדול סמכינו אדברי הסוברים דלא אמרינו חנע"ן בחמץ קודה"פ וכן דעת הרב מגן האלף שם דלא שייך בדבר היתר חתיכה נעשית גבלה: ו) הן אמת דמדכתב בנודע ביהודה בסוף דבריו נראה דאין להתיר בגדון דידן שפתב אמנם ביי"ש יש לדון כי הזיעה העולה מהירה לתוף הקנים של מעלה בכיסוי של הירה וזהו עצמו הי"ש עיקר העולה הוא מחרצנים ושמרים מהפח שבהם כי המים אין בהם פח ואם פו הקנים נאסרים ושוב פשורפין הי"ש מהתבואה והזיעה הולכת דרף הקנים נאסר מהקנים ומכל מקום מותר לפי שהזיעה עולה תמיד בזה אחר זה ובצירוף כל הזיעה שנוטרף לתוף פלי העומד למטה לקבל הזיעה יהיה בין הפל ששים נגד הקנים והפל מותר כדקימא לן בסי' ק"ו דלח שפאסר מחמת מיעוטו ושוב נתרבה עליו חוזר להיתר עיי"ש והמוכן מדבריו הוא.

דבשלמא על החשש שפאסר הי"ש של תבואה מחמת הירה ששרפו בה בתחלה הי"ש מיי"נ יש לומר דכיון דבירה נתנו עם השמרים וחרצנים מים הרבה לא בלעה הירה הפל משמרים וחרצנים לבד אלא גם מים וכי משערינו נגד האיסור לבד יש ששים בהי"ש תבואה פנגדו.

אבל לגבי הקנים ששים אין נותנים שום דבר רק שפאסר מחמת הזיעה העולה מהירה. ומשמע ליה דהזיעה אינה עולה אלא מהחרצנים ושמרים ולא מהמים פלל.

ואם פו נמצא שבליעת הקנים הוא רק מן האיסור ואוסר את הי"ש של תבואה שאין בו לבטל את הקנים ולזה פתב דכיון שהזיעה עולה תמיד בזה אחר זה מצטרף הפל לבטל הפלוע שפקנים בששים.

ונמצא לפי זה דהיי"ש עצמו היוצא דרף הקנים שהוא מחמת הזיעה אינו אלא מן האיסור וכשנותנים אותו בחבית בלע החבית רק מן האיסור וצריף ששים פנגד כל החבית ואין לה פלי שפחזיק ששים פנגד פולו ואוסר מה שנותן בו אחר פו שאי אפשר לבטלו בששים: וכן מתבאר מדכתב בנודע ביהודה שם בסי' ס"ז בפין שהושם בחבית של י"ש של נסו.

שְׂכִינֵי שׂוֹמְרֵי הַבְּרִית וְחַרְטוּמֵי הַבְּרִית וְכַשְׁהוּשָׁם בּוֹ יֵין צָרִיף
שְׂוֹמְרֵי הַבְּרִית וְכַלְכָּל בְּיַדְנֵנוּ שְׂאִין בְּמָה שְׂבִתוּהָ הַבְּרִית שְׂוֹשִׁים כְּנֶגֶד כָּל הַבְּרִית
עַד כִּי יִבְרָא לְכַאֲרֵה הַיָּפֶה מִדְּבָרָיו שְׂבִסִּי נ"ח הַנְּלִי דְכִינֵן דְּאִין הִיִּי שְׂוֹשִׁים רַק מְשֻׁמְרִים
וְחַרְטוּמֵי אֵלָא מְעֻרְבֵי בּוֹ מִיָּם יֵשׁ בְּכָלִי שְׂוֹשִׁים כְּנֶגֶד הָאִסוּר וְאִף שְׂוֹשִׁים לּוֹמֵר דְּכִינֵן דְּכָל
חִילָהּ בְּסִי נ"ח לְהַתִּיר הוּא עַל פִּי מֵאֵי דְפָסַק הַרְמֵ"א דְבִמְקוֹם הַפָּסַד גְּדוֹל יֵשׁ לְסַמְנֵהּ
אֲמַאן דְּאָמַר דְּלֹא אֲמַרִּינֵן בְּלַח חֲתִיכָה נְעֻשִׁית נְבִלָה וְאִם כֵּן בְּסִי נ"ח דְּמִיָּרִי בְּיֹרְהָ
שְׂוֹשִׁים בְּהָ יִי"ש וּמְסַתְמָא כִּי הוּא דְרַכָּם שְׂוֹשִׁים פְּעִין בְּמִדָּה גְּסָה וְשׁוֹרְפִין הַרְבֵּה יִי"ש
וְאִיכָא טִירְחָא וְהוֹצָאָה יִתְרָה חֲשִׁיב לִיהָ הַפְּסִי ג' וְשָׂרִי מָה שְׂאִין כֵּן בְּסִי ס"ז דְּמִיָּרִי
בְּחִבִית אַחַת לֹא חֲשִׁיב הַפְּסִי ג' וְלִכְּנֵן סָגַר עֲלֵיהֶם הַמְדָּבָר בְּכַחַא דְּהִתְרָא.

הַרְוֹאָה יִרְאָה שְׂוֹהָה דּוֹחַק גְּדוֹל. אִף לְפִי מָה שְׂכַתְבִּיתִי אֲתִי שְׂפִיר דְּבַחְבִּית וְדֵאִי יֵשׁ לְאַסְוֵר
לְפִי שְׂוֹשִׁים אֵלָא עֲבַר דְּרַף הַקְּנִים אֵלָא הָאִסוּר דְּהִיִּי שְׂוֹשִׁים מְהֻצָּעָה הַעֻבְרָת דְּרַף
הַקְּנִים אֵין בְּהָ שׁוֹם כַּח מְהֻצָּעָה רַק מְהֻצָּעָה וְנִבְלָע בְּהַחְבִּית רַק הָאִסוּר וּבְעִינֵן שְׂוֹשִׁים
וְלִיכָא וְלִפִּי זֶה כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינֵן יֵשׁ לּוֹמֵר דְּהִיִּי שְׂוֹשִׁים שְׂוֹשִׁים בְּהַחְבִּית הוּא רַק חֲמִץ לְבַד
מְהַתְּבוּאָה.

וְכַשְׁנִבְלָע בְּהַחְבִּית שְׂוֹשִׁים וְהוּא בְּתוֹכָהּ נִבְלָע מְהֻצָּעָה מְהֻצָּעָה הַחֲמִץ וּבְעִינֵן שְׂוֹשִׁים וְלִיכָא.
דְּאִין שְׂוֹשִׁים לּוֹמֵר בְּזֶה סְבֵרַת הָרַב מְחֻצִית הַשְּׂקָל גְּבִי שְׂכָר דְּהָרִי לְפִי שְׂוֹשִׁים הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה
מָה שְׂוֹשִׁים מְדָרְף הַקְּנִים שְׂוֹשִׁים מְחֻצִית הַנּוֹדָע אֵינוֹ כְּנֶגֶד מִכַּח הַמִּים כְּנֶגֶד ל' ז) אֲמַנְמֵ מְצֻאֵתִי
בְּשׁוֹ"ת חֲתָם סוֹפֵר א"ח ס' ק"ן דְּמִתְבָּאָר מִדְּבָרָיו דְּלֹא שְׂוֹשִׁים לִיהָ וְלֹא סְבִירָא הַ כְּהַנּוֹ"ב
הַנְּלִי אֵלָא גַם בְּמָה שְׂוֹשִׁים דְּרַף הַקְּנִים דְּהִינֵנוּ הַנּוֹדָע אֵינוֹ אֲמַרִּים שְׂוֹשִׁים מִן הָאִסוּר
בְּלִבָּד אֵלָא גַם הַתְּרָא מְצֻטְרָף עִמּוֹ וְלֹא בְּעִינֵנוּ שְׂוֹשִׁים כְּנֶגֶד כְּנֶגֶד הָאִסוּר בְּלִבָּד
וְהוּא שְׂוֹשִׁים בְּהַחְבִּית יוֹרוֹת שְׂוֹשִׁים בְּהֵם יִי"ש חֲמִץ כָּל הַשְּׂוֹהָה וְרוֹצִים לְהַחְשִׁירָם לִיִּי"ש
שֶׁל פָּסַח וְהַשִּׁיב הַנּוֹדָע מְטַעַם שְׂוֹשִׁים בְּכָלִי שְׂוֹשִׁים נִגְדוֹ וְנוֹתֵן טַעַם לְפָגַם לִיכָא בִיִּי"ש וְכֵן
נוֹתֵן טַעַם בְּרַ נּוֹתֵן טַעַם מְחֻצִית חוֹרְפִיָּה מְכָל מְקוֹם כְּתִב הַגָּאוֹן מְחֻצִית הַשְּׂקָל שְׂוֹשִׁים אֵין
הַשְּׂכָר כְּנֶגֶד חֲמִץ מְסַתְמִין שְׂוֹשִׁים הָרֵא"ש דְּשְׂכָר שְׂוֹשִׁים שְׂוֹשִׁים יֵשׁ בּוֹ כְּנֶגֶד בְּכַדִּי אֲכִילַת
פָּרִס וְחִיבִים עֲלֵיו כְּרַת אֲבָל עַל כָּל פְּנִים גַּם מִיָּם יֵשׁ בּוֹ וּמַכ"ש בִּיִּי"ש נְהִי שְׂוֹשִׁים אֲוֹסְרִים
וּמְחֻצִיבִים עַל הַנּוֹדָע שְׂוֹשִׁים בִּישׁוּל וְהוּא חֲמִץ מְשֻׁם עֵינֵן תְּשׁוּבַת בָּאָר יַעֲקֹב מְכָל מְקוֹם
אֵין נְעֻשָׁה רַק מְחֻצִית כִּי יֵשׁ בּוֹ מִיָּם וְגַם מִיָּם אַחֲרִים וְאִם כֵּן נִגְדָה חֲלֵק הַחֲמִץ שְׂוֹשִׁים אֲפִילוֹ
יִהְיֶה מְחֻצִיתוֹ יֵשׁ לּוֹמֵר הַבְּרִית שְׂוֹשִׁים נִגְדוֹ וּמִי הַגְּעֵלָה אֵין נְעֻשִׁים נְבִלָה קוֹדֵם זְמַן אִסוּרוֹ
וְאִי מְשׁוּם שְׂוֹשִׁים בְּצַק בְּסִתִּימַת הַכּוֹבַע הַמְתְּקָשָׁה שְׂוֹשִׁים בְּנִדּוֹ צָרִיף הַשְּׂוֹשִׁים לְנִקּוּתוֹ
הֵיטֵב מְזֶה טָרֵם הַגְּעֵלָה וְאִם אֲוִלִי יִשְׂאָר פִּירוֹר כָּל שְׂוֹשִׁים בְּטַל בְּשְׂוֹשִׁים וְהִיִּי"ש מְסַתְמִין
אוֹתוֹ קוֹדֵם הַפָּסַח בְּמִסְנֵגַת שֶׁל לְבָד כְּנֶגֶד וְעַל כָּל פְּנִים יִנְהַגוּ כֵּן בִּיִּי"ש שֶׁל פָּסַח וְעַמְג"א
תַּמ"ז סק"ג ע"כ לְעַנְיֵינוּ: הָרִי דְּכָל חִילָהּ בְּזֶה לְהַתִּיר הוּא עַל פִּי סְבֵרַת הַמְחַצ"ה גְּבִי
שְׂכָר שְׂוֹשִׁים כְּנֶגֶד חֲמִץ וְלִמַּד מְזֶה לִיִּי"ש.

וְאִי הָנּוּה סוֹבֵר כְּהַנּוֹדָע בִּיהוּדָה הָרִי אֵין הַנּוֹדָע דּוֹמָה לְרֵאִיָּה דְּכִינֵן דְּנִבְלָעוּ הַקְּנִים שְׂוֹשִׁים
מְחֻצִית הַנּוֹדָע שְׂוֹשִׁים אֵלָא מְכַח הַתְּבוּאָה וְלֹא מִן הַמִּים כְּנֶגֶד כְּנֶגֶד הַקְּנִים
וְלִיכָא.

אֵלָא וְדַאי מוּכַח דְּסוּבְרַהּ הַגָּאוֹן חָתַם סוּפֵר דְּהַזְיָעָה הָעוֹלָה דְּרַף הַקְנִים אֵינָה מִהִתְבּוּאָה לְבַד אֵלָא גַם מִהַמִּים וְכִינּוּן שְׂבִלֵיעַת הַקְנִים הִיָּה מְאִיסוֹר וְהִיתָר בְּצִירוּף לֹא בְּעֵינָן שְׂשִׁים אֵלָא כְּנֶגֶד הָאִיסוֹר וְאִיפָּא וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דֵּהחַת"ס וְהַנו"ב מֵר אֲמַר חֲדָא וּמֵר אֲמַר חֲדָא וְלֹא פְּלִיגִי דְּוֵדַאי יֵשׁ לוֹמַר כְּסָבְרַת הַנו"ב דְּהַזְיָעָה אֵינָה עוֹלָה מִכַּח הַמִּים כְּלָל וְלִכְּנָן בְּנִדּוֹנוּ שְׂשִׁרְפוּ הֵי"ש מִחֲרַצְנִים וְשְׂמָרִים שְׁל נְסֵף וְהִתְיָתַר אֵינָה אֵלָא מִים וּמִהַמִּים אֵינּוּ עוֹלָה שׁוּם פֶּח לְהַקְנִים אַהֲכִי נְאֻסְרֵי הַקְנִים מִגּוּף הָאִיסוֹר.

אָף בֵּי"ש שְׁל תְּבוּאָה מִתְּבָאָר מִדְּבָרֵי הַחַת"ס שְׂמֵלְכַד הַמִּים נוֹתְנִים גַּם דְּבָרִים אַחֲרִים הַמְּוֹתְרִים כְּמוֹ שְׂהַעֲתִיקְתִּי דְּבָרֵי לְמַעְלָה וְאִם כֵּן אָף דְּאִין עוֹלָה שׁוּם זִיעָה לְהַקְנִים מִכַּח הַמִּים מְכָל מְקוֹם עוֹלָה הִיא מִחֲמַת הַדְּבָרִים הַמְּוֹתְרִים בְּצִירוּף הַתְּבוּאָה וְכֶנֶגֶד כָּל הַכְּלִי הוּא דְּנִקִּיטִינּוּ דְּאִין בְּכָלִי שְׂשִׁים אֲבָל בְּזָה אִין צְרִיף לְשַׁעַר נֶגֶד כָּל הַכְּלִי דְּהָא אִיפָּא דְּבָרִים הַמְּוֹתְרִים גַּם כֵּן.

וְזָה נִרְאָה לִי הַדֵּל יוֹתֵר נִכּוֹן [וְעֵינָן בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֹמֹה סוּס"י פ"ז הַבְּאֵתִי דְּבָרֵי לְקַמּוֹן אוֹת י"ב] וְא"כ לְנִדּוֹן דִּינּוּן כִּינּוּן דֵּהֵי"ש חֲמִיץ שֶׁהוּא מִהַזְיָעָה שְׁל הַתְּבוּאָה אֵינּוּ לְבַד מִהִתְבּוּאָה כִּי נוֹתְנִים גַּם דְּבָרִים אַחֲרִים כְּעֻדוֹת הַחַת"ס וּמַחֲצ"ה וְכִשְׂפִלְע הַחֲבִית מֵהֵי"ש בְּלַע אִיסוֹר וְהִיתָר וְלֹא בְּעֵינָן שְׂשִׁים כְּנֶגֶד כָּל הַכְּלִי אֵלָא כְּנֶגֶד הַחֲמִיץ לְבַד וְזָה יֵשׁ בְּכִינּוּן כְּדִי לְבַטֵּל הַחֲמִיץ שְׁבוּ.

וְאָף שְׁלֹא הִתִּיר הַחֲתָם סוּפֵר אֵלָא מִדּוּחַק וְכַתֵּב בְּרֵאשׁ דְּבָרֵי הַלּוּאִי יִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא יַעֲשֶׂה כֵּן בְּיִשְׂרָאֵל וְאֲשֶׁרֵי מִי שְׂיִכּוֹל לַעֲשׂוֹת חֲדָשִׁים אָף לֹא יִשְׁמְעוּ לְאַסוֹר לְגַמְרֵי כִּי הַהוֹצָאָה מִרְוּבָה וְכַמָּה אֲנָשִׁים פְּרִנְסָתָם בְּכַף לְכֹן עַל פְּרַחֲנֵינוּ לְהַכְנִים עֲצָמֵינוּ בְּשַׁעֲרֵי הִיתָר וְשׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִמֶּנּוּ ע"כ: וְגַם בְּסוּף דְּבָרֵי פֶתַח וּבְכָל זֹאת אִין דְּעָתִי נוֹחָה מִפְּנֵי שְׂאִי אֲפָשֶׁר לְהוֹצִיא רִיחַ פִּיטוּם הַקֶּשֶׁה וְהַחֲרִיף שְׁל י"ש הַמְּחַוֶּמֶץ וְטוֹעֲמִים אוֹתוֹ בְּפֶסַח עַל כֵּן צוּיִתִּי שְׂטָרָם הַגְּעֵלָה לְבַשֵּׁל בְּהִיּוֹרָה וְהַכּוֹבַע וְהַקְנִים מִי אֲפֵר עִם אֲפֵר הַרְבֵּה שְׂיִהִיו חֲזוּקִים מְאֹד וּמִפְּגָמִים הַטַּעַם וְכו' אָף צְרִיף הַשְּׂגָחָה גְּדוּלָה לְנִקּוֹת הִיּוֹרָה בְּתַחֲתִיתָהּ וְלְהַסִּיר מִשָּׁם הַקְנִים ע"י אֲוֶמֶן אוֹ לְכָל הַפְּחוֹת לְהַנִּיחַ עֲלֵיהֶם וְעַל מְקוֹם הַטְּלָאִי גְּחָלִים וְאַחַר כָּל זֹאת שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִשְׂתַּיִת י"ש בְּפֶסַח אֲבָל אִין לְאַסוֹר לְהֵם אַחַר תִּיקוּוֹנִים הַלּוּ ע"כ"ל מְכָל מְקוֹם נִרְאָה דֵּהֵינּוּ דְּוִקָּא בְּנִדּוֹנוּ דְּהוּא קוֹלָא גְּדוּלָה מִחֲמַת חֲשֵׁשׁ הַבְּצֵק וְרִיחַ וּפִיטוּם הֵי"ש אֵלָא דְּהַמְּצִיא תַקְנוֹת כְּדִי שְׁלֹא לְאַסוֹר לְאַחֲרִים כְּנז"ל אָף גַּם שָׁם בָּא לְהַתִּיר לְכַתְחֵלָה מֵה שְׂאִין כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינּוּן שֶׁהוּא דִיעֵבַד וְלִיכָּא חֲשֵׁשׁ בְּצֵק וְלֹא רִיחַ הֵי"ש נִרְאָה דְּמוּדָה דְּרֵאוּי הוּא אָף לְנִפְשׁ הַיָּפָה וְאִין לְאַסוֹר כְּלָל [הֶרֶב הַמְּשִׁיג כְּתֵב דְּשׁו"ת הַנו"ב אֵינּוּ עֵנְוִן לְנִדּוֹן דִּינּוּן דְּכּוֹנֶנֶת הַנו"ב כִּי הַזְיָעָה הָעוֹלָה בְּרֵאשׁוֹנָה מִהִיּוֹרָה לְהַקְנִים הִיא חֲזוּקָה מְאֹד הַנְּקָרָא סְפִירְטִיס וְאַחַר כֵּן עוֹלָה זִיעָה אַחַר זִיעָה חֲלוּשָׁה חֲלוּשָׁה מִפְּנֵי שְׂהַזְיָעָה הִיָּה מְעוֹרְבַת מִהֶבֶל הַמִּים וְלִכְּנָן דִּי לְבַטֵּל בְּשְׂשִׁים נֶגֶד הַקְנִים לְבַד וְלֹא בְּעֵינָן שְׂשִׁים שְׂשִׁים גַּם נֶגֶד הִיּוֹרָה.

וְאֵינּוּ עֵנְוִן לְנִדּוֹן דְּהָא בְּסִפִּירְטִי"ס אִין כָּאן מִים כִּי אִם מְעַט מְעַט וְלִרְאִיָּה אִם יִקַּח מִהַסְפִּיר"ט וְנִשְׂרוּף בְּכָלִי לֹא נִשְׂאָר בְּכָלִי רַק מְעַט לְחֻלּוּחִית וּמִמִּילָא צְרִיף שְׂיִהִיו בְּכִינּוּן שְׂשִׁים נֶגֶד כָּל הַחֲבִית וְאִין בְּמָה שְׂבִכְלִי שְׂשִׁים נֶגֶד הַכְּלִי כְּמִבְּוֹאָר שָׁם בְּנִדּוּעַ בִּיהוּדָה וְכֵן מְבֹוֹאָר בְּנו"ב סו' ס"ז דֵּי"ש נְבִלְעַת בְּכָל הַכְּלִי וְאִין נִפְקָא מִיָּנָה מְזָה אִי אֲמַרִּינוּ קוֹדֵם

הפסח חתיכה נעשית נבלה או לא והיודעים במקלאכת היי"ש יעידו כי אם יערבו מדה אחת יי"ש בכמה מדות מים אם יתנו אותם לתוף היורה להעלות ע"י בישול דרך הקנים תעלה הזיעה למעלה בהפסוי רק כמדת היי"ש ותחסר עוד מעט.

ובגדון דידן שהיה ספיר"ט בהתבית בנדאי לפי זה הני חמץ גמור ולא תערובת חמץ וכדעת החק יעקב בסי' תמ"ב הנ"ל וראייתו מחת"ס אינה ראיה לנדו"ד דבירה ששורפין בה היי"ש התבואה מעורבת עם המים וגם מינים אחרים ונגד חלק החמץ שבו אפילו יהיה מחציתו יש בהם שבפלי ששים פנגדו ולכן מהני הגעלה ומי הגעלה אין נעשים נבלה קודם זמן איסורו.

אבל בגדון דידן שהיה ספיר"ט בהתבית הנבלע בכל הפלי יש לומר דלא מהני גם הגעלה לדידה. וכל שכן שלא יודה להכשיר היין ששמו בהתבית בלתי הגעלה עכ"ד נר"ו ובמח"כ לא מצאתי בכל דבריו פדי השג יד על אשר פתבתי בעניותי ויש לי לפקפק על דבריו אף כי אין רצוני להאריך וכדי שלא יאמר שהעלמתי דבריו בזה הוצרכתי להעתיקם והמעניין יבחר ויקרב: ח) וכל זה הוא במונח דיי"ש מיקרי דבר חריף ולא שייך ביה נותן טעם לפגם פנראה מדברי הרבנים הנ"ל ולהמג"א סי' תמ"ז ס"ק כ"ה עדיף יי"ש מפל דבר חריף עי"ש ובחמם סופר שהבאתי לעיל באות ה' האמנם לפי הנראה אין זה מוסכם עיין זכור לאברהם חלק א' קצ"ז ע"א שאחר שכתב דהט"ז סי' תמ"ב סובר דיי"ש הני דבר חריף ושפך פתב הרת"ח סי' י"ז.

שוב פתב דהחקרי לב יו"ד סי' נ"ב פתב דבמחלוקת הוא שנוי וכו' וכתב שמדברי הרבנים דבר משה ובית יהודה נראה דסוברים דלא הני דבר חריף עי"ש ואם כן למאן דאמר דלא הני דבר חריף הדר דינא ואתי מבנייא להקל בגדון דידן דגם טעמא דנותן טעם לפגם חזי לאצטרופי להתיר בתביות של יי"ש כבהתביות של שחר: איברא דהני ספרי דבי רב די רשים הרב זכור לאברהם לא שכיחי גבאי לחזות בנזעם שיח במאי קא מיקרו דהרב זכור לאברהם בכל המשך לשונו מרישיה לסיפיה נקיט לישנא דיי"ש.

ואולם דברי הדבר משה ראיתי שהביאם לקמיה קצ"ח ע"א ולא מיירי אלא בשחר ואולי גם הרבנים הנ"ל בהכי מיקרו אבל ביי"ש אפשר כולי עלמא מודו דהני חריף ונותן טעם לפגם וצ"ע בגוף דבריהם: ואפתי אקא למימר דאף אי יי"ש מיקרי דבר חריף אינו פשוט לומר דגם ביין נותן טעם לשבח הוא דאנא חזינא להגאון נודע ביהודה מהדורא תגנינא יו"ד סי' ס"ז דהא מילתא רפיא בידיה וכתב דאפשר דהט"ז ומג"א דכתבו דיי"ש חריף ולשבח לא אמרו אלא במי דבש שהיי"ש לשבח במי דבש עצמו וכו' אבל יי"ש ביין אולי גם מצד עצמו פוגם הוא בטבעו אפילו נתערב ביין וסיים דאין ביזו להקל בזה דמי יכריע אם נותן טעם לפגם וכו' ובמקום הפסד גדול יש להתנישב הרי דמאי דהנה פשיטא לן ללמוד מדברי הרבנים הנ"ל דיי"ש לשבח בכל דבר הנודע ביהודה ספק עלינו את הדבר הזה דאפשר דביין הוא פוגם: אלא דאין מזה פתח היתר לגדון דידן דסוף סוף ביין דספק הוא שפא נותן טעם לשבח נקיטינן להתמיר דספק חסרון ידיעה אינו חשוב ספק לילה בו לקולא באיסורין דרבנן פידוע וצריף להתנישב בדברי הרבנים שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הסמ"ך אות נ"ב ואין הפנאי מספים פעת וכבר פתב מפורש בזה בחקמת אדם פלל נ"ד אות יו"ד אם אינו ידוע אם דבר זה פוגם או משביח הני ספק

מחמת חסרון ידיעה ולא הוי ספק [להקל בדרבנן ע"ש] ע"כ עיין מ"ש בקונטרס הפללים במערכת הנו"ן אות ל': (ונכתב הרב המשגיג ע"ז ונ"ל ומה שראה בנו"ב שנסתפק אם י"ש ביין פוגם וכו' לענ"ד פבר הורה לנו הניסיון שהעושים י"ש ויש להם פלים חזקים, אופלי יין אחרי ששהו זמן רב ריקנים שופכים בחבית ספיר"ט למען החזיק בה היין, וגם יין שהוא רפה בטבעו מחזיקים אותו בספיר"ט הרי שפנדאי נטל"ש הוא.

ובדברי הנו"ב סי' נ"ח י"ל ממ"ש הוא עצמו בא"ח סי' ע"ב ובחלק יו"ד סי' קפ"ז דהיתר בהיתר לא שייך ביטול אמנם אין זה שייך לנדו"ד עכ"ד): והנה אמת כי אין לי יד ושם בעסק מלאכה זו ולא בנסיונה מ"מ נלע"ד דאין מזה הוכחה דנטל"ש דהרי פשוט ביו"ד סי' ק"ג דנטל"פ דמתיר התערובת לאו דוקא פשפוגם לגמרי אלא אפי' פוגם קצת חשיב נטל"ף ומתיר תערובתו.

וא"כ אף אם הניסיון אמת מ"מ אין מזה הכרח שהוא נטל"ש. שיוכל להיות שפוגם קצת אלא דהעושים פן אין חוששים על קצת פגימתו נגד מה שפרושים במה שהיין מתחזק והספיריט מעמידו ומקיימו כפי דבריו.

והנה הנו"ב כ' כמסתפק אולי י"ש ביין נוטל"פ ואני מצאתי בפרח מ"א ח"ג סי' ע"ה הובא בשערי תשובה סי' תמ"ז אות מ ש"כ דיי"ש ביין פוגם פאשר חיקך אכל יטעם עי"ש לענן יין שניתן בחבית ישן של י"ש וכ"כ בפמ"א ח"א סי' נ"ה הו"ד בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ע"ג ונ"ל דוקא ביין אמרי' דנוטל"ש אחר מעל"ע משא"כ אראקי שהוא יין שרף דומה לשאר משקה וג"כ נטל"פ אחר מעל"ע עכ"ל והשבו"י עשה לו סמוכים דרבנן מתוס' פסחים ונזיר כיעי"ש וכו' דכיון ששפתנה ע"י רתיחת האור והוא רק זינעה בעלמא הוי כשאר משקה ונעשה לפגם.

אף שראיתי במג"א סי' תנ"א סק"מ ונ"ל ומשמע בתה"ד שחביות של י"ש אף שאינו ב"י אסור הפל דעינינו הרואות דנטל"ש הוא וכמ"ש ביו"ד סי' קל"ז עכ"ל באמת בתה"ד לא ראיתי שום משמעות בדבריו רק ביין עצמו ולא ביי"ש הבא מזיעתו והמג"א עצמו בסי' תמ"ו ס"ק כ"ה נראה כמסתפק בזה והניח בצ"ע ואין ספקו מוציא מידי ודאי של הפמ"א הנ"ל.

ואף דיש מקום לחלק ולומר דבסי' תמ"ז לא מייירי מיי"ש הנעשה מיי"ן לכן כ' הדבר בלשון ס' משא"כ בסי' תנ"א דמייירי ביי"ש הנעשה מיי"ן מ"מ המקור דין מתה"ד ש"כ שם אין ראיה פלל ועיקר פדעת התשובה וראיה מהתוס' וכו' עכ"ל ומוכן מדבריו דביי"ש עצמו יש לחלק בין הנעשה מיי"ן להנעשה מהתבואה דבנעשה מהיין יש מקום להסתפק דהוי כמאן דאתי מחמתיה וכשם שהיין עצמו אינו נפגם ביישון פן היי"ש דאתי מחמתיה ומשו"ה פשיט"ל להמג"א סי' תנ"א דל"מ מה שאינו ב"י ביי"ש פזה.

אבל ביי"ש מהתבואה יש לומר דפוגם כמו בתבואה עצמה דבנדאי פוגם הפלי כשאר דברים ומשמע עוד דהפמ"א ש"כ דאראקי נוטל"ף הוא כשאר משקה היינו אפי' ביי"ש הנעשה מיי"ן וכ"ש ביי"ש מהתבואה וא"כ מבואר דדעת הפמ"א והשבו"י דיי"ש מהתבואה כבנד"ד ודאי הוא נפגם כשעמד בפלי יותר ממעל"ע.

ולהמג"א ביי"ש תבואה הוא ספק לכ"ע מיהא אינו פשוט דנטל"ש כדפשיט"ל להמשיג
נר"ו. ובישועות יעקב סי' תנ"א ס"ק י"ד כ' דיש לתמוה על הפוסקים שכ' ביו"ד סימן
קל"ז דיין שפדנפני התבית אינו נפגם באינו ב"י והוא סברת הריב"ש.

ואמאי לא חשו לסברת הרמב"ן דס"ל דיין שפדנפני התבית נפגם אחר מעל"ע (והביא
ראיה לס' הרמב"ן) וכ' עוד והמג"א פאן נמשך אחר הש"ע הנ"ל ולמד ממנו גם לענין
יי"ש שפדנפני הוא עומד בדנפני הפלי נוטל"ש וכו' עיי"ש שפדנפני שר"ל דלדעת הרמב"ן
יי"ש שפדנפני הפלי ג"כ נפגם מעל"ע דהא המג"א לא אמר דיי"ש אינו נפגם באב"י
אלא משום דמדמה ליה לנין וכיין דביין ס"ל לרמב"ן דנפגם ה"ה לדידיה ביי"ש דנפגם.

וממ"ש בישו"י יו"ד סי' קל"ז סק"ב נראה דנקיט בפשיטות דגם יי"ש של תבואה ביין
הוא כשאר משקים שהק' דכיין דכלים של יין הצריכה התורה הגעלה משום שתנית
הנזיר בהם כמ"ש תוס' פסחים ד' מ"ד ע"ב ד"ה גליף מגיעולי עפ"ם.

הא קי"ל דיין פוגם כל מיני משקים ואף לכתחלה מותר ליתן בכלי שנסתמש בו יי"ן
שכר או שאר משקים לפי שהם פוגמים את היין והיין פוגם אותם וא"כ הנזיר ודאי לא
ישתמש ביין דאסור הוא לו אלא ישתמש בשאר משקה והם פוגמים ומותר לכתחלה.

ועיי"ש מה שנדחק ליישב ולא כ' דהוצרכו להגעיל כדי שישתמש ביי"ש של תבואה מוכח
דס"ל דגם יי"ש של תבואה שנה לשאר משקים בזה דהוי נטל"פ. ואחר כמה שנים נדפס
שו"ת בית שלמה וראיתי שם בא"ח סי' ס' שכ' בשם הרב השואל דפשוט בעיניו דיי"ש
נטל"ף ביין כמ"ש בשע"ת וכו' וכ' ע"ד וקשה לסמוך ע"ז דהאור חדש ונו"ב דעתם
להחמיר וכו' ונשם (כב"ש) סי' צ"ו כ' בשם הרב השואל שהמשיג עליו כ' מסברא
דנפשיה דיי"ש ברטב של בשר הוי נטל"פ.

והב"ש הוכיחו ע"פ דאיהו אפשר להקל בזה מסברא. והביא דברי הנו"ב הנ"ל שנסתפק
ביי"ש ביין אם הוא נטל"פ וסיים ע"ז וז"ל ונהרי לחוש שלנו ודאי יי"ש פגם ביין בריחו
וטעמו ומקפידים הרבה שלא ליקח פלי מיי"ש ליתן בתוכו יין עד שפדיחים אותו כמה
פעמים עד שלא נשאר כלום מממשו ומריחו ואפ"ה החמירו הגאונים הנו"ב וא"ח כי
אין להקל בזה משיקול דעתנו כמה שלא נתבאר בש"ס וקדמונים שפודאי נטל"פ ע"כ
לעניינינו.

הנה רואה דכמה רבנים יעידון יגידון אחר שעמדו על הנסיון שהיי"ש ביין הוא פוגם.
אלא דבכל זאת אין לנו לסמוך על זה כל שלא נמצא מפורש בן בש"ס ופוס' ואהכי
החמיר הנו"ב וגם אני עני ואביון נמשכתי אחורי ארי הנו"ב הנ"ל וכתבתי דאין לנו פתח
היתר בזה דיין דמספק"ל אין לנו להתיר מספק דהוי חסרון ידיעה: (ט) והנה כבר
כתבתי למעלה (בד"ה ומ"ש דמבואר) בשם הרט"ז דהר"ב העיטור ס"ל ג"כ דבמדי
דהיתרא בלע פחמץ קודם הפסח לא אמרי' בכוליה משערינו.

ונראה שזה ג"כ דעת הסמ"ק שהובא במרן הב"י סי' תמ"ז ופסקו בש"ע ס"ז דבוסר
שדכו במדוכת חמץ מותר בפסח משום דבצונן לא פליט ואף אי פליט משהו בעלמא
הוא. ואי ס"ל דבכוליה משערינו הא אין לה פלי שמחזיק ששים נגד פולו.

ועי"ש בט"ז ס"ק י"ג ופרמ"ג במשפצות. ובס' מאמר מרדכי שם ס"ק י"ד כ' בשם שכנה"ג שהקשה על הסמ"ק דהא לא ידעינו כמה נפיק מיניה ובכוליה משערינו כמבואר בדין שו"מ מהותה וכ' ואולי ס"ל לסמ"ק דלענין חמץ דהיתרא בלע לא משערינו בכל הפלי אלא במה שפולט ובטל בשמים כמ"ש המרדכי בשם הר"י מוויינא ע"כ (ומשמע דס"ל להשכנ"ג דמאן דאוסר בשו"מ מהותה ע"כ לא ס"ל דבחמץ לא אמרי' בכוליה משערינו אלא גם בחמץ בעינו פנגד כל הפלי ומסייע להרב המשיג [הנז"ל בד"ה והכי חזינא] שכ' דהרמ"א לא ס"ל לחלק וגם בחמץ בעינו פנגד פולו.

אף באמת אין מזה סיוע להשגתו משום דהשכנה"ג לא נחית לס' המחצ"ה הנז"ל אלא משמע ליה דברים פפשטן דבחמץ לא בעינו לשער בכל הפלי. אף לפי מה שביאר המחצ"ה לא אמרי' פן אלא בשכר וכיוצא דאין פולו חמץ ולא בעי' ביטול אלא פנגד האיסור.

וא"כ בבלוע רק מחמץ נדאי משערינו בכל הפלי וכמ"ש בענ"ד ע"ד הרב המשיג וכמ"ש להלן בשם הרב מאמ"ר) והרב מאמר מרדכי כ' ע"ד שכנה"ג דאין תי' עולה יפה שהרי הסמ"ק עצמו אסר שו"מ מהותה משום דפעמים שעושין באותה מחבת חמץ בעין כמו מים וקמח ונמצאת המחבת בלועה מחמץ בלא ביטול חוזרת ונותנת טעם בשו"מ וכו' ואם פדברי השכנה"ג לא הי"ל לאסור שו"מ שהתיכיהו במחבת נדאי אין האיסור אלא משום דאין ששים נגד הפליטה דאי איכא ס' הא ס"ל לסמ"ק דמותר ואין חוזר ונעור ולכן כ' הוא ליישב קושית השכנה"ג וביאר דבריו ע"ד שביאר המחצ"ה דברי המרדכי והוא דחזימוץ המדוכות אינו אלא מחמת החמץ שפערבים עם המוריניס כמו שפי' להדיא בסמ"ק ומשו"ה לא בעינו ששים אלא נגד החמץ דלא אמרי' בחמץ חתיכה נע"ן והחמץ הוא משהו ושרי אלו תוד"ק.

ועיין בדברי מנחם שם בהגב"י אות י"ז שכ' לתרץ קו' השכנה"ג דא"ץ לבטל אלא הפליטה לחוד דאין הבוסר פולו נעשה איסור דומיא לבצל שחתכו בספין חולבת ונתנו עם בשר דלא נעשה כל הבצל איסור אלא משערינו נגד הבלוע דוקא עי"ש (ובמחצית השקל סי' תמ"ז סק"ו נקיט בפשיטות גם בחמץ קודה"פ דבכוליה משערינו עי"ש ואינו פשוט לומר פן כמבואר): ואנכי חזון הרבתי בס' עיקרי הד"ט בחא"ח סי' י"ז אות כ"ה שכ' בשם שו"ת בית דוד סי' קצ"ט וז"ל מסיק ותני פסברת רש"י ותוס' ור"י והר"ן דלא פהטור בשם אביו בס"י תנ"ב בדין קדרת חמץ ב"י שבשלו בה בע"פ תבשיל לפסח שדינו ליבטל בס' דלא משערנו בכל הפלי ס' פנגד מה שבתוה הפלי אפי' בחמץ כס' הרא"ש דליתא דלא אמרי' הכי אלא בכלי של איסור או של בשר שנתבשל בו חלב אבל בחמץ משערי' כפי מה שבשיל בפלי ע"כ (ויש לי לשאת ולתת בדברים אלו אף כי ס' ב"ד אמצ"א לעינין בדב"ק בגופן שלהן ע"כ משכתי ידי מזה פעת) הנה מוכן מדבריו דנקיט בפשיטות דבחמץ לא אמרי' בכוליה משערנו ומחלק בין פלי של בשר וכו' לחמץ.

ולפי דבריו אין אנו צריכים להמצאת הגאון מחצ"ה דאין כל השכר חמץ וכו' דאף אם יהי' פולו חנומץ אין חשש. וגם מדברי הרט"ז סי' תמ"ז ס"ק י"ט הנז"ל למשמע דהבין הדברים פפשטן דהיתרא בלע פגון חמץ קוה"פ לא בעינו פנגד פולו.

וכן ס"ל להסמ"ק לפי"ד השכנה"ג הנ"ל ומה שהק' הג' חק יעקב מבב"ח דאמר'י בכולי' משערינו ל"ק לפי מ"ש הב"ד לחלק בין בב"ח לחמץ כנוז"ל וא"כ בנדו"ד שפיר י"ל דנתבטל טעם היי"ש בהי"ן דא"ץ לשער אלא נגד הפלוע ויש ששים כנגדו אף אם נאמר דהיי"ש נתהנה רק מזיעת התבואה לבד.

ולדעת המאמר בכונת הסמ"ק שהוא משום דאין צריף לשער אלא בערף החמץ יש היתר באם נאמר דהזיעה באה מפת הדברים אחרים עם התבואה כמו שנראה מדברי המחצ"ה וחת"ס הנ"ל.

ועיין שעת"ס תמ"ז אות ט"ז בשם מקום שמואל דבהיתר בהיתר לא אמרי' בכוליה משערי' וכ' ע"ד דקשה לסמוך ע"ז כ"א בהפ"מ ושעה"ד גדול פ"ן דיש דעות אף באיסורין דבמאי דנפיק מינ' משערינו עיין יו"ד סי' קצ"ח (צ"ל סי' צ"ח).

ובשו"ת רמ"ץ א"ח סי' כ"ט אות כ' פתב ע"ד המקום שמואל דאין לו ראיה בתורה ואין לסמוך עליו ומ"מ עשהו סניף לנדונו בצירוף דעת הסובר דאף באיסור א"ץ לשער כנגד כולו עיי"ש ואולי בחביות של עץ דנדו"ד יש לעשות סניף כל דהו סברת הראב"ד שהביא מרן הב"י בסי' צ"ח דבכלי עץ ומתכת דאפשר להפריד האיסור ע"י הגעלה אין משערינו בכלולו אלא באומד יפה כמה יצא ממנו והרב קהל יהודה בסי' ק"ה דף כ"ו ע"א כ' שנה דעת האגור עיי"ש שכ"כ להצילו מקוששית כנה"ג ובקונטרס הפללים במערכת הבי"ת אות צ"ח פתבתי דסברת הראב"ד עם דלא קי"ל פנותיה מ"מ לא נפלאת היא נחזי לאיצטרופי לס"ס עיי"ש (עתה ראיתי מ"ש בזה במקנה אברהם במ"ע הכ"ף אות קנ"ב בשם הרב ב"ד בדרף קמ"ג דנראה דס"ל דגם בחומץ קוה"פ משערינו בכוליה ואחרי שאין ס' הנ"ל מצוי אצלו לא אוכל להבין בבירור מאי דעתו.

ודעת המקנ"א לסמוך בזה לדעת הסוברים דלא משערינו בכוליה כן נראה קצת אף אינו מוכרח כיעי"ש): (י) וראיתי למרן חיד"א בברכ"י סי' תמ"ז אות י"ט שכתב בשם שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ע"ה וז"ל נתן יינו בחביות יין שרף יישנות מזמן רב ובפסח הרגישו ביין טעם היי"ש אסור לשותותו בפסח ומותר אחר הפסח עכ"ל.

ולפי המוכן הוא דלא נעשה שום הכשר בהחבית ולא אסר אלא משום שהרגישו טעם היי"ש בהי"ן הא לא"ה ס"ל דמותר לשותותו בפסח וא"כ בנדו"ד דלפי עדות הבקיאים אין שום טעם וריח יי"ש בהי"ן נראה דפשוט להתיר הי"ן עצמו וכ"ש שיש להתיר הזיעה היוצאת ממנו.

והגם דחלילה להתיר בשתייה בפסח יין שהושם בחבית של יי"ש חמץ וכבר נהגו אפ"ש ברוב תפוצות ישראל לאסור משקה ששהה בכלי חמץ פנה ורבים מחמירים אף אם לא שקה בתוכו מעל"ע ומי יקל ראש לפרוץ גדר ח"ו בפרט באיסור חמץ דחמיר טובא.

ועיין בש"ע הרב מוהרש"ז, בסי' תנ"א סעיף ס"ג דחבית של יי"ש שלא הוגעלה כד"ן אפילו אינה ב"י והכניסו בתוכה מי דבש אסור המי דבש אפילו אם היה זה קודם הפסח. ובחבית של ש"כ כה"ג מותר והטעם לפי שיי"ש ב"מ דבש נוטל"ש וש"כר במ"ד נוטל"פ וא"כ בי"ן דמספק"ל להגאונים הנ"ל אולי הוא נטל"ש בנדאי יש לאסור מספק דהוי ס' מחסרון דיעה כמש"ל וכ"ש למ"ש הרב המשגיג דהוכיח הנסיון דיי"ש בי"ן נוטל"ש הוא

(והבית שלמה בסי' ס' הַנ"ל כ' וַי"ל וְאָף אִם הוּשָׁם יֵין בְּתוֹךְ כְּלֵי יַי"ש קוּה"פ וְשָׁהָה בְּתוֹכָהּ מֵעַל"ע דְּפָשׁוּט לְמַעְלָתוֹ לְהַתִּיר בְּזָה מְשׁוּם דִּי"ש נִטְל"ף בְּיַיִן הֵייתִי מִחֲמִיר מְלִשְׁתוֹתוֹ בְּפֶסַח כִּינּוּן שְׂאֹר חֲדָשׁ וְהַנּוּ"ב דַּעְתָּם לְהַחֲמִיר אַף לְעֵנָן אִסּוּר יֵין פְּשֵׁהוּשָׁם יֵין פְּשֵׁר לְתוֹךְ כְּלֵי הַבְּלוּעַ מִי"ש שֶׁל נֶסֶף דְּלֹא הָיָה נִטְל"פ וְכ"ש שֶׁיֵּשׁ לְהַחֲמִיר לְעֵנָן חֲמֵץ בְּפֶסַח עַכ"ל) וְגַם רֵאִיתִי דָּאָם בָּאֵנוּ לְסִמּוּךְ עַל הַטַּעַם הַשְּׂנִי שֶׁל הָרַב הַמְרָדְכִי בְּחֻבֵּית שֶׁל שְׂכָר וְשֵׁהוּא מְטַעַם בְּיִטּוּל בְּשֵׁשִׁים מְשׁוּם דְּלֹא בְּעֵינָן לְשַׁעַר בְּכֹלּוֹ בְּמִיּוֹדֵי דְהִתְרָא בְּלַע וְנִימָא דְגַם בִּי"ש שֶׁהוּא חֲזָק וְחָרִיף הִדִּין כּוּן.

הִנֵּה יֵשׁ לְפַקְפֵק ע"ז מִמ"ש בְּפֶרֶם"ג סִי נִת"א בְּמִשְׁבָּצוֹת ס"ק כ"ז דִּי"ל דִּי"ש אֵינּוּ בְּטַל בְּשֵׁשִׁים מְשׁוּם דְּלִטְעָמָא עֵבִיד וְכ' כּוּן גַּם בְּשֵׁם שׁו"ת ח"ץ סִי כ' עִי"ש וְלִפִּי דְבָרָיו נִפְל פִּתְּא בְּבִירָא בְּנִדוּ"ד דָּאִין שׁוּם צַד הִתְרָא לֹא מְטַעַם נִטְל"פ דְּהָא יַי"ש לָאוּ נִטְל"פ הוּא כִּמְש"ל לֹא מְטַעַם בְּיִטּוּל כִּינּוּן דַּעְבִּיד לְטַעָמָא.

אֵלָּא דָּאִין זֶה כ"כ פְּקוּק שְׁהָרִי בְּבֵית שְׁלֵמָה סִי צ"ו הֵבִיא שׁו"ת הַגָּאוֹן פְּנִי בַח"א סִי ח' שְׁהָאֵרִיךְ וְכַתֵּב דְּפָשׁוּט יוֹתֵר מִבְּיַעְתָּא בְּכוֹתֵחָא דִּי"ש בְּטַל בְּשֵׁשִׁים וְאֶפְשָׁר דָּאָף בְּפִחוֹת מִס' בְּטַל דָּאָם נוֹתְנִים בִּי"ש עֲשָׂרִים חֲלָקִים מִיָּם פְּשִׁיטָא דָּאִין כָּאֵן טַעַם יַי"ש רַק הָרִיחַ וְרִיחָא לָאוּ מִיִּלְתָּא ע"כ וּמְבֹרָךְ שֶׁכֵּן דַּעַת הַנּוּ"ב דְּגַם יַי"ש בְּטַל בְּשֵׁשִׁים וּבְבֵית שְׁלֵמָה הַנְּ"ל סִי פ"ז דָּף נ"ג ע"ג כ' דִּהַנּוּ"ב אֵין חוֹלֵק עַל הַח"ץ דָּאִינוּ דוֹמָה טַעַם יַי"ש שְׁבִכְלֵי לִי"ש מְשֵׁשׁ כְּמוֹכֵן דְּלֹא כְּדִמְשַׁמַּע מִהַפְרָמ"ג סִי תַנ"א בַּמ"ז ס"ק כ"ז ע"כ וְר"ל דְּמִדְבָּרֵי הַפְּמ"ג נִרְאָה דְּגַם בְּטַעַם יַי"ש שְׁבִכְלֵי אֶמְרֵי דְּלֹא בְּטִיל.

וְאִיהוּ ס"ל דִּישׁ לְחַלֵּק דְּדוֹנְקָא בִּי"ש עֲצָמוֹ הוּא דִּס"ל לְהַח"ץ דִּל"ב. אֲבָל בְּטַעַם שְׁבִכְלֵי דְּבָהָא אֵינְרִי הַנּוּ"ב גַּם הַח"ץ מוֹדָה דְּבְטִיל.

וְא"כ בְּנִדוּ"ד דַּעַל טַעַם שְׁבִכְלֵי אֵנּוּ דְּנִיָּם י"ל דְּבְטִיל בַּס' לַכ"ע. וְעוֹד כ' שָׁם בַּב"ש דִּי"ל דִּי"ש בִּי"ש הָיָה מִיָּן בְּמִינוֹ וְאָף אֵי לְטַעָמָא עֵבִיד י"ל דְּבְטִיל וְשִׁקוּ"ט בְּזָה דִּהַפְּמ"ג נִסְתַּפֵּק בְּזָה עִי"ש מ"מ מְצַד דַּעַת הַפְּמ"ג פִּיקְפּוּק מִיָּהָ הָיָה וְחֲזִי לְאַצְטְרוּפֵי שְׁלֵא לְהַתִּיר הֵינּוּ (בְּשִׁתְּיָה) וְעַל דְּבָרֵי הַמַּחצ"ה וְחַת"ס הַנּוּ"ל רֵאִיתִי בְּשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ג סִי קַנ"ג (רְשָׁמְתִיו בַּסִּי זֶה אוֹת ג') שֶׁכ' בְּשֵׁם הָרַב הַשׁוֹאֵל וְהַסֵּפִים לְדְבָרָיו וַי"ל יָפָה כ' מַעְלָתוֹ דְּגַם הַמִּיָּם נַעֲשִׂים שְׂכָר וְיָפָה כְּתַב בְּזָה אָף שָׁגַם מִהַנּוּ"ב יו"ד מ"ת סִי נ"ח נִר' כּוּן אֲבָל חֲלִילָה לְהַקְל בְּזָה וְכו' עִי"ש.

וּבַח"ב סִי קַנ"ב בִּי"ש שֶׁל פֶּסַח שְׁנִיתָן בְּחֻבֵּית שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ לְפָנֵי ג' שְׁנָיִם יַי"ש חֲמֵץ וּמְאֹז וְעַד עֵתָה עֲמַד הַחֻבֵּית רִיקָה בְּלֵי שׁוּם הַשְׁתַּמְשׁוּת וְקוֹדֵם שְׁהוּשָׁם הִי"ש ש"פ רַחֲץ וְשִׁפְשָׁף הֵיטֵב וְעֲמַד בָּהּ מִיָּם שְׁעָה אַחַת וְשִׁתּוֹ הִי"ש בְּפֶסַח וְנִשְׂאָר לְפֶסַח אַחַר וְכַתֵּב דִּמְהַפְּמ"ג מְשַׁמַּע דְּהַגְעָלָה לְבַד בְּלֹא מִיָּם וְאֶפְרָח תַּחֲלָה מוֹתֵר בְּדִיעֵבַד אָף בְּכָאֵן לֹא הִנָּה הַגְעָלָה וְא"כ בְּנִדְאֵי אִסּוּר וְשִׁקוּ"ט אִם אֶפְשָׁר לְהַתִּיר עַפ"י מ"ש הַפְּנ"י דִּי"ש הוּא זִינְעָה בְּעֵלְמָא עִי"ש בַּסִּי ט' וְכ"כ מוֹהֲרִיט"ץ בַּסִּי ס"ח וְכַתֵּב דְּקָשָׁה לְסִמּוּךְ ע"ז וְכו' וְגַם לְסִמּוּךְ עַמ"ש הַח"ץ דְּלֹאֲחַר י"ב חֲדָשׁ פְּלָה כָּל הַלְחָלוּחִית וְכ"כ בְּשׁו"ת פְּמ"א הוּבָא בְּנו"ב מִת"ן יו"ד סִי ס"ז (ט"ס הוּא כִּי שָׁם לֹא נִזְכָּר שׁו"ת הַנְּ"ל כְּלָל וְאוּלַי הוּא מ"ש בְּנו"ב סִי נ"ח דְּשָׁם הִנָּה יִשׁוּן וְכו' עִי"ש) גַּם ע"ז קָשָׁה לְסִמּוּךְ וְכו' לְכֹן אֵי אֶפְשָׁר לְהַתִּיר זֹאת כִּי מ"ש כ"ת בְּשֵׁם הַפְּנ"י דִּי"ש מְקַרֵּי חֲמֵץ נִזְכָּרָה הִנָּה זֶה לֹא כ' אֵלָּא מְשׁוּם דְּזִינְעָה בְּעֵלְמָא הוּא

וגם לא קאי רק על המלאץ אבל ביי"ש הנעשה מתבואה פשיטא דהוי חמץ גמור וגם לאחר הפסח לדין דשיטת הח"ץ עיקר ואין להקל בזה רק למוכרו לשתות אחר הפסח ולא לפסח חלילה עכ"ל.

באופן דנראה מכל האמור דמשקה שהושם בכלי של יי"ש פל שאינו ידוע בבירור דהיי"ש פוגמה א"א להתירו לפסח (וגדולה מזאת ראיתי עתה בס' שבילי דוד ליו"ד בס' קל"ז אות ה' שכ' וז"ל וכתב בח"ס סי' ק"ח יין של פסח שישקה בחבית של יי"ש חמץ אסור גם לאחה"פ דזה נוטל"ש ול"ד לשון מהותם בכ"ח לעגנו שהיה מקילין דס' אב"י ונ"ט בר נ"ט משא"כ בזה עכ"ל הרי דאף לאחה"פ אוסר הח"ס בכה"ג.

אלא שענינתי פעת בח"ס א"ח סי' ק"ח ולא חזינא כי האי סימנא ממ"ש בשמו בשב"ד ולא אדע פעת איזה ט"ס יש): (יא) מ"מ בנו"ד דלא באנו להתיר היין עצמו רק הזיעה היוצאת ממנו אף דקי"ל דזיעה היוצאת ע"י חמין הוא פגוף האיסור כמ"ש הריב"ש ופסקו מרן ביו"ד סוס"י קכ"ג אגואה ארדיינטי וכו' והאר"י וכו' רבנו בתראי בזה ועיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים במע' הזי"ן אות כ"א בס"ד.

מ"מ פיון דבנדו"ד היין עצמו אינו ברור דאסור נראה דאפשר לסמוך להתיר הזיעה. ובס' זכרנו לחיים ח"א בדיני יין נסוף אות ב' כ' וז"ל ראק"י שהוציא או הנכרי בלאמבי"ק פעם שנית מותר בשתייה דכל פי האי לא אסר הריב"ש משום דהוי זיעה דזיעה פו העלה בס' אדמת קדש יו"ד סי' י"ג.

ועיין מראית העין דף ע"ו עכ"ל ועם פי קולא גדולה היא בעיני וספרים הנ"ל אין מצויים אצלי לעיין בדב"ק מ"מ נראה דכוננתו לומר הבו דלא נוסף עלה ולא אסרינו זיעה היוצאת מהמשקין אלא זיעה א' ולא זיעה דזיעה.

וכמו כן נראה דכ"ש שיש לומר בנדו"ד דע"כ לא אסרי' זיעה היוצאת מן המשקה אלא באיסור ברור משא"כ בנדו"ד דגוף היין אינו ודאי איסור רק שאנו מחמירים בו י"ל הבו דלא נוסף לאסור גם הזיעה: (יב) הן אמת דלכתחלה ודאי אין להתיר לעשות מיין זה יי"ש לפסח ועיין בנו"ב מ"ת א"ח סי' ע"א בפירות יבשים שאין בהם שום חשש חמץ רק משום מנהג לא רצה להחליט להתיר להוציא מהם יי"ש לפסח ועיין בחיי אדם בקונטרס נשמת אדם סי' ל"ב דאוסר לעשות יי"ש ממניי נרעים וקטניות לפסח אף שאין איסורן אלא מחמתמנהג.

מ"מ מה שפבר נעשה בדיעבד והוא הפ"מ כבנדו"ד דעתי הענייה נוטה להתיר ולסמוך להקל אטעמא דהיתרא בלע עפ"י סברת המחצה ודעמיה הנז"ל ועיין בשערי תשובה סי' תמ"ז אות ט"ז בשם מקום שמואל סי' נ"ב דאע"ג דבשאר איסורין אין לשער נגד מה שנבלע בכלי דלא ידעי' כמה נפיק מניה מ"מ בחמץ קודם זמן איסורו משערינו במאי דנפיק מניה וכ' ע"ד דאין להקל כי אם בהפ"מ ושעה"ד גדול פיון דיש דעות אף בשאר איסורין דבמה דנפיק משערינו עיין ביו"ד סי' צ"ח עכ"ד הצד השווה שבהם בחמץ לפני זמנו במקום הפ"מ ושעה"ד גדול מיהא לא אמרי' בכולי' משערי' ומסתמא יש ששים נגד טעם חמץ הבלוע בכלי.

ואפֿשר דגם השו"מ הנז"ל מודה בכה"ג להתיר בדיעבד דמה שחָרָה אפּוּ הוא על שְׁעוּשִׁים כּוּן לכתחלה וכן לא יעֵשֶׂה דאין מְבטְלִין וכו' אַבְל בְּדָבָר שֶׁכָּבֵר נַעֲשֶׂה וְהַעוֹשֶׂה הִיָּה אָנוּס עפ"י הדיבור שְׁאָמַר לוֹ בַּעַל הַיֵּינָן וְהַעֲיָדוּ כֵּן אַחֲרַיִם שֶׁהַמ"ץ הַמְּפֹרָסִם בְּעִירוֹ אֲשֶׁר עפ"י יַחֲנוּ וַיִּסְעוּ כָּל הַוְרָאוֹת אִסּוּר וְהִיתָר הַתִּיר לַעֲשׂוֹת מִיָּנָן זֶה יי"ש וְאִם הַשּׁוֹאֵל אוֹ הַנִּשְׁאָל טָעָה מֵאִי הוּא לְבַעַל הַיֵּי"ש לְמַיְעָבֵד וְהוּא יָרַד בְּרִשׁוֹת וְלִיכָא בַּכֹּה"ג מִשּׁוּם לְתַא דְּבִיטוּל אִסּוּר לְכַתְחֵלָה עֵינָן בְּשׁו"ת צ"ץ סי' מ' דְּמִי שֶׁשּׁוֹאֵל הַדִּין מֵהַלּוּמְדִים וְלֹא שָׁאֵל מֵהַבַּעַל הַוְרָאָה הַמְּפֹרָסִם לֹא חָשִׁיב שׁוֹגֵג אַבְל אִם שׁוֹאֵל לְהַמְּפֹרָסִם חָשִׁיב שׁוֹגֵג.

ובנדו"ד הרי שאל להמ"ץ המְפֹרָסִם בְּעִירוֹ שֶׁפָּנְלָם הוֹלְכִים לְאוּרוֹ וְהוֹרָאָתוֹ בְּעֵינָיִי אִסּוּר וְהִיתָר פְּשִׁיטָא דְחָשִׁיב שׁוֹגֵג וְעֵינָן מֵהַ שֶׁרִשְׁמֵתִי בְּזֶה בְּקִוְנָטְרַס הַכְּלָלִים מַעֲרַכְתָּ הַט' אוֹת כ"ז. הַנֶּה כִּי כֵּן נִלְעַ"ד דִּישׁ לְצַדֵּד לְהַקְלֵל בְּמַקּוֹם הַפ"מ ע"י צִירוּף כָּל הַטָּעָמִים הַנֶּ"ל.

וּבְכָל זֹאת לֹא מְלֵאנִי לְבִי לְתַת הַכָּשֶׁר לְהַיֵּי"ש הַנֶּ"ל וּבַעַל הַיֵּי"ש הוֹלִיךְ אֶת הַיֵּי"ש לְעִיר.

וְכַתְּבֵתִי לְהַרְבֵּ דָשִׁם לְהוֹדִיעוּ גוֹף הַמַּעֲשֶׂה וְצַדִּי הַהִיתָר הַנִּזְוֹל וְהוּא הַשִּׁיב לוֹ כְּרִשׁוֹם לְהִלָּן וְשִׁמְעֵתִי כִּי גַם נָתַן הַכָּשֶׁר לַיֵּי"ש הַנֶּ"ל לְשִׁתּוֹתוֹ בְּפָסַח. וְאַח"כּ כַּתְּבֵתִי תוֹרְף הַדְּבָרִים הַנִּזְוֹל לְאַחַד הַמִּיּוֹחֵד מְגֹדְלֵי דוֹרְנֵנוּ יצ"ו וּבְקִשְׁתּוֹ שֶׁיַּעֲיִין בְּשׁו"ת עֶמֶק הַלְכָה וְכִנְסִי"ח וְכִס' ד' שִׁטּוֹת מוֹהַרִי"ש (הַמּוֹבָא לְקַמֵּן בְּתִשׁוּבַת הַרְבַּ הַמַּתִּיר הַנֶּ"ל) כִּי אֵינָם נִמְצָאִים אֲצֵלֵי וְהַשִּׁיב לִי וְנ"ל ע"ד הַיֵּי"ש שֶׁנַּעֲשֶׂה מִן יָיִן שֶׁעֲמַד אֵיזָה יִרְחִים בְּחִבּוּת שֶׁל יי"ש חֲמֵץ אִם הִיָּה בָּא הַדְּבָר לְפָנֵי קוּה"פ הַיֵּי"ש מוֹנֵעַ אֶת עֲצָמֵי מְלִיתָן הַכָּשֶׁר וְכָבֵר הַנֶּה עוֹבְדָא כֹה"ג בְּמַדִּינַתְנוּ וְלַעֲזוֹ ע"ז רֹב גְּדוּלֵי מְדִינַתְנוּ.

וּמִס' עֶמֶק הַלְכָה ס' קל"ד וְכַדְבָּרֵינוּ מְבִנְיָא עוֹד בְּתִשׁוּבָא בְּאֵר יִצְחָק ס' יו"ד וַי"א אֵין רָאָה לְזֶה. וּבְגוֹף הַדִּין מֵאַחַר שֶׁבְּאַמַּת יֵשׁ וַיֵּשׁ כְּפָה צַדִּים טוֹבִים לְהַתִּיר אֶת הַיֵּי"ש הַנֶּ"ל לְפָסַח וְכָבֵר נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה.

אֵין נֶכּוֹן לְהַרְעִישׁ עוֹלָם בְּזֶה. וְעַם כָּל זֶה עֲצָמֵי אֲמוּרָה לְמִנּוּעַ זֹאת עַל לְהַבָּא כָּל מֵה דְּאֲפִשֶׁר כִּי הַהִיתָרִים בְּזֶה אֵינָם מְרֻוּחִים וְאִכְמ"ל עכ"ל נר"ו: (יג) וְזֶה לְשׁוֹן הַרְבַּ הַמַּתִּיר בְּנִדּוֹן הַיֵּי"ש הַנַּעֲשֶׂה לְפָסַח (וְכו' כְּפָתוּב לְעִיל בְּדְבָרֵינוּ) הַנֶּנִּי לְכַתּוּב מֵהַ שֶׁמַּצְאֵתִי לְדָבָר בְּכֻחַ דְּהִיתָרָא (א) בְּשׁו"ת פנ"י ח"ב סי' ט' בְּסוּף הַס' הָאֲרִיף בְּעֵינָן הַיֵּי"ש הַנַּעֲשֶׂה מְתַבּוּאָה וּמְסִיק דָּאָף דְּלֹא הָיָה זִיעָה בְּעֵלְמָא אֲלֵא מִשְׁקָה חָשִׁיב וְכִמ"ש הַרִיב"ש מ"מ אֵין אִסּוּרוֹ מְדִאוּרֵייתָא מִשּׁוּם דְּהָיָה שְׁלֵא כְּדָרָף הַנֶּנִּי עֵי"ש וְכִח"א א"ח סי' ח' פ' בְּפִשִׁיטוֹת וְנ"ל וְפִשִׁטָא יוֹתֵר מִבִּיעֵתָא בְּכוּתְחָא דְּגַם יי"ש בְּטַל בְּשִׁשִׁים וְאֲפִשֶׁר בְּפָחוֹת וְכו' אֲלֵא שְׁלַעֲנָן הַגְּעֵלָה גַם אֲנִי מַחְמִיר דְּאֲפִשֶׁר שְׁנַכְנַס בְּעוֹמֵק שְׁאֵין הַגְּעֵלָה מוֹצִיא הַבְּלִיעָה וְכו' וְשֵׁם הַרְבֵּה לְחַלּוֹק עַל הַלְבוּשׁ.

(ב) בְּסִפֵּר ד' שִׁטּוֹת לְמוֹהַרִי"ש בְּסוּפוֹ ס' ט"ז הוֹכִיחַ ג"כ דֵּי"ש הָיָה שְׁלֵא כְּדָרָף הַנֶּנִּי וְכִי"ל דְּטַעְמוֹ וְלֹא מִמְשׁוֹ בְּחֲמֵץ אִסּוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ מְדַרְבְּנָן גְּרִידָא וַיַּעֲיִ"ש מֵהַ שֶׁדָּחָה תְּשׁוּ"ה הַח"ץ וְגַם הַרְבֵּה לְשִׁאֵל עַל פְּסַק מוֹהַר"ם טִיקֵטִין הַנֶּנִּי רִישׁ הַרִי"ף מְסִדֵּר נְשִׁים וּמְסִיק

דְּכַל הָאֲחֵרוֹנִים נִגְרָרִים לְפָסֶק הַרְמ"ט הַגָּ"ל וְלֹא מְצִינוּ שְׁהַחְמִיר בְּדִיעֵבֶד אֲלָא שְׁרָאוּי לְהַשְׁתִּיק לְהַמְיָקֵל יַעֲי"ש שְׁמַסִּיק וְהַגַּם בְּכֹל זֶה לֹא מְלֹאֲנֵי לְבַי לְהַקֵּל בִּי"ש מִתְּבוּאָה שְׁפָבֵר פֶּשֶׁט אִיסוּרוֹ בְּכֹל יִשְׂרָאֵל מ"מ צַד קוֹלָא הִיא הִיכָא דִּישׁ צְדָדִים אַחֲרִים לְהַתִּיר.

(ג) גַּם בְּשׁו"ת עֵמֶק הַלְכָה הַעֲלָה בֵּא"ח ס' קל"ד דִּי"ש הַנְּעֻשָׁה מִתְּבוּאָה אֵין בּוֹ לֹא פָּרַת וְלֹא מִלְקוֹת רַק אִיסוּר עֲשֵׂה יַעֲי"ש. (ד) בְּשׁו"ת פְּנִסֶת יַחְזַקְאֵל א"ח ס' י"ד כ' דִּישׁ לְצַרְף דַּעַת מוֹהֲרֵיט"ץ לְסַנִּיף לְהִתֵּר בְּנִדוּ"ד דִּי"ש אֵינוֹ אֲלָא קִיּוּהָא וְזִיעָא בְּעֵלְמָא וְלֹא חֲמִין גָּמוֹר לְעִנְיָן לְהַשְׁהוֹת יַעֲי"ש וְנִרְאָה דְלִדְעָתוֹ יֵשׁ לְצַרְף דַּעַתוֹ ג"כ לְעִנְיָן בִּיטוּל קוֹדֶם הַפֶּסֶח בְּשִׁשִׁים.

(ה) וְהִנֵּה בְּשׁו"ת ח"ץ ס' כ' הַחְמִיר מְאֹד בִּי"ש הַנְּעֻשָׁה מִחֲמִין גָּמוֹר שְׁדִינוֹ פְּחֲמִין מִמֶּשׁ וּמַסִּיק דְעֵדִיף מְנִיְהוּ טוֹבָא דְהוּי פְּתַבְלִין וְיֹתֵר מֵהֶם דְאַפִּי בְּשִׂאָר אִיסוּרִין בְּאֶלְפֵי לָא בְּטִיל. אֲמַנְם בְּסִי ע"ה בְּקִדְרַת בְּרִזָּל שְׁבִשְׁלוֹ בְּהַ חֲמִין שְׁתֵּי שָׁנִים קוּדֵה"פ וְהִיא נִקְיָה וְאַחַר עֲבוּר שְׁתֵּי שָׁנִים בִּישְׁלוֹ בְּהַ בְּפִסְחַ הַתִּיר הַתְּבַשִּׁיל דִּישׁוֹן י"ב חֲדָשׁ עֵדִיף מֵהַגְעֵלָה בְּרוֹתְחִין וְלֹא שִׁינְיָ נִטְל"פ דְאֵין בְּהַ לֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ כִּי הַטַּעַם בְּטִיל וּמְבֹטָל כְּעִפְרָא דְאַרְעָא וּמֵהַנִּי יִישׁוֹן גַּם לְדָבָר חֲרִיף יַעֲי"ש וּבִפְמ"ג יו"ד ס' ק"ג בְּש"ד ס"ק י"ז הָאֲרִיף לְחִלּוֹק ע"ז וּמ"מ מַסִּיק דַּע"י כְּבִישָׁה הַמְיָקֵל בִּישׁוֹן בַּהֲפ"מ וְצוֹרְף גְּדוּל אֵין גּוֹעֲרִין בּוֹ וְאַפִּילוּ בְּאִיסוּר תּוֹרָה כְּמוֹ דְבָר חֲרִיף (אַף דְשָׁם הוֹכִיחַ מִמ"ש הַרְשֵׁב"א ס' תַּקַּע"ה דְבִינִין דְּוָקָא סְבָרָא שְׁפָלָה לְחִלּוּחִית וְכו' הָרִי דְהִבִּיא שְׁמַחֲלַק בֵּין יֵין דְקִלִּישׁ לְשִׂאָר אִיסוּרִין שְׁיֵשׁ בְּהֶם מִמֶּשׁ דְלֹא מֵהַנִּי י"ב חֲדָשׁ.

וְאַפִּי דִיעֵבֶד אוֹסֵר בַּחֲמ"פ וְה"ה בְּדָבָר חֲרִיף, לְעַנְדִּי אֵין לְלַמּוֹד מֵהַרְשֵׁב"א לְאַסוֹר בְּשִׂאָר אִיסוּרִין רַק בְּדָבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ אֲבָל בִּי"ש כִּינּוֹן שְׁפָלָה לְחִלּוּחִית פְּלָה גַּם טַעַמוֹ) וְכָבֵר מְבֹאָר בִּי"ד סוֹס"י קל"ה דִּישׁוֹן י"ב חֲדָשׁ מֵהַנִּי לְכִלִּי חֲרָס אֲפִילוּ נִתְּן בְּתוֹכֵן מִים תּוֹף יב"ח וּמְבֹאָר שָׁם בְּש"ף ס"ק ל"ו דְאַפִּי יֵין מֵהַנִּי.

מִמִּילָא בְּחֻבִּית יֵין שְׁפָבֵר עֲבָרוּ עָלָיו ד' שָׁנִים אַף שְׁהִיָּה בְּהַ יֵין לְפָרְקִים נִתְּרַת בְּהִתֵּר הַיִּישׁוֹן מֵאִיסוּר הַחֲמִין שְׁהִיָּה בְּלוּעַ בְּהַפְּלִי. וְאַף שְׁבִשׁו"ת הָרָא"ש פְּלָל י"ט ס' ד' מְבֹאָר שְׁהַשִּׁיב לְהַתִּיר הַיֵּין שְׁשִׁמוּ בְּקִנְיָנִים תּוֹף יב"ח לְדָבָרֵי הַמַּתִּירִים הַיֵּין לְפִי שְׁיֵשׁ ס' מִן הַקְּלִיפָה.

וּבְנִדוּ"ד הִיא לְסַבְרַת רֹב הַפּוֹסְקִים צָרִיף לְשַׁעַר פְּנִגָּד כָּל הַפְּלִי אֲמַנְם זֶה דְּוָקָא לְעִנְיָן הַיֵּין שְׁהוֹשֵׁם בְּהַפְּלִי תּוֹף יב"ח דְּבִנְיָה אֵין לְהַכְשִׁיר לְדִידִין אֲבָל הַיֵּין שְׁהוֹשֵׁם אַחַר י"ב חֲדָשׁ נִדְאֵי מֵהַנִּי יִישׁוֹן וְזֶה מְבֹאָר בְּדָבָרֵי הָרָא"ש הַגָּ"ל שְׁיֹתֵר יוֹצֵא וְנִפְלֵט בְּלִיעַת הַקְּנִיָּן וְנִתְעָרַב בְּהִתֵּר וְנִתְבַטַּל וְחֹזֵר וְנִבְלַע בְּתוֹכֵן מִן הַהִתֵּר מֵמָה שְׁהִיָּה מִתְּנִיבֵשׁ ע"י יֵין י"ב חֲדָשׁ ע"י"ש וּמִדְּבָרֵי הָרָא"ש הַגָּ"ל גְּלַמּוֹד דְאַף אִם נִחְמִיר בְּנִדוּ"ד מִטַּעַם שְׁהִי"ש נִבְלַע בְּכֹל הַפְּלִי מ"מ כִּינּוֹן שְׁהוֹשֵׁם בְּהַפְּלִי יֵין בִּי"ב חֲדָשׁ יוֹצֵא וְנִפְלֵט בְּלִיעַת הַחֻבִּית וְחֹזֵר וְנִבְלַע בְּתוֹכָהּ מִן הַיֵּין וְנִקְלַשׁ טַעַם הַיֵּין שְׁבִתּוֹף הַחֻבִּית וְכֵן מְבֹאָר בַּפְּרָמ"ג ס' ק"ה דְקו"ל כְּבוֹשׁ מַעַל"ע מְפִלִיט וּמְבִלִיעַ בְּכּוֹלוֹ.

וּמִמִּילָא פֶּשֶׁם שְׁהִי"ש נִבְלַע בְּכּוֹלוֹ כֵּן הַיֵּין שְׁשִׁיָּה בְּתוֹכָהּ זְמַן רַב הִיָּה מְפִלִיט וּמְבִלִיעַ בְּכּוֹלוֹ וְא"כ אַחַר יב"ח כְּשִׁהוֹשֵׁם שְׁנִית יֵין לְהַפְּלִי שְׁפָבֵר נִתְעָרַב בְּהַ טַעַם י"ש וְטַעַם יֵין

אין צריכין לשער פנגד פל הפלי ואף לדידן דלא מהני יישון להכשיר הפלי בזה לתת בה זין לכתחלה מ"מ לענין דיעבד מהני להכשיר היין שנתנו בהפלי אחר י"ב חדש פיון שפבר נקלש טעם היי"ש הפלוע בהפלי בטעם היין הפלוע בו, וכ"ש בנדו"ד שזיהו הפעם הרביעית וכבר מבואר בתורת חטאת פלל ה' דלא אמרי' פבוש פמבושל לכל דבר רק שפולע ומפליט אבל אינו מבלבל טעם החתיכה יעי"ש וממילא גם בהחבית לא נתבלבלו הטעמים ולא נאסרה החבית להצריף בישויל פנגד פולא וטעם היי"ש נתבטל בהיין זה שלש פעמים ובכל פעם נשאר הטעם מהיי"ש הפלוע בחבית יותר קלוש עד שאינו נרגש פלל.

ויעניין בש"ס ע"ז דף ע"ו דאמרי' בקדשים פל יום נעשה גיעול לחבירו ויעניין בב"י יו"ד סי' צ"ב מה שהצריף ע"ד הטור. ועפי"ז יש לקיים מ"ש הזפרנו לחיים הנזכר בדברי כת"ר להתיר בזיעה דזיעה.

עכ"פ לדינא הנני מסכים לכת"ה להתיר היי"ש הנעשה מהיין שהושם בהחבית הנ"ל לשם פסח בלי שום פקפוק עכ"ד תשובת הרב הנ"ל: (יד) ויש לי לפקפק ע"ד וארשום פה והמעניין יבחר. הנה מ"ש מתשו' הפנ"י דיי"ש הוא אסור מדרבנן משום דהוי שלא כדה"ן הנה מלבד דזה אינו מוסכם מתרי טעמי חדא דרבני האחרונים נקטי דיי"ש הוי חמץ גמור מדאורייתא וכבר הלקו נמושות בענין זה ואשר חשב להביא מן החדש מתשו' הפנ"י ח"ב שנגדפס מקרוב.

באמת אין פל חדש פי הגאון פנ"י גם בח"א סי' י"ג כתב פן ורמז לתשו' שבח"ב הנ"ל והגאון באר יעקב בסי' תמ"ב הצריף לחלוק עליו וכ' שותא דמרן לא ידענא וכו' עיי"ש בדף י"ט ע"א. ובא רעהו שפנגדו חלוק עליו בקצת מדבריו.

ובענין זה הוא שר המסכים וכ' וז"ל אבל מה שכ' מכ"ת דשכר ויי"ש הוי דרף הנאתן פיון דדרף לעשות מהם שכר ויי"ש בזה אני מסכים עמו וכו' עיי"ש בדף כ"ד ע"א וענין נו"ב מ"ת סו' ס"ג וס"ד. וכבר הבאתי לעיל אות קטן ז' דברי החת"ס סי' ק"ך דכ' דפשוט הוא דהוי חמץ גמור.

ובאות קטן יו' דהבאתי דברי השו"מ ח"ב סי' קנ"ב דקשה לסמוך אמ"ש הפנ"י בסי' ט' דיי"ש הוא זיעה בעלמא וכו' ולשונו אינו מדוקדק דהרואה יראה בפנ"י דלא סמך ע"ז לומר דיי"ש היא זיעה דכבר כתב הריב"ש דמשקין החמין זיעה היוצאת מהן חשיב פמשקה.

אלא פונתו אמ"ש הפנ"י דחשיב שלא פדרף הנאתו. ואף דאין מורה פן סגנון לשונו שבקה דאיהו דחיק ומוקים אנפשיה.

וכמעט פן הוא דעת רוב רבנן בתראי דיי"ש חשיב חמץ גמור כמו שיראה הרואה הלא בספרתם הא חדא (יעניין לקמן סי' ח' אות כ"ח ד"ה ולענין) ועוד דאף אם נודה לס' הג' פנ"י דיי"ש חשיב שלא כדה"ן אינו פשוט דאינו אלא איסור דרבנן דהפנ"י נמשך אחר מ"ש הרמב"ן שהביא שם דמ"ש ר"י פל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא פדרף הנאתן דמשמע מלקות הוא דליכא הא איסורא איכא האי איסורא הוא רק מדרבנן עיי"ש

אָבֵל בְּאַמֶּת אֵין זֶה פֶּשׁוּט כְּמוֹ שְׁמִתְבָּאָר מִמָּה שְׁרִשְׁמִתִּי בְּקוֹנְטֵרס הַכְּלָלִים מְעַרְכֶת הַכָּ"ף
אוֹת כ"א דה"ה.

פ"ח.

דמ"א.

ס"ל דְּהוּי פְּדִין ח"ש דְּאֵין לֹקִין עֲלָיו אָבֵל אָסוּר מְדַאֲרִינְתָּא. וְאִיפָּא מֵאן דַּס"ל דְּאָסוּר
מִן הַתּוֹרָה מִשּׁוּם טַעַם פְּעִיקָר עִי"ש.

וְתוּ בַר מִן דִּין וּבַר מִן דִּין לֹא יִדְעָתִי מָה הוֹעִיל לָנוּ שִׁיטַת הַפְּנ"י לַנְּדוּ"ד דְּאִטּוּ מִי אִיפָּא
לְמַ"ד שְׁלֵא כְּדֵה"ן מְוֹתֵר גְּמוּר הָרִי בֵּין לְמָר וּבֵין לְמָר אִיסוּרָא מִיָּהָא אִיפָּא לְמָר
מְדַאֲרִינְתָּא וְלְמָר מְדַרְבְּנָן וְכִינּוֹן שְׁכָל עֲצָמִינוּ לֹא בָּאֵנוּ אֶלָּא לְמַצּוֹא פְּתַח הֵיתֵר לְשִׁתּוֹת
הִי"ש בְּפֶסַח הָרִי גַם לַהֲפַנ"י שְׁעָרֵי הֵיתֵר בְּזֵה נִנְעָלִין תְּנִן דְּסוּף סוּף אִיסוּרָא דְרַבְּנָן מִיָּהָא
אִיפָּא וְהַמְתַּבּוּנָן בְּדַבְּרֵי הַפְּנ"י בְּגוֹפֵן שְׁלֵהֶן יִסְבּוּר וְלוֹ יִדַּע כִּי פְּנִנְתּוֹ הוּא לְעַנְיָן הֵיתֵר
לְאַחַר הַפֶּסַח דָּאֵם נְאָמַר דְּהוּא אָסוּר מֵה"ת א"כ כְּשֶׁעֲבַר עֲלָיו הַפֶּסַח אָסוּר בְּהִנְאָה וְאֵם
הוּא מְדַרְבְּנָן לְבַד אֶפְשָׁר דִּישׁ לְדַמּוּתוֹ לְחַמֵּץ נִקְשָׁה דְּאָסוּר מְדַרְבְּנָן וְאֵם עֲבַר עֲלָיו הַפֶּסַח
מְוֹתֵר.

וּבִיָּאָר בְּסוּף הַתְּשׁוּ' דָּאֵם נְאָמַר דִּי"ש הוּי זִיקָה אֶפְשָׁר לֹמַר דְּכִינּוֹן דְּחַמֵּץ שְׁעֲבַר עַה"פ
הוּא רַק מְדַרְבְּנָן בְּזִיקָה לֹא גְזָרוּ אָבֵל לְטַעֲמָא דְּמִשּׁוּם דְּהוּי שְׁלֵא כְּדֵה"ן י"ל דְּגַם בְּזֵה
אָסְרוּ עִי"ש דְּפֶשׁוּט דְּלֹא עָלָה עַל דְּעַתּוֹ חֲלִילָה לְהוֹלִיד מִזֵּה שׁוּם צַד הֵיתֵר שְׁתִּיָּה בְּפֶסַח.

וּבְזֵה נִדְחָה ג"כ מָה שְׁהִבִּיא מַס' מוֹהֲרֵי"ש דְּאָרְף כִּי לֹא רְאִיתִי דְּבָרָיו כִּי אֵין מְצוּי אֶצְלֵי
מ"מ מְסַגְנוֹן הַלְשׁוֹן שְׁהֶעֱתִיק בְּשִׁמּוֹ נִרְאָה בְּעֲלִיל דְּאֵינוּ עֲנִין לַנְּדוּ"ד כְּלָל שְׁהָרִי פְּתַב
דְּקִי"ל טַעֲמוֹ וְלֹא מְשׁוּ בְּחַמֵּץ אָסוּר לְהַשְׁהוּתוֹ מְדַרְבְּנָן גְּרִידָא ע"כ הָרִי דְּלַעֲנָן שְׁהִיָּה
הוּא דְּמִיָּרִי וּבּוֹדָאֵי פְּנִנְתּוֹ לֹמַר דִּישׁ צַד לְהַקֵּל בָּאֵם עֲבַר וְהַשְׁהָה אוֹתוֹ שְׁלֵא לְאָסְרוֹ
לְאַחַר הַפֶּסַח כִּינּוֹן דְּאֵין בְּשִׁהִיָּתוֹ אֶלָּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן בְּעֲלָמָא.

וְהַפֶּסֶק שֶׁל מוֹהֲר"ם מְטִיקְטִין שְׁרַמְזוּ יוֹכִיחַ ע"ז וְזֵה פֶּשׁוּט וּבְרוּר, וְכֵן מָה שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם
עֲמֵק הַלְכָה (אמצ"א) נִלְע"ד דְּמִסְתַּמָּא וְדָאֵי דְּלְאַחַר הַפֶּסַח אֶתִּי לֹמַר דְּאֵין בּוֹ לְאוֹ וְכִינּוֹן
שְׁאֵינוּ עוֹבֵר בְּב"י וְרַק הוּא אִיסוּר עֲשֵׂה ס"ל דְּמִשּׁוּם אִיסוּר עֲשֵׂה לֹא קָנְסוּ רַבְּנָן וְאֵינוּ
בְּדִין חַמֵּץ ש"י שְׁעֲבַר עַה"פ וְכִמוֹ שְׁכֵן הוּא דַּעַת כְּמָה וְכְמָה מְרַבְּנָן בְּתַרְאֵי שְׁרִשְׁמִתִּי
בְּקוֹנְטֵרס הַכְּלָלִים מְעַרְכֶת הַקו"ף אוֹת כ"ב לְעַנְיָן עֲשֵׂה דְּתַשְׁבִּיתוֹ עִי"ש.

גַּם מ"ש בְּשֵׁם כְּנִי"ח סִי י"ד (ואמצ"א) הִנֵּה בְּמָה שְׁהֶעֱתִיק בְּשִׁמּוֹ דִּי"ש אֵינוּ אֶלָּא וְכו'
וְלֹא חַמֵּץ גְּמוּר לְעַנְיָן לְהַשְׁהוּת ע"כ דִּי לָנוּ לְהַבִּין פְּנִנְתּוֹ דְּהֵינּוּ לְעַנְיָן הֵיתֵר אַחַר הַפֶּסַח
בְּשֶׁעֲבַר וְשִׁהָה אוֹתוֹ.

וּמ"ש עוֹד מְתַשׁוּ' הַפְּנ"י בַּח"א סִי ח' דְּפֶשׁוּט מְבִיעֶתָּא וְכו' דִּי"ש בְּטַל בַּס'. וְשִׁהָרְבֵה
לְחַלּוֹק עַל הָרַב הַלְבוּשׁ.

הִנֵּה מָה שְׁחַלַּק עַל הָרַב לְבוּשׁ אֵינוּ עֲנִין לַנְּדוּ"ד דְּשֵׁם מִיָּרִי עַמ"ש הָרַב הַלְבוּשׁ לְחַלַּק
בְּחַמֵּץ שְׁנִתְבַּטַּל קוּד"פ בֵּין נִתְבַּטַּל בְּשׁוּגַג לְנִתְבַּטַּל בְּמִזִּיד כִּיעִי"ש. וּמ"ש הַפְּנ"י דִּי"ש
בְּטַל בַּס' לֹא יִדְעָתִי מָה עֲנִינּוֹ לְכָאן וּמִי לֹא יִדַּע בְּכָל אֶלָּה דִּי"ש בְּטַל בְּשִׁשִּׁים וְרַק כָּל

מה שהוצרכנו לשאת ולתת בזה הוא דאם נאמר דעיקר טעם ההיתר בדיעבד בחבית שנסתמשו בה שֶׁכָּר בלא הגעלה הוא משום דשֶׁכָּר הבלוע בה נטל"פ.

א"כ בחבית של יי"ש דנטל"ש הוא יש לאסור דלהאי טעמא יש לומר דגם בהיתרא בלע בעינו לשעורי פנגד כל הפלי ואין הפלי מחזיק ששים פנגד פולו (אלא דצדדנו לומר דאולי יי"ש פנין נטל"פ כמו שנסתפק הנו"ב).

או דיי"ש לא מקרי חריף כמו שנראה ממרוצת דברי הזל"א ואם היינו אומרים פן הנה דין חבית של יי"ש שנה לדין חבית של שֶׁכָּר שכ' הרב המרדכי דמותר בדיעבד בלא הגעלה) או נימא דטעמא דהיתרא בלע הוא עיקר ולהאי טעמא לא שאני לן בין מידי דנטל"פ למידי דנטל"ש אלא בכל דבר יש לומר דבטל ולא בעינו ששים פנגד כל הפלי אלא פנגד החמץ בערה.

וע"ז הנה הבאתי דברי הרבנים דשקו"ט בהאי עניינא ובאתי להתלמד מדב"ק לנדו"ד פכתוב למעלה בס"ד. וא"כ לא ידעתי על מה ועל מה הטריח קו קולמוסו להביא מ"ש הפנ"י דיי"ש בטל בששים דזה פשוט לנו ולא נכנסנו לבית הספק בזה מעולם והפנ"י לא מייירי בבטול חמץ הבלוע בכלי אלא בחמץ הבלוע בתבלין ואהא שנייה שפיר לומר דבטל בס' אבל בבלוע בכלי תליא באי אמרי' גבי חמץ קודם הפסח דלא בעינו לשעורי בכוליה פלי ובאי אמרי' חתיכה נעשית נבלה ונאסרו המים כמו התבואה וצריף ששים פנגד הפל או לא אמרי' פן והדברים פשוטים ומבוארים ולא הוצרכתי לכתוב אלא להשיב מפני הכבוד: (טו) ומ"ש להתיר עפ"י הוראת הח"ץ דיישון מהני בצירוף דברי הש"ף דאפי' נתן בכלי יין תוף יב"ח מותר.

הנה בהוראת הח"ץ ידוע כמה דיות נשתפכו, ועיין מה שרשמתי לקמן סי' ז' אות ג' (שם הבאתי דברי הב"ש דבכלי יי"ש גם הח"ץ מודה, ועי"ש מ"ש בשם מוהרש"ל בדורש לציון דדוקא אם עמד הפלי ריקן ולא נשתמשו בו כלל אבל אם נשתמשו בו תוף הדין אינו מתניבש בליעת האיסור עי"ש מ"ש ע"ד וק"ל).

וקשה לסמוך ע"ז בעלמא וכבר הבאתי לעיל אות קטן יו"ד מ"ש השו"מ ח"ב סי' נק"ב דאין להתיר עפ"י"ז, וכ"ש בנדו"ד לפי הנר' לא חשיב זה יישון פנין שעמד יין בהחבית תוף יב"ח, ומבואר מדברי הרא"ש דרק להסוברים דבטל בס' הוא דמהני.

ומ"ש הרב המתיר ואף שבשו"ת הרא"ש וכו' פכתוב לעיל באו"ק י"ג לענ"ד דבריו תמוהים, כי זה לשון שו"ת הרא"ש ילמדנו רבינו קנקנים של נכרים יין של ישראל פנוס בהן תוף יב"ח, מה לאחר י"ב חדש פנין שעבר יב"ח מיינם ש"ן מותר, או"ד פנין שלא נתנישן הפלי מפל וכל לחותו עומדת ואסור.

ושאלת (צ"ל ושאלתי) לדברי המתירים היין לפי שיש ס' מן הקליפה, שאם הנה אסור הוא עצמו הנה אסור היין הפלי. תשובה.

קנקנים של נכרים ששמו בהן היין בתוף יב"ח לדברי המתירים היין לפי שיש ס' מן הקליפה נ"ל שמותר ליתן בו יין לכתחלה כי דבר פשוט הוא שיותר יוצא ונפלט בליעת הקנקן ונתערב בהיתר ונתבטל וחסור ונבלע בתוכו מן ההיתר ממה שהיה מתניבש ע"י יין י"ב חדש עכ"ל.

הנה רואה דהשואל והנשאל מתנבאים בסגנון אחד דלמ"ד דהיין שהושם בקנקני הנכריים קונדם הי"ב חדש דאסור משום דס"ל דאסור במשהו ודאי דאין שום ס"ד לחשוב הי"ב חדש מייש"נ, וכיין שהיין הזה שהושם בתוך י"ב חדש נאסר הוא עצמו, א"כ הרי הוא חוזר ואוסר את הפלי מקדש ופשיטא שצריף יב"ח משהוסר היין השני.

ורק הספק הוא לדברי הסוברים דבטל בששים, וע"ז הוא מה שהשיב הרא"ש לדברי המתירין היין הזה מותר ליתן לתוכן יין אחר מפי שקלמו יב"ח מייש"נ, דמה שהנזח היין השני בקנקנים מהני טפי מאילו היו ריקנים בכל משהו הי"ב חדש.

אבל למ"ד דאינו בטל בס' הרי א"כ מה שגפלט לתוך היין שנתנו עתה אוסר את היין הזה וכשחוזר יין זה ונבלע בקנקן לא יוכל להקליש את האיסור הבלוע פיון שהוא עצמו אוסר.

והנה הריב"ה בסוס"י קל"ה פשהעתיק תשו' הרא"ש הכניס יין תחת מים שבמקום יין ששבשו"ת הרא"ש פתב הדין במים. וכ' מרן בב"י משום דקי"ל כמ"ד דאינו בטל בס' משו"ה לא הביא הריב"ה דברי הרא"ש בקנקנים ששמו בהם יין תוך יב"ח וכו' וכתב הדין בשמו בהם מים עי"ש וכן העתיק בש"ע אם נתנו בהם מים (ולא פתב נתנו בהם יין מן הטעם הזה דבנתנו בהם יין הרי נאסר), ומ"ש הרב המתיר שהש"ף כ' בס"י קל"ה ס"ק ל"ז דה"ה יין.

האמת שכ"כ הש"ף אף נעלם ממנו מ"ש הש"ף עצמו בס"י קל"ז ס"ק י"ח דשם מפורש יוצא מפי פהן גדול דלא כ"כ אלא לפי מה שפסק הרמ"א בס"י דק"ל ס"ב דסת"י בטל בס', אבל למ"ד דאסור במשהו לא תשיב יישון שנתנו יין בהחבית תוך יב"ח וצריף יב"ח משהוסר היין שני עי"ש.

ותמיהני על המתיר אף לא שית לבו לקיים מצות חכמים פי הש"ף בס"י קל"ה ס"ק ל"ז הנ"ל הוא צנה ואמר ועיין במ"ש בס"י קל"ז. ואי הנה שפיל ואזיל לעיין שם אף הוא ראה פי שפתי כהן ישמרו דעת שלא פתב דה"ה יין אלא לדעת המתירים בששים, וכ"כ הרב קהל יהודה בסוס"י קל"ה ונ"ל ולדין דקי"ל יין בנין במשהו לא מהני יישון אם נתן לתוכן יין בתוך יב"ח פמבואר בתשו' הרא"ש (ומש"ש דדברי הש"ף בס"י קל"ה וקל"ו בזה נראים פסותרים לא ידעתי פונתו פעת) באופן דזה פשוט וברור דרק פשהיין שניתן עתה אינו נאסר הוא דאמרי דאינו מבטל היישון, אבל פשאסר יין זה צריף יישון י"ב חדש מיין זה: אמור מעתה בנדו"ד אם לא נתפוס פטעם השני שבמרדכי דבטל בששים משום דלא אמרי פכוליה משערינו בהיתרא פלע.

או דבעינן ששים בערך החמץ ונקא. אלא נאמר דבעינן פנגד פולו דגם בחמץ קוה"פ אמרי חתיכה נע"ן וכן פלח פלח אמרי נע"ן וכן שאר צדדי היתר האמורים בדברינו אם לא נסכים בהם, אלא נבא להתיר מצד היישון עפ"י שו"ת הר"ץ פפצבי נר' דלפי המתבאר מגוף תשו' הרא"ש ודברי מרן הב"י ורש"ך הנז"ל אין פאן יישון פלל דברי היין הראשון שניתן בהחבית תוך יב"ח נאסר לפי שאי אפשר לבטל טעם היי"ש שבחבית פיון דבכוליה משערינו ונעשה פל היין נבלה, והנה צריף שתעמוד החבית רקנית יב"ח מפי הוסר היין ששאסר, ונה לא הנה בשום פעם פי לא שהו החביות י"ב חדש רקניות ואיף

אפשר להתיר אחר יב"ח הלא בתוך יב"ח נבלע בה איסור ולא מצינו להתיר אחר יב"ח
בכה"ג אלא מפני שהבלוע שבכלי שיצא בהיין נתבטל ונעשה היתר ונבלע בהפלי שבזה
הוא שההיתר הנבלע עתה בהפלי מסייע להקליש טעם האיסור הבלוע, אבל בנדו"ד אם
נאמר דטעם הקמץ שבכלי לא נתבטל בשמים לפי שאין ס' נגד הפלי הרי א"כ היין
שנתנו בה נאסר ונעשה פולו קמץ דחנע"ן.

וכשנבלע יין זה בכלי הרי איסור נבלע בו ולא יועיל להקליש האיסור באופן שחורתי
על כל צדדי ההיתר שכ' הרב המתיר ולא מצאתי בהם טעם פעיקר כי פלם נרפים הם
ואין גם אחד בהם ראוי לסמוך עליו ויש לפקפק ולא ליטול אחד מבגמתיים.

וצדדי ההיתר האמורים בדברינו בס"ד נראים נכונים יותר ועולים לפום דינא. ובכל זאת
נרא אנכי לומר בפה מלא היתר בדבר להלכה ולמעשה עד אשר יבא מי שלבו אמין
בהוראה, ודעתו רחבה ויכריע לאסור או להיתר.

האל יתברך יצילנו משגיאות, ונראנו מתורתו הקדושה נפלאות, אכי"ר: עתה השגתי
שו"ת אורי וישעי לידידי הגאון אבד"ק יאסי יצ"ו וראיתי בסי' כ"ד שנשאל במעשה
שהיה שנתנו יי"ש העשוי לפסח בחבית אחת שישאל בעל היי"ש מחברו ובתוך הפסח
נודע כי אותה החבית היתה של יי"ש קמץ לפני שלש שנים ומאז ועד עתה עמדה אותה
חבית ריקנית בלי שום השתמשות בתוכה וקודם שהושם בתוכה היי"ש של פסח רחץ
ושיפשוף החבית היטב ועמד בה מים איזה זמן קודם שנתן היי"ש של פסח מה דינו של
היי"ש הזה אם מותר לשתותו בפסח ובתשובתו כתב דלכאורה יש לאסור היי"ש מטעם
כבוש כמבואר ושוב כתב צדדי היתר [להשהותו ואף לשתותו צדד להתיר ולא החליט
היתר השתיה כאשר ארשום בשמו בס"ד] א) על פי דעת הגאון פני יהושע בסי' ט'
ביי"ש שעושין משיפון ושפולת שועל מהזיעה היוצאת מההבל דכיון שאין גוף האיסור
רק זיעה בעלמא דנפיק מיניה שרי וכדבריו מבואר במוהרי"ט צהלון סי' ס"ד בחטים
בקועים שנמצאו במים שרופים בתוך הפסח בעשיית היי"ש שמוותר להשהותם משום
דהחטים נתנו טעם בהצמוקים ובמי שריתן ואחר כך הוציאו ממנו המים שרופים
דקויהא וזיעה בעלמא הוי ואין לחוש.

ב) לפי מה שהעלה בפני יהושע סי' י"ג וי"ד דיי"ש נקרא קמץ גוקשה וכן החליט הגאון
תועפות רא"ם סי' י"ד ובפני יהושע בסי' ט"ו האריך להוכיח דקמץ גוקשה מותר
להשהותו מדכתב רבינו הטור דכותח מותר להשהותו אם פן פל שפן קמץ גוקשה
דגוקשה בעינא קיל מתערובת ואם פן פשוט דמותר להשהותו עד אחר הפסח: ויש לדון
להתיר היי"ש בשתיה בפסח לפי מה שכתב המגן אברהם ושאר אחרונים בסי' תמ"ז
סק"ה דקמץ גוקשה דרבנן ובטל בשמים אף בתוך הפסח ומותר באכילה ואם פן פיון
דנאסר היי"ש על ידי כבוש בצונן שאינו מבליע אלא כדי קליפה עיין יו"ד סי' קל"ז
לענן יין נסוף שנבלע בכלי והש"ף שם בסק"ט חוכף להחמיר והתחכם צבי בסי' ע"ה דחה
דבריו ואם פן למאי דקיימא לו דאף דאין שמים בפלי נגד פל הפלי אבל נגד הקליפה
שבכלי יש שמים עיין יו"ד סי' צ"ו ובט"ז ובש"ף שם ואם פן בנדון שלפנינו יש שמים
נגד קליפת החבית שבלעו היי"ש וכיון דמה שאנו מחמירים לשער בכל הפלי הוא משום
דלא ידעינן כמה בלע וכמה נפיק מיניה על כל פנים מידי ספיקא לא נפקא דשמא אינו

פולט אלא פדי קליפה עיין ט"ז יו"ד סי' צ"ד סק"ו [וכתב ראיה לזה וסיים] ואם כן פאן
שיש לנו לדון להתיר מטעם ספק ספיקא שפא לא בלעי בנדפני החבית רק פדי קליפה
פדעת החכם צבי ואם תמצא לומר שנגבלע בכל הפלי שפא לא פלטו רק במקצת וקמא
קמא בטל: והביא מה שכתב הגאון חכם צבי בסי' כ' להוכיח דיי"ש הנעשה מתמץ דגן
אסור בכל יראה ובל ימצא מדאורייתא מסוגיא דפרק העור והרנטב ד' ק"כ והשיב על
דבריו דכבודו הגדול במקומו מנח ואין ראיותיו ראיות דלעולם נוכל לומר בתמץ משקין
היוצא מהן אינן פמותן וטבל וחדש שאני משום דנמחה גופן בתוכן לא כן ביין שרף
דאינו יוצא מעורב שום דבר בעין רק הזיעה וזיעה נדאי אינו פגוף התמץ ועוד פתב צד
היתר משום שעמדה החבית ריקנית זמן רב והגאון חכם צבי בסי' ע"ה פתב דכלי
שנתנישן שנים עשר חדש הפיג טעמו וכו' ואף אם בשלו בפסח דבר חריף בקדרת חמץ
שעבר עליו י"ב חדש דאף לחומרתו דאוסרים נותן טעם לפגם בפסח וגם בדבר חריף
דלא מהני פלל נותן טעם לפגם דמפל מקום לאחר י"ב חדש ליפא טעם עוד פדמצינו
בקנקנים של יין נסוף דעד פאן לא אמרינו דחורפיה מחליא ליה לשבח אלא היכא דאיפא
טעמא אלא שהוא לפגם לא כן היכא דליפא טעם פלל ובשו"ת פרח מטה אהרן העלה
להקל ביין שרף דלא דמי ליין נסוף דאף דביין נסוף לא אמרינו דנותן טעם לפגם מפל
מקום יי"ש דומה לשאר משקין ונותן טעם לפגם אחר מעת לעת ובשבות יעקב החזיק
במעוז דבריו והאריך לחלוק על מה שכתב המגן אברהם בשם תרומת הדשן דחבית של
יי"ש אף שאינה בת יומא אסורה דנותן טעם לשבח דאין שום משמעות בתרומת הדשן
אלא ביין עצמו ולא ביי"ש הבא מזיעתו והמגן אברהם עצמו בסי' תמ"ז ס"ק כ"ה נראה
פמסתפק בדבר והניח בצ"ע ואף שהגאון נודע ביהודה בתניינא יו"ד סי' ס"ז העלה שלא
פדבריו אפשר דדבריו נאמרים רק בנותן טעם לפגם אחר מעת לעת לא כן בכלי שנתנישן
שנים עשר חדש דלא נשאר שום לחלוחית עוד ובפרי מגדים סי' ק"ג ס"ק י"ז דין ב'
העלה גם כן דמהני יישון בדבר חריף אם גבלע בצונן ואף באיסור תורה עיי"ש: וביחוד
שיש גם כן ספק אם נרגש שום טעם וריח בשעת נתינת היי"ש לתוכו ויש לפנינו ספק
ספיקא גמור שפא לא נרגש שום טעם וריח ואם תמצא לומר נרגש שפא הלקה פבעל
פרח מטה אהרן דיי"ש דומה לשאר משקה דנפגם אחר מעת לעת ולא עוד אלא שיש
הרבה ספיקות שפא הלקה פהחכם צבי דלאחר י"ב חדש אין שום לחלוחית עוד דנתניש
לגמרי פל מה שבתוכו ושפא הלקה פהפני? הושע ומוהריט"ץ דיי"ש שפא אינו אלא
זיעה וקויהא בעלמא ועיין בתשובת רח"ך סי' י"ב ובכנסת יחזקאל סי' י"ד דהעלו גם כן
לסניף דיי"ש אינו אלא קויהא בעלמא ויש לצרף עוד מה שרסץ החבית היטב מקודם
ומשום שהועמד בהחבית מים דאפשר על ידי זה הופג טעמו והלף הריח ויש להעמיס
זאת בכונת הט"ז בסי' תנ"א ס"ק ז"ך דנראה לו דאם בשל אותו במים וכו' או בשאר
עניינים עד שנסתלק הריח אין איסור אחר פה להגעילו וכל שפן בנדון שלפנינו שיש
הפסד רב וכבר רבים שתו העם למאות ולאלפים וחלילה לומר שישפלו באיסור חמץ
בפסח דיש להתיר היי"ש אף בפסח אלא שאין רצוני להקל פל פה על פל פנים אחר
הפסח אין שום ספק דהיי"ש מותר לכל בר ישראל לשותות בלי שום חשש ופיקפוק
והספים עמי הגאון המובהק מלבוב עכ"ד יצ"ו: ואני הדל עם פי לא מצאתי סברא
מחודשת להיתר היי"ש בשתייה כ פי פל הצדדים שהזכיר הרב הנ"ל יצ"ו פבר נאמרו

ונשנו בדברינו הנתונים למעלה וגם נתבאר בס"ד מה שיש להשיב על כל צד מהם בכל זאת העתקתי תנרף דב"ק לרגל מלאכתי מלאכת שמים ולהודיע פי אף שרב גובריה וצ'לל במים אדירים בכחא דהיתרא בכל זאת לא מלאו לבו להתיר בשתייה בפסח רק על לאחר הפסח הוא שהחליט להתיר בשתייה וכמדונה לי שמה שכתב שהסכים עמו הגאון מלבוב [שמסתמא פונתו על הגאון שואל ומשיב] אין פונתו שהסכים עמו שמן הדין מותר בשתייה בפסח על פי הצדדי היתר אשר כתב רק הסכים עמו על לאחר הפסח שמוותר בשתייה אבל להתיר השתייה בפסח כמו זר נחשב בעיני וחס פי לא להזכיר: ז) יי"ש לפסח שרוצים לעשותו מפסולת הסוקא"ר ואומרים שהסוקא"ר מלבנים אותה באיספירי"ט מיי"ש חמץ ואחר החקירה היטב נתברר אשר היי"ש הוא דבר מועט מאוד ויהיה הרבה פעמים ששים בהיי"ש שיהיה נעשה מהפסולת נגד כל היי"ש של חמץ שנקנס בזה בכל השנה כי לא נתקבל רק דבר מועט אחד מני אלה וכיון שעל פי דרישה נחקרה נתברר פו יצא הדבר בהקשר ומותר לעשות ממנו יי"ש לפסח ואין בו שום נדנוד איסור כלל פן כתב הרב שם אריה בא"ח סי' ח' ח) תבשיל שנמצא בתוכו חטים מעשה היה באבי הבת שהמנהג הוא ששולח מנות להקרובים ובשלו תרנגולות הרבה בקדרה גדולה וחוזרים ומבשלים אחרות ואיש אחד מצא בתרנגולת השלוחה לו חמשה או ששה גרגירי חטים אחר שעבר יום ולילה מעת ששלחו לו וביום שבשלו תרנגולת הג"ל בישלו אחר כך עוד תרנגולת כי לא ידעו מהחטים הג"ל והמוצא החטים שאל לחכם.

ובשמעו ריבוי החטים אמר לו השלח הכל לאיבוד ואמרנו שלא היה להמורה לומר להשליח החטים קודם שיראה אם הם מבוקעות היה לו לאסור כל מה שנתבשל תוך מעת לעת אבל עכשיו שלא נודע התבשיל הראשון אסור ולא כל התבשילין שבישלו תוך מעת לעת וכן הסכים מוה"ר והוסיף לומר דהתרנגולות שלא נאכלו עדין ויש ספק אם נתבשלו קודם או אחר שנתבשלה אותה התרנגולת אין לאסור מספק ותלינו דנתבשלו קודם שנאסרה הקדירה פן כתב הרב בית יהודה ד' ק"ט תוך אות כ"ג ויש לי מקום עיני בזה דהנה מרן בסי' תס"ז סעיף יו"ד כתב תרנגולת מבושלת שנמצא בה בפסח חטה מבוקעת מותר למוכרה לעכומ"ז שאינה נמכרת ביוקר בשביל חטה שבתוכה והרמ"א כתב דנהגו לשרוף הכל עינין שם ומעתה קשה בלא ימנע אי באתריה דרב מורין בי מדקשא כפסק מרן לא היה לצוות להשליח לאיבוד אף אם היו חטים מבוקעות אלא לצוות למוכרה לעכומ"ז דהא נדאי אין שום סכרא לחלק בין חטה אחת לששה חטים דזיל בתר טעמא שאינה נמכרת ביוקר וכו' [והחטים טעונים שריפה ולא נשאר אלא משום פליטת טעמן בתרנגולת ומשום זה נדאי אין נמכרת ביוקר] וכן ראיתי להרב חכמה ומוסר ד' קס"ח אות מ"ט וז"ל הא דקיימא דאם נמצא חטה אחת בתרנגולת דמוכרה לאו דוקא אלא אפילו הרבה שאין ששים בתרנגולת ובקדירה פנגדה מותר למכור התרנגולת דאפתי איפא טעמא דאינה נמכרת ביוקר בשביל בליעת החמץ פן כתבו האחרונים עכ"ל וכן כתב הרב בתי פנסיות בסוף סי' תס"ז בשם הרב בית דוד ואף דסיים דכי ליכא ששים יש לומר דנעשה חתיכה דאיסורא החוש יעיד דבתרנגולת אחת יש ששים נגד ו' חטים ואי נימא דמנהגם הוא כמו שכתב הרמ"א אם פן למה לי משום דנמצא חטים הרבה דהא בחטה אחת נמי הדין פן ומוכח מדבריו דלאו משום דמעשה שהיה כן אלא דמשום שראה המורה ריבוי החטים הוא דהורה פן ואם פן קשה פדאמרן ותו דלפי מנהג הרמ"א גם אם

אין מְבֹקְעוֹת צָרִיף לְשָׁרוֹף הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁפֶתַב בַּס"ט [שׁוֹב רְאִיתִי מֵה שֶׁפֶתַבּוּ הַרְבָּנִים מוֹהֵרִשׁ"ז בַּש"ע שְׁלוֹ סְעִיף כ"ו וְחָק יַעֲקֹב בַּס"ק כ"ח דְּכַשְׂאִין הַחֲטָה בְּקוֹעָה יֵשׁ לְהַתִּיר לְמַפְנֵי לְנִכְרֵי אֶרֶץ שְׂאִין שֵׁם הַפֶּסֶד מְרֻבָּה מְאוֹד עִ"ש וְאִם כֵּן בְּנִדּוֹנוֹ דְּאִיפָּא הַפֶּסֶד מְרֻבָּה מְאוֹד לְמַפְנֵי אִם אֵין הַחֲטָה בְּקוֹעָה] וְגַם מֵה שֶׁפֶתַב וְהוֹסִיף לֹמַר וְכוּ' לֹא זָכִיתִי לְהַבִּין מֵאִי רִיבּוֹתָא קָמְשָׁמַע לִן וְאֶדְרַבָּא הָא עֲדִיפָּא מְקַמְיָתָא דְהָא לְפִי מֵה שֶׁפֶתַב בְּתַחֲלָה שְׁלֹא לְהַחֲמִיר מִסְפֵּק מְבֹקְעוֹת לְאַסּוֹר הַתְּבַשְׂלִין שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ תוֹף מֵעַת לַעַת דְּאִין לְאַסּוֹר שְׁנֵי מִשְׁהוּיִין בְּכִי הָאִי גְּוֹנָא אִם כֵּן אֶרֶץ הַנְּגֻלוֹת לָנוּ שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ אַחֵר זֶה תוֹף מֵעַת לַעַת מְוֹתְרוֹת וְכָל שֶׁכֵּן הַנְּסֻתוֹת שֶׁיֵּשׁ סְפֵק בְּהֵן שְׁמָא נִתְבַּשְׁלוּ מִקּוֹדֵם פְּשִׁטָּא דְּשָׂרוּ וְצ"ע וְהֵרַב דְּבָרֵי מְנַחֵם נַר"ו ס' תמ"ז בַּהֲגַב"י אוֹת ג' פֶּתַב בְּשֵׁם הָרַב הַנָּ"ל בְּסִפְרוֹ מֵטָה יְהוּדָה ד' ח' ע"ד דְּמִנְהֵגָם לְהַשְׁלִיף הַכֹּל לְאַיְבוּד וְשְׂאִין לְהַתִּיר אֲלֵא בְּחֲטָה בְּתַרְנַגְלוּלָתָא דְלֹא נִשְׂאָר פְּלוּם מִגּוּף הָאִיסוּר אֲבָל אִם יֵשׁ לְחַוֵּשׁ שְׁיֵשׁ מְמַנּוּ שׁוּם מִשְׁהוּ אֵין לוֹ תְּקֵנָה עַכ"ל וּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו הוּא דְּבַחֲטָה שֶׁנִּמְצְאָת בְּתַרְנַגְלוּלָתָא כִּיּוֹן שְׂאִין שֵׁם אֲלֵא פְּלִיטָת הַחֲמִץ נוֹהֲגִים כְּמִן אֲלֵא דִּימְכֹן דְּמֵה שֶׁפֶתַב וְאֵין לְהַתִּיר אֲלֵא בְּחֲטָה וְכוּ' דִּינָא הוּא דְּקֹאֲמַר כְּלוּמַר דְּמִשְׁוֹרַת הַדִּין הוּא כֵּן אֲבָל לְהַמְנַהֵג שֶׁהַזְּכִיר מִקּוֹדֵם לֹא מְהִי וְצָרִיף לְעֵינֵין בַּדב"ק בְּגוֹפֵן שְׁלֵהֵן: ט) מֵה שֶׁשְׂאֵל כַּת"ר אִם כֵּנִים הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע שֶׁבְּעָרֵי תוּגֵרַמ"ה אוֹכְלִים בְּפֶסֶח שְׁמֵן זֵית וְאִמַּר מַר שְׂגַם מִשְׁוֹלָח אֶחָד מֵאַרְצֵי הַקְּדוּשָׁה אָמַר לוֹ שֶׁכֵּן מְנַהֵג פְּשׁוּט בַּא"ק וּבְעֵינֵי דְמַר הוּא דְּבָר זָר וְחֻדָּשׁ וּמֵאַנְהָה נִפְשׁוּ לְהַאֲמִין בְּזֵה הַנְּהָה לֹא בִּינָר בְּמִכְתָּבוֹ מֵאִי קִשְׂיָא לִיהַ בְּגוּהָ וְאֲשֶׁתּוֹמֵם כְּשֶׁעָה חֻדָּא וְלֹא אֲדַע מֵה חֲשַׁשׁ אִיסוּר בְּשְׁמֵן זֵית וְעַם כִּי אֵינִי זוֹכֵר בְּבִירוֹר מְנַהֵג עֵיהֵק"ו יְרוּשָׁת"ו כִּי זֶה כְּשֶׁלְּשִׁים שְׁנֵה עֲוֹנוֹתֵי גְרִשׁוּנֵי מֵהַסְּתַפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה' תְּסַגִּי לִן יק"ר סִדְּהוּתָא דְתַנָּא יְרוּשְׁלַמָּאָה רַבִּינוּ הַפָּרִי חֻדָּשׁ בַּסִּי' תמ"ז סוֹף ס"ה שְׁמַעִיד בְּגֻדְלוֹ שְׂאִין נוֹהֲגִים לְבַשֵּׁל בְּפֶסֶח אֲלֵא בְּשְׁמֵן זֵית וְכֵן רְאוּי לְהוֹרוֹת וְכֵן הִבִּיא בַּס' לֵב חֲזִיִּים ח"ב ס' צ"ב בְּשֵׁם ס' ח"י פ"ד ד' י"ז ע"ד שֶׁפֶתַב וְז"ל וְהֵן עֵתָה רַבִּים מִיִּרְאֵי ה' וְקִדְוִישׁוֹ אֵין גְּאוּתִין בְּפֶסֶח אֲלֵא בְּשְׁמֵן זֵית בְּלַבֵּד עַכ"ל הָרִי דְּאֵין שׁוּם חֲשַׁשׁ בְּאַכִּילַת שְׁמֵן זֵית הֵן אֶמַת דְּמִן חִידָ"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף שֵׁם אוֹת י"ד פֶּתַב וְהַמְהַדְרִין נוֹהֲגִין לְהַחֲמִיר גַּם בְּשְׁמֵן זֵית דְּהוֹבֵר דְּהַפּוֹעֲלִים נְכָרִים כָּל יוֹם בְּעַת אַכִּילָתָם כְּשֶׁעוֹשִׂים הַשְׁמֵן זֵית כָּל אֶחָד כְּפָרוּ בְּיָדוֹ וְטוֹבֵל בְּשְׁמֵן פֶּתוֹ וְכֵן פֶּתַב מוֹרֵי הָרַב בְּנַחֲפָה בְּכֶסֶף ד' עק"ב ע"כ וְעֵינֵין בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה ס' תס"ז אוֹת ה' שְׁרַמְזֵה מְכָל מְקוֹם גַּם הוּא לֹא פֶתַב לְאַסּוֹר רַק שְׁמַהֲדְרִין מִחְמִירִים וְכוּ' וּמוֹכַח דְּכֹלֵי עֲלָמָא כְּכֹל הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִים שְׁמֵן זֵית בְּלִתֵי שׁוּם מוֹחָה וּלְפִי הַנְּרָאָה כַּתה"ר עֵינֵינוּ רַא"ה דְּבָרֵי הָרַב דְּגוּל מְרַבָּה שְׁעַל מֵה שֶׁפֶתַב הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם בַּסִּי' תג"ן בַּסִּי' בְּדִמְשָׁמַע מִמוֹהֲרֵי"ל דְּמִוֹתֵר לְאַכּוֹל שְׁמֵן זֵית פֶּתַב דְּבַמוֹהֲרֵי"ל אֵינוּ מְבֹנְאָר וְיֻכַל לְהִיּוֹת דְּאוֹסֵר עַל כָּל פְּנִים לְאַנְכְלוֹ וְכוּ' וְכַתְּבֵי דֵינֵשׁ אִיסוּר נוֹסֵף בְּשְׁמֵן זֵית מְפָנֵי הַמְּכַתְּשָׁת שְׁמָא נִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ חֲמִץ וְזֵית הוּא דְּבָר חֲרִיף וְכוּ' וּמִסִּיק דְּאֶרֶץ דְּאֵין לְאַסּוֹר הַתְּעַרְוֹבַת מְכָל מְקוֹם אִיסוּר לִיתֵן שְׁמֵן זֵית בְּתַבְשִׁיל עַכ"ל וְנִרְאָה דְלֹא חָשׂוּ לְזֵה לְפִי שְׁדָרָה הָאֲוִנָּמִים לְעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּכֹלִים מִיּוֹתְדִים שְׂאִין מִשְׁתַּמְשִׁים בָּהֶם חֲמִץ וְלֹא שׁוּם דְּבָר אַחֵר וּמְפָנֵי הַחֲשַׁשׁ דְּטוֹבְלִים פֶּתֵם בְּשְׁמֵן נוֹהֲגִים לְסַנּוֹן קוֹדֵם הַפֶּסֶח כְּדֵי שְׁלֹא יִשְׂאָר שׁוּם פִּירוֹר בְּעֵין וּמְנַהֵג פְּשׁוּט בְּעִיר גְּדוּלָה ש"ח קוֹשְׁטָא יע"א שְׁהַכֵּל אוֹכְלִים שְׁמֵן זֵית בְּפֶסֶח וְכַמְדוּמָה לִי שֶׁכֵּן הַמְנַהֵג בְּכָל עָרֵי תוּגֵרַמ"ה וְלִית דְּחַשׁ לְחַוֹּמֵרַת הַג' בַּדַּגְמ"ר הַנָּ"ל וּבְכֵן יוֹדֵעֵנִי כַּת"ר מְקוֹם תְּמִיחָתוֹ וְאֲדַע מֵה לְהַשִּׁיב אִיה"ב אַחַז"ד מְצִאתִי בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה חִיו"ד ס' קע"ז

דְּשָׁקִיל וְטָרִי בְּדַבְרֵי הַהֶגְמָ"ר הַגָּ"ל שְׁאִין דְּבָרָיו מְוַכְרְחִים וְלֹא אָסֵר מוֹהֲרֵי"ל שְׁמֵן זַיִת
לְהַדְלִיק עַל הַשְּׁלֶחֶן אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁמַדְלִיקִין בְּנֵרוֹת מְחֻמְצוֹת עִי"ש וְהַגְּאוֹן מוֹהֲרֵי"ז בִּש"ע
שְׁלוֹ בְּסִי' תנ"ג ס"ה כְּתֹב מִפְּנֵי דְשִׁמְנִים שְׁאִין נֶעְשִׂים מִמִּינֵי קִטְנִיּוֹת מְוַתְרִים בְּאֲכִילָה
וְאִם כֵּן שְׁמֵן זַיִת דְּלֹא מְקַטְנִיּוֹת הוּא מְוַתֵּר בְּאֲכִילָה [וְעֵינֵינוּ לְקַמֵּן בְּד"ה וְאַחַר זְמַן]: וְיִמָּה
שְׁפָתַי כְּתִיב דְּכִינּוֹן דְּשִׁכִּיחַ בְּאַרְצֵי הַקְּדוּשָׁה שְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין וְאַמְרוּ לוֹ כִּי הוּא טוֹב לְאֲכִילָה
יֹוֹתֵר מִשְׁמֵן זַיִת אִיךָ אֲפָשָׁר שְׁיִתְּרוּ לְאֲכֹל שְׁמֵן זַיִת בְּלִתי שׁוּם דּוֹחַק כָּלֵל הֵנָּה בְּס' לֵב
חַיִּים בְּסוּף סִי' צ"ב הַגָּ"ל הוֹבֵא מַה שְׁפָתוֹב בְּקוֹנְטְרַיִס זְכָרוֹן לְרֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר בְּסוּף סֶפֶר
בְּרַךְ מִשֶּׁה בְּדָף כ"א ע"ג דְּמִשׁוֹ"ת דְּרַכִּי נִוְעַם סִי' ו' נִרְאֶה דְּמְוַתֵּר לְאֲכֹל שְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין
בְּפֶסַח לְפִי שְׁאִין שָׁם מִמִּשׁוֹ שֶׁל אִיסוֹר כָּלֵל וְכֵן עֲמָא דְּבַר לְאֲוֹכְלוֹ בְּקוּשְׁטָא ע"כ וְאִם כֵּן
תְּמִיחַת כְּת"ר מְצַאָה מְקוֹם [אִף כִּי קְרוֹב לְנֹדָאֵי שְׁאִין נִמְצָא אֲצֵלֵם שׁוֹ"ת לֵב חַיִּים הַגָּ"ל
אוּלַי רָאוּ דְּבָרֵי הַד"ן וְב"מ הַגָּ"ל] אִךְ תְּמִיחָה לִי אִיךָ לֹא רָאָה דְּבָרֵי הַרְבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי'
תמ"ז סוּף סְעִיפָה ה' וּבְרַכִּי יוֹסֵף שָׁם אוֹת י"ד דְּאִיסוֹר לְאֲכֹל שְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין בְּפֶסַח
דְּבִשְׁוֹמֵשְׁמִין שְׁכִיחֵי גְרַעוּנֵי חֲטִיִּים מְעוֹרְבִים וְכִשְׁשׁוֹרִין הַשְׁוֹמֵשְׁמִין בְּמִים קוֹדֵם הַכְּתִישָׁה
מִתְחַמְצִים וְכו' וּבְפֶסַח בְּמִשְׁהוֹ וְכו' וּבְרַכִּי הִבִּיא מ"ש הַפְּר"ח וְכָתַב בְּשֵׁם מוֹהֲרֵי"ז וְיִין
דְּשְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין צָרִיךְ לְבַעֲרוֹ מִהַבִּית וּמִנִּי"ר הַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו וְכָתַב שָׁם דְּרֹב הַמּוֹן
אוֹכְלִים שְׁמֵן זַיִת בְּפֶסַח וְכו' עִי"ש וְכָתַב בְּלֵב חַיִּים הַגָּ"ל דְּבִאֲזַמִּיר נִהְגוּ אִיסוֹר וְאִין
מְסַתְּפִקִין בְּשְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין אֲפִילוֹ לְהַדְלִיק בְּפֶסַח וּבְסֶפֶר חֲקָמָה וּמוֹסֵר ד' קס"ט אוֹת ח"ן
כְּתֹב שְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין הַנּוֹהֵג חֲנוּמְרַת חוּזֵר וְנִעוֹר אִיסוֹר לְאֲוֹכְלוֹ בְּפֶסַח דְּלֹא כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּסֶפֶר
בְּרַכַּת אֲלִיָּהוּ לְהַתִּיר וְזִכְוֵרֵי בִימֵי חֲרָפֵי דְּמוֹהֲרֵי"ל הַכְּרִיז בְּרַבִּים שְׁאִיסוֹר לְמִי שְׁנֹוֹהֵג
חוּזֵר וְנִעוֹר וּכְבָר נִהְגוּ כֵּן שְׁלֹא לְאֲוֹכְלוֹ אֲבָל מְוַתֵּר לְהַשְׁהוֹתוֹ ע"כ הַנֶּהֱרֹאָה דְּאֲכִילַת
שְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין אִינוּ פְּשוּט לְהִיתֵר וּבְאִזְמַר נוֹהֲגִים אִיסוֹר אִף בְּהַדְלָקָה וְהַמְחַמִּירִין בְּשְׁמֵן
שְׁוֹמֵשְׁמִין בְּחָרוּ בְּשְׁמֵן זַיִת דְּהַחֲשֵׁשׁ הוּא קַל גְּדַד הַחֲשֵׁשׁ שְׁבִישְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין וּמִתּוֹךְ מַה
שְׁפָתַי הִרְבּ מוֹהֲרֵי"א מְצַלִּיחַ הוֹבֵאוּ דְּבָרָיו בְּס' רוּחַ חַיִּים כִּי תמ"ז אוֹת ח' מְתַבָּאָר יָפָה
דְּהַמְנַהֵג פְּשוּט שָׁם לְאֲכֹל שְׁמֵן זַיִת בְּפֶסַח עִי"ש וּבִשׁוֹ"ת בֵּית שְׁלֹמֹה הַגָּ"ל כְּתֹב דְּפְשׁוּט
דְּשְׁוֹמֵשְׁמִין הֵם קִטְנִיּוֹת מִמֵּשׁ כְּמִבְּנֹאָר בְּהַרְמָב"ם הַלְכוֹת פְּלֵאִים סוּפ"א וְהוּא בְּכָלֵל גְּזִירַת
קִטְנִיּוֹת עִי"ש: וְשָׁם [בְּבֵית שְׁלֹמֹה] נִשְׂאָל עַל שְׁמֵן הַנֶּעֱשֶׂה מִשְׂאֵנִי"ק שְׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵלִים
בְּהַכְּשֵׁר לְפֶסַח אִם מְוַתֵּר לְאֲוֹכְלוֹ בְּפֶסַח כִּי מוֹהֲרֵי"ל הִבִּיא שְׁנִזְזֵהִרִים אִף לְהַדְלִיק בְּלֹאוֹי"ן
אִי"ל וְהַרְמָ"א בְּסִי' תנ"ג לֹא חָשׁ לְזֶה וּבְד"מ מְבִנֹאָר דְּלִרְמָ"א אִין לְגִזְוֹר שְׂאָר שְׁמֵנִים אִטוּ
שְׁמֵן קִטְנִיּוֹת וְזֶה הַנֶּעֱשֶׂה מִשׁוֹשְׁנִים אִינוּ בְּכָלֵל קִטְנִיּוֹת וְהַשִּׁיב דָּאֵם הִיָּה הַשְּׁמֵן עֲשׂוּי
מִשׁוֹשְׁנִים וּבְכָלִים שֶׁל פֶּסַח אִין מְקוֹם לְאֲוֹסְרוֹ אִף בְּאֲכִילָה אֲפִילוֹ לְפִי הַמְנַהֵג וְיִמָּה שְׁחֲשַׁב
וְכו' [הָאָרִיךְ לְבָאָר דְּהַרְמָ"א וּמוֹהֲרֵי"ל אִינָם חֲלוּקִים בְּדָרְךָ שְׁהַבִּין הִרְבּ הַשְׁוֹאֵל אֲלֵא
בְּעִנְיַן אַחַר עִי"ש] אִךְ בְּאַמַּת הַשְּׁמֵן נֶעֱשֶׂה מִהַזְרַע שְׁבִרָאֵשׁוּ וְהֵם הַגְּרַעֲיָנִין וּמְבִנֹאָר בְּתַה"ד
דְּשְׁמֵן הַנֶּעֱשֶׂה מִזְרַע פְּשִׁתָּן אוֹ קַנְבּוֹס אוֹ שְׁוֹמֵשְׁמִין מְוַתֵּר לְהַדְלִיק וְלֹא לְאֲכֹל וְכֵן כְּתֹב
בְּתִשׁוֹ"ת מוֹהֲרֵי"ל סִי' כ"ה אִף דְּזַרְע פְּשִׁתָּן וְקַנְבּוֹס אִינָם בְּכָלֵל קִטְנִיּוֹת מְכַל מְקוֹם אִיסוֹר
לְפִי הַסֵּמ"ק שְׁאִיסוֹר כָּל מִיָּדֵי דְּמִיָּדָגַן כְּחֻדָּל וְכו' וְהוּא הַדִּין בְּזַרְע שְׂאֵנִישְׁנִקוּ"ס דְּגַם הוּא
מִיָּדֵי דְּמִיָּדָגַן בְּמְקוֹם שְׁמִצּוּי לְרֹב וְעוֹשִׂים מְמַנּוּ שְׁמֵן וְהוּא בְּכָלֵל גְּזִירַת קִטְנִיּוֹת וְעוֹד רָצָה
לֹוֹמֵר שְׁשְׁמֵן שְׁוֹמֵשְׁמִין הוּא הַשְּׁמֵן הַנֶּעֱשֶׂה מִשְׂאֵנִי"ק שְׁזַרְעוּ אֲרוּךְ וְזֶה הַשְּׁמֵן
מִשְׂאֵנִי"ק נִקְרָא שְׁוֹמֵשְׁמִין לְפִי שְׁעָלְיוֹ נוֹטִים תְּמִיד לְצַד הַשְּׁמֵשׁ וְאִם כֵּן הוּא בְּכָלֵל גְּזִירַת

קטניות ושקיל וטרי בזה ומסיק דהאמת הוא דאף אם שמן שאניזני"ק אינו שמן שןמשמין מפל מקום פינו דהוא מידי דמיזגן הוא בכלל גזרת קטניות ואסור לאכול השמן ההוא בפסח אלו תורף דב"ק: אחר זמן השגתי ס' שו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא נראיתי בסוף סי' ל"ו פתב וז"ל ובדרף אגב אכתוב מאי דתמיה לי במגן אברהם סי' תנ"ג סק"ב פתב בשם מוהרי"ל דמותר לאכול שמן זית בפסח ולי נראה להחמיר על פי המבואר במגן אברהם סי' תמ"ו דדבר שלא נזקרו בו בשעת עשייתו מפרורי חמץ מהני הסינון קודם פסח ומבואר שם דדוקא אין שיכול לסגנון בכגד דק דאין משהו יכול לעבור בו אבל במשקה עב פגון מי דבש דמשהו יכול לעבור בו עם המשקה דרף המסנגת אסור ומשום הכי יש לאסור השמן זית משום שהוא משקה עב וצריף לזה מסנגת עבה ויכול גם המשהו לעבור דרף המסנגת וכבר פתבתי למעלה דהמנהג פשוט לאכול בפסח ואם זכרוננו אינו מכזיב כמדומה לי שאוכלים אותו בלי סינון אלא שהצנועים מושכין את ידיהם ואינם אוכלים ממנו בפסח ולא משורת הדין אלא דרף חומרא וסילסול והשגתי עתה שו"ת הרשב"ץ נראיתי בחלק שלישי סי' רנ"ח שפתב דלכלים של נכרים אין לחוש בפסח כמו שאין חוששים בכל השנה ואמרין סתם פלים אינם בני יומן ונותן טעם לפגם מותר באיסור חמץ כבשאר איסורין ולתערובת חמץ בעין אין לאסור [לחוש] שאם נתערב קודם פסח בטל בששים ואם נתערב בפסח אוסר בכל שהוא אפילו שלא במינו אבל אין לחוש לזה דאחזקי ריעותא לא מחזקינן נהרי אנו רואין שאין בו תערובת חמץ ולמה נחוש לו וכן הגאונים הורי שהתמאה והשמן והדבש כמו שהם ניקחים מן הנכרים כל השנה פן הם מותרים בפסח עכ"ל הרי מפורש דמצד הדין אין לנו לחוש באכילת שמן בפסח לא משום פליהם ולא מחשש תערובת: יו"ד) אם נמצא חטה בתבשיל ביום שמיני של פסח שמוטר להשהותו עד הלילה ומה דינו אם נמצא ביום שביעי של פסח ואם יש בל יראה בתערובת משהו בפסח עיין מה שרשמתי בסי' ה' אות ט"ו: יא) מאן דאית ליה חוזר ונעור אם הוא דוקא בממשו או אפילו בטעמו רשמתי בסי' ג' אות ד' קח"מ: יב) עשו יי"ש לפסח ביורה וכובע שפאלו בה יי"ש חמץ וקודם עשיית יי"ש לפסח לבנו היורה והכובע כדין והשופפת הדבוק להכובע עשו חדשה רק השופפת ההולכת כמה פעמים בעיגול הנקרא ווענטש שפדבקין להשופפת הדבוק להכובע לא נתבלבן ליבון גמור.

שאחר שהתפך העופרת שעליה בכמה מקומות לקחוי אותם מעל האש הנה אם הנה להווענט אף ליבון קל הנה מועיל דאף דאין מועיל הגעלה לכלי שהנה בו יי"ש חמץ כפתוב בלבוש סי' תנ"א סכ"א וט"ז ומג"א שם מפל מקום מלבד דבדיעבד קימא לן דסגי בהגעלה כמו שכתב הפרי מגדים וכו' ועוד דליבון קל עדיף מהגעלה כמבואר ברמ"א סי' תנ"א סי"ו אלא דבנדון דידן לא הנה אף ליבון קל שתכף פשהותף העופרת הסירו אותו מן האש ולא הנה יד סולדת בו בעבר השני גם לא הניחו השופפת פולו לתוף האש אלא מקצתו ובכי האי גוונא לא אמרינן חם מקצתו חם פולו וגם שצריף שישלנט האש או שלהבה בפנים במקום שנשתמשו וזה אי אפשר בווענטש הנ"ל אם פן הרי להווענטש הנ"ל לא הנה שום הכשר המועיל ומפל מקום פינו שהפל ליבנו פראוי רק הווענטש"ש לא ליבן פראוי אם יש ששים בהיי"ש נגד הווענטש הרי נתבטל קודם הפסח ואינו חוזר ונעור ובלח בלח לא אמרינן במקום הפסד מרובה חתיכה נעשית נבלה ובחמץ

קודם הפסח אפילו בלא הפסד מרובה ואין לומר דיי"ש דלטעמא עביד לא בטיל פמו
שכתב הרב פרי מגדים במשבצות זהב סימן את"ן ס"ק ז"ך ונסתייע מתשו' הרב חכם
צבי סוף סי' כ' דיש לומר דהיינו ביי"ש עצמו ולא בטעם יי"ש שפכלי ודלא כהרפמ"ג
ועוד יש לומר דיי"ש ביי"ש הוי מין במינו ובמין במינו אפילו לטעמא עביד בטיל וכו'
[והאריה בזה לבאר אי יי"ש ביי"ש הוי מין במינו וכל הפרטים השייכים לזה וסיים]
וכל זה הוא אם היי"ש חמץ הבלוע בהווענטש עשוי פולו מתבואה דאז כל היי"ש העולה
להווענטש הוא חמץ דאף שיש גם מים אין הזיעה עולה מהמים שאין בהם פח רק
מהתבואה עולה הזיעה פמו שכתב הרב נודע ביהודה מהדורא תניינא יו"ד סי' ח"ן אבל
אם נעשה היי"ש ממני קטניות אף שנותנים מאלץ משעורים והוא המעמיד ומחמיץ
הנבלל שיוכל להתהוות מהם יי"ש ואין לדון אה היי"ש לתערובת חמץ אלא לכולו חמץ
פמו שהסקימו רוב הפוסקים בסי' תמ"ב דמעמיד חמץ הוי כבעיניה מכל מקום זה לענון
גוף היי"ש אבל אם נתערב יי"ש זה ביי"ש של פסח וידוע שהקטניות מרובה הרבה על
המאלץ עד שמאלץ הוא חלק חמישית נגד הקטניות אם פן אין צריף לשער נגד פולו
כיון דנעשה גם מדבר שאינו מחומץ ואף בדבר המעמיד ומחמיץ אין מחמיץ אלא לפי
חשבון עיני מקור חיים סי' תמ"ב סק"ו ולכן אם היי"ש חמץ דנדון זה נעשה מקטניות
בנדאי יש בהיי"ש של פסח ששים נגד מה שבלוע בהווענטש מהחמץ דאף דאין לחשוב
שבלוע רק חמישית פערף המאלץ המערב בקטניות דמצד הסברא מתהנה יי"ש
המאלץ יותר ממה שמתהנה מהקטניות אף על כל פנים אינו מתהנה רק ערף שליש
מהמאלץ והרוב מתהנה מהקטניות אם פן אין צריף רק עשרים פעמים לבטל היי"ש
בערף ואם פן נדאי יש ביי"ש של פסח פשיעור ביטול אם היי"ש חמץ נעשה מקטניות
סוף דבר אם יש ביי"ש של פסח שיעור ששים לבטל הבלוע חמץ שבווענטש והיורה.

והפובע נתלבנו פדינו יש להתיר בהפסד מרובה מעתה היי"ש של פסח לשותו בפסח
הבע"ל באופן שנתבאר למעלה ולפי דברי הנודע ביהודה הנ"ל הנה אפשר לצדד היתר
גם בלא נתלבנו פדינא אלא שיש לדבר בזה הרבה ואינו מן הצורך כיון שפכר פתב כ"ת
דנתלבנו היורה והפובע פדין ומחמת חומר איסור חמץ וכו' אינו מתיר אלא אם יסכים
אחד מהמפורסמים וכו' גם אני מצטרף למעשה באופן שכתבתי למעלה אלו תנרף דברי
ה"ג בשו"ת בית שלמה א"ח סי' פ"ז ועיני בענין פזה במה שכתבתי לעיל בסימן זה אות
ו' אות קטן יו"ד בשם הגאונים חתם סופר ושואל ומשיב: יג) הנה מעשה שהביא העורב
בפסח כף אחת מלונקלכת בשומן והפילה לתוף קזרה של תבשיל נסתפק הרב שערי
אפרים בסי' ה' אם יש לאסור התבשיל פי שמא הכף היא של חמץ וחמץ בפסח במשהו
וילדעתי לא נאסר שיש ספק ספיקא ספק לא בלע הכף חמץ כלל אם תמצא לומר בלע
שמא לא הנה בת יומא ונותן טעם לפגם שרי אפילו בפסח ואף למאן דאמר דאסור היינו
בנדאי לא בספק ולכן אין לאסור תבשיל שבקזרה וכל שכן דאיכא הפסד מרובה פן פתב
הרב חקמה ומוסר ד' קס"ט אות ט"ן והרב שערי תשובה בסי' תס"ז אות ל' פתב בשם
הרב שער אפרים דמקום הספק הוא שמא לקח העורב את הכף מבית נכרי ומשום חשש
השומן של נכרי אין לחוש שיש בהתבשיל ששים ורק החשש הוא משום חמץ שהוא
במשהו וכתב בשמו שלכאורה יש לחלק בין עיר שרובה נכרים לרובה ישראל ושללא
נמצא סיום התשובה וכתב הרב שערי תשובה להתיר משום דמשהו דאסור יש לומר

דְּהִינּוּ דְּנִקָּא בְּשַׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּשַׁל נְכָרֵי עֵי"ש דב"ק וְעֵינָן מַה שְּׁפַתְבְּתֵי אֲנִי הַדָּל בְּסִי ג' אוֹת ט"ו אֲמַנְם הָרַב עָרְף הַשְּׁוֹלְחָן בְּסִי תמ"ז אוֹת כ"ד פֶּתַב וַז"ל כִּי אַחַת מְלֻכְלַכְתָּ בְּשׁוֹמֵן שֶׁהֵבִיא עוֹרֵב וְנִפְלָה לְתוֹף קְדִירָה בְּפֶסַח פֶּתַב הָרַב שֶׁע"א דָּאָם רֹבֵב הָעִיר יִשְׂרָאֵל מִן־מִתְרָ מִשׁוּם דְּהִיתְרָא שְׂכִיחַ טְפִי כְּדִשְׁרֵי רַב כְּהֵנָּא בְּחֻלְיֵי ד' צ"ה בְּעוֹרְבֵינָן דְּשִׁדּוּ כְּבָדָּא וְכוּלְיֵתָא בְּמַעְלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי עֵי"ש וְעֵינָן בְּתוֹס' שָׁם בְּד"ה אֲסִיק דְּלֹא שְׁרֵי רַב כְּהֵנָּא אֲלֵא אִם בְּכָל אוֹתָם הַמְקוּמוֹת שְׁיִישׁ לְחוּשׁ שְׁהַעוֹרְבִים יְכוּלִים לְהֵבִיא מִשָּׁם הֵי רֹבֵב טְבַחֵי יִשְׂרָאֵל עֵי"ש וּבִי"ד ס' ס"ג קי"ל כְּרַב וְאַף לְמֵאן דְּפֶסַק פְּלוּי הֵינּוּ דְּלֹא חֵינְשִׁינּוּ לְעוֹרְבִים אֲבָל בְּכִי הָאֵי גִּוְנָא שְׁהַעוֹרְבֵי הֵבִיא הַכִּי לְפָנֵינוּ לְכוּלֵי עֲלָמָא חֵינְשִׁינּוּ לְרוּבָא דְּעֲלָמָא עכ"ל: יד חֲטָה שְׁנַמְצָאָת בְּפֶסַח בְּדָבֵשׁ אוּ בְּשֶׁאֵר מ"פ הֵנָּה לְעַנְנֵי שְׁוֹמֵן יֵשׁ אוֹסְרִים דְּמַחְמִיץ מִהַמֵּיִם שֶׁהוֹדַח בּוֹ אֲבָל בְּדָבֵשׁ וּשְׁאֵר מ"פ אֵין שׁוּם אוֹסֵר (לְמֵאֵי דְּקִי"ל מ"פ אֵין מְחַמְצִין, וְעֵינָן פֶּר"ח ס' תס"ז סו' ס"ק ט"ו דְּחֲטָה בְּקוּעָה שְׁנַמְצָא בֵּינָן מִן־מִתְרָ הֵינּוּ, וּבִש"ע ס' תס"ב ס"ו וּפֶר"ח שָׁם), אֲף גִּסְתַּפְּקֵי בְּזָה אִם בְּשֶׁלּוֹ מְקוּדָם בְּכָלֵי זֶה גַּם מֵיָם וְעַתָּה נִפְלְטוּ הַמֵּיִם לְהַדְבֵּשׁ וּמַחְמִיץ דְּאֵף מְעַט מֵיָם עִם מ"פ מַחְמִיץ.

וי"ל דְּאֵף הַמְחַמְרִים בְּמַעַט מֵיָם ה"ד בְּמֵיָם מִמֶּשׁ וְלֹא בְּהַנְפִּלְט מִהַפְּלֵי דְּהֵי טַעַם בְּעֲלָמָא י"ל דכ"ע מוֹדוּ דְּאֵינוּ מַחְמִיץ, כ"כ יְדִידֵי הַגְּאוֹן מְנַחַת מִשָּׁה נֶר"ו בִּא"ח ס' ט', וְכ' שְׁכָן רָאָה בְּכ"י מִהַג' מִהֶרֶש"ק עֵי"ש.

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ סְתִירָה לְזָה מִמ"ש הַמַּג"א ס' תנ"ה ס"ק ט' בְּשָׁם מִט"מ שְׁלֵא לִיקַח כְּלֵי שָׁל מ"פ לְשִׁאֵן מֵיָם כִּי מ"פ עִם מֵיָם מִמְּהָרִים לְהַחְמִיץ וּמִשְׁמַע דְּאֵין לוֹ תִּקְנָה אֲלֵא ע"י הַגְּעָלָה עֵי"ש, אֲבָל אֵינוּ מוֹעִיל נִיגוּב כָּלֵל וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּפוֹלְט הַטַּעַם אֲלָמָא דְּגַם בְּהַפְּלִיטָה יֵשׁ חֲשֵׁשׁ כְּמוֹ בַּהֲמ"פ עֲצָמָן.

וּלְפִי מ"ש הַחַת"ס סוֹס"י קכ"ט דְּאֵין הַטַּעַם מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ פְּלִיטָה אֲלֵא מִשׁוּם דְּהַחְרָסִים עֲצָמָן מְחַמְצִים בַּהֲמ"פ גִּיחָא. אֲף בְּפֶר"מ ג' שָׁם לֹא הֵבִין כֵּן אֲלֵא מִשׁוּם הַפְּלִיטָה עֵי"ש.

וּלְפִי מ"ש הַחַיִּים מְדַבֵּר דָּף ט"ו ע"ג, הַבְּאֵתִיו לְקַמֵּן ס' י"ב אוֹת ד' דְּבִטְעַם יֵשׁ לְחַלְקֵי בֵּין טַעַם שָׁל מ"פ כְּהֵיִא דְּהַמְט"מ, לְטַעַם שָׁל מֵיָם כְּהֵיִא דְּתִשׁוּ' הַכְּנֵה גִּיחָא, וְק"ל: וְדַע דְּכ' שָׁם בְּמְנַחַת מִשָּׁה דְּהֵיִא מְקוּם לְהַסְתַּפֵּק לְפִי מ"ש בְּב"י יו"ד ס' ח"ץ בְּד"ה וּמ"ש עוֹד רַבִּינוּ בְּשָׁם הַרְשָׁב"א דְּחֻלְבַּת הַנְּבֻלְע בְּבִשְׁרֵי הָוִי מִמֶּשׁוֹ וְלֹא טַעְמוֹ דְּמִשְׁמַע מְזָה דְּצֻלּוֹל הַנְּבֻלְע בְּגוּשׁ הָוִי מִמֶּשׁ א"כ כֵּן יֵשׁ לוֹמֵר דְּהַמֵּיִם שְׁנַבְּלְעוּ בְּהַפְּלִי וְנִפְלְטִים מִמֶּנּוּ הָוִי מִמֶּשׁ וּמַחְמִיץ כְּשֶׁנִּתְעַרְבַּ עִם מ"פ וְאֵין לְחַלְקֵי בֵּין אֲכָל לְכָלֵי וְכוּ' אֲף בְּמַקוּ"א הוֹכַחְתִּי לְהַלְכָה דְּאֵף הַצֻּלּוֹל הַנְּבֻלְע ע"י פְּלֵי דֵינוּ רַק כְּטַעַם בְּעֲלָמָא לְכָל דְּבָר וְה"ן לְעַנְנֵי זֶה אֵלוֹ תו"ד.

וּבְעַנְיֻתֵי אֵין עַנְנֵי דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א לְכָאן דְּהַרְשָׁב"א קָאָמַר עַל שְׁעַת הַבְּלִיעָה דְּחֻלְבַּת שְׁנַבְּלְע בְּבִשְׁרֵי חֲשִׁיב מִמֶּשׁוֹ וְלֹא טַעְמוֹ, אֲבָל לֹא מְצִינוּ דְּמַה שְׁיִצָּא אַח"כ מִהַבְּשֶׁר שֶׁהוּא הַחֻלְבַּת מִמֶּשׁ דִּי"ל דְּאֵינוּ יוֹצֵא אֲלֵא הַטַּעַם, וְכֵן הַמֵּיִם שְׁנַבְּלְעוּ בְּכָלֵי לֹא יִפְלוּטוּ הֵם בְּעֲצָמָם אֲלֵא הַטַּעַם.

וּמִפְּנֵי זֶה לֹא הֶרְגִּישׁ הַג' מוֹהֶרֶש"ק מְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א הַנְּ"ל וְנִטְעַמוּ וְנִימְזוּקוּ עִמוֹ דְּאֵינוּ נִפְלְט אֲלֵא טַעַם בְּעֲלָמָא, וְיַעֲוִינָן בְּפֶר"מ ג' יו"ד רס"י צ"ה בְּמ"ז. כָּל הַנְּ"ל כְּתַבְתִּי לְהַג' מְנַחַת מִשָּׁה נֶר"ו כְּשֶׁנִּתְכַּבְּדְתִי בְּקַבְּלַת סְפָרוֹ שְׁשַׁלַּח לִי.

ואחר זמן ראיתי מ"ש ב"ש"ו"ת שם אריה יו"ד סי' ס"ו (והיא ע"ד הג' מנמ"ש ה"ל
בשאלה אחרת ששלה לו ושה ג"כ נשתמש בסברא ה"ל לפי מ"ש הרשב"א וכו' כיעי"ש
והשיב ע"ד (וכ' בד"ה והנה באמת וכו').

דאף כשבלע ממשו דבר צלול מ"מ מה שפולט אח"כ בהתבשיל נדאי דלא הוי רק טעמו
ולא ממשו דמה שפולט אינו גוף הממש כלל עכ"ל והוא כמו שפתיבתי בעניותי. שו"ר
דבמנחת משה שם בחיו"ד סי' ט"ו כ' את אשר שלח להג' בע"ס ש"א.

ובסי' ח"י הביא תשו' הש"א. והמחבר השיב ע"ד בסי' י"ט ועמ"ש הש"א דאינו פולט
הגוף ממש כתב ונ"ל, ומ"ש רו"ם דמה שפולט אינו הגוף ממש הא פתיבתי בזה דא"כ לא
תיקני הגעלה לכלי כמובן וגם מדברי הרשב"א הבאתי עכ"ד.

ואני עני אומר דמדין הגעלה אין הכרח כלל דאנו אומרים דלעולם אינו פולט הפלי אלא
הטעם ואם אינו מגעיל הפלי יש חשש אסור במה שיפלוט הפלי כישתמשו בו את הטעם
הבלוע בו אבל ע"י הגעלה נפלט הטעם.

והממש לא יצא בלא"ה כלל ונשפיר מהני הגעלה. ומדברי הרשב"א פבר פתיבתי מה
שנלע"ד.

ומה שרמזתי לעיל מדברי הפרמ"ג סי' צ"ה. הנה במנח"מ יו"ד ה"ל פבר הביא זה עי"ש
מה שהאריך, ולא יכלתי פעת לעמוד בענין זה היטב פי אינו מעניינינו.

ענה נדפס ס' ברפת משה להגאון בע"ס מנח"מ ה"ל נר"ו, ועי"ש בקונטרס התשובות
סי' מ"א אות ב' מה שהשיב ע"ז: ואם נמצאת חטה מרופכת במיני טיגון שנילוש בשמן
ומים אם אסר במשהו העלה הגאון ענג יו"ט בסי' ח"ל דלדין דמי פירות עם מים אינו
אלא חמץ נוקשה בטל, ועיין במה שרשמתי בסי' ב' אות ב': (טו) מצאתי כתוב בקונטרסי
להלכות פסח [בסי' תס"ז סי"ב] שהיה מעשה ביום ששי של פסח הלא איש אחד אל עין
המים והציץ דרוך חור אחד של המעיין שבו מתפנסים המים וראה פחצי ביצה פרוסת
חמץ בתוך המים ושפכו כל המים שבמעין ומצאו בארבע מקומות שבמעין פירורין
הרבה מעופלין אלא שרשומון ניקר והרבה יחידים שאבו בו ביום לצורך שני ימים
טובים האחרונים וסיגנו המים ובשלו ועשו כל צרכי יו"ט במים אלו ושאלו על זה להרב
מוהר"ר אשפנזי הובאו דבריו ב"ש"ו"ת מעשה אברהם בד' מ"ז ע"ג וע"ד והשיב דלדברי
הטור בסי' תס"ז במעשה שנמצאת חטה בקועה בכלי של מים ובשלו באותן מים תבשיל
שכתב להתיר מטעם פיון שהמים צוננים אין החטה נותנת בהם טעם ואפילו חמץ גמור
שנפל לבור מותר מטעם זה עי"ש יש ללמוד לנדון זה דאף שמצאו חמץ אין בכך פלוג
דצונן לא בלע ולא פלט אף א מה שכתב מרן הב"י שם דהטור לא אמר אלא קודם הפסח
משום דכיון שהוא בצונן אינו פולט אלא כל שהוא ובטל אבל בפסח דאסור בכל שהו
אסור אם כן בנדון זה יש לאסור פיון שהיא בתוך הפסח ואם כן כל התבשיל אסור וכתב
שבשירי פנסת הגדולה הגהת ב"י אות י"ט מסיק לענין הלכה דאם נמצא חטה במים
אחר שפבר בישלו במים ההם אפילו נתרככה יש להתיר אפילו באכילה משום ספק
ספיקא ספק עתה נפלה בהמים אם תמצא לומר קודם לכן נפלה שמה עתה נתרככה אבל
בחמץ דליכא אלא חד ספיקא התבשיל אסור לשהותו וטעון שריפה ע"כ מצאתי כתוב

בַּקְוֹנְטְרִיס הַנ"ל שְׁנֹכְתָב לַמַּעֲלָה מַעֲשָׂרִים שָׁנָה וְאִינוּ מְצוּי אֶצְלֵי עֵתָה ס' מַעֲשֵׂה אַבְרָהָם הַנ"ל וְאִינוּ זֹכֵר אִם הֶעֱתִקְתִּי אֶז אֶת כָּל דְּבָרֵי תְשׁוּבָה הַנ"ל בְּעֵגְנִי זֶה כִּי אוֹלֵי יֵשׁ שָׁם עוֹד אֵיזָה צְדָדִים לְבָנוֹת וְלִסְתּוֹר כְּדָרָה הַפּוֹסְקִים [וּמִמָּה שֶׁכָּתַב הָרַב דְּבָרֵי מְנַחֵם סִי תס"ז הַגב"י אוֹת י"ו מִתְבָּאָר דְּמִסְקָנְתוֹ לְאַסּוֹר שֶׁכָּתַב וְנ"ל לְעֵינַי בַּס' מַעֲשֵׂה א"ב בַּנ"ד שֶׁמְצָאוּ חֲמִיץ בְּמַעֲיָן תוֹרַת הַפֶּסֶח דְּהַמִּים וְתַבְשִׁילִים אֲסוּרִים ע"כ אֶלָּא שָׁאִין מִבְּנֵי אֶרֶץ אִם טַעְמוֹ הוּא מְשׁוּם דְּבָרֵי מְרֵן הַב"י אוֹ מְטַעְמִים אַחֲרֵיהֶם] וְאֶרְשׁוּם פֶּה מֵה שְׁנַלְע"ד לְהַעִיר בְּזֶה בַּס"ד דְּהַנָּה מֵה שֶׁהִבִּיא מִדְּבָרֵי הַטּוֹר לְפִי הַנִּרְאָה אִינוּ עֵינַי לְגִדּוֹנוֹ דְּעַד כָּאֵן לֹא סְבִירָא לִי הַלְהִיב"ה דְּצוּנֵן לֹא בָלַע וְלֹא פָלַט אֶלָּא כְּשֶׁלֹּא נִשְׂרָה מַעַת לַעַת דְּאִם נִשְׂרָה מַעַת לַעַת הִנָּה לִי כְּבוֹשׁ כְּמַבּוֹשָׁל וּמְגוּף הַמַּעֲשֵׂה הַנ"ל נִרְאָה דְּחֲמִיץ זֶה שֶׁנִּמְצָא מְעוֹפֵל בְּמִים כְּבָר שֶׁהָא שָׁם מַעַת לַעַת וְאֲסוּר כְּמַבּוֹשָׁל כְּמוֹ בְּכָל הָאִסּוּרִים דְּלֹא נִחְלְקוּ אֶלָּא בְּנִכְבָּשׁ קוֹדֵם פֶּסֶח כְּמוֹ שֶׁרְשָׁמְתִי בַּקְוֹנְטְרִיס הַכָּלִלִּים מַעֲרַכְתָּ הַכ"ף אוֹת מ"ו מְכַלֵּל דְּבִפְסַח פְּשִׁיטָא לְהוּ דְּאֲסוּר וְכֵן פְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים בְּפִירוּשׁ לְעֵגְנֵי חֲמִיץ בְּפֶסֶח עֵינַי מַג"א ס' תמ"ז ס"ק י"ד וּבְסִי תס"ז ס"ק י"ט וּבִיאָר שָׁם דְּאִף אִם הוּא סָפֵק אִם שָׁהָה מַעַל"ע אֲסוּר וְעִי"ש בְּמַחְצִית הַשְּׁקָל וְאֶשְׁל אַבְרָהָם דְּאִף דְּמִשְׁהוּ בְּפֶסֶח מִדְּרַבְּנֵי סְבִירָא לִי הַרְבֵּי מַג"א דְּלֹא אֶמְרִינֵן סָפֵק דְּרַבְּנֵי לְקוֹלָא וּבַט"ז ס' תס"ז ס"ק י"ז [ד"ה פְּתַח הַרוֹקַח] וּבִיאָר הֵיטֵב שָׁם ס' ל' וּס"ק ל"ד וּבַש"ע הָרַב מוֹהֲרַש"ז שָׁם אוֹת כ"ט וּמִמָּה שֶׁדִּקְדַּק לְכַתּוּב אִם יָדוּעַ שֶׁלֹּא שֶׁהָתָה בְּתוֹכָם מַעַת לַעַת מוֹכַח דְּדַעַתוֹ דְּאִם הוּא סָפֵק אִם שֶׁהָתָה אֲסוּר אִף דְּמִיָּרֵי בַחֲטָה אַחַת שֶׁנִּמְצָאָת בְּמִים אוֹ בֵּינֵי דְּמִסְתַּמָּא אִינוּ אֶלָּא מִשְׁהוּ וּבְחִי אֲדָם כָּלֵל כַּס"א אוֹת ט"ו וּבְאֶמַת כִּי הִיָּה בְּדַעַתִּי לְרִשׁוֹם סְפָרֵי דְּבֵי רַב מְפּוֹסְקִים וּבְעֵלֵי הַשּׁו"ת שֶׁכָּתְבוּ כֵן בְּחֲמִיץ בְּפֶסֶח דְּכְבוֹשׁ כְּמַבּוֹשָׁל אִף רֵאִיתִי שֶׁהָאֲרִיכוֹת בְּזֶה אִף לְמוֹתֵר וְהוּא פְּשוּט דְּכְבוֹשׁ כְּמַבּוֹשָׁל בְּפֶסֶח כְּשֶׁאֵר אִסּוּרִין וְכִינֵן דְּמוֹכַח מְגוּף הַמַּעֲשֵׂה שֶׁכְּבָר שֶׁהָהָה חֲמִיץ מַעַת לַעַת אִם כֵּן אֵין רֵאִיָּה לְזֶה מְסַבֵּרֵת רַבִּינוּ הַטּוֹר וְאִף אִם הוּא סָפֵק גַּם כֵּן כְּבָר פְּתַבְתִּי מֵה שֶׁכָּתַב הַמַּג"א דְּגַם בְּסָפֵק יֵשׁ לְאַסּוֹר וְכֵן רֵאִיתִי לְהָרַב זְכוּר לְאַבְרָהָם בַּח"א ד' קט"ו סוּף ע"ב שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם הַרְב"י הִבִּיא דְּבָרָיו בַּס' בֵּית הַרְוָאָה ד' כ"ה ע"א דְּאֶפִּי סָפֵק כְּבוֹשׁ אֲסוּר וְכֵן כָּתַב בְּפָרֵי חֲדָשׁ ס' תס"ב ס"ו וְנ"ל אֶבֶל הֵכָא דְּלֹא יִדְעִינֵן אֵימַת נְפִלָּה מְסַפִּיקָא וְכו' אֶסְרִינֵן לִיָּה מַחְמַת כְּבוֹשׁ שֶׁהוּא כְּמַבּוֹשָׁל ע"כ וְהָרַב שְׁעָרֵי תְשׁוּבָה ס' תס"ז אוֹת ל"ד כָּתַב דְּדַעַת הָרַב בֵּית יַעֲקֹב לְהַקְל בְּסָפֵק כְּבוֹשׁ בְּאִסּוּר מִשְׁהוּ דְּרַבְּנֵי וְשֶׁהָרַב מְקוֹם שֶׁמוֹאֵל חֲלַק עָלָיו וְאֲסוּר סָפֵק כְּבוֹשׁ בְּחֲמִיץ גְּמוּר כְּגוֹן לֶחֶם אוֹ עֵיסָה אֶבֶל לֹא בַחֲטָה שֶׁנִּתְרַכְּכָה דְּאִיפָּא ס"ס עִי"ש וְכֵן דַּעַת הָרַב גְּבַעַת שְׁאוּל שֶׁהִבִּיא שָׁם וְעֵינַי בַּש"ע הָרַב מוֹהֲרַש"ז בַּס' תס"ז אוֹת מ וּמ"א גְּבִי חֲטָה שֶׁנִּמְצָאָת בְּחֻבִּית שֶׁכְּבָשׁוּ, בָּה פְּרוּב וְהִיא בְּקוּעָה דְּאֶפִּילוּ לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּחֲמִיץ בְּפֶסֶח אִינוּ אוֹסֵר בְּצוּנֵן אֲסוּר שֵׁשׁ לְחוּשׁ שֶׁמָּא נִכְבָּשָׁה מַעַת לַעַת אֶבֶל אִם לֹא נִתְבַּקְעָה הַחֲטָה יֵשׁ לְהַתִּיר מְטַעַם סָפֵק סְפִיקָא וְכו' עִי"ש וְאִף אִם נֹאמַר דְּאִינוּ פְּשוּט לְאַסּוֹר סָפֵק כְּבוֹשׁ בְּמִשְׁהוּ עֵינַי לְהָרַב שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה ד' ל"ב רִישׁ ע"ב שֶׁמִּיָּחַס לְדַעַת רַבִּינוּ הַרוֹקַח סוּף ס' רצ"א דְּלֹא אֶסְרִינֵן סָפֵק כְּבוֹשׁ בְּמִשְׁהוּ בְּחֲמִיץ מְכַל מְקוֹם בְּנֻדָּא כְּבוֹשׁ אֲסוּר בְּבִירוֹר וְאֵין צַד לְהַתִּיר מְטַעַם סָפֵק סְפִיקָא סָפֵק לֹא נִשְׁתַּהֵה הַחֲמִיץ שָׁם מַעַת לַעַת וְאִם תִּמְצָא לֹאמַר נִשְׁתַּהֵה מַעַת לַעַת שֶׁמָּא נְפִל לְשֵׁם מְקוֹדֵם הַפֶּסֶח וְהִיָּה שָׁם מַעַל"ע וְהַטַּעַם שֶׁפָּלַט קוֹדֵם הַפֶּסֶח אַחַר הַכְּבִישָׁה נִתְבַּטַּל בְּשִׁשִּׁים וְאִינוּ חוֹזֵר וְנִעְזֹר דְּמְכַל מְקוֹם כִּינֵן שֶׁנִּכְבָּשׁ וְעַדִּין הוּא בְּתַעְרוּבָתוֹ הָרִי נוֹתֵן טַעַם מַחְדָּשׁ בְּפֶסֶח כְּדִין חֲטָה הַנִּמְצָאָת

בְּתַרְגּוּמֵי וְחֲזָרוּ וְחֲמֻמוֹהָ בְּפֶסַח הַמְּבֹרָךְ בְּסִי' ת"ז ס"ג דְּאִין חִילּוּק בֵּין חֲמֻמוֹם לְכַבִּישָׁה בְּזֶה וְכִמוֹ שֶׁרְשָׁמְתִי לְעֵיל בְּסִי' ג' אוֹת יו"ד וְשֵׁם הַבְּאֲתִי דַעַת הֶרֶב מוֹהַרמ"י הוֹבְאוּ דְבָרָיו בְּשׁו"ת פְּרִי צְדִיק ס' י"ט דְּכָל שְׁלֵא נִתְחַדַּשׁ הַכַּבִּישָׁה בְּפֶסַח אֲלֵא עֲמַד בְּכַבִּישָׁתוֹ שֶׁמִּקְוֶה הַפֶּסַח אֵינוֹ חָשׁוּב כְּנִכְבֵּשׁ בְּפֶסַח לְאַסֹּר בְּמִשְׁהוֹ וְהַבְּאֲתִי דְבָרֵי הַפּוֹסְקִים הַעוֹמְדִים בְּסִכְרַת הֶרֶב הַמְּחַבֵּר פ"ץ דְּגַם בְּזֶה אָסוּר עי"ש: וְאִם נֶאֱמַר דְּבִנְדוּן שְׁבַמְעַשׂ"א הַנֶּ"ל הִיָּה בְּרוּר לְהֵם דְּלֵא שְׁהָה דְחֻמְזִין מַעַת לַעַת [אַף כִּי רְחוּק הַמְּצִיאוֹת לִידַע כֵּן בְּבִירוּר] וְאֶהְיֶה שְׁפִיר מִיְיָתִי מִדְּבָרֵי רַבֵּינוּ הַטּוֹר דְּחֻמְזִין שֶׁנֶּפֶל לְבוּר מְוֹתֵר הֵנָּה מֵהַ שְׁפֵתָב לְאַסֹּר עַל פִּי מֵהַ שְׁפֵתָב מֶרֶן הַב"י בְּדַעַת הָרֵא"ש וְהַטּוֹר דְּאֵף דְּצוּנָן לֹא בָּלַע וְלֹא פָּלַט מִכָּל מְקוֹם מִשְׁהוֹ מִיָּהָ אִיכָּא אָסוּר בְּפֶסַח לִי הַדֵּל נִרְאֶה דְּבָכִי הַאי גִּוְנָא אֵין לְהַחְמִיר דְּלִפִּי הַנִּרְאֶה דַעַת רַבְּנָן בְּתַרְאֵי שְׁלֵא לְחוּשׁ לָזֶה.

דְּכָלְלָא הוּא דְּצוּנָן לֹא בָּלַע וְלֹא פָּלַט מִיְיָדֵי וּמֶרֶן בִּש"ע בְּסַעֲיָף י"ב סֵתָם כֵּן אֲלֵא שְׁהִבִּיא אַחַר כֵּף יֵשׁ מִי שְׁאֹסֵר וְהוּא לְפִי שִׁיטְתוֹ שְׁבַב"י בְּדַעַת הָרֵא"ש וְאֵינָה מְוֹכַרְחַת כְּמוֹ שְׁפֵתָב הֶרֶב ט"ז שֵׁם ס"ק י"ו ועי"ש בְּשֵׁאֵר הַמְּפָרְשִׁים וְכֵן פֵּתַב בְּשׁו"ת מְשַׁפְּטִים יִשְׁרִים ס' נ"א הוֹבָא בְּזִכּוֹר לְאַבְרָהָם ד' קי"ו ע"א מַעֲשֵׂה שְׁמַצָּאוּ בְּפֶסַח חֲטָה אַחַת בְּמִים צוּנָנִים וְכִבְרַב בִּישְׁלוֹ וְלִישׁוֹ בְּאוֹתָן מִים אֶפִּילוּ אִם הַחֲטָה בְּקוּעָה מְוֹתֵר דְּמֵה שְׁפֵתָב בִּש"ע וְיֵשׁ מִי שְׁאֹסֵר תוֹךְ פֶּסַח לֹא פֵתַב זֶה אֲלֵא לְפִי חִילּוּקוֹ וְלִי נִרְאֶה דְּלְכּוּלֵי עֲלֵמָא אֵין חִילּוּק בֵּין קוּדָם לְפֶסַח לְעוֹלָם בְּצוּנָן מְוֹתֵר ע"כ וְהֶרֶב פְּרִי חֲדַשׁ בְּסִי' ת"ס"ז ס"א הָאֲרִיף בְּזֶה דְּבִצוּנָן לֹא בָּלַע וְלֹא פָּלַט כָּלֵל וְשֵׁם בְּסַעֲיָף י"ב פֵּתַב דְּמֵה שְׁפֵתָב מֶרֶן וְיֵשׁ מִי שְׁאֹסֵר אוֹלֵי כּוֹנְתוֹ לְהַמְרָדְכִי וּא"ח שְׁהִבִּיא בְּסִי' א שְׁנִרְאֶה מִדְּבָרֵיהֶם דְּאֵף בְּצוּנָן אָסוּר בְּפֶסַח דְּהוּי בְּמִשְׁהוֹ וְאֵין סִכְרָא זֹו מְכּוּוֹנָת לְהִלְכָה אֲלֵא בְּצוּנָן לִיכָּא בְּלִיעָה אִפִּי פְּוֹרְתָא כָּלֵל עכ"ל וְכִסִּי' ת"ס"ב ס"ו עֲמַד מִתְמִיָּה עַל הַרִיב"ה וּמֶרֶן שֵׁם דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵיהֶם דְּאִם נִתְעַרְבַּ מִים אָסוּר וְאִמָּאי הָא בְּצוּנָן לֹא פָּלַט הַחֲטָה וְתִירֵץ מִשׁוּם כְּבוּשׁ עי"ש אֲלֵמָא סוּבֵר הֶרֶב דְּבִאֲמַת דַעַת הַרִיב"ה וּמֶרֶן דְּצוּנָן בְּלֵא שְׁיַעוֹר כְּבִישָׁה לֹא פָּלַט מִיְיָדֵי וְכִידּוּשֵׁי עַל הַטּוֹש"ע ס' ת"ס"ז פֵּתַבְתִּי דְּגַם הֶרֶב מִשְׁחָא דְּרַבּוּתָא בְּסִי' ת"מ"ב ד' כ"ג ע"ג פֶּסַח כֵּן דְּצוּנָן לֹא בָּלַע וְלֹא פָּלַט מִיְיָדֵי וְכֵן דַעַת הַרְבָּנִים טוֹרֵי זֶהָב וּמְגוֹ אַבְרָהָם וְחֲמִי אָדָם וּמוֹהַרש"ז בִּש"ע שְׁלוֹ.

וְכַמְעַט כָּל רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים דְּמַעֲיָקֵר הַדִּין אֵין לְחוּשׁ בְּצוּנָן לְפִלִיטָה כָּלֵל אִם לֹא בְּמְקוֹם שְׁנִיגוֹ לְהַחְמִיר וְכו' וְאִם כֵּן בְּמְקוֹם שְׁאֵין מְנַהֵג וְדֵאִי דְּאֵין לְהַחְמִיר לְאַסֹּר מֵהַ שְׁכָבֵר אָפוּ וּבִישְׁלוֹ בְּאוֹתָן הַמִּים לְצוּנָן יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן דְּמִסְתַּמָּא וְדֵאִי הוּא דְּחֻמְזִין גְּדוֹל לְהַצְרִיף לְבִשְׁל תְּבִשְׁלִין אַחֲרִים וְגַם הַפֶּסַח מְרוּבָה אֲפֻשֶׁר שְׁיֵה' בְּזֶה וְאֲפֻשֶׁר גַּם מְנִיעַת שְׁמַחַת יוֹם טוֹב לְאֵיזָה מִהַבְּעָלִי בְּתִים שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּמִים הָאֵלוּ וְאֵין לֵאל יָדָם לְחַזוֹר וּלְבִשְׁל אוֹ מְחַמַת חִסּוֹר הַלְבַנ"ה אֵין לוֹ דְּמִי"ם אוֹ שְׁאֲפֻשֶׁר לְהִיּוֹת סְמוּךְ לִי"ט וְהַיּוֹם קֶצֶר וְאֵין לָךְ שְׁעַת הַדְּחַק גְּדוֹל מְזֵה וְאֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְאַסֹּר לְאַחֲרִים מֵהַ שְׁמַעֲיָקֵר הַדִּין מְוֹתֵר וּבְפֶרֶט בְּשְׁעַת הַדְּחַק וְעֵינָן בִּש"ע הַג' מוֹהַרש"ז בְּסִי' ת"מ"ז אוֹת כ"ד בְּהִגָּהָה שְׁפֵתָב דְּבִשְׁעַת"ד כְּגוֹן שְׁצָרִיף לִינֵי זֶה לְאַרְבַּע פּוֹסוֹת אוֹ לְקִידּוּשׁ וְהַבְּדִלָה יֵשׁ לְסִמּוּךְ עַל הָאוּמָרִים שְׁחֻמְזִין בְּפֶסַח אֵינוֹ אוֹסֵר בְּפָחוֹת מִמַּעַת לַעַת ע"כ וְהוּא הַדִּין שְׁעַת הַדְּחַק גְּדוֹל וְהַפֶּסַח מְרוּבָה כְּזֶה: וְרֵאִיתִי לְהֶרֶב שְׁלַחַן גְּבוּהָ בְּסִי' ת"ס"ז ס"ק כ"ו שְׁפֵתָב דְּמֵה שְׁפֵתָב מֶרֶן בְּסִי' ב וְיֵשׁ מִי שְׁאֹסֵר אִם הוּא בְּפֶסַח הוּא לְפִי שִׁיטְתוֹ בְּב"י וְכו' וְשׁוּב פֵּתַב עַל מֵהַ שְׁהַכְרִיחַ מֶרֶן שְׁהַמְעַשֶׂה שְׁהִבִּיא הַרִיב"ה שְׁנִמְצָא חֲטָה בְּקוּעָה בְּכִלֵי שָׁל מִים וְכו' הִיָּה בְּעַרְב פֶּסַח

מדכתב הטעם שאין החטה נותנת בהם טעם וכו' דקשה מי גילה לו דמה שכתב הטור
שאין נותן טעם רוצה לומר שיש פנגדה ששים דילקא דלא יחייב טעם כלל קאמר משום
דצונן לא פליט כלל ותירץ דפשיטא ליה למרן דנדון הזה היה בכבוש שהוא כמבושל וכו'
ולענן הלכה דעת מרן פסקא סתמית דאפילו בפסח מותר משום דחטה וחמץ במים
נותן טעם לפגם כמו שכתבו ראב"ה ורבינו יחיאל ודעיד שראה שגפלו חטים לבור
והבאישו מימיו פריח גבלה סרוחה וכו' אתוד"ק ודבריו דחוקים במחילת כתי"ר ומפל
מקום הזה רוצה דפסיק ותני להלכה ולמעשה להקל מטעם שנותן טעם לפגם ומותר אף
בפסח לדעת מרן והביא שם מה שכתב הפרי חדש לחלק בין חטה לפרוסת פת דמתפרר
וכו' ויש לחוש לפירורין ואפילו סינון לא מהני וכו' ולא נתקרה דעתו לחלק בכך וכתב
דדעת מרן דדין פרוסה פת חמץ פדין חטים והכי נקיטינו ואפילו אם לש או ביטל במים
אלו בלא סינון מותר דדרה החטים והפרורים לישוב בקרקעות הפלי עכ"ל ועם פי נראה
שאין לסמוך על דבריו למעשה וכמו שכתב הרב זכור לאברהם בח"א ד' קי"ו ע"א דלא
פירב קמח סולת בד' ק"ג ע"ד שגמשה אחר דברי הרב של"ג העתיק דבריו עי"ש מפל
מקום בשעת הדחק ובדיעבד יש לעשות סניף סבתו בכשידוע שלא שיה החמץ מעת
לעת וסגנו המים קודם שגמשהו בהם כבנדון דידן: ומה שמתבאר מדברי הרב של"ג
הנ"ל דחטים ופת במים נותנים טעם לפגם ולא שאני ליה בין מים שפרור למים שבכלי
איבא שכן נראה ודאי דעת הרב חק יעקב סי' תמ"ז ס"ק י"ב דאין חילוק בין באר לכלי
אף הרב מחצית השקל שם ס"ק ז' כתב בשם הרב אליהו רבה דדוקא בבאר שהם
מחפורים הוי לפגם אבל במים תלושים לא הוי לפגם והחק יעקב סובר בין בזה ובין בזה
אינו פרור דהוי לפגם עי"ש: אלא דצריך לדעת אם נוכל לסמוך על הסינון כמשמעות
דברי הרב מג"א בסי' תמ"ז ס"ק י"ג דסינון מהני קודם פסח אבל לא בפסח והרב ט"ז
שם ס"ו סובר דגם קודם פסח לא מהני סינון ולפי מה שביאר הרב מחצית השקל דברי
הרב מגן אברהם הוא שסובר דאין דרוה הפירורין לעבור דרוה המסוננת ואם סגנו בפסח
ולא נמצא שום פירור סמכינו על זה גם בפסח ולא חיישינו שהיו פירורין דקין ועברו
דרוה המסוננת אבל אם נמצאו פירורין בסינון אסור משום דנתנו טעם בפסח ולפי זה
בנדון שבמעשה אברהם הנ"ל אם נניח שלא נשתהה החמץ במים מעת לעת סינון מהני
אף אם נמצא פירורין בהסינון אין שום חשש שהרי לא נתנו שום טעם בצונן בלא כבישה
וגם למה שכתב בשם הרב חמד משה לדעת הרב חק יעקב דאם לא סינונו עד הפסח אפי'
לא נמצאו פירורין למעלה מכל מקום אסור היין דיש לחוש שמא עד זמן מה קודם הסינון
היו בו פירורין גסין ונתנו טעם בפסח ואסרו היין ואחר כך נתמעכו ועברו דרוה נקבי
הבגד ע"כ נראה דכיון דאין האיסור אלא משום חשש שמא היו גסים ונתנו טעם בפסח
בנדון זה שלא שיה מעת לעת לא נתנו טעם ושרי פן נראה לפי סגנון דברי הרב מחצית
השקל אף איני מבין למה לו לומר דפירורין הגסין נתנו טעם בפסח ואסרו היין הרי בלא
זה יש לאסור לדעת הרב חק יעקב דיש חשש שעוברין פירורין דקין אם פן הרי הפירורין
אלו עוברין בפסח ואסרין את היין שהרי יש בו תערובת חמץ וגם בנדון דידן יש לאסור
המים מחשש זה שמא עברו פירורין דקין דרוה המסוננת ובש"ע הג' מוהרש"ז תמ"ז אות
כ"ד פתב בהגהה בסינון בפסח ולא נמצא פירור במסוננת אף על פי כן יש לחוש שמא
היה בו פרור דק מאוד שאינו נראה מחמת שמעורב בלחלוהית יין שבפי המסוננות ונפלט

טעמו בפסח לתוף היין ע"כ נראה דר"ל דאין החשש שמא יעבור הפירור הדק ויפול לתוף היין דלזה לא תיזשין רק החשש הוא שמחמת דקותו אינו נראה לעין ונשאר מעורב עם הלחלוחית בנקבי המסננת וכיון שאין חשש שיעבור הפירור ויפול להיין אין לאסור אלא משום הטעם שפלט כבר בפסח קודם שעת הסיונו ואפשר היה להעמיס כונה זו בדברי הרב חמד משה שהביא המחצית השקל כמו שיראה הרוואה אלא דלא נתקרה דעתי העניה לומר פן דהא ח"מ פתב פן לדברי החק יעקב ומדברי הח"י מוכח דיש חשש שמא יעבור הפירור ויפול להיין עי"ש וכתב בש"ע הנ"ל דכשלא מצאו שום פירור על המסננת אם אין מעת לעת משעה שנפל הפת להיין עד שעה שמסננו בפסח אין לחוש שמא נפלט טעם הפירור לתוף היין אף שיש מחמירין בנשירה החמץ בצונן אף בפחות ממעת לעת כיון שאין פאן חמץ גמור אלא ספק שמא נשאר בו פירורין דקין יש להקל ע"כ והיינו כשבטל החמץ מהיין קודם הפסח רק שהסיונו היה בפסח שאם לא פן הרי גם פאן הוא חמץ ודאי כמוכן ולפי זה בנדון דידן שלא ניטל החמץ מן המים אלא בפסח אין להקל אמנם כל זה הוא לדעת הסוברים דמשהו מיהא פליט בצונן אף כבר פתבתי למעלה [בד"ה וראיתי וכו'] דבדיעבד ושעת הדחק ויש חשש מניעת שמחת יום טוב והפסד מרובה אנו סומכין אדעת הפוסקים הסוברים דבפחות ממל"ע צונן לא בלע ולא פלט כלל וגם בש"ע הנ"ל פתב שם דאפילו בנמצא פירורין בהסיונו בפסח על פי המסננת שבודאי היו בתוף היין בפסח מכל מקום אם הוא שעת הדחק שצריך יין זה לד' כוסות קידוש הבדלה יש לסמוך שמחמץ בפסח אינו אוסר בפחות ממעת לעת וגם בנדו"ד ודאי חשיב שעה"ד אחר שפבר בישלו התבשילין לצורך יום טוב האחרון: ומרן הפרי חדש בסי' תס"ז סי"ב פתב דפרוסת חמץ אף אם לא נהיה מעל"ע במים אסורים המים לפי שהפרוסה מתפררת לפירורין דקין בתכלית ונמסין במים ואפי' סיונו לא מהני ומה שפתב האגור שבב"י בסוף סי' תס"ז דבארות נכרים שיש לחוש שיש חשש חמץ בו דמהני סיונו והוא חמץ שאינו ידוע אבל אי ודאי איפא חמץ לא מהני וכונתו דמאי דאמרין דלא מהני סיונו אינו אלא משום חשש שמא יעבור איזה פירור דק ומסתיין לחוש לזה בדאיפא חמץ בודאי ולא כשהוא רק חשש שיש בו חמץ זה נ"ל פשוט בכונתו ונסתלקה תמיהת הרב שלחן גבוה שם ס"ק כ"ו על לא הודע מאי שנא דאי מהני סיונו לפירורין דקין גם לודאי חמץ יועיל ואי לא מהני גם לספק לא יועיל עי"ש ולפי מה שפתבתי דברי הרפ"ח ברור מללו כמוכן וכתב עוד בפרי חדש שזהו טעמו של הרשב"א בפת שנפל ליין דאף שנשלו משם אסור בפסח משום חשש הפירורין ודלא פהרמ"א בסי' תמ"ז ס"ד שפירש משום שנותן טעם בפסח עי"ש והרב נהר שלום בסי' תס"ז ס"ק י"ב פתב דמה שפתב הרוקח סי' פו"ר שהביא בפרי חדש שם סי"ב דחמץ שנפל לבאר אסורים המים הוא מטעם שהפרוסה מתפררת פירורין דקין ולא מהני בהו סיונו וכדמסיק הפ"ח לדינא וגם בסוף סי' רצ"א שפתב שהמים שבדלי אסור התם נמי הוא מהאי טעמא דמה שנמצא הוא חתיכת חמץ עי"ש והרב אפי' זוטרי ד' קכ"ז ע"ב שקיל וטרי על דברי השלחן גבוה במה שפתב על דברי הפרי חדש דלא ידע מה חילוק יש בין ודאי חמץ לספק חמץ וכתב על דבריו דכתיבנא בעניויתין לעיל ושוב פתב דמה שפתב השלחן גבוה דנקיטין דמהני סיונו אף שהרשב"א שבב"י סי' תמ"ז פתב דלא שרי בסיונו וכן הרוקח אסר מים שבדלי ולא התיר עי"י סיונו כבר פתב המג"א דבסיונו אף הרשב"א מודה ולכולי עלמא שרי

עכ"ד ומוכח דדעתו להסכים לדעת הרב שולחן גבוה דמהני סינון אלא שיש לפקפק במה שכתב להכריח פן מדברי המג"א בסי' תמ"ז ונהרי דברי המג"א ברור מללו דלא אמר להתיר בסינון אלא בסינון שקודם הפסח אבל בפסח לא מהני סינון: ודעת הרב מוהר"י עינאש בשו"ת בית יהודה סי' י"ד דמהני סינון לחמץ שלא נכבש ולא חיישינו שמא יעבור איזה פירור דק דסינון מועיל לכל דבר שיש בו ממשות קצת ואף דשם מר קעסיק על חמץ שנפל לבאר קודם הפסח ואמר מר דאם תמצא לומר שישתייר איזה פירור הרי כבר נתבטל קודם הפסח ואינו חוזר ונעזר מכל מקום נראה שלא פתב פן אלא ליישב גם למי שירצה לדחות ולומר דיש חשש שיעבור איזה פירור אבל דעת עצמו היא שלא לחוש לזה כמו שהוכיח ממה שכתב בטור יו"ד ריש סי' ק"ד [ועיין בזה בחק יעקב סי' תמ"ז ס"ק י"ז] וכן מתבאר ממה שכתב בסוף התשובה [בד"ה ואחרי] וז"ל ואם פן לפי זה בגדון שאלתינו שנשתהה עד הפסח והוי פבוש אין לו תקנה אפי' בסינון פיון דגוף הפפר עדיין קיים כל שעה ושעה נותן טעם מחדש עכ"ל משמע דאם לא הנה שיעור כבישה הנה מהני סינון והיינו עובדא דהרב מעש"א הנ"ל דנראה דלא הנה בו שהיית שיעור כבישה וסמכינו אסינון והרב זכור לאברהם בח"א ד' קי"ו ע"א הביא שו"ת בית יהודה הנ"ל והרב מגן האלף סי' תמ"ז ס"ק י"א הכריח דמה שכתב הרשב"א בתשו' דפת שנפל ליין אסור אין הטעם כמו שכתב בדרכי משה דחיישינו לפירורין וקצת נראה דעתו דלפירורין לא חיישינו כלל ומהני סינון אף דמייירי על דברי הרמ"א דהם בקודם הפסח מכל מקום לפי מה שנראה דדעתו היא שלא לחוש כלל לפירורין נראה דלא שנא קודם הפסח לא שנא בתוך הפסח מהני סינון: וראיתי בס' רוח חיים בסי' תס"ז אות ה' הן ל"ו הובא שם דברי מר נכדו הרמ"ד נר"ו דשקיל וטרי לענין להשתמש בפסח מבאר של נכרים שהישאל שכן עם הנכרי על ידי שישנו המים שישאב בפסח וכתב דאם הסינון הוא מחשש שמא הטיל הנכרי חמץ בבור מה יועיל הסינון דאף לדעת הסוברים דמהני סינון היינו דוקא קודם הפסח אבל תוך הפסח לא מהני משום דנותן טעם בפסח כמ"ש מג"א תמ"ז ס"ק י"ג ויש לחוש שמא נכבש מעת לעת וכו' ואסור אף להסוברים דצונן לא פליט מידי ואין לומר דבור שאני שהם מים חיים ולא קוו וקיימי דמדברי הט"ז סי' תס"ז ס"ק י"ז אין נראה פן ואם נאמר דלא חשידי נכרים להטיל חמץ לבור אם פן סינון למה לי ואולי הסינון הוא לנקייתא בעלמא וכו' והביא מה שכתב החק יעקב בס"ק מ"ה בשם מוהרי"ל שמי ששואב מבארות הנכרי יזהר לסגן המים בכל פעם ששואב ותמה על זה דמה יועיל הסינון וכתב דמה שציין בחק יעקב על דברי מוהרי"ל לעיין במה שכתב בסי' תמ"ז הוא מה שכתב שם בס"ק ל"ג דמתבאר דדוקא קודם הפסח מהני סינון ולא בפסח וכונתו בציון זה לתמוה על מוהרי"ל שכתב דמהני סינון וכו' אלו תנורף דבריו וכבר כתבתי למעלה [בד"ה ומרן] דדעת הפ"ח דלא מהני סינון לכפר חמץ בפסח ודוקא בדאיכא חמץ בודאי אבל פשאינו אלא חשש בעלמא סמכינו אסינון ואינו נראה לי מה שכתב דכונת הח"י בציונו הוא לתמוה בזה על מוהרי"ל ומ"ש דאין לומר דשאני בור וכו' דלא קוו וקיימי וכו' בעניותי לא אוכל לצייר בדעתי דאם נאמר דמי הבור לא קוו וקיימי שיהנה במציאות שהמים הולכים לגמרי ולא ישאר מהם פלום שאם ישארו מהמים שנשרה ונכבש בהם החמץ פלום הרי אלו אוסרים את כל המים ומתערבים בהם וחמץ בפסח במשהו ומשהו אין לו שיעור כלל: העולה מכל האמור דבעובדא שבס'

מעש"א הנ"ל אם ידוע בנדאי שלא נכבש החמץ במים מעת לעת וכדיעבד שפכר בישלו במים האלו לצורך יום טוב האחרון על ידי סינון היטב יש לסמוך על"ד הסוכרים דצונן לא פלט כלל [הינו לדין דסמכינן אתפא דמרו ואין שום מנהג להחמיר] ודסינון מהני פינון שהוא שעת הדחק ונחשש מניעת שמחת יום טוב והפסד מרובה פדאי הם לסמוך עליהם בשעת הדחק כנה"ל מתוך מה שרשמתי אף לא להלכה ולא למעשה אני אומר כלל כי אין הכרעת תלמיד קטן ונבזה פמוני מכרעת: שוב ראיתי שיש עוד סניף להתיר אם המעיין הוא בשכונת הנכרים שיש לתלות שהחמץ הזה הוא של נכרי והוא על פי מה שראיתי בספר חדש זכרון יעקב סי' ה' שנשאל בחמץ שנמצא בפסח בבאר של נכרי אם מותר להשתמש מהבאר דכיון דאצל הנכרי התיירא הוא ונתבטל בידו שוב אינו חוזר ונעור כמו בנתבטל קודם הפסח ואחר שהאריך קצת בזה כתב באות ז' דיש ראיה גדולה דכי האי גוונא מיקרי איסורא לגבי ישראל וכו' וסיים ומכל מקום יש לצדד בבאר של נכרי לומר שלא החמירו לאסור במשהו בשל נכרי דהוי צונן וספק פבוש עכ"ל ונראה שפונתו דאף דגם בחמץ של נכרי הדין נותן לאסור במשהו [עיין מה שרשמתי בזה לעיל סי' ג' אות י"ו] מפל מקום בכי האי גוונא דהוי ספק פבוש יש לומר דלא גזרו בשל נכרי: אחר שנים רבות השגתי ספר גילוי דעת לאישי פהן גדול הגאון שלום מרדכי אבד"ק ברעזאן יצ"ו וראיתי שם בד' רי"ח ע"ב אות י"ב שכתב בשם שו"ת שני"ח שהכריח דבחמץ של נכרי או הפקר לא גזרו איסור משהו שאם לא פן איך שותים מים מן הנהרות שפנדאי נתערב בהן משהו חמץ אלא נדאי דלא גזרו בשל נכרי והפקר והמחבר יצ"ו הביא עוד דכמה גדולים סוכרים פן דלא גזרו משהו בשל נכרי עי"ש והבאתי דב"ק בסי' ג' אות ט"ז ולפי דברי הגדולים הללו אף אם ידוע שנכבש החמץ במים שבהמעין הרי המעינות הן של נכרים או של הפקר ואין לחוש משום משהו והוא יסוד גדול להתיר בדיעבד ושעת הדחק והפסד מרובה על ידי מה שסינונו המים קודם שנשתמשו בהם: ובספר בית האוצר ליד ידי הרה"ג א"מ חלפון יצ"ו בסי' ח"ן אות ג' הביא שנשאל מהרה"ג מלאדי ונ"ל כמה שהאפריון שלמה הרעיש העולם בדין באר שנמצא בו חמץ והוא מצא בהריטב"א לעבודה זרה ד' מ"ז שכתב בשם הרמב"ן דמים במים במשהו דוקא בתלושין אבל במקוברים אין נאסרים במשהו וצריך להתנישב הרבה בזה דלכאורה פונת הריטב"א רק לענין איסור ע"ז משום דנלא החרים וכו' ואינו ענין לחמץ והמחבר השיבו דהמעין בש"ס ובדברי הריטב"א יראה דאין הטעם משום ולא החרים וכו' אלא שתמה מנא ליה להאפריון לחדש דבר זה וכמה צנוחי בכי מדרשא על הגאון חכם צבי שלמד היתר יישון לפסח מיין נספ ומצא להגאון ברמזי או"ח בסי' ת"ס ונ"ל אכן קשיא ליתסר מי נהרות שנזרק שם חמץ ונהרי יש חימוץ במקושר וכל שכן כמה שנתחמץ פכר כפסחים ד' ג"ן ונראה פינון דמשהו דרבנן לא גזרו פשאין רוב הצבור יכולים לעמוד בו אלא אם פן נודע שנפל חמץ בבאר ידוע דאפשר להסתפק ממים אחרים וכו' ושם הביא מה שהשיב הרב דווארשא ונ"ל הנה בתשובת גור אריה סי' מ"ט הורה להקל בחמץ שנמצא בבאר דחמץ של נכרי דאינו עובר בכל יראה לא אסרו במשהו על פי מה שכתב בתשובת רש"י והובא בבית יוסף ריש סי' תמ"ז דבנתבטל קודם הפסח שאינו עובר בכל יראה אינו במשהו וכן הוא בשערי תשובה סי' תס"ז סקי"ב וכו' ולפ"ז בחמץ בבאר שהוא הפקר וכשמביא המים לביתו מסננם ולא שייך כל יראה ושפיר בטל

לאכילה פן נראה לצדד וכו' ובספרו פעלים לתורה בקונטרס אור צדיקים ד' ט' סי' ד'
אות ב' הביא דברי הרה"ג מוהר"ר יהונתן עליאשבערג יצ"ו שכתב לבאר דברי
הריטב"א הנ"ל על פי דברי המרדכי הובא בש"ע או"ח סי' ש"ף וביו"ד סי' ק"ב פנין
בגיגית היין הבא בשבת בתוך הגיגית בטל דאף דדבר שיש לו מתירין אסור במשהו הני
מילי פשהיה נזכר האיסור מקודם שנתערב ואחר כך נתערב אבל אם נולד האיסור
בתערובת ולא היה נפרד בפני עצמו ולא היה נזכר מעולם בפני עצמו בטל והכי נמי
דכונתיה דאף דמים במים בכל שהו היינו דוקא פשהתערובת היה בתלוש והיה נזכר
האיסור אבל אם בשעת התערובת נאסרו ולא היו נפרדים ונזכרים מעולם לא היה להם
חשיבות איסור משהו ולא יכול לאסור ואם פן היכא דקסגיד למיזא אם פן בא האיסור
בתוך התערובת ולא היה נזכר מעולם על פן אינו אוסר במשהו ולפי זה לענין חמץ בבאר
אין לו מקום כלל כמובן דאין חלישות המשהו רק מפני שהאיסור דהיינו המשהו הוא
במחנה ולא הנאסר והמחבר שם השיב קצת על דבריו ומפל מקום נראה פמודה לדבריו
ע"ש דב"ק וחיזושי הריטב"א לעבודה זרה וכן רמזי א"ח להגאון אין מצויים אצלי
לענין בדב"ק: שוב השגתי ספר חדש ספר הזכרון לידידי הרה"ג אבד"ק ראזישטאש
יצ"ו וראיתי בהלכות פסח ד' י"ד ריש ע"ב שכתב בשם שו"ת דבר משה מהדורא תננינא
מענין שנמשך צינורות מגיראלנ"ע לשם שנקנסין דרך הצינורות המים לאמבט"י להוליך
דרך שם הי"ש ויוצאים משם המים חזרה למענין שאסור לשאוב מהמענין בפסח משום
חשש משהו ואף דאיתא בספר גור אריה: יהודה דחמץ שנתבטל אצל נכרי בששים מותר
ישאל לאוכלו וכו' וכאן יש לומר דאין היהודי רוצה לזכות בהמים עד אחר הסינון
ובטל בששים מפל מקום מחמת חומרא דחמץ יש להחמיר רק קודם פסח מותר על ידי
סינון ובענין זה כתב שם ד' ט"ו ע"ב דבמנחת משה מחמיר שלא להסתפק מנהר שנקנס
לתוכו חמץ מגרמאליניע אף ברחוק מהגרמאליניע אם אפשר ליקח מבאר ושם בדרך ט"ו
ע"א כתב בשם אומץ יוסף שמדברי הריטב"א בחיזושי לעבודה זרה [הנז"ל בד"ה
ובספר] יש ללמוד לכאורה דאם נמצא חמץ בבאר אינו אוסר במשהו אלא שלמעשה
צריך עיון ואין ספק זה מצוי אצלי ואולי פונתו דיש לדחות כמו שדחה הרה"ג מלאדי
יצ"ו וממה שכתב עוד שם בשם טוטו"ד [אולי הוא טוב טעם ודעת שלא ראיתי מעולם]
תלימאה שמצדד דבבאר לא שייך פבוש דשואבין בכל פעם ונתיספו מים חדשים עכ"ל
משמע שפובר דגם במים המחוברים איתיה לחומרת משהו דהא מסתמא לא יפול בתוכו
חמץ כל כך עד שאין פנגדו ששים ואינו אלא משהו ואם היה שייך פבוש בבאר היה
אסור פן נראה קצת ויש לדחות: ובמה שכתב בטוטו"ד לצדד דבבאר לא שייך פבוש
הנה ממה שכתב הרב שערי תשובה בסי' תס"ז והובא בס' זכרון הנז"ל בפעמוד ב' בשם
תשובת פנין עולם שמתיר בבאר שנמצא בו גרעינין משום שאין להחזיק מזמן לזמן
עכ"ל נראה שפובר שגם בבאר איתיה לדין פבוש שאם לא פן למה לי טעמא דאין
מחזיקים מזמן הלא אף אם נחזיק שהיו אלו הגרעינין מקודם לכן ונכפשו מה בכך הא
לא שייך פבוש בבאר אלא ודאי שפובר שגם בבאר שייך פבוש ואולי יש לומר דמספקא
ליה אם יש דין פבוש בבאר ולזה הוצרך לומר הטעם משום שאין להחזיק מזמן לזמן:
מתוך פל האמור למעלה יש לעמוד על דברי גדול בדורינו תנא ירושלמא יצ"ו בספר
הבהיר מעשה איש בחלק א"ח סי' ב' שנשאל על מי צידון הבאים מהנהר להעיר דרך

צינורות באמצעות תיבות של ברזל ומן התיבות נמשכים על ידי צינורות דקות לבתי בני העיר ונענן שיש בנהר ההוא בית רחיים שטוחנים בהם חטים ולותתים החטים ומחמת הליתיה נשמטים גרעיני חטים לתוך התיבות הנ"ל [אשר מהן יבואו המים לבני העיר דרך הצינורות כנז"ל] אם מותר לשאוב מהן בתוך הפסח והעלה דצריכים לשאוב מקודם הפסח כל מה שצריך לשתייה ולבישול וללויש נרק לרחיצה יכולים לשאוב גם בפסח והיה טעמו שמדברי רבני האחרונים שהזכיר שם מתבאר שתופסים בדעת מרן דחטים במים צוננים פולטים כל שהוא ולכן בפסח דאסור במשהו אסור להשתמש בהם לכתחלה ורק בדיעבד אם כבר לשו ובישלו סובר מרן דבצונן אינו מפליט ולכן בנדונו אף שיהיו צריכים להביא ממקום אחר רחוק פחצי שעה אסור להם לשאוב מהנהר בתוך ימי הפסח וכו' אלו תנרף דב"ק ולי הדל יש לשאת ולתת הרבה בדבריו ואין הפנאי עמדו לחזור על לימודי הנ"ל גקוט מיהא מדברי הרב יצ"ו דדיעבד אם לשו ובישלו במים ונמצא בהן חטה אין לאסור והוא תנא דמסייע למאי דכתבנא לעיל אעובדא שבמעשה אברהם הנ"ל להתיר בדיעבד ובשעת הדחק: ובספר בית יצחק ליד ידי הגאון מפראמישלא יצ"ו בסי' ס"ו נשאל שגפול פרוסת פת לבאר מים בערב פסח ואחר איזה שעות הוציאו הפת ויש חשש שמא נשארו פירורין פה דפת שגפול לנין שהובא ברמ"א סי' תמ"ז סעיף ד' אם מותר לשותות מבאר זה בפסח ויש מי שרצה להתיר במה שרצה לחלק בין יין למים וגם רצה לסמוך על הרב פרי חדש בסי' תמ"ז ס"ק י"ב דמשמע מדבריו דפירורין הואיל ונימוחין במים הווי לח בלח ואם פן אינו חוזר ונעור והרב השואל דחה דבריו והשיב הגאון המסביר דצדקו דבריו במה שכתב לדחות דברי המתיר בחילוקו בין יין למים וגם במה שסמך על מה שגראה מהפרי חדש צדקו דבריו דאין פאן משמעות פלל ובנדאי פירורין הווי יבש בלח וחוזר ונעור אמנם עוד כתב המתיר דיש ספק שמא קודם פסח כבר יצאו הפירורין במים ששיתו הבהמות ממי הבאר וכהך דהגון אברהם סי' תס"ז סק"ד בשם הב"ח דאם אכלו מהתבואה קודם פסח מותר לאכול ממנה בפסח והרב השואל הביא דברי הפרי מגדים בסי' ת"ל שהרגיש על הך דפת שגפול לנין שנתלה שנטל משם קודם פסח ומה שהשיב במקור חיים דמה שתולין הוא משום ספק ספיקא ובפסח דאסור במשהו אין פאן ספק ספיקא וגם הביא דברי הגון אברהם בסי' תס"ז סק"ד לענין לח בלח ודברי המקור חיים שם וקשה על דברי המקור חיים דנהי דלא הוי ספק ספיקא הרי ספק משהו נמי מותר פדכתב הגון אברהם בסי' תס"ז ס"ק י"ב וכו' אף לדינא גראה דנהגנו לאסור ספק משהו בפסח מדבסי' תס"ז סעיף י"ב אנו נוהגים לאסור הפל אף בלא נתבקעו אף דהוי ספק פלוגתא דחיישינו לשיטת הפוסקים דחמץ הוא דבר שיש לו מתירין וספק דרבנן אסור ולכן אין לתלות שהחמץ ניטל משם אלא מטעם ספק ספיקא ושפיר קאמר המקור חיים וכן פונת הגון אברהם בסי' תס"ז סק"ד ושקיל וטרי ליישב תמיהת המקור חיים בסי' תס"ז סק"ג על המרדכי ובית חדש שכתבו לתלות דניטל החמץ וכו' דאייך אפשר לומר בחטים שנתערבו ואחר כך נפל סאה אחת מהתערובת למקום אחר שנתלה שהיא הסאה של איסור דאייך אפשר לומר שנתקבצו כל האסורין באותה סאה וכו': שוב כתב דגור אריה יהודה הורה להקל בבאר שגמצא חמץ וצדד לומר דדוקא בחמץ של ישראל שעבר בבל גראה אסרו במשהו ולא בחמץ של עכומ"ז וכו' והבאתי תנרף דב"ק בסימן ג' אות ט"ז עי"ש: ובספרו בית יצחק יו"ד ח"ב בקונטרס

אחרון סי' יו"ד נשאל בבאר שמשצאו שם פרוסת חמץ ולא נודע אם סילקו החמץ או נתמעה לפירורין ושצבו ממנו מים שהתיר המורה לשאוב בפסח ושוב נמצא עוד הפעם לחם חמץ והתיר אף שנמצאים בעיר בארות אחרות ומורה אחר אסר לשאוב ואסר התבשילין והפלים שבישלו בהן והשיב אף שהמתיר אמר טעמו משום שמסתמא החמץ הוא של נכרי דלא שכיח בפסח חמץ של ישראל ואם כן איננו אסור במשהו וסברא זו נמצאת בשערי תשובה סי' תס"ז סק"ל וכן פוסק הגאון מוהרש"ק בפנות חיים סי' ש' ובגור ארנה יהודה מפל מקום לא יפה עשה המורה להתיר לשאוב מהבאר דהמענין בגור ארנה יהודה יראה שלא התיר אלא התבשילין אבל המים אסר לכתחלה והגאון מוהרש"ק לא התיר רק במקום שמשפתמים מן הנהרות ההולכין כמה פרסאות ובמקום אחד עוברין המים דרך גראלינ"ע של נכרים דבודאי אין לאסור מפאת זה כל הנהר אבל בנמצא בבאר דיכול להיות שהישראל שאב מהמים שיש בו פירורין אף שמשנו המים מפל מקום כבר קבלו המים טעם ואסור לכתחלה לשאוב ואחר שנשא ונתן בעיקר הסברא אם בחמץ של נכרי אסרו במשהו מסיק לדינא דאין להתיר לשאוב לכתחלה אף הפלים שבישלו בהם ודאי מותרים לפסח וגם התבשילין יש להתיר דהוי ספק משהו ויש לצרף סברא הנ"ל לענין ספק משהו ובספרי בית יצחק היתה השאלה בנמצא קודם פסח חמץ בבאר והתירתי לשאוב מן הבאר במקום שאין מים מצויים שיש לתלות שקודם הפסח כבר נשאבו הפירורין ואין פאן ריעותא מה שאין כן בנמצא פירורין בפסח יש להחמיר לכתחלה: וחדשות אני מגיד כי ראיתי בס' חדש [שהשגתי עתה תרנ"ו וכמדומה לי שלא נתפשט במקומות אלו ולזכות את הרבים אעמיס עלי טורח העתקת דב"ק] יד יהודה להלכות שחיטה להגאון מוהרי"ל לאנדא יצ"ו אבד"ק סאדאגורא שבהשטמות הספר בדרך ק"ן ע"ב כתב שבספרו להלכות תערוכת סי' ק"ה כתב דבנהר אינו אוסר משהו בפסח משום דלא גזרו לאסור במשהו אלא היכא דאפשר לבא לידי נותן טעם לא כן בנהר דקמא קמא אזלי ואי אפשר לבא לידי נותן טעם לא אסרו גם במשהו ושוב מצא בספר יהושע בפסקים סי' תקנ"ו שכתב סברא זו כמסתפק אבל באמת היא סברא אמיתית וראה שחכם אחד הביא נידון מי הבארות לפסח ממה שכתב הריטב"א במסכת ע"ז דף מ"ז [המשתחננה למעין מימיו מהו לנסכים וכו' למיא דקמי קא סגיד וקמאי קמאי אזדו או דילמא לדברונא דמיא סגיד וכו' לא צריכא דקא נבעי מארעא ירדן] ונ"ל מכאן נראה דהא דתנו מים במים במשהו דוקא שנתערבו בתלושין אבל במקורין אין נאסרים דאי לא אף דלקמי בלחוד סגיד הא מיתסרי אידך משום תערוכת וכן הורה לי רבינו הלכה למעשה בכומר שזרק המים לבאר דאינו נאסר במשהו עכ"ל ולפי זה הוא הדין דאינו נאסר במקורב במשהו חמץ ולומר דחמץ חמיר מע"ז כי היכי דחמיר לענין אינו מינו הבא להחמיר עליו הראיה: מיהו יש לפקפק על ראית הריטב"א דילמא הא דבע"ז מין במינו במשהו דוקא בנאסר גם להדיט לא כן מעין דאינו נאסר אלא לגבוה ויש ליישב שהרי רבה פחומרי דרב עביד ורב סבירא ליה מין במינו במשהו בכל האיסורין אף בסי' תס"ז בבית יוסף בשם המרדכי משמע דגם באר נאסר במשהו ויש לומר דבריש מקנאות גבי מי גבים ששטה טמא ושטה טהור טמא אמרינו הגם דמי גבה אינו מקבל טומאה מפל מקום לאחר שנתלשו חוזר וניעור אף אמרינו שם במשנה ה' דאם רבו המים על המים שהיו בעת טומאתן שוב אינו חוזר וניעור כמו כן אם מנקין הבאר קודם פסח

ורבו המים אחר כף עד שְהִיָּה שְׁשִׁים על המַעַט הַנִּשְׁאָר בַּבָּאָר כְּשֶׁבָא פְּסַח שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר וְהָא דְבַע"ז שֶׁם בְּמַעֲיָיִן אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר הוּא פִּינּוּן דְּאֵינוֹ אוֹסֵר בְּמַשְׁהוּ וְלֹא בְּמִינוּ וְהָר"ן בְּפָרָק גִּיד הַנִּשְׁשָׂה פָּתַב דְּהִיכָא דְמַעֲוָרָב הֵיטֵר בְּאִיסוּר שׁוּב הוּי אֵינוֹ מִינוּ וּבְטֵל כְּמוֹ כּוּן פִּאֵן פִּינּוּן שְׁהִיָּה מוֹתֵר מִתְחַלָּה וּבַעֲת שְׁבָא לְהִיּוֹת נֶאֱסֵר תּוּ הֵיטֵר מַעֲוָרָב בּוּ עַל כֵּן הֵהִיטֵר חֲשׁוֹב יוֹתֵר וּבְטֵל אֵלּוּ תַנְרַף דְּבָרֵי הַחֲכָם הַגָּ'ל: וְהִנֵּה הָרָא"ה רַבּוֹ שֶׁל הָרִיטְב"א לֹא מַחֲמַת קִנְשִׁית הָרִיטְב"א סְבִירָא לִיהּ דְּבַמְחֻנְבָּר אֵינוֹ אוֹסֵר בְּמַשְׁהוּ אִף הָרִיטְב"א פָּתַב דְּמַפְאֵן נְמִי מוּכַח כֵּן דְּכּוּן בַּד' ע"ג בְּהַמְשָׁנָה דִּינִין בְּיִינִין וּמִיָּם בְּמִיָּם בְּכָל שְׁהוּ פָּתַב נְמִי הָרִיטְב"א וְהָא דְקַתְנֵי מִיָּם בְּמִיָּם בְּכָל שְׁהוּ דְנוֹקָא בְּתַלוּשִׁין דְּוּמְיָא דִּינִין בְּיִינִין אֲבָל בְּמִיָּם מְחֻנְבָּרִים אֵינָם נֶאֱסָרִים וְכּוּן הוֹרָה רַבֵּינוּ וְכוּ' עכ"ל אֲבָל בְּוֹדָא דְּאֵינִן לּוֹמֵר זֶה פְּגוּזָרָה בְּעֵלְמָא וְעַל פְּרַחֲטִין יֵשׁ אֵיזָה טַעַם וּסְבִירָא בְּזָה וְאוּלַי כְּמוֹ דְּמִיָּם מְחֻנְבָּרִים אֵינִן מְקַבְּלִים טוּמְאָה כְּמוֹ כּוּן אֵינָם נֶאֱסָרִים מַע"ז בְּכָל שְׁהוּ אֲבָל הוּא דְנוֹחַק אִף גִּרְאָה דְּהַטַּעַם הוּא פִּינּוּן דְּמִיָּם מְחֻנְבָּרִים אֵינִן נֶאֱסָרִים לְהַדְיּוּט כְּלָל אִף הַשְׁתַּחֲוָה לְהֵם כְּמוֹ כּוּן אֵינָם נֶאֱסָרִים בְּמַשְׁהוּ וְאִי נִימָא דְרַבָּה סְבִירָא לִיהּ דְּתַמִּיד מִיָּן בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ יֵשׁ לּוֹמֵר נְמִי דְּדוֹקָא בְּתַלוּשִׁין דְּוּמְיָא דָּדָם פֵּר וְשַׁעִיר דְּהֵם תַּלוּשִׁין אֲבָל מַה זֶה עֲנִין לְחַמֵּץ בְּפֶסַח דְּאוֹסֵר תַּמִּיד בְּמַשְׁהוּ מֵאֵיזָה טַעַם וּסְבִירָא תְחַלֵּק בּוּ בֵּין תַּלוּשִׁין לְמְחֻנְבָּרִין מִיָּהוּ גַם מַה שֶּׁפָּתַב הַחֲכָם הַגָּ'ל דְּרַבָּה פְּחוּמְרֵי דְרַב עֲבִיד אֵינִן זֶה כְּלוּם דְּבַשְׁבַּת דָּף מ' וּפְסָחִים ד' ק"א אֲמַרְיִנּוּן זֶה עַל כֵּל מְיָלִי דְפָלִיגֵי רַב וְשִׁמּוּאֵל עֲבִיד רַבָּה פְּחוּמְרֵי דְרַב בַּר מִתְלַת דְּעֲבִיד כְּשִׁמּוּאֵל וְאֲמַרְיִנּוּן שֶׁם דְּרַב פְּחוּמְרֵי דְרַב עֲבִיד וְלֹא כְּקוּלֵי וְהֵינּוּ לֹא דְסוּבֵר דְּהַלְכָה כְּרַב רַק מְחַמִּיר לְעַצְמוֹ כְּרַב אִם כּוּן מַה זֶה עֲנִין לְכָאֵן דְּרַב וְשִׁמּוּאֵל תַּרְוּנִיָּהוּ סְבָרֵי דְמִיָּן בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ אִף ר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ סְבָרֵי דְגַם מִיָּן בְּמִינוּ בְּנוֹתֵן טַעַם וְהַלְכָה כַּר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ מִי אָמַר לוֹ דְּגַם כָּאֵן חוֹשֵׁשׁ לְחוּמְרָא דְרַב וְגַם אִם לְעַצְמוֹ חוֹשֵׁשׁ אֲבָל מֵאִי דְבַעֲי בְּוֹדָא לְהַלְכָה מִיָּבַעֲיָא לִיהּ וְעַל פְּרַחֲטִין דְּהָרִיטְב"א סוּבֵר דְּגַם הִיכָא דְנֶאֱסֵר לְגְבוּהָ לְבַד נְמִי רֵאווִי לְאִסוּר בְּמַשְׁהוּ פִּינּוּן דְּחֻמְרַת ע"ז בּוּ כְּדֶאֱמַרְיִנּוּן בְּסוּף דָּף ע"ג בְּשֵׁלְמָא יִינִן נְסוּף מִשּׁוּם חֻמְרָא דַע"ז וּבִבְאָמַת גְּבִי מִיָּם שְׁזַרְק הַפְּנוּר לְבוּר אִי נִימָא דִּישׁ לְהֵן דִּין תַּקְרוּבַת [כִּי לֹא מְצִאתִי זֶה בְּהַפּוֹסְקִים] מְכָל מְקוּם לְדִידוֹן דְּקִימָא לֵן כְּרַב דִּימִי מְמִילָא אֵינוֹ נֶאֱסֵר זוּלַת אִם בָּא בְּקִלְיוֹחַ גְּדוּל: גַּם לְהָרָא"ה דְּסוּבֵר דְּמְחֻנְבָּרִין אֵינִן נֶאֱסָרִין כְּלָל פְּשׁוּט דְּגַם אִם נַעֲשׂוּ תַלוּשִׁין אַחַר כֵּף אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר עוֹד וּמַה שֶּׁפָּתַב הַחֲכָם הַגָּ'ל בְּזָה מְדַבְּרֵי הָר"ן גְּבִי תַגִּי מַשְׁהוּ אֵינִן עֲנִין לְכָאֵן כְּמוֹ שְׁבִיֶּאֱרַתִּי בְּסִי' צ"ב ס"ק י"ז אִף בְּכָאֵן מְמִילָא אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר לֹא מְבַעֲיָא לְהָרַמְב"ם וְהָרַב"ד דְּסְבָרֵי דְתַמִּיד בְּאִיסוּר אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר זוּלַת בְּטוּמְאָה אֲמַרְיִנּוּן חוֹזֵר וְנִעוֹר וְהָרַמְב"ם יוֹתֵר מְזָה סוּבֵר דְּבְטוּמְאָה גַם טְהָרָה מְעוֹרֵר טוּמְאָה כְּמוֹ שְׁבִיֶּאֱרַתִּי בְּסִי' צ"ט אִם כּוּן מְמִילָא אֵינִן רֵאווִי מְמַקְנָאוֹת שֶׁם אִף גַּם לְהַפּוֹסְקִים דִּילְפִינִן אִיסוּר מְטוּמְאָה עַל כֵּל פְּנִיָּם אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר זוּלַת בְּנוֹסָף עוֹד אִיסוּר אֲבָל בְּלֹא נוֹסָף דְּבָר וְגַם הוּא בְּמַשְׁהוּ וְלֹא בְּנוֹתֵן טַעַם לִיכָּא לְמֵאֵן דְּאָמַר דִּיהָא חוֹזֵר וְנִעוֹר זוּלַת בְּחַמֵּץ בְּפֶסַח יֵשׁ סוּבָרִים דְּחוֹזֵר וְנִעוֹר כְּשֶׁבָא פְּסַח מִהַטַּעַם שְׁבִיֶּאֱרַתִּי בְּסִי' ס"ט ס"ק ס"ג אוֹת ח' בְּסוּפּוֹ עִי"ש אֲבָל בְּזָה אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר עוֹד אִי נִימָא דְּאֵינוֹ אוֹסֵר בְּמְחֻנְבָּר מְכָל שְׁכֵן לְדִידוֹן דְּקִימָא לֵן דְּגַם בְּפֶסַח אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִעוֹר וְאֵינִן לְלַמּוּד שׁוּם דְּבָר מְחֻמְרַת מְקַנָּאוֹת כִּי נִמְצָא כְּמַה חֻמְרוֹת בְּמְקוּמוֹת אֲשֶׁר אֵינִן שְׁיִיכוֹת כְּלָל בְּשִׁאֵר אִיסוּרֵי: וְקִנְשִׁית הָרִיטְב"א לֹא הִבְנִיתִי דְּהָא בְּגִמְרָא אֲמַרְיִנּוּן דְּקַמְאֵי קַמְאֵי אֲזוּדוֹ וְאִם כּוּן אִף אִי נִימָא כְּמוֹ שֶׁפָּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם וְכּוּן הָרִיטְב"א דְּעַל

פְּרָחִין אֵין הַמַּעֲנֵן יוֹצֵא חוּץ לְשִׁדְיָהֶם דָּאֵם לֹא כֵן הָא תַּנּוּן בְּבָבָא קַמָּא ד' פ"א מַעֲנֵן שְׂיָצָא בַּתְחִלָּה בְּנֵי הָעִיר מִסְתַּפְקִין מִמָּנוּ אִם כֵּן הוּי מִים שְׁל רַבִּים וְאֵינּוּ נְאֻסְרִים מִכָּל מְקוֹם עַל פְּרָחִין דְּהוּלָּף מִמְּקוֹם גְּבוּהָ לְמְקוֹם נְמוּדָּה רַק נִשְׁאָר בְּשִׁדְיָהֶם וְאֵינּוּ יוֹצֵא לְהִלָּאָה כִּי אֵין בּוֹ אֱלָא כְּדֵי סִיפּוּקֶם אֲבָל עַל כָּל פְּנִים בְּמְקוֹם הַלִּיכָת הַמַּעֲנֵן עֲצָמוּ קַמָּא מְזִלָּא [אֲזִלָּא] דְּבִזְהָ קָא מִיבְעִיָּא לִיהָ אִם כֵּן מַה מַּשְׁהוּ נִמְצָא בְּמְקוֹם הַמַּעֲנֵן עֲצָמוּ דְּנֻדְאֵי קַמָּאֵי קַמָּאֵי שְׂטָפוּ אֶת הַמַּעַט הַנִּשְׁאָר שָׁם וּבְבָבָא קַמָּא שָׁם מְתַרְצֵי הַתּוֹסְפוֹת דִּישׁ חִילּוּק בֵּין נוֹבַע מַעֲצָמוּ אוֹ אִם עַל יְדֵי תְּפִירָה שְׁלוֹ וְכֵן פְּתִיבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּעִבּוּדָה זָרָה דָּף ט"ו וְהַגַּם דְּכָאן קִתְּנֵי מַעֲנֵן יֵשׁ לוֹמֵר נְמִי דְּחִפְרָה בְּמְקוֹם גְּבוּהָ עַד שְׁמַצָּא מַעֲנֵן וְיוֹצֵא לְמְקוֹם נְמוּדָּה וְגַם בְּלֹא זֶה אֵין רְאִיָּה מִמַּעֲנֵן הַהוּלָּף לְבָאָר דְּבַמַּעֲנֵן הַהוּלָּף בְּנֻדְאֵי אֵין גּוֹזְרִין בְּמַשְׁהוּ גַם בַּתְּקַרְבָּת דְּכִי אִם זוֹרֵק הַכּוֹמֵר הַמִּים לְנֶהָר נְאֻסֵר כָּל הַנֶּהָר בְּנֻדְאֵי לֹא מִסְתַּבְּרָא וְיֵשׁ לוֹמֵר הַסְבָּרָא כְּמוֹ שְׁפַתְבַּתִּי גְּבִי חֲמִץ כִּינּוּן דְּאֵי אֶפְשָׁר לְבֹא שָׁם לִידֵי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא לֹא גְזָרוּ בְּמַשְׁהוּ וּבְנִידוּן הַבְּאֵרוֹת שְׁמַנְקִין קוֹנְדָם פְּסַח נִרְאָה לִי מִמִּילָא כִּינּוּן שְׁהוּא רַק סְפַק חֲמִץ קוֹנְדָם פְּסַח וְאִם נִשְׁאָר מַה בְּהֶרְפֵּשׁ וְהִטִּיט בַּתְּחִתִּית הַבּוֹר כְּכָר נִתְעַפֵּשׁ כְּעֵין שְׁפַתְבַּת הַדְּרָכִי מַשְׁהוּ בַּא"ח סִי' תל"ז בְּשֵׁם שׁו"ת הַרְשֵׁב"א גְּבִי אוֹצָר חֲטִים דְּמַה שְׁהוּא בַּתְּחִתִּית הַאוֹצָר אֵינּוּ אֱלָא עֵיפוּשׁ וְסִיְרָחוֹן וְאֵינּוּ חֲמִץ עכ"ל יצ"ו: טז) אֵינְרַע מַעֲשֵׂה שְׁנִתְנוּ בְּפִסְחָא בְּשֵׁר כְּשֵׁר שְׁנִתְמַלַּח לְקִיּוּם בְּקַעֲרָה אַחַת מִים צוֹנְגִים לְהַדִּיחַ מִמִּלִּיחָתוֹ וְשָׂהָה שָׁם כְּשִׁתִּי שְׁעוֹת וּמְצָאוּ שָׁם חֲטָה אַחַת וּלְפִי סִיגּוֹן הַמַּעֲשֵׂה נִרְאָה שְׁחֲטָה זֶה הִיְתָה חֲמוּצָה מִכְּכָר וְהִנֵּה כַּח מְלִיחָה לֹא הִיָּה שְׁכָבָר הָיָה בְּקַעֲרָה מִים הַרְבֵּה לְבַטֵּל כַּח הַמְּלַח וְהַסְפַּק הוּא אִם נְאֻסֵר הַבְּשָׂר בְּצוֹנְגוֹ בְּפַחוֹת מִמַּעַת לַעַת וְרַבִּים רְגִילִים לְהַקְלֵ עַל פִּי דְּבָרֵי הַמַּג"א סִי' תמ"ז סק"ט שְׁהַקְשָׁה דְּבָרֵי הַמְּרָדְכֵי אֶהְדְּדִי בְּעֵנְנֵן אִם בְּצוֹנְגוֹ אוֹסֵר וְחִילְקָא בֵּין בְּשָׂר דְּאִית בִּיהָ פִּילֵי דְּאִיסוּר לְתַרְנַגְלוּת דְּלִית בִּיהָ פִּילֵי.

וְהוֹקְשָׁה לוֹ דְּבָרֵי הַהַגְמִי"י וְתִירֵץ דְּהַמִּים נְאֻסְרִים בְּצוֹנְגוֹ וְאֵינּוּ אוֹסְרִים כִּי אֵין כַּח בְּצוֹנְגוֹ לְהַבְלִיעַ וְלְהַפְלִיט וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְהַתִּיר בְּנִידוּן דִּידוֹן אִף אִם הַחֲטָה הִיְתָר חֲמוּצָה מִקוֹנְדָם אִף לְדִינָא נִרְאָה לוֹמֵר בְּזֶה דְּבָר חֲדָשׁ דְּהַחֲטָה שְׁלֹא נִתְחַמְצָה לֹא תַחֲמִיץ בְּעוֹדָה בְּמִים שְׁהָרִי פְּסִקִינוּ בְּעִלְמָא תִּטִּיל בְּצוֹנְגוֹ דְּמוֹנַע מְלַחְמִיץ אֱלָא דְּאִתְרַךְ מִמְּהֵרַת לְהַחֲמִיץ בְּלִישָׁה וּבְמִרְדְּכֵי וְהַגְמִי"י מִיָּירוֹ בְּחֲטָה שְׁהִיְתָה חֲמוּצָה מִכְּכָר וְשׁוּב נִפְלוּ לְמִים דְּאִזּוּ גַם צוֹנְגוֹ מְבַלִּיעַ וְעַל כֵּן חֲטָה שְׁנִפְלָה לְמִים וְלֹא הִיְתָה חֲמִץ גַם הַמִּים מְוַתְרִים וְאֶפְלִי בְּשָׂר דְּאִית בִּיהָ פִּילֵי אֲבָל בְּחֲמוּצָה מִקוֹנְדָם יֵשׁ חוּמְרָא דְּלֹא כַּהַמַּג"א אֱלוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוהר"י דִּיִּיטְשׁ בְּשׁו"ת יד יוסף סִי' כ"ו וְהִנֵּה מַה שְׁפַתְבַּת דְּכְשֵׁהחֲטָה בְּצוֹנְגוֹ לֹא תַחֲמִיץ כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ תִּטִּיל בְּצוֹנְגוֹ כֵּן הִיא סְבֵרַת רְאֲבִי"ה שְׁהַבִּיא הַרִיב"ה בְּסִי' תס"ז מַעֲשֵׂה וְנִמְצָאת חֲטָה בְּקוּעָה בְּכִלֵי שְׁל מִים וְכו' אִף רַבִּינוּ הַטוֹר עֲצָמוּ חוּלְקָא עַל זֶה וְסוּבֵר דְּדוֹקָא בְּעִיטָה הוּא דְּמַעַכְבַּ בְּצוֹנְגוֹ מְלַחְמִיץ כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ תַּפַּח תִּלְטוּשׁ בְּצוֹנְגוֹ אֲבָל חֲטִים מְתַחֲמִצִים כְּהִיא אַרְבָּא דְּטַבְעָא בְּחֻשְׁתָּא וְכו' וְכַתְּבַת הַרְבַּ בֵּית חֲדָשׁ שָׁם אוֹת יו"ד דְּסְבָרָא זֶה כְּתוּבָה גַם כֵּן בְּהַגְהוֹת סִמ"ק סִי' רכ"ג וְכַתְּבַת שָׁם דְּהַעֲיָקָר כְּסְבֵרַת רְאֲבִי"ה דְּאֵינּוּ מְתַחֲמִץ בְּמִים צוֹנְגִים כָּלֵל גַם מַה שְׁפַתְבַּת דָּאֵם הוּא חֲמִץ מִכְּכָר אִף בְּצוֹנְגוֹ מְבַלִּיעַ זֶהוּ הַיְקָף סְבֵרַת הַטוֹר שָׁם דְּכָל שְׁהוּא בְּצוֹנְגוֹ אֵינּוּ מְבַלִּיעַ כָּלֵל וְעֵינּוּ מַה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּאוֹת הַקּוֹדְמָת שְׁכֵן עֵינְקָר מַצַּד הַדִּין אִם לֹא בְּמְקוֹם שְׁנִתְהַגּוּ לְהַחֲמִיר וְהַנֶּהָר רוֹאֵה דְּסְבֵרַת הָאֱלוּ כְּכָר עָלוּ וּבָאוּ בְּסְפָרֵי הַפּוֹסְקִים וְאֵין כָּל חֲדָשׁ וְהַמּוֹרִים לְהַתִּיר מִטַּעַם שְׁאֵין מְבַלִּיעַ בְּצוֹנְגוֹ כְּמוֹ שְׁפַתְבַּת הַמַּג"א אִם מוֹרִים כֵּן

במקום שאין מנהג לאסור או אפי' במקום שיש מנהג לאסור אלא שיש שעת הדחק או הפסד מרובה ודאי אין לערער עליהם וכמו שמתבאר מתוך מה שכתבתי באות הקודמת ועיין בשו"ע הג' מוהרש"ז בסי' תס"ז אות ל' ומ"ש ליישב קושיות המג"א בסתירת דברי המרדכי והגמ"י אף בחלקות ישות בין חטה שהיא כבר חמץ לחטה שלא נתחמצה מקודם הנה דברי המרדכי הם בפרק כל שעה בסי' תקס"ח וסי' תקע"ב ובשניהם מייירי בחטה שנמצאת במים כיעי"ש ונוכל לדחוק דבסי' תעק"ב מייירי שפבר נתחמצה מה שאין פן בסי' תקס"ח אף מה שכתוב בהגמ"י שיהביא המג"א לאסור אפילו ע"י מליגה בכל שהוא ומזה דקדק המג"א דבצונן אינו אוסר מייירי בחמץ ולא בחטה כיעי"ש ואם פן נראה דאין ליישב דברי ההגמ"י כמו שכתב ביז יוסף ובהכרח לומר כמו שכתב הרב מגן אברהם: ואם בערב פסח מצאו בתרנגולת מלוחה חטה שנתרפכה כתב בשו"ת יד יוסף הנ"ל בסוף סי' קי"ג ד' קכ"ה סוף ע"א דהתיר המורה על ידי ששים ותמה עליו שלא ראה דברי הפרי מגדים בפתיחה להלכות פסח פרק ד' סוף אות ג' וז"ל חתיכה שנפל עליו חטה חמץ בבישויל עד הלילה נתבטל בששים ואין חוזר ונעור בפסח מה שאין פן בצלי פדי נטילה ובמליחה פדי קליפה נאסרה הקליפה והנטילה ובפסח גם פן חוזרת ואוסרת עצמה ואחרים אם נתבטלו עמה עכ"ל וסיים היד יוסף אף אם היה בא מעשה כזה לידי בערב פסח הייתי מורה לקלוף על מקום אחד [שם מבואר בגוף המעשה שלא יכלו לידע מקום שנפל שם החטה] ולבשל התרנגולת בשתי קדרות ולהאכיל לשני בני אדם עכ"ל: יז) שמעתי שרבים פורשים מלשחות הטעי"י בפסח שיש חשש שמשתמשים בטעי"י ואחר כך מייבשים אותו למפור ושמה נשתמשו תחלה עם חמץ לכן שומר נפשו ירחק פי בפסח צריך הרחקה טפי והראשונים לא הזכירו דינים אלו שלא היה מצוי ביניהם דברים אלו במדינות אלו רק חדשים מקרוב באו מארץ תוגרמ"ה פן כתב הרב שבות יעקב ח"ב בסוף סי' ה' ולא ידעתי אף נתפייס בזה דאטו מי זוטרי הגדולים שבערי תוגרמ"ה והואמאי לא הזכירו דינים אלו שביניהם היה מצוי גם מאז וטפי הנה ליה למימר שלא הזכירו דינים אלו לפי שבזמנם לא נשמע שום חשש זי"ף ושוב אחסור דרי ונתחכמו לזי"ף כמה דברים בדורות האחרונים או שלא היו כל כך רגילים בשתייתו כי אם לרפואה ומרן חיד"א בברפי יוסף סי' תנ"ג אות ג' והרב שערי תשובה שם אות א' הביאו דברי השכו"י וכתב השע"ת דאין לחוש על הכלים שנתבטלו הטעי"י וכן אם נפל לתבשיל ושיש נוהגים היתר על ידי עדות הבקיאים במראה וטעם וריח וכו' עי"ש והנה בעיר מולדתי עיהק"ו ירושלים תובב"א ובשאר ערי תוגרמ"ה לא נתפשט שתיית הטעי"י אף בשאר ימות השנה פי אם לרפואה ומקרוב שמעתי שמתפשט והולך באה"ק שתיית הטעי"י ולא אדע אף מתנהגים בשתייתו בפסח אף זה כמה שנים אשר אנכי שוכן בתוך בני ישראל בעיירות אלו לא ראיתי ולא שמעתי הנמצא כזה עב"ד חסיד למנוע עצמו מלשחות טעי"י בפסח ולפי היה מגמגם בזה בשתייתו עד שמצאתי בספר בית מאיר על אור"ח שנדפס חדש ממש שכתב הרב בסי' תמ"ז ס"ה [על מה שכתב הרמ"א וכן פל דבר שמבשלים בכלי חמץ כגון יין מבושל או מרקחת וכדומה] בב"י כתב השיב ר"ת על פלים מחומצים שמבשלים בהם הנכרים מי תותים אין לחוש אפילו אין להם פלים מיוחדים לכך דאחזוקי איסורא לא מחזיקינן ועוד דהא טעמי להו כולי שתא וליכא טעם חמץ והדרכי משה כתב בשם פוסקים אחרים דאין לסמוך על זה וטעמם נראה לי דאיכא למיחש שבטלו בפסח

ומשהו שבתוכם פשיטא דאינו נרגש ומפל מקום משמע דוקא בידוע על כל פנים שנתבשל אף שפסק אם הנה הפלי חמץ מחזיקינו כל הפלים בשל חמץ אם אין ידוע שיש להם פלים מיוחדים אבל בספק נתבשל כלל כמו עשב הטעי"י איני יודע מה חשש איסור בו ושמעתי הטעם שמא מזונף שפכר נחלט עליו הרוחחין ונתניבש ובזה ודאי שייכי שני טעמים דר"ת דאחזוקי איסורא לא מחזיקינו וגם דטעמו ליה פולי שתא ובזה אין חשש שנעשה הזיוף בפסח ואית ביה משהו שהרי בא מארץ רחוקה ועוד אמאי לא נימא כל דפריש מרובא פריש ואין הרוב מזונף וכי תימא הואיל וחמץ במשהו לא אמרינו כל דפריש וכו' כמו שפכת הר"ן שבב"א ח"א סי' תקי"ג ותקי"ז ומשנה למלך פרק ז' מהלכות מעילה אין זה מספיק למה דנפרש קודם הפסח לכן לענ"ד אינו אלא כדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור בטעות עכ"ל העתקתי כל דבריו וטעמו ונימקו עמו לפי שספר יקר זה נדפס מקרוב ואינו מצוי בידי כל אדם ודבריו נכונים בטעמם ולא יהיה הלב מפקפק בשתיית הטעמי כלל ועוד נראה כי בדורות הקדמונים לא היו רגילים בשתייתו כל כך ולא היו מבחינים בין מזונף לאינו מזונף כי אם הבקיאים אף עתה שנתפשט כל כך ושמותים ערב ובקר וצהרים פולנו בקיאים פולנו יודעים שאין חשש זיוף כלל ומפירים במראה וטעם וריח ואין לחוש כלל ואגב אורחין אודיע כי מה שפכת הרב בית מאיר בשם הר"ן שבתחמץ שהוא במשהו לא אזלינו בתר רובא אין פונתו שהר"ן כתב פן בפירוש לעגנו חמץ אלא הר"ן מייירי לעגנו דבר שיש ו מתירין אי אזלינו ביה בתר הרוב כמו שיראה הרואה ומדבריו למד לחמץ דגם הוא כדבר שיש לו מתירין שאינו בטל אפילו באלף אלא דבדעת הר"ן אינו פשוט שסובר דבדבר שיש לו מתירין לא אזלינו בתר רובא עיין בספרים שרשמתי בקונטרס הפללים [בשדי חמד ח"א] במערכת הדל"ת אות י' ובשו"ת מר ואהלת הנדפס חדש ממש לרב גדול בדורינו יצ"ו בדרך ה' ע"ג כתב תוכחת מגולה על אותם שמביאים להם מים רותחים בשבת מבית המשקה ומערין אותם על הטעי"י דמלבד גודל האיסור ובאר שם פמה איסורין נמשכים מזה רחמנא ליצולו ועוד שמסתמא עושים פן גם בפסח והם שני דברים הסותרים דמה שעושים פן בשאר שבתות השנה הוא בטענה נפסדת שהטעי"י הנה כבר נשתמשו במקומו וייבשוהו ואין בו עוד דין בישול ואם פן לדעתם הנפסדת אסורים לשותותו בפסח עי"ש דב"ק בנעם שיח ואני ההדיוט פתבתי בזה במערכת שבת בס"ד בגודל האיסור הזה: יח) נותן טעם לפגם בפסח ידוע מחלוקת הראשונים ואחרונים בזה ואנן נקיטינו כפסק מרן בסי' תמ"ז ס"י דמותר גם בפסח והרמ"א פסק וכן מנהג האשכנזים כמאן דאמר נותן טעם לפגם בפסח אסור ונחלקו בזה רבני האחרונים דהרב מטה יהודה בסי' תב"ן כתב דלא אסר הרמ"א נותן טעם לפגם בפסח אלא בקדירה דבתחלה בלעה טעם מושבח ואחר כך נפגם אבל מה שהוא פגום מתחלה מודה דשרי ומהאי טעמא מהניא הגעלה בפסח לכלי שאינו פן יומו ונהר ערף השלחן בסי' תס"ז אות ח"י הביא דבריו וכתב דליתא דהא טעמא דנותן טעם לפגם בפסח אסור הוא משום דהני כמשהו ומה שייך לחלק בזה בין מושבח מעיקרא לפגום מתחלתו סוף סוף משהו מיהא איכא: ונותן טעם לפגם שנעשה בפסח בידי נכרי היינו שבשל הנכרי תבשיל המותר לישראל בקדירה של הנכרי שהיא של חמץ ואינה בת יומא דמצד שהקדירה אסורה מגעולי נכרי הא הוי נותן טעם לפגם ורק מצד החמץ אף שהוא גם פן אינו פן יומו ונהוי נותן טעם לפגם מפל מקום לדעת הרמ"א דנותן

טעם לפגם בפסח אסור יש להסתפק אם גם בשל נכרי אסור נותן טעם לפגם שהרי מה שלפגם אסור הוא משום דמשהו מיהא איפא כמו שפכת הרב ערוף השלחן ואם פן לכאורה נראה דתלי הא בדין אם אסור משהו הוא אף בחמץ של נכרי שהבאתי לעיל בסי' ג' אות ט"ז שהרב שערי תשובה צדד לומר דבחמץ של נכרי לא גזרו חומרת משהו ואני הדל פקפקתי על זה עי"ש: עתה השגתי ספר חמדת משה וראיתי בסי' ג' שעמד בחקירה זו ונשא ונתן בדברים נכוחים לבאר ולברר דין זה ועם פי לא אוכל פעת לעיין בדבריו אעתיק בס"ד תמצית הדברים והוא זה הביא מה שפכת הרב שערי תשובה בחמץ של נכרי שנתבטל אצלו בששים בתוך הפסח הוי כמו חמץ שנתבטל בששים לפני הפסח משום דאין שנייה אצלו גזרת חז"ל ולמד מדבריו דאם לענין ביטול בששים כתב דבנתערב אצל עכומ"ז הוי פאילו נתערב קודם הפסח כל שפן שיש לומר פן לענין נותן טעם לפגם דהא לדעת מרן המחבר אסור נותן טעם לפגם קיל מאסור משהו בחמץ אסור במשהו ונותן טעם לפגם בפסח מותר וכן כתב הטורי זהב בסי' תס"ז סקי"א דנותן טעם לפגם קיל מתערובת משהו וגם במקור חיים סי' תמ"ז סקי"ב מסיק כהט"ז והרדב"ז בסי' תתקע"ח פסק כהרשב"א דמתיר לקנות מנכרי נותן טעם לפגם ומחמיר לקנות ממנו דבר שנתבטל בששים וכעין זה כתב המקור חיים בסי' תס"ז דרטייה שנסרחה ביז נכרי מותר דהוי כמו שנסרחה קודם זמנו וכן בדיו שבישל עכומ"ז בפסח שאסור הרב חק יעקב לכתוב בו השיג הרב חמד משה דדוקא בחמץ של ישראל שנספסל מאכילת פלב בפסח אסור אבל של נכרי הוי כנספסל קודם הפסח ודקדק שפן דעת הרב מקור חיים שהרי בסי' תמ"ב סעיף יו"ד השמיט מה שפכת החק יעקב לאסור דיו שנעשה ביז נכרי בפסח ואף שספסר אמרי בינה בהלכות פסח סי' ח' השיג על החמד משה ומקור חיים הנ"ל דכיון דגם חמץ של נכרי אסור בהנאה שוב לא פקע ממנו האסור והוי בחמץ של ישראל עי"ש אין לדחות דבריהם משום זה וגם לא ראה מ"ש בשערי תשובה הנ"ל ועוד הביא מה שפכת הרב פרי מגדים בסי' תמ"ב באשל אברהם אות ט"ו בספרים הנכרכים על ידי נכרי בפסח מחמץ גמור ומערבין בו דב"ק אף שנספסל עתה מכל מקום חל שם חמץ עליו מקודם ואסור לקיים הפריכה שנעשית בפסח והניח בצריף עיון גם בסי' תמ"ב באשל אברהם אות ו' סובר דגם חמץ שנתבטל ביז נכרי בששים בפסח אסור ומסיק הרב יצ"ו דצריף עיון לדינא ושוב נשא ונתן בדין חמץ של נכרי אם אסרו בו משהו והעתיקתי דבריו בעז"ה לעיל בסי' ג' אות ט"ז: (יט) חמץ שנספסל לצונן ושקה שם קודם הפסח מעת לעת ונותן טעם בהצונן אלא שנתבטל בששים קודם הפסח ונמשך שהייתו גם בפסח מעת לעת אי אמרינו דנותן טעם מחדש על ידי מה שנכבש כמו בתרנגולת שחזרו והחמוה בפסח עיין מה שרשמתי בסי' ג' אות יו"ד: כ) אם נמצא חטה מבוקעת על התרנגולת בשעת מליחה או אחר מליחה מבואר בסי' תס"ז סי"ד וכתב הרב שערי תשובה בס"ק ט"ל בשם הרב צמח צדקה סי' כ"ו חטה שנמצאת על התרנגולת ונמלח עמה תרנגולות אחרות שצריף לקלוף כולם ואם אין ידוע באיזה מהם נגעה החטה הסברא נותנת שצריף להסיר העור העליון מעל גופי התרנגולים לצאת מחשש בליעת אסור עכ"ל הספר הזה לא ידעתי [ואין לומר שט"ס הוא וצ"ל צמח צדק כי הרואה נראה בצ"ץ ולימנהו להני מילי] ולא מצינא לאישתעוויי ניתי ספרא ונחזי פי לא נתבארו דבריו לע"ד מאי קאמר אם בא לומר שצריף לקלוף כולם אף אותם שאינו ידוע אם

נגעה בהם החטה מאי קמשמע לן שְהרי כן ודאי משמעות לשון הפוסקים המדברים בדין
ה והיה די להג' שע"ת לכתוב שבס' הג"ל פסק גם כן שצריף לקלוף פולם כמשמעות פל
הפוסקים ואם בא לומר שהעור העליון הוי בקליפה ויטול העור העליון וזהו הקליפה
מלבד שגם זה פשוט ועיין בש"ע בסע"ף י"ו בדין הזפק גם לא היה צריף להאריף כל פה
רק לכתוב דמה שפכתבו הפוסקים דקולף את פולם כוננתם ליטול העור העליון ומי שנמצא
בידו הס' הג"ל ישפיל בכוננתו שוב ראיתי כי ט"ס יש בשע"ת כי תחת צמח צדקה צ"ל
שמש צדקה סי' ז"ך וקיצר קצת בהעמק והשאלה היתה בחטה שנמצאת על התרנגולת
ונמלחו עמה תרנגולות אחרות שהדין הוא שצריף לקלוף את פולם אם הקליפה הזאת
צריף מכל גופי התרנגולות היינו להסיר כל עור העליון שלהן הואיל ולא ראה ולא ידע
היכא נגעה החטה או די בקליפה מועטת מכל אחת ואחת במקום אחד כפי אומד הדעת
ולזה הוא שהשיב כל שנתערבו ואין ידוע מקום ואופן נגיעתם הסבא נותנת שצריף
לקלפם פולם לצאת מחשש איסור הבליעה עי"ש וכוננתו שצריף לקלוף מכלם את כל
העור ולא סגי שיטול רק במקום אחד מאומד: כא) אם מביאים מים בחביות בפסח ונודע
שנשתמשו בהחביות יי"ש חמץ אם מותר לשותות המים רשמתי בס"ז אות ז: כב) פלי
פסח עם מע"ד שהעמידו בקהל"ע של כל השנה והיתה נקיה ואסר המע"ד משום זיעת
הקאחלע אף שהיתה גבוה הרבה וגם לא היה רותח פלל והתיר הפלי בלי שום טעם
ודעת הנה מנידון זיעה דאוסרת מבואר ביו"ד סוף סי' צ"ב וכתב רמ"א בד"מ סק"ח
ומיירי פגון שהיה חלב במחבת דאי לאו הכי לא היתה ריח החלב של פלי אוסר וכו' וגבי
חמץ בפסח דאוסרין ריחא יש, לומר דאפילו היה הקאחלע נקי יש לאסור המע"ד ועל
הפלי ודאי אין להחמיר דהא יש מקלין בריחא גבי חמץ ג"כ שו"ת צ"ץ להג' מליבאוויץ
בחלק א"ח סי' מ"ג ושקיל וטרי בדין זיעה היוצאת ממשקין ומאוכלין ועיין מה שרשמתי
בקונטרס הפללים במערכת הזיין אות כ"א: כג) ספל שהיה בו פשר מלוח ונמצא בו
חטה מה דין הפשר והפלים עיין לקמן בס"ז אות יו"ד: כד) שן תותבת עשוי מכסף או
מעצם ובכל ימות השנה אוכל בו אם יש לחוש שנבלע בו ממאכלי חמץ על ידי דחיקת
השן בלעיסת המאכלים נחלקו רבני דורנו אם להצריכים הגעלה פדי להשתמש בו בפסח
דעת ידידי הרה"ג אברהם מתתיהו חלפון יצ"ו בספר בית האוצר סי' ט"ל דסגי בשפישוף
בעלמא בלא הגעלה כמו שעושה בשן הטבעי וידידי הרה"ג משה מישל שמואל שפירא
אבד"ק ראגווא יצ"ו הובאו דבריו בספר פעלים לתורה להרב אברהם מתתיהו חלפון
הג"ל יצ"ו בקונטרס אור צדיקים סי' ג' אות ב' דעתו להחמיר להצריכם הגעלה בערב
פסח פינן שאין בזה הוצאה מרובה ולמה יגרע משאר פלי כסף שמגעילים והרב המחבר
שם השיב על דבריו עי"ש דב"ק ובספר פדה את אברהם להרב הגדול מוהר"א פלאג"י
אבד"ק אדמיר יצ"ו בריש מערכת המ"ם ראיתי שכתב שהרב מי באר בס"ז כ"ד חקר
במי שיש לו שן תותבת איך יתנהג באכילתו גבינה ומאכלי פשר וכתב שדבר זה נפתח
בגדולים מרבני טבריא ובתוכם הרב מוהר"ד אשפנזי יצ"ו עד דוד הגדיל פסק ארוך בזה
ובא רעהו הרב משה בארקי יצ"ו והאריף להשיב על כל דברי דוד ואין הספרים הג"ל
מצויים אצלי לעיין בדב"ק נאני הדל רשמתי מאז בקונטרסי זכר עשה במערכת טבילה
ספרי דבי רב המדברים בזה לענין טבילת אשה ואיה"ב פשאגיע לשם אולי אוכל לעמוד
גם בדין שלפנינו בס"ד וזאת לתפרון: כה) עוף שנשחט בשלשה עשר בניסן ונשאר עם

הַזֶּפֶק בְּחֶמֶץ שֶׁבָּתוֹכוֹ עַד עָרַב הַפֶּסַח סְמוּךְ לְעָרַב וְהָיָה לְחֵלוּחִית מֵהַזֶּפֶק וְלֹא הָיָה שְׂשִׁים נֶגֶד הַחֶמֶץ וְסְמוּךְ לְעָרַב [בְּעָרַב פֶּסַח] הַפְּרִידוֹ הַחֶמֶץ אִם לֹא נִמְלַח עִם הַחֶמֶץ פְּשׁוּט שְׁמוֹתָר דָּאף שֶׁנִּכְבַּשׁ עִם הַחֶמֶץ לֹא נִכְבַּשׁ רַק הַזֶּפֶק אָבַל שְׂאֵר הָעוֹף לֹא נִכְבַּשׁ וְאִם נִמְלַח קוֹדֵם פֶּסַח עִם הַזֶּפֶק וְלֹא הָיָה שְׂשִׁים נֶגְדוֹ מִבְּנֵי אֲבָרָהּ סִי' תמ"ז ס"ק ל"ג בְּשֵׁם מוהר"ם דְּאוֹתָהּ תַּרְנֻגְלוֹת אֲסוּרָה וְהַפְּרִי חֲדָשׁ מִיִּקָּל וְלִכְאוּרָה יֵשׁ סֶפֶק סְפִיקָא שְׂמָא הִלְכָה בְּמַלִּיחָה בְּקִלְיָה וְשְׂמָא הַמְּאָכֵל נִתְעַכֵּל אִף קִשָּׁה לְסִמּוּךְ עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁפָּתַב בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא קָמָא חֵלֶק יו"ד ס' כ' לְכֵן הֵדִין הוּא כִּף שְׂאֵם נִמְלַח קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ וְאַחַר כִּף נִשְׁתַּמְשׁוּ בְּפֶסַח בְּתַרְנֻגְלוֹת זֹו עִם תַּעֲרוֹכֶת בְּאִפְּוֹן שְׂהָיָה שְׂשִׁים נֶגֶד הַחֶמֶץ מוֹתָר אִף דְּהַפְּרִי מְגִדִים בְּסִי' תס"ז ס"ק ל"ג נִסְתַּפֵּק אִי אֲמָרִינוּ בְּכִי הָאִי גִוּוֹנָא חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נְבִלָה עִי"ש נִרְאָה דְּזָה תְּלִי בְּפִלְגֻתָּא דְּחוּזָר וְנַעוֹר דְּלֶהַפּוֹסְקִים דְּחוּזָר וְנַעוֹר הוּא הֵדִין דְּאֲמָרִינוּ חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נְבִלָה בְּכִי הָאִי גִוּוֹנָא וְכִינּוֹן דְּבִבְלִיעָה וְטַעַם בְּעֵלְמָא נְקִיטִינוּ דְּלֹא אֲמָרִינוּ חוּזָר וְנַעוֹר כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הַמְּגַן אֲבָרָהּ בְּסִי' תמ"ז ס"ק נ"ב וְס"ק ז' הוּא הֵדִין דְּלֹא אֲמָרִינוּ נַעֲשִׂית נְבִלָה בְּכִי הָאִי גִוּוֹנָא אִף אִם נִמְלַח בְּעָרַב פֶּסַח אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ אֲסוּרָה הַתַּרְנֻגְלוֹת וְהַפְּלִים וּמְכַל מְקוֹם בְּהַפְּסֵד מְרוֹבָה וְסַעוּדַת מְצוּנָה יֵשׁ לְסִמּוּךְ עַל דְּבָרֵי הַפְּרִי חֲדָשׁ כִּינּוֹן דְּיֵשׁ עוֹד סְבָרָא דְּאִיסוּר הַבְּלוּעַ אִינוּ יוֹצֵא בְּלֹא רוֹטָב וְהָרִי הַתַּרְנֻגְלוֹת לֹא נִגְעָה בְּעֵצָמָה בְּהַשְׁעוּרִים שֶׁבְּזֶפֶק דְּהַעוֹר מְפָסִיק וְאִין יוֹצֵא מִהַעוֹר לְתַרְנֻגְלוֹת בְּלֹא רוֹטָב דְּבִבְלִיעָה אֲנִי בְּקִיאִינוּ בִּין כְּחוּשׁ לְשִׁמּוֹן לְכֵן סְבַרְת הַפְּרִי חֲדָשׁ חֲזָקָה וְכֵן כָּתַב בְּפָרִי מְגִדִים בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"כ אֵלֶּה תוֹרָף דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מִפְּרָאֲמִישְׁלָא יצ"ו בְּסַפְרוֹ בֵּית יִצְחָק ס' ע"ט וְדְבָרֵי הַפְּרִי מְגִדִים שְׂרַמְז הֵם בְּאִשְׁלֵי אֲבָרָהּ בְּסוּף ס"ק ל"ג [בד"ה אִם מְלַחוּ הַרְבֵּה תַּרְנֻגְלוֹת] וְיִמָּה שֶׁכָּתַב דְּבִטַעַם לֹא אֲמָרִינוּ חוּזָר וְנַעוֹר עִינּוּן בְּמָה שֶׁפָּתַבְתִּי בְּסִי' ג' אוֹת ד': כו) בִּימֵי הַבְּצִיר קוֹדֵם שְׂהִתְנוּ הַיַּיִנוֹת בְּחֻבִּיּוֹת מְטָבִילִין סְפוּג בְּשִׁפְרִיט שְׂיָבּוּלַע בּוֹ שְׂפִירְט הַרְבֵּה וּמְבַעֲרִין הַסְּפוּג וְזוֹרְקִין אוֹתוֹ לְחוּף הַחֻבִּית וְסוֹתְמִים הַמְּגוּפָה וּמְגַלְגְּלִין הַחֻבִּית מִצַּד לְצַד עַד שֶׁהַסְּפוּג נִשְׂרַף לְגַמְרֵי וְעוֹשִׂים כֵּן לְמַעַן יֵצֵא הָרִיחַ רַע שֶׁבְּהַחֻבִּית וְאַחַר כִּף נוֹתְנִים בָּהּ הֵינּוּ וְכָתַב הָרַב הַשּׂוֹאֵל דָּאף דְּיֵשׁ בְּהֵינּוּ שְׁנוֹתְנִים בְּהַחֻבִּית שְׂשִׁים כְּנֶגֶד הַחֶמֶץ וּמִשּׁוּם בְּיִטוּל אִיסוּר לְכַתְחֵלָה אִין חֲשַׁשׁ כִּינּוֹן שְׂאִינוּ נוֹתֵן טַעַם בְּהֵינּוּ רַק מְעַבֵּיר הָרִיחַ רַע מִהַחֻבִּית וְגַם אִין כְּוֹנְתוֹ לְבַטֵּל הָאִיסוּר וְעַדִּיף נִדוֹן זֶה מִנְדוֹן הַצְּמַח צֶדֶק שְׁנוֹתְנִים חֵלֶב חֻטָּה כִּינּוֹן פְּדִי לְתַמּוֹן הֵינּוּ שֶׁכָּתַב הַמְּגַן אֲבָרָהּ בְּסוּף ס' תמ"ז דְּאִין בּוֹ מִשּׁוּם בְּיִטוּל אִיסוּר כִּינּוֹן שְׂאִין כְּוֹנְתוֹ לְבַטֵּל הָאִיסוּר וְכֵל שֶׁכֵּן הֵכָא שְׂאִין כְּוֹנְתוֹ לְתַמּוֹן הֵינּוּ מְכַל מְקוֹם נִסְתַּפֵּק אִם רִשְׁאִי לְהַנִּיחַ הֵינּוּ בְּפֶסַח בְּחֻבִּיּוֹת הַלְלוֹ דְּשְׂמָא נִשְׂאָר בְּהַחֻבִּית יֵין בְּלוּעַ וְנִפְלַט מִהֵן מִשְׁהוּ בְּפֶסַח לְהֵינּוּ שֶׁבָּתוֹכוֹ וְחֶמֶץ בְּפֶסַח בְּמִשְׁהוּ וְתַמָּה עַל הַמְּגַן אֲבָרָהּ וּמִחֻצִּית הַשֶּׁקֶל בְּסִי' תנ"א סק"מ וְכֵן שְׂאֵר מְפָרְשִׁים שְׁנִרְאָה מִדְּבָרֵיהֶם שְׂאֵם הַטַּעַם הוּא רַק מִשְׁהוּ מוֹתָר לְהַשְׁהוֹת הֵינּוּ בְּפֶסַח בְּחֻבִּיּוֹת שֶׁל שֶׁכָּר וְהֵלֵא בְּפֶסַח אֲסוּר בְּמִשְׁהוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְּגַן אֲבָרָהּ עֲצָמוֹ לְעַנּוּן טַעַם לְפָגֵם וְהַגָּאוֹן הַמְּחַבֵּר מוהר"ם שִׁיק בְּסִי' רמ"ח הָאֲרִיף קִצַּת בְּמֵאֵי דְּקִימָא לֹן כֵּל דְּלֹא יִדְעִינוּ כְּמָה נִפְיָק מִינְיָה בְּכוּלְיָהּ מִשְׁעָרִינוּ דְּהוּא מִשּׁוּם סֶפֶק דְּהוּי סֶפֶק מִחְסְרוֹן יִדְיעָה דְּאֲסוּר אִף בְּדַרְבְּנָן וְאִי בְּבִלְעָה שְׂבִכְלִים אֲמָרִינוּ חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נְבִלָה וְכֵדִין סֶפֶק כְּבוּשׁ דְּאֲסוּר לְמָה לֹא נֶאֱמַר הַעֲמַד דְּבָר עַל חֲזָקָתוֹ וְאִם כְּשֶׁהָיָה הֵינּוּ בְּחֻבִּית אִיזָה יָמִים קוֹדֵם הַפֶּסַח יֵשׁ לְתַלּוֹת שֶׁכָּבֵר נִפְלַט בְּהֵינּוּ הַזֶּה כֵּל מָה שֶׁבְּלוּעַ בְּחוּף הַחֻבִּית וְאִינוּ פּוֹלֵט בְּפֶסַח כֵּלָל וְכֵדִין סֶפֶק מִשְׁהוּ אִם אֲסוּר: וְאַחַר שֶׁנִּשְׂאָ וְנָתַן בְּכֵל זֶה הַעֲלָה לְדִינָא דְּצָרִיף לְהָרִיק

הינן קודם פסח לכלים שאין בהם חשש כלל דאפילו נימא דאיפאחזקה צריף לברר לפי מה שכתב המתצית השקל בדעת המגן אברהם בסי' תל"ז סעיף ב' דצריף לברר והוא הדין דכשאפשר לתמן צריף לתמן ואין לסמוך לכתחלה אחזקה ועוד למאי דקיימא לן בסי' תנ"א סעיף י"ז דנוהגין פדעה דלביית שאור ולביית חרוסת אפילו במתכות אינו מועיל הגעלה לכתחלה ואם פן בנדון הנ"ל יש לו בליעה מיי"ש וגם בדבר חריף קיימא לן ריקא מילתא וכינן דאינו מועיל הגעלה פשיטא שיש לחוש דעדיין יש שם בליעה לכן צריף לערות קודם הפסח מאותה החבית ואף דבנדון הנ"ל ידעינן דיש ששים נגד הבליעה מפל מקום אפשר דפולט מעט מעט פינו דלא מהני ליה הגעלה איפא למימר דהוא הדין דלא מהני מה שעמד בו הינן כל זמן שהוא ונהרי אף הרמ"א בסי' תנ"א סעיף כ"א שהביא דעת המרדכי כתב רק דבדיעבד שרי וכו' אבל לכתחלה משמע דאסור משום דהוי כמבטל איסור לכתחלה אם פן בנדון דידן מה שנותנים יי"ש בספוג ומבעירין ומשליכין אותו לחביות לסלק הריח ועושין פן לכתחלה אף שאפשר שיצטרכו לאותו הינן לפסח עושין שלא כדיון דהוי כמבטל איסור לכתחלה אף דאין מתפוננים לבטל הוי כפסיק רישיה: כז) ערב פסח שחל להיות בשבת אם מבשל לשבת זה בכלי פסח אין לערות רותח לתוך פלי חמץ אם לא שלא ישתמש בפסח בקדירה זו שעירה ממנה עד לאחר הפסח פן כתב בקונטרס דרוך החיים [להגאון חנות דעת] בסי' קכ"א [בדין ערב פסח שחל בשבת] באות ו' בשם פרי מגדים סי' תמ"ד ונהראני ידידי הרבני המופלג ר' צבי אריה וילקי שו"ב יצ"ו בנתיב החיים להרה"ג מח"ס קב נקי שכתב על זה ואדמו"ר סי' תנ"ג סעיף נ"ט כתב שאין לאסור אלא כשמערה על פלי חמץ מתוך הקדירה עצמה ולא נפסק הקילוח עכ"ל ואמר לי שעיינן שם ולא מצא מה שכתב בשמו: סימן ה בענין בדיקה וביטול וביעור חמץ א) בדיקת חמץ אם שכח לבטל והגיע זמן איסורו אין נשים נאמנות לומר בדקנו פינו דהשתא חייב לבדוק מדאורייתא ובדיקת חמץ טורח גדול ונשים הן עצלניות פן כתב הרב בגדי ישע ולולא דמסתפינא אמינא דבזמן הזה עיינו הרואות דנשי דידן חמיר להו טובא איסור חמץ אפילו במשהו יותר מהאנשים ויגעות הרבה לבער פל דבר שיש בו נידוד חמץ ולכן היה ראוי לומר דאף דבשאר איסורי תורה שיש טורח אין נשים נאמנות שאני חמץ דכיון דחמיר להו יש לומר דנאמנות אלא דיש לומר דלא פליג רבנן אלה דברי הרב מוהר"א ענתבי בקונטרס דרוך חקיה שבסוף ספר חכמה ומוסר אות י"א וספר בגדי ישע [הספרדי אשר כותב בשמו] אין מצוי אצלי ולפי הנראה דבריו סובבים על דברי הפוסקים בסי' תל"ז ס"ד עי"ש ונהאון מוהר"ש זלמן בש"ע שלו שם אות ו' כתב בשם הרבנים ע"ש וא"ז פדברי הרב בגדי ישע עי"ש ומה שכתב הרב מוהר"א ענתבי לחלק בין זמן לזמן הנה אמת דלא רחוקה היא סכרא זו וכיוצא לזה כתב הרדב"ז סי' תפ"ח הביאו הרב יד אהרן במהדורא בתרא סי' תמ"ב בהגהט"ו על מה שכתב ריב"ה בשם ר"י מפריש דערבות שלשין בהן פל השנה אין לסמוך על הנקור כי אי אפשר לנקרן היטב וכתב על דבריו חומרא יתירה זו לא נהגו בה אבותינו דנשי דידן זהירי ובקיאיי ומנקרין שלא ישאר בהן רוע כלל עכ"ל ועיינו להרב מג"א ס"ק י"ו מפל מקום אפשר דלא סמכינן על זה אלא בדבר שהוא משום חומרא מה שאין פן בדבר שהוא חיוב גמור מדאורייתא כבדיקת חמץ כשלא ביטל אין לסמוך על זה וכדמשמע מסתמיות דברי הפוסקים שלא חלקו בענין זה ועיינו להרב פרי מגדים באש"ל

אברהם סי' תס"ז ס"ק ל"ז דהיכא דיש טורח רב או ספק איסור אין להאמין לנשים מה שכתב מספק איסור נראה שפונתו דספק איסור תמור לענגן זה מנדאי איסור דארף דבנדאי איסור בדבר שאין בו טורח נשים נאמנות מכל מקום בספק לא תמיר להו ובשו"ת עמק הלכה בהלכות פסח סי' קכ"ט עמד לבאר בשולח את הקטן לבדוק חמץ בבית שאינו של הקטן אם נאמן לומר בדקתי וכו' אשה ואחר שנשא ונתן בזה ובדיו קטן בדאורייתא במידי דאיתחזק איסורא ואי חמץ מיקרי איתחזק איסורא כתב במסקנתו העולה מזה דהיכא דבידם ממש כגון אשה לנדה ולעשר ולתרום ולגיקור וכדומה בדאורייתא אשה נאמנת אבל לא קטן ובדרבנן כתחומין ובדיקת חמץ אפילו קטן נאמן במידי דאיתחזק איסורא כיון דבידו אבל שליחות מניאש והיכא דלא איתחזק איסורא אפילו אינו בידו רק שליחות כל שבידו לתמן מהימן אבל להעיד מה שראה אינו נאמן: וספק בבדיקת חמץ אם דינו כשאר ספק דרבנן ואזלינו לקולא או דילמא מאחר שעיקר התקנה היתה על הספק יש להחמיר בספיקה האריף בזה בשו"ת הרב מוהר"ן יפה בסי' ט"ו ואגב ריקטאי לא ראיתי שהזכיר מה שנהלקו רבני האחרונים בדין הבדיקה כשלא ביטל עדיין אם היא מדאורייתא או לא וגם בעיקר דינו [בספק בבדיקה] לא פניתי לעיין בדב"ק ואתה תחזנה: (ב) השוכר בית מחבירו בשלשה עשר בניסן בחזקת שאינו בדוק ונמצא שהוא בדוק נסתפק הרב נחפה בפס"ד הביא דבריו מרן חיד"א בברכי יוסף סי' תל"ז אות ה' אי הוי מקח טעות דכול לומר בעינא למיעבד מצוה והוא באופן שאינו יכול להביא עצמו לידי חיוב והעלה דהכל לפי ראות עיני הדיון דאם נפחת מחשבתו דלדירה הוא דקבעי אינו מקח טעות ואם לא היתה פונתו אלא לקיים המצוה הוי מקח טעות והרב מכתב שלמה עמד בזה והעלה דלא הוי מקח טעות עי"ש בסי' ל"ח וכן דעת הרב ערוף השולחן בסי' תל"ז וכתב שכן פסק הרב מטה יהודה עי"ש ועיין ברפי יוסף ביו"ד סי' רצ"א לענגן מזונה ובגוף הסוגיא דהמשפיר בית לחברו בארבעה עשר חזקתו בדוק או לא [פסחים ד' ד' ע"א] עינייה תחזנה בשו"ת אורי וישעי סי' ס"ח פלפלת נאה בבבאור דברי הרא"ש עי"ש פי חיי"ם ה"ג) אם רוצה לבדוק בליל שלשה עשר לאור הנר שפיר דמי כן העלה הרב נחפה בפס"ד בח"ב ד' א' ע"ב וג' וכדעת הרב פרי חדש בסוף סי' תג"ל דלא פהרבננים ב"ח ומקראי קודש עי"ש ונראה בעיני פדברי הרב מוהר"ש זלמן בש"ע ש"ל סי' תג"ל אות ז דכיון דעל בדיקה זו אינו יכול לברך לפי שאינה בזמן תקנת חכמים ממש לכן נכון הדבר שישאיר איזה חדר לבדוק בליל ארבעה עשר בברכה ואם בדק הכל ולא השאיר פלום יבדוק בליל ארבעה עשר חדר אחד לקיים תקנת חכמים ולא יברך עי"ש ועיין להרבננים שולחן גבוה וברפי יוסף שם ודרף חקיה שבסוף ס' חקמה ומוסר אות ב' וק"ל: ובדיקת אכסדרה דמקרא לן דנבדקת לאורה ויש כפה שישות בזה כמבואר בדברי הפוסקים בריש סי' תל"ג הנה בס' אלף המגן לידידי הגאבד"ק דובנא יצ"ו עמד בזה בסי' כ"ב והאריף קצת ומסיק כמו שפסקו הרבנים מגן אברהם ופרי חדש כשיטת רוב הפוסקים שהביא הרב בית חדש דביום ארבעה עשר על כל פנים נבדקת לכתחלה לאור הנר ושכן פסקו הגאונים מקור חיים ומגן האלף ובשולחן ערוף הרב ותמה על הרב חיי אדם שהשמיט בספרו דין אכסדרה כ"ל וגם בבבאור אכסדרה עמד לברר אם היא בלא שום דופן כי אם תקרה על גבי עמודים או שיש לה שלש דפנות ורוח רביעית פתוחה לגמרי עי"ש דב"ק: גם בדין חצר דמקרא לן דאין צריף בדיקה ומפרש הרמב"ם דהיינו

אֲמַצְעָה שֶׁל חֲצַר וְנִחְלָקוּ הָאֲחֵרוֹנִים אִם כְּנִתּוֹ לְמַעַט דְּוָקָא חוֹרִין שְׂפַחְצַר שֶׁהֵן צָרִיכִים בְּדִיקָה אֲבָל צְדָדֵי הַחֲצַר דִּינָם כְּאֲמַצְעָה אוֹ שְׁגַם צְדָדֵי הַחֲצַר דִּינָם כְּחוֹרִין וְצָרִיכִים בְּדִיקָה הֵנָּה בְּדִין זֶה גַם כֵּן עֲמַד יְדִידֵי הָרֵב הַנָּ"ל [אֲלֵף הַמַּגֵּן] בְּסִי' כ"ג וְכַתֵּב שֶׁהָרֵב חֵק יוֹסֵף הַסְּפִים לְמָה שֶׁפֶתַח הָרֵב בֵּית חֲדָשׁ דְּצְדָדֵי הַחֲצַר צָרִיכִים בְּדִיקָה דְלֹא כְּהָרֵב חֵק יַעֲקֹב בְּסִי' ק י"א שֶׁכַּתֵּב דְּצְדָדֵי הַחֲצַר אֵין צָרִיכִים בְּדִיקָה וְהַקְּשָׁה עַל הַבֵּית חֲדָשׁ וְלֹא קִשְׁיָא מִיָּדֵי וְכוּ' וְהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו וְהַעֲתִיק דְּבָרֵי הָרֵב בֵּית חֲדָשׁ וּמְפֹרָשׁ שְׁגַם הָרֵב בֵּית חֲדָשׁ מוֹדָה דְּדוֹקָא חוֹרֵי הַחֲצַר צָרִיכִים בְּדִיקָה וְלֹא הַצְּדָדִים וְהָרֵב חֵק יַעֲקֹב לְפִי שְׁלֹא הֵבִין כְּמוֹדְבָרֵי הַבֵּית חֲדָשׁ הַשִּׁיג עָלָיו וְעַל כָּל פְּנִיָּם לְדִינָא כִּינּוּן יָפָה הָרֵב חֵק יַעֲקֹב אֲבָל הָרֵב חֵק יוֹסֵף בְּמַחֲלֵת כְּבוֹדוֹ נָטָה מִקּוֹ הָאֲמָת בְּזָה וְאַף לְמָה שֶׁהֵבִין בְּדְבָרֵי הַבֵּית חֲדָשׁ [שְׁגַם בְּצְדָדֵי הַחֲצַר מְצָרִיף בְּדִיקָה] מְכַל מְקוֹם לְדִינָא אֵית לֵן לְמִינְקֻט כְּהֶרְבְּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וְחֵק יַעֲקֹב דְּצְדָדֵי הַחֲצַר אֵין צָרִיכִים בְּדִיקָה מֵאַחַר שֶׁכֵּן מְפֹרָשׁ בְּדְבָרֵי הָר"ן שֶׁהֵבִיא הַחֵק יַעֲקֹב וְלֹא רָאָה דְּבָרָיו הָרֵב בֵּית חֲדָשׁ יֵשׁ לוֹמַר שְׁאֵם הִיָּה רוֹאָה דְּבָרָיו הִיָּה חוֹזֵר בּוֹ וּמְבַטֵּל דַּעְתּוֹ לְכֵן בְּרוּר כֵּן לְדִינָא: וּבְמָה שֶׁהַקְּשׁוּ הַפּוֹסְקִים דְּבָרֵי מְרֵן בִּש"ע דְּבְסִי' תל"ג סְעִיף ו' פָּסֵק דְּהָא דְאֲמַצְעָה שֶׁל חֲצַר אֵין צָרִיף בְּדִיקָה הֵנִי מִיָּלֵי מְסַפֵּק חֲמִיץ אֲבָל וְדֹאֵי חֲמִיץ צָרִיף בְּדִיקָה וְאֵילוֹ בְּסִי' תמ"ה סְעִיף ג' מְבֹרָךְ שְׁגַם וְדֹאֵי חֲמִיץ אֵין צָרִיף בְּדִיקָה עַד אַחַר זְמַן אִיפּוּרוֹ שְׁקִיל וְטָרֵי הָרֵב הַנָּ"ל [אֲלֵף הַמַּגֵּן] יצ"ו שֶׁם וְהֵבִיא מַה שֶׁחֲדָשׁ הִגָּאֹן מְקוֹר חֲיִים דְּחֲמִיץ הֵבִיא עַל יְדֵי תְּרַנְגוּלִים דְּהֵינּוּ שְׁנוֹתָנִים לְפָנֵיהֶם מְזוֹנוֹת תְּמִיד אֵין צָרִיף בְּדִיקָה וְהֵינּוּ הֵיבִיא דְּסִי' תמ"ה מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּחֲמִיץ הֵבִיא עַל יְדֵי אֲדָם כְּהֵיבִיא דְּסִי' תל"ג צָרִיף בְּדִיקָה וְתַמָּה עָלָיו שֶׁאֵין הַדַּעַת סוֹכֶלֶת לוֹמַר דְּאַף דְּחֲזִינּוּ חֲמִיץ בְּעֵין כְּהֵיבִיא דְּסִי' תמ"ה שְׁלֹא יֵהֵא צָרִיף בְּדִיקָה הָא כִּינּוּ דְּהַחֲמִיץ בְּרוּר בְּעֵינָיו מֵאֵי שֶׁנָּא מִחֲמִיץ הֵבִיא עַל יְדֵי אֲדָם וְדָחָה הַסְּמוּכִין שֶׁהֵבִיא הַמְּקוֹר חֲיִים לְדְבָרָיו וְכַתֵּב שֶׁמְצָא בְּמַגֵּן הָאֲלֵף שְׁדָחָה דְּבָרֵי הַמְּקוֹר חֲיִים וְשִׁמַּח לְדְבָרָיו: וּבְדִין חוֹר שְׁבִין יִשְׂרָאֵל לְחַבְרֹו דְּקִיָּמָא לֵן דְּבוֹדֵק עַד מְקוֹם שֶׁיָּדוּ מַגַּעַת וְהַשְּׂאָר מְבַטְלוֹ בְּלִבּוֹ הֵבִיא הָרֵב הַנָּ"ל [אֲלֵף הַמַּגֵּן] יצ"ו בְּסִי' כ"ה מַה שֶׁנִּחְלָקוּ הָאֲחֵרוֹנִים אִם בְּוֹדָאֵי חֲמִיץ סָגִי בְּבִטּוּל וְדַעַת הֶרְבְּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וְחֵק יַעֲקֹב דְּסָגִי בְּבִטּוּל וְשֶׁהָרֵב חֵק יוֹסֵף הַשִּׁיג עַל הָרֵב פְּרִי חֲדָשׁ וְהוּא נר"ו הַעֲלָה דְּבָרָיו לְדִינָא דְּסָגִי בְּבִטּוּל: וּבְחוֹר שְׁבִין יִשְׂרָאֵל לְעַכּוּ"ם שֶׁאֵין צָרִיף בְּדִיקָה וְנִחְלָקוּ רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּוֹדָאֵי חֲמִיץ הַעֲלָה שֶׁם שְׁגַם בְּוֹדָאֵי חֲמִיץ אֵין צָרִיף בְּדִיקָה וְכַדַּעַת הָרֵב בֵּית חֲדָשׁ זוּלַת לְאוּר הַיּוֹם וְכַמוֹ שֶׁכַּתֵּב הָרֵב חֵק יַעֲקֹב בְּסִי' ד: ד) בְּדִיקַת חֲמִיץ נִרְאָה פְּשׁוּט דְּלִפִּי מְנַהֲגִינוּ שְׁמוּכָרִים הַחֲדָר וְהַחֲמִיץ שְׁמוֹנָח בּוֹ שְׁמֻחָיִב הַבַּעַל הַבֵּית לְכָל הַדַּעַת חֲיִיב לְבָדוּק כִּינּוּ שְׁלֹא הַחֲזִיק בּוֹ הַנְּכָרִי וּפְשִׁיטָא שְׁאֵם גַּם הַמְּפָתַח בִּידוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית לְכָל הַדַּעַת חֲיִיב לְבָדוּק שֶׁהָרֵי אֵין מוֹסְרִים לוֹ הַשְּׂטֵר וְהַמְּפָתַח עַד יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר וְאֵם כֵּן חָל עָלָיו חוֹבַת בְּדִיקָה תִּיכְף בְּלִילָה כֵּן פֶּתַח הָרֵב חֲיִי אֲדָם כְּלָל יק"ח אוֹת ח"י וְלִפִּי זֶה כָּל הַחֲנִיּוֹת הַמְּלֹאוֹת מְלֵאֵי חֲמִיץ אֵף שְׁמוּכָרִים אוֹ מְשִׁפְרִים אוֹתָם עִם הַחֲמִיץ וְיִהְיוּ בְּרִשׁוֹת הַנְּכָרִי מְכַל מְקוֹם כִּינּוּ שֶׁהַמְּכִירָה הִיא בְּיוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר כְּכָר חָל עָלֵיהֶן חוֹבַת בְּיָעוּר בְּלִיל אַרְבַּעָה עָשָׂר וְאֵין פּוֹטֵר אוֹתָם מִחֻיּוּב הַבְּדִיקָה וְצָרִיף טַעַם עַל מַה שֶׁאֵין נוֹהֲגִים כְּלָל לְבָדוּק הַחֲנִיּוֹת אֵף הַחֲרָדִים וּמְקִיָּמִים מַצְנוֹת בְּדִיקָה בְּבֵיתָם דֹּאֵין לוֹמַר כִּינּוּ שֶׁעֲתִידִים לְמְכָרָם לְנְכָרִי אֵינָם בְּכָלל תִּקְנַת חו"ל דְּכִינּוּ דַּעַדִּין לֹא מְכָרָם לְנְכָרִי לֹא מְסַתְּבָרָא כְּלָל לוֹמַר דֹּאֵינָם בְּכָלל תִּקְנַת חֲכָמִים וְכַמוֹ שֶׁכַּתֵּב הָרֵב חֲיִי אֲדָם אֵף מְצָאֵתִי לְהַג' חת"ס א"ח ס' קל"א שֶׁכַּתֵּב וז"ל מִי שְׁמוּכֵר חֲמִצּוֹ

לעכומ"ז ערב פסח ומשפיר לו חדר לכה אם מחויב לבדוק [החדר] שהוא בליל ארבעה עשר נראה פשוט דאין צורך דאף דהמשפיר ביתו לישראל ומוסר לו המפתח משחל ארבעה עשר על המשפיר לבדוק התם חיוב בדיקה על החדר על כל פנים שהרי סופו שיהיה ביד ישראל וכינון שהחדר צריך בדיקה על כל פנים וזמן הבדיקה שיהיה אור לארבעה עשר עודנו ביד המשפיר לכן החיוב על המשפיר להוציא הבית מחיוב בדיקה ואינו דומה נמי להיוצא מהבית ואינו נכנס לבית אחר כלל שאף שעכומ"ז נכנס בבית וזוכה בהחמץ שחייב לבדוק תוך שלשים כהרב"י סוף סי' תל"ו התם נהי שאין על הבית חיוב בדיקה שהרי עכומ"ז נכנס בתוכו מכל מקום חיוב על קרקפתא דגברא הוא והוא לא יקיים מצות בדיקה שהרי לא יכנס לשום בית לכן צריך לבדוק מה שאין פו הכא שאין על החדר חיוב בדיקה שהרי סופו להכנס עכומ"ז לתוכו ועל הגברא ליכא חיובא שהרי מקיים מצות בדיקה בשאר חדריו לית דין ולית דיין שיהא צריך בדיקה ואין זו צריכה לפנים כלל עכ"ל הנה טעם זה נכון להמוכרים או משפירים החדר שבו התמצים שאגבו מקנים את התמצים אף למה שנוהגים בכמה מקומות במכירת חמץ על ידי שליח מן רשעה מכל הפעלי בתים שבעיר והמורשה משפיר להנכרי בית אחד ואגבה מקנה לו כל התמצים בכל מקום שהם ואין מקנה להנכרי החדרים שמונח בהם חמץ של כל אחד ואחד נראה דאין טעם זה מספיק פיון שבאמת החדרים ישארו כמקדם ברשות הפעלים ולא יכנס הנכרי לתוכם כלל הרי חובת בדיקת החדר מוטלת על הפעלים וצריכים לבדוק בליל ארבעה עשר בתקנת חכמים והג' חת"ס למה שנושא השייב פהגון ונתיישב מה שאין נוהגים לבדוק בכשמוכרים החדר שהחמץ מונח בתוכו אבל לא בענין אחר ואף כשמוכרים החמץ עם החדר שהחמץ בו ראיתי להג' דברי נחמיה שדעתו נוטה לסברת הרב חיי אדם והוא שבסי' ל"ה כתב בענין מכירת חמץ שנוהגים למפור בערב פסח הנה קשה לי מכבר דאם פו יהיו אותם החדרים צריכים בדיקה אור לארבעה עשר פדינו וראיתי בס' מקור חיים סוף סי' תל"ו וחי' אדם שפסקו פו למעשה בפשוטות ולפי הנראה אין נוהגין פו וגם אינו מתקבל כל פה מה תועיל הבדיקה פיון שבין פה ובין פה ימפור הכל למחר וזהו ביעורם מה יתן ומה יוסיף כשידע מקום הנחת התתיכות וכן דעת הרב ומ"ץ ומכל מקום קשה לסמוך על סברא בדויה דינא דגמרא ובפרט נגד המפורש בדברי האחרונים הנ"ל וגם קשה להפריש בין זה למשפיר ביתו לחבירו דאם הקנין ומסירת המפתח היא בארבעה עשר לכולי עלמא על המשפיר לבדוק וכו' [וכן כתב שם גם בס' ל"ז עי"ש ולפי דברי הג' חת"ס הנ"ל החילוק ברור כנז"ל ולא קשיא מזה אף כתב עוד] ויש לומר גם פו פיון שמה שקבעו זמן הבדיקה אור לארבעה עשר דנקא הוא משום חשש שכחה והוא הטעם הראשון דרב"י וכן לענין הפיטול אינו רשאי לסמוך שייבטל מחר פיון דלאו זמן איסורא ולא זמן ביעורא דילמא יפשע וישפח ונהרי כל זה שייך גם בנדון דידן שאינו רשאי לבטל תקנת חכמים על סמך שיימפור למחר מה שאין פו כשיבדוק הרי התתיכות שיימצא יהיו חמץ ידוע ולא חיישינו בזה לשכחה ובטעם זה האריך הוא הצ"ד כמה צדדים ולא נתקרה דעתו ליישב המנהג ולפי דעתו הנכון הוא שתהיה המכירה שלשה או ארבעה ימים קודם הפסח כדי לינצל גם מחשש משתפר באיסורי הנאה המבואר במג"א סי' ת"ן סק"ו ובש"ע הרב שם ס"ח וסי"א ואף דשם כתב דביום י"ג ליכא משום משתפר מ"מ יש חולקים וכו' אלו תנן דב"ק.

והג' מוהר"ם בעל צמח צדק [החדש] בסי' ל"ו השיבו דאין צריך לבדוק הסדר בליל ארבעה עשר פי חיוב הבדיקה היינו המקומות שאמרה תורה לא יראה וכו' והיינו בכל גבוליה מה שאין פן תדרים הנ"ל שלא יהיו ביום י"ד גבוליה פי אם של אחרים וכו' ועל חשש שמא ישפח פתב דאין לחוש פי העכומ"ז יזכירנו להנאתו וכו' וגם הסדר שהוא שרואים אותו ראיה מביא לידי זכירה ומלבד זה יש לומר לא דמי למה שחששו בגמרא לשכחה דהתם היינו דמהאי טעמא יעשו זמן קבוע לביטול בשעת בדיקה מה שאין פן להטריחו טורח חנם שאין צריך לו כלל מפני חשש שכחה זה אין ללמוד משם דהרבה חשו לטורח עיין בפסחים ד' י"ג מובטח להם וכו' מפני הטורח אלו תנרף דב"ק.

והג' המחבר בסי' ל"ז פתב לפקפק על כל דבריו ולא נתקרה דעתו בהם כיעי"ש והנה דברי הרב מוהר"ם הם פדברי הרב חת"ס אלא שהחת"ס הסביר גם פן החילוק שבין משפיר בית לחבירו ביום י"ד לדין זה וכבר פתבתי דאין מתיישב בזה מה שאין בודקין גם פשאין מוכרים הסדר שהחמץ בו ונדע דמה שתמה הג' דברי נחמיה על הג' מוהר"ם דמאי שנא ממשפיר בית לחבירו ביום י"ד וכו' וכתבתי למעלה דלא קשיא מידי לפי מה שהסביר הגאון חת"ס וכו' הנה עתה נדפס שו"ת צ"ח ח"א"ח ושם אתה מוצא בסי' מ"ז דברי תשובתו שבס' דברי נחמיה סי' ל"ו הנז"ל מבוארת יותר וכתב גם פן דלא דמי למשפיר ביתו לישראל דסוף סוף יהיה החמץ בגבול מי שעובר בכל יראה וב"י ומקרה לבדוק לכן מוטל טורח זה עליו לא כן הקא עי"ש: (ה) ביטול חמץ מי שביטל בשעה ששית ולא ביער החמץ אם עובר בכל יראה ולוקה מן התורה נסתפקו בזה רבני ויניציניא שהביא הרב פנסת הגדולה והביא דבריו הרב פרי חדש בסי' תל"ד ס"ב והפיר"ח פשיט לה ממה שאמרו בש"ס ונבטליה בשית פינון דאיסורא דרבנן עליה כדאורייתא דמי דאם לא ביערו עבר אדאורייתא עי"ש שלא סיים לומר לוקה מן התורה [כפתוב בצד אחד בהשאלה] וכן בדין דמלקות מדאורייתא ליפא במשעה חמץ ולא ביערו רק מפת מרדות פמו שפתב הרמב"ם ואם פן מקום הספק הוא רק אם עובר בכל יראה מדאורייתא ונפקא מינה דאחר הפסח אסור ואולי יש נפקא מינה גם אם לחייבו מפת מרדות בכי האי גוונא ועל כל פנים מלקות דאורייתא נדאי ליפא וכבר העירו על דברי רבני ויניציניא הרבנים נהר שלום שם אות ג' ומאמר מרדכי שם ובמה שפתב הרב פרי חדש דעובר מדאורייתא דחה דבריו הרב נהר שלום דבש"ס לא אמרו אלא דאינו יכול לבטלו אבל אם בטלו נדאי דמהני דרק בקדושין דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש הוא דלא מהני עי"ש וכדבריו פתב הרב מים חיים ראפפורט הבאתיו לקמן סי' ח' אות ח' ועי"ש מה שהבאתי סמוך לדברי הפרי חדש מדברי הרב הפרישה ביו"ד סי' ש"ף והרבנים שואל ומשיב בח"ב סי' מ' ובשו"ת רמ"ץ סי' כ"ד שרשמתי שם האריכו בביתאור הסוגיא לדעת הסוברים דמהני עי"ש ובס' דברי מנחם פתב בשם הרב בית דוד סי' קכ"ו דמסיק דאינו עובר מדאורייתא רק מדרבנן וממה שפתב הרב ערוך השולחן בסי' תל"ד אות ד בשם הרב מקראי קודש נראה דמספים דעובר בכל יראה מדאורייתא גם הרב שולחן גבוה העתיק מסקנת הרפר"ח ושכנה"ג דעובר הא למדת דדבר זה שנוי במחלוקת ומשמע דכולי עלמא מודו בביטול אחר תצות מיהא דלא מהני מידי פינון דאיסורא דאורייתא רביע עליה אף ראיתי להרב עמודי אור סי' ס"ח אות ב' שפתב בשם הרב קצות החושן סי' רס"ב דאם שכח לבטל חמצו ובטלו לאחר תצות דמועיל ודומה זה לכלהו אצל יפות דמהני בתרומה ע"כ

וספר הנ"ל אין מצוי אצלי לראות אם הביא דברי הרבנים הנ"ל וחולק עליהם או נעלם דבריהם מעיניו והעמודי אור פתב על דבריו דחלילה לומר פן וכו' ואם פן בבטל חמצו אם הנה אומר קודם זמן שיחול ביטולו לאחר זמן איסורו ודאי דלא מהני דבשעת חלות הביטול ליתא ברשותו וממילא נוחותא דמצנה לא מהני למפרע כלל דסוף סוף מהשתא חזיל עכ"ל עי"ש שלא הזכיר גם הוא דברי הרבנים הנ"ל ובעיקר הדין בביטול בשעה ששית אי מהני הביטול שלא יעבור מן התורה לכאורה נראה דתלי הא במה שנתלקו הפוסקים במאי דאמר רבא כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אם גם באיסורין דרבנן הדין פן וצריך להתנישב איה"ש במה שכתבתי בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף אות ה"ן ששם הבאתי בס"ד דברי הפוסקים בכמה מקומות בכלל זה עי"ש וראיתי שפתב הרב אהרן בד' ל"ד אות ל"ו שהרב בית דוד הביא מחלוקת הפוסקים בבטל החמץ בשעה ששית ולא בערו אם עובר בכל יראה ושתמה מאי נפקא מינה מזה לענין דינא ושהרב חקת הפסח בד' ט"ו פתב כמה נפקותות וספרים אלו אין מצויים אצלי ולכאורה יש לתמוה על תמיהת הרב בית דוד דלפום ריהטא נראה דנפקא מינה לענין אם לאסור החמץ אחר הפסח דתלי באם עבר על כל יראה כמו שכתבתי למעלה אמנם הדין עמו לפי מה שמבואר בסוף סי' תמ"ח דחמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אף על פי שביטלו וצריך להתנישב במה שרשמתי לקמן באות יו"ד עי"ש היטב: ו) מיום עמדי על דעתי קשה עלי לסמוך על אמירת כל חמירא וכו' שרוב ההמון אומרים אותה כמו תחנה ובפרט למה שמבואר ברמב"ם שכ' וז"ל ומה היא השבתה זו האמורה בתורה שביטול בלב ויחשוב אותו כעפר וישים בלבו שאין ברשותו חמץ כלל ושפל חמץ שברשותו כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל עכ"ל אמרו אתם הנמצא בר לבב כזה שיהיה לבו באמירת כל חמירא להחשיב החמץ כאין וכאפס ועוד אף אם הביטול מטעם הפקר ושלא כדברי הרמב"ם מפל מקום יש לפקפק פיון שעיקר הביטול הוא כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי אפשר דאין בכללה חמץ שנשאר בידי נכרי דהא יצא חזר מרשות ישראל וכו' וכיון שאמר דאיכא ברשותי אין בכלל הפקרו גם חמץ שאינו ברשותו וגם הסברא נותנת פיון שמכר חזר עם החמץ לא היה מחשבתו בביטולו רק מה שהיה אפשר שימצא בביתו בחורין ובסדקין ולא אותו חזר שמכר לנכרי ומהיכא תיתי שיהיה כמסתפק אולי נשאר חמץ שלו באותו חזר ויהיה גם שהוא חמץ בכלל הביטול וכו' פן פתב הג' עטרת חכמים בשו"ת א"ח סי' ה' [ד"ה ומיום] ומשמע דאם נאמר דהביטול הוא מטעם הפקר וגם יהיה הביטול קודם המכירה לנכרי דאז שייך לומר על הפל דאיכא ברשותי פיון דעדין לא מכרו להנכרי אין שום פקפוק על אמירת כל חמירא כמו תחנה בלי פונת הלב להבין מה שמוציא מפיו אף תמיהני שמיום שעמד על דעתו לא ראה מה שפתב הרב מגן אברהם בסי' תל"ד סק"ו וז"ל בקצת נוסחאות פתוב שאם אמרו בלשון הקודש יצא ונראה לי דהיינו דוקא כשיודע לפחות ענין הביטול שיודע שמפקיר חמצו אבל אותם שאין מבינים כלל וסוברים שאומרים איזה תחנה פשיטא דלא יצאו דהאי ביטול מדין הפקר ובענין שיהיה פיו ולבו שוין וכן פתבו מוהרי"ל ומהרי"ו שהבודק לאשה תבטיל בלשון שפירה עכ"ל הנה רואה דאף שפתב דאמירת כל חמירא הוא מטעם הפקר פתב מפונש דהאומרו כמו תחנה לא יצא ידי חובתו וכתב הרב חק יעקב שם סק"ט דעיקר לומר ליבטיל ולתנין הפקר וכן פתבו האחרונים

דְּהַעֲיָקָר כְּדַעַת ר"ת דְּבִיטוּל מְדִין הַפְּקָר וְכוּ' וְזֶהוּ מֵה שְׁכַתְּב הַמַּג"א דְּבִיטוּל מְדִין הַפְּקָר וְכוּ' פְּלוּמֵר דְּהַעֲיָקָר הוּא כֵּן וּבְכָל זֹאת לֹא מְהִינֵי אִם שְׁפָתֵינוּ נְעוּת בְּאִין מְבִין וְלֹא יוֹדַע עַנְוֵן הַבִּיטוּל: וּמֵה שְׁמִפְקַפֵּק עַל הַבִּיטוּל שְׁלֹאֲחֵר הַמְּכִירָה פִּינוּן שְׁאוּמֵר דְּאִיפֵא בְּרִשׁוּתֵי וְכוּ' וְהַסְּבָרָא נּוֹתְנָת וְכוּ' הִנֵּה סְבָרָא זֹו פְּתַבָּה גַם כֵּן הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּסִי' י"ד קְרוּב לְסוּפוֹ דְּמִסְתַּמָּא אִין פְּנִנת בִּיטוּלוֹ עַל מַה שְׁמִכְר אוֹ שְׁסִבְר שְׁמִכְר וְנִרְאָה דְּגַם אִם יִבְטַל קוֹדֵם הַמְּכִירָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק פִּינוּן דְּלֹאֲחֵר הַבִּיטוּל הוּא מוֹכְרוֹ אִם כֵּן הָרִי הוּא כְּמַחְזִיק בּוֹ וְחֹזֵר בּוֹ מֵהַבִּיטוּל וְהַפְּקָר שְׁאִם לֹא כֵּן הָרִי יָדִיו מְסוּלְקוֹת הִימִינוּ וּמַה הוּא מוֹכֵר וְכֵן רְאִיתִי בְּשׁו"ת הָרֵב רמ"ץ או"ח סי' כ"ט אוֹת ג' [ד"ה וְאִפִּי] שְׁכַתְּב לְפַקְפֵּק כֵּן וְאִטוּ פְּלוּלֵי עֲלֵמָא דִּינָא גְּמִירֵי שְׁלֹא יִחְזוֹר בּוֹ מֵהַפְּקָר וּיְכוּוֹן שְׁתִּהֵי הַמְּכִירָה רַק לִיְתֵר שְׁאֵת לְפִי שְׁאִין הַבִּיטוּל מוֹעִיל מְדַרְבְּנָן וְהַצְּרִיכוּ בִּיעוּר וְהַמְּכִירָה הִיא בְּמָקוֹם בִּיעוּר וְכַתְּב שְׁם לְפַקְפֵּק עַל מַה שְׁכַתְּב בְּתַבּוּאֵת שׁוֹר דְּמֵאֵי דְּמַהֲנֵי מְכִירַת חֲמִץ הוּא מְשׁוּם דְּהוּי הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן שְׁעַל יְדֵי הַבִּיטוּל כְּבָר הֵלֵךְ הָאִיסוּר תּוֹרָה וְכוּ' וְהֵא עַל יְדֵי הַמְּכִירָה נִתְּבַטַּל הַפְּקָר וְהַבִּיטוּל שְׁמִקְוֹדֵם וְעַל הָרֵב הַמְּכִירָה הִיא לֹאֲחֵר הַבִּיטוּל.

[וְאִף אִם בִּיטוּל אֲחֵר הַמְּכִירָה כְּתַב דְּקִשָּׁה דְּמִסְתַּמָּא אִין פְּנִנת בִּיטוּלוֹ עַל מַה שְׁכַתְּב מְכֵר וּכְהִיא דְּאִמְרִינוּ כֵּל הַנּוֹדֵר אִין דְּעַתּוֹ עַל מַה שְׁהַפְּקִיר וְעֵינֵין בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה סו"י ס"ב וְסִי' ע"ב שְׁכַתְּב לְצַדֵּד בְּזֵה וְעֵינֵין חֲזִי אָדָם בְּקוֹנְטְרִיס נְשַׁמַּת אָדָם סִי' ג' וְסִי' ח'] וּבִש"ע הַג' מוהרש"ו בְּהַלְכוֹת מְכִירַת חֲמִץ שְׁפָסוֹף הַסְּפָר כְּתַב דְּמֵי שְׁחֹשֵׁב שְׁמִכִּירַת חֲמִץ מְדַבְּרֵי סוּפְרִים לְפִי שְׁכַתְּב בְּטַל שְׁגָגָה הִיא בִּידוֹ כִּי חֲמִץ הַנִּמְכָּר שְׁדַעַתּוֹ לְזָכוֹת בּוֹ אֲחֵר הַפְּסַח אִינוּ בְּכָלל בִּיטוּל וְהַפְּקָר וְאִם הַמְּכִירָה אִינָה כַּד"ת עוֹבֵר עָלָיו בְּכָל יִרְאָה וְכַל יִמְצֵא עִי"ש וְעַם כִּי לֹא הִרְאָה מְקוֹם לְזֵה נִרְאִין הַדְּבָרִים כִּי מֵאִישׁ לְקַחָה סְבָרָא זֹו מִתְּשׁוּ' הָרֵב מְשַׁאֵת בְּנִימָן סִי' ח"ו שְׁכַתְּב דְּמַה שְׁנוֹהֲגִים לוֹמֵר כֵּל חֲמִירָא וְכוּ' וְאִמְרִים שְׁשׁוּב אִינוּ עוֹבֵר בְּכָל יִרְאָה בִּיטוּל זֶה אִין בּוֹ מְמֵשׁ לְעַנְוֵן זֶה דְּהוּי כְּטוֹבֵל וְשִׁרְץ בִּידוֹ דְּמִבְטַל בְּפִיו וְלִבּוֹ בַּל עֲמוֹ שְׁלֹא בְּטָלוֹ בְּלֵב דְּדַעַתְיָה עֵילּוּיָה וּמֵאֲחֵר שְׁהוּא עֲדִין בְּבִיתוֹ חֲצִירוֹ קוֹנָה לוֹ אִף שְׁלֹא מְדַעַתּוֹ כֵּל שְׁכֵן כְּשִׁהוּא מְדַעַתּוֹ וְרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ וְהַבִּיטוּל הוּא בְּלֵב וְלֹא בְּפִה וְכִי אִמְרִינוּ מְבַטְלוֹ בְּלִבּוֹ וְדִיו הִינּוּ דוֹקָא שְׁמִבְטָלוֹ לְגַמְרֵי וְאִין בְּדַעַתּוֹ לְזָכוֹת בּוֹ כְּלָל אֲבָל בְּכִי הֵאֵי גְּוֹנָא אִין כָּאֵן בִּיטוּל וְעוֹבֵר בְּכָל יִרְאָה עַד שְׁיִבְעֵרְנוּ מִן הָעוֹלָם עִי"ש.

וְהָרֵב נּוֹדַע בִּיהוּדָה קָמָא סִי' ח"י כְּתַב בְּכּוֹנֵת הַמ"ב דְּמַה שְׁאִינוּ מוֹעִיל אִמְרַת כֵּל חֲמִירָא הוּא מְשׁוּם שְׁאוּמֵר כ"ח עַל כְּלָל הַחֲמִץ וְכִינוּן שְׁיַדַע שְׁזֵה הַחֲמִץ בְּרִשׁוּתוֹ וְלֹא בִּיעוּרוֹ מִסְתַּמָּא דַּעַתְיָה עָלָיו אֲלֵא אִם כֵּן הַפְּקִיר חֲמִץ זֶה מְמֵשׁ וְכַתְּב וְאִינֵי מְסָכִים עֲמוֹ וּמַה לָּנוּ לְדַבְּרִים בְּלִבּוֹ פִּינוּן שְׁבַטְלוֹ נִתְּבַטַּל וְחֲמִץ אִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ אֲלֵא שְׁעֲשֵׂהוּ הַכְּתוּב כְּאִילוֹ הוּא בְּרִשׁוּתוֹ וְכְּשִׁבִיטַל שׁוּב לֹא עֲשֵׂהוּ הַכְּתוּב כְּאִילוֹ בְּרִשׁוּתוֹ ע"כ וְשֵׁם בְּסִי' י"ט [ד"ה וְהִנֵּה] כְּתַב דְּכּוֹנֵת הַמ"ב עַל פִּי דְּבָרֵי הָר"ן דְּלִשׁוֹן כֵּל חֲמִירָא וְכוּ' אִינוּ לְשׁוֹן הַפְּקָר שְׁאִם אוֹמֵר כֵּן עַל נְכִסִּיו לֹא יִצְאוּ מִרִשׁוּתוֹ וְעֵינֵין הַבִּיטוּל בְּלֵב וְהַאֲמִירָה בְּפִיו הוּא גִּילּוּי מְלִתָּא וְזֶהוּ שְׁלִבּוֹ בַּל עֲמוֹ אִין כָּאֵן גִּילּוּי דַּעַת וְהַאֲמִירָה שְׁבַפִּיו אִינוּ מוֹעִיל וְכַתְּב דְּלִפִּי זֶה אִם מְפַקִּירוֹ מְמֵשׁ שְׁאוּמֵר לִיבְטָל וְלִיְהוּי הַפְּקָר הָרִי הַאֲמִירָה שְׁבַפִּיו מְהִינֵי וְלֹא מְשַׁגְּחִינוּן בְּמַה שְׁבַלְבוּ דְּדַעַתְיָה עֵילּוּיָה דְּדַבְּרִים שְׁבַלְבֵי אִינָם דְּבָרִים עִי"ש וְכֵן כְּתַב בְּשׁו"ת רַבִּינוּ עֲקִיב"א סִי' כ"ג ד' י"ח ע"ד [ד"ה מ"ש] לְחַלֵּק בֵּין בִּיטוּל לְהַפְּקָר דְּבִיטוּל דְּלֹא מְהִינֵי הַאֲמִירָה שְׁבַפִּיו הוּא דְּחִיּוּשִׁינוּן לְמַה שְׁמַלְבוּ לֹא כֵּן בְּהַפְּקָר גְּמוּר דְּאִזְ אִמְרִינוּ דְּבָרִים שְׁבַלְבֵי אִינָם דְּבָרִים

ועי"ש [בד"ה ובתחילת] מה שכתב על הביטול אי מהני למה שסבר שמכר כדין דיש לומר פינון שאמר כל חמירא דאיכא ברשותי ואיגלאי מילתא שגזו ברשותו הרי הוא בכלל הביטול ולפי הנראה לזה נתפגן הרב השואל בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תננינא ח"ד סי' י"א באחד שאמר לו בן תורה שאין צריך למפור המאלץ לנכרי ולא מכר אבל הפקיר בפני עדים בפירוש לא פההמון שאומרים כל חמירא ורצה לסמוך על בעל העיטור פינון שפכר ביטלו וכתב על דבריו דלא שינה פאן ביטול דכיון דהלמדן אמר לו שאין צריך מכירה לא היה דעתו על זה כלל עי"ש ועיין לעיל בסי' זה אות ה' וז"ל הגאון חתם סופר בסי' קי"ט [בד"ה אף אם מפורש] אם מכר ואחר כך ביטל יש לומר פונתו כל חמירא דאיכא ברשותי אפילו בסוף העולם והוא לא ידע הפל יהיה הפקר ואם פן זכה בהחמץ ממה נפשך אי מכירה מעליא הרי הוא שלו ואם לאו הרי זכה מההפקר וכן מצאתי סברא זו בבאר יעקב ד' כ"ה סוד"ה אמנם עכ"ל: ונראה דהגאון מוהרש"ז אינו מבין פן בדעת הרב משאת בנימן אלא אף אם אמר בלשון הפקר כל שדעתו לחזור ולזכות בו אינו חשוב הפקר כלל שהרי בסי' תל"ד אות ז הזקיק לומר ליהוי הפקר פעפרא דארעא ובכל זאת כתב בהלכות מכירת חמץ הנ"ל דאם לא נמכר פדת עובר בכל יראה ואם לא היתה פונתו אלא לפי הגוססא שאין מזכירים הפקר אלא לביטול וליהוי פעפרא דארעא היה לו לפרש דלגוססא דליהוי הפקר אינו עובר בכל יראה אף אם לא מכר פדת וכן מתבאר מדבריו בסי' תמ"ה אות ב' ובקונטרס אחרון שם אות א' דאפי' מפקירו הפקר גמור צריך שלא תהיה דעתו לחזור ולזכות בו [ועיין מה שרשמתי בזה לקמן אות י"ז] והרב פרי מגדים סי' חת"ם באשל אברהם ס"ק ח' כתב על דברי המשאת בנימן שהם קילורית לעין וביאר בפונתו דאם מוציא ומרשותו ומפקירו הוי הפקר גמור דאזלינן בתר מה שהוציא מפיו ולא משגחינו במה שבלבו ואם לא הוציא ומרשותו אף אם מפקיר בפיו פינון שבלבו בל עמו אף אם אמר בשעת הפקרו שאינו רוצה לעולם שיקנה לו חצירו קונה לו חצירו אחר רגע מאמירתו פינון שדעתו עליו וכו' עי"ש שהביא ראיה מהירושלמי דשביעית דכשמוציאו מרשותו הוי הפקר גמור אף אם פונתו לחזור ולזכות בו ובזה השיגו הרב בית שלמה כמו שכתבתי לקמן אות י"ז אות קטן יו"ד עי"ש ועיין בעיקרי הד"ט סי' י"ז אות ו' (ד"ה כתב) שהביא בשם מנח"י סי' ע' דאמירת כל חמירא מהני כמו שכתב המ"ב סי' ט"ן עכ"ל והנה המעשה שבמנח"י היה שלא נמכר החמץ רק שהבעל הבית סמך על שציונה לשליח שימכור ולא מכרו והיינו טעמא דמהני משום דגילה דעתו דאינו רוצה לזכות בו אבל מי שדעתו על החמץ כבר כתב המשאת בנימן בסי' ח"ן דלא מהני וכתב שם שהמנח"י מסכים עמו עי"ש גם בשו"ת בית שלמה סוף סי' ס"ב כתב לענין דינא סניף דביטל בודאי לא מהני ובשגם דכבר האריך בתשו' פנ"י וכל האחרונים נמשכו אחריו דהחמץ הזה אינו בכלל הביטול פינון דדעתו לזכות בו אחר הפסח ובביטול הפקר בעיניו דוקא פיו ולבו שוין וכו' והשיג על מה שכתב הפרי מגדים דלא בעינן בביטול פיו ולבו שוין עי"ש ובסי' ס"ו קרוב לסופו ובסי' ע"ב כתב על סברת הרב תבואת שור דמכירת חמץ הוי הערמה בדרכנו לפי שביטל אבל בר"ן ריש פסחים מבואר שאם אינו גומר בלבו וכו' אינו פלום אף מן התורה וידוע שחמץ רב קנה אינו מבטל בלבו לגמרי וכן כתב המשאת בנימן סי' ח"ן ובחנם תמה עליו הנו"ב סי' ח"י וי"ט שדברי המ"ב הם דברי הר"ן וכן כתב הרשב"א סי' ע'.

והאריה בזה הפנ"י סי' י"ד [נעיין בס' זכרון פהונה ד' ד' ע"א ובד' ה' ע"ג הובא קצת לקמן סי' ח' אות ח' בד"ה שוב]: ובשו"ת הרב רמ"ץ סי' כ"ד פתב ליישב דברי המ"ב דאף דבעלמא דברים שבלב אינם דברים יש לומר שסובר המשאית בנימן כמו שפתב הרמ"א בח"מ סי' ז"ר לחלק בין מקר למתנה דמתנה הויין דברים אם פן ביטול חמץ שהוא מטעם הפקר יש לומר דדומה למתנה ואף שיש לומר פיון דהביטול הוא להפקיע את האיסור דומה למקר דמקבל מעות מכל מקום אינו פשוט לומר פן ולהקשות על המ"ב ועוד פתב ליישב כמו שיישב הנו"ב בס' י"ט ורחיב להסביר ומסיק באות ג' דדברי המ"ב נכונים דביטול שלנו אינו מועיל דהוי פטובל ושרץ בידו שדעתו בל עמו ועוד מטעם חצירו קונה לו שלא מדעתו כמו שפתב המשאית בנימן עיש"ב.

והרב חתם סופר בס' קי"ד [בד"ה אמנם] אחר שהסביר ענין הביטול פתב ולזה נתפונן בשו"ת מ"ב סי' ח"ן ובשו"ת תוה"ש סי"ו נדחק ובנב"י שפך סוללה והאמת כמו שפתבתי ועי' הרע"ב ותוי"ט ריש פסחים ד"ה בודקין עכ"ל ובאמת בהרבה תשובות עושים מזה עיקר גדול לומר דאחר הביטול אינו עובר בבל יראה אף לפי מה שרשמתי מתבאר דאין לסמוך כל פך על לשון הביטול ואף אם אומר בהנפסח ליהוי הפקר אינו פשוט דמועיל שלא לעבור בבל יראה ועל כל פנים נדאי דהנכון הוא לומר פנוסחא זו ליבטיל וליהוי הפקר ומצאתי בס' רינון יצחק [פירוש להגדה] בתחלת הספר שהאריה מאד בענין זה בכל דברי קמאי ובתראי וחולק על כל המחמירים ונמשכים אחר דברי הגאון משאית בנימן ומראה [לפי דעתו] שכל דברי המ"ב דחויים אין להם שורש וענף עי"ש ואני הדידוט כמעט שעברתי על דבריו ראיתי שיש לפקפק מאד בכל דבריו אף פי בא לו בארובה ומאריה טרחא לא אוכל לעמוד ולבאר היטב מה שיש להשיב על דבריו ועל כל פנים מה שפתב בסיום דבריו דראוי לכל מורה להזהיר ההמון לומר פל חמירא וכו' ליבטיל וליהוי הפקר אפי' בביטול הלילה דבריו נכונים שפן ראוי להורות: ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא ג' ח"ג סי' מ"א ד' ל"ד ע"א פתב דכל האחרונים דחו דברי המשאית בנימן אבל ביאור דבריו דאם באמת יבטל בלבבו בלי ערמה מועיל וזה מצות ביטול מן התורה אבל כשחז"ל תקנוו ביעור וכשאינו מבערו על פרחין שאינו מבטלו בלב שלם רק שינצל מהביעור ולכן לא מהני ביטול פיון דאין לבו עמו ומבטל על מנת שיזכה בו ואין לה הערמה גדולה מזו כמו שאמרו בירושלמי למפקיר חמצו וכו' עי"ש וגם במהדורא קמא ח"ג סי' ר"ך פתב ובאמת המ"ב פתב דלא מהני ביטול כל שדואג על ביטולו ואף שאחרונים תמהו לע"ד דבריו נכונים מאד וכו' ושנה ושלש שדברי המ"ב נכונים עי"ש גם בשו"ת אגודות אזוב מדברי סי' י"ג ד' ה' [ד"ה והנה] פתב לפקפק על מה שהתירו בסבור שמכר לפי שביטל דלפי מה שהאריה בשו"ת פנ"י לקיים הגירסא דביטול לא מהני לחמץ דוע אם פן חמץ זה אינו מועיל ביטול פלל ואדרבא במה שמכרו מכונן שלא לבטלו שהרי נהנה במכירתו קודם איסורו וכו' עי"ש ועמ"ש בזה בס' עלי זית סי' כ"ב בהג"ה: עתה נדפס קונטרס חמישי מקובץ יגדיל תורה והובא שם בס' ל"ה דברי רב גדול בדורנו יצ"ו אשר פלפל בתקמתו בעניינים אלו אם יש לפקפק על הביטול הזה שאומרים פל חמירא וכו' לפי שאין לבו שלם בזה או נאמר דברים שבלב אינם דברים וכיון שאומר בפה מלא שמבטלו לא נחוש על מה שבלבו ואחר שהביא דברי הפוסקים המדברים בענין זה ונשא ונתן בדב"ק הוא העד מעיד בגדלו שהמנהג לומר פל

חמירא וכו' ליבטיל וליהוי הפקר וכו' וכתב ב"ד ע"ו ע"ד ומעתה יצא לנו דבר חדש לנו שאומרים פל חמירא ליבטיל וליהוי הפקר אם פן הפקר ממש הוא ולא איכפת לן להערמה דלב וכמו שפתיבתי ואם פן בשגג על הביעור יש לעשות סניף להקל לדעת האומרים דשגג על הביעור מותר: ובמה שפתיבתי למעלה לענין ביטול אי מהני להחמין שמוכרים להנכרי ואם יש לחלק בין מכר ואחר פה ביטול לביטול ואחר פה מכר פתיבתי קצת בזה לקמן באות מ"ה עי"ש: גם בעיקר הביטול אם צריף להיות קודם המכירה או אחר המכירה עיין לקמן סי' ט' אות י"ד מה שרשמתי בזה בס"ד: וילענין הביעור דכתב הרמ"א בס"י תל"ד סעיף ב' שצריף לשרוף החמין קודם הביטול של יום פדי לקיים מצנת שרפה בשלו שמע הגאון מוהר"ם שיק [בסי' רי"ד] מקשים דלפי מה שפתיבתי הר"ן בריש פסחים דהביטול הוא מטעם הפקר ואף דבעלמא לא מהני הפקר פי האי גנונא הקא שאני הואיל ואינו ברשותו וכו' אם פן אין ההפקר הזה מועיל אלא בשעת האיסור חמין וכן פתיב בנודע ביהודה קמא סי' י"ט שאין הביטול שהוא במקום הפקר חל אלא בשעת איסורו ואם פן כששורף קודם איסורו אף אם הוא אחר הביטול עדין הוא שלו ומקיים מצנת שריפה בשלו והאריף הגאון המחבר ליישב קושיא זו עי"ש: ז) חטה שנמצאת בתרנגולת בחול המועד פסח אם צריף לברף על ביעורה נסתפק בזה הרב מחזה אברהם ד' קס"א ולא נמצא סיום דבריו לידע מסקנתו פן כתב בס' זכרנו לחיים במערכת חמין אות ט' ונראה פשוט שאינו מברף כמו שביאר הג' מוהרש"ז בש"ע שלו סי' תמ"ו אות ד' עי"ש ובסי' תמ"ב אות ג': ובעיקר ברפת הבדיקה אם לא ברף קודם הבדיקה אם רשאי לברף אחר גמר הבדיקה שהאריכו רבני האחרונים בריש סי' תל"ב וגם בדרף פלל על פל הברכות אם לא ברף עליהן עובר לעשייתן שהוא מחלוקת הראשונים דעת הרמב"ם בפרק י"א מהלכות ברכות דאחר שפבר גמר המצוה לגמרי אינו מברף פלל והגהות אשרי בשם האור זרוע פתיב דאף אחר גמר פל המצוה רשאי לברף סמוף לה מיד ונחלקו רבני האחרונים בכמה מקומות בפסק ההלכה אם לתפוס פהרמב"ם או פריינו האור זרוע האריף בענין זה ידידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו בספרו הפהיר אלה המגן בס"י כ"א בדברי פל רבני האחרונים בחריפות ובקיאיות והעלה לדבר ברור דהעיקר לדינא כמו שפסקו הגאונים שפתי כהן ביו"ד סי' י"ט וסי' כ"ח ותבואת שור דאחר גמר עשיית המצוה אין לברף דספק ברכות להקל וכן בבדיקת חמין אם לא ברף קודם הבדיקה או בשעת שריפת חמין לדעת הרבנים טורי זהב ומגן אברהם שוב אינו רשאי לברף אחר השריפה גם הגאון מוהר"ם שיק בחלק א"ח סי' כ"ט האריף בדין זה ומסקנתו דהוי ספיקא דדינא וצריף להוציא עצמו מידי ספק וכמסקנת התבואת שור: ח) מצא חמין ביו"ט כופה עליו את הפלי נחלקו הפוסקים בס"י תמ"ו אם הדין פן בחמין שנתחמץ ביום טוב שלא הנה בכלל הביטול והספמת הפוסקים נראה דבמקום שאין מנהג ידוע יש להחמיר דגם חמין שלא הנה בכלל ביטול כופה עליו את הפלי עיין להרבנים מג"א ופרי חדש וחק יעקב וש"ע הרב מוהרש"ז וכל החונים על הש"ע ולהרב חכמה ומוסר ד' ק"ע אות ס"ז וראיתי למרן חיד"א בברפי יוסף שם שהביא מה שפתיבתי הרב בית חדש בתשובה סי' קכ"ד דקמח שנתחמץ בפסח שרוף ביומו תקף אפילו ביום טוב ראשון אבל תבשיל שנמצא בו חטה ישנה עד חול המועד ולא שרפנו אף ביום טוב שני ואם נמצא חטה בתבשיל בשביעי של פסח ישליכנו לנהר כמו שהוא בלא פירור דביום אחרון ישנהו עד

הלילה ואז מותר אף באכילה אבל המוצא חמץ ביום טוב יכפה עליו פלי אפילו מצאו ביום ז או ביום ח' ולמוצאי יום טוב אחרון ישלפנו והנה הרואה יראה שגם בספרו בית קדש פתב פן בסוף סי' תמ"ו [ד"ה פסק] והיגנו משום שסובר פדעת הפוסקים דחמץ שלא ביטלו יכול לשוןרפו וכתב שפן נוהגים העולם וכבר הרב מגן אברהם הביא דבריו שפבית קדש וכתב דנקיטיגו דגם חמץ שלא היה בכלל ביטול כופה עליו את הפלי ומרן חיד"א בברכ"י הג"ל לא ראה דבריו ולא דברי הגמן אברהם ושאר המחברים הנז"ל המדברים בענין זה ואינו מן התימה שפבר התנצל על פיוצא בזה במודע לבינה שפראש ס' ברפי יוסף אף על הרב זכור לאברהם יש להרגיש גם מקום ללו"ן שהעתיק דברי הברכ"י בשתיקה כיעי"ש ולא עיין בדברי הפוסקים באותו פרק באותו מקום ומשם באר"ה דבמקום שאין מנהג אין לנו אלא כופה עליו את הפלי וכן דעת הג' מוהר"ן טריביטש בקונטרס קובץ על יד בפרק ג' מהלכות חמץ דין ח' ולמד פן מדברי הרמב"ם והשיג על מה שפתב בברפי יוסף בשם תשו' הבית קדש עי"ש: ט) אם נזכר בערב פסח אחר חצות שיש לו חמץ ולא ביטלו מקודם ועתה אינו יכול לבטל שפבר הגיע זמן איסורו דאורייתא ולפניו למול את הבן או מצנה אחרת דאורייתא שזמנה עוברת דעת הרב מגן אברהם בסי' תמ"ד סקי"א דיעשה ביעור חמץ אף שהמצנה האחרת נדחית לגמרי משום דעשה דתשפיתו חמיר דכל שעמא עובר עליו וכו' [במג"א פתוב מתחלת שעה ששית ועי"ש פינד אפרים וק"ל] וכן דעת הרב פרי קדש והוסיף לומר דאפילו בספק חמץ הדין פן ומה שכתב הרב אפי זוטרי דמה שכתב במג"א וכ"מ ברמב"ם הוא טעות סופר שפרי הרמב"ם העתיק המשנה פצורתה וצ"ל וכ"מ ברש"י והיגנו ממה שכתב רש"י הטעם משום דמדאורייתא בביטול סגי משמע דאחר זמן איסורו מבער החמץ עי"ש עמו הסליחה דלי הדל אין מדברי רש"י הכרח להיכא דליכא שהות לקיים המצנה אחר פה דאפילו הכי יבער ויבטל המצנה דהא רש"י יהיב האי טעמא להיכא דיש שהות ודייקיגו מיגיהא הא אם אינו יכול לבטל ויש שהות יבער אבל בליכא שהות אין הכרח ומה שכתב דטעות סופר הוא במג"א שפרי הרמב"ם העתיק המשנה פצורתה תמיהני איה פתב פן שפרי שגו חכמים בלשון המשנה ההולך לשחוט את פסחו וכו' ולא הוזכר מתי יצא והולך והרמב"ם פתב מי שיצא מביתו קודם שעת הביעור לעשות מצנה וכו' הרי שאין לשון הרמב"ם פלשון המשנה ומזה דייק הרב מג"א דדוקא פשיצא קודם זמן הביעור הא אם יצא אחר זמן הביעור דליתיה בתקנתא לבטל חוזר וכמו שפיאר בכונתו הרב פרי מגדים באשל אברהם עי"ש וגם הרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל שם אות ט"ז פתב פדעת המג"א אף הרבנים מחצית השקל ומגן האלף מפקפקים על דברי המג"א דהרי גם מילה עובר בכל שעה עי"ש וגדול בדורנו הגאון נצי"ב בס' העמק שאלה [פי' על השאלות] בשאלתא ע"ד אות ו' פתב דרעק"א בפירושו על משניות הספים לדעת הרב אה"ע שחולק על המג"א ומני"ר נ"י הוכיח מדברי השאלות שם דכיון שהגיע זמן שאינו יכול לבטל מדאורייתא חייב לבער וכדעת המג"א עי"ש ב וכבר קדמו בזה הג' ישועות יעקב בסי' תמ"ד עי"ש ומקורב השגתי ס' בית מנוחה על הרמב"ם והוא חידושי רבינו מנוח עם חידושים מרב גדול בדורנו מוהר"ר שמעון יצ"ו אבד"ק אונגראן וראיתי שם בפרק ג' מהלכות חמץ שדקדק הרב יצ"ו מדברי הרבנו מנוח שסובר פדעת הרב מג"א הג"ל והביא מה שהרב אבן העזר חולק עליו והרבה להשיב על דבריו והעיקר פדעת המג"א

עי"ש ובשיטה זו אָזיל הגאון עמק הלכה בהלכות פסח סי' קכ"ו במה שנתלקו הפוסקים בישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל אחר ולא קבל הנפקד אחריות אם עובר הנפקד ככל יראה והעלה פדעת הסוברים דעובר הנפקד וסיים ונפקא מינה מזה לענין ברכה ועוד נפקא מינה בהולף למויל את בנו וכיוצא ונזכר שיש לו חמץ פזה דחייב לחזור וכאן לא מהני ביטול דלאו ש'לו הוא ודאי עכ"ל הרי שכתב שפיון שאינו יכול לבטלו חייב לחזור לבערו ומשמע ודאי אף אם המצנה תהיה נידחת שוב ראיתי שם בסי' ק"ל שעמד לבאר במי שהולף לדבר מצנה אחר חצות ונזכר שיש לו חמץ בביתו אם צריך לחזור לביתו לבער ויתבטל מהמצנה אם צריך לחזור ולבער ועל זה הביא מתניתין דההולף לשחוט את פסחו וכו' אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצנתו יבער ואם לאו מבטלו בלבו דמשמע שאם הוא אחר זמן איסורו שאינו יכול לבטל צריך לחזור ולבער והקשה מאי אולמא דעשה דתשביתו מעשה דפסח ומילה ואדרבא אינהו חמירי דאית בהו פרת וכתב שפפאן הוכחה ברורה לדברי הרמב"ם בשלישי מהלכות חמץ דמשש ולמעלה אם מצא חמץ בביתו שלא ביערו ולא ביטלו עובר בעשה ולא תעשה והראב"ד השיגו וכו' והביא מה שפירש הרב המגיד בכונת הרמב"ם שגם הוא מודה דאינו עובר בלא תעשה אלא דכינן דאינו מועיל אז ביטול ממילא יעבור ככל יראה ושהגאון נודע ביהודה במהדורא קמא אין דעתו נוחה לפרש פן וכו' ומסכים פנותיה ולא מטעמיה וכו' ומסיק דההולף לדבר מצנה צריך לחזור לביתו ולבער דהוי עשה ולא תעשה כדמוכח ממתניתין דההולף לשחוט את פסחו דדוקא כשיכול לבטלו אינו חוזר לבער אבל אחר שש שאין ברשותו לבטלו צריך לחזור ולבער דהוי עשה ולא תעשה כדכתב הרמב"ם אלו תורף דב"ק והוא מסכים לדברי הרבנים הנ"ל וחיידוש הוא שלא הזכיר דבריהם בענין זה ואם היה רואה דבריהם פמנומה לי שלא היה כותב לראיה ברורה לדעת הרמב"ם דבערב פסח עובר בעשה ולא תעשה דהא על קושיתו דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה יש לומר כמו שכתבו הרבנים הנ"ל דעשה דתשביתו חמור שעובר בכל עשה ואם אין דעתו נוחה בדבריהם היה לו להביא דבריהם ולדחותם: ובמה שמתבאר מדברי הרבנים הנ"ל דאין מועיל ביטול אחר זמן איסורו עיין לקמן באות י"ז [בד"ה וכתב עוד הגאון] מה שהבאתי בזה בשם הגאון קצות החשן: יו"ד) בערב פסח אחר חצות עד הלילה אם עובר ככל יראה או דוקא בעשה דתשביתו ואי קנסוהו רבנן משום עשה דתשביתו ארשום פה בס"ד הספרים אשר ראיתי שפדברים בזה עיין להרבנים חק יעקב וערוך השלחן בריש סי' תמ"ג חיי אדם בהלכות פסח בקונטרס נשמת אדם סי' א' שאגת אריה סי' ע"ט שואל ומשיב מהדורא ג' ח"א סי' ק"א מקיר חיים בסי' תל"ה בחידושים נודע ביהודה בתניינא סי' ס"ג גאות דשא ריש סי' ט"ל והרב פרי מגדים דבר בקדשו בכמה מקומות עיין באשל אברהם ריש סי' תמ"ג ובסי' תמ"ח אות ב' נאות ג' ובסי' תל"ה [בד"ה תשובה] ובמשבצות סוף סי' תמ"ח אות ג' וסי' ת"מ [בד"ה ונוראות] ובפתיחה הפוללת להלכות פסח בחלק הראשון פרק א' אות ו' ואות ז' ועיין בתפארת ישראל פירוש המשניות בפרק קמא דפסחים משנה א' ושם בהלכתא גבירתא במשנה ד': והנה באשל אברהם סי' תמ"ח הנ"ל כתב דבתשובת פני יהושע סי' י"ב וי"ד נשאל במי שלא מכר החמץ ונזכר אחר שש שעות וציונה לו שישלף החמץ להפקר ברשות הרבים בפני נכרים אוהביו ומסתמא הם יקחוהו ונתזירוהו לו אחר הפסח והצריך עיון שפראה מדבריו דכל שאינו עובר ככל

יִרְאֶה לֹא קִנְסוּהוּ לְאַסְרוּ אַחַר הַפֶּסַח וּמִכַּמָּה פּוֹסְקִים נִרְאֶה דָּגֵם מִשׁוּם עֲשֵׂה קִנְסִינוּ עִי"ש וְלֹא גִילָה לָנוּ מִי וּמִי הַפּוֹסְקִים שְׁפוֹבְרִים דְּמִשׁוּם עֲשֵׂה לַחֹד קִנְסִינוּ וְשֵׁם בָּאוֹת ג' תֶּפֶס כֵּן דָּאֵף מִשׁוּם עֲשֵׂה קִנְסוּ וְכֵן בְּרִישׁ סִי תמ"ג כְּתִב דְּגַר שְׁמַת עָרֵב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת דְּנִכְסִיו הֵן הַפֶּקֶר אֲסוּר אַחַר הַפֶּסַח מִשׁוּם שְׁעֵבֵר הִגֵּר בַּעֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ וְכֵן כְּתִב בְּפִתְיָהּ הַפּוֹלְלָת בָּאוֹת ז' הַנּוֹ"ל עִי"ש וְאֲנִי הִקְדִּיֹּט כְּתִבְתִּי מֵאֵז לְצַדָּד בְּדַעַת הָרֵב פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ בְּמָה שְׁהִבִּיא בְּשִׁמוֹ הָרֵב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה בְּסִי תמ"ח וְשׁוֹבֵר דְּבַעֲרֵב פֶּסַח עַד הַלִּילָה עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאֶה עֵינָן לְקַמֵּן בְּרִישׁ סִי ח' [אוֹת א' ד"ה וְהִנֵּה אִם הִיתָה וְכו'] וְנִדְפֶס בְּשַׁדִּי חֲמַד ח"א בְּחֻלְק דְּבָרֵי חֲכָמִים סִי ק"ו] וְכְתִבְתִּי כֵּן קוֹדֵם שְׁרָאִיתִי דְּבָרֵי הָרֵב פרמ"ג שְׁמִינִיחַס אֵלָיו שְׁפוֹבֵר דְּמִשׁוּם עֲשֵׂה לֹא קִנְסוּ רַבָּנָן וְכֵן דַּעַת הָרֵב חֵי אָדָם בְּנִשְׁמַת אָדָם שֵׁם [בד"ה וְאִמְנָם] דְּלֹא קִנְסוּ מִשׁוּם עֲשֵׂה וְהָרֵב קֵהֵל יְהוּדָה בְּסִי צ"ט ס"ה ד' י"ט ע"א [בד"ה ומ"מ] הִבִּיא דְּהַרְשֵׁב"א בְּפֶרֶק הַנִּזְקִין כְּתִב בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּבִאֲסוּר עֲשֵׂה לֹא גָזְרוּ שׁוֹגֵג אֲטוּ מִזִּיד וְאִין בְּיָדֵי חִידוּשֵׁי וְאִין בְּיָדֵי חִידוּשֵׁי הַרְשֵׁב"א לְגַטִּין וּמִדְּבָרִים אֵלּוּ מִשְׁמַע דְּבִמְזִיד מִיָּהָא קִנְסוּ אַף מִשׁוּם אֲסוּר עֲשֵׂה וּלְפִי מָה שְׁכַתֵּב רַבִּין חֲסִידָא בְּאַרְעָא דְּרַבָּנָן אוֹת תְּקַנָּא קִנְסוּ דְּקִנְסוּ רַבָּנָן לְמַאֲן דְּעֵבִיד אֲסוּרָא לֹא דְּוָקָא דְּעֵבִיד אֲסוּרָא דְּאוֹרִינְיָתָא אֵלָּא אַף דְּעֵבִיד אֲסוּרָא דְּרַבָּנָן קוֹנְסִין כְּדִאֲמַרִּינוּ בְּשִׁלְהֵי פֶרֶק הָאֲשֵׁה שְׁלוֹם וְקִמָּא לֹן הִלְכָה פְּרַבִּי עֲקִיבָא מִחֲבֵרוֹ עכ"ל.

מִסְתַּבְּרָא דְּאֲסוּר עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה לֹא גָרַע מֵאֲסוּר דְּרַבָּנָן וְקוֹנְסִין אֵלָּא דְּמָה שְׁנִרְאֶה מִדְּבָרֵי שְׁפוֹתֵב כֵּן בְּכוֹלֵל כָּל אֲסוּרֵי דְּרַבָּנָן שְׁקוֹנְסִים עֲלֵיהֶם נִרְאֶה דְּלֹא יִתְכַן לֹמַר כֵּן נִהְרִי בְּמֵאֵי דְּקָמָן [חֲמַץ שְׁעֵבֵר עֲלֵיו הַפֶּסַח] כְּתִבוּ הַפּוֹסְקִים בְּכַמָּה עֲנִינִים לְהַתִּיר מִשׁוּם שְׁלֹא עָבֵר אֲסוּר דְּאוֹרִינְיָתָא וְעַל כָּל פְּנִים נִרְאֶה דְּלֹא נִפְלְאֵת לֹמַר דְּמִשׁוּם עֲשֵׂה קוֹנְסִין אֵלָּא שֵׁישׁ לְדַחּוֹת דְּאֶפְשָׁר דְּלֹא כְּתִב הַרְשֵׁב"א בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּקוֹנְסִין מִשׁוּם עֲשֵׂה אֵלָּא הִכָּא שְׁעֵבֵר בְּקוּם עֲשֵׂה אֵלָּא שְׁמָה שְׁעֵבֵר עֲלֵיו אִינוּ לֹא אֵלָּא לֹא הִבָּא מִכָּל עֲשֵׂה שְׁהוּא אֲסוּר עֲשֵׂה וְכִינָן שְׁעֵבֵר בְּקוּם עֲשֵׂה קוֹנְסִין אוֹתוֹ אֲבָל עֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ שְׁעוֹבֵר עֲלֵיו בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה יִתְכַן לֹמַר כְּדַעַת הַרְבָּנִים הַנּוֹ"ל דְּאִין קוֹנְסִין עֲלֵיו וְכֵן דַּעַת הַגָּאוֹן שְׁאֲגַת אַרְיָה בְּרִישׁ סִי ע"ט דְּדוֹקָא מִשׁוּם לֹא דְּבֵל יִרְאֶה קִנְסוּ וְלֹא מִשׁוּם עֲשֵׂה דְּהַשְׁבָּתָה דְּהוּא קִיל לְגַבִּי לָאוּ: גַּם הָרֵב רֵאשִׁית בִּיפּוּרִים בְּסִי ה' [בד"ה וְהִנֵּה מָה שֵׁישׁ] הִבִּיא מָה שְׁחַדֵּשׁ הָרֵב נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיָנָא סִי ס"ג דְּמִשְׁשׁ שְׁעוֹת וּלְמַעְלָה עַד הַלִּילָה אַף שְׁאִין הִישְׁרָאֵל יְכוֹל לְמִוְכְרוֹ מִכָּל מְקוּם הַנְּכָרֵי יְכוֹל לְזַפּוֹת בּוֹ בְּמִשְׁיכָה לְרִשׁוֹתוֹ פְּזוּכָה מִן הַהַפֶּקֶר וְכו' וְאֵז אִין הִישְׁרָאֵל עוֹבֵר בְּפֶסַח בְּבֵל יִרְאֶה וְכו' וְסִיִּים וְאִם כֵּן לְמֵאֵי דְּקִינְיָמָא לֹן דַּעַד הַלִּילָה לִיכָּא בֵּל יִרְאֶה אֵלָּא עֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ וּבַעֲשֵׂה לֹא מְצִינוּ שְׁקִנְסוּ חֲכָמִים לְאַסְרוֹ בְּהַנָּאָה אַחַר הַפֶּסַח וְכֵן הוּא בְּשִׁאֲגַת אַרְיָה סִי ע"ט וְאַף שְׁפִשׁוּט שְׁאִם בָּא לְשִׁאוֹל בְּעָרֵב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת מוֹרִין לוֹ לְבַעֲרוֹ מִשׁוּם עֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ מִכָּל מְקוּם אִם לֹא שְׁאֵל וְעָבֵר הַפֶּסַח אִין מוֹרִין לוֹ לְבַעֲרוֹ וְכו' וְהִבִּיא שֵׁישׁ מִן הָאֲחֵרוּנִים שְׁחוֹלְקִים בְּכָל זֶה וְגַם הַזְּכִיר דְּבָרֵי הַפְּרַמ"ג עִי"ש בְּגוֹף דב"ק וְהָרֵב בֵּית שְׁלֵמָה בְּסִי ס"ד כְּתִב הַסְּפִימוֹ הַנוֹדַע בִּיהוּדָה וְשִׁאֲגַת אַרְיָה וְכַמָּה גְּדוּלִים כָּל שְׁלֹא עָבֵר עַל בֵּל יִרְאֶה לֹא קִנְסִין ר' שְׁמַעוֹן וּמִתָּר אַחַר הַפֶּסַח: וּבְסִפֵּר יֵד יוֹסֵף לְהָרֵב מוֹהַר"י דִּיִּיטְשׁ בְּסִי ל"ב [בד"ה וְנִזְכַּרְתִּי] כְּתִב שְׁבַתְּשׁוּבַת רַבּוֹ בְּסִפְרוֹ הַנִּכְבָּד סִפֵּר יְהוֹשֻׁעַ בְּפֶסְקִים סִי ט"ז חֲדַשׁ הִיתָר דָּאֵף שְׁלֹא נִמְכַר הַחֲמִץ מִכָּל מְקוּם כִּינָן שְׁבָא עָרֵב פֶּסַח אַחַר שֵׁשׁ נִאָסֵר בְּהַנָּאָה וְאִינוּ עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאֶה עַד הַלִּילָה וְדָבֵר

הנאָסר בהנאָה הוי הפּקדן ואם פּוּ קנה הנכרי אחר שיש מן ההפּקדן ותו לא קנסוּן לאָסרוּ אחר הפּסח וכתב על דבריו ונאָני חוכהּ בהיתר זה יען ראיתי בתשובת ב"א האו"ח סי' ל"ד העתיק דברי רבינו בעל פ"י בתשובתו שכתב בזה"ל וגם מצד שהעכומ"ז זכה מן ההפּקדן ומיקרי חמצו של עכומ"ז לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה דאפשר תכף אחר שיש חל האיסור ונעשה הפתוב פאילו הם ברשותו נמצא דמיקרי חמצו של ישראל וחיוב לשון רפ"ו ומאן ימר דזכית העכומ"ז יפקיע האיסור שבו מקנס חכמים הואיל ועבר עליו עכ"ל הפ"י ולמדנו מדבריו דב"י שינו גם בע"פ ואם פּוּ פּוּר חל עליו קנס חכמים וזה מתנגד לדעת הנו"ב קמא סי' כ' שהחליט בפשיטות דקנס חכמים לא חל רק במיפק יומי דפסחא עכ"ל הנה מה שכתב דלמדנו מדברי הפנ"י דבל יראה שינו גם בערב פסח נראה שאין פונתו לומר שגם בערב פסח עובר בבל יראה אלא פונתו לומר דאינו מועיל מה שבערב פסח אין בו בל יראה פי אם עשה ומשום עשה לא קנסו שהרי קשנכנס פסח חל עליו איסור בל יראה ואין זכית הנכרי מפקיע האיסור פּוּ נראה לדחוק בכונתו פדי שלא יהיו דבריו היפך ממה שכתב הרב פרי מגדים בשמו שנראה שסובר דבערב פסח אינו עובר בבל יראה וצריך לומר עוד דמה שכתב בשמו הרב פרמ"ג הוא שפן פתב בתחלה אבל בסוף דבריו לא סמך על זה להתיר משום דאף שבאמת דעתו דמשום עשה לא גזרו מפל מקום אינו ברור לומר דאינו עובר פּוּר פּוּר בבל יראה דיש לומר דזכית הנכרי אינו מפקיע האיסור ועבר על בל יראה בימי הפסח ולכן חל עליו קנס חכמים לאָסרוּ בהנאָה: והרב נאות דשא בסי' ט"ל במי שהפקיד אצל חברו חמץ ובערב פסח שכח ונאנס ולא מכרו לנכרי אלא שחברו מכר חמץ שלו שהיה בחזר שהיה החמץ של המפקיד ומכר גם החזר להנכרי וכתב לצדד היתר דאף אם נזכר בתוך הפסח אין צריך לבערו לפי מה שכתב הפני יהושע ועוד הרבה מגדולי האחרונים דכל שלא עבר על בל יראה לא קניס ר' שמעון אף דעבר בעשה דתשביתו אם פּוּ אחר שיש שנאָסר בהנאָה מדאורייתא הרי הוא הפּקדן וכיון שהוא בחזר של הנכרי זכה בו הנכרי מדין חצר וכשהגיע פסח שהוא זמן בל יראה הרי אינו של הישראל ולא עבר על בל יראה ולא נאָסר אחר הפּסח [לפום ריהטא לא זכיתי להבין לפי המצאה זו למה הוצרך לדברי הגדולים שאמרו דלא קניס ר' שמעון משום עשה דאף אם נאָמר דגם על עשה דתשביתו קנסוּן ליה מפל מקום הרי זה לא עבר אף על עשה דתשביתו שהרי בזמן שראוי לחול העשה בו בפּרק נאָסר לו בהנאָה ואיסור ההנאָה וזכית הנכרי מההפּקדן באים כאחד] ושוב דחה צד היתר זה מפמה טעמים הן מצד דאינו ברור דמהני חצר לנכרי וכו' והן מצד שיש לומר דאינו מועיל זכית הנכרי מההפּקדן להפקיע איסור בל יראה וכו' והצריך עוד עי"ש דב"ק הרי מעיד בגדלו שהרבה מגדולי האחרונים סוברים דמשום עשה דתשביתו לא קנסו לאָסרוּ אחר הפּסח בהנאָה גם מדברי מרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' לק"ט ד' ד"ן ע"ג מתבאר שסובר דאף שעובר בעשה דתשביתו פּוּר שאינו עובר בבל יראה, אינו אסור אחר הפּסח וכן כתב בשו"ת אבן יקרה להגאון אבד"ק טשערנוויץ יצ"ו בסי' כ"א פריש התשובה דכיון שלא עבר אלא בעשה דתשביתו אינו אסור אחר הפּסח וכמו שכתב השאגת אריה בסי' ע"ט דמשום עשה דתשביתו לא קניס ר' שמעון וכן נראה מדברי הנודע ביהודה סי' כ' [לפי הנראה לא ראה תשובת הגאון נודע ביהודה שכתבנינא סי' ס"ג דהמענין שם ישר יחזה דהרי הוא כמבואר שפן דעתו דלדין דאיסור החמץ אחר

הפסח הוא משום קנס אם אינו עובר אלא בעשה דתשביתו לא קנסוהו רבנן] וסיים שאף שבתפרי מגדים ריש סי' תמ"ג סובר שגם משום עשה דתשביתו קנסו מפל מקום פיון שדעת השאגת אריה ונודע ביהודה אינה פן הני על כל פנים ספק דרבנן ולקולא [עי"ש בד"ה תבנא]: ובדעת רש"י בעיקר דין זה פתב הרב חק יעקב בריש סי' תמ"ג דמבואר להדיא שסובר דגם בערב פסח משש שעות ולמעלה עובר בבל יראה שפן כתב בבבא קמא ד' כ"ט ע"ב בד"ה משש שעות ולמעלה לעבור עליו בבל יראה וכו' הכריח הג"מ יצחק אייזיק חבר בהגהותיו שפ"ס דפוס רא"ם במסכת פסחים ממה שפירש רש"י שם בדרף יו"ד ע"ב דלאחר המועד דתנו במתניתין [יבדוק לאחר המועד] היינו משש שעות ולמעלה והתוס' שם בד"ה ואם לא בדיק פירשו דלאחר המועד היינו אחר הפסח וכתבו דמה שלא פירש פן רש"י הוא משום שסובר דהבדיקה היא כדי שלא לעבור בבל יראה כמו שכתב במשנה דריש פסחים וכיון דאחר הפסח אינו עובר בבל יראה לכו הוצרך לפרש לאחר המועד משש שעות ולמעלה [עיינן בציון לנפש חיה בפסחים שם ובנודע ביהודה תניינא סי' ע"ה] והצ"ע דמדבריו בפירוש המשנה בפרק תמיד נשחט ד' ס"ג ע"א ובמועד שלא לשמו חייב נראה בהקפד דאינו עובר בבל יראה עד הלילה ולי הדל לולא דברי רש"י שבת"ס קמא ה"ל הנה אפשר להשוות דברי רש"י שבפסחים דאף שפירש דלאחר המועד היינו אחר שש שעות אינו מוכרח שסובר שתכף אחר שש עובר בבל יראה דיש לומר דחייב לבדוק אז כדי שלא לעבור בבל יראה כליל פסח דרק לפרש לאחר המועד אחר הפסח לא יתכן לפי דעתו לפי שאחר הפסח אין באפשרות לעבור עוד בבל יראה ובקאמת שאחרי פתי נתי לבי לעינן בדברי המפרשים וראיתי שהגאון מוהרש"א על דברי רש"י הללו כתב מפרש בדעת רש"י דאינו עובר בבל יראה משש שעות עד הלילה עי"ש והוא חידוש שנעלמו דבריו מעיני הרב ה"ל [ועינן בנודע ביהודה תניינא סי' ז'] ומה שכתב רש"י בדרף ו' סוף ע"ב בהא דאמרינן דטעמא דצריף הבודק לבטל שמה ימצא גלוסקה וכו' וחס עליה לשרפה ומשהה אפילו רגע ועובר בבל יראה וצריף וכי משפח לה ליבטלה ומשני דילמא משפח בתר איסורא ולא מצי מבטל דמשמע דמתחלת זמן איסור דהיינו תחלת שבע עובר בבל יראה כפר כתב הרב פן המהבר שער אפרים בסי' ד' דהכי קאמר וחס עליה לשרפה עד שתחשוף ומשהה לה אפילו רגע וכו' והביא דבריו הרב לשון לימודים בסי' קס"ח ד' פ"ד [בד"ה וראיתי] והוא תירץ דסוגיא זו היא אליבא דרב ורב פוסק כר' יהודה בלפני זמנו דעובר בבל יראה וכו' עי"ש מה שפלפל בדברי רש"י במנחות פרק ר' ישמעאל ד' ס"ז ע"ב לפי דברי מוהרש"א בפירוש דברי רש"י דפסחים ה"ל ואין בידי ס' שער אפרים לראות אם הזכירו שיהרב מגדל עוז על דברי הרמב"ם בפרק ג' דין ח' הבין מפירוש רש"י בסוגיא דדרף ו' ה"ל [הבודק צריף לבטל] שסובר דמשש שעות ולמעלה עובר בבל יראה ועי"ש להרב מוהר"ן טריביטש בקובץ על יד שאחר שצינן דברי המג"ע ה"ל כתב דמדברי רש"י בפסחים ד' ד' נראה דעובר בבל יראה משש שעות אף ממה שכתב בפירוש המשנה בד' ס"ג נראה דאינו עובר בבל יראה בערב פסח וכמו שכתב התוספת יום טוב ולפי הנראה פונתו לדברי רש"י שם בד"ה בין לר' מאיר בין לר' יהודה דאיפליגו בהרחקה דעבוד רבנן חמץ אינו אסור מן התורה בבל יראה ובאכילה אלא משש שעות משעברו שש שעות כדי ליה לקמן מאד חלק ומלא תשחט על חמץ עכ"ל דמוכח דמשש שעות עובר בבל יראה ולפי דברי

הרב לשון למודים הנ"ל אפשר לדחוק דמשום דשאלת הש"ס היא לר' מאיר ולרבי יהודה לכן נקט רש"י בל יראה דמשמע ליה דגם ר' מאיר סובר בזה כר' יהודה דלפני זמנו בלאו או דאף אם ר' מאיר סובר כר' שמעון דלית ליה לאו בלפני זמנו מפל מקום נקיט רש"י תרי מיילי בל יראה אליבא דר' יהודה ואיסור אכילה גם לר' מאיר פן נוכל לדחוק שלא יהיו דברי רש"י סותרים למה שנראה מדבריו בדרף ס"ג [אחר זמן רב ראיתי מה שכתב הגאון נודע ביהודה בתניינא סי' ז' בזה עי"ש]: אמנם מפל מקום דברי רש"י מוקשים דסתר דידיה אדידיה ממה שכתב בבבא קמא ד' כ"ט הנ"ל והרפנים הנ"ל לפי הנראה לא ראו דברי רש"י הללו גם בנדרים ד' פ"ו ע"ב במאי דאמר רבא חמץ מפקיע מידי שיעבוד כתב רש"י דמשעהגיע שש שעות עובר הישראל בבל יראה ובל ימצא עי"ש אלא דמזה אין כל פה קושיא באשר נודע דיש מבוכה גדולה אם פירוש מס' נדרים הוא לרש"י כמו שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים בסי' ח' אות ד' ומקורב השגתי ס' יד יהודה [להגאבד"ק ראדחוב] על מס' פסחים וראיתי שם אמתניתין בדרף ל' נכרי שהלנה על חמצו וכו' [בדרף ס"ו ע"ד בד"ה ונהה] שכתב שבדברי רש"י בנדרים הנ"ל מפורש גם בערב פסח עובר בבל יראה שלא פדעת המ"מ שהביא המג"א בריש סי' תמ"ג וכו' ועוד כתב דמוכח מדברי רש"י הנ"ל שסובר שרבא פוסק בלפני זמנו כר' יהודה דעובר בבל יראה וכו' עי"ש ולפי הנראה בזה יש לדחות דאין הכרח מדברי רש"י דנדרים היקף ממה שכתב הרב מג"א לדידן דפסקינו כר' שמעון גם בלפני זמנו על דרף שכתב הרב לשון לימודים והרב תפארת ישראל [פירוש המשניות] בריש מס' פסחים באות ב' כתב דאין להכריח ממה שכתב רש"י בפסחים ד' ו' סוף ע"ב בד"ה דאמר ר' אלעזר וכו' להתחייב עליהן ובדרף ז' ריש ע"א בד"ה פיון וכו' עבר עליה שסובר דעובר בבל יראה משש שעות ולמעלה [כמו שחשב הרב בנו שם להוכיח פן] דיש לומר דלענין עשה דתשביתו כתב רש"י דחייב ועבר עי"ש ולי ההדיוט מה שכתב בכונת דברי רש"י שבדרף ז' דעובר דקאמר הוא בעשה הנה נכון אף מה שפירש דלהתחייב עליהן היינו משום עשה דתשביתו איני מבין איזה חיוב שייך בבטיול עשה דתשביתו דעל בל יראה יתכן ללקות אם עושה מעשה אבל אם אין בו לאו פי אם עשה אין שייך בזה שום חיוב ואולי פונתו שחייב מפת מרדות על שעובר באיסור עשה והוא דוחק וראיתי בס' מי שלמה בדרף כ"ג ע"ג והלאה שהאריכו הרבנים המחבר והמגייה יצ"ו בענין זה ולא יכלתי להתבשר בדב"ק לך נא ראה והרב ערוף השולחן בריש סי' תמ"ג עמד גם פן בסתירת דברי רש"י בפסחים ובבא קמא והאריף ליישב והביא דברי הירושלמי בפירק קמא הלכה ד' ר' יהודה אית ליה עשה ולא תעשה על ביעורו ובפירק חמישי נמי בהלכה ב' אמר ר"י מאי טעמא דר' שמעון כתוב אחד אמר לא תשחט על חמץ דם זבחי וכתוב אחד אמר לא תזבח על חמץ דם זבחי אחד הפסח בארבעה עשר אחד שאר כל הזבחים בחולו של מועד ומה ראית לרבנות בחולו של מועד ולהוציאן מן הארבעה עשר מרבה אני אותן בחולו של מועד שהוא בל יראה ובל ימצא ומוציא מארבעה עשר שאינו בל יראה ובל ימצא ואתיא כר' מאיר דאמר משש שעות ולמעלה מדבריהם משמע דלר' יהודה דאסור באכילה מן התורה איכא נמי בל יראה וזה היקף דעת הראב"ד שסובר דאין בל יראה בערב פסח וכן דעת הרמב"ם לפי מה שכתבו הרב המגיד בפירק שלישי והרדב"ז בס' קמ"ד והאריף ליישב לכלהשיטות וכתב שגם הרב מגילת ספר לאונו ע"ו האריף בזה ועוד הקשה דאם

איתא דאין בערב פסח אלא עשה אם כן נשים תהיו פטורות מעשה זו דהוי הזמן גרמא והביא מה שפכת ליישב הרב שאגת אריה דמשום דבתוך הפסח חייבות בעשה זו משום דיש גם לאו וכיון שמתחיל העשה משש שעות עד אחר הפסח אין סברא לחייבן במקצת ולפטורן במקצת ולא נחה דעתו בזה משום דקשה מתוספת עינוי יום הפיפורים וכו' אלו תורף דב"ק: גם אשו"ר בספר חדש [הוא אצלי] מנחת חינוך לגאון גדול אבד"ק טרניפאל בפרשת בא על דברי רבינו החינוך במצוה י"א [לא ימצא חמץ] פתב שגראה מדברי רבינו החינוך שם ולקמן במצוה כ' [לא יראה חמץ] דאינו עובר בכל יראה ובל ימצא רק פשעית ימי הפסח אבל בערב פסח מחצות אינו עובר וכן פתב הראב"ד והרב המגיד פתב שגם דעת הרמב"ם פן דבהקדמה למגן המצות פתב הרמב"ם להשבית חמץ בארבעה עשר לא יראה חמץ כל שבעה וכו' נודע ביהודה פתב דעוברים בכל יראה משש ולמעלה וכו' וחזק יעקב הביא דעת רש"י גם פן שעובר בערב פסח בכל יראה ובל ימצא וכבר פתבתי שגראה דעת רבינו המחבר שפמצוה ט' גבי מצות עשה דמשביתו פתב דאם הניח חמץ עובר בלאו [פונתו ששם במצוה ט' סק"ד הוקשה לו על מה שפכת רבינו החינוך ואם יש חמץ במשפנותיו עובר גם פן על שאור לא ימצא אבל אין לוקין על לאו זה דלמה הביא דבר זה פאן דאירי בארבעה עשר ובארבעה עשר הרי אינו עובר בכל יראה ואפשר דעתו פרש"י דמחצות עובר בכל יראה ועיין נודע ביהודה דעתו דגם הרמב"ם סובר פן וכו'] והאחרונים האריכו בזה וכו' שוב ראיתי בירושלמי פרק ב' הלכה ד' מבואר להדיא דלמאן דאמר דעובר באכילה ממש הוא הדין בכל יראה יעו"ש בקרבן העדה וצריך אריכות גדול ומוכרח אני לקצר עכ"ל: וראיתי בספר חדש ממש בית מנוחה לגאון בדורנו יצ"ו בשלישי מהלכות חמץ בס"ק ה' שפכת ליישב מה שמקשים על הרמב"ם שפתב בראשון מהלכות חמץ דהקונה חמץ בפסח הנה לוקה בזמן הבית דאמאי לוקה הרי לאו הניתק לעשה הוא וניחא ליה על פי דברי הרב המגיד הללו והנה בהניח דהא דניתק לעשה אין לוקין עליו היינו דוקא אם הלואו והעשה באים בזמן אחד אז הוי לאו הניתק לעשה דהעשה נאמרה רק לנתק הלואו שלא ללקות עליו אבל הכא דהעשה קודם בזמן ללאו דהעשה מתחיל מחצות ארבעה עשר והלאו בליל חמשה עשר אין לומר דהעשה בא לנתק הלואו ולא נצטוינו להשבית מחצות ארבעה עשר בעת דאכתי ליפא לאו לכן הוי לוקין עכ"ל ודבריו נכונים אמנם תמיה שלא זכר פלל שיטת הגאון נודע ביהודה שהרבה להשיב [במהדורא קמא סי' כ'] על דברי הרב המגיד והוכיח שדעת הרמב"ם כמו שהבין הראב"ד בדעתו שסובר שבערב פסח עובר בכל יראה ועוד הנה לו להעיר שאין ישוב זה מספיק ליישב דברי הרב החינוך שהרי נראית שיטת רבינו החינוך במצוה י"ט כמו שפתב הגאון מנחת חינוך הנז"ל שעובר בערב פסח בכל יראה וסיים שם [בחינוך] אבל אין לוקין על לאו זה אם לא עשה בו מעשה שלא שאלו שאלו מעשה אין לוקין עליו הרי שאם עשה מעשה לוקין עליו וכיון שסובר בו בפרק שעובר בכל יראה גם בערב פסח הרי שאם עשה מעשה לוקין עליו וכיון שסובר בו בפרק שעובר בכל יראה גם בערב פסח הרי שאם פן העשה והלאו באים כאחד והוי שפיר ניתק לעשה ואמאי לקי בעשה מעשה ועוד יש לפקפק בעיקר דבריו לפי מה שהבאתי לקמן [בד"ה נדע] בשם הצ"ח דעשה דמשביתו אינו עובר בערב פסח עד הלילה ואף שאינו מוסכם פן הנה לו להרב יצ"ו להעיר בזה וגם לא ראה דברי הגאון נודע ביהודה בתניינא סוף

סי' ז' בשם המפרשים שכתבו לישוב מה שכתב הרמב"ם שהיו לוקין על חמץ בפסח
 כשעשה מעשה משום דהוי לאו שקדמו עשה וכתב על זה ולפי מה שבארתי דעובר על
 כל יראה בערב פסח אם כן אין העשה נוהג קודם ללאו והוי שפיר לאו הניתק לעשה
 ויניח בזה דברי רש"י עי"ש הנך רואה שהגאון הנ"ל יצ"ו פוננה דעתו לדעת המפרשים
 בישוב הקושיא דניתק לעשה: ובספר דבר מצוה להרה"ג מאמדור מוהר"ר ברוך עין
 יצ"ו [שהשגתו עתה שילחי שנת תרנ"ו] ראיתי במצות לא תעשה סי' ר"א ד' ל"ו סוף
 ע"ב שכתב וז"ל בספר החינוך פרשת בא סימן ט' פתב והעובר ולא השבית חמץ [בערב
 פסח אחר חצות] בטל עשה דתשביתו ואם יש חמץ ברשותו עבר גם כן על מצות לא
 תעשה שנאמר לא ימצא עכ"ל וכתב עליו בספר סדר המצות הלכות חמץ סי' ק"ט הוא
 שלא בדקדוק שלא ימצא לא נאמר על ערב פסח וכן יתפרשו דברי הרמב"ם בהלכות
 חמץ ומצה ע"ש במגיד משנה עכ"ל ובמ"כ הוא לא דק והחינוך דק הטיב וכן כתב רש"י
 בפסחים דף ד' להדיא דאף בערב פסח עובר על לא יראה ולא ימצא ועמ"ש בפס"ק סוף
 סי' צ"ד שכתב כהסמ"ץ ע"ש הטיב ועממ"ש במגדול עוז ועיין מה שכתב בתשובת נודע
 ביהודה חלק א"ח במהדורא קמא סימן ד' ובמהדורא תניינא שם סימן ע"ה וצדי"ק
 [וממ"ש ברמב"ם דפוס בערלין בחידושי קנבץ מהרב הר"ן טריביטש הקדימו נודע
 ביהודה במהדורא תניינא סימן צדיק ע"ש עכ"ל יצ"ו]: ואני הדל אומר דהנה אמת לא
 נפלאות סברת הרב החינוך שבמצוה ט' שגם בערב פסח עובר בלא תעשה דבל יראה
 דאף לשיטת רש"י אינה מבותרת כל כך בזה שנראה שדבריו סותרים ממקום למקום
 וכמו שעמדו בזה הרבנים שהזכרתי באות זו מפל מקום הרב מגדל עוז מעיד בגדלו שכן
 דעת רבינו תם ורוב המפרשים והגאון נודע ביהודה מכריח שכן דעת הרמב"ם ואם כן
 אינו רחוק אם יספור כן הרב החינוך מפל מקום מה שכתב הרב בס' סדר המצות נראה
 דהצדק אתו ורואה אני שבספר דבר מצוה נשמטו איזה תיבות בהעסקתו דברי הסדר
 המצות כי בגוף הספר כתוב בלשון זה הוא שלא בדקדוק שלא ימצא לא נאמר על
 ערב פסח והלאו בימי הפסח הנה הוא הביא שם בסימנים שאחר כך בזיי"ן ימי הפסח
 וכן יתפרשו דברי הרמב"ם וכו' עכ"ל וכונתו שממה שכתב רבינו החינוך בסי' י"א וסי'
 כ' מתבאר יפה שסובר שאינו עובר בבל יראה אלא בימי הפסח [וכמו שכתבתי למעלה
 בשם הגאון מנחת חינוך עיין בד"ה גם אשור"ר].

ואי הכי אית לן למימר סמי חדא מקמי תרתי ודבריו שבמצוה ט' הם שלא בדקדוק כן
 נראה לי פוננת הרב סדר המצות: ודע דהגאון ציון לנפש חיה על דברי התוספות פסחים
 ד' ו' ד"ה משש שעות כתב דאינו עובר בעשה דתשביתו בערב פסח עד שתחשוף כמו
 בעשה דביום השמיני ימול דאף דזריזין מקדימין אם לא מל אלא ברגע קודם חשיכה לא
 עבר העשה וכו' והגאון שואל ומשיב ח"ג סי' ר"ט כתב בשם הרב השואל שתמה עליו
 דאינו דומה למילה וכו' ושכן כתב הרב מגן אברהם בסי' תמ"ד ס"ק י"א והרב המחבר
 כתב לו ששפך כתב ושגם בנודע ביהודה מהדורא קמא בסי' כ"א כתב כן שעובר מחצות
 ונראה מסיגנון דבריו שתשובת הנודע ביהודה לא היתה למראה עיני הרב השואל: אמנם
 אחר זמן רב השגתי ספר היקר שו"ת בית יצחק [חלק א"ח] לידידי הגאון אבד"ק
 פראמישלא יצ"ו [מר ניהו הרב השואל שבש"ו"ת שואל ומשיב הנ"ל] ובריש סי' ט"ן
 הביא דברי הצ"ח הנ"ל וכתב על דבריו דאינו דומה לעשה דמילה דהתם פתיב וביום

השמיני ימול דמשמע דכל היום זמנו מה שאין פן בעשה דתשפיתו כיון דכתב רחמנא אף [ביום הראשון] לחלק מצנתו היא בשש וכיון דקפיד רחמנא אשעות פשיעבור שעה אחת ולא השפית הוי כמו מילה אחר שמנה ועיין ברא"ש גבי משעה שאסור באכילה ובפרק מי שהיה נשוי דבמקום שפותרין שעות אחר שעה זמנו הוא ובמקום שפותרים יום זמנו בסוף היום וכן בחמץ פתה תורה שעה ו' וכן זמנו ובסי' תמ"ד סעיף ו' גבי ההולך בארבעה עשר לדבר מצנה אם יכול לחזור לביתו ולבער יחזור ויבער ואם לאו יבטל בלבו פתב מגו אברהם בס"ק י"א דמשמע דאם הוא משעה ו' ולמעלה דאין בידו לבטלו יחזור משום דהאי עשה והאי עשה ועשה דתשפיתו חמור טפי דבכל רגע עובר מה שאין פן במילה וכוונתו דאף דגם במילה בכל רגע עובר היינו פשיעבור יום שמיני אחר כך בכל רגע עובר אבל בשמיני עצמו אינו עובר רק דזריזין מקדימין מה שאין פן בתשפיתו כיון דהתורה פתה אף לחלק פשיעבור הזמנבכל רגע עובר ושוב ראיה שפנדע ביהודה סי' כ"א פתב בעצמו דעובר בעשה דתשפיתו בכל רגע: גם אשור בספר יקר פרי יצחק לידידי הגאון יצחק בלאזער יצ"ו [שהיה אבד"ק פעטרבורג] בס"י י"ז [בד"ה נחזור לענין] שפתב בשם האחרונים במצנת עשה דתשפיתו שעובר בכל רגע על עשה זו וכן פתב המגן אברהם סי' תמ"ד דכל שעה עובר עליה וכן פתב בפשיטות פנדע ביהודה חלי' ראשון סי' כ"א דכל רגע שמשה ואינו מבערו עובר בעשה דתשפיתו וכן נראה מדברי הר"ש בפירוש אלקי הרוחות שתמה על הריב"א שהיה משה פרוסה אחת לשרפה עד תחלת שבע דפליאה בעיניו איה הנה סומך על השעות לעמוד בספק תשפיתו מתחלת שבע וכן הוא במרדכי וכן מבואר בהדיא בדברי הרז"ה בעל המאור בפרק קמא דפסחים ושוב עמד לבאר מנא הא מילתא דאמור רבנו דעבר בעשה זו תכף אחר חצות היום ועובר בכל רגע והביא מה שפתב בצל"ח בפרק קמא דפסחים ד' ו' ה"ל דאינו עובר על עשה זו עד שתחשף דומיא דעשה דמילה דאף דזריזין מקדימין אינו עובר בעשה עד שיעבור כל יום השמיני ואף שלא כתבו פן הפוסקים ה"ל אלא לענין שמחוייב לבער מיד בחצות מפל מקום צריף להבין הרי בכל המצות שזמנן קבוע פמילה לולב שופר יש להן משך כל הזמן אלא דזריזין מקדימין וכן מצות שאין זמנן קבוע כשריפת קדשים וכדומה אינו עובר בכל רגע על ביטול המצות עשה רק דזריזין מקדימין ועיין בחידושי הרמב"ן לשפת ד' כ"ה ועל כל פנים לא מצינו בשאר מצות עשה שתהיה חלה עליו מיד ממש ויעבור בכל רגע ומנא לן דבחמץ חייב להשפית מיד בחצות ועובר בכל רגע ונראה על פי המבואר בפסחים ד' ה' רבא אמר לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קנים ואימא כל חד וחד פי שחית זמן שחיתה אמר רחמנא וכתבו רש"י ותוספות דסברא הוא דבזמן שחיתה הזהיר על השפיתה ולפי זה נראה דמכיון דמהאי קרא ילפינן דתשפיתו הוא בחצות משום דהסברא היא דבזמן שחיתה הזהיר על השפיתה ממילא אמרינן דהעשה חל עליו מיד משום שחיתת הפסח שיוכל לשחוט מיד דלקה הזהיר על השפיתה בזמן שחיתה פנ"ל ועיין בשואל ומשיב ח"א סי' ר"ט שפתב בטעם הדבר משום דהכתוב תלה בשעות אבל אינו מוכן כל כך: אמנם פתב שם לחלק בזה בין ערב פסח אחר חצות דאז עובר אעשה דתשפיתו בכל רגע שיעבור ובין כל ימי הפסח שאינו עובר בכל רגע כי אם פשיעבור הפסח והיה טעמו על פי מה שביאר שם דהא דנקיטין דבכל ימי הפסח איכא עשה דהשפיתה לאו דילפינן

מתשפיתו שאור מפתים דהתם הא כתיב ביום הראשון דהיינו ערב פסח אלא ילפינו מגזרה שנה דשאור שאור כמבואר בפסחים ד' ה' דבכלל הגזרה שנה נתקבל גם כן הך שאור דביום הראשון תשפיתו וילפינו בגזרה שנה מבל יראה דעשה דתשפיתו דעשה דתשפיתו נוהג גם בפסח וכן פתבו הגאונים נודע ביהודה ושאגת אריה ולפי זה נראה דכל הראשונים שפתבו שעובר בכל רגע בעשה היינו בעשה דאף ביום הראשון תשפיתו שנוהג כל ערב פסח עד הלילה וכל חובתו מיד בתצות אבל בעשה דתשפיתו בכל ימי הפסח דנלמד בגזרה שנה כנ"ל אינו עובר בכל רגע על עשה זו דזמנה הוא כל ימי הפסח ובתוה ימי הפסח אין להאי עשה קביעות זמן עד שיעבור הפסח ולא השפית אז ביטל העשה ונשאר מצות עשה: וכתב הרב השואל בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק בס"י קצ"ט דלדעת הסוברים דבערב פסח אינו עובר בכל יראה אם כן בחמץ של נכרי שקבל עליו אחריות נהי דעובר בכל יראה [בפסח] אבל עשה לימא והמציא על פי זה דבמשה חמץ זה [של נכרי שקבל עליו אחריות] על מנת לבערו הנה לוקה בזמן הבית פיון שאינו ניתק לעשה והגאון המסביר השיבו אם אמנם כן פתבו אינה אחרונים לדינא הדין אמת והדבר מוכרח דאית ביה עשה דתשפיתו שהרי בעשה דתשפיתו לא פתיב לה ומנא לן דדוקא בשלו אזהר רחמנא וכיון דבשלו נכרי שקבל עליו אחריות עובר בכל יראה הכי נמי עובר בעשה דתשפיתו וכן פתב הנודע ביהודה קמא בס"י כ' ואף דבספרו צ"ח לפסחים ד' ל' סוף ע"ב בשמעמא דהרהינו לא פתב כן קושטא קאי כמו שפתב בנודע ביהודה ועוד האריף לדחות מה שחדש הרב השואל לענין משה חמץ זה וגם במה שרצה לחדש לענין מוקצה לחלה שקרא לה שם עי"ש דב"ק והשגתי עתה ספר יקר עמק יהושע להגאון מסלאנים [מח"ס נחלת יהושע ועוד ספרים רבים] שגדפס מקרוב על יד ידידי הרב המזכה את הרבים מוהר"ר יוסף לעווי מוארשא יצ"ו וראיתי בדיני חמץ סי' ה' שעמד לבאר דין זה אם בחמץ שקבל עליו אחריות שעובר עליו בכל יראה אי איתיה נמי בעשה דתשפיתו או לא ובתשובתו האריף בפלפול עצום ונפלא פדרכו בקודש והלכה זו העלה דחמץ שקבל עליו אחריות אינו בעשה דתשפיתו ולכן אם עושה תקנה כדי שלא יעבור בכל יראה דהיינו אם מוציא מרשותו או בייחד לו בית לדעת רבינו תם סגי בהכי ושם האריף לפלפל בסברת ר"י שהביאו התוספות בפסחים ד' כ"ט דהמשה חמץ ודעתו לבערו אינו עובר באותה שנה ועוד האריף בדין לאו הנתיק לעשה ופנאי לא הנה לי להתבשר בדב"ק לה נא ראה: יא) בזמן הדבר רחמנא ליצולן שעושים הסגר פה אר"ץ מיום ערב פסח עד פלוט ימי הדבר יכולים לטחון ולהכין לאחר הפסח בעבור ההסגר ברחיים של חמץ דלא מיקרי אז מבטל איסור לכתחלה דעכשיו הוא היתר בהיתר נאפ"י מאן דפליג מודה בגדון דידן דהוי שעת הדחק כן פתב הרב חכמה ומוסר ד' קס"ו אות ז"ך ולפי הנראה פונתו להתיר להכין קודם הפסח לצורך אחר הפסח [ואולי יש אינה טעות וצריף להיות בזמן הדבר וכו' יכולים לטחון בערב פסח וכו'] וכונתו דאין שייף בזה משום אין מבטלים איסור לכתחלה פיון שעושה בזמן היתר דהיינו קודם הפסח לצורך זמן היתר דהיינו אחר הפסח ועיינו להרב פרי חדש סי' תס"ז ס"ח [ד"ה יין לבן] דהרב צמח צדק לית ליה האי סברא ואף בזה חושש משום ביטול איסור לכתחלה ודחה דבריו על פי סברא זו וכן דעת הרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל סי' תמ"ב ס"ה דכיון שמבטל בשעת היתר כדי לאכול בשעת היתר לא הוי מבטל איסור לכתחלה עי"ש ובקונטרס

אחרון ועיין להרב דגול מרובה סי' תמ"ז על דברי המגן אברהם ס"ק מ"ה וקרב פרי מגדים במשפחות סי' תמ"ז סק"ה הביא הרבה פוסקים שסוברים פן דברי להשהותו לאחר פסח מותר עי"ש ועיין במה שפתי ביקורת פוסקים הפללים במערכת האלף אות ב' [בשדי חמד ח"א] גם בשו"ת עמק הלכה בהלכות פסח סי' קל"ב עמד בדין זה אם מותר לבטל חמץ ברוב כדי להשהותו עד אחר הפסח והביא דעת הרשב"א דחמץ שמו עליו ומיקרי ביטול איסור אף בזמן ההיתר ושהרב מגן אברהם פתב שאין להקל נגד דעת הרשב"א והוא הוכיח מדברי רש"י בפסחים דף ל"ב ובדף ל"ג [ד"ה לא קשיא] שסובר כדעת המגן אברהם דלא אמרינן חמץ שמו עליו ואם פן לדידיה מותר לבטלו קודם הפסח כדי להשהותו דמפל מקום היתר הוא: יב) חמץ שנתבטל קודם פסח למאן דאית ליה חזר ונעור אי שרי להשהותו עיין מה שרשמתי בסי' ג' אות ג': יג) פלים שבטלו בהם חמץ בפסח אם מותר להשהותם עיין מה שרשמתי בסי' ז' אות א': יד) במאי דקיימא לן בסי' תמ"ד דארבעה עשר שחל להיות בשבת בודקין את החמץ בליל שלשה עשר פתב מרן הב"י הטעם משום דבליל שבת אי אפשר לטלטל הגר לבדוק והקשה הרב אבני שוהם בד' ס"א ע"ג דאמאי לא אמרינן יבא עשה דבדיקה וידחה לא תעשה דטלטול גר דגם בדרבנן אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה כמו שכתב הרב מגן אברהם בסי' תמ"ו סק"ב בשם הרב של"ה ותיגר דהיינו דווקא היכא דאי אפשר לקיים העשה בלתי העברת הלוא אבל הכא דאפשר לקיים מצות בדיקה בליל י"ג לא דחינן לא תעשה והוא תיגר נכון דהכי נמי אמרינן בש"ס בדוכתי טובא אמר ריש לקיש פל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שתייהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ת עוד תיגר דליכא בעידנא דמכי טלטל הגר עבד האיסור ומצנה לא יקיים עד שיתחיל לבדוק עי"ש ותירוץ וזהוה נכון למסקנת המפרשים שהביא הרב הנמק"י בפרק ב' דמסכת מציעא אמה שאמרו בש"ס ד' ל"ב האי עשה והאי לא תעשה ועשה וכו' שפל שלא התחיל להתעסק בגוף המצנה בשעת העברת הלוא אף שהוא מתעסק במכשירי המצנה לא חשיב בעידנא עי"ש והכי נמי דכוותא אמנם לדעת הרנב"ר שהביא שם שכל שמתעסק במכשירי המצנה מיקרי בעידנא אין תירוץ זה עולה יפה [וצריך התנייב במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת העי"ן אות ל"ז]: ואני בעונתי כתבתי במקום אחר ליישב קושיא הג"ל ושני דרכים לפני ויצא הראשון על פי שיטת הסוברים שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת העי"ן אות פ"ו דלא אתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו פרת דחמיר למדנו דאין עשה דוחה לא תעשה חמור והכא נמי לא תעשה דטילטול חמור.

דאף דקיימא לן אין שבות במקדש שבות זה איתיה במקדש נמי וכמו שכתב הרמב"ם סוף הלכות בית הבחירה דמאי דתנן ושתי אבוקות של אור בידם היינו בחול ולא בשבת וכתב הרב תוספת יום טוב בפרק קמא דמסכת תמיד דלפי שהוא קרוב לנדאי שיטה ויבא לידי איסור תורה גזרו בו במקדש אמור מעתה דמפני זה לא ראו חכמים להתיר טלטול הגר לקיים מצות בדיקה דכל דבריהם סייג וגזר וכאן יבא לעקירת דבר תורה והדרך השני דקיימא לן לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה והכא נמי גבי טלטול איכא עשה ולא תעשה דרבנן כדמוכח מסוף מסכת ראש השנה ד' ל"ב גבי מתני' דשופר של ר"ה אין מפקחין עליו את הגל וכו' דטעמא משום דהאי עשה והאי ל"ת ועשה וכו' יעי"ש ובמפרשים ואם משום עשה של תורה לא דחינן לא תעשה ועשה דרבנן קל וחומר משום

עשה דבדיקה דרבנן וק"ל: ואין להקשות לשיטת הרב של"ה דשרי להוציאו על ידי נכרי דאתי עשה דמשביתו דרבנן ודחי ל"ת דאמירה דהכא נמי נימא דיבדוק בליל ארבעה עשר על ידי שייטלטל העכומ"ז הגר דיש לומר דלא ראו חכמים לתקן פן דאין תקנה זו קרוכה לבא ליד פל אדם מישאל דאימור לא מינדמנו נכרים ואי מנדמן להאי לא מנדמן להאי אהכי השוו המדה שייבדקו כל העם בליל שלשה עשר: ואי מהניא בדיקה בליל שלשה עשר [באמצע השבוע] לאור הגר שנתלקו האחרונים וכתב מרן חיד"א בבבבפי יוסף בסי' תל"ד שהאחרונים שפתבו דלא מהני נעלם מהם דברי הירושלמי שהביא הרב פרי חדש הגה ראיתי בס' און אהרן ד' ל"ד אות ל"א שכתב בשם הרב חקת הפסח דאפשר לפרש פירוש אחר בדברי הירושלמי ומכל מקום בדיעבד שפיר דמי אם נתן בו אל הבדיקה לבדוק יפה אז אפילו מתחלת השנה מהני ומה שאמרו בירושלמי אפי' מר"ח הוא טעות סופר וצ"ל אפילו מר"ה זהו ראשי תיבות מראש השנה דומיא דסנפה דאמרינן אם עשאה לשמה מתחלת השנה כשירה והנה לשון הירושלמי הוא פן ונתחיל אור לי"ג אין פניי יבדוק אפילו מר"ח ופירש הרב קרבן העדה ונ"ל אין פניי פלומר אם פן הוא עושה שבדוק בלילה ואינו מכניס שם חמץ אפי' בודק מר"ח לאור הגר נמי סגי ולפי פירוש זה מבואר בירושלמי דלבדוק בליל שלשה עשר לאור הגר אם אינו מכניס שם חמץ שפיר דמי וכן משמע להו להרבנים הנ"ל בכונת הירושלמי אמנם הרב פני משה פתב ומהדר הש"ס אין פניי יבדוק אפי' מר"ח בתמיה אם פן תקשי נמי יתחיל לבדוק מר"ח אלא לא בעינן כי אם שהיום י"ד ולילה שלפניו יהיו משומרין עכ"ל ונראה שלפירוש זה הוא שנתפנון הרב חקת הפסח לומר דלפירוש זה אין ראיה דמהניא בליל שלשה עשר לאור הגר שהרי יש לומר שהפונה היא דכמו שאי אפשר לומר שייבדוק מר"ח הכי נמי אי אפשר לומר שייבדוק בליל י"ג אלא שמדברי הרב מראה הפנים נראה דאף לפירוש זה אין הפונה דלא מהני אלא שאינו צריך לזה וראיתי בספר עמודי אש בקונטרס עמודי ירושלים שכתב שהרב שדה יהושע פירש הירושלמי ונ"ל ומשני שדה רחוק מאד דאם פן תימא שייבדוק מר"ח והוי רחוק טובא עכ"ל מלשון זה נראה דכונת הירושלמי דלא מהני והרב חקת הפסח שכתב דיש לפרש הירושלמי בענין אחר פונתו לפי הנראה לפירושיו של הרב שדה יהושע ומי שיש בידו ספר חקת הפסח ישפיל בכונתו: (טו) אם נתערב משהו בפסח אם מותר להשהותו לאחר הפסח עיין בדברי מרן הב"י בסי' תס"ז [בד"ה ומ"ש ואם הוא ביו"ט האחרון] שכתב בשם המרדכי וההגהות דאסור וכן נראה מדברי הרא"ם שהביא הטור וכתב דאף שנהא דר"ת סובר דמותר להשהותו היינו משום דלשיטתיה אגיל דסובר דחמץ בטל בס' וכו' עי"ש.

וכן דקדק בש"ע שם סעיף יו"ד ואם נמצאת בשמיני של פסח מותר להשהותה עי"ש והרב מוהריט"ץ בסי' ס"ד פתב על דברי מרן הב"י ונ"ל פבוד הרב במקומו מונח דלא אגיל ר"ת לטעמיה וראיה ממה שכתבו התוספות בפרק גיד הנשה ומכל מקום לא הנה ר"ת פוסק הלכה לחמץ בפסח וכשהנה מוצא חטה בתרנגולת הנה מצריף להשהותה לאחר הפסח משמע דבמה שהנה מניחו לאחר הפסח לא מיקרי עושה מעשה כדבריו ולפי דבריו דר"ת לטעמיה אם פן הרי הנה עושה כדבריו דלהחולקים עובר בכל נראה אלא ודאי דלהניחה לאחר הפסח שרי לכולי עלמא משום דכל נראה ליכא אלא בממשו של חמץ שנתערב אפי' יהיה משהו אבל בליעת פליטה ליכא תדע דאם לא פן ביום טוב

אחרון אמאי שרי וכי ביו"ט אחרון שרי להניח חמץ בבית ולעבור בב"י אלא ודאי דל"ד יום טוב אחרון ואף דהמרדכי פתב בפירושו וכו' לית דחש וכו' אלו תנרף דב"ק ומסיק דתרנגולת ותבשיל שנמצא בו חטה בפסח מותר מן הדין להשהותה זולת הרוצה להתמיר הואיל ונפיק מפומיה דמין עי"ש ובהורמנותא דמר דברי מרן הב"י נכונים דכונתו מבוארת דמשום דר"ת סובר להלכה דחמץ גם בפסח בטל בששים נהי דלמעשה לא סמך על דעתו ולא מלאו לבו להתיר באכילה מכל מקום לענין השהיה סמך בכל פחו על שיטתו והתיר להשהותו כיון דכבר נתבטל ואין פאן איסור חמץ קלל אבל לדין דהלכה רונחת דחמץ בפסח במשהו אסור גם להשהותו ומתבאר מדברי רבני האחרונים דלאו משום שעובר בכל יראה אלא משום חשש תקלה שיבא לאוכלו אסרו להשהותו כמו שכתב הרב ערוך השולחן בסי' תס"ז אות י"ב וז"ל ואע"ג דלא קניס ר' שמעון בחמץ על ידי תערובת וכל שכן בטעם גרידא מכל מקום אסור להשהותו דילמא אתי למיכל מיניה ע"כ ומה שלא התמירו גם ביו"ט אחרון כבר ביאר מרן הב"י הטעם דבשאר ימי הפסח דעיקר איסורו הוי דבר תורה מתמירינו טפי עי"ש גם מה שכתב הרב מוהריט"ץ דהטעם משום דבל יראה ליכא אלא בממשו של חמץ שנתערב אפילו יהיה משהו וכו' קשה שהרי שם בד"ה אמנם פתב דאין לומר דעל משהו עובר בכל יראה דהא משהו אינו אלא מדרבנן ואין לומר דעובר בכל יראה מדרבנן דזה לא מצינו בשום מקום עכ"ל הרי שסובר דבמשהו ליכא כל יראה אף מדרבנן ואיך פתב אחר כך דבל יראה ליכא אלא בממשו שנתערב אפילו יהיה משהו וכו' וצ"ע שוב ראיתי להרב נהר שלום בסי' תמ"ב ד' קי"ד ע"ב שעמד על דברי הרב מוהריט"ץ הנ"ל: והנה הרב חכם צבי בסי' פ"ו האריף מאד להוכיח דבתערובת משהו אין שום כל יראה אפילו מדרבנן אלא דבנמצא בחול המועד נהגו לשון רפוא משום חשש תקלה ובנמצא ביום שביעי של פסח די בכפית כלי וכו' עי"ש והרב מחצית השקל בסי' תמ"ו סק"ב פתב לדחות ראיותיו ומסיק דדין זה צ"ע והרב שבות יעקב ח"ב סי' י"ז פתב וז"ל בתשו' מוהר"ץ סי' כ"ו פסק בחטה שנמצאת בתרנגולת בתבשיל יכפה עליו פלי עד מוצאי יו"ט ואוכלו רק שורף החטה ובאמת בטוש"ע סי' תס"ז ס"י מבואר דדוקא ביו"ט אחרון יש לנהוג כן מה שאין כן מקודם יש לאסור הפל וכן מבואר בר"ש סי' תמ"ז בהגהה אף שכתבתי שם צדדים להקל לא מלאני לבי להקל ואין להקל במה שנתפשט המנהג לאסור וכמו שהארבתי בס' חק יעקב סי' תמ"ז סק"ב עכ"ד והובא בקצרה בשערי תשובה סי' תס"ז אות ל"ו ובשו"ת רבינו עקיבא איגר בסי' י"ט עמד בענין זה אי בתערובת משהו בפסח איכא משום ב"י או משום השבתה ודעתו דלא אמרו חומרת משהו אלא לענין אכילה ונהגה ולא לענין השהיה אלא דנהגו לאסור השהיה משום חשש תקלה [והמעין בדב"ק ובמחצית השקל יראה שיש לפקפק על ראיותיו] ובסוף דבריו פתב ובלאו הכי דעת הח"ץ דלא אמרינו לענין איסור דבל יראה דחמץ משהו עי"ש ובס' ריבון יצחק [ביאור על ההגדה] ראיתי בדרך האחרון שפסרשהביא דברי הח"ץ ושבו"י הנ"ל וכתב עוד שבשו"ת פנסת יחזקאל פסק לאסור אף דראיתו מדברי הרא"ם פרשת צו ליתא מי הוא אשר תיילים יגבר להרים ראש נגדם עכ"ל: והרב ערוך השולחן בסי' תס"ז אות י"ב הביא מה שכתבו המרדכי והגהות מיימוניות ומה שכתב מרן הב"י דר"ת אגיל לטעמיה וכו' וכתב דהרשב"ץ בד"ה ל"א ע"ב סובר דאף ביום טוב ראשון אם הוא דבר המתקיים ביחוד עד

אחר הפסח דהא משהינן קדרות בפסח משום דלא קניס ר' שמעון אלא כשהוא בעיניה וכן הפלפו בד' קנ"ג פתב סתם דמוכרה לנכרי פינן שאינו חמץ בעין ויכול למכרה לנכרי והביא דברי הרא"ם על הסמ"ג דמסייע להרשב"ץ דמותר לקניינים התבשיל אף ביום א' אף לדידן דנקיטינן דחמץ במשהו וכתב שאין דבריו מוכרחים וקשה למחוק הגירסא וכו' ואף ר"ת מודה דאסור לכתחלה להשהותו בפסח דלמא אתי למיכליה והא דלא פירש ואלו עוברין מן העולם פינן דאסור להשהותה בפסח משום דתני סיפא הרי אלו באזקה ומשמע דהוה סיפא לפירש עוברי דרישא אתי וכן אם מניחו אצל נכרי עד אחר הפסח דלא אתי לידי תקלה אפשר דאין צריף לבערו וכן מסיק בשו"ת פנ"י סי' ט"ו ונ"ל הרשב"ד בספר תמים דעים סי' ט' מוכרו לנכרי או משהה אותו ואוכלו אחר הפסח אלא שחשו לידי תקלה הילקף אסור להשהותו ואם עבר ושהה מותר אלא תורף דב"ק ודברי הפנ"י שרמז הובאו בשערי תשובה סי' תס"ז אות י"ט ובאות ט"ו בד"ה בהגהה הביא תורף דברי הח"צ ושם הנה לו לציין דברי שו"ת שבו"י ח"ב סי' י"ז שהביא באות ל"ו עי"ש: ולפי דברי הגדולים הנ"ל דאף אם אין בתערוכת משהו בפסח משום בל יראה מדאורייתא או מדרבנן מפל מקום יש לאסור השהיה בפסח מחשש תקלה נראה ליישב מה שמצאתי בקונטרס להלכות פסח בסי' תס"ו ס"ד בשם הרב גנת נרדים פל"ד סי' יו"ד [עתה אינו מצוי בידוי] שהרבה לתמוה על דברי רב המרדכי בפרק פל שעה סי' תקס"ט בשם מוהרי"ץ מווינא והובא בפרן הב"י שם ואחת מתמיהותיו היא דמשמע דאם נתניבש בתוך הפסח אינו יכול לשומר עד אחר הפסח ואמאי הלא אף דלענן אכילה אסור בכל שהו מפל מקום להשהותו פולי עלמא מודו ואין מי שחולק דיכול להשהותו וכו' וכתבתי בשמו שכתב ליישב ובכלל דבריו פתב דכשנפל מים בפסח אם עדיין הוא מלוחלח מהני הרקדה ואם לא ריקדוהו כשהוא מלוחלח אין לרקדו אחר כף אפילו לאוכלו אחר הפסח שפינן שבתוך הפסח הוא מלוחלח ונתניבש אם מנהלו חשיב כמבטל איסור לכתחלה ולכן אין לנהלו אלא יזרוק הפל וזהו שכתב בש"ע ואם נתניבש בפסח יזרקו הפל עכ"ל [לשון זה אינו מדוקדק דבש"ע לא כתוב יזרקו הפל אלא אסור להשהותו ואפשר דמותר למוכרו לנכרי כמו שכתב מרן בסי' תס"ז סי' וכן ראיתי להרב בית מאיר סי' תס"ו ס"ד שכתב דאף דהרי"ץ מווינא פתב יזרקנו שינה הש"ע לשונו בכיוון דלדידה יכול למוכרו כמו שכתב בסי' תמ"ז ע"כ והוא טעות סופר וצ"ל תס"ז] ודקדקתי בקונטרסי מדבריו אלו דאין לאסור השהיה בתערוכת משהו בפסח אלא בכגון זה שצריף לנהלו והנהיגול חשיב כמבטל איסור אבל בשאר תערוכות משהו בפסח אין לאסור השהיה פינן דאין שום מעשה שיהיה נראה כמבטל איסור לכתחלה אף באמת אין כן דעת מרן בש"ע וכל הפוסקים הנ"ל שהרי בהיה דסי' תס"ז אף שהוא משהו וגם הוא טעם החמץ לבד ואין שום תערוכת ממשו של חמץ אסרו משום חשש תקלה כנז"ל ודווקא לומר דבקמח דלא חזי בעיניה אלא אחר האפיה לא חיישינן לתקלה שוב מצאתי בשו"ת הרב רמ"ץ סי' ל' אות ז בחטים שצמחו שכתב דאפשר לצדד פינן דלא חזו אלא אחר טחינה ואפיה לא חיישינן לתקלה ובסוף סי' ל"א פתב שרב אחד השיגו דחטין ראויין לאכול חיינן בדכתב הרמ"א בסי' ר"ח והשיב דיש לומר דמפל מקום משום חשש אכילת חטים חיינן לא גזרו ואלה"ק מפסחים ד' י"ב דבעוסק בקמח וקלי ודאי יש לחוש שיאכלנו ועל כל פנים צד היתר איכא אף שיש לומר דלא פלוג ע"כ ועיין להרב בית

מאיר הבאתי דבריו לקמן באות י"ז: זאת עולה מן המדבר דמערוכת משהו בפסח אין להשהותו דאף דאין בתערוכת משהו משום בל יראה אפילו מדרבנן מפל מקום אסור להשהותו משום חשש תקלה ולענין אי מותר בהנאה עיין בריש סי' תמ"ז ובמפרשים שם ואם נמצא ביום שביעי של פסח איה להתנהג עיין בסי' תמ"ו בבאר היטיב סק"ד וכתב בספר ריבון יצחק בדרף האחרון דהג' מוהרי"ץ שור פשהנה בא לפניו שאלה מחטה שנמצאת בתרנגולת או תבשיל ביום שביעי של פסח לא היה משיב לשואלו רק היה דוחהו עד הלילה ובחשיכת ליל שמיני היה אומר לו שמותר להשהותו עד אחר הפסח ואז ישורף החטה ויאכל התבשיל פי חשש לתקלה על יותר מיום אחד והוראה זו הוטבה מאד בעיני הרבה גדולי בעלי הוראה ואמרו שכן נכון לנהוג לכל מורה הוראה ע"כ ובהגהות יד שאול ליו"ד סי' רמ"ב סי"ד כתב וז"ל עיין של"ה דלאחר שהוראה ברורה אצלו אין להחמיץ הדין והוא בכלל עינוי דין אף בהוראת אסור והיתר ונראה באם אינרע בשביעי של פסח וכל שכן בשמיני אינה שאלה בענין בייעור חמץ והוא משהה עד הערב ולא יהיה צריך לבער זה אינו בכלל עינוי דין כיון שגם לזה ניקח ליה בזה מיהו לפי מה שפכת המגן אברהם סי' תמ"ז דבשביעי של פסח הוי משהה כדי לקיימו אפשר דאסור ומיהו לא קי"ל פן כמ"ש הח"ץ סי' פ"ו וגם הרב אינו עובר שעליו אינו מוטל זאת והשואל לא ידע הדין והוא משהה כדי לבערו אם יהיה עוד זמן לבערו לכן אינו בכלל עינוי הדין עכ"ל: טז) כמה שפכתו הפוסקים בסי' תל"א דאם התחיל ללמוד קודם שהגיע זמן הבדיקה אין צריך להפסיק נשאל הרב משחא דרבותא אם הדין פן גם בהתחיל במלאכה או באכילה אין צריך להפסיק או יש חילוק בין מצוה לרשות והעלה דצריך להפסיק וכן בהתחיל ללמוד אחר זמן איסורו פוסק עי"ש בד' כ"ב פן פתבתי בקונטרסי להלכות פסח ועתה אין אצלי ספר משחא דרבותא הנ"ל וכבר דבר זה נפתח ברבני האחרונים ועיין בחיי אדם פלל קי"ט אות ז ובספר מגן האלף [המנוכר להלן] תוף סי' ח"י לענין הפסק מלימוד: והנה מדברי מרן בש"ע משמע דאין איסור אכילה או מלאכה אלא מזמן הבדיקה ואילך אבל אין צריך להרחיק חצי שעה מקודם הזמן והרב מגן אברהם כתב שחצי שעה מקודם הזמן גם פן אסור וכל רבני האחרונים נמשכו אחריו בחומרא זו ועמד מתמיה על זה ידידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו בספרו אלף המגן סי' ט"ז מה ראו על פכה לחלוק על מה שנראה מדברי פל הראשונים דאינו אסור אלא מזמן הבדיקה ולא סמוך לה חצי שעה והרב מגן אברהם שהחמיר הוא משום שפובר שבדיקה היא מן התורה כמו שפכת בס"ק ז' אבל לדין דקיימא לן דבדיקה אינה אלא מדרבנן אין מקום להחמיר לאסור חצי שעה קודם הזמן והאריך לבאר ולהכריח דבריו ומפל מקום מסיק דלדינא חלילה להקל נגד רבותינו האחרונים זולת לצורך גדול יש להקל לסמוך על הראשונים שהביא שם להתיר לעשות מלאכה או לאכול עד צאת הכוכבים ממש: עוד עמד הרב הנ"ל [מגן האלף] יצ"ו בסי' י"ט בהא דאסור לאכול קודם בדיקת חמץ אם מותר בטעימת פירות או כביצה מפת דחשיבא טעימה דהרב מגן אברהם הביא בשם מוהרי"ל דמותר וכל רבני האחרונים נמשכו אחריו דקשה על זה לפי מה שפכת במגן אברהם סי' רל"ה סק"ד דטעימה אסורה קודם קריאת שמע וכתב הטעם משום דקריאת שמע דאורייתא אם פן לפי דעת המגן אברהם בסי' תל"א סק"ז וסק"ח דדעת מרן והרמ"א דבדיקה היא מדאורייתא היה לנו לאסור גם הטעימה כמו גבי קריאת שמע

ומה גם דלפי מה שהווא דרף העולם שלא לבטל קודם הבדיקה אם פן הבדיקה הוא מן התורה לכולי עלמא והיה להם לבאר דמי שרוצה לטעום קודם הבדיקה צריף שיבטל בתחלה קודם הטעימה והאריף בזה ומסיק דגם בטעימה אסור קודם בדיקת חמץ אם לא לצורך גדול: ובדין אם קריאת שמע ותפלת ערבית קודמות לבדיקה נשאל הרב הג"ל [מגן האלף] יצ"ו בסי' טו"ב והשיב דנראה עיקר פמסקנת האחרונים דקריאת שמע וערבית צריף להיות קודם הבדיקה אף למי שרגיל להתפלל ביחיד בביתו דליכא למיחש גביה שמא יפסע מלהתפלל והביא דברי הרב חק יעקב בסק"ג ואחר שנשא ונתן בדב"ק העלה [בד"ה ע"ב העיקר] דלעולם יתפלל קודם וכדעת החק יעקב והאחרונים מטעם דתדיר קודם ואף שהגאון מוהרש"ז בש"ע שלו בקונטרס אחרון בסי' תל"א השיג עליו דלא אמרינו בכי האי גוונא תדיר קודם פתב ליישב השגתו וקור הדין פדעת הרב חק יעקב ומקור חיים דיש להקדים התפלת ערבית להבדיקה אלו תורף דב"ק לעגנו דינא: פתב הרדב"ז בתשו' התדשות דפוס פירודא סי' תל"ו דאין תקנה להפקיר חמץ קודם הפסח ולחזור ולזפות בו אחר הפסח דאין לסמוך ע"ז וכ"ש דאין נראה דרף להפקיר זה (דצריף להניחו במקום הפקר כל ימי הפסח ואם יסגור הדלת בעדו לא הוי הפקר) ואף שלא יבצר איזה מציאות אין ראוי להתיר זה שיבואו לידי איסור חמץ שאין מפקירין לגמרי, ושום אחד מהפוס' שאנו סומכים עליהם לא פתב היתר זה לכן אין לסמוך עליו ע"כ.

והרב מג"ס שהתיר לא ראה תשו' הרדב"ז הלזו וכו' כ"כ מרן חיד"א במחב"ר סי' תל"ד, והיה נר"ל דאף בדיעבד אי עביד הפקר לא מהני, אלא שראיתי להרב חקמה ומוסר דף קס"ה אות י"ז שפייס ע"ד הרדב"ז הג"ל, ונ"ל מדבריו למדנו דהלכה ואין מורין פן והיינו לכתחלה אבל בדיעבד אם עשה פן ובא אחר פסח לשאול יכול לחזור ולזפות בו פניו דאחר הפסח לא הוי אלא מדרבנן עכ"ל (היינו נדאי אם עשה על דרף שכתוב בתשו' הרדב"ז שהניחו במקום דליכא נכרים או בחצר שאינה משתמר וכיוצא לזה).

ולפי הנראה הדין פמו שהרי בהג"א פ' כ"ש סי' ד' כ' בשם הא"ז שמוותר להפקיר חמץ קודם ש"ש ע"מ לזפות בו אחר הפסח וכיון שהא"ז מתיר לעשות פן לכתחלה וכ"כ בפסקי מוהר"ם ריקנטי סי' זק"ו (ועיינו לקמן אות קטן ג'), מסתיין להחמיר לכתחלה שלא לסמוך לעשות מעשה פן אבל בדיעבד וכבר עבר עליו הפסח שפיר דמי להתירו וכן נראה דעת הפנסת חזקאל סי' י"ד שהובא בשערי תשובה סי' חת"ם אות ח' במי שהיה לו מי דבש חמץ ולא מצא נכרי למכור לו והפקירן בפני האורח ואשתו ובניו וסגר המרתף ונרק המפתח במקום הפקר דיש להתיר ובשביל שסגר המרתף לא נתבטל הפקר וכו' ע"ש.

ולכאורה נראה דמ"ש דבשבילמה שסגר המרתף לא נתבטל הפקר הוא היפך סברת רדב"ז שא' שאם יסגור הדלת בעדו לא הוי הפקר ודוחק לומר דכיון שזרק המפתח חשיב כאילו לא סגרו.

עכ"פ למדנו דדעתו להתיר בדיעבד מיהא. אף ממ"ש שם בשע"ת אח"כ בסמוך בשם שו"ת תפארת צבי סי' ט"ז במי שצנה לבדוק ולבטל ונסע לזרפו ובדרף נזפר שיש לו יי"ש חמץ במקום אחר ונחפז לשוב לביתו בע"פ פדי למכרו ולא יכול לבא והפקירו

בער"פ הפקר גמור בפני ג' וכשפא לביתו אחר זמן איסורו אמרו לו חכמים שיניח המרתף פתוח בפסח וכן עשה ואחה"פ שאל מה דינו והורו לו לסמוך על הפנ"י (שהובא אח"פ בשע"ת שם דיי"ש הוי רק חמץ דרבנן פגוקשה ויש לסמוך על דברי ר' יונה בשעה"ד לערבו ביי"ש אחר ויש לקונסו וכו' עי"ש) להתירו בהנאה עי"ש, ומשמע דאפי' בנאנס, ובדיעבד שפבר עבר הפסח לא סמכו להתיר מצד ההפקר אלא ביי"ש עפ"י סברת הפנ"י אבל לא בחמץ אחר, וכן מתבאר דעת הח"י בסי' חת"ם סק"ה דאפילו ביטל והפקיר הפקר גמור בפני עדים לא מהני אלא באונס גמור שלא ידע כלל מהחמץ כל ימי הפסח, או שהיה סבור כל ימי הפסח שמה שפמרו היה כדין ואחה"פ נודע ל שלא מכר עי"ש.

גם הג' מוהרש"ז בש"ע שלו שם סכ"ט כ' בפ' דאפי' בדיעבד לא מהני הפקר, ואפילו חמץ שנמצא מןשלה במקום הפקר שהשליכו שם ישראל קודם ש"ש בער"פ כדי שלא לעבור עליו בב"י וב"י בפסח שמוותר לעשות כן לכתחלה מ"מ אחר הפסח אסור לכל אדם מישאל ליהנות ממנו ע"כ.

ובסי' תמ"ה אות ב' ביאר דהא דמהני הפקר קודם זמן איסורו כדי שלא לעבור בב"י היינו דוקא אם לא היה דעתו בשעת ההפקר לחזור ולזכות בו אחה"פ אם לא יקדמו אחר שאם יש בדעתו פן הרי הוא פשלו ממש וכו' ועי"ש בקו"א אות א' דאף למ"ש התוס' בשבת ד' י"ח ע"ב ד"ה דמפקר להו דמהני הפקר לכתחלה שלא בפני ג' מטעם דמסתמא מפקיר להו להפקיע מעליו איסור שבת, והסמ"ק מתיר לכתחלה ע"י הפקר שלא בפני ג' מה"ט אנו לא קי"ל הכי דאין לסמוך ע"ז אלא כשא"א בענין אחר כמ"ש התוס' והרא"ש שם וכן דעת כל הפוס'.

ואף אם מפקיר בפני ג' לא מהני כשדעתו לזכות בו אח"כ עיש"ב, ועי"ש בסוה"ס בהל' מכירת חמץ. ומי שיעלה על דעתו שפכירת חמץ הוא מדברי סופרים לפי המנהג שהפל מבטלים החמץ ואומרים כ"ח וכו' ליבטיל וליהוי הפקר וכו' שגגה היא בידו כי חמץ הנמכר אינו בכלל ביטול והפקר מאחר שדעתו עליו לחזור ולזכות בו אחה"פ כמבואר בתשו' הרשב"א בשם הירוש' וכ"פ הרמ"א בד"מ ובפר"ח עכ"ל.

(ב) ורבינו הפר"ח בסי' תמ"ח ס"ה כ' בשם מוהר"ש הלוי דחוכך להחמיר במי שיש לו חמץ בספינה וירא שפא לא יבא לידו קודם הפסח אם אפשר להתיר לו להפקירו בפני עדים ולחזור לזכות בו אחה"פ למוכרו ולא מלאו לבו להתיר אפילו בהנאה והשכנה"ג כ' דדוקא בהפקירו שלא בפני עדים הוא דחייש ר"י להערמה שיאמר שהפקיר ולא הפקיר אבל הפקירו בפ"ע לא שייך למימר הכי ולפיכך מותר אפי' באכילה.

ומני"ר הפר"ח האריך לחלוק עליו והוכיח דגם בהפקיר בפני עדים ס"ל לר"י שבירושלמי דחיישינן להערמה תדע דהא למ"ד התם דטעמא דר"י משום דהפקר כמתנה ולא הוי הפקר עד דאתי ליד זוכה.

אף בהפקיר בפני עדים הדין כן ומהו טעמא נשמע לאידך דבהא לא פליגי עכ"ל והבנתי מדב"ק דר"ל דליכא למימר דאין הכי נמי דהא בהא תלי ואם נאמר דהטעם משום הערמה קשה הוא בפ"ע אין לחוש.

דא"כ הו"ל לש"ס ירושלמי למימר דהא נפ"מ מבינייהו דלטעם הערמה אם הוא מפקיר בפני עדים ש"ד ולטעם דזכיה אף בפני עדים לא מהני. וזהו מ"ש הפר"ח דבקה לא פליגי פלומר דאם איתא דפליגי הו"ל לש"ס למימר נפ"מ זו וכן הבין בפשיטות רעק"א בסי"ג ד"ה גם לפי וכו' בכונת הפר"ח.

אף ראיתי להרב נהר שלום בסו' תמ"ח אות ה' שאחר שהביא סברת הפר"ח דגם בהפקיר בפ"ע אמר ר"י בירוש' דלא מהני. כתב דנ"ל להכריח פן מהירוש' עצמו מדלא אמר דאיכא ביניהו דהפקיר בפני עדים וכו' עי"ש ולענ"ד זהו פונת הפר"ח עצמו ולפי דרכנו למדנו דגם הנה"ש מסכים הולך לסברת הפר"ח דלא מהני הפקר אפי' בפני עדים.

ונראה מסגנון פל דברי הפר"ח דס"ל דאף בדיעבד ועבר עליו הפסח אסור ומה שפייס ואינו מוצא תקנה לזה האיש אלא שימכרנו וכו' פונתו לתקן שימכרנו קודם זמן איסורו.

וכ"כ הרב מוהר"י אירגז בשו"ת דברי יוסף סס"י י"א וז"ל האמנם היכא דינדע קודה"פ שפא לו חמץ בפסינה מדינא צריף למכרו או ליתנו במתנה קוה"פ ואם פשע ולא מכרו קו"פ קנסינו ליה אחזה"פ ואסור בהנאה כמ"ש מוהרש"ל והספיק עמו הפר"ח בסי"ח חת"ם עכ"ל גם בשו"ת בגדי ישע סי' ג' אות ט' שקו"ט בדין זה והביא מ"ש הפר"ח דאפילו הפקיר בפ"ע לא מהני וכו' פדברי הנה"ש הנ"ל דינש להכריח פן מדלא אמרו בירוש' נפ"מ זו ועוד כ' להכריח דאפילו הפקר גמור שהניחו במקום עוברי דרכים לא מהני ממ"ש התוס' עירובין ד' ס"ד ד"ה שהולכין עי"ש.

ובשו"ת חת"ס סי' קי"ד בד"ה אמנם וכו' כ' וז"ל אבל פשוט שפונת הירוש' שאוסר משום הערמה אין הפירוש כמו שהבינו האחרונים שיערים לומר בטלתי והוא לא ביטל ונתחכמו לפלפל אם ביטל בפ"ע מאי איכא למימר ולא פינונו יפה וכו' עי"ש: (ג) והרב שלחן גבוה בסי' תמ"ח מחודש ה' הביא מחלוקת הפר"ח עם השכנה"ג וכו' דמ"ש הפר"ח להכריח מההיא ארפא דטבעא בחישתא דלא אמרו תקנה זו להפקיר בפני עדים וכו' אינה ראיה דשאני התם דהחטים היו ברשותו ובביתו ולא שייך הפקר אלא פשיאנא ברשותו וא"כ בנדון מוהר"ש הלוי דהחמץ הנה בפסינה ולא ברשותו יכול להפקירו ומסיק פן לדינא דכיון דהשכנה"ג פשיט"ל דמהני הפקר בפני עדים ומביא פן בשם מוהר"ם ריקנטי סי' זק"ן הסומך עליהם ומפקירו בפ"ע קודם זמן איסורו לא הפסיד ואחה"פ מותר באכילה עכ"ד.

ובהורמנותיה דמר אומר אני דמ"ש ע"ד הפר"ח אהיה ארפא אין זו תשובה ודברי הפר"ח נכונים דהו"ל לש"ס לומר תקנה זו דהפקר בפ"ע ע"י שיוציאנו מביתו ומרשותו ויניחנו ברשות הרבים וכבר כ' הפר"ח דאין שום אדם יכול לזכות בו כמ"ש בסי' רמ"ו וכלומר דאין לזכות דמשו"ה לא אמרו בש"ס תקנה זו דהפקר בפ"ע ע"י שיוציאנו מביתו ומרשותו לפי שאין זה מתקן שיבנו אחרים חילו אהכי כ' דאין אחרים יכולים לזכות בו וכו' ואין לומר שהנה לחוש שיבואו נכרים ויזפו בו שהרי יכול להניחו בחצר שאינה משתמרת ולא שכיחי בה נכרים וכמ"ש בתשו' הרדב"ז (שהעתיק דבריו בחכמה ומוסר שם שכ' וז"ל וכ"ש שאין דרך להפקר זה וכו' ואם יסגור הדלת וכו' אף ע"ג דכ"ל להניחו במקום דליכא וכו' מ"מ אין להתיר זה בפני ע"ה וכו' עי"ש) וא"כ הנה להם לעשות תקנה קלה כזו אלא ודאי דלא מהני הפקר פלל.

וכן ראיתי בספר אפי זוטרי ד' ע"ג שהשיב פן ע"ד השו"ג הנ"ל אלא שקיצר מאד כיעי"ש וכו' שם דהרב מטה יהודה החזיק בקו' הפר"ח. ובבית מאיר לסי' תמ"ח ס"ה כ' בד' ס"ו ע"ב עמ"ש הפר"ח מההיא ארפא וכו' וראיה זו תמוה דאם פננתו שיפקירנה ויוציאנו למקום הפקר חוץ לביתו מה תקנה בזה שיבא נכרי ויקחנו ובביתו פשיטא דאסור להשהות מחשש תקלה שיאכל ממנו ואנו לא דיגיננו אלא על עבר אדרבנו והשקה אחר הבטול וההפקר מה דין התמץ אחר הפסח ע"כ נראה מדבריו דמשום ההפקר אין חשש אם מפקירו עודנו בביתו ובכרשותו דגם זה חשוב הפקר.

אלא שאינו רשאי לעשות פן משום חשש תקלה ולזה יש לתקן שיתנונו לנכרי בפקדון ואח"כ יפקירנו דכיון שהוא בבית הנכרי עד אחר הפסח נראה דאין שום חשש תקלה שיבא לאכול ממנו (עיין לקמן אות"ל ובפרט בחטים כמש"ש) ומ"ש שאם יוציאנו למקום הפקר וכו' פבר פתבתי ע"ד הרש"ג דאין זו קושיא: (ד) ובחיי אדם בקונטרס נשמת אדם סוס"י ב' נ"ל ומההיא ארפא דטבעא בחישתא שהק' הפר"ח למה לא הפקיר לא ידעתי פננתו דע"כ ל"פ בירוש' אלא בדיעבד אבל לכתחלה פשיכול לבער צריף לבער פתקנת חכמים אף כשאינו ביזו"ל שפיר דבזה לא תקנו חכמים פיון שלא שינוי בו הערמה ע"כ ומבואר דכונתו לומר דהפקר אינו חשוב ביעור מדרבנו ואין זה מוציא מדי חייב ביעור דרבנו דהפקר לא מהני אלא שלא לעבור על ב"י מדאורייתא וכי היכי דבבטול אמרי' דאע"ג דמהתו' בבטול בעלמא סגי צריף ביעור מדרבנו הכי נמי בהפקר אף ע"ג דהפקיר בעיביעור מדרבנו וכן מתבאר לענ"ד מדברי התוס' פסחים ד' ד' ע"ב ד"ה מדאורייתא וכו' שכ' בשם ר"י דמאי דמהני בטול הוא משום דמאחר דבטלו הוי הפקר ויצא מרשותו ומותר והא דאמרי' הפקר ב"ג מדאורי' אינו צריף ע"כ וכיון דבטול הוא משום הפקר פי היכי דבבטול לא סגי אלא מדאורי' הכי נמי בהפקר לא מהני אלא מדאורי' אבל ודאי צריף ביעור מדרבנו.

ואף אם הפקיר בפני עדים דבזה ליכא חשש הערמה לדעת השכנה"ג מ"מ נראה דלא מהני זו במקום ביעור שתקנו חכמים דא"כ גם בבטול לדעת ר"י שהוא משום הפקר נימא דליבטיל בפ"ע ותסגי בהכי ולמה לן לבער כלל.

אלא וראי דבטול והפקר אינם אלא להצילו מחיוב השבתה מדאורי' אבל נא יועיל במקום ביעור שתקנו חז"ל. ועיין באס"ז בפ"ב דב"מ על ד' ל' ע"ב ד"ה אפקרה וכו' שכ' בשם תוס' שאנץ והא דאמרי וכו' וכן בפ"ק דפסחים גבי בטול חמץ שפי' ר"ת מטעם הפקר אע"ג דלא עביד בפ"ג התם נמי אנו סהדי שהוא מפקירו פי היכי דלא לייעביד איסורא ע"כ הרי דאע"ג דאיכא אנו סהדי וכו' וזה חשיב פמו מפקירו בפני ג' בכל זאת לא אמרי' אלא דמדאורייתא הוא דסגי אבל מדר' צריף ביעור ועפי"ז נראה די"ל עמ"ש הג' מוהרש"ז בש"ע ש"ל ס' תמ"ה בקו"א דהסמ"ק מתיר לכתחלה להשפיר בהמתו ע"י הפקר שלא בפני ג' מטעם שכ' התוס' בשבת ד' ח"י דכדי להפקיע איסור שבת מסתמא מפקיר להו וכו' דלסברא זו גם בחמץ מועיל לכתחלה הפקר שלא בפני ג' דלא חיישי' להערמה ושכ"כ הע"ש בס' תמ"ז לענין חמץ וכו' ולא קי"ל פן וכו' עי"ש ולענ"ד י"ל דגם להסמ"ק אי אפשר להתיר בחמץ משום דנהי דאית לן למימר דודאי מפקיר כדי להפקיע איסור שבת.

מ"מ הפקר גמור בפני ג' לא מהני אלא לענן חיוב השפחה מדאז' אבל אפתי רמי עליה חיוב ביעור מדרבנן ולא יתכן להתיר בחמץ לכתחלה ע"י הפקר כמש"ל (וראיתי בס' רינון יצחק (עי' להגדה בדינים) שבתחלת הס' שכ' שפמו שכ' הפוס' שמועיל סברת אנו סהדי דניח"ל בהפקר פדי שלא לעבור אשביתה פן י"ל בחמץ דמהני הפקר בינו לבין עצמו דניחא לבעלים בהפקרם פדי שלא לעבור על ב"י עי"ש שלא כ"כ אלא לענן הביטול אבל לא שיועיל זה במקום ביעור שתקנו חז"ל והאריף שם בס' הג"ל ולא יכולתי לעיין בדבריו ונתקיים בעצמו מה שכ' על המחוקק יאודה עי"ש).

(ה) ומה שכ' עוד הרש"ג דהשכנה"ג הביא מדברי מוהר"ם ריקנטי דמהני הפקר לזכות בו אחה"פ. אמת שכ"כ שם בסי' זק"ן והן הן הדברים שפיתבו בהג"א כנו"ל וע"ז לא כן הפר"ח שום תשובה ומ"מ אין הכרח מדברי מוהר"ם דכבר עמד בזה בשו"ת עבודת הגרשוני סוס"י ק"ה וביאר דבריו דמי שיש לו חמץ ושום אדם אינו יודע מחמץ זה והפקירו אפי' בינו לבין עצמו מהני.

כיון שבאמת הוא יודע שהפקירו. אבל אם ידוע חמץ זה לבני אדם אף אם הפקיר בפ"ע אין מתירים לו דבזה יש חשש הערמה עי"ש ועם שאיני רואה שיהיה פן דעת הפר"ח ובגד"י והנה"ש שהרי לפי מה שהוכיחו תדע וכו' מדלא אמרו בש"ס נפ"מ בהפקיר בפ"ע וכו' כמו כן יש להוכיח דגם בהפקיר חמץ שאין ידוע לשום אדם לא מהני דאל"כ הול"ל דאיכא ביניהו חמץ שאין ידוע לשום אדם.

דלמ"ד משום הערמה. בזה אין חשש הערמה.

ולמ"ד משום דבעינן דומיא דמתנה לא מהני. מ"מ למדנו מדברי העבוה"ג דבחמץ הידוע לנו אין ראיה מדברי מוהר"ם ריקנטי ו"ל להתיר בהפקיר.

וצ"ל לדעת הרב העבוה"ג דאין הכרח ממה שלא אמרו בש"ס ירושלמי נפקותא זו דכבר ידוע מ"ש הראשונים בכמה דוכתי דזומנין דהנה מצוי למימר איכא ביניהו טובא ולא אמר כמו שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת האלף אות די"ק.

והפר"ח צ"ל דלא עשה מזה הכרח גמור אלא סיגף זה לשאר ראיותיו. אף על הנה"ש הג"ל קשה דנר' דסומך בכל פחו על הכרח זה לבד.

ואין זה מוכרח וי"ל ואין להאריף ועכ"פ לפי דברי העבוה"ג דבחמץ הידוע לנו ובא לשאול הדין אין מתירים לו נראה דגם בעובדא דמוהרשה"ל אין להתיר לו הן אמת דבשו"ת פנ"י שנוביא להלן בס"ד מפרש פונת מוהר"ם ריקנטי דתלי באם הוציאו מרשותו ואם לא הוציאו מרשותו אף שהפקירו לא מהני מ"מ נר' דבעובדא דמוהרשה"ל אין היתר עפ"י"ז דהא בעינן שיוציאו מרשותו וישליכנו למקום הפקר מקום שפני אדם מצויים שם ויכולים ליטלו.

אבל מה שמונח בספינה נראה דהרי הוא פמונח ברשותו שאין שום אדם יכול לזכות בו ולא מהני הפקר בזה ועיין לקמן אות קטן יו"ד: (ו) והנה במראה הפנים ע"ד הירושלמי פ"ב ה"ב הביא מ"ש ההג"א בשם א"ז להתיר להפקיר חמצו ע"מ לזכות בו אחה"פ ותמה ע"ד שהוא היפך סברת ר"י שבירוש'.

ובקונטרס הפללים במערכת הרי"ש אות י"ב כתבתי דאפשר דהא"ז ס"ל פדעת רבנותא
שפוסקים בזה פריש לקיש עי"ש הטעם. ועתה אומר אני דהרב מראה הפנים לא ראה
בגוף דברי הא"ז כי אם מ"ש בשמו בהג"א ואתי ק"ל.

אף הרואה דברי הא"ז בגופן שלקון והם בח"ב סי' רמ"ו יראה שפבר נרגש מדברי
הירושלמי הג"ל והוא פי שם אחר שכ' דמותר להפקיר חמץ קודם שעה שביעית ע"מ
לזכות בו אחה"פ והביא ראיה מהירושלמי דשביעית פר"ט ה"ד והיא הראיה שבמור"ם
ריקנטי סי' קנ"ז הג"ל כ' והיא דפרק כ"ש הפקיר בי"ג לאחה"פ ר"י אמר אסור ור"ל
אמר מותר וכו' (הביא כל סוגית הש"ס) אין לפרש דהערמה דר"י חייש לה היינו שייפקיר
ע"מ לזכות.

אלא דחייש שפא לא יפקיר כלל ויאמר הפקירתי קודם הפסח וחתרתי וזכיתי בו לאחה"פ
אבל אם הפקיר קודה"פ ע"מ לזכות בו אחה"פ הרי פדפירשתי ע"כ. וכונתו נראה
דהיה אפשר לפרש הירוש' דהגם דכשפפקיר הפקר גמור שלא ע"מ לזכות בו אחר הפסח
ואסתיעא מילתא כי לא זכה בו אדם תוך הפסח ונשאר עד אחה"פ מותר מ"מ אסור ר"י
מחשש הערמה שפא יפקיר ע"מ לזכות בו אחר הפסח.

ואם כן הוא פונת הירושלמי א"כ שמעינו דמפקיר ע"מ לזכות בו אחה"פ לא מהני. אתי
כ' דאין זה פ"י הערמה דנדאי בכה"ג מהני אלא החשש הוא שפא לא יפקיר כלל ויאמר
שהפקיר אבל אם ידוע שהפקיר דהינו שהפקיר בפני עדים אף שהפקיר ע"מ לזכות בו
אחר הפסח מותר.

ולפי זה נראה מזה סיוע גדול לסברת השכנה"ג דהפקר כה"ג מהני בחמץ כמו בשביעית
אף באמת בא"ז שם מסיק וז"ל ומותבינו אסברתין דתניא פר"ק דחולין חמץ של עוברי
עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין דלא שבקי היתרא ואכלי איסורא ואם
איתא הואיל ומהדרו אהיתרא הנה ליה להפקיר אף על פי שהיה בדעתם לחזור ולזכות
אחר הפסח דהא פי האי גוונא שרי עכ"ל וכיון שלא תירץ פלוס ע"ז כיעי"ש משמע
דהדר ביה ויש לתמוה עמ"ש ההג"א בשם הא"ז דהרי למסקנא נראה דלא ס"ל הכי
משום מאי דק"ל מההיא דחמץ של עוברי עבירה וכו' וא"כ לפי מסקנתו נראה דמפרש
חשש הערמה דאמר ר"י היינו שפא יפקיר ע"מ לזכות בו דזה לא מהני דאע"ג דגבי
שביעית מהני כה"ג.

ס"ל כמ"ש הרדב"ז דשביעית שאני דהוא איסור קל משא"כ חמץ דאיסור חמור הוא
דאיסור בכל השנה וענוש פרת בכזית ואסור בב"י ובהנאה ואם הקלו בשביעית הקלו לא
נקלו בחמץ החמור וצ"ע.

ואחר זמ"ר ראיתי בד"מ סי' תמ"ה שהביא סברת הא"ז הג"ל וכו' ע"ד וקולא גדולה היא
ואין לסמוך ע"ז וגם הפוסקים מדלא הביאו זה ש"מ דלא ס"ל הכי. ועוד דבא"ז עצמו
סיים ומותבינו אסברתין וכו' עי"ש ונהנתי מאד.

נדברי הד"מ הללו נעלמו מפל רבנו קדישי המדברים בזה והוא פלא. ואף שבש"ת שואל
ומשיב מהדו' ב' ח"ד סי' יו"ד דף ד' ע"ד ד"ה ונהנה במוש"ק וכו' כ' דמה שהקשה הא"ז
לנפשיה מחמץ של עוב"ע לק"מ משום דבאמת ההפקר אינו מועיל אלא בפני ג' וגם

צָרִיף לְהִיּוֹת בְּרִשׁוֹת זֹכֶה (פְּעֻת לֹא יִדְעֵתִי כִּינָתוֹ דָּאם כִּינָתוֹ לִמ"ש בְּנִדְרִים דִּף מ"ג ע"א
הַפְּקֵר כִּמְתָנָה מֵה מְתָנָה עַד דְּאֵתִי לִיד זֹכֶה וְכו' הוּא תְּמוּהָ דְזֵהוּ סְבַרְתָּ ר' יוֹסִי לְפִי
אֲנִשְׁמַתָּ ר"י וְקו"ל כַּת"ק.

וְכ"כ בְּתִשׁוֹ הַרְשָׁב"א סִי' ע' וּבְמִינְחָסוֹת סִי' קס"ח דְּלִמְאִי דְמוֹקֵי הַש"ם יְרו' פְּלוּגְתָּא
דְר"י וְר"ל גְּבִי הַפְּקִיר תְּמַצּוּ בִי"ד דְר"י אֲוֹסֵר מְשׁוּם דַּס"ל הַפְּקֵר כִּמְתָנָה לֹא קו"ל בְּהָא
כְר"י אֲלֵא כַת"ק דְר"י דְלֹא בְעֵינֵן הַפְּקֵר כִּמְתָנָה עִי"ש וְכֵן מְתַבָּאָר מִמ"ש בַּש"ע סִי' רַע"ג
ס"ט (בַּק"מ) עִי"ש וְצ"ע) רַק פֶּאֶן שְׁאֵינֵן בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם בְּגִילּוּי בְּעֵלְמָא סְגִי וְזֵה דְוָקֵא
בְּשָׂאָר יִשְׂרָאֵלִים הַפְּשָׁרִים אֲנִן סְהַדֵי דְנִיח"ל וּבְדֹאֵי מְפָקִירִין בְּלֵב שְׁלָם אֲבָל תְּמַצּוֹן שֶׁל
עוֹב"ע אֲוִלִי לֹא יִחְקִירוּ בְּלֵב שְׁלָם וְלִכְף צָרִיכִין דְוָקֵא לְהַחְלִיף עַכ"ד הִנֵּה אָף אִם הִנֵּה
תִּירוּצוֹ נִכּוֹן מ"מ כִּינֵן דְמֵאֲרִי' דְהֵאִי שְׁמַעְתָּתָא דְמֵהֵנִי הַפְּקֵר מֵר נִיְהוּ הַא"ז.

וְהוּוּ עֲצָמוֹ לֹא מְצָא לְהַשִּׁיב עַל קְוִשְׁתֵּי וּמְשַׁמַּע דְהִדְר בִּיהָ אֲנִן מֵה נְעֻנָה אֲטוּ אֲשִׁינוּי נִיקוּם
וְנִסְמָוָה. וְעוֹד דְלִפִי הַנְרָאָה בַּמַּחְכָּ"ת אִין תִּירוּצוֹ עוֹלָה יָפָה, דָּאִם הֵיִינוּ מְקַשִּׁים לְמָה אִין
אֲנוּ סוּמְכִים עַל מֵה שְׁמַפְקִירִין תְּמַצּוֹן הָעוֹבְרֵי עֲבִירָה יֵשׁ לָנוּ לְתַרְזֵן כַּמ"ש הַשׁו"מ דְאֲוִלִי
לֹא יִפְקִירוּ בְּלֵב שְׁלָם וְכו' אֲבָל קְוִשְׁתֵּי הַא"ז הִיא עַל עוֹב"ע עֲצָמָם דְמֵה לְהֵם לְהַחְלִיף
הֵלֵא כִינֵן שְׁאִין מְגַמְתָּם אֲלֵא לְמִיְהִדְר אֵהִיתָרָא דְלֹא שְׁבָקִי הִיתָרָא וְאֲכִלִי אִיסוּרָא יֵשׁ לְהֵם
לְתַמְנָן בְּלֵא חְלִיפִין רַק שְׁיִפְקִירוּ ע"מ לְזַכּוֹת בּוֹ אַחַר הַפְּסַח וּבְלִבְד שְׁבִשְׁעַת הַפְּקֵר יִפְקִיר
לְגַמְרִי.

(כ"כ בַּד"מ בְּשֵׁם הַא"ז. אָף בְּגוֹף דְבָרֵי הַא"ז שְׁלִפְנֵינוּ לִיתְנָהוּ לְהֵנִי מִיְלִי וּבְלִבְד וְכו')
וְכִינֵן שְׁיֵשׁ לְהֵם דְרָף הִיתָרָא בְּנִקְל מֵה לְהֵם לְטְרוֹחַ אַחַר הַחְלִיפִין.

דְוִדָּאֵי הֵם יִסְמְכוּ עַל עֲצָמָם וְגַם נְדָאֵי שְׁמָה שְׁמַחְלִיפִים אִין מְגַמְתָּם כְּדִי שְׁיֵהָא מוֹתָר לְשָׂאָר
בְּנֵי אָדָם הַפְּשָׁרִים רַק לְטוֹבַת עֲצָמָם הֵם מְבַקְשִׁים וְא"כ הִנֵּה לְהֵם לְהַפְּקִיר הַפְּקֵר גְּמוּר
ע"מ לְזַכּוֹת בּוֹ אַחַה"פ אִם אִיתָא דְשָׁרִי זֵהוּ קְוִשְׁתֵּי הַא"ז וְאִינוּ מְתִינְשֵׁב בַּמ"ש הַשׁו"מ
וְק"ל וּמְכַלְלֵן שֶׁל דְבָרִים תְּמִיָה לִי עַמ"ש בְּבִגְדֵי יֵשׁ עִי' א' אֲוֹת ד' דַּמ"ש הַא"ז שְׁבַהֲג"א
הַנְּ"ל דְהַפְּקֵר עַל תְּנָאֵי מוֹעִיל הֵיִינוּ בְּהַפְּקִיר דְבִיטוּל אֲבָל בְּאַמְתָּ צָרִיף לְבַעַר אַח"כ דַּאֲל"כ
אִיף יוֹעִיל הַפְּקֵר ע"ת בְּלֵא בְיַעוּר אֲלֵא דְבִנְשַׁמַּת אָדָם לֹא הִבִּין כֵּן בְּכִנְנַת הַא"ז ע"כ וְלִפִי
דְבָרֵינוּ לֹא הִנֵּה מְקַשָּׁה מִיְדֵי הַא"ז לְסְבַרְתֵּיהָ מֵהֵיָא דְתְּמַצּוֹן שֶׁל עו"ע כְּמוֹכֵן וּמְסַתְּמָא לֹא
רָאָה בְּגוֹף דְבָרֵי הַא"ז וְאִמְטוּ"ל כ' כֵּן.

אָף יֵשׁ לְתַמְנָה מְאֹד עָלְיוּ כִי בְּסִמּוּף קוֹנְדָם לְכֵן הַזְכִּיר דְבָרֵי הַד"מ סִי' תַּמ"ה וְשֵׁם כ'
בְּפִירוּשׁ מ"ש הַא"ז וּמוֹתְבִינֵן אֲסַבְרְתִּין וְכו' דְמִזָּה מְבִנְאָר דְאִין כִּינָתוֹ כַּמ"ש הַבְּגָדֵי יֵשׁ
וְהוּא פְּלֵא: (ז) וְעַל הַרְב מוֹהַר"ם רִיקָאֲנָטִי קָשָׁה דְמְלִבְד דִּישׁ לְדַחוֹת רְאִיָּתוֹ מְשִׁבִיעִית
דְשִׁבִיעִית שְׁאֵנִי כַּמ"ש הַרְדָּב"ז.

עוֹד קָשָׁה מֵה יַעֲנָה לְמָה שְׁהַכְרִיחַ הַא"ז מֵהֵיָא דְתְּמַצּוֹן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה. וְנִרְאָה דִי"ל
דַּאֲע"ג דְדִינָא הוּא דְהַפְּקֵר כַּה"ג מְהֵנִי מְכָל מְקוּם לָאוּ כ"ע דִּינָא גְּמִירִי וְלֹא מְשַׁמַּע לְאִינְשֵׁי
דְחִשְׁבֵי הַפְּקֵר אֲלֵא א"כ אִין דַּעַת הַמְּפָקִיר לְזַכּוֹת בּוֹ פְּלֵל אֵהִכִי לֹא מְפָקִירִי בַּכַּה"ג וּמִיְהִדְרוּ
אֵהִיתָרָא דְחִלְפִין דְזֵה מוֹכֵן לְכָל דְמוֹעִיל שְׁהָרִי פְּנִים חֲדָשׁוֹת בְּאוּ לְכָאֵן וְאִין זֵה הַחֲמִיץ
ש"י שְׁעֵבֵר עָלְיוּ הַפְּסַח.

ועוד דלא אמר מוהר"ם ריקנטי דהפקר כה"ג מועיל אלא דוקא במפקירו לגמרי לכל אדם שמוציאו לשוק ומפקירו אלא שיודע שלא יגע בו אדם מחמת אהבתו או מיראתו וכמו שביאר בכוננתו בשו"ת פנ"י ח"א סי' י"ד ע"ש ולפי האמת לאו כל שעמא מיתרחיש ניסא ואולי אין לבן של עו"ב סומך על אוהביהו ומכירהו וחוששין שפא יהיה רחוק לשכר וקרוב להפסד משום הכי אין מפקירין אותו ע"מ לזכות בו דבאמת אינו דומה לשביעית דאינו אלא הפקר לשעה ויכול לזכות בו מיד, משא"כ בחמץ שצריך שיהיה מופקר כל ימי האיסור ואינו כ"כ בנקל המציאות ולא כל מוחא סביל דא לסמוך לעשות כן וק"ל: (ח) וראיתי במק"ח בסי' תמ"ח ס"ה וז"ל ואם הפקיר חמצו והניחו במקום הפקר ודאי דאינו חייב לבער למ"ש בשו"ת פנ"י בכוננת הריקנטי אבל אם מעמידו במקום מוצנע ברה"ר במקום שאין מצוי שם בני אדם מבואר בפר"ח סי' תס"ז דאסור עכ"ל הנה מה שציינן פר"ח סי' תס"ז כעת לא מצאתי שם מזה ואולי הוא ט"ס וצ"ל תמ"ח.

ונראה מדבריו דהפר"ח אינו אוסר אלא באם מעמידו במקום מוצנע במקום שאין מצוי שם בני אדם שאם משליכו במקום שמוציא שם בנ"א מותר ואין גלע"ד שיהיה כן דעתו שמה שכתב דהירושלמי מייירי וכו' או כגון שביערו והוציאו מרשותו והשליכו במקום הפקר ומצאו שם אחר שש וכו' דמשמע דמשום שהשליכו במקום שאין בני אדם מצויים שם.

נמצא שם החמץ אחה"פ דאל"כ כבר היו לוקחים אותו העוברים ושבים. אינו מוכרח שר"ל כן אלא ר"ל שהניחו במקום שבני ישראל מצויים שם ולא שכחי נכרים כלל.

והישראל אין יכולים לזכות בו כיון שידוע שלא הפקיר אלא כדי להפקיע האיסור וכמ"ש שם בפר"ח בראיתו מההיא ארבא דטבעא בחישתא ואפילו הכי ס"ל דאוסר ר"י דחייש להערמה וביאר שם שאף שיש עדים שהפקיר אסור משום שאם נתיר בפני עדים ממילא ניתר גם בלא עדים ואז יש חוש להערמה ומ"מ משמע דהמק"ח מסכים לדעת הפנ"י שאם מפקירו ומוציאו מרשותו ומשליכו במקום הפקר גמור ונשאר החמץ שם או שהנכרים לקחו את החמץ לרשותם מפני אהבה ושמרו ונתנו לו אחר הפסח מותר: (ט) ובשו"ת מוהר"ם ריקנטי האחרונים בדין ח' האריה מאד בענין זה בדברי הפר"ח וכו' שגם הרב מטה יהודה ס"ל כהפר"ח דלא מהני הפקר אפילו בפני עדים ומני"ר כ' לדחות דבריהם וראיותיהם (ויש לי להשיב ע"ד ואיני יכול להאריך והמענין יבחר ורק אכתוב מה שהעלה לדינא במה שנשאל מעין הנדון של מוהרשה"ל במי שיש לו חמץ בספינה כמו שנביא דבריו לקמן בס"ד) והעלה דבהפקיר חמצו יש פוסקים שפסקו כר"ל דמותר כמ"ש בכנה"ג בהגב"י בשם הרשב"א והרמב"ן ואף להפוסקים כר"י דאסור.

הכי דליכא למיחש להערמה שרי וכל שהפקירו בפני ג' מיהא ליכא למיחש להערמה. ואפשר דגם הפר"ח מודה ולא אסר אלא בפני שנים.

(ולענ"ד אין נראה כן דעת הפר"ח דא"כ תקשי ליה וליטעמיה בההיא ארבא דטבעא אמאי לא אמור רבנן האי תקנתא להפקירו בפני ג') וא"כ בנדו"ד שנודע לישראל שנקרי אחד שלח לו דורון חמץ וחושש שפא לא יגיע לידו קודם פסח התקנה האמיתית היא

להפקירו בפני ג' דבקה ודאי ליפא למיחש להערמה וכ"ש שצעדין אינו בידו דהוי פי
ההיא דאיסורא לא ניה"ל דליקני.

וכן ראיתי להרב ברכ"י שהביא בסי' תמ"ח מ"ש הרב מגילת ספר דמי שיש לו חמץ בים
או בעיר אחרת יכול להפקירו בפני ג' לכל זמן האיסור ואחר הפסח מיד יזקה בו ולא
עבר אב"י ומותר לאחזה"פ אפילו מדרבנן ע"כ.

פקפק על מה שהתיר להפקיר לזמן וכו' וסיים ומ"מ בהפקר גמור בפני ג' ליפא למיחש
למידי ושרי כנלע"ד להלכה ולא למעשה עד שייספמו גדולי ההוראה עכ"ל מ"ש בשם
הברכ"י פבר פתבתי בראש אות זו מ"ש הוא עצמו בס' מחזיק ברכה סי' תל"ד פי מ"ש
הרב מג"ס להתיר לא ראה שו"ת הרדב"ז שגדפס אח"כ וסיים שם וז"ל ואני הצעיר
רמזתי בברכ"י סי' תמ"ח דברי המג"ס וצעדין לא היו נדפסות שו"ת הרדב"ז עכ"ל
ומשמע דכוננתו לומר שאילו היו רואים דברי הרדב"ז לא היו פותבים להתיר.

ויש לתמוה על הרב חקמה ומוסר דף קס"ו אות כ"ג שהביא בשתיקה דברי הרב מגילת
ספר, ונהרי מני"ר גופיה באות ט"ו הביא תשובת הרדב"ז דאוסר וכבר כ' בברכ"י דדברי
המג"ס הם היפך דברי הרדב"ז ואף למ"ש חכמ"ו שם דהלכה ואין מורין כן אבל בדיעבד
מותר מ"מ לכתחלה ודאי אין להורות כן ונהרי יכול למוכרו לנכרי באחד מדרכי הקנייה
אף שאינו אצלו החמץ וכמ"ש המג"א סק"ח ובח"י ובמחצ"ה: (י) ודעת העו"ש בסי'
תמ"ז רמזו המג"א תמ"ח סק"ז פדעת מוהר"ם ריקאנטי סי' קנ"ז דיכול להפקיר חמץ
ע"מ לזפות בו אחזה"פ וכ' בפרמ"ג בא"א בשמו דאפילו בינו לבין עצמו מהני דלא
כשכנה"ג שהצריך בפני עדים דס"ל להעו"ש דהירושלמי מייירי במפקיר ומניח ברשותו
בזה אסור דביטול והפקר צריך להיות בלב שלם דאל"כ קונה לו חצירו משא"כ במוציא
מרשותו ומפקיר הפקר גמור כל ימי הפסח שפל הרוצה יזקה זה מהני ולא שייך הערמה
בכה"ג וסיים בא"א ומג"א ברמ"ו השיג גם כן על העו"ש וא"ר הספים שם להעו"ש ע"כ
וכ' עוד דאף דמספים העו"ש עם מוהר"ם ר אינו מסכים למוהר"ש הלוי משום דבעי
שיפקיר לגמרי בלב שלם וכו' עי"ש מ"ש עוד הא"א בזה דאם הוציא החמץ מרשותו
ואמר בפיו שמפקירו הפקר גמור הוא אע"י שבלבו חושב בהיפך בטר פיו אגלינו ואם
זכה בו אחר קנה וכה"ג דלא עבר אף אדרבנן שהוציא מרשותו שרי אחזה"פ ואם לא
הוציא מרשותו אעפ"י שהפקירו בפיו ופיו עיקר מ"מ קונה לו חצירו אחר אמירתו וכו'
והביא ראיה מהירו' דשביעית עי"ש ובשו"ת בית שלמה בסוס"י ס"ב כ' דלא ראה מ"ש
הד"מ בסי' תמ"ה שאין לסמוך ע"ד הא"ז בהוראה זו וכו' וגם בתשו' הרדב"ז סי' תל"ו
וכו' (הוא התשובה שהובא בריש אות זו) מחלק בין שביעית לחמץ וכ"ז נעלם מהפמ"ג
ועוד דמדברי הרמב"ן בחידושו לפסחים דף ל"א בשמעטא דחנות של ישראל ומלאי
של ישראל וכו' מוכח להדיא דאף הפקר גמור לא מהני להתיר החמץ אחזה"פ ואין מזה
אפי' סניף להקל עכ"ד (ועיין בשו"ת רמ"ז א"ח סי' כ"ד מה שהאריך בענין פשבלבו
סותר מה שאמר בפיו אי משגיחין בקמה שבלבו) גם בשו"ת משנת ר"א ח"ב סי' י"ת ד"ה
וממה וכו' הביא מ"ש מוהרשה"ל ושכנה"ג והפר"ח (הנ"ל באו"ק ב') וכ' דמדברי
הרמב"ן בחי' לפסחים הנ"ל מוכח כס' הפר"ח הנ"ל לאיסורא וכ' דאפשר לצדד לכאורה
להתיר בהנאה מפח ס"ס שאם לא חייש בירושלמי להערמה אלא בסתם ולא

במפקירבפ"ע וכמוהרמ"ר וכנה"ג הנ"ל ואת"ל דאפילי מפקיר בפ"ע ל"מ ס' דיקלמא הלכה פהרב העיטור ומותר בהנאה אלא דלא סמכו האחרונים על רב העיטור לכו יקנהו לנכרים בכסף ונפקינו בפ"ע ושרי מאחר דאיכא ס"ס עכ"ל: יא) אחר זמ"ר נדפס מנחת משנה לאחד מדידי מגאוני דורינו יצ"ו.

וראיתי שם בקונטרס חקת הפסח אות א' ואות ב' שכ' בשם שו"ת הגר"ח סי' י' וי"א שפסוק בכל פחו ע"ד שו"ת כני"ח סי' י"ד (שהנפתי בריש אות זו) ושמבואר בכני"ח שפמה גאונים הספימו לזה, ושבאחת מראיותיו פינון לדעת הגדול בכני"ח והיא מהתוס' בשבת דף י"ח ע"ב, ומה שמבואר בסי' תמ"ח ס"ה דחמץ שגמץ אחר הפסח אסור אעפ"י שבטלו דין זה נובע מהירו' הפקיר חמצו בי"ד ר"י אמר אסור אזה"פ דחייש להערמה אכן בפסקי ריקאנטי סי' קנ"ז מביא הירושלמי הפקיד חמצו בדלי"ת והוסיף ביד נכרי ולפי זה לא אסר ר"י פלל בהפקיר, והדעת מברעת שגירסא זו אמיתית דאילו לגי' הרא"ש הוא נגד דברי התוספות בשבת דף י"ח שפתב דמסתמא מפקיר להו ורצונם דכ"ע סהדי דמפקיר מסתמא להפקיע אסור שבת א"כ בנדון דידן נמי ניקא דמסתמא מפקיר להו כדי להפקיע אסור בל יראה עכ"ד הגר"ח וכו' ע"ז הג' מנח"מ דאף פי דברי תשובתו נגד פמה גדולים מ"מ יש לנו עמוד גדול לסמוך להתיר כשיש הפסד מרובה ובפרט כשיש עוד צדדים להתיר ע"כ ועפ"י דמתנישב מאי דהנה ק"ל ע"ד הרדב"ז ו"ל הנז"ל (באות קטן א) והיא בח"ג סי' תל"ו ובדפוס חדש סימן תתע"ח שהרואה יראה שלא הנפיר הירושלמי דפ' כ"ש הנ"ל רק כ' שיש שלמדו להתיר להפקיר חמץ ע"מ לתפות בו אזה"פ מ"מ ש בירושלמי פן לענין שביעית וכו' לדחות דאם אמרו בשביעית הקל לא נקל באיסור חמץ החמור וכו' עי"ש והי"ל להביא ראיה מדברי הירושלמי דפרק פל שעה דאפילו בהפקיר ועבר עליו הפסח אסור וא"כ אין מקום להיתר זה והייתי מתמיה מאד איך נעלם מרבינו רדב"ז דברי הירושלמי הנ"ל, אף לפי מ"ש בשו"ת הנ"ל דהגירסא בירושלמי היא הפקיד בדלי"ת תנוח דעתנו דלפי זה לא איירי בירושלמי בהפקיר פלל.

ובשו"ת פתב סופר סי' פ"ב ד"ה ועיין וכו' הביא מ"ש הר"ן בפ"ק דפסחים (בד"ה גרסי' בגמ' ת"ר וכו') דמפקיד חמצו אצל נכרי וכו' אינו עובר המפקיד בב"י ומיהו אסור מדרבנן וכו' וז"ל ומ"ש שם בין שתי חצאי לבנה וכן איתא בירושלמי במפקיד ט"ס הוא וצ"ל במפקיר עכ"ד הכת"ס.

והנה בהר"ן שלפני ליתנהו להני מילי ועכ"פ לפי מ"ש הגר"ח שגירסת הירושלמי היא מפקיד בדלית א"כ מ"ש בהר"ן אינו ט"ס פמוכן: יב) אלא דלענ"ד ל"ז להבין איך יתכן לגרוס פן בירוש' דמלבד דקשה להמציא גירסא שלא שיערו אבותינו ראשונים ואחרונים וניח"ל למימר דט"ס הוא במוהר"ם ריקאנטי וצ"ל הפקיר ברי"ש (ומ"ש שהוסיף ביד נכרי לא נפלאות לומר כמ"ש תלמידי החבי"ב לנצ"ק הי"ו דאולי בתשו' הנ"ל הנה פתוב הפקיר חמצו בי"ג שר"ל ביום י"ג בניסן והמעתיק חשב בי"ג הוא ר"ת ביד גוי) מלחדש גירסא פזו ומה גם דלפי הנראה הדבר מוכרח מעצמו דגם במוהרמ"ר הגירסא היא הפקיר ברי"ש כמ"ש להלן בס"ד.

זאת ועוד לפי ג'ירסא זו לא אוכל להבין במאי פליגי ר"י ור"ל וקשה להלום פל סוגיית הש"ס ירושלמי בזה כמו שיראה הרואה. וכבר מבואר בסו"י ת"מ הספמת הפוסקים דמפקיד תמצו ביד נכרי אעפ"י שקבל הנפקד אחריות עובר המפקיד בב"י וא"כ מאי טעמא דר"ל דמתיר, ור"י למה ליה משום הערמה ת"ל דעבר אב"י וראוי לקונסו אחה"פ כדקי"ל כר"ש דקניס הואיל ועבר עב"י.

ולדעת הגאונים דאין המפקיד עובר בב"י. מ"מ לדעת כמה פוסקים עובר בב"י מדרבנן ואסור אחה"פ כמו שמתבאר ממה שרשמתי במערכה זו סי' ח' אות י' ואות י"א ועוד בר מן דין ובר מן דין לא ידעתי איך יפגוס לשון המוהר"ם ריקאנטי עצמו שאחר שכ' דמותר להפקיר תמצו קודם שעה זו ע"מ לזכות בו אחה"פ והביא ראיה מהירושלמי פ"ט דשביעית וכו'.

כתב וז"ל וזהיא דפ' כל שעה הפקיר תמצו ביד נכרי לאחר הפסח מהו ר"י אמר אסור היינו דחייש להערמה שמה לא יפקיר פלל אבל אם הפקיר בנדאי שרי כדפירשית עכ"ל דנראה בעליל דנרגש לשיטתו ממ"ש בירוש' דהנה משמע ליה לכאורה דכונת ר"י דחייש להערמה היינו דאע"ג דעינינו הרואות דהפקיר מ"מ חיישי שמה אין פונתו להפקיר לגמרי אלא ע"מ לזכות בו ואם זהו פונת הירושלמי א"כ מוכח דהפקר פנה לא מהני והוא היפך ממה שלמד מדברי הירושלמי דשביעית.

אח"כ כ' דלא כן הוא פונת ר"י שפירושלמי אלא פונתו דחיישי שלא יפקיר פלל. אבל אם באמת ידוע לנו שהפקיר אף אם הפקיר ע"מ לזכות בו שפי"ד כן נראה ברור פונתו וכמו שכתבתי לעיל (באות קטן ו') בכונת דברי הא"ז בח"ב סי' רמ"ו.

ולפי מ"ש הגר"ח דגירסת המוהר"ר בהירושלמי היא הפקיד אינו מוכן לקוע"ד מאי ק"ל מההיא דפ' כ"ש ומה ענין פקדון להפקר דאירי ביה: (יג) ומ"ש עפי"ד התוס' שבת דף י"ח דאנן סהדי וכו' הנה כבר כתבתי (באו"ק ד') דהרב עו"ש בסי' תמ"ז כ"כ והג' מוהרש"ז כ' שכ"כ הסמ"ק לענין שבת להתיר לכתחלה עפ"י סברא זו ונדאנן לא קי"ל הכי ולא סמכינן אסברא זו אלא היכא דאי אפשר בענין אחר כמ"ש פל הפוסקים.

וגם כתבתי שם דנלע"ד דגם להסמ"ק י"ל דלענין חמץ מודה משום דנהי דמשום הך סברא דמסתמא מפקיר להו מהני פאילו הפקיר בפני ג' מ"מ אין זה מוציא אלא מידי חיוב השבתה מדאורייתא אבל אפתי רמי עליה חיוב ביעור מדרבנן.

ולכן י"ל דדוקא גבי שבת הוא דס"ל להסמ"ק כן אבל לא לגבי חמץ ודקדקתי כן ממ"ש באס"ז לב"מ דף ל' ע"ב ד"ה אפקרה וכו' בשם תוס' שאנץ ע"ש. ועוד דהריטב"א בחי' שם כתב בשם הרשב"א דמאי דאמרינן נר וגגית וקערה אפקורי מפקר להו אין הרצון שהבעלים מפקירים אלא פלומר דלב ב"ד מתנה עליהם עי"ש וכיון דבלב ב"ד תליא מילתא י"ל שפיר דלא התנו אלא בנר וגגית דשכיחי מידי שבת בשבתו.

אבל לא בחמץ שהרי רצון חכמים הוא שיקיים מצנת ביעור. וכן מצאתי בתשו' הג' רמ"ז בא"ח סי' כ"ד בד"ה נאמנם וכו' שכ"כ ושוב בד"ה ובינותי בספרים וכו' ראיתי שחלק בין שבת לחמץ דדוקא בשביעית פלים דההפקר הוא סמוך לזמן איסורו מסתבר לומר

דנדאי פֿעט גַמֶר וּמִפְקִיר דאל"כ יַעֲבֹר תִּקְרָף עַל אִיסוּר שְׁבִיתַת פְּלִים אַבְל בְּחֻמַּיִן שְׁתַּקְנוּ שְׁיִבְטֵל בְּפֶעַת הַבְּדִיקָה בְּלִילָה וְאִין הָאִיסוּר רֹבֵץ עָלָיו כ"א בְּלִילָה.

וְלִקְצַת פּוֹס' מ"ש וּלְמַעַלָּה וְכִינּוֹן שְׁיִישׁ לוֹ זְמַן לֶאֱכֹל אוֹ לְמַפְזֵר הַחֻמַּיִן אִין הוֹכְחָה גְמוּרָה דְגַמֶר וּמִפְקִיר עכ"ל וּכ"ז כ' הַרמ"ץ לְנִישָׁב מַה שְׁתִּקְשָׁה לוֹ ע"ד הַתּוֹס' פְּסָחִים דָּף ד' ד"ה מְדַאֲרֵייתָא וְכו' דְאֵמַאי לֹא פְתָבוּ דְמַאי דְמַהֲנֵי בְיָטוּל שְׁהוּא מְשׁוּם הַפְקָר אָף שְׁהוּא שְׁלֹא בְּפָנֵי ג' הֵינּוּ מְשׁוּם דְאֵנּוּ סְהַדֵי וְכו' וּכְדָרְךָ שְׁכ' הַתּוֹס' עֲצָמָם גְּבֵי נָר וְגַגִּית וּקְעָרָה.

וְחִילוּק זֶה שְׁיִיף דְנוֹקָא בְּבִיטוּל שְׁתַּקְנַת חֻמַּיִם הוּא לְבִטֵּל בְּלִילָה, מִשָּׂא"כ בְּהַפְקָר דִּיכּוּל לְהַפְקִיר סְמוּךְ לְאִיסוּרוֹ כְּמוֹ בְּנֵר וְגַגִּית. אָף כְּבָר פְּתַבְתִּי לְעִיל (בְּאוֹת קָטָן ד') דְאֵנּוּ סְהַדֵי זֶה מוֹעִיל לְגַבֵי הַשְּׁבִיתָה דְאִיסוּרָא אַבְל לֹא חֲשִׁיב בְּזֶה בִיעוּר.

וְגַם מ"ש לְהַכְרִיחַ הַגִּירָסָא דְמִפְקִיד כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה נֶגֶד הַתּוֹס' דְשִׁבְתָּ וְכו' לֹא יִדְעָתִי מַה יַעֲנֶה לְדַעַת הָרֵא"ש דְגִירָסִים הַפְקִיר בְּרִי"ש וּס"ל ג"כ פְּסָבְרַת הַתּוֹס' הַנֶּ"ל בְּסו"פ אִין בֵּין הַמְּוֹדָר עֵינֵי בְּדַבְרֵי מְרָן הַב"י בְּסִי' רג"ע שְׁפַתְבּ לְדַעַת הָרֵא"ש דְאָף דְמְדַרְבְּנֵן בְּעֵינֵי ג' מ"מ נ"מ אִם הַשְּׂאִיל בְּהַמְתּוֹ וְכו' וְכֵן מְבַנְיָן בְּתוֹס' וְהָרֵא"ש שְׁש"ע וְכַסְמ"ע שְׁש"ק י"א פְּתַב מְפֻרָשׁ דְמַהֲנֵי לִיהַּ הַפְקָר בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ מַה"ט אֶלָּא דַס"ל דְרַק הִיכָא דַא"א בַע"א וְכֵן כ' הַתּוֹס' בְּעֲצָמָם.

וְעֵינֵי בַמַּח"א הַל' זְכִיָּה מְהַפְקֵר סִי' א' שְׁהִבִּיא דְבְרֵי מְרָן הַב"י הַנֶּ"ל וְכַתְבַּת ע"ז וְלַעֲנֵד"נ דְכַה"ג אֶפְשָׁר דְאֶפְל' הַרמ"ב"ם מוֹדָה דְמִסְתַּמָּא מִפְקֵר לְהוּ וְאֵנּוּ סְהַדֵי בְּכָף וְטַעַם זֶה צְרִיכִים אֲנִי לֹדַמֵר לְדַעַת הָרֵא"ש ג"כ כְּדֵי שְׁלֹא תִקְשׁוּ לִיהַּ דְנֶהֱי דַמ"ה הֵי בֵינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ מ"מ כְּבָר אָמְרוּ חֻמַּיִם דְאִין הַפְקֵר פְּחוֹת מַג'.

וּלְפַמ"ש א"ש דַמ"ש בַג' ה"ט מְשׁוּם דְבִלֹא"ה לֹא גַמֶר לְהַקְנוֹתוֹ וְהָכָא בֵינוּ דְאִיסוּרָא הוּא אִי לֹא מִפְקֵר לִיהַּ אֲנִי סְהַדֵי דְגַמֶר וּמִפְקִיר ע"כ וְלֹא רָאָה דְבְרֵי הַסַּמ"ע. הָרֵי דַכ"ע אִיתַּ לְהוּ סְבָרָא זֹו וַא"כ מַה שְׁהַכְרִיחַ הַגִּירָסָא דְמִפְקִיר חֻלְף הַלֵּף לוֹ וּק"ל.

סו"ד לֹא יִכְוֹלְתִי לְהַלְוֵם דְבְרֵי הַג' רַח"ךְ בְּזֶה וְתַמּוּהִים הֵם בְּעֵינֵי וְצַע"ר לִי: (יֵד) הִנֵּה נָא עֲרַכְתִּי דַעַת רַבָּנָן קְדִישֵׁי קַמְאֵי וּבְתַרְאֵי הֵם הַמְדַבְרִים בְּעֵינֵי הַפְקֵר אִי מְהֵנִי וְחֲשִׁיב כְּבִיעוּר, וְהַבְּאֵתִי מְעַרְכָּה מוּל מְעַרְכָּה כְּנֹז"ל וּפְשִׁטָא דְלַעֲשׂוֹת מְעַשָּׂה לְכַתְחֵלָה לְסַמְוֵךְ עַל־הַפְקֵר אָף אִם יִהְיֶה הַפְקֵר גְּמוּר שְׁמוּצִיאֵו מְרִשׁוֹתוֹ וּמְשִׁלִּיכוֹ לְרַה"ר אִין לַעֲשׂוֹת כֵּן.

אַבְל בְּדִיעֵבַד שְׁלֹא בִיעַר רַק הַפְקִיר חֻמַּצוֹ הַפְקֵר גְּמוּר כְּנֹז"ל וְעַבְרָא עָלָיו הַפְסַח נִרְאָה דְאֶפְשָׁר לְסַמְוֵךְ ע"ד הַפּוֹסְקִים דְהַפְקֵר כִּי הֵאֵי מְהֵנִי שְׁלֹא עַבְרָא עַל בַּל יִרְאָה וְשְׁלֹא לְקוֹנְסוֹ לְאִיסוּרוֹ בְּהַנְאָה וְע"י עִירוּב וּבִיטוּל כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ קִצַּת מְהַפּוֹסְקִים הַנּוֹ"ל וּכְדַאי לְסַמְוֵךְ עֲלֵיהֶם בְּדִיעֵבַד וְהַפֵּל לְפִי הַעֲנִינֵן וְאִין לְדַיִן אֶלָּא מַה שְׁעֵינֵינוּ רֹאוֹת (אַחַז"ר רְאִיתִי מ"ש בְּעֵינֵי זֶה בְּשׁו"ת בְּגֵדֵי יִשַׁע סִימָן א' אוֹת ד' וְלֹא יִכְוֹלְתִי לְעֵינֵי בְּדַבְרֵי פֶעַת בְּהִיוֹתִי טְרוּד בְּעֵינֵינִי אַחֲרֵים): וְאִנִּי טָרַם אֶכְלָה לְדַבֵּר בְּעֵינֵי זֶה זֹאת אֲגִיד שְׁהִנֵּה נ"ל פְּשׁוּט דַלְכַשְׁתִּי"ל דְמַהֲנֵי הַפְקֵר ע"מ לְזַכּוֹת בּוֹ אַחַה"פ וְיִכּוּל לַעֲשׂוֹת כֵּן לְכַתְחֵלָה.

מ"מ צְרִיף שְׁיִהְיֶה הַהַפְקֵר דְנוֹקָא קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ שְׂאָז הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ לְהַפְקִירוֹ וְכֵן מְדוֹקְדָק לְשׁוֹן הַהַג"א בְּשֵׁם הַא"ז. וּבְדַבְרֵי הַא"ז עֲצָמוֹ בַח"ב סִי' רַמ"ו מוֹתֵר לְהַפְקִיר חֻמַּצוֹ קוֹדֵם שְׁעָה ז' וְכו' וְכֵן הוּא הַלְשׁוֹן בְּפִסְקֵי מוֹהַר"ם רִיקְאֲנֵטִי סִי' זַק"ן.

דמשמע דדוקא קודם זמן איסורו הוא דאמרו דיכול להפקירו אבל לאחר ז"א שאינו ברשותו אינו יכול להפקירו ומה יועיל לו ההפקר ההוא ונהרי הוא מןפקר מהנרמא דמלפא ועשאו הפתוב פאילו הוא ברשותו.

אלא שראיתי להג' פנ"י בסו"ס י"ד שכתב שפא מעשה לידו בא' ששכח למפנר חמצו לנכרי ונזפר אחר שש שעות ואמתי לו שישליכנו בפני נכרים לבהמות דלאחר שש השבתתו בקל דבר להרבה פוסקים וילך משם והנפרים לא יניחו להבהמות שיאכלוהו וישמרו לו עד לאחה"פ שהם אוהביו, וכן עשה ועלתה בידו וזהו דשרי לדעת מוהר"ם ריקאנטי עכ"ל הרי דפשיט"ל דגם לאחר שש איתיה בתקנתא להפקירו כמו קודם ש"ש.

והפרמ"ג בח' א"א תמ"ח סק"ב כ' ע"ד הפנ"י ומשמע אע"ג דעבר על עשה כל שלא עבר בלאו לא קנסוהו וצ"ע דמשמע מפמה פוס' אף עבר בעשה קנסוהו ועי"ש מ"ש לענין שעה ששית ובח"א בקונטרס נשמת אדם סי' ב' האריף מאד ע"ד הפנ"י הנ"ל ומסיק דלכתחלה אין לעשות מעשה פהוראת הפנ"י להוציא החמץ לרה"ר אף בדיעבד אם עשה כן בלי שאלת חכם צ"ע לאחר הפסח ע"כ.

ובשו"ת שו"מ ח"ג סי' ר"ט הובא בשם הג' השואל שהורה לעשות בנדונו פהוראת הפנ"י הנ"ל ועי"ש שלא ערער עליו בזה דמשמע דמודו דחשיב הפקר גם כשהפקיר אחר זמן איסורו. אף במהדורא תניינא ח"ד סי' יו"ד דף ד' ע"ד ד"ה ונהנה במוש"ק וכו' פתב ונ"ל איברא דבלא"ה לא מועיל הפקר דלאח"ז איסורו אין ביעור חמץ אלא שריפה וא"כ לא מהני הפקר מה שהניחו ברה"ר וכו' ובנדו"ד הנה לאח"ז איסורו ואין מועיל הפקר עכ"ל.

ודבריו אלו מסכמים למה שפראה מדברי הא"ז ופסקי מוהר"ם ריקאנטי הנ"ל. עכ"ל הרי דפשיטא ליה דגם לאחר שש איתיה בתקנתא להפקירו כמו קודם שש: גם בעיקר תשובת הרדב"ז שבי"ט תל"ו שאין דעתו מספמת להתיר ושללא ראה אחד מהפוסקים שהתיר בשאל הגאון מוהר"ם שיק בסי' ר"כ שהרי הוא ירושלמי מפרש בפרק אלו עוברין הפקיר חמצו בשלשה עשר ר' יוחנן אמר אסור אחר הפסח דחייש להערמה וריש לקיש לא חייש להערמה וממנו הדין המובא בסי' תמ"ח סעיף ה' והגאון המפרש האריף ליישב דברי הרדב"ז וליישוב גם דברי הפרי מגדים בסוף סי' תמ"ח שכתב דאם ביטל והפקיר אף אם לא הנה לבו עמו אם אין החמץ ברשותו אינו עובר עליו והוי ביטול והפקר דדברים שבלב אינם דברים דלכאורה קשה מסוגיא דגדרים ד' מ"ד עי"ש: והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תמ"ח סק"ב כתב על דברי הפני הושע ומשמע אף דעבר על עשה כל שלא עבר בלאו לא קנסוהו וצ"ע דמשמע מפמה פוסקים אף עבר בעשה קנסוהו ועי"ש מ"ש לענין שעה ששית.

והרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם סי' ב' האריף מאד על דברי הפני הושע הנ"ל ומסיק דלכתחלה אין לעשות מעשה פהוראת הפני הושע להוציא החמץ לרשות הרבים אף בדיעבד אם עשה כן בלי שאלת חכם צ"ע לאחר הפסח ע"כ.

ובשו"ת שואל ומשיב ח"ג סי' ר"ט הובא בשם הגאון השואל שהורה לעשות בנדונו פהוראת הרב פני הושע הנ"ל ועי"ש שלא ערער עליו בזה ומשמע דמודו דחשיב הפקר גם כשהפקיר אחר זמן איסורו.

אף במהדורה תנ"ך ח"ד סי' יו"ד ד' ד' ע"ד [ד"ה ונהגה במוש"ק] פתב ונ"ל איברא דבלאו הכי לא מועיל הפקר דלאחר זמן איסורו אין ביעור חמץ אלא שרפיפה ואם פן לא מהני הפקר מה שהניחו ברשות הרבים וכו' ובגידון דידן הנה לאחר זמן איסורו ואין מועיל הפקר עכ"ל ודבריו אלו מספמים למה שנראה מדברי הא"ז ופסקי מוהר"ם ריקאנטי הנ"ל נראה עיקר דאף אם נאמר דמהני הפקר אינו אלא קודם זמן איסורו: (טו) וראיתי בספר יוסף אומץ להרב הגאון ר' יוסף יאודה זצ"ל מברעסלי בדה ע' ע"ב הובא שם בשם הרב בית חדש בתשובה סי' קכ"ד ד יכול להפקיר חמץ שאינו ברשותו ולכאורה נראה שהוא תנא דמסייע להרב פני יאושע הנ"ל שהרי חמץ אחר שיש אינו ברשותו הוא ומהני לדעת הרב בית חדש אף שם הביא שהרב קצות החשן סי' רי"א סק"ד תמה עליו מסוגיא ערוכה בבבא קמא ד' ס"ט דאמרינן צנועין ור' דוסא אמרו דבר אחד הרי פיון דר' דוסא סובר ד יכול להפקיר יכול נמי לחלל ולהקדיש ואנן קנימא לן דאין יכול להקדיש ואיך פסק הבית חדש ד יכול להפקיר ועוד הובא שם שהרב המסבב בספרו אומץ יוסף תמה דאם פסקרת הבית חדש למה הוצרכו הפוסקים לחפש עצות לפטור מן הבכורה ולא אמרו עצה פשוטה להפקיר את הנולד דלדידהא הא חל הפקר לדבר שלא בא לעולם ולפי מה שכתב הרב הגאון מוה' אברהם בנימין זי"ע ביוסף אומץ שם ליישב דברי רבינו הבית חדש שפונתו ד יכול להפקיר דבר שאינו ברשותו לכשיהיה ברשותו ומבאר הענין שם בטוב טעם ודעת ומפני זה הוא דלא מהני הפקר הנולד לפי שהטעם שמועיל הפקר האם בבכורה הוא משום דהני יד אינו יהודי באמצע שיוכל לזכות בו והכא הרי לא יוכל לזכות בו עד שיבא הנולד לעולם ואז כבר חל קדושת הבכור יש לצדד קצת לענין הפקר חמץ אחר איסורו אי מהני לדעתו ענין שם: (טז) והשגתי עתה ספר און אהרן לרבין חסידא מח"ס פפי אהרן וראיתי בד' ל"ד אות ד שכתב הרב בשם הרב חקת הפסח בס"ל תל"ד אות ד שהביא תשובת הרדב"ז בח"ג סי' תל"ו דלהפקיר חמצו קודם הפסח ולחזור ולזכות בו אחר הפסח אם מניחו שמור בחצרו לא מהני דהא חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו ואפילו אם מניחו במקום מופקר ובענין שלא יטלוהו אחרים גמגם הרבה בדבר ושהרב חקת הפסח פתב בפשיטות דלא פהרדב"ז ומותר גמור ואפילו משתמר בחצרו ולא אמרינן בזה חצרו קונה לו שלא מדעתו דאיסורא לא ניחא ליה דליקני ושפן פתב בספרו ער"ה יו"ד סי' רכ"א וציינן לענין עוד בחקת הפסח סי' תמ"ח אות יו"ד והמענין בכל מה שהבאתי דברי שרים רבים המדברים בענין זה מערכה מול מערכה ישר יחזה דמה שכתבתי אני ההדיוט בזה בס"ד הוא נכון דלעשות מעשה לכתחלה לסמוך על ההפקר אף אם יהיה הפקר גמור שהוציא מרשותו ומשליכו לרשות הרבים אין לעשות פן אבל בדיעבד שלא ביעור רק הפקיר חמצו הפקר גמור ועבר עליו הפסח אפשר לסמוך על דברי הפוסקים דהפקר בזה מועיל שלא עבר על כל יראה ושללא לקנסו לאוסרו בהנאה ועל ידי עירוב וביטול כמו שכתבו קצת מהפוסקים שהבאתי שם: ובשו"ת אורי וישעי להגאבד"ק יאס יצ"ו בסוף סי' פ"ו ראיתי שהביא דעת האור זרוע שבהגהות אשרי פרק כל שעה דמותר להפקיר חמצו קודם שעה ששית לזכות בו אחר הפסח והפוסקים השמיטו ולא זכרו דעתו ושקיל וטרי בזה ומסיק דיפה עשו הפוסקים שהשמיטו דעתו משום דבכי האי גוונא אינו מועיל הפקר פלל: (יז) גם השגתי ספר שאילת שלום מהדורה תנ"ך וראיתי בריש סי' נ"א שכתב ונ"ל תגדל התימה בעיני מה

שְׁפֹתַי שְׁצוּהָ לִבְטֹל הַחֲמִץ לְהַפְקִירוֹ וּלְהוֹצִיא מִרְשׁוֹתָיו וְהָרִי כְּמוֹ שְׁבִיטוֹל לֹא מְהִי אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ כִּן הִפְקַר לֹא מְהִי דְלֹא בְּרִשׁוּתָהּ קָאִי דְלִיפְקָרְהָ כְּמִבְּרֵי בִירוּשְׁלָמִי וּבְכָל הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וְמָה שְׁפֹתַי וּלְהוֹצִיא מִרְשׁוֹתָיו אֵינִי יוֹדֵעַ פְּנֻתוֹ אִם בְּמָה שְׁיִפְקִירוֹ יוֹצִיאָנוּ מִרְשׁוֹתָיו כְּכִן כְּתִבְתִּי דְאַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ אֵינִי מוֹעִיל כֹּל דְּבָעַל פְּרָחִיהּ אוֹקְמִיהּ רַחֲמָנָא בְּרִשׁוּתָהּ לְעִבּוֹר עָלָיו כִּידוּעַ וְרִצָּה לְפָרֵשׁ שְׁפֻנְתָּ הָרַב הַשּׁוֹאֵל לְמִוְכָרוֹ אוֹ לִיתָנוּ לְנִכְרִי וְלֹא הִנַּח לוֹ לְפָרֵשׁ כִּן מִפְּנֵי סִגְנוֹן דְּבָרֵי הַשּׁוֹאֵל וְלִכְּנֹן פִּתְבִּי שְׁבִהְכִרְחַח לְפָרֵשׁ פְּנֻתוֹ דְּבִהֶפְקַר יוֹצִיאָנוּ מִרְשׁוֹתָיו וְזֶה לֹא הוֹעִיל כֹּל וְשִׁגְגָה יֵצֵא מִלְּפָנָיו בְּזָה עַכ"ל וְזֶה מִסְפִּים לְמָה שְׁפֹתַי לְמַעְלָה דְאַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ אֵינִי יָכוֹל לְהַפְקִירוֹ וְדַעַת הָרַב דְּהִפְקַר גְּרַע מִמְכִּירָה דְאִם מְכָרוּ לְנִכְרִי וּבָא לְרִשׁוּתָּ הַנִּכְרִי מְהִי בְּדִיעְבַּד וְאֵילוּ הַפְקִירוֹ לֹא מְהִי כֹל [וְעֵינִי לְקַמְן בַּד"ה וּבְעֵיקַר דִּין הִפְקַר]: וְכַתֵּב עוֹד הַגָּאוֹן שְׁאִילַת שְׁלוֹם שְׁם [בַּד"ה וּבְאַמְתָּ] דְּהָרַב קִצּוֹת הַחֲשׁוֹן בְּסִי' רַס"ג יֵצֵא לִידוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ דְּלִמְאִי דְאַמְרִינוּ בְּעִירוּבִין דְּמְהִי בִיטוֹל רִשׁוּתָּ בְּשִׁבְתָּ מִשּׁוּם דְּהָרִי כְּמוֹ כְּלָף אֶצֶל יְפוֹת וְאַמְרִינוּ מִסְתְּמָא נִיחָא לִיהּ מְעֵיקְרָא אִם כִּן הוּא הַדִּין בְּגִזְפָּר אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ וּבִיטֹל דְּמְהִי דְאַמְרִינוּ מִסְתְּמָא מְעֵיקְרָא נִיחָא לִיהּ אֶלָּא שְׁשִׁכַח וְהָא דְאַמְרִינוּ בְּרִישׁ פְּסָחִים דְּלֹא אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ לֹא מְצִי מְבִטֵּל לִיהּ סוּגְיָא זֶה גְּדַחִית מְהִלְכָּה מִפְּנֵי סוּגְיָא דְעִירוּבִין אֶבֶל כְּכִן צְוֹנְחוּ עָלָיו בְּבִי מְדַרְשָׁא דְוֵדָאִי לֹא נִיחָא לִיהּ בְּאִיסוּרָא דְחֲמִץ וְכַדְאַמְרִינוּ בִּיש"ס כִּינּוּ דְמִטָּא זְמַן אִיסוּרָא אִיאֹשִׁי מִיֵּאֵשׁ מִיָּנִיָּהּ וּבְכָל זֹאת כִּל זְמַן שְׁלֹא בְטֹל בְּזִמְנֵי הַהִיתֵר בְּעַל פְּרָחִיהּ אוֹקְמִי רַחֲמָנָא בְּרִשׁוּתָהּ וְעֵינִי בְּנִתִּיבוֹת שְׁם מְזָה וּבְכָרֵט מָה שְׁפֹתַי דְּסוּגְיָא דְפְסָחִים גְּדַחִית מְהִלְכָּה דְבָרֵי מְרַפְסִין אִיגְרָא דְאִם כִּן גַּם הַדִּין דְּהַבּוֹדֵק צָרִיף שְׁיִכְטֵל גְּדַחִיהּ מִמִּילָא דְאִין צְוֹרֵף לְזֶה דְכִי מִשְׁפַּח לָהּ לְבִטְלָהּ וּכְפִירְכַת הַש"ס שְׁם וְהָרִי כֹל הַפּוֹסְקִים פְּסָקוּ דִּין זֶה בְּאִין חוֹלֵק כֹּל וְכו' וְסִיִּים וְיִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וּבְאַמְתָּ שְׁקִישָׁה מְאֹד לְחֲדָשׁ דְּבָר הַיְפָף מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים וְאִין בְּיָדֵי סֵפֶר קִצּוֹת הַחֲשׁוֹן לְעֵינִי בַּד"ב וְכֹל רַבֵּי הָאַחֲרוֹנִים נִקְטִי דְלֹא מְהִי בִיטוֹל אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ וְעֵינִי בְּמָה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּסִימָן זֶה אוֹת ט' וְכִן הוּא פְּשׁוּט בְּכַמְהָ מְחַבְרִים וְלִפִּי הַנְּרָאָה גַּם הָרַב קִצּוֹת הַחֲשׁוֹן לֹא הִחְלִיט כִּן לְהִלְכָּה: (ח"י) שׁוּב מְצִאתִי שְׁתַּנְרַף דְּבָרֵי הָרַב קִצּוֹת הַחֲשׁוֹן בְּזֶה הוּבָאוּ בְּסֵפֶר הַשְּׁגָתִיו עֲתָה יוֹסֵף אֲנִי לְהַגָּאוֹן מו"ה יוֹסֵף יְאֻדָּה זצ"ל מִבְּרַעְסֵלִי וְשְׁמַחְתִּי מְאֹד דְּלִפ"מ דְּמוּבָא שְׁם ד' ס"ט ע"ג בְּתַשׁוּ' הַגָּאוֹן מו"ה אֲבֵרָהִם בְּנִימִין זצ"ל מוּבָן שְׁלֹא אָמַר כִּן לְהִלְכָּה וְלִמְעַשֶׁה כִּי אִם לְסַנִּיף בְּעֵלְמָא לְהַתִּיר הַחֲמִץ שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפְּסַח וְדְבָרֵי הֵם בְּסִי' רַס"ב סק"א עַל מָה שְׁפֹתַי הִרְמַב"ם בְּרַבִּיעִי מְהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת הִלְכָּה ג' בְּתוֹרַם שְׁלֹא מְדַעַת בְּעַל הַבֵּית וּכְשִׁמְצָאוּ אָמַר לוֹ כְּלָף אֶצֶל יְפוֹת דְּתְרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְלֹא הִתְנָה דְזֶה רַק בְּדִשׁוּנִיָּהּ שְׁלִיחַ כְּדִמוּקְמִינוּ הִכִּי בְּכַבָּא מְצִיעָא ד' כ"ב לְאַבְיִי דְקִיָּמָא לֹן כְּנוֹתִיָּה דִּיאֹשׁ שְׁלֹא מְדַעַת לֹא הָרִי יֵאֹשׁ וְלֹא אָמַרִינוּ מְדַהֲשָׁתָא נִיחָא לִיהּ מְעֵיקְרָא נְמִי נִיחָא לִיהּ דְּמִיָּרִי הָא דְכְּלָף אֶצֶל יְפוֹת רַק בְּדִשׁוּנִיָּהּ שְׁלִיחַ וּמְרָן הַב"י בִּי"ד ס' ש"ל א"תִּירָן דְּהִרְמַב"ם סְמָף עַל סוּגְיָא דְקִדּוּשִׁין דְּמִשְׁם מוּכַח דְּבִנְיָחוּתָא דְמְצוּהָ מוֹדָה אֲבִי דְאַמְרִינוּ מְדַהֲשָׁתָא נִיחָא לִיהּ מְעֵיקְרָא נְמִי נִיחָא לִיהּ דָּאִין צָרִיף לְמִישׁוּנִיָּהּ שְׁלִיחַ וְסוּגְיָא דְכַבָּא מְצִיעָא הַנ"ל גְּדַחִית וּמְזָה דִן בְּקִצּוֹת הַחֲשׁוֹן בְּמִי שְׁשִׁכַח מְחַמַּת אֲוֹנָס לְבִטֵּל חֲמִצּוֹ בְּעָרַב פְּסַח קוֹדֵם שְׁשׁ וּמְכַר אַחַר שְׁשׁ וּבִיטֵל חֲמִצּוֹ שְׁשׁ לְהַתִּירוֹ אַחַר הַפְּסַח בְּהַנְּאָה וְצִירָף לְסַנִּיף מִשּׁוּם שְׁבִיטָלוֹ וְאַף דְאַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ לֹא מְצִי

מבטל ליה זהו רק בידע מעיקרא ולא ביטול אכל שכח ולא ידע בזמן היתרו מדביטלו
אחר כך גם מעיקרא ניחא ליה בבטול ובניחותא דמצנה אמרינן מדהשתא וכו' עכ"ל.

הרי מבואר דרק לסניף בעלמא הוא דאמר הכי ולא להלכה. ועיי"ש ביוסף אנומן הנ"ל
מה דפלפלו הגאונים הנזכרים זצ"ל בפלפלא חריפתא ע"ד הקצה"ח הנ"ל: והובא שם
מה שהקשה הרב המחבר בספרו אנומן יוסף סי' תל"ד דלפי דברי הרב קצות החשן
דשייך גבי ביטול חמץ לומר מדהשתא ניחא ליה ומודה אבני דלגבי מצנה אמרינן
מדהשתא וכו' אם פן כל שפן דלית לן למימר לרבא [דסובר בעלמא גבי ממון דאמרינן
מדהשתא ניחא ליה וכו'] בניחותא דמצנה מדהשתא ניחא ליה מעיקרא ניחא ליה והוא
תומך שהרי רבא גופיה אמר בפסחים ד' ו' ע"ב שפא ימצא גלוסקא יפה אחר זמן איסורו
ולא מצי מבטל ליה ואם פן בהכרח לומר דיש לחלק דחמץ משונה משאר דברים
דבביטול החמץ לא אמרינן מדהשתא ניחא ליה וכו' דיש לומר דהשתא נדאי ניחא ליה
בביטולו שהרי אינו מפסיד כלום שפבר נאסר בהנאה אכל מעיקרא אפשר דלא הנה
ניחא ליה לבטולי פיון שהיה אז מותר בהנאה והגאון רב"א זצ"ל הקשה עוד דאיך למד
הקצות החשן ביטול חמץ דהוא מילתא קלישתא כדכתב הר"ן בריש פסחים דאיך יועיל
לשון ביטול על נכסיו בלא לשון הפקר אלא דגלי רחמנא דסגי בגילוי דעת אכל יאוש
הוא מילתא אלימתא ולכן פתב דראית הרב קצות החשן היא מביטול רשות שגם הוא
דבר קלוש וכו' ועל פי יסוד זה העמיד וקנים דברי הגאון קצות החשן עיי"ש דב"ק ועל
כל פנים פבר פתבתי למעלה שלא פתב פן אלא לסניף לחמץ שעבר עליו הפסח והשגתי
עתה [שנת ששון] ס' חדש ממש שארית יעקב להרב יעקב דעניזאהן מעיר ליבוייא יצ"ו
וראיתי בסי' א' פתב ליישב פמה עניינים על פי דברי הגאון קצות החשן כנראה שהבין
בדעתו דלקושטא סבירא ליה הכי [ולא לסניף בעלמא לעבר הפסח] עיי"ש דבריו
הנעמים וכבר פתבתי שאין אצלי הס' הקדוש קצה"ח לעיין בו א"ה מבואר בהדיא
בקצוה"ח וז"ל חלילה להקל בזה אלא שפתבתיו לסניף שהיו שם עוד הרבה צדדי היתר
עכ"ל: (יט) ובעיקר דין הפקר לחמץ להסוברים שיכול להפקיר חמצו אם הדין פן גם
אחר זמן איסורו ראיתי עתה להגאון אבד"ק פראמישלא יצ"ו בספרו הבהיר בית יצחק
בחלק א"ח סי' ט"ו שדבר בענין זה והוא באחד ששכח למכור סובין של חטים שנתתו
קודם הטחינה אינה ירחים קודם הפסח ולא נזכר עד אחר שש אכל ביטול חמצו ואחר
שש בא לפניו לשאול מה יעשה בהסובין כי הוא עני והפסדו מרובה לפי פחו וצוה לו
להשליך הסובין לרחוב העיר וכן עשה ואחר כך בא עכומ"ז אחד ולקח הסובין ובמעמד
רבים מאנשי העיר ענו יחד ואמרו לו פי יהיו לו הסובין לחלוטין ועתה רוצה העכומ"ז
להחזיר לו הסובין ונשאל אם מותר ליהנות מהסובין ובתשובתו הביא תשובת הגאון פני
הושע באחד ששכח למכור חמצו שצוה להשליכו ברחוב העיר משום שסובר דלרבנן
דר' יהודה מקיים מצות עשה דתשבייתו כשמשליכו למקום הפקר וכו' וכן היא שיטת
מ"ן הבית יוסף בסי' תמ"ה דכשהוציאו מרשותו סגי לרבנן והפרי מגדים סי' תמ"ח הביא
דברי הפני הושע וכתב דמשמע שסובר דבעבר על העשה לא קנסוהו וכו' ובאר דבריו
שפנונתו דנהי דהשתא מקיים מצות עשה דתשבייתו על ידי שמוציאו למקום הפקר לפי
שיטת הפני הושע מכל מקום עד השתא עבר על העשה ואם פן מוכח שסובר שלא קנסו
משום העשה והפרי מגדים סובר דקנסו וכתב שהאחרונים חולקים על הפרי מגדים

וסוברים דלא קנסו למי שעובר על העשה וכן הוא בנודע ביהודה סי' ט"ו ובצל"ח ובשאגת אריה ובבר"א [ובברית אברהם] וכן פסק הפרי מגדים עצמו בפתיחה וכן משמע מדבריו בסי' תמ"ג ואם פן דברי הפני יהושע קנינים: (כ) אולם האחרונים חלקו מטעם אחר על הפני יהושע דלדעתם אינו מקנים מצות השבתה במשליכו למקום הפקר וכן דעת הטורי זקב בסי' תמ"ו דלא כהבית יוסף ואין נראה לומר דהטורי זקב מייירי במשליכו לרשות הרבים ואינו מפקירו ונדעתיה עליה והפני יהושע מייירי במשליכו להפקר אלא משמע דפליגי ולפי זה יש לחקור אם עובר אחר פה בבל יראה ולהפני יהושע אינו עובר שהרי קנים מצות תשפיתו אף לדעת הט"ז דלא קנים בזה השבתה אולי עובר עליו אחר פה ובפרי מגדים סי' תמ"ז במשפצות סק"א פסק להלכה דלאחר איסורו ולא ביטלו במוציא לרשות הרבים עובר בבל יראה ואם ביטלו צריך פירור מדרבנן שפא יאכל אדם ובסובין אף שאינו מאכל אדם מפל מקום חיישינן שיאכיל לבהמה אף פאן שפבר זכה עכומ"ז אף שהוא לא קנים מצות השבתה מפל מקום זכה העכומ"ז בהחמץ פקונה מההפקר ואף שפל חמץ אינו בידו והתורה אוקמא ברשותו זהו פשאין רשות אחר עליו אבל לא פשזכה בו אחר וכתב שדבר זה תלוי במה שנבוכו האחרונים במוכר חמץ אחר שיש אי מהני: ואחר שנשא ונתן באריכות בדין מוכר חמץ אחר זמן איסורו והקונה זכה בו במשיכה אי מהני ואם יש חילוק בין קנה במשיכה לקנה בכסף או באגב קרקע ובדין איסורי הנאה אי חשיב יש לו בעלים והמציא טעם להתיר במניח החמץ ברשות הרבים דמועיל בתורת יאוש דיאוש מועיל אף בדבר שאינו ברשותו ולא שייך לומר שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו דהא לא גרע מדבר היתר דמועיל יאוש וכו' ועוד כתב צד היתר על פי דברי הש"ט מן הנפצת בבבא קמא ל"ג דכל שייבא אחר פה לרשותו יכול להקדישו ועוד חידש דהפקר בית דין לא שייך באיסורי הנאה דרבנן דהא האפר מותר ולא יצא מרשותו וכו' והאריה בפלפולים בכל הנ"ל ועוד הביא מה שכתבו הפוסקים אם מועיל ביטול בשש שדעת חכמי וניציא שאם בטל בשש מותר אחר הפסח והפרי חידש בסי' תל"ד הקשה מדרב גידל אמר רב המקדש בחטי קורדנייתא וכו' והעלה דלדין דקימא לו דחמץ מן הנשרפין ואפרן מותר מהני ביטול מדאורייתא לשלא יעבור בבל יראה וכיון שלא עבר בבל יראה לא קנסוהו רבנן ומותר אחר הפסח [ורב גידל דאמר אין חוששין לקידושין סובר דחמץ הוא מן הנקברין דאפרן אסור] ולפי זה הוא הדין בהשליף החמץ לרחוב העיר והעכומ"ז זכה בו יש לצרף לסניף דעת בעל המאור שפוסק כר' שמעון דחמץ בערב פסח אינו אלא מדרבנן ולא שייך הפקר בית דין זוכה העכומ"ז מדאורייתא ולא עבר זה על בל יראה ומותר אחר הפסח: שוב כתב דכל האריכות הנה לא נצרך אלא לחמץ גמור אבל בנדון הנ"ל שהוא סובין האריף קצת להוכיח שאינם אלא חמץ נוקשה וסיים סיומא דפסקא דהסובין הנ"ל הואיל וזרקו לרשות הרבים ועכומ"ז זכה בהם בודאי מותרים מפמה טעמים: (כא) ואחר חתימת הפסק כתב וזה לשונו הנה אחר כמה שנים באה שאלה לפני בשכר לשכח למכור ונזכר בערב פסח אחר חצות וצויתי להשליף לנהר וכן נעשה מעשה ולא רציתי לסמוך על תשובת פני יהושע כי אז פבר יצא לאור שו"ת חתם סופר א"ח ושמ' בסי' קי"ב מפקפק על היתר זה ואף כי למעלה הראיתי לו פנים בהלכה מפל מקום לענין חשש שיעבור בפסח על בל יראה אין לסמוך על זה בחמץ גמור אף בקמח או בדבר שאינו חמץ מבורר

יש לסמוך על זה גם פתב שהגאון שואל ומשיב בח"ג סי' ר"ט השיג על דבריו בתשובה הנ"ל והוא פתב לקנים דבריו שבתשובה הנ"ל אלו תנרף דב"ק: והגאון מוהר"ם שיק בסי' ר' נשאל על מה שפתב מרן החתם סופר שאפילו הוציא החמץ מרשותו עובר עליו ככל יראה שהגאון שאגת אריה בסי' פ"ג ופ"ד הוכיח דאינו עובר ככל יראה כפי האי גוונא והשיב דבדברי השאגת אריה האריה במקור חיים בסי' ת"מ סק"ג בבניאורים לחלוק עליו ובשערי תשובה שם פתב שבס' בית אפרים יישוב דברי השאגת אריה ואין ספרו מצוי בידי וכו' והוא פתב דלכאורה קשה עליו מדאמרו בירושלמי הלכה ב' לא יראה לה אפילו בפלטאי וכו' ואחר שפלפל בזה מסיק ליישב דעת מרן החתם סופר שאמר כהלכה עי"ש שוב נדפס שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב להגאון הנ"ל יצ"ו וראיתי שם בקונטרס אחרון סי' י"א תשובה שלמה בעניינים אלו ולא איסתייבא מילתא האידנא לעיניו בדב"ק פוק עיניו בזה וקצת מדב"ק הבאתי לקמן בסי' ח' אות ח' סק"ב וכתב שם דבהפסד גדול מאד אם היה בא מעשה לידו היה סומך על הוראת הגאון פני יהושע עי"ש וצריך לומר דבעובדא שבחלק ראשון שפנה להשליך לנהר לא היה הפסד גדול מאד (כב) והנה בספרי שדי חמד בחלק דברי חכמים [שיצא לאור הדפוס בשנת התרנ"ב] נדפס ענין זה בסי' ק"ג והיו הדברים האלה למראה עיני ידידי הגאון המפורסם מוהר"ר ישראל חיים דייכעש אבד"ק וואלאדיסלאווא יצ"ו וכתב לי בענין זה ואלה דברי מכתבו ישאו הרים שלום וברכה אל כבוד ידיד ה' וידיד פל יראיו ה"ה וכו' כקש"ת מוהר"ר חיים חזקיאוי די מודינא שליט"א אב"ד דק"ק קראסוב באנאר יצ"ו אחדשה"ט ושלום תורתו באהבה רבה כמשפט ספר היקר שדי חמד דברי חכמים קבלתי לנכון ומקרב לב עמוק הנני שולח לו תודתי יחד עם מנחתי וכו' תן ה' וינקה להוציא לאור פל אשר אתו בפתובים וילכו רבים לאורו איה"ש והנני להעתיק לו ענין אחד מחידושי להלכות פסח [סי' תמ"ח] השייך לספרו שדי חמד דברי חכמים סי' ק"ג בתקנותי כי כבודו יקבל נחת מזה איה"ש פי מקום הניחו לי מן השמים בזה להתגדר וכי הוא זה: (כג) איתא בש"ע או"ח [סי' תמ"ח סעיף ה'] חמץ שנמצא בפית ישראל אחר הפסח אסור אף שבטלו דין זה פתב הרא"ש בפסחים [בפ"ב סי' ד'] והוא מהירושלמי שם [פ"ד ה"ב] דאיתא שם הפקיר חמצו ב"ג לאחר הפסח מהו ר' יוחנן אמר אסור רשב"ל אמר מותר אמר ליה ר"י לרשב"ל אין את מודה לי משש שעות ולמעלה שהוא אסור אמר ליה חמץ איסורו גרם לו הא מה אית לה למימר [המפרשים נדחקו בפירוש דברי ירושלמי והנכון הוא כמ"ש בספר מגן האלף על ה"פ שם דר"י הקשה לרשב"ל דמה מועיל הפקירו להתיר אחר הפסח הלא בלאו הכי אחר שש נאסר ונעשה מןפקר ממילא ולא מסתבר שיועיל הפקירו יותר ממה שנעשה הפקיר מחמת האיסור ומשני חמץ איסורו גרם לו שהוא לא הפקירו רק שנעשה הפקיר מחמת האיסור וזה אינו מועיל לו שהרי עשאו הכתוב כאלו ברשותו ועבר עליו אבל הפקיר ממש מועיל] א"ר יוסה לר"פ נהיר את פד הוינו אמרינו אתינא דר' יוחנן כר' יוסי ודרשב"ל כר"מ היינו ר' יוסי ור' מאיר דפליגי במסכת נדרים [ד' מ"ג] אי הפקיר אינו יוצא מרשות המפקיר עד דאתי לרשות זוכה דר' יוחנן סובר כר' יוסי דאמר אין הפקיר יוצא מרשותו עד דאתי לרשות זוכה ומשום הכי אסור אחר הפסח ועיין להרב קצות החשן סי' רמ"ג] אינה פן אלא ר' יוחנן חייש להערמה [פירוש הרא"ש שם דהיינו הערמה שפא לא יפקירונו ויאמר הפקירתי] ורשב"ל לא חייש להערמה מה

נפק מביניהון נפלה עליו מפולת מאן דאמר הערמה לית פאן הערמה והוא מותר מאן דאמר זכיה לית פאן זכיה והוא אסור ע"כ ואחרי דפליגי בזה ר' יוחנן וריש לקיש נקיטינו דהלכה כר"י ואסור לא מהני משום הערמה וכבר האריכו בזה גדולי האחרונים הלא המה הרבנים פרי חדש בא"ח שם והמשאית בנזמן ס' נ"ח והמנ"י בתוה"ש ס"א ה' ופני יהושע ח"א ס"א י"ג י"ד ועבודת הגרשוני ס"א ק"ה ובבא"י י"ט ע"ג ונודע ביהודה מהדורא קמא ח"א ס"א י"ט ורבינו עקיבא איגר ס"א כ"ג ומקור חיים על ה"פ שם: אמנם בהגהת אשירי בפסחים שם פתב בשם הא"ז דמותר להפקיר חמצו קודם שעה ששית על מנת לזפות בו אחר הפסח ע"ש וזהו נגד הירושלמי דר"י סובר דאסור משום הערמה עיין להרב מראה הפנים שם שהניח בצ"ע וביותר יש לתמוה הפלא ופלא דבא"ז הגדול בהלכות פסח ס"א רמ"ו הביא הך ירושלמי ואעתיק לשונו מותר להפקיר קודם שעה ששית על מנת לזפות בו אחר הפסח ושרי אפילו באכילה וראיה לדבר מהירושלמי שביעית פ"ק ט' הלכה ד' רג"א פל שפלה מינו מן השדה יבער מינו מן הבית והלכה כדבריו סזקה אמר מפנין שהתחיל באוצר כמבוער הוא אתא עובדא קומי ר"י ואורי כזקה אמר אלא לא דאנא סבר פנותיה אלא מה דאנא חמי רבנן סברי פנותיה ריב"ר ה"ל עובדא אתא שאל לר"י אמר ארנינותא קומיה ואת שאיל לתעלייתא אתא שאיל לר"י א"ל חמי לך תלתא רועין ואפקרה קומיהון קופדקאי דצפורין שאלין לר"א פגון דלית לאילין עמא רחים ולא שאיל שלים הך צורפא מיעבד א"ל פד תחמין רגליא צללא תיהוון נפיק ליה לשוקא ומפקרין ליה וחזרין וזוכין ביה פ"א ר"ש משאנן קופדקאי אדם קפדנין שלא הנה להם אוהבים ואם יפקירו יזכו בהן ולא יחזירו להם והורה להם ר"א דכשיראו השוק פנוי מבני אדם יפקירו ואחר כך יזכו הא למדת שהמפקיר על מנת לזפות בו הוי הפקר אף שיחזור וינזה ויהיא דפוק פל שעה ירושלמי דאמר הפקיר חמצו בי"ג לאחר הפסח מהו רי"א אסור רשב"ל אמר מותר וכו' אלא ר"י חייש להערמה רשב"ל לא חשש להערמה וכו' אין לפרש דערמה דר"י חייש לה היינו שיפקיר על מנת לזפות בו אלא דחייש שמא לא יפקיר כלל ויאמר הפקירתי קודם הפסח וחזרתי וזכיתי בו אחר הפסח אבל אם הפקיר קודם הפסח על מנת לזפות בו אחר הפסח שרי עכ"ל.

ונפלאתי הלא ר"י סובר דאסור משום הערמה מה לי אם נפרש דהערמה הוא שיפקיר על מנת לזפות בו או דהערמה היא שמא לא יפקיר ויאמר הפקירתי בין פה וכה הלא אסור בהנאה לר"י אחר הפסח ואיך פסק כרשב"ל נגד ר"י ועיין גם כן בפסקי מוהר"ם ריקנטי ס"א קנ"ז שכתב כמו הא"ז.

ואולי יש לומר דסוברים הא"ז ומוהר"ם ריקנטי כמו שכתב הרב פרי חדש באו"ח שם. דאם הפקיר בעדים מותר לאחר הפסח ובכ"י האי גוונא מייירי הא"ז ומוהר"ם ר' תנ"ל והירושלמי מייירי פשהפקיר בלא עדים ובכ"י האי גוונא אסר ר"י משום הערמה היינו שמא לא יפקיר ויאמר הפקירתי אבל כשיש עדים שהפקיר דליכא הך חששא מותר אף לר"י אמנם הרבה מן האחרונים שהבאתי לעיל השיגו על הפר"ח בזה והוכיחו מן הירושלמי הנה דאין לחלק בזה דאם לא כן אמאי לא קאמר הירושלמי דנפקא מינה בין אי נימא דטעמא דר"י דאוסר אחר הפסח הוא משום דהפקר אינו יוצא מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה או דנימא דהטעם הוא משום הערמה היכא דהפקיר בעדים דלטעם הערמה מותר ולטעמא דזכיה אסור אלא ע"כ דאין לחלק בזה דלעולם יש לגזור היכא

דהפקיר אטו לא הפקיר עינין להרב נודע ביהודה שם ובעוד אחרונים: ונראה לי לנישב
בזה בעזה"י דהנה תנו במסכת פסחים ד [כ"ח ע"א] חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח
מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר לא יראה לה שם בגמ' מתני' מני לא ר'
יהודה ולא ר"ש ולא ריה"ג מאי היא דתניא חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו עובר
עליו בלאו תוך זמנו עובר עליו בלאו וכך דר"י רש"א חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו
עובר עליו בלא פלוג' זמנו עובר עליו בכתוב ובלאו וכו' ריה"ג"א תמה על עצמה
היא חמץ אסור בהנאה כל שבעה וכו' מאי טעמא דר"י תלתא קראי פתיבי לא יאכל
חמץ וכל מחמצת לא תאכלו לא תאכל עליו חמץ חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו וחד לתוך
זמנו וכו' מני מתניתין אי ר"י חמץ סתמא קאמר אפילו דנכרי ואי ר"ש אפילו דישראל
נמי מישרא שרי וכו' אראב"י לעולם ר"י היא ויליף שאור דאכילה משאור דראיה ומה
שאור דראיה שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה וכו' רבא אמר
לעולם ר"ש ור"ש קנסא קניס הואיל ועבר עליו בבל יראה ובל ימצא בשלמא לרבא
היינו דקתני של ישראל אסור משום שנאמר לא יראה לה וכו'.

אלא לראב"י משום לא יאכל חמץ מיבעי ליה מי סברת אסיפא קאי ארישא קאי וה"ק
חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה משום שנא' לא יראה לה וכו' שלף אי
אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ויליף שאור דאכילה משאור דראיה
ובירושלמי על הך מתניתין איתא מאן תנא לא יראה לה ר' יהודה דתני האוכל חמץ משש
שעות ולמעלה וכן חמץ שעבר עליו הפסח הרי זה בלא תעשה ואין בו פרת דבר"י רש"א
כל שאין בו פרת אין בו בלא תעשה וכו' מאי טעמא דר"י לא יאכל חמץ היום מה אנו
קיימין אם בתוך המועד כבר פתיב לא תאכל עליו חמץ אלא אם אינו ענין בתוך המועד
תנהו ענין לאחר המועד וכו': מבואר מזה דהירושלמי מוקי למתניתין כר"י דסובר דחמץ
לאחר זמנו הוא דלא יאכל חמץ ויש להקשות לשיטת הירושלמי הנ"ל דאם פן תיקשי
קושית הש"ס דילן אי כר' יהודה אפילו חמץ של נכרי לאחר הפסח נמי אסור בהנאה
דהא לא יאכל חמץ סתמא פתיב דמשמע בין של ישראל בין של נכרי מאי אמרת כתי'
ראב"י דלא יליף שאור דאכילה משאור דראיה דאם פן מדוע לא הזכיר הירושלמי מזה
מאומה ועוד הלא הירושלמי מסיק שם לעיל מזה דבתוך הפסח אסור חמץ של נכרי
אפילו בהנאה ולראב"י מותר לר"י חמץ של נכרי בתוך הפסח בהנאה לשיטת התוס' שם
ולרש"י אפילו באכילה מותר ושיטת הירושלמי מבוארת לכל מעיין דסובר דחמץ של
נכרי בתוך הפסח אסור בהנאה ולאחר הפסח מותר ומשום הכי מוקי למתניתין כר"י
וקשה מנא ליה להירושלמי האי ממה נפשך אי סבירא ליה לר"י לאסור חמץ של נכרי
בתוך הפסח משום דלא תאכל חמץ סתמא פתיב בין דישראל בין דנכרי אם פן לאחר
הפסח נמי נימא הכי דהא לא יאכל חמץ סתמא פתיב ועוד תיקשי לשיטת הירושלמי
קושית הש"ס דילן דאי מתני' ר"י אמאי תנו במתניתין ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר
לא יראה לה וכו' הנה ליה למימר שנאמר לא יאכל חמץ מאי אמרת דקאי ארישא כמו
דאמרינו בש"ס דילן לראב"י אם פן הנה ליה להירושלמי להקשות ולתרוץ פן ועוד
דלשיטת הירושלמי אין לומר פשיטת ראב"י פנ"ל: וליישוב זאת קאמר דהירושלמי
והש"ס דילן לשיטתיהו אזלי דהנה לכאורה יש להקשות על הא דאמרו בגמרא מני
מתניתין אי ר"י חמץ סתמא קאמר אפילו דנכרי דעל פרחין אין הפי' דר"י סתמא קאמר

כְּדַבְּרֵי דְחַמְצָה לְאַחַר הַפֶּסַח אֲסוּר וְאִם כֵּן מִשְׁמַע אֲפִילוּ דְנִכְרֵי דְהָא ר"י לֹא מֵיִרֵי מְזֵה כָּלֵל אֲלֵא בְּאֵל הַשְּׂמִיעָנוּ דְחַמְצָה אַף לְאַחַר הַפֶּסַח אֲסוּר וְעוֹד מֵאֵי מְשַׁנֵּי לִפְי"ז רַאב"י דר"י יְלִיף שְׂאוֹר דְאֲכִילָה מִשְׂאוֹר דְרֵאָה אֲפִתִי תִיקְשִׁי הֲלֵא בְּדַבְּרֵי לֹא גִנְפֵר לְחִלְקֵי בֵּין חַמְצָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְשֶׁל נִכְרֵי אֲלֵא עַל פְּרָחִין דְכֻנְתָּהּ הַגַּמְלָה לְהַקְשׁוֹת דְהָא בְּקִרְאָה סְתָמָא פְתִיב לֹא יֵאכֹל חַמְצָה וְכִינּוּן שְׂסוּבֵר דְזֵה קָאֵי עַל אַחַר זְמַנּוּ מִמִּילָא אִין לְחִלְקֵי בֵּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְשֶׁל נִכְרֵי וְאִם כֵּן קָשָׁה הֲלֵא יֵשׁ לֹמֵר דְסוּבֵר ר"י דְחַמְצָה תּוֹף זְמַנּוּ אֲסוּר בֵּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין שֶׁל נִכְרֵי דְלֹא תֵאכֹל חַמְצָה סְתָמָא פְתִיב אֲבָל חַמְצָה שְׂעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אַף דְכִתִּיב לֹא יֵאכֹל חַמְצָה סְתָמָא מְכָל מְקוֹם אֲמַרִינּוּ דְדוֹקָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲסוּר אֲבָל שֶׁל נִכְרֵי מְוֹתֵר מְשׁוּם דְאֲמַרִינּוּ הַטַּעַם דְאֲסָרָה תּוֹרָה חַמְצָה שְׂעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אַף שְׂאֵז הֵיִתֵר הוּא מְשׁוּם דְכִינּוּן שְׂעֵבֵר עַל כָּל יִרְאָה וְכָל יִמְצָא כָּל יְמֵי הַפֶּסַח וְנִעְבְּדָהּ בּוּ עֲבִירָה לְכֹן אֲסוּר בְּהִנְאָה אַף אַחַר הַפֶּסַח וְכִמּוּ בְּשׂוֹר בְּחֵלֵב לֵאִיסִי כֹן יֵאֻדָּה [וְעֵינֵן בְּצַל"ח וְבֵא"ח מ"ש שֶׁם וְיֵשׁ לְפִלְפֵל הַרְבֵּה בְּדַבְּרֵיהֶם וְאֲכַמ"ל] וְזֵה לֹא שְׂיִיף אֲלֵא בְּחַמְצָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְעוֹבֵר בְּכָל יִרְאָה וְכָל יִמְצָא אֲבָל חַמְצָה שֶׁל נִכְרֵי דְלִיכָא בַּל יִרְאָה וְכָל יִמְצָא כְּדִאֲמַרִינּוּ שְׂלֵף אִי אַתָּה רוֹאָה אֲבָל אַתָּה רוֹאָה שֶׁל אַחֲרִים וְכו' מְשׁוּם הִכִּי מְוֹתֵר לְאַחַר הַפֶּסַח בְּאֲכִילָה כִּינּוּן דְלֹא נִעְבְּדָהּ בְּהַ עֲבִירָה אֲבָל תּוֹף הַפֶּסַח אֲסוּר בְּהִנְאָה דְלֹא תֵאכֹל חַמְצָה סְתָמָא פְתִיב וְצָרִיף לֹמֵר דְהַגְמָרָא שְׂפִיר מְקָשָׁה דְהִנְהָ תְנִיָא בְּבָבָא מְצִיעָא ד' [קט"ו ע"א] ת"ר אֲלֵמְנָה בֵּין שְׂהִיא עֲנִיָה בֵּין שְׂהִיא עֲשִׂירָה אִין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ דְבָרֵי ר' יֵאֻדָּה ר' שְׂמַעוֹן אוֹמֵר עֲשִׂירָה מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ עֲנִיָה אִין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ שְׂאֵתָה חֲזִיב לְהַחְזִיר לָהּ וְאַתָּה מְשִׂיאָהּ שֶׁם רַע בְּשִׁכְנוּתֵיהָ מְבֹנָאָר מְזֵה דְהָא דְכִתִּיב לֹא תִחְבֹּל בְּגַד אֲלֵמְנָה סְתָמָא סוּבֵר ר' יְהוּדָה דְכִינּוּן דְסְתָמָא פְתִיב מִשְׁמַע בֵּין עֲשִׂירָה בֵּין עֲנִיָה דְלֹא דְרִישׁ טַעְמָא דְקִרְאָה אֲבָל ר' שְׂמַעוֹן סוּבֵר אַף דְכִתִּיב לֹא תִחְבֹּל בְּגַד אֲלֵמְנָה סְתָמָא דְמִשְׁמַע בֵּין עֲשִׂירָה בֵּין עֲנִיָה מְכָל מְקוֹם אֲלֵמְנָה עֲשִׂירָה מְמַשְׁכְּנִין מְשׁוּם דְדְרִישֵׁינּוּ טַעְמָא דְקִרְאָה דְהָא דְאֲסוּר לְחַבֹּל בְּגַד אֲלֵמְנָה הוּא מְשׁוּם דְכִינּוּן דְחֲזִיב לְהַחְזִיר לָהּ כְּסוּת לִילָה בְּלִילָה וְכְסוּת יוֹם בְּיוֹם אַתָּה מְשִׂיאָהּ שֶׁם רַע בְּשִׁכְנוּתֵיהָ וְכָל זֶה לֹא שְׂיִיף אֲלֵא בְּאֲלֵמְנָה עֲנִיָה אֲבָל בְּאֲלֵמְנָה עֲשִׂירָה שְׂאִין אַתָּה מְחַנְיָיב לְהַחְזִיר לָהּ וְלִיכָא שֶׁם רַע מְמַשְׁכְּנִין וְאִם כֵּן הִכִּי נָמִי לר' יְהוּדָה דְאָמַר דְלֹא יֵאכֹל חַמְצָה קָאֵי עַל אַחַר הַפֶּסַח וְכִינּוּן דְמְסַתְמָא פְתִיב דְמִשְׁמַע בֵּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין שֶׁל נִכְרֵי לֹא אֲמַרִינּוּ דְטַעְמָא דְקִרְאָה דְאֲסוּר חַמְצָה אַחַר הַפֶּסַח הוּא מְשׁוּם דְנִעְבְּדָהּ בְּהַ עֲבִירָה וּמִמִּילָא שֶׁל נִכְרֵי מְוֹתֵר דְהָא ר"י לֹא דְרִישׁ טַעְמָא דְקִרְאָה וְשְׂפִיר פְרִיף הַגְמָרָא אִי ר' יְהוּדָה חַמְצָה סְתָמָא קָאֵמַר אֲפִילוּ שֶׁל נִכְרֵי וּמְשׁוּם הִכִּי הֵוֹכַח רַאב"י לְתַרְצֵי דר"י יְלִיף שְׂאוֹר דְאֲכִילָה מִשְׂאוֹר דְרֵאָה וְרַבָּא מוֹקִי לְמַתְנִיתִין כּו' שְׂמַעוֹן אֲבָל לר"י אַף חַמְצָה שֶׁל נִכְרֵי אֲסוּר אַחַר הַפֶּסַח: אֲמַנְם הִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטָתוֹ אֲזִיל דְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי הִיא דר"י דְרִישׁ טַעְמָא דְקִרְאָה דְאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי ב"מ [פְּרָק ט' הַלְכָה י"ג] תְּנִי אֲלֵמְנָה בֵּין עֲנִיָה בֵּין עֲשִׂירָה אִין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ כָּל עֵיקוֹר עֲשִׂירָה מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ וְאִינוּ מְחַזִּיר [פִּירֵשׁ י"ע שְׂאִינוּ מְחַנְיָיב לְהַחְזִיר לָהּ כְּסוּת לִילָה בְּלִילָה וְכְסוּת יוֹם בְּיוֹם מְשׁוּם הִכִּי מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ דְלִיכָא שֶׁם רַע אֲבָל אֲלֵמְנָה עֲנִיָה אִין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ מְפָנִי] שְׂמַתּוֹף שְׂבָא אֲצֵלָה מְשִׂיאָהּ שֶׁם רַע [וְעֵינֵן בְּבִיאוּרֵי גְתִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם בִירוּשְׁלָמִי שֶׁם מַה שְׂהֵאֲרַכְתִּי בְּבִיאוּר הַף יְרוּשָׁלַמִי] הָרִי מְבֹנָאָר דְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי הִיא לְהִפּוֹף מְשִׁיטַת הַבְּבִלִי וְסוּבֵר הִירוּשְׁלָמִי דר"י דְרִישׁ טַעְמָא דְקִרְאָה וְאִם כֵּן שְׂפִיר יֵשׁ לֹמֵר דר"י סוּבֵר דְחַמְצָה תּוֹף הַפֶּסַח אַף שֶׁל נִכְרֵי אֲסוּר בְּהִנְאָה מְשׁוּם דְלֹא

תאכל חֶמֶץ סֶתְמָא כְּתִיב בֵּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין שֶׁל נְכָרִי אֲבָל אַחַר הַפֶּסַח אַף דְּכִתִּיב לֹא יֹאכַל חֶמֶץ סֶתְמָא מִפְּלֵ מְקוֹם שֶׁל נְכָרִי מוֹתֵר דְּדַרְשִׁינוּ טַעְמָא דְקִרְא דְהָא דְאָסוּר חֶמֶץ אַחַר הַפֶּסַח הוּא מִפְּנֵי שְׁנַעְבְּדָהּ בּוּ עֲבִירָה שְׁעֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה וּבַל יִמְצֵא כֹּל הַפֶּסַח וְאִם כֵּן זֶה לֹא שִׁינְיָה אֲלֵא בְּחֶמֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲבָל לֹא בְּחֶמֶץ שֶׁל נְכָרִי דְלִיכָא בַּל יִרְאֶה לְכוּן שְׁפִיר קְאָמֵר דְּהִירוּשְׁלָמִי מֵאֵן תִּנָּא לֹא יִרְאֶה לֵה ר' יְהוּדָה דְתַנִּי הָאוּכַל חֶמֶץ וְכוּ' דְהִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתָּהּ אֲזִיל בְּהָא פְּדַכְתִּיבְנָא וְהָכִי פְּרוּשָׁה דְמַתְנִיתֵן לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי דְאוּקִי לֵה כַר"י חֶמֶץ שֶׁל נְכָרִי שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח מוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּר בְּהִנָּאָה מִשּׁוּם שְׁנַעְבְּרָא לֹא יִרְאֶה לֵה דְמַהֲאֵי טַעְמָא אֶסְרָה תוֹרָה חֶמֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח מִשּׁוּם שְׁנַעְבְּדָהּ בּוּ עֲבִירָה שְׁעֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה אֲבָל שֶׁל נְכָרִי דְלִיכָא בַּל יִרְאֶה דְדַרְשִׁינוּ שְׁלֵף אִי אַתָּה רוּאָה אֲבָל אַתָּה רוּאָה שֶׁל אַחֲרִים מִשּׁוּם הָכִי מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה אַחַר הַפֶּסַח וְקָאֵי לְפִי זֶה הֵךְ שְׁנַעְבְּרָא לֹא יִרְאֶה לֵה בֵּין אֶסְיָפָא וּבֵין אַרִישָׁא: וְאַחֲרֵי כֵּן אֲלֵה יְתִינִישׁב לְנוּ שִׁיטַת הַא"ז וּמוֹהֵר"ם רִיקְנִיטִי הַגָּ"ל דְהָא קְיִימָא לֵן ר' מֵאִיר וּר' שְׁמַעוֹן הֶלְכָה כַר"מ וְהָא דְפֶסְקִינוּ כַר' שְׁמַעוֹן דְחֶמֶץ אַחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר כְּמַבְּנָאָר בְּפֶסְחִים שָׁם [כ"ט ע"ב] וּבִשְׁו"ע או"ח סי' תמ"ז סעיף י"א וְעֵינֵן לְהֵרֵב מְגוֹן אֲבָרְהֵם שָׁם סְקִי"ד הוּא מִשּׁוּם דְרָבָא מוּקִי לְסֶתְמָא דְמַתְנִיתֵין הַגָּ"ל כַר' שְׁמַעוֹן וּנְקִיטִינוּ דְהֶלְכָה פְּסָתָם מִשְׁנֵה מִשּׁוּם הָכִי קְיִימָא לֵן בְּהָא כַר' שְׁמַעוֹן נִגְדַר ר' מֵאִיר וּלְפִי זֶה הִירוּשְׁלָמִי דְמוּקִי מַתְנִיתֵין כַר' מֵאִיר בְּנֻדָּאֵי קִים לִיה כַר' מֵאִיר דְאַחַר הַפֶּסַח מִן הַתּוֹרָה וְאָסוּר דְהָא סָתָם מַתְנִי כְּנוֹתִיָּה וְגַם דְהֶלְכָה כְּמוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם נִגְדַר ר' שְׁמַעוֹן וּלְפִי זֶה הָא דְאַמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי דְהַמְפְּקִיר חֶמְצוֹ קוֹדֵם שְׁעָה שְׁשִׁית אָסוּר אַחַר הַפֶּסַח מִשּׁוּם הָעֶרְמָה שְׁמָא לֹא יִפְקִיר וַיֵּאמֶר שְׁהַפְּקִיר הוּא מִשּׁוּם דְהִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דְסוּבֵר לְהֶלְכָה כַר"י דְחֶמֶץ אַחַר הַפֶּסַח אָסוּר מִן הַתּוֹרָה לְכוּן יֵשׁ לְגִזּוֹר הֵיכָא שְׁהַפְּקִיר אִטּוּ הֵיכָא שְׁלֵא הַפְּקִיר אֲבָל לְדִידֵן דְנְקִיטִינוּ כַר' שְׁמַעוֹן דְאַחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה וְרַק קְנָסָא קְנִיס מִפְּנֵי שְׁעֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה וְכוּ' לְכוּן אִם הַפְּקִיר קוֹדֵם שְׁעָה שְׁשִׁית פְּדִין דְשׁוּב אֵינוֹ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה וְכוּ' מוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח וְלִיכָא לְמִיגְזוֹר אִטּוּ לֹא הַפְּקִיר דְהָא אַף אִם לֹא הַפְּקִיר לִיכָא אִיִּסוּרָא דְאוּרְיִיתָא וְלֹא גְזֵרִינוּ בְּכִי הָאֵי גְוֹנָא: וַיְתִינִישׁב לְפִי זֶה שִׁיטַת הָרַב בְּעַל הָעֵיטוֹר הַמוּבָא בְּטוֹר או"ח שָׁם סִי' תמ"ח בְּחֶמֶץ שְׁנַמְצָא בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אַחַר הַפֶּסַח אִם בְּטָלוּ אֵינוֹ אָסוּר אֲלֵא בְּאַכִּילָה וּמוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְהָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה הַקָּשָׁה עָלָיו מֵהֵךְ יְרוּשְׁלָמִי הַגָּ"ל דְאַמָּאֵי לֹא קְאָמֵר הִירוּשְׁלָמִי דְהַנְּפִקוּתָא בֵּין טַעְמָא דְהָעֶרְמָה לְטַעְמָא דְזַכְיָה הִיא דְלִטְעַם הָעֶרְמָה אֵינוֹ אָסוּר אֲלֵא בְּאַכִּילָה וְלִטְעַמָּא דְזַכְיָה אָסוּר אֲפִילוּ בְּהִנָּאָה עִי"ש שְׁהַנִּיחַ בְּקוֹשְׁיָא וְלֵהַגָּ"ל אֲתִי שְׁפִיר שִׁיטַת הָעֵיטוֹר הַגָּ"ל אַחֲרֵי דְנְקִיטִינוּ כַר' שְׁמַעוֹן דְחֶמֶץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח מִן הַתּוֹרָה מוֹתֵר בְּאַכִּילָה אַף כְּשֵׁלֹא בִיטַל וְרַק קְנָסָא קְנִים מִשּׁוּם שְׁעֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה וּבַל יִמְצֵא וְאִם כֵּן כְּשֵׁלֹא עֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה וּבַל יִמְצֵא דְהִינּוּ כְּשִׁבְיטַל דִּי לְנוּ אָסוּר בְּאַכִּילָה אֲבָל לֹא בְּהִנָּאָה.

אֲמַנָּם הִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתוֹ דְפֶסֶק כַר' מֵאִיר דְחֶמֶץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח מִן הַתּוֹרָה אָסוּר בְּהִנָּאָה שְׁפִיר שׁ לְנוּ לְאַסּוֹר אַף כְּשִׁבְיטַל אֲפִילוּ בְּהִנָּאָה מִטְעַם הָעֶרְמָה שְׁלֵא יָבֵא לִידֵי אִיִּסוּר דְאוּרְיִיתָא וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְפִי זֶה מְנָא לִיה לְהֵרֵב בְּעַל הָעֵיטוֹר לְאַסּוֹר כְּשִׁבְיטַל אֲפִילוּ בְּאַכִּילָה לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן אַחֲרֵי שְׁמֵהִירוּשְׁלָמִי אֵין רְאִיָּה דִּישׁ לומר דְהָעֵיטוֹר לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל שְׁפוּבֵר דְאַף חֶמֶץ שֶׁל נְכָרִי שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אָסוּר בְּאַכִּילָה וּבְהִנָּאָה הוּא

דמותר פדכתב משמו הטור בא"ח שם ריש סי' תמ"ח והוא משום גדר הרחקה בעלמא
פדכתב הרב חק יעקב שם להוכיח פן מדברי הראשונים.

ועוד דבאכילה דאסור מוכח גם מהש"ס דילן פדכתב האור זרוע שם להוכיח מחולין [ד'
ע"ב] ועיין גם פן בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תל"ו ובשו"ת פני יהושע שם להוכיח גם
מגמרא דחולין הנ"ל לאסור ויש לפלפל בדברי רש"י ותוס' שם בחולין הנ"ל לשיטת
העיסור המוכא בטור שם פריש הסימן ובב"י שם וקצרתי פעת זהו מה שגראה לי בזה
הענין בעזושי"ת וכשיזפהו ה' להוציא לאור יתר חיבוריו היקרים אבקשו ליתן מקום
לדברי אלה וכו' הנני דו"ש באהבה רבה ומברכו בחיים ושלום וכל טוב סלה פתפצו
וחפץ אהבו ישראל חיים דייקעש החופ"ק וואלאדיסלאוואוו: (כד) ואלה דברי ידידי
הרב המאוה"ג חו"ב מוהר"ר יקותיאל גוסמאן הפהן אבד"ק סטאראבין יצ"ו במכתבו
מיום י"ג ניסן תרנ"ב כבוד ידיד ה' ידיד כל בני וכו' כקש"ת חיים חזקיא מדיני הי"ו
ולכל הגלויים אליו שלום וברכה וכל טוב סלה אהד"ש כמשפט קבלתי מכ"ק גם ספר
הבהיר דברי חכמים והנני לתת לו תודה וברכה על אשר יכבדני בספריו הנחמדים
והבהירים השי"ת יאריף ימיו ושנותיו בנעימים ויזכה להוציא לאור כל חיבוריו לזכות
את הרבים וכו' פנפש ידידו מתכבד באהבתו יקותיאל גוסמאן הפהן חופ"ק סטאראבין
לא אמצע מלעורר את רומ"כ במ"ש בספרו הבהיר דברי חכמים סי' ק"ג לתמונה על מ"ש
בהג"א בשם הא"ז להתיר להפקיר חמצו על מנת לזכות בו אחר הפסח דהלא בא"ז ח"ב
סי' רמ"ו מסיק ומותבינן אסברתין מהא דאיתא בחולין דחמצון של עוברי עבירה מותר
מפני שמחליפין ואם איתא הואיל דמהדרי אהיתרא הנה ליה להפקיר אלא על פרחין
שהנה בדעתם לזכות דהא כה"ג שרי הרי דלמסקנא לא סובר הא"ז להתיר הנה בא"ז
בסוף ח"א בשו"ת סי' תשמ"ח פתב בהדיא שגראה בעיניו להלכה ולמעשה להתיר
ואפשר משום דסובר דאין ראיה כל כך מהה דחמצון של עוברי עבירה דלא יתפצו
להפקיר דילמא יזכה בהם אחר ולא יוכלו להוציא ממנו וכמו שראיתי אחר כך שגם
הדר"ג פותב פן והנה פבוד הדר"ג נ"י פתב בכונת הא"ז בח"ב סי' רמ"ו הנ"ל שפתב אין
לפרש דהערמה דר"י חנייש לה היינו שייפקיר על מנת לזכות אלא דחנייש שמה לא יפקיר
פלל ויאמר הפקירתי קודם הפסח וחזרתי וזכיתי בו לאחר הפסח אבל אם הפקיר קודם
הפסח על מנת לזכות בו לאחר הפסח הריא שרי פדפירשתי ע"כ ועל זה פתב הדר"ג
דכונת הא"ז דלא נימא דכונת הירושלמי דכשפפקיר הפקר גמור שלא על מנת לזכות
אחר הפסח אוסר ר' יוחנן מחשש הערמה שמה יפקיר על מנת לזכות בו אחר הפסח ואם
פן שמעינן דמפקיר על מנת לזכות בו אחר הפסח לא מהני אהכי פתב דאין זה פירש
הערמה דנדאי בכה"ג מהני אלא דהחשש שמה לא יפקיר פלל ויאמר שהפקיר אבל אם
ידוע שהפקיר דהיינו שהפקיר בפני עדים אף שהפקיר על מנת לזכות בו אחר הפסח
מותר ומזה הביא כ' הדר"ג סיוע להשכנה"ג דהפקר בעדים מהני בחמץ אף להפוסקים
כר"י דחנייש להערמה דלפי פירושו של הדר"ג פנונת הא"ז לפירש דגם לר' יוחנן מותר
להפקיר בעדים לזכות והנה לבד דעיקר חסר מן הספר דהי' להא"ז לפירש אבל אם
הפקיר בעדים עוד זאת דמדברי הא"ז גופא בח"א בשו"ת סי' תשמ"ח הנ"ל נראה להדיא
דלכך מותר להפקיר על מנת לזכות משום דנקיטינן כרשב"ל וכו' יאשיהו ור' אמי דשרי
אפילו לכתחלה אבל לר' יוחנן נראה מדבריו שם דאף הפקיר בעדים אסור דהא פתב

שם בסי' ה"ל דר' יאשיה ור' אמי קיימו כרשב"ל ונהלא ר' יאשיה צוה להפקיר בפני תלת רחמינ ונאם מאי ראיה דסובר כרשב"ל דנהלא אם הפקיר בפני עדים גם ר' יוחנן מודה דמוטר אלא על פרחין דלר"י אף אם הפקיר בעדים אסור וגם בח' שני סי' רמ"ו ה"ל לענ"ד אין פונת הא"ז לחלק לר"י בין הפקר בעדים או שלא בעדים והא דכתב הא"ז שם שמוטר להפקיר על מנת לזכות הוא משום דסובר דהלכה כרשב"ל וכמ"ש בח"א ה"ל והא שפתב הא"ז לפרש דברי ר' יוחנן הוא דלא נימא דהערמה דחנייש הוא שיפקיר על מנת לזכות בו אחר הפסח ונאם פן אף רשב"ל דלא חנייש להערמה הוא משום דלא חנייש להערמה שיפקיר על מנת לזכות אחר הפסח דכין שמפקיר מפקיר לגמרי שלא לזכות אחר פה אבל אם באמת מפקיר להדיא פן על מנת לזכות אחר הפסח גם רשב"ל מודה דאסור ע"כ פתב הא"ז דהערמה דחנייש ר"י הוא שמא לא יפקיר פלל ויאמרהפקרתי קודם הפסח וחוורתי וזכיתי בו לאחר הפסח ורשב"ל לא חנייש להערמה זו שלא יפקיר פלל וכיון שהפקיר מותר ואף אם הפקיר על מנת לזכות בו אחר הפסח שרי רשב"ל כיון שהפקיר באמת קודם הפסח ומה שכתב הא"ז אבל אם הפקיר קודם הפסח על מנת לזכות בו אחר הפסח הריא שרי כדפירשתי היינו אליבא דהלכה דסובר כרשב"ל דלא חנייש להערמה ואפשר דאף דאם הפקיר שלא בעדים שרי אליביה כ"ז פתבתי בפנזה במעט העיון מחמת טרדת העת ימי קודם החג ומחמת כי חפצי להקדים את ידיעתו מקבלת ספרו הנכבד הזה פרוצון הדר"ג לא יכלתי לעיין בזה יותר ולא פאתי רק להעיר ואת פבוד הדר"ג הבחירה אם לרחק אם לקרב עכ"ד יצ"ו: וידידי הרב הג' מוהר"ר משה דובער אבד"ק אראל יצ"ו כתב לי בענין זה וז"ל בספרו דברי חכמים בסי' ק"ג לענין אי מהני הפקר לחמץ במקום ביעור והרחיב הדברים שם ברוב בקיאותו וילדעתי יש להוסיף בזה גם פן ולומר דהנה פבר יש מי מגדולי האחרונים שהקשה בת' מהרי"א סי' קט"ו דלמה לא תקנו רבנן במקום ביעור חמץ להקדישו לזמן למ"ד בנדריים ד' כ"ט בסוגיא דבר פדא דפקע בכדי בתשלום הזמן ולא שייך גזירה דלמא אתי למיכל מניה דהא הקדש בדילי אינשי מניה וגם שמא לא יקדישונו בלב שלם לא שייך דהא לית ליה פסידא כיון דפקע בכדי בתשלום הזמן אלו תנורף דב"ק ולתרוץ זאת נראה דנהי דבל נראה ליכא בשל גבוה מכל מקום כיון דבידו לבערו אינו ראוי להשהותו שצריך לקיים עשה דתשביתו כמ"ש הפ"י בהדיא בפסחים ד' מ"ו ע"ב וממילא מזה הטעם גם פן לא מהני הפקר לחמץ וק"ל עכ"ד יצ"ו: (כה) ובעיקר דין ביטול והפקר בחמץ פתב לי ידידי הרב הגדול מוהר"ר יחזקאל וויפרענסקי אבד"ק טישענהרין יצ"ו וז"ל ראיתי להודיע צערי למני"ר מה שנתקשתי היום בדין ביטול והפקר בחמץ שמועיל מן התורה לכל הפוסקים חוץ מנוסח א' ברמב"ם אמאי לא אמרינן הואיל דאי בעי מתשיל יעו' בנתיבות סי' רע"ג דגם בהפקר מהני שאלה קודם שבא ביד זוכה וביחוד לשיטת התוס' פסחים ד' ה' דילפי דין ביטול בחמץ מלא נראה לה ובתוס' שם ד' מ"ו הקשו על של גבוה ותירוץם לכאורה לא יספיק על ביטול והפקר קודם שבא ליד זוכה עכ"ד יצ"ו: ח"י) אם לא מכר החמץ עד חצות הדבר פשוט שאסור למכרו אז וצריך לבערו וכן פתב מפורש הרב נודע ביהודה בתניינא סי' ס"ג וז"ל ולא נזכר עד אחר חצות הא ודאי שהמורה באותה שעה היה לו לגזור אמר לבער תיכף ע"כ וכן מתבאר ממה שכתבו הרבנים שער אפרים ויד אליהו הביא דברייהם הרב עיקרי הד"ט סי' י"ז אות ד' וכן כתבו הרבנים חתם סופר

בְּרִישׁ סִי קי"ד וּבִהֲגָהוֹת מוהרל"ח בְּרִישׁ סִי תמ"ג וּבֵית שְׁלֹמֹה סִי ס"ט דְּכִיּוֹן דְּאָסוֹר
בִּהֲנָאָה מִן הַתּוֹרָה וּמְכִירָה נְמִי הֲנָאָה הִיא וְדַאי דְּאָסוֹר לְמוֹכְרוֹ וְאָף אִם אֵין שׁוּם צַד לִינְצֹל
מֵאִסוֹר בַּל יֵרָאָה אֱלָא עַל יְדֵי מְכִירָה [כַּגּוֹן שְׂאִין הֶחֱמִץ אֲצִלוֹ וְכִינְצֹא] אָסוֹר לְמוֹכְרוֹ
דְּזֶה בְּקוּם עֲשֵׂה וְזֶה בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְהִתְמַרְמֵר מֵאֵד עַל הַמּוֹרָה וְשִׁהוּרָה לְמוֹכְרוֹ לְנִכְרֵי
אַחַר חֲצוֹת עי"ש בְּאַרְיֵכוֹת וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּדִבְרֵי הַר"ן בְּנִדְרִים ד' מ"ו ע"א [בד"ה בְּעֵי רְמִי]
כָּל שְׂאָסוֹר בִּהֲנָאָה אָסוֹר לְמוֹכְרוֹ וְכו' וְעֵינֵן לְהֵרֵב מִשְׁנֵה לְמִלְךָ בְּפֶרֶק חֲמִישִׁי מֵהִלְכוֹת
יְסוּדֵי הַתּוֹרָה הִלְכָה ח' [בד"ה וְדַע] וְהִנֵּה אָף דְּכָל מֵאֵי דְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּבֵית שְׁלֹמֹה שֵׁם הוּא
עַל הוֹרָאת הַמּוֹרָה לְמִכּוֹר אַחַר חֲצוֹת וְכֵן דְּקִדְק בְּלִשׁוֹנוֹ דְּמָה שְׂאָסוֹר בִּהֲנָאָה מִן הַתּוֹרָה
גַּם מְכִירָה אָסוֹר מִן הַתּוֹרָה וְאִם כֵּן אֲפֹשֶׁר דָּאִם נִזְכֵּר בְּשַׁעֲה שְׁשִׁית דְּרַק מְדַרְבְּנֵן הוּא
דְּאָסוֹר בִּהֲנָאָה וְכִיּוֹן דְּאִינוּ עוֹבְרֵי אֵז לֹא בְּבַל יֵרָאָה וְלֹא בְּעֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ יֵהָא מוֹתֵר
לְמוֹכְרוֹ לְנִכְרֵי מְכָל מְקוּם לְפִי הַטַּעַם שְׁפָתַב דְּמְכִירָה נְמִי הֲנָאָה הִיא אִם כֵּן כִּיּוֹן שְׂאָסוֹר
בִּהֲנָאָה בְּשַׁעֲה שְׁשִׁית מְדַרְבְּנֵן נִרְאָה וְדַאי דְּאָסוֹר גַּם בְּמְכִירָה מְדַרְבְּנֵן כֵּן נִרְאָה לִי הַדֵּל
וְכֵן מִתְבָּאֵר מְדַבְּרֵי הַרְבֵּי רב"ך בְּסִפְרָא רֵאשִׁית בִּיפּוֹרִים וְהוּא דְשֵׁם בַּד' י"א ע"ב הִבִּיא מַה
שְׁפָתַב הַרְבֵּי נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיִינָא סִי ס"ג דָּאִם מְכַר חֲמִץ אַחַר חֲצוֹת וְהִנְכְּרֵי קִנְאוֹ
בְּמִשְׁיכָה אוֹ הַגְּבֵהָה מוֹתֵר בִּהֲנָאָה אַחַר הַפְּסַח אֲכָל אִם קִנְאוֹ בְּקִנְיָן אֲגַב קִרְקַע אָף
דְּהַמְטִלְטִלִין צְבוּרִין בְּתוֹכוֹ לֹא מְהַיֵּי דְבַעֲיָנוּ דַּעַת אַחֲרֵת מְקַנְה וְשִׁהֲרֵב קְצוֹת הַחֲשׁוֹן חֲלֵק
עָלָיו וְסוֹבֵר דְּקוֹנָה בְּאֲגַב וְצְבוּרִין בְּתוֹכוֹ וְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּזֶה וְכַתְּבַב ד' י"ב ע"ב וְז"ל וּמִש"ל
בְּנִזְכֵּר אַחַר חֲצוֹת פִּשׁוּט דַּה"ה כְּשֶׁנִּזְכֵּר בְּזִמְן אִיסוֹר הֲנָאָה מְדַרְבְּנֵן דְּאִינוּ מוֹעִיל עוֹד שׁוּם
קִנְיָן מִבְּעַל הֶחֱמִץ בְּזֶה כִּיּוֹן שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ עוֹד רַק קִנְיָן הַגְּבֵהָה אוֹ מְשִׁיכָה לְבַד שְׁיַעֲשֶׂה
הִנְכְּרֵי בְּהַחֲמִץ אֵז אוֹ קִנְיָן מְטִלְטִלִין אֲגַב קִרְקַע כְּשֶׁצְבוּר לְתוֹכוֹ לְדַעַת הַקְּצָה ח הַנ"ל בְּזֶה
וְצ"ע [כִּיּוֹנְתוֹ לְפִי מַה שְׁנִטְטָה שֵׁם דַּעַת עֲצָמוֹ לְסִבְרַת הַנּוּ"ב דְּלֹא מְהַיֵּי קִנְיָן אֲגַב קִרְקַע
אֲפִילוֹ בְּצְבוּרִין בְּתוֹכוֹ כִּיעִי"ש] וְעַל כָּל פְּנִיָּם כִּיּוֹן שְׂאֵז עֲדִין לֹא עֲבַר בְּעֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ
מוֹרִים לוֹ לְכַתְּחֵלָה אֵז שְׁיִקְנֵה הַמְּקוּם לְבַדוֹ לְהִנְכְּרֵי בְּכִסְף וְהִנְכְּרֵי יִקְנֵה הֶחֱמִץ בְּעֲצָמוֹ עַל
יְדֵי אֲגַב כְּשֶׁצְבוּרִין בְּתוֹכוֹ כְּזוֹכָה מִן הַהֶפְקֵר אוֹ עַל יְדֵי קִנְיָן חֲצֵר אִם עוֹמֵד בְּצַדוֹ עכ"ל
מוֹכַח דְּלְמִכּוֹר לְנִכְרֵי לְהִדְיָא בְּשַׁעֲה שְׂאָסוֹר בִּהֲנָאָה מְדַרְבְּנֵן אָסוֹר אֱלָא שְׁהַמְצִיא תִּקְנֵה
לְזֶה לְמִכּוֹר אֵת הַמְּקוּם בְּלְבַד וְכו' [תִּקְנֵה זֶה הִיא דוֹקָא לְזִמְן הָאָסוֹר מְדַרְבְּנֵן כְּמִבְּנוֹאֵר
בְּדִבְרֵיו] אֲבָל לְמוֹכְרוֹ לְנִכְרֵי שְׁיִקְנֵהוּ בְּמִשְׁיכָה אוֹ הַגְּבֵהָה אָסוֹר וְכֵן הוּא מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן
הַפּוֹסְקִים בְּסִי תמ"ג דְּדוֹקָא בְּשַׁעֲה חֲמִישִׁית דְּמוֹתֵר בִּהֲנָאָה יְכוֹל גַּם כֵּן לְמוֹכְרוֹ לְנִכְרֵי
אֲבָל בְּשַׁעֲה שְׁשִׁית דְּאָסוֹר בִּהֲנָאָה מְדַרְבְּנֵן מְשַׁמַּע דְּאִינוּ יְכוֹל לְמוֹכְרוֹ דְּגַם זֶה בְּכֹלל הֲנָאָה
וְאָסוֹר מְדַרְבְּנֵן וְכֵן כְּתַב בְּפִירוּשׁ בַּש"ע הַרְבֵּי מוהרש"ז שֵׁם אוֹת ג' וּבְאוֹת יו"ד כְּתַב דָּאִם
מוֹכְרוֹ מְשַׁעֲה שְׁשִׁית וְאֵילָךְ אָסוֹר לוֹ לִיקְנֹת מְדָמִי הֶחֱמִץ וּבְשׁו"ת מִים חַיִּים לְהֵרֵב
מוהרר"ך רֵאפּוֹרְט סִי ד' הַתְּרַעַם עַל הַשּׁוֹאֵל שְׁבָא לוֹ אֶחָד בְּעֵרֵב פְּסַח סְמוּךְ לְחֲצוֹת
וְהַיּוֹם מְעוֹנֵן וְהִיָּה סְפַק אִם יֵשׁ יוֹתֵר מְשַׁעֲה לְחֲצוֹת שְׂאֵז הוּא שַׁעֲה חֲמִישִׁית וּמוֹתֵר לְמִכּוֹר
כְּמוֹ שְׁפָתַב הַרְמַג"א תמ"ג סק"ג אוֹ הִנֵּה פְּחוֹת וְכַתְּבַב לוֹ שְׁטֵר מְכִירַת חֲמִץ וְצִיּוּהָ לוֹ שְׁיַבֵּא
תְּכַף אַחַר הַפְּסַח לְשׁוֹאֵל שְׁאֵלָה וּבָא אַחַר הַפְּסַח וְשָׂאֵל לוֹ אִם בִּיטֵל הֶחֱמִץ וְאָמַר שְׁבִיטֵל
וְסִתֵּר דְּבִרְיוֹ וְכו' וְכַתְּבַב הַרְבֵּי הַשּׁוֹאֵל דְּאִין לוֹמֵר דְּהוּי סְפַק חֲמִץ שְׁעֵבַר עָלָיו הַפְּסַח שְׁנֵה
סְפַק מְחִסְרוֹן יְדִיעָה וְהַרְבֵּי הַמְּחַבֵּר הִשִּׁיב עַל זֶה דְּלְפִי דַּעַתוֹ שְׁנֵה מְיַקְרֵי סְפַק חִסְרוֹן יְדִיעָה
וְלֹא נִחְשָׁב לְסְפַק כָּלל לֹא יָפָה עֲשֵׂה שְׁצִיּוּהָ לְבֵא אַחַר הַפְּסַח אֱלָא הִיָּה לוֹ לְצוּוֹת לְבַעַר

תִּיכַף הַחֲמִיץ דָּאָף אַם בִּיטַל עַל כָּל פְּנִים מוּטַל עָלָיו מַצּוֹת בִּיעוּר מְדַרְבְּנָן עכ"ל [וכן
מתבאר מדברי הרב חמדת שלמה המובא להלן בד"ה ומי שהוא עי"ש]: ובספר זכרון
כהונה ד' ד' ע"א והלאה שהאריף להוכיח דמכירה והקדש חלין על איסורי הנאה כיעי"ש
מפל מקום נראה דמודה דאסור למכורם לכתחלה אלא שאם מכרן מכור והרב שואל
ומשיב במהדורא תליתאה ח"א סי' ק"א פתב וז"ל גם מ"ש הנו"ב דהיה לו להמורה
לגזור שיבער תיכף הנה זה לשיטתו דעובר בבל יראה אחר חצות כמ"ש בנו"ב מ"ק
אבל אנו קיימא לו דרק בעשה דתשפיתו עובר ויכול לקיים המצוה על ידי מכירה ובפרט
לשיטת הרב בעל המאור דמותר בהנאה עד הלילה ואף שכתב מרן בב"י סי' תמ"ג דאין
לסמוך על בעל המאור באמת בשעת הדחק יכול לסמוך על זה כמו שכתבתי לעיל בשם
הנודע ביהודה הובא בשיעורי רז"ה עכ"ד ספר זה אין מצוי אצלי וממה שכתב שם בשמו
הבנתי דמה שסמוך הנודע ביהודה על זה הוא רק על בדיעבד שגמפר אחר חצות ועבר
עליו הפסח אבל לא שיהיה מותר למכרו לכתחלה כמו שנתראה מסוף דברי הרב שואל
ומשיב] וגם על דיעבד נראה שחולק עליו המחבר שיעורי רז"ה שהביא שם ולפי הנראה
אין לסמוך על זה להתיר למכור אחר שש פלל: וראיתי להרב מוהר"י מפאדווא בשו"ת
מוהרי"מ סי' י"ד שכתב שהרב השואל תמה על מה שאוסר הנודע ביהודה למכור אחר
שש דאם מוכר לו הסדר לבד והנכרי ימשוך החמץ או שיהיה עומד בצד הסדר ויקנה
ממילא מדין חצר וכו' מה איסור הנאה שינוי בזה שהרי הוא מוכר לו הסדר והחמץ נקנה
לו ממילא והשיבו דאסור משום רוצה בקיומו דאנו סהדי דמוכר לו הסדר כדי שינקה
הנכרי בחמץ ויתקיים לאחר הפסח וכו' עי"ש ונראה דבשעה ששית דאינו אסור אלא
מדרבנן ורוצה בקיומו איסורו רק מדרבנן כמ"ש מוהרי"מ שם שפיר דמי למכרו באופן
הנ"ל וכדברי הרב ראשית ביכורים הנ"ל: ובאמת שדבר זה היה פשוט בעיני דאסור
למכור איסורי הנאה דהמכירה גופה הנאה היא וכדפשיטא להו לרבנן קדישי הנז"ל אלא
שראיתי להרב בית שמואל בסי' כ"ח ס"ק ה"ן שכתב דכל איסורי הנאה דקיימא לו
דמותרין [לחולה שאין בו סכנה] ליהנות שלא פדרף הנאתו יכול לקדש בהם פשיודעת
שהוא דבר איסור אף דהיא אינה חולה ואינה יכולה ליהנות בהם אפילו שלא פדרף
הנאתו מפל מקום יכולה למכור לחולה עכ"ל הרי מפורש שסובר הרב דמותר למכור
איסורי הנאה והדבר תמוה לומר פן וראיתי שפבר תמה עליו הרב פסר נבחר בכלל
קמ"ט אות ה' עי"ש וכן מפורש בדברי הריטב"א בחידושו לקידושין ד' נ"ו ע"ב גבי
מקדש באיסורי הנאה דאסורה למכרם לחולה שאין בו סכנה ליהנות מהם שלא פדרף
הנאתו או לחולה שיש בו סכנה ליהנות פדרפן דהמכירה גופה הנאה היא עי"ש ובדברי
הרב משנה למלך בפרק חמישי מהלכות אישות דין א' והובא בפתחי תשובה אהע"ז סי'
כ"ח ס"ק כ"ט ובשו"ת שאילת שלום מהדורא תגנינא ריש סי' נ"א פתב וז"ל אם פונתו
למכרו או ליתנו לנכרי ולהוציא מרשותו לרשות הנכרי לכתחלה לא יפה עשה דהא
חייב לבערו משום עשה דתשפיתו אף בכל זאת בדיעבד וכו' עי"ש הנה מפורש בדב"ק
דפשיטא ליה דלכתחלה אסור למכרו או ליתנו לנכרי [אלא דבדיעבד שר"ו חפמיא עיין
לקמן באות ל"ב] ועמ"ש במק"ח [נדפס מחדש] בקונטרס אחרון מהגאון האמיתי צי"ע
רב"א זי"ע באות י"ח בהג"ה שם בענין זה: וחמץ נוקשה ששכח למכרו עד שש פתב
הרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תמ"ג סק"ב גבי לעקו"ך שהוא מי פירות עם מים

והוא נוקשה יש לצדד וכו' ונשם בסק"ו [ד"ה הוי יודע] כתב אם מכר נוקשה בפסח תליא בפלוגתא ויש לצדד ובששית יש להתיר דהוי ספק ספיקא אף למחליף דהוי תרי דרבנן ואם שכח למפור נוקשה בפסח נפקיד אצל נכרי ולרנוחא יקבל הנכרי אחריות ותו לא שינה דילמא אתי למיכל וכו' עי"ש: ומי שהיה מסופק בזמן [שאין לו מורה שעות] אם הוא שעה רביעית או חמישית או ששית לענין הנאה נסתפק בזה הגאון בס' דרכי הוראה יצ"ו בת"ב פ"ק כ"א היכי לדיינינו וכתב דלכאורה הוי ספיקא דרבנן לקולא וכן מצא בשו"ת חמדת שלמה חלק יו"ד סי' ד' באחד שמכר חמצו בפפר ונהיה מסופק אם הנה שעה חמישית ומותר בהנאה או שעה ששית ואסור בהנאה ואינו שולו למפור כתב פנ"ל כיון שהיה פאן ספק דרבנן ונהיה אז מותר ליהנות ממנו דספיקא דרבנן לקולא ומני"ר המחבר נר"ו תמה עליו דספק זה חשיב ספק דחסרון ידיעה ואינו חסרון ידיעה לכל העולם שהרי יש מציאות לכונן את השעות על פי ראות השמש ואפילו ביומא דעיבא יש מציאות על ידי כמה אנפי כמורה שעות חול ומים וכל שפן עתה על ידי מורה שעות ומי שאינו בקי הוי ספק מחסרון ידיעה דלא חשיב ספק ומסיק פן לדינא דאסור באותה שעה דלא אמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא ועיין בקונטרס הפללים במערכת הסמ"ך אות ב"ן מה שרשמתי בכלל דספק מחסרון ידיעה ונדפס בשדי חמד ח"א בחלק דברי חכמים סימן ס"ח]: וזמנין דמשפחת דאסור למפור בערב פסח גם בשעה חמישית או רביעית והיכי דמי כגון שאדם עומד במקום אחד וחימצו בעיר אחרת ויש חילוק בין שתי המקומות בתהלוכות השמש לפי שינוי האיקלימים שעה או שתיים.

שבמקום שעומד החמץ עלות השחר קודם למקום שהאדם עומד והכריח הרב בשו"ת עונג יום טוב סי' ל"ו דביתר החמץ אצלנו ולא בתר הבעלים ואם מכר אחר חצות היום למקום שעומד החמץ אף שהוא קודם חצות במקום שעומד בעל החמץ הוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח עי"ש ואם פן בשעה חמישית או רביעית אסור לו למפור באופן כזה וק"ל עתה השגתי ספר זכרון לידידי הרה"ג משה יאנדא אבד"ק ראזישטאש יצ"ו וראיתי בהלכות פסח ד' י"ד ע"א שכתב בשם שו"ת חסד לאברהם סי' ל"ה צריף עיון אם אחד העומד פה יש לו חמץ באמעריקא ששם חל איסור חמץ מקודם איזה שעות מבפנה אם יכול למפור קודם זמן איסור חמץ בפנה או צריף למפור קודם זמן איסור חמץ באמעריקא עכ"ל והמוכן מזה דלא ברירא ליה דאזלינן בתר החמץ דאולי יש לומר דאזלינן בתר הבעלים והיינו דמאי דפשיטא ליה להרב ענג יום טוב מספקא ליה להרב חסד לאברהם ואינו מצוי אצלי לעיין בדב"ק: ואם מותר להפקיר חמצו הפקר גמור דהיינו להשליכו לרחוב ואולי יקחו אותו הנכרים ויחזירוהו לו אחר הפסח עיין לעיל בס' זה אות י"ז אות קטן י"ד ד"ה נאני: יט) מה שנוהגים ליתן במתנה גמורה לנכרי פלים מחומצים ויודע שאינו רק להפקיע האיסור ומקבלם בשתיקה ותיכף אחר הפסח מעצמו מחזירם לישראל אי חשיב זה במקום ביעור שתקנו חז"ל עיין להרב עיקרי הד"ט סי' י"ז אות י"ב ובמה שכתבתי בס' ח' אות י"א: ומתנה על מנת להחזיר דלא מהני בחמץ אם הוא מן הדין או אינו אלא חומרא בעלמא רשמתי בסימן ט' אות ט"ז: כ) אם מפקיד חמצו ביד נכרי וקבל עליו אחריות אם עובר המפקיד בבל יראה או אסור מדרבנן עיין בש"ע סוף סי' ת"מ ובדברי המפרשים שם ומשם באר"ה דבמחלוקת הוא שנוי אם המקפיד עובר בבל יראה או לא וראיתי בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' ר"מ שאלת ממני הנותן

חמצו לנכרי מכירו על מנת להחזירו אחר הפסח אם עובר בבל יראה ובל ימצא תשובה אם החמץ בבית נכרי לא מבעיא לה דהא קנימא לו דחמץ של ישראל המופקד אצל נכרי מדרבנן הוא דצריה ביעור אבל מן התורה אינו עובר עליו כיון שאינו ברשותו וכו' ע"ש ושם בסי' תק"ב כתב נז"ל שאלת מי שהפקיד חמצו אצל נכרי וקבל הנכרי אחריות אם זקוק לבער תשובה פשוט דזקוק לבער לכולי עלמא דעד כאן לא פליגי אלא אם עובר עליו דיש מהגאונים שכתבו דאין המפקיד עובר עליו והר"י והרא"ש ורבים פתבו דעובר עליו וכיון דבתראי סברי דעובר עליו הכי אית לו למיפקס אבל לענין אם זקוק לבער משמע לי דלא פליגי וכו', ע"ש הנ"ל רואה דהני מילי דמר סתראי ניהו והוא פלא ולפי הנראה דבריו האחרונים [בסי' תק"ב] הם עיקר ומרן חיד"א בברכי יוסף סוף סי' ת"מ הביא דברי הרדב"ז דסי' תק"ב ולא זכר מה שכתב בסי' ר"מ וכן הרב ער"ה השלחן ועיין בספרים שרשמתי בסי' ח"י"ת אות י"א ואות י"ב ואות כ"ג בד"ה ואם החמץ וכו' ובסי' זה אות ט"ל מה שדברו בענין זה ומתבאר דאף דקנימא לו כדעת הסוברים דעובר המפקיד בבל יראה מפל מקום היינו דוקא פשיש לומר דהנפקד השאיל מקום להמפקיד וכו' ע"ש אלא דאף בכי האי גוונא דעת הרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל בסי' ת"מ אות א' בקונטרס אחרון אות ב' דמפל מקום חייב לבער מדרבנן והוכיח כן מדתנן גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואסור להנגזל בהנאה ולדעת מאן דאמר בירושלמי שהביא החזק יעקב דאחריות הישראל בחמצו של נכרי אינו אוסר בהנאה על פרחין לומר דמה שנאסר החמץ הזה בהנאה לא משום לתא דאחריות הגזלן אלא משום שעבר הנגזל בבל יראה באונס כמו שכתב בתודת השלמים בסי' ו' והרי הכא לא השאיל מקום להנגזל ואפילו הכי נאסר אלמא דמדרבנן מיהא נאסר אף בכי האי גוונא ע"ש וראיה זו יש לדחות במחכתה"ר דיש לומר דדוקא בחמץ של נכרי הוא דאחריות של הישראל לא מהני ליה לאוסרו בהנאה אבל פשהו חמץ של ישראל אף אם אין סכרא לאוסרו מחמת בעל החמץ כגון שהוא אנוס כנגזל מפל מקום מהני אחריות הישראל שיהיה דינו כחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח כיון דבאמת של ישראל הוא ואם כן אינו מוכרח דלמאן דאמר בירושלמי דאחריות אינו אוסר בהנאה דחמץ הגזול נאסר משום הנגזל דיש לומר דנאסר משום האחריות הגזלן בצירוף מה שהוא חמץ של ישראל ולא מוכח מיניה דאף פשאי מושאיל מקום אסור מדרבנן ובאמת דעת כמה מרבנן בתראי דחמץ הגזול נאסר מחמת הגזלן ולא משום לתא דאחריות עיין בדברי הרבנים פרי מגדים סי' תמ"ח סק"ב [ד"ה מ"ש המחבר] ובקהלת יעקב בתוספות דרבנן אות לק"ט ובשו"ת מים חיים ראפורט סי' ה' ובחתם סופר סי' קי"ט [ד"ה איברא] אלא דבסי' ח' אות י"ו הבאתי דעת כמה פוסקים דמה שנאסר הוא משום לתא דהנגזל אף שהוא אנוס ושכן כתב הרמב"ן בליקוטיו בפרק שני דפסחים ע"ש ולפי דבריהם הוכחת הרב מוהרש"ז מחמץ גזול היא הוכחה ברורה דעל פרחין לומר דאף בכי האי גוונא אסור מדרבנן ועיין להרבנים בגדי ישע סי' א' אות ג' ותפארת יוסף א"ח סי' כ"ט בהגהה אות ב' ודבר אליהו סי' י"ג הבאתי תורף דב"ק בסי' ח' אות ג"ן [ועיין לקמן בסוף אות זו]: והרב משנת רבי אליעזר ח"ב סי' ח"י הקשה על סברת הגאונים [דהמפקיר אינו עובר] מדאמרינן בבבא קמא ד' ס"ו רע"ב [גבי נגזל] כיון דמטא זמן איסוריה מייאש מיניה ותיירץ בשם חז מחבריא דלאו משום איסור מייאש אלא כדי שלא יוכל לומר לו הרי

שְׁלֵף לְפָנֶיהָ וְהוּא תִּירֵץ דְּמִדְּרַבָּנָן הוּא דְחֵיב לְבַטֵּל שְׁמָא יִחְזִירָנוּ לוֹ אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ וְיִהְיֶה בְּרִשּׁוֹתוֹ וְלֹא יוּכַל לְבַטְלוֹ אִזּוֹ אוֹ שְׁמָא אַף אֵי גַם מְדַרְבָּנָן אִינוּ חֵיב בְּבִיטוּלָה הוּא חוֹשֵׁשׁ וּמְבַטֵּל וְכוּ' וְאַתָּה תַּחֲזֶה מֵה שְׁפַתְבָּ בְּעֵנְיָנוּ זֶה הָרַב אֲבָנֵי שְׁוֵהָם בְּנִימוּקֵי עַל הַטּוֹר א"ח סי' ת"מ [מר גיהו החד מתבריא שהזכיר במשר"א] וְרָאָה בְּעֵינֶיהָ מֵה שְׁיֵשׁ לְפַלְפֵל בְּדַב"ק וְשֵׁם הַבֵּיא דְּמַצִּינוּ חֵיב בִּיטוּל מְדַרְבָּנָן כְּמוֹ שְׁפַתְבָּ הַרְמַב"ן בְּלִיקוּטִיּוֹ ד' י"ב ע"ג גְּבִי חֲמִץ שֶׁנִּפְלָה עָלָיו מְפֹלֶת עִי"ש אַחַר זְמַן הִגִּיעַ לִידֵי בְּשֹׂאֵלָה סֶפֶר פֶּסָא אֲלִיָּהוּ וְרָאִיתִי בְּסִי' ת"מ אוֹת ג' שֶׁהִקְשָׁה דְּבָרֵי הַרְדָּק"ז הַנֶּ"ל אֶהְדְּדִי וְכֵן הִקְשָׁה הָרַב עָרוּף הַשְּׁוֹלְחָן בְּסִי' ת"מ ח סק"ד וְבַהֲהִיא דְּבָבָא קָמָא עֵינָן לְהָרַב בְּשׁו"ת רמ"ץ סי' ל' אוֹת ב' מֵה שְׁפַתְבָּ לְדַעַת הַגְּאוּנִים וְשֵׁם מְסָכִים דְּלַדְעַת הַגְּאוּנִים גַּם בְּלֹא קַבֵּל הַנְּכָרִי אַחֲרֵי אִינוּ עוֹבֵר כָּל שֶׁהִנְיָחוּ בְּיַד נְכָרִי קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ עִי"ש וְהַבֵּאתִי דְּבָרָיו לְקַמְן אוֹת כ"ט וְעֵינָן בְּזֶה לְהָרַב שֵׁם אַרְיָה סי' ט' ד' י"א ע"ד וְהָרַב חֲתָם סוֹפֵר בְּסִי' ק"ט [בד"ה אָבֵל] כְּתַב דָּאִין לְסִמּוּף בְּזֶה עַל הָרַב שְׁאֲגַת אַרְיָה דְּמַתִּיר לְדַעַת הַגְּאוּנִים אֶפְיָלוּ בְּלֹא קַבֵּל אַחֲרֵי וְעֵינָן מֵה שֶׁהֶאָרִיף בְּזֶה הָרַב נְאוֹת דְּשָׂא סי' ט"ל [ד"ה אֵיבְרָא] וּבְשׁו"ת תְּשׁוּאַת חֵן סי' נו"ן שֶׁהַבֵּאתִי לְקַמְן סי' ח' אוֹת י"א [בד"ה אַחַר כָּל אֵלָה] סוֹמֵף עַל דְּבָרֵי הָרַב שְׁאֲגַת אַרְיָה הַנֶּ"ל עִי"ש וְלְקַמְן בְּסִי' ח' אוֹת מ"ו: וְאֵם יִשְׂרָאֵל הַפְּקִיד חֲמָצוֹ אֶצֶל חֲבָרוֹ וְלֹא קַבֵּל אַחֲרֵי וְעֵינָן בְּסִי' ת"מ ג' ס"ב דְּחֵיב הַנְּפִקֵד לְמוֹכְרוֹ וְכֹתְבוֹ הַרְבָּנִים בֵּית חֲדָשׁ וּמִגֵּן אַבְרָהָם דָּאִף דְּהַמְפָּקִיד אִינוּ עוֹבֵר עָלָיו חֵיב לְמוֹכְרוֹ שְׁלֹא יַעֲבֹר הַמְפָּקִיד וְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ מְסִיק דָּאִין אֶחָד מְשַׁנֵּיהֶם עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאָה וְאֵם לֹא מְכָרוּ סְמוּף לְזְמַן אִיסוּרוֹ אִינוּ חֵיב לְבַעֲרוֹ וְהָרַב בֵּית מְאִיר הָרַבָּה לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי כָּל רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַמְדַּבְּרִים בְּזֶה וְהַעֲלָה דְּהַמְפָּקִיד וְהַנְּפִקֵד עוֹבְרִים בְּבֵל יִרְאָה דְּלֹא מְמַעֲטִינוּ שְׁלֹא אַחֲרִים אֶלָּא שְׁלֹא נְכָרִים אָבֵל אַחֲרִים יִשְׂרָאֵלִים גַּם הֵם בְּכֻלָּל לֹף הֵם גַּם בְּשׁו"ת עֶמֶק הַלְכָה מֵהַלְכוֹת פֶּסַח סי' ככ"ו אַחַר שֶׁהֶאָרִיף בְּזֶה מְסִיק דְּעוֹבֵר הַנְּפִקֵד בְּבֵל יִרְאָה וְלֹא אָמְרוּ אָבֵל אַתָּה רֹאֶה שְׁלֹא אַחֲרִים אֶלָּא בְּשֵׁל נְכָרִים [וְעֵינָן לְקַמְן בְּד"ה אַחַר שְׁנִים]: וּבְעֵינָן סְבֵרַת הָרָא"ש דְּמִשּׁוּם שֶׁהַנְּפִקֵד מְשֹׂאֵל מְקוּם לְבַעַל הַפְּקִידוֹן עוֹבֵר הַנְּפִקֵד בְּבֵל יִרְאָה הַקְּשָׁה הַגְּאוּן שְׁאֲגַת אַרְיָה בְּסִי' פ"ג דְּאֶמְרִינוּ בְּפִסְחִים ד' ו' דְּשִׁכְרוֹת אֵינָה קוֹנָה וְכָל שֶׁפֶן שְׂאֵלָה וְכֹתֵב הַגְּאוּן מוֹהַר"ם שִׁיק בְּסִי' ר' [ד"ה וְלְכַאוּרָה] לִיִּישֵׁב דַּעַת הָרָא"ש דְּמִפְּלֵ מְקוּם יֵשׁ לוֹ קִנְיָן שִׁימוּשׁ וְהוּי פְּקִנְיָן פִּירוֹת וְהוּי כְּבִית הַשְּׁוֹתְפִין וְאֶמְרִינוּ בְּרִישׁ פֶּרֶק רֵאשִׁית הִגְזוּ דְּהִיכָא דְּכֹתִיב בְּלִשׁוֹן רַבִּים גַּם שְׁלֹא שְׁוֹתְפוֹת בְּכֻלָּל וְהָכָא נְמִי דְּכֹתִיב לֹא יִמְצָא בְּכַתִּיבְכֶם גַּם שְׁלֹא שְׁוֹתְפוֹת בְּכֻלָּל וְשׁוֹב כְּתַב לְפַקֵּק דְּנִהֵי דְּשְׁוֹתְפוֹת בְּכֻלָּל אֶפְשָׁר דְּהִינְנוּ שְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל וְזֶה תְּלוּי בְּשֵׁנֵי הַתִּירוּצִים שֶׁבְּפֶרֶק רֵאשִׁית הִגְזוּ ד' קל"ה דְּמַתְרַצִּינוּ לְרַבָּנָן אֵי בְּעִית אֵימָא וְכוּ' וְעוֹד יֵשׁ לְפַקֵּק נְהִי דְּהַנְּפִקֵד מְשֹׂאֵל לוֹ מְקוּם בְּמַה נִּקְנָה הַמְּקוּם לְהַמְפָּקִיד וְאִף דְּמַצִּינוּ שְׁאֶפְיָלוּ בְּלֹא קִנְיָן גָּמַר וּמְקַנָּה עֵינָן בְּתוֹסְפוֹת בְּכוֹרוֹת דָּף י"ח ע"ב בד"ה אֶקְנוֹי מְפַל מְקוּם לֹא מַצִּינוּ כִּינְצָא בְּזֶה בְּמְקוּם אַחַר לְכֵן נִרְאָה בְּיוֹתֵר הַטַּעַם מְשׁוּם דְּהַפְּתוּב עֲשֵׂהוּ כְּאֵילוּ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ וְכוּ' וְכֵן כְּתַב הַמְּקוֹר חֲיִים בְּסִי' ת"מ בְּטַעַם הַרְמַב"ם וְסִיעֲתוֹ אֶלָּא שֶׁהַגְּאוּנִים סוֹבְרִים דְּלֹא עֲשֵׂהוּ כְּאֵילוּ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ אֶלָּא כָּל זְמַן שְׁלֹא נִכְנַס בְּרִשּׁוֹת אַחַר אָבֵל אִם זָכָה בּוֹ הַנְּכָרִי אִין הִישְׁרָאֵל הַמְּפָקִיד עוֹבֵר וְכוּ' אֵלוּ תוֹרָף דְּב"ק: אַחַר שְׁנֵים רַבּוֹת בָּא לִידֵי בְּשֹׂאֵלָה ס' יָקָר שׁו"ת עֶמֶק הַלְכָה וְרָאִיתִי בּוֹ הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת אֲשֶׁר אִם הִנֵּה הַסֶּפֶר בְּיַדִּי מֵאִזְ הִימִים הֵייתִי מְבִיא דְּב"ק בְּמְקוֹמוֹת רַבִּים וְעַתָּה אִין בְּיַדִּי אֶלָּא לְצֵינָן דְּב"ק בְּאִיזָהוּ מְקוֹמָן אִיהֵ"ש

והנה בעניינים אלו האריך בהלכות פסח מסי' ככ"ו והלאה ובדין שאנו דנים בו [בישראל המפקיד לנכרי והאחריות על הנפקד] עמד בסי' ככ"ז והאריך קצת לפלפל בזה וכפי הנראה לפום ריהטא [פי לא עינתי היטב בדבריו] מסקנתו לדינא שאם הנכרי קבל גם אחריות דאונסין אין המפקיד עובר בכל יראה [עי"ש בד"ה ולעד"נ] ולגבי ישראל מישראל לא תלי כלל בקבלת אחריות ואינו מועיל קבלתו אחריות לענון שלא יעבור המפקיד ובמשאיל או ממשפן ביד נכרי כתב דגבי משפון לא קני מישראל אבל אם הנה קונה משפון וכן במשאיל או משפיר לזמן אין המפקיד חייב בביעורו דאין חמץ מפקיע שיעבוד הפירות של השואל או השוכר והדברים ברורים וישרים עכ"ל וכתב [בד"ה ולפי"ז] דממה שכתבו הגאונים דישאל שיהפיק חמצו אצל ישראל וקבל הנפקד אחריות דהנפקד חייב בביעורו ועל פרחין לגבי הנפקד אחריות כמאן דליתא לפי מה שביאר שם קודם לזה דאחריות שמירתו פלטה בשעת איסורו ועפרא בעלמא הוא דקא נטר ואפילו הכי חייב הנפקד לבערו שמעת מינה דאפילו בלא אחריות כלל חייב לבער מטעם שאינו בכלל של אחרים דממעטינן וכמו שכתבתי בסי' ככ"ו: כא) אם מותר לזרוע שעורים שלשה ימים קודם הפסח או נחוש שבזמן הנ"ל שהאדמה רטובה ומלאה לחלוחית וגם גשמים וטל שכיחי אז שמא יבא לידי חימוץ הנה ודאי שבאים לידי חימוץ כיון דמינח גיחתי ושוהים הרבה עיין בסי' תס"ז ס"ב וכל שפן בתבואה עצור לזריעה דבא לידי חימוץ וכל מ"ש מעל' להתיר משום דקליטה היא שלשה ימים וכו' נפל בבירא דקימא לו דקליטה היא שתי שבתות ומכל מקום יפה דן להקל ולא מטעמיה כי אם מפת הסבא דנדאי כשפאו השעורין באדמה נתפחו ונתבקעו ונמאסו ונסרחו שאין ראויים לאכילה וממה נפשך מותר דאם לא נכנס בהם רטיבות האדמה לא נתחמץ ואם שלטה הרטיבה לפעול החמוץ הרי נתעפש ונמאס ושוב אינו ראוי לאכילה ואינו ענון למה שכתב הרמ"א בריש סי' תל"ו דשם מייירי בחטים שבפור שנעשה להצניע חטים שם והוא רחב ואינו מתעפש אלא שבתחתית מתחמץ ואינו מתעפש אבל כשזרועים בקרקע ודאי מתעפש ונמאס ולא גרע מעריכה שיש בה בצק דסגי אם מטיח בטיט כמ"ש בסי' תמ"ב סי"א וכו' פן כתב הרב שיבת ציון סי' ט' וכתב דמה שכתוב בסדר מכירת חמץ למר אביו דמי שיש לו תבואות בשדה שיירד הגשם עליו או שמתניירא פן ירד הגשם בימי הפסח יכול למפור אגב שכירות החדר דנראה מזה דחושש גם לתבואה שבשדה היינו בתבואה העומדת בפרי בגדיש בשדה תחת האויר שאין מכניסין אותה לבית דבזה הוא דיש לחוש לחימוץ אבל מה שנזרע בשדה אין בו מחוש עכ"ל: ועל פי דבריו מתנישב קצת מאי דהנה קשיא לי על מה שראיתי להרב זכור לאברהם אביגדור בסי' ל"ח שנשאל במי שזרע שעורים סמוך ממש לפסח שבנדאי עדיין לא השרישו וירדו עליהם גשמים הרבה אם צריך לבערם והביא בעיא שבפרק הזהב ד' נ"ו זרעינהו קודם לעומר ולא אשרוש קודם לעומר וכו' כמאן דשדאי בכדאי דמי ושרינהו עומר או דילמא בטלינהו אגב ארעא תיקו וכיון דלא איפשיטא אית לן למיזל לחומרא וצריך לבערם ושוב כתב אבל יש צד להקל ממה שכתב הרשב"א בסי' ע' שחטים שבקרקעות עיפוש והפסד הוא דמקבלים ולא חימוץ ע"כ ולפי הנראה פשיטא ליה דנדאי באים לידי חימוץ וכדעת הרב הנ"ל דכיון דמינח גיחתי וכו' ובכל זאת סומך בכל פחו על מה שכתב הרשב"א דעיפוש הוא ולא חימוץ ומתיר על פי זה שלא לבערם והוא תימה לכאורה

דְּהָרֵי מַמָּה שְׁפָתַי מִן בֶּשֶׁ"ע סִי' תס"ז ס"ז מִתְבָּאָר יָפָה דְלָא סְמָךְ לְהַתִּיר אֱלָא בְּסַפֵּק אִם
יֵשׁ חֲטִימִים מְבֻקְעוֹת מִלְּחוֹת הַבּוֹר וְאָף זֶה עַל יְדֵי בִיטוּל וּלְפִי דְבָרֵי הַרְמָ"א בְּסִי' תל"ו
ס"א אֲפִשְׁדוּעַ שְׁיֵשׁ חֲטִימִים חֲמִיץ מֵה שְׁמֹנֶתֶר הוּא אִם נַעֲשֶׂה אוֹצֵר קוֹדֵם שְׁלֵשִׁים יוֹם לְפֶסַח
דְּמִשְׁמַע דְּאִין סוּמְכִים לְהַתִּיר עַל פִּי סְבָרָא זֶה דְּהֵם עֵיפוּשׁ וְהַפְסֵד וְהִיא אֲפִשְׁר לֹמַר דְּאִין
כּוֹנְתוּ לְהַחֲלִיט הִיתֵר רַק כְּתִיב דְּיֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקְלֵל וְאִינוּ מְחַלִּיט הִתִּיר מִפְּנֵי מַה שְׁנֹרְאָה
מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים דְּאִין לְסִמּוֹךְ עַל סְבָרָא זֶה אֱלָא שְׁמַמָּה שְׁפָתַי בְּמִפְתָּחוֹת הַסֶּפֶר מִתְבָּאָר
דְּמִסְקִנְתּוּ כֹּן לְהַקְלֵל עִי"ש אָף לְפִי מַה שְׁחִילְקָה הַשֶּׁב"ץ בֵּין חֲטִימִים שְׁבַבּוֹר לְחֲטִימִים שְׁהֵם
זְרוּעִים גִּיחָא כְּמוֹכּוֹן [אֱלָא שְׁיֵשׁ לְהַרְגִּישׁ עָלָיו שְׁעַל כָּל פְּנִימִים הִיא לֹ לְהִבִּיא דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים
הַמְדַּבְּרִים וְלִכְתּוֹב שְׁיֵשׁ לְחַלְקָה בְּנוֹשְׂאִים וְלֹא לְסִתּוֹם הַדְּבָרִים]: וְכַתֵּב הֶרֶב חֲתָם סוּפֵר
בְּסִי' ק"ד דְּחֲטִימִים הַזְרוּעִים בְּקַרְקַע יוֹם אוֹ יוֹמִים קוֹדֵם הַפְּסַח נוֹהֲגִים לְמַפְּוֹר לְנִכְרֵי מִשּׁוּם
חֲשֵׁשׁ חֲיָמוּץ וּמִנְהֵג יָפָה הוּא וְזָכוֹר לְטוֹב וּבִיָּאָר שְׁם דְּבִנְזָרְעוּ כִּי הָאִי גִוּוֹנָא יֵשׁ סֶפֶק אִם
צְמָחוּ וְנִתְחַמְצוּ וְאִם תִּמְצָא לֹמַר צְמָחוּ הוּא בְּנוֹדָאֵי עֵיפוּשׁ וְנִכְסֵל מְאֻכִּילַת כְּלָב טְפִי טוֹבָא
מְחֻטֵּין בְּקַרְקַע הַבּוֹר דְּהָכָא דְּרָף כְּלִיּוֹן הוֹבָאוּ שְׁם וְקַל וְחוֹמֵר מִפְּנֵי שְׁאוּר שְׁיִיחְדָּה
לִישִׁיבָה וְכו' עִי"ש וְהֶרֶב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהֲדוּרָא ג' ח"א סִי' כ"ו נִשְׁאֵל בְּחֲטִימִים הַנְּזָרְעִים
בְּעָרֵב פֶּסַח אוֹ בְּחוּל הַמוֹעֵד אִי צְרִיף לְמוֹכְרָם אוֹ סְגִי בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא וְהֶרֶב הַשׁוֹאֵל דְּעֵתוֹ
לְהַקְלֵל מִכַּח סֶפֶק סְפִיקָא וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו דְּלָא מְהִי סֶפֶק סְפִיקָא כִּיּוֹן דְּמִדְּאוּרִיָּתָא הוּא
דְּבָר שְׁיֵשׁ לֹ מִתִּירִין [עֵיין מַה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּזֶה בְּשִׁדֵי חֲמֵד ח"א בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים מְעַרְכָּת
הַדְּלִי"ת אוֹת ט"ל וְאוֹת פ"ה] וְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּדְבָרֵי הֶרֶב חַת"ס הַנְּ"ל וּמְסִיק דְּצְרִיף לְמוֹכְרָם
לְנִכְרֵי עִי"ש שְׁפִיטִים כָּל זֶה כְּתִיבִי בְּנִחְיָצָה רַק בְּרַמְזָה בְּעֵלְמָא כִּי לֹא נִפְנִיתִי עַכ"ל וְעֵיין
מַה שְׁכַתְּבִי לְקַמֵּן בְּסִי' ח' אוֹת ג': וּבְשׁוֹ"ת הַגָּאוֹן מוהר"ם שִׁיק בְּסִי' קצ"ו נִשְׁאֵל שְׁאֲחָד
שְׁכַח לְמַפְּוֹר שְׁדָהוּ הַנְּזָרַע תוֹף שְׁלֵשָׁה יָמִים סְמוּךְ לְפֶסַח וְשׁוֹאֵל מַה דִּינוֹ וְכַתֵּב בְּשֵׁם
הַשׁוֹאֵל דְּלְפִי דְּבָרֵי הֶרֶב מְגוֹ אֲבָרְהֵם בְּסִי' תל"ו סק"ח שְׁאִם בְּשַׁעָה שְׁנָתָן הִתְבּוֹאָה לְבוֹר
לֹא הִיא שְׁם חֲמִץ אִינוּ זְקוּק לְבַעַר וְהָכָא נִמְי בְּשַׁעָה שְׁנָרַע לֹא הִיא שְׁם חֲמִץ וּבְלָאוּ הִכִּי
הַרְשָׁב"א בְּסִי' ס' כְּתִיב דְּחֲטִימִים הַצְּמָחִים אֵינָם חֲמִץ אֱלָא עֵיפוּשׁ בְּעֵלְמָא וְאִם כֹּן אִין רְאָהָה
לְאַסוֹר בְּכָל זֶה וְהַשִּׁיבוּ הִנֵּה גוֹף הַדִּין כְּבָר כְּתִיב מִן הַחֲתָם סוּפֵר שְׁמִכִּירַת הַשְּׂדוֹת עִם
הַנְּזָרַע בְּתוֹכָן הוּא רַק חוֹמְרָא וְשִׁרְשׁ הַדְּבָרִים דְּבוֹדָאֵי קִיָּיָא לֹן דְּדוֹקָא לְאַחַר אַרְבָּעָה
עָשָׂר יוֹם דְּוֹדָאֵי אִז קוֹלְטַת הַשְּׁרָשִׁים וּלְפִי עַנ"ד דְּנָהִי דְּכַתֵּב הַרְשָׁב"א דְּהוּא רַק עֵיפוּשׁ
דְּהֵינּוּ שְׁבָא לְכָלֵל גִּידוּל וְלְקַלִּיטָה אֲבָל מִתְחַלָּה כִּיּוֹן שְׁמֹנְזַח בְּמָקוֹם לַח וְרִטוּב וְעַל יְדֵי
זֶה נִתְחַמְץ הַחֲטָה קוֹדֵם הָעֵיפוּשׁ וּמִמִּילָא כִּיּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה חֲמִץ בְּפֶסַח אֲפִילוּ אִם נִתְעַפְּשׁ אַחַר
כֶּף וּמְצָמִים בְּפֶסַח מְכָל מְקוֹם הוּוּ גִידוּלֵי אִיסוּרֵי הַנְּאָה וְאִיסוּרֵי וְאָף דְּהוּא בְּעַצְמוֹ אִינוּ
גוֹרֵם לְזֶה מְכָל מְקוֹם הַגִּי כְּמִבְטַל אִיסוּר לְכַתְּחַלָּה דְּאִיסוּר לְהַמְבַטֵּל וּלְמִי שְׁנִתְבַטֵּל בְּשִׁבְלֵו
אָף בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן לְכֹן צְרִיף לְכַתְּחַלָּה לְמַפְּוֹר הַשְּׂדָה עִם מַה שְׁנֹרְעַ בְּתוֹכָהּ וְאִם אִינוּ
מוֹכֵר הַגִּידוּלִים אִיסוּרֵי וּלְפִי זֶה אִינוּ עֵנִין לְדְבָרֵי הַרְשָׁב"א וּמַג"א הַנְּ"ל דְּשְׁם מִיָּרִי לְעֵנִין
אִיסוּר בַּל יִרְאֶה וְשִׁיָּהָא חֲמִץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח בְּזֶה כְּתִיב הַמַּג"א דְּאִין חֲזִיב לְבַעַר אֲבָל
כָּאֵן שְׁהוּא עַצְמוֹ גוֹרֵם הַחֲיָמוּץ שְׁעַל יְדֵי זֶה יִגְדְּלוּ הַצְּמָחִים בְּוֹדָאֵי אִיסוּר לְכַתְּחַלָּה כְּכָל
מְבַטֵּל אִיסוּר אֱלָא אִם כֹּן מוֹכְרוּ לְנִכְרֵי דְּחֲמָצוּ אִינוּ אִיסוּר בְּהַנְּאָה וְלֹא הַגִּי גִידוּלֵי אִיסוּרֵי
הַנְּאָה זֶהוּ טַעַם מְכִירַת הַשְּׂדוֹת כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה כְּמִבְטַל אִיסוּר לְכַתְּחַלָּה וְאִם כֹּן בְּמִבְטַל
אִיסוּר קִיָּיָא לֹן בִּי"ד סִי' צ"ט דְּבִשְׁוֹגַג מוֹתֵר וּלְכֶף בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ שְׁמִכֵּר כָּל הַשְּׂדוֹת אֱלָא

ששכח למפנר אחת מהן הוי פשוטג ומותר אף למי שנתבטל בשבילו אלו תנרף דב"ק וכתב עוד קצת בבבאור דבר זה עי"ש: ואם מותר לזרוע חטים על ידי נכרי בחול המועד פסח נשאל על זה הגאון מוהר"ם שיק בחלק יו"ד סי' שע"ו אודות ישראלים שיש להם שדות ואם לא יהיו רשאים לתרוש ולזרוע בחול המועד יהיה להם מזה הפסד מרובה אם יש היתר למפנר אותם לנכרי והנכרי יזרע אותם בחול המועד ובתשובתו [אחר שבאר שמצד איסור מלאכה בחול המועד אין לחוש משום דכיון דאיכא ספק דבר האבוד מותר] כתב אבל מצד הזריעה שיש בו חשש איסור חמץ על זה יש לדון וכתב בשם הרב השואל דמין הגאון חתם סופר כתב דקנימא לן דקליטה היא בשתי שבועות וא"כ בפסח לא יהיה חשש חמץ וכתב על דבריו איברא אני פתבתי במקום אחר [לעיל בסי' רצ"ג] דמשנה פ"ב דכלאים משנה ג' ומירושלמי דהתם משמע דקליטה היא שלשה ימים במקום הטיט דהא אמרינן התם ימתין לה עד שיתליע ואיתא בירושלמי עד כמה מתלעת עד שתהא ג' ימים במקום הטיט וכו' במקום הטיט ולא במקום הגריד וכו' ופירש הרא"ש שם דבארץ לחה מתפשטין הימנה שרשים דקים נאדנמים פתולעת וכן נראה מוכרח דאם לא פן למה מהני היפוף השרשים וכן פסק הרמב"ם והש"ע פהירושלמי ואם פן מוכח דגם לדידן סתם זרע קולט לשלשה ימים ובפרט בשעורים כתב רש"י במסכת עבודה זרה ד' ח' ע"ב דממהרין לקלוט יותר משאר תבואה [ובזה יישב דברי הרב תרומת הדשן שהובא בשפתי פהן יו"ד סי' רצ"ג סק"ב ובגקודות הפסח שם וסיים] ועל כל פנים לענין זריעה סמוך לפסח או בחול המועד יש לחוש בזמן מועט לצמיחה משום איסור חמץ אלא דכבר כתב מין הגאון בחתם סופר עוד טעם על פי הרשב"א בתשובה דהצמיחה אינו אלא עיפוש ונפסל מאכילת פלב ועוד הביא טעמים להיתרא מיהו שם אינו מבואר אלא בדיעבד אבל לכתחלה נוהגין שאם זורעין סמוך לפסח מוכרין הקרקעות עם הזריעות לנכרי ואין ענין למכירה זו מה שכתב מעלתו דתליא בפלוגתא דתבואת שור ומקור חיים סוף סי' תמ"ח ובחתם סופר סי' ס"ח מספיים להרב מקור חיים שמוותר ליתן בהמות וכו' וזה לא תליא בפלוגתא זו דהכא דמי לגמרי לשאר מכירות חמץ ששוכר או מוכר החדר שלא יהיה החמץ ברשותו והכא נמי מוכרו שלא יהא החמץ ברשותו וגם פן מבטלין אותו בכלל שאר חמץ ואם פן מה ששאל אם יכול לעשות זאת בחול המועד זה גם פן מותר שהרי יכול גם בחול המועד לבטל קודם שיתחמץ כדאמרינן בפסחים ד' ז' ע"ב דאף לאחר זמן איסורו מצי מבטל ליה קודם שהחמץ וכ"ז פתבתי לדבריו שכתב שהוא דבר האבוד וכל זה לענין חול המועד ומטעמים הנ"ל אבל חלילה למפנר מכירה פזו שהוא פערמה כדי להתיר לתרוש בשבת או ביום טוב פמוכן ובפרט שבלאו הכי אסור מפני שנקראת על שמו ונהי דבסוף פרק קמא דעבודה זרה משני שדה לאריסותיה קנימא היינו אם הוא באמת מתחילה ועד סוף אריס ונוטל חלק בשדה פמבואר פמגן אבריהם בסי' רמ"ד סעיף קטן ה' עי"ש חילוקו וכן נראה לי אלו תנרף דב"ק: כב) נשים אי איתנהו בעשה דתשביתו דהוי מצות עשה שהזמן גרמא עיין תוס' קידושין ד' ל"ג ד"ה מעקה ונפקא מינה בגיורת שמתה ערב פסח אחר חצות עיין ר"ן פ"ק דפסחים דרי"ף פוסק כר"ש ומשמע לפני זמנו גם פן ואסור בהנאה מן התורה מאף ביום הראשון תשביתו שלא פדרף הנאה [וחזקה ור"א י"ל למלקות פליגי דלא כהר"מ] אם פן אי אשה אין מוזהרת אעשה אמאי אין חוששין דלדידה שרי עיין משנה למלך הלכות אישות

פ"ד ה"א פן כתב הרב פרי מגדים פריש סי' תמ"ג באש"ל אברהם נראה דלא ברירא ליה דנשים ישגו בעשה דתשביתו ומה שציינו לעיני בתוס' בקידושין ד' ל"ד ד"ה מעקה פוננתו דכשם שפכתבו התוס' שם דנשים ליתנהו בעשה דיום טוב משום דהויא מצות עשה שהזמן גרמא פן יש לומר בעשה דתשביתו ובפתיחה הפוללת בהלכות פסח בפרק ראשון אות ז שקיל וטרי עוד בזה ומחליט שם דנשים ליתנהו בהאי עשה וסיים ונ"ל ונפקא מינה גר וגירות שמתו בערב פסח אחר חצות והניחו חמץ דהפקר הוא בגירות מהני אחר פסח ובגר אסור דקנסא קניס הואיל ועבר אעשה ולאו דוקא לאו עיין שו"ת פני יהושע ושו"ת שאגת אריה עכ"ל ומה שציינו לעיין בשאגת אריה הנה שם בסי' פ"ב עמד הרב בחקירה זו ופלפל באריכות מענין לענין פדרכו בקודש.

ומתבאר להמענין בדב"ק שדעתו שנשים נמי איתנהו בעשה דתשביתו עי"ש טעמו ונזמיקו ונהר בשם אריה בשו"ת יו"ד סי' א' [בד"ה ונראה לי] כתב בשם הרב שאגת אריה סי' פ"ב דלאו דבל יראה לא הוי גימק לעשה דתשביתו לפי שהלאו כולל יותר מן העשה דנשים אינן מצוות בעשה דתשביתו משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא עי"ש ונראה שאין פונתו לומר שכן היא באמת דעת הרב שאגת אריה שהרי המענין בגוף דברי הרב ישר יחזקה דלקושטא סבירא ליה דאיתנהו נשים בעשה דתשביתו אלא פונתו לומר שהרב שאגת אריה צדד לומר פן והרב שם אריה שם דלא תקע עצמו בהלכה זו לא דקדק בלשונו הטעהור בזה: והרב שואל ומשיב במהדורא תניינא בח"ב סי' ח' [בד"ה והנה בשנת] כתב שרב אחד הקשה על מה שכתב הפרי מגדים דנשים ליתנהו בעשה דתשביתו אם פן לפי מה שכתוב בתשו' הרשב"א סי' ח"י [תשובה זו לאו הרשב"א חתים עלה אלא הם דברי הרר"י ו' פלט וכתב מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' תל"ג אות ו' ונ"ל אף דהרשב"א בסי' ח"י העתיק שו"ת מוהרי"ף כתב הרר"י בנו ששמע מפי מר אביו הרשב"א דלא ניצית להני פללי ומפאן תשובה על המקשים אהרשב"א אהדדי ולא קשיא מידי דאיהו לא ס"ל כהיא דסי' ח"י עכ"ל לכן שניתי מלשון הרב שואל ומשיב שכתב לפי מ"ש הרשב"א וכו' וכתבתי לפי מה שכתוב בתשובת הרשב"א ועיין בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים במערכת ברכות אות ג' [והר"ן בפרק קמא דכתובות דעל לא תעשה לא שייך ברכה אם פן נשים לא יברכו על בדיקת חמץ פלל וזה לא מצינו וגם קשה הא דאמרין היכן ציינו מלאו דלא תסור והרי על לא תעשה לא שייך ברכה פלל וכתב לו דלא קשיא מידי דמה שאין מברכין על לא תעשה הוא דעל שלילה לא שייך ברכה וחו"ל לא תקנו רק על עשיה ולפי זה במצוה שצריך לעשות אף שאינה רק בלא תעשה אם יעבור פשיטא דשייך ברכה עכ"ל ומתבאר שתופס פסברת הרב פרי מגדים דנשים אינן בעשה דתשביתו ובמחכ"ת מפולם נעלם מה שכתב רבינו החינוך בפרשת בא במצוה ט' בעשה דתשביתו דנוהג גם בנשים עי"ש וכן כתב הרב ערוך השולחן פריש סי' תמ"ג על פי דברי הרב החינוך ועוד הכריח פן עי"ש גם בשו"ת אמרי בינה בדיני חמץ סי' ג' [בד"ה והנה המג"א] הכריח דנשים ישגו בעשה זו וגם הביא דברי החינוך: ואי עשה דתשביתו הוא דוקא בערב פסח הנה הרב נודע ביהודה בתניינא סי' ס' כתב בשם הרב השואל שנסתפק בזה דשמא אין עשה זה נוהג אלא בערב פסח והשיב לו דמעולם לא נסתפק אדם בזה דנדאי עשה זה איתיה גם בפסח וכן מוכרח ממה שכתב הרמב"ם דהבודק בתוך המועד מברך על ביעור חמץ ואם איתא דבתוך הפסח ליתיה

לעשה אם כן לא היה צריך לברך דהא לא תקנו ברכה על הלאונן וכו' עיי"ש ובסי' ס"א הביא מה שהשיב הרב השואל על דבריו והוא פתב להעמיד דבריו הראשונים גם הרב שאגת אריה בסי' פ"ב [בד"ה ואפתי] פשיטא ליה דעשה דתשביתו יתנו בכל ימי הפסח ומזה הכריח דנשים ישגו בעשה זו אף שהיא מצות עשה שהזמן גרמא דכינון דעשה זה ישגו מאחר חצות ערב פסח עד סוף ימי הפסח ובפסח עצמו פשיטא דנשים מוזהרות בהאי עשה כמו שמונהרות על הלאו דבל יראה וכינון שפלה רחמנא מערב פסח עד סוף הפסח בחד עשה אי אפשר לומר דנשים ישגו בעשה זו בפסח ולא בערב פסח עיין בדב"ק והרב שואל ומשיב במהדורא תניינא בח"ב סי' ח' [בד"ה והנה בשנת] רמז לדחות הוכחת הנודע ביהודה הנ"ל משום דכל שעושה מעשה אף שאם לא היה עושהו לא היה עובר אלא בלאו מכל מקום על המעשה שהוא כדי שלא לעבור על הלאו שייך שפיר לברך עיי"ש ונראה דמכל מקום בגוף הדין מודה לו דעשה זו איתיה גם בפסח וכן מתבאר ממה שכתב הרב מגן אברהם בסימן תמ"ו סק"ב ונראה דחמץ לא מיקרי עשה דרבים וכו' דאם לא כן חמץ נמי עשה ולא מעשה הוא ולדחי עשה ולא מעשה דיום טוב עכ"ל ונהרי הוא כמבואר: עתה יצא לאור קונטרס עשירי מקובץ יגדיל תורה וראיתי שם בסי' קנ"ג בקונטרס גפן אדרת לידידי הגאון אבד"ק פאניווטו יצ"ו שכתב בסי' י"א [בדף רע"ח סוף ע"ג] דהמפרשים נתחבטו בדברי רש"י בפסחים ד' ס"ג ע"א דתנו התם השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא מעשה [וכתב רש"י עובר בלא מעשה דלא תשחט על חמץ] וכו' ובמועד לשמו פטור ושללא לשמו חייב [וכתב רש"י שללא לשמו חייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא] דלמה לא פירש כן ברישא דתנו עובר בלא מעשה דהיינו לא מעשה דלא תשחט על חמץ בהדין לאו דבל יראה כמו שפירש בסיפא גבי ובמועד וכתב הרב הנ"ל יצ"ו ליישב דרש"י הכא סובר דאין עשה דתשביתו אלא בערב פסח אחר חצות עד הלילה [ודבר זה נראה בעליל מדברי הרמב"ם בהלכות חמץ ומסדור הלאוים שם ומה שמנגד לזה מה שכתב הרמב"ם לברך על הפיעור וכו' כמו שהכריח הנודע ביהודה אין מזה כל כף קושיא וכו'] ולכן ברישא בשוחט בערב פסח לא כתב דלוקה משום בל יראה משום דאזיל לשיטתיה שבדף ד' ע"א ד"ה בין דלאו דבל יראה איתיה אף בערב פסח אחר חצות והוי לאו הנחתק לעשה ואין לוקין עליו אבל בסיפא גבי שוחט במועד דליכא עשה דתשביתו אז לוקה גם על בל יראה משום דאז לא הוי ניתק לעשה וזה ברור בלתי שום ספק בכונת רש"י והוסיף לומר שגם דעת רבינו הטור בפרפראותיו בפרשת בא היא כן והוא ממה שכתב בפסוק אף ביום הראשון אף בגימטריא חובה שאין חובה אלא ביום הראשון בלבד ותקמה מאוד דהא האי קרא בביעור חמץ קאי ולא באכילת מצה ולפי האמור נחא שסובר דעשה דתשביתו אינו אלא ביום הראשון שהוא ערב פסח בלבד ע"כ דברי הרב הגאון יצ"ו ודבריו חדים ותרפים ברוך שחלק מחכמתו ליריאי: ולפי הנראה בפשיטות היה לו להכריח לפי שיטתו מדברי רש"י בסיפא דמתניתין גם בזולת קושית המפרשים הנ"ל והוא מדכתב דשללא לשמו חייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא ואיכא מלקות נמי דשחיטה עכ"ל דמשמעות לשונו הוא דלוקה משום בל יראה ומשום שוחט פסח על החמץ ואם איתא דסובר רש"י דאיכא עשה דהשבתה גם בפסח איה אפשר שילקה משום בל יראה והא הוי ניתק לעשה אלא ודאי דסובר דליתיה לעשה דהשבתה גם בפסח עצמו ואין לדחות

דרש"י סובר דלאו דבל יראה לא הוי ניתק לעשה משום דלא חשיב ניתק לעשה אלא בעשה שאי אפשר לקיימו אלא על ידי העברת הלאו כבנותר דאחר שיעבור על לא תותירו מקנים העשה דשרפה וכן פיוצא לזה אבל עשה דתשביתו יכול לקיימו גם בלא העברת הלאו ומשום הכי לא חשיב ניתק לעשה וכמו שצדד הרב שאגת אריה בסי' פ"ב.

דהמעין שם בסוף התשובה דלגירסת רש"י והתוס' חשיב ניתק לעשה וכדסבירא ליה הרב הנ"ל יצ"ו ואם פן בהכרח לומר דמה שפכת רש"י דלוקה היינו משום שסובר דליכא עשה דהשפכה זולת בערב פסח ולא ביום טוב: ומה שהכריח הרב הנ"ל יצ"ו אין דבריו מוכרחים לדעתי הענייה דעל קושית המפרשים על דברי רש"י בפסחים הנ"ל כבר תריץ יתיב רבינו התוספת יום טוב שדעת רש"י פאן דלאו דבל יראה ליתיה בערב פסח כלל ומה שפראה מדברי רש"י בבבא קמא ד' כ"ט שסובר שגם בערב פסח איכא בל יראה כמו שפכת הרב חק יעקב בריש סי' תמ"ג כבר הבאתי למעלה באות יו"ד [בד"ה ובדעת רש"י ובד"ה אמנם] דברי איזה רבנים שפכתו ליישב דברי רש"י דבמקום שפראה מדבריו שסובר דגם בערב פסח עובר בבל יראה הוא דאמר אליבא דר' יהודה דסובר דחמץ לפני זמנו בלאו והבאתי שפכה רבנים תופסים בדעת רש"י דבערב פסח אינו עובר בבל יראה עי"ש: גם מה שפכת שזו היא דעת הריב"ה בפרפראותיו הנה סיגנון לשונו אינו מורה פונה זו וז"ל בערב תאכלו מצת חסר וי"ו ששית ימים יהיה רשות לאכול מצה אף ביום הראשון אף בגימטריא חובה שאין חובה אלא ביום הראשון עכ"ל ומוכן דעל האכילה הוא דקאמר שרק ביום הראשון כלומר בלילה הראשונה חובה דייקא נמי מדנסוב ביום הראשון בלבד דאי על השפכה קאמר השתא הנה ליה למינקט קרא פדכתיב אף ביום הראשון תשביתו דכיון דמר קעסיק ואתי אאכילה מסתמא לא משמע דעל השפכה ידבר אלא משמע דעל אכילה קאי ואף דעיקר קרא קאי אהשפכה מכל מקום מר הוא דאמר דרמז בעלמא רמז הכתוב דאין חיוב אכילת מצה כי אם ביום הראשון כלומר בלילה ראשונה ועיין לקמן בד"ה אחר שנים רבות: והא דבערב פסח עובר בעשה דתשביתו אם עובר תקף אחר חצות או אינו עובר בעשה עד הלילה עיין במה שרשמתי בסי' זה אות יו"ד: ואם עובר בעשה דתשביתו בחמץ של נכרי שקבל עליו אחריות רשמתי גם פן שם: אחר שנים רבות השגתי ספר יקר פרי יצחק ליד ידי הגאון יצחק בלאזער [שהנה אבד"ק פּעטֶרבורג] יצ"ו וראיתי בסי' טו"ב שפעמד בחקירה זו אם עשה דתשביתו איתה גם בכל ימי הפסח או דוקא בערב פסח והביא [בד"ה אכן] מה שפכתו הגאונים נודע ביהודה בקמא סי' כ' ובתניינא סי' ס' ושאגת אריה הנ"ל שגם בפסח איכא עשה דתשביתו וכתב שפן נראה ממה שפכתו התוספות בפסחים ד' כ"ט בשם ר"י דמשהה חמץ ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהיה משום דלא יראה ניתק לעשה שוב הביא דבשו"ת גור אריה יהודה סי' ק"י פשיטא ליה דאין עשה דתשביתו אלא בערב פסח והוא שעל מה שפכת הרב מגן אברהם סי' תמ"ו סק"ב לענין המוצא חמץ ביום טוב דחמץ נמי עשה ולא תעשה הוא פתב שפראה מדברי המגן אברהם שגם ביום טוב יש בחמץ עשה דאף ביום הראשון תשביתו ולא ידעתי מנא ליה הא וכו' ואף להתוספות שפכתו דקרא מירי לאחר זמן איסורו היינו דוקא אחר שש בערב יום טוב וכו' אבל מנא ליה דגם בפסח יהיה עובר על עשה דתשביתו ושהאריה לפרש דברי התוס' דבל יראה הוי ניתק לעשה ומר ניהו הרב המחבר יצ"ו כתב שמצא בס' אור זרוע הגדול

בפירוש אלקי הרוחות להר"ש מפאלייאש שפכתב וז"ל ובשם ריב"א נאמר שהחטה שנמצאת בפסח צריכה כפית כלי כדי לשורפה בחול המועד כי שמא ביום הראשון תשביתו דאסיקנא לעיל שרופה לומר תבערו לאו דוקא ביום הראשון דהוא הדין כל ימי הפסח ורבינו יעקב פירש דמזמן האיסור ואילך קרי שלא בשעת ביעורו וכו' ואם כן טעונה החטה שרפה ולשורפה ביום טוב אי אפשר דילמא ביום הראשון דוקא טוב להיות כופה עליה כלי עכ"ל ומתבאר דמסתפק אם עשה זו איתיה גם בפסח או דוקא בערב פסח דאין לפרש דמקום הספק הוא לענין שריפה לר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה אם הוא דוקא בערב פסח או דהוא הדין כל ימי הפסח דאין זה במשמעות לשונו ועוד מהיכא תיתי שיהא ביעור חמץ בשריפה דוקא ביום הראשון הלא גם בפסח יש ללמוד מנותר אלא נדאי דספיקו טהור הוא אם איתיה גם בפסח ומה שפכתב דאם ביום הראשון לאו דוקא טעונה החטה שריפה ולשריפה ביום טוב אי אפשר דדילמא ביום הראשון דוקא היינו משום דבאמת תלי זה בזה דעיקר ילפותא מנותר דאין ביעור חמץ אלא שריפה הוא רק לעשה דתשביתו דהוא דוקא בשרפה כמו עשה דנותר אולם אי נימא דבפסח גופיה ליכא עשה דתשביתו כלל רק הלאו דבל יראה ממילא לא ילפינו מנותר שיהא ביעור חמץ בשרפה דלענין כל יראה בנדאי סגי להשבית בכל דבר וכדכתב השאגת אריה ועל כל פנים היינו דמספקא ליה לריב"א אי טעונה החטה שרפה אם ביום הראשון דוקא או לאו וזה ברור מיהו נראה דהעיקר כדכתבו הפגן אברהם ונודע ביהודה ושאגת אריה דעשה דתשביתו נוהג בכל הפסח וראיה לזה מדברי המרדכי בריש פירק קמא דפסחים בשם ר"י שחטה הנמצאת בתרנגולת בפסח צריכה כפית כלי כדי לשורפה בחול המועד דקיימא לן אין ביעור חמץ אלא שריפה וכן כתב הטור בסי' תמ"ה המוצא חמץ בביתו ביום טוב וכו' לא יוציאנו כיון שאינו יכול לבערו קדינו דהיינו בשריפה לר"י הרי מבואר מדברי הראשונים דגם בפסח לר"י אין ביעור חמץ אלא שרפה וכבר כתבנו דאי עשה דתשביתו אינו נוהג בכל הפסח רק ביום הראשון צריכה לומר דמאי דאמר ר' יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה ויליף מנותר היינו דוקא בערב פסח דאיכא עשה דתשביתו דעיקר ילפותא מנותר הוא לענין עשה דתשביתו אבל בפסח אי ליכא עשה דתשביתו לא ילפינו מנותר וכיון שכתבו הראשונים דגם בפסח אין ביעור חמץ אלא שריפה מוכח דעשה דתשביתו נוהג בכל הפסח ועל פי זה כתב להביא ראיה מהירושלמי ריש פירק במה מדליקין דאיתיה לעשה דתשביתו גם בפסח מדאמרינן התם דאסור להצית בחמץ מערב יום טוב שיהא דולק ביום טוב למאן דיליף מנותר וכו' והביא מה שכתבו בנודע ביהודה ושאגת אריה דאף דבעשה דתשביתו כתיב ביום הראשון ואם כן מנא לן דאיתיה גם בפסח צריכה לומר דבכלל הגזרות שנה דשאור שאור כדאיתא בפסחים דף ה' נתקבלה גם כן הך שאור דאף ביום הראשון וילפינו בגזרה שנה מכל יראה דעשה דתשביתו נוהג גם בפסח: וחיידש לפי זה דהא דעשה דתשביתו נוהג בכל ימי הפסח לאו היינו דעשה דאף ביום הראשון נמשכת בכל ימי הפסח ואינה פלה ביום ראשון משתחשף וכאילו לא כתיב בה ביום הראשון דאם כן קשה באמת למה כתיב ביום הראשון אלא האמת הוא דעשה של ביום הראשון כשעבר אותו היום ולא השבית הרי ביטל אותו העשה אלא דמכל מקום ילפינו בגזרה שנה שאור שאור מלא יראה דעשה זו נוהגת גם אחר שעבר יום ראשון כל ימי הפסח כמו במצות מילה דכתיב ביום

השמיני ימול ואם עבר שמיני ולא מל ביטל מצוה זו ומכל מקום גם אחר יום השמיני מצות עשה למול וכו' כמבואר בש"ס ופוסקים והאריה על פי זה בישוב כמה עניינים ובביאור שיטת התוספות בפסחים ד' כ"ט דמשקה חמצו ודעתו לבערו אינו עובר בבל יראה אלו תנן דב"ק אשר האריה בכל זה בתריפות ובקראות פדרכו בקודש: כג) סובין אי חשיבי חמץ גוקשה ואין חייב בביעורם מדאורייתא הנה הרב פרי מגדים באש"ל אברהם סי' תס"ז ס"ק י"ד כתב דסובין ומורסן הוו גוקשה ואם נתערב בשמיני של פסח אף שאין ששים מותר להשהות דהווי תרי דרבנן דנגד מעט קמח הדבוק בהם יש ששים עי"ש ועיין בריש סי' תנ"ד במג"א וחק יעקב ובשערי תשובה שם פתב בשם הרב בית חדש בתשו' דהקליפה עצמה שהיא הסובין כעץ ואפר בעלמא נחשבת ואינה אוסרת והח"י תמה על מג"א ממשנה שלמה אין שורין את המורסן וכו' שהן מחמיצות וכן הקשה בנתיב חיים וכתבו הרבנים מחצית השקל ואש"ל אברהם דגם הרב מגן אברהם ידע דסובין ומורסן מחמיצין מחמת מעט קמח הדבוק בהם והיינו דתנן אין שורין וכו' אלא דמספקא ליה בסובין עצמם אי מחמיצין או לא ולפי דבריהם אנדא לה ראית הרב ערוף השלחן שאבסי' תנ"ד פתב דהוכיח המג"א דסובין מחמיצין מדיוצא בו ידי חובת מצוה לדעת הרי"ף וכתב שפן משמע מדברי רש"י בס' הפרדס אין עושין מורסן לעופות ביום טוב אבל בחול המועד שרי ובחול המועד של פסח צריף שינוי ליתן הסובין לתוך מים רותחים ושם יבא לידי חימוץ ע"כ ולדברי הרבנים הנ"ל דלא נסתפק המג"א אלא בסובין עצמם אם פן אין ראיה לזה מדבריו בפרדס דיש לומר דכתב פן משום הקמח הדבוק בהם ובספר דרף חיים סי' ס"ה שהביא הרב שבות יעקב בח"א סוף סי' כ"ב פתב דהמג"א נסתפק בסובין אבל מורסן פשיטא ליה דמחמיצין והשיג בזה על מה שהביא הרב בחק יעקב ממתניתין דאין שורין המורסן עי"ש משמע שהבין דברי המג"א על הסובין פמות שהם עם הקמח הדבוק ולפי זה יש ראיה מהפרדס הנ"ל וכבר פתב בשבות יעקב שם דגם סובין הם חמץ גמור מדתנן וזמן של צבעים והוא מי סובין וכו' עי"ש: והנה מדברי כל הרבנים הנ"ל מתבאר דהסובין טעונים ביעור דהם חמץ גמור מחמת הקמח הדבוק בהם ואף למה שפתב הדרף חיים בכונת המג"א דיש חילוק בין מורסן לסובין על כל פנים בסובין מספקא ליה להמג"א אם הם חמץ גמור ומספיקא אסורים ורק בתערובת בשמיני של פסח מותר בדברי הפרמ"ג הנ"ל אבל בתוך הפסח ודאי דטעונים ביעור וראיתי להרב שואל ומשיב במהדורא תננינא בח"ד סי' יו"ד [בסוף ד"ה אמנם איזה אנשים] שפתב וז"ל ומ"ש להסתפק כמה שהגיד לו אחד שנותן סובין להפירה בעת החליבה ולזה פתב פינן דהסובין הוי חמץ כמ"ש המג"א דכל שלתת החטין הוי חמץ והמג"א סי' תנ"ד נסתפק אם סובין מחמיצין ואם פן מידי ספק לא נפיק וא"כ אסור לבלול אף קודם פסח דחוזר ונעור והנה לכאורה מבואר במשנה אין שורין את המורסן לתרנגולים האשה לא תשרה את המורסן אבל שפה על בשרה יבש משמע דמשום הליתיה ליכא חשש.

מיהו אין מזה ראיה דבזמן הש"ס לא היו רגילים ללתנות דברי הנה מותר לקנות קמח מהשוק ועתה אסור כמ"ש מג"א תע"ג סק"ח אמנם נראה פינן דאין חשש רק משום קמח הנדבק בו ועיין באש"ל אברהם סי' תנ"ד מ"ש ליישב קושית הרב חק יעקב מהמשנה אם פן כל שנותן לבהמתו אינו נהנה ממה שנתחמץ דאין נפקא מינה במה שהוא מאכל בהמה

אם טועמת טעם חמץ או לא ולכך דוקא לשרות לבהמתו אסור פיון דאינה אוכלת אלא על ידי שריה ונמצאנהנה מן החמץ שעל ידי השריה אוכלת אבל כל שאינו שורה פעת מה הנאה יש לו במה שנלתת מכבר והבהמה אוכלת פיון דגם בלא הלתימה היה מאכל בהמתו דכמה אנשים אוכלים בלא לתימה ותדע דמשמע דוקא אין שורין אבל הסובין מותרים להיות בביתו וע"כ דאין בו איסור בל יראה דהווי רק משהו בעלמא ונחצי שיעור אינו עובר בבל יראה ולא חזי לאיצטרופי וא"כ מותר לתת סובין אף שהם לתותים ואף דקי"ל דאף אם יבש אסורה לשפשוף כמ"ש בתס"ה ס"ב היינו שפא תתלחלח אח"כ ותהנה מחמץ בעין ועיין ט"ז שם אבל פאן הוא אינו נהנה רק מה שמאכיל לבהמתו וזה אינו נהנה מהלתימה כלל ומזה מבואר קצת כהמג"א דהסובין והמורסן בעצמו אינו מחמיץ רק על ידי ששורה את המורסן הוא דאסור פיון דיש קצת קמח דבוק והבהמה אינה אוכלת כ"א בשריה זה אבל אם הסובין והמורסן בעצמו מחמיץ למה אינו אסור אף כשאינו שורה ואזל לה ראית החק יעקב מהמשנה הלז ונהפוך הוא כמ"ש ודוק וע"כ אפשר להתיר אבל בעל נפש ירחיק מזה ועיין מגן אברהם רס"י תמ"ב דבמין במינו בודאי בטל ברוב לענין בל יראה ואם פן קמח עם סובין הוי מין במינו ובודאי אינו עובר בבל יראה רק משום הנאה הוא דקאיתנו עלה ולכן אסור לשרות דוקא עכ"ל ולפי שלענ"ד דבריו סתומים ותמוהים אמרתי אדברה וירנח לי: הנה לפי הנראה השואל שאל שנותן להפירה סובין יבשים בלא גיבול במים אלא שהסובין הם מחטים לתותים וכל שלתת החטים הוי חמץ גמור כמ"ש המג"א בס"י תג"ן סק"ח שבמקום שלותתים החטים ושזהים במים אסור ליקח קמח מהשויק דהוי פדגן שנטבע וכ"כ התה"ד וכו' וכ"פ כל חכמי פראג וכו' עי"ש ומ"ש והמג"א נסתפק וכו' פונתו דאפילו בסובין מחטים שאין לתותים אם בא לגבלם במים אסור דעל כל פנים יש ספק אם הסובין מחמיץ על ידי המים ומספיקא אסור אלא דמה שכתב ואף לבלול קודם פסח אסור דחוזר ונעור לא ידעתי פונתו מה שייך בזה חוזר ונעור הרי אם מגבל הסובין קודם פסח נעשו חמץ גמור או ספק חמץ לפי מה שהבין בדעת הרב מגן אברהם דמסתפק אם סובין מחמיץ ואין שום תערוכת שנאמר דנתבטל ונבא לידי מדת חוזר ונעור ולפי דברי רבנו קדישי הנ"ל דגם המג"א מודה דמחמת המעט קמח שבהם מחמיץ אלא דמספקא ליה בקליפה שבהסובין אם מחמיץ אפשר לומר דכונתו דלכשנאמר דהקליפה אינו מחמיץ אם פן הוי תערוכת חמץ עם שאינו חמץ ובטל אלא שחוזר ונעור אלא דקשה דאחר שכתב דעל כל פנים מידי ספיקא לא נפיק ומספקא אסור אם פן ממילא אין פאן ביטול ולא צריכין לחוזר ונעור ועוד אף אם נאמר דהקליפה ודאי אינו מחמיץ איך שייך לומר דהקמח שבתוכו נתבטל הרי הוא דבר הנזכר ולא נתערב בתוכו אלא שאינו יכול להפרידו משם ובכי האי גוונא לא שייך ביטול כלל פמוכן ותשובת הרב המחבר הלא היא לענין סובין מחטים לתותים ורצה לומר דאין חשש מחמת הלתימה מדתנו אין שורין וכו' ודחה דבזמן הש"ס לא היו לותתים וכו' וכל זה משנה שאינה צריכה דודאי החטים שהם לתותים הם חמץ גמור וכמו שהביא בעצמו דברי המג"א [ונרשם בטעות תע"ג והוא תנ"ג] והסובין שבאים מהם ככר נתחמצו על ידי הלתימה לכל הפחות מחמת הקמח הדבוק בהם אף אם לא פעל הלתימה שום חימוץ בהלתימה ואם פן הרי הסובין ודאי נאסרו ככר וטעוניהם

ביעור ומה שפכתב דכינון דאין חשש בהסובין אלא מחמת הקמח שפכתו אין הנאה מזה וכו' איני מבין דב"ק דמלבד מה שפכתבתי למעלה בשם הרבנים הנ"ל.

דפשיטא ליה להמג"א דהסובין אסורים מחמת הקמח שבהם אלא דמספקא ליה בהקליפה ואם כן כשאוכלת הקליפה לבד הרי נהנה מהקמח וקמח שאסור בהנאה אסור להאכיל אפילו לבהמת אחרים ועוד דל מהכא החשש מהקליפה שפסובין מכל מקום הרי אוכלת הקמח שפכתו שזה נדאי חמץ ומתפטמת באכילה זו ואין שייך לומר דאין נפקא מינה לבעל הבית אם תאכל לתות או שאינו לתות הרי השתא מיהא הרי הוא מאכיל חמץ לבהמתו ומה שפכתב ותדע דמשמע דוקא אין שורין אבל מותר להשהות תמוה דעדיין לחלוותית הדיו קנימת שפכתב הוא עצמו דמהמ' שנה אין ראיה לפי שלא היו רגילים ללתות ואם כן מה ראיה מביא משם לסובין מחטים שנותתים שיהיה מותר להשהותם והרי הם חמץ גמור ומה שפכתב בטעם הדבר דאינו עובר בבל יראה דהוי משהו בעלמא וח"ש אינו עובר בבל יראה וכו' תמיה לי מפסי לומר דהוי חצי שיעור והרי בשק מלא סובין בנדאי יש בסובין שפכתו מהקמח הדבוק בהסובין בין הכל כזית דלעגנו בל יראה לא בעינו שיהיה כזית בכדי אכילת פרס וכל שיש כזית עובר לפי הסכמת הפוסקים כמו שמתבאר מדברי הרב חק יעקב בריש סי' תמ"ב ואם מותר להשהות הסובין יניח בביתו שק או כמה שקים ויש בהם כזית מהקמח ויעבור בבל יראה בלי ספק ואף למה שפכתב אחר כך דהוי מין במינו מכל מקום מדרבנן אסור אף גם מאי דפשיטא ליה דאינו עובר בבל יראה דהוי חצי שיעור בעלמא הנה אמת דבחצי שיעור אינו עובר בלאו אבל איסורא מיהא איכא ונחלקו בזה אם אסור מן התורה או אינו אלא מדרבנן וכמו שרשמתי בזה בקונטרס הפללים מערכת החי"ת אות ו' עיי"ש לכו"ל ע"למא מיהא איסורא איכא ואיך אפשר שיהיה מותר להשהות בפסח ואולי סובר הרב דכינון דכל טעם האיסור מדרבנן הוא מחשש תקלה דילמא אתי למיכל מניה בפסח בסובין דאין דרף בני אדם לאכול סובין לא חיישינו להכי דרף הסובין ליתתם לבהמתו ולשיטתו מותר ליתנם לבהמתו שאינו נהנה וכו' שוב ראיתי שמתבאר ממה שפכתב בשואל ומשיב הנ"ל בח"ב סי' ס"ו [בסוף ד"ה והנה בדברי הראב"ן] דתופס כשיטת הרב חכם צבי סי' פ"ו דבמשוהו ליכא בל יראה ומשמע ליה דגם מדרבנן שרי אי ליכא חשש תקלה ומה שפכתב בסוף דבריו על פי דברי הרב מגן אברהם בסי' תמ"ב דמין במינו בטל ברוב וכו' כבר פתבתי למעלה דנראה לי ההדיוט דאין שייך בזה דין ביטול כלל באופן דלפענ"ד דבריו בזה תמוהים במחילת כתה"ר וצ"ע ועיין בתשובת הרדב"ז ח"ג סי' תקפ"ט שיש מי שהורו שאין צריך לבער סולת וסובין ומורסן דאף דלא בקיאינו בלתייה חמץ לא הוי שיאסור להשהותו וכל שכן שאינו עובר בבל יראה והשיב דאין לסמוך בזה כלל ואסור להשהות הפל וקרוב שעובר בבל יראה מפמה טעמים וכו' וסיים ולפיכך אני אומר שחייבין עליו פרת והמשהה עובר בבל יראה עיי"ש הרי שפכתב מפורש שצריך לבער הסובין והמשהה עובר בבל יראה וכן מתבאר מתוך השקלא וטרוא שבשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ג סי' ר"ט שנשאל מהרב הגאון מוהרי"ץ ששמעליקש מראוונא באחד שהיה לו סובין מחטים שנותתו קודם הטחינה ושכח למכרם ונזכר בערב פסח אחר תצות וצינה לו להשליכם לרשות הרבים וכן עשה ובא נכרי אחד ולקחם והיו שם רבים מישראל ואמרו לו שיהיו שלו לחלוטין ואחר הפסח החזירם הנכרי מעצמו להבעלים ושקלו וטרו שם

אי אהנו מעשיו או לא והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח עי"ש דב"ק משמע דנקטי
תרנייהו הרב השואל והגאון המחבר דסובין הם חמץ גמור ואם לא נמכרו ולא השליכם
לרחוב ועבר עליהם הפסח אסורים: והן עתה ראיתי בס' מנחת משה הנדפס מחדש
לידידי הגאון אבד"ק קאמינקא יצ"ו בס' ט"ו אות ו' שהביא שו"ת דברי חיים סי' כ"א
באחד ששכח למפור סובין וחטים [נראה דצ"ל מחטין] שגלתתו היטב ונתפחו והיו
ברחיים של נכרי ונזפרו בחול המועד והורה המורה והשליכום לים וכתב דיקפה הורה
ואינו מועיל היותו בבית הנכרי דהוי חמץ של ישראל מןפקד ביד נכרי דאסור
מדאורייתא או מדרבנן מיהא ומטעם חצר לא נקנה להנכרי וכו' ושוב פתב ונ"ל ואין
לומר דהסובין הוי גוקשה פינן דאין יוצאים בו בפסח ואינו חייב בביעור מן התורה ודא
דקא בעודו בחטה הנה ראוי וחמץ גמור אם פן אפילו אחר שגפסל מאוכל אדם אסור מן
התורה וכן פתב הרב בית שלמה סי' ס"ה ותו דקא פתב הרב מגן אברהם ריש סי' תנ"ד
דאפילו קליפה אם דבק בו קצת אוסר במשהו והא בגוקשה מתיר המג"א במשהו [אולי
פונתו לדברי הרב מגן אברהם בס' תמ"ז סק"ה ועי"ש בח"י בסקי"א בדעת הרב טורי
זהב] אלמא דבדבוק בו איזה ממשות הוי חמץ גמור והקא אית בנייהו רוב קמח והוי
חמץ גמור ועוד דגם בגוקשה חייב לבער [בפסח] ואין לומר דבבית הנכרי לא שייך הטעם
דילמא אתי למיכל דאם פן למה שורפין הגוקשה יתנהו בבית או בחצר וגם הא באמת
בגדון דידן יש קמח תוף הסובין פנראה בעין ואפילו יש ששים נגד הקמח אינו בטל
ובנדאי דהנה כזית קמח בין הסובין דכדי אכילת פרס לא בעינן לענין כל יראה ושפיר
הורה להשליך לים עכ"ד לענינינו הנה רואה דברי הרב [דב"ח הנ"ל] ודברי התלמיד
[צעיר אנכי] פי בהרבה דברים יש לי רב תנא דמסייע לי במה שהשגתי על דברי הרב
שואל ומשיב הנ"ל פי באמת כל הנ"ל ברתת ידים פתבתי פי ירא אנכי להשיג על דברי
גאון מןפלא כמותו אמנם עתה עלץ לפי בראותי פי יש סמוכים מן התורה לכל מה
שפתבתי ונוסף לי לתמוה על הגאון פרי מגדים בס' תס"ז הנ"ל דפשיטא ליה דסובין
הם חמץ גוקשה דמה יענה למה שהכריח הגאון דברי חיים דהוי חמץ גמור וספר זה אין
מצוי אצלי לראות אם עמד בזה ומה שפתב בדב"ח דאין לומר דבבית הנכרי אין שייך
אתי למיכל וכו' עיין לקמן אות ל' מה שרשמתי בזה בס"ד: אחר שנים רבות השגתי
שו"ת בית יצחק ששאלו עלי הרב המחבר מר ניהו ידידי הגאון מוהרי"ץ שפעליקש
אבד"ק פראמישלא יצ"ו פעת הוא אבד"ק לבוב וראיתי מה שפתב שם בס' ט"ן ואכן
נודע לי שמר ניהו הרב השואל שבשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ג סי' ר"ט הנ"ל
ותורף דב"ק העתקתי לעיל בס' זה אות י"ז [בד"ה ובעיקר דן הפקר] במה שנוגע לדין
אם מהני מה שייפקיר החמץ אחר זמן איסורו שלא יעבור עליו בכל יראה ופה ארשנן
מה שפתב שם לענין סובין אם הם חמץ והוא שפתב שם באות י"א [בד"ה הנה כ"ז
הארבתי] דמבואר בס' תנ"ד דסובין אינו מחמיץ ועיין בפרי מגדים שפתב דקליפה
העבה אינו מחמיץ כלל והקליפה הדקה גם פן אינו מחמיץ רק מחמש קמח וכל ש עברו
שלשים יום בנדאי אינו מחמיץ ועי"ש שפסק דאין צריך לשער רק פנגד מעט הקמח
משמע דהסובין אינו אף גוקשה אמנם בס' תס"ה בטורי זהב ובס' תמ"ז במגן אברהם
משמע דסובין הוי גוקשה ורק מחמש קמח אולי הוי חמץ גמור ובישנות אין חשש קמח
ועיין בית אפרים סי' ל"א פתב להקל באיסור משהו אמנם לדעתי אף להפוסקים דמורסן

אינו מחמיץ כלל זה דוקא בפני עצמו אבל אם הוא עם החטה והחטה נחמצה אף המורסן נחמצה ולכן ל"מ מ"ש דמורסן אינה מחמצת דבסובין מחטים לתותין החשש שמא נחמצו בלתייתה עם החטים אף על פי כן אינם אלא נוקשה ואף דבחמץ בעינו עד שיפסל מאכילת פלב דוקא אם מעיקרא חזו לאדם מה שאין פן הסובין מעולם לא חזו לאדם ואין לומר דבעודה עם החטה ראוי לכוס כדאמרנו בשבועות דאף לכוס לא תשיב רק הקמח שבתוכה ולא הקליפה ונמצא דלא הוי רק נוקשה ונוקשה שעבר עליו הפסח מותר החשש שיש עליו קמח בנדאי יש רוב מהסובין נגדו ואף דזה הוי מין בשאינו מינו ואולי מיקרי לח בביב וכיון דאין ששים אסור להשהות ועוד אולי ניכר האיסור מפל מקום הוי ספק אולי יש ששים ולא הוי רק משהו ומשום הכי מותר לאחר הפסח: עתה השגתי ס' יד יהודה להלכות שחיטה להגאון מוהרי"ל לאנדא יצ"ו וראיתי בהשמות בדר קנ"א סוף ע"א שכתב שבספרו להלכות תערובות בסי' ק"ט סק"א כתב דבקמח פשיט שאינו מנופה יפה מהסובין יש חשש מחמת הסובין מהחטים המצומחים לפי מה שכתב הרב מגן אברהם בסי' תנ"ד שגם הם מחמיצין ושמצא בכתבים שלו שרשם לעיין בפרי מגדים שם שהביא תשובת הרב בית חדש דסובין אינם מחמצים ושצ"ל לעיין בבית אפרים סי' ל"א וכתב שהפרי מגדים מסיק לדינא דהקליפה עבה הנושרת בשעת הפתישה אינה מחמצת וקליפה דקה של חטים חדשות אי אפשר שלא יהא דבק בהם קמח ומחטין ישנות היינו שעברו שלשים יום מהקצירה יש לומר דאין שום קמח נשאר בהם וגם מחדשות קודם יום טוב או בערב פסח דבטל בששים די לשער נגד הקמח לבד ולא בכל הסובין והמורסן ולדעתי אינו פן וכו' והאריה לפלפל בזה בחריפות ובקיאיות כדרכו בקודש וסיים שם בעמוד ג' [בד"ה ומ"ש] כל זה כתבתי לדחות הראיות שהביאו דנדאי באים לידי חימוץ מיהו עם כל זה האמת תורה דרפה דהעיקר כמגן אברהם וחזק יעקב ואלהיו רבה דאף אי נימא דאם הם בפני עצמם אין מחמיצין מפל מקום כל שהם עם הקמח בנדאי מחמיצין גם פן דנדאי אינם פעץ ועפר בעלמא כדכתב הבית חדש בתשובה סי' ק"ז דעם עץ ועפר לא יאכל אדם פת ועם מורסן וסובין אוכלים ולכמה אנשים ערב להם יותר פת מקמח עם הסובין שנקרא ראזיווי מפת מקמח שנקד ממנו כל הסובין וכן לבריאות הגוף כתב הרמב"ם בהלכות דעות פרק חמישי דין יו"ד דסלת שפפו אותה כל צרפה עד שלא נשאר בה ריח מורסן הוא קשה לגוף ועל פרחין שהם פכל קליפות הפרי דנאכלין עם הפרי ואינם עץ ואפר וכן פירש רש"י בפסחים ד' מ"ב ע"ב מי דחינרא מי סובין וכן אנו רואים בכל יום דאנו מחמיצין בארשט עם סובין ואין נראה דרק המעט קמח שעליהם עושה החימוץ מפל שפן פשהם נילושין עם הקמח ביחד בנדאי גם הם מחמיצים על פן לדעתי העיקר כמו שכתבתי שם דטוב יותר על פסח הקמח הנקי יותר: (כד) גזל חמץ קודם הפסח אם עובר הגזלן או הנגזל בבל יראה הנה הרב גודע ביהודה במהדורא קמא סי' כ' כתב דהגזלן עובר בבל יראה ולא הנגזל כיון שאחריות החמץ על הגזלן אפילו לאונסין לא מבעיא לדעת הסוברים דנפקד שקבל אחריות עובר ולא המפקיד דכמו כן בגזלן ונגזל אלא אף למאי דנקיטנו דעת הסוברים דעובר המפקיד כמו שכתבו הפוסקים בסוף סי' ת"מ מפל מקום התם היינו טעמא משום דנפקד מושאיל מקום למפקיד והוי ביתו של מפקיד וזה אין שייך בגזלן ואף שכתב הר"ן דלדעת הסוברים דאין המפקיד עובר מפל מקום מדרבנן עובר היינו דוקא במפקיד שבידו לבערו

אָבֵל נִגְזַל שְׂאִין בְּיָדוֹ לְבַעֲרוֹ וְאֵינוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ לְשׁוּם דְּבָר אֵינוֹ חַיִּיב לְבַעַר אֶף מְדַרְבְּנָן אֵלּוֹ תוֹד"ק עי"ש [בד"ה ומ"מ].

[וּלְעֵינַן אִם נֶאֱסַר הַחֲמִץ כְּשֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח עֵינַן לְקַמְן בְּסִי' ח' אוֹת ט"ז כִּי שֵׁם בֵּיתוֹ] וּמִצְאָתִי לוֹ חֶבֶר בְּסֻבָּא זֶה מֵר גִּיהוּ מְרַן מוֹהֲרִיט"א בְּסֻפֵּר הַלְכוֹת יוֹם טוֹב בְּפָרָק חֲמִישִׁי דְּבִכּוּרוֹת סִי' מ"ד ד' ע"ב ע"ד [מְדַפּוּס וּוְאֶרְשָׁא בְּד"ה וְהִנֵּה הַפ"ח] שְׁפָתַב פְּכָל דְּבָרֵי הַנּוֹדֵעַ בִּיהוּדָה וּשְׁנֵי נְבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּסַגְנוֹן אֶחָד וְכֵן דַּעַת מְרַן הַפָּרִי חֲדָשׁ סִי' חֲת"ם ס"ג שְׁפָתַב בְּפִשְׁטוֹת דֶּהֲנִגְזַל לֹא עָבַר אֲלֵא הַגְזָלָן וְהַזְכִּירוּ שֵׁם וּשְׁם בְּדָף ע"ג ע"א הִבִּיא מַה שְׁפָתַב בְּשִׁטָּה מְקַנְפָצֶת לְקַמָּא עַל ד' צ"ו ע"ב עַל מִתְנִיתִין דְּגִזְל חֲמִץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח אוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלָהּ לְפָנֶיהָ בְּשֵׁם הַר"מ מְסַאָרְקוֹסְטָא דְּגַם הַגְזָלָן אֵינוֹ עוֹבֵר וְכַתְּבֵי שְׁדַבְּרִי תַּמּוּהִים דְּנֻדְאֵי הַגְזָלָן עָבַר כִּינֹן שֶׁהוּא חַיִּיב בְּאַחֲרִיּוֹת וּמְרַן חֲדָשׁ אֲבִיחֲזִיק בְּרַכָּה סִי' תַּמ"ח אוֹת יו"ד הִבִּיא סְבֵרַת הָרַב נוֹדֵעַ בִּיהוּדָה דֶּהֲנִגְזַל אֵינוֹ עוֹבֵר וְסִיִּים וְעֵינַן בְּא"ז קַמָּא לְד' צ"ו ע"ב בְּשֵׁם הַר"מ מְסַאָרְקוֹסְטָא ע"כ וְכֹנְנָתוֹ לְסִיִּיעוֹ בְּמַקְצֵת מְדַבְּרֵי מוֹהֲר"ם בְּדִין נִגְזַל מִיָּהָ דְּאֵינוֹ עוֹבֵר וְהָרַב אֲבָנִי שֶׁהֵם בְּנִימוּקִי לְסִי' תַּמ"ח מְסִיק בְּצ"ע דְּבָרֵי הַר"מ הַנֶּזְ"ל וְשֵׁם הַזְכִּיר דְּבָרֵי הַרְמַב"ן בְּלִיקוּטִיּוֹ לְפָרָק פֶּל שְׁעָה שְׁפָתַב פְּדַבְּרֵי הַפ"ח [דְּנֶאֱסַר הַחֲמִץ גַּם לְמִי שְׁלֹא עָבַר בְּבֵל יִרְאָה כְּמוֹ שְׁפָתַב הָר"ן וְכַתְּבֵי הָרַב פָּרִי חֲדָשׁ רְאִיָּה לְזֶה מַהִּיא דְּגִזְל חֲמִץ וְכו' דְּאוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלָהּ לְפָנֶיהָ שֶׁהַרְמַב"ן גַּם כֵּן הִבִּיא רְאִיָּה זֶה] וְעֵינִינְתִי בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ן וּמְפֹנְרֵשׁ יוֹצֵא מְדַבְּרֵי קְדָשׁוֹ דֶּהֲגִזְלָן עָבַר בְּבֵל יִרְאָה וְלֹא הַנִּגְזַל עי"ש וּלְפִי מַה שְׁפָתַב הָר"ן בְּמַפְקִיד שְׁקַבֵּל אַחֲרֵיּוֹתוֹ הַנֶּפְקֵד דְּמְדַרְבְּנָן מִיָּהָ הַמַּפְקִיד חַיִּיב בְּבִיעוּר וְלִכְּנֹן אֲסוּר אַחַר הַפֶּסַח אִם כֵּן הַרְמַב"ן דְּמוֹכִיחַ מְדִין גִּזְל חֲמִץ וְכו' דְּאֶף דְּלֹא עָבַר פְּכָל אֲסוּר הַחֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח צָרִיף לוֹמֵר שְׁסוּבֵר דְּגַם מְדַרְבְּנָן אֵינוֹ חַיִּיב בְּבִיעוּר מְטַעַם שְׁפָתַבו לְחַלְקֵי בְּזֶה הַרְבָּנִים נוֹדֵעַ בִּיהוּדָה וּמוֹהֲרִיט"א הַנֶּזְ"ל דְּלֹא דְּמִי לְמַפְקִיד דְּזֶה אֵינוֹ בְּיָדוֹ פְּכָל גַּם הָרַב מְשַׁנֵּת ר' אֱלִיעֶזֶר ח"ב סִי' ח"י פְּתַב דְּכִמוֹ זֶר נִחְשָׁב סְבֵרַת הַר"מ מְסַאָרְקוֹסְטָא דְּנֻדְאֵי הַגְזָלָן עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאָה וְכֵן פְּתַב הַפָּרִי חֲדָשׁ וְכו' עי"ש: הֵן אֲמַת דִּישׁ לְפַקְפֵּק דְּנֵהִי נֻדְאֵי מְסַתְּבָרָא כְּמוֹ שְׁפָתַבו הַרְבָּנִים נוֹדֵעַ בִּיהוּדָה וּמוֹהֲרִיט"א דְּבִנְגְזַל אֵין לוֹמֵר דְּחַיִּיב בְּבִיעוּר מְדַרְבְּנָן שְׁהָרִי אֵינוֹ בְּיָדוֹ כִּי אִם בְּיָד הַגְזָלָן וְאֵיף דְּחַיִּיבוּהוּ חַז"ל לְבַעַר מְכָל מְקוֹם נִימָא דְּחַיִּיב לְבַטְלוֹ מְדַרְבְּנָן דְּכִי הִיכִי דְּבַמְפְקִיד דְּסַמִּיָּה בִּידִיָּה לְבַעֲרוֹ חַיִּיבוּהוּ לְבַעַר מְדַרְבְּנָן הִכִּי נְמִי בְּנִגְזַל דְּסַמִּיָּה בִּידִיָּה לְבַטֵּל נִימָא דְּחַיִּיבוּהוּ רַבְּנָן לְבַטְלוֹ וְכֵן רְאִיתִי לְהָרַב אֲבָנִי שֶׁהֵם בְּסִי' ת"מ שְׁפָתַב דְּחַיִּיב הַנִּגְזַל לְבַטֵּל מְדַרְבְּנָן מְשׁוּם שְׁמַאיחֲזִיר לוֹ הַגְזָב הַחֲמִץ בְּפֶסַח וְדַעַתִּיהָ עֲלוֹנָה וְהִבִּיא שְׁכֹן פְּתַב הַרְמַב"ן לִיקוּטִיּוֹ לַפ"ק דְּפֶסַחִים דְּבִנְפָלָה עָלָיו מְפֹנְלֵת צָרִיף בְּיָטוּל מְדַרְבְּנָן שְׁמַא יְפִנָּה הַגֵּל וְדַעַתוֹ עַל הַחֲמִץ אֲבֵל מְדַאֲוֵרִיָּתָא הָרִי הוּא כְּמִבּוֹעַר עי"ש וּלְפִי הַנֶּרְאָה נְעֵלָם מְמַנּוֹ שְׁכֹן דַּעַת רַש"י וְהָר"ן בְּהִיא דְּנִפְלָה עָלָיו מְפֹנְלֵת דֶּהֲבִיטוּל הוּא מְדַרְבְּנָן עֵינַן לְהַרְבָּנִים בְּב"ח סִי' תַּג"ל ס"י וּבַמַּג"א ס"ק י"ז וּבַחֲקַי יַעֲקֹב שֵׁם וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְסוּבְרִים דֶּהֲבִיטוּל דְּמְפֹנְלֵת הוּא מִן הַתּוֹרָה וְאִם כֵּן לֹא נִפְלָאֵת לוֹמֵר פְּדַבְּרֵי הָרַב אֲבָנִי שֶׁהֵם דְּחַיִּיב הַנִּגְזַל לְבַטֵּל מִיָּהָ מְדַרְבְּנָן וּבְזֶה הִנֵּה נִרְאָה לִינִישְׁבַּ תַּמִּיָּהָת מְרַן מוֹהֲרִיט"א שֵׁם עַל הָר"ן שֶׁהִבִּיא רְאִיָּה דְּחֲמִץ שְׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח אֲסוּר אֶף לְמִי שְׁלֹא עָבַר עָלָיו עַל כֵּל יִרְאָה מַהִּיא דְּחֲמִצָּן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה דְּטַעֲמָא שֶׁהוּן מְחַלִּיפִין הָא לֹאוּ הִכִּי אֲסוּר וְאֲמַאי לֹא הִבִּיא מְשַׁנָּה עֲרוּכָה גִזְל חֲמִץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח אוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלָהּ לְפָנֶיהָ דְּשִׁמְעִינוּ מִיָּהָ דְּאֶף דְּלֹא עָבַר הַנִּגְזַל נֶאֱסַר עָלָיו מְשׁוּם שְׁעָבַר הַגְזָלָן

ונדחק לומר דהיה אֶתְיָא כר"י דחמץ אחר הפסח אסור מן התורה עיש"ב [והמגיה לס' אבני שהם בסי' תמ"ח פתב על דבריו ועין רואה להרמב"ן בליקוטיו שהביא ראיה זו ואם פן אין מקום לתירוץ ע"כ ולא ידעתי מאי פְּעִי בְּזָה דְמָרְן מוהריט"א לא פתב דליפא מאן דאמר דהיה כר' שמעון אלא פתב ליישב דעת הר"ן דמשום דיש לדחות דהיה אֶתְיָא פְּרַבֵּי יְהוּדָה מְשׁוּם הָכִי לָא אִיְתִי מִיְנָה] ולפי האמור ניחא דהר"ן סובר דכמו שפסקדון חייב בביעור מדרבנן ואם לא ביער אסור אחר הפסח הכי נמי בנגזל חייב לבטל מדרבנן ואם לא בטל אסור אחר הפסח ואם פן הא דגזל חמץ ועבר עליו הפסח דאסור יש לומר דהיינו משום דלא בטל דמסתמא לא אסיק אדעתיה לבטל חמץ שנגזל ממנו ומה גם דלשון הביטול כל חמירא דאיפא ברשותי וזה אינו ברשותו אהכי אסור פנין דעבר אדרבנן מיהא כמו במפקיד אבל כל שלא עבר כלל אמין לה אָנָא דלא נאסר למי שלא עבר משום הכי לא הביא ממתינתין דגזל חמץ וכו' זה היה נראה לכאורה אלא דלפי מה שפתב באבני שהם בכונת הש"ס בד"ס ע"ב דמשום דחייב בביטול מדרבנן הוא דמיאש וכן פתב במשנת ר' אליעזר הג"ל אם פן שמעת מינה דפשיטא ליה להש"ס דודאי מבטל ליה ואם פן לא עבר תו אפילו אדרבנן ובכל זאת אסור לנגזל שפיר מצינו למילף מינה [אי מוקמינן הא מתניתין כר' שמעון] דאף שלא עבר כלל אסור לו מפני מי שעבר עליו וק"ל: ובשו"ת בית שלמה סי' ס"ב מסכים הולך לדעת הרב נודע ביהודה הג"ל דהגזלן עובר בכל יראה ולא הנגזל והביא דברי הרמב"ן בליקוטיו הג"ל וכתב שרוח ה' דבר בהג' תוה"ש סי' ו' שפינון לדעת הרמב"ן שמוכח מהו דגזל חמץ וכו' דאף באונס קנסו והאחרונים דחו דבריו דהתם משום לתא דגזלן הוא והרי מפורש בדברי הרמב"ן הפך דבריהם אלא שמה שהיקל בתוה"ש בצירוף ביטול וגם אונס הוא תמוה דהא בגזל חמץ עדיף מביטול דהא הנגזל פשיטא דאין צריך לבטל ולא עבר אב"י וגם הערמה רחוק לומר בזה וגם אונס הוא על הביעור ואפילו הכי קנסו אלא מוכח דלא חלקו חכמים בזה ואונס בצירוף ביטול גם פן לא מהני עכ"ד ונראה דמאי דפשיטא ליה דאין צריך ביטול אפילו מדרבנן הוא מוכרח מדברי הרמב"ן שהרי הביא שם בשם הרמב"ן שפתב בדברי הר"מ גבי מקפיד דאף שאינו עובר בכל יראה מן התורה חייב מדרבנן ואסור אחר הפסח ואם פן אי סבירא ליה דהנגזל חייב בביטול מדרבנן איך מוכיח דאף דלא עבר כלל אסור החמץ שאני הכא דעבר אדרבנן דהצריכוהו ביטול ולא ביטל וזה דלא פדעת הרבנים משנת ר' אליעזר ואבני שהם הג"ל שפתבו דחייב הנגזל לבטל מדרבנן אף גם זאת ראיתי שהרב מקור חיים סי' תמ"ח סק"ט בבבאוריים [בד"ה אכן וכו'] גם הוא פתב דהנגזל אינו עובר בכל יראה והוסיף דגם לבטל אינו צריך וגם אינו מועיל ביטול דקי"ל גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ואם פן כמו שלאחר שיש אינו יכול לבטל לפי שאינו ברשותו כמו כן הנגזל אינו יכול לבטל דגם פן אינו ברשותו עי"ש הרי אסברה לן דאין שום סבא לומר דחייב לבטל מאחר דהביטול אינו מועיל כלום פנין שאינו ברשותו והרב מים חיים רפפורט סי' ה' פתב גם הוא דהנגזל אינו עובר בכל יראה ומה שאסור החמץ אחר הפסח הוא משום לתא דהגזלן עי"ש וכבר פתב הרב בית שלמה דמפורש בדברי הרמב"ן דהוא משום לתא דנגזל דאף דלא עבר בכל יראה פן הוא דין חמץ שעבר עליו הפסח דאסור אפילו לא עבר על כל יראה בין באונס בין בשוגג וכו' ושם [במ"ח]

סי' ו' [ד"ה ו'אעו] כתב כמו שכתב הרב מקור חיים לענין ביטול דכיון שביטול מדין הפקר הוא לא מהני מה שיבטל הנגזל או הנגזל וכן כתב הרב עמודי אור סי' י"ז דלפי מה שכתב הרב מחנה אפרים בדיני הפקר סי' ז' דאין הנגזל יכול להפקירו נלמוד דהוא הדין דאין יכול לבטלו ושפן מבואר בכל האחרונים ולפי הנראה נעלם זה מהרב שואל ומשיב במהדורא תניינא חלק ד' סי' יו"ד בדרך ד' ע"ד שכתב דביטול מהני אף שאינו ברשותו כמו בכל חמץ שאינו ברשותו ומועיל ביטול עי"ש ומלבד שלא ראה שאין פן דעת רבני האחרונים הנ"ל אף גם זאת במחכתה"ר מה שמדמה זה לכל חמץ דעלמא דמהני ביטול אף שאינו ברשותו הם דברים תמוהים לדעתי הקצרה דכל חמץ דעלמא מה שאינו ברשותו הוא משש שעות ולמעלה פדאמר ר' אליעזר שני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאן הכתוב פאליו הם ברשותו בור וכו' וחמץ משש שעות ולמעלה אבל קודם לכן הרי הוא ברשותו וביטול אינו מועיל אלא קודם זמן איסורו ואז הוא ברשותו ואדרבא ממקום שפא ללמוד דמועיל ביטול אף שאינו ברשותו משם מוכח בהיפוך שהרי לא מהני הביטול אלא קודם זמן איסורו ודברי הרב צ"ע: הן אמת שכתבו רבני האחרונים בשם מרן הבית חדא בתשובה סי' כ"ד דהפקר מהני לדבר שאינו ברשותו ונחלקו בדעתו אם דוקא בביטול חמץ הוא שסובר פן או דבכל הפקר דעלמא נמי סובר דהפקר מהני לדבר שאינו ברשותו דכולי עלמא מיהא בחמץ סובר הרב בית חדש דמהני ביטול לדבר שאינו ברשותו וזה פדעת הגאון שואל ומשיב הנ"ל אף מלבד שסברת הבית חדש אינה מן ספמת והגאון מים חיים שם בסי' ו' תמה על ראיתו מדברי הרא"ש וגם כתב שנעלם ממנו דברי התוספות בבבא קמא ד' ס"ט ד"ה צנועין ועוד דבשואל ומשיב מהדורא קמא ח"ב סי' ס"ז דף כ"ט סוף ע"ג כתב ועיין פרי מגדים סי' רמ"ד דמפקיר הפקס והפקר מועיל בדבר שלא פא לעולם וזה תמוה דאף דהבית חדש כתב פן מבואר בסוגיא דצנועין ד' ס"ח דלא מהני הפקר בדבר שאינו ברשותו ועיין קצות החשן סי' רי"א ובתשובה הארכתי ליישב דברי הבית חדש אבל לא קניימא לן פן לדינא עכ"ל הרי דנקיט דלא פהרב בית חדש והפקר אינו מועיל לדבר שאינו ברשותו ומשמעות דבריו הוא שגם לביטול חמץ סובר דלא מהני לדבר שאינו ברשותו ואי הכי הני מקלי דמר סתראי נינהו ועיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת ה"ה אות ק' בשדי חמד ח"א ולקמן בסי' ח' אות ס"ז הבאתי דברי הגאון מוהר"ם שי"ק בסי' רי"ט לענין אם יכול הלנה לבטל חמצו ממנושפן ועיין בקונטרס פאת השנה במערכה הנ"ל אות י"ד: וראיתי להרב שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"א סי' של"ב שכתב בענין זה ראשי פרכים בקיצור וז"ל דברי הרב נודע ביהודה שהביא הנה בליקוטי הרמב"ן מבואר דלא פהרב נודע ביהודה ואסור לכל העולם אף שלא עברו על כל יראה ועיין בשיטה מקובצת ב"ק צ"ז ובמהריט"א בבכורות עכ"ל והייתי מבין בדעתו דאף דחולק על הרב נודע ביהודה וסובר דהחמץ אסור לכל העולם מפל מקום בזה מודה לסברת הרב נודע ביהודה דאין הנגזל עובר וכדמוכח ומתבאר פן גם מדברי הרמב"ן בליקוטיו הנ"ל וציונו לדברי מוהריט"א פונתו לרמזו דחולק שם על מה שכתב בשיטה מקובצת בשם הר"מ מסארוקוסטא אף ראיתי אליו עוד שם בח"ג סי' ל"א שהאריך מאד בענין זה וכתב דיש להוכיח מש"ס דב"ק ד' ס"ו ע"א דהנגזל עובר בכל יראה מדהקשה ר"י לרבה מהא דגזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר הרי שלף לפניה ואי סלקא דעתך יאוש קונה מפי מטא עידן

איסורא איניאש מינייה ממנא מעלייא בעי שלומי ומשני זה מתניאש וזה אינו רוצה לקנות
א"כ פיון שהגזלן אינו רוצה לקנות בפסח שוב הוי של הגזל ועדיף מפקדון דזה ודאי
ברשות הגזל הוא פיון דזה אינו רוצה ממילא הוי ברשות הגזל אף דהגזלן
תיבבאחריות מ"מ הוי פקדון שקבל עליו אחריות דקי"ל דהמפקיד עובר כמ"ש בסי'
ת"מ ס"ד וה"ה פאן והיה יכול להקדישו גם כן אי לאו משום איסור חמץ פיון דזה אינו
רוצה לקנותו הוי פשלו ועבר על כל יראה וז"ב לדעתו ושינה ושיגלש כן דהדין אמת
דהגזל עובר בכל יראה וכתב שבזה נסתר כל בנין הנו"ב שחידש דמותר החמץ להגזל
וכו' ונרנש מדברי הרמב"ן בליקוטיו שכתב דאין הבועלים עוברים בכל יראה ופירש
דכונתו פשלו החמץ אינו עובר וכיון שחל עליו חובת ביעור דעובר על כל יראה אי
לא ביטלו העמידו תקנתם שהחמץ אסור ושם בע"ד רצה לומר דדוקא לרבה דאמר זה
אינו רוצה לקנותו הוא דיש ללמוד דהגזל עובר בכל יראה אבל לר"י דקי"ל פנתיה לא
אמרינן הכי ושוב דחה דלא מיסתברא דפליגי בהכי ולכן הדין אמת דהגזל עובר בכל
יראה ושם ד' כ"ו ע"ד [בד"ה וכו'] הביא מ"ש בשמ"ק לקמא צ"ו ע"ב בשם הר"מ
מסארקוסטא הנ"ל וכתב שדבריו תמוהים דנהי דהגזל י"ל דאינו עובר דהוא אנוס אבל
הגזלן למה לא יעבור וכתב שפבר העיר בזה מוהריט"א וכו' אלו תוד"ק עיש"ב.

והנה מ"ש דהוי פקדון ועדיף וכו' פבר דחו זה הנודע ביהודה ומוהריט"א דשאני פקדון
דהנפקד מושאיל מקום למפקיד מה שאין כן בגזלן דלא שייך לומר כן והוא עצמו
במהדורא ב' ח"ב סי' ע"ז ד' ס"ו ע"ב [ד"ה אף] כתב לחלק בנושאים על פי טעמו של
הרא"ש בפקדון עי"ש וצריך לומר שסובר דכיון דאינו רוצה לקנותו מושאיל מקום
להגזל ומכל מקום דברי הרמב"ן לפי פשוטן מורים פדעת כל הרבנים הנ"ל דסברי
דהגזל אינו עובר בכל יראה ועיין עוד בנודע ביהודה מהדורא תניינא בריש סי' ע"א
ובשו"ת עין יצחק להגאון מקאנונא יצ"ו בסי' כ"ב ענף ב' אות ה' כתב דהעיקר פהנודע
ביהודה דאין הגזל עובר בכל יראה לפי שאינו ברשותו להקדישו ולהקשה גם
הוא על סברת הר"מ מסארקוסטא שבשיטה מקובצת הנ"ל דאין הגזלן עובר בכל יראה
וכו' ויישב דבריו קצת עי"ש והבאתי תוך דב"ק לקמן בסי' ח' אות ט"ז בד"ה ובשו"ת
עין יצחק]: והנה בעיקר הדין דאומר הגזלן להגזל הרי שלף לפניה משמעות לשון הש"ס
והפוסקים הוא דדוקא פשעבר עליו הפסח הוא דיכול לומר לו כן אבל בתוך הפסח אינו
פוטר עצמו במה שיאמר לו הרי שלף לפניה וכן כתב הרב חק יעקב בתשובתו שפסי'
תמ"ג סק"ו דבתוך הפסח שהכל מצווין לבערו אינו יכול לומר לו הרי שלף לפניה והרב
מים חיים ראפפורט בסי' ח' [בד"ה שוב] כתב דהרב קצות החשן בסי' שס"ג השיג על
הרב חק יעקב בזה והוא הכריע דאם תבעו בתוך הפסח יכול לומר לו הרי שלף לפניה
ואם לא תבעו בתוך הפסח אין יכול להתזיר לו בתוך הפסח עי"ש והרב נודע ביהודה
במהדורא קמא א"ח סי' כ' [בד"ה ואמנם קשה עלי] כתב דאפילו בפסח יכול לומר לו
הרי שלף לפניה כמו שאומרים בכל איסורי הנאה דאורייתא ולא נחית לחלק דשאני
חמץ דהכל מצווים לבערו ועיין בנודע ביהודה תניינא סי' ס"ה בהשגת הרב המשגיג אות
ט' ובתשובת הרב המחבר אות ט' והרב בית מאיר בא"ח סי' תמ"ג כתב דיכול לומר לו
הרי שלף לפניה אף בתוך הפסח ומה שאמרו בש"ס גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו
הרי שלף לפניה אין הפונה שעברו ימי הפסח אלא רוצה לומר שהגיע שעת האיסור ומה

שְׁפֹתַי הָרַב חָק יַעֲקֹב לְחַלֵּק בְּזֶה מִטַּעַם שֶׁהִפְלֵ מְצוּיִים לְבַעֲרוֹ שׁוֹר הַנִּסְקָל לִר' אֱלִיעֶזֶר
בֶּן יַעֲקֹב יוֹכִיחַ אֶף דָּגָם שֵׁם אַחַר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ הִפְלֵ מְצוּיִים לְבַעֲרוֹ עִי"ש וְסִפֵּר קְצוֹת הַחֲשׁוֹן
אֵין מְצוּי אֲצִלִי וּמָמָה שֶׁפֹּתַי בְּשִׁמּוֹ הָרַב מִיָּם חַיִּים הַנִּ"ל הֵייתִי סְבוּר דְּהַקְצוֹת הַחֲשׁוֹן חוֹלֵק
עַל הַחֵק יַעֲקֹב בְּדִין אֶף מָמָה שֶׁפֹּתַי הָרַב עֲמוּדֵי אוֹר סִי י"ז שֶׁהִבְאֵתִי לְקַמֵּן בָּאוֹת ט"ל
נִרְאָה דְּהָרַב קְצוֹת הַחֲשׁוֹן אֶף שֶׁהִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הָרַב חָק יַעֲקֹב מִכָּל מְקוֹם בְּמִסְקִנְתּוֹ מִיִּישָׁב
דְּבָרָיו עִי"ש וְכַתֵּב בְּעֲמוּדֵי אוֹר דְּדִין זֶה דְּאוֹמְרִים לוֹ הָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיךָ לִיתִיָּה בְּגִזְלוֹן נְכָרִי
וְעֵינִן זֵית רַעְיוֹן ח"ב סִי י"ב אוֹת י"ד דְּמִתְרַץ דַּעַת הַח"י בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת עִי"ש ה': וְנִפְקֵד
שְׁהִיָּה צְרִיף לְמַפּוֹר הַחֲמִץ הַמְּנֻפֵּק אֲצִלוֹ וּפְשַׁע וְלֹא מְכָרוֹ פֶּתַח הָרַב חֲתָם סוֹפֵר בְּסוֹף סִי
ק"ה דִּיכּוֹל לֹאמַר לוֹ הָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיךָ וְלֹא דוֹקָא כְּשֶׁהוּא בְּעֵינֵי הוּא דִּיכּוֹל לְפִטוֹר עֲצָמוֹ
בְּאַמְרוֹ לוֹ הָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיךָ אֲלֵא אֶף אִם נִגְנַב מִמֶּנּוּ וְלִיתִיָּה בְּעוֹלָם וְאֶפְּלוֹ עַל יְדֵי פְשִׁיעָה
פְּטוֹר מִשׁוּם שְׁהִיָּה יְכוֹל לֹאמַר לוֹ הָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיךָ וְלֹא מִיָּדֵי אֶפְסוּדִיָּה עִי"ש וְהָא דְּאָמְרִינֵן
בְּבָבָא קַמָּא ד' צ"ח ע"ב אָמַר רַבָּה גִּזְלֵ חֲמִץ לְפָנֵי הַפֶּסַח וּבָא אַחַר וּשְׁרַפּוּ וְכוּ' לְאַחַר
הַפֶּסַח בְּאֵנוּ לְמַחְלוֹקֶת וְכוּ' אֵינוּ סוֹמֵר סְבָרַת הָרַב חֲתָם סוֹפֵר כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּאֵר לְמַעֲיָיִן שֵׁם
וּמִדְּבָרֵי הָרַב מִתְּצִית הַשֶּׁקֶל בְּסִי ת"מ סק"א מִשְׁמַע לְכַאוּרָה שְׂאֵינוּ סוֹבֵר כְּדַעַת הָרַב
חֲתָם סוֹפֵר אֲלֵא כָּל שְׂאֵין הַחֲמִץ בְּעֵינֵי אֵינוּ פּוֹטֵר אֶת עֲצָמוֹ בְּמָה שְׁהִיָּה יְכוֹל לֹאמַר לוֹ הָרִי
שְׁלֵף לְפָנֶיךָ וַיֵּשׁ לְחַלֵּק בְּנוֹשְׂאִים עִי"ש: כה) נְכָרִי שֶׁהִפְקִיד חֲמִצּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְחִיִּיב מְעוֹת
לְהַנְפִּיק דְּכִשְׂיֶאֱבַד הַחֲמִץ לֹא יִשְׁלַם לוֹ חוֹבוֹ מִיְקָרֵי אַחֲרֵיכֵן עַל יִשְׂרָאֵל וְחִיִּיב לְבַעַר כֵּן
פֶּתַח הָרַב מְקוֹר חַיִּים בְּסִימָן ת"מ וְלִדְיֵדִי צ"ע בְּדִין זֶה דְּנִרְאָה לִי דְלֹא אָמְרִינֵן גּוֹרֵם לְמִמּוֹן
כְּמִמּוֹן דְּמִי אֲלֵא הֵיכָא דְּאֵי מִגְּנִיב אוֹ מִתְּאֲבִיד בְּעֵי לְשִׁלּוּמֵי מִבֵּיתוֹ וְכוּ' אֲבָל אִם כְּבָר נָתַן
מְעוֹתָיו בְּתוֹרַת הַלְוָאָה לְנְכָרֵי דְּאֵי מִיְגְּנִיב יֵאבֵד מְעוֹתָיו וְלֹא יִשְׁלַם לוֹ לֹא מִיְקָרֵי זֶה גּוֹרֵם
לְמִמּוֹן דְּמְעוֹתָיו כְּבָר נִתְּנָנוּ לְהוֹצֵאָה וְאֵיבּוּד מְעוֹתָיו שֶׁכְּבָר אֵינָם בְּרִשׁוֹתוֹ לֹא הָיִי גּוֹרֵם
לְמִמּוֹן דְּשִׁיעֲבוּדָא בְּעֵלְמָא אֵית לֵיהּ לְנְכָרֵי דְּמִלְוָה לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה וְהָא דְּאָמְרִינֵן בְּפִסְחִים
ד' ל"א דִּישְׂרָאֵל שֶׁהִלְוָה לְנְכָרֵי עַל חֲמִצּוֹ לְמֵאן דְּאָמַר יִשְׂרָאֵל מִנְּכָרֵי לֹא קָנָה מִשְׁכּוֹן אֵינוּ
עוֹבֵר עָלָיו אִפְּי' בְּהִרְהִינוּ אֲצִלוֹ וְכַתֵּב בְּעַל הַמָּאוֹר וְהָרֵא"ש דְּמִיְרֵי שְׁלֵא קִבֵּל עָלָיו
אַחֲרֵיכֵן הָא אִם קִבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיכֵן עוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה מִטַּעַם קִבֵּלְת אַחֲרֵיכֵן אֶף שְׂאֵין
הִישְׂרָאֵל צְרִיף לְשַׁלֵּם מְעוֹת מִבֵּיתוֹ רַק שְׂיֵאֱבַד חוֹבוֹ שֶׁהִנְכָרֵי לֹא יִשְׁלַם לוֹ יֵשׁ לֹאמַר דְּהָתָם
מִשׁוּם דְּמִסְתְּמָא הַמְּשַׁכּוֹן שְׁנָה יוֹתֵר מִפְּדֵי חוֹבוֹ וְכִשְׂיֶאֱבַד יִצְטַרֵּף הִישְׂרָאֵל לְשַׁלֵּם הַמּוֹתֵר
מִבֵּיתוֹ מִשׁוּם הַכִּי הוֹצֵרְכוּ לֹאמַר דְּמִיְרֵי דְּהִישְׂרָאֵל לֹא קִבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיכֵן אֵלוֹ תְּנַרְף דְּבָרֵי
הַגָּאוֹן עוֹנֵג יוֹם טוֹב בְּסוֹף סִי כ"ה [ד"ה מִיָּהוּ] וְכַדְבָּרָיו פֶּתַח בְּקִיצוֹר הַגָּאוֹן מוֹהֵר"י
יוֹסְקֵי הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב אֲגוֹנֵת אֲזוּב מִדְּבָרֵי ד' ה' ע"ב אוֹת ב' וְהִבְאֵתִי דְּבָרָיו לְקַמֵּן סִי ח'
אוֹת י"ג סְעִיף קָטָן י"ז [אָמַר הַמְּחַבֵּר כָּל הַפְּתוּב בְּעֵינֵי זֶה נִדְּפַס בְּסִפְרֵי שְׂדֵי חֲמֵד ח"א
בְּחֻלֵּק דְּבָרֵי חֲכָמִים סִי ק"ד וְעַל דְּבָרֵי הָרַב עוֹנֵג יוֹם טוֹב שֶׁהִבְאֵתִי כַּנִּז"ל פֶּתַח לִי הָרַב
הַג' שְׁמוּאֵל פִּנְחָס מו"ץ בְּרוֹנְאָצֵק יצ"ו שֶׁבְּתוֹמִים סִי ע"ב ס"ק י"ג אֵיתָא לְהִפְּסָה עכ"ד]:
וְעַל פִּי זֶה נִרְאָה לִיִּישָׁב קוֹנְשֵׁיית הַגָּאוֹן קָרְבַן נִתְּנָאֵל עַל מָה שֶׁפֹּתַי הָרֵא"ש בְּפָרֵק כָּל שְׁעָה
סִי יו"ד דְּנְכָרֵי שֶׁהִלְוָה לְיִשְׂרָאֵל עַל חֲמִצּוֹ וְהִרְהִינוּ אֲצִלוֹ.

אִם לֹא אָמַר לוֹ מַעֲכָשְׁיוֹ לֹא קָנִי לִיָּה נְכָרֵי וְקָם לִיָּה בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְאָסוּר וְהִקְשָׁה עַל זֶה
דְּאֶף אִם לֹא קָנָה הַנְּכָרֵי מִכָּל מְקוֹם כֵּינֵן דְּאִם אֲבַד הַמְּשַׁכּוֹן אֲבָדוּ מְעוֹתָיו אִם כֵּן חֲשִׁיב
הַנְּכָרֵי שׁוֹמֵר שְׁכָר מִצַּד זֶה וְהָרֵא"ש פֶּתַח בְּפָרֵק א' דְּמִיְקָרֵי חֲמִצּוֹ כְּשֶׁנֶּעֱשֶׂה שׁוֹמֵר שְׁכָר

עָלְיוֹ וְתִירָץ דְדוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל שְׁקִיבֵל אַחֲרֵי עַל חֲמִצּוֹ שֶׁל נְכָרִי הוּא דְחָשִׁיב שֶׁל יִשְׂרָאֵל
לְחוּמְרָא אֲבָל נְכָרִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲפִילוּ הֵנִי שׁוֹמֵר שְׁכָר מִכָּל מְקוֹם לֹא קִנִּי וּמִיָּקָרִי גַם כֵּן
חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִסוּר ע"כ וְזֶה דוֹחֵק לְעֵינָיו דַּעֲתֵי דְמִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים הוּא דְעַל
יְדֵי קִבְלַת אַחֲרֵי חָשִׁיב שֶׁל מִן הַתּוֹרָה וְאִם כֵּן אֵין לְחַלֵּק בֵּין חוּמְרָא לְקוֹלָא אֲדָּהּ לְפִי
מָה שְׁפָתַיב הָרַב עֲוֹנָג יוֹם טוֹב נִיחָא דְהַאֲחֲרֵי שֶׁל הַנְּכָרִי שֶׁהוּא מְצַד שְׂיֵאבֵד חוֹבּוֹ לֹא
חָשִׁיב כְּשֶׁלּוֹ פִּינּוֹן שְׂאִינוּ צָרִיף לְשֵׁלֵם הוּא מְפִיסוֹ וְאִף אִם יִהְיֶה הַמְשָׁפּוֹן שְׁוֵה יוֹתֵר מִלְּבַד
שְׂאִינוּ חָיִיב לְשֵׁלֵם הָעוֹנָדָף אֲלֵא בְּדַפְרִישׁ וְעִי"ש בְּקִרְבָּן נִתְנָאֵל וְעוֹד אִף אִי פְרִישׁ הִנֵּה לֹא
הֵנִי אַחֲרֵי אֲלֵא עַל הָעוֹנָדָף אֲבָל לֹא כִּנְגָד חוֹבּוֹ וְהֵנִי בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִסוּר: [אֲמַר הַמְחַבֵּר
עַל דְּבָרִים אֵלוֹ פָּתַח לִי הָרַב הַג' מְנַחֵם נַחוּם גְּאֵלְאֲנִטִי אַבְד"ק זֵאלְאֵט אֲפֵאלֵיִיא יצ"ו וְנ"ל
נְפִלְאֵתִי מְאֹד עַל כ"ג דְּנֻדְאֵי הָא דְעַל יְדֵי שְׁקִיבֵל עָלְיוֹ אַחֲרֵי חָשִׁיב כְּשֶׁלּוֹ לְעֵבּוֹר עָלְיוֹ
הוּא דוֹקָא בְּחִמְץ דְּגִלִי קִרְא דְלֹא יִמְצָא דְגוֹרֵם לְמָמוֹן כְּמָמוֹן דְּמִי וּמְצוּי אֲצֵלוֹ קִרְיָנָן
כְּמִבְּנָאָר בִּש"ס פְּסָחִים וְזֶה לֹא שְׂיִיף אֲלֵא בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא לְגַבִּי עֲכוּמ"ז וְעוֹד דְּאֲפִילוּ אִם
יִשְׂרָאֵל קוֹבֵל אַחֲרֵי עַל חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל חֲבִירוֹ שְׁנִיחָם עוֹבְרִים בְּכָל יִרְאָה דְּבִשְׁבִיל
זֶה שְׁקִיבֵל אַחֲרֵי לֹא נַעֲשֶׂה כְּשֶׁלּוֹ לְגַמְרֵי רַק שֶׁהוּא עוֹבֵר גַּם כֵּן בְּכָל יִרְאָה אֲבָל זֶה
שְׁהַחֲמִץ הוּא שֶׁלּוֹ בְּנֻדְאֵי עוֹבֵר וְדְבָרֵי הַקִּרְבָּן נִתְנָאֵל טוֹבִים וּמְרַנּוּחִים וְאִינָם מִהַדוּחֵק גַּם
הָא דְמִשְׁמַע מְדַבְרֵי קְדָשׁוֹדָאָם בְּאֲמַת קִיבֵל הַנְּכָרִי אַחֲרֵי עַל חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִינוּ חָיִיב
יִשְׂרָאֵל לְבַעַר חֲמִצּוֹ נְפִלְאֵתִי מְאֹד דְּאִינוּ נִרְאָה כֵּן מְדַבְרֵי כָּל הַפּוֹסְקִים וּבְהַדְיָא מְבִנְאָר
בְּדַבְרֵי הַגְּאוּנִים שְׁפָתַיב דָּאָם חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְוַנַּח אֲצֵל נְכָרִי וְהַנְּכָרִי קִיבֵל אַחֲרֵי
דְּאִין הִיִּשְׂרָאֵל עוֹבֵר עָלְיוֹ מִהָא דְמְכִילְתָּא בְּבִתְיָכֶם וְאִם אִיתָּא לָמָּה לִי שְׂיִיחָה הַחֲמִץ מְוַנַּח
אֲצֵל עֲכוּמ"ז בְּבִיתוֹ וְלִהְתִּיר מִהָא דְבְּבִתְיָכֶם הָא הַנְּכָרִי קִיבֵל אַחֲרֵי עַל הַחֲמִץ
אֲלֵא וְדָאֵי דְקִבְלַת אַחֲרֵי שֶׁל הַנְּכָרִי אִינוּ מוֹעִיל אֲלֵא אִם מְוַנַּח אֲצֵלוֹ וְגַם בְּזֶה לֹא פְּסִקִּינָן
כְּהַגְּאוּנִים כְּמִבְּנָאָר בִּש"ע ס' ת"מ עכ"ד יצ"ו]: וְהִנֵּה הָרַב מְקוֹר חֲיִים לְפִי סְבָרְתוֹ הַנְּ"ל
הַמְצִיא דִּין חֲדָשׁ בְּמַכִּירַת חֲמִץ דְּמִקְנָה לְהַנְּכָרִי אַגְבִּי קִרְקַע דְּצָרִיף לְמַפְּוֹר לּוֹ הַחֲדָר
שְׁהַחֲמִץ מְוַנַּח בְּתוֹכוֹ וְאֲגַבּוֹ יִקְנֶה לּוֹ הַחֲמִץ.

וְלֹא סָגִי בָּאָם יִקְנֶה לּוֹ הַחֲמִץ אַגְבִּי קִרְקַע אַחֲרֵי שְׂאִין הַחֲמִץ בְּתוֹכוֹ וּבְסִפְרֵי דְרָף פְּקוּדֵיף
בְּמַצָּנוֹת לֹא תַעֲשֶׂה י"א בְּחַלֵּק הַדִּיבּוֹר אוֹת ב' פָּתַח דְּהֵדִין עֲמוֹ וְכֵן דְּרִישְׁנָא בְּפִרְקָא וְכו'
וְאִנִּי עֲנִי רֵאִיתִי בְּכַמְּהַ תְּשׁוּבוֹת מְרַבָּן קְדִישֵׁי הַבָּאִים אַחֲרֵי יִצְאוּ עוֹרְרִין עַל דְּבָרֵי הַמְּקוֹר
חֲיִים וְלִרְגֵל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנָי אַעֲתִיק תְּנַרְף דב"ק בס"ד.

הִנֵּה הַמְּקוֹר חֲיִים בְּסִי' ת"מ בְּפִיאוּרִים סק"ג פָּתַח דְּהַדְעָה שֶׁהוּבָאָה בִּש"ע בְּדִין נְכָרִי
שְׁהַפְקִיד חֲמִצּוֹ אֲצֵל יִשְׂרָאֵל וְאִינוּ חָיִיב בְּאַחֲרֵי בְּדִין אֲלֵא שְׁהַנְּכָרִי אֲלֵם וְיִכְפֹּהוּ לְשֵׁלֵם
אִם יֵאבֵד חָיִיב לְבַעַר הִיא עֵיקָר וְכָל מָה שֶׁהַקְּשָׁה עַל זֶה הַט"ז י"ל וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין אִם
הַנְּכָרִי הַמְּפָקִיד חָיִיב מְעוֹת לְיִשְׂרָאֵל הַנְּפָקִיד וְכִשְׂיֵאבֵד לֹא יִשְׁלֵם לּוֹ חוֹבּוֹ מִיָּקָרִי אַחֲרֵי
עָלְיוֹ וְחָיִיב לְבַעַר.

וּלְפִי זֶה בְּמַכִּירַת חֲמִץ שְׁלָנוּ שְׁמַקְבֵּל מְעוֹת דְּבָר מוֹעֵט וְהַמּוֹתֵר זוֹקֵף עָלְיוֹ בְּמִלּוֹה וְיָדוּעַ
בְּבִירוֹר שְׂכִישְׂיֵאבֵד הַחֲמִץ לֹא יִשְׁלֵם אִף בְּדִינֵיהֶם שְׁגָם הֵם אֵין מְחִזְיָקִים מְכִירָה זוֹ אֲלֵא
לְהַעֲרָמָה בְּעֵלְמָא וְכֵן פָּתַח הָרַב תְּבוּאֵת שׁוֹר דְּמַכִּירַת חֲמִץ הִיא רַק הַעֲרָמָה צָרִיף דוֹקָא
לְמַפְּוֹר לּוֹ הַחֲדָר שְׁהַחֲמִץ בְּתוֹכוֹ דְּאָז הֵנִי כְּקִיבֵל אַחֲרֵי חֲמִצּוֹ שֶׁל נְכָרִי בְּבִיתוֹ שֶׁל נְכָרִי

דְּשָׁרֵי וְלֹא מְהִי כְּשִׁמְשִׁפִּיר לֹו הַמְּקוֹם דְּלֹא נְקִיטִינָן כַּר"ת וְשׁוֹבֵר דְּמַהֲנֵי יַחֲוֵד לֹו בֵּית
וְכו' אֲבָל הַדְּרִים בְּשִׁכִּירוֹת מְהִי מַה שִׁמְשִׁפִּירִין לְנִכְרֵי הַמְּקוֹם דְּכִינּוֹן וְשִׁנְסַתְלַק מִכָּל זְכוּת
שִׁישׁ לֹו בְּבֵית זֶה שׁוֹב לֹא קָרִינָן בֵּיהּ בֵּיתוֹ דְּלֹאוּ בֵּיתוֹ הוּא עַכ"ל.

וְכֵן פְּתַב שָׁם בְּחֻק יַעֲקֹב אוֹת ה': וְהִנֵּה בְּדַבְּרֵי אֵלֹו אֵין בְּמִשְׁמַע דְּמַחְמִיר אֵלֹא לְעִנּוֹן
לְכַתְּחִלָּה אֲבָל בְּדִיעֲבַד וְעֵבֵר עָלֵיו הַפְּסַח לֹא פּוֹרֵשׁ בְּדַבְּרֵי הַנַּ"ל לְאַסּוֹר הַחֲמִיץ כְּדִין חֲמִיץ
שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח אַף בְּסִי' תַּמ"ח סק"ט בְּפִיאוּרִים תוֹף ד"ה וְגַם יֵשׁ תַּקְנָה
וְכו' הוֹסִיף דְּאִסּוֹר הַחֲמִיץ אַחַר הַפְּסַח וְנ"ל וְהַחֲמִיץ שִׁישׁ לֹו בְּבֵיתוֹ מְחַוְּיָב לְמַפְּוֹר לְכַתְּחִלָּה
בְּכֻסָּף וּמְשִׁיכָה הֵינּוּ שִׁימְפְּוֹר לֹו הַמְּקוֹם שֶׁהַחֲמִיץ בְּתוֹכּוֹ דְּהוּא כְּמוֹ מְשִׁיכָה וְיִקְבַּל מִמֶּנּוּ
קָסָף.

וְאֵם לֹא הַקְּנָה לֹו הַרְּשׁוֹת שֶׁהַחֲמִיץ בְּתוֹכּוֹ אַף שֶׁהַקְּנָה לֹו אֲגַב קַרְקַע לֹא מְהִי כִּינּוֹן דְּאִתְּרִיּוֹת
עַל יִשְׂרָאֵל כִּינּוֹן שֶׁעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְהַנְּכָרִי חֵיב לֹו דְּמִי הַמְּקַח הָנִי כְּמוֹ מִשְׁכּוֹן
וּבְהֵיא הַנְּאָה דְּתַפִּיס לִיה אֲדָמִי הָנִי שׁוֹמֵר שְׂכָר אֲפִילוּ בְּנִכְרֵי כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּוּ הַתּוֹס' סוֹף
הַאֲנֻמְנִין וְאֲפִילוּ אֵם הַתְּנָה בְּפִירוּשׁ שֶׁפְּטוֹר מֵאִתְּרִיּוֹת מִכָּל מְקוֹם כִּינּוֹן שִׁידוּעַ שֶׁהַנְּכָרִי לֹא
יִשְׁלַם לֹו כְּשִׁיֵּאבֵד הָנִי כְּאִתְּרִיּוֹת אֲנָס עָלָיו דְּאִסּוֹר וְאֵם נִזְכָּר בְּפְּסַח חֵיב לְבַעֲרוֹ דְּהוּא
אִיסוֹר דְּאוֹרְיִיטָא וְאֲפִילוּ בִּיטוּל אֵינוֹ מוֹעִיל לְחֲמִיץ שֶׁקִּבַּל עָלָיו אִתְּרִיּוֹת וְאַחַר הַפְּסַח גַּם
כֵּן אִיסוֹר הַחֲמִיץ דְּאֵף דְּנִגַּד אִיסוֹר הַחֲמִיץ שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח שֶׁהוּא דְּרַבְּנָן סְמִיכִין דְּמַעוֹת
בְּלִבַּד קוֹנוֹת מִכָּל מְקוֹם מִצַּד אִתְּרִיּוֹת אִיסוֹר וְאֵין לְסַמּוֹף עַל הַח"י שֶׁפְּסַק דְּקִבַּל אִתְּרִיּוֹת
עַל חֲמִיץ שֶׁל נִכְרֵי לֹא נִאָּסֵר הַחֲמִיץ דְּבִמְשִׁכּוֹן גֵּרַע עַכ"ל וְכֵן פְּתַב בְּקִיצוֹר בְּחִידוּשִׁים
סִק"ח עי"ש: וְתוֹרָף דְּבָרֵי הַמַּק"ח הַנַּ"ל הֵבִיא הָרַב זְכָרוֹן צָבִי מְנַחֵם סִי' א' וּבְנָה כְּמַה
פְּלִפּוּלִים עַל פִּי סְבָרָא זֹו וְשׁוֹב כְּתַב וְנ"ל וְהִנֵּה כָּל זֶה פְּתַבְתִּי לְדַעַת הַמְּקוֹר חֵיִים דְּכִינּוֹן
דְּהַנְּכָרִי חֵיב דְּמִי הַמְּקַח הָנִי כְּמוֹ מִשְׁכּוֹן אֲבָל לְפִי הַנְּרָאָה הָרַב נִגְרַר בְּתַר דְּבָרֵי הַתּוֹס'
דְּהַאֲנֻמְנִין וּבְשִׁבּוּעוֹת וְהֵם פְּתַבּוּ שֶׁפִּיר לְגַבֵּי נִכְרֵי שֶׁהִלְוָה עָלָיו הַנְּכָרִי חֲמִיץ דְּחִזְזִין שֶׁלְּקַח
הַחֲמִיץ לְמִשְׁכּוֹן הָרִי אֵית לִיה הַנְּאָה דְּתַפִּיס לִיה אֲזוּזִי אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ לֹו יְהִי שֶׁהַנְּכָרִי
חֵיב לֹו מַעוֹת מִי יֵימַר שֶׁהִישְׁרָאֵל תּוֹפְסֵי הַחֲמִיץ לְמִשְׁכּוֹן וְרֵאָה דְּבִאֲנֻמְנִין לֹא שׁוֹמֵר שְׂכָר
רַק בְּשִׁבִּיל הַנְּאָה שְׁנַתֵּן לֹו הַכְּלִי לְמִלְאָכָה הָא לֹא הֵכִי לֹא הָנִי שׁוֹמֵר שְׂכָר רַק בְּאוֹמֵר לֹו
טוֹל אֵת שְׁלָף דְּגִלִּי דַּעֲתִיָּה דְּרוּצָה לְתַפְּנֵס אֲזוּזִי אֲבָל כְּשִׁאוֹמֵר גְּמַרְתִּיו אֵינוֹ חֵיב אַף
שֶׁמַּגִּיעַ לֹו מַעוֹת עַל הַחֲפִץ וּמִכָּל שְׁכֵן בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ שֶׁהִישְׁרָאֵל עָשָׂה מְכִירָה זֹו לְהַפְּקִיעַ
מֵעָלָיו אִיסוֹר חֲמִיץ וְרוּצָה לְהַפְּקִיעַ מֵאִיסוֹר מְהִיכָא תִּיתִי לֹו מֵרְצוֹנוֹ לְקַבַּל אִתְּרִיּוֹת
בְּכַדִּי שִׁיעֲבֹוֹר עָלָיו הָא כָּל עֲצָמוֹ רְצוֹנוֹ לְהַפְּקִיעַ מִנִּיה אִיסוֹרָא.

וְאֵין לֹו מֵר דְּלֹאוּ כְּוִלִי עֲלֵמָא דִּינָא גְּמִירִי וְאֵינוֹ יוֹדַע שֶׁבְּקַבְּלַת אִתְּרִיּוֹת יַעֲבֹוֹר כְּבַל יִרְאָה
דְּאֵם כֵּן הָנִי כְּאוֹמֵר מוֹתֵר וְשָׁרִי כֵּן נִרְאָה לִי בְּלִי שׁוּם פְּקוּיָק וְמַה שֶׁפְּתַב הַמְּקוֹר חֵיִים
דְּהוּי כְּאִתְּרִיּוֹת אֲנָס וְכו' י"ל דְּדוֹקָא בְּאֲנָס שִׁידַע מִתְּחִלָּה שֶׁהוּא אֲנָס וְעַם כָּל זֶה קִבְּלוּ
בְּבֵיתוֹ יוֹדַע שִׁיֵּצְטָרֵף לְשִׁלְּמֵם אֵם יֵאבֵד הָנִי כְּקִיבַל אִתְּרִיּוֹת מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ וְכו'
וְאֲפִשֵׁר לְסַמּוֹף עַל כָּל פְּנִים אַחַר הַפְּסַח אֲדַעַת הַחֻק יַעֲקֹב שֶׁמוֹתֵר וּבְכַרְט שֶׁדַּעַת הַרְּבָה
פּוֹסְקִים דְּבַעֲינָן דוֹקָא אִתְּרִיּוֹת גְּנִיבָה עַכ"ד: וְשָׁם בְּסִי' ב' הֵן לֹו הוֹבָא מַה שֶׁהִשְׁיֵב לֹו רַב
אַחַד וְבַד' ג' ע"ב כְּתַב וְנ"ל וְמַה שֶׁמַּעַכְתָּה פְּלִפְלֵ וְכו' דְּבָרֵי סוֹבְבִים עַל דְּבָרֵי הָרַב מְקוֹר
חֵיִים וְכו' דְּהוּא כְּאִתְּרִיּוֹת אֵלֵם וְכו' וְאֵנִי אוֹמֵר לֹא חֲשַׁחִין אֲנַחְנָא עַל פְּתַגְּם דְּנָא לְאַסּוֹר

על ידי זה החמץ אחר הפסח על ידי איזה סכרא ובאחריות דאלם גופיה פדאי הט"ז לסמוך עליו שמתיר לאחר הפסח.

ולי אפשר לומר שאף הרמב"ם גופיה אינו אוסר באחריות אלם אחר הפסח שלא נמצא זה ברמב"ם ובה ניצול מהשגת הראב"ד מהא דרב נחמן ובפרט להקת הפוסקים גדולי האחרונים שמתירים לגמרי אחר הפסח חמץ של נכרי באחריות ישראל ולא יהי אלא ספקא דרבנן לקולא עכ"ד ובסי' ד' הובא תשובת רב אחד על הגדון שפסי' א' וכתב בסוף הסי' וז"ל הא דאיתא במקור חיים וכו' ואסור גם פן אחר הפסח שדינא נרגא מאן ימר שהישראל תופס החמץ למשכון הא בשטר מבואר שזקף במלנה בלי משכון ורשות להנכרי לקבל החמץ ולעשות בו פאדם העושה בשלו וכמה פעמים הקונים שתו ולעו בימי הפסח ולית דימחה בהו וכו' וביותר דרצונו להפקיע מאיסור בל יראה ובנדאי מואס בקצע של החמץ לתפוס אזוי לעבור על בל יראה וכו'.

וכן מורין דברי המגן אברהם סי' תמ"ח סק"ד שכתב אבל מדינא שרי פיון שאין הישראל חייב אחריות אבל אם פשיאבד החמץ יצטרף להחזיר דמי המכירה היינו הזידאטיק שקבל אסור ועי"ש בפרק ח' ומנא ליה לידון בדבר חדש להחמיר באיסור דרבנן עכ"ד ועיין עוד שם בסי' ט' הבאתי דבריו בסי' ח' אות י"ג סעיף קטן י"ב וי"ד [ועי"ש באות כ"ד מה שרשמתי בסברת המקור חיים בזה]: ובשו"ת בית שלמה סי' ס"ב האריף מאד לתמונה על דברי המקור חיים הנ"ל והבאתי תורף דב"ק לקמן סי' ח' אות י"ג אות קטן ט' ומסיק דעל כל פנים בהנאה מותר אחר הפסח בענין זה ושם בסי' ס"ה כתב על גדונו הנה לדברי המקור חיים החמץ אסור בהנאה פיון שלא נמכר המקום שהחמץ בו וכו' אמנם בכמה תשובות הארכתי לפקפק על דברי המקור חיים והעליתי להתיר בכה"ג בהנאה וגם בסוף סי' ס"ו [בד"ה וע"ד השאלה] רמז לזה עי"ש ובסוף סי' ע' כתב אמנם החמץ שמכר שעומד ברשותו שלא נמכר הרשות לנכרי דיוע שבמקו"ח החמיר בזה מאד מטעם אחריות אבל האחרונים הבאים אחריו פקקו עליו גם אני פלפתי בזה בכמה מקומות ותשובתי ומסקנתי להתיר על כל פנים בהנאה ובתוף סי' ע"ח כתב המקור חיים החמיר מאד וכו' כמו שכתבו התוס' בפרק האומנין ובתשובתי להשיג עליו דרך לטעמא דשמואל דהנה ליה פאילו פירש הוא דהוי שומר שחר אף לנכרי אבל הנאה דתפיס ליה אדמי לא עדיף מנותן לו שחר שמירה דלא מהני וגם מה שכתב דהוי כמשכון דבריו תמוהים דכל זמן שלא פירש בהדיא שתופסו למשכון אין דינו כמשכון כמפורש ברמ"ה הובא בטור אה"ע סי' כ"ח ובבית שמואל סק"ל עי"ש בד' מ"ט ע"ד.

וגם בסי' ע"ט הזכיר למה שפקפק במקום אחר על דברי המקור חיים דמשוי ליה בפשיטות אחריות על ישראל וגם בסי' ס"א כתב ואשר הביא דברי המק"ח לפקפק מפת אחריות וכו'. פבר הארכתי בכמה תשובות בזה ואיני רוצה לכפול.

והרב בגדי ישע בסי' ד' דף ג' ע"ב [ד"ה גם] האריף גם כן להסביר שאין זה בכלל אחריותו על ישראל דהישראל מוכר לו מכירה גמורה ובפועל פפיו הוציא החמץ מרשותו ואם יאבד החמץ הוי פאילו הפקיר מעותיו מעתה וכו' עי"ש: וראיתי להרב רמ"ץ סי' צ' דמתבאר דעתו דלא חייש לחומרת המקור חיים הנ"ל שכתב באחד שהשפיר חנותו לנכרי ואגב קרקע הקנה לו חמוצים שלו ופרט אחר כך מחיר כל אחד ומאחד

מהמינים הפתובים בשטר הזה לו עוד בבית נכרי אחר שהניח שם קודם פסח ושכח ולא מכר גם זה והוא ביטל כל חמצו בערב פסח כדינו ושאל השואל בחול המועד מה לעשות והשיב דנראה מלשון השטר דגם החמץ שיש לו במקום אחר הוא בכלל המכירה פיון שלא פרט בשטר שמוכר לו החמצים המונחים בחנות רק כתב סתם שמוכר לו אגב קרקע החמצים שלו ופרט לו מחיר כל מדה ע"כ נקנה להנכרי גם מה שיש מאותו המין במקום אחר דלא בעינן צבורים בתוכו ואם היו באים לדין והיה טוען שלא היה בלבו על חמץ זה לא היה מועיל טענתו דדברים שבלב אינם דברים והנכרי קנה הכל פלשון השטר עכ"ל.

והרי בנדון זה לא נתן מעות על החמץ שהיה לו במקום אחר וגם לא הקנה אותו לו אגב קרקע שהחמץ בו ופשיטא ליה דמהני: גם הרב שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ב סי' ע"ז [ד"ה ובה נראה] כתב דמה שכתב המקור חיים סי' תמ"ח דלא מהני להשפיר החדר דשכירות לא קני ונהיה ליה כמקבל אחריות על חמץ של נכרי בבית ישראל דאם יאבד לא ישלם הנכרי.

ומעל"כ כתב דאין לחוש אבל לא ביאר לדחות דברי המקור חיים וידעתי אין התחלה לדבריו דמה אחריות מקבל כאן ושאי פקדון וכו' אבל כאן ממה נפשך כל זמן שהוא בעיני הרי מוכרו ואם יאבד יפסיד הישראל ומה אחריות שייך בזה רק שמפסיד ממונו ועל כל פנים שייך לומר דגם כ"ז שהוא בעיני הני דבר הגורם לממון וזה ברור פלשמש ע"כ.

ושם בח"ד סי' יו"ד ד' ד' ע"ג [ד"ה ונהיה] כתב וז"ל. גם מה שכתב המקור חיים דבשכירות לא מועיל דאחריותו עליו וגם בישועות יעקב כתב כן.

אני דחיתי הדברים כמו שכתבתי בתשובה לקהל בורשטיין ולק' זבאריב עכ"ל והתשובה לק' זבאריב שרמז הלא היא לפי הנראה הדין דח"ב ה"ל והתשובה לקהל בורשטיין שרמז חפשי ומצאתי במהדורא קמא ח"ב סי' ט"ל ששם הביא מה שכתב המקור חיים דלא מהני להשפיר החדר משום דשכירות לא קני ונהיה ליה פירותו של ישראל ואחריותו עליו וכו' וכתב על זה ובאמת לא ידעתי התחלה לדבריו א' שהוא רב וקרוב בדברי תורה דכתיב אמת לא אולינו בתר רב וקרוב: ואני אומר דלא דמי דשאני כל מקבל אחריות וכו' [כמו שכתב בתשובה שבמהדורא תניינא ה"ל] ובסוף התשובה כתב ובמה שכתבתי לעיל לדחות דברי המקור חיים מצאתי בפ"י פסחים ל"א [ד"ה בגמרא תנן] שכתב פעין זה ונהניתי מאד עכ"ד [וכן כתב שם בח"ג סי' ק"פ לתמוה על דברי המקור חיים ה"ל].

וגם כתב שמצא בפני יהושע בפסחים ד' ל"א שכתב דלא שייך אחריות בזה כדבר האמור ונהניתי מאד ע"כ. ושם בח"א סי' פ"ו במי שהקנה החמץ לנכרי אגב קרקע אחרת שאין החמץ שם.

וכתב דהרב השואל חשש למה שכתב המקור חיים סי' ת"ס סק"ג דלא מהני והשיב זה שנים רבות שכתבתי בתשובות רבות לדחות דברי המקור חיים דמה אחריות שייך בזה וכו' וזה ברור ופשוט ע"כ במהדורא תליתאה ח"ב סוף סי' קמ"ח הביא מה שכתב המקור

חיים דלפי המנהג שמוכרים לנכרי ואין לוקחים ממנו כל הפסד רק זידאטיק הנה ליה
אחריותו על ישראל שהרי אם יאבד לא ישלם וכו' ולכן אין תקנה אלא שימכר החדר
שהחמץ בו ולא מהני שכירות וכו' וכתב על זה ובאמת שהרבה נהגו להשפיר בלבד ואני
משפאה אם יצא הדבר מפי אדם גדול ונהרי כל שפטל החמץ רק דמדרבנן צריף בינעור
והמכירה היא פביעור אם פן אם נאבד החמץ חמצו שמכר נאבד ומה אחריות שינה בזה
וכו' וזה ברור פשמש ודברי המקור חיים תמוהים עכ"ד ומשמע דאינו חושש לסכרת
המקור חיים אף לכתחלה וכל שפן דאינו חושש לאסרו באכילה פשעבר עליו הפסח
פדחניש הגאון בית שלמה הנ"ל ועיין בשו"ת שאילת שלום מהדורא תניינא סי' צ"א
המובאת לקמן בסי' ח' אות נ"ו: המורם מפל האמור דמה שחינדש הגאון מקור חיים
להחשיב זה פחמצו של נכרי מןפקד ביד ישראל ואחריותו על ישראל דצריף לבער הו
רבים שרים ונכבדים אשר היו תמהים ולוחמים עליו ולפי דבריהם אין שום חשש אם
מקנה להנכרי החמץ אגב קרקע אחר שאין חמץ בתוכו ובנדאי לכתחלה יש לחוש
לסכרתו הואיל ויצא מפי קדשו וגם הרב דרף פקודיף תלה לה פיפי וקלסיה וגם הרב
המחבר בשאלות ותשובות אגודת אזור מדברי לא נחה דעתו במה שחילק הגאון מוהר"י
יוסקי שלא לחוש לדברי המקור חיים הנ"ל פמו שפכתתי בשמו בסי' ח' אות י"ג או"ק
י"ז גם הרב מים חיים רפפורט סי' ד' [ד"ה אכל] פתב ואם פן בנדון דידן שפנדאי מכר
החדר שמונח החמץ פמנהג כל ישראל ע"כ וחשיב ליה בנדונו פרשות הנכרי ואי הנה
סובר דסגי בהקנאה על ידי מקום אחר הנה לו לחקור איף הנה בנדונו עי"ש וק"ל.

וכן דעת הישועות יעקב סי' תמ"ח סוף סק"ה. גם אשו"ר נלנה עמם פחונמרא זו בשו"ת
דברי נחמיה סי' ל"ה ד"ה ואגב בענין שכירות החדרים צ"ע אם פן הרי זה פחמצו של
נכרי בבית ישראל דלרש"י לא מהני ייחד לו בית פי אם פשלא קבל אחריות והכי נקיטינו
בסי' ת"מ לכתחלה על כל פנים ונהרי בנדון דידן הרי זה פקבל אחריות שהרי הנכרי עני
וגם הע"ק ונהרי זה פאחריות דאנס שוב ראיתי בספר מנחת שי שו"ת לגאון פדורנו יצ"ו
בסי' ס"ח [בד"ה וראיתי בתשו'] הביא מה שהרבו להקשות הרפנים דברי חיים בח"ב
סי' מ' ושואל ומשיב מהדורא תליתאה סי' קמ"א על דברי הרב מקור חיים והאריוף קצת
ליישב תמיהותיהם עי"ש: ולפום ריהטא נראה גם ממה שפכתב בש"ע הג' מוהרש"ז בסי'
תמ"ח סי"ד דקאי בשטת המקור חיים דמה שנייע נזק לישראל אם יאבד או יגנב חשיב
פאחריותו עליו שפכתב דאם אחר שמסר הפפתח להנכרי חזר ונטלו ממנו בעל פרחו פדי
שלא יפנס ויטול פלום אסור אחר הפסח דכיון שלא הניחו ליפנס שם נפטר הנכרי שאם
יגנב לא יצטרף לשלם דמי החמץ שלא סילק וכל חמץ שנייע ממנו הפסד לישראל אם
יגנב הרי זה עובר בבל יראה ופסח עי"ש אף באמת נראה דיש לחלק
פנושאים וק"ל ומדברי הגאון דברי חיים שהביא ידידנו הגאון מנחת משה יצ"ו
פקונטרס חוקת הפסח אות ד' נראה גם פן דקאי בשטת המקור חיים עיין מה שפכתתי
בסי' ח' אות ט"ו [ד"ה אחר זמ"ר] אבל לענין דיעבד ועבר עליו הפסח פשיטא דאין
לחוש על זה ולא מפעיא בהנאה ודאי דשרי פדפשיטא ליה להגאון בית שלמה הנ"ל אלא
גם באכילה נראה דאם יש הפסד מרובה אפשר להתיר פסתמיות ומשמעות דברי שאר
פוסקים הנ"ל ועיין מה שרשמתי לקמן בסי' ח' אות כ"ג דבקבל ישראל אחריות ממש
על חמצו של נכרי בביתו של ישראל הספמת רבני האחרונים דמותר אחר הפסח בהנאה

וילדעת הגאון פתב סופר שהבאתי שם אסור בהנאה להמקבל אחריות ומותר אפילו באכילה לאחרים וכל זה בקבל אחריות ממש אבל בנדון פנה דלדעת רבנן קדישי הג"ל לא חשיב קבלת אחריות יש לומר דנחתנינן דרנא ומותר אפילו באכילה אם יש הפסד מרובה בלא לא נתיר באכילה פן נראה לומר לכאורה אף חלילה לסמוך על דברי למעשה והמענין יבחר ויקרב: והרב מעין גנים [עצי לבונה ח"ב] בנימוקיו לא"ח סי' תמ"ח [בד"ה ולפי זה] מתבאר דקאי בשיטת המקור חיים [אף שלא הזכירו] לענין לכתחלה מיקא.

וגם דעת הרב שם אריה סוף סי' י"א [בד"ה ונחזור] נראה בעליל דקאי בשיטת המקור חיים שפתב ליישב מה שיש לפקפק בקנין אגב קרקע במקירת חמץ דאגב קרקע הוא קנין דרבנן וכו' וכתב דהוי ספק ספיקא אי אגב קרקע מדאורייתא אם תמצא לומר דרבנן ספק הלכה כמאן דאמר דקנינו דרבנן מהני לשל תורה ואף דאין מוציאינן ממון על ידי ספק ספיקא ואם פן לא יוכל הנכרי להחזיקו בשלו וקאי ברשות המוכר מכל מקום פיון דמאי דאין הולכין בטר ספק ספיקא הוא רק להוציא מהמחזק וכמו שפתבו האחרונים אם פובחמץ דמוכרים גם פן החדר שהוא בתוכו אם פן אדרבא הנכרי מחזק דמונח ברשותו עי"ש ואי הנה סובר דסגי להקנות החמץ אגב קרקע שאין החמץ בתוכו אין זה מן הישוב פלל כמבואר: והנה ממה שפתבתי לעיל מדברי המקור חיים מבואר נגלה דלדעתו אם עבר עליו הפסח [בחמץ שנמכר לנכרי ולא קבל כל המעות ולא הקנה לו המקום שהחמץ מונח בו] אסור ותמיה לי על מה שראיתי בספר מנחת משה בקונטרס חקת הפסח סי' י"ח בשם הרב שערי דעה סי' ה' במי שמכר חמצו לנכרי וקבל ממנו אדרוי"ף ולא עשה שטר מכירה על פי דין תורה רק עשה נאטארשטוק בפני הערבי בלשונם וכתב להתיר בדיעבד משום דלא גרע מסיטמותא דמועיל בדיעבד.

וסיים ואף שלא הקנה לו מקום החמץ הנה דברי המקור חיים לחוש בזה לאחריות אלם ודאי אינו אלא לכתחלה שהרי בקבל עליו אחריות דעת החזק יעקב על פי הירושלמי דאינו אסור אחר הפסח וכל שפן אחריות אלם דבעלמא אינו אלא דרבנן כמו שפתבו תוס' חולין ט"ל ד"ה רישף לכן יש להקל להתיר אחר הפסח עכ"ל ומשמעות דבריו הוא דלאו סברא דנפשיה הוא דקאמר דאין להתיר בדיעבד.

אלא אליבא דהמקור חיים נמי קאמר דבדיעבד מודה דשרי אחר הפסח והוא תימה דהא מפניש במקור חיים בהיפך דגם אחר הפסח אסור גם מה שהביא ראיה מדין קבל עליו אחריות שפתב החזק יעקב דמותר וכו' הוא תמוה דהא כבר כתב המקור חיים דאין לסמוך על זה משום דמשכון גרע וכו' וצריך לעיין בגוף דברי הרב שערי דעה ואין מצוי אצלי ותמיהני על ידי הגאון המחבר יצ"ו שלא העיר בזה: ונדע דאחר זמן רב ראיתי להרב בגדי ישע סי' ב"ת אות ד דסובר דמכירת חמץ שלנו חשיב אחריות על הישראל אף לא מטעם המקור חיים דכיון דאם יאבד החמץ לא ישלם הנכרי פי אין מחשבין זה למכירה גמורה והוי כאחריות אנס וכו' אלא מטעם אחר שפדין לא ישלם הנכרי אם יגנב או יאבד לפי שמוכר לו בלי מדידה ובלי משקל ויש שאין פותבים גם קצב דמים רק עד למדידה ועד למשקל וכפי שישומו ג' אנשים ואם פן ודאי לא ישלם לו החמץ שנאבד כי מה שנאבד לא ימדד ולא ישקל ולא יושם בשומא ולכן הוי אחריותו על הישראל ולא סגי

בלא הקנאת מקום הקמץ להנכרי פדי שיהיה חמץ של נכרי בבית נכרי ואחריותו על הישראל דשרי וכו' עיין שם באנרף ולפי הטעם שפתבו הפוסקים שפתבתי למעלה לחלוק על המקור חיים דלא תשיב אתריות אלא פשיצטרף מחמת האחריות לשלם מעות מפיו ולא פשיצטרף מעותיו שפכר נתנם נראה דגם למה שחושש הגאון בגדי ישע הנ"ל אין לחוש וצ"ע: אף גם זאת אודיע פי ראיתי עתה בספר חדש חשק שלמה [שנדפס בשנת תרמ"ח פבוד התורה לפ"ק] להגאון מוהר"ר משה שלמה שביאר בסי' ב' דלפי מה שהמציא הגאון מוהרש"ז לעשות המכירה לנכרי באמצעות ערב קבלן נסתלק החשש של המקור חיים לפי שהתנאי מפורש שלא יהיה שום אחריות על הישראל: (כו) אשה אחת נתנה שאור בינו כדי לחמצו ומאותו חומץ נתנה בינו אחר לחמצו ושאלה אשה אי יכולה להשהותו בפסח עיין מגן אברהם סי' תמ"ב סק"ט בשם הרמב"ן [צ"ל הראב"ן כמו שפתבתי לקמן סי' ח' אות כ"ה ע"ש] דאף בד' וה' אסור בינו דהוי מעמיד ומרן הב"י ביו"ד סוס"י קט"ו התיר מהשלישי דלאחר שלש פעמים פלה הראשון ועיין שנייני פנסת הגדולה סי' תמ"ח מה שהתיר מטעם זה ותימה שלא זכרו להרמב"ן שחולק וגם בד' וה' אסור וכו' ומ"מ בנד"ד לכ"ע אסור להשהותו דהוי עדיין שני ומוהריט"ץ בסי' פ"א התיר בנדונו והוא נגד כל הני אשלי רב"ר ואין ספרו מצוי בידי פה כתב הרב אגורה באהלך ד' י"א ע"ד ומה שכתב שהתיר הרב שנייני פנסת הגדולה לפי הנראה הוא מה שכתב בפנסת הגדולה יו"ד סי' קט"ו סוף הגב"י דעל דברי מרן בב"י דמי שעבר והעמיד חלב בחלב חמץ של נכרי ומחלב זה העמיד בו אחר ומאחר אחר שמותר ליקח מחלב שלישי זה ולהעמיד בו חלב אחר ואוכלו דלאחר שלש פעמים פכר פלה חלב של נכרי פתב על זה בכנה"ג דמזה למד בתשובותיו לא"ח סי' ח"ץ למוכרי חלב קפוי הנקרא ייגורטי ליקח קודם פסח אותו חלב הנעשה משאור ולעשות בו חלב אחר ומאותו אחר עד פעם שלישית ומותר לאכול בפסח החלב שנקפה בו ואף דמרן לא פתב אלא דמי שעבר והעמיד דמשמע דלכתחלה אסור היינו משום דאסור לבטל לכתחלה אבל חמץ קודם פסח היתר הוא [עיין מה שרשמתי בזה בקונטרס שנה בשדי חמד ח"א ריש מערכת האלף] ויכול לעשות לכתחלה עכ"ל וכן ראיתי להרב פרי חדש בסי' תמ"ז סי"א [ד"ה שמרים] שכתב פן בשם שכנה"ג ומה שתמה שלא זכרו דברי הראב"ן הנה על השכנה"ג ודאי יש לתמוה אכן על מרן הב"י ודאי אין שום תימה דיש לחלק בין פת וחלב שלקח דקליש איסורייהו לחמץ בפסח דחמיר וכמו שאכתוב להלן בס"ד ומה שכתב על דברי הרב מוהריט"ץ דהוא נגד כל האשלי רב"ר הא גרמה לי למר שלא ראה בו בפרק דברי הרב מוהריט"ץ דהמעין בדב"ק בגופן שלקחן ישפוט בצדק דאין לדברי הרב שום סתירה מדברי האשלי רב"ר הנ"ל דשם פתב דמותר ליקח מעט חלב נקפא מהנכרי במקום שאין מצוי של ישראל להקפות בו חלב של ישראל ואמר רב בטעם ההיתר דנדאי חלב קפוי זה הוא חלב טהורה שאם לא פן לא היה נקפא ולא מקפאי אלא דיש חשש צחצוחי חלב טמא ומשום הכי אסור לאוכלו דלא ידעין כמה הוו צחצוחי החלב אבל כשולקח מעט להקפות החלב הרי נגד הפל גם פן יש נשים אלא דהאיסור משום מעמיד וכיון דהמעמיד הוא היתר שהרי נקפא והצחצוחי בטלים לכן מותר ע"ש ד"ק וא"כ אפשר דכשהמעמיד הוא דבר איסור יודה דאסור עד שלש פעמים או יותר: ובשו"ת מכתב שלמה סי' ד"ן הביא מ"ש המג"א בשם הרמב"ן דר"ת התיר להשהות הדבש שהי

רביעי או חמישי וְשֶׁהֲרַמְבַּ"ן הִתְפַּלָּא עָלָיו וְכו' וְכַתֵּב הָרַב דְּנִרְאָה דְּהֵדִין עִם ר"ת כְּדַמוּכַח מְבַרְיִיתָא דְחֻמְצָן שֶׁל כּוֹתֵימִים וְכו' שֶׁהֵבִיא הַרִ"ו וְיָמְרָן הַב"י בְּסוּף סִי' קט"ו אֲלֵא דְמִשּׁוּם חוּמְרָא דְחֻמְצָן דְּעוֹנְשׁוּ פֶּרֶת וְאִסּוּר בְּמִשְׁהוּ לֹא מְלֵאוּ לְבָבוֹ לְהַתִּיר בְּאֲכִילָה בְּפִסְחָא וְאָף לְאַחַר הַפֶּסַח לֹא הִתִּיר אֲלֵא בְּהִנָּאָה וְצ"ע עַל תְּמִיחַת הַרְמַבַּ"ן וְכו' וְשׁוּב הֵבִיא מֵה שֶׁכַּתֵּב הַשְּׂכֵנָה"ג הַגַּ"ל לְהַתִּיר בְּאֲכִילָה בְּפִסְחָא וְתַמָּה עָלָיו שֶׁלֹּא הִזְכִּיר מַחְלֻקְתָּא ר"ת וְנִרְמַבַּ"ן דְּלֵהֲרַמְבַּ"ן אִסּוּר לְהַשְׁהוּתוֹ וְלִר"ת לְאַנְכְלוֹ מִיְהֵא אִסּוּר וְאִם רְאֵיתוּ רְאֵיָה גְמוּרָה לְהַתִּיר בְּאֲכִילָה מִכָּל מְקוֹם לְמָה לֹא הִזְכִּיר דְּבַרֵי הַרְמַבַּ"ן וְהַצ"ע וְלִפִּי הָאֵמֶת דְּדָבָר זֶה לֹא נִמְצָא בְּתוֹשׁבוֹת הַרְמַבַּ"ן כְּמוֹ שֶׁכַּתְּבִיתִי לְמַעֲלָה וְהֵם בִּס' רְאָב"ן שְׂאִינוּ מְצוּי כֹּף לֹא נִפְלֵאת לֹמֵר דֵּהֲשְׂכֵנָה"ג לֹא הֵיךְ בְּיָדוֹ סֵפֶר רְאָב"ן כְּשֶׁכַּתְּבִי דְּבָר זֶה וְכֵן יֵשׁ לֹמֵר עַל הַפֶּר"ח הַגַּ"ל וְאָף שֶׁדְּבַרֵי רְאָב"ן הֵבִיאָם הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם וְיָדוּעַ דְּהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת מִזְכִּיר אֶת הַמַּג"א אֵינוֹ מִן הַתִּימָה אִם לֹא רְאָה דְּבַרֵי בְּזֵה וְנִרְאָה מִדְּבַרֵי הָרַב הַגַּ"ל דְּמִסְפִּים הוֹלֵךְ לְסִבְרַת הָרַב שְׂיִירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה דְּמוֹתָר לְאַכְוֹל בְּפִסְחָא מֵה שֶׁהַעֲמִיד אַחַר שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים שְׁהָרִי פֶּתַח דְּרְאֵיָה גְמוּרָה הִיא מֵהַבְּרִייתָא דְחֻמְצָן וְכו' וְיִקְצֵת נִרְאָה כֵּן גַּם דַּעַת הָרַב אֶגוּרָה בְּאֶהְלָה הַגַּ"ל וְכַדַּעַת הָרַב שְׂיִירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה וְפְרִי חֲדָשׁ הַגַּ"ל: אִף הָרַב שְׁבוּת יַעֲקֹב בַּח"ב סִי' י"ו נִשְׁאָל בְּחֻמְצָן יֵין שְׁנִתְחַמֵּץ עִם הָאֵם שֶׁל חוּמְצָן שְׂכָר וְאַחַר כֹּף נִתְחַמֵּץ מִזֵּה חוּמְצָן אַחַר עַד כְּמוֹ חוּמְצָן רְבִיעִי אוֹ חֲמִישִׁי אִי מוֹתֵר לְקַיְיִמוֹ בְּפִסְחָא וְהַשִּׁיב דְּלִכְאוּרָה הֵיךְ נִרְאָה דְּמוֹתָר גַּם בְּשִׁתְיָה עַל פִּי דְּבַרֵי הַבְּרִייתָא דְחֻמְצָן וְכו' וְדְבַרֵי מְרֹן הַב"י סס"ו קט"ו הַגַּ"ל וְשׁוּב כַּתֵּב דְּמֵאַחַר דִּין זֶה לֹא נִזְכָּר בְּש"ס דִּין וְכָל גְּדוּלֵי רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים לֹא הֵבִיאוּ דִין זֶה לְפִסְק הַלְכָה כִּי אִם בְּכַת וְחֻלְב שְׁלֵהֶם דְּקִלִּישׁ אִיסוּרֵיהוּ וְהַרְבֵּה הִקְלוּ בְּדְבָרִים אֵלּוּ שֶׁהוּא רַק חֲשַׁשׁ נִתְעַרֵב חֻלְב טָמֵא וְהִקְלוּ גַם בְּזֵה אֲבָל לְעִנְיַן אִיסוּר חֻמְצָן דְּחֻמְצָא חֲלִילָה לְהַקֵּל וְכַמ"ש הַרְמַבַּ"ן שֶׁהֵבִיא הַמַּג"א דְּאִסּוּר לְקַיְיִמוֹ וְכֵן עֵינְקָר אִף שֶׁבְּתוֹשׁוֹ פְּנִי"מ סִי' ק"ז הַשִּׁיג וּמִתְמִיחַה עַל הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם וְכו' אִף אִם עֲבַר וְשִׁהָה יֵשׁ לְהַתִּירוֹ בְּהִנָּאָה אַחַר הַפֶּסַח בְּצִירוֹף דְּבַרֵי קִצָּת פּוֹסְקִים דְּעַכְשָׁיו שֶׁפְּלֵם מְבַטְלִים אֵין לְהַתְּמִיר כֹּף אֵלּוּ תוֹד"ק וּמִשְׁמַע דֵּהַפְּנִי"מ מִתִּיר בְּשִׁהָיָה מִיְהֵת וְכֵן מִתְבָּאָר מִמָּה שֶׁכַּתֵּב בְּשֵׁמוֹ הָרַב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה סִי' תמ"ב אוֹת י"א אִף הָרַב זְכוּר לְאַבְרָהָם ד' פ"ט סוּף ע"א עַל מֵה שְׂצִיִּין הַבָּאָר הֵיטֵב שְׂבו"י וּפְנִי"מ סִיִּים הוּא וְז"ל דְּכַתְּבוּ חוּמְצָן יֵין וְכו' אִסּוּר לְקַיְיִמוֹ בְּפִסְחָא וְהֵבִיאוּ הִי"א ע"כ נִרְאָה דְּגַם הַפְּנִי"מ לֹא הִחְלִיט לְהַתִּיר לְקַיְיִמוֹ וְצָרִיף לְעִיִּין בְּגוּף דְּבַרֵי הַפְּנִים מְאִירוֹת וְאִינוּ מְצוּי אֲצִלֵי וְשֵׁם בּוֹל"א ד' ק' סוּף ע"א הֵבִיא מ"ש הַשְּׂכֵנָה"ג הַגַּ"ל וְכַתֵּב בְּשֵׁם הַא"ז סִי' תמ"ז דְּהֵנִיחַ דְּבָר זֶה בְּצַע"ג וְהָרַב מוֹהֲרֵשׁ"ז בְּש"ע חָלוּ סִי' תמ"ב סוּף אוֹת יו"ד כַּתֵּב יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר שְׂמִי דְּבִשׁ הָרְבִיעִי מוֹתֵר אֲפִילוּ בְּשִׁתְיָה בְּלֵא פְּדִיּוֹן לְפִי שְׂפָכָר כֹּלָה כֹּחַ שְׂמֵרֵי הַשְּׂכָר בְּשִׁלְשָׁה מִי דְּבִשׁ הָרֵאשׁוֹנִים יֵישׁ לְסַמְנֹף עַל זֶה אִם הוּא בְּעִנְיַן שְׂיֵישׁ הַפֶּסֶד מְרוּבָה אִם נֶאֱסָר אוֹתוֹ בְּשִׁתְיָה וְכַתֵּב שֵׁם בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן אוֹת ט' דְּבִשׁוֹ"ת פְּנִים מְאִירוֹת הֵבִיא רְאֵיָה לְזֵה מִדְּבַרֵי מְרֹן ב"י סס"ו קט"ו וְשֵׁם מוֹנְזָכָר גַּם כֵּן חֻמְצָן שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אֲבָל בְּחֻמְצָן לְפָנֵי הַפֶּסַח י"ל דְּאֲפָשָׁר לֹא מְקִילִינוּ כּוֹלֵי הָאִי דְּלֹא כְּהָרַב שְׂיִירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה לְפִי שְׂיֵישׁ לוֹ עֵינְקָר מִן הַתּוֹרָה וְכו' וּמִסִּיק דְּאֵין לְסַמְנֹף עַל שׁוֹ"ת הַגַּ"ל אֲלֵא בְּהַפֶּסֶד מְרוּבָה וְצִיִּין לְהַא"ז סוֹס"י תמ"ז וּבִשׁוֹ"ת שְׂבִסוֹ"ס בֵּית לְחֵם יְאֻדָּה בִּסס"י רצ"ג עי"ש וּמִתְבָּאָר דְּהַפְּנִים מְאִירוֹת מֵר קַעְסִיק לְעִנְיַן חֻמְצָן שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח וְגַם מִתְבָּאָר שֶׁהָרַב מוֹהֲרֵשׁ"ז אֵין דַּעַתוֹ נוֹחָה בְּמָה שֶׁהִתִּיר הָרַב שְׂיִירֵי כְּנֶסֶת

הגדולה הנ"ל גם הרב שמן המשקה סי' כ"ו ד' כ"ד ע"ד הביא מ"ש בשינוי פנסת הגדולה בדין הייגורט"י הנ"ל ותמה על מה שכתב מרן הב"י ללמוד פן מדברי הר"ב העיטור ועל מה שלמד מדבריו בשינוי פנסת הגדולה דלא דמו שאר איסורין לחמץ שעבר עליו הפסח וכו' והוסיף לומר דגם הייגורטי הרביעי אסור פינון שהעמדה הראשונה הנה באיסור מאן לימא לן שאין בהייגורטי מהאיסור הראשון כדי להעמיד ובכי האי גוונא אין שינוי להתיר מטעם זה וזה גורם ואחר שהאריף בזה והביא מ"ש המג"א ושו"ת פנים מאירות ושב"י הנ"ל כתב ב"ד ע"ב דאפשר להתיר מד' והלאה משום דהוי ספק במידי דרבנן דמדאורייתא כל דבר בטל ברוב ואם פן אזלינו לקולא והראב"ן דהחמיר בד' וה' אזיל לשיטתיה דסובר להחמיר בספק משהו [והעתיק דברי ראב"ן בתחלת ספרו בענין זה] אבל לדין דקי"ל פהרי"ף בפרק כל שעה גבי פלוגתא דשמואל ומר עוקבא דבמעורבת משהו אזלינו בספקו קולא הכי נמי ברביעי וחמישי מותר דאפשר דאין בו כדי להחמין מהאיסור ונדקא למאן דאמר דאין חוזר ונעור אבל למאן דאית ליה חוזר ונעור אסור דלא כדמשמע מהשינוי פנסת הגדולה אלו תנרף דב"ק ועוד האריף עי"ש: כז) כתב הרב עטרת זקנים סוף סי' תל"ד [על דברי מרן בסעיף ה' שלוחו יכול לבטל] וזה לשונו וי"א שאין השליח יכול לבטל ולכן אין להקל ועל כל פנים האשה אין לעשות שליח לבטל החמץ כי אצלה גבי הפרה מיעטה התורה שאין שלוחה כמותה משום דכתיב אישה יקימנו עכ"ל.

ויגעתי ולא מצאתי להבין דב"ק דמבואר בנדרים ושאר דוכתי בפלוגתא דרי"ו ורי"א וברמב"ם וסמ"ג וטור וש"ע יו"ד סי' רל"ד דמיעוטא דאישה יפרנו הוא לבעל שלא יפר ע"י שליח. אבל לשלא תעשה האשה שליח להפר לא ידעתי מקום דרשה זו.

וגם לא ידעתי מאי נפקא מינה בעשותה שליח הרי הבעל יכול להפר שלא בפניה כבסי' רל"ד סכ"ח וגם אין מעיקר דין זה ראיה לסתור פלל גדול שבתורה שלוחו של אדם כמותו זולת היכא דגלי קרא ומיעטה ואשה עושה שליח לקבל גטה וכן לכל דבר שליחות סוף דבר לא יכולתי להלום דברי הרב בזה וצער לי.

ובמכתב אחד ששלחתי להגאון הגדול כקש"ת מוהרי"ז שטערין בע"ס זכר יהוסף יצ"ו הודעתי צערי: וזאת תשובתו מה שתמה על העט"ז הנה החמד משה מביא גם פן אבל אשה אינה יכולה לעשות שליח לבטל ולא הזכיר מקור הדין ואמנם סיים דברי העט"ז מהפרה והנכון בעיני להגיה ולהחליף הדברים שבא מתחתון לעליון וכן צריך להיות דשלוחו יכול לבטל כי גבי הפרה מיעטה התורה שאין שלוחו כמותו מדכתיב אישה יקימנו [והיינו רק היכי דמעטיה קרא להדיא עי"ש בתוס' ב"מ צ"ו סוע"א ובט"ז סק"ו] וי"א שאין השליח יכול לבטל ובכך אין להקל ועל כל פנים האשה אין לעשות שליח לבטל החמץ [והיינו משום דאשה אינה יכולה להפקיר שלא מדעתו וכמ"ש הט"ז ומגיהים בלתי מלומדים לא הבינו פונתו ונתחכמו להפוך הלשון והעמידו מלמעלה למטה שהוא לנתינת טעם כי אצלה גבי הפרה וכו'] ומפל מקום אם נרצה לפרש בלא הגהה יש לכוון לדברי רבו הבית חדש סוף סי' תל"ד שהשיג על הב"י דלמה לא נימא דבקיטול יש לו כל דין הפקר וכו' ובגדר לא מהני ע"י שליח עי"ש ואולי מטעם נדר מפל שפן דאשה

אינה יכולה לעשות שלים לבטל זולת הבעל דקיום ובקטול הנדרים ע"י הבעל והכי נמי
בקיטול וק"ו מנדר שהבעל אינו יכול לעשות שלים.

ואולי כתבו בשיגרא דלישנא בדרה בדחיותא לדמות לנדר ממש ואכמ"ל פי מה שכתבתי
נכון בעיני שפחלף בסידור עכ"ד הגאון יצ"ו: ואנכי הדל הדרה השני לא יכולתי להולמו
ולא הבנתי תוכן פונתו.

והדרה הראשון אשר לפי דעתו הוא הנכון לי הדל במחכתה"ר מלבד מה שדחוק לומר
שנפל ט"ס פנה שהוא רחוק המציאות קשה ביותר דאם פונת העט"ז הוא דאשה לא
תעשה שלים לבטל שלא מדעת בעלה וכמ"ש הט"ז דאינה יכולה להפקיר שלא מדעתו
אם פן מאי ארייא שלא תעשה שלים הרי היא עצמה לא תוכל לבטל שלא מדעת בעלה.

וגם משמעות דבריו דקאמר סתמא דאשה לא תעשה שלים מורה דבין אשת איש בין
פנויה קאמר דלא תעשה שלים ולפי מה שפירש בכונתו הא אין זה אלא באשת איש ולא
בפנויה כמובן.

ולכן לדעתי עדיין דברי העט"ז צ"ע ולמודעי אני צריך פי מצאתי בשונה הלכות ח"א ד'
נ' ע"ד שהחליט דדברים אלו לא יצאו מפה קדשו של העט"ז אלא אינה תלמיד טועה
כתבו והם דברי תימה וכו' עי"ש גם בס' פסא אליהו [אשר השגתי אותו בשאלה] ראיתי
בסי' תל"ד שכתב על דברי העט"ז ונ"ל והם דברים שלא בהשגחה אחר המח"ר דמה
שמיעטה תורה היינו דאין הבעל יכול לעשות שלים לבטל נדרי אשתו אבל היא האשה
מעולם לא נתמעטה משליחות ואדרבא עושה שלים לקבל גטת וקידושיה וכדכתבתי
במקום אחר עכ"ל ועיין מחזיק ברכה סי' תל"ד אות ז בשם מור וקציעא דאשתו של
אדם בלא רשות עדיפא משליח ברשות ובאות ח' בשם הרמ"ע דאשתו ובניו שאוכלים
משלו יש להם רשות לבטל ומשוו נמי שלים: והנהגו הגדול הגאון המפורסם מוהר"ר
שלמה הכהן מוילנא יצ"ו כתב אלי ונ"ל ומה שתמה כת"ר נ"י על העט"ז יפה תמה דמה
ענין הפרה לענין בקטול דכיון דלכל הדברים יכולה אשה לעשות שלים כמו איש מהיכא
תימי דלענין בקטול לא וגם הפרה עושה הבעל ואין זה מצד הסרון האשה רק דגזרת
הפתוב הוא בהפרה ובשאלה בבעלים ועיין תוס' ב"מ צ"ו ד"ה שלים ובלאו הכי נראה
דאישותמיט מיניה דברי מוהרי"ל בליקוטיו [הובא בקיצור באלהו רבה סי' תל"ד] שכתב
להדיא דגם אשה יכולה לעשות שלים לבקטול שכתב שם דהבודק לאלמנה היא תבטל
בעצמה וכו' ואם אינה יכולה פלל לבטל בעצמה יבטל הבודק בשבילה וכו' אף ידוע
דהעט"ז הנה רב מובהק וגדול וכו' אמרתי לעשות סניגרון לדבריו והוא דבעיקר דין
בקטול ע"י שלים כתב מרן הב"י בסוף סי' תל"ד דאף דהפקר מטעם נדר ונדר אי אפשר
ע"י שלים מפל מקום בקטול אינו ענין לנדר עי"ש ולא ביאר למה אינו ענין לנדר וגם
מהיכן פשיטא ליה דנדר אינו ע"י שלים ולכאורה נראה דסובר דמשום הכי נדר אינו
ע"י שלים משום דאין שלים לדבר עבירה דהנזיר פאלו בנה במה והתוס' בב"מ ד' יו"ד
ד"ה דאמר כתבו דבטל השליחות וכו' כתב בהגהת יד אברהם בסי' רל"ד [ולפלא בעיני
דברי הגו"ב מהדורא קמא יו"ד סי' ס"ז שכתב דלא מצא מפניש אם חל שבועה ע"י
שלים ואף לא ראה דברי מרן הב"י הנ"ל וכן בהגהות י"א לא הביא דברי הב"י רק כתב
פן מסבא וצ"ע] ועל פי זה שפיר אמר בבקטול חמץ דאינו עבירה ואדרבא מקנים מ"ע

מְהַי ע"י שְׁלִיחַ אֶף שִׁיגְרַת לְשׁוֹן מֶרֶן הַב"י לֹא מִשְׁמַע שְׁפִינּוֹן לְזֶה: וְעוֹד דָּאֵם פֶּן הֶפְקֵר נְמִי דְאִינוּ עֲבִירָה תִּיהֵי ע"י שְׁלִיחַ.

אָבֵל בְּאַמַּת לוֹלֵא דְבָרֵי מֶרֶן הַב"י הִנֵּה מְקוֹם לוֹמֵר דְּמִשׁוּם הֵכִי לֹא מְהַי שְׁלִיחַ בְּנִדָּר וּשְׁבוּעָה וְהֶפְקֵר מִשׁוּם דְּהוּי מְיָלִי וְלֹא מִמִּסְרֵי לְשִׁלִּיחַ וְנִדְעַת מוֹהַרִימ"ט ח"א ס' קכ"ו דְּאִפִּילוּ שְׁלִיחַ רֵאשׁוֹן לֹא מְהַי בִּיהַי מְיָלִי וְכֵן מִשְׁמַע לְהִדְיָא בְּדָבָרֵי הַגֵּר"א בַּח"מ ס' קכ"ה סְקִי"ו וּמָה שְׁתַּמָּה עַל זֶה בְּנוֹדָע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִנָּא יו"ד ס'קמ"ז מְרַש"י גִּטִין כ"ט [וְכֵן בְּדָף ס"ו ע"ב] דְּמִשְׁמַע לְהִדְיָא דְדוֹקָא לְשִׁלִּיחַ שְׁנֵי בַמַּח"כ לֹא עֵינָן בְּרַש"י גִּטִין ד' ע"א ע"ב ד"ה דְּאָמַר מְיָלִי דְשָׁם מִשְׁמַע לְהִפּוּף דְעַל דְּבָרִים לֹא אֶמְרִינָן הַל' שַׁש"א פְּמוֹתוֹ וְאֶמְנָם ל"ק עַל רַש"י הַג"ל דְּפָשׁוּט דְזֶה תִּלְיָא אִם מוֹדָה ר"י בְּאֹמַר אֶמְרוּ וְכַמ"ש בְּעֵינֵינּוּתִין בְּהַגְהוֹת לַב"ב בְּתוֹף הַגְהוֹת שֶׁל מֶרְאָה כִּהֵן וְאִם זְכִינוּ לְדִין דְלַעֲנֵן בִּיטוּל גַּם פֶּן דְּהוּי שְׁלִיחוֹת עַל מְיָלִי תִּלְיָא בְּפִלּוּגְתָּא הַג"ל אִי מְהַי שְׁלִיחוֹת עַל מְיָלִי בְּשְׁלִיחַ רֵאשׁוֹן וְאֶמְנָם דְּהַשְׁלִיחַ יַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ שְׁלִיחַ שְׁנֵי בְּנוֹדָי אִינוּ יְכוֹל דְזֶהוּ עֵיקַר דִּין דְּמְיָלִי לֹא מִמִּסְרֵי לְשִׁלִּיחַ וְעַפִּי"ז הַדִּין עִם הַעַט"ז וְלֹא מִטַּעְמָיָה אֶף מִטַּעַם פִּינּוֹן דְּהִיא בְּעַצְמָה הִיא שְׁלִיחַ מִבְּעֵלָה דְּמִסְתַּמָּא נִיחָא לִיהַי דְּתַבְדּוּק וְתַבְטֵל אָבֵל שְׁלִיחַ בְּנוֹדָי אִינְהַי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת מִשׁוּם מְיָלִי וְאִין סְתִירָה לְפִי זֶה מוֹהַרִי"ל דְּהוּא מְיָרִי בְּאַלְמָנָה וְשִׁפִּיר פְּתַב יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אָבֵל בְּאִשָּׁה שְׁיֵשׁ לָהּ בַּעַל יֵשׁ לוֹמֵר דְּמוֹדָה מוֹהַרִי"ל אֶף מָה שְׁפַתְב רְאָיָה מִהַפְרָה אִינוּ מוּבָן פֶּנ"ל וְאוּלַי דְּכִינּוֹן דְּמִשׁוּם דְּהַחֲמֵץ שֶׁל הַבַּעַל וּמִבְטֵלָת עַל דְּעַתָּה לֹא מְהַי עַל יְדֵי שְׁלִיחַ כְּמוֹ בְּנִדָּרֵי עֵינּוּי נֶפֶשׁ וּבִינוּ לְבִינָה דְאִינוּ יְכוֹל הַבַּעַל לְקַיֵּם נִדְרָה ע"י שְׁלִיחַ דְּכַתִּיב אִשָּׁה יְקִימְנוּ אֶלְמָא דְגִזְרַת הַכְּתוּב הוּא דְנִדָּר שְׁנוּגָע לְהַבַּעַל אִינוּ יְכוֹל לַעֲשׂוֹת הַבַּעַל שְׁלִיחַ לְהַקְמָה וְלִמַּד מִזֶּה דְּהִיא נְמִי אִינְהַי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ עַל הַנִּדָּר בְּדָבָר שְׁשִׁיף לְבַעֲלָהּ.

וְאֶמְנָם זֶה דְּנוֹחַק וְאֶמְנָם טַעַם שְׁפַתְבּוֹ אֶנְחֵנוּ מִצַּד מְיָלִי נֶרְאָה לִי נְכוּן עַכ"ד הַפְּהֵן הַגְדוֹל עֵלְיוֹן לְמַעְלָה יצ"ו: וְכִבְר פְּתַבְתִּי ע"ד הַגְּאוֹן מוֹהַרִיז"ש יצ"ו דְּאִין דְּעַתִּי נוֹחָה לְפָרֵשׁ בְּכּוֹנַת הַעַט"ז דְּאִשָּׁת אִישׁ לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ שְׁלֹא מִדְּעַת בְּעֵלָה דְּסַתְמָא קְאָמַר וּמִשְׁמַע אִשָּׁה פְּנוּיָה נְמִי לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ עַל שְׁלָהּ.

וּמָה שְׁפַתְב בְּטַעַם דְּנִדָּר אִינוּ ע"י שְׁלִיחַ מִשׁוּם דְּאִין שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבִירָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק דְּהִיא דְּכָל הַנּוֹדָר כְּאִילוּ בְּנָה בְּמָה מִשְׁמַע דְּהוּא מְדַרְבְּנָן וְאִינוּ פָּשׁוּט לוֹמֵר בְּדַרְבְּנָן אִין שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבִירָה עֵינּוֹן מָה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת קצ"ג [בְּשִׁדְי חֲמַד ח"א] וְעוֹד דְּמִסְתַּמִּיּוֹת דְּבָרֵי מֶרֶן נֶרְאָה דְּאִין מְצִיאוֹת לְקַבְּלַת נִדָּר עַל יְדֵי שְׁלִיחַ כָּלֵל אִי טַעְמָא מִשׁוּם שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבִירָה הָא אִיכָּא נִדְרִים הַפְּנוֹתִירִים פְּגוֹן נוֹדָר בְּעַת צָרָה וְכִיּוֹצֵא וְעֵינּוֹן שׁו"ת שֶׁם אֶרְיָה חִי"ד ס' מ"א וְק"ל וּמָה שְׁפַתְב דְּבַטֵּל הַשְׁלִיחוֹת כְּמוֹ שְׁפַתְבו הַתּוֹס' בַּב"מ וְכו' עִמּוֹ הַסְּלִיחָה רַבָּה דְאִינוּ פָּשׁוּט לוֹמֵר פֶּן וְכַמָּה דְּיוֹת נִשְׁתַּפְּכוּ וְכַמָּה קוֹלְמוֹסִים נִשְׁתַּפְּרוּ בְּעֵינּוֹן זֶה אִי הֵי תִרִי שְׁנוּיִי שְׁבַתּוֹס' הַג"ל פְּלַגְן בְּהַדְּיָהוּ וְכִבְר נִתְעַצְמוּ בְּזֶה בְּשׁו"ת נוֹדָע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא קְמָא אַה"ע ס' ע"ה וְע"ו וּבְטֵל אוֹרוֹת בְּשׁו"ת אַה"ע ס' א' וְהַזְּכִיר שֶׁם שׁו"ת מוֹהַרִימ"ט ס' קי"ו וּמְוָצֵל מֵאַשׁ ס' ל"ד וּבְשׁו"ת רַעַק"א ס' קכ"ט ד' קכ"ו ע"א [וְעֵינּוֹן מָה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת קצ"ט בְּשִׁדְי חֲמַד ח"א]: וּמָה שְׁתַּמָּה ע"ד הַנּו"ב יו"ד ס' ס"ז עֵינּוֹן בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעְרַכַת

השי"ן אות מ"א מה שרשמתי בזה ושם הבאתי בשם הגאון מוהרח"ך ראפאפורט בס' מים חיים חיו"ד סי' נ"א שהשיג על הנודע ביהודה מדברי מרן הב"י.

ומה שכתב על דברי רבינו מוהרימ"ט בדין הקדש ע"י שליח עיין מה שרשמתי בקונטרסי הפללים במערכת ה"ה אות צ"ג [בשדי חמד ח"א] בס"ד. אחר זמן ראיתי בשו"רי ברכה למרן חיד"א שכתב שדברי העט"ז תמוהים ושכבר תפסו עליו בזה.

ובאמת תמה אני על עצמי איך לא ראיתי אז את דבריו ואת דברי הרב זכור לאברהם ודברי מנחם שדברו בזה באותו פרק באותו מקום בס' תל"ד וכבר הובא שם בדב"ק דברי הרבנים פסא אליהו ושיו"רי ברכה ושונה הלכות ונעלם ממני ומעיני העדה הגאונים עליונים למעלה יצ"ו: וכתב לי הגאון מרדכי אליהו ראבינוויץ אבד"ק וואשילקאווא יצ"ו על מה שכתב הגאון רש"ך הג"ל בענין מקילי לא מימסרן לשליח גם אנכי העירותי כבר באריכות והזכרתי מזה בקצרה בספרי נר למאור סוף סי' כ' ודחיתי שם בקצרה סברא זו דמילי לא מימסרי לשליח דלא אמרינן זה לענין ביטול עכ"ד והרה"ג מוהר"י נו"יס מספינקא יצ"ו כתב לי לעיין בשו"ת מוהר"ם שיק חלק א"ח סי' קצ"ד שפירש דברי העטרת זקנים הג"ל בטוב טעם ואין שו"ת הג"ל מצוי אצלי: שוב זכיתי בספר התורה הג"ל ולפי שאינו מצוי נכון להעתיק תנ"ך דב"ק והוא זה הקדים הפלוגתא אם שליח יכול לבטל ושכ"ס סי' תל"ד מוכח דאשה שבטלה בלי רשות בעלה מהני ואין הטעם משום דזכין לאדם שלא בפניו דאם כן אפילו אחד נמי ומאי שנא אשתו דנקט אלא הטעם דאשתו מסתמא הוי כאילו מינה אותה אפטרופוס והר"ן בפ"ק דכסחים בשם הר"ב העיטור כתב דכ"ס לבטל ע"י שליח מדאצטריף קרא למעט גבי הפרה דאין שליחות מכלל דבעלמא יש שליחות וקשה לכאורה דאדרבא מהתם מוכח דאין שליחות והוא דמוהרי"ט בס"י קכ"ז כתב דאין אדם יכול לעשות שליח להקדיש דבר והרב נודע ביהודה בתניינא יו"ד סי' קמ"ז כתב דנעלם ממנו סוגיא ערוכה דאיצטריף למעט גבי הפרה מאישה יקימנו מכלל דבעלמא אפילו במילי יש שליחות ואין זו קושיא דמוהרי"ט סובר דמהתם ילפינן לכל התורה דנדאי לולא גילתה תורה בהפרה דאין שליחות הנה אמינא דאפילו במילי יש שליחות והשתא דגלי קרא דבהפרה אין שליחות וכיון דבכל התורה יש שליחות אמאי נימא דכאן הוא גזרת הכתוב לומר דאין שליחות אדרבא מסתבר לומר דבהפרה היינו טעמא דאין שליחות משום דמילי הוא ולא מימסרי לשליח וילפינן מהתם לכל התורה דבמילי אי אפשר למשוי שליח ויש רמז מזה בתשובת אדמו"ר בחתם סופר סי' שכ"א וכיון שכן דמהפרה ילפינן דבמילי לא מצי למיעבד שליח אם כן אדרבא אית למילף דאין יכול לעשות שליח לבטל והכי יליף הר"ב העיטור מהתם דכ"ס לבטל על ידי שליח: וכתב לינישב קושיא זו על פי דברי הפרמ"ג בס' תל"ד הואיל ובדפבורו דביטל מתעביד מעשה חשיב כמעשה פמו מימר ובניאר דבריו דאף דגם בהקדש בדפבורו מתעביד מעשה הנה השטיה מקובצת בבכא מציעא ד' מ"ג כתב דפגול אף בדפבורו מתעביד מעשה הואיל ואיתא במחשבה לא מיקרי בדפבורו מתעביד מעשה ואם כן בהקדש דאיתא במחשבה כדאמרינן בשבועות ד' כ"ו דכתיב כל נדיב לב עולות לא חשיב מעשה אכל ביטל סובר הר"ב העיטור דבעינן דוקא שיאמר בפה כדכתב הב"ח בסוף סי' תל"ד דסובר דביטל אינו במחשבה דעל מחשבה אין מברכין וליתא בשליחות וכיון דסובר דבעינן דבור איכא למימר דחשיב כמעשה כאילו ממנה שליח לעשות מעשה

ובזה מתנייב גם קושיא הראשונה דאיכא למימר דהרב העיטור סובר דהפירה מועיל אפילו במחשבה וכיון דמהני בלב לא תשיב מעשה אלא מילי ואפילו הכי איצטריף למעוטי משליחות ומתם ילפינו דלמילי אי אפשר למינשוני שלים ומדאצטריף התם קרא מוכח דבעלמא היכא דעדיף מניה פגון היכא דבדבורו מתעביד מעשה דאינו מועיל במחשבה שפיר מהני ואם פן בביטול דלא מהני במחשבה ובכי דיבור לדעת הרב העיטור שפיר יליף מהפירה דמועיל שליחות אמנם פל זה אם השליח עושה ומבטל בעצמו אבל אם השליח רוצה לעשות שלים אחר שוב מיקרי מילי ולא מהני שליחות: ובזה ביאר פונת העטרת זקנים דמעיקרא פתב דאינו יכול לעשות שלים ודלא כהר"ב העיטור ושוב פתב ועל פל פנים אשה אינה יכולה לעשות שלים וכו' רוצה לומר אף אי נימא דנסמך על הר"ב העיטור דחשיב לביטול כמעשה וכסברת הפרמ"ג מפל מקום אשה רוצה לומר אשה בבית בעלה ובנכסי בעלה אינה יכולה לעשות שלים דהא עצמה נחשבת רק כשליח ואם פן אם לא תבטל בעצמה אלא תעשה שלים הניא היא רק כשליח למילי וזה ממנועט מהפירה והיינו מטעם הנ"ל שהיא חשובה רק כאילו נעשית שלים למילי ולמילי ילפינו מהפירה דאין שלים אלו תנורף דב"ק ועם שהדברים עמוקים וקשה להחליט שהרב עטרת זקנים נתפונן לכל זה בקצירת האומר ועל מי סמך ויבינהו בכל זאת העתקתי תנורף דב"ק להשיביע נפש שוקקה הצמאים לפילפולא דאורייתא דחדי בה קודשא בריה הוא.

והנה זה שקרי ועוד פלפל הגאון הנ"ל באותה תשובה ובסי' קצ"ה בדברי מרן הב"י אם ביטול משום הפקר ושמה שהפקר אינו מועיל על ידי שלים הוא מדין נדר וכו' עי"ש דב"ק: גם ראיתי בספר חדש ספר זכרון לידידי הרה"ג אבד"ק ראזישטאש יצ"ו בהלכות פסח ד' י"ד ע"ב שכתב בשם תשובת מוהר"י אסאד אשה יכולה לעשות שלים לבטל חמץ בעלה אף דהיא בעצמה היא רק שלים ומילי לא מימסרי לשליח שיוכל לעשות שלים אחר מפל מקום פיון דבדיבור עביד מעשה להוציא מרשותו לא הוי מילי כמו בתמורה ועוד נראה דאשתו כגופו ועדיפא משליח ויכולה לעשות שלים: כח) מי שמת בערב פסח אחר תצות או בתוך הפסח והניח חמץ שלא ביטלו ולא מקרו אם חייבים היורשים לבערו עיין מה שרשמתי לקמן סי' ח' אות ל"ב: כט) מבר חמצו לנכרי אגב קרקע שהשכיר חנותו לנכרי והקנה לו דברים חמוצים שלו ופרט אחר כך מחיר פל אחד ומאחד מהמינים שפרט לו הנה לו עוד במקום אחר אצל נכרי שהניח שם קודם הפסח ושכח ממנו ולא הנה בלבו למוכרם לו והוא ביטל פל החמץ שלו בערב פסח פדינו ונזכר בחול המועד ושאל אם חייב לבערו השיב הגאון בשו"ת רמ"ץ סי' ל' דאינו חייב לבערו דיש לדון מלשון השטר דמכירה גמורה היא גם להחמץ שהנה לו במקום אחר פיון שלא פתב שמכר החמצים שפחנות רק פתב שמכר לו אגב קרקע דברים החמוצים שלו וכל החמצים שלו בכלל ולא בעינו ציבורים ואף שלא הנה בדעת המוכר חמץ זה בשעת מכירה מפל מקום אם היו באים לפנינו המוכר והלוקח לדון לא הנה מועיל טענת המוכר שלא היו בלבו דברים בלב אינם דברים וקנה הנכרי הפל וזה פשוט וברור וכתב עוד שפל הענין בנדון זה הוא מדרבנן ומטין להקל דמלבד דכבר ביטל פדינו ומן התורה אינו עובר רק מדרבנן חייב בביעור ועוד פיון דהחמץ הנה בבית נכרי הרי לדעת הגאונים והרמב"ן והרשב"א אינו עובר בכל יראה ובתשובת שאגת אריה סי' פ"ג ביאר דבריהם דכשהוציאו מביתו והפקידו בידי נכרי קודם זמן איסורו לא חל עליו מצות

השפּתָה רק מְדַבְּרֵנוּ חַיִּיב לְבַעַר וּכְבֵר הַסְפִימוּ הַפְּרִי חֲדָשׁ וְשֹׁאֲגַת אַרְיָה דְגַם בְּלֹא קִבֵּל עָלָיו הַנְּכָרִי אַחֲרֵי הַדִּין כֵּן וְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּדִין קִנְיָן חֲצָר לְנִכְרִי וּמְסִיק דְּמַעֲיָקְרָא דְּדִינָא הַנְּכָרִי קִנְיָן הַחֲמִץ וְלִיְתֵר שֹׁאֲת יָכוֹל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי לְגִלוֹת הַדְּבָר לְהַנְּכָרִי וְשֹׁהוּא יַחְזִיק הַחֲמִץ כְּשֵׁלוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה כְּדָבָר תְּמוּהָ לְפָנֵי הַהֲמוֹן עִם מַה שֶּׁאִין הַיִּשְׂרָאֵל מְבַעְרוּ וְגַם יֵשׁ הֵיְתֵר בְּרוּחָא לְעֵנֵן לְהַבָּא פִּי מַה שֶּׁפְּתַב הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִינָא סִי"ג דְּאִפִּילוּ בְּתוֹךְ הַפְּסַח אִם מְכַר לְנִכְרִי שׁוֹב אֵינוֹ עוֹבֵר וְאִם אַחֲרִים מְלַמְּדִים לְהַנְּכָרִי לְקַנּוֹת הַחֲמִץ שֶׁפִּיר דְּמִי דְּבַעַל הַחֲמִץ אֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלוּם אֵלּוּ תוֹד"ק וְהִנֵּה מַה שֶּׁפְּתַב דְּכִינּוֹן דְּבִיטוּל כָּל חֲמִצּוֹ אֵינוֹ חַיִּיב לְבַעַר אֲלֵא מְדַבְּרֵנוּ עֵינּוּ מַה שֶּׁרְשָׁמְתִי לְעֵיל אוֹת ו' אִי מְהִי בִּיטוּל שֶׁלְנוּ דְּדַעְתּוֹ עָלָיו לְחִזּוֹר וְלִזְכּוֹת בּוֹ וְשֵׁם הַבְּאֵתִי שׁו"ת הָרַב רמ"ץ סִי"כ"ד דְּמְסַפֵּים לְדַעַת הָרַב מִשֹּׁאֲת בְּנִימִין דְּלֹא מְהִי בִּיטוּל זֶה וְהוּא לְכֹאֲרָה הִיפָּךְ מִמַּה שֶּׁפְּתַב בְּסִי' ל' וַיֵּשׁ לִיְיָשֵׁב וְשֵׁם בְּסִי' ל"א הִבִּיא מַה שֶּׁהִשְׁיִגּוּ רַב אֶחָד בְּעֵנֵנוּ זֶה וְחִזּוֹר הָרַב הַמְּחַבֵּר לְהַעֲמִיד דְּבָרָיו הָרֵאשׁוֹנִים עֵי"ש"ב: וּבְשׁו"ת שֵׁם אַרְיָה סִי' ט' [ד"ה שׁוֹב בָּא] בְּאֶחָד שֶׁמְכַר חֲמִצּוֹ עַל יְדֵי שְׁלוּחֵי הָעִיר כְּפִי הָרַב וְכַתֵּב בְּכַח וְהַרְשָׁאָה שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לְמַפְּרֵן כָּל הַחֲמִץ שֶׁבְּרִשׁוֹתָו וְאַחֲרַי כְּפִי פְּרִט שֶׁמוֹכֵר יי"ש כְּפִי וְכִפִּי שֶׁעוֹמֵד בְּמַקּוֹם פְּלוֹנִי וּבְמַקּוֹם פְּלוֹנִי וְגַם שֶׁפִּיר"ט שֶׁעוֹמֵד בְּמַקּוֹם פְּלוֹנִי וְשִׁכַח שֶׁהִיָּה לוֹ בְּמַקּוֹם אַחֲרֵי אֲצֵל נִכְרִי [עֵי"ש גוּף הַמַּעֲשֶׂה] שֶׁפִּיר"ט שֶׁשֶּׂה הֵינן וְלֹא פְּרִט אוֹתוֹ וּבְפְּסַח עָלָה סֶפֶק בְּלִבּוֹ אִם מְכַר שֶׁפִּיר"ט הַנֶּ"ל וְכו' וּבְהַשְׁטֵר מְכִירָה הַפּוֹלֵל שְׁנוֹתָיִם לְהַנְּכָרִי שֵׁם כּוֹתְבִים וּמוֹכְרִים לוֹ כָּל מַה שֶּׁנִּמְצָא אַף שֶׁאֵינוֹ מְזוֹכָר בְּהַרְשִׁימָה כְּתַב הָרַב דָּאִם נוֹדַע בְּפְּסַח שְׁלֹא נִכְתַּב הַשֶּׁפִּיר"ט הַנֶּ"ל וְדֹאִי צְרִיף לְבַעַר דְּעַל מַה שֶּׁנִּזְכָּר בְּהַשְׁטֵר מְכִירָה שֶׁמוֹכְרִים לוֹ כָּל הַנִּמְצָא אַף שֶׁאֵינוֹ מְפֹרָשׁ בְּהַרְשִׁימָה קִשָּׁה לְסַמּוֹךְ דְּהִנֵּי מוֹכֵר דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְסוּיָם עֵינּוּ בְּחוּ"מ סִי' ר"ט ס"ב וּבְסִי"ע שֵׁם וּבְסִי' רמ"א ס"ד שֵׁם הִבִּיא שֵׁשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים שֶׁבֵּין בְּמִכְרָא בֵּין בְּמִתְּנָה יָכוֹל לְהַקְנֹת דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְסוּיָם אִף דְּעָה הָרֵאשׁוֹנָה כְּתַב בְּסִי"ג נִרְאֶה שֶׁפּוֹסֵק כֵּן וְכִמוֹ שֶׁפְּתַב בְּסִי' ר"ט לְכֵן אִם נוֹדַע בְּפְּסַח חַיִּיב לְבַעַר עכ"ל [ועֵי"ש לְעֵנֵן אִם לֹא נוֹדַע עַד אַחֲרֵי הַפְּסַח וְהַבְּאֵתִיו בְּסִי' ח' אוֹת ל"ד] וְלִפִּי הַנִּרְאֶה אֵינוֹ סוֹתֵר לְמַה שֶּׁכְּתַב הָרַב רמ"ץ הַנֶּ"ל דְּשֵׁם שֶׁמְכַר לוֹ כָּל חֲמִץ שֶׁלוֹ לְכֵן גַּם הַחֲמִץ שֶׁהִיָּה בְּמַקּוֹם אַחֲרֵי נִכְלָל בְּהַמְכִירָה כִּינּוֹן שְׁלֹא אָמַר לוֹ כָּל חֲמִץ שֶׁבְּחִנּוּתִי אֲבָל הִכָּא אָמַר לוֹ כָּל חֲמִץ שֶׁבְּרִשׁוֹתִי וְהָרִי שֶׁפִּיר"ט הִנֵּה לֹא הִיָּה בְּרִשׁוֹתוֹ וְאִף שֵׁשׁ לֹא מְרַבֵּן דְּחֲשִׁיב שֶׁפִּיר רִשׁוֹתוֹ כִּינּוֹן שֶׁכָּל נִפְקֵד מוֹשְׁאֵיל מְקוֹם לְהַמְפָּקִיד כְּמוֹ שֶׁכְּתַב הָרֵא"ש עַל דְּבָרֵי הַגְּאוֹנִים בְּהִיא דְּסוּף סִי' ת"מ מְכַל מְקוֹם בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁאוֹמֵר לְחִבְרֹו שֶׁמוֹכֵר לוֹ כָּל מַה שֵׁשׁ לוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ וְנִמְצָא שֵׁשׁ לוֹ פְּקִדוֹן בְּיַד אַחֲרֵי נִרְאֶה דִּיכּוֹל לֹא מְכַר אֶת אֲשֶׁר אֵינוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ וְיִמָּה גַם דְּפָרְט לוֹ אַחֲרַי כְּפִי חֲמִץ שֶׁבְּמַקּוֹם פְּלוֹנִי וְשֶׁבְּמַקּוֹם פְּלוֹנִי וְדֹאִי דִּישׁ לֹא מְכַר אֵין בְּכָלֵל אֲלֵא מַה שֶׁבְּפָרְט הַחֲמִץ שֶׁבְּמַקּוֹם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מוֹכֵר וְלֹא הַחֲמִץ שֶׁבְּמַקּוֹם אַחֲרֵי וְאִם כֵּן אֵין צַד הֵיְתֵר אֲלֵא מִחֲמַת שֶׁכְּתוּב בְּהַשְׁטֵר כִּיָּה שֶׁמוֹכְרִים הַכֵּל וְעַל זֶה קִשָּׁה לְסַמּוֹךְ דְּהִנֵּי דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְסוּיָם וְכו' וְיָמַר אָמַר חֲדָא וּמֵאמ"ח וְלֹא פְּלִיגִי.

[וּבְסִי' ח' הַנֶּ"ל כְּתַבְתִּי בְּעֵנֵן דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְסוּיָם עֵי"ש]: אֲלֵא דְּבָרֵי הָרַב שֵׁם אַרְיָה יֵשׁ לְפַקְפֵק לְע"ד דְּמוֹכַח מְדַבְּרָיו דָּאִם בְּאֵמַת הִיָּה דַעַת מְרַן לְפָסוּק כְּהִישׁ חוֹלְקִים שֶׁבְּסִי' רמ"א דְּבֵין בְּמִכְרָא בֵּין בְּמִתְּנָה יָכוֹל לְהַקְנֹת דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְסוּיָם לֹא הִיָּה מְחַיִּיבוּ לְבַעַר בְּנִזְכָּר בְּפְּסַח וְכֵן בְּדִין כִּינּוֹן שֶׁלְפִי הָאֵמַת זֶה הָאִישׁ כְּבָר אָמַר בְּפִה מְלֵא שֶׁמְפָקִירוּ הַפְּקָר

גמור כמו שכתב שם בש"א בסמוך [נכתב דאף דבהפקיר חמצו גם פן אסור אחר הפסח היינו דוקא פשהחמץ ברשותו ובביתו ולא פשהיה ברשות אחר וכו' עי"ש] אם פן לאחר הביטול הזה אין פאן אלא חיוב ביעור מדרבנן ואם היתה נפסקת ההלכה בש"ע פמאן דאמר דיכול להקנות דבר שאינו מסויים ודאי דיש לסמוך על זה שלא להצריח לבער אלא דמאחר דמוכח מדברי מרן דסובר דהעיקר הוא פסבא קמייא לכן קשה לסמוך להקל באיסור חמץ על סמך דיש חולקים פן נראה פונתו ויש לתמוה דאם נאמר דנדון זה דומה להמתלונקת שבסי' רמ"א הנ"ל הרי אם פן יש לפסוק להקל דמה שכתב הרב שם אריה דדעה הראשונה פתב בסתם נראה שפוסק פן במחכ"ת אשתמיט מיניה מה שכתבו הפוסקים ובפרטות בדין זה פתב הרב עבודת הגרשוני סי' קי"ד דכשכותב מרן בשולחן ערוך יש אומרים ויש אומרים דעתו לפסוק פסברת הויש אומרים וכמו שרשמתי בקונטרס בכללי הפוסקים סי' י"ג אות ט"ו ואף שיש סוברים דבכל פי האי גוונא אין הכרע בדעת מרן מכל מקום אין לייחס אליו שדעתו פסבא קמייא וכיון דאין הכרע והוא ענין דרבנן כנז"ל למה לא נסמוך להקל כדעת הסוברים דיכול להקנות דבר שאינו מסויים ובפרט לדעת הרב טורי זקב הובא בבאר היטב שהכריח דנקיטינו פהיש חולקים ועיין להרב מוהריק"ש בספר ערוך לחם סי' ר"ט וז"ל אבל האומר לחבריו וכו' אמר לו כל המטלטלין שבבית זה או בתיבה זו או בשק אני מוכר לה בכה וכה וקנו מידו אף שלא הודיע פרט המטלטלין קנה שהרי מינם ידוע שהם מטלטלין ועיין בלשון דדוקא פשיש ספק במין אם תבן או זקב וז"פ וכו' עכ"ל, ולפי דבריו בנדון זה אין פאן לתא דמוכר דבר שאינו מסויים כלל גם מה שנראה מדבריו דהדין שבסי' ר"ט עם הדין שבסי' רמ"א הם ענין אחר ולפי דבריו היש חולקים שבסי' רמ"א חולקים גם בדין דסי' ר"ט ס"ב אין נראה פן מדברי הסמ"ע סי' רמ"א ס"ק י"ג שכתב ומ"ש שם אינו דומה לזה דהתם בס"ב פאומר כל אשר בבית זה אני מוכר לה דאינו מכור היינו טעמא משום דגם מינו אינו ידוע דיכול להיות דאין שם אלא תבן עכ"ל הרי מבואר דהיה דסי' רמ"א ודסי' ר"ט לא ראי זה כראי זה גם הרב בית שלמה תוף סי' ע"ו פתב בזה הלשון ועי"ש בח"מ סי' רמ"א ס"ד ובדבר שאינו מסויים כמו בסי' ר"ט פנלי עלמא מודו ע"כ נראה דכונתו לומר דגם החולקים בסי' רמ"א מודו בהיה דסי' ר"ט: ועוד יש לפקפק לפי מה שכתב הרב פתחי תשובה בריש סי' ר"ט בשם שו"ת באר"י דנראה ברור דדוקא פשאומר שמוכר בסוף כף וכף אמרינו דלא סמכא דעת הקונה דשא אינושנה כפי הסוף שקצב אבל פשאומר שמוכר לו כפי הסוף שישומו שלשה כמו שנהוג במכירת חמץ בזה לא שייך לא סמכא דעתיה דנדאי לא ישומוהו יותר משיווי ויהביא ראיות לזה ע"כ וכדבריו ראיתי שכתב הרב תפארת יוסף סי' י"ט [בד"ה אולם] וכתב שם פראש הסי' דאף דהמקור חיים בסי' תמ"א [סק"ט סוד"ה וגם] פתב דצריח לפרט בהשטר כל מין ומין שאם לא פן הוי פמוכר דבר שאינו מסויים דלא קנה כמ"ש בסי' ר"ט לא פתב פן אלא על לכתחלה אבל בדיעבד נגד שינצל מלאו דבל נראה נראה דמועיל המכירה וכו' ועוד פתב שם דמאי דלא מהני בדבר שאינו מסויים היינו טעמא משום דכיון דהקונה לא סמכא דעתיה גם המוכר לא גמר ומקנה ובמכירת חמץ פשפוטב שאף מה שימצא אחר כף שלא נכתב בהרשימה יהיה מכור לנכרי הא חזינו שגמר ומקני שפכונה פותב פן שירא שאם נשפח ממנו ומבקש לינצל מאיסור בל נראה אם פן בודאי גמר להקנות בכל

אופן עיין תוספות קידושין י"ח ד"ה אקנוני ועוד האריף וכתב עוד דנראה ברור דגם הרב מקור חיים שכתב דצריף לפרט הפין היינו דנקא פשידוע להישאל מיני החמץ שיש לו וכמו שכתב להדיא בסמ"ע בסי' ר"ט דמשום שהאחד יודע והשני אינו יודע לא גמר ומקני מה שאין פן בנדון זה דשניהם לא ידעו ולכן לא פרט המוכר הפין רק כתב בהשטר מכירה שגם הוא בכלל המכירה פשימץא וישלם כפי שישומו בנדאי גמר ומקני [ויש להרגיש שתפס במןשלם סברת הסמ"ע ולא הזכיר דברי הש"ך שם בסק"ב דנראה דאינו מסכים לחילוק הסמ"ע ואולי משמע ליה מדקדוק לשון הש"ך שכתב ואין אנו צריכים לחילוק הסמ"ע שלא בא לחלוק עליו בחילוקו אלא דאין לנו צורך בו אלא דממה שכתב הרב פתחי תשובה שם שדעת הרב חזת יאיר גם כן דלא כהסמ"ע משמע דחולקים בדין ואין מצוי אצלי ס' חזת יאיר] ועוד האריף דכיון דהחמץ שלא פרט לו הנה גם הוא ברשות הנכרי קנה מטעם חצר ושקיל וטרי בזה עיש"ב ועם פי לא נתברר לי מתוך דבריו אם נשאל והשיב בתוך הפסח ושמה לא כתב להקל מטעמים הנ"ל אלא לענין אם עבר הפסח ואינו ענין למה שכתב הרב שם אריה דחייב לבער דמנירי בפסח מפל מקום נראה דמטעמים אלו יש להתיר גם בפסח אחר שכתב בטל חמצו פדינו ואינו חייב לבער אלא מדרבנן דהא מר הוא דאמר דהרב מקור חיים לא הצריף לפרט אלא לכתחלה אבל לא בדיעבד וכשנזכר בתוך הפסח הרי הוא דיעבד ומהני לינצל מאיסור בל יראה וגם שאר הטעמים שכתב יש בהם כדאי להתיר בפסח שלא להצריכו ביעור וגם מה שכתב הרב רמ"ץ שם דכל הענין הוא מדרבנן דמלבד מה שבטל וכו' ועוד דלדעת הגאונים וכו' שייך גם בנדון השם אריה ולענין אם הוא אחר הפסח בסי' ח' אות ל"ד הנ"ל הבאתי מה שכתב הרב בית שלמה בענין זה דנראה דדעת כמה גדולים החתם סופר ומר רבו והנודע ביהודה ובית דינו דלא חיישינו כלל במכירת חמץ משום דבר שאינו מסויים דסברי דכיון שמוכר רק מיני חמץ חשיב דבר מסויים וסומכים על זה לכתחלה בעיקר מכירת חמץ ונראה דלדידהו ודאי כל שכן בדיעבד ונזכר בתוך הפסח ועוד הובא שם צד היתר בדבר שאינו מסויים לפי שהנכרי מוחזק ולא שייך בזה דין אסמכתא וגם דיש סוכרים דאין דין אסמכתא לנכרי ועוד הנזכר שם צד היתר באם נכתב בהשטר לשון אודיתא מודה אני הבא על החתום וכו' עיש"ב ומפל הנז"ל נראה דיש צד גדול להתיר בנזכר בתוך הפסח שלא לחייבו לבער פן נראה להלכה אבל לא למעשה חלילה: ל) דבר שמן הדין אין צריף ביעור רק שאסור להשהותו משום חשש תקלה שיבא לאוכלו אפשר לתקן זה על ידי שיפקיד אותו ביד נכרי ואז ליכא למיחש דילמא אתי למיכל מניה פן מתבאר ממה שכתבו הרבנים ערוף השולחן סי' תס"ז סוף אות י"ב ושערי תשובה שם אות י"ט ואות למ"ד ובשו"ת תפארת יוסף סוף סי' כ"ב ופרי מגדים באשל אברהם סוף סי' תמ"ג נכתב שם ולרווחא יקבל הנכרי אחריות עי"ש ומפל מקום ודאי דלכתחלה אין לסמוך על זה וכן דקדק בפרמ"ג שם שכתב בדין חמץ גוקשה שאם שכח למוכרו יש תקנה שיפקידהו ביד וכו' עי"ש ונראה דבדחטים וקמח דלא חזו לאכילה בעינייהו אלא אחר טחינה ואפיה [עיין לעיל באות ט"ו] אולי בשעת הדחק יוכל לסמוך אפקדון ביד נכרי וראיתי בספר מנחת משה הנדפס מחדש לאחד מגאונים דורנו יצ"ו בסי' ט"ו אות ו' שהביא בשם שו"ת דברי חיים סי' כ"א בפי ששכח למכור חטים וסובין שנתלתו היטב ונתפחו ונזכר בחול המועד והחטים היו עומדין ברחיים של נכרי והורה המורה להשליכם

לִים וְכֵן נַעֲשֶׂה וְכַתֵּב דִּינָה הוֹרָה וְכו' וְאִין לֹא מְרַחֵם הוּוּ גְנוּקְשָׁה וְכו' וְעוֹד דְּגַם גְנוּקְשָׁה חֲזִיב לְבַעַר וְאִין לֹא מְרַחֵם דְּבִבִית הַנְּכָרִי לֹא שְׁיִיךְ דִּילְמָא אֲתִי לְמִיכַל דָּאִם כֵּן לְמָה שׁוֹרְפִין הַגְנוּקְשָׁה יִתְנוּהוּ בְּבִית אוֹ בְּחֶצֶר עַכ"ל מִתְבָּאָר דַּעֲתוֹ דְּגַם אִי נִימָא דְסוֹבִין הוּוּ גְנוּקְשָׁה לֹא מְהַיֵּי מַה שְׁהֵם בְּבִית הַנְּכָרִי לְהַצִּילוֹ מִחֲשֵׁשׁ תַּקְלָה וְסַפֵּר דְּבָרֵי חֲזִיִּים אִין מְצוּי אֲצִלִּי לְרֵאוּת אִם רָאָה דְּבָרֵי הַפְּרַמ"ג וְחוֹלַק עָלָיו פִּי לְפִי דְּבָרֵי הַפְּרַמ"ג הַנְּ"ל נִרְאָה דָּאִם נִינִיחַ דְּסוֹבִין הוּוּ גְנוּקְשָׁה לֹא הִיָּה צָרִיךְ לְבַעַרְם וְאִית לֵהוּ תַּקְנֵתָא עַל יְדֵי פְקֻדוֹן בְּיַד נְכָרִי וּבְקַבְלַת אַחֲרִיּוֹת כְּנֻ"ל וְמַה שְׁהַכְרִיחַ הֶרֶב דְּב"ח מְדַהֲצָרִיכוּ לְבַעַר הַגְנוּקְשָׁה נִרְאָה דָּאִין מִזֵּה הֶכְרַח דְּוַדַּאי לְכַתְחֵלָה אִין לְסַמְוֵה עַל זֶה וְצָרִיךְ לְמַוְכָרוֹ אוֹ לְבַעַרוֹ קוֹדֵם פְּסַח אֲבָל בְּנִזְכָּר בְּפִסְחָא וְהוּא חֲמִיץ גְנוּקְשָׁה נִרְאָה דְּשִׁפִּיר דְּמִי לְסַמְוֵה אֲתַקְנֵתָא דֵּהַפְּרַמ"ג אֲלֵא דְבִסוֹבִין אִינוּ פְּשוּט דְּחֹשֵׁב גְנוּקְשָׁה וְכִמוֹ שְׁפַתְהָ הֶרֶב דְּבָרֵי חֲזִיִּים וְעֵינֵין בְּמַה שְׁפַתְתִּי בְּזֵה לְעִיל אוֹת כ"ג אֲבָל בְּחֲמִיץ גְנוּקְשָׁה מִמֶּשׁ וּבְפֶרֶט כְּשֶׁבְטַל חֲמִצּוֹ [דְּבַהֲכִי מִיִּירֵי בְּד"ח] הַנְּ"ל וְשִׁהִיָּה מְוַפְקֵד בְּיַד נְכָרִי קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ נִרְאָה דָּאִין זְקוּק לְבַעַרוֹ וְעֵינֵין בְּשׁו"ת הֶרֶב רַמ"ץ ס' לְמ"ד שְׁהַבֵּאתִי בְּאוֹת כ"ט וְק"ל: לֹא) טַעְמוֹ וְלֹא מִמֶּשׁוֹ אִם עוֹבֵר עָלָיו בְּבַל יִרְאָה הִנֵּה הֶרֶב חֶק יַעֲקֹב בְּרִישׁ ס' תַּמ"ב בְּשֵׁם הֶרֶב עוֹלַת שְׁבַת פְּתַח דְּעוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה וְנִחְלַק עָלָיו וּמְסִיק דְּאִפִּילוּ הַסּוֹבְרִים טַעַם פְּעִיקָר דְּאוֹרֵיִתָא לְעַנְיָן אֲכִילָה מוֹדִים דָּאִינוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה רַק אֲסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ מְדַרְבְּנָן וְאִם נִזְכָּר בְּפִסְחָא טַעוֹן בְּיַעוּר וְאִם עֵבֶר הַפְּסַח מְוַתֵּר בְּהַנְּאָה וּמִשׁוּם חוּמְרָא אֲסוּר בְּאֲכִילָה וְהֶרֶב מְקוּר חֲזִיִּים בְּסַק"א הֵבִיא דְּבָרֵי הַח"י דָּאִינוּ עוֹבֵר וְכַתֵּב וְכֵן מְסַתְפֵּר וּבִש"ע הֶרֶב מוֹהַרֶש"ז שֵׁם אוֹת ז' כְּתַב דְּמַעֲיָקָר הַדִּין מְוַתֵּר בְּהַנְּאָה וּבְהַפְסֵד מְרוֹבָה גַּם בְּאֲכִילָה אֲלֵא דְטוֹב לְהַחְמִיר בְּהַנְּאָה גַּם כֵּן אִם אִין הַפ"מ עִי"ש וְהֶרֶב מְגוֹן הָאֵלֶף שֵׁם אוֹת א' [בְּד"ה וְדַע דְּגַם] כְּתַב דְּמֵאִי דְּפִשְׁיֵטָא לֵהוּ לְהַאֲחֻרוּנִים דְּבִטְעַם פְּעִיקָר עוֹבֵר עַל בַּל יִרְאָה לֹא כֵן אֲנִכִי עֲמָדִי וְכו' עִי"ש וְהֶרֶב חֲתַם סוֹפֵר ס' ח"ק [בְּד"ה וּמְכוּוֹן] כְּתַב דְּכִמוֹ שְׁטַעַם פְּעִיקָר לְשִׁתְיָה כֵּן לְעַנְיָן שְׁהִיָּה דְלֹא כַּמ"ש בַּח"י רַס"י תַּמ"ב לְהַתִּיר בְּשִׁתְיָה [צ"ל בְּשִׁהִיָּה] מַה שְּׂאִין בְּתַעֲרוּבָתוֹ מִמִּשׁוֹת הַחֲמִיץ רַק טַעְמוֹ וּמְכַל שְׂכּוֹן גְּעוּל הַפְּלִי וְכִבֵּר דְּחָה כָּל רְאִיוֹתָיו בְּסַפֵּר חֲמֵד מְשֵׁה גַם מְסַתְיַמַּת לְשׁוֹן הַטּוֹר לֹא מְשַׁמַּע כַּח"י וְכַתֵּב דְּהֶרֶב הַשׁוֹאֵל נִתְלָה בְּדְבָרֵי הַטּוֹר בְּמַה שְׁפַתְתִּי בְּשִׁפְרָא שְׁעוֹשִׂים בְּאֲשַׁכְּנֵוּ וְכו' וְלֹא צָדֵק בְּזֵה דְהָא הַטּוֹר שֵׁם מִיִּירֵי לְעַנְיָן אֲכִילָה וְכו' וְסִיִּים אֲבָל מְכַל מְקוּם בַּר מִן דִּין פְּכָר הַסְּפִימוֹ הַאֲחֻרוּנִים בְּלְבוּשׁ וּפְרִי חֲדָשׁ וְחֲמֵד מְשֵׁה הַנְּ"ל לְאִיסוּר עַכ"ל וְהֶרֶב בֵּית שְׁלֵמָה ס' פ"ז ד' ג"ן ע"ד כְּתַב וְז"ל וְאִף שֶׁח"י כְּתַב דָּאִף בְּטַעַם גְּמוּר כָּל שְׁהוּא רַק טַעְמוֹ וְלֹא מִמֶּשׁוֹ יֵשׁ לְצַדֵּד דָּאִינוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה פְּכָר חֲלָקוֹ עָלָיו הַאֲחֻרוּנִים הַבָּאִים אַחֲרָיו וְגַם לְהַח"י עַל כָּל פְּנִים אֲסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ וּבְעֵבֶר וְשִׁהִיָּה אִין לְהַתִּירוֹ רַק בְּהַנְּאָה וְלֹא בְּאֲכִילָה כְּמוֹ שְׁפַתְתִּי הַאֲחֻרוּנִים עַכ"ל [כְּפַעַת לֹא יַדְעַתִּי מִי הֵם הַאֲחֻרוּנִים הַבָּאִים אַחֲרָיו שְׁחֲלָקוֹ עָלָיו חוּץ מִהַחֲמ"מ שְׁהַבֵּיא הַחַת"ס] וְעֵינֵין לְהֶרֶב פְּרִי מְגִדִּים בְּאֲשַׁל אַכְרֵהֶם וְהֶרֶב מִחֲצִית הַשְּׁקָל שֵׁם הֶעֱתִיק דְּבָרֵי הֶרֶב חֶק יַעֲקֹב וְהֶרֶב רַמ"ץ ס' ל"ב אוֹת ד' כְּתַב וְעוֹד יֵשׁ צַד הֵיטֵר לְפִי מַה שְׁפַתְתִּי הַח"י דְּבִטְעַמוֹ וְלֹא מִמֶּשׁוֹ אִינוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה וּמְוַתֵּר לְאַחַר הַפְּסַח וְכֵן כְּתַב הַמְּנַחֵת כִּהֵן וְכו' וְאִף שֶׁח"י הֶחְמִיר לְעַנְיָן אֲכִילָה הוּא רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא וּבְנִדּוֹן דִּינֵן דָּאִיכָא כָּל הַגֵּי צְדָדִים אִין לְהַחְמִיר כָּלָל עַכ"ל וְלֹא הֵבִיא שׁוּם חוֹלַק כִּיעִי"ש הָא לְמַדְתָּ דְּדָבָר זֶה בְּמַחְלֻקַּת שְׁנוּי וְאִין הֶכְרַע לְאֲסוּר וּבּוֹדַאי דְּבַעֲבַר בְּפִסְחָא אֲפִשְׁר לְסַמְוֵה לְהַתִּיר בְּהַנְּאָה וּבְהַפְסֵד מְרוֹבָה גַּם בְּאֲכִילָה: וְנוֹתֵן טַעַם לְפָגַם בְּפִסְחָא אִם מְוַתֵּר לְהַשְׁהוֹתוֹ

לאחר הפסח לדעת הסוברים דנותן טעם לפגם בפסח אסור עיין מה שרשמתי בסי' א' אות י"ו:לב) אם עבר ומכר החמץ לנכרי בתוך הפסח אי מהני שלא יעבור בבל יראה ממכירה ואילך עיין לקמן סי' ח' אות ח' שפתיבתי בשם הרבנים נודע ביהודה בתניינא סי' ס"ג ופרי מגדים סוף סי' תמ"ג דמהני וכן כתב הרב גאון דשא סי' ט"ל [ד"ה ומה"ט] שרוב האחרונים סברי כהפרמ"ג וכן נראה דנקטי הרבנים בשו"ת מים חיים ראפאפורט סי' ד' [עי"ש בטעם השני] ושו"ת רמ"ץ סי' ל' שהבאתיו בסי' זה אות כ"ט ואין פן דעת הרב חתם סופר שכתב בסי' ק"י [ד"ה נמצא] במי שצוה בפסח לנכרי שימכור חמצו לנכרי פלוני ומכרו לא הועיל אפילו מכאן ולהבא פי חמץ אסור בהנאה ואין מכירה תופסת בו נהרי הוא ברשות הישראל אפילו אם החמץ במצולות ים ולא הועיל פלום במכירתו אפילו מכאן ולהבא וכו' עי"ש ובסי' קי"ב וצריף לעיין בגוף דברי הרבנים שער אפרים ונד אליהו שהביא דבריהם הרב עיקרי הד"ט בסי' י"ז אות ד' שאוסרים חמץ שנמכר אחר חצות אחר ששאל לחכם והורה לו לאסור כיעי"ש מאיזה טעם הוא אם הוא משום דסוברים דמכירה בזמן האיסור לא מהני מידי והוי כלא נמכר כלל ועבר בפסח בבל יראה וקנסינו ליה או משום דסברי דאף דמהני מכאן ולהבא מפל מקום פבר עבר בעשה דתשביתו קודם המכירה וסברי דגם משום עשה דתשביתו קנסינו ליה [עיין מה שרשמתי לעיל אות יו"ד] או דסברי דגם בערב פסח עובר בבל יראה [כדעת הסוברים פן שרשמתי שם]: ובשו"ת שאילת שלום במהדורא תניינא סי' נ"א בסוף ד"ה ק מכתבו כתב וז"ל אם פונתו למכרו או ליתנו לנכרי ולהוציאו מרשותו לרשות הנכרי הנה אף פי לכתחלה גם כן לא יפה עשה דהוא מחוייב לבערו משום עשה דתשביתו בכל זאת בדיעבד אם פן עשה יש כן עשה טובה להצילו שלא יעבור בפסח בבל יראה דכיון שפא לרשות הנכרי זכה בו הנכרי מן ההפקר והוי תו חמץ של נכרי ולא של ישראל כמבואר בנודע ביהודה תניינא סי' ס"ג ובספרו צל"ח בריש פסחים אלא שאם עשה פן מה זה שפוטב דבחול המועד ציוה להשמש לילה עם הנכרי להשליף החמץ להטווא דאם פבר זכה בו הנכרי אין מהצנרף עוד להשביתו ומה שעבר בערב פסח על עשה דתשביתו פבר עבר והוא מענות וכו' אבל בפסח פבר החמץ הוא של נכרי ואין מצוה עליו להשביתו ואף גם הוא מותר אחר הפסח פינון שלא עבר עליו בבל יראה וגם דבחמץ של נכרי לא שייף למקנס כמבואר בנודע ביהודה שם עכ"ל ולפי הנראה לא ראה כן שיטת הרב חתם סופר שאינו סובר פן כנו"ל אף באמת דברי תורה עשירים במקום אחר ושם בסי' ר"ל הביא סברת הנודע ביהודה דכשזכה הנכרי בפסח אין מקום עוד לקנוס וכתב ועם פי החתם סופר בתשובותיו לא כן דעתו אין דבריו מוכרחים והראיה שהביא מחופר בור ברשות הרבים לא דמיא פעוקלא לדנא משום דשם אף שהחזיק בו נכרי מפל מקום מחוייבין להחופר על שגורם מכשול בחפירתו מה שאין פן בגדון דידן פינון שזכה בו נכרי אם פן בשל נכרי אין לקנוס פינון שהוא מותר ורשאי גם המוכר ללוקחו בחזרה כמו אחר ודברי הנודע ביהודה נכונים עכ"ד: לג) חמין שאינו שלו אלא שהוא חייב באחריותו אי מהני ליה ביטול דעת הרב שאגת אריה סי' ע"ז דכיון דגוף החמץ אינו שלו אלא של נכרי אף שאחריות על הישראל אינו יכול לבטלו ובכמה תשובות מרבני אחרונים נמשכו כן אחר סברתו וכן תפס במושלם הגאון מוהרש"ך מוילנא יצ"ו בהגהותיו למסכת פסחים בדפוס ראם הנד"מ עי"ש בריש ההגהות ועיין

בְּשׁוֹת רַעַק"א סִי כ"ג [בד"ה ונ"ל] וּבד' י"ח ע"ג [בד"ה הַיִּצְאָ] וּלְהִרְבּ מְקוֹר חַיִּים
בְּסִי חֲת"ם סק"ט [ד"ה נגם יש] וּבְהִקְדָּמָתוֹ לְסִי תל"א [בד"ה וְעַתָּה נִבְאָר] וּמְקָרֹב
נִדְפֵס סֵפֶר בֵּית מֵאִיר לֵא"ח וְרֵאִיתִי שֵׁם בְּסִי תל"א ס"א [בד"ה וְאִף] שֶׁפֶתַב עַל דְּבָרֵי
הֶרֶב שְׁאֵגַת אֲרִיָּה דָּאִין דְּבָרָיו מְוַכְרָחִים וּמְסַתְּמִיּוֹת דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים לֹא מִשְׁמַע כְּדְבָרָיו וְכו'
וְרֵאִיָּתוֹ יֵשׁ לְדַחֲוֹת וְכו' וּמְסִיק בְּצ"ע וְהֶרֶב עֲנֹג יוֹם טוֹב סִי כ"ד ד' כ"ט ע"א [ד"ה
וּבְמִש"כ] הָאֲרִיָּה מֵאֵד בְּדְבָרֵי הֶרֶב שְׁאֵגַת אֲרִיָּה וְדַעְתּוֹ נוֹטָה לְהִלְכָה דְּלֹא פִּהֶרֶב שְׁאֵגַת
אֲרִיָּה עו"ש וְהֶרֶב בֵּית שְׁלֵמָה סִי ס"ב ד' מ' ע"ד פֶּתַב דְּגַם הֶרֶב פִּנִּי יְהוֹשֻׁעַ סוֹבֵר פִּהֶרֶב
שְׁאֵגַת אֲרִיָּה וְנִרְאָה שֶׁפֶן הִיא סְבָרְתוֹ עִי"ש גַּם הֶרֶב פְּרִי מְגִדִים בְּאֶשֶׁל אֲבָרְהָם סִי אִמ"ת
סק"ד פֶּתַב דְּהֶרֶב פִּנִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּסִי ה' וְהֶרֶב שְׁאֵגַת אֲרִיָּה סְבָרֵי דְּלֹא מְהַנִּי בִּיטוּל לְחֻמֵּץ
שֶׁל נִכְרֵי שְׁהֶאֱחָרִיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל וְסִיִּים הוּא דְּגַם לְמַנְכְּרוֹ בְּלֹא רְשׁוֹת הַנִּכְרֵי אִי אֶפְשָׁר
כִּינּוֹן שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ וְכֵן פֶּתַב הֶרֶב מְעִין גָּנִים [עֲצֵי לְבוֹנָה ח"ב] בְּנִימוּקָיו לֵא"ח סִי תמ"ח
עִי"ש בְּדָף מ"ח ע"ד [ד"ה וּלְפִי זֶה] וְעִינּוֹ לְהֶרֶב חֲתָם סוֹפֵר בְּסוֹף סִי קי"ח בְּחֻמֵּץ שְׁמֻכְרוֹ
לְנִכְרֵי וְהֶאֱחָרִיּוֹת עַל הַנִּכְרֵי רַק שְׁהִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ רְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְחַזֵּר בּוֹ שֶׁפֶתַב אִינוֹ מוֹעִיל
לוֹ בִּיטוּל כִּינּוֹן שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ לְהַפְקִירוֹ שְׁהִרֵי שֶׁל הַבְּעָלִים הַקּוֹנִים הוּא וְאִין לוֹ בּוֹ רַק אֲחִיזָה
בְּעֵלְמָא וְאִין בְּזֵה פְּדִי לְהַפְקִירוֹ וְעִינּוֹ לְהֶרֶב מְקוֹר חַיִּים סִי תל"א הַנְּ"ל לְעֲנִן חֻמֵּץ שִׁישׁ
לוֹ בּוֹ רַק טוֹבַת הַנְּאָה אִם יָכוֹל לְבַטְלוֹ לְמֵאִי דְּנִקְיִטִינּוֹ טוֹבַת הַנְּאָה אִינְהָ מְמוֹן וְהֶרֶב עֲמוּדֵי
אוֹר סִימֵן י"ח הִבִּיא דְּבָרֵי הֶרֶב מְקוֹר חַיִּים סִי ת"מ סק"א דְּחֻמֵּץ שֶׁל נִכְרֵי שֶׁקֶבֶל עָלָיו
אֲחָרִיּוֹת יָכוֹל לְבַטֵּל דְּכִינּוֹן שֶׁהוּא זְקוּק לְבַעַר הֵלֵא הוּא אָבוּד מִבְּעָלָיו וּמְפָל אָדָם וְיָכוֹל
לְזַכּוֹת בּוֹ בְּמִפְּל שֶׁפֶן שֶׁיָּכוֹל לְבַטְלוֹ וְכֹתֵב עָלָיו דִּישׁ סְתִירָה לְסְבָרְתוֹ מִהִירוֹשְׁלָמִי בְּפָרֶק
שְׁלִישִׁי דְּפִסְחִים הִלְכָה ג' יֵשׁ אָדָם מְפָקִיר דְּבָר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ בְּתַמִּיָּה עִי"ש וּבְשׁוֹת אֲמָרֵי
בִּינָה לְהַגָּאוֹן מוֹהֲר"ם אוֹיְעֶרְבֵאָה אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם בְּדִינֵי פִּסַּח סִי ב' [בד"ה וְהִנֵּה] הָאֲרִיָּה
לְהַכְרִיחַ דְּבִיטוּל מְהַנִּי אִף לְחֻמֵּץ שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ לְפִי מֵה שֶׁפֶתַבּוֹ הַקְּדָמוֹנִים דָּאִינוֹ עוֹבֵר בְּבֵל
יִרְאָה אֶלֶּא שֶׁשְׁמַחֲזִיק הַחֻמֵּץ כְּשֶׁלּוֹ וְלָכֵן כְּשֶׁבִטְלוֹ שְׁמַגְלָה דַּעְתּוֹ שְׁאִינוֹ מַחֲזִיקוֹ כְּשֶׁלּוֹ אִינוֹ
עוֹבֵר וְאִם כֵּן גַּם כְּשֶׁהַחֻמֵּץ אִינוֹ שְׁלוֹ רַק שֶׁקֶיֶבֶל עָלָיו אֲחָרִיּוֹת מְהַנִּי עִיש"ב: גַּם הַגָּאוֹן
מוֹהֲר"ם שִׁיק בְּסִי קצ"ח הִבִּיא מֵה שֶׁפֶתַבּוֹ הַגָּאוֹן שְׁאֵגַת אֲרִיָּה דְּלַרְש"י דְּסוֹבֵר דְּתַשְׁבִּיתוֹ
הִינּוֹ בִּיטוּל וְתַשְׁבִּיתוֹ קֵאִי גַּם עַל חֻמֵּץ שֶׁל נִכְרֵי שֶׁקֶיֶבֶל עָלָיו אֲחָרִיּוֹת כְּדֹכְתַב בְּשְׁאֵגַת
אֲרִיָּה סִי ע"ח אִם כֵּן מְהַנִּי בִּיטוּל אִף לְשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת דְּבִיטוּל מִטְעַם הַפְּקָר לֹא מְהַנִּי
דָּאִין אָדָם מְפָקִיר דְּבָר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ וְכֹתֵב עַל דְּבָרָיו דָּאִין כָּאֵן מַחְלֻקַת דְּבִקֻּבֶל עָלָיו
אֲחָרִיּוֹת גַּם הַתּוֹסְפוֹת מוֹדֵי דָּאִף בְּלֹא הַפְּקָר מְהַנִּי בִּיטוּל וְכו' וְהִבִּיא הַרְאִיּוֹת שֶׁבְּשְׁאֵגַת
אֲרִיָּה וְדַחָאֵם אַחַת לְאַחַת וּבְסוֹף הַתְּשׁוּבָה רְצָה לְהִבִּיא קִצָּת רֵאִיָּה דְּמְהַנִּי בִּיטוּל לְפִי מֵה
שְׁאֲמָרוֹ בְּמַכִּילְתָּא שֶׁהִבִּיא וְהַרְמַב"ן וְהַר"ן וְלֹא יִרְאָה לָהּ אֶלֶּא בְּטַל בְּלִבָּהּ וּפְיָרֵשׁ הַרְמַב"ן
עַל דְּרָף שִׁיטַת רַש"י וְאִם כֵּן קִשָּׁה מְנָא לָן בְּסוֹנְגִינּוֹן לְלַמּוֹד מְלָךְ דְּבִשְׁל עֲכוּמ"ז אִינוֹ עוֹבֵר
דִּילְמָא בְּשֵׁל עֲכוּמ"ז נְמִי עוֹבֵר רַק אֲדַרְבָּה בָּא הַפְּתוּב לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל אֶבֶל בְּשֵׁל
עֲכוּמ"ז לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל אֶלֶּא שִׁישׁ לְדַחֲוֹת וְסִיִּים וְעַל כָּל פָּנִים מְסַבְּרָא כֵּן הוּא: (לד) יִשְׂרָאֵל
שְׁמוֹכֵר חֲבִיּוֹת יי"ש וְשֶׁכֶר לְנִכְרֵי וְהֶאֱחָרִיּוֹת עַל הַנִּכְרֵי וְזוּקָף עָלָיו הַדְּמִים בְּמַלְוָה אֶלֶּא
שִׁישׁ רְשׁוֹת בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל לְחַזֵּר וּלְיַקַּח מִמֶּנּוּ בְּכָל שְׁעָה וּבְשִׁינּוֹי הַזְּמַן יוֹקְרָא וְזוּלָא פְּשׁוּט
דְּעוֹבֵר בְּזֵה בְּבֵל יִרְאָה וְכו' דְּכִלְלָא דְּחֻמֵּץ דָּאִף עַל גַּב דְּשִׁלְהָ אִי אַתָּה רוֹאָה אֶבֶל אַתָּה
רוֹאָה שֶׁל אַחֲרִים הֵאִי שִׁלְהָ לֹא דוֹקָא שִׁלְהָ מִמֶּשׁ אֶלֶּא כָּל שְׁמֻצוֹי לוֹ שׁוּם אֲחִיזַת יַד מִיְקָרֵי

שְׁלוֹ וּמִטַּעַם זֶה דָּבָר הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן עוֹבֵר אֶף דְּבַעֲלָמָא לָאוּ כְּמִמּוֹן דְּמִי וְכֵן פְּקִדוֹן נְכָרִי
בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי וְלַחַד שִׁיטָה אֶפְיָלוּ אַחֲרֵי וְכֵן בְּחֻלָּה עוֹבֵר
מִטַּעַם הוֹאִיל וְאִי בְּעֵי מִיְתָשִׁיל אֶף דְּמִי יִימַר דְּמִזְדַּקִּי לִיהַ תְּלִתָּא וְקַל וְחֹמֶר הֵכָא שְׂיִישׁ
בְּיָדוֹ לְחִזּוֹר בּוֹ וְדָאִי עוֹבֵר וְלָכֵן קוֹדֵם פִּסַּח צָרִיף לְבַטֵּל הַקְּנָנִי מִהַנְּכָרִי לְגַמְרִי וְיִחְזוֹר
וְיִמְשׁוֹף עַל דְּעַת לְקַנּוֹת קִנְיָן גָּמוֹר מְבַלִּי שְׂיִוְכְלוּ בְּעָלִים לְחִזּוֹר בּוֹ פְּלַל אֵלּוּ תְּנַרְף דְּבָרִי
הֶרֶב חֲתָם סוֹפֵר בְּסִימָן יק"ח: לה) יֵשׁ לְחַקּוֹר חֲמִץ שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתָפִים יִשְׂרָאֵל וְהוּא בְּיַד
אֶחָד מִהַשְׁוֹתָפִים וְאִין אַחֲרֵי וְחֻלָּה חֲבִירוֹ עָלָיו אִם עוֹבְרִים בְּבַל יִרְאֶה וּבַל יִמְצָא פִּינּוֹן
דְּשִׁלְתָּהּ הוּא בְּשְׁוֹתָפוֹת דִּילְמָא פִּינּוֹן דְּאִינוּ מִיְחֻד לְכָל אֶחָד מֵהֶם אִינֵם עוֹבְרִים דְּהָא כְּתִיב
לֹא יִרְאֶה לָהּ וּבַעֲשֵׂה דְהַשְׁבֵּתָהּ יֵשׁ לֹאמַר דְּגַם שֶׁל שְׁוֹתָפִים בְּכָלֵל מִדְּכַתִּיב תִּשְׁבִּיתוּ אֲבָל
בְּלָאוּ אֶף דְּכַתִּיב לֹא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם לְשׁוֹן רַבִּים הֶרִיבּוּי הוּא לְהַבְתִּים וְלֹא לְשֹׂאֵר דְּלֹא
כְּתִיב שֹׂאֵר לֹא תִשְׁאִירוּ כְּמוֹ בְּתִשְׁבִּיתוֹ וְנִרְאֶה דָּאִם יֵשׁ שְׂעִעוֹר פְּזִית לְכָל אֶחָד עוֹבְרִים
פִּינּוֹן דְּכָל אֶחָד עוֹבֵר עַל חֻלְקוֹ שְׂיִישׁ לוֹ שְׂעִעוֹר פְּזִית וְאִינוּ עוֹבֵר עַל חֻלְקוֹ חֲבִירוֹ שְׁנֹאֲמַר
אִיף יַעֲבֹר עַל חֲמִץ שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְכו' אֲבָל אִם אִין פְּזִית לְכָל אֶחָד אִינוּ עוֹבֵר שׁוּם אֶחָד
מִהַשְׁוֹתָפִים כֵּן פְּתַב מְרַן מוֹהֲרִיט"א בַּס' קַהֲלַת יַעֲקֹב בַּסִּי לַק"ט מִדָּף ד"ן ע"ג וְהִלְאָה
[מִדְּפוּס חֲדָשׁ] וְהִבִּיא דְּעַת הֶרֶב טוֹרִי זָהָב בְּסוֹף סִי תמ"ה דְּהַשְׁוֹתָפִים חֲזִיבִים מִמֶּשׁ כְּמוֹ
אֲדָם אֶחָד לְכָל מִיָּלִי וּמֵה שְׁפֵתָהּ הֶרֶב חֻק יַעֲקֹב דְּנִלְמַד זֶה מִדְּכַתִּיב תִּשְׁבִּיתוּ וְשִׁקִּיל וְטָרִי
בְּזֶה עִי"ש וְהֶרֶב יֵד דְּוֹד לְפִסְחִים עַל ד' כ"ג ע"א עַל מַה שְׂאָמְרוּ שֵׁם ר' יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמַר
תְּמַה עַל עֲצָמָהּ אִיף חֲמִץ אֲסוּר בְּהִנְאָה וְכו' הִבִּיא מַה שְׁפֵתָהּ הֶרֶב חֻק יַעֲקֹב וְכַתֵּב
דְּמִתְשַׁבִּיתוּ אִין רְאִיָּה פִי הֶרֶבָה מְצוֹת נֶאֱמְרוּ בְּלִשׁוֹן רַבִּים וְאִין לְלַמּוֹד בְּזֶה שְׁוֹתָפוֹת [נִרְאֶה
דְּכּוֹנְתוּ דְּאִנּוּן מִדִּינּוֹן לֹא אֶמְרִינוּ הֵכִי מְסַבְרָא דְּנִפְשִׁין פֵּל דְּלֹא אֲשַׁכְּחִן דְּאִמּוֹר רַבְּנָן בַּש"ס
הֵכִי עֵינּוֹן חוֹלִין קל"ה ע"א דְּמִדְּכַתִּיב עַל בְּגִדְכֶם לְשׁוֹן רַבִּים מְרַבִּינוּ שֶׁל שְׁוֹתָפִין וְק"ל]
אֲבָל מְסַבְרָא יִדְעִינוּ דְּגַם שֶׁל שְׁוֹתָפִין עוֹבֵר דְּעַל פְּלַל פְּנִים יֵשׁ לוֹ חֻלְקוֹ שְׂרָאוּי לְעַבּוֹר וְדוֹקָא
גַּבִּי מְצוֹת עֲשֵׂה מְצִינוּ מִיעוּט גַּבִּי שְׁוֹתָפִים אֲבָל לֹא בְּמְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְגַבִּי שְׁבַת פְּתִיב
עַבְדָּהּ וְאִמְתָּהּ וּבְהִמְתָּהּ וּבְדוֹאִי עֶבֶד וְאִמָּהּ וּבְהִמָּהּ שֶׁל שְׁוֹתָפִים חֲזִיב בְּשַׁבִּיתָהּ אֵלּוּ תְּנַרְף
דב"ק וְעֵינּוֹן בְּמַה שְׂרַשְׁמֵתִי בַּסִּי ח' אוֹת ב' בְּדִין חֲמִץ שֶׁל שְׁוֹתָפִים שְׂעִעוֹר עָלָיו הַפִּסַּח: לו)
חֲמִין שְׂשִׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים נִצִּים עָלָיו וּמְנֻחָה בְּהֶאֱמַט וְלֹא יִצָּא עֲדֵינּוֹן דְּבַר הַמְּשַׁפֵּט לְמִי שְׂשִׁיף
אִי מְהִנִּי לִיהַ בִּיטוּל עֵינּוֹן לְקַמֵּן בַּסִּי ט' אוֹת ה': לו) לְפִי מַה שְׁפֵתָבוּ הַפּוֹסְקִים דְּחֲמִץ
שְׁנֵתְעָרֵב וְנִבְלַל מִינּוֹ בְּמִינוֹ דְּבַטֵּל בְּרוּב מִן הַתּוֹרָה וּמִתַּר לְהַשְׁהוֹתוֹ מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא
דְּמִדְּרַבְּנָן חֲזִיב לְבַעֲרוֹ כְּמוֹ שְׂאֲסוּר בְּאֲכִילָה מִדְּרַבְּנָן עֵינּוֹן בְּרִישׁ סִי תמ"ב לְהַרְבָּנִים מְנָן
אֲבָרְהֶם וְחֻק יַעֲקֹב וּש"ע הֶרֶב מוֹהֲרִש"ז בְּאוֹת י"ב וְחֵי אֲדָם רִישׁ פְּלַל ק"ך וּבַמַּג"א סִי
תמ"ז ס"ק מ"ב יֵשׁ לְדְעַת אִם הַדִּין כֵּן בִּי"ש שֶׁל פִּסַּח שְׁנֵתְעָרֵב בּוֹ יי"ש מְתַבּוּאָה חֲמוּצָה
וְנִתְבַטֵּל בְּרוּב אִי חֲשִׁיב מִינּוֹ בְּמִינוֹ וְאִינוּ עוֹבֵר עָלָיו מִן הַתּוֹרָה וְהִנֵּה הֶרֶב פְּרִי מְגִדִים סִי
תמ"ה בְּמִשְׁבָּצוֹת [סַק"ד ד"ה מַעֲשֵׂה] כְּתִיב דָּאִף דִּי"ש פִּסַּח שְׁוֹה לְכַאוּרָה מִמֶּשׁ בְּטַעַם
לִי"ש חֲמִץ כְּשֶׁהוּא מִן הַפּוֹבְחָר אֶפְתִּי אֶפְשָׁר הָנִי מִינּוֹ בְּאִינוּ מִינוֹ דְּמִכָּל מְקוּם לָאוּ חַד
טַעְמָא מִיְקָרִי עֵינּוֹן בַּש"ף יו"ד סִי צ"ח עכ"ד וְשֵׁם בַּסִּי תס"ז ס"ק י"א כְּתִיב יי"ש פִּסַּח
עִם יי"ש חֲמִץ אֶף דְּעִיְקָרָם אִינוּ מִינוֹ מְכָל מְקוּם בְּתַר טַעְמָא אֲזַלִּינוּ לְקוֹלָא וְלַחוּמָרָא
עִו"ד צ"ח ש"ף סַק"ו וְכו' עכ"ל נִרְאֶה דְּהָא מִיְלִתָּא רַפְּיָא בִּידְיָה אִי חֲשִׁיב מִינּוֹ בְּמִינוֹ
וְהֶרֶב חֲתָם סוֹפֵר סִי קל"ג אַחַר שְׁפֵתָהּ שִׁי"ש הַנְּעֻשָׂה מְתַבּוּאָה הוּא חֲמִץ גָּמוֹר וְחֲזִיבִים

עָלִיו פָּרַת כָּתַב דְּבַשְׁנַת בְּצִנְרַת שְׁרָגִילִים לְזַיְיָפוּ לְעֶרֶב תַּפּוּחֵי אֲדָמָה בְּתַבּוּאָה אִם יִכְרַר שְׁהִיָּה רֹב תַּפּוּחֵי אֲדָמָה וַיִּבְרַר נָמִי דְשֹׁנָה בְּטַעֲמָא זִיעַת הַתַּבּוּאָה עִם זִיעַת תַּפּוּחֵי אֲדָמָה כִּינּוּן דְּבַשְׁמָא יִין שְׁרָף נִקְרָא וּבּוּדָאֵי אֵי שְׁוִין הָוִי מִינ בְּמִינוּ דְּכַטְל בְּרֹב מְדָאוּרֵיִתָּא אָף לֹא אֲאָמִין שְׁהִיָּה רֹב תַּפּוּחֵי אֲדָמָה וְגַם שְׁהִיָּה שְׁוִים בְּטַעֲמָא וְגַם אִם יִהְיִי תַּפּוּחֵי אֲדָמָה הָרֹב מִכָּל מְקוֹם הַזִּיעָה הָעוֹלָה מִן הַתַּבּוּאָה הוּא רֹב שְׁמֶסְנֶגֶל לְמִלְאָכָה זֹו וְשׁוֹב שְׁקִיל וְטָרִי בְּנִדּוֹן כִּי הָאֵי אֵי שְׁיִיָּה בּוּ דִין תַּעֲרוֹבָת מֵאֲחַר שְׁתַּחֲלַת בִּיאָתוֹ הִיא עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבָת עִי"ש וְהֶרֶב עֲטָרַת חֲכָמִים בְּחֻלְק א"ח ס' ה' פָּתַב בְּשֵׁם הָרַב הַשּׁוֹאֵל דִּיִּי"ש הַנַּעֲשֵׂה מִתַּפּוּחֵי אֲדָמָה וְדָגָן בְּטַל בְּרֹב דְּהָוִי מִינ בְּמִינוּ הַיּוֹת הַתַּפּוּחֵי אֲדָמָה מְרוֹבָה בְּכַפֵּל עַל כְּמוֹת הַתַּבּוּאָה וְהַשִּׁיב לֹא מְחַנּוֹר בְּעֵינֵי לְהַחֲלִיט דְּהָא לֹא בְּרִירָא מִלְתָּא אִם זִיעַת הִיִּי"ש שְׁיִצָּא מִתַּפּוּחֵי אֲדָמָה אָף שְׁהִיא פִי שְׁנִים נִגְדַּת הַתַּבּוּאָה מְרוֹבָה עַל הַזִּיעָה הַיּוֹצֵאת מִן הַתַּבּוּאָה דִּידוּעַ שְׁמִתְּבוּאָת יֵשׁ זִיעָה הֶרֶבָה יוֹתֵר מִמָּה שְׁיּוֹצֵא מִתַּפּוּחֵי אֲדָמָה וְשְׁמַעְתִּי מִבְּקִיאִים בְּזֶה דְּמִשְׁתִּי מִדּוֹת מִתַּפּוּחֵי אֲרָץ אֵין יּוֹצֵא זִיעַת יִי"ש כָּל כָּף כָּף פְּאֲשֵׁר יּוֹצֵא מִמֶּדָּה אַחַת שֶׁל תַּבּוּאָה לְכֹן מְנַהֵג הָעוֹסְקִים בְּעֵשְׂיִית יִי"ש בְּזֶה לִיקַח נִגְדַּת כָּל מִדָּה תַּבּוּאָה שְׁתִּי מִדּוֹת וְנַחֲצֵי תַּפּוּחֵי אֲדָמָה וְאִזּוּ זִיעַת שְׁנִיָּהִם שְׁוֹה הָרִי עַל כָּל פְּנִים אֵין בְּזִיעָה הַבָּאָה מִשְׁתִּי מִדּוֹת תַּפּוּחֵי אֲדָמָה לְמִדָּה אַחַת תַּבּוּאָה רֹב הִיָּתֵר וְקוֹדֵם יְצִיאַת הַזִּיעָה הָוִי תַּעֲרוֹבָת מִינ בְּאִינוּ מִינוּ וְעוֹד יְדוּעַ וְנִיכָר בְּחֹשׁ דְּטַעֲמֵם הִיִּי"ש שֶׁל תַּבּוּאָה חֲזֵק בְּטַעֲמֵם וּבְרִיחַ עַל הַטַּעֲמֵם שְׁבּוּ מִן חֻלְק יִי"ש שֶׁל תַּפּוּחֵי אֲדָמָה וְהַשְּׁ"ף ס' צ"ח סק"ו הַכְּרִיעַ דְּלַעֲנִין בְּיִטּוּל בְּרֹב אוּ בְּשֵׁשִׁים גַּם רְבָא מוֹדָה דְּאִזְלִינּוּ בְּתַר טַעֲמָא גַּם יְדוּעַ שְׁאָף בְּאִקּוּי"ט בְּעוֹד שְׁלֹא נַעֲשֵׂה שְׁפִירְטָס גְּמוּר יֵשׁ בּוּ תַּעֲרוֹבָת מִים וְכו' וְאִם כֹּן יֵשׁ בְּתַעֲרוֹבָת הַזִּיעוֹת מִינ בְּמִינוּ וּמִינ בְּשֵׁשִׁים מִינוּ וּבְכַר הַכְּרִיעַ הַשְּׁ"ף שֵׁם סק"ח דְּלֹא אֲמַרִינּוּ סִלַּק שְׁאִינוּ מִינוּ וּמִינוּ רְבָה עָלִיו וּמְבַטְלוּ וְעוֹד כִּינּוּן דְּמִתְחַלְלָה בָּא בְּתַעֲרוֹבָת וְכו' וְעוֹד יְדוּעַ מִחֻלְקַת הַפּוֹסְקִים אִם שְׁיִיָּה בְּיִטּוּל בְּתַעֲרוֹבָת הִיָּתֵר בְּהִיָּתֵר וּמָה שְׁכַתֵּב מִגֵּן אֲבָרְהָם דְּהִיכָא דְּנִתְעַרְבַּ מִינ בְּמִינוּ קוֹדֵם הַפְּסַח מִתֵּר אַחַר הַפְּסַח כִּינּוּן דְּכַטְל מְדָאוּרֵיִתָּא אֵינוּ אֱלָא כְּשֵׁלֹא נְתוּסָף בְּהַתַּעֲרוֹבָת שְׁאִינוּ מִינוּ וְכו' וְשׁוֹב כָּתַב לְפַקְפֵּק עַל הַמַּג"א בְּמֵאֵי דְּפִשְׁיטָא לִיָּה דְּכְשֵׁאִינוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה אֵינוּ אֲסוּר אַחַר הַפְּסַח [וְהַבֵּאתִי תוֹד"ק בְּסִי' ח' אוֹת יו"ד עִי"ש] וְהַבֵּיא דְּבָרֵי הַפְּרִי מְגִדִים ס' תמ"ז בְּאֲשֶׁל אֲבָרְהָם סקמ"ב שְׁפִירְשׁ מָה שְׁכַתֵּב הַמַּגֵּן אֲבָרְהָם דְּמִינ בְּמִינוּ שְׁנִתְבַטְלוּ בְּרֹב הִיָּינוּ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חַד בְּתָרֵי דְּאֲסוּר בְּפְסַח לְאַחַר הַפְּסַח שְׁרִי דְּלֹא עָבַר בְּבַל יִרְאָה כְּנֹקְשָׁה בְּסִי"ב וְכַתֵּב עָלִיו וְלֹא אֲבִין לְמָה כָּתַב דְּוֹקָא יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אָף בְּלַח בְּלַח בְּתַעֲרוֹבָת בְּרֹב אֵינוּ אֲסוּר אֱלָא מְדַרְבְּנָן וְאֲסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ וְדוֹחַק לומר דְּסוּבֵר דְּבַלַּח בְּלַח שְׁאִין הַבְּיִטּוּל יִרְאָה וְכַמוֹת חֻלְקֵי הָאֲסוּר וְהִיָּתֵר סְמוּיִם מִן הָעֵין וַיֵּשׁ לְחֹשׁ לְהַעֲרָמָה דְּיִלְמָא לֹא הָיָה הַתַּעֲרוֹבָת רֹב הִיָּתֵר וּמַעֲרִים לומר שְׁהִיָּה רֹב לְכֹן אָף שְׁלִפִי מָה שְׁאוּמֵר שְׁהִיָּה רֹב הִיָּתֵר לֹא עָבַר אֱלָא מְדַרְבְּנָן קְנָסִינוּ לִיָּה מְחַשֵּׁשׁ הַעֲרָמָה וְכו' עַל כָּל פְּנִים יִרְאָה לְעֵין שְׁהִיָּה לְהַפְרָמ"ג אֵיזָה כְּנֹנָה שְׁהַכְּרַח לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַמַּג"א רַק בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְכו' וְהֵאָרִיף עוֹד בְּזֶה עִי"ש וּלְפִי הַנִּרְאָה לֹא רָאָה דְּבָרֵי הַפְּרָמ"ג שְׁבָסִי תמ"ה הַנֶּ"ל וְהֵם בְּמַעֲשֵׂה שְׁשִׁלְחוּ לְיִשְׂרָאֵל קוֹדֵם פְּסַח יִי"ש שֶׁל פְּסַח עַל יְדֵי נְכָרֵי בְּלֵי חוֹתֵם וְקַבְלוּ הַמְּקַבֵּל וְכַתֵּב עַל זֶה דְּבַפְּסַח אֲסוּר שְׁמָא הַחֲלִיף הַנְּכָרֵי שְׁשִׁתָּה מְמַנּוּ וּמִילָא בְּמִקּוּמוֹ יִי"ש חֲמִין וְעַל לְאַחַר הַפְּסַח כָּתַב כִּינּוּן דִּישׁ סְפֵק שְׁמָא עָבַר עַל בַּל יִרְאָה אֲסוּר וְכִי תִיָּמָא דְּהָוִי סְפֵק סְפִיקָא שְׁמָא לֹא הַחֲלִיף וְאִם תִּמְצָא לומר הַחֲלִיף אַפְתִּי מְסַתְּמָא נְשָׂאֵר הָרֹב וּמִן הַתּוֹרָה

בטל ולא עבר בבל יראה כמו שפכת הרב מגן אברהם סי' תמ"ב א' י"ל וכו' אפשר הוי מין באינו מינו ע"כ הרי מוכח להדיא דכל הספק ש'ל' אי יי"ש ביי"ש חשיב מין במינו או הוי מין באינו מינו כיון שאין שנים בטעמים אבל אם היה פשוט בעיניו דחשיב מין במינו היה פשוט בעיניו דמותר אחר הפסח ולא שאני ליה בזה בין תערוכת יבש ביבש לתערוכת לח בלח ואם כן לא יתכן לומר דמה שפכת בסי' תמ"ז תערוכת יבש וכו' הוא משום דסובר דלא נאמר דין זה בלח בלח כמו שפירש בכונתו הרב עטרת חכמים כמבואר: והקרוב אלי דמה שפירש דברי המג"א ביבש ביבש הוא משום דבחמץ רחוק המציאות תערוכת לח בלח חוץ מיי"ש ביי"ש [כמו שפירש מה שפכת בפרמ"ג בסי' תס"ז הג"ל ונ"ל או יבש ביבש במינו ברוב או מין במינו בלח פחות מששים ויצונו יי"ש פסח עם יי"ש חמץ וכו'] וביי"ש ביי"ש נוסף דעתו דאין שנים בטעמים וחשיב תערוכת מין באינו מינו וזה אסור מן התורה אהכי מתרגם דברי המג"א ביבש ביבש ונדאמן עלה נראה מדברי הרב עטרת חכמים דיותר מסתבר ליה למימר דיי"ש ביי"ש הוי מין באינו מינו ועובר עליו ולא מהני ליה רובא דהיתירא משום שאין שנים בטעמים וביי"ש שנעשה מעיקרו מתערוכת תבואה ותפוחי אדמה פשוט יותר דעובר עליו ואסור אחר הפסח משאר הטעמים הנז"ל: ובשו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא סי' ס"ו כתב הרב השואל ביי"ש של פסח שהוא בינד נכרי שיש חשש שזיגף הנכרי והחליף ביי"ש חמץ כיון דעל כל פנים אי אפשר לזיגף כולו או רובו שאו כל אדם מרגיש בו מפח הריח רק החשש שמה עירב מעט יי"ש חמץ אם כן מדאורייתא בטל ברוב ולא נשאר רק איסור דרבנן וכו' ואף דיי"ש חמץ עם יי"ש של פסח חלוקים בטעמים ומסקנת הש"ך דאזלינן בתר טעמא וכו' [והקשה דברי הש"ך אהדדי במ"ש בסי' קי"ח סק"ה ולכן כתב] צריף לומר דהא דאזלינן בתר טעמא היינו אם הוא משונה הרבה בטעמו אבל אם הטעם משונה רק קצת חשיב מין במינו ואם כן ביי"ש של פסח אם של חמץ הוא רק קצת משונה בטעם ושם שזה הוי מין במינו והרב המחבר פקפק על דבריו דכיון דיהיב טעמא ואמרינן טעם כעיקר מה הפרש בין רב למעט וכו' ושוב כתב דמצא בפרי תואר סי' צ"ח סק"ד שכתב בדברי הרב השואל לחלק דאם אינו שינוי טעם גמור רק קצת שינוי הוי מין במינו לענין ביטול ברוב ושקיל וטרי עוד בדברי הש"ך הסותרים וכתב ומפל מקום בחמץ אין לסמוך על מה שאינו שינוי טעם גמור שהרי ארבעה מיני מדינה החמץ שבהם הוא לקיחה בעלמא ואפילו הכי נחלקו בו ר' אליעזר ורבנן ופסקו הרמב"ם ומרן בש"ע סי' תמ"ב כר"א עכ"ל מתבאר מזה דדעת הרב נודע ביהודה לחלק בין שאר איסורין לחמץ דאף אם נודה לסברת הרב פרי תואר בשאר איסורין דכשונים בשם ואין הטעם שינוי גמור הוי מין במינו מפל מקום בחמץ יש לומר דחשיב מין בשאינו מינו וקצת תימה לי על מה שכתב הרב בית שלמה א"ח סי' ע"ב [ד' מ"ו ע"א] לענין יי"ש מתערוכת תבואה וקטניות שעבר עליו הפסח ונ"ל מ"מ יי"ש שלנו שעיקרו נעשה מקטניות רק שיש תערוכת מאל"ץ בו מ"מ הרוב הוא מקטניות אם כן מן התורה בטל ברוב פדין מין במינו ואף שנימא שיש קצת שינוי טעם בין היי"ש שנעשה מקטניות ליי"ש שנעשה מתבואה מפל מקום כיון שאינו שינוי טעם גמור כל שהוא מין במינו בשמא הוי מין במינו ובטל מן התורה ועיין פר"ת סק"ה ובנודע ביהודה סי' ס"ו והביא דברי הרב חתם סופר דאף שעכשיו הוא מין במינו מפל מקום בעת הבקשול הוי מין בשאינו מינו ועוד

פינון שפתחלת הוניתו בא על ידי תערוכת לא שינה ביטול וכו' ותמה על כל דבריו עי"ש ומשמע דכוננתו לומר דגם הנו"ב מסכים לסברת הרב פרי תואר דכל שאינו שינוי גמור חשיב מין במינו [אף בחמץ דאיירי ביה] והוא תמוה דנהפוך הוא דדעת הנו"ב נראה בעליל דאף לכשנודה לסברת הפר"ת בשאר איסורין מפל מקום בחמץ אין לסמוך על זה ואף בשאר איסורין אין דעתו נוחה כל כך לחלק בזה כמבואר בדבריו הנו"ל ומצאתי אליו עוד בסי' פ"ז [ד' ג"ן ע"ג] שמצדד בעיקר דבר זה אי חשיב מין במינו או הוי מין באינו מינו ונראה שהבין בדעת הנו"ב דהוי מין בשאינו מינו שפתב וז"ל הנה אם נאמר דהיי"ש חמץ הפלוע בהווענט"ש הוי מין במינו עם היי"ש של פסח וכו' אמנם אי נימא דהפלוע מיי"ש חמץ הוי מין באינו מינו עם היי"ש פסח ועיין נודע ביהודה סי' ס"ו וכו' שהוא איסור תורה וכו' עכ"ל נראה מריהטת לשונו דמייחס להנודע ביהודה שסובר דהוי מין באינו מינו איך שיהיה לדאתן עלה נתבאר דדבר זה שנוי במחלוקת אי תערוכת יי"ש חמץ ביי"ש של פסח חשיב מין במינו ובטל מן התורה ברובא ואינו עובר עליו או הוי מין בשאינו מינו ועיין לקמן בסי' ח' אות ל"ז ביי"ש ששולח על ידי נכרי ונתקלקל החותם מה דינו אחר הפסח ואם מותר להשהותו בפסח: ובשו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' י"ג [בד"ה ואגב אבאר] כתב דבשו"ת פני יהושע ח"ב סי' ט' העלה להקל ביי"ש דאינו אלא זיעה בעלמא והוא נוקשה ואינו אסור בכל יראה רק מדרבנן ונמשכו אחריו כמה אחרונים ועם שאי אפשר לסמוך על זה משום שמבואר בכמה אחרונים דהיי"ש הוי חמץ דאורייתא וכן כתב החכם צבי בסי' כ' ומדחה סוגיא דפסחים מפני סוגיא דחולין ובאמת הרב לחם משנה בעשירי מהלכות מאכלות אסורות כתב בפירושו דסוגיא דפסחים עיקר ואף שגם הרב שער אפרים סי' ד' כתב לחלק דביי"ש הוי טעם פעיקר דאורייתא ודוקא לענין ברכה אמרינו דהוי זיעה קשה הא גם לענין ערלה אין לוקין על היצא מהם וגם לענין ברכה אמרינו בברכות ד' ט"ל מיא דכולהו שלקי ככולהו שלקי וכתב המג"א סי' ר"ה פינון דנתנו הירקות טעם בהם הולכין אחר הטעם הרי דאף לענין ברכה אמרינו טעם פעיקר ואף על פי כן גבי דובשא דתמרי אמרינו דאין מברכין עליהם אלא שהכל וכן משקין של שאר פירות דאין מברכין עליהם כמו על הפרי עצמו: ועוד לו יהי שאסור מדאורייתא משום טעם פעיקר הא כתבו התוספות בעבודת זרה ד' ס"ז בסוף ד"ה אמר ר"י דאף על גב דטעם פעיקר דאורייתא לא לקי בטעמו ולא ממשו דטעם פעיקר ילפנינו מתעבירו באש והוא עשה בעלמא ואין לוקין עליו עי"ש וכשאינו עובר בכל יראה אינו אסור אחר הפסח וכן מצאתי בפני יהושע בפסחים ד' כ"ד שפתב פן אף דלרבנן דילפי ממשרת איכא לאו בטעם פעיקר אמנם רש"י בחולין ד' צ"ח ע"ב ד"ה לטעם פעיקר כתב דילפוטא ממשרת אינה אלא אסמכתא בעלמא וכיון דליכא אלא עשה ליכא ביי"ש לאו דבל יראה רק עשה דמשפיתו וכשאינו עובר בכל יראה מותר אחר הפסח ועוד כתב לנדונו באלמנה העוסקת במכירת יי"ש שנתנה את התנות ואת היי"ש לנכרית בערב פסח בפוקר והבאתי תורף דב"ק לקמן בסי' ח' אות ג"ן עי"ש דאעשה דמשפיתו לא עברה כלל אם לא הנה החמץ ברשותה רק ברשות הנכרי דהא דלא מהני מדרבנן פשהנפקד קבל אחריות הוא מדכתיב לא יראה לה ועדיין עיקר החמץ שלף הוא אכל לענין משפיתו הא לא כתיב אלא משפיתו שאור מבתיכם ואם מוציא החמץ מרשותו וגם הוא אחריות הנפקד כבר יצא מביתו ומרשותו וקיים בזה מצות

תשביתו מפתיתכם ולא עבר כלל אף בפסח עצמו כי האי גוונא ממילא מותר להחמץ לאחר הפסח ועינין בפני יהושע פסחים ד' ד' ויש להאריה ואין פאן מקומו עכ"ל ולי ההקדוּט יש לפקפק במה שפכת דכיון דטעם פעיקר אין בו לאו אלא עשה אינו עובר בבל יראה דמי זה אמר דהא ביהא תלי וישפיר מצינו למימר דכיון דטעם פעיקר דאורייתא אף דאינו לוקה באכילתו מפל מקום חמץ מיקרי והוא בכלל לא יראה לה חמץ וכי היכי דחשבינו ליה חמץ לעבור בעשה דתשביתו הכי נמי נימא דחשיב חמץ לעבור בבל יראה וגם במה שפכת במאי דלא מהני מדרבנן קבלת הנפקד האחריות דיש לחלק בין לאו דבל יראה להעשה דתשביתו וכו' יש לפקפק לדעתיה הקצרה וצריה לעינין בגוף דברי הרב פני יהושע לפסחים שצינין בזה ואין מצוי אצלי: והביא מה שהגאון עטרת חכמים בסי' ה' כתב להקל ביי"ש שנעשה מתפוחי אדמה ודגן ושפסק מפני שמזיעת התבואה יוצא יי"ש יותר מזיעת תפוחי אדמה וכתב על זה דזה הנה בזמנו אבל בזמננו שלוקחים תפוחי אדמה בפלי כפלים מדגן בודאי יש יי"ש יותר מזיעת התפוחים מן זיעת הדגן ועל מה שפכת בעטרת חכמים על פי דברי הרב ש"ך בסי' צ"ח דלא אמרינן סלק את שאינו מינו וכו' והקא הרי יש בו מים וכו' השיב דהרבה פוסקים סוברים דאמרינן סלק את שאינו מינו וכו' וכן פסק הרב ט"ז שם כפרו הש"ע דאמרינן סלק וכו' וגם הרב חנת דעת פסק כהט"ז והאריה בראיות וכתב ואם נפל במינו תחלה ואחר כך לאינו מינו אף להש"ך היינו דוקא בנתערב בבת אחת אבל אם נפל במינו תחלה שפכר הותר מקודם אף הש"ך מודה דמותר דאף הרשב"א שאוסר בסי' ק"ט [היינו ביבש שנתבטל חד בתרי] כשבין אחר כך מין במינו מודה דאינו אלא מדרבנן עכ"ל ואם פן ביי"ש שנתבטל מקודם במינו היינו קודם שפגו במים גם הש"ך מודה: ומה שפכת הרב עטרת חכמים שאין טעם היי"ש הנעשה מתבואה כזה הטעם היי"ש הנעשה מתפוחי אדמה כבר דחה סברא זו בספר אחד ופסק דהוי מין במינו משום דטעמן שונה [לא הגיד שם הספר וכבר הבאתי למעלה דברי הרבנים נודע ביהודה וחתם סופר ובית שלמה בענין זה וחידיוש הוא שאינו מזכיר מדבריהם ועינין עוד בתשובת הגאון מוהר"ם שיק סי' רי"ח הבאתי דב"ק לקמן בסי' ח"ת אות ס"ג]: וגם על מה שפכת בעטרת חכמים דלא שייך ביטול בכי האי גוונא לפי שתחלת הוניתו בתערובת וכדכתב המרדכי גבי רוק יבמה וכו' הרבה להשיב דיש לחלק בכמה אנפי עיי"ש ואמה תחזה במה שרשמתי בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת הבי"ת אות פ"ג ספרי דבי רב המדברים בזה שנאמרו בזה כמה דעות וחילוקים לה נא ראה.

ובאמת מה שדעת הרב דבר אליהו דשייך ביטול בנדון כזה יש לו סמוכים מן התורה שיש מרבני האחרונים סוברים פן כמו שיראה הרואה ועינין עוד במה שפכתתי בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת הבי"ת אות ט"ל: ונהנה על דברי הגאון פרי מגדים שהבאתי בראש אות זו מצאתי תשובה אחת להגאון שואל ומשיב במהדורא שתימתא סימן ו' [תוף ד"ה מעשה] שדבר בקדשו בענין זה ועם שיש לפקפק בדב"ק ואין הפנאי אתי להתיישב בזה בכל זאת לרגל מלאכתי אכתוב תנרף דב"ק בזה והוא שאחר שהעתיק דברי הפרי מגדים כתב זה נדאי מירי דהיי"ש שונה בטעמא עם היי"ש של חמץ דעל פי הרוב ניפר היטב היי"ש של פסח דהא אינו נעשה מתבואה ואינו חריף כל כך ואין טעמם שונה וכמו שפכת בעצמו אחר כך דמקרי אינו מינו ואם פן שוב לא חיישינן לאחלופי

דמתגרא העכומ"ז ש'ינגיש שקרו ואם נ'חוש ש'החליף ביי"ש של פסח אחר שוב לא ח'ישינו וגם הא על כל פנים ה'ה יי"ש של פסח וגם לא ח'ישינו לחוש ש'מא ש'תה היי"ש מחציתו וע'רבו ביי"ש של פסח [נ'רא'ה להג'יה וע'ירב בו יי"ש ח'מץ והמ'ע'י'ן יכ'ר'יע] ד'על כל פנים כל ש'יש לחוש ש'יתג'לה שקרו לא ח'ישינו וכל ש'יש לחוש ש'יתפס ע'ליו פ'גנב לא ח'ישינו וא'ין לומר ד'יתנצל ש'אד'רבא ע'שה לו טוב'ה ש'נתן לו יי"ש יותר טוב ו'תריף מ'מה ש'ה'יה אותו יי"ש ד'זה א'ינו ד'עכומ"ז יוד'ע היטב ש'פ'פסח א'ין ח'פצו של י'ש'רא'ל ביי"ש של ח'מץ וגם שום ד'בר ש'לא נ'ע'שה ל'שם פ'סח ואם כן שוב יש לת'פ'ס ע'ליו פ'גנב ולא ח'ישינו ומ'צ'אתי ב'נוד'ע ב'יהוד'ה ת'נ'ינ'א א"ח ס'י ס"ו ש'ה'א'ריכו ה'רב השו'אל והג'און ה'מח'בר ש'אפ'שר להפ'יר ב'טעם ו'ריח וא'ין לחוש רק ש'מא ע'ירב מ'עט יי"ש של ח'מץ וה'וי מ'ין ב'מינו וב'טל ב'רו'ב ע'י"ש ואם כן שוב יוכל לה'רבות ע'ד ש'שים ב'ע'רב פ'סח ד'א'ין פ'אן רק ח'ש'ש ס'פק ד'רב'נן א'מנ'ם ב'גוף ה'ד'בר נ'רא'ה ד'יכול לב'טל ב'ע'רב פ'סח ל'כולי ע'למ'א ד'ה'רי פ'ינו ד'ח'ישינו ש'מא ה'חליף ביי"ש של ח'מץ אם כן שוב צ'ריף ב'יעור מ'ן ה'תו'רה ואם כן ב'זה ש'מב'טלו גם כן מ'ק'יים מ'צ'ות ב'יעור ד'על כל פנים א'ין פ'אן יי"ש של ח'מץ ו'קו'דם פ'סח ב'טל ב'ש'שים וגם ב'פ'סח ב'טל הוא רק ד'מ'ח'מ'יר'ינו ב'מ'ש'הו על כל פנים ב'ל י'רא'ה לא ש'י'יף ב'זה ואם כן כל ש'עו'ש'ין מ'צ'נה לא ש'י'יף א'ין מ'ב'טל'ין פ'ד'כתב ה'מ'רד'כי ה'וב'א ב'ב'ית ח'ד'ש ו'טו'רי ז'הב ס'י ת'רכ"ה ל'ב'יטו'ל פ'יסו'לי ס'כ'ף ד'כל ד'מ'צ'נה היא מ'צ'ות לאו ל'ה'נ'ות נ'ת'נו אם כן גם פ'אן שוב לא ש'י'יף ה'ח'ש'ש ד'א'ין מ'ב'טל'ין וא'ין לומר ד'כ'ינון ש'מ'ר'ג'יש ה'טעם שוב לא ח'ישינו ש'החליף רק ב'מ'עט יי"ש של ח'מץ וב'טל ב'מ'ין ב'מינו ב'רו'ב וא'ין צ'ריף ב'יעור וא'סור לב'טל ד'זה א'ינו ד'אם כן מ'מה נ'פ'ש'ף מ'ותר ו'שוב א'ין לחוש כ'לל ד'ה'ה ל'יה ס'פק ד'רב'נן ומ'ותר ועל כל פנים לה'רבות מ'ותר ול'ה'ריח אם הוא יי"ש של ח'מץ או פ'סח נ'רא'ה ד'מ'ותר ד'א'ינו ע'שוי לה'ריח וגם א'ינו רק ס'פק ע'י'ן ב'יו"ד ס'י ק"ח א'לו ת'נ'ר'ף דב"ק: לח) ק'נה ח'מץ מ'נ'כ'רי קו'דם פ'סח ולא ק'נהו מ'ע'כ'ש'יו רק ש'י'הא ק'נוי לו אחר ה'פ'סח ומ'ש'פ'חת ל'ה ב'ק'נהו ב'מ'ש'יכ'ה ל'ד'עת ה'ר"ן ב'כת'וב'ות פ"ט [בד"ה ג'ר'ס'ינו ב'ג'מ'רא ד' פ"ו ע"ב ב'ע'א מ'י'נ'יה ר'מי ב"ח מר"ח ה"ז ג'ט'ף ולא ת'ת'ג'ר'ש'י בו א'לא ל'אחר ש'ל'שים יום וכו'] ד'ב'מ'ש'יכ'ה ל'ק'נות ל'אחר ש'ל'שים יום ק'נה ל'כולי ע'למ'א ב'עו'מד ה'ד'בר ה'ק'נוי ב'ס'ימ'ט'א או מ'ש'פ'חת ל'ה ב'ק'נוי כ'ס'ף [ל'ד'עת ה'פ'וס'ק'ים ד'ק'נוי כ'ס'ף קו'נה ב'נ'כ'רי] ו'ה'ת'נ'ה ש'ה'כ'ס'ף י'ק'נה ק'נוי ג'מור ל'אחר ה'פ'סח ד'מ'ה'ני ת'נ'אי ז'ה ל'ק'נות ב'כ'ס'ף ל'ד'עת ר'מ"א בח"מ ס'י ק"ץ וע'י א'ח'רו'נים ש'ם וב'כ'ס'ף נד'אי מ'ה'ני ק'נוי ל'אחר ז'מן פ'מ'ב'נ'אר ב'ש"ס ק'ידו'ש'ין ד' ט"ו ד'ה'ני מ'עו'ת לאו ל'מ'ל'נה ד'מי ולא ל'פ'ק'דו'ן ד'מי יש לה'סת'פק אם ה'י'ש'רא'ל עו'בר ב'בל י'רא'ה ד'אפ'שר ד'א'ין א'ח'ר'יות על ה'י'ש'רא'ל ע'ד ז'מן ש'י'ק'נה וב'ר'שות ה'נ'כ'רי עו'מד וא'ף אם ה'א'ח'ר'יות על ה'י'ש'רא'ל מ'כל מ'קום פ'ינון ש'ע'ת'ה ה'ח'מץ ב'יד נ'כ'רי ה'וי כ'מ'ק'בל א'ח'ר'יות ח'מצו של נ'כ'רי ב'ר'שות נ'כ'רי ד'ש'רי ל'ד'עת ר'וב ה'פ'וס'ק'ים ע'מד ב'זה ה'רב ע'מו'די אור בס'י י"ו ו'כתב ל'כ'או'רה ח'ש'יב ז'ה ג'ורם ל'מ'מון [וקי"ל ג'בי ח'מץ ד'כ'מ'מון ד'מי] א'ף ד'ה'ש'ת'א לאו ד'יד'יה הוא מ'כל מ'קום פ'ינון ד'סו'פו ל'ה'יות מ'מו'נו ה'ש'ת'א נ'מי ג'ורם ל'מ'מון ה'וי ד'מ'י'יא ל'מ"ש ב'פ'ס'ח'ים ד' כ"ט ד'או'כל ח'מץ ה'ק'ד'ש ב'פ'סח א'ף ד'ה'ש'ת'א לא ש'וי מ'ידי פ'ינון ד'ל'אחר ה'פ'סח ר'אוי ל'פ'דו'תו מ'יק'רי ג'ורם ל'מ'מון א'לא ד'ל'פי ד'ב'רי ה'ט"ז ס'י ת"מ סק"ד ד'דו'ק'א פ'ש'ה'ח'מץ ה'ג'ורם ל'מ'מון הוא ב'יד י'ש'רא'ל הוא ד'מ'ר'ב'ינו ד'ה'וי כ'מ'מון ולא פ'ש'ה'וא ב'יד נ'כ'רי אם כן ב'נ'דו'ן ד'ידן נ'מי אם ה'ח'מץ ב'יד נ'כ'רי א'ין ה'י'ש'רא'ל עו'בר מ'שום ג'ורם ל'מ'מון ואם הוא ב'ר'שות י'ש'רא'ל אפ'ילו פ'יר'ש

שְׁהֶאֱחָרִיתוֹת עַל הַנְּכָרִי חָשִׁיב גּוֹרֵם לְמִמּוֹן דְּסוֹפּוֹ לְהִיּוֹת קִנּוּי לּוֹ וְאֵין לְהִקְשׁוֹת מְדַאֲיָתָא בְּתוֹסְפָתָא דְלֹא מְהַנִּי בְּחֻמְצָא מִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר וְנִכְתְּבוּ הַפּוֹסְקִים בְּסִי' תמ"ח דְּהוּא מִשׁוּם חוּמְרָא וְאִמְאִי לֹא יִהְיֶה אֲסוּר מְדִינָא מִשׁוּם גּוֹרֵם לְמִמּוֹן דְּסוֹפּוֹ לְהִיּוֹת שְׁלוֹ דִּישׁ לְחַלֵּק דְּדוֹקָא אִם עֵתִיד לְבֹא לִידּוֹ מִמִּילָא הוּא דְּמַרְבִּינּוּ בְּחֻמְצָא דְּהוּי מִמּוֹן אֲבָל מִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר הוּא רַק זְכִינָה דְּרַף תְּנַאי פִּינּוֹן דְּחֶסֶר מַעֲשֵׂה הַהִקְנָאָה דְּתַנַּאי לֹא מִיְקָרִי גּוֹרֵם לְמִמּוֹן שׁוֹב כְּתֹב דְּמַדְבְּרִי הָרָא"ש בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה סִי' יו"ד גְּבִי יִשְׂרָאֵל שְׁהִלּוּהָ אֶת הַנְּכָרִי וְהִרְהִינוּ אֲצִלּוֹ מִתְּבָאָר דְּאִפִּילוּ פִּירֵשׁ שְׁיִהְיֶה קִנּוּי לְהִישְׁרָאֵל אַחַר הַפְּסָח כָּל שְׁלֹא אָמַר לּוֹ מַעֲכָשׁוֹ נִמְצָא שְׁלֹא הָיָה קִנּוּי לּוֹ וְאֵינוֹ עוֹבֵר בְּבֹל יִרְאֶה וְדַבְּרִי הָרָא"ש מִן כְּרַחֲמִים וְכוּ' וְהָאֲרִיף לִינִישְׁב אִמְאִי לֹא נִימָא דְּהוּי גּוֹרֵם לְמִמּוֹן וְכוּ' וּבָאוֹת יו"ד כְּתֹב דְּכִינּוֹן דְּמִתְּבָאָר מַדְבְּרִי הָרָא"ש דְּקִנְיָן דְּלֹאֲחַר זְמַן לֹא מְהַנִּי בְּחֻמְצָא לְעַבְוֹר עָלָיו עַל פְּרַחְטָן לְחַלֵּק בְּהִיא דְּחֻמְצָא שְׁל הַקִּדְשׁ דְּכִינּוֹן דְּמִמּוֹן גְּבוּהָ הוּא וְאֵין רְשׁוּת אֲחֵרִים עָלָיו אֲלֵא שְׁאִינוּ שְׁנָה פְּלוּם שְׁאִין אָדָם שְׁיִפְדְּנוּ עִכְשָׁיו פִּינּוֹן דְּאֲחַר הַפְּסָח יִהְיֶה בֵּר דְּמִים מִיְקָרִי גּוֹרֵם לְמִמּוֹן אֲבָל בְּקוּנָה הַחֻמְצָא שְׁיִהְיֶה קִנּוּי אַחַר הַפְּסָח וּבְפְסָח רְשׁוּת הַבְּעָלִים נְכָרִי עָלָיו מִיְקָרִי חֻמְצָא שְׁל אֲחֵרִים רַק אֲסוּר מִשׁוּם רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ וְעִדְיָן הַדְּבָר צְרִיף תְּלִמוּד אֵלּוּ תוֹרָף דב"ק: וְהִנֵּה מַה שְׁכָּתֹב אוֹ מִשְׁפַּחַת לֵה בְּקִנְיָן פְּסָף וְהַתְּנָה וְכוּ' קִצַּת תִּימָה שְׁלֹא הִזְכִּיר דְּבָרִי מְרַן הַב"י בַּח"מ סוּף סִי' קצ"ז [בַּד"ה וְנִכְתְּבוּ הַתּוֹסֵף] דְּמִשְׁמַע מַדְבְּרִיָּהֶם שְׁאִם קָנָה קִרְקַע בְּכֶסֶף בְּמִקּוּם שְׁאִין כּוֹתֵבִין שְׁטֵר אוֹ שְׁהַתְּנָה לְקִנּוּת בְּכֶסֶף וְאָמַר לּוֹ קִנּוּי לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֲפִילוּ לֹא אָמַר לּוֹ מַעֲכָשׁוֹ קָנָה בְּסוּף שְׁלֹשִׁים יוֹם אִף דְּנִתְּאֲפְלוּ הַמַּעֲוֹת חֲשׁוּבִים כְּאִילוּ הֵן בְּעֵין דְּאִילוּ לֹא נִתְּקִינִים הַמַּקָּח הָיָה צְרִיף לְהַחְזִיר עַכ"ל וְמַה שְׁהוֹקְשָׁה לּוֹ מִמִּתְּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר דְּמִשְׁמַע מַדְבְּרִי הַפּוֹסְקִים דְּמַעֲיָקֵר הַדִּין מוֹתֵר כְּבָר עֲמַד בְּזָה הֵרֵב מִחֲנֵה אֲפְרִים בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת ד' כ"ב ע"ד [בַּד"ה הָאֲמַנְם] דְּאֲחַר שְׁנִישָׂא וְנִמְן בְּמַחְלֻקַּת הַפּוֹסְקִים בְּמִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר אִי מְהַנִּי בְּחֻמְצָא וְהַעֲלָה פְּדֻעַת הַסּוּבְרִים דְּמַהַנִּי הוֹקְשָׁה לּוֹ דְּלִיתְסֵר מִשׁוּם גּוֹרֵם לְמִמּוֹן דְּלַעֲנִין בַּל יִרְאֶה כְּמִמּוֹן דְּמִי וְכִמוֹ בְּאוּכַל חֻמְצָא הַקִּדְשׁ וְנִיחָא לִיה דְּכִינּוֹן דְּהַחֻמְצָא הוּא בִּיד נְכָרִי בְּכִי הָאִי גּוֹנוֹנָא לֹא הוּי כְּמִמּוֹן עִי"ש אֲלֵא שְׁהֵרֵב עֲמוּדֵי אוֹר לֹא נִתְּקַרְרָה דְּעֵתוֹ בְּזָה לְפִי מַה שְׁמִתְּבָאָר מַדְבְּרִי הֵרֵב חֶק יַעֲקֹב דְּלֹא נִקְטוּ הַפּוֹסְקִים [בְּדִין מִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר] לְנְכָרִי שְׁמַחוּץ לְבֵית אֲלֵא מִשׁוּם דְּלִיְהוּי מְשִׁיכָה וְאִם כֵּן אִם אַחַר שְׁמִשְׁכּוֹ הַחְזִירוּ לְבֵית הַיִּשְׂרָאֵל גַּם לְדִידְהוּ מוֹעִיל פִּינּוֹן שְׁלֹא קִבֵּל הַיִּשְׂרָאֵל אַחֲרֵיּוֹת וּבְהֶכְרַח לּוֹמֵר דְּבְמִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר לֹא שְׁיָיֵךְ מִשׁוּם גּוֹרֵם לְמִמּוֹן פִּינּוֹן דְּחֶסֶר מַעֲשֵׂה הַהִקְנָאָה וְמַה שְׁכָּתֹב לְחַלֵּק בֵּין הֵיא דְּאוּכַל חֻמְצָא הַקִּדְשׁ לְנִדּוּנּוֹ דְּבְהַקִּדְשׁ פִּינּוֹן דְּאֵין לְשׁוּם אָדָם עֵתָה זְכוּת בּוֹ הוּי שְׁפִיר גּוֹרֵם לְמִמּוֹן מַה שְׁיִהְיֶה רְאוּי וְכֵר דְּמִים אַחַר הַפְּסָח וְכוּ' מְצָאֵתִי דְּקִאִי בְּסִבְרָא זֹו גַּם הֵרֵב בְּשׁו"ת עוֹנֵג יו"ט סִי' כ"ו שְׁהִבִּיא דְּבָרִי הֵרֵב מְגוֹן אֲבָרְהֵם סִי' תמ"ח דְּמִאִי דְּלֹא מְהַנִּי בְּחֻמְצָא מִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר הוּא מִשׁוּם חוּמְרָא בְּעֻלְמָא וְכָתֹב לִינִישְׁב מַה שְׁהִקְשָׁה לְמַה לֹא יִאָסֵר מִן הַדִּין מִשׁוּם גּוֹרֵם לְמִמּוֹן עַל פִּי חִילּוּק זֶה דְּכִינּוֹן שְׁפַעַת הוּא בְּרְשׁוּת אֲחֵרִים לְאוֹ מְמוֹנוֹ הוּא עִי"ש: טל) מִי שְׁנַגְנַב מִמְּנוֹ חֲבִיּוֹת יי"ש בְּלִיל י"ד גִּיסוֹן וּבְחוּל הַמוֹעֵד נוֹדַע לּוֹ שְׁנַכְרִי אֶחָד מִהַכְּפָר הוּא הַגְּנָב נִשְׂאֵל הֵרֵב עֲמוּדֵי אוֹר בְּסִי' י"ז אִם יִסַּע הַגְּנָב בְּחוּל הַמוֹעֵד לְהוֹצִיא הַגְּנָבָה מִיָּדוֹ וְכָתֹב דִּישׁ לְחַקֵּר אִם חִיָּב לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת לְהַשִּׁיג הִי"ש וּלְבַעֲרוֹ דְּבַבְעִיא דְּכַפֵּר בְּפִי נְחָשׁ אִם צְרִיף חֲבֵר לְהוֹצִיאָו דְּבְמִמּוֹנוֹ לֹא אֲטָרוּחוּהוּ רַבְּנָן אוֹ דִּילְמָא לֹא שְׁנָא פְּסַק הֵרֵב מְב"ם לְקוּלָא מִשׁוּם

שְׂכָר בְּטֵל וְהוּי סֶפֶק דְּרַבְּנָן וְהָא שְׂפִשְׁעַת הַבְּיטוּל הִיָּה בְּיַד הַגְּזֵלָן אֵין הַבַּעַל הַבַּיִת יְכוּל לְבַטְלוֹ וְכו' אִם כֵּן הִוּי סֶפֶק בְּדִאֲוִרְיִיתָא וּלְחֻמְרָא וְגַם יֵשׁ לֹאמֵר דְּלֹא הִוּי סֶפֶק אֶלָּא חַיִּיב בְּרוּר.

דְּמִדְאָמְרוּ בְּש"ס בְּלִשׁוֹן זֶה אֶטְרוּחֻהוּ רַבְּנָן אוּ לֹא אֶטְרוּחֻהוּ רַבְּנָן מִשְׁמַע דְּמִיִּירֵי בְּחֻמְצָא שְׂיָכוּל לְבַטְלוֹ וּבִיעוּרוֹ הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן בְּהָא מְסַפְקָא לָן אִי אֶטְרוּחֻהוּ אֶבֶל לְגַבֵּי הַעֲבֵרַת לֹא דְבִל יִרְאֶה נְתִשְׁבִּיתוּ פְּשׁוּט שְׂחִיבִלְהוּצִיא מְמוֹנוֹ עַל זֶה [כְּמוֹ שְׂפִתְב הֶרֶמ"א בְּסִי' תֵּרַנ"ו] שְׁלֹא לְעֵבֹר עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין נִרְאִין דְּבָרֵי הַפְּרִי מְגִדִים בְּאִשְׁל אֲבָרְהֶם שְׂפִתְב לְחַלֵּק בְּזֶה בֵּין קוּם עֲשֵׂה לְשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְכו' אֶלָּא שְׂיֵשׁ צַד לְהַקֵּל עַל פִּי שְׂיִטַּת הַגְּאוּנִים דְּמִפְקִיד חֲמִצּוֹ בְּיַד אַחַר אֵינוֹ עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאֶה וְרַק עוֹבֵר מִדְּרַבְּנָן וּלְגַבֵּי דְּרַבְּנָן נְסֻמוֹךְ עַל סֶפֶק הַבַּעֲיָא דְּבְמֻמוּנִיהָ לֹא אֶטְרוּחֻהוּ רַבְּנָן אִךְ קָשָׁה לְסַמְּוֹךְ עַל זֶה לְמַעֲשֶׂה אַחַר שְׁנִפְסַק הַהֲלָכָה בְּש"ע סוֹף סִי' ת"מ כְּהַפְּסוּקִים דְּאָרְף בְּמֻנוֹחַ בְּרִשׁוֹת נְכָרֵי עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאֶה מִן הַתּוֹרָה וּמִי יִקַּל רֹאשׁ וְכו' וּלְדִידְהוּ חֲטִיב לְהוּצִיא הוּצְאוֹת לְבַעַר הִי"ש שׁוֹב פְּתַב דְּיֵשׁ לְחַקוֹר מְצַד הַפְּסַד מְמוֹנוֹ אִם רִשְׁאֵי לְתַבְּנֹעַ מִהַנְּכָרֵי דְּמִי הַחֲמִץ בְּמַקוֹם הַחֲמִץ וְאִימַת נְאוֹת לֹא יוֹתֵר לְתַבְּנֹעַ אִם בְּפִסַּח אוּ אַחַר הַפְּסַח וְכַתְּב דְּלִפִּי מַה שְׂפִתְב הַחֵק יַעֲקֹב סִי' תֵּמ"ג סִי' ג' דְּהָא דְּהַגְּזֵלָן יְכוּל לֹאמֵר הֲרֵי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ הִיָּינוּ דְּוָקָא אַחַר הַפְּסַח אֶבֶל בְּפִסַּח אֵינוֹ יְכוּל לֹאמֵר הֲרֵי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ וְחֲטִיב לְשַׁלֵּם לֹא דְּמִים נִרְאֶה דִּיּוֹתֵר טוֹב לְתַבְּנֹעַ בְּפִסַּח כִּי אִזְּ יִהְיֶה חֲטִיב לִיתֵן לֹא מְעוֹת בְּעַד הַחֲמִץ שְׁהַפְּסִידוֹ קוֹדֵם הַפְּסַח וְיִהְיֶה מוֹתֵר לֹא לְקַבֵּל הַמְּעוֹת [כְּפֻנְתוֹ דְּאוּלֵי יִסְכִּימוּ גַם בְּדִינֵיהֶם לְהַגְּבוֹתוֹ הַמְּעוֹת מִפְּנֵי טַעֲנָתוֹ שְׁהַפְּסִידוֹ הַחֲמִץ קוֹדֵם הַפְּסַק וְשֵׁאִם לֹא יִסְכִּימוּ גַם בְּדִינֵיהֶם לְזֶה מַה יוֹעִיל מַה שְׂבִדִּינְנוּ אֵינוֹ יְכוּל לֹאמֵר הֲרֵי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ הֲלֹא הֵם יִפְסְקוּ לְהַחְזִיר לֹא הַחֲמִץ וְלֹא יִהְיֶה לֹא כִּי הַנְּאָה שֶׁל פְּלוּם] אֶבֶל אִם יִתְבַּעְנוּ אַחַר הַפְּסַח דְּהֵדִין הוּא דְּאוֹמֵר לֹא הֲרֵי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ אִזְּ לֹא יוֹכֵל לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ מְעוֹת דְּהַשְׁתָּא קִזְבִּין לִיהָ וְחֲלִיפֵי חֲמִץ קָא שְׁקִיל אֶלָּא דְּלִפִּי מַה שְׂפִתְב הֶרֶב קִצּוֹת הַחֲשׁוֹן בִּישׁוּב דְּבָרֵי הֶרֶב חֵק יַעֲקֹב מִתְבָּאָר דְּחִילוּק זֶה הוּא דְּוָקָא בְּגִזְלָן יִשְׂרָאֵל דְּלִפִּי שְׁנַתְּחִיב הוּא לְבַעַר הַחֲמִץ שְׁגִזַּל הוּא דְּבִתּוֹךְ הַפְּסַח אֵינוֹ יְכוּל לֹאמֵר לֹא הֲרֵי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ וְאִם כֵּן יוֹתֵר טוֹב שְׂיִתְבַּעְנוּ אַחַר הַפְּסַח כִּי שְׂמָא בִּינֵי וּבִינֵי יְכֻלָּה הַנְּכָרֵי אֶת הַחֲמִץ וְיִהְיֶה מוֹתֵר לֹא לְקַבֵּל דְּמִי וְאֵינוֹ חֲלִיפֵי אִיסוּר הַנְּאָה כִּינֵן שְׁהַחֲמִץ אֵינוֹ בְּעִין אֶבֶל אִם יִתְבַּעְנוּ בְּפִסַּח וְיִהְיֶה אִזְּ יְכוּל לֹאמֵר לֹא הֲרֵי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ אִם עַד יֵין הַחֲמִץ קֵיִים וְלֹא יוֹכֵל לְיִהְנוֹת מִמֶּנּוּ וְשׁוֹב פְּתַב דְּבִאֲמַת הַחֲמִץ נִקְנָה לְהַנְּכָרֵי לְמֵאן דְּאָמַר יֵאוּשׁ קִנֵּי מִטַּעַם כִּי מְטָא זְמַן אִיסוּרֵיהָ מִיֵּאֵשׁ מִיִּנְיָה וְהַנְּכָרֵי רוּצָה לְזַכּוֹת כּוּ [וְלֹא דְּמִי לְמ"ש בְּב"ק ד' ס"ו בְּגִזְלָן יִשְׂרָאֵל זֶה מִתִּיֵּאֵשׁ וְזֶה אֵינוֹ רוּצָה לְקַנּוֹת דְּכִינּוֹן דְּהוּא נְכָרֵי רוּצָה לְקַנּוֹת וְקִנֵּי בִּיאוּשׁ] וְלְמֵאן דְּאָמַר יֵאוּשׁ לֹא קִנֵּי מִפְּל מְקוֹם לְפִי מַה שְׂחַדֵּשׁ הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תְּנִינָא סִי' ס"ג בְּמוֹכַר חֲמִצּוֹ לְנְכָרֵי אַחַר חֲצוֹת עֶרֶב פִּסַּח וּמִשְׁכוֹ הַנְּכָרֵי לְרִשׁוֹתוֹ מְהִנֵּי דְּכָבֵר פִּקַּע רִשׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל וְנִקְנָה לְהַנְּכָרֵי בְּחֻצְרוֹ וְכו' אִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּידָן נְמִי כְּבָר נִקְנָה לְהַגְּזֵלָן בְּזִמְן אִיסוּרוֹ כִּינֵן דְּהַנְּכָרֵי רוּצָה לְקַנּוֹת וּבִין בְּפִסַּח וּבִין אַחַר הַפְּסַח אֵינוֹ יְכוּל לֹאמֵר לֹא הֲרֵי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ כִּי כְּבָר הוּא שֶׁל הַנְּכָרֵי וְחֲטִיב לְשַׁלֵּם לֹא מְעוֹת וְאִךְ דְּבָרְגַע הֶרֶאשׁוֹן שֶׁל אַחַר חֲצוֹת מִדְּאוֹרְיִיתָא אוּ בְּתַחֲלַת שְׁעָה שְׂשִׁית מִדְּרַבְּנָן עֲבַר הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֲשֵׂה דְּתִשְׁבִּיתוֹ כְּבָר הַסְּכִימוּ הָאֲחֵרוּנִים דְּמִשׁוּם עֲשֵׂה דְּתִשְׁבִּיתוֹ אֵינוֹ נְאָסֵר הַחֲמִץ וְאִם כֵּן יוֹתֵר טוֹב לְהַמְתִּין מִלְּתַבְּנֹעַ בְּפִסַּח דְּאִם יִתְבַּע בְּפִסַּח אוּלֵי יִפְסְקוּ בְּדִינֵיהֶם לְהַחְזִיר לֹא הַחֲמִץ וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ [כְּלוֹמֵר שְׂמַקְבְּלָהּ

ואילו יהא נאסר עליו משום חמץ שעבר עליו הפסח ויצטרף לבערו בפסח] אבל אם
ימתין עד אחר הפסח אזי אף אם יחזיר לו היי"ש יהיה מותר לקבלו שהוא חמץ של
הנכרי שפבר נקנה לו אלו תנרף דב"ק: והנה במה שפכת דלפי הספמת הפוסקים בס"י
ת"מ דמפקיד עובר בבל יראה אסור בנדון דידן וצריף לבערו וכו' יש לתמוה לפענ"ד
דנראה דלא סינימו קמיה דמר מה שפכת הרא"ש בטעם הדבר שהוא משום דמסתמא
הנפקד מושאיל מקום להמפקיד לצורף הפקדון ומשום דהוי כביתו של המפקיד הוא
דעובר המפקיד בבל יראה ואם פן בגזלן דנדאי אין דעתו להקנות מקום לנגזל גם
להרא"ש ודעמיה אינו עובר עליו הנגזל וכן כתבו הרבנים נודע ביהודה מהדורא קמא
סי' כ' [בד"ה ומ"מ] ומרן מוהריט"א בפרק חמישי דבכורות סי' מ"ד [בד"ה והנה הפ"ח]
ומים חיים דאפורט סי' ו' [ד"ה שוב] לגבי נגזל דאינו עובר בבל יראה גם למאי
דנקיטינו דהמפקיר עובר ואמור רבנו בטעמא דלפי טעם הרא"ש הנ"ל [וכן כתב הרב
הלבוש בסוף סי' ח"מ טעם זה] בגזלן דנדאי אינו מושאיל מקום להנגזל דהא פונתו
לגזלו ממנו אין הנגזל עובר וכן נראה דעת הרב מקור חיים בסי' ת"מ סק"ה [בד"ה
ונראה] שפכת וז"ל ודמי לנכרי שגזל חמץ מישראל דנדאי אין הישראל חייב בביעור
מדאורייתא לדעת הגאונים מקרא דבתיכם דלא שייף לומר דהנכרי משאיל ביתו לישראל
עכ"ל ויש חסור לשון בדבריו דלפי מה שפכתו בספר אינו מוכן לדעת הגאונים מי זה
אמר דהנכרי משאיל מקום להישראל וטעם זה כתב הרא"ש לשיטתו דעובר המפקיד
והגאונים סוברים בהיפך אלא נדאי טעות הוא וכן צריף להיות וגם לדעת הרא"ש אינו
עובר הנגזל דלא שייף וכו' ובסיגנון זה הם דברי המק"ח בסי' תמ"ח סק"ט [בד"ה אכן
וכו' עי"ש] וכאן הוא ט"ס פאמור ועוד מרבנו קדישי נשתמשו בסברא זו לדון להקל
בעניינים שונים על פי טעם זה עיין להרבנים חתם סופר סי' קי"ט [בד"ה והנה אי
שכירות או מכירת החדר] דכשפכר החמץ לנכרי אלא שלא הועילה המכירה ונרי הוא
פמןפקד ביז הנכרי גם להרא"ש אינו עובר המפקיד וכו' ובשו"ת נאות דשא סי' ט"ל
[בד"ה ומעתה] כתב פן בענין הנ"ל ובתשו' עטרת חכמים סי' ה' כתב פן לענין אם הנפח
חמץ בבית נכרי שלא בידיעת הנכרי ובשואל ומשיב מהדורא תננינא ח"ב סי' ע"ז [ד"ה
אף] כתב סברא זו לענין מתנה על מנת להחזיר עי"ש באופן שזה פשוט דכל שאין שייף
לומר דהנפקד השאיל מקום להמפקיד אינו עובר המפקיד בבל יראה וכן כתב בש"ע
הרב מוהרש"ז בסוף סי' ת"מ ובשו"ת נאות דשא הנ"ל צדד לומר דבכי האי גוונא אינו
עובר גם מדרבנו אלא שלא החליט הדבר והרב מוהרש"ז שם כתב דמדרבנו מיהא עובר
מפל מקום הרי לגבי דרבנו מועיל הספק דהאבעיא כמו שפכת הוא עצמו [העמודי אור]
לשיטת הגאונים כנז"ל וצד היתר זה בנדון זה הוא טוב ויפה מהצד היתר שפמה על דברי
הרב נודע ביהודה דסברת הנו"ב בחידוש זה אינה מוספמת אף לענין אחר הפסח כמו
שמתבאר ממה שרשמתי לקמן בסי' ח' אות ח' ופלא בעיני שלא ראה דברי הרב חק
יעקב סי' תמ"ח סק"ד שצדד להקל בגזל נכרי חמץ ועבר עליו הפסח מטעם דהוי ספק
חמץ דשמא החליפו הנכרי ומסיק בצ"ע ומוכח דאם הוא בענין שאין צד לתלות בחילוף
אסור ולפי דברי הרב עמודי אור על פי סברת הנו"ב גם כשידוע שלא להחליף מותר
ובעיקר הדבר לענין חמץ שגזל הנכרי ועבר עליו הפסח אם מותר להנגזל עיין מה
שרשמתי לקמן בסי' ח' אות י"ו [בד"ה ואם הגזלן] ומשם באר"ה ומה שפכת דבנדון זה

אינו יכול לבטלו לפי שהיה ביד הגזלן הנה אמת שפן פתבו הרבנים מקור חיים ומים חיים שהבאתי לעיל אות כ"ד [בד"ה ובשו"ת] אף יש להעיר דכיון דנגבב בליל י"ד בניסן ומסתמא לא היה זה קונדם שעת הבדיקה ובטול ואם באמת ביטל בלילה אף שטוב לחזור ולבטלו ביום כמו שפכת מרן בסי' תל"ד ס"ב מפל מקום לא מפני זה יהיה נחשב כאילו לא בטל כלל שיהיה ספק בדאורייתא וכו' והיה לו לבאר דכף היה המעשה שלא בטל בלילה והבטול של יום לא הועיל לו לפי שאינו ברשותו וקוצר במקום שהיה לו לבאר: ושם בסי' ח"י אות ו' פתב טעם להתיר החמץ שפגדונו בסי' י"ז על פי מה שפירש בדברי המכילתא [שממנה למדו הגאונים דבמפקיר אצל נכרי אינו עובר] דלא מיירי כלל בפקדון אלא בנכרי שגזל מן הישראלי וכתב דבזה אפילו איסור דרבנן ליפא שהרי הר"ן שכתב לדעת הגאונים דמדרבנן מיהא אסור לא כתב פן אלא מפח הכרח מדין נכרי שהלנה על חמצו דבעינו מעכשיו אבל בלא הכרח מהיכא תיתי לומר שתיקנו רבנן שיעבור הנגזל וכיון דלגבי נגזל אין הכרח מהש"ס דאסור מדרבנן אין לנו לבדות גזרות מדעתינו ובנגזל מישראל דעת הרב נודע ביהודה דמותר להנגזל ובזה חלקו עליו הפאים אחריו משום דנאסר החמץ מצד הגזלן שהוא ישראל ועבר על כל יראה ואסרו גם פן לכל אדם אבל בגזל נכרי פשיטא דמותר אף בלא טעם זכיה [שתמה עליו בסי' י"ז ודחאו בסי' י"ח ע"ש מאות ז' והלאה ובאות ט' פתב דהוא ברשות הישראלי לענין יוקרא וזולא וכו'] דבכי האי גוונא לא עבר כלל ולא נאסר אחר הפסח ובאות י"א הביא דמרו מוהריט"א גם פן סובר דנכרי שגזל ועבר עליו הפסח מותר ושם שפכת לו רב בזה אלו תורף דב"ק וכבר הבאתי בסי' ח' ריש אות י"ו דברי פמה מרבנן בתראי שכתבו דטעם האיסור להנגזל הוא משום לתא דהגזלן וכתבתי שם דנעלם מהם דברי הרמב"ן בחידושיו לפסחים בפרק פל שעה בסוגיא דחנות ומלאי דמבואר דהוא משום לתא דהנגזל והבאתי דברי הרב בית שלמה דגם בנגזל מנכרי אסור לפי דברי רמב"ן ע"ש ב: (מ) ישראל שהלנה לנכרי על חמצו ואמר לו מעכשיו והגיע הזמן ולא פרעו אף לא משפנו ביד הישראלי אלא היה ביד נכרי כל ימי הפסח משמע מדברי מרן בש"ע סי' תמ"א ס"ב דאין הישראלי עובר בכל יראה כיון שהמשכון הוא ביד נכרי והקשה הרב ראש יוסף הביא דבריו הרב חק יעקב בסע"ק ו' דלפי מה שכתב מרן בסוף סי' ת"מ דיישראל שהפקיד לנכרי עובר המפקיד אם פן הכא נמי כיון דלמפרע נקנה החמץ להישראל כשהגיע הזמן ולא פרעו נמצא שהיה ביד נכרי פקדון ויעבור המלנה בכל יראה ותירץ הרב חק יעקב דאם לא משפנו ביד הישראלי אם פן לא נקנה לו אלא בכסף וכסף לא מהני לקנות מטלטלין מנכרי ואף למאן דאמר דקנינו של נכרי בכסף מפל מקום בזה שהוא על דרך אסמכתא ואינו סומך דעתו על הנכרי לא מהני אם לא משפנו בידו והנה לפי זה נראה דאם בשעת ההלואה משכו הישראלי אלא שאחר כך חזר הישראלי ומסרו בידו והיה אצל הנכרי כל ימי הפסח ועבר הזמן ולא פרעו בזה עובר הישראלי למפרע כיון שנקנה לו החמץ למפרע בכסף ומשיכה ועיין בש"ע הג' מוהרש"ז שם באות יו"ד וי"ב ולי ההדיוט תירוצו זה דחוק דאם מה שהונקו הפוסקים לכתוב ומשפנו בידו הוא משום שיהיה בזה קנוי להישראלי לא היה להם לתלות במשפנו בידו רק היה להם לכתוב ישראל שהלנה לנכרי על חמצו והקנה אותו להישראלי וכו' ויהיה מובן שהקנהו במשיכה או קנין סודר או אגב קרקע יהיה אף שיהיה ולמה להם לתלות במשפנו בידו דהיינו

קננו משיכה ולולא דמסתפינא מפבוד תורתם אמינא דמעיקרא קושיא ליתא ובנדאי
בנדון פנה צריה בהכרח משפנו ביד ישראל לעבור עליו והוא דהרא"ש פתב [והובא
בח"י עצמו בסוף סי' ת"מ] דהטעם דעובר המפקיד משום דהנפקד מושאיל מקום
לשמירת ממונו של מפקיד וקרינו ביה ביתו של מפקיד ונה שייך דוקא במפקיד חמצו
לחברו או לנכרי שהנפקד יודע שידיו מסולקות מחפץ זה ואין לו עסק בו ודעתו בקבלת
הפקדון להשאיל מקום לשמירת חפץ חברו אבל נכרי זה שהחפץ שלו ומחזיק בו לדעת
עצמו ולצרפו שפדעתו לפרוע חובו והחמץ ישאר לו אף שבאמת לא עלה בידו לפרוע
ונמצא למפרע שהוא של הישראל מפל מקום הוא לא על דעת פן החזיק בו ולא הושאיל
מקום בביתו להישאר וכיון דלאו ביתו של ישראל הוא אינו עובר בבל יראה ולכן
הצריכו הפוסקים שמשפנו ביד הישראל וכבר רשמתי לעיל אות ט"ל בשם הרבנים חתם
סופר ונאות דשא שפתבו בענין שנמכר להנכרי ולא היתה המכירה כהוגן ונמצא שהוא
כפקדון ביד הנכרי דאין הישראל עובר דכיון שסבור הנכרי שנמכר לו לא שייך לומר
דמשאיל מקום להישאר וכן פתב הרב מקור חיים סי' ת"מ סק"ה דבנכרי שהלנה
לישראל על חמצו אין שייך לומר דמושאיל מקום להישאר דהנכרי לצרפו הוא מחזיקו
בביתו ואם פן כל שפן פשבאמת עתה החמץ הוא שלו ממש ודעתו לפרוע חובו וישאר
החמץ לו דנדאי הנכרי מחזיקו בביתו לצרפו ולא לצורף הישראל ואינו מקנה לו מקום
ולכן אינו עובר עליו בבל יראה אם לא שמשפנו בידו פן נראה לדעתי הענייה: ועל מה
שיישב הרב חק יעקב דהוא משום משיכה הקשה הרב בית מאיר דאם פן בדין נכרי
שהלנה לישראל על חמצו דבעינו הרהינו אצלו [כמ"ש שם בסי' תמ"א ס"א] למה פתב
הרא"ש הטעם פדי שלא יהיה באחריות הישראל תיפוק ליה דאם לא פן לא נקנה להנכרי
בלא משיכה וכתב לבאר דברי הרב חק יעקב דכונת הרא"ש בזה פיון שאין הדבר מוכרע
אי נכרי קונה בכסף או במשיכה [דהוא מחלוקת בש"ס ובפוסקים] אהכי בדין נכרי
שהלנה פתב הטעם משום אחריות פדי שלא יהיה מוכרח מזה דקיימא לן דאין קננו לנכרי
בכסף ובדין ישראל שהלנה לנכרי פתב דמייירי במשפנו בידו פדי שלא יהא מוכרח
בהיפך דבקננו דנכרי סגי בכסף ולא בעינו משיכה אלו תנרף דב"ק הנה מה שהקשה
דלמה לי טעמא משום אחריות נראה לע"ד דהוצרך לומר פן לאשמועינו דבעינו שיהיה
פל ימי הפסח ביד הנכרי דאי משום חסרון משיכה אם משכו הנכרי בעת ההלואה
והחזירו לישראל והיה בידו פל ימי הפסח הנה סגי במה שמשכו בשעת ההלואה משום
הכי פתב דהטעם משום שלא יהיה באחריות הישראל ואם פן מוכן ממילא דלא סגי במה
שימשכו רק בשעת ההלואה ומה שביאר בכונת דברי הרב חק יעקב אינו נח לי דהמעניין
בדברי הרא"ש בריש פרק שני דבכורות ישפוט בצדק דדעת הרא"ש למינקט כר"ת
דקנינו של נכרי במשיכה דוקא [וכן הבינו בדעת הרא"ש הרמ"א בתשובה סי' פ"ז
ומוהר"ם מלובלין סי' ל"א וחינוך בית יהודה סי' פ"ד ועוד כמה רבנים הלא בספרתם]
ואם פן הנה מן הראוי שיפרש סוגית הש"ס בזה על פי דרכו ושיטתו ומה לו אם יהיה
מזה הכרח לאיזה צד או לא הלא הוא לא בא עתה להכריח הדין הנה הכי או הכי אלא
לפרש השיטה על פי סברתו והכרעת דעתו בעלמא וכן הוא דרך הפוסקים שפל אחד
מפרש השמועה כפי שיטתו שפחר לו בעלמא אף שידע שאין הכרח לפרש פן ויכול
בעל דין לפרש בדרך אחרת באופן שלא תהיה מוכרחת סברתו מפל מקום הפוסק מפרש

הסוגיא לפי דרכו ושיטתו: מא) ערב פסח אחר חצות נמצא בחבית דבש שלשה פתיתי לחם והיה קשה להפיקם הדבש ודאי אסור לאוכלו בפסח כמו שכתב הרמ"א בסי' תמ"ז ס"ד בפת שנפל לנין דאסור בפסח דחיישינן שמא נשאר לו פירורין [אמר המחבר לנדון זה לא היה לו להביא מדברי הרמ"א דאם פן למאן דאמר דמותר על ידי סינון ודלא פהרמ"א וכן למאן דאמר שלא אסר הרמ"א אלא בלא סינון עיין בדברי המפרשים לשם הכי נמי נימא בנדון זה דשרי הדבש בפסח אף בנדון זה היה לו להביא מדברי הרב מגן אברהם בס"ק י"ג דאם נפל במי דבש לא מהני סינון פיון שלפעמים הם עבים עי"ש וכל שכן בדבש עצמו פשיטא ודאי דאין לו תקנה בסינון] ולענין להשהותו אף שלגבי יין הנ"ל כתב המג"א דמותר להשהותו מכל מקום יש לדון ממה שכתב מרן בב"י בשם הפל בו דאם נמצאו שלשה שעורים בתבשיל חזקה דאיכא טובא ושמא נתבקעו ואם פן כל שכן שיש להחזיק שיש עוד לחם בהדבש ואף שכתב המג"א סי' תמ"ז [צ"ל תס"ז ס"ק י"ב] דלא אמרינן פן אלא בתולעים דמנייה קא רבו אבל במילתא דאתי מעלמא לא ועוד דהא יכולים לבדוק אם יש בו שעורים אף בנדון זה אין להתיר מטעמים הנ"ל בדדיקה ודאי לא מהני דטבע הדבש להפוך דבר המעורב בו למראיתו ממש כמו שכתב הרב טורי זהב שם בשם הרא"ש ומטעם דאתי מעלמא גם פן אין להתיר דהא כתב המגן אברהם מיהו בכרי של חטים שנפל עליו גשמים אסור אם פן כל שכן פאן בתערובת הפת דנדאי עשה פן נכרי בכונה להרבות משקל הדבש וכו' ועוד דהא החק יעקב משיג על המג"א בטעם דאתי מעלמא אלא שיש להקל משום דמשהו הוא אם פן בנדון דידן דיש לחוש לפת טובא עד שאין ששים נגד הפת אחר שאי אפשר להפירו פנ"ל אסור להשהותו אמנם במקום הפסד יש לומר דמותר להשהותו כמו שכתב המג"א סי' תמ"ז ס"ק י"א דבבבש בביבש במקום הפסד מותר להשהותו ונדון זה הוי יבש בביבש עיין ש"ך יו"ד [אולי פונתו למה שכתב בש"ך והובא בבאר היטב בריש סי' ק"ט] אלא שדברי המג"א לכאורה תמוהים וכו' והאריף לבאר דברי המג"א וליישב השגות החיי אדם בנשמת אדם סי' י"א ומסיק דדברי המג"א נכונים ואם פן במקום הפסד יש להתיר להשהותו להלכה ולמעשה אלו תורף דברי הג' בשו"ת דברי מרדכי פרידבורג בסי' מ"ה: ויש להעיר במה שכתב בדדיקה לא מהני וכו' דאדרבא לפי דברי הרא"ש שהביא הט"ז בסי' תס"ז סק"ו יש צד להתיר שהרי כתב דאם נחוש בדבש לתערובת נאסור אותו פל השנה שיש אומרים שנותנים בתוכו בשר נבלה ומתהפף לדבש ומותר דבשר השתא אזלינן עכ"ל ואם פן בנדון זה אם נאמר דיש עוד כפר לחם ואי אפשר להפירו משום שנתהפף מראיתו למראה דבש מסתמא גם טעמו לא עמד בו ונהפף לדבש ומותר דבשר השתא אזלינן [עיין מה שרשמתייבונטרס הפללים בשדי חמד ח"א מערכת האלף אות שמ"ט] ומה שכתב שאין להתיר מטעם דאתי מעלמא וכו' י"ל דמי יימר דנעשה על ידי אדם פלל ואולי אתרמי דנפל ואדרבה אם נאמר דנעשה על ידי אדם בכונה להרבות המשקל יש צד לומר דרמאה ברמיותיה מזדהיר שלא יורגש הזיוף שבתוכו ואולי לא נתן אלא השלש פתיתי לחם שנמצאו ולא עוד ומה שכתב דהחק יעקב השיג על המג"א וכו' הנה הרב מקור חיים בס"ק ה' השיג על דברי הח"י והסביר דבדבר שהוא דרוך מקרה ואין לנו החרח ואין השכל מחייב שיהיה פן לא אמרינן דהוי חזקה בשלש פעמים עי"ש שהאריף ונמצא דלגבי דידן הא איכא רש"ל וט"ז ומג"א ומק"ח דנקטי לחלק בין מידי דמנייה קא רבי

לדאָתיה מעלמא וְהרב פְּרִי תוֹאֵר ס׳ פ״ד ס״ק כ״ב פְּתַב עַל דְּבַרֵי רש״ל וט״ז ומג״א
הג״ל ולְבֵי נוקפֵי לְמַעֲשֵׂה אַחַר שְׁלֵא הַזְנוּפֵר זֶה בְּסִפְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים וַיֵּשׁ ל״מֵר דְּסִמְכִינוּ עַל
זֶה בְּמִינֵי תוֹלְעִים הַלְבָנִים וְכַדוּמָה שְׁאִין בְּמִינָם מְצוּי שְׁיִמְצְאוּ בְּבַת אַחַת רַבִּים וְאֶפְשָׁר
דְּהַנְמַצְאִים הֵם הַנוֹפְלִים אֲבָל בְּנִמְלִים שְׁיֵשׁ בְּמִינָם הַרְבֵּה וְאִיפֹא חֲשַׁשְׁתָּ רַבִּים אִית לָן
לְהַחְזִיק הַתְּבָשִׁיל בְּשִׁלְשָׁה פְּנֵי דְעֵתֵי נוּטָה לְהַכְרִיעַ עכ״ל וְנִרְאֶה דְלִפֵּי הַכְּרַעְתּוֹ הָא דִּידֵן
לְתוֹלְעִים הַלְבָנִים דְּמֵיָא וְלֹא מְחִזְקִינוּן בְּשִׁלְשָׁה לְאַסְוֵר הַשְּׁהִיָּה וְהַרְבֵּה מְזִמּוֹר לְדוֹד ד' ח״ן
ע״ב פְּתַב דְּאַפִּילוּ לֹא נְחוּשׁ לְדַעַת רש״ל וט״ז ומג״א אֵלֶּא לְשׁוֹנֵיהּ סִפְק הִנּוּה לִיָּה בְּתוֹלְעִים
סִפְק סְפִיקָא ע״ש נִרְאֶה מְדַבְּרֵיו דְּטָפִי דְעֵתוֹ נוּטָה לְדַעַת רש״ל וכו׳] [וְעֵינֵן לְקַמֵּן ס׳ יו״ד
אוֹת ז] וּבְעֵיקָר דְּבַרֵי הַפֶּל בּוּ עֵינֵן לְהַרְבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ שָׁם ס״ט וְנִהַר שְׁלוֹם ד' דק״ל ע״ד
וּמֵאַמֵּר מְרַדְכִי ס״ק י״ב וְשִׁלְחוּ גְבוּהַ ס״ק י״ח וְהַרְבֵּה בֵּית יְאַוְדָּה ד' ח״ק ע״ד וד' ק״ט
הָאֵרִיף לְדַחֲוֹת דְּבַרֵי הַפֶּר״ח וּפְסַק פְּדַעַת הַפֶּל בּוּ וַיֵּשׁ לְפַקְפַק בְּדַבְּרֵיו וְעַל כָּל פְּנִים נִרְאֶה
דְּלַעֲגֵנוּן לְהַשְׁהוֹתוֹ אֶפְשָׁר לְסַמְוֵה עַל הַמַּתִּירִים וּמָה שְׁפַתְב [הַדְּבַרֵי מְרַדְכִי] דְּהַחֲזִיק יַעֲקֹב
פְּתַב דְּמָה שְׁיֵשׁ לְהַקֵּל הוּא מְטַעַם מְשֵׁהוּ מָה שְׁאִין פֶּן בְּנִדּוֹן דִּידֵן וְכו׳ הִנּוּה לְפִי דְעֵתֵי יוֹתֵר
הִיָּה לוֹ לְחַלֵּק עַל פִּי דְּבַרֵי הַרְבֵּה חֵק יַעֲקֹב בְּאַוְפֵן אַחַר וְהוּא לְפִי מָה שְׁפַתְב הַרְבֵּה חֵק יַעֲקֹב
בְּטַעַם לְהַקֵּל בְּנִמְצָא שְׁלִשָׁה שְׁעוּרִים דְּאַף אִם נֶאֱמַר דְּהַחְזִיק בְּזֵה הַתְּבָשִׁיל לְהִיּוֹת עוֹד
שְׁעוּרִים מְפֶל מְקוֹם מְסַתְמָא גַם הֵם כְּמוֹ הַנְּמַצְאִים שְׁלֵא נִתְבַּקְעוּ וּמַהִיכָא תִּיתִי לָן ל״מֵר
שְׁיֵשׁ עוֹד וְהֵן נִתְבַּקְעוּ וְכוּן הָאֵרִיף בְּסִבְרָא זֹו בְּמֵאַמֵּר מְרַדְכִי הַגְּ״ל וְזֵה שְׁיִיף בְּשְׁעוּרִין
שְׁיֵשׁ ל״מֵר שְׁאִם תְּמַצָּא ל״מֵר יֵשׁ עוֹד לֹא נִתְבַּקְעוּ וְהֵם כְּהַנְּמַצְאִים אֲבָל בְּנִדּוֹן הַרְבֵּה דְּבַרֵי
מְרַדְכִי שְׁנִמְצָא חֲמִיץ מְמֵשׁ אִם פֶּן אִם נֶאֱמַר שְׁהַחְזִיק הַדְּבַשׁ שְׁיֵשׁ בּוּ עוֹד הִיָּינוּ חֲמִיץ וְדֵאִי
בְּזֵה אִין לְהַקֵּל לְדַעַת הַח״י וְאִיף שְׁיִהִיָּה לְעַנְיָן הַדִּין יִפֵּה אִמֵּר רַב דְּמִוִּתֵּר לְהַשְׁהוֹתוֹ בְּמִקּוֹם
הַפְּסֵד: מַב) עָרַב פְּסַח שְׁחַל בְּשִׁבְתָּ וְשִׁכַח לְמַפְוֵר חֲמִצּוֹ בְּעָרַב שְׁבַת פְּתַב הַרְבֵּה חֵק יַעֲקֹב
בְּסִי׳ תמ״ד סק״ח דָּאִם שְׁכַח לְמַפְוֵר חֲמִצּוֹ שְׁיֵשׁ לוֹ בְּחֻדָּר מְיֻחָד בְּעָרַב שְׁבַת צְרִיף לְתַת
בְּשִׁבְתָּ בְּמַתְנָה לְנִכְרֵי הַחֻדָּר עִם מְסִירַת הַמַּפְתָּח וְאֶפְשָׁר דְּאַפִּילוּ מְכִירָה שְׁרִי וְלֹא הִנּוּי
כְּמַקְח וּמְמַכֵּר דְּאַסּוּר בְּשִׁבְתָּ כִּינּוּן שְׁאִינוּ עוֹשֵׂה אֵלֶּא לִינְצַל מֵאַסּוּר חֲמִיץ וְכִי הֵאִי גּוֹנָא
כְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּעִירוּבֵין ד' ס״ו ד״ה יִפֵּה דְּמִוִּתֵּר לְשַׁכּוֹר רְשׁוּת נִכְרֵי בְּשִׁבְתָּ וְלֹא הִנּוּי
כְּמַקְח וּמְמַכֵּר לְפִי שְׁאִין עוֹשִׂין אֵלֶּא לְהַתִּיר טִילְטוּל כְּמַבְוֹאֵר בִּשׁ״ע ס׳ שפ״ב וס׳ שפ״ג
אִף מְפֶל מְקוֹם הִיכָא דְּאַפְשָׁר בְּמַתְנָה עֲבָדִינוּן אִם יוֹדַע שְׁהַנְּכָרֵי יַחְזִיר לוֹ אַחַר פְּסַח כְּמַבְוֹאֵר
לְקַמֵּן ס׳ תמ״ח עכ״ל: וְהִנּוּה מָה שְׁפַתְב שְׁצָרִיף לְתַת לוֹ הַחֻדָּר עִם מְסִירַת הַמַּפְתָּח כְּפֻנְתּוֹ
שְׁעַל יְדֵי קִנְיָן הַחֻדָּר יִהִיָּה נִקְנָה לוֹ הַחֲמִיץ אִף לֹא פּוֹרֵשׁ בְּדב״ק אִם הוּא בְּתוֹרַת קִנְיָן חֻדָּר
אוּ בְּקִנְיָן אַגַּב קִרְקַע וּמְסַתְמָא מְשַׁמַּע שְׁהוּא בְּקִנְיָן חֻדָּר אִף לְפִי מָה שְׁמַתְבָּאֵר מְדַבְּרֵיו
שְׁבָסִי תמ״ח ס״ק ט״ו שְׁמַסְפִּים לְמָה שְׁפַתְב שָׁם בְּשֵׁם הַרְבֵּה מוֹהַר־שׁ״ק דְּאִין קִנְיָן חֻדָּר
לְנִכְרֵי וְצָרִיף לְהַקְנוֹת אַגַּב קִרְקַע צְרִיף ל״מֵר שְׁגַם כָּאֵן כְּפֻנְתּוֹ שְׁיִקְנָה לוֹ הַחֲמִיץ בְּתוֹרַת
מְטִלְטִלִין אַגַּב קִרְקַע וְכָאֵן לְנַחֲת לְבָאֵר פְּרִטֵי הַקִּנְיָן כְּמוֹ שְׁלֵא פְּתַב כָּאֵן מָה שְׁבִיבָאֵר שָׁם
לְעַנְיָן מְכִירַת הַחֲמִיץ אַגַּב קִרְקַע שְׁצָרִיף לְהַתְנוּת עִמוֹ שְׁמַקְנָה לוֹ כְּכֹסֶף אוּ בְּחֻזְקָה לְבַד
מְשׁוּם דְּבִסְתָּם אִינוּ קוֹנֵה קִרְקַע אֵלֶּא בְּשִׁטְר: וּמָה שְׁלֵא פְּתַב שְׁיִקְנָה לוֹ הַחֲמִיץ בְּמַשִּׁיכָה
שְׁיִמְשַׁכְנוּ הַנְּכָרֵי לְרְשׁוּתוֹ [דְּהָא בְּנִכְרֵי הַמְּאַמְיָנוּ וְסוּמָה עֲלֵיו אִיירֵי בְּדַסְיִים בְּמִילְתֵיהּ]
נִרְאֶה פְּשוּט שְׁכְּפֻנְתּוֹ לְהַמְצִיא תְּקִנָּה לְכַשְׁהַחְמִיץ הַרְבֵּה שְׁאִי אֶפְשָׁר בְּמַשִּׁיכָה אִי נְמִי יֵשׁ
ל״מֵר לְפִי שְׁאַסּוּר לִיתֵּן לְנִכְרֵי בְּשִׁבְתָּ אֵלֶּא דְּבַר מוּעַט [הִיָּינוּ כְּדִי סְעוּדָה אַחַת] שְׁאִם הִנּוּה

רוצה הנכרי לאכלו בבית ישראל הנה יכול אבל אם נותן לו יותר מזה אסור דהני פאילו
אומר לו בפירוש להוציא אלא דאם אינו מוליכו דרף רשות הרבים אלא דרף פרמלית
מותר [ואף לזה אין ראיה ברורה להפיר אחר שמבטל ואינו דומה לתוף הפסח דליתיה
בביטול עיין להרב מקור חיים בפניאורים ס"ק ב'] וסתמא דמילתא החמץ שפחדר המיוחד
הוא יותר מפדי סעודה וגם יש איזה מיני חמץ שאין ראויים לאכלם עתה פקמח מלוחת
וכינצא ולאו פולי עלמא זהירי לחלק בין אם יוליף הנכרי את החמץ דרף פרמלית לאם
יוליכנו דרף רשות הרבים לכן סתם הפתח והורה להקנותו על ידי הסדר ועיין בדברי
הרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל בס"י תמ"ד אות ט' שפיאר היטב באיזה אופן מותר ליתן
הפירורים שנשארו בשבת להנכרי וכתב שם דליתן מתנה בשבת מה שאינו לצורך
השבת אסור מפל מקום פיון שעושה פן פדי שלא לעבור בכל יראה יש במתנה צורך
מצוה ומותר בשבת: עוד אפשר לומר בטעם הרב חק יעקב שלא פתב ליתן החמץ במתנה
על ידי משיכה והוא משום דכשם שפמכר לא סגי להקנות לו במשיכה לחוש לדעת רש"י
דאין נכרי קונה מטלטלין אלא בכסף ורק בדיעבד מהניא משיכה כדכתב בחק יעקב בס"י
תמ"ח ס"ק ט"ו הכי נמי במתנה אף שדעת התוספות בעבודה זרה ד' ע"א ע"א בד"ה
פרדשנא דבמתנה ומציאה פיון דליכא פסר מהני לכולי עלמא קנין משיכה מפל מקום
חשש הרב לסברת הרמב"ן שהביא באסיפת זקנים בפסק הנהב ד' מ"ז ע"א [ד"ה דבר
תורה] גבי ישראל דלמאן דאמר מעות דוקא קונות גם במתנה לא מהניא משיכה אלא
חלי פין או אגב או חצר והוא הדין לנכרי למאן דסובר דלא מהני משיכה במכירה הוא
הדין דלא מהני במתנה גם מרן מוהרי"ט א בפסק שני דבכורות אות י"ז [בד"ה והנה
מפני] פתב בשם הרמב"ן א בחידושייו לע"ז שם דאין חילוק בין מכר למתנה [וכתב שם
דהרמב"ן סובר פדעת התוספות דמהני משיכה במתנה לכולי עלמא ועיין מה שפכתתי
על דבריו בקונטרס הפללים במערכת המ"ם אות ע"ב] ואף דמדברי הפוסקים בס"י
תמ"ח סעיף ג' שכתבו ליתן החמץ לנכרי במתנה משמע דכוננתם שיתנו לנכרי במשיכה
וכן פתב שם הגאון מוהרש"ז בש"ע ש"ל באות ט' דכשנזונו במתנה מהני משיכה לכולי
עלמא פיון שאין שם פסר די במשיכה מפל מקום אפשר דהרב חק יעקב חשש לסברת
הרמב"ן והרמב"ן דשונים בזה מכירה ומתנה ולמאן דאמר דאין נכרי קונה במשיכה גבי
מכירה הוא הדין במתנה ועיין בעניינים אלו במה שפכתתי אני הדל במערכת בכור בהמה
סי' ג' אות ב' בס"ד [בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים]: ובמה שפכתב הרב חק יעקב
דאם אי אפשר במתנה אפשר שיכול למכרו לנכרי בשבת הנה הרבנים באר היטב בס"ק
ד' ומחצית השקל בסק"ז הביאו דבריו פלשונו ובשמו גם הרב מקור חיים בחידושיים
סק"ה פתב פן והרב פרי מגדים באשל אברהם סק"ח פתב פן בשם הרב אליהו רבה
בדרף פשיטות [לא פלשון אפשר כמו שפכתב בחק יעקב] אף הרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל
השמיט ענין המכירה וגם בגיליון רש"א ליו"ד סי' ש"ף וגם מר אביו רבינו עקיב"א
בנימוקיו ליו"ד שם הביאו תשובת הרב עבודת הגרשוני בס"י כ"ה גבי מבפרת שישבה
על המשפר בשבת דאין תקנה להפקיעה מקדושת בכורה על ידי מכירה פי אם על ידי
מתנה והפקר דוקא בשבת אבל בחול אין להפקיע קדושת בכור על ידי מתנה והפקר:
גם אשור גדול בדורנו יצ"ו בשו"ת תורת חסד חלק א"ח שנדפס מקרוב בס"י ז"ך
שהאריך לדחות ראית הרב חק יעקב מדין שכירות רשות נכרי בשבת דהתם לא בעינו

שכירות גמורה דאפילו שכירות רעועה מהני משום הכי שרי בשבת דחשיב כמתנה מה שאין פן מכירת חמץ דצריכה להיות מכירה גמורה אסור משום מקח וממכר והאררי דלהכרית דבריו מפמה מקומות וסינים שנתבאר שאין שום ראיה מהגמרא והתוספות להתיר למכור חמץ לנכרי בערב פסח שחל בשבת אלא שמצד הסברא נבא להתיר איסור מקח וממכר דרבנן כדי שלא יעבור אחר כך בעשה דתשביתו ולא תעשה דבל יראה והיכא שאפשר ליתנו במתנה לנכרי דמתנה בשבת שרי לצורך מצנה ודאי דאין להתיר איסור שבות דמקח וממכר בשבת שלא הותר אף במקום מצנה אלא אף היכא שאי אפשר להקנות במתנה אין ראיה להתיר איסור מקח וממכר לא מבעיא להסוברים דחמץ שלא ביטלו ומצאו ביום טוב דאסור לבערו משום איסור מוקצה שהעמידו דבריהם בשב ואל תעשה או משום דלא הוי בעידנא כדכתב המג"א בסי' תמ"ו סק"ב אלא אף להפוסקים דחמץ שלא ביטלו מותר לבערו ביום טוב שאני יום טוב דהוא אחר זמן איסורו ואינו יכול לבטלו אבל בערב פסח קודם זמן איסורו הרי יכול לבטלו ומדאורייתא סגי ליה ובלאו הכי הרי צריך לבטל כל חמצו בזמנו בשבת כדאיתא בסי' תמ"ד סעיף ו': וכל שכן אם הוא בעצם חמץ דרבנן שבלאו הכי אינו עובר עליו בבל יראה מן התורה כלל ומשום שלא יעבור אחר כך בחיוב הביעור מדרבנן אין להתיר משום זה לעבור בקום עשה באיסור דרבנן דמקח וממכר בשבת ואף שיש לומר דמוטב לעבור איסור שבות בפעם אחת ולא יעבור על חיוב הביעור דרבנן כל שעה כעין מה שכתב הר"ן גבי חולה ביום הפיפורים דשוחטין בשבילו ולא להאכילו ובלה שיעבור על כל זית וזית מפל מקום לא דמי לדהקא פמוכן ועוד כבר כתבנו מהא דהתירו איסור שבות דאמירה לנכרי יותר משבות דאיסור קנין בשבת ואם פן יכול לבערו על ידי נכרי ולמה נתיר לו איסור מקח וממכר בשבת דמשום הפסד ממון אין להתיר שבות דמקח וממכר בשבת עיין במג"א סי' של"ט סקי"ג דאף בקרי היזקא ויש לו חוב גדול שיהיה נאבד לא התירו רק טלטול ולא לעבור בפסינה פנין דאפילו לדבר מצנה אסור ואם פן הכי נמי באיסור מקח וממכר דגם פן אסור אף לדבר מצנה וצדד עוד שישכח להפקיר חמצו בשבת וסיים דבלקוטי הרמב"ן ריש פסחים משמע דאסור להפקיר בשבת אף לצורך מצנה וגם קיימא לן דאין לסמוך לכתחילה להפקיר בפני שלשה ואף דמה שצריך מכירה הוא מדרבנן לפי שפיר ביטל מפל מקום צריך מכירה גמורה ונחלוטה ועוד דכבר כתבו הפוסקים דחמץ הנמכר אינו בכלל הביטול וכל שהמכירה אינה גמורה עובר בבל יראה מן התורה ואף אם תהיה המכירה אחר הביטול מפל מקום פשמוכרו לנכרי אחר כך גלי אדעתיה שרוצה לזכות בו מהפקרו וכל זה פשוט ולא הנה צריך לכתוב דבר זה לרוב פשיטותו רק שלא יהיה מקום לבעל דין לחלוק לפטפט בדבר זה לכו להלכה בערב פסח שחל בשבת יש ליתנו לנכרי במתנה וזקא ולא במכירה אלו תנן דב"ק: ורב גדול מרבני ויילנא יצ"ו בספרו נחל משה בסי' ג' ד' כ"ב ע"א עמד בחקירה זו בערב פסח שחל בשבת ושכח למכור חמצו בערב שבת אם מותר למכרו בשבת וצ"ל במים אדירים להוכיח מפמה מקומות בתלמודין ובירושלמי ומדברי הראשונים בכמה עניינים דאסור למכור לנכרי וסיים לפי מה שביארנו דאף שאינו עושה קנין רק להנצל מאיסור לא שרינו לעשות קנין בשבת לכו הדת נתנה דמי ששכח למכור חמצו קודם אין מתירין לו למכרו בשבת פי אם ליתנו לנכרי בשבת פן נראה להעיר ולא להלכה אלו תנן דב"ק ואגב ריהטאי בכל מה

שְׁהָאָרִיף שֶׁם עַד ד' כ"ו סוּף ע"ב לֹא רֵאִיתִי שְׁהַזְכִּיר שְׁפָכָר עֲמָדוֹ רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים
בְּחֻקֵּיהֶּם זֶה וְהֵנָּה מִיְיָמֵינוֹ וּמִשְׁמָאֵלִים כָּכֵל הָאָמֹר לְמַעְלָה: שׁוֹב רֵאִיתִי בְּסִדּוֹר תְּפִלָּה
שֶׁל הָאֲשַׁכְּנָזִים הִ"ו וּבֹו ס' דָּרָךְ הַחַיִּים לְהַגָּאוֹן חֲנוּת דַּעַת וְשֶׁם בְּסִי' כ"א בְּדִינֵי עָרֵב פֶּסַח
שֶׁחֵל לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתֵּי אוֹת ה' פֶּתַח אִם שִׁכַח לְמַפְנֵי הַחֲמִץ בְּעָרֵב שִׁבְתֵּי יִתֵּן הַחֲמִץ בְּמִתְנָה
בְּשִׁבְתֵּי לַעֲכוּמ"ז עִם הַחֲדָר בְּמִסִּירַת הַמִּפְתָּח אִם יוֹדֵעַ שֶׁהַעֲכוּמ"ז יִחְזִיר לוֹ אַחַר הַפֶּסַח
וְאִם לֹא יִמְפְּנֵי הַחֲדָר עִם הַחֲמִץ בְּשִׁבְתֵּי וְיִקְנֶה לוֹ עִם מִסִּירַת מִפְתָּח וְאִם אֵין מִפְתָּח בְּחֲדָר
זֶה יִמְפְּנֵי לוֹ בְּלֹא מִפְתָּח וְלֹא יִכְתּוֹב לוֹ שְׁטָר רַק יִתֵּן לוֹ הַעֲכוּמ"ז הַפֶּסַח וְיִתְנֶה עִם
הַעֲכוּמ"ז שְׁפָכָסָף בְּלֹא שְׁטָר יִקְנֶה הַחֲדָר וְלֹא יִקְבַּל הַפֶּסַח בְּיָדוֹ רַק יִתֵּן לְתִיבְתּוֹ וְלֹא הָיָה
כְּמִקְח וּמִמְכָר כִּינּוֹן שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה רַק לְהַנְצִיל מֵאִיסוֹר חֲמִץ אֲלֵיהֶוּ רַבָּה וּפְרִי מְגִדִים סִי'
תַּמ"ד ע"ד וְהִגִּיעַ לְיָדֵי בְּשִׁבְתֵּי לְיוֹמֵיהָ סִדּוֹר הַגָּ"ל עִם פִּירוּשׁ נְתִיב הַחַיִּים סְחוֹר סְחוֹר
לְהַסְפֵּר דָּרָךְ הַחַיִּים לְהַרְבֵּ אַבְד"ק גִּיקְאֲלִיב מַח"ס קַב נְקִי וְעַל דְּבָרִים הַגָּ"ל כְּתוּב שֶׁם
וְנ"ל וְאֲדַמּו"ר בְּסִי' תַּמ"ח סְעִיף ט"ז אוֹסֵר לְמַפְנֵי בְּשִׁבְתֵּי אֲפִילוֹ אֵינוֹ לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מְעוֹת
אֲלֵא קוֹצֵץ עִמּוֹ סְכוּם הַמִּקְח אוֹ מוֹכְרוֹ לוֹ כְּשֶׁעָרַשׁ שְׁבִשׁוּק בְּלֹא קְצִיצַת סְכוּם הַמִּקְח וְאֲפִילוֹ
בְּהַפְסֵד מְרֻבָּה אִסוֹר לְמַפְנֵי עַכ"ל וְעֵינֵינוּ בְּש"ע הַגָּאוֹן מוֹהַרש"ז בְּמִקּוּם שְׁצִינּוֹ וְלֹא
מִצְאָתִי וְלֹא פְנִיתִי לְעֵינָיִם כְּעַת בְּמִקּוּם אַחַר וּכְבָר כְּתַבְתִּי לְמַעְלָה [בְּד"ה וּבְמָה שֶׁכְּתַב]
שְׁהַגָּאוֹן מוֹהַרש"ז בְּש"ע שֶׁלּוֹ הַשְּׁמִיט עֲנִין הַמְכִּירָה וְכו': (מַג) חֲמִץ שֶׁל פְּלֵאֵי הַפָּרָם אוֹ
תְּקוּרֻבַת ע"ז אִף דְּבָלָאוּ הִכִּי אִסוֹר בְּהַנְאָה וְאֵינוֹ שֶׁלּוֹ עוֹבֵר עָלָיו בְּבַל יִרְאֶה דְּכִינּוֹן דְּחֲמִץ
בְּפֶסַח אֵינוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם וְעֲשֶׂהוּ הַפְּתוּב כְּאֵילוֹ הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ הוּא הַדִּין אִם הַחֲמִץ
אִסוֹר בְּהַנְאָה מִצַּד אַחַר כְּנֹז"ל עוֹבֵר עָלָיו בְּבַל יִרְאֶה כֵּן פֶּתַח רַב אֲחַד הוּבָא בְּשׁו"ת תּוֹרַת
חֻסֵד א"ח הַנֶּדֶם בְּסִי' כ"ד וְהַגָּאוֹן הַמְּחַבֵּר פֶּתַח דִּישׁ לוֹמֵר דְּמָה שֶׁעֲשֶׂהוּ הַפְּתוּב כְּאֵילוֹ
הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ הוּא רַק לְעֵנִין מַה שְׁאִסוֹר בְּהַנְאָה מִשּׁוּם חֲמִץ גּוֹפִיָּה וְלֹא כְּשִׁאִיסוֹר הַנְּאָה
בָּא לוֹ מִצַּד אַחַר וּכְבָר נִפְקַע מִקּוּדָם מְרִשׁוֹתוֹ לֹא יָשׁוּב אֲלָיו עוֹד לְהִיּוֹת נֶחֱשֵׁב בְּרִשׁוֹתוֹ
לְעֵנִין בַּל יִרְאֶה וְכו' וְהִבִּיא שְׁבִשׁו"ת תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה סִי' קצ"ט פֶּתַח בְּפִשְׁיטוֹת בְּלִי שׁוּם
רֵאִיָּה דְּגַם בְּחֲמִץ פְּלֵאֵי הַפָּרָם עֲשֶׂהוּ הַפְּתוּב כְּאֵילוֹ הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ וְהוּא נֶר"ו הָאָרִיף לְהוֹכִיחַ
דְּבַחֲמִץ שֶׁל פְּלֵאֵי הַפָּרָם לֹא עֲשֶׂהוּ כְּאֵילוֹ הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ וְאֵינוֹ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה עֵי"ש וְעֵינֵין
לְהַרְבֵּ פְרִי מְגִדִים בְּפִתִּיחָה לְהַלְכוֹת פֶּסַח פָּרַק א' אוֹת ט' שְׁנִירָאָה שְׁנוּטָה דַּעַתוֹ דְּבַחֲמִץ
שֶׁל פְּלֵאֵי הַפָּרָם עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה וְעֵי"ש לְעֵנִין מִי שְׁאִסֵּר עַל עֲצָמוֹ הַחֲמִץ קוּדָם זְמַן
אִיסוּרוֹ אִם עוֹבֵר שׁוֹב בְּבַל יִרְאֶה: גַּם בְּסִפֵּר הַנְּחַמֵּד בְּנֵין שְׁלֵמָה לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהַרש"ל
מוֹוִילְנָא יצ"ו בְּסִי' כ"ה הָאָרִיף מֵאֵד בְּחֻקֵּיהֶּם זֶה בְּחֲמִץ שֶׁל אִיסוּרֵי הַנְּאָה פְּלֵאֵי הַפָּרָם
וְכִינְצָא וְטָבֵל אִם עוֹבֵר עָלָיו בְּבַל יִרְאֶה וְאִי מְהַיְבִי בִּישׁוּל לְחֲמִץ זֶה וְהוֹכִיחַ מְהַש"ס בְּפֶסַחִים
ד' מ"ו בְּסוּגִיָּא דְהוֹאִיל דְּחֲמִץ שֶׁל טָבֵל הַטָּבוּל לְחֻלָּה עוֹבְרִים עָלָיו בְּבַל יִרְאֶה כְּדִמְשַׁמַּע
הַתָּם דָּאִם יִשְׁאֵל עַל הַחֻלָּה בְּנֹדָאֵי יַעֲבֹר עָלֶיהָ בְּבַל יִרְאֶה לְכוּלֵי עֲלָמָא אִף דָּאִם יִשְׁאֵל
עָלֶיהָ הַדְרָה לְטִיבְלָה וְהוּי חֲמִץ שֶׁל טָבֵל אֲלָמָא גַּם בְּטָבֵל טָבוּל לְחֻלָּה עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה
וְהוּא הַדִּין בְּטָבוּל לְתַרוּמָה וְהָאָרִיף לְפַלְפֵּל לִיִּישֵׁב מַה שֶׁקָּשָׁה עַל זֶה וְכִינְוָה דַּעַתוֹ בְּרֵאִיָּה
זֶה לְדַעַת הַגָּאוֹן מְנַחֵת חִינוּף בְּפִרְשַׁת בָּא סִי' י"א [בְּתוֹךְ ד"ה שְׁלֵא] עֵי"ש שֶׁהִבִּיא סוּגִיָּא
זֶה וּבְדָף ל"א ע"ג עֲמַד לְבָאָר בְּחֲמִץ שֶׁל הַקֶּדֶשׁ שֶׁקָּבֵל עָלָיו אַחֲרֵיכֵן אִם עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה
וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא רֵאִה דְּבָרֵי הַרְבֵּ פְרִי מְגִדִים שֶׁהִבְאֵתִי וּבְדָף ל"ב ע"א [בְּד"ה וּמִפִּי] פֶּתַח
בְּשֶׁם הַג' מֵר אַחֲיוֹ שֶׁעַל פִּי מַה שֶׁכְּתַב הַר"ן דְּהַטַּעַם דְּהַחֲמִירָה תּוֹרָה בְּחֲמִץ בְּבַל יִרְאֶה

הוא משום דלא בדילי מיניה פשוט דבחקמין של הקדוש דבדיל מיניה ליכא בל יראה פיון דבדיל מיניה דמי לשאר איסורין דלא אסרה התורה בהם משום בל יראה ואם פן שפיר אמר רב דאם של הקדוש אינו צריף אף בקבל עליו אחריות דהוי כשלו מכל מקום אין צריף עשיית מחיצה משום דבדיל מיניה פלומר דכיון דבדיל לא החמירה התורה בכגון זה משום בל יראה וזה פפתור ופרח ושפתים ישק ותרב המחבר יצ"ו שקיל וטרי בזה כיעי"ש ותמיה לי שלא העירו דאנו קיימא לן דלא דרשינו טעמא דקרא ואיך נוכל להוציא דין על פי הטעם שנאמר במצוה ועם שאינו פשוט כל כף דנקיטינו דלא דרשינו טעמא דקרא כמו שמתבאר ממה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הטי"ת אות ט"ו מכל מקום גם לאידך גיסא אינו פשוט לומר דדרשינו טעמא דקרא היכא דעל ידי הטעם יצא לנו קולא פי הכא דעל ידי הטעם נזבין ונדון להקל שאינו עובר בבל יראה וכן יש להעיר בדברי הרב מנחת חינוך שם כמו שיראה המעיין בדבריו וצ"ע: ואתה תחזה בקונץ יגדיל תורה במאמר גפון אדרת לידדי הגאון אבד"ק פאניוועק יצ"ו אשר בקונטרס עשירי סי' קנ"ג ד' רע"ה ע"ב שחקר בלאו דבל יראה אם חל על חמץ האסור באכילה ונהגה כמו תרומה טמאה והקדוש פלאי הפך תקרובת ע"ז וכיוצא ורצה לומר דלפי מה שכתב הר"ן בריש פסחים והרבה מגיד בהקדמתו להלכות חמץ דמה שאמרה תורה בחמץ לא יראה הוא משום שלא יבא לאוכלו ואם פן באותם שאסורים ועומדים קודם שחל איסור חמץ ובדיל מיניהו מפני איסורם יש לומר דלא עליהם אמרה תורה בל יראה ובל ימצא ודחה זה דהא קיימא לן דלא דרשינו טעמא אף היכא דכתיב בהדיא ואם פן פשוט דגם בהם יש לאו דבל יראה ובל ימצא ושוב שקיל וטרי בדין אין איסור חל על איסור עי"ש דב"ק וחיזויש הוא שלא ראה לכל הפחות דברי הרב פרי מגדים הנ"ל ומצאתי שפבר העיר עליו בזה ידידי הגאון מוהר"ש פריידאש מליאדי יצ"ו בקונטרס דברי שלמה שבקונץ שמעתיא דרבנן בקונטרס ד' י"א אות ג' ובמה שכתב דקיימא לן דלא דרשינו טעמא דקרא אף היכא דמפורש הטעם בכתוב עיין שפתבתי בקונטרס הפללים במערכת הטי"ת אות י"ד בס"ד: ובספר אמרי בינה להגאון מוהר"ם אוערבאך בדיני פסח סי' ב' בדרך ל"ו ע"ב [בד"ה וראיתי] הביא דברי הרב פרי מגדים שבפתיחה הנ"ל והאריך קצת בעניינים אלו ושם בסוף הדבור הנ"ל הוכיח מסוגיא דפסחים הנ"ל [גבי הואיל] דעובר בבל יראה עי"ש סיגנון ראיתי: מד) חמץ שנפלה עליו מפולת דהוי כמבוער ועל כל פנים צריף ביטול נחלקו הפוסקים אם מה שצריף ביטול הוא רק מדרבנן או מדאורייתא צריף ביטול דעת רש"י והר"ן ורבינו עובדי' והרשב"ץ שהוא מדרבנן ומדאורייתא אינו עובר עליו אף דעת שאר הפוסקים דמדאורייתא צריף ביטול ואם לא ביטלו עובר עליו פן כתב הרב און אהרן בקונטרס ארעא סמיכתא ד' פ"ח אות ו' ומדברי הרב אליהו רבה בסי' תל"ד סעיף א' שהביא באון אהרן שם בד' ל"ד אות ל' מתבאר שתופס דעת רש"י ודעמיה שהביטול הוא מדרבנן שכתב בלשון זה [גבי חמץ שנפלה עליו מפולת ולא בטלו ונפתח הגל אחר הפסח] דכיון דלא בטלו ועבר על תקנת חכמים קנסינו ליה ואסור עכ"ל הרי קאמר דעבר על תקנת חכמים ואולי פונתו לומר דאף לדעת הסוברים דמה שצריף ביטול הוא מדרבנן קנסינו ליה משום שעבר על תקנת חכמים וצריף לעיין בגוף ספר אליהו רבה ואינו מצוי אצלי: מה) מי שמכר חמצו לנכרי וגם ביטל חמצו ושוב נודע שלא הייתה המכירה כדין אם נאמר שגם אותו החמץ

שלא נמכר פדין נכלל בכלל הביטול שאמר כל חמירא דאיכא ברשותי ויהרי זה שלא נמכר פדין גם הוא ברשותו ונכנס בכלל הביטול או נימא פנין שהיה סובר שנמכר פדין לא היתה פונתו על חמץ זה ונמצא שעבר ככל יראה בשוגג עיין מה שרשמתי לקמן בסי' ח' אות מ"ט [בד"ה עוד יש להעיר ומשם והלאה] ומשמע מדברי הגאון בית שלמה בסי' ע"ב שהבאתי שם דדוקא אם בתחלה מכר החמץ ואחר כך ביטל הוא דאמרינו דמה שמכר קודם הביטול לא נכנס בכלל הביטול דסברא הוא שלא פנין לבטל אלא מה שהוא חמץ שלו וזה שפבר מכרו אינו שלו אבל אם בתחלה ביטל החמץ ואחר כך מכר חמצו משמע מדבריו שגם זה שמכר אחר כך כבר נכלל בכלל הביטול שאף שהיה בדעתו למכרו כל שעדין הוא ברשותו הוא מכונן בביטולו גם עליו ואחר כך מוכרו פדי לקנים מצות חכמים לבערו שמכירתו זו היא ביעורו וכן משמעות לשון הגאון ח"שק שלמה [החדש] בסוף סי' ב' וז"ל דעת התבואות שור ושאר אחרונים לבטל גם החמץ הנמכר ושמועיל הביטול ואף שקצת אחרונים פקפקו בזה מפנין שמכר החמץ איך יבטל חמץ שאינו שלו אין זה פקפוק דאנו סהדי שכל ישראל מבטלים חמצם באם לא תהיה פדין עכ"ל משמע דאף המפקקים לא פקפקו אלא על החמץ שפבר נמכר דאיך יבטל חמץ שאינו שלו וכיוצא לזה כתב בשו"ת זכרון פהונה ב"ד ג' ע"ג ועוד דאם באנו לדון בזה לפי שיקול דעת הביטול היה בטעות שהיה סבור שזה החמץ נמכר על ידי אשתו ומעולם לא נתפונן לבטל החמץ הידוע לו ואילו ידע שלא נמכר היה מוכרו הוא בעצמו ולא להפקירו ואף שאמר כל חמירא דאיכא ברשותי אנו סהדי שלא על זה היתה פונתו עכ"ל [והבאתי גוף דברי קדשו בסי' ח' אות ח' סק"ו עיי"ש]: אמנם בשו"ת שאילת שלום להגאון אבד"ק באטאשאן בתניינא סי' רס"ז כתב על נדונו במי שכתב בערב פסח שטר מכירה על החמצים שפחגותו ושכח ולא מסר השטר מכירה לנכרי עד יום ראשון דחול המועד וגם לא קבל ממנו אדרה"ן ועבר הפסח ויש בכלל החמצים שלשה היו יי"ש וקראכמיל סינאלע וגם פארפליך והשיב שהדין מבואר בש"ע דאף אם ביטל ושגג או נאנס ולא ביערו ועבר הפסח דאסור בהנאה ומה שרצה השואל בשו"ת פני יהושע לומר דדוקא בזמנם שלא נתפשטה התקנה דהבודק צריך שיבטל הוא דאסרו אף כשבביטל מחפש שמה יערים לומר שבביטל אף שלא ביטל אבל בזמן הזה שכל העולם מבטלים אין לחוש עוד כבר דחה סברתו הרב פני יהושע ובודאי שתקנה זו היתה גם בזמן המלשנה כדמוכח מדברי התוס' בריש פסחים שאם לא פן לא היו מקשים מידי על מה שפירש"י [דטעם הבדיקה היא משום שלא יעבור על בל יראה] דהא מדאורייתא בביטול סגי ואמרינו דהבודק צריך שיבטל וכו' עיי"ש שוב כתב וז"ל ומלבד זה בחמץ שהיה בדעתו לבערו או למכרו לא היה בכלל הביטול כלל דלא היה דעתו לבטלו כלל וכבר הרגישו בזה פני יהושע ובאר יעקב וישועות יעקב עיי"ש ואף לפי מה שמפורסם בפי העולם בשם הגאון יונתא מזאלקאווא במה שאומרים בביטול היום דביערתיה ודלא ביערתיה דלכאורה אין לו פירוש דמה שביער מה צורך לו לבטלו ופירש דהפונה בזה לכלול גם מה שמכר לנכרי דהוי כביערו ולא נעשה המכירה פדינו ודברי פי חכם חזן גם לדבריו אינו נכלל בכלל הביטול אלא מה שמכר ולא נמכר פדינו אבל מה שהיה בדעתו למכרו ולא מכרו עדיין נדאי לא היה בדעתו עליו לבטלו ובפרט בנדון דידן שטר מכירה לנכרי ביום א' דחול המועד והיה בדעתו למכרו בזה הרי גילה דעתו דלא היה בכלל

הבטיול דאם בַּטְלוּ הָאִיף מְכָרוּ דַאִין אָדָם מוֹכֵר מַה שְּׁהַפְקִיר אוּ אֶלָּא וַדַּאי] דִּהְיִי גִילוּי דַעַת דְּנִיחָא לִיה בּוּ וְנִזְכָּה לוּ חֲצָרוּ וּלְהֵכִי מוֹכְרוּ וְכִינּוּ דַאִין בְּהַמְכִירָה מִמֶּשׁ כְּשֶׁהִיא לְאַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ אִם פֶּן הָרִי עַל פְּרָחוּ אוֹקְמִיָּה רַחֲמֵנָא בְּרִשׁוּתוֹ לַעֲבֹר עָלָיו עַכ"ל הָרִי דְגַם עַל הַחֲמִיץ שְׁלֵא מְכָרוּ עֲדִינּוּ קְאָמַר הָרַב דְּכִינּוּ שְׁהִיָּה בְּדַעַתוֹ לְמִנְכְּרוּ אִינוּ נִכְלָל בְּהַבְטִיטוֹל שְׁלֵא הִיָּתָה דַעַתוֹ עַל מַה שְׁיִמְכֹּר וְכָל שְׁפֵן שְׁיֵשׁ לוֹמַר שְׁהַחֲמִיץ שְׁפָכַר מְכָרוּ אִינוּ בְּכָלֵל הַבְטִיטוֹל כָּלֵל: וּמִלְשׁוֹן הַגָּאוֹן מוהרש"ז ב"ש"ע שְׁלֹו בְּהַלְכוֹת מְכִירַת חֲמִיץ שְׁפָסוּף ח"ד נִרְאֶה קֶצֶת שְׁגָם אִם בִּיטֵל וְאַחַר כֶּף מְכַר אִין הַבְטִיטוֹל עַל מַה שְׁבְּדַעַתוֹ לְמְכָרוּ שְׁפָתַב בְּלִשׁוֹן זֶה וּמִי שְׁעוֹלָה עַל דַעַתוֹ שְׁמְכִירַת חֲמִיץ הִיא מְדַבְּרִי סוֹפְרִים לְפִי הַמְנַהֵג שְׁהַפֵּל מְבַטְלִין הַחֲמִיץ וְאוֹמְרִים כֹּל חֲמִירָא לִיבְטִיל וְלִיָּהוּי הַפְקֵר שְׁגָגָה הִיא בְּיָדוֹ כִּי חֲמִיץ הַנִּמְכָּר אִינוּ בְּכָלֵל בִּיטוֹל וְהַפְקֵר מְאַחַר שְׁדַעַתוֹ עָלָיו לְחִזּוֹר וּלְזָכוֹת בּוּ אַחַר הַפְסָח לְזֹאת אִם הַמְכִירָה אִינָּה כַּדָּת עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה וּבַל יִמְצֵא עַכ"ל מְסַתְּמִיּוֹת דְּבָרָיו שְׁלֵא חֲלַק בֵּין מְכַר וְאַחַר כֶּף בִּיטֵל לְבִיטֵל וְאַחַר כֶּף מְכַר וְגַם מְדַכְּתַב כִּי חֲמִיץ הַנִּמְכָּר אִינוּ בְּכָלֵל בִּיטוֹל וְלֹא פָתַב כִּי חֲמִיץ שְׁמְכַר אִינוּ בְּכָלֵל בִּיטוֹל מִשְׁמַע שְׁפָנוּתוֹ שְׁגָם הַחֲמִיץ שְׁלֵא מְכַר רַק שְׁעַתִּיד לְמְכָרוּ אִינוּ בְּכָלֵל הַבְטִיטוֹל [וַיֵּשׁ לְהַתְיַשֵּׁב אִיָּה"ש בְּמָה שְׁרִשְׁמִתִּי לְעֵיל בְּאוֹת וַי"ו דְּלִפִּי הַנִּרְאֶה יִתְכַּן שְׁיִתְבַּרֵּר מִשֶּׁם לְעַנְיָן זֶה]: מו) פָּתַב הַפֵּל בּוּ בְּהַלְכוֹת חֲמִיץ וּמִצָּה וְעַנְיָן הַבְטִיטוֹל הוּא שְׁמִשִּׁים אוֹתוֹ כְּדָבָר שְׁאִינוּ חָשׁוּב לְכָלוּם וְכַדְבָּר בְּטֵל לְגַמְרִי וּלְפִיכֶף מוֹעִיל שְׁאִינוּ נִחְשָׁב אַחַר כֶּף לְהַתְחַיֵּיב עָלָיו בְּבַל יִרְאֶה אֲבָל אִינוּ מוֹעִיל לְפָנוּטְרוֹ אִם אֶכְלוּ עַכ"ל וְנִשְׂאָל עַל זֶה הַגָּאוֹן מוהר"ם מְפֹאֲדוּוֹה בְּשׁו"ת מוהר"ם ס"א ס"ז דַּאִינוּ מוֹכֵן דְּמַהִיכָא תִּיתִי דְּתִיֶּסֶק אַדַעַתִּין דְּלִיָּהוּי הַבְטִיטוֹל מְהִי לְפָנוּטְרוֹ אִם אֶכְלוּ וְהַשִּׁיב דְּכֹנֶת הַפֵּל בּוּ דְהַנָּה רִנּוּב רֵאשׁוּנִים סוֹבְרִים דְּבִיטוֹל הוּי מִטַעַם הַפְקֵר וְעִינּוּ בְּר"ן רִישׁ פְּסָחִים אֲבָל שְׁאָר רֵאשׁוּנִים סְבָרִי דְּבִיטוֹל אִינוּ מִטַעַם הַפְקֵר אֶלָּא דְּגִזְרַת הַכְּתוּב דְּכְתִיב תִּשְׁבִּיתוּ וְהִשְׁבַּתְהוּ בְּלֵב סָגִי וְהַעֲנִין מְבֹאָר הֵיטַב בְּשׁו"ת מוהר"י קוֹלֵן ס"א מ"ב אֲבָל לְדַבְּרִי רַבִּינוּ שְׁלֵמָה וְהַמְיָיִן דְּכְתָבוּ דְּמִדְּאוֹרֵייתָא בְּבִיטוֹל בְּעֵלְמָא סָגִי דְּהִינּוּ מִתְּשַׁבִּיתוֹ לֹא קָשָׁה כָּלֵל דְּלִדְיָהוּ אִינוּ מִטַעַם הַנְּ"ל אֶלָּא שְׁעוֹשֵׁי הַכַּעפְרָא בְּעֵלְמָא כְּדִמְשַׁמַּע לְשׁוֹן הַשְׁבַּתָּה וְהוּי דּוּמְיָא דְּתַבּוּן וּבִיטְלוּ דְּפָרַק קָמָא דְּסוֹפָה דְּרַף ד' וּדְפָרַק חֲלוֹן בְּעִירוּבִין דְּרַף ע"ח עַכ"ל וְעִינּוּ פְּסָחִים ד' מ"ה ע"ב גְּבִי כִּפְתַת שְׁאוֹר שְׁיַחֲדָה לִישִׁיבָה וְהַעֲנִין דְּהַסוֹבְרִים דְּתִשְׁבִּיתוּ אִינוּ מִטַעַם הַפְקֵר אֶלָּא דְּגִזְרַת הַכְּתוּב שְׁצָרִיף שְׁיִשְׁבִּית בְּלָבוּ הַחֲמִיץ מִתּוֹרַת אֲנֹכֵל וּלְחֻשְׁבוּ כַּעפְרָא בְּעֵלְמָא וּבְזָה מִתְקַיִים הַמְצָנָה דְּתִשְׁבִּיתוּ וְאִינוּ עוֹבֵר תוּ עַל בַּל יִרְאֶה וְזֶה כְּפִנְתַת הַפֵּל בּוּ בְּתַחֲקִילַת דְּבָרָיו וְעַנְיָן הַבְטִיטוֹל שְׁמִשִּׁים אוֹתוֹ כְּדָבָר שְׁאִינוּ חָשׁוּב לְכָלוּם וְכו' הִינּוּ דְּסוֹבֵר דְּבִיטוֹל הִינּוּ תִשְׁבִּיתוּ דְּקָרָא וּגִזְרַת הַכְּתוּב לְבַטְלוּ מִתּוֹרַת אֲנֹכֵל וּלְזָה שְׁפִיר הַשְׁמִיעֵנוּ הַפֵּל בּוּ דַאִינוּ מוֹעִיל רַק שְׁאִינוּ עוֹבֵר עָלָיו עַל בַּל יִרְאֶה אֲבָל לֹא לְעַנְיָן לְפָנוּטְרוֹ אִם אֶכְלוּ דְּהִיִּתִּי אוֹמַר פִּינּוּ דְּבִיטְלוּ מִתּוֹרַת אֲנֹכֵל שׁוּב אִינוּ עוֹבֵר עַל אֲכִילָה וְאַשְׁמַעֲינּוּ דַאִינוּ כֶּן וְזֶה בְּרוּר עַכ"ל: וּבְשׁו"ת בִּיכּוּרֵי שְׁלֵמָה שְׁנַדְפֵס מְחַדָּשׁ לִידִידֵי הָרַב הַגָּדוֹל מוהרש"א רִזְעַכְטָא מְאוֹנְאָרְקָאוּ יצ"ו בְּסִי"ג כְּתַב דְּלֹא הוֹעִיל הַגָּאוֹן מוהר"ם בְּתִירוּצוֹ כְּלוּם דְּעֲדִינּוּ יִפְלֵא אִיף תִּיֶּסֶק אַדַעַתִּין דְּמִשׁוּם דְּבִיטְלוּ וְנִחְשָׁב בְּעִינְיוֹ כַּעפְרָא יִהְיֶה מְוָתֵר בְּאֲכִילָה הָא כֹּל שְׁאֶכְלוּ שׁוּב אַחְשָׁבִיָּה לְאֲנֹכֵל וְכַדְכְּתַב הַרִיטְב"א בְּמַסְכַּת מְפּוֹת דְּטַעְמֵי דְּר' שְׁמַעוֹן דְּאָמַר כֹּל שְׁהוּא לְמַכּוֹת הוּא מִשׁוּם דְּאַחְשָׁבִיָּה בְּאֲכִילָתוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזָה כְּתַב הַחֲכָם צְבִי בְּסִי"פ"ו דְּחֻצֵי שְׁעוֹר שְׁאִסוּר מִן הַתּוֹרָה לִר' יוֹחָנָן הוּא מִטַעַם דְּאַחְשָׁבִיָּה בְּאֲכִילָתוֹ וְאִם כֶּן כֹּל שְׁפֵן בְּנִדּוֹן זֶה דְּבִאֲמַת חָשׁוּב

הוא רק ביטולו מדעתיה מתורת אֵיךְ וְאֵם פֶּן כְּשֵׁאוֹכֵל אֶת הַחֶמֶץ אֲתִי מַעֲשֶׂה דְאֲכִילָהּ וּמִבְטֵל מִחֻשְׁבֹּתוֹ כְּבִקְדוּשֵׁינָה ד' ט"ן וְאִיךְ סִלְקָא דְעֵתִין שְׁיִהִיָּה מוֹתֵר בְּאֲכִילָהּ בְּכִי הָאִי גִוְוָנָא: לְכֹן פֶּתַב לְבָאָר דְּבָרֵי הַפֶּל בּוּ בְּעִנְיָן אַחֵר וְהוּא עַל פִּי מַה שְּׁפִתְבּ הַבְּעַל הַמְּאֹר דְּבִאֲכִילַת חֶמֶץ מְקַיִּים מְצֻנָּת עֲשֵׂה דְתִשְׁבִּיתוּ מְנַתֵּק הִלְאֵו דְּבַל יִרְאֶה כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַתּוֹס' בְּשֵׁם ר"י ב'ד' כ"ט ד"ה רב אֲשִׁי דְלָאו דְּבַל יִרְאֶה גִיַתֵּק לַעֲשֶׂה וְרִמְזוּ מַה שְּׁעֲמָדוּ הַמְּפָרְשִׁים עַל דְּבָרֵי ר"י דְּזֵה הָוֵי לָאו שְׁקַדְמוּ עֲשֵׂה וּמַה שְּׁתִּירְצוּ בְּזֵה וְסִיָּים דְּמִתְבָּאָר דְּלְדְּבָרֵי הַבְּעַל הַמְּאֹר בְּאֲכִילַת חֶמֶץ בְּפִסְחָא אִף שְׁעֵבֵר בְּלֹא תֵאֵכֵל חֶמֶץ מְכָל מְקוֹם מְקַיִּים הָעֲשֵׂה דְתִשְׁבִּיתוּ וּמְנַתֵּק הִלְאֵו דְּבַל יִרְאֶה וְאִף דְּבִטְעָם הַמְּלִיךְ בְּרֵאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת חֶמֶץ הַלְכָה ג' הָעֵלָה דְאִף לְדַעַת הַבְּעַל הַמְּאֹר שְׁמַקְיִים עֲשֵׂה דְתִשְׁבִּיתוּ בְּאֲכִילָהּ הִיָּינוּ לְפָנֵי זְמַנּוֹ וְכֹר' שְׁמַעוֹן אֲבָל תּוֹף זְמַנּוֹ גַם בְּעַל הַמְּאֹר מוֹדָה דְאֵם אֲכֵל הַחֶמֶץ אֵינוֹ מְקַיִּים הָעֲשֵׂה דְאִיךְ שְׁיִיךְ לֹאמֵר שְׁבִכְלָל תִּשְׁבִּיתוּ הִיָּינוּ אֲכִילָהּ וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה כָּל מִחְמָצָת לֹא תֵאֵכְלוּ: מְכָל מְקוֹם מְצָא שְׁהֵרַב תִּשְׁוִבָה מֵאֲהָבָה ס' קפ"ב חֲלֵק עֲלֵיו וְכַתֵּב דְּלַדַּעַת בְּעַל הַמְּאֹר מְקַיִּים עֲשֵׂה דְתִשְׁבִּיתוּ גַם בְּאוֹכֵל חֶמֶץ בְּתוֹף הַפִּסְחָא וְאִף שְׁעוֹבֵר עַל אִיסוּר פֶּרַת עִם כָּל זֶה מְקַיִּים עֲשֵׂה שֶׁל הַשְּׁבִתָּה כְּמוֹ הַבָּא עַל אַחַת מֵהָעֲרִיּוֹת הָאֵמוּרוֹת בְּתוֹרָה שְׁמַקְיִים מְצֻנָּת עֲשֵׂה שֶׁל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְאֵם כֵּן זֵהוּ כְּפֻנַת הַפֶּל בּוּ לֹאמֵר דְּדוֹקָא בִּיטוּל מֵהֵי לְסִלְקָא אֶת הָאִיסוּר דְּבַל יִרְאֶה אֲבָל אֵין מוֹעִיל לוֹ לְפִטְרוֹ אִם אֲכֵלוּ פִירוּשׁ אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ לְפִטְרוֹ מִבַּל יִרְאֶה אִם אֲכֵלוּ דְּבִאֲכִילָתוֹ אֵינוֹ מְקַיִּים הָעֲשֵׂה דְתִשְׁבִּיתוּ לְנַתֵּק הִלְאֵו מִשׁוּם דְּסוֹבֵר הַפֶּל בּוּ כְּרוֹב הַפּוֹסְקִים דְּבִאֲכִילָתוֹ חֶמֶץ בְּפִסְחָא אֵינוֹ מְקַיִּים עֲשֵׂה דְתִשְׁבִּיתוּ מִשׁוּם דְּהָוֵי מְצֻנָּה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה וְאִף אִם נֹאמֵר דְּהַפֶּל בּוּ סוֹבֵר כְּהַרְמַב"ם דְּקוֹנָה חֶמֶץ בְּפִסְחָא לֹא אֵינוֹ סוֹבֵר דְּחֶמֶץ הָוֵי גִיַתֵּק לַעֲשֵׂה מְכָל מְקוֹם יֵשׁ לֹאמֵר דְּכַתֵּב הַפֶּל בּוּ סְבָרְתוֹ דְּבִאֲכִילָתוֹ אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ לְפִטְרוֹ מִבַּל יִרְאֶה אִף לְסְבָרַת הַתּוֹס' דְּסְבָרֵי דְּבַל יִרְאֶה גִיַתֵּק לַעֲשֵׂה אֵלוֹ תוֹרָף דְּב"ק בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי הַפֶּל בּוּ וְשׁוֹב נִשְׂא וְנָתַן אִם שְׁיִיךְ בְּכִיּוּצָא לְזֵה מִשׁוּם מְצֻנָּה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה ע"ש: וְהִנֵּה מַה שְּׁפִתְבּ וְשָׁנָה דְּבָרֵיו בְּתַמִּיהֶתוֹ דְאִיךְ תִּיָּסֵק אֲדַעַתִּין דְּמִשׁוּם שְׁבִיטְלוֹ יִהִיָּה מוֹתֵר בְּאֲכִילָהּ וְכו' בְּמַחֲיִלַת כַּתְה"ר דְּבָרֵיו בְּזֵה שְׁלֹא בְּדַקְדוּק דְּהִיָּתֵר אֲכִילָהּ מֵאֵן דְּכֹר שְׁמִיָּה דְּלִכְשִׁתְּמָצָא לֹאמֵר דְּכֻנַּת הַפֶּל בּוּ הִיא כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵי"ם אֵין הַסִּלְקָא דְעֵתִין שְׁיִהָא מוֹתֵר בְּאֲכִילָהּ אֵלֹא הַסִּלְקָא דְעֵתִין הִיָּה שְׁאֵם אֲכֵל אֵינוֹ עָנוּשׁ מִשׁוּם כָּל מִחְמָצָת לֹא תֵאֵכְלוּ מֵאַחֵר שְׁבִיטְלוֹ דְּכִי הִיָּכִי דְּהַבִּיטוּל פּוֹטְרוֹ מִבַּל יִרְאֶה הִכִּי נְמִי פּוֹטְרוֹ מְעוֹנָשׁ כָּל מִחְמָצָת לֹא תֵאֵכְלוּ וְכו' וְכֵן מְדוֹקְדֵק לְשׁוֹן הַפֶּל בּוּ אֵינוֹ מוֹעִיל לְפִטְרוֹ אִם אֲכֵלוּ שְׁפִנְתוּ רַק עַל עֵבֵר וְאֲכֵלוּ וְכֵן דְּקִדְקֵק הָרַב מוֹהֲרֵי"ם שְׁפִתְבּ דְּהִיָּתֵי אֹמֵר כֵּינֵן דְּבִיטְלוֹ מִתּוֹרַת אֵיךְל שׁוֹב אֵינוֹ עוֹבֵר עַל אֲכִילָהּ עכ"ל הָרִי שְׁלֹא כַתֵּב שְׁהִיָּתֵי אֹמֵר דְּמוֹתֵר לְאֵןכְלוֹ דְּלְזֵה וְדֹאִי לֹא הִיָּה שׁוּם סִלְקָא דְעֵתִין מִשׁוּם דְאִף שְׁבִיטְלוֹ מְכָל מְקוֹם כְּשִׁבָּא לְאֵןכְלוֹ הָרִי הוּא מִחְשִׁיבּוֹ וְכִמוֹ בְּחֻצֵי שְׁעִיעוֹר שְׁאֵסוּר מִן הַתּוֹרָה מִשׁוּם שְׁמַחְשִׁיבּוֹ עַל יְדֵי אֲכִילָתוֹ כְּמוֹ שְׁהִבִּיא הָרַב יצ"ו בְּשֵׁם הָרַב חֲכָם צְבִי כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לֹאמֵר בְּכִשְׁבִּיטְלוֹ שְׁיִהָא אֵסוּר לְאֵןכְלוֹ מִטְעָם זֵה וְאִם לֹא מִטְעָם זֵה יִהִיָּה מִטְעָם אַחֵר עַל כָּל פְּנִיָּים מְבִנְאָר דְּהַסִּלְקָא דְעֵתִין לֹא הִיָּה לְהִיָּתֵר אֲכִילָהּ אֵלֹא לְעִנְיָן פְּטוּר אִם אֲכֵלוּ וְזֵה בְּרוּר לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה: וּמַה שְּׁתַּמָּה עַל גּוּף הַסִּלְקָא דְעֵתִין הַנֶּ"ל וְהָרִי עַל יְדֵי אֲכִילָתוֹ אַחְשָׁבִיָּה אֵןכְל כְּדַכְתֵּב הָרִיטְב"א לר' שְׁמַעוֹן דְאָמֵר כָּל שְׁהוֹ לְמַפּוֹת לִי הַדֵּל יִרְאֶה דְאֵין לְהַזְנִיחַ סִלְקָא דְעֵתִין זֵה שְׁהָרִי רַבְּנָן דְּפִלְיָגִי עַל ר' שְׁמַעוֹן סוֹבְרִים דְאֵינוֹ

לוקה על כל שיהו ולית להו האי סבֵרא דאכילתו מחשיבו ואף דטעמייהו דרפנן משום דקים להו דסתם אכילה בכזית היינו אף למלקות על כל פנים חזינו דלרבנן אין האכילה מחשיבתו ללקות עליו ואם פן כמו כן הנה סלקא דעתין לומר פשביטלו מלבדו ועשאו כעפר בעלמא שיהא נפטר מן הלואו אם אכלו ויש מקום לומר דאף דלרבי שמעון משום דאחשביה באכילתו מיחייב מלקות היינו דוקא בכל שיהו שהאוכל אותו לא עשאו כעפר בעלמא ולא גילה דעתו קודם אכילתו שהוא בעיניו כעפר בעלמא רק שמפני קטנו אנו דנים בו שאינו חשוב וראוי ללקות עליו בזה סובר ר' שמעון דזה שאוכלו הרי לגבי דידהי חשוב הוא וראוי ללקות עליו אבל מי שגילה דעתו מתחלה שעושה אותו כעפר בעלמא וכדבר שאין בו ממש אינו פשוט כל כך שמה שחוזר ואוכלו הוא מפני שמחשיבו לאוכל וסותר גילוי דעתו דמעיקרא ולכן הוצרך לומר שאינו מועיל לפטרו אם אכלו: ועוד נראה דאף דלרבי שמעון אמרינן דאחשביה על ידי אכילתו מיהו אינו אלא כשאוכלו במזיד ונחשיבותו מהני לחייבו מלקות אבל אם אכלו בשוגג גם ר' שמעון מודה שאינו חייב חטאת אלא על פזית כדאמרינן בהדיא בש"ס במכות ד' י"ז ובשאר דוכתי דאמר ר' שמעון דלא אמרו פזית אלא לענן קרבן אלמא דלענן אכילה בשוגג לחייבו קרבן לא מהני מאי דאחשביה על ידי אכילתו ואם פן נוכל לפרש דהסלקא דעתין לפוטרו משום שביטלו היינו לפוטרו אם אכל חמץ בשוגג דהיימא לן דהאוכל חמץ בשוגג חייב חטאת כדתנן בריש פרישות ומבואר בדברי הרמב"ם ריש הלכות חמץ וזה שביטלו ועשאו כעפר אם אכלו בשוגג פטור מקרבן דאין אכילת שוגג מחשיבתו קא משמע לן דאין הביטול מועיל לזה כלל כן נראה לדעתי הקצרה לקיים פירוש הגאון מוהרי"ם בדברי הפל בו והוא פירוש נכון יותר מפירושו של ידידי הרב מוהרש"א יצ"ו שצריך להעמיס בדברי הפל בו איזה סברות שאין זכרון להן בדברי הפל בו ואין דרך הקדמונים בדרך זו: ועינתי שם בס' י"ד במה שהשיב לו הגאון הגדול יוסף זכרני שטערין מח"ס וכר יהוסף אבד"ק שאנויל יצ"ו וראיתי שם באות יו"ד שכתב וז"ל ומ"ש כתו"ר בכוננת הפל בו אבל אינו מועיל לו לפטרו אם אכלו היינו דבאכילתו אינו מקיים העשה דתשבייתו לנתק הלואו דבל יראה אם כי דבר חכמה אמר בזה אבל אין זו פונתו שמלבד שרחוק הוא לכונן בדברי הפל בו על המצאת התשובה מאהבה וכו' בלאו הכי אין לכונן זה כלל בלשונו דקאי רק לענן העשה דתשבייתו שמנתק הלואו דבל יראה דהא ודאי לאחר אכילתו שוב לא שייך משום כל יראה אף אם לא הנה מתקיים העשה דתשבייתו באכילתו ודברי הפל בו כפשוטן כדכתב מוהרי"ם ואף דלא דמי לכל שהוא למלקות משום דאחשביה דהתם מהני רק לשוויי שיעור אכילה ועל כל פנים היינו טעמו דהכא לא שייך לפוטרו מהאי טעמא שבטלו כיון דאחשביה להאיסור באכילתו ועיין ברא"ש ריש פ"ק כל שעה דאף דבטלה דעת האוכל מכל מקום כיון דאיהו קאכיל ליה אסור וכו' ועיין פ"י ח"ד א"ח סוף סי' תמ"ב ויש לומר דבחמץ היכא דאחשביה לאוכל אסור ואף דהוי אכילה על ידי הדחק דלא שמה אכילה בשאר איסורין עכ"ל יצ"ו וכונתו לפי הנראה היא ליישב תמיהת הרב המחבר יצ"ו דהיכי תיסק אדעתין וכו' ומתרגז דלפי האמת היינו טעמיה דהפל בו דאמר דאינו מועיל משום דאחשביה באכילתו: והרה"ג המחבר יצ"ו בס' ט"ו אות כ' כתב על דבריו הנ"ל וז"ל ומה שהשיג כ"ג דמלבד שרחוק לכונן בדברי הפל בו וכו' לדעתי אינו השגה דכוננתי היתה דלשיטת בעל המאור שסובר דבאכילתו מקיים

עשה דתשפיתו וסובר דלר' שמעון מותר באכילה עד הלילה ואם פן לא הוי לאו שקדמו עשה רק לאו הניתק לעשה ובאכילתו מנתק הלאו דבל יראה אם פן לשיטתו אם אוכל הקמץ ברגע האחרונה של יום שביעי של פסח גם פן מקיים העשה דתשפיתו ומנתק הלאו דבל יראה למפרע ואם פן בעל המאור פוטר לגמרי באכילתו מבל יראה דהא ברגע אחר אכילתו כבר עבר הפסח ושוב ליכא עוד בל יראה ועקר למפרע הבל יראה שעבר בימי הפסח לכן שפיר כתב הפל בו לחלוק על בעל המאור דאינו מועיל לפטרו אם אכלו פירוש דבזה אינו פוטר אכל יראה שעבר למפרע פיון דהוי מצוה הבאה בעבירה ולא קיים העשה פלל ואין שייך לומר דהעשה מנתק הלאו אם פן מיושב השגת כ"ג שהשיג דעל כל פנים לאחר אכילתו לא שייך משום בל יראה אף אם לא היה מתקיים העשה דתשפיתו זה אינו דהא ברגע אחר אכילתו כבר עבר הפסח ואין אנו דנים רק על למפרע לפני אכילתו: ובסימן ט"ז הובאה תשובת הגאון יעקב לאנדא אבד"ק נאשעלסק שמסכים למה שפירש הגאון מוהרי"ם בכוננת הפל בו ועל מה שהקשה הרב המחבר יצ"ו דאין סלקא דעתין לפטרו באכילה הא אחשביה השיב דמשפחת לה פגון שנתערב חמץ בהיתר בכזית בכדי אכילת פרס דחייב מחמת חמץ והתם לא שייך אחשביה דלאו מחמת חמץ אכיל ליה רק מחמת עיקר האוכל שנתערב בו החמץ גם יש לומר לענין הנאה פגון לישב עליה דלא שייך אחשביה ועיין תוס' פסחים כ"ט ב"ה דיליף שאור דאכילה וכו' דהיינו הנאה.

והרב המחבר בסי' י"ז אות ב' השיב על זה דאף שהאחרונים העלו פן בדעת רבינו יקיר בע"ז ד' ס"ח דסובר דאף לר' שמעון דכל שהוא למלקות זה דוקא בעין אבל על ידי תערובת אינה לוקה משום דטעמי דר' שמעון משום דאחשביה כדכתב הריטב"א ומשום הכי בשוגג דלא שייך אחשביה לא לקי והוא הדין על ידי תערובת לא שייך אחשביה נראה דסברא זו שייך דוקא בכל שהוא למלקות דאף דאינו בכלל אכילה דסתם אכילה בכזית ודוקא משום דאכליה בעיניה אחשביה שיהא נקרי אכילה אבל אם אכלו על ידי תערובת לא מוכח דפחות מפזית נחשב אצלו אכילה רק משום דאכל גם פן חצי זית היתר ונצטרף לכזית שלם משום הכי נקראת אצלו אכילה אבל חצי זית לבד לא מיקרי אצלו אכילה אבל בנדון זה דבאמת הוא ראוי לאכילה רק שעל ידי מחשבתו נחשב אצלו כעפר ואם פן פיון שאכלו אחשביה לאכילה ואף שאכלו על ידי תערובת מכל מקום פיון שאכל גם החמץ על כל פנים גם החמץ נחשב לו לאוכל ומעשה האכילה מוציאה מידי מחשבתו שחשבו כעפר וממילא נשאר המאכל חמץ דבר הראוי לאכילה ולוקה דאילו היה זית עפר בתוך אכילת פרס המצה בודאי לא היה אוכלו ורק החמץ פיון דהוי בעצם מאכל טוב אוכלו ואם פן מעשה האכילה מוציא מידי מחשבתו פקדושין ד' ט"ן ועיין לעיל סי' ט"ו אות כ"ג ולקמן בתשובה זו בשם שו"ת הרי"ם: ועל מה שפירש הגאון נאשעלסק דכוננת הפל בו על הנאה כתב דרחוק בעיניו לפרש דבריו פן ואף שכ"ג הביא ראיה מהתוס' פסחים ד' כ"ט שאני התם מפני הדוחק דלא משפחת לה באכילה של אחרים צריך לפרש פן אבל בנדון דידן אין צריך לרחוק פן ונוכל לפרש הלשון כמו שכתבתי פירוש ו עוד דתרוץ השני של התוספות לא נצרך לומר פן ועוד דפוסק צריך לפרש דבריו ביותר וכתב לבאר דברי הפל בו בענין אחר ובסוף הסימן הביא שמצא בתשובת הרדב"ז ח"א סי' קל"ה שכתב ואפילו היכא דבטלו נהי דמועיל הבטול לענין

שלא יעבור עליו אבל לענין שהאונקלו יהיה פטור אין לנו הילכה האוכל חצי וית חמץ
אסור אפילו אם ביטלו דאי לא תימא הכי יבטל את החמץ ערב פסח ובתורה הפסח ימלא
פריסו ממנו ויאמר עפר בעלמא אני אוכל וכיון דחצי שיעור אסור לאכלו מן התורה אם
לא ביטלו ואם ביטלו אסור מדרבנן חצי שיעור וצריף לבער וכדי שלא יבא לאכלו וכו'
עכ"ל הרדב"ז אם כן בנדאי נוכל לומר דגם הפל בו פונתו פדכתב הרדב"ז פפירוש
מוהרי"ם אף גם פירושיו אין להרחיק עכ"ד הרב יצ"ו הנה הבאתי תורף דברי קדשו
בענין זה ויותר ממה שקראתי לפניכם כתוב בספרו היקר פלפלא אריקא בחריפות
ובקיאות נפלא פיך ה' הטובה עליו ואני עני בדעת לא יכלתי להתנישב היטב בדב"ק
ולבאר מה שיש לי לפלפל ולהשתעשע באמרותיו הטהורות ורק פתבתי תורף דב"ק
להראות חזותו וכבוד עושר תורתו כמה עמקו מחשבותיו וה' עמו שהלכה פמותו: מז)
הניח ישראל חמץ שלו שקבר בטלו] בחדר של נכרי שלא בידיעת הנכרי כגון שראובן
מכר חמצו לנכרי ומכר לו גם החדר שהחמץ בו פדת וכהלכה ושוב בא שמעון קודם זמן
איסור חמץ והניח בחדר זה חמץ שלו גם כן ובא לשאול בתורה הפסח אם יפה עשה או
צריף לבער בתורה הפסח הנה בנדון מעין זה נחלקו הרבנים מצודת יששכר [שהובאו
דבריו בעיקרי הד"ט סי' י"ז אות כ"ג] והרב עיקרי הד"ט ולפי הנראה מדבריהם נוכל
ללמוד לשאלה זו ודברי הרבנים הנ"ל הם במי שלא מכר חמצו לנכרי אלא הניחו בחדר
חברו שלא מדעת בעל החדר פי יודע שחברו בעל החדר ימכור חמצו שפחדר שהוא
וממילא גם החמץ שלו גאולה תהיה לו להיות נמכר לנכרי בכלל החמץ של בעל החדר
ובעל החדר מכר החדר אם החמץ שפנתו לנכרי ומכר לו המפתח פדין ולא ידע מהחמץ
שהונח שם ואחר הפסח ראה בעל החדר את החמץ ונודע לו אשר עשה בעל החמץ הרב
מצודת יששכר כתב דלא עשה פלום דאפילו בישראל אין חצרו קונה לו שלא מדעתו
כשלא ידע מהמציאה כמו שכתב הרמ"א בחושן משפט סי' רס"ח ס"ג וכיון דהנכרי לא
ידע במציאות החמץ הנה לא קנה לו חצרו ואם מפני שהוא מופקד ביד נכרי הא קנימא
לן בסי' ת"מ דאף אם קבל הנכרי אחריות אסור פל שפן בזה שלא קבל אחריות והרב
עיקרי הד"ט כתב על דבריו ולא ידעתי מאי נפקא מיניה שיידע הנכרי של מי הוא מה
שבתורה החדר הלא מוכר לו פל מה שפחדרו יהיה מה שיהיה ודעת הנכרי לקנות הפל
ודעת בעל החמץ להקנות לנכרי מה שמשים שם ומה שיידע בזה ענין חצרו שאינו קונה
אלא מדעתו כיון שהנכרי קונה מה שפחדר על ידי מסירת המפתח כמו שקונה את של
המוכר פן קונה גם את של זה והמקנה הרי הוא מקנה וגם הנכרי דעתו לקנות פל מה
שפחדר וכל שפן דניחא ליה במרובה טפי ואם מדד ושקל מה שפחדר גם זה נכנס במשקל
ובמנין וההיא דסי' רס"ח מייירי במציאה לא במכר ומתנה ולכן מסיק דאם כבר ביטל
החמץ אף אם נאמר דלא קנה הנכרי מפל מקום פינו שאלו החמץ בביתו של הישראל
אם ביטלו אינו עובר בכל יראה דעד כאן לא נימא דאף שפיטל יעבור על פל יראה דוקא
כשהחמץ בביתו של הישראל פדכתב הרב קול אליהו ומשם ראה דאף שאין בדעתם
להקנות ולקנות אם בטל ואינו ברשותו אינו עובר עליו ואינו בקנס חכמים לחמץ שעבר
עליו הפסח אלו תורף דב"ק: ובנדון השאלה שלפנינו נראה שלדעת הרב מצודת יששכר
ודאי צריף לבער ונלמד בכל שפן שאם בנדונו שהניח החמץ בחדר קודם המכירה על
סמך שיהיה נכלל במכירת החמץ של הבעל הבית אסר החמץ שהוא אף לאחר הפסח פל

שְׁפֹן בְּנִדּוֹן זֶה שְׁהַנִּיחַ הַחֲמִץ אַחַר שְׁמֵכֵר בְּעַל הַחֲדָר אֶת חֲמָצוֹ דְּלֻדְעָתוֹ וְנָדַי דְּעוֹבֵר בְּעַל
הַחֲמִץ הַזֶּה בְּבַל יִרְאֶה וְחַיִּיב לְבַעֵרוֹ בְּתוֹף הַפֶּסַח וּלְדַעַת הָרַב עֵינְקָרִי הַד"ט יֵשׁ לְצַדֵּד
לְכַאוּרָה דְּיִוְדָה בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ פִּינּוֹן שְׁמָה שְׁהַנִּיחַ הַחֲמִץ בְּחֲדָר הַהוּא הִיָּה אַחַר שְׁמֵכֵר בְּעַל
הַחֲדָר אֶת הַחֲמִץ וּבְנִדְאֵי לֹא הִיָּתָה דַּעַת הַנְּכָרִי אֲלֵא לְמָה שְׁיֵשׁ עִתָּה בְּעַת הַמְּכִירָה בְּחֲדָר
הַהוּא וְלֹא עָלָה עַל דַּעַתוֹ כְּלָל שְׁיִוְבָא שָׁם עוֹד חֲמִץ שְׁיִהְיֶה גַם הַחֲמִץ הַהוּא בְּכָלֵל הַמְּכִירָה
אֲמָנָם בְּאַמַּת לְפִי מִסְקָנָתוֹ דְּלֹא דְמִי לְהֵיָא דְסִי רִס"ח וְגַם לְפִי מָה שְׁכָתַב דָּאָף אִם לֹא
קָנָה הַנְּכָרִי אֶת הַחֲמִץ מִכָּל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׁלֹא הִיָּה בְּבִיתוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל אֵינּוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה
וְכו' נִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ אֵינּוּ צָרִיף לְבַעֵרוֹ בְּתוֹף הַפֶּסַח שְׁהָרִי אֵינּוּ עוֹבֵר בְּבַל
יִרְאֶה: וְהָרַב פְּרִי מְגָדִים בְּמִשְׁבָּצוֹת סוּף סִי תמ"ח כְּתַב מַעֲשֶׂה בִּיהוּדֵי שְׁמֵכֵר חֲמִץ לְנְכָרִי
וְאָמַר לוֹ כֹּל מָה שְׁבַחְדָּר זֶה שְׁלֵף הוּא וְאֶחָר כֶּף בָּא יְהוּדֵי אַחַר וְנָתַן חֲמִץ בְּמִתְנָה לְיְהוּדֵי
זֶה וְהַנִּיחוֹ שָׁם צָרִיף עֵינּוֹן שָׁאֵם הַיְהוּדֵי הֶרְאִישׁוֹן הִיָּה נוֹתֵן בּוֹ חֲמִץ שְׁהִיָּה שְׁלֹו וּבְרִשׁוֹתוֹ
יֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁרִי שְׁפֹן אָמַר לְהַנְּכָרִי כֹּל מָה שְׁתַּמְצָא שָׁם הַכֹּל שְׁלֵף הוּא מָה שְׁאֵינּוּ פֶּן חֲמִץ
אַחַר אֵינּוּ אָדָם מְקָנָה דְּכָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם וְצ"ע עֵינּוֹן סִי תמ"ו מְגַן אֲבָרְהָם א' וְסִימָן ת"ן
טוֹרֵי זֶה בָּא דְּכָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם בְּחֲמִץ וְחָצְרוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז לְמָאן דָּאָמַר עֲכוּמ"ז מַעֲכוּמ"ז
נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ יֵשׁ לוֹמַר הוּא הַדִּין חָצְרוֹ עֵינּוֹן סִי תמ"ח וּבְחָזֵק יַעֲקֹב שָׁם עכ"ל וְאִם פֶּן בְּנִדּוֹן
שְׁלֵנוּ אָף אִם הַיִּשְׂרָאֵל אָמַר לְהַנְּכָרִי הַקּוֹנָה כֹּל מָה שְׁתַּמְצָא שָׁם הַכֹּל שְׁלֵף אֵינּוּ זֶה מוֹעִיל
לְגַבֵּי הַחֲמִץ שֶׁל אַחֲרִים שְׁהוּבָא שָׁם אַחַר כֶּף וּמָה שְׁיֵשׁ צַד לְהַתִּיר הוּא מְשׁוּם שְׁהַנְּכָרִי
הַקּוֹנָה זֹכֶה לוֹ חָצְרוֹ כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן אִיסוּרוֹ שְׁהוּא הַפְּקָר וְאִם פֶּן תְּלִי בְּאַשְׁלֵי רַבְרָבִי אִם
בְּנְכָרִי אֲמָרִינּוֹן חָצְרוֹ קוֹנָה לוֹ שְׁלֹא מִדַּעַתוֹ וּבְקוֹנְטֵרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעֲרַכַת הַחִי"ת אוֹת ל"ח
רְשָׁמְתִי בְּזֶה מַעֲרָכָה מוֹל מַעֲרָכָה עֵי"ש וְאִם הַנִּדּוֹן הוּא עַל לְאַחַר הַפֶּסַח וְנָדַי דְּיֵשׁ לְסַמְנָה
עַל דַּעַת הַסּוֹבְרִים דְּיֵשׁ לְנְכָרִי קִנְיֵן חָצָר כְּבִישְׂרָאֵל וְכָל שְׁפֹן שְׁכָפִי הַנִּרְאֶה מִמָּה שְׁרְשָׁמְתִי
שָׁם שָׁרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים עוֹמְדִים בְּסִבְרָא זֹו עֵי"ש אֲבָל בְּנִדּוֹן שְׁאַלְתָּנוּ שְׁהִיָּה בְּתוֹף הַפֶּסַח
יָפָה אָמַר רַב פְּרִי מְגָדִים שְׁצָרִיף עֵינּוֹן לְעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה עַל פִּי סִבְרָא זֹו דְּיֵשׁ קִנְיֵן חָצָר לְנְכָרִי:
וּמִלְבַּד זֶה אוֹמַר אֲנִי דְּהַגָּאוֹן פְּרִי מְגָדִים נִקִּיט נִפְשִׁיָּה בְּקִי צָרִי פְּדָרְכּוֹ בְּקוֹדֵשׁ וְרִשְׁם רָאשֵׁי
פְּרָקִים לְעֵינּוֹן לְעַת הַפְּנָאִי וְהַאֲדָנָא לֹא נְחִית לְעוֹמְקָא דְּהַאִי דִּינָא שְׁהָרִי לְפִי דְּכָרִי הָרַב
מְצוּדַת יִשְׁשָׁכָר אֵינּוּ שְׁיִיף בְּכִי הַאִי גּוֹנָא דִּין דְּחָצָר קוֹנָה וְכו' אֲפִילוֹ בִּישְׂרָאֵל וְעַם שְׁנִרְאֶה
וְנָדַי שְׁהָרַב פְּרִי מְגָדִים לֹא רָאָה דְּכָרִיו מִכָּל מְקוֹם עֵינֵינוּ הֶרְאוֹת שְׁפָדְכָרִי הָרַב מְצוּדַת
יִשְׁשָׁכָר כְּתַב הָרַב חֵק יַעֲקֹב בְּסִי תמ"ח ס"ק ט"ו בְּשֵׁם הָרַב חִינּוּף בֵּית יְהוּדָה סִי י"ג
וְהַרְבֵּנִים בָּאֵר הֵיטֵב וְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה שָׁם וְחַיִּי אָדָם כְּלָל קכ"ג אוֹת ו' כְּלָם קְדוּשִׁים נִמְשָׁכוּ
אַחַר דְּכָרִיו בְּזֶה וְכֵן הָרַב מְקוֹר חַיִּים בְּסִי תמ"ח בְּחִידוּשִׁים סק"י וְסִפְרֵי בָּאֵר הֵיטֵב וְחֵק
יַעֲקֹב רָאָה אוֹתָם וּמִבִּיא דְּכָרִיָּהֶם אֲלֵא דְלֹא נְחִית לְעוֹמְקָא דְּהַאִי דִּינָא פְּאָמּוֹר וְאֲנִי הַדֵּל
הַאֲרַכְתִּי קֶצֶת בְּס"ד בְּקוֹנְטֵרִיס זֶה בְּסִימָן ח' אוֹת י"א לְעֵנִין כְּשֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח אִם יֵשׁ
לְהַתִּירוֹ אוֹ לֹא עֵי"ש: עִתָּה הַשְּׁגָתִי ס' יָקָר שׁו"ת מְנַחֵת שִׁי לְגָאוֹן בְּדוּרְיָנוּ יצ"ו וְרָאִיתִי
שְׁבָסִי ס"ח דְּכָר בְּעֵנֵינוּ אֵלוֹ וְנִכּוֹן לְהַעֲתִיק בְּס"ד תוֹרָף דב"ק וְהוּא זֶה נִשְׁאָל בְּאַחַד
שְׁמֵכֵר חֲמָצוֹ לְנְכָרִי וְגַם הַחֲדָר שְׁהַחֲמִץ בְּתוֹכּוֹ מְכָר לוֹ וּבְכָלֵל הַחֲמִץ מְכָר לוֹ אֵיזָה סָף
י"ש וְלֹא הִיָּה כֹּל כֶּף י"ש כְּמוֹ שְׁפָרַט לוֹ רַק שְׁמֵכֵר לוֹ עַד לְמַדִּידָה כְּפִנּוּג וְאַחַר הַמְּכִירָה
בָּא אַחַד וְהִבִּיא לוֹ שְׁתֵּי מִדּוֹת י"ש וְנָתַנָּם לוֹ בְּמִתְנָה וְהַעֲמִיד הַשְּׁתֵּי מִדּוֹת הַנִּל בְּשִׁאֲפַע
אַחַת שְׁהִיָּה בְּחֲדָר הַמְּכוּר לְנְכָרִי עַל סְמָה הַמְּכִירָה הַנִּל לְהַשְׁלִים סָף הֵי"ש שְׁפָרַט לוֹ

ובתוך המועד נודע לו כי לא טוב עשה ושואל אם חייב לבער היי"ש הנ"ל ואם עובר
בבל יראה או לא והשיב דלקאורה הדבר מבואר בפרי מגדים [שהבאתי למעלה] דאין
יכול לקנות רק מטעם קנין חצר וקנה יש מבוכה וכו' ושהעלו אחרונים דמהני קנין חצר
בנקרי והביא דברי הרב מקור חיים שרשמתי למעלה [בד"ה ומלבד וגוף דבריו הבאתי
בסי' ח' אות י"א הנ"ל שם] דמשמע שסובר דאין נכרי קונה מטעם חצר שאם לא כן
מה בכך שהם לא ידעו הא חצר קונה שלא מדעתו כבחנין משפט סי' רס"ח דלא בעינן
חצר המשמרת היכא דאיכא דעת אחרת מקנה אף יש לומר דהמקור חיים מייגרי שראה
הנקרי מה שקנה מהישראל הראשון ומה שמנח בחדר ומהיכא תיסק אדעתיה שישאל
אחר יניח שם חמץ ומבואר ברמ"א שם שאם הוא דבר שאין רגיל לבוא אין חצרו קונה
שלא מדעתו אבל בעובדא דהפרי מגדים משמע מלשונו שהנקרי לא ראה כלל את החמץ
רק שאמר לו כל מה שבחדר זה שלך הוא ואינו יודע כלל מה שיש בבית וסמכה דעתיה
לקנות כל מה שימצא בבית זה על פני קונה לו שלא מדעתו ובגדון דידן אף שהשתי מדות
יי"ש לא היו ברשותו בשעת המכירה מכל מקום פיון שהנקרי לא ראה וסבר שיש בו
כל היי"ש שפטר לו שפיר יש לומר דחצרו קונה לו שלא מדעתו: שוב פתב דבאמת אין
שייף פאן קנין חצר והוא על פי מה שתמה הגאון מוהרש"ק על הגאון פרי מגדים דבמוכר
דבר שאינו מסויים ואין מינו ידוע לכולי עלמא לא הוי מכירה ואם כן פשטכר כל מה
שבחדר זה הוי פאן מינו ידוע כלל ולא הוי מכירה וכדי ליישב תמיהה זו הוצרכו לפרש
דהפרי מגדים מייגרי שפטר לו כל מין ומין ומה שאמר לו כל מה שבחדר זה הוא שלך
כונתו על איזה מין ששכח לפרט ונותנם לו במתנה וכתב בהגהות אמרי ברוך [על דברי
הסמ"ע בסי' רמ"ג סקי"ג] דבאומר כל מה שבבית זה מכור לה דלא קנה אינו משום
שאינו דבר מסויים אלא משום דהוי אסמכתא וכמשחק בקוביא אבל במתנה סמכא
דעתיה ובגדון השאלה הנ"ל שהוא מכירה לא מהני וכו' ועוד פתב ובלאו הכי לא שייף
פאן לקנות על ידי חצרו דהא העמיד היי"ש בשאפע והשאפע לא נמכר לנקרי בכלל
החמץ ושייף למוכר והוי פליו של מוכר ברשות לוקח דלא קנה כבח"מ סי' ר' סעיף ה'
ולפי זה אף אם השתי מדות יי"ש היו של הישראל מכר דבכי האי גוונא פשיטא ליה
להפרמ"ג דשרי מכל מקום בזה שהניח בשאפע והשאפע לא נמכר לנקרי ודאי אסור לפי
מה שכתב המקור חיים בסי' ת"מ סק"ג דבמכירת חמץ שמקבל דבר מועט והשאאר זוקף
במלנה ואם יאבד החמץ לא ישלם לו אף בדיניהם שאין מחזיקין אותו רק להערמה
בעלמא לכן הוי פאחריות אלם עליו וצריף למפור לו החדר דאז הוי כמקבל אחריות על
חמצו של נכרי בביתו של נכרי אם כן כל שפן בגדון דידן שבשעת המכירה לא מסר לו
יי"ש זה אף אם היה שלו והניחו שם קודם המדידה מכל מקום הנכרי לא ישלם עבור זה
אם יאבד והוי פאחריות אלם וכיון שהניחו בכלי של מוכר הוי כמקבל אחריות על חמצו
של נכרי בבית ישראל דחייב לבער אלו תורף דב"ק העולים לדינא על השאלה הנ"ל
ושוב שקיל וטרי קצת ליישב מה שהשיגו הרבנים דברי חיים בח"ב סי' מ' ושואל ומשיב
מהדורא תליתאה סי' קמ"ח על סברת הרב מקור חיים הנ"ל ואני ההדיוט הבאתי בסי'
זה אות כ"ה דברי רבני האחרונים מערכה מול מערכה על סברת הרב מקור חיים יש
חוששים לחומרתו ויש אשר היו תמהים עליו עי"ש: מח) במה שכתב הרמב"ם בריש
הלכות חמץ שהקונה חמץ בפסח או שחמצו בפסח הנה לוקה בזמן שבית המקדש קיים

נסתפק הגאון מגן האלף בסי' תמ"ח סק"ז [בד"ה וא"כ דיון] אם הוא דוקא פשטין ידוע שיש לו פבר פזית חמץ שהשקה אותו דמסתמא מחזקינו ליה שאין לו חמץ מקודם לכן אבל אם ידוע שפבר יש לו חמץ שהשקה אותו מלפני הפסח אפשר שאינו מוסיף איסור במה שקנה עתה ואינו עובר בכל יראה על חמץ זה וכן דעתו נוטה קצת אבל פתב שצריך עוד עיון בזה: מט) על המנהג שפתב הרמ"א בסי' תל"ב סעיף ו' להניח פתיתי חמץ שימצאם הבודק בשעת הבדיקה שלא תהא ברכתו לבטלה פתב לי ידידי הרה"ג ולמן זוסקא מאלי מ"ץ במינסק יצ"ו ונ"ל עיין בטורי זהב וחזק יעקב מה שכתבו בזה ולי נראה טעם המנהג משום שנוהגים שמכבדים ומנקרין בכל פינות הבית בחורים ובסדקים אינה ימים קודם הפסח כמו שפתב השערי תשובה שטעם זה ההמון עם אין בודקים אלא בהעברה בעלמא והחזק יעקב בסי' שאחר זה פסק שאם בודק ליל י"ג אין צריך לבדוק עוד ואם פן אם יבדוק בליל ארבעה עשר הוי חשש ברכה לבטלה לכן המנהג הוא להניח פתייתו וכמו שפתב שם החזק יעקב שיחזור וישתמש בתוכה חמץ ואז יוכל לחזור ולבדוק בברכה: ונראה שהפתיתי חמץ צריך להיות קטנים שאין בכל אחד פזית ולא יהא אז חששת הטורי זהב שפא יניחם במקום שלא ימצאם הבודק ובכללם יחד יהיו הפתייתם פזית דהמגן אברהם בסי' ת"ס סק"ב פתב דפרורי בצק מתפכדין יחד ונדפקין ונחשיבי מה שאין פן פרורי לחם דלא חשיבי עכ"ל ובסי' תמ"ב סעיף י"ח מייירי בבצק והחילוק שבין בצק לחם פתב הרב פרי מגדים משום שפרורין אינדרפן להתקבץ אבל פרורי בצק דרפן להתקבץ יחדיו ואם פן הכא פינו דמחשב להו ומקבץ אותם יחדיו דמי לבצק ונחשיבי וכינון שיש ביחד פזית צריכים לבער פדין ולא יהיה אז חשש ברכה לבטלה עכ"ד יצ"ו אמר המחבר מצאתי שפיונה דעת ידידי הרב הנ"ל לדברי הגאון עמק הלכה בהלכות פסח סי' קכ"ח שהביא מה שכתב הרב טורי זהב דראוי לנהוג שלא להניח דחיישינו שפא לא ימצאם וכתב על דבריו דלדין חובה הוא להניח פתייתו שאם לא כן יש חשש ברכה לבטלה ולא מטעם שפתב הרמ"א שפא לא ימצא חמץ רק משום שאנו נוהגים פדכתב המרדכי שהובא בסוף סי' תמ"ג דכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה [והאריך קצת לבאר ראית הרב המרדכי לענין זה ודברי הרב תרומת הדשן בסי' קל"ג וסיים] ואם פן נשים שלנו שנוהגות כמו שפתב המרדכי דצריך לכבד חדריו קודם הבדיקה וסתמא בודקות פדאיתא בגמרא אם פן מדינא יצאו כל החדרים ואפילו בגומא נמי מחובת הבדיקה ואם פן הבדיקה היא אף למותר ונשים נאמנות לומר בדקנוהו והברכה תהיה לבטלה ובזה לא שייך מה שכתב הרמ"א דדעת כל אדם לבער אם נמצא דזה אינו רק אם הבדיקה חיובית מה שאין פן אחר הבדיקה לא שייך לברך פשאינו בודק פדכתב הרא"ש דברכה דעל ביעור משום דבדיקה תחלת הביעור לכן צריך להניח פתייתו ולגבי הבודק שלא ידע היכן הם הפתייתו הבדיקה חיובית דאף דלגבי המניח אמרינו מה שמשפיר יניחנו בצנעה שפא יחסר או תטול חולדה אבל בלאו הכי אין צריך לחזור ולבדוק מפל מקום לגבי הבודק שלא ידע היכן הניחו הבדיקה חיוב ורשאי לברך עליו ואין לומר דהיה לנו לתקן שלא לכבד החדרים קודם הבדיקה דזה אינו אחר שפתב המרדכי דלא מיבדיק שפיר בלא פיבוד אף דבגמרא לא משמע הכי ראוי לנו להחמיר דגברא רבא אמר מילתא אבל לגבי ברכה צריך תקנה דפתייתו לכן מנהגנו הלכה: נ) במה שפתב הרמ"א בסי' תמ"ז ס"ה מיהו אם יש פזית במקום אחד חייב לבערו וכו'

וְכַתֵּב הַדְּגוּל מִרְבֵּבָה לֹא קָאֵי אֲנִתְנוּהוּ קוֹדֵם שְׁנֵי חֲדָשִׁים דָּאֵז וּדְאֵי אֲפִילוּ פְּנִית מְוֹתֵר
לְהִשְׁהוּתוֹ וְכוּ' וְקָשָׁה לִי דְהַד"מ כְּתֵב בְּפִירוּשׁ בְּשֵׁם פְּסָקִי מוּהַר"י דְּאֵם הִיָּה פְּנִית בְּמָקוֹם
אֶחָד אֲפִילוּ נִתְּנוּ ב' חֲדָשִׁים לְפָנַי חַג הַפֶּסֶק חֲזִיב לְבַעְרוּ אִם לֹא טַחְאוּ בְּטִיט עַכ"ל וְכֵן
קָשָׁה עַל הַמַּג"א לְעִיל סִי' תַּמ"ב סַק"ה יַעו"ש גַּם אֵלֶּה דְּבָרֵי יְדִידֵי הָרַב הַגַּ"ל יצ"ו: נֹא)
בִּיטוּל חֲמִיץ אִם הוּא בָּלֵב אוֹ בְּעֵינַי שְׂיִוְצִיא בְּשִׁפְתָיו הוּא מְחַלְוֹקֵת הַקְּדֻמוֹנִים כְּמוֹ שִׁפְתֵּי
מֶרֶן הַבַּיִת יוֹסֵף בְּסִי' תַּל"א [בְּסוֹף ד"ה וּמְדַאֲוֵרֵימָא] דְּהַר"ן כְּתֵב בְּשֵׁם אֵיפֹא מֵאֵן דְּאָמַר
דְּמֵאֵי דְּאָמְרִינָן בְּש"ס מְבַטְלוּ בְּלָבוּ וְדִּי לֹא דְּוִקָא בְּלָבוּ אֵלֶּא צָרִיךְ לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו
וְשִׂרְבִּינוּ הַטּוֹר סוֹבֵר שְׂאִין צָרִיךְ שְׂיִוְצִיא בְּשִׁפְתָיו וְהָרַב בֵּית חֲדָשׁ בְּסִי' תַּל"ד סְעִיף ו'
כְּתֵב שְׂדַעַת הָרַב הָעֵיטוֹר שְׂצָרִיךְ שְׂיִוְצִיא בְּשִׁפְתָיו וְשִׂרׁוּב הַגְּאוּנִים סוֹבְרִים שְׂאִין צָרִיךְ
שְׂיִוְצִיא בְּשִׁפְתָיו וְכֵן נִקִּיט בְּפִשְׁטוֹת הָרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב בְּרִישׁ פְּסָחִים [בְּד"ה בּוֹדְקִין]
דְּבִיטוּל סְגִי בְּמַחְשָׁבָה בְּעֶלְמָא עִי"ש שְׂמִינְיָחַס כֵּן בְּדַעַת רַש"י וְרַבִּינוּ עוֹבְדֵיךָ וְהָרַב נוֹדַע
בִּיהוּדָה בְּסִפְרוֹ צִיּוֹן לְנֶפֶשׁ חִיָּה עַל דְּבָרֵי רַש"י בְּד' ו' ע"א [ד"ה הַבּוֹדֵק צָרִיךְ שְׂיִבְטַל]
שִׁפְתֵּי שְׂיִבְטַל בְּלָבוּ סְמוּךְ לְבִדְיָקָה מִיָּד וְאוֹמֵר כָּל חֲמִירָא וְכוּ' הַתְּפִלָּא שְׂדַבְרֵי רַש"י
סוֹתְרִים דְּפִתַּח בְּבִיטוּל בְּלָב וְסִיִּים בְּאֲמִירָה דְּמִשְׁמַע שְׂצָרִיךְ שְׂיִאֲמַר בְּפֶה וְנִיחָא לִיה
לְיִשָּׁב דְּכֻוֹנֵת רַש"י דְּלִדְיִן דְּקִיָּמָא לֵן דְּחֲמִיץ בְּפִסְחָא אֲסוּר בְּהִנְאָה סְגִי בִּיטוּל בְּלָב אֶבֶל
לר' יוֹסִי הַגְּלִילִי שְׂסוֹבֵר חֲמִיץ מְוֹתֵר בְּהִנְאָה כָּל שְׂבַעָה לֹא סְגִי בְּדְבָרִים שְׂבַלֵּב וְצָרִיךְ
שְׂיִאֲמַר בְּפֶה וְהַסְּבִיר הַדְּבָרִים בְּמָה שְׂיִישׁ לְחַלֵּק בְּזָה בֵּין לְדַעַת רַבִּינוּ לְבִין סְבֵרַת ר' יוֹסִי
הַגְּלִילִי וְרַש"י מְפָנוּ שְׂרַצָּה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה אֲלִיבָא דְּכֻוֹלֵי עֶלְמָא לְכֵן אָמַר בְּתַחֲלָה
שְׂיִבְטַל בְּלָב וְהִיָּנוּ אֲלִיבָא דְּרַבִּינוּ וְחֹזֵר וְאָמַר שְׂיִאֲמַר כָּל חֲמִירָא וְכוּ' וְהִיָּנוּ אֲלִיבָא דְּר'
יוֹסִי הַגְּלִילִי וְשָׁקִיל וְטָרִי עוֹד בְּזָה ע"ש וְאִם כֵּן לְדִיִּן דְּקִיָּמָא לֵן דְּחֲמִיץ אֲסוּר בְּהִנְאָה כָּל
שְׂבַעָה סְגִי בְּבִיטוּל בְּלָב לְדַעַת רַש"י וְהוּא מְכַוֵּן לְמָה שְׂמִינְיָחַס הָרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב בְּדַעַת
רַש"י: וְהֵאֱמַת שְׂזָה דְּחֻסָּק לְפָרֵשׁ כֵּן בְּכֻוֹנֵת רַש"י וְיֹוֹתֵר נְכוּן לְפָרֵשׁ בְּכֻוֹנֵתוֹ שְׂיִאֲמַר כָּל
חֲמִירָא הִיָּנוּ שְׂיִאֲמַר כֵּן בְּלָבוּ דְּמַצִּינוּ אֲמִירָה שְׂנֶאֱמָרָה עַל דְּבָרִים שְׂבַלֵּב כְּמוֹ שִׁפְתֵּי
בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת קַס"ח [בְּשִׁדֵי חֲמֵד ח"א] שְׂנֶאֱמַר לְשׁוֹן אֲמִירָה
בְּפִתּוּבִים וּבְדְבָרֵי רַז"ל עַל הָאֲמִירָה שְׂבַלֵּב וְהַבֵּאתִי שָׁם מָה שִׁפְתֵּי רַש"י בְּנִזִּיר ד' יו"ד
ד"ה כְּסוּבֹרָה הִיָּנוּ דְּקִתְנֵי אֲמָרָה פָּרָה שְׂמַצִּינוּ מַחְשָׁבָה בְּלִשׁוֹן אֲמִירָה כְּגוֹן וְדוֹבֵר אֱמַת
בְּלָבוּ עַכ"ל הָרִי דְּמִפְרֵשׁ לְשׁוֹן אֲמִירָה דְּמִתְנִיתִין עַל הַמַּחְשָׁבָה שְׂבַלֵּב וְלֹא נִפְלֵאת הִיא
לְפָרֵשׁ כֵּן בְּכֻוֹנֵתוֹ וְכְמוֹ שְׂכֵן רֵאִיתִי לְהָרַב שְׂזָה יִצְחָק גּוֹאֲיִטַע שְׂפִירֵשׁ דְּבָרֵי רַש"י דְּפִסְחִים
הִלְלוּ כֵּן וְז"ל פִּירוּשׁ בְּלָבוּ הִיָּה אוֹמֵר [יְהִיָּה אוֹמֵר] כֵּן וְאִין צָרִיךְ לְאוֹמְרוֹ בְּפֶה וְדִקְדַּק
מְלִשׁוֹן הַר"ן בְּפָרֵק כָּל שְׂעָה ד' ל"א גְּבִי חֲמִיץ שְׂנֶפֶלָה עֲלִיו מְפּוֹלֵת דְּאָמְרִינָן וְצָרִיךְ שְׂיִבְטַל
בְּלָבוּ דְּאֵיפֹא מֵאֵן דְּאָמַר דְּלָבוּ לֹא דְּוִקָא וְכוּ' עִי"ש דְּמִשְׁמַע דְּלְרַש"י אִין צָרִיךְ שְׂיִוְצִיא
בְּשִׁפְתָיו וְסִיִּים וְאֲפֹשֶׁר מָה שִׁתְּקֵנוּ לּוֹמֵר בְּפֶה מְפָנֵי עַמִּי הָאֲרֵץ שְׂאִין יוֹדְעִים לְבַטַּל בְּלָב
עַכ"ל הָרִי דְּמִפְרֵשׁ רַש"י שְׂיִאֲמַר כָּל חֲמִירָא וְכוּ' בְּלָבוּ כְּמוֹ שְׂכֵן הוּא פִּשְׁט דְּבָרֵי רַש"י
וְלִכְּל הַדְּבָרוֹת אֵף לְמָה שִׁהַמְצִיא הַגְּאוּן צַל"ח בְּכֻוֹנֵת רַש"י לְדִיִּן דְּקִיָּמָא לֵן דְּחֲמִיץ בְּפִסְחָא
אֲסוּר בְּהִנְאָה דַּעַת רַש"י הִיא דְּסְגִי בְּבִיטוּל בְּלָב: וּבְכֻוֹנֵת דְּבָרֵי רַש"י הִיָּה אֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ
לְאִידֵךְ גִּיסָא שְׂרַש"י מְפָרֵשׁ מָה שְׂאָמְרוּ מְבַטְלוּ בְּלָבוּ לֹא בְּלָבוּ מִמֶּשׁ קָאֲמַר אֵלֶּא שְׂיִאֲמַר
בְּפִיו וְכֵהִיא דְּאָמְרִינָן בְּפָרֵק שְׁנֵי דְּבָרְכוֹת ד' ט"ו לֹא יְבָרַךְ אָדָם בְּרַפְתַּת הַמְּזוֹן בְּלָבוּ וְאִם
בְּיָרֵךְ יִצָּא וּפִירֵשׁ רַש"י בְּלָבוּ שְׂלֵא הַשְּׂמִיעַ לְאֲזָנוֹ וְהִיָּנוּ שְׂהוֹצִיא מִיָּהָא בְּשִׁפְתָיו אֵלֶּא

שלא השמיע לאזנו והאריף הרב פרי חדש בס' מים חיים ד' א' ע"א לבאר מי הכריח לרש"י לפרש פן עי"ש ואם פן יש לומר שכן מפרש מבטלו בלבו שאין הפונה בהרהור הלב אלא באמירה בפיו ולכן מסיים שיאמר כל חמירא וכו' ודבר זה גם כן היא בפשט דברי רש"י אלא דלא ניתא לי בזה כמו שדקדק הרב שדה יצחק מדכתב איפא מאן דאמר שצריך שיוציא בשפתיו ולא כתב שזו דעת רש"י מוכח שסובר שדעת רש"י דסגי בהרהור הלב ולכן צריך לומר שפונתו שיאמר בלב: וכן כתב מפונרש הרמב"ן בליקוטיו לפסחים בדעת רש"י וכן היא דעתו שפתב וז"ל ונראין הדברים שהביטול בלב הוא ואין צריך להוציאו בשפתיו וזהו ששנינו בכל מקום מבטלו בלבו וכן פירש רש"י וכן לענין עבודה זרה שהזכירו חכמים ביטול כל שנתניאש מעבודה זרה שלו בלבו הוי ביטול ומותר וכו' עי"ש בד' י"ב ע"א מדפי הספר ושוב כתב ויש לפרש מבטלו בלבו שאפילו ביטול בפיו ולבו עליו עובר עד שיהיו פיו ולבו שנים ואינו מחונן אלא פועל ביטול בעבודה זרה ובלבו בלבד הוא עכ"ל: ומה מאד תמיה לי על מה שראיתי להריטב"א בחידושו לקידושין ד' מ"ב ע"ב [בד"ה הא דאמרין] וז"ל הא דאמרין לחייב על המחשבה כמעשה אינו מחשבה ממש שמהרהר בלבו אלא דבור הוא תדע דהא מפל דבר פשע נפקא והוא דבור הוא אלא דמשום שאינו צריך שישמיע לאזנו קרי ליה מחשבה כדאמרין בבבבכות ד' ט"ו ע"א לא יברך אדם ברפת המזון בלבו ואם בירך יצא ואמרין גבי חמץ מבטלו בלבו ולא דוקא בלבו ממש דהוא מהרהר קרי ליה אלא לומר שאינו מוציא בשפתיו רבינו הגדול הרמב"ן עכ"ל להריטב"א.

גם בחידושו לדרף ו' ע"ג בסוגיא דדברים שבלב אינם דברים הביא הריטב"א [בד"ה תו קשיא ליה] קושית הראשונים אהיה דאמרין בפרק קמא דמסכת פלה דאמר ר' עקיבא על ההוא שגילה ראשו שהוא ממזר ובר הנדה וחקר ר' עקיבא מאמו לדעת מה טיבו של עובר זה והיה נשבע לה ומבטל בלבו וכו' דהיכי מהני ביטול בלב הא דברים שבלב אינם דברים וכתב ליישב בשם רבינו הגדול שהיה מוציא בשפתיו ולפי שלא השמיע לאזנו קרי ליה בלבו כדמתניא לא יברך בלבו עי"ש ומלבד שמתמא מנו רבינו הגדול דקאמר היינו הרמב"ן שמכנה אותו בתואר זה עוד מצאתי שהרב יד דוד [על יו"ד] בסי' ד' אות ב' הביא דברים אלו בשם שיטת הרמב"ן לקידושין ושהביא דבריו הריטב"א בחידושו קרי במקומות הללו שמים זו שמענו שדעת הרמב"ן לפרש מה ששנו חכמים בלשון בלבו דלאו בלבו ממש הוא אלא שמוציא בפיו ואינו משמיע לאזנו וגם כתב בשמו בפרטות דמאי דאמרין מבטלו בלבו לאו דוקא בלבו שאם פן מהרהר קרי ליה והוא היפך ממה שכתב בליקוטיו לפסחים הנז"ל שהביטול הוא בלב ואין צריך שיוציא בשפתיו ומשמע נדאי שאין פונתו לומר שאין צריך שישמיע לאזנו אבל צריך מיהא שיוציא בשפתיו אלא פונתו שאין צריך שיוציא בשפתיו כלל וצ"ע: וראיתי בשו"ת עונג יום טוב סי' כ"ד שהביא קושית הגאון שאגת אריה בסי' ע"ז במאי דקיימא לן דשוחט הפסח על החמץ לוקה דהיכי משכחת דלוקה הלא מן התורה סגי בביתול לענין שלא יעבור בבל יראה וכן הוא מסתמא גם לענין שחיטת הפסח על חמץ דכיון שביתול לא הוי תו שוחט על חמץ ואם פן אמאי לקי אימור בטולי בטליה ואף למאי דקיימא לן התראת ספק שמה התראת היינו דוקא בדבר שעומד להתברר וכו' אבל דבר זה אי אפשר לברר שלא ביטול ולא הוי התראת ולמה לוקה והגאון המחבר שקיל וטרי בדברי השאגת אריה וכתב

[בד"ה ובר מן דין] וז"ל ובר מן דין מצאתי להריטב"א בקידושין ד' מ"ב שכתב בשם הרמב"ן דהא דאמרינו גבי חמץ מבטלו בלבד לאו בלבד ממש קאמר דההוא מהרהר קרי ליה אלא הוא כמו דאמרינו לא יברך אדם ברכת המזון בלבד ואם בירך יצא דלאו היינו מהרהר אלא שאינו משמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו וכן גבי שליחות יד דאמר לחיוב על המחשבה כמעשה לאו היינו מהרהר ואם פן אתי שפיר דלא הוי התראת ספק דמשפחת שקנה חמץ וראוהו שלא הוציא בשפתיו עד שחיתת הפסח עכ"ל: וחידיש הוא ובעיני יפלא על גאון שפמותו שתופס פן בפשיטות ולא זכר שמלבד שאינו ברור שכן היא דעת הרמב"ן פאשר פתבתי דהני מזלי דמר סתרא"י ניהו ויותר היה לו ליישב קושיתו על פי דברי הר"ן בשם איפא מאן דאמר שמפרש דלאו בלבד ממש ועוד הרי אין דבר זה מוסכם ודעת הגאונים ורבינו הטור היא דמבטל בלבד היינו במחשבה בעלמא ולידדהו הדרא קושיותיה לדוכתא שוחט על חמץ למה לוקה אימור בטוליה בטוליה בלביה וכו' וגם נראה לדעתי הקצרה שאף לדעת הסוברים דלאו ביטול בלב ממש אלא מוציא בשפתיו מכל מקום כיון שאין צריך אף להשמיע לאזנו יכול לומר שביטול חמצו בפיו והם לא הרגישו בדבר ודוחק גדול הוא להעמידה פשראו העדים שפל אותו הזמן היה מדבר דברים אחרים בלי הפסק או שראו שלא היו שפתותיו נעות כלל והיה פאלם דומם ועל כל פנים היה לו להזכיר שיטת הגאונים שסוברים דמבטלו בלבד ממש הוא פאמור: וכן תמיה לי על הגאון מחנה אפרים בהלכות זכיה מהפקר סי' ג' ד' כ"ח ע"ג שהביא מה שכתב הר"ן בפירק קמא [צריך להגיה בפירק שני] דפסחים לענין ביטול חמץ ולא מהני ביטול בלב משום דדברים שבלב אינם דברים וכתב על זה ולי נראה דכל פי האי גוונא ביטול בלב מהני דהווי דברים שבלב דמוכחי והכא אנו סהדי דביטול בלבד פדי שלא לעבור באיסור פדאמרינו גבי גיגית בפירק קמא דשבת והכי אמרינו גבי ע"ז דביטול בלב מהני והביאו המרדכי וראיה מהניחיה עובדי' בשעת שלום דמתרת דאי לאו דביטלה לא היה מניחה והולך ואנו סהדי דביטלה וכו' אלו תנרף דב"ק והנה אין לתמוה עליו שלא הביא תנא דמסייע ליה דברי הרמב"ן בליקוטיו לפסחים הנ"ל דקרוב לשמוע שלא נדפסו בזמנו אבל תמיה לי שלא זכר שר דברי מרן הבית יוסף ודברי הרב בית חדש שדעת הגאונים ורבינו הטור דסגי במחשבה בלבד וכן לאידך גיסא דעת הרמב"ן בשתי המקומות שכתב הריטב"א בשמו דלאו דוקא בלב וכו' פאמור: והנה מרן הבית יוסף בסי' קפ"ה הביא מה שכתבו תלמידי רבינו יונה אהיה דלא יברך ברכת לא בלבד ואם בירך יצא דלאו במחשבה קאמר דנדאי בהרהור לא יצא אלא רוצה לומר שלא השמיע לאזנו וחתף בשפתיו וכו' עי"ש ואין מזה הכרח שסוברים פן גם בחמץ דמבטלו בלבד לאו בלבד ממש הוא משום שיש לומר דגבי חמץ מודו דמהני בלב מהטעם שכתב הרב מחנה אפרים דבחמץ אנו סהדי דבטליה פדי שלא לעבור באיסור בל יראה: ובדעת התוספות כתב הגאון בית מאיר בסי' תל"א דהגאון שאגת אריה בסי' ע"ז ובסי' שאחריו הוכיח שיטת התוספות והר"ן בחזא פאילו הם אחרים וזה אינו פי שיטת התוס' ברורה בד' ד' ע"ב שסוברים דמבטלו בלבד לאו דוקא אלא בפה מלא פדירך שאנו עושים ואמרם מבטלו בלבד היינו לומר שצריך שיהיו פיו ולבו שונים והן הן האיפא מאן דאמר שהביא הר"ן וכו' ושקיל וטרי עוד והביא בשם השאגת אריה שכתב [פדברי הציון לנפש חיה] דלר' יוסי הגלילי דחמץ בפסח מותר בהנאה וכן לר' שמעון דבערב פסח מותר בהנאה

לא סגי בביטול בלב וצריך אמירה בפיו וכתב על דבריו דזה אינו וכו' ונקיט שם שדעת רש"י ונהר"ן דסגי בביטול בלב עי"ש דב"ק: ועל דברי רש"י דפסחים ד' ו' ע"ב שפכת מבטל בלבבו שיאמר כל חמירא וכו' שתמה הגאון ציון לנפש חיה דפתח בלב וסיים באמירה מצאתי תשובה שלמה לידידי הגאון אבד"ק יאס יצ"ו בספרו הפהיר אורי וישעי סי' א' שעמד בזה וכתב דבר חריף בכונת רש"י ותורף דב"ק הם בתחלה פתב ליישב קושיות הקדמונים האיד מהני ביטול בלב והא קיימא לו דברים שבלב אינם דברים והוא על פי מה שפכת הרב מוהרימ"ט דכשהדבר גלוי לכל מחשבתו דאנו סהדי על דברו שפיר מהני אף דברים שבלב ולכן בשעתה כ"ה שנים ולא תבעה כתובתה מהני מטעם דמחלה אף דהוי דברים שבלב כיון דאנו סהדי דודאי מחלה והוי דברים הגלויים לכל דכיון דלא תבעה דודאי מחלה וכן מבואר בתוספות ריש פ"ק השולח ובפ"ק קמא דשבת גבי גיגית ונר לבית שמאי דמהני דברים שבלב משום דהוי כאנו סהדי ובקרא"ש נדרים ד' כ"ח ע"ב ובתוס' שם ומשום הכי אתי שפיר הקא דמועיל ביטול בלב אף דהוי דברים שבלב משום דהוי כאנו סהדי דודאי ביטול החמץ כדי שלא לעבור בבל יראה ובל ימצא ומהני אף לר' יוסי הגלילי דחמץ בפסח מותר בהנאה וכו' [אמר המסבך פיונה דעתו לדעת הגאון מחנה אפרים בהלכות זכיה מהפקד סי' ג' שהבאתי לעיל בד"ה וכן תמיה לי וכו' שפכת בדבריו ממש]: והביא מחלוקת הקדמונים אי מהנו ביטול לחמץ ידוע וכתב בשם הגאון פני יהושע בחידושו לפסחים שפכת פשר דבר דלענן בל יראה ובל ימצא סגי בביטול בלב אף בחמץ ידוע אבל לענן עשה דתשפיתו ודאי לא מהני ביטול וכן הוא להדיא בגנוסחא הישנה של הרמב"ם שהביא בכסף משנה ומה היא השפחה האמורה בתורה להסיר החמץ הידוע לו מרשותו ושאנו ידוע מבטל בלבבו הרי דהרמב"ם לא איירי אלא בעשה דהשפחה ולא מאיסור לאו ובזה פתב לחדש דבחמץ ידוע לא מהני ביטול בלב דהא הטעם דמהני הביטול בלב הוא משום דהוי אנו סהדי וכו' אבל בחמץ ידוע דהביטול לא מהני ליה לגבי עשה דהשפחה אם כן הרי לפנינו שזה אינו חושש על האיסור כיון דאינו מקיים עשה דתשפיתו דגם זה אפשר דהוי איסור כמו לאו כיון שגם על הלאו אינו לוקה ואף אם איסור בל יראה ובל ימצא הוא איסור גדול מתשפיתו כפר מבואר בפוסקים דמי שחשוד לעבור על איסור דרבנן חשוד לעבור גם על איסור תורה וכן פתב במשנה למלך הלכות גירושין פ"ק עשירי דין ח"י דהיכא דהויא נדה לא אמרינן חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כיון דראינו שאינו חושש על איסור ואם כן הקא נמי לא צריך לומר אנו סהדי ודברים שבלבו גלויים לכל שביטול בודאי את החמץ כדי שלא יהא קולר העבירה על צוארו דהא ראינו שפוזון לבו אינו חושש על איסור דתשפיתו ואיתרע ליה חזקת פשרותו וכמבואר באורים ותומים סי' ל"ד ובכללי מגו שם דהיכא דעבר על איסור דרבנן תו לא שייך לאוקומי אחזקת פשרות ואיתרע ליה חזקתיה: אבל בחמץ שאינו ידוע דמהני ביטול בין ללא דבל יראה ובין לעשה דהשפחה והוא מטעם דאנו סהדי כנז"ל מהני גם ביטול בלב כיון דלא חזינו דאיתרע חזקתו והאריך בפלפול בזה ליישב עוד איזה עניינים על פי דברים הללו והעלה ליישב בזה דמה שפכת רש"י מבטלו בלבבו דסגי אפילו בלב היינו בחמץ שאינו ידוע ומה שפכת ויאמר כל חמירא הוא לגבי חמץ ידוע דלא מהני ביה ביטול בלב וצריך שיאמר בפיו ובשפתי אלו תורף דב"ק עי"ש חריפותו ובקיאתו ועם פי אין דעתי העניה נוחה לומר שזאת היא כונת רש"י

וגם יש לי לפקפק בָּמָה שְׁכַתּב בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים דְּהַחֲשׂוּד לְאִיסוּר דְּרַבְּנָן חֲשׂוּד גַּם לְאִיסוּר
תּוֹרָה דְּאִינוּ פֶּן לְפִי הֶרְשׁוּם בְּזִכְרוֹנֵי דְּהַחֲשׂוּד לְדַבֵּר קַל אִינוּ חֲשׂוּד לְדַבֵּר חֲמוּר וּמָה
שֶׁהֵבִיא מִהֶרֶב מִשְׁנֵה־לְמַלְכָּה בְּהַלְכוֹת גְּרוּשֵׁין הֵתָם פִּינָן דְּחֻזְיָנָן דְּלֹא חָשׂ עַל אִיסוּר פֶּרַת
דְּחֲמִיר אֲמַרִּינָן דְּלֹא יַחֲוֹשׁ לְבַעֲלִילַת זְנוּת דְּקִיל וְצָרִיךְ לְהַתְּיַשֵּׁב בְּזָה אִיִּה"ש בְּכָל זֹאת
הַעֲתִיקָתִי תְּנַרְף דב"ק לְהִרְאוֹת חֲזוּתוֹ בְּרוּף שְׁחֵלֶק מִחֻקְמָתוֹ וּמִי שְׁרַחֲבָה דַּעְתּוֹ יַעֲמִיד
הַדְּבָר עַל אֲמַתְתּוֹ: בְּן) נִכְרִי שְׁמַכְר אוֹ נִתְּן לְיִשְׂרָאֵל קוֹדֵם הַפֶּסַח חֲטִיִּים אוֹ דְבָר אַחַר
וּבְתוֹף הַפֶּסַח נוֹדַע לוֹ שֵׁישׁ בְּתוֹכּוֹ חֲמִץ אִם יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ לְנִכְרִי מִשּׁוּם דְּהוּי מְקַח טְעוֹת
עֵינָן לְקַמְן בְּסִי' ח' אוֹת ד"ן: גֵּן) אֶחָד תִּשְׁמַן קוֹדֵם פֶּסַח קָמַח מְעוֹרָב עִם רַעַל וּמִים שֶׁהֵכִינוּ
לִישְׁתּוֹן לְעַכְבָּרִים וַיֵּשׁ שֵׁם פְּזִית חֲמִץ וְשִׁכַח לְבַעֲרוֹ קוֹדֵם פֶּסַח נִשְׂאָל עַל זֶה יְדִידֵי הַגָּאוֹן
אבד"ק לֹוֹצִין בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר אֲבָן שְׁתִּיָּה סִי' י"ז וְכַתֵּב שְׁאֶחָד מֵהַלּוֹמְדִים רָצָה לוֹמַר שְׂאִין
חֲיִיבִים לְבַעַר מִשּׁוּם שְׁנִפְסַל מֵאֲכִילַת כָּלֵב קוֹדֵם עַל יְדֵי הַתַּעֲרוֹנָת מִי רֹאשׁ שְׁבִתוֹכּוֹ
כְּדַתְּב הֶרֶמְב"ם בְּהַלְכוֹת מֵאֲכִלוֹת אֲסוּרוֹת פָּרָק י"ד דָּאָם עֵינָרְב דְבָר מַר וְאֶכְלוּ פֶטוּר
הֲרִי דָאָף שֶׁהָאוֹכֵל מִצַּד עֲצָמוֹ הוּא רֹאוי מְכַל מְקוֹם פִּינָן שְׁמַחֲמַת הַתַּעֲרוֹנָת אִינוּ רֹאוי
פָּקַע שֵׁם אִיסוּר מִנִּיָּה מִשּׁוּם דְּכָל הָאִיסוּרִין יִלְפִינָן מִנְּבִלָּה דְּבַעֲיָנָן רֹאוי לְאָדָם וְאִם פֶּן כָּל
שְׁפָן בְּזָה שֵׁישׁ סִפְנָה לְאֶכְלוֹ אִין לָהּ אִין רֹאוי לְאָדָם יוֹתֵר מִזֶּה וּמִמִּילָא פֶטוּר מִלְּבַעַר
כְּדַקְיָמָא לֹן בְּסִי' תמ"ב בְּחֲמִץ שְׁנִפְסַל קוֹדֵם זְמַנּוֹ שְׁפֶטוּר מִלְּבַעֲרוֹ וְכַתֵּב לְדַחוֹת דְּשְׂאִי
הֵתָם שְׁנַתְּקַלְקַל גּוּף הַטַּעַם שְׁבָאוֹכֵל עַל יְדֵי שְׁנִסְרַח אוֹ עַל יְדֵי הַדְּבָר מַר שְׁנַתְּנָן בְּתוֹכּוֹ
אֲבָל בְּתַעֲרוֹנָת זֶה שְׂאִינוּ מְקַלְקַל טַעַם הָאוֹכֵל וְאֶדְרַבָּא הוּא מְשַׁבְּיחוֹ וְעַל דַּעַת פֶּן נוֹתְנִים
אוֹתוֹ בְּתוֹכּוֹ לְהַשְׁבִּיחַ טַעְמוֹ אֲלֵא שְׁמַפְנֵי שֵׁישׁ בּוֹ סִפְנָה הוּא שְׂאִינוּ רֹאוי לְאֶכְלוֹ יֵשׁ לוֹמַר
דְּלֹא מַפְנֵי זֶה נִקְרָא אִינוּ רֹאוי לְאָדָם וְהֵבִיא רֵאִית לְזֶה מַחְוִלִין ד' ח"ן גְּבִי בְּהֵמָה שֶׁהִפְשִׁיָּה
נַחֲשׁ דְּמִוֹתֶרַת מִשּׁוּם טְרִיפָה וְאֲסוּרָה מִשּׁוּם סִפְנַת נִפְשׁוֹת וְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הֶרְאִשׁוּנִים דְּלֹא
פָּקַע מִיָּנָה שֵׁם נְבִלָּה לְעַנְיָן טְוִמָּאָה וְלֹא שֵׁם נְבִלָּה לְעַנְיָן אִיסוּר אֲכִילָה וְהֶאָרִיף לְפַלְפֵּל
בְּזָה וְשׁוֹב כְּתֵב בְּשֵׁם רַב גְּדוֹל שְׁנִדּוֹן הַשְּׂאֵלָה הַנְּ"ל דּוֹמָה לְכּוֹפֵת שְׂאוּר שְׁיַחְדּוֹ לִישִׁיבָה
דְּאֲמַרִּינָן בְּפִסְחִים ד' מ"ה שְׂאִינוּ חֲיִיב לְבַעֲרוֹ וְכַתֵּב שֶׁהַצֵּדֵק אָתּוֹ שְׁהֲרִי כְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת
שֵׁם דְּמִיָּרִי שְׂרֹאוי לְאֲכִילָה וְאִם הִנֵּה אוֹכְלוֹ הִנֵּה חֲיִיב פֶּרַת וְאֶפְיִלוּ הֵכִי אִינוּ חֲיִיב לְבַעַר
וְהַטַּעַם כְּדַאֲמַרִּינָן בְּחֻלִין ד' קכ"ט פִּינָן שְׁיַחְדּוֹ לִישִׁיבָה הוּי פֶּעֶץ בְּעֵלְמָא וּבִיאוּר הַדְּבָר
מְצָא בְּלֵב אֲרִיָּה שֵׁם שֶׁהוּא מִשּׁוּם פִּינָן דְּחֲמִץ מִדְּאוּרִיָּתָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי דִּילְפִינָן
מִתְּשַׁבְּבִיתוֹ דְּהַשְׁבֵּתָה בְּלֵב הוּי הַשְׁבֵּתָה הִילְכָף הַאי שְׂאוּר נְמִי פִּינָן שְׁיַחְדּוֹ לִישִׁיבָה קוֹדֵם
פֶּסַח לֹא גָרַע מִהַשְׁבֵּתָה שְׁבִלֵב וְכו' וְשִׁקִּיל וְטָרִי קֶצֶת בְּזָה וּמַסִּיק פֶּן דְּבַנְדּוֹן הַנְּ"ל פִּינָן
שְׁעֵינָרְב הָאוֹכֵל בְּסַם הַמְּנוֹת אִין לָהּ הַשְׁבֵּתָה וּבִיטוּל וְדְבָר מְאוּס יוֹתֵר מִזֶּה הִילְכָף אִינוּ
עוֹבֵר עַל זֶה מִשּׁוּם בַּל יִרְאֶה אֱלוֹ תְּנַרְף דב"ק: דָּן) נִתְּנָן מְעוֹת לְנִכְרִי שְׁיַקְנֶה לוֹ חֲמִץ קוֹדֵם
הַפֶּסַח וְהַנְּכָרִי נִשְׁתַּהֵה בְּדַרְף וְחֹוֹשֵׁשׁ הַיִּשְׂרָאֵל פֶּן יִקְנֶה לוֹ עֲבוּרוֹ הַחֲמִץ בְּפֶסַח מַה יַּעֲשֶׂה
שְׁלֹא יַעֲבֹר בְּבַל יִרְאֶה עֵינָן לְקַמְן בְּסִי' ט' אוֹת ל"ד: הֵן) מְכַר חֲמִצּוֹ לְנִכְרִי בְּעָרֵב פֶּסַח
כְּדִין וּבְהַשְׁטָר מְכִירָה שְׁכַתֵּב לְהַנְּכָרִי כְּתֵב בּוֹ תְּנָאִי שְׁבָאָם לֹא יִסְלַק הַנְּכָרִי לְהַיִּשְׂרָאֵל
הַמְּעוֹת שְׁקֶצֶץ עֲמוֹ תְּכַף אַחַר הַפֶּסַח תִּהְיֶה הַמְּכִירָה בְּטִלָּה וְאִם פֶּן הוּי כְּאִילוֹ לֹא מְכַר כָּלֵל
וְנוֹדַע דְּבָר זֶה בְּעָרֵב פֶּסַח אַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ כְּתֵב עַל זֶה בְּשׁו"ת פְּנוֹת הַבֵּית סִי' י"ז וְנ"ל
אֲמַרְתִּי לְפִי שְׁעָה שְׁיַכְתּוּב עַל הַשְׁטָר מְכִירָה בְּהַסְפַּמַת הַנְּכָרִי וַיְבוֹאוּ שְׁנִיָּהֶם עַל הַחֲתוּם
שְׁמַחְלוֹ זֶה לְזֶה הַתְּנָאִי הַנְּ"ל רַק יִהְיֶה מְכִירָה חֲלוּטָה וְהַמְּעוֹת מְלוּהָ דְּבָזָה יִרְאֶה קֶצֶת

להקל מטעם נהי דאין בידו למפור מפל מקום למחול התנאי יראה דבינדם ואם פן יהיה התנאי לטובת המוכר או לזכות סוף סוף שניהם ימחלו זה לזה והנה אפילו אם נאמר במחילת תנאי חל המכירה מעתה אפילו הכי יש לומר גם באחר זמן איסורא גם פן מהני דבא ממילא אף על כל פנים יש לומר כיון שפבר עבר בערב פסח על עשה דתשבייתו שוב אסור וכמו שצינודו בזה האחרונים עיין שאגת אריה ובנודע ביהודה אכן יש לומר ולסמוך על הסוברים דבמחילת תנאי חל המכירה למפרע ועיין היטב בא"ח [סי' תמ"ג] בענין זה וישם בחידושינו הארכנו גם פן בזה ואם פי הדבר דוחק לסמוך על זה אף אחרי אשר ההפסד מרובה וקרוב הדבר אשר בעל הי"ש לא ישמע לקולנו להפסיד פל חמצו וכעת אין ידינו תקיפה על פן התרשתי ואף על פי כן יש מקום קצת לסמוך על הנ"ל: נו) חמץ שנתערב בענין שבטל מן התורה אם מועיל הביטול שלא יעבור בבל יראה דכשם שיועיל להתירו באכילה יועיל גם פן לשלא יעבור עליו בבל יראה נסתפק בזה הגאון פרי מגדים בפתיחה לסי' תמ"ב דשפא יש לדמות זה למה שכתבו רש"י ותוספות בבכורות ד' כ"ג במאי דאמרין התם טהור מליטמא במגע אבל במשא מיהא מטמא וכתבו הטעם דבשלקמא לענין מגע או אכילה יש לומר בכל פעם שנוגע או אכל שהוא מהיתר הרוב ולא האיסור לא כן לענין משא שעל פרחו הרי הוא נושא גם האיסור לא שייך ביטול אם פן גם לענין חמץ יש לומר בשלקמא לענין אכילה כיון שרובו היתר שפיר בטל אבל לענין בל יראה כיון שגם החמץ מצוי הוא בביתו יש לומר דדומה לטומאת משא ושקיל וטרי קצת בזה ומסיק דלרוב הפוסקים שייך ביטול בבל יראה וליהרמב"ם משמע דמן התורה לא בטל ודינו כמשא: ולי הדל נראה דכל השקלא וטריא בזה היא משום יגדיל תורה דחדי קודשא בריה הוא בפילפולא כי המעיין בכל מה שציניתי לעיל בסי' ג' אות ג' בדין חמץ שנתבטל קודם הפסח למאן דאית ליה חוזר ונעור אם מותר להשהותו או לא ישר יחזה דנקטי הפוסקים לדבר פשוט דאחר שנתבטל ומותר באכילה מן התורה אינו עובר עוד בבל יראה רק דיש אוסרים להשהותו לכתחלה מחשש תקלה ואם עבר והשהה אותו מותר אחר הפסח ואם היה עובר עליו בבל יראה מדאורייתא לא היה מותר אחר הפסח ויש פוסקים שמתירים להשהותו דאף שאסור באכילה מפל מקום מותר להשהותו הרי דלכולי עלמא דינא הוא דכל שנתבטל ומותר באכילה מן התורה שוב אינו עובר עליו מן התורה בבל יראה ואין סברא לומר דדוקא בנתערב בתוך הפסח דאסור במשהו הוא שמצד הרב פרי מגדים לומר דאף שמותר באכילה מן התורה לא אהני ליה הביטול לענין בל יראה דכיון דלמאן דאית ליה חוזר ונעור איירינן הרי לדידיה הוי בנתערב בתוך הפסח: שוב ראיתי שהגאון אבד"ק פרעמישלא יצ"ו בספרו הבהיר בית יצחק חלק א"ח סי' ס"ו אות ג' כתב לצדד בנדונו על פי מה שצדד בפרי מגדים הנ"ל אף כתב שם בפשיטות דכל זה הוא בנתערב בפסח אבל אם נתערב קודם פסח הוי טעם קלוש ואינו חל איסור פלל עי"ש ומפל מקום סיים דבאמת אנו פסקינן דגם לענין בל יראה שייך ביטול כמו שכתב הגמון אברהם דמין במינו בטל ברוב וצריף לומר דבל יראה לא דמי לטומאת משא וביחוד למה שכתב הר"ן בטעם דבל יראה שפא יבא לאוכלו היכא דבטל לאכילה בטל גמי לבל יראה ועיין עוד בספרו בית יצחק יו"ד ח"ב בקונטרס אחרון סי' יו"ד אות ב': ובשו"ת אכן יקרה להגאון בנימן אריה הכהן אבד"ק טשערנאוויץ יצ"ו בסי' כ"ג [בד"ה אמנם לכאורה] עלה בדעתו לחדש דלענין בל יראה

לא מהני ביטול על פי דברי התוס' דבכורות הנ"ל ונהראו לו שפבר העיר בזה הפרי מגדים והבין מדבריו שכן דעתו באמת דלדעת הרמב"ם שמשמא במשא מדאורייתא גם לעגנו כל יראה לא שינה ביטול ועובר עליו [לדעת הענינה אין הכרח להבין פו שהרי משמע הוא דקאמר וכלומר שאין הכרח ברור לומר פו בדעת הרמב"ם] וכתב על דבריו דאין דעתו מספמת לדבריו ונהראו לו ברור שגם הרמב"ם סובר פהרשב"ץ בביבין שמועה דאין שינה כל יראה רק בחמץ שאסור באכילה ואם פו פשבטל לעגנו אכילה שוב אינו עובר על כל יראה וראה ברורה לזה שהרי הראב"ד פראשון מהלכות שאר אבות הטומאה הקשה על הרמב"ם שפסק פרב חסדא דנבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה הא אין זה אלא לר' יהודה דמין במינו לא בטיל אבל לדידן דמין במינו בטל ברוב אין נפקא מינה מזה פלל וכתב מרן פספ משנה בשם הרב מוהר"י קורקוס דהא דמין במינו בטל היינו דוקא שאחר הביטול האיסור הוא פמאן דליתיה פלל מה שאין פו בזה שהרי אף אחר הביטול טומאה פמאן דאיתא דמי דהא אפתי מטמא במשא בזה אף רבנו מודו דבמקום שאפשר למבטל להיות פבטל אינו פטל פלל ואם פו אם נאמר דהרמב"ם סובר דלא שינה ביטול לעגנו כל יראה אם פו הא בחמץ אפשר למבטל [האינו חמץ] להיות פבטל ואם פו שוב אף לעגנו אכילה לא היה לו ליבטל דהא גם לאחר הביטול האיסור פמאן דאיתא דמי לעגנו כל יראה אלא על פרחין דכשבטל לעגנו אכילה אין שינה עוד איסור כל יראה: זן) חלת חוצה לארץ דעת פמה פוסקים דמותר לכתחלה לבטלה ברוב ולאונקלה לכו נראה אף דקימא לו פדעת המחמירין מפל מקום לגבי חמץ יש לחוש לדעות אלו לכו מה שכתב החק יעקב בסי' תנ"ז דאם נשאר בביתו חלת חמץ בערב פסח שחל בשבת דאין צריה לבערה פינו דאי אפשר לישאל עליה הא הוי אינה שלו ואינו עובר עליה ונהגם דאינו אלא מדרבנו מפל מקום מדאורייתא פביטול בעלמא סגי אינו פו פינו שיש דעות דמותר לבטלה ברוב ולאונקלה תו הויא שלו דמה תאמר דהא אי אפשר לבטלה מחמת איסור חמץ הא אי נימא דמותר להשהותה אם פו תו אחר הפסח יהא יכול לבטלה ברוב אם פו תו הוי גורם למזון פדאמרינו בפסחים ד' כ"ט דלר' שמעון הוי חמץ של הקדש גורם למזון פינו דמותר אחר הפסח פו פתב הגאון מוהר"י לאנדא יצ"ו בספרו יד יהודה להלכות שחיטה בהשמטות להלכות תערוכות בד' קמ"ד ע"ב: חן) זמן איסור חמץ מדרבנו בהנאה מבואר בש"ס ופוסקים דמתחלת שש אסור פדתנו ושורפין בתחלת שש וחקר בס' פרי יצחק לידידי הגאון יצחק פלאזער [שהיה אבד"ק פעטרבורג] יצ"ו בס' י"ח אם חייב לבער בשעה חמישית מחשש שמא יטעה בשעות ומה ששנינו ושורפין בתחלת שש הפונה דתחלת שש אסור בהנאה ומשום דתנא תולין כל חמש דכל חמש מותר בהנאה תנא ושורפין בתחלת שש פלומר דבתחלת שש אסור בהנאה או נימא דגם הביעור לא חייבו בשעה חמישית פלל אלא בתחלת שש או אולי שורפין בתחלת שש היינו איסור הנאה אבל חייב הביעור אינו פלל בשעה ששית דרק לאכילה ולהנאה חששו לטעות דשעות אבל משום עשה דתשביתו לא חשו לעשות הרחקה והאריה בכל הצדדים פדברי הפוסקים בעגנו זה לך נא ראה נפלאות מתורת פלפולו הנעים: טן) עשה שליח לבדוק ביתו ומסר לו המפתח ונדע לו בערב פסח שהשליח נסע לעיר אחרת פליל ערב פסח קודם עלות השחר ולא ידע אם בדק או לא נשאל על זה בשו"ת פאת השדה [שנזכר פלבוב תרמ"ב] והרב המחבר נשא ונתן

בחילוקים שִנְאַמְרוּ בְּדִין חֻזְקַת שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ שִׁישׁ חִילּוּק בֵּין הֵיכָא שְׂאָם לֹא יַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ נִמְצָא הַמְשַׁלַּח עוֹשֶׂה אִיסוּר לְהֵיכָא שְׂאִין הַמְשַׁלַּח עוֹשֶׂה אִיסוּר וְהֵכָא שְׂיִודַע הַשְׁלִיחַ שֶׁהַמְשַׁלַּח יִבְטֵל הַחֻזְמִין אִם כֵּן לֹא יַעֲשֶׂה אִיסוּר וְאִם כֵּן לֹא יַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ וּבְדַרְבָּנָן סְמִיכִין דְּעוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ וְהֵכָא אַחַר הַבְּיָטוּל הוּא מִיַּד דְּרַבְּנָן וְחֵלֶק מִרְּן הַמְשַׁנֵּה לְמַלְךְ בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק רַבִּיעִי בֵּין מִיַּד דְּלִית לֵיהּ עֵינָר מְדַאֲרֵינָתָא לְהֵיכָא דְאִית לֵיהּ עֵינָר מִן הַתּוֹרָה וּמְסִיק שָׁם [בְּפִאָת הַשְּׂדֵה] וְעֵינָר צָרִיךְ עֵינָר רַב לְכֹן אֲמַרְתִּי לְחִזּוֹר וּלְבָדוּק בְּעַרְב פֶּסַח: ס) אִם עָשָׂה שְׁלִיחַ לְבַעַר אֶת חֻמְצוֹ [אוּ לְמַפְנֹר] כְּדִינוּ נְסַתְפַּק הַגָּאוֹן מְסַאֲוֹרָאן יצ"ו הוֹבָאוּ דְבָרֵינוּ בְּקִנְיָנוּתֵינוּ דְרַבְּנָן סִי ז' אוֹת ו' אִם קִיָּים הַמְצוֹת עָשָׂה דְתַשְׁבִּיתוֹ וְהוּא דְהֵן אֲמַת דְתוֹ לֹא עָבַר עַל כָּל יִרְאָה אִף זֶהוּ אִם עַל יְדֵי שְׁלִיחַ מְקַיָּים הַמְצוֹת וְיָדוּעַ מַה שֶּׁפְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת רִי"ד בְּקִדְוִישֵׁין דְּמַצָּה שֶׁבְּגוּפוֹ אֵינָה נַעֲשִׂית עַל יְדֵי שְׁלִיחַ עֵינָן קְצוֹת הַחֻזְמִין סִי קפ"ב וְאִם כֵּן בְּמֵאֵי דְאֲמַרְהָ תוֹרָה תַשְׁבִּיתוֹ יֵשׁ לוֹמַר דְּחָל עַל כָּל אֲחָד וְאֲחָד כְּשֶׁאֵר מְצוֹת כְּמוֹ סְפִירַת הָעוֹמֵר וְכִדְאֲמַרְיָנוּ בְּפֶרֶק מְצוֹת חֲלִיצָה וְקָרָאוּ לוֹ זְקַנֵי עִירוֹ וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ כְּמוֹ כֵּן פָּאן אוֹ לֹא וְעֵינָן חֲתָם סוּפֵר א"ת סִי ק"י וּבְחִידוּשֵׁי רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגֵר א"ח סִי תמ"ו עַל הַמְּגַן אֲבָרְהֵם סק"ב וּבְמַקּוֹם אַחַר הָאֲרָכְתִי בְּזֵה עכ"ל וְחִידוּשֵׁי רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגֵר עַל א"ח אֵין אֲצִלֵי וּמְדַבְּרֵי הָרַב מְגַן אֲבָרְהֵם שֶׁם מְשַׁמַּע דְּמַהֲנֵי בִיעוֹר עַל יְדֵי אַחַר אִף שֶׁהוּא עֲכוּמ"ז וְאֵין שְׁלִיחוֹת לְעֲכוּמ"ז בְּעֲלָמָא הֵכָא מַהֲנֵי מְשׁוּם דְלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת בְּזֵה רַק שִׁיְהִיָּה הַחֻזְמִין נְשַׁבֵּת מְרִשׁוֹתוֹ וּבְכִי הֵאֵי גוֹנָא לֹא אֲמַרְיָנוּ אֵין שְׁלִיחוֹת לְנִכְרֵי כְּדַכְתַּב הַגָּאוֹן מַחֲנֵה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת שְׁלִיחוֹת סִי י"א [ד"ה וְעוֹד] שׁוֹב מְצִאתִי בְּקוֹנֵץ הָאֲרוֹת הַשְּׁמֵשׁ לִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק רֵאָאוּא יצ"ו בְּסִי ז' אוֹת י"א שֶׁהֵבִיא סְפֵק הַנ"ל וְכַתֵּב יְעוֹנֵין בְּרֵא"ש פֶּרֶק קַמָּא דְּכִסְחִים בְּשֵׁם הַרִיב"א וּבְאֲבוּדִרְהֵם דְּמַצָּה שֶׁאֲפָשֵׁר לְעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ מְבָרַךְ בְּעַל וְהֵכָא מְבָרַךְ עַל בִּיעוֹר חֻמְצִין [וְהַפְּרָכָה הִיא עַל מַצָּה דְתַשְׁבִּיתוֹ וְלֹא עַל מְנִיעַת הָאִיסוּר שֶׁל כָּל יִרְאָה] וְכֵן מְשַׁמַּע מְסַתְּמִיּוֹת הָרֵאָשׁוֹנִים לְעֵינָן שְׁלִיחַ יְכוּל לְבַטֵּל חֻמְצוֹ וְכֵן מְשַׁמַּע מְגַן אֲבָרְהֵם סִי תמ"ו סק"ב עכ"ד יצ"ו: וְשֶׁם רֵאִיתִי תוֹרַף דְּבָרֵי חִידוּשֵׁי רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגֵר שֶׁכַּתֵּב שֶׁם וְז"ל וְמַה שֶּׁהַקְּשָׁה הַגֵּרַעַק"א עַל הַמְּגַן אֲבָרְהֵם וְלֹא שִׁיְהִיָּה כָּל מַצָּה דְתַשְׁבִּיתוֹ כֵּינָן שֶׁמְבַעְרוֹ עַל יְדֵי עֲכוּמ"ז וְאֵין שְׁלִיחוֹת לְעֲכוּמ"ז נִרְאָה לִינִישָׁב דְּסוּבֵר כְּדַעַת הַמַּחֲנֵה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת שְׁלִיחוֹת סִי י"א וּבְהַלְכוֹת קִנְיָן מְשִׁיכָה סִי ט"ו דְּבְמִידֵי שִׁיְכוּל לְעֲשׂוֹת שְׁלֹא מְדַעַת בְּעַל הַבֵּית וְהָרִי הוּא עָשׂוּי כְּסוּפָה וּמַעֲקָה אִף עֲכוּמ"ז נַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ וְיִוְכַל הַיִּשְׂרָאֵל לְבָרַךְ עַל זֶה עֵי"ש וְיֵשׁ לְהֵבִיא זְכָר לְדַבָּר מַהָּ דְּמַכּוֹת ד' ח' כֵּינָן דְּאִם מְצָא חֲטוֹב לָאוּ מַצָּה הַשְּׂתָא נְמִי לָאוּ מַצָּה וְיַעֲנִיין בְּשִׁטָּה מְקוֹנְבָצָת בְּבָא קַמָּא ד' נ"ב שֶׁעַל מַה שֶּׁפְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת וּמ"ש דל"ק בְּנַעֲלִית דְּלֵת אִם כֵּן בְּגִיטִין בְּפֶרֶק הַזּוֹרֵק וְכו' אֲלָמָא נַעֲלִיָּה לְחוּד קִנְיָא שְׁלֹא הָיָה יְכוּל לְעֲשׂוֹת שׁוּם מְנַעַל בְּשַׁבָּת וְכו' כַּתֵּב עַל זֶה בְּשֵׁם הַר"א מְגַרְמִישָׁא מְכַל מְקוֹם אֲמִירָה לְעֲכוּמ"ז בְּמַלְאכָה דְּאֲוֹרֵינָתָא לֹא הָיִינוּ מְתִירִין בְּשַׁבִּיל שְׁכִיב מְרַע עכ"ל מְשַׁמַּע בְּלָאוּ הָכִי הָיָה נַעֲלִית הַעֲכוּמ"ז כְּנַעֲלִית הַיִּשְׂרָאֵל וְהָאֲמָנָם יְעוֹנֵין בְּטַעַה"מ ה' חו"מ שְׁמִיאָן בְּדַבְּרֵי הַמַּחֲנֵה אֲפָרִים וְנָטָה דַעַתוֹ לֹמַר דְּאֲדַרְבָּא עַל יְדֵי צְוִי לְעֲכוּמ"ז בְּזֵה מְבַטֵּל הַמְצוֹת עָשָׂה וְחֻזְמִין בְּזֵה אִם הוּי בְּיָטוּל בְּיָדִים וְכו' יַעוּי"ש אֲבָל בְּאֲמַת כַּתֵּב הַרְשָׁפ"א לְעֵינָן מְצוֹת עָשָׂה דְּנִטִּילַת נְשַׁמָּה בְּבַת כְּהֵן דְּהָיָה יְכוּל לְהַתְקַיָּים בְּזִמְן קָדוּם שְׁהִיּוּ דְנִין אֲזִי דִינֵי נְפִשׁוֹת עַל יְדֵי עֲכוּמ"ז יַעוּי"ש [הוֹבָא בִיד"ש יו"ד סִי קכ"א] וְהַמַּחֲנֵה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת קִנְיָן מְשִׁיכָה

אֵינִי גַם כּוֹן מִהֲרֹשֶׁב־אֵל שֶׁהִסְכִּים כּוֹן לְהִסְבֵּרָא דְהַעֲכוּמִיז נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ בְּמִיָּדִי שֶׁיִּכּוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ וְשֵׁלָא מְדַעַת בְּעַל הַבֵּית וְלַעֲלִיל כְּתַבְנּוּ כּוֹן גַּם בְּשֵׁם הַר"א מְגַרְמִישָׁא וּמַה שֶׁדְּחַו הָאֲחֵרוֹנִים דְּבָרֵי הַמַּחְנֶה אֲפָרִים מִדְּבָרֵי הַרֹשֶׁב־אֵל בְּבָא קָמָא ד' ב"ן שֶׁהִקְשָׁה עַל מַה שֶׁאָמְרוּ בּוֹר שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִים הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה דְלָמָא עַל יְדֵי עֲכוּמִיז וְתִלִּי דָאִין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמִיז וְלִפִּי מַה שֶׁכְּתַב הַמַּחְנֶה אֲפָרִים הֵא מִשְׁפַּחַת לֵה שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמִיז בְּצַד שֶׁכְּתַב הַמַּחְנֶה אֲפָרִים אוּלַם בְּאֵמַת תִּיקְשִׁי לְהַרֹשֶׁב־אֵל מְדִידִיָּה אֲדִידִיָּה וְצָרִיף לֹמַר דְּעַד כָּאֵן לֹא מוֹעִיל צְדָדִי הַסְּבָרוֹת שִׁיְהִיָּה הַשְּׁלִיחוֹת לַעֲכוּמִיז אֶלָּא בְּקִנְיָן אוּ מְצֻנָּה וְלֹא בְּמִלְתָּא דְאִסּוּרָא הֶדְרִין לַעֲנִינְנֵי דְלְדְבָרֵי הַמַּחְנֶה אֲפָרִים אִם כּוֹן בִּיעוּר חֲמִץ הָוִי דְכּוֹנְתִיָּה כְּמַעֲקָה וְכִסּוּפָה שָׂאֵם נִתְבַּעַר חֲמִץ מִמִּילָא הָרִי הוּא מְבוּעֵר וְאִין שׁוּם חַיִּיב בִּיעוּר חֲמִץ הָוִי שְׁלוּחֹ וְצִל"ע לַעֲנִינְנֵי מְצֻנָּה הַנַּעֲשִׂית עַל יְדֵי אֲמִירָה לַעֲכוּמִיז עָרַב שְׁבַת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת אִם מְבָרַף הַיִּשְׂרָאֵל עֲלִי אֵלֹו תִנְרַף דַּב"ק: וְאֵנִי הַדֵּל לֹא נִטְפַלְתִּי כְּעַת לַעֲנִינְנֵי בְּמַה שֶׁפִּלְפַל בְּסִבְרַת הַגָּאוֹן מַחְנֶה אֲפָרִים רַק אֵת זֶה אֲגִיד דְּמַה שֶׁכְּתַב בְּשֵׁמוֹ דְּבְמִיָּדִי דְלֹא בְּעִינְיָן שְׁלִיחוֹת לֹא אֲמִירָנִי אִין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמִיז וְיִכּוֹל לְבָרַף עָלָיו בְּמַחְלַת כְּבוֹד תּוֹרְתוֹ הַרְמָה דְּבָרָיו בְּזַה הֵם שֶׁלֹּא בְּדַקְדוּק וְהַמַּעֲיִין בְּגוּף דְּבָרֵי הַמַּחְנֶה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת שְׁלוּחִין סוּף ס' י"א יִשְׂר יְחִזֵּה שֶׁלֹּא כְּתַב לְבָרַף עַל מְצֻנַת מַעֲקָה הַנַּעֲשִׂית עַל יְדֵי עֲכוּמִיז [דְּבָהָא הוּא דְאִירִי שֵׁם] אֶלָּא מִשׁוּם שֶׁכִּינּוּן שֶׁהוּא פּוֹעֵל וְיָד פּוֹעֵל כִּינּוּד בְּעַל הַבֵּית אִין שִׁיְיָ בְּזַה מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת וְכו' אֲבָל לֹא כְּתַב לְבָרַף מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְלֹא בְּעִינְיָן שְׁלִיחוֹת לֹא אֲמִירָנִי אִין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמִיז וְיִבְרַף עָלָיו שֶׁהָרִי אַחַר שֶׁכְּתַב דְּהָא דָאִין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמִיז הִינְיוּדְנָקָא בְּמִיָּדִי דְבְעִינְיָן שְׁלִיחוֹת כְּתוּרָמָה וְכו' וְהִבִּיא שֶׁכּוֹן כְּתַב הַרֹשֶׁב־אֵל גְּבִי טְבִילַת פְּלִים עַל יְדֵי עֲכוּמִיז דְמַהֲנִיָּא סִיִּים וְז"ל אִיבְרָא דְהָאִי טַעְמָא לְחֻדְיָה לֹא סָגִי אֶלָּא לֹמַר שֶׁתּוֹעִיל טְבִילַת פְּלִים ע"י נְכָרִי כִינּוּן דְלֹא בְּעִינְיָן שְׁלִיחוֹת אֲבָל שִׁיְהָא מַה שֶׁעֲשֶׂה הַעֲכוּמִיז כְּאִילוֹ עֲשֶׂהוּ בְּעַצְמוֹ שִׁיְבְרַף עָלָיו דְאִפִּילוֹ אִם עֲשָׂאוֹ חֲבָרוֹ לֹא חָשִׁיב כְּאִילוֹ עֲשֶׂהוּ בְּעַצְמוֹ כְּדִי שִׁיְבְרַף עָלָיו כְּדַכְתַּב הָרַב כְּנִסַּת הַגְּדוּלָּה בְּהַלְכוֹת שׁוֹפֵר בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ דְעֲשִׂיּוֹת מַעֲקָה וְכִיּוֹצֵא דְלֹא בְּעִינְיָן שְׁלִיחוֹת אִין הַבְּעַל הַבֵּית מְבָרַף עָלָיו אֶלָּא הַמַּתְקֵן הוּא מְבָרַף דְכִינּוּן דְלֹא בְּעִינְיָן שְׁלִיחוֹת אִינוּ חָשׁוּב עוֹשֶׂה הַמְצֻנָּה אֶלָּא הַמַּתְקֵן וְדִלָּא כְּהָרַב בֵּית חֲדָשׁ שֶׁכְּתַב דָּאֵם הַטְּבִיל עַל יְדֵי נְכָרִי שֶׁמְבָרַף עָלָיו אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּינּוּ נִרְאָה שִׁיְבְרַף מִטַּעַם הַרְאָשׁוֹן דְכִינּוּן שֶׁהוּא פּוֹעֵל הָוִי יָדוּ כִינּוּד בְּעַל הַבֵּית וְכו' עכ"ל הָרִי מְבֹאֵר דְמַה שֶׁהִסְכִּים לְבָרַף בְּנִדּוֹנוֹ הוּא מִטַּעַם הַרְאָשׁוֹן [דִּינּוּ פּוֹעֵל כִּינּוּד בְּעַל הַבֵּית] אֲבָל לֹא מִשׁוּם הַטַּעַם הַשְּׁנִי דְלֹא אָמְרוּ דָאִין שְׁלִיחוֹת לְנְכָרִי אֶלָּא בְּמִיָּדִי דְבְעִי שְׁלִיחוֹת וְכו' כְּמִבְּנָאָר בַּדְּב"ק וּמַה שֶׁנִּסְתַּפֵּק אִם יְבָרַף עַל הַמְצֻנָּה הַנַּעֲשִׂית בְּעָרַב שְׁבַת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת עַל יְדֵי אֲמִירָה לְנְכָרִי הִנֵּה מִתּוֹף דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מַחְנֶה אֲפָרִים שֶׁהִבְאִיתִי מוֹכֵן מַה שִׁישׁ לְהַעִיר עָלָיו.

וְעִינְיָן בְּמַה שֶׁכְּתַבְתִּי בְּשִׁדְדִי חֲמַד ח"א בְּמַעֲרַכַת בְּרִכּוֹת ס' א' אוֹת ט"ז בְּעִנְיָנִים אֵלֹו בַּס"ד וְאִיָּה"ש אֲכַתּוּב עוֹד בְּזַה בְּקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשְּׁדִי בְּמַעֲרַכַת בְּרִכּוֹת בַּס"ד [כִּי אִין כָּאֵן מְקוּמוֹ] וְעַל כָּל פָּנִים לְמֵאִי דְאֵתְמֵן עֲלֵה נִרְאָה דְשִׁפִּיר קָאֵמַר הָרַב יצ"ו דָּאֵם עֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְבַעַר חֲמִצּוֹ מְהִיָּ: סִימָן וּ בְּדְבָרִים הָאִסּוּרִים מִחֲמַת מְנַהֵג.

א) לַעֲנִינְיָן מִיָּנִי קְטִנּוּיּוֹת דְהַמְנַהֵג שֶׁלֹּא לְאָכּוֹל בְּפִסַּח כְּמוֹ שֶׁכְּתַב הַרְמ"א בַּסִּי' תנ"ג אִם הוּא שְׁעַת הַדְּחַק וְשִׁנַּת רַעְבוֹן וְכַמְעַט לֹא יִמְצָאוּ הַעֲנִיִּים מַה לְאָכּוֹל יֵשׁ לְהַתִּיר לָהֶם כִּי כָּל מַה שֶׁגִּזְרוּ וְאָסְרוּ חַז"ל וְאִין בְּאוֹתוֹ דְבָר עֲצָמוֹ דְרָרָא דְאִסּוּרָא רַק סִיגִי וְגִזְרֵי וּפְרִישׁוֹת לֹא

גזרו בשעת הדחק ולכן שרי ואין לומר דדוקא לענייני נתיב שאין ידם משגת להמציא מה לאכול ולא לעשירים דאם כן יהיה לבם נוקפם ויפרשו פי יסברו דיש איסור בדבר וימנעו משמחת יום טוב וכי האי גוונא מצינו דחשו חז"ל לענין בדיקה לפני תשמיש שלא יהא לבו נוקפו ופורש ויבטל מפו"ר לכן דעתי נוטה להקל בשעת הדחק לענייני ולעשירים כן כתב הגאון בס' שו"ת מוהר"י מבריסק סי' מ"ח וביאר שם דאף דדעת רוב הראשונים דדבר שנהגו משום סיג ופרישות ודבר מצוה אין בידינו להתיר אף על ידי חרטה היינו להתיר הדבר לחלוטין אבל בדבר שנצרך להתיר רק לפי חיי שעה בזה לא מיקרו כלל ואפילו גזרת חז"ל שנתפשט איסורו בכל ישראל פאכילת דמאי התירו לענייני ולאכסניא אלמא דגזרת חז"ל אינה בהחלט ולעת הצורך אמרינו דלא היתה בזה הגזרה והביא עוד מארבע דברים שפטרנו במחנה וכו' ומגזרת רגמ"ה שהיא חמורה ומקילים לעת הצורך וכו' עי"ש והרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם סי' כ' בשנה שהיה דוחק גדול שלא יהא אפשר לענייני למצוא חטים פשרים אם יש להתיר לאכול קטניות ומין רעצקא כתב דאפילו אם לא נעשה מנהג זה על פי הסכמת צבור או גאוני ארץ פיון שנתפשט מנהג זה אי אפשר להתיר אלא אם כן יתחרטו פולם כל מדינות אשכנז ולא מהני התרה וקניימי באיסור דרבנן אלא אם כן אין לו מה יאכל דאז הוי חיי נפשו ואף בכי האי גוונא יותר מסתבר להתיר קטניות שאין עושין מהם קמח מלהתיר רעצקא שעושים ממנו קמח וכו' וצדד לומר דבמקום דוחק לא גזרו או לא קבלו עליהם ומסיק בצ"ע עי"ש ולי הדל נראין דברי שו"ת מוהרי"מ הנ"ל דפשיטא ליה להתיר בשעת הדחק גדול דבכי האי גוונא לא גזרו שהרב עיקרי הד"ט סי' ח"י אות ע"ב כתב בשם הרב מור וקציעה סי' תג"ן דצונח כי פרוקיא בעיקר המנהג שלא לאכול קטניות דמתוך שאין אוכלין מיני קטניות צריף להרבות באפייית המצות ועל ידי זה אין מדקדקין בעשיית המצות והעיד על הג' אביו ח"ץ שהיה מתרעם על זה ואמר אי איישר חילי אבטליניה שהוא מנהג גרוע וחומרא דאתי לידי קולא וחוורבא ומכשול באיסור חמץ והובא גם במחזיק ברכה סי' תג"ן ובשירי ברכה שם הביא שו"ת בשמים ראש סי' שמ"ח שכתב על מנהג זה חלילה לאסור דברים המותרים וכל שכן מפני הענייני והמתמירים עתידים לקטן את הדין ע"כ הנדב רואה כמה הפליג המנהג הזה ואף שבאמת במקום שקבלו עליהם חומרא זו חלילה להתיר והמתיר הוא פורץ גדר כמו שהאריך מרן חיד"א בשירי ברכה שם מפל מקום בכי האי גוונא דאין אנו באים להתיר לגמרי רק לעת הצורך ודוחק גדול הבו דלא לוסוף עלה [ויבחי אדם בכלל קכו"ו אות א' אחר שהאריך בדין אכילת קטניות כתב חז"ל ולכן ובשעת הדחק שאין לו לאכול מה אלא בדוחק גדול מותר לבשל קטניות וכו' עי"ש] ובשערי תשובה ריש סי' תנ"ג הביא דברי מרן חיד"א בקונטרס טוב עין [שדבריו מכוונים לדבריו שבשירי ברכה] וסיים הוא דאף אם יש קצת דוחק אין להתיר במקום שנהגו לאסור כדי שלא יבואו לפרוץ משמע בדוחק גדול אפשר להתיר: וכיוצא לזה העיד מרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סי' צ"ד בשם הרב חקרי לב לענין אכילת אורז דמנהג פשוט באתריה דרב שאין אוכלין אותו בפסח בכל זאת התיר שנה אחת שהיה דוחק במצות לאוכלו בפסח עי"ש אף דבאורז יש חשש תערובת משום דעל הרוב נמצאים בתוכו חטים כמו שכתבו רבנן בתראי או משום דאתי למיחלף בדייקא ולדעת מוהר"י הלוי שהביא הרב פרי חדש בדיני מנהגי איסור אות ט' אסור להתיר להם אפילו

בשאלה נרק אם נהגו איסור באכילת אורז מפני שסברו שהוא מחמיץ הוא דמתירין להם על פי שאלה עי"ש והפר"ח חלק עליו אף הרב חתם סופר בסוף סי' ככ"ב פתב לקניינים דברי מוהריה"ל עי"ש ומזה נלמוד לתבשיל ממניי קטניות שאינו אלא משום חשש שמא יטעו ההמון להתיר תבשיל של חמשה מיני דגן כמו שפתוב בפוסקים וסייגים שם בלב חיים שגוראה להתיר אכילת האורז למי שאין לו מצות פי אם בצמצום גדול בתנאי שיבדקו את האורז קודם פסח שלשה פעמים מחטים ושעורים הנמצאים בתוכו ושיהיה קלוי באש קודם הבישול וקודם הבישול ירתיחו המים ושיהיה כחליטה דאף דאין אנו סומכים בחמשה מיני דגן על החליטה באורז דאינו אלא חומרא יתירה משום סיג לאיסור פרת יש לסמוך להתיר בכי האי גוונא ובמרדכי בפרק כל שעה סי' ק"ו פתב ואפילו ליתנו במים רותחין נכון לאסור דילמא אתי ליתנו במים קרים ע"כ אלא דמפל מקום כל מה דאפשר למעוטי לבחור הרע במיעוטו עבדינו: והגאון חתם סופר בסי' ככ"ב האריף מאד לבאר דבמקום שאין דוחק וצורך להתיר אכילת קטניות בפסח פשוט שאין להתיר מנהג זה שנתקיים על פי הרבה מרבותינו הצרפתים דחשיב כנתפשט בכל ישראל וכדי לבטלו צריך בית דין גדול בחכמה ומגן וליכא ואף אם לא נתפשט בכל ישראל אין להתיר בלי טעם ואף אם יהיה טעם צריך קיבוץ כל או רוב חכמי המדינה וכו' והאריף לענן אי מהני על ידי חרטה והתרת נדר וכו' ובכל זאת כתב שם דאם ראו שיש מכשולים על ידי אפיית פת עבה ופת מרובה ואי אפשר לצאת ידי חובת שמור פראוי כל כך ובחרו הרע במיעוטו להתיר לעניי ישראל מינים הללו כדי שימעטו באפיית המצות ויהיו משומרים מפל חמץ יפה עשו ונוכל לומר אדעתא דהכי לא החמירו הראשונים כמו שכתב הרא"ש כלל ה"ן סי' יו"ד אפילו מנהג שנהגו לסיג ויכול לבא לידי קלקול יש לבטל המנהג וצריכים להזהיר לתת הקטניות במים רותחים מיד כמו שכתב רבינו פרץ בהגהת סמ"ק וטעמו מוכן דאפילו בדגן פי האי גוונא ליכא איסור ברור אלא משום דלא בקיאי בחליטה ובקטניות מיהא קליש איסורא וכי האי גוונא רגיל אנכי ללמד לאחינו בני ישראל אנשי הצבא ויהיו משומרים מאכול חמץ דאורייתא ואם כשפאים לעקור המנהג לגמרי למד עליהם זכות ואמר מר דאדעתא דהכי לא החמירו וכו' קל וחומר שיש לנו לומר כן כשפאים להתיר רק לעת הצורך ודוחק השעה ואף דשלא בשעת הדחק וטעם מספיק חלילה להתיר וכמו שכתב בחתם סופר שם בסוף התשובה דהמנהיגים שבעיר פ' שהתירו אכילת קטניות בפסח אין להם על מה שיסמוכו ואם עשו מפני הטעם הנ"ל [שלא יבואו לידי מכשולים בפת מרובה] או מטעם אחר פיוצא בו מפל מקום אין ללמוד מהם למקום אחר ודרשינו בפרקא שאין ללמוד מהם וכו' עי"ש מפל מקום בשעת הדחק גדול שקשה מאד להמציא להם לפי הטף יש להתיר פדברי מוהרי"מ הנ"ל וכן מצאתי להרב שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ד סי' ככ"ח שכתב בשנה אחת שהיה דוחק גדול להמציא לעניים קמחא דפסחא מחמת יוקר השערים ומחמת שנתהווי בחטים הרבה מצומחים פי מפני שהיתה בשנה הקודמת חולי רע רחמנא ליצלן לא יכלו לקצור התבואה בזמן הראוי וכו' וכמעט שקשה לחלק לעניים קמח מחמשת המינים די ספוקם לכן נתתי אל לבי אולי נוכל להתיר מיני קטניות וכן רעטשקי מלוקט יפה יפה שלא נתערב בו מקמח מחמשת המינים לאפות מצות ואף פי זה שנים רבות בקשונני להתיר להם קטניות פי היה שעת הדחק ולא רציתי להכניס ראשי בזה אף כעת אמרתי לחלק

לעניינים אולי שרי פדתנו מאכילין את העניינים דמאי וכו' והארץ בגוף דין זה דלהאכיל את העניינים דמאי ובהחילוקים שפיתבו הרמב"ם והרע"ב בפירושי המשנה דמאכילין את העניינים דמאי ובסוף ד"ה והנה הרב וכו' הביא דברי מרן הב"י ביו"ד סי' קי"ב בשם המרדכי דמי שהולך בדרך מותר לאכול פת נכרי דלא עדיף פת נכרי ממה שמאכילין את העניינים דמאי עי"ש ששנראה דעתו להתיר בשנה שהיא דחוקה מאד אלא ששנראה דלא סבירא ליה פסברת מוהרי"מ להתיר גם לעשירים ובעלי בתים כדי שלא יהיו העניינים לבם נוקפם אלא לעניינים לבד הוא דמתירים וגם מדברי השו"ת בשמים ראש הנו"ל נראה דשפיר דמי להתיר לעניינים בלבד וכן נראה מדברי החתם סופר שפיתב בחרו הרע במיעוטו להתיר לענייני ישראל וכו' ואם באמת גם לעשירים ובעלי בתים יש דוחק גדול נראה דגם להם אפשר להתיר ולומר דעיקר התקנה והמנהג לא הנה אדעתא דהכי [וילענן לאפות מצות מחטי תוגרמ"ה בשעת הדחק עיין באות שאחר זו ובספר שבילי דוד ליו"ד סי' קי"ב אות ב' פתב בדין קטניות בפסח לשעת הדחק ולפי שלא נתברר לי פונתו לא העתקתי דב"ק עי"ש] ואף דהרב בית מאיר בסי' תנ"ג [ד' ס"ח ע"ג] הטיח דברים נגד תשו' בשמים ראש וז"ל הגה מיהו יש אוסרין כב"ר קדמני הפר"ח להביא סמך לחומרא זו מהש"ס עי"ש לדברי הסמ"ק שפיתב אע"ג דבימיהם הנה מותר מפל מקום עתה יש להתמיר בדורות הללו שאין בקיאים כל כ"ף באיסור והיתר פדורות הראשונים ודלא כתשובה שבס' בשמים ראש דאם לא חתים עלה אנוש שפיתב זרות הוא זה ותולה המנהג בשבובש הקראים חלילה לא מפי הרא"ש יצאו דברים אלה עכ"ל מפל מקום משום צורך ושעת הדחק גדול מסתברא דגם הרב מודה דיש להתיר וכדעת הרבנים הנו"ל: וידידי הגאון עמודי אש יצ"ו בסי' ד' כלל ה' ד' כ"ח ע"ד חקר אם יכולים בית דין לבטל דברי בית דין לצורך שעה והביא מה שפיתב הגאון מוהר"י מבריסק להתיר הקטניות בשעת הדחק גדול וכתב שבשו"ת מאמר מרדכי סי' ל"ב פתב דאף לצורך שעה אין יכולים לבטל ושהביא ראיה ממועד קטן ד' ג' וממשנה פרק ה' דמעשר שני משנה ב' וצ"ע לעיין בתועפות רא"ם בחלק א"ח ד' כ"ה ע"ב וכתב דמדברי ספר הישר לרבינו תם בסי' של"א לחד שינויא מוכח דיש פח ביד בית דין לבטל לצורך שעה ומצדד לשינויא קמא שם ושוב פתב לחלק בין אם באים לבטל ולעקור הפל אין יכולים אפילו לצורך שעה אבל לעקור מקצתו לצורך שעה שפיר דמי ומצא פן בתשובת רש"ל סי' ס"ה בשם רבינו האור זרוע ובחילוק זה דחה ראיות המאמר מרדכי דהתם הוי לעקור הפל ולכן אין יכולים ותמה על הרבנים הנו"ל שלא ראו סברת האור זרוע ומסיק דבנדון הגאון מוהר"י מבריסק יכולים להתיר בשנה דחוקה מפני הצורך הגדול פנין שאינו אלא לבטל מקצת אלו תנ"ך דב"ק ובמכתב רב גאון גדול בדורנו יצ"ו ראיתי בשם מפתבי עתים הצופה להמגיד שנת חמש עשרה בגליון שעמד בפרץ שלא להתיר קטניות בפסח גם בשנת הבצורת ולא חת מאימת החדשים אשר הפילו עליו אימים והוא עמד מנגד להם ולא התיר ולא יתיר וכו' ולפי הנראה הוצרך לעשות פן להוראת שעה ואין מצוי אצלנו המגיד והדין נכון ואמת להתיר בשנה דחוקה כנו"ל: יקר דברי מלפיאל לידידי הגאון אבד"ק לאמזא יצ"ו וראיתי שבסי' כ"ח הביא מה שנסאל בשנת התר"מ שבשנה ההיא היו יוקר יאמיר וגם הנה קשה להשיג תפוחי אדמה ולכן התירו בכמה מקומות לאכול קטניות בפסח ובקישוהו להתיר להם גם במקומו והשיב ראש המדברים

להתיר אכילת קטניות במחוזות הללו הוא הגאון מוהר"י מפריסק בסי"מ"ח לכן יכתוב
תשובתו על סדר דבריו ביסוד ההיתר מה שנתראה לו להשיב על ראיותיו והביא תנורף
דבריו וכתב שעם פי אינו פדאי להקרה אחר דברי הגאון מפל מקום תורה היא וכו'
ושתראה לו כי חלילה לומר שגזרת חז"ל ניתנה בידי בית דין להקל לצורך שעה וזה נותן
יד להקל בדבריהם ח"ו ולא נתנו דבריהם לשיעורין ולא פלוג רבנן וכו' והאריה מאד
בפולפול ובקיאות נפלא לדחות ראיות הגאון מוהרי"ם ולהביא ראיות חבילות חבילות
שאין לנו פח להתיר מה שגדרו חכמי התלמוד והקדמונים אם לא פירשו הם להוציא
איזה פרט מפלל גזרתם ומקנתם ואחר שהאריה בשש עשרה סעיפים בראיות רבות
מעוטפים כתב בסעיף י"ז דנראה לו מקום להיתר מדקיימא לן ביו"ד סי' רל"ב סעיף י"ב
דנדרי אונסין מותרין אף שנתחדש האונס אחר כף כגון שחלה הוא או שחלה בנו ואין
צריף התרה דנדאי לאו אדעתא דהכי נדר ואונס ממון גם כן מיקרי אונס רק שאם בנקל
להשתדל לא מיקרי אונס ואם כן מנהג שנהגו לא עדיף מאילו קבלו על עצמם בנדר
גמור דמותר במקום אונס ואף שפכתבו הפוסקים דיש חוקר בכנים במנהג שנהגו
אבותיהם יותר מהאבות עצמם היינו לענין כשפאים להתחרט שהאבות יכולים להתחרט
ולא הבנים וכו' אבל לענין אונס לא חמירי מאבותיהם דחייב הבנים הוא מאל תטוש
ותורת אביהם היתה רק במקום שאין דוחק גדול וגם יש לומר שלא קבלו על דעת
שיגרמו לבניהם דוחק גדול והאריה קצת בזה בשלשה סעיפים וכתב בסעיף כ' וז"ל:
נשוב לנדון דידן במנהג איסור אכילת קטניות בפסח נראה דנדאי לא עדיף מנדר גמור
דאמרינן אדעתא דהכי במקום דחוק ואונס לא גזרו ובימיהם הנה זול גדול ולא אסקו
אדעתיהו שיהיה יוקר גדול כנה להתנות עליו אבל נדאי לא קבלו על עצמם על דעת
יוקר ודוחק גדול כנה וגורם לעניים מניעת שמחת יום טוב וגם תפוחי אדמה יקרים
וכמעט אינם במציאות מחמת הקור בפרט כי על גוף המנהג פקפקו רבים כדכתב בב"י
סי' תנ"ג שהרבה גדולים אכלו קטניות וכיון שכל יסוד ההיתר הוא מצד אונס ודוחק אם
כן אין להתיר אלא לעניים שסובלים דוחק ולא לעשירים וכל מי שאפשר לו להשתדל
שלא יאכל קטניות בלי דוחק ונדאי אסור לו לאכול קטניות דהיכא שישכח להשתדל לא
מקרי אונס והגאון מוהרי"ם שהתיר אף לעשירים לטעמיה אגיל שתקנה גופא יש פח
ביד חכמי הדור לשנותה כפי הצורך אבל למה שפכתתי שחלילה ליגע בגוף הדבר רק
מחמת אונס שיש להתיר אם כן אין היתר אלא למי שהוא אנוס: ובאמת כפי שסופר לנו
יפה דיבר הגאון מוהרי"ם לפי זמנו שהיה אז יוקר נורא מאד וגם מדלית איסור ובנדאי
הרגיש הצדיק הנ"ל שיש הרבה שבוישים לפרסם עניותם ומתראים כעשירים ולחפרה
הנה להם לאכול קטניות ובשביל זה יסבלו חרפת רעב ביום טוב לזה לבש צדקה כמדו
וצנה שיאכלו כולם פי הנה נוגע אז כמעט לפיקוח נפש כפי אשר שמעתי מעולם הינוקר
ורעב שהיה אז ובכגון זה יש לדון ולומר דניחה ליה לחבר למיעבד איסורא קלילא וכו'
אבל בזמנינו וכמו בשנה זו תהלות לאל לא הגיע למדרגה זו ח"ו והפרוטה מצוייה קצת
ורק העניים הפרטים וידועים מכבר קשה להם לסבול בנה נדאי אין להתיר רק לעניים
ולא לזולתם והם שכבר הורגלו בעניותם לא יבשו במה שיאכלו קטניות לבדם וכל איש
ישקול בנפשו אם הגיע למדרגה שהוא סובל דוחק בנה או לא: וכתב דבעיר אשר יוכלו
העשירים לפזר על צדקה באופן שלא יצטרכו העניים לבא לידי מדה זו מה טוב אבל

אין לנו רשות לכופם לזה כמו שאין כופים להעשיר את העניים שלא יצטרכו לאכול דמאי אף שיש לחלק וכו' מכל מקום כן עיקר לדינא ובכל מקום שמקילים בהפסד מרובה ולעני אין שום מצוה לעשיר ליתן לעני כפי הפסדו כדי שלא יצטרף לקולא של ההוראה ההיא והוא הדין בזה ואף שמצינו גבי אבל עני שמותר לו לעשות מלאכה בצנעא אחר שלשה ימים אבל אמרו חכמים תבא מארה לשכניו שיצרכוהו לכך פדאיתא ביו"ד סי' ש"ף דמוכח שצריף לפרנס את העני שלא יצטרף להקל באיסור זהו דוקא מפני כבוד המת שיתאבלו עליו וכו' דאבילות משום כבוד המת הוא וכו' נהרי בחול המועד מותר לפועל עני שאין לו מה יאכל לעשות מלאכה ולא מצינו שיאמרו חז"ל להספיקו כדי שלא יצטרף לכך ותבא מארה ח"ו אלא על פרחין פדכתיבנא וכו' לכן נדאי פשוט שאין צריף להספיק להם כדי שלא יצטרכו להתיר להם קטניות וגם דבגדון דידן שעיקר האיסור משום מנהג נזדר ובמקום אונס הותר הנזדר אם פן אין פאן איסור כלל ואטו מי שהותר נדרו מחמת אונס יש מצוה להסיר אונסו כדי לקיים זה בנדאי אינו דכיון שהותר הנזדר אין שום מקום להחמיר ואסור לעני שפובל דחוק גדול להחמיר על עצמו שלא לאכול קטניות דכיון שמותר לו לגמרי יש לו עבירה על מניעת שמחת יום טוב אלו תנרף דב"ק הנך רואה שגם הרב הג"ל יצ"ו מסכים להתיר בשעת דחק גדול וכדעת הגאון מוהרי"ם אף לא מטעמיה והמציא על פי טעמו חומר לעשירים שלא פדכרי הרב מוהרי"ם וכבר פתבתי למעלה [בד"ה והגאון חתם] שמדכרי תשובה שבפשימים ראש נחתם סופר ושואל ומשיב נראה שפוברים שבשעת הדחק גדול אין להתיר אלא לעניים ולא לעשירים שיש ביכלתם להמציא אוקל למו וכדעת הרב הג"ל יצ"ו: ובספר חשק שלמה החדש להגאון משה שלמה אבד"ק נאשעלסק [שנדפס בווארשא בשנת כבוד התורה לפ"ק] בסי' ה' נשאל אם נוכל להתיר בשעת היוקר לאכול בפסח מיני קטניות פי אם נאסור יוכל להיות קצת ביטול עונג יום טוב והשיב דלכאורה אין להתיר כיון שהרמ"א שאנו שותין מימיו אוסר בפירוש אין בידינו להקל נגדו וטעם האיסור בזה.

א) שיעשו מהם דגן כמו במיני דגן ויש מקומות שעושים פת קטניות ואתי לאיחלופי ביה. ב) פעמים מעורבת בהם תבואה ואי אפשר לבררם יפה לכך נהגו לאסור אם פן אין בלחנו להתיר ואחר העיון נמצא צד היתר והוא דלכאורה יש להסתפק בהטעם השני אם הפירוש שאי אפשר לבררם הוא שיהיה ששים נגד התבואה ויש בזה חשש איסור תורה או שהפירוש שאי אפשר שלא ישאר פלום מהתבואה אם פן האיסור הוא מחמת חשש משהו דרבנן והכי מסתברא שהוא רק מחשש משהו דרבנן לכן יש להקל על ידי חליטה דהיינו לערות מים רותחין על הקטניות קודם בישולן ולבשולם אחר כך ואף דאין אנו בקיאים בחליטה פדאיתא בסי' תנ"ד הנה המג"א הקשה דלמה לא פירשו דדיעבד מותר פדאיתא ביו"ד סי' ע"ג גבי חליטת הפכד דמותר בדיעבד ולפי שהמג"א לא מצא מפניו פן בפוסקים לא מלאו לבו להקל והרב המחבר [חשק שלמה] כתב דשאני גבי פכד דאחר בישולו ליכא אלא חשש איסור דרבנן דדם שבישולו לרוב הפוסקים הוא איסור דרבנן אבל חליטה בעיסה הוא חשש איסור תורה ולכן לא היקלו בדיעבד ומצא שכתב פן במשאת בנימן סי' כ"ה וגם הפרי מגדים כתב פן ברמז ושוב כתב שזנראה לו להקל אף לכתחלה באיסור משהו דרבנן על ידי חליטה ולא נמצא בפירוש בפוסקים ראשונים שאסרו חליטה פי אם בחשש איסור דאורייתא אבל לא בדיעבד אף שלכאורה

יש ראיה להיפך מדאסרו חליטה בכבוד לכתחלה אף שהיא איסור דרבנן והכי נמי נימא דיש לאסור בקטניות על ידי חליטה לכתחלה והאריף קצת ותנן דרבנן דיש לחלק דלגבי פסח הוי היתר גמור שאין לו שום איסור בזה הזמן בשום אופן אבל בכבוד ובשר אם פירש הוי איסור אף בזה הזמן גם כן לכן לכתחלה אסור דהוי כמבטל איסור לכתחלה עי"ש וכבר כתבתי למעלה [בד"ה וכיוצא לזה] בשם מרן החבי"ף דאף שאין אנו סומכין על החליטה לגבי דגן אבל באורז שהוא רק חומרא יתירה משום סיג לאיסור פרת סמכינו וכל מאי דאפשר לבחור הרע במיעוטו עבדינו: (ב) בהיות פי היקר הנה בעולם ואחינו בני ישראל מדונפאים בעניות ונחצי רעב נשתלחו ואין מצוי בנקל חטים וקמח לעניי ישראל כדי סיפוקים לפסח ונחכם אחד המציא לעשות מצות מקמח של חטי תוגרמ"ה [הנקרא טירקשע ווייץ] לאכול אותו חוץ משתי הלילות ראשונה ושניה ולהזהיר שלא ללוש במים חמין כמו שרגילין בכל השנה משום גזרת קטניות דלא לייתי למיחלף ללוש קמח מדגן גמור אלא ילושו במים קרים ויאפו בכל דקדוקי מצות ונראה דלא אזלינן בתר שמה שקורין אותם חטי תוגרמ"ה דהני לאו חטי ומינניהו נינהו פלל ונסמך על קבלת רבותינו מוהר"ם מלובלין וזק יעקב ואליהו רבה ופרי מגדים ריש סי' תנ"ג שהוא מין קטניות ואם נפל לתבשיל בפסח סגי ברובא ואם גדרו אבותינו ואסרו קטניות במין דלא מיחלף בתואר וצורת מין דגן כל שפן שיש להחמיר בקמח ועיסה הנעשה מטירקשע ווייץ שאין שום היכר והפרש בינו לבין עיסת מיני דגן לכן אם נתיר לעשות מקמח הנ"ל מצות יעשה על כל פנים ככל הלכות מצה ללוש במים שלנו ומים קרים ובלי מלח ובמקום הראוי לאפיה וגם ליזהר שלא יתערב בהם מעט קמח או עיסה של חטים ח"ו לכן יהיו נזהרים בעת הטחינה שיהיה הרחיים מגוקה מקמח שנטחן בו לפסח וטוב שיטחנו קודם החטים וגם בשעת לישה ואפיה יהיו הכלים והשולחן נקי מכל ליקלוקי עיסה של מצה וטוב לעשות גדר שלא יבואו לטעות לעשות מהם מצה של מצנה לצאת ידי חובה והוא שלא לעשותם אלא עבים שקורים רי"ב מצות ולא ריקים ואם כן לא יתחלפו במצות מצנה כי הם ריקים כן דעתי נוטה ויציע הדבר לפני רבני הגליל אם הם מסכימים גם אני מסכים אלה דברי הרב חתם סופר בסי' קכ"א: והנה בקונטרסי על השולחן ערוך בסי' תמ"ד כתבתי דממה שכתב הרב פרי מגדים שם באשל אברהם סק"ב דמותר לאכול בערב פסח מצה ממיני קטניות טטרקע משמע שפובר דבפסח עצמו אסור רק שבערב פסח משמע ליה דלא גזרו וכתבתי שם דהרב חיי אדם בכלל קכ"ו אות א' כתב על מיני קטניות דמותר לטחון ולאפות פעין מצות ולאכול והיינו נדאי שבפסח עצמו מתיר לאכול ומה שכתב פעין מצות אולי פונתו להצריך שינוי בין שאר מצות כדי שלא יבואו לטעות לצאת בהם ידי חובת מצנה בשתי הלילות וכדברי הרב חתם סופר הנ"ל ועתה ראיתי בשאלת ותשובת יד יוסף תוך סי' כ"ה [בד"ה ומה] שהבין מדברי הרב פרי מגדים מדלא כתב אבל בפסח אסור לאכול מצה ממיני קטניות בהכרח שפובר דגם בפסח מותר דכל גזרת הקטניות היתה שלא לבטלם בפסח עצמו מטעמים שכתב הסמ"ק והמרדכי הובאו בב"י וט"ז סי' תנ"ג וכל הטעמים לא שייכי בעשיית מצות קודם פסח ועיקר חידוש הפרי מגדים הוא דאף דאסור לאכול מצה בערב פסח מפל מקום מצה ממיני קטניות מותר לאכול בערב פסח וכשאפה מצות מקטניות בערב פסח מותר לאוכלם גם בפסח פיון דאישתרי אישתרי אבל אם היו קטניות כשנכנס פסח וחל עליהם

שם גזרת קטניות שאסרו הגאונים אסור לאפותם ולאונכלם בפסח וכעין זה כתב הרב בית דוד סי' רמ"ו לענגן אכילת מצה מבושלת בערב פסח דאף להאוסרים מותר פשנתבשלו קודם ערב פסח דלא קל עלה שם איסור ואין בזה משום אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין וכו' דעשיית מצות לאפותם קודם פסח לא אסרו כלל דגזרתם לא קיה רק על בישול ממיני קטניות בפסח עצמו ושוב הביא דברי החיי אדם הנ"ל והבין מדבריו דמתיר לאפות בפסח עצמו וחקל עליו דאין להתיר אלא פשנאפו קודם פסח ושיקריו שיקחו על שתי לילות קמח מחטין לצאת ידי חובת מצה והמצות מקמח קאקריזע יאפו קודם פסח אלו תנרף דב"ק ולי ההדיוט מה שהבין בדעת הפרי מגדים אינו מוכרח דיש לומר שבדקדוק פתב בערב פסח לאפוקי בפסח דאסור ולא הוצרך לפרש דמסתמא יש להבין דבפסח אסור קטניות מפח המנהג ומה שפתב על דברי הרב חיי אדם הנה לדעתי העניה נראה דסברת הרב חיי אדם הוא דלפי הטעמים שנאמרו בענגן זה יש לומר דלא אסרו אלא לעשות תבשיל ולא אסרו לאפות מצות מהם דלהטעם שהוא משום שמצויים חטים בהם והיינו שהחמירו שלא לסמוך על מה שבידקו אותם ויבררו מחשש חטים ושעורים יש לומר דדוקא בבישול הוא דאסור דאם באמת יש איזה חטה ודאי דמחמיץ על ידי חימום הבישול כמו שאי אפשר להתיר מיני דגן לבשולם משום טעם זה שעל ידי הבישול ודאי דיתמיצו אבל פשלישין ואופין מקטניות שריכמו בחטין עצמן וכן להטעם שהוא משום שפינון שעושים מהם דייסא כמו בחטים אתי למיחלף ואי שרית להו לבשל קטניות יבואו לבשל גם מיני דגן פינון דדמו אהדדי ואי נמי פינון דדמו לדגן דהאי מידגן והאי מידגן אי שרית לבשולי בהו אתו לבשולי פלהו מיני דמדגן ואסור שמתחמצים על ידי בישול אם כן בלא בישול אלא בלישה ואפיה יש לומר דשרי קדשרי בתמשת מיני דגן ולפי זה אין מקום לחלק בין אם נעשו המצות בפסח לאם נעשו קודם פסח דלפי שדומים לתמשה מיני דגן אין סברא לאסור בהם מה שמותר במיני דגן דהיינו לישה ואפיה ודיו לבא מן הדין וכו' ואם נאמר בדעת הרב פרי מגדים כמו שהבין הרב יד יוסף דמדלא אמר בפירושו דבפסח אסור מוכח שסובר דמותר יש לומר דבין אם נעשו המצות הללו קודם הפסח ובין אם נעשו בפסח שרו אלא שצריך לזהר בעשיית המצות אלו כשאור המצות ללוש במים קרים וכו' כמו שכתב בתם סופר וגם נכון לעשות בהם סימן שתהיו משונות משאר מצות שלא יטעו לצאת בהם ידי חובת מצה כדברי הרב חתם סופר ולא לסמוך על ההכרזה כמו שכתב הרב יד יוסף דאיפא דלא שמע בהכרזה או שמע ושכח ויבא לידי מכשול בישול מצות עשה ובכרה לבטלה ח"ו ועיין במה שאכתוב באות שאחר זה להתיר תערובת חטים בקאגירוזס דנראה דהמתירים פשיטא להו דבלא שום תערובת אין שום חשש כלל ומדברי הרב שואל ומשיב שהבאתי באות א' נראה דלא שאני ליה בין בישול הקטניות לאפנית מצות מהם וגם לא שאני ליה בין קודם פסח ללאחר הפסח: ג) אהד עירב קאגירוסיו [היינו חטי תוגרמ"ה] בחטים וטחן הפל לפסח ומכר ורב אהד התיר פי קרוב שבקמח יש ששים ורב אהד חוכך להחמיר על פי דברי מגן אברהם וחתם סופר שהבאתי באות הקודמת והשיב על זה הרב בית שלמה בסי' פ"ד דאין שום צד איסור ודברי המג"א וחתם סופר תמוהים וכו' ובגדון זה דמעט הוא רק ק"ג אין שום חשש חימוץ כל שכן בגדון זה שנתערב קודם הטחינה וטחן הפל ביחד ועשה מהן מצות לכל הדעות בכי האי גוונא יש

ביקלה וגם מדברי כל הפוסקים סי' תנ"ג שכתבו דבשאר מינים אם הרוב חטים יוצא ידי חובתו בפסח שמעינו דלא חיישינו לחימוץ ומשמע מדברי כל הפוסקים דאין צריף כדי לצאת ידי חובת מצה לאכול כל כף עד שיהיה פזית מחטין עצמן אלא פשהרוב הוא חטין מצטרף הפל ומה שכתב הרב מגן אברהם בסי' תנ"ה ס"ק י"ז דצריף שיהיה פזית מצה חוץ מהתבלין היינו דוקא בתבלין וכו' ובח"מ ריש סי' רכ"ט מבואר דבזמנא הנה נמצא רובע קטניות בסאה חטים ולא אישתמיט בש"ס ופוסקים דצריף לאכול מצה יותר מפזית כדי שיהיה פזית מחטים לבד ומוכח דגם חשש חימוץ ליפא ושם בסי' פ"ה כתב דהרב האוסר השיב דיש לחלק דרב בדיעבד שפבר לש ואין לו מצה אחרת הוא דיש להתיר ודחה דבריו דאם יש חשש חימוץ אין מקום לחלק בין דיעבד ללכתחלה וכתב דעל כל פנים הלוקחין יכולים לחזור בהם כיון דהאידידא אין דרוך בכף: ובשו"ת בגן ציון החדשות בסי' ו' נשאל שנתערב קמח מטורקשיע ווייצין בקמח חטים ואפו מצות הרבה ואם יאסרו המצות פדברי הרב חתם סופר סי' ככ"א שמין זה מפסיק בתנור ויבא לידי חימוץ יהיה הפסד מרובה מאוד וגם כפר נמכרו לכפרים רבים והשיב דברי החת"ס אינם מבותרים במה שמדמה לדברי המג"א בסי' ת"ס דהתם במיני זרעונים אפילו אם הם פתושים הם דבר קשה ואינו ממין קמח ואינו נאפה בשונה עם עיסה מקמח ויבא לידי חמץ אבל אם טחנאם עד שנעשו קמח ממלש ונתערב בקמח חטים כל כף עד שאינו ניכר בודאי נאפה בשונה עם הקמח חטים וראיה מדתנן ונפסק בש"ע סי' תנ"ג העושה עיסה מחטים ואורז אם יש בה טעם יוצא ידי חובתו בפסח ואין לומר דאורז שאני דגריר אחר חטים וכו' דזהו דוקא לענין הטעם שלו וכו' ואפילו נאמר דמזיירי מתניתין בדיעבד שפבר עשה מחטים ואורז אבל לכתחלה אסור נקוט מיהא דבדיעבד שרי ולכן המצות שנגאפו כפר מותרות אבל הקמח שלא נאפה עדין אף דלדידי גם בזה אין חשש לא מלאני לבי לחלוק על הגאון חת"ס מסבא ומסתמא אין בזה הפסד מרובה כל כף לכן אסור לאפות מהם מצה ולענין לצאת בהם ידי א במצות שפבר נאפו יש לטעום אם לא נרגש טעם אחר משאר מצות שנגאפו מקמח דג לבד יוצא בהם ואם נרגש טעם משונה לא נקרא יש לו טעם דג ואין יוצא בו אלו תנרף דב"ק וגם מדברי הרב שואל ומשיב מהדורא תננינא ח"ד סי' ככ"ח שהבאתי באות א' נראה בעליל דאין דעתו להתיר לכתחלה אלא פשלא יהיה מעורב בו מקמח אחר כיעי"ש: ד) לענין חרדל שנוהגים האשפנזים על פי הרמ"א בסי' תס"ד שלא לאוכלו בפסח כתב הרב חק יעקב שם בשם מוהרי"ל דין שמשימים בתוכו חרדל בעודו תירוש למונעו מתסיסתו ולעמוד במתיקתו [וקורין אותו סאמאטוק] אין לשותתו בפסח כיון דלטעמא עביד לעמוד במתיקתו עי"ש ומזה תמהתי על אשר שמעתי באומרים שהאשפנזים שבעיירות הללו שותתין יין זה בפסח אף שאין אוכלים חרדל כמו שאר מיני קטניות אף גם אהד מהם אמר לי פי הג' מוהר"י תומארכין נר"ו התיר בפשיטות לשותתו בפסח ולא ידעתי מאין בא להם היתר זה שוב ראיתי בש"ע הרב החסיד מוהרש"ז שכתב לענין חרדל בזה הלשון ואפילו אם קודם פסח כתשו וטחנו ועירבו עם יין אף על פי כן אין אוכלין אותו בפסח דכיון שהוא עיקר וניכר ונראה אין זה נקרא תערובת שמתירין אותו אף בפסח ועוד דלא הקלו אלא בתערובת הנעשה מאיליו אבל המערב בידיים כדי לאכול התערובת בפסח אין מתירין לו לאוכלה עכ"ל משמע דלאכול החרדל עצמו עם תערובת היין הוא דאסור אבל מה שנוהגים עתה

בסאמאטוק הַנ"ל דְהַסְרָדֵל נִשְׁאַר בְּתַחֲתִית הַפְּלִי וְהֵינּוּ צָף צָלוּל וּבְרוּר מְבִלֵי שׁוּם תַּעֲרוֹבֶת פְּלִל פְּחֵמֵר טֵב דִּיתִיב עַל דְּוִרְדִּיָּא נִרְאָה דְּבָכִי הַאי גִּוּוּנָא אִין לְאַסּוֹר וְאִף שְׂאִין פֶּן מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי מוֹהֲרֵי"ל הַנ"ל מְפֹל מְקוּם יֵשׁ לְסַמּוֹךְ עַל מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַג' מוֹהֲרֵש"ז הַנ"ל וְאַנְחֵנוּ הַסְּפָרְדִים מְנַהֲגִינוּ לְאַכּוֹל חֶרְדֵּל וּכְמוֹ שֶׁפֶתַח הָרֵב שְׁלַחַן גְּבוּהַ סִי' תַס"ד וְאִם זְכָרוֹנֵי אִינוּ מְכֻזִּיב נְהִירְנָא פֶּד הַוִּינָא טְלִיא הֵינּוּ אוֹכְלִים בְּעִיר קִדְשָׁנוּ יְרוּשָׁת'וֹ חֶרְדֵּל מְתַקֵּן עִם חוּמֵץ לְגַרֵר תַּאֲנוֹת הַמַּאֲכָל: עֵתָה הַשְּׂגִיתִי סֵפֶר שְׂאִילַת שְׁלוֹם מִהַדוּרָא תַנְיִינָא וְרֵאִיתִי בְּסִימֵן י"ד שֶׁהִבִּיא חֲנוּמֶרֶת מוֹהֲרֵי"ל בִּינֵן שְׁהוּשֵׁם בּוֹ חֶרְדֵּל לְמַנְעוֹ מִתְּסִיסָתוֹ שְׂאִין לִשְׁתוֹתוֹ בְּפֶסַח אִף דְּקֻטְנִיּוֹת אִין אוֹסְרִין תַּעֲרוֹבְתָן וּבְטֵלִין בְּרוּב וּמָה שֶׁפֶתַח הָרֵב חֵק יַעֲקֹב בְּטַעְמוֹ מִשׁוּם דְּזֶה לֹא מִיקְרֵי תַּעֲרוֹבֶת פִּינוּ דְּלִטְעָמָא עֵבִיד לֹא בְּטִיל וְגַם פִּינוּ שְׁעִירְבוּ לְכַתְחֵלָה וְאֶפְשָׁר לִשְׁתוֹתָן אַחַר הַפֶּסַח לֹא שְׁרִינּוּ לִשְׁתוֹתוֹ בְּפֶסַח וְכַתְּבִי שְׁדְּבָרֵי מֶרְפָּסֵן אִיגְרֵי לְדוֹן בְּזֶה דִּין מַעֲמִיד אוֹ עֵבִיד לְטַעָמָא וְכִי הַסְרָדֵל מַעֲמִיד אֶת הֵינּוּ אוֹ נוֹתֵן טַעַם הֵלָא פְּכָר עֲמֵד טַעְמוֹ וְרִיחֹו בּוֹ מְהִיוֹצֵר כֹּל וְהַסְרָדֵל אִינוּ פּוֹעֵל כִּי אִם שְׂיִשְׂאָר בְּטַעְמוֹ וּבְמִתִּיקָתוֹ וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה לְחִימוּץ עַל יְדֵי הַתְּסִיסָה כְּדַרְכּוֹ וְאִיךָ אֶפְשָׁר לִיתֵן עָלָיו שֵׁם מַעֲמִיד אוֹ עֵבִיד לְטַעָמָא וְגַם הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁעִירְבוּ לְכַתְחֵלָה אִינוּ נִכּוֹן דְּמָה לְנוּ בְּזֶה שְׁעִירְבוּ לְכַתְחֵלָה הָרֵי אִין לְדוֹן בְּזֶה מִשׁוּם בִּיטוּל אִיסוּר לְכַתְחֵלָה פִּינוּ דְּלֹא הִיְתָה פְּוִנְתּוֹ לְבַטֵּל כִּי אִם לְמַנְעַת הַתְּסִיסָה וּבְפֶרֶט שְׁעִירְבוּ בְּזֵמַן הַהִיתֵר וּמָה שֶׁפֶתַח דְּאֶפְשָׁר לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד אַחַר הַפֶּסַח אִינוּ מוֹכֵן וְכִי לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׂאִין לוֹ אַחַר וְצָרִיךְ לִשְׁתוֹת מִמֶּנּוּ בְּפֶסַח וְהָרֵי מוֹהֲרֵי"ל לֹא חִזְקָה בְּדָבָר וְגַם בְּקֻטְנִיּוֹת שְׁנַתְעָרַב בְּתַבְשִׁיל שֶׁפֶתַח הַרְמ"א בְּסִימֵן תַנ"ג בְּסֵתְמָא לְהַתִּיר וְכִי לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּאֶפְשָׁר לִשְׁהוֹתוֹ עַד אַחַר הַפֶּסַח וְיִוְתֵר נִרְאָה לִיתֵן קֶצֶת טַעַם לְחֲנוּמֶרֶת הַמוֹהֲרֵי"ל עַל פִּי מָה שֶׁפֶתַח בְּתִי בְּסִפְרֵי סִי' פ"א [לְפִי הַנִּרְאָה פְּוִנְתּוֹ לְסַפְרוֹ שְׂאִילַת שְׁלוֹם מִהַדוּרָא קָמָא אֲשֶׁר אִינוּ אֶצְלִי] דְּאִף דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמ"א דְּבְקֻטְנִיּוֹת סְגִי בְּתַעֲרוֹבֶת רֹוב הִיתֵר פְּדָכְתַּם חֵזַק יַעֲקֹב מְפֹל מְקוּם הֵינּוּ דוֹקָא פְּשִׁסְיִלְקוּ גּוּף הַקֻּטְנִיּוֹת וְלֹא נִשְׁאַר רַק פְּלִיטָה אֶבֶל בְּנַתְעָרַב מִמֶּשׁוּ וְדָאִי אִף דְּאִיכָּא רֹוב בְּתַבְשִׁיל מְפֹל מְקוּם הַקֻּטְנִיּוֹת וְדָאִי נִיכָר בְּטוֹב בְּתוֹכוֹ דְּאִינוּ מִינוּ הוּא וְלֹא מִיְחָשֵׁב תַּעֲרוֹבֶת כֹּל וְהוּי כְּאוֹכֵל קֻטְנִיּוֹת בְּעֵין: וּבְזֶה נִרְאָה לִיתֵן טַעַם לְדְבָרֵי הַתְּרוּמַת הַדְּשָׁן שְׁבַרְמ"א סִי' תַס"ד שְׁלֹא לְאַכּוֹל חֶרְדֵּל אִף שְׁנַתְעָרַב קוֹדֵם פֶּסַח שְׁהַרְגִישׁ בְּחֵק יַעֲקֹב שֵׁם דְּהַקֻּטְנִיּוֹת גּוֹפִיָה בְּטֵל בְּרוּב וְאִינוּ נִרְאָה מָה שֶׁפֶתַח חֵזַק יַעֲקֹב לִיְשֵׁב לְזֶה וְכו' וְלִפִּי מָה שֶׁפֶתַח בְּתִי גִיחָא דְכִינוּ דְּגוּף הַסְרָדֵל נִתּוֹן בְּתוֹכוֹ וְנִיכָר בִּינֵן אִף דְּאִין הַסְרָדֵל עֵיקָר לֹא בְּטִיל וְאִם פֶּן גַּם בְּנִדּוֹן דְּמוֹהֲרֵי"ל בִּינֵן שְׁהוּשֵׁם בְּתוֹכוֹ חֶרְדֵּל לְמַנְעַת הַתְּסִיסָה יֵשׁ לוֹמֵר דְּמִיגְרֵי בְּגִרְעִינִין שְׁל יֵין [נִרְאָה דַצ"ל שְׁל חֶרְדֵּל] וְכִינוּ דְּהַסְרָדֵל נִשְׁאַר בְּתוֹף הֵינּוּ חִיְשִׁינּוּ כְּשֶׁפֶא לִשְׁתוֹתוֹ בְּפֶסַח שְׁלֹא יִתְעָרַב גְּרַעִין שְׁל חֶרְדֵּל בִּינֵן וְיִבְלַעְנוּ וְכִינוּ שְׁנִיכָר בִּינֵן לֹא הוּי תַּעֲרוֹבֶת וְהוּי כְּאוֹכֵל קֻטְנִיּוֹת עֲצָמוּ וּבְכָל זֹאת חוּמְרָא יִתְרִיהַּ הִיא לְהַחְמִיר כֹּל כֶּף בְּגִזְרַת קֻטְנִיּוֹת דְּגוּף הָאִיסוּר חוּמְרָא בְּעֵלְמָא הִיא וּמִטַּעַם זֶה נִרְאָה שְׁלֹא הִבִּיאוּ הַט"ז וּמַג"א דְּבָרֵי מוֹהֲרֵי"ל הִלְלוּ מִשׁוּם דְּאִין נִרְאָה לָהֶם לְחוּשׁ לְחוּמְרָא זֹו אֵלָה תַנְרַף דַב"ק וְאִם הָרֵב הִיָה רוּאָה דְּבָרֵי הָרֵב מוֹהֲרֵש"ז שֶׁהִבִּיאִי אֲנִי הַדֵּל הִיָה שְׁמַח לְקִרְאָתָם שְׁמַתְבָּאֵר מַדב"ק שְׁכָל עֵיקָר חוּמְרָא זֹו אִינָה אֵלָא שְׁלֹא לִשְׁתוֹת הֵינּוּ עִם הַתַּעֲרוֹבֶת חֶרְדֵּל שְׁבַתוֹכוֹ אֶבֶל לִשְׁתוֹת הֵינּוּ לְבַדּוֹ לֹא אֶסֶר וְאֶפְשָׁר דְּאִף אִם הַסְרָדֵל הוּא גְרַעִינִין אִינוּ אוֹסֵר לִשְׁתוֹת הֵינּוּ מִחֲשֵׁשׁ שְׁמָא יְבַלַע גְּרַעִין שְׁל חֶרְדֵּל שְׁהוּא חֲשֵׁשׁ רְחוּק וְחוּמְרָא יִתְרִיהַּ בְּפֶרֶט שְׂאִין טַעַם לְאַסּוֹר שְׁתִּיָתוֹ

מפני זה ניש להתיר שתיתו על ידי סינון על כל פנים דשוב אין לחוש לשמא יבלע גרעין של חרדל ולכן נראה עיקר פדמשמע מדברי הרב בש"ע ש"ל ש"ל אסר מוהרי"ל אלא לשתות היין בתערובתו [שוב ראיתי דבריו שפסי"ט"ו אשר אביא להלן איה"ש]: ונשאר הגאון שאילת שלום שם ביי"ש של פסח שהושם בתוכו קראה"מ קימע"ל אם מותר לשתותו בפסח והרב השואל פתב דהטעמים שפתב הרב חק יעקב לחומרת מוהרי"ל שייכי נמי בזה אלא דכיון דמילתא דעביד לטעמא דלא בטיל אינו אלא מדרבנן אם כן בקטניות דאינו אלא חומרא בעלמא ובגני ספרד אוכלים אותו בכי האי גוונא לא גזרו רבנן וכעין שפתב הט"ז בסי"ס"ד בשם הרש"ל לענין חתיכה נעשית גבלה והרב המחבר השיבו דבגדון זה שפיר יש לדון משום עביד לטעמא דהקראה"מ קימע"ל נדאי נותן טעם לשבח בהיי"ש ומה שפתב דמילתא דעביד לטעמא אינו אלא מדרבנן לא כן הוא ושיטת הר"ן דבעביד לטעמא אף מן התורה לא בטיל וכו' אבל באמת אף לשיטת הר"ן אין לחוש לזה אף דנרגש הטעם דכיון דנקיטינו בקטניות אף ברנבא בעלמא בטל ודעת החק יעקב נראה דאף ממשו בטל ברנבא ואף למה שפתבתי דמשו אינו בטל מכל מקום פליטתו נדאי בטיל ברנבא ואף דאז נדאי נרגש טעמו בכל זאת אינו אוסר ולא גרע מילתא דעביד לטעמא ביותר מששים ממילתא דלא עביד לטעמא ברוב בעלמא ואין להחמיר ובפרט קאר"ם קימע"ל דאינו בכלל גזרת קטניות וחומרת הט"ז היא חומרא בלא טעם וכבר פתב החק יעקב עליו דאין להחמיר יותר והבו דלא להוסיף עלה דגזרת קטניות ודבריו נאמנו מאד לכן אין מקום להחמיר כלל ומותר לשתותו בפסח בלי פקפוק ומה שהרגיש במה שהחמיר מוהרי"ל ביי"ש שהוא מי פירות עיין בסי"טס"ב דאי אפשר בלא טיפת מים שנופל בעת הבציר ובמג"א שם סק"ו ואתי שפיר דטעם ההיתר הוא משום דכשתוסס היין משתנה הטיפת מים מה שאין כן כשנתנו בו חרדל שלא תסס הוי כמי פירות עם מים דממהר להחמיץ: ובסימן ט"ו הביא מה שהשיב הרב השואל על תשובתו שפסי"י"ד וארשום תורף דבריו ומה שהשיבו הרב המחבר.

א) במה שתמה מה ענין מעמיד וכו' בחרדל העיר מדברי הראב"ן דמחשיב מעמיד לשמרים שהעמידו בהם מי דבש משום דפעולתם ניקרת במי דבש אם כן גם ביי"ש שהושם בו חרדל כששותו היין מרגישים מתיקתו הרי ניקר פעולתו ביי"ש והשיבו לא דמי פעולתו לנדא דבמי דבש נדאי ניקר פעולת השמרים במי דבש שהחמיצו אותו והעמידו על טעמו הנכון אבל חרדל ביי"ש לא שייך לומר דניקר פעולת החרדל ביי"ש שהחרדל לא עשה שום פעולה בו כי אם שמנעו מלהיות תוסס פדרכו ונשאר ממילא בטעמו ומתיקתו וכמה יינות ישארו בלי תוססה בזמן הקור בלא שום פעולה ולכן לא שייך לדון על החרדל מעמיד ועביד לטעמא: ב) ובמה שתמה דלא שייך בזה משום בישול איסור וכו' השיגו דהא תינח לשיטת המג"א שמתיר לתת חלב חטה ביי"ש משום דאין פונתו אלא לתמן היין אמנם החק יעקב הסכים לדברי הצמח צדק שאוסר ואם כן שפיר פתב טעמו להחמיר והשיבו דהמענין בצמח צדק נראה דלא החמיר בחלב חטה לערבו לכתחלה אלא משום שמא יבוא לשתותו בפסח וגם שמא ישאר חלב חטה בעין ויתן טעם משהו בפסח וכל זה לא שייך בגדון דידן וגם החק יעקב בספרו מנחת יעקב נראה עיקר טעמו לאסור בגדון הצמח צדק משום דמחשבו לחזותא דלא בטיל [והשיב על המנחת יעקב בזה] ועל כל פנים בגדון דידן לא שייך כל זה ואף למה שפתב הט"ז ביו"ד סי' קל"ז דהיכא דאפשר

בַּעֲנֵן אַחַר אֲסוּר אַף בְּאֵין פְּנִינָתוֹ לְבַטֵּל וְגַם לְמַה שֶּׁפָּתַח בְּהַגְהָה בְּנוֹדָע בִּיהוּדָה יו"ד סי' כ"ו לְחַלֵּק בְּזֶה דְלַעֲרַב בְּיַדִּים אֲסוּר אַף בְּאֵין פְּנִינָתוֹ לְבַטֵּל גְּרָאָה דְלֹא שְׁיִיף לְחַלֵּק בְּזֶה כִּי אִם לְעַנְן אִם מוֹתֵר לְעַרְב לְכַתְחֻלָּה אֲבָל אִם כָּבֵר עֵינְרָבוּ בְּאִנְפֵן שְׁנַתְבַּטֵּל שְׁפִיר וְאֵין שׁוּם חֲשׁוּשׁ אֲסוּר בְּתַעְרוּבוֹת אֲלֵא מִשׁוּם הָא דְאֵין מְבַטְלִין אֲסוּר לְכַתְחֻלָּה וְדַאי לֹא שְׁיִיף לְאַסוּר בְּלֹא הֵיךְ פְּנִינָתוֹ לְבַטְלוֹ פִּינּוֹן דְּגַם בְּבִטּוּל אֲסוּר מִמֶּשׁ בְּמִזִּיד אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא לְמַבְטְלוֹ אוֹ לְמִי שְׁנַתְבַּטֵּל בְּשִׁבְלֵוֹ מִשׁוּם קִנְס וְכִינּוֹן דֵּהוּא מִשׁוּם קִנְס לֹא שְׁיִיף לְקוֹנְסוֹ כִּי אִם בְּהֵיךְ פְּנִינָתוֹ לְבַטְלוֹ בְּמִזִּיד אֲבָל אִם לֹא הֵיךְ פְּנִינָתוֹ לְבַטְלוֹ אַף שְׁעַרְבוּ בְּיַדִּים וְהֵיךְ אֲפָשֵׁר בַּעֲנֵן אַחַר וְדַאי אֵין לְקִנְסוֹ וְלֹא גֵרַע מִשׁוּגַג דְלֹא קִנְסוֹ בְּזֶה בְּפִרְט בְּנִדּוֹן דְּמוֹהֵרִי"ל שְׁעַרְבוּ בְּזִמְן הֵיטֵר וְלֹא הֵיךְ פְּנִינָתוֹ שְׁיִשְׁתֵּה מִמֶּנּוּ בְּפִסַּח וְדַאי אֵין שְׁיִיף לְאַסוּר בְּדִיעֵבַד לְשִׁתּוֹתוֹ בְּפִסַּח בְּפִרְט בְּקִטְנִיּוֹת דְּחֻמְרָא בְּעֵלְמָא הוּא אֵלוֹ תוֹרָף דְּכָרְיוּ בְּזֶה וְעֵינּוֹן בְּמַה שְׁרַשְׁמֵתִי אֲנִי הַדֵּל בְּכָלְלִיָּה דְרַב ט"ז הַנ"ל בְּשִׁדְי חֲמֵד ח"א בְּחַלֵּק הַפְּלִלִים בְּמַעֲרַכַת הָאֲל"ף אוֹת י"ג דִּישׁ מִיִּמִּינִים וּמִשְׁמָאֲלִים בְּכָלְלִי זֶה וְהַבְּאֵתִי שְׁפָתָבוּ רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים דְלֹא אָמַר הֵרַב טוֹרֵי זֶה אֲלֵא כְּשֶׁאֲפָשֵׁר בְּקַל בְּאִנְפֵן הֵיטֵר לְגַמְרֵי אֲבָל הֵיכָא דְאֵיכָא טְרַחַה גְדוּלָּה לִית לָן בַּהּ וְגַם עַל הַפְּלִלִי שֶׁל הֵרַב מוֹהֵרִשׁ"ל שְׁבַנּוֹדָע בִּיהוּדָה הַנ"ל הַבְּאֵתִי שֶׁם בְּאוֹת י"ב קֶצֶת בַּעֲנֵן זֶה וְצִינְיָתִי לְעֵינּוֹן בְּנַחֲלַת צְבִי שְׁבַפְתַּחֲחִי תְּשׁוּבָה ס' פ"ד סְעִיף י"ג וְשֶׁם אִתָּהּ מוֹצֵא שְׁהֶאֱרִיף הֵרַב לְחַלּוֹק עֲלָיו וְהוֹכִיחַ מִכְּמָה מַחְבְּרִים שְׁאֵין סוֹבְרִים לְחַלֵּק בְּזֶה עִי"ש וּבְקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשִּׁדְי בְּחַלֵּק הַפְּלִלִים בְּמַעֲרַכַת הָאֲל"ף אוֹת קל"ה סק"ד [ד"ה בְּמֵאִי:] ג) עַל מַה שֶּׁפָּתַח בְּטַעַם חֻמְרַת מוֹהֵרִי"ל שְׁמָא יִבְלַע גְּרַעֲיִן שֶׁל חֲרָדֵל הַשִּׁיגוֹ דִּהֵיךְ אֲפָשֵׁר לְסַנְגוֹ וְהֵרַב הַמַּחְבֵּר הַשִּׁיב דְלֹא יִתְכַן בְּזֶה סִינּוֹן שְׁאִם יִסְנּוֹן קוֹדֵם הַפִּסַּח כֹּל הֵינּוֹן הַצְּרִיף לְפִסַּח יוֹפַג טַעְמוֹ וְרִיחּוֹ פִּידוּעַ וְאִם נִתִּיר לוֹ לְסַנְגוֹ בְּפִסַּח בְּעַת הַצְּרִיף לְשִׁתּוֹת יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִבֵּא לְשִׁתּוֹתוֹ בְּלֹא סִינּוֹן אֲבָל בְּאַמַּת כָּבֵר כְּתַבְתִּי שֶׁם כִּי גַם טַעַם זֶה אֵינוֹ לְשִׁבַּח וְאֵין לְהַחְמִיר חֻמְרוֹת כְּאֵלוֹ בְּחֻמְרַת קִטְנִיּוֹת עכ"ל וְהַאֲמַת אֲתוֹ דְאֵין טַעַם לְהַחְמִיר וְלְחוּשׁ כֹּל כֹּף שְׁמָא יִבֵּא לְשִׁתּוֹתוֹ בְּלֹא סִינּוֹן וְגַם אִם יִרְצֶה לְסַנְגוֹ קוֹדֵם הַפִּסַּח וּלְהַחְזִירוֹ לְחִבּוּת אַחַר הַסִּינּוֹן כְּאֲשֶׁר הֵיךְ בְּתַחֲלָה גְּרָאָה דְעַל שְׁעָה קֵלָה שְׁעַת הַסִּינּוֹן לֹא יִפִּיג טַעְמוֹ וְרִיחּוֹ לֹא יוֹמַר כְּאֲשֶׁר עֵינֵינוּ הֵרֵאוֹת שְׁעוֹשִׁים כֹּן כֹּל בְּעֵלֵי הַמַּרְתְּפִים לְסַנְגוֹ אֶת יִינּוֹתֵיהֶם סְמוּךְ לְפִסַּח כְּדִי לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׁמֵרִים שְׁבִהֵינּוֹן הַמְקַלְקֵלִים אֶת הֵינּוֹן אִם יִשְׁאַרוּ בְּתוֹכוֹ כְּשֶׁהָאוֹר מִתְחַלֵּף לְהִיּוֹת חֵם וְלָכֵן מְסַנְגִים אוֹתוֹ בְּחֻדָּשׁ מֵאֲרֵט אוֹ סְמוּךְ לוֹ לְפִי שִׁינּוּי הָאוֹר וְאֵין חוֹשְׁשִׁים כְּלָל שְׁמָא יוֹפַג טַעַם וְרִיחַ הֵינּוֹן כִּי בְּאַמַּת בְּשְׁעָה קֵלָה אֵינוֹ מְפִיג הַטַּעַם וְהֵרֵי חוֹזְרִין וְנוֹתְנִים הֵינּוֹת לְהַחְבִּיּוֹת כְּאֲשֶׁר הֵיךְ בְּתַחֲלָה: ד) וְעַל מַה שֶּׁפָּתַח דְלִשְׁיַת הַר"ן מִיַּדִּי דִּהֵנִי לְטַעְמָא הוּא מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא שְׁבַנּוֹדָן דִּידוֹן לֹא גֵרַע מִתַּעְרוּבַת בְּרוֹב דְּנִדְאֵי נוֹתֵן טַעַם וּבְטִיל כְּתַב הֵרַב הַשּׁוֹאֵל לְפַלְפֵּל עַל זֶה מִש"ס דְּחֻלִּין ד' ו' שְׁאֲנִי שְׁאוּר וְתַבְלִין דְּלְטַעְמָא עֲבִידִי וְכו' וְהֵרַב הַמַּחְבֵּר פִּלְפֵּל עַל דְּכָרְיוֹ וְסִינּוֹן דִּהֵינּוֹן שְׁבַנּוֹדָן דִּידוֹן דְּבַלְתִּי הַקְּרֵא"ם קִימַע"ל גַּם כֹּן יֵשׁ לוֹ טַעַם לְשִׁבַּח וְאֵין פּוֹעֵל כִּי אִם לְהִיּוֹת טַעְמוֹ מְשׁוּבָח יוֹתֵר לֹא מִיְחָשֵׁב עֵיקַר וּבְעֵינּוֹן וְאֵין לְדוֹן אֲלֵא מִשׁוּם טַעְמוֹ וְטַעְמוֹ אֵינוֹ אוֹסֵר כְּלָל: ה) בְּמַה שֶּׁפָּתַח לִיְיָשֵׁב הָעֵרַת הֵרַב הַשּׁוֹאֵל בְּמַה שְׁהַחְמִיר מוֹהֵרִי"ל בְּיַיִן שֶׁהוּא מִי פִּירוֹת וְכו' כְּתַב הֵרַב הַשּׁוֹאֵל דִּהַחֵק יַעֲקֹב אֵינוֹ מְחַלֵּק בֵּין תַּסַּס לֹא תַסַּס אֲלֵא מִשׁוּם דְּנַחְמֵץ בְּמָקוֹם הַמַּיִם וְחֵמֵץ בְּמִשְׁהוֹ וּבְחֲרָדֵל לֹא שְׁיִיף זֶה וְהַשִּׁיבּוֹ דְּמַלְבַּד דְּמוֹהֵרִי"ל אֵינוֹ מְשׁוֹנְעָבַד לְדַבְרֵי הַחֵק יַעֲקֹב וְקוֹשְׁיָתוֹ הִיא עַל הַמּוֹהֵרִי"ל לְעוֹד דְּגַם לְדַבְרֵי הַחֵק יַעֲקֹב נִיחָא דְאֵף

שדקדק החזק יעקב דחמץ במשהו היינו שם דמיירי לענגן ללוש בנין דהמים נשאר בפיסה במקום אחד ואין יכולים להחמיץ רק שם לכן דניק דחמץ במשהו אבל בנדון דידן דהינו מעורב בו הטיפה של מים וגם הסרדל מעורב בו יוכל לחמץ בכ"פ מעט סרדל אשר יבא למקום המים עד שיסתחמץ רובו לא פלו וא"ש: ה) במה שנתלקו הפוסקים באכילת צלי במקום שנהגו שלא לאכול אם הוא דוקא בשתי לילות או גם בשני הימים טובים ראשונים הרב דברי מנחם בסי' תע"ו כתב.

שדעת הרב ראש יוסף פדעת המתירים מדכתב דדוקא בשתי לילות של פסח אבל בשאר ימים אין איסור כלל באכילתו טלה שלם צלוי מותר ואין אצלי ספר ראש יוסף ולי ההדיוט אין מדברים אלו הכרח שסובר דמותר דלא בא אלא למעט שאר ימי הפסח חוץ מיום טוב ראשון ושני דלא נימא דכל הפסח בכלל ואין הכי נמי דבשני הימים גם הימים הם בכלל האיסור ולילות דנקט הוא לשון המשנה ולענגן דינא כתב הרב קמח סולת בד' ק' ע"ב בשם הרב זרע אמת בס' שבח פסח דהעלה להקל ואם נהגו להחמיר הוא מנהג בטעות ומבטלינו ליה עי"ש: ולענגן צלי קדר אי שרי לאכול במקום שנהגו שלא לאכול צלי וכן לענגן צלאו ואחר כך בישלו עיין בדברי רבני האחרונים בסי' עת"ו ובשו"ת בנין ציון הדדשות סי' מ"ה: ו) לענגן אכילת פירות יבשים להנזיגים שלא לאוכלם בפסח פי אם ביום טוב האחרון נשאל הרב חתם סופר בסוף סי' ע"ט באם חל להיות בשבת אם מותר לבשל אותם ביום שביעי של פסח דהא על ידי עירובי תבשילין לא הותר לבשל אותם ביום שביעי של פסח דהא על ידי עירובי תבשילין לא הותר מטעם דאי מקלעי אורחים והכא לא שייך זה דהא אסורים בו ביום דשביעי של פסח נוהגים איסור בפירות יבשים וכתב בשם רבינו עקיבא איגר להתיר מטעם הואיל נחזי לחולה שאין בו סכנה דמותר בפירות יבשים ולא הודה לו דנהי דחולה שאין בו סכנה שכיח אבל לא שכיח שאותו חולה יהיה צריך לפירות אלו ע"כ תוד"ק ולא ידעתי אמאי הוצרכו לחולה שאין בו סכנה [ונה קצת רחוק המציאות שיהיה שכיח חולה הראוי לפירות אלו המובשלין תוך התבשילין דזה על הרוב מאכל הבריאים והחולים אוכלין אותם באופן אחר לא כמו שאוכלים הבריאים] ועדיפא הנה להו למימר פיון דמגיעת אכילת פירות יבשים תלוי במנהג ואיפא אינשי דלא נהגי איסור בהו אם פן נימא הואיל ומקלעי אורחים הרגילים לאוכלם בו ביום וכיוצא לזה כתבו הפוסקים לענגן אכילת אורז להנזיגים לאוכלו ביום טוב אחרון וכשחל בשבת שרו חפמיניא לבשלו ביום שביעי של פסח על ידי עירובי תבשילין ואמור רבנן בטעמא הואיל ומקלעי אורחים דנהגי למיכלי בפסח עיין למרן חיד"א במתזיק ברכה סי' תס"ז אות ו' ולהרבנים ערוף השולחן סי' תג"ן אות ד' ברפת המים ד' ט"ל ע"ב [הובא בישרי לב ד' ט' ע"ב] דברי מנחם סי' תס"ז אות ט"ו יבא הלוי בתשובה סי' ג' באופן דדעת רובא רובא להתיר ובדברי מנחם כתב דמתבאר מתשו' הרדב"ז הדדשות ח"ב סי' תרס"ט שסובר פהמתירים וציון פאת ים ד' ג' ע"ב מפלגן של דברים נראה דהוא הדין לגבי פירות יבשים ושמא מה שהוצרך רבינו עקיבא"א לחולה שאין בו סכנה היינו משום דבמקומו היו פלם נוהגים שלא לאכול פירות יבשים בפסח ולא שייך לומר הואיל ומקלעי אורחים דאתו מעלמא ונהגי היתר דזה לא שכיח פולי האי לכן אמר מר דחזי לחולה וכו' דקצירי ומריעי מישפח שכיחי והג' חתם סופר לא הודה לו מטעם הנ"ל אבל אם הוא במקום שמקצתם נוהגים היתר

כְּמוֹ בְּאַנְרֵז דְּשִׁכְיַחֵי בְּעִיר אַחַת מִקְצָתָם אוֹכְלִים בְּשׁוֹפֵי וּמִקְצָתָם צְנוּעִין מוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶם
גַּם הֵג' חֲתָם סוֹפֵר יוֹדֵה דְאָמְרִינֵן הוֹאִיל וּמִקְלָעֵי אוֹרְחִים דְּנִהְיֵי בְּהוּ הֵיִתֵּר זֶה נִרְאֶה לְפָנֵם
רִיחֵטָא: וְעַתָּה גִדְפִס סֵפֶר שֵׁם אֲרִיָּה וְרֵאִיתִי בְּחֵלֶק אֶבֶן הַעֲזָר סוֹף סִי' צ"ה שִׁפְתָב עַל
דְּבָרֵי הֶרֶב חֲתָם סוֹפֵר הַנְּ"ל דִּישׁ לֹמֵר דְּחֲזִי לְקַטְנִים דְּאָף לְהַסּוֹבְרִים דְּגַם אִיסוּר דְּרַבְּנָן
לֹא סְפִינֵן לְקַטְנִים מְפֹל מְקוֹם בְּדָבָר שְׂאִינוּ אֵלָא חוּמְרָא בְּעֵלְמָא מוֹתֵר לְמִסְפִּי לִיה ע"כ
וְזֶה הַטַּעַם עֲצָמוּ שְׂיִיָּה גַם בְּבִישׁוּל אֲנָרְז בְּשִׁבְעֵי שָׁל פֶּסַח: וְלַעֲנִין אִי שְׂרִי לַעֲשׂוֹת יי"ש
לְפֶסַח מִפְּיֹרוֹת יְבֻשִׁים רְשָׁמְתִי לַעֲיֵל סִי' ד' אוֹת ו' אוֹת קֶטֶן יי"ב שו"ת נו"ב וְנִשְׁמַת אָדָם
עִי"ש: ז) מִי שְׁנוֹהֵג בְּאִינְזָה חֲנוּמְרוֹת בְּפֶסַח אִם אֶפְשָׁר לְהַקְלֵל בְּהֵם בְּיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שָׁל
פֶּסַח עֵינֵן מֵה שְׂצִינֵן מֶרֶן חֵיד"א בְּמַחְזִיק בְּרָכָה סִי' תמ"ז אוֹת יו"ד וּבס' רוֹחַ חַיִּים שֵׁם
אוֹת ד הִבִּיא בְּשֵׁם הַחַמ"י שִׁפְתָב פְּדַעַת מֶרֶן הַפְּרִי חֲדָשׁ דְּאִין נִכּוֹן לְהַקְלֵל פִּי הִיכִי דְלֹא
לִיתוּ לְזִלְזוּלֵי בְּיָה וְכו' וְעוֹד צִינֵן סְפָרִים הַמְדַבְּרִים בְּזֶה עִי"ש וּבס' דְּרָף פְּקוּדֵיֶה הַנְּד"מ
בְּמַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה יי"ב בְּחֵלֶק הַדִּיבּוּר אוֹת ד פֶּתַח וְנ"ל כֹּל דְּבָר שְׂאָדָם עוֹשֶׂה מִצַּד חוּמְרָא
יוֹתֵר מִשׁוֹרֵת הַדִּין רְאוּי שְׂלֹא לְהַחְזִיק בְּחֲנוּמְרָא בְּיוֹם אַחֲרוֹן שָׁל פֶּסַח דְּאִם נוֹהֵג חוּמְרָא
זו גַּם בְּיוֹם אַחֲרוֹן אִם כֵּן מַחְזִיק הַדְּבָר לְחַמְצֵי גְמוּר וְלֹא נִיחָא לְמַרְיָיָהוּ דְלִמְרוּ הִכִּי ע"כ
וּמִשְׁמַע דְּבְדָבָר שְׂמַחְמִיר בּוּ מִשׁוּם חֲשַׁשׁ אִיסוּר יֵשׁ לְהַחְמִיר בּוּ גַם בְּיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן וְכֵן
פֶּתַח הֶרֶב בֵּית יְאֻנְדָּה בְּסִי' מ"ז גְּבִי יי"ש גְּרוּגְרוֹת שְׂהוּצִיאוּ בְּכָלִי שְׂמַדְבָּקִין אוֹתוֹ בְּעֵינְסָה
וְאַפֵּר דְּבִאֲרֵיִג"ל נִהְגוּ בּוּ אִיסוּר כֹּל יְמֵי הַפֶּסַח וּבְיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן יֵשׁ מִי שְׂמִיקֵל וְאִין נִרְאֶה
לְהַקְלֵל בְּדָבָר שְׂיֵשׁ בּוּ חֲשַׁשׁ אִיסוּר פֶּרַת ע"כ וְתִיבַת פֶּרַת יֵתֵר וּכְנִטוּל דְּמִי [דְּהָא בְּיוֹם
שְׂמִינֵי דְּרַבְּנָן אִיִּירִינֵן] וְכּוֹנְתוֹ לֹמֵר דְּכִינֵן שְׂיֵשׁ בְּזֶה חֲשַׁשׁ אִיסוּר כְּמוֹ שְׂבִיָּאָר שֵׁם אִין
לְחֵלֶק בּוּ בֵּין שְׂאָר יְמֵי הַפֶּסַח לְיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן: ח) עַל הַנְּגַעְלֵיֶה שִׁפְתָב הַרְמ"א בְּסִי' תס"ז
ס"ח דְּנוֹהֲגִין שְׂלֹא לְאֹנְכְלוּ [וְהוּא מֵה שְׂאַנְחָנוּ קוֹרִים קְלָאָבוּ דִּי קוּמְרִי] וְהוּא מִשׁוּם
שְׂשׁוּרִים אוֹתוֹ בְּמִי שְׂעוֹרִים אוּ בִּימֵי סוֹבִין שְׂלֹא יִתְיַבֵּשׁ בְּדָרְף רְחוּקָה כְּמוֹ שִׁפְתָבוּ בְּדָרְכֵי
מִשָּׁה וּלְבוּשׁ וְזָכוּר לְאַבְרָהָם פֶּתַח בְּמַחְזִיק בְּרָכָה אוֹת ח' שְׂהַעֲיָדוּ שְׂבִאֲמִשְׁטָרְדָם נִתְבָּרַר
לְהֵם שְׂמִזְלָפִין עַל הַקְלָאוּ שְׂכָר שְׂעוֹרִים וְנִרְאֶה דְּכּוֹנְתוֹ לֹמֵר דְּאָף דְּהַחְנוּמְרָא בְּדָבָרִים
אִלוּ שְׂהַזְפִּיר הַרְמ"א אִינְזָה אֵל לְהַאֲשִׁכְנִים כְּמוֹ שִׁפְתָב הֶרֶב זָכוּר לְאַבְרָהָם עַל דְּבָרֵי הֶרֶב
בְּאָר הַיֵּטֵב ס"ק ט"ו מְפֹל מְקוֹם בְּשָׁל אֲמִשְׁטָרְדָם דְּנִתְבָּרַר שְׂעוֹשִׁין כֵּן גַּם לְנוּ יֵשׁ לְאַסְוֹר
וּבְסִפְרוֹ לִב דּוֹד פֶּרַק ל' [ד"ה וְדַע] פֶּתַח כִּי הַקְלָאוּ וְהַקְנָמוֹן הַעֲיָדוּ שְׂנִתְבָּרַר בְּאֲמִשְׁטָרְדָם
כִּי בַּהִינְדִיִּיא מְזִלְפִין עָלָיו שְׂכָר הַשְׂעוֹרִים הַנְּקָרָא בִּיר"א עכ"ד אָף בְּקוּנְטְרִיס תּוֹדַת
הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר בְּס' מוֹרָה בְּאַצְבָּע [שְׂנַדְפִּס בַּעִיָּהק"ו יְרוּשָׁת"ו] בְּסִי' כ"א ד' קכ"ה ע"א
הַגִּיָּה עַל זֶה וְנ"ל אַחַר זְמַן נִתְבָּרַר שְׂהַחְשָׁא הִיא בְּקִלְאוּ לְבַד וְלֹא בְּקִנְמוֹן שְׂהוּא
הַקְנִיל"ה עכ"ל וְהִבִּיאוּ הֶרֶב מְשַׁנַּת ר' אֵלִיעֶזֶר ח"ב בְּזָכְרוֹנוֹתָיו ד' כ"ח ע"ד אוֹת י"ו [וּמֵה
שִׁפְתָב שֵׁם דְּבְמַחְזִיק בְּרָכָה אָסֵר הַקְנִיל"ה אִינוּ מְדוּקְדָק כְּמוֹ שְׂרִאָה הַרוּאָה]: וְעַל הַפֶּן
שְׂקוֹרִין מֵאַגְנָא וְכֵן הִינְי"ו בַּה"ר רְשָׁמְתִי בְּסִי' ב' אוֹת ג': ט) דְּבָרִים הַמְּוֹתֵרִים וְאַחֲרֵים
נִהְגוּ בּוּ אִיסוּר מַחְמַת שְׂהִיו סוֹבְרִים שְׂהוּא אִיסוּר וְשׁוּב נִתְבָּרַר לְהֵם שְׂהוּא מוֹתֵר אוּ שְׂהִיו
סוֹבְרִים שְׂהוּא אִיסוּר גְּדוּל וְנִתְבָּרַר לְהֵם שְׂאִין אִיסוּר כֹּל כְּף אָף שְׂיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂצָרִיָּה
הַתְּרָה כְּכָר פֶּתַח רמ"א בִּי"ד סִי' רי"ד סוֹף סְעִיָּה א' דְּנוֹהֲגִים פֶּסַחְתָּ הַאֹמְרִים דְּאִין
צָרִיָּה הַתְּרָה וּלְפִי זֶה אוֹתָן הַנוֹהֲגִים לְאַכּוֹל כֹּל יְמֵי הַפֶּסַח מִצָּה שְׂמוּרָה לְפִי שְׂהִיו סוֹבְרִים
שְׂמַצָּה לְאַכּוֹל שְׂמוּרָה כֹּל יְמֵי הַפֶּסַח רְשָׁאִין לְשַׁנוֹת בְּלֹא הַתְּרָה דְּבִאֲמַת אִין מַצָּה כֹּלֵל

רק בלילי פסח לאכילת מצנה וכן כתב מרן הפרי חדש בסי' תצ"ו במנהגי איסור והיתר סוף פלל א' וז"ל ואלו בני אדם שנוהגים לאכול מצה שמורה כל ימי הפסח לא מיקרי סניג ואינו אלא מילתא דתירתא דעבדי ואם רוצה לאכול משאינה שמורה משעת קצירה מסתברא דאפילו התרה לא בעי פלל וזה פשוט וגם בכלל תשיעי כתב בשם הרב מוהר"י הלוי סי' ל"ה דאותם שנוהגים שלא לאכול אורז בפסח אם נוהגים פן מפני שסוברים דאורז מחמיץ מתירין להם בשאלה והתרה ואם יודעים שהאורז אינו מחמיץ אלא שרצו להחמיר עליהם משום תערובת או משום גזרה דדילמא אתי לאיחלופי בדייקסא אסור להתיר להם אפילו בשאלה וכו' וכתב על דבריו ולפי מה שפכתתי וכו' אין זה מכונן להלכה אלא אם נהגו פן מפני שסברו שאורז מחמיץ הוי מנהג בטעות ומודיעים להם שמתירים לאוכלו בלא התרה ואם רצו להחמיר על עצמם מתירים להם על ידי חרטה ולבנים מתירים בכל גוונא גם פן על ידי התרה עכ"ל ומדברי הרב פרי חדש בזה למד הרב חיי אדם בכלל כס"ו סעיף ז' שאם נהגו משום שחששו לשאר חטים שבא עליהם מים ונוהגים פן מחמת סניג דינו כמו שכתב שם בסעיף ב' עי"ש [ועיין לקמן בד"ה ועל הנוהגים לאכול] וסיים ולפי זה נראה לי פשוט דמה שיש נוהגים שלא לאכול צנון ושומים שאין לזה שום טעם וריח מותר להתיר להם בפשיטות דנדאי בזה לא שנייף שום סניג עכ"ל: אף הרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תס"ד אות א' כתב יש נוהגים שלא לאכול שום פסח ואיני יודע טעם לזה מפל מקום עתה אין להקל לפני עמי הארץ ובצנעא לתלמידי חכמים אין להחמיר וכתב עוד דמה שקורין ערד עפיל אמרו לי שהוא מה שאנו קורין קארטופ [קארטופלין] וכן ראיתי בספר עמק הלכה בהלכות פסח סי' קל"ד שקורין לתפוחי אדמה ערד עפיל כמזנומה שנוהגים היתר פי אין בכלל קטניות וגדולים הם ולית בהו תערובת תבואה וקאווא נוהגים היתר ועיין סי' ת"ג בזה עכ"ל והוא טעות הדפוס פי דבריו הם בסי' תנ"ג במשבצות אות א' וזה לשונו ושתיתת הקאפ"ע נוהגין היתר פי עירוב לית בהו ואין דומין לדגן לאיחלופי וכמזנומה בספר חק יוסף גמגם לאסור ועיין פרי חדש הביא פסחים מ"ם ב' תוספות ד"ה רבא ועיין ט"ז תס"ג אות ג' ומפל מקום קאפ"ע לא מחלפי פלל ואין לאסור במקום שנוהגים היתר והוא הדין מה שקורין ער"ד טאפלי"ן או ער"ד עפ"ל דשרי אם לא במקום שנהגו איסור ואמנם מה שכתב דהקאפ"ע נחרף ואין ראוי לכלום זה אינו דבחמץ פי האי גוונא כמו מאל"ץ הואיל והמשקה משונבח מהם השוטה מהם חייב פרת עיין שו"ת חכם צבי סי' כ' דיי"ש נמי הקא הוא עכ"ל וגם מרן חיד"א בברכי יוסף סי' תנ"ג אות ג' הביא מה שכתב הרב שבות יעקב בח"ב סי' ס' דקאהב"י אם חרכו קודם פסח יש להתיר ושהרב חק יוסף בשם הגאון חמיו אברהם ברודא הורה לאסור וכתב על דבריו ומסתברא פהרב שבות יעקב והבו דלא לוסף עלה שהקאב"י הוא אילן ונעשה משקה עכ"ל: ועל הנוהגים לאכול שמורה משעת קצירה ראיתי עתה בספר ריח חיים למרן החבי"ף בסי' תנ"ג אות ד שכתב מי שנוהג לאכול מצה שמורה בכל ימי הפסח ורוצה לשנות המנהג יש לעשות התרה פדכתב בפרק שני מהלכות פסח אבל דעת מורינו הרב מוהרח"א בספר מקראי קדש בד' ד' דלא בעי התרה וחלק על הרב פרי חדש בסי' תצ"ו שכתב דבעי התרה וכן ראיתי ושמעתי שהורו פן גדולים בתורה ועיין מה שכתב מורנו הרב מוהר"ח מודעי בקונטרס זכרון לראשונים שבסוף ספר בירך משה להרב מוהר"ם גאלאנטי ובספר טוב עין סי' ט' אות

ו' עכ"ל ואין אצלי ספר מקראי קודש ולא ס' טוב עין ומה שכתב בשם הרב פרי חדש במחילת פבוד קדושתו לא דק ונהפוך הוא שדעת הרב פרי חדש היא דלא בעי התרה פלל כמו שהעמקתי דב"ק בריש אות זו ועיניתי בספר בירך משה בקונטרס זכרון לראשונים ודברי הרב מוהר"ח מודעי הם בדרך קנ"ב ע"ג ואעתיק לשונו הטוהר ומוכן שאין הדבר כמו שכתב הרב רוח חיים וז"ל [בסי' תצ"ו על דברי הפרי חדש] שם סק"א בסופו וזה פשוט מילתא דפשיטא ליה למר מספקא להו לרבנן קשישי דארעא דישראל כאשר תראה בספר הל"ק סי' ק"ג ועי"ש ולכן אין להקל בדבר זה בלי התרה מאחר דאי מיקרו סיגי לדעת הרמב"ן ודעמיה אין מתירין להם פלל ומסתיין דנסמון על סברת הרא"ש להתיר לו בהתרה וכן ראיתי ושמעתי שהורו פן גדולים בתורה ועיין להרב מקראי קודש בדרך ד' ע"ב שחלק עליו בזה עכ"ל ולפי הנראה יש איזה טעות הדפוס בספר רוח חיים וצריך לתקן הלשון כפי מה שהוא האמת כמובן מדברי הרב מוהר"ח מודעי הנ"ל: ובמה שנהגו ההמון שלא לאכול שומים בפסח ראיתי בספר חדש ממש חמדת משה להרה"ג דומ"ץ בעיר לאדז יצ"ו בסי' י"א שנתעורר לעיין במה שנהגין הרבה בני אדם שלא לאכול שום בפסח וכתב בשם מר אחיו הרה"ג אבד"ק ראדום מוהר"ר אברהם צבי יצ"ו דמוכח מדברי הרב מגן אברהם בסי' תמ"ז סק"ך דמותר לאכול שום בפסח [אם לא נחתם בספין חמץ] והרבנים מקור חיים ופרי מגדים לא ערערו על דבריו ושכן מתבאר מדברי הרב חוט השני שהביא הרב שערי תשובה באות כ"ה וכן משמע מדברי הרב שב יעקב שהביא הרב מחצית השקל באות כ' וכתב הרב המחבר שבהמשך הזמן דבר עם כמה מורי הוראות ולא אחד בהם שידע טעם למנהג זה רק שמע שיש חשש שהעכומ"ז שורין את השום בשקר ואין רוח חקמתו נוחה בשמועה זו שאם פן לא הוו שתקי הפוסקים מלהודיע זאת דדוחק לומר שבזמננו נתחדש חשש זה והביא דברי הרבנים חיי אדם ופרי מגדים בסי' תס"ד הנ"ל ול"ו יעיר במה שכתב להתיר בצנעא דהא פל דבר שאסור בפרהסיא אסור גם בצנעא כדאיתא בביצה ד' ט' וניחא ליה על פי מה שכתב הרב תפארת ישראל בפירוש המשנה פרק שלישי דמסכת ביצה משנה ו' דהא דכשאסור בפרהסיא אסור גם בצנעא אינו אלא כשהאסור בפרהסיא הוא משום חשדא אבל כשהאסור בפרהסיא הוא משום שלא יבואו להקל ביותר [גם בדבר שאינו מותר] אזי מותר בצנעא והכי נמי באכילת שום טעם האסור בפרהסיא הוא משום שלא יבואו להקל גם בשאר דברים לכן כתב הרב פרי מגדים דבצנעא מותר וצ"ע לעיין ביו"ד סי' פ"ז בנחלת צבי סעיף ג' אלו תנרף דב"ק ובהורמנומיה דמר אומר אני עם שדבריו נכונים בישוב קושיותו על פי דברי הרב תפארת ישראל אמנם לפום ריהטא לדידי חזי דלא צריכנא לכלליה דרב תפארת ישראל דרב מאריה דהאי דינא במסכת ביצה ובכמה דוכתי דייק ואמר פל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחזרי חזרים אסור אבל דבר שלא אסרו חכמים ורק נהגו פן ההמון נהי דאין אנו יכולים להתיר להם או לעשות בפרהסיא היפך מה שנהגו אבל לאסור גם בצנעא לא מסתבר פלל מאחר שלא ראינו שאמרו פן אלא על מה שנסאסר מפי חכמים ונהי אפילו באיסורין שהם מדרבנן ואסרו בהם מפני מראית עין אינו פשוט דאסרו גם בחזרי חזרים כמו שמתבאר ממה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף אות ט"ז וכל שכן בדבר שאסר ההמון מעצמו נראה דבזה כולי עלמא מודו דלא מפני שאסור בפרהסיא אסור גם בצנעא: יו"ד) חולה בחלל

הגוף שצויו עליו הרופאים שלא לאכול פת מחמשת המינים אלא פת הנעשה מטערקשע ונייץ הנקרא טענגיר"ע וכבר התחיל הקוה"ר בראש חדש ניסן נשאל הגאון מוהר"ם שיק בסי' רמ"א אם מותר לאכול גם בפסח מפת הנ"ל וכתב בשם הרב השואל דאף שחולי בחלל הגוף מיקרי ספנה מפל מקום מה שהתחיל ולא המתין יש לומר דלא תשיב ספנה ושללא במקום ספנה כתב בשמו הוא הצ"ד צדדים לקאן ולקאן והשיב הגאון המחבר צריף לשאול פי הרופאים אם הוא חולי שיש בו ספנה שאם יש בו ספנה אין אומרים דהיה לו להתמתין כדאיתא באר"ח חיים סי' שכ"ח סעיף י"ח אף נדון בדבר זה אם אין בו ספנה ומפל מקום הוי חולי כל הגוף ופשוט דמותר לא מיבעיא אם אפשר ללוש במי פירות בחלב ודאי דשרי לחולה שהרי עיקר איסור מיני קטניות הוא משום אחרוני או חשש פת אחר וקיימא לן בסי' תס"ב סעיף ד' דבמי פירות אסור ללוש ואפילו הכי במקום חולי התירו שם אלא אף אם אי אפשר במי פירות ואפשר בחליטה במים רותחין טובא נמי שפיר דמי דהא קיימא לן דחלוט אינו מחמיץ ואף דלא בקייאנו בחליטה מסתפק המגן אברהם לענין דיעבד ואף אם אי אפשר נמי בחליטה או דנימא דלענין חשש קטניות לא חלקו מפל מקום בדבר שאיסורו משום מנהג אדעתא דהכי במקום חולי לא הנהיגו לאסור וכיוצא בזה מצינו בכמה דוכתי במגן אברהם סי' תקפ"א סקי"ב ובדגול מרכבה ביו"ד סי' רי"ד בשפתי פה"ס סק"ב יישב דברי המגן אברהם פינן שאינו רוצה לבטל המנהג רק עתה פשיש מיחוש אדעתא דהכי לא הנהיגו ואף בתשעה באב בא"ח סי' תקנ"ד דעת הרמב"ן דבמקום חולי שאין בו ספנה לא גזרו ובא"ח סי' תצ"ו והתירו יום טוב שני במקום מקצת חולי ובחולי כל הגוף אמרינן בא"ח סי' שכ"ח סעיף י"ז התיר בשבת שבות ואף דהמגן אברהם בסי' תצ"ו הביא בשם או"ה הואיל ואפשר למחר לא התירו אפשר דהיינו באינו חולה חולי כל הגוף ובמגן אברהם סי' שכ"ח סקנ"ג פלפל אי בכי האי גוונא הוי חשש דאורייתא ואף דיש לומר דמידי דאכילה שאני כדאיתא ביו"ד סי' קנ"ה לאסור אפילו דרבנן מפל מקום התלוי במנהג שרי וכן כתב בפשיטות הפני יהושע בפסחים ד' כ"ה דלמאן דאמר ערלה אסור רק מהלכות מדינה דהיינו מנהג שרי לחולה שאין בו ספנה וגדולה מזו התיר מרן בחתם סופר חלק א"ח סי' קכ"א בשעת הדחק לעשות פת מקטניות ובחלק יו"ד סי' ע"ג התיר לחולה אחר שעה משאכל בשור לשותות מחלב ובכל טעמים הנ"ל נראה אם אפשר ללוש במי פירות או בחליטה יעשה ואם אי אפשר וחולי כל הגוף רשאים לעשות בכלים בפני עצמן ולהשגיח שלא יתערב ויעשה הפת משונה משאר מצות ובענין כזית מצה בשתי לילות הראשונות של פסח אם אין ספנה מחוייבת לאכול וכל הדברים האלה הוא אם הרופא אומר שצריף לעשות כל זה תיכף ומיד בלי איחור ועיכוב עכ"ל ומה שצדד לומר דלגבי חשש קטניות לא חלקו דמשמע שפונתו לומר דאף דבמיני דגן התירו בדיעבד בחליטה מפל מקום בקטניות החמירו לאסור אף דיעבד אין נראה פן מדברי הגאון חתם סופר שהבאתי באות א' [בד"ה והגאון] שמתבאר שדעתו שיותר יש להקל בחליטה לגבי קטניות שאינו אלא מנהג מבדגן וכן מתבאר מדברי מרן החבי"ף בס' לב חיים שהבאתי שם [בד"ה וכיוצא] ומדברי הגאון חשק שלמה שהבאתי שם [בד"ה ובספר] וכן הדעת נותנת ונראה ברור לדינא כמו שכתב הרב להתיר לחולה שאין בו ספנה באופן שכתב הרב ותו לא מידי וענין לעיל בסי' א' אות י"ז לענין חליטה לחולה שאין בו ספנה: (יא) י"ש הנעשה מתפוחי

אָדמָה שְׁקוּרִין עָרַד עֲפִיל אוּ מִין טְטָרְקִי שְׁקוּרִין גְּרִיקֵעַ אַם מְוֹתֵר לְשִׁתּוֹתוֹ בְּפֶסַח עֲמַד בְּזֶה בְּשׁוֹ"ת עֲמָק הֶלְכָה בְּהִלְכוֹת פֶּסַח סִי קל"ד וְכַתֵּב דְּהֶרֶב חֲיֵי אָדָם נְטָה לְאַסּוֹר מִדְּבָרֵי הַתְּרוּמוֹת הַדָּשָׁן סִי קכ"ג שֶׁהִתִּיר לִיקְנוֹת מִמֵּינֵי קִטְנִיּוֹת מִשׁוּם דְּהִנְאָה אֵינָה אֵלָא בְּלֹאוֹ אֲבָל שְׁתִּיָּה שֶׁהִיא בְּכַרַת אֲסוּר וְלִכֵּן אֲסוּר הֶרֶב חֲיֵי אָדָם בְּשִׁתִּיָּה בְּאוֹתָם שֶׁנַּעֲשׂוּ מִגְּרִיקֵעַ לְבַד וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו וְלִדְעָתִי לֹא זֶהוּ חֲמִץ שֶׁעֲנוּשׁ עָלָיו פֶּרֶת שֶׁאֲפִילוֹ הִי"ש הַנַּעֲשֵׂה פְּדוּגָמְתוֹ מִתְּבוּאָה חֲמוּצָה לְבַד אֵין בּוֹ פֶּרֶת וְלֹא מִלְקוֹת רַק אֲיֹסוּר עֲשֵׂה [וְהֶאָרִיף קִצַּת בְּזֶה לְבָאָר שֶׁפֶן הוּא אֲבָל לְפִי הַנֶּרְאָה רַבְּנֵי הָאֲתְרוּנִים בְּתִשְׁבוּתֵיהֶם תּוֹפְסִים לְעֵיקָר דִּי"ש מִתְּבוּאָה חֲמוּצָה הֵנִי חֲמִץ גָּמוּר שֶׁחֲזִיבִין עָלָיו פֶּרֶת] שְׁנִית בְּמִדֵּינִתְנוּ בְּנַעֲשֵׂה מִתְּפוּחֵי אָדמָה הַנֶּאֱכָל בְּפֶסַח עֲצָמוּ וּבְכִי הָאֵי גִּוּוֹנָא אֲפִילוֹ הִיָּה בְּתַעֲרוּבַת מִתְּבוּאָה חֲמוּצָה בְּעֵין לִית בִּיָּה כְּזִית אֲכִילַת פֶּרֶס וְלִית בִּיָּה פֶּרֶת רַק מִלְקוֹת וְכוּ' וּבְכִי הָאֵי גִּוּוֹנָא הִי"ש הַנַּעֲשֵׂה מִתְּפוּחֵי אָדמָה עִם תְּבוּאָה אֲפִילוֹ הִיָּה בְּעֵין בְּתַעֲרוּבַת כְּזִית בְּכִדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס וְלֹא זִיעָה לִיכָא פֶּרֶת לְפִי זֶה בְּהַנַּעֲשֵׂה מִתְּפוּחֵי אָדמָה עִם גְּרִיקֵעַ לִיכָא פֶּרֶת אִם כֵּן לֹא חֲזִיבִין לְאִיחְלוּפֵי דְבְּכָל דְּנוֹכְתָא דְּחִיבִין לְמַרְאִית הָעֵין אֵינּוּ אֵלָא בְּנֶרְאָה שֶׁהוּא אֲיֹסוּר וְרַחוּק הַדְּבָר לְתַלוֹת בְּדָבָר הַיֵּתֵר שֶׁאֵינּוּ מְצוּי כְּמוֹ בְּכֵן פְּקוּעָה דְּדָבָר רַחוּק הוּא שְׁיִתְלָה בְּכֵן פְּקוּעָה דְּאֵינּוּ הוֹנָה וְכֵן נִשְׂרוּ כְּלָיו וְסוּלָם שֶׁל עָלֶיהָ וְכֵן בְּחֻלּוֹן וּבִשְׂוִק לֹא יַעֲשֵׂה כֵן וּבְזוּג שֶׁאֵינּוּ פְּקוּק מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּדָבָר שֶׁיְכוּל לִהְיוֹת הַיֵּתֵר כְּמוֹ אֲיֹסוּר לֹא חֲזִיבִין דִּילְמָא אֲתִי לְאִיחְלוּפֵי דָאָם כֵּן מְצָה לֹא נִיכּוּל שְׂמָא יֵאמְרוּ שֶׁהוּא חֲמִץ וּבִימֵיהֶם לֹא הִיָּתָה מְשׁוּנָה צוּרְתָם שׁוּמָן לֹא נִיכּוּל שְׂמָא הוּא חֶלֶב שׁוּם מְשָׁקָה לֹא נִשְׁתָּה בְּפֶסַח שְׂמָא הוּא שְׂכָר אוּ יִי"ש חֲמִץ הֵכִי נְמִי בְּשַׁעַת שְׁתִּיָּת הִי"ש לִיכָא לְמִיחַשׁ לְאִיחְלוּפֵי וְעַד כָּאֵן לֹא חֲשַׁשׁ רַבָּא בְּפֶרֶק כֹּל שְׁעָה לְמִיחַשׁ קִינְדְּרָה בְּחִסְיָא אֵלָא דְּהִתָּם בְּפֶסַח בְּשַׁעַת עֲשִׂיָּה וְדֹאֵי חֲזִיבִין מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּנַעֲשֵׂה קוֹדֵם הַפֶּסַח לִיכָא לְמִיחַשׁ מִיָּדֵי דְּהִיּוֹדַע שֶׁעוֹשֶׂהוּ לְפֶסַח רוּאָה שֶׁאֵין בּוֹ חֲשַׁשׁ חִימוּץ וּמִי שֶׁאֵינּוּ יוֹדַע מְלֹאכְתּוֹ אֵינּוּ יוֹדַע שֶׁנַּעֲשֵׂה לְפֶסַח וְכִי הָאֵי גִּוּוֹנָא כְּתֵב הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם בְּסִי רמ"ד בְּמֶרְחֵץ וּבְכָר כְּתֵב הַחֵק יַעֲקֹב בְּסִי תס"ד שֶׁמְוֹתֵר תַּעֲרוּבַת רֹב בְּתַרְדֵּל וּמִינֵי קִטְנִיּוֹת כֹּל שֶׁאֵין צוּרַת הַתְּרַדֵּל נִיכָר וְהַסְּכִים לְדְבָרָיו הֶרֶב פּר"מ [פְּרִי מְגָדִים] לִכֵּן אֵין בְּזֶה שׁוּם אֲיֹסוּר יִשְׁתּוּ רַבִּים וַיִּהְלֵלוּ ה' בְּטוֹב לֵב אֶף צָרִיף לִינְהַר שֶׁיְהִיָּה הַגְּרִיקֵעַ מְלֻקָּט מִתְּבוּאָה מְחֻמֶּשֶׁת הַמֵּינִים אֶף שֶׁיִּשׁ שֵׁשִׁים הֵנִי כְּמַבְטֵל אֲיֹסוּר לְדַעַת הַרְשָׁבָ"א וּמְכָל שֶׁפֶן בְּפֶסַח גּוֹפִיָּה לְשִׁתּוֹתוֹ הַגֵּם שְׂאֵי אֲפִשֵׁר שֶׁיְהִיָּה מְלֻקָּט שְׁלֹא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם גְּרַעֲיִן מְכָל מְקוֹם כֹּל טַצְדְּקֵי דָאִית לְמִיעֵבַד עֲבָדִין וְשׁוֹב אֵינּוּ נֶרְאָה כְּמַבְטֵל אֲיֹסוּר גַּם צָרִיף לִינְהַר לְקִנּוֹתוֹ מְמוֹחֶזֶק בְּכִשְׁרוֹת כְּבִיּוּרָה דַּעָה סִי קי"ט דַּעַת הַרְמָבָ"ם וְכֵן הוּא שֵׁם בְּסִי ס"ה אֵין לּוֹקְחִין בְּשָׂר מְכָל טֶבַח שֶׁשׁוּחַט וּמוֹכֵר לְאַחֲרִים אֵלָא אִם כֵּן הַחֻזְק בְּכִשְׁרוֹת וְזֶה צָרִיף לִינְהַר בְּכָל יִי"ש שְׁקוּנִים לְפֶסַח שֶׁנַּעֲשֵׂה מִמַּע"ד וּמִרְאִזִּינְקַעֲשׁ אוּ מִפְּלוּיָמֵן וְכִיּוֹצֵא בְּהֶם הָאֲרָכְתִי בְּזֶה לְפִי שְׂרָאִיתִי קִצַּת מִחְמִירִים בְּזֶה וּבְכָר עֲסַקְתִּי בְּזֶה עִם גְּאוּנֵי זְמַנֵּינוּ וְאֵין פּוּצָה פֶּה לְמִצּוֹא מְקוֹם לְהַחְמִיר דְּלֹא כְּהֶרֶב חֲיֵי אָדָם לִכֵּן יִשְׁתּוּ וַיִּתְעַנְּגוּ וַיִּשְׁמְחוּ בַּה': סִימָן ז בְּדִין כְּלִים שֶׁנֶּאֱסָרוּ בְּחֲמִץ א) כְּלִים שֶׁבִשְׁלוּ בְּהֶם חֲמִץ בְּפֶסַח עֵינֵינוּ לְהַרְבֵּנִים מְגוֹן אֲבָרְהָם סִי תמ"ז סק"א וּפְרִי חֲדָשׁ שֵׁם סוּף [ד"ה וְאֲכַתִּי] וּמִחְצִית הַשְּׁקָל וּפְרִי מְגָדִים עַל דְּבָרֵי הֶרֶב מְגוֹן אֲבָרְהָם וְחֵק יַעֲקֹב סק"ד וְסִי אַתְ"ן וְש"ע הֶרֶב מוֹהַרש"ז ס"ג דְּפֶסְקוֹ דְּמוֹתֵר לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד לְאַחַר הַפֶּסַח כְּדִין כְּלִים שֶׁנֶּשְׂתַּמְשׁ חֲמִץ קוֹדֵם הַפֶּסַח דְּלֹא כְּרַבִּינוּ הָרוֹקֵחַ דְּמַחְלֵק בְּזֶה עִי"ש וּבִשְׁלַחַן גְּבוּהָ סִי תמ"ז וְעֵינֵינוּ בְּאֵר הַיֵּטֵב

סי' תס"ז ס"ק י"ח דמה שכתב הרמ"א דהמנהג לאסור הכל פונתו הפיסי והכף והפלים וכו' וכתב על זה הרב זכור לאברהם ח"א ד' קט"ו ע"א דע דהפלים אין צריכים שבירה ומותר להשהותם לאחר הפסח אפי' נתבקעה החטה כמבואר בסי' תמ"ז ס"א בהגה ובאה"ט סק"ד ובפר"ח ואחרונים שם עכ"ל ועיין ב"י אדם כלל ק"ך אות ח' באופן שזה נראה פשוט ומוסכם דכלים שנתבשל בהם חמץ בפסח אין צריכים שבירה ומותר להשהותם לאחר הפסח ותמיה לי רב אחד הובא בשו"ת רעק"א סי' י"ט שהורה לשפוך הפלי חרס שבישלו בו חמץ משהו בפסח עי"ש וכבר הובא שם דחביריו חלקו עליו וגם רעק"א חלק עליו ופלפל מאד אם גזרת חז"ל משהו בפסח הוא באכילה והנאה דנקה או אף לעגנון בל יראה וכו' וכתב דמדברי המג"א תמ"ז ס"ב נראה דבבלעו חמץ ממש בפסח מותר להשהותם עי"ש ולא היה ראוי לכתוב שגנאה מדברי המג"א דנדאי פן הוא פונת המג"א כמו שהכריחו הרבנים מחצית השקל ופרי מגדים והרי הוא כמבואר והיה לו להביא דברי הרבנים פרי חדש וחק יעקב הנז"ל ושו"ת בית אפרים שציין הרב שצרי תשובה באות ד' אין מצוי אצלי ועיין לקמן אות ב' ב) פלי חרס שבישלו בו בפסח חמץ משהו מותר להשתמש בו בפסח האחר דלגבי איסור משהו סמכינן על הג' חכם צבי דאחר י"ב חדש הוי עפרא פן כתב הרב ר' טוביה הובא בשו"ת רבינו עקיב"א סי' כ"ו וכתב דלפי דבריו אם אירע זה בסוף ימי הפסח יהיה הפלי אסור בתחלת ימי הפסח הבא פינון דלא פלו שנים עשר חדש אבל באמת אין צריך לזה דהא התבטיל עצמו שנמצא בו החיטה מותר בפסח הבא דבטעמא לא אמרינן חוזר ונעור ע"כ ועיין להרב בית שלמה בסי' צ"ג שהרב השואל כתב בשם הרב השיב משה דחוכה לאיסור דכינן דאין לו ביטול בעת התערובת פינון שנעשה בפסח שוב לא מיבטיל אחר כף ושהאריך לחלוק עליו וכתב שהדין עם הרב השואל ורמז דברי הרב מקור חיים סי' תמ"ז סק"ה ושו"ת רעק"א הנ"ל ומסיק וכן אני מורה תמיד דהפלים שיש בהם בליעה מתבטיל שיש בו משהו חמץ בפסח מותר להשתמש בהם בפסח ששנה שניה למה שהכריע הרמ"א דבלח בלח אינו חוזר ונעור וכל שפן בטעם בעלמא עכ"ל עתה הגיע לידי שו"ת השיב משה ודבריו הם בחלק א"ח סי' י"ז שנסתפק בתבטיל שנתערב בו משהו חמץ בפסח ונשתהה לפסח הבא אי שרי מכינן שנתבטיל אחר פסח שעבר כמו חמץ שנתערב קודם פסח ונתבטיל בששים דמותר בפסח או דילמא פינון דבשעה שנתערב דהיינו בפסח לא נתבטיל משום שחמץ בפסח במשהו איך יתבטיל מעצמו אחר הפסחומה שמוותר אחר הפסח אינו משום שפכר נתבטיל אלא משום דלא שייך קנס דלא עבר אבל יראה מותר אחר הפסח כמו כל חמץ ולעולם חמץ הוא ואסור בפסח הבא והאריך בפלפול לברר ספק זה ונראה דעתו כצד זה ואסור לפסח הבא ושם הובא הגהת בן בנו של המהרש"א ומהפלי על דברי מר זקנו המהר"ב וכתב בסוף דבריו דנראה ברור דמותר בפסח הבא ואמר מר מילתא בטעמא דאף אם נאמר דמה שמוותר כל השנה לאו מטעם ביטול הוא אלא משום דלא שייך למיקנסיה פינון דלא עבר בכל יראה מפל מקום שם חמץ עליו מפל מקום פשהגיע ערב פסח אחר זמן חמץ דנדאי מותר ביש ששים מטעם ביטול אם פן הרי נתבטיל קודם פסח ואינו חוזר ונאסר כמו בכ"מ שנתבטיל קודם פסח עכ"ד וראיתי בס' נדפס חדש מנחת משה באור"ח סי' ט"ו אות נו"ן שהביא מה שמצא כתוב בכתבי הג' מוהרש"ק מבראד דמבואר מדבריו שפוכר פדעת הרב השיב משה דבנתערב בפסח אסור בפסח הבא והביא

שו"ת הבית שלמה הנ"ל וסינים ובאמת יש מקום לחלק בין תערוכת משהו במאכל לבין הפלים דבמאכל שינה לומר דנתבטל על כל פנים אחר הפסח במשהו חמץ שבתוכו ושרי לפסח הבא מה שאין כן בכלי שנבלע בו משהו בפסח ונאסר איה שינה בו ביטול אף לאחר הפסח בבלוע שבתוך הכלי ועם כל זה יש לצדד להקל ובפרט דיש צירוף דעת הח"ץ סי' ע"ה עכ"ד הגאון מנ"מ נר"ו והרב עמודי אור סי' ט"ו אות ב' פתב ופשוט דלא איכפת לן מה שנתערב בשעה שהיה עליו שם איסור פניו שנסתלק האיסור אחר כך וכן פתב בפשיטות רעק"א בתשו' להתיר הפלים הנאסרים בפסח מתערוכת משהו בפסח הבא דחוזר ומתבטל עכ"ל [ובסברת החכם צבי הנ"ל רשמתי באות שאחר זו]: גם הגאון מוהרי"ץ אלקנה אבד"ק קאוונא יצ"ו בשו"ת עין יצחק בסי' כ' נשאל בזה בכלי שנאסר מחמת משהו בפסח וכן במאכל אם מותרים לפסח הבא והיתה דעתו נוטה לאסור והאריף לפלפל כדרךכו בקודש ובסוף התשובה פתב שראו שהגאונים מקור חיים בסי' תמ"ז ס"ק ה' ורע"ק איגר הסכימו להתיר לכן ביטול דעתו נגד דברייהם וסינים לכן לדינא אני מסכים דמותר התבשיל והקדרות בפסח דשנה הבא אם לא נאסר רק מצד תערוכת משהו: ובספר בגני שלמה להגאון מוהרש"ל מוילנא יצ"ו בסי' כ"ד הביא מה שכתב רבינו עקיבא איגר בתשובה הנ"ל דהתבשיל והכלי מותרים לשנה הבאה משום דבטעם לא אמרינן חוזר ונעור וכינן שנתבטל אחר הפסח שוב נשאר בהיתרו לעולם ומזה הוליד חומרא דבאותו הפסח אפילו ספק משהו אסור דהא דספק משהו מותר היינו דיש ספק שפא נתערב בו גוף החמץ דבכי האי גוונא לא מיקרי דבר שיש לו מתירין דהא חוזר לאיסורו בפסח הבא דאז גם כן צריף לחוש באותו ספק דהא קיימא לן דחוזר ונעור אבל בספק טעם הוי דבר שיש לו מתירין דהא לא יחזור לאיסורו לעולם הילכף אפילו בספק משהו אסור כשאר דבר שיש לו מתירין דאף ספק בדרבנן לא בטיל ועל דברים אלו הרבה לתמוה דמלבד שאין הדעת נותנת להחמיר בספק תערוכת טעם משהו יותר מספק תערוכת משהו חמץ בעין ועוד האריף בטעמים הפוסקים בפילפול עמוק ונפלא וגם על מה שכתב רבינו עקיבא דהפלים יש להם מתירין לשנה הבאה מצד יישון י"ב חדש פתב שאין היתר זה ברור והאריף קצת בזה עי"ש דב"ק ועל סברת הגאון חכם צבי בהא דיישון שנים עשר חדש כבר ציינתי למעלה לעיין באות שאחר זו ששם הבאתי בס"ד דברי הרבה מרבני האחרונים מיימינים ומשמאלים בזה עי"ש: ג) קדרת ברזל שפשלו בה חמץ ועמדה ריקנית יותר משנים עשר חדש ושוב בשלו בה בפסח אם אפשר להתיר התבשיל להאוסרים נותן טעם לפגם בפסח הנה הג' חכם צבי בסי' ע"ה האריף להוכיח דכל שעבר י"ב חדש פלה כל הלחלוחית והוי כעפר בעלמא ולמד כן מדין קנקנים של יין נסוף דמותרים וכן חרצנים ונגים ודנרדיים של יין נסוף דשרו אחר י"ב חדש ומדין בריה שאין בה עצם וכו' וכינן שאחר שנים עשר חדש פלה כל הלחלוחית והוי כעפרא בעלמא הרי הוא כחמץ שחרכו קודם איסורו ושרפו לגמרי דמותר אפילו באכילה דאף להאוסרים באכילה חמץ שחרכו קודם זמנו מכל מקום בשרפו לגמרי מותר ועוד דגם בחרכו אין אוסרים באכילה אלא משום דאחשביה על ידי אכילתו וזה אינו שינה במשתמש בכלי אלו תנרף דב"ק וביאר שם דלהפוסקים נותן טעם לפגם אסור בפסח יש להמציא קולא להשתמש בכלי זה לכתחלה אחר שנים עשר חדש מטעם שהסביר לחלק בין שאר נותן טעם לפגם דאסור לכתחלה לדין זה אלא שלא מלאו לבו להתיר

לכתחלה אבל אם בשלו בה תבשיל בפסח אחר שעבר שנים עשר חדש פשוט דמותר
עיי"ש והוצרכתי לרשום צדדי ההיתר שהונפרו שם לפי שראיתי להרב חיי אדם בהלכות
פסח כלל ק"ך אות י"ד שכתב בלשון זה נותן טעם לפגם אסור בפסח ומפל מקום בדבר
שהוא עפרא בעלמא אפילו בפסח מותר דבשילמא נותן טעם לפגם על כל פנים יש טעם
אלא שהוא פגום מה שאין פן כאן דאין טעם כלל ומטעם זה מתיר הח"ץ סי' ע"ה בספין
שעבר עליו י"ב חדש דאפילו חתף דברים חריפים אינו אוסר אבל אם נעשה כעפרא
אחר זמן איסורו אוסר דהא אפילו האפר אסור בהנאה כדאיתא בסי' תמ"ה ולעיל כלל
י"ט [צריף להיות כלל קי"ח] סי' ל' עכ"ל הרב חיי אדם הנה כתב בטעם ההיתר משום
דאחר שנים עשר חדש נעשה עפרא ולפי טעם זה אין מקום להיתר זה אלא בקדרה
שנשתמשו בה חמץ אחר הפסח בשנה זו ולשנה הבאה תהיה מעוברת דאז פלו להו שנים
עשר חדש קודם זמן איסור חמץ והוי כחמץ שחרכו קודם זמנו וגם צריף שמה
שנשתמשו בשנה זו אחר הפסח שיהיה סמוך לפסח מאחריו ולא מופלג כדי שימלאו
השנים עשר חדש קודם פסח הבא שאם השנה הבאה פשוטה אף אם תהיה שלמה [חשון
פסלו מלאים] ואף אם הי"ב חדש הללו נמנה כולם חסרים כמו שכתב הרב פתחי תשובה
ביו"ד סוף סי' קל"ה בשם הרב ברית אברהם מפל מקום עד פסח הבא לא מלו י"ב חדש
אלא בתוף הפסח והוי כחרכו אחר זמן איסורו דאסור כמו שסיים הרב חיי אדם כנז"ל
וכל זה הוא אם טעם ההיתר הוא רק משום דמדמינן נדון זה לחמץ שחרכו אבל לפי מה
שהוכיח הרב חכם צבי מדין קנקנים ונגים וכו' של יי"ן ומדין בריה וכו' נראה דלא
משגיחינן תו אי מלו השנים עשר חדש קודם זמן איסור חמץ דבכל גוונא שרי וכן
מתבאר ממה שכתב בשו"ת רבינו עקיב"א בסי' כ"ו בשם רב אחד דכלי חרס שבשלו
בה בפסח חמץ משהו מותר להשתמש בו בפסח האחר דבאיסור משהו סמכינן על סברת
הרב חכם צבי והוא כתב על דבריו דלפי זה אם איננו זה בסוף ימי הפסח יהיה הפל
אסור בתחלת ימי הפסח הבא דאפתי לא פלו י"ב חדש וכו' עיי"ש מדברי שניהם נלמוד
דאם פלו הי"ב חדש בתוף הפסח מותר מאז והלאה ולא אמרינן דהוי כחרכו אחר זמנו
והרב חיי אדם קוצר בזה כמובן הו אמת דלפי דברי הרב חק יעקב סי' תמ"ז ס"ק מ"ו
[על דברי הרמ"א דיש מחמירים בנוטל"פ] דהיינו דוקא כשאינו נפסד לגמרי אבל אם
נפסד לגמרי עד שהוא כעפר אין איסור כלל [ב"י בשם הרשב"א] ואפשר דאף שנפסד
אחר זמן איסורו שאסור בהנאה מפל מקום זו לא מקרי הנאה דאדרבא מפסיד המאכל
עכ"ל אם פן לאחר י"ב חדש שאנו דנים בהבלוע שנעשה כעפר אף אם הוא אחר זמן
איסורו אין לאסור אף מלבד דנראה דהרב חק יעקב לא ברירא ליה האי מילתא ועוד
דמדברי הרב חכם צבי נראה שסובר דאחר זמנו אסור מדשקיל וטרי בדין חרכו קודם
זמנו ויותר מבואר פן מדברי הרב חיי אדם הנ"ל [עיין לקמן בסמוך בשם הרב שבות
יעקב]: והנה בהוראת הגאון חכם צבי הנ"ל מובא שם סי' ע"ו דהג' מוהר"ר נפתלי
הספים לסברתו ושם בסי' כ' כתב דרב אחד חלק עליו וחזר וכתב להחזיק סברתו והרב
חיי אדם הנ"ל נראה דגם הוא מסכים לסברת הח"ץ וכן נראה דנקיט הג' מוהרש"ל מר
בריה דהג' נודע ביהודה בהגהתו לספר דורש לציון דרוש י"א [ד"ה והנה הרמב"ן] עיי"ש
גם הרב מכשירי פסחא באות ס"ט הביא הוראת הרח"ץ דמותר אם בשל בדיעבד וכן
הרב תפארת ישראל בכלל דחמץ ונקושה שבריש סדר מועד [שם חילק שלש מדרגות

ואחת היא טעם חמץ ושם בטעם חמץ בד"ה אמנם] הביא שו"ת הח"ץ הג"ל ושהספים
עמו הג' מוהר"ן והוסיף עוד דבאדני פז אור"ח התיר אפילו רק בשקתה הקדרה איזה
שבועות וס' אדני פז אינו מצוי אצלי אף ראיתי להרב שבות יעקב ח"א סי' כ"א שכתב
דיש צד להקל בנדונו משום שלא נשתמש בכלי ימים רבים דאף דנותן טעם לפגם נהגו
להחמיר מפל מקום פשנפסד לגמרי והוי כעפר אין בה איסור פלל וכמ"ש בחק יעקב סי'
תמ"ז ס"ק מ"ו וכו' והכא כיון שלא נשתמש בו זמן הרבה אפשר מקרי נפסד לגמרי וכו'
אלא שצריך להוכיח איזה שיעור ישיקה הפלי שיקרא נפסד לגמרי דמקננים של י"ן
דקי"ל דמישנן י"ב חדש ושרו וכתב הרשב"א דלאחר י"ב חדש פלה כל הללוהית והוי
כעפר אין ראיה משום דיש לומר דדוקא בנבלע בצונן פלה לחלוהית אחר י"ב חדש מה
שאין פן בנבלע בבישול וגם יש לומר לאידך גיסא דדוקא ביי"ן הוא דבעינו י"ב חדש
משום דביי"ן אין חילוק בין פן יומו לאינו ב"י אבל בשאר איסורין דקי"ל דנפגם בשחיית
מעט לעת ולקצת פוסקים בלינת לילה אפשר דאחר איזה ימים נפגם יותר והוי כעפר
ולא בעינו י"ב חדש וגם מדין בריה שאין בה עצם אין ראיה וכו' ומסיק דיש להביא
ראיה דלאחר שני חדשים הוי כעפר מדין חביות יין שנדבקו נסריה בבצק שני חדשים
קודם הפסח המבואר בסי' תמ"ז ס"ה בהגהה וכו' [והיא הראיה שדחה הח"ץ עי"ש]
ומפל מקום לכתחלה אין להשתמש בשום פלי אפילו עברו כמה שנים הרבה שלא
נשתמש אף בשאר איסורין וכל שפן בחמץ וכו' אבל בדיעבד לענון חמץ אף שנוהגים
לאסור אפילו שאינו פן יומו מפל מקום כיון דהוי כעפר יש להתיר אחר שני חדשים
ובתנאי שלא יהיה המתבשל דבר חריף דמשוי ליה לשבח פנ"ל ברור וכו' אף כיון שלא
מצאתי הדין להדיא באחד מן האחרונים לחלק פה בפסח אומר אני אי דלית דור אדלינא
עכ"ד ושם בח"ב סי' י"ז נשאל מרב אחד אם יש לסמוך למעשה על מה שכתב בח"א
סי' כ"א הג"ל פי מסוף דבריו משמע שיש קצת להחמיר לפי שלא מצא לאחד מהאחרונים
לחלק בכך והשיב דע שבשו"ת הר"ץ סי' ע"ה ירד לחילוק זה וראיתו מיי"ן ואין משם
ראיה פל פה וכו' וכן מדין בריה וכו' אין ראיה וכו' ועיקר ראיתי מחבית שדבקו בבצק
וכו' אף שבשו"ת הר"ץ דחה ראיה זו כפר נשמטתי בזה בלוח הטעות וכו' לכן נראה לי
להורות פן הלכה למעשה עכ"ד ואולי גם מה שכתב באדני פז להתיר בשקתה איזה
שבועות היינו לא פחות משני חדשים כדברי השבו"י הרי דגם הרב שבות יעקב קאי
בשיטת הח"ץ ודידיה עדיף דמתיר בפחות מי"ב חדש שאם נשתמש אחר שעברו שני
חדשים סובר דמותר התבשיל וכל שפן כשעברו שנים עשר חדש: גם אשו"ר בספר יד
הודנה לאחד מרבני אשפנז הנד"מ [שיטה על מסכת פסחים] על מה שאמרו בגמרא ד'
ל' ע"א אמר רב קדרות בפסח ישברו פתב בשם ס' מספר צבאם שהקשה מזה על החכם
צבי הג"ל דלפי דבריו אמאי ישברו לישנהו להשתמש בהו אחר י"ב חדש והרב המחבר
תירץ על פי מה שכתב הרשב"א בתורת הבית הארוך דהיא פינפא דרבי אמי בחולין
ד' קי"א] דתברא אף דהיה אפשר להגעיל שלש פעמים היינו משום דחייש לתקלה שמא
ישתמש בנתיים ואם פן להשהות אצלו פלי חמץ י"ב חדש בנדאי חיישין דילמא יפשע
בהו וישתמש בנתיים אבל אם עבר ושיקה י"ב חדש באמת מותר כמו ביי"ן וזה פשוט
עכ"ל משמע מדבריו דכן הדין פשוט וברור להשתמש בכלי שעבר י"ב חדש שלא
נשתמש בו וכדעת הח"ץ דמותר מעיקר הדין אלא שלא מלאו לבו להתיר לכתחלה והנה

מה שכתב בס' מס"ץ הג"ל נראה דנעלם ממנו תשובת הח"ץ סי' פ' [בד"ה ועוד] שקרב המשיג עליו הקשה פן ותירץ לו כיעי"ש וכבר הושג בזה מהג' מוהרי"ש נטאגנזאהן בהספמתו לס' הג"ל עי"ש ומה שתירץ הרב המחבר על פי דברי הרשב"א לענן הגעלת פלי חרס שלש פעמים הנה מצינו להרשב"א שכתב סב"א זו גבי יישון עצמו ונ"ל בתשובה סי' תקע"ה וזה פשוט עוד דלא סגי יישון אלא בכלי יי"ן וראיה מההיא פינפא אין ראיה חלוטה דאולי פדי שלא ישתמש קודם מיהו בנין דוקא סב"א שפלה הלחלוחית ע"כ הרי שכתב דאין ראיה מההיא פינפא מדתברא דלא שייך יישון דיש לדחות דחייש לתקלה וכמו כן יש לומר להא דרב דקדרות בפסח ישברו [אלא דמתשו הרשב"א הלזו הוכיחו רבנו בתראי דלא כהח"ץ וכמו שאכתוב להלן בסיעתא דשמאי]: וראיתי בהגהות שפסוק ספר ח"ץ הנדפס בלבוב (והם מהג' מוהרי"ש נטאגנזאהן הג"ל) שכתב מה שהביא מקנקנים של יין נסוף דמועיל יישון וכו' מצאתי להרשב"א סי' תקע"ה דאין למדין משם לשאר איסורין ועיין ר"ן פ"ק פל הבשר גבי ספין ששחט בה ושו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשל"ט ובתשו' הארכתי ע"כ וכבר הושג הח"ץ ממרן חיד"א בשו"ת ברכה א"ח סי' את"ן אות א' מתשו' הרשב"א הג"ל [מה שכתב שם בתחלת דבריו ונ"ל הג' מוהר"ץ התיר קדרות של חמץ שעבר עליהם יב"ח להשתמש בהם בפסח וכו' במחילת פבוד קדושתו אינו מדוקדק ולהשתמש בהם לכתחלה הא סיים בח"ץ דלא מלאו לבו וסמך על מה ששם בסוף האות העתיק דברי הח"ץ דלא מלאו לבו עי"ש וכן לא דקדק בלשונו רבינו עקיב"א הג"ל ועיין שם בס' מ"ג והובא לקמן בד"ה ובשו"ת וק"ל] ומה שהביא בהגהות הג"ל מתשו' הרדב"ז פונתו למה שכתב שם בזה הלשון ולענן להשהות הפלים י"ב חדש לא אמרו שהיה זו אלא לענן יין לבד לא לשאר איסורין ואם עבר ובשל בכלי שאינו בן יומו התבשיל מותר בדיעבד והפלי נשאר באיסורו עכ"ל ובשו"ת ברכה הג"ל כתב דאין מדברי הרדב"ז הג"ל סתירה להר"ץ דהרדב"ז לא אמר אלא לענן לכתחלה דבכלים של יי"ן התירו להשהות לכתחלה י"ב חדש אבל בשאר איסורין לא התירו פן להשהותם אף אם במקרה איבע שנסתהו מותרים ולי הדל אין נראה פן פונת הרדב"ז אלא גם בעברו ונשתהו סבירא ליה דבשאר איסורין לא מהני יישון ואף אם עברו י"ב חדש דינם כשאר פלים שאינם בני יומן דאם נשתמשו בהם בדיעבד התבשיל מותר והפלי אסור וכן הבין בדעת הרדב"ז הרב ערוף השולחן סי' תנ"א אות ו' ונ"ל מוהר"ץ התיר להשתמש בפסח [אינו מדוקדק וכמש"ל ע"ד הש"ב הג"ל] בקדרות של חרס [ברזל פן הוא בתשו' מוהר"ץ] שעבר עליהם י"ב חדש וכבר חלק עליו הפנים מאירות ח"א סי' כ"ד וכ"כ רדב"ז סי' תשל"ט דלא התירו שהיית יב"ח אלא לענן יין בלבד עכ"ל ואין ספק דגם בהגהות הג"ל הבין פן בדעת הרדב"ז וזהו שציין שו"ת הרדב"ז הלזו פלומר דמינה תברא לס' הח"ץ הג"ל וכן מתבאר ממה שכתב הוא עצמו בתשובה שנביא להלן בסיעתא דשמאי שוב השגתי ספר ערוף השולחן חיו"ד וראיתי בס' צ"ג אות ה' שהביא דברי רבני האחרונים בדין זה ושלל ראו דברי הרשב"א בתשו' ס' תקע"ה וכתב עוד שגם התוס' בזבחים ד' צ"ה ד"ה עירה והר"ן בפ"ק פל הבשר [בד"ה ספין ששחט] כתבו להדיא דברי הרשב"א והוסיף לומר שפן נראה מדברי הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות בסוף פ"ק ששי במה שכתב קערה שמלח בה בשר וכו' אסור לאכול בה פותח לעולם עי"ש במגיד משנה וכן כתב בריש פ"ק י"ו עי"ש בפסוק משנה וכן כתב האיסור

והיתר כלל ל"ב דין ל"ה בשם הרשב"א ותשובת הרשב"א דסי' תקע"ה הביאה בקיצור
מ"ן הב"י בסוף סי' קכ"א וכן כתב שם בשם הרב בית דוד בסי' נ"ג דפשיטא ליה דבשאר
איסורין לא מהני יישון י"ב חדש כיון שתשמישו בחמין וכן כתב הרב"ז סי' תשל"ט
והרב דבר שמואל סי' קנ"ג והרב פנים מאירות בח"א סי' כ"ג ולפי הנראה לא ראה הרב
את ספר שיורי ברכה באשר נודע פי שבעתתי דמ"ן חיד"א בפומיה דרב ערוף השלחן
ולא הוה מישתמיט מלהזכיר דב"ק: ובשו"ת זרע אמת ח"ב סי' כ"ה כתב דאם באנו
לצדד היתר משום שעברו י"ב חדש.

דלדעת הח"ץ אף הפלי חרס מותרים אם יישנו שנים עשר חדש כמו שכתב בתשובה סי'
פ' נראה דיפה אמר בר פלוגתא דלא מהני יישון להוציא פלי חרס מידי דופנים וכו'
[ואחר שנשא ונתן בדברי הרב חכם צבי בזה מסיק וז"ל] וכן מצאתי באמת שפסק
בפשיטות הרב דבר שמואל בסי' קכ"ג עכ"ל דברי הרב דבר שמואל הם על פלי חרס
שבשל בו סתם יינם דאסור להשתמש אחר יישון שנים עשר חדש כמו שכתב בשמו
הרב זכור לאברהם ח"א ד' רמ"ד ע"א גם הרב שמואל המשחה בהלכות תערוכות סי' כ"ט
ד' קכ"ו ע"ג כתב ואף דהר"ץ התיר קדרות חמץ שעברו ב' חדש [אין לשונו מדוקדק
כמו שיראה הרוואה בגוף דבריו דמר קעסיק לענין אם מותר להשתמש לכתחלה בהפלים
כיע"ש ובזה גם הח"ץ לא מלאו לבו להתיר פאמור] והסכים עמו הרב נפתלי פבר נמצא
דהרשב"א סי' תקע"ה חולקבזה ועיין חיים שאל ח"ב סי' ח"ל אות פ"ו חק"ל יו"ד ח"ב
סי' יו"ד עכ"ל והנה ס' חקרי לב וחי"ם שאל אין מצויים אצלי ואולי הוא מה שכתב
בשיורי ברכה ה"ל דשם כתב עכומ"ז ששלח דורון לישראל פלים נחמדים ולא ניפר
אם נשתמש בהם העכומ"ז ואחר ששהו בי"ב יומי שאל אם יש להם היתר
ונכתב דאין להתיר מפת הוראת מוהר"ץ ומוהר"ן חיד"א דתשו' הרשב"א נראה היפה דעתם
ועוד דבשאר איסורין גם הח"ץ מודה וכו' ורצה להתיר על ידי ספק ספיקא שמה לא
נשתמש בהם הנכרי כלל דאורח ארעא דשולח דורון אינו שולח אלא חידשים ושמה
נשתמש בצונן ובצירוף שעבר שנים עשר חדש ומכל מקום מסיק ועדיין צריך יישוב
עכ"ל שוב ראיתי שהרב שיערי תשובה בריש סי' תנ"א העתיק תנ"ך דברי תשובת חיים
שאל ח"ב סי' ל"ח והן הן הדברים שבשו"ב ה"ל עי"ש ויש להרגיש על הרבנים זרע
אמת ושמן המשחה ה"ל דעסקו רבנן בכלים האסורים משאר איסורין ואהא מיייתו דעת
הרב חכם צבי ושקלו וטרו אי נקיטינן פנומיה או לא נהלא בשאר איסורין גם הח"ץ
מודה וכמו שכתב בשיורי ברכה ה"ל וגם בשו"ת רעק"א סי' מ"ג במי שקנה פלי חרס
מעכומ"ז יישנים יותר משנים עשר חודש.

ויש הפסד מרובה אם יצטרף למוכרם לנכרי. והרב השואל כתב להקל על פי דעת הח"ץ
והשיבו דאין בזה היתר דהא הח"ץ עצמו מודה דבשאר איסורין אסור אחר יב"ח ואף
בכלי חמץ לא הכריע להקל אלא לענין אם פבר בשל בהם ושוב הביא דברי הרשב"א
סי' תקע"ה ה"ל ומ"ש הר"ן בחולין ד' צ"ו דהכשר יין לסוף משונה משאר איסורין דלא
מצינו עירוי וניגוב ויישון אלא ביין נסוף לבד ומי ירים ראש להקל בפרט במקום דליכא
חולק בפירוש עכ"ל [וצריך לעיין בענין זה בספר עין המים ד' ז"ך שציינו הרב דברי
מנחם סי' תנ"א אות ה' ואינו מצוי אצלי] ועיין בתשובת רבינו עקיב"א בסי' כ"ו והבאתי
תנ"ך דב"ק לעיל באות הקודמת שנראים דבריו היפה ממה שהחליט בסי' מ"ג ה"ל:

עֵתָהּ [בְּשֵׁנַת תְּרַנ"ה] נִדְפַס קוֹבֵץ כְּנֶסֶת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל קוֹנְטְרָס רְבִיעֵי וְרֵאִיתָ שֶׁם בְּסִי
ע"א אוֹת ל"ט ד' ע"ו ע"א וְהֵם דְּבָרֵי יְדִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֵר"ש פְּרִינְדְּעֵשׁ אַבְד"ק לֵיִיאָדֵי יצ"ו]
שְׁתֵּמָה פִּינְצָא לְזֶה עַל שְׁנֵי הַגָּאוֹנִים מוֹהֵר"ש קִלְיַגְעֵר בְּסִפְרוֹ נְדָרֵי זְרוּזִין ח"ב ד' ד' ע"ד
וְיָד אֲלֵי עֶזֶר סִי צ"ו שְׁנַעְלָם מֵהֶם מָה שֶׁמְבֹנָאָר בְּתִשְׁבֹּת הַגָּאוֹן חֲכָם צָבִי בְּסִי ע"ה וְסִי
פ' דְּבִשְׁאָר אִיסוּרִים מוֹדָה וְכַתְּמִיהֶתִי עַל הַרְבָּנִים הַנְּ"ל: וּבִשְׁו"ת שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ב סִי
נִק"ב כְּתַב גַּם מ"ש לְסִמּוֹךְ עַל הַח"ץ דְּאַחַר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ פְּלָה פֶּלַח הַלְחֹלְחִית וְכוּ כְּתַב
בְּשׁו"ת פֶּרַח מִט"א הוּבָא בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִנָא יו"ד סִי ס"ז [עֵינִיתִי שֶׁם
וְלִיתְנָהוּ לְהַנִּי מִקְלֵי כְּמוֹ שֶׁיִּרְאֶה הַרְוֹאָה וְאוּלַי בְּנִתְּנוּ לְדְבָרֵי שֶׁבְּסִי ח"ו וְנ"ל וְדְבָרֵי בְּעַל
פִּמ"א וְכוּ' וּבְעִבּוּדָא דִּידְקָה הָיָה כְּמָה הִיתְנִירִים שֶׁהִגְעִילוּ הַכְּלִים אֲלָא שֶׁהָיָה שֶׁל חֲרָם וְגַם
הָיָה לְהֵם יִישׁוּן וְכוּ' עכ"ל וְס' פִּמ"א אֵין אֲצִלִי] עַל זֶה קָשָׁה לְסִמּוֹךְ וְאַנִּי כְּתַבְתִּי בְּהַגְהוּתִי
עֵינִי הַרְשָׁב"א סִי תַקְע"ה וְכוּ' גַם הֶר"ן פ' כה"ב גְּבִי סָפִין שֶׁשְׁחַט בָּהּ וְרַדְבָ"ז ח"ב סִי
תַשְׁל"ט וְכוּ' וְע"כ אֵי אֲפִשֵׁר לְסִמּוֹךְ לְהַתִּיר זֹאת עכ"ל וְצִינִי לְעֵינִי בְּפָרֵי מְגִדִים יו"ד סִי
ק"ג וְעֵינִיתִי שֶׁם בְּשִׁפְתֵי דַעַת וְרֵאִיתִי בְּס"ק י"ז שֶׁהִבִּיא סְבָרוֹת הַחֲכָם צָבִי וּפְנִים מְאִירוֹת
וְדָבָר שֶׁמֹּאֵל סִי קכ"ג שֶׁהַזְּפִיר הֶרֶב זָרַע אֲמַת הַנְּ"ל וּבִיאָר שֶׁם דְּבָצוֹנִן כְּגוֹן עַל יְדֵי
כְּיָבוּשׁ גַּם הֶרֶב פְּנִים מְאִירוֹת מוֹדָה דְּמַהְנֵי יִישׁוּן פִּי פְּלִיגִי בְּחַמִּין דְּלִהֶרֶב חֲכָם צָבִי אִם
בְּזָגִים וְדוֹרְדֵינָא שֶׁהֶם בְּעֵין מַהְנֵי כָּל שֶׁכֵּן בְּבִלְוַע וְלִהֶרֶב פְּנִים מְאִירוֹת בְּכָלִי הַטַּעַם שֶׁמּוֹר
יֹתֵר וְכוּ' וְהִבִּיא שׁו"ת הַרְשָׁב"א הַנְּ"ל וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּזֶה וּמְסִיק בְּכָלִי חֲרָס שֶׁהוּחַם בּוֹ
אֲפִילוּ אִיסוּר דְּרַבְּנָן אֵין לְהַקְלֵי בְּיִישׁוּן וְעַל יְדֵי כְּבִישָׁה הַמִּיקַל בְּהַפְסֵד מְרוּבָה וְצוֹרֵךְ גְּדוֹל
אֵין גּוֹעֲרִין בּוֹ וְאַפִּילוּ בְּאִיסוּר תוֹרָה כְּמוֹ ד"ח ע' סִי צ"ו וּבְמַתְכוּת יֵשׁ לְעֵינִי וְאֵינִי מְכַנִּיס
כְּמַכְרִיעַ כָּלֵל רַק כְּנוֹשָׂא וְנוֹתֵן וְצ"ע אֵלוֹ תוֹרָף דְּב"ק וּבִשְׂוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ג סִי כ"ח [לְפִי
הַנְּרָאָה זֹהוּ הַתְּשׁוּבָה שֶׁרְמַז עָלֶיהָ בְּהַגְהוּתִי וּבִשְׂוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ב הַנְּ"ל שֶׁכְּתַב וּבְתִשְׁבֹּתָהּ
הַאֲרָכְתִּי] הַאֲרִיף בְּעֵינִי זֶה שֶׁנִּשְׂאֵל מִחֲכָם אֲחַד אִם לְנִהוּג כְּהֶרֶב חֲכָם צָבִי בְּקִדְרַת חֲמִץ
שֶׁשָּׂהָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ וּבִשְׁלֹו בָּהּ אַחַר כֶּף בְּפִסְחָא וְכַתַּב הִנֵּה כְּבָר הוֹרָה זְקוֹן וּכְדָאֵי לְסִמּוֹךְ
עָלָיו אִף שְׂלָא בְּשַׁעַת הַדְּחָק אִף מְכַל מְקוּם אִם פִּי דְּב"ק חֲבִיבִים עָלֵינוּ לֹא אֲכַחַד דְּמַעוֹלָם
הֵייתִי תוֹהָה בְּזֶה וּמְצִאתִי לְהַרְשָׁב"א סִי תַקְע"ה וְכוּ' וְהֶר"ן וְכוּ' וְהַרְדְּבָ"ז סִי תַשְׁל"ט
וְכוּ' הֵרִי בְּהִדְאָא שְׂאֵין לְמַדִּין שְׂאָר אִיסוּרִין מֵיִין נִסָּף לְעֵינִי יִישׁוּן וְכוּ' וְרֵאִיָּה בְּרוּרָה
מִהֵיָּא פִּינְכָא דְר' אֲמִי וְכוּ' וְאַמְאֵי תְּבָרָא יִנְיַחְנָה עַד שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ וְכוּ' [לֹא יִדְעִיתִי אִיף
כְּתַב זֹו לְרֵאִיָּה בְּרוּרָה אַחַר שֶׁכְּבָר רָאָה שׁו"ת הַרְשָׁב"א הַלְזוּ וְיִמַר הוּא דְּאָמַר שֶׁם דְּאֵין
רֵאִיָּה מְמַנָּה מִשׁוּם דְּחִינִישׁ לְתַקְלָה וְכוּ' וְהוּא פֶּלָא] וְעַל פְּרַחִין דְּלֹא מַהְנֵי יִישׁוּן בְּזֶה וְזֶה
בְּרוּר וְהַאֲרִיף עוֹד וּבְדוּף י"א ע"א כְּתַב שֶׁנֶּרְאִין דְּבָרֵי הַפְּנִי"מ לְחַלְקֵי דְּבְדָבָר שֶׁהוּא בְּעֵין
הוּא דְּכָל שְׁנַתִּישׁוֹן י"ב חֲדָשׁ וְנִתְקַשָּׁה כְּעֵץ יָבֵשׁ כָּל הַטַּעַם אֲבָל מָה שֶׁבְּדוּפְנֵי הַכְּלִי דְּלֹא
שְׁלִיט בָּיָה אֲוִירָא הָאֲנֹכֵל שְׁמּוֹר לְפַקְדוֹן וְכוּ' וְלֹא מְצִינּוּ בְּכָל דְּבָרֵי הֶרֶב חֲכָם צָבִי תְּשׁוּבָה
לְזֶה וְהוּא דְּבָר שֶׁהַחוּשׁ וְהַשְׁכָּל מְקַבְּלוּ וְכוּ' וְשֶׁם עֲמוּד ב' כְּתַב דֵּינִשׁ רֵאִיָּה דֵּיִישׁוּן לֹא מַהְנֵי
מְדֵאִיתָא בְּאֲבוֹת דְּרַבִּי נִתָּן פֶּרֶק י"א שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים בְּכָלִי חֲרָס בּוֹלַע וְאֵינוּ פּוֹלֵט וְאֵינוּ
מְבֵאִישׁ וְכוּ' וְגַם בְּזֶה שֶׁקִּיל וְטָרִי וְהַמְעֵינִי בְּדְבָרֵי יִשְׁפּוּט בְּצִדְקָא שְׂאִף שֶׁכְּתַב בְּתַחֲלָה
שֶׁכְּדָאֵי הַח"ץ לְסִמּוֹךְ עָלָיו שְׂלָא בְּשַׁעַת הַדְּחָק לֹא אָמַר כֵּן אֲלָא בְּדוּרָף לְכַאוּרָה אִף בְּאֲמַת
דַּעַתוֹ שְׂלָא לְסִמּוֹךְ עַל זֶה אַחַר שֶׁסְּבָרַת הֶרֶב חֲכָם צָבִי הִיא הִיפּוֹף דַּעַת הַקְּדוּמוֹנִים הַרְשָׁב"א
וְהֶר"ן וְרַדְבָ"ז וְכוּ': גַּם הֶרֶב בֵּית שְׁלֵמָה בֵּא"ח ס' ס' אֵין דַּעַתוֹ לְסִמּוֹךְ עַל הַח"ץ בְּזֶה פִּינֵן

שְׁבִתְשׁוּ הַרְשָׁב־א פְּתַב בְּפִירוּשׁ דְּלֵא מְהַי יִישׁוֹן אֶלְא בְּכִלֵי יַיִן וְכוּ' וְאִי שְׁמַה שְׁפַתְבּ
הַרְשָׁב־א מִיְהוּ בִּינֵן דְּוָקָא סְבָרָא שְׁפִלְהַ הַלְחָלוּחִית אִינוּ מוּבָן טַעְמוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּסוֹבְר
פְּדַבְרֵי הַשִּׁי"ף יו"ד ס' קל"ה ס"ק ל"ג לְחַלְקַ בֵּין יַיִן לְשַׁאֲרַ אִיסוּרִין וְכַתְבַּ בְּשֵׁם שׁו"ת
פּמ"א דְּכּוֹנֶנֶת הַרְשָׁב־א לְחַלְקַ בֵּין נְבִלְעַ בְּצוּנֵן לְנְבִלְעַ בְּחַמִּין וּמְכַל מְקוּם יי"ש שֶׁהוּא חֲרִיף
בְּיוֹתֵר הָיִי פְּחַמִּין וּסְבָרָא הַלְזוּ פְּתַב הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִינָא יו"ד ס' ס"ז דְּאִי
לְהַסוּבְרִים דְּכַבוּשׁ בְּכִלֵי אִינוּ אוֹסֵר רַק פְּדֵי קְלִיפָה מְכַל מְקוּם ביי"ש שֶׁהוּא חֲזַק וְחֲרִיף
אוֹסֵר בְּכּוֹלוּ וְגַם הַחֲכָם צָבִי לֹא פְּתַב לְהַקְלַ בְּכִלֵי שְׁנִבְלַע בּוּ יי"ש דְּאוּלַי אִין טַעְמוּ נְפָגָם
גַּם אַחַר יָמִים וְשָׁנִים וְאִי שֶׁהַמַּג"א ס' תנ"א ס"ק מ' לְמַד לְהַחְמִיר לְכִלֵי יי"ש שְׁאִינוּ בֵּן
יוֹמוּ מִדִּין יי"ן וְעִי"ש בְּסִי' תמ"ז ס"ק כ"ה וְכִינֵן דְּבִינֵן מְהַי יִישׁוֹן דִּי לְבָא מִן הַדִּין וְכוּ'
וּמְכַל מְקוּם בִּינֵן דְּמֵאֵי דְּלֵא מְהַי בְּכִלֵי יי"ן מַה שְׁאִינוּ בֵּן יוֹמוּ הוּא מְסַבְרָא שְׁפַתְבו
הָרַא"ש וְתַרוּמַת הַדְּשָׁן ס' ר"א דְּהֵינֵן מְשַׁבִּיחַ בְּתוֹכוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּמַהֲאֵי טַעְמָא ביי"ש שֶׁהוּא
חֲרִיף יוֹתֵר אִי יִישׁוֹן שְׁנִים עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ לֹא מְהַי מַהֲאֵי טַעְמָא וּבְלֵאוּ הָכִי יֵשׁ לְדַחוּת רְאִיתָ
הַחֲכָם צָבִי דְּכַמָּה קוֹלוֹת הַקְלוּ בִּינֵן לֹא כֵן בְּחַמִּין דְּחַמִּיר עֵינֵן מַג"א ס' תנ"א ס"ק מ"ט
וּמַנְח"י פְּלָל פ"ה סק"ב עכ"ד גַּם הָרַב בֵּית דּוֹד ס' ע"ג הֵבִיא דְּבָרֵי הָרַב קֵהַל יְאֻנְדָה
ס' קל"ה ס"ה בְּהַגָּהָה [בד' ע"א ע"א] עַל דְּבָרֵי הַרְמ"א דְּלֵא מְהַי עִירוּי לְכִלֵי חֲרָס
שְׁנִשְׁתַּמְשׁ בְּחַמִּין פְּתַב דִּי יִישׁוֹן נְמִי לֹא מְהַי לִיהַ דְּלֵא מְצִינוּ יִישׁוֹן אֶלְא לְנִשְׁתַּמְשׁ בְּצוּנֵן
וְכוּ נִרְאָה מַמַּה שְׁפַתְבּ כְּמוֹ בְּשַׁאֲרַ אִיסוּרִין מְשַׁמַּע דְּלַגְמֵרִי הוּא כְּשַׁאֲרַ אִיסוּרִין דְּלֵא מְהַי
בְּהוּ יִישׁוֹן ע"כ וְהָרַב קֵהַל יְהוּדָה בד' ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב
פְּתַב וְדוּקָא נִשְׁתַּמְשׁ בְּהֵם צוּנֵן אֶבֶל עַל יְדֵי חַמִּין לֹא מְהַי בְּהוּ יִישׁוֹן וְכִלִּים מְשַׁאֲרַ
אִיסוּרִים שְׁנִבְכַשׁ בְּהֵם בְּצוּנֵן לֹא נִתְבָּאֵר אִי מְהַי בְּהוּ יִישׁוֹן שְׁנִים עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ וְצ"ע עכ"ל
וּלְפִי הַנִּרְאָה נִעְלַם מִמֶּנּוּ שׁו"ת הַרְשָׁב־א דְּמַחְלַק בֵּין יַיִן לְשַׁאֲרַ דְּבָרִים וְהָרַב פְּרִי מְגֻדִים
בְּפִתְיָחָה הַכּוֹלֶלֶת בְּסֻדֵר הַנְּהַגְתַּ הַנְּשַׁאֲלַ עִם הַשּׁוֹאֵל בְּסֻדֵר א' אוֹת כ"ד פְּתַב דְּלֵהַשְׁהוֹת אוּ
בְּהַנְּאָה יֵשׁ לְהַקְלַ לְסֻמְוֵי עַל הַח"ץ בְּשַׁעַת הַדְּחַק וְאִי דְּבִשׁוּ"ת הַרְשָׁב־א וְכוּ' יֵשׁ לְסֻמְוֵי
בְּהַפְּסֵד מְרוּבָה אוּ עַל כָּל פְּנִים לְשְׁהוֹת אוּ לְהַתִּיר בְּהַנְּאָה פִי הַאי גִּוּוֹנָא עכ"ל: הִנֵּה הַבְּאֵתִי
אִמְבוּהָא דְּרַבְנֵן קַדִּישֵׁי מַעְרְכָה מוּל מַעְרְכָה וּבְכָל הַסְּפָרִים הַנִּזְכָּרִים לֹא רְאִיתִי מִי שֶׁהַזְּכִיר
דְּבָרֵי הָרַב שְׁבוּת יַעֲקֹב ח"א וְח"ב הַנִּזְכָּרִים רַק אֵת זֶה רְאִיתִי לְהָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה יו"ד ס' י
קב"ד ס"ק ג' שֶׁהֵבִיא שׁו"ת ח"ץ וּפְנִי"מ וּפְמ"ג וְשַׁע"ת וְרַעַק"א הַנִּזְכָּרִים וְהֵבִיא גַּם שׁו"ת
שְׁבוּ"י ח"א הַנִּזְכָּרִים וְכַתְבַ עוֹד בְּשֵׁם הָרַב שְׁמֵן רוֹקַח ס' ב' דְּקָשָׁה לְסֻמְוֵי עַל הַח"ץ וְכוּ'
פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב בְּרִית אֲבָרְהָם דְּאִפִּי' בְּדַבְרַ שְׁגוּף הָאִיסוּר דְּרַבְנֵן קָשָׁה לְסֻמְוֵי עַל זֶה לְחוּד
אֶלְא אִם יִשְׁעוּד צַד קוֹלָא עִי"ש גַּם הָרַב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה רִישׁ ס' תמ"ז הַזְּכִיר רַק שׁו"ת
שְׁבוּ"י ח"א: וְדַע דְּבְכָל פְּתַבֵי הַקְּדָשׁ סְפָרֵי דְּבִי רַב הַנִּזְכָּרִים דְּשַׁקְלוּ וְטָרוּ בְּעַנְיֵן זֶה הֵם
הַמְּדַבְרִים בְּכִלֵי שְׁהִיָה רִיקוֹן כָּל שְׁנִים עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ מְשַׁמַּע דְּאִם תּוּף י"ב חֲדָשׁ נִשְׁתַּמְשׁוּ בּוּ
בְּאִיזָה דְּבָר אִין מְתִיבֵשׁ הַבְּלִיעַת אִיסוּר שְׁבוּ וּמַעֲיֵן זֶה פְּתַבוּ הַפּוֹסְקִים גְּבִי נוֹתֵן טַעַם
לְפָגַם דְּלֵא אֲמָרוּ בְּקוֹדְרָה דְּאַחַר מַעַת לַעַת הִיא לְפָגַם אֶלְא כְּשֶׁהִיָתָה רִיקְנִית עֵינֵן בְּאֵר
הֵיטֵב יו"ד רִישׁ ס' ק"ה וְאֶפְשָׁר דְּאִי לְהַסוּבְרִים שֵׁם שְׁאִין לְחַלְקַ בְּהָא מוֹדוּ דְּהָא כָּל טַעַם
הַרְח"ץ הוּא מְשׁוּם שְׁנִתְיַבֵּשׁ וְכִלְהַ הַלְחָלוּחִית וְנַעֲשֶׂה עֶפֶר בְּעֵלְמָא וְכְּשֶׁמְשַׁתְּמָשִׁים בּוּ
אִיזָה שְׁמִיּוּשׁ אִינוּ מְנִיחוּ לְהַתִּיבֵשׁ וְכוּ פְּתַב הָרַב מוֹהַרש"ל בְּדוּרְשׁ לְצִיּוֹן בְּהַגָּהָה לְדוּרְשׁ
י"א [ד"ה וְהִנֵּה הַרְמָב"ן] וְז"ל אֲמָנָם וְכוּ' דְּזֶה דוּקָא אִם לֹא יִשְׁתַּמְשׁוּ בְּכִלִּים י"ב חֲדָשׁ

כָּלֵל אִז נִתְיַבֵּשׁ וְנִעְשָׂה עֶפֶר אֲבָל אִם יִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ תוֹךְ הַזְּמַן עַד כְּלוֹת ז' שְׁכַבְשׁוּ הַתְּבַשִּׁיל
אִינוֹ מַנִּיחַ לְבִלְעֵת הָאִסוּר לְהִתְיַבֵּשׁ עַכ"ל וְנִרְאֶה דָּאף דְּבִכְלִי יִזן קְוִימָא לֹן דְּכִלִּים
שְׁיִיִּשְׁנֵן יב"ח אפ"י נָתַן לְתוֹכֵן מִיַּם תוֹךְ יב"ח אִין בְּכַף כְּלוּם הָתָם הִיָּינוּ טַעֲמָא לְפִי שְׁמַה
שְׁמַשְׁתַּמְּשִׁים הוּא בְּצוּנָן אִינוֹ מוֹעִיל לְלַחֵלַח הַבְּלִיעָה שְׁלֵא תִתְיַבֵּשׁ אֲבָל בְּכִלִּים
שְׁמַשְׁתַּמְּשִׁים בְּבִישׁוּל אִם יִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּתוֹךְ י"ב חֹדֶשׁ בְּבִישׁוּל אִז הַבִּישׁוּל מְעוֹרֵר אֶת הַטַּעַם
הַבְּלוּעַ וְאִינוֹ מַנִּיחוֹ לְהִתְיַבֵּשׁ עֲתָה בָּא לִידֵי סֵפֶר יָקָר דְּרַכִּי הוֹרְאָה לְאַחַד מִגְּאוּנֵי דוֹרְנוּ
יצי"ו וְרֵאִיתִי בַח"ב פֶּרֶק ז"ך שֶׁהֵבִיא תְּשׁוּ' הַג' ח"ץ הַנְּ"ל וְאַשֶּׁר הִשְׁיִיגוּהוּ רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים
וְחָשַׁף זְרוּעוֹ לִיְיָשֵׁב דְּבָרֵי הַח"ץ וּבְמִסְקִנְתּוֹ פָּתַח דְּמַפְלָא מְקוּם יֵשׁ לְדוֹן בְּהוֹרְאָתוֹ לְעַנְּנֵן
לְכַתְּחִלָּה וְכו' אֲבָל דִּיעֲבַד לְאַחַר י"ב חֹדֶשׁ וְדָאֵי יֵשׁ לְסַמְּוֵה עָלָיו גַּם לְהַמְחִמִּירִים נוֹתֵן
טַעַם לְפָגַם עַכ"ל וְהַמְעַיֵן בְּגוּף דְּבָרָיו יִרְאֶה שְׁלֵא הָיוּ לְמִרְאָה עֵינָיו כֹּל דְּבָרֵי רַבְּנֵי
הָאֲחֵרוֹנִים שְׁרַשְׁמֵתִי בְּעַנְּנֵן זֶה: גַּם נִדְפַס מְקָרֹב סֵפֶר בְּנֵן שְׁלֵמָה לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵשׁ"ל
מְוִילְנָא יצי"ו וְרֵאִיתִי בְּסִי' כ"ד [ד' ל' בד"ה וְלַעֲנִיָּן] שְׁעַל מַה שְׁכַתְּבָה בְּתִשְׁבֹּת רַבִּינוּ
עֲקִיב"א בְּסִי' כ"ו דְּכִלִּי שְׁנָאֶסֶר מִחֲמַץ מְשֻׁהוּ בְּפִסַּח מוֹתֵר לְשָׁנָה הַבָּאָה מִצַּד יִישׁוּן י"ב
חֹדֶשׁ וְכו' הַשִּׁיב דְּכָבֵר הָעֵלָה הַפְּרִי מְגִדִּים בְּסִי' ק"ג ס"ק י"ז בְּשִׁפְתֵי דַעַת דְּלֵא מְהֵי יִישׁוּן
אֲלֵא אִם נִבְלַע בְּצוּנָן אֲבָל לֹא בְּנִבְלַע עַל יְדֵי חֲמִין וְכֵן הוּא בְּתִשְׁבֹּת הַרְשָׁב"א סִי' תַקְע"ה
וְכֵן פִּסְקוֹ הַפְּנִים מְאִירוֹת סִי' כ"ג וְדָבָר שְׁמוּאֵל סִי' קל"ג וּמִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א מִתְבָּאָר
דְּבִשְׁאָר אִסוּרֵין חוּץ מִיַּין נֶסֶף אִף אִם נִבְלַע בְּצוּנָן עַל יְדֵי כְּבִישָׁה לֹא מְהֵי יִישׁוּן דְּדוֹקָא
בְּיַין נֶסֶף דְּקִלִּישׁ וּבְדָבָר שְׁמוּאֵל מְשַׁמַּע דָּאִין לְדַמּוּת שְׁאָר אִסוּרֵין לִיַין נֶסֶף דְּמַצִּינוּ
שְׁהַקְלוּ בּוֹ כְּמָה קִילוֹת לְכֵן אִף בְּנִבְלַע בְּצוּנָן בְּשְׁאָר אִסוּרֵין אוֹ בְּחֲמִץ יֵשׁ לְאַסוּר הַכְּלִי
אִף בְּדִיעֲבַד אִף הוּא דְּבָר חֲרִיף שְׁאִין בּוֹ מְשׁוּם לְפָגַם עֵי"ש בְּפְרִי מְגִדִּים עַכ"ל יצי"ו
וּמִסְפִּים לְדַעַת כֹּל רַבִּינוּ הָאֲחֵרוֹנִים הַנְּ"ל: וְאַנְכִי חֲזוֹן הַרְבִּיתִי לְהֵאֵי תַנָּא דִּידֵן רַבִּין חֲסִידָא
בְּסֵפֶר פְּפִי אֶהְרֵן ח"ב שְׁבַחֲלֵק יו"ד סִי' ג' בְּדָף כ' ע"א [ד"ה וְעוֹד] שֶׁהֵבִיא מִחֲלֹקֶת זֹ
וְהֵבִיא הַרְבֵּה מִרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְמַעַלָּה שֶׁהִשְׁיִיגוּ עַל הַגָּאוֹן ח"ץ מִתְשׁוּבֵת
הַרְשָׁב"א וְכו' וְשִׁצְרִיף לְהַבִּין מַה יַעֲנוּ לְהִרְאִיּוֹת שֶׁהֵבִיא הַח"ץ מִחֲמַת שְׁחֲרָכוּ וּמִחֲרַצְנִים
וְנִגִּים וְדוֹרְדֵי דִי"ן שְׁמוֹתֵרִים מְפָנִי שְׁנַעֲשׂוּ כְּעַפְרָא בְּעֵלְמָא וּמְבָרִיָּה שְׁאִין בְּהַ עֲצָם
דְּנַעֲשִׂית אַחַר י"ב חֹדֶשׁ כְּעַפְרָא בְּעֵלְמָא וְגַם הוּא הוֹסִיף לְהֵבִיא מַה שְׁכַתְּבָה הַרְמ"א בִּי"ד
סִי' פ"ז סְעִיף יו"ד בְּשֵׁם שְׁבִלֵי הַלְקֵט דְּעוֹר קִיבָה לְפַעֲמִים מוֹלַחִין אוֹתוֹ וּמִיְיַבֵּשִׁים אוֹתוֹ
וְנִעְשָׂה כְּעֵץ מוֹתֵר דְּמֵאחַר שְׁנִיתְיַבֵּשׁ הָיוּ כְּעֵץ בְּעֵלְמָא וְאִין בּוֹ לְחִלוּחִית כְּלָל וְהַגָּאוֹן נוֹדַע
בִּיהוּדָה בְּמַהְדוּרָא קָמָא סִי' כ"ו הָעֵלָה בְּכַחַא דְּהִיתְרָא בְּמַה שְׁמַנִּיחִים בְּתוֹךְ הַמְשַׁקָּה
שְׁלַחֲפִית דָּג טָמֵא מִטַּעַם שֶׁהוּא יָבֵשׁ כְּחֶרֶס וְהוּא עַפְרָא בְּעֵלְמָא וְהָאֲרִיף בְּנו"ב שֵׁם שְׁדָבְרֵי
הַשְּׁבוּלֵי הַלְקֵט לְקוּחִים מִדְּבָרֵי הַרְמְב"ם וְכו' וְעוֹד הֵבִיא [בְּכַפִּי אֶהְרֵן] הַרְדָּב"ז בַּח"ג סִי'
תַקַּמ"ח הָעֵלָה לְהַתִּיר הַמוּמִי"א [בְּשֵׁר הַמֵּת יָבֵשׁ] בְּאַכִּילָה מְשׁוּם דְּהָנוּ עַפְרָא בְּעֵלְמָא וּמַה
שְׁהָרַב גִּנַּת וְרָדִים כְּלָל א' סִי' ד' חוֹלֵק עַל הַרְדָּב"ז בְּזֶה הוּא מִטַּעַם אִסוּר הַנְּאָה אֲבָל
מוֹדָה הוּא דְּמוֹתֵר בְּאַכִּילָה הוֹאִיל וְנִפְסַל מְלֵאכֹל הַכֶּלֶב [סֵפֶר גִּנַּת וְרָדִים הַסְפָּרְדִי אִין
אַצְלֵי לְרֵאוֹת דְּב"ק דְּמְשַׁמַּע דְּעַל הַמוּמִי"א עֲצָמָה קָאֵמֵר דְּמוֹתֵרַת בְּאַכִּילָה וְאַסוּרָה בְּהַנְּאָה
וְזֶה לֹא יִתְכַן דָּאֵם אִסוּרָה בְּהַנְּאָה תַהֲיָה מוֹתֵרַת בְּאַכִּילָה דְּמִי גְרִיעָה אַכִּילָה מְשַׁאָר הַנְּאָה
וְאוּלַי אִין הַלְשׁוֹן מְזוּקָדֵק וְכּוֹנְנָתוֹ לֹאֵמֵר דְּדָבָר שְׁאִינוּ אִסוּר אֲלֵא בְּאַכִּילָה מוֹתֵר לְאַכְלוֹ
הוֹאִיל וְנִפְסַל וְכו'] וְעוֹד פָּתַח בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז בַּח"ג סִי' תע"א שֶׁהָעֵלָה לְהַתִּיר הַמֵּר בְּאַכִּילָה

אף שהוא דם קרוש מטעם שנתניבש והוי עפרא בעלמא וכן העלו הרבנים פרי חדש בתשובה סי' יו"ד ובעי חיי סי' ק"ג ומפל זה קשה להסוברים דיישון לא מהני בשאר איסורין והלא כיון דאחר י"ב חדש הוי עפרא בעלמא לישתרי וביומר קשה על הרב"ז שפוסק דיישון לא מהני ואיהו סובר במומי"א ומר דמותרים באכילה משום שנעשו כעפר: וכתב דצריך לחלק בין איסור בעיניה לאיסור הבלוע דכשהאיסור בעין ושולט בו הרוח והאור ומתניבש יפה יפה והוי כעפר ומותר אבל כשהאיסור בלוע תוך פנימיות הפלי ושמור שם מרוח ואור בזה סוברים הרבנים הנ"ל דאינו מתניבש גם כשעובר זמן רב טעמו וריחו לא פג וחוזר ופולט כשישתמשו בו ומה שמועיל יישון לכלים של יין נסו הוא משום ששתמישן בצונן ואינו נבלע הרבה בפנימיות הכלים אבל בחמץ ושאר איסורין שפולעים על ידי חמין נכנסת הבליעה ביותר בפנימיות הכלים ולא סגי להו ביישון ועל פי זה המציא דהרב"ן והרא"ש והטור בסי' קל"ה והרא"ה ורבינו ירוחם והריטב"א בחידושיהו לע"ז ד' ל"ג שפוסקים דמהני ישון לכלי נתר של יין נסו אף שכלי נתר בליעתם מרובה עד שהפליגו הרשב"א ודע"מיה להחשיבם כבליעה חרס הדריאני ואפילו הכי סוברים דעל ידי ישון שנים עשר חדש חוזר להיות כעפר ומותר כל שכן בסתם בליעה דחמין שידוע וניכר שאין בשום בליעת פלי איסור בחמין ממשו של איסור אלא טעמו דנקא דפשיטא דמתירין הם ע"י ישון שנים עשר חדש ורבני האחרונים המתירים בשאר איסורים ג"כ על ידי ישון שנים עשר חדש מזליהו חזו דיש מן הראשונים שפוסקים פן אלו תוד"ק ולפי דבריו לא נפלאת היא סברת הגאון ח"ץ והמורה פדבריו אין מוניחין אותו ולי הדל צריך להתנישב בזה אחרי שבדברי הרשב"א בתשובה מפורש לאיסור וכן דעת הר"ן והרב"ז וכו' כנז"ל קשה לסמוך על פי איזה המצאה בפרט בדבר ששלמים וכן רבים מרבני האחרונים נקטי להחמיר כנז"ל: ד) מעשה שנתערבו פלי חרס חמץ בכלים חדשים עשירים פלים חמץ בשלש מאות חדשים ואין ניכר התערובת כתב רב השואל נ"י דלפי דברי המג"א סי' תמ"ז סק"מ דכלים הוי דבר שיש לו מתירין אם פן כל הכלים אסורים אף לכאורה יש תקנה ליקח מהתערובת פמנין הכלים שנתערבו ולהשתמש בהם קודם פסח חמץ ונוכל לתלות ולומר דהם הני שנתערבו עיין סי' תס"ז במג"א סק"ד בשם הרב"ח דמותר לכתחלה ואין פאן מבטל איסור אף צ"ע עדיין דהרי צריך לאכול תרתי תרתי ובכלים לא שייך אף הא דצריך לאכול תרתי תרתי הוא משום דהוי כספק ספיקא שמה האיסור נפל ואם תמצא לומר דהאיסור עדין בהתערובת דלמא בשעשה שאוכל כל תרתי ותרתי הם דהיתרא דחדא ודאי דהיתר ומדקא דהיתר דתברתה נמי היתר ובגדון זה בלאו הכי הוי ספק ספיקא דילמא הלכה דחמץ לא הוי יש לו מתירין ואת"ל דהוי ולמ"ת דילמא הני שלקחו מהתערובת הם אותם שנתערבו וכן כתב דגול מרובה לענין יבש ביבש דאין צריך לאכול תרתי מאחר דיש ס' אי חוזר ונעור וזה פשוט דהוי כנפל לים מאחר דהנה פלים שלוקחין מהתערובת להשתמש בהם חמץ אין אנו צריכים לדון עליהם וזיל בתר טעמא וכן מצאתי בפ"מ במשפחות סי' תמ"ז ס"ק ט"ו אף מאחר שיש מתעקשים אשר יעקימו עלינו את הדרך באתי לימלה וכו' עכ"ד: והנה עינתי בפרי מגדים וז"ל ודע דכלי חמץ שנתערב בין פלי פסח וכלם פלי חרס ונשבר אחד מהם אין לומר דהותרו אחרים דבעינן תרי תרי דהיתר [כמ"ש ביו"ד סי' ק"י ס"ז] וזה לא שייך פאן ולבשל בשתי קדרות ולערבם יחד

צ"ע ואם הנה מותר באופן זה הוא הדין אם נאסר אחר כף אחד מהתערובת בבירור הותרו האחרים משא"כ בכ"מ דמהני הגעלה לשאר איסורין חמיר טפי עכ"ל הנה רואה דפשיטא ליה דבעינן תרתי תרתי אלא דמצדד אי בישול בשתי קדרות ועירבם יחד תשיב כתרתי תרתי או לא ומסיק בצ"ע ואם פן בנדון זה אף אם ישמשו חמץ בהפלים אשר יקחו מהתערובת ויהיו נחשבים כנשברו מאחר שהם נאסרו בבירור מכל מקום צריף תרתי תרתי ואם הנה פשוט דמהניא תקנתא דבישול בשתי קדרות ולערבם יחד הנה צריף בנדון זה לבשל בארבעים פלים ולערב יחד וזה דבר בלתי אפשר ומה גם דלפי האמת לא פשיטא ליה להרב דמהני זה במקום אכילת תרתי תרתי ואפשר דמפני זה סתמו הפוסקים וכתבו דכלי חמץ שנתערב אסור ולא כתבו תקנה זו דלהשתמש באחד מהם בחמץ אם הוא פלי חרס משום דסברי דבעינן מיהא אכילת תרתי תרתי ולא שניף בכלים ולענין השאלה הנ"ל עיין בש"ע הגאון מוהרש"ז בס"י תמ"ז סכ"ג דכלי חרס חמץ שנתערב ברוב פלי חרס של היתר מותר להשתמש בכל הפלים בחמין בערב פסח עד הלילה ומותר לאכול חמין הללו בפסח אבל להשתמש בהם בחמין בתוך הפסח אסור כדון יבש ביבש שנתבטל ברוב קודם הפסח דחוזר ונעור בפסח ועי"ש לענין פלי מתכות דגם זה אסור והרב חיי אדם פל"ק אות כ"ב כתב דכלי חמץ שנתערב בכלים אינו בטל ומכל מקום בהפסד מרובה ומניעת שמחת יום טוב יש לסמוך על מה שכתב אליהו רבה בשם פנסת הגדולה דבאינו בן יומו יש להקל ויסיר פלי אחד ממנו וסיים דאפשר דהכנה"ג כתב פן לשיטת הסוברים נותן טעם לפגם מותר וצ"ע בכנה"ג עכ"ל ונראה דמה שכתב להקל משום מניעת שמיו"ט והפ"מ היינו בשכבר נשתמשו בהפלי [ואף בזה מסתפק דש"מ דוקא להמתירים נותן טעם לפגם] אבל להשתמש לכתחלה וכל שכן לקנות הפלים כדי להשתמש הא ודאי אי אפשר דמאני דפחרא מישפח שכיחי ואין שניף מניעת שמחת יום טוב ומניעת ריוח המוכר לא הוי הפסד [עיין בש"ד ח"א בחלק הפללים במערכת ה"ה אות ס"ט מה שרמזתי בזה] והרב עולת שבת הביא דבריו הרב זכור לאברהם בח"א ד' ז' ע"ב [על דברי הבאר היטב סי' תמ"ז סק"ד] כתב דאף אם יפריש אחד מן הפלים אסור להשתמש בשאר ודוקא בפסח עצמו אבל קודם לכן אפילו משש שעות ולמעלה אין להחמיר וכתב על דבריו וז"ל ועיין במג"א דאפי' מקודם הפסח אסור עכ"ל משמע דכונת העולת שבת היא לחלק בין פשתתערובת הנה בתוך הפסח דאז הוא דאסור לכשהנה התערובת קודם פסח ממש דשרי ולפי זה בנדון זה שהנה התערובת קודם פסח שרי ועי"ש שהביא דברי החיי אדם הנ"ל בשם הא"ז דיש להקל באינו בן יומו על ידי שיסיר פלי אחד והנה ס' הא"ז אין אצלי ונראה שדעתו להתיר באינו בן יומו אף לבשל לכתחלה [ותנאי דהפסד מרובה ומניעת שמחת יום טוב שכתב הרב חיי אדם הוא מסברת עצמו דאילו הא"ז דעתו להקל לבשל בהם משום שאין הפלי בן יומו] ומשמע דבין בכלי חרס ובין בכלי מתכות דעתו להתיר והרב זכור לאברהם ד' צ"ה ע"ב [על דברי הרב באר היטב ס"ק ל"ח] הביא דעת הרב פרי חדש בסוף סעיף ט' דלכתחלה אפילו אינו בן יומו אסור לבשל בהם והרב שלחן גבוה כתב דאם אין לו פלים אחרים רק אלו חשיב כדיעבד ושרי דהרי אין להם תקנה בהגעלה בפסח שחוזר ובוילע מי הגעלה כמבואר בס"י תב"ן ס"א דהרי קיימא לן נותן טעם לפגם מותר ע"כ ולפי זה בכלי מתכת קודם הפסח אין להתיר בלא הגעלה אבל פלי חרס בין בפסח בין קודם

הפסח שרו פינו דאין להם הכשר בהגעלה ובשם ש"ע גור אריה פתב דכלי חמץ שנתערב חד בתרי בטיל אף לדעת הר"ף שסובר דייבש בייבש בפסח אפילו באלף לא בטיל דאין זה אלא בגוף האיסור ולא בטעם עכ"ל וקרב מאמר מרדכי בסי' תמ"ז אות כ' שקיל וטרי בדין זה ומסיק דלפי מאי דקי"ל פהרי"ף דייבש בייבש בפסח אפילו באלף לא בטיל פשוט דכלי חמץ אם נתערב בכלים אחרים אסור וכל מה שכתבו קרב בית קדש ודעמיה לאסור משום דיש אומרים גם בשאר איסורים דהוי דבר שיש לו מתירין וכו' לא נצרכה אלא לדעת הרא"ש דייבש בייבש בפסח חד בתרי בטיל וכו' וכתב דלא ניקחא ליה לחלק בין גוף האיסור לטעמו באופן דבגדון דידן דהיינו במוכר פלים שנתערבו לו עשרים כלי חרס בשלש מאות חדשים במחלוקת שנוי אם אפשר להתירם וכיון שאין שום דוחק בכלים פהם מצויים הם רק מניעת ריח המוכר והשואל רמז במכתבו שיש חכמים שאוסרים לו למוכרם לצורך הפסח לכן לא פתבתי לו צד היתר וביניהם יכריעו: עתה נדפס ס' גר למאור לידידי הגאון מרדכי אליה' ראבינאוויץ יצ"ו וראיתי שפסי' כ"ב נשאל בכלי חמץ שנתערב בכלים של פסח אם יש להם תקנה להשתמש בהם בפסח והשיב דקיימא לו דייבש בייבש בפסח לא בטיל וכתב המג"א [תמ"ז סק"מ] דכל שפון שיש להחמיר בפלים ובפסח עצמו פשיטא דאסור דלא עדיף משאר יבש בייבש ומבואר בסי' תנ"ב דבפסח לא מהני הגעלה שחוזר ובלוע משהו ומפל מקום פתב להתיר הפלים על ידי הגעלה לפי דברי הא"ז שהביא החק יעקב בס"ק מ"ד דחתיכה שנסארה במשהו ונתערבה יבש בייבש בטלה וכן פתב פרי מגדים באשל אברהם סק"מ בכלי דאם נאסר במשהו בטל ברוב ואם פן פשיגעילם אין לחוש למשהו שיבלעו בהגעלה דלזה אהני מה שנתערבו ונתבטלו ברוב לפי דברי הא"ז והפרמ"ג וכתב בש"ע קרב מוהרש"ז בסי' תמ"ז סי"ז לסמוך על הא"ז בשעת הדחק או בהפסד מרובה ולהסיר כלי אחד לפי המנהג ויזהר שלא יגעיל כל הפלים ביחד דאז יאסרו פולם בודאי על ידי שיבלעו בודאי משהו מפלי חמץ אלא יגעילם בכלי מיוחד לכל אחד ואחד שוב חקר דאולי יש בזה משום אין מבטלים איסור לכתחלה אם נאמר דכשם שאסור להוסיף על האיסור כדי לבטלו הכי נמי דאסור לפחות את האיסור כדי שיתבטל האיסור הנשאר במיעוטו שאם פן יש לומר בגדון זה נמי שאין להתיר על ידי הגעלה דאף שפבר נתערבו מפל מקום פינון דלא מהני להו בישול התערובת בפסח אפשר שאין להתיר על ידי הגעלה שישאר משהו ויועיל על ידי זה הביטול שנתערב עם עוד פלים דהוי פמחסר ופוחת איסור כדי שיועיל הביטול להמשהו הנשאר והאריף בזה הוא הצ"ד צדדים לכאן ולכאן לשפוט ספקו ומסיק להתיר משום צורך יום טוב את"ד יצ"ו עיש"ב: ה) כלי של פסח שנסארו במשהו שנתערב בכלים אחרים עיין בש"ע הגאון מוהרש"ז בסי' תמ"ז אות י"ז דיש אומרים דצריף להצניע פולם שחמץ בפסח אין לו ביטול ויש אומרים דבטל ברוב פינון שלא נאסר אלא מחמת משהו ויש לסמוך על דבריהם בהפסד מרובה או שעת הדחק ויסיר כלי אחד לפי המנהג שנתבאר ביו"ד סי' ק"ט ע"כ ועיין להרב חק יעקב ס"ק מ"ד שכתב בשם הא"ז דחתיכה שנסארה במשהו בטלה חד בתרי אפילו תוף הפסח וסיים על זה ועמ"ש בסקי"ט לענין פלים וצ"ע עכ"ל וכעת נעלם ממני פונת הציון הזה: ו) כלי שהיה בו יי"ש חמץ לא מהני בו הגעלה כדי להשתמש בתוכו ובדיעבד אפשר מהני הגעלה אף בלא מים ואפר פן פתב קרב פרי מגדים במשפצות סי' תנ"א ס"ק ז"ך וקצת משמע דלא ברירא

ליה דבדיעבד מהני הגעלה מדכתב בלשון אפשר אף הרב בית שלמה אור"ח רס"י פ"ז
כתב בלשון זה פתב כ"ת דבדיעבד פתב הפמ"ג דמותר וזה נכון וכן פתב בש"ע הג'
מלאדי סעיף ס"ג וכן בדין דגם בבית שאור וחרונסת פתב הט"ז דבמקום דלא אפשר
סומכין אהגעלה עכ"ל הרי שהבינו שפן היא דעת הרב פרמ"ג באמת ואף שפתב בלשון
אפשר הוא דרף עונה שפן דרף הפוסקים כמו שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי'
י"ו אות א' עי"ש שהבאתי מערכה מול מערכה בזה: ובשו"ת שאילת שלום מהדורא
תניינא סוף סי' נ"א ראיתי שפתב הרב וז"ל ובדבר הפלים של הי"ש בכלי זכוכית ודאי
אין להחמיר דלא פלעי פלל וגם בכלי עצץ לדעתי מותרין בלי הכשר פלל פיון
דבתערוכתם לא גזרו וילדעת רוב הפוסקים אף בפחות מששים וכן הסכים המג"א ובפרט
בפליטת פלים יש לומר דגם הטור מודה ובפרט ביי"ש דיש דעה דזינעה בעלמא הוא ואין
לומר דהוי בשימושן כמבטל איסור לכתחלה דהא אין פונתו לבטל ובפרט באיסור דרבנן
ואם ירצה להחמיר להגעיל ובאפר עם מים מקודם הרשות בידו עכ"ל: ז) הדין
שמוכילים מים להפעלי בתים דעיר פ' בחג הפסח נודע כי לקחום מהפודאל של י"ש
אשר הוזיקו בהן י"ש וכתב הח"ץ דשם וז"ל ולפי ענ"ד נראה שצריכים לכלהפחות
הגעלה ולהכשירן קודם הפסח פדיון פל הפלים הצריכים הכשר והגעלה אם יש בהם
חשש חמץ פל שפן אלו שמוחזקים הם לחמץ ולא סגי להכשירם על ידי מילוי ועירווי
שלש פעמים מעת לעת אבקש שיודיע דעתו ותהא נכלל בהתשו' אם מותרים המים ללוש
בהם המצות אלו דברי המ"ץ דשם והשפתי דכבר נהגו שלא להשתמש בפסח בכלים
שהכניסו בהם י"ש לקיום ולכתחלה צריף לרחצם היטב תחלה במים חמין ואפר עד
שיסתלק מהם הריח לגמרי ואחר כך להגעילם כמפורש בדברי הרבנים לבוש וט"ז סי'
תנ"א ס"ק ז"ך ובש"ע הגאון מוהרש"ז סעיף ס"ב ושרי ללוש בהם מצות ואם הוא שעת
הדחק שאי אפשר לעשות תקנה זו בשום אופן נראה לכאורה דיש לסמוך על דעת
הסוברים דצונן לא פלט בפחות מעת לעת כפתוב בש"ע הנ"ל סי' תס"ז סעיף ל' ולכן
אם ידוע בבירור שאין המים שוהים מעת לעת בחביות הנהם מותרים אלא דיש לומר
דזה דוקא בדבר שאינו חריף אבל בדבר חריף הא קי"ל ביו"ד סי' ק"ה דבדבר חריף
כציר וחומץ לא בעינן כבישה מעת לעת אלא כשישה כדי שיתן על גבי האש וירתיח
אוסר ובחומץ אינו מוסכם ושנוי במחלוקת פידוע אבל ביי"ש שהוא חזק וחרף מאד
כמו שפתב הפגן אברהם סי' תמ"ז ס"ק כ"ה ועיין להרב נודע ביהודה מהדורא תניינא
חלק יו"ד סי' ח"ן יש לומר דלכולי עלמא לא בעינן שיהיה כבוש מעת לעת ונאסר אף
בפחות ממעת לעת וכן פתב הרב רמ"ץ א"ח סי' כ"ט אות ד' דדבר שנכבש ביי"ש שתי
שעות יש לומר דחשיב כבוש לכולי עלמא אלא שפתב להקל שלא להצריף ששים כנגד
פל הי"ש אלא לשער באומד כמה נבלע בו דבזה לא אמרינן בכוליה משערין עי"ש
ובתוף הפסח אין נפקא מינה מזה דהא אסור במשהו ואף שיש לומר דזה הוא דוקא
בנכבש ההיתר בגוף הי"ש עצמו אבל בנדון שהוא רק הבלוע שבחביות אפשר דאין לנו
להחמיר לאסור בשהיית פחות ממעת לעת מפל מקום קשה להקל מסבא לכן יש
להשתדל להכשיר את החביות באופן הנז"ל כדי שלא יהיה שום חשש ופקפוק ועיין
להרב מג"א סי' תמ"ז סק"ט לענין אם יש לאסור חמץ בפסח בצונן שפתב לדעת המרדכי
דדוקא כשהחמץ בעין אסרינן בצונן אבל כשבא להפליט טעם הבלוע מהכלי אין אוסר

בצונן ואם פן לא נפלאת היא לחלק פן לנדון דינן וכדברי המג"א הנ"ל פתבו הרבנים
נהר שלום סי' תס"ז אות י"ב ומגן האלף שם אות ט"ז: שוב ראיתי מה שנתלקו הפוסקים
לענן שהיית ציר בכלי אי דינו כבאוכל דשיעורו פדי שיתן על גבי האור ונרתית או
בעינו מעת לעת דהרב טורי זקב ביו"ד סי' ס"ט ס"ק מ"א פתב דאין להחמיר דשיעור
כבישה יהיה פשיעור שפסי' ק"ה ס"א בכבוש בתוך ציר פדי שיתנו על האור דזה שנין
על הפשר הנשרה בציר אבל בכלי לא מפליט בזמן קצר אלא במעט לעת וכן היא דעת
הרב ש"כ שם ס"ק ס"ח ועיין להרב פרי מגדים שם ובסי' ק"ה במשפצות סק"א [ד"ה
וכבוש פשיעור שיתן] שפתב דהט"ז והש"ך פשיטא דסוכרים דאין פח בכבישה
דפחות ממעט לעת להפליט מה שפלוע בפלי ונסתפק אי אמרינו דבולע הכלי בכדי
שיתית דאף דאינו פולט בכבישה פזו מפל מקום אפשר דבולע וכתב דמהט"ז מוכח
דגם אינו בולע עי"ש אף בחי' רעק"א ביו"ד סי' ס"ט על דברי הרב שפתי פהן הנ"ל
דהמג"א בסי' תמ"ז ס"ק י"ו סוכר פהדרישא דכבישה פדי שיתן על האש ונרתית מפליט
מפלי וכן מבואר דעת התפלה למשה בהשגתו על הש"ך סקפ"ג וכו' עי"ש ובס' יד יהודה
הנד"מ להג' מוהר"י לאנדא [על הלכות דם ומליחה] בסי' ס"ט ס"ק ע"ח פתב בשם הט"ז
וש"ך דבכלי לא שנין כבוש פדי שיתית ו שקיל וטרי בזה והביא סברת המג"א הנ"ל
ומסיק דהעיקר דאין להחמיר בכלי פדי שיתית ובחכמת אדם פלל ל"ב אות ל"ב העתיק
דברי הט"ז דסי' ס"ט הנ"ל ובקלל ז"ן אות יו"ד ובבינת אדם שער איסור והיתר סי' ט"ן
שקיל וטרי במחלוקת זו וכתב דבמקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר פדעת המג"א
אבל בהפסד מרובה יש לסמוך על הש"ך פן פתב האו"ה בהדיא וכו' ועי"ש לענן לאסור
הפלי [שנסתפק הפמ"ג הנ"ל] והרב קהל יהודה בסי' ק"ה ס"א ד' כ"ו ע"א פתב [ליישב
מה שתמה על הרמ"א בסי' ס"ט] על פרחין לומר דאף דכל ששהה בציר בכדי שיעור
זה מיקרי כבוש ואוסר פולו גבי פלי לא אמרינו הכי וצ"ע ע"כ והוא תימה שלא ראה
דברי הרבנים ש"ך וט"ז הנ"ל והרב פרי מגדים פרי' שלמה ליו"ד סי' ק"ה ד' כ"א ע"ד אות ח' הביא
מחלוקת זו וכתב שבדגול מרבבה מיקל בחומץ ומשמע שפונתו דמשום דבחומץ הוא
מחלוקת הפוסקים אי בעינו מעת לעת או דינו כציר כמו שרשמתי בקונטרס הפללים
מערכת הפ"ף אות קל"ג אהכי פתב להקל בו אבל בציר וכינצא בדבר שהוא פשוט
דשיעור שהייתו בכדי שיתן על האש ונרתית יש להחמיר גם בכלי פון: וכל זה הוא
פשיעור דבר חריף אבל בנדון זה שמה שמשתמשים בכלי הוא מים והחשש הוא
משום שפלוע בפלי דבר חריף שהוא היי"ש נראה דלכולי עלמא לא הוי כבוש בפחות
ממעט לעת ואפשר לדמות זה למאי דקים לן ביו"ד סי' קב"ד ס"ג דאף דבדבר חריף לא
אמרינו נותן טעם לפגם משום דחורפיה משויה לשבח היינו דוקא פשהקדירה אינה פת
יומא ומה שהושם בה הוא חריף אבל אם הפלע שבקדירה הוא חריף ונתבשל בה דבר
שאינו חריף לא אמרינו דמשוי לשבח ואם פן אפשר דהוא הדין לנדון זה יש לחלק בכך
פן נראה לכאורה וכבר ידוע דיש הרבה פוסקים שסוכרים דלא אמרינו כבישה להפליט
אלא דנקיטין להחמיר כמו שמתבאר ממה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף
אות מ"ב מפל מקום אפשר לעשות סניף סברת המיקילים לענן נדון דינן שלא לאסור
בפחות ממעט לעת ועדיין צריך לעיין בדבר איה"ב: ח) פלים שעושים בהם הסוקא"ר
פל השנה ויש חשש שמערבין בהסוקא"ר קמח או שנופלים שם אינה פירורין פת אם

צָרִיכִים הַכָּשֶׁר וְסֹדֵר הַכָּשֶׁר רְשָׁמְתִי בְּסִי' ג' אוֹת י"ט: ט) לְעֵינַי הַכָּשֶׁר הַיּוֹרוֹת שְׁשׁוֹרְפִין בָּהֶם יי"ש חֲמֵץ כָּל הַשָּׁנָה לְהַכְשִׁירָם לִיִּי"ש שֶׁל פֶּסַח הַלְּוָאֵי יִשְׁתַּקֵּעַ הַדְּבָר וְלֹא יַעֲשֶׂה כּוֹ בַּיִשְׂרָאֵל וְאֲשָׁרֵי מִי שֶׁיִּכּוֹל לַעֲשׂוֹת חֲדָשִׁים אִף לֹא יִשְׁמְעוּ לְאַסּוֹר לְגַמְרֵי כִּי הוֹצֵאתָ מִרְוּבָה ע"כ עַל פְּרָחִינוּ לִיפְנֵס בְּשַׁעֲרֵי הַיִּתֵּר וְשׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם הִנֵּה מִשׁוּם שְׂאִין שְׂשִׁים כְּנֶגֶד כָּל הַפְּלִי יָפֵה כְּתֹב הַגָּאוֹן מְחַצֵּת הַשֶּׁקֶל סִי' תנ"א סק"מ שְׂאִין הַשֶּׁכֶר כְּנֶגֶד חֲמֵץ כִּי אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מִחֲמֵץ לְבַד אֲלֵא יֵשׁ בּוֹ מַיִם וּמֵינִים אַחֲרֵיהֶם אִם כֵּן נֶגֶד חֲלֵק הַחֲמֵץ שְׂבוּ אֶפְיָלוּ יִהְיֶה מְחַצֵּיתוֹ י"ל הַפְּלִי ס' נֶגְדוֹ וּמֵי הַגְּעֵלָה אֵין נַעֲשִׂים נִבְלָה קוֹדֵם זְמַן אִסּוּרוֹ וְהַבְּצָק שֶׁמִּדְּבָקִים בְּסִתְיֵמַת הַכּוֹבֵעַ צָרִיף לְנִקּוּתוֹ קוֹדֵם הַהֲגַעֲלָה וְאִם יִשְׁאָר פְּרִירוֹר כָּל שֶׁהוּא בְּטֵל בְּס' וְהִיִּי"ש יִסְגְּנוּ אוֹתוֹ בְּמִסְנַגַּת שֶׁל לְבַד קוֹדֵם הַפֶּסַח וּמִפְּנֵי רֵיחַ פִּיטוּם שֶׁל יי"ש הַמְּחַמֵּץ הִנֵּה כֹה יַעֲשׂוּ קוֹדֵם הַהֲגַעֲלָה יִבְשְׁלוּ בְּהִיּוֹרָה וְהַכּוֹבֵעַ וְכָל הַקְּנִיִּים לְבַשֵּׁל בָּהֶם מִי אֶפְרָר גַּם אֶפְרָר הַרְבֵּה שְׂיִהְיֶה חֲזָקִים מְאֹד וְהֵם מְפַגְּמִים הַטַּעַם בְּלִי סָפֵק כִּמ"ש מֶרֶן הַבִּי בִּיּו"ד סִי' צ"ה וְלֹא חָשׂוּ לְקוֹי שְׂ"ף וְט"ז עֵינַי שׁוֹ"ת ח"ץ סִי' ק"א וְצ"ץ סִי' צ"א וְפ"מ שֶׁם וְכָל שְׂכּוֹן בְּהִיּוֹרָה בְּלַע טָרֵם זְמַן אִסּוּרוֹ אִף צָרִיף הַשְּׂגָחָה גְּדוּלָה לְנִקּוּת הַיּוֹרָה בְּמַחְתִּיתוֹ וְלִהְסִיר מִשֶּׁם הַקְּנִיִּים עַל יְדֵי אֲנָפִין אוֹ לְפָחוֹת לְהַנִּיחַ גְּחָלִים עֲלֵיהֶם וְעַל מְקוֹם הַטְּלָאֵי וְכָל זֹאת שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִשְׂתֵּיִת יי"ש בְּפֶסַח אֲבָל אֵין לְאַסּוֹר אַחֲרֵי תִיקוּנֵיהֶם הִלְלוּ פֹה דִּיבַר בְּקִדְשׁוֹ הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר א"ח סִי' ק"ך וְהִנֵּה עַל פִּי דְבָרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם הַגָּ"ל עֲשִׂיתִי מַעֲשֶׂה בְּעִיר הַזֹּאת אֵינָה שְׂנִים שְׂהִיָּה אִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר עוֹשֶׂה יי"ש לְפֶסַח וְהוֹרְתִי לוֹ לַעֲשׂוֹת מַשְׁפָּט כְּתוּב בְּתִשְׁבֹּת הַחֲתָם הַגָּ"ל כִּי לֹא הָיוּ אֲזַ מְבִיאִים לָפֶה יי"ש לְפֶסַח מִמְּקוֹמוֹת אַחֲרֵיהֶם כִּי הָיָה לְהֵאִישׁ הַגָּ"ל אֵינָה פְּרִנְסָה מִזֶּה וְלֹא רָצוּ לְהִזְיָקוֹ שׁוֹב הַשְּׂגָחָה סֹפֵר שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב לְאֶחָד מִגְּדוּלוֹ דוֹרְנוּ יצ"ו וְרֵאִיתִי שֶׁם בַּח"ג רִישׁ סִי' קנ"ג שְׂפָתַי וְנ"ל וְהִבִּיא מַעַל דְּבָרֵי הַחֲתָם סִי' ק"ץ [ק"כ] שְׂמִיקָל בִּיִּי"ש גַּם כֵּן מִטַּעַם דָּאֵין כָּל הִיִּי"ש חֲמֵץ וְכו' כְּדָבָרֵי הָרַב מְחַצֵּית הַשֶּׁקֶל וְכו' הִנֵּה יָפֵה דָחָה מַעֲלָתוֹ דְּגַם הַמַּיִם נַעֲשִׂים שְׂכָר וְיָפֵה כְּתֹב בְּזֶה אִף שְׂגַם מִהַנּוֹ"ב מ"ת יו"ד סִי' כ"ח נִרְאֶה כֵּן אֲבָל חֲלִילָה לְהַקְּל בְּזֶה וְכִיּוֹצֵא לְזֶה כְּתִבְתִּי בְּהִגְהוֹת לִיּו"ד בִּט"ז סִי' צ"ח ס"ק י"א בְּשֵׁם דו"ז הַג' מוֹהֵר"ץ דְּכָל הַקְּדוּרָה נַעֲשֶׂה כְּאֵילוֹ כְּלוֹ חֲלָב עַכ"ל וּמִתְבָּאָר שְׂאִין דַּעְתּוֹ נוֹחָה לְהַכְשִׁירָה עַל יְדֵי הַגְּעֵלָה וּמִמָּה שְׂפָתַי בְּסִי' ד' אוֹת י"ב בְּשֵׁם הָרַב בֵּית שְׁלֹמֹה בְּסִי' פ"ז מִתְבָּאָר ג"כ דַּס"ל דְּלִכְתַּחֲלָה אֵין לְסַמְּוֹד לְהַגְעִיל הַיּוֹרָה שֶׁל יי"ש חֲמֵץ לְפֶסַח עִי"ש וּבְמֵאֵי דְבִינֵי וּבִינֵי הִלְלוּ בְּעַל סְחוּרָה הַחֲלוּ עוֹלִין וּמְבִיאִים יי"ש לְפֶסַח הַנַּעֲשֶׂה בְּעֵינֵירוֹת גְּדוּלוֹת בְּכַתֵּב הַכָּשֶׁר מִרְבְּנֵי מֵתָא דְּפִקִּיעַ שְׂמִיָּהוּ יִתְנוּ עֵינֵיהֶן כִּי הִיִּי"ש הִנֵּה נַעֲשֶׂה בְּהַכָּשֶׁר גְּמוּר לְפֶסַח וְכו' וְהֵאִישׁ הַהוּא חֲדָל מַעֲשׂוֹת בְּעִיר הַזֹּאת יי"ש לְפֶסַח וְלִוְקָחִים מִזֶּה הִיִּי"ש שְׂבָא מַעֲיֵירוֹת גְּדוּלוֹת עַל פִּי מִפְתְּבֵי תְעוּדָה כְּנֹ"ל וּפְעַם אַחַת הִבִּיא אֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר הַזֹּאת יי"ש שְׂקִנָּה בְּמִקּוֹם אַחֲרֵי לְמוֹכְרוֹ לְפֶסַח וְלֹא הָיָה בִּידוֹ שׁוֹם כְּתֹב הַכָּשֶׁר כְּנֶהוּג כִּי אָמַר שֶׁהוּא קָנָה מִמְּקוֹם פ' מֵאִישׁ פ' וְשָׂאֵמֶר לוֹ שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ עֲשֶׂה הִיִּי"ש הִנֵּה לְפֶסַח וְעַכְבְּתִי בִּידוֹ מִלְּמַכּוֹר הִיִּי"ש הַגָּ"ל עַד שְׂיָבִיא כְּתֹב מִהַמוֹכֵר הַגָּ"ל וְשְׂיָבֵרָר בְּתוֹכוֹ אִף הַתְּנַהֵג בְּעֲשִׂיָּת הִיִּי"ש הִנֵּה וּבָה אֲדַע אִם עֲשֶׂה כְּדִין אֲרָשֶׁהוּ לְמַכּוֹר וְהַקּוֹנֶה הַגָּ"ל הִלְף אֲצֵל הַמוֹכֵר הַגָּ"ל וְהִבִּיא מְכָתֵב מִמֶּנּוּ וְכָתוּב בּוֹ אֲנִכִי תִקְנֵתִי הִיִּי"ש הִנֵּה לְפֶסַח וְהוּא כָּשֶׁר וְאֵין שׁוֹם אָדָם יְכוֹל לְאַסְרוֹ וְדְבָרָיו לָעוֹ וְהָיוּ כֹּלָא הָיוּ וְלֹא סְמִכְתִּי עַל דְּבָרָיו כִּי יִדְעֵתִי שְׂבָמְקוֹם הַהוּא אֵינָם בְּנֵי תוֹרָה וּבְכַרְטוֹת יִדְעֵתִי אֵת הַמוֹכֵר הַגָּ"ל כִּי אִישׁ עֲנִי בְּתוֹרָה הוּא וְלֹא לְבַד שְׁלֹא הוֹעִיל בְּמִכְתָּבוֹ כִּי מִגְּרַעוֹת נָתַן

כי אחרי שהוגד לו בשמי כי לא אתן למפור בעיר הזאת עד שיפרר לי במכתבו הנהגתו בהיי"ש הג' ל מה הנה לו להשטט מזה אין זה כי אם לב יודע מרת נפשו ונרא לאמר ככה עשיתי כי לא על פי ידיעה בתורה עשה כי רק לפי שיקול דעתו ובאמת איה נוכל לסמוך על מאן דהו האומר שעשה כדין והוא לא ידע מה הדין דורש מאתו והרי בשחיטה אי לאו דאסתזק לו דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים לא הנה סמכינו להתיר היכא דליתנה קמן דנישזיליה אם הוא בקי או לא ועיין להרב צפיהת בדבש ד' ק"ל ע"ג וכל שכן בנדון דידן שיש רגלים לדבר שאינו בקי בדין וסוף דבר לא נמכר היי"ש שהוא לפסח ואחר הפסח כתב המוכר הג' ל לאחד מידי"ן כי יביאני במשפט בערפאות הקיר"ה שאסרתי דבר המותר ואמטית ליה פסידא ואחר איזה ימים בא המוכר הג' ל לעיר הזאת וינחם על הרעה אשר חשב לעשות ובא אל בית מדרשי לבקש הסליחה על חלומותיו ועל דבריו ואמרתי לו הגידה נא לי עתה איה התנהגת בהיי"ש הג' ל ואם באמת עשית כדין ונרמתי לה נזק עלי לשלם נזקה במשלם ענה ואמר כי היורה שעשה בה יי"ש לפסח הוא היורה אשר להאדון פ' שעושה בה יי"ש כל השנה משמרי יינם [סתם יינם] ואצלו הנה שמרי יין פשר ששמרם מזמן הבצור לפסח ושפך על היורה מים חמין ושפספה היטב ועשה בה היי"ש לפסח אמרתי לו אודה לה' שנתגלגל זכות על ידי והצלתך מלהכשיל את הרבים והראתי להאיש שבא אלי עמו כי העלה חרס בידו ואשמו בראשו כי אף אם לא ידע מכל מה שכתבו רבנן קדישי במקום שבעלי תשוב"ה עומדים [החת"ם והשו"מ הג' ל] על כל פנים הנה לעשות משפט כתוב בש"ע סי' תנ"ב ס"ו בדין הכשר יורה גדולה וגם להצינורות שממשיכין בהם היזעה לא חלי ולא מרגיש לעשות להם שוב הכשר והיי"ש אסור למכרו לישראל ונפטר מאתי לשלום צא ולמד כי דברים העומדים ברומו של הדת בני אדם מוזלזלין בעונותינו מחסרון ידיעה והשגחה והוא רחום יכפר: גם ראיתי עתה בס' צמח צדק החזש בס' נ"א שדבר בקדשו בענין הכשר הפלים ליי"ש ומתוך דבריו מתבאר על מה נשאל ונ"ל הגיעני שאלתו והראתי לרב פ' והסכמנו שאין להקל בזה בשום אופן כי באמת גם בזולת הנוגע לדינא פיון שמנהג כל ישראל בכל המדינות שנוהרין מאד בעשיית יי"ש לפסח שלא לעשות רק בטרובען חדשים או דעבדינהו פעין חדתי ולא לסמוך על הגעלה אפילו בטרובען ישרים מי יערב אל לבו להקל ח"ו וגם אשתקד נשלח תשובה לכל המדינות מהגאון רע"ק איגר נ"י שהחמיר מאד וצונח פכרוכיא להזהר בעשיית יי"ש לפסח ואמנם גם מצד שורת הדין יש בזה חששות רבות ואזכיר קצתן כי איה יעלה סברא לעשות לכתחלה יי"ש לפסח בכלים שנמנע לנקותן מחמץ ולסמוך על שאין בו כדי נתינת טעם שהרי מחמירין בטוש"ע סי' תנ"א וכל הפוסקים בהגעלה שלא יהיה אפילו קצת חלודה ולא גומות ולא טלאי שקדם הבליעה לטלאי אשר בכל זה פשיטא שלא יהיה כדי נתינת טעם וזה נוהג בכל האיסורין דאוסרין כדי נתינת טעם וכל שכן וקל וחומר בקצת חמץ בעין ממש ואין לדמות זה למה שכתב הרשב"א והובא בש"ע סי' צ"ב וקכ"ב שאם נבלע איסור מועט לתוך פלי אם דרך אותו פלי להשתמש בו היתר בשפע מותר להשתמש בו לכתחלה וכו' דלא כתב כן רק באיסור בלוע אבל באיסור בעין אפילו להרשב"א הוי מבטל איסור לכתחלה כמו שבאר חילוק זה להדיא הריב"ש בס' שמ"ט וכן מבואר בתורת הבית הארוך ד' קכ"ו ע"ב שכתב ואפילו איסור משהו אין מבטלין לכתחלה ומיהו אם נבלע וכו' וגם בעיקר דין הרשב"א

חלקו על זה הרא"ה והטור והספימו לזה כל האחרונים הב"ח ולבוש וש"ך סי' קכ"ב וט"ז סי' צ"ט וכל שפן באיסור חמץ אפילו לפני הפסח יש עוד טעם להחמיר לחוש לכתחלה על כל פנים לדעת הגאונים דאפילו טעם חמץ שנתבטל חוזר ונעור והפרי חדש בתמ"ז ס"ד פסק פן אפילו אדיעבד ומלבד חשש זה גם מצד הפלוע בפלים יש לומר דלא מהני הגעלה פלל שהלבוש בסי' תנ"א סכ"א כתב דחביות הפלוע מיי"ש גריעי טובא מבית שאור ולכן הט"ז אף דסובר פמאן דאמר דגם לבית שאור מהני הגעלה מפל מקום הצריף בחביות הנ"ל לבשל אותה תחלה במים ואפר כמו שכתב בס"ק כ"ז והנה הרא"ש שהביא דברי ר"י דמתיר בית שאור על ידי הגעלה הרי כתב רק שאין נראה דבלוע על ידי צונן וכו' אם פן אם יצויר בית שאור שתשמישו ע"י רותחין כגדון זה שהיי"ש הוי כבית שאור וגרע מינה טובא פנ"ל וגם הוא נבלע בהפלים על ידי רותחים אפשר הנה מודה ר"י והרא"ש ג"כ לדעת רש"י וסיעתו דלא מהני הגעלה או על כל פנים בכי האי גוונא ודאי יש לנו לתפוס דעת רש"י להלכה דבלאו הכי נמי סובר הרב מג"א דהמנהג פנש"י ולא סבירא ליה פדברי הרב ט"ז ובגדון זה יש לומר דגם הט"ז יודה ואם פן פשיטא דלא מהני גם מה שכתב הט"ז לבשל תחלה במים ואפר וכו' דנה לא מהני רק להסיר ריח היי"ש ולא למאן דאמר דלא מהני הגעלה ואפשר מהאי טעמא המנהג פשוט שאין עושין יי"ש לפסח רק בטרובען חדשים או דעבדינהו פיעין חדתי עכ"ל הנה רואה כמה החמיר הרב על פי מה שהכריח דלא מהני הגעלה ליורה שמתחין בה יי"ש ומעיד בגדלו שפן המנהג פשוט ועל המדינות בו יאמר שפן נהגו בכל המדינות ועם פי מדבריו נראה שלא נהגו פן פי אם בהטרוכן [לפי המוכן הם הצניזרות שהזיעה עולה דרוך שם] ליקח חדשים מ"מ לפי הטעם שכתב הרב נראה דגם להיורה לא מהני ליה הגעלה ואולי מלבנין היורה אבל הטרובען אי אפשר ללבנו ולכן קונים חדשים ושם בסי' ב"ן הוסיף ידו שנית בענין זה וביאר הדברים באריכות והביא ששני מ"ץ נחלקו בדבר הזה וכתב טעמי המתיר ודחה דבריו וטעמי האוסר והספיק לדבריו עיש"ב וראיתי עוד מה שנסא ונתן הרב שם בתשובתו שבס' דברי נחמיה בסי' כ"ט ומה שכתב הרב המחבר בסי' ל' בגדון יי"ש לפסח שנעשה בכלים שלא הוכשרו פראוי מה דינו לשתייה בפסח ולפי שלא יכלתי להבין היטב מתוך דב"ק גופא דעובדא היכי הנה לא אעתיק דבריהם בזה ואתה תחזה: אדר שנים רבות הן עתה בשנת תרנ"ה שאל ממני איש אחד להרשותו לעשות בפפר יי"ש לפסח ביורה שאצל אחד מאדונים עכומ"ז ששורפין בה יי"ש מסתם יינם ואמרתי לו שאי אפשר להתיר זה פלל [כמוכן מתוך כל הפתוב למעלה בענין זה] ולפי רוב הפצרתו ולבקשת אחד מידידי שבא עמו אמרתי להם עם פי לדעתי אין שום היתר בזה בכל זאת אשאל פה קדוש הגאון המובהק מוהר"ר יוסף זכריא שטערין אבד"ק שאנויל יצ"ו ואם הוא יתיר אבטל דעתי הענינה פן עשיתי ביום ב' פרשת חיי שרה הנ"ל פתבתי לו בקשת האיש הנ"ל ורמזתי לו ממה שכתוב בקונטרסי כנז"ל וגם פתבתי לו שאמר לי אחד שאפשר לדרוש בזה מרבני בעסאראבייא שבקיאים בעניינים אלו ושמלבד שאיני יודע ובקי בהם ובשמותיהם אף אין דעתי הענינה סומכת זולת למה שיורה הגאון יצ"ו הלכה למעשה וקבלתי תשובתו מיום ב' תולדות תרנ"ה: ואלה דבריו פכתבו וכלשונו לשון של זהורית על דבר שאלתו הנה להעדר בריאותי בשלימות קשה עלי לבא בארובה ולהעמיק עיוני ואשר אין רצוני לתקוע עצמי לקבוע הלכה למעשה במה

שְׁכַבְר דְּשׁוּ בָּהֶם רַבִּים וְאַשֶׁר כָּבֵר הָיָה לְפָנָיו דְּבָרֵי הַחֲתָם סוֹפֵר חֲא"ח ס"א ק"ך שְׁצָרִיף
הַשְּׁגָחָה גְדוּלָה מֵהַבִּי"ד וְלִהְסִיר מִשֵּׁם הַקְּנִים עַל יְדֵי אֲוֹמֵן וְכוּ' וְאַחַר כָּל זֶה אָמַר שׁוֹמֵר
נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִשְׁתִּינִית יי"ש זֶה בְּפֶסֶח כּו' וְגַם דְּבָרֵי הַשׁו"מ קָמָא ח"ג ס"א ק"י"ג דְּאָף בְּפֶסֶח
יֵשׁ לְאַסְנֹר לְכַתְחֵלָה וְצוּנֹחַ עַל הַמְּקוֹמוֹת שְׁעוֹשִׂים כֵּן וּבִפְרָט שֶׁהֵבִיא מִצְמַח צָדֵק שְׂיֵהִיו
הַטְּרוּיָבֹן חֲדָשִׁים וּמִסְתַּמָּא פּוֹנְתוֹ עַל הַצְּמַח צָדֵק הַחֲדָשׁ שְׂאִינוּ תַּחַת יְדֵי וּמִי יִכְנִיס עֲצָמוֹ
לְעֵשׂוֹת חֲדָשׁוֹת וְלִהְכָרִיעַ נִגְדוֹ לְהַקֵּל וְלִסְמוֹךְ עַל רַבְּנֵי בְּעַסְאֲרָאֲבִיִּיא אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּנוּ מֵה
וּמִי הֵם לְתַקְוַע עֲצָמָם בְּזֶה וּמִי הִי הַמְּשַׁגִּיחַ בְּזֶה לְהַעֲרִיד שְׁלֹא נַעֲשֶׂה גַם כֵּן ע"י דְּגֹן בְּבֵיתוֹ
וְעַל כָּל פָּנִים כֵּאֵן הוּא לְכַתְחֵלָה וּמֵה לְנוּ לְהַכְנִיס עֲצָמֵינוּ נִגְדַּ מֵה שֶׁהוֹרָה זָקֵן בְּמִקּוֹם שְׂיֵשׁ
הַרְבֵּה חֲשָׁשׁוֹת וְאַשֶׁר הֵהִיתָרִים רוֹפְפִים בְּזֶה בְּכָל אֲוֹפֹן וְלִכּוֹן אֵין לְזוּז מֵהוֹרָאָתוֹ וְשְׁלֹא
לְהַקֵּל יוֹתֵר וּבִפְרָט דְּלֹא לִיְסָרְכֵי לְהַקֵּל בְּסִתָּם יינָם וְדִי בְּזֶה יְדִידוֹ הַדּוּש"ת יוֹסֵף זְכַרְנִי
שְׁטַעֲרֵן אב"ד פ"ק שְׁאֲוֹנִיל: יו"ד) הָיָה עוֹבְדָא בְּפֶסֶח שְׁנַמְצָאָת חֲטָה בְּסִפְלָ שְׂהִיָּה בּוֹ בְּשׁוֹר
מְלוּחַ וְהוֹרָה הַגַּאבֵּד"ק טְאָרְלֹא בְּשׁו"ת דְּבַר אֲלִיָּהוּ ס"א ט"ו לְאַסְנֹר הַבְּשָׂר אָף מֵה שְׁבִשְׁלוֹ
קוֹדֵם שְׁנַמְצָאָת הַחֲטָה לְפִי שְׁמִחְזִיקִים אִיסוּר מְזִמָּן לְזִמָּן וְהִתִּיר אֶת הַכְּלִים שְׁבִשְׁלוֹ בָּהֶם
הַבְּשָׂר מִקּוֹדֵם מִפְּנֵי שְׂהִיָּה מְנִיעַת שְׁמִחַת יוֹם טוֹב שְׁעֵנִי הוּא וְאֵין בִּיכְלָתוֹ לְקַנּוֹת כְּלִים
חֲדָשִׁים וּבִיָּאָר דְּלֹא הָיָה כְּתִרְתִּי דְּסִתְרִי אֶהְדָּדִי דְּמֵה שְׁאָסֵר הַבְּשָׂר הוּא מְשׁוּם דְּאָף דִּישׁ
לּוֹמֵר דְּלֹאֲחַר הַדְּחָה נִפְלַ אֲמָנָם מִפְּנֵי שְׂהִיָּה קִצַּת בְּקַעִים בְּבִשְׂר וְיִכּוֹל לְהִיּוֹת שֶׁהַחֲטָה הִיָּתָה
נְטֻמָּת בְּשַׁעַת הַדְּחָה בְּאִיזָה בִּיקוּעַ לְכֵן אָסֵר הַבְּשָׂר וְהִנֵּה הַרְבֵּה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְּאָף
בְּפֶסֶח אֵין מְלִיחָה אוֹסְרָת רַק כְּדִי קְלִיפָה אֲמָנָם לְפִי שְׂאִין אָנוּ בְּקִיאִים בֵּין כְּחוּשׁ לְשִׁמּוֹן
אֲסִרִּינוּ בְּמִשְׁהוֹ אָף שְׂהִיאִיסוּר כְּחוּשׁ וְאִם כֵּן כֵּאֵן שְׂיֵשׁ סְפִיקוֹת (א) שְׁמָא לְאַחַר הַמְּלִיחָה
נִפְלָה הַחֲטָה (ב) שְׁמָא לֹא נִגְעָה הַחֲטָה רַק בְּזוֹ הַחֲתִיכָה שְׁנַמְצָאָת עֲלֶיהָ לְכֵן לֹא אָסֵר הַכְּלִים
שְׁבִשְׁלוֹ בְּהֵן מִקּוֹדֵם וּמִדְּמָה לְמֵאֵי דְּאֲמִרִּינוּ בְּחֻלּוֹן דְּרַף יו"ד סְפִין אֲתִרְעִי בְּהִמָּה לֹא אֲתִרְעִי
וְהֵבִיא דְּבָרֵי הָרַב בְּכוֹר שׁוֹר בְּחֻלּוֹ שְׂיֵוֹ חֻלּוֹן וּפְלִפְל בְּעֵנִין זֶה עַל פִּי מֵה שְׁכַתְּבַת הָרַב שָׁב
שְׁמַעְתָּתָא בְּשְׁמַעְתָּא ד' פָּרַק ד' וְהֶאָרִיף קִצַּת בְּזֶה וְהֵבִיא דְּבָרֵי הָרַב חֲנוּת דְּעַת ס"א ק"י
קס"ז וּפְלִפְל קִצַּת בְּזֶה עֵי"ש: יא) הֶאָגְנוֹת וְהַטְּסִין שֶׁל גְּחֻשָּׁת שְׂאוּפִין בָּהֶם חֲלוֹת בְּכָל
הַשְּׁנָה הַדְּבַר פָּשוּט דְּצָרִיכִין לִיְבוֹן גְּמוּר שְׂיֵהִיָּה נִיצוּצוֹת נְתוּזִין מֵהֵן כְּמִבְּנֹאָר בְּמִגְן אֲבָרְהָם
ס"א תנ"א סְעִיף קָטָן כ"א וְאָף אִם טָחִין אוֹתָם בְּמַעַט שְׁמֵן כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁרְפוּ הַחֲלוֹת אֵין זֶה
מְצִילָן שְׁלֹא יִהְיֶה נִקְרָא בְּלִיעֵתָן עַל יְדֵי הָאוֹר וּכְמוֹ שְׁכַתְּבַת הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ שָׁם וְכֵן כְּתַב
הַפְּרִי מְגָדִים בְּאֲשֶׁל אֲבָרְהָם ס"ק ט' בְּשֵׁם הַע"ש בְּשֵׁם בַּתְּה"א לְעֵנִין שְׁפוּדִין וְאַסְפְּלָאוֹת
דְּאָף אִם טָחִין אוֹתָן בְּשִׁמּוֹן סִיכָה כָּל שֶׁהוּא הוּא עֵי"ש וְעַל כֵּרְחִין צָרִיף לּוֹמֵר דְּאָף שְׁכַתְּבַת
הַרְא"ם ז"ל לְעֵנִין מַחְבַּת שְׁמִטְגָּנִין בְּהַ דְּאָף אִם נִשְׁרַף וְנִדְּבַק בְּדוֹפֵן הַקְּדִירָה אוּ מַחְבַּת
עֲדִין יֵשׁ לְחֲלוּחִית מְשָׁקָה שָׁם עֵי"ש בְּטוּרֵי זָהָב ס"ק ט"ז שְׁמִבִּיאָו וּמִשְׁמַע דְּגַם לְחֲלוּחִית
לְבַד מֵהֵנִי שְׁלֹא יִהְיֶה נִחְשָׁב בְּלִיעֵתָן עַל יְדֵי הָאוֹר שָׁם שְׂאֵנִי דְּמַתְחֵלָה הָיָה שְׁוֹמֵן מְרוֹבָה
וְנִבְלַע בְּכָלִי וְכִיּוֹן דְּעֲדִין יֵשׁ שָׁם לְחֲלוּחִית מְשָׁקָה הַלְּחֲלוּחִית מְקוֹשֶׁר עִם הַבְּלִיעָה
שְׁבַמְחַבַּת וּמִיִּחְשָׁב כְּבְּלִיעֵתוֹ עַל יְדֵי מְשָׁקָה מֵה שְׂאִין כֵּן בְּמַחְבַּת שְׂאוּפִין בּוֹ דְּסִיכָה מְשָׁהוּ
בְּעִלְמָא עֲבָדִי לִיָּה וְלֹא חֲשִׁיב כְּלָל וְלִכּוֹן צָרִיכִים לִיְבוֹן גְּמוּר כְּדִינוֹ אֲמָנָם פַּה"ק הָאֲוֹמְנִים
הִיאוּדִים הַמְּצַפִּים בְּבִדִיל הַגִּידוֹ לִי מִכְּבָר כִּי הֵם מְלַבְּנִים הַכְּלִים מִקּוֹדֵם עַד שְׂיִתְאָדְמוּ
וְהָיָה כְּאֵשׁ וְאֲדָרְבָּא כָּל שְׁמֵתְלָבֹן יוֹתֵר טוֹב וְקַל לָהֶם יוֹתֵר לְמַלְאָכְתָּם וְכֵן הִזְהַרְתִּי אוֹתָם
שְׂיִדְקוּ בְּזֶה וְיֵשׁ לְחַקוֹר אֲצֵל הָאֲוֹמְנִים דְּשָׁם וְאִם הֵם מְלַבְּנִים כָּל כֵּף וְדֹאֵי לֹא

מְהִי בְּזֶה לִיבוֹן קֵל וְאִף הַהֲגַעְלָה אַחַר כֵּף לֹא מְהִי וְלֹאֲשֶׁר הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים וּמְבֹנְאָרִים
אַקְצֵר אֵלֶּה דְבָרֵי הַגָּאוֹן שְׂאִילַת שְׁלוֹם בְּמַהְדוּרָא תְּנִינָא סִי' קפ"ב וְאֲנִי הִקְדִּיֹּט פְּתַבְתִּי
בס"ד בְּמַעְרַכַת הַה"א בָּאוֹת ט"ז בְּדִין הַכָּשֶׁר הַמְחַבֵּת וְשֵׁם [בד"ה וְכַתֵּב עוֹד] הַבְּאִתִּי
דְבָרֵי הָרַב תְּפַאֲרַת אָדָם שְׂדַעְתּוֹ לַהֲכַשִּׁיר הַטָּאֲסִין בְּהַגְעֵלָה וְשִׁכּוֹן הַמְּנַהֵג בְּמִקְוֹמוֹת הַהוֹן
וְגַם בְּמָה שְׂפַתֵּב הַגָּאוֹן עַל פִּי דְבָרֵי הָאֲנֻמְנִים לְעִנְיֵן הַצִּיְפוּי פְּתַבְתִּי שֵׁם [בד"ה עוֹד פְּתַב
וּבד"ה וּמְקָרוֹב עִי"ש]: יב) כְּלֵי הַעֲשִׂיָאָהוּ [אַמְרוּ לִי שֶׁהוּא הַנִּקְרָא בִּינְנוּ צוּבִין] הַמְצַנְפִּין
בְּתוֹכוֹ בְּהִיתוּף זְכוּכִית מְוַתְרִים עַל יְדֵי הַגְעֵלָה שְׁלֵשָׁה פְּעָמִים וְהַסְאָמְאוּר אָסוּר לְהַגְעִיל
דְּהוּי פְּכֻלֵי שְׁפִיּו צָר עֵינֵן מְגֹן אַבְרָהָם בְּסִי' תנ"א סק"א פֶּן פְּתַב בְּסִי' תוֹרַת אַבְיָגְדוֹר בְּסִי'
תנ"א הִבִּיא דְבָרֵיו בְּסִפְרֵי הַזְּכָרוֹן לִידִידֵי הַרְה"ג אַבְד"ק רֶאֶזְנִישְׁטִישׁ יצ"ו בְּסוּף ד' י"ד וְאִין
אַצְלֵי סִפְרֵי זֶה לְדַעַת טַעְמוֹ וְנִימוּקוֹ וְצָרִיף לְהַתְנַיֵּשֶׁב אִיה"ש וְזֹאת לְזַפְרוֹן: וְעַנְגְלִישֶׁע קו"ך
[אַמְרוּ לִי שֶׁהוּא כְּעֵין פִּירָה גְּדוּלָה כַּדִּי שְׂפִיתַת כְּמָה קְדֻרוֹת וְהִיא שֶׁל מַתְכַת וּמְסִיקִין
אוֹתָהּ מִלְמַטָּה וְהַקְדָּרָה לְמַעְלָה] לֹא מְהִי לִיבוֹן הַהֲסָקָה לְמַטָּה שְׂפַלְע בְּפָנִים וְצָרִיף
לְהַסִּיקוֹ בְּפָנִים פֶּן פְּתַב בְּסִי' זַפְרוֹן הַנֶּ"ל בְּדָרְף ט"ו ע"א בְּשֵׁם סִפְרֵי אֲנֻמְץ יוֹסֵף בְּסִי' תנ"א:
עוֹד כְּתַב שֵׁם [בְּשֵׁם שׁו"מ] שְׂאָפַע עִם פְּאֵלִיצְעֵס יֵשׁ לְהַגְעִיל מִמַּטָּה לְמַעְלָה וְכַפִּי מָה
שֶׁהִגִּידוּ לִי הוּא מְגַדֵּל שֶׁל עֵץ וְלוֹחֹת קְבוּעוֹת בְּתוֹכוֹ עֲלִיוֹת וְתַחְתִּיּוֹת וּמְשַׁתְּמֵשִׁין בּוֹ לְהַנִּיחַ
עַל הַלוֹחֹת פְּלִים וְאוֹכְלִים וְהוּא הַנִּקְרָא בִּינְנוּ דוּלְאֵפ וְיֵשׁ קוֹרִין אוֹתוֹ אִישְׁקָאָף וְלֹא
יְדַעְתִּי כְּעַת טַעַם הַהֲגַעְלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וְאִיפְכָא מְסַתְּבָרָא לְהַגְעִיל תַּחְלָה לְמַעְלָה שְׂאָם
יְגַעִיל תַּחְלָה לְמַטָּה יֵשׁ אִיזָה חֲשֵׁשׁ פְּקָפוּק מִמָּה שְׂיִזוּבוּ מִימֵי הָעֲלִיוֹנִים לְהַתְחַתּוֹנִים וְאוּלֵי
הַמְדַפִּיס עוֹלָם הַפּוּף רָאָה וְנָתַן אֶת הָעֲלִיוֹנִים לְמַטָּה וְכו' וְצוּיְתִי לְחַקֵּר מֵהַרְה"ג הַמְחַבֵּר
קַרְיִינָא דְאַגְרָתָא אוּלֵי יֵשׁ אִיזָה טַעוֹת הַמְדַפִּיס וְשִׂיּוּדִיעַ מִי בַעַל דְבָרִים אִם הוּא הַגָּאוֹן
שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּאִיזוֹ מַהְדוּרָא וְכו' וְאֵלֶּה דְבָרֵי תְּשׁוּבָתוֹ הַדִּין שֶׁהַבְּאִתִּי שְׂשִׂאָפַע עִם
פְּאֵלִיצְעֵס צָרִיף לְהַגְעִיל מִמַּטָּה לְמַעְלָה נִמְצָא בְּשׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מַהְדוּרָא חֲמִישָׁאָה סִי' ד'
וְטַעַם הַדְּבָר אִינִי זוֹכֵר וְהַסִּפְרֵי הַזֶּה לֹא נִמְצָא אַצְלֵי כְּעַת וְכֵן אִיתָא בְּסִפְרֵי הַנְּהַגוֹת יִשְׂרָאֵל
בְּשֵׁם הַג' מוה' דוֹד זצ"ל מ"מ דק"ק סְטַעֲפִין וְאִיתָא בְּשֵׁם הַטַּעַם דָּאָם יְגַעִיל מְקוֹדָם לְמַעְלָה
יְזוּב הַמַּיִם לְמַטָּה וְלֹא יוֹכֵל לְהַגְעִיל אַחַר כֵּף לְמַטָּה שְׂיִצְטַנְנוּ מִי הַגְעֵלָה עַל יְדֵי הַמַּיִם שְׂזָבוּ
מִלְמַעְלָה וּמָה שֶׁהוֹלֵךְ אַחַר הַהֲכַשֶׁר מִיָּם חַיִּים מִמַּעְלָה לְמַטָּה כְּשִׁמְגַעִיל לְמַטָּה מְקוֹדָם אִין
חֲשֵׁשׁ וְנִרְאָה לִי הַטַּעַם דְּהוּי גִּימָל נוֹתְנֵי טַעְמִים וְשְׁנֵי פְּלִים דְּמְבֹנְאָר בְּמִגְן אַבְרָהָם סִי'
תנ"ב ס"ק א' וּבְאֲשֶׁל אַבְרָהָם שֵׁם דְּמוֹתֵר אִף לְכַתְּחַלָּה וְגַם עַל פִּי רֹב אִין הַפְּלִים בְּנֵי
יֻזְמֵן וְהוּי נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם קוֹדָם פְּסַח עכ"ד יצ"ו אֲפֻרִיּוֹן נְמַטְיָה וְשִׁלִּית יֵשׁ אַצְלֵי שְׂאֵלוֹת
וְתְּשׁוּבוֹת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב הַנֶּ"ל וְאַעְתִּיק דב"ק: וְאֵלֶּה דְבָרֵיו אֲשֶׁר שְׂאֵלָת אִיף לְהַגְעִיל תִּיבָה
שְׂיֵשׁ דְּפִים קְבוּעִים בְּתוֹכָהּ אִם מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אוּ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה לְכַאוּרָה לֹא יְדַעְתִּי מָה
הַחֲשֵׁשׁ וְשִׁמְעָתִי שֶׁהַחֲשֵׁשׁ הוּא שְׂלִמְעָלָה לְמַטָּה יְנַטֵּף הַמַּיִם הַגְעֵלָה לְמַטָּה וְהַמַּיִם מְחַנְּמִצִּים
וְלֹא יְדַעְתִּי מָה בְּכֵף הָא עֲדִיין הַדְּפִין הַתְּחַתּוֹנִים מְחַנְּמִצִּים וְכְשִׁיגְעִילוֹ אוֹתָן אַחַר כֵּף
יֻכְשְׁרוּ גַם מִמֵּי הַגְעֵלָה וְגַם קוֹדָם פְּסַח אִין נִפְקָא מִיזָה כְּלָל כְּמְבֹנְאָר בְּסִי' תנ"ב אָבֵל
נִרְאָה דִּישׁ לְהַגְעִיל מִלְמַטָּה לְמַעְלָה מְהָא דְּמְבֹנְאָר בְּחִמְיָשִׁי דְּמַכְשִׁירִין מְשַׁנָּה יו"ד דְּהַמְעָרָה
מַחֵם לְחַם וּמְצוֹנֵן לְצוֹנֵן וּמַחֵם לְצוֹנֵן טְהוֹר מְצוֹנֵן לְחַם טְמֵא וּבִיָּאָרוּ הַרְמַב"ם וְרַבִּינוּ
שְׂמִשׁוֹן הַטַּעַם דְּזוּיָעָה מַחֵם לְצוֹנֵן אִינוּ דְּהַצּוֹנֵן הַתְּחַתּוֹן אִין בּוֹ פַּח לְהַזְיָעָה וְהַחֵם הָעֲלִיוֹן
אִין בּוֹ פַּח לְאַסְוֵר הַתְּחַתּוֹן לֹא כֵן מְצוֹנֵן לְחַם דְּהַתְּחַתּוֹן מְזִיעַ וְנִאָסֵר הָעֲלִיוֹן וּמְפָנּוּ לְמַד

המרדכי בפרק כל הפשר לענין איסור והובא ביו"ד סי' צ"ב סעיף ה' בהגהה ולפי זה בשלמא פשמגעיל ממטה למעלה אם כן אף שהזיעה עולה למעלה אחר כף פשמגעיל למעלה מכשירו ומה שעולה אחר כף הזיעה ממעלה למטה לית לן בה דמחם לצונן לא אכפת לן אבל פשיגעיל למעלה אם כן נהי שזיעה ממעלה למטה אחר כף פשמגעיל אחר כף למטה יעלה למעלה ואוסר וצדד קצת וסייגים על כל פנים הדין נראה לי נכון וכמו שפתיבתי: עוד כתב שם בדר"ט"ו ע"ב בשם יוסף דעת דאין להגעיל בכלי שהורפתח על ידי קנה הזיעה שמוליכין הזיעה לאמבטי והוא מרתים דכל שדפנותיו מקררות לא הוי בכלי ראשון ועיין במה שהבאתי אני הדל בלונטרסין זה במערכת ה"ה אות כ"ד בדין זה: יג) בקעין שציפוהו בבדיל והורה הרב דלכתחלה לא מהני רק בעת הדחק התיר פדעת הט"ז סי' תנ"א ס"ק ז"ך בתקנת אפר גבי בית שאור וחרוסת שאסור ללוש בהם בלא הגעלה שכתב הרב ט"ז שנוהגים שלא להגעיל כלי שהיה בו יי"ש פדכתב בלבוש וסייגים שאם ביטל אותו במים עם אפר או שאר עניינים עד שנסתלק הריח לגמרי אין אחר כף איסור להגעילו ואיזה אנשים ביזו את הרב על הוראה זו ונשאל הגאון משה שלמה אבד"ק נאשעלסק בספרו חשק שלמה בחלק א"ח סי' ג' ובתשובתו כתב לחקור אם הציפוי נחשב כהגעלה והעלה דציפוי בדיל חשיב ליבון קל ובמקום דמדינא סגי בהגעלה ומשום חומרא מצריכין ליבון סגי בליבון קל [והבאתי תנ"ך דב"ק לעיל במערכת ה"ה אות ט"ז בד"ה ומקורו]: שוב כתב לנדון הנ"ל אם מהני ליבון כזה לכתחלה הנה לדעת המג"א בסי' תנ"א דבערבות ודפין שלשין כל השנה מאי דלא מהני הגעלה הוא מטעם דהוי כבית שאור והרמ"א מסיק שם שכן עיקר משמע לדעת המג"א דמדינא לא מהני הגעלה לבית שאור וצריף ליבון גדול ניצוצות ניתזין ואם כן בנדון הנ"ל דהוי כבית שאור צריף ליבון גדול וציפוי לא הוי אלא ליבון קל ואף דבסעיף ט"ז גבי מדוכה הכריע הרמ"א דסגי בליבון קל אף דזה הוי גם כן כבית שאור יש לומר דשם צריף להיתר דעת הסוכרים דהולכים בכל הפלים אחר רוב תשמישן כמו שכתבו האחרונים ובנדון דידן אין שייך לומר הולכין אחר רוב תשמישן דכבר כתב רבינו מנחם עזריה בתשובה דטעם הפוסקים לילך אחר רוב תשמישן הוא מטעם דהם אמרו ונהם אמרו משום דהכלי אינו כן יומו ובנדון דידן לא שייך זה דהא נשתמש בדבר חריף ולא שייך אינו כן יומו ואף דגם במדוכה דכין בה שומין עם פת והוי חריף כבר כתבתי בתשובה שגם בדבר חריף יש לחלק בין אם האיסור מצד עצמו הוא דבר חריף ובין חריף שאין מצד עצמו איסור פעין שכתבו הפוסקים לחלק במידי דעביד לטעמא דלא בטיל בין אם האיסור עצמו עביד לטעמא ובין שהאיסור עצמו אינו עביד לטעמא ואף שפמה פוסקים פסקו דבבלוע בכלי לא שייך דבר חריף מפל מקום לדעת הפגן אברהם נכון להחמיר בזה לכתחלה וגם שמשמע בכמה מקומות דללוש בהם גרע מלהשתמש בו חמין אכן במקום או בשעה שאין אחרים מצויים כבר נתפשט המנהג להורות כהט"ז להתיר על ידי תקנתא דאפר וכן פסקו כמה אחרונים וכן הכריע הגאון מוה"ל א"א ונ"א אם כן יפה הורה הרב ועל המתפרצים מוטל לפייס את הרב פדין המבנה ת"ח שלא פדין תורה: יד) סתם כלי הוא בחזקת נקי כן משמע מלשון הרמ"א בסי' תמ"ז סעיף ז' [על מה שכתב מרן בוסר שדכין קודם פסח במחבת מחומצת מותר לאכלו בפסח] ונ"ל משום דאינו מפליט בצונן ואף אם נעשה בפסח אינו אוסר אם היה הכלי נקי אבל אם חתכו בספין של חמץ תוף הפסח יש להחמיר

דסתם ספין אינו נקי ויש לחוש לחמץ הדבוק עליו וכו' מוכן דדוקא בספין הוא דאמרין דמסתמא אינו נקי וממילא מוכן דמה שפכת גבי מדורה אם הנה הפלי נקי פנונתו לאפוקי אם ידוע שהוא מלנכף אכל בסתמא הרי הוא בחזקת נקי ונראה שמדקדוק לשון הרמ"א הוא מה שלמד הרב עולת שבת והובא במחוקק יהודה [על דברי הרמ"א אם הנה הפלי נקי] דמסתמא ארינו שהוא בחזקת נקי כמש"כ בשמם בס' פנים חמד לידדי הגאבד"ק ליאדי יצ"ו בחלק ג' דף ו' ע"ד [ס' עולת שבת ומחוקק יהודה אינם אצלי] ובכך יפה תמה ידידי שם על הגאון גדליה ליפשיץ בספרו ארחות חיים שפכת אין אומרים בפסח סתם פלי נקי שלא זכר דברי העולת שבת וכלומר שדברי העולת שבת מוכרחים מל' הרמ"א: (טו) פלי הנקרא שפאהר הער"ט שפולט הדף העליונה לחוץ פשוט דאף להסוברים ביו"ד סי' קכ"א דלא בעי הכשר בכולו היינו אם אין משתמש בכולו אבל בשפאהר הער"ט הנ"ל משתמש בכולו ובעינו ליבון בכולו וכיון דאין האש מהלך תחת אותה הבליטה צריך שיניח על הבליטה אש וגחלים עד שיתלבן כראוי שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו דבליבון הספים השפתי פהו שם לדעת הרא"ה דאינו פולט אלא הוא שורף במקום שמתלבן ואם כן צריך שגם הבליטה היו ניצוצות ניתזין ממנה על ידי שיניח שם אש זה אחר זה ואם אי אפשר יתן עליו טיט פענבי אצבע ויטיח כל הבליטה או יניח טס חדש על הבליטה כן נראה פשוט כד פתב הגאון מוהר"ם שיק בס"ר ר"ג: טז) בדבר הטסין וברזלים שבתנור אשר כת"ר יצא לדון בדבר חדש דאף שהקצוות שלהם שקועים בטיט ולבנים ואי אפשר ללבנם מפל מקום כיון שדעת השפתי פהו יו"ד סי' קכ"א כשנעשה חם בצד אחד אינו מבליע בצד השני וכאן נמי החמץ להקצוות לא בא מעולם שהרי הם מוכנסים וגם מה שבלעו הוא רק מה שנשפף מהקדרות עליהם ואם כן אינו על ידי האור רק באמצעות מים וסגי בהגעלה וכיון שנתלבנו הטסין עד שניצוצות ניתזין מהם וממילא הקצוות נתלבנו על כל פנים ליבון קל שקש נשרף עליו פאשר החוש יעיד על זה ומבואר בס"י תנ"א דכלים שדינם בהגעלה סגי בליבון קל כזה והגאבד"ק סיגוט השיגו דאם כן גבי ספיני דפסקא דאמרין בפסחים ד' ל' פרזלייהו בנורא וקפיייהו ברותחין למה לי קפיייהו ברותחין ותיסגי להו ליבון הספין להברזל שבתוף הקתא משום שנתחמם הצד השני וכו' וכת"ה השיב דהגעלה היא משום העץ שבקתא וזה אינו כמבואר בפוסקים שהגעלה היא משום הברזל שבקתא וכדעת הגאבד"ק אלא טעם הגעלת קתא דספינא הוא משום דהליבון קל לא מהני להברזל שבתוף הקתא כי אם למה שנבלע בו ע"י חום הברזל ולא למה שנבלע בו ע"י משתמשין בהקתא בחמין וכבולעו כד פולטו ולא סגי ליה הליבון קל שעל ידי שנתחמם הברזל של הספין לפי שנבלע בהברזל שבתוף הקתא על ידי רותחין שנשתמשו בהקתא: וכל זה שייך בקתא של ספין לא כן בהני טסין וברזלים שמשוקעים בטיט ובלבנים על הקצוות ואי אפשר כלל לבלוע דרוך הלבנים שהרי בתנור של חמץ סגי בטיחה פענבי אצבע כבסימן תס"א ואין בהן רק החפש דחם מקצתו חם כולו ולזה שפיר פתב כת"ה דמהני ליבון קל ואין השגה עליו מהש"ס דפסחים ואף שמדברי הטורי ז"ה ביו"ד סי' קכ"א סק"ז במה שפירש דברי הרשב"א שבמשמרת הבית שהביא שם מתבאר שלהלוע שנבלע בספין בלהב על ידי האור ונכנס גם להקתא לא מהני ליבון הלהב לחוד רק להקליש הבלוע ועל כל פנים צריך עוד הגעלה לזה הקלוש מפל מקום לא דמי כלל להברזלים הנ"ל והוא על פי מה שפכת בישועות יעקב

סי' תנ"א דעיקר סברת הרשב"א דעל ידי הבליעה כמה פעמים נתקשה הבליעה בתוכה
ואם פן בכלי מקדש שמבשלים בכל יום לא שינוי זה דלא נתקשה הבליעה כלל ומה
שנבלע נפלט תיקוף עינין שם ותימה הוא שלא הביא ש"ס דעבודה זרה ד' ע"ו האי קריד
והאי לא קריד ופירש רש"י דגזעולי עכומ"ז פינו דלא מבטלי כל שעה מתקשה הבליעה
בתוכו ואינו נוח לפלוט בהגעלה ובעי ליבון אבל בקדשים דכל שעתא מבטלי בהו אינו
מתקשה וסגי בהגעלה עיי"ש ולכן שפיר כתב הרשב"א דאף דהגעלה לחוד לא מהני
היינו רק משום שנתקשה הבליעה ולכן פינו שנתלבו הלהב נקלש גם החלק שבתוך
הקתא והיינו שנתרפף הבליעה ולכן מהני אחר כף ההגעלה וכל זה בספינים שאין
משמשים בהם תדיר בתמין ומתקשה הבליעה לא מהני הליבון לחוד וצריך הגעלה
אחר כף מה שאין פן בהני טסין של תנור שמבשלים בו כמה פעמים בכל יום והוי ממש
דומיא דקדשים דלא נתקשה הבליעה אם פן שפיר אמרינו כבולעו כף פולטו ואין צריך
רק הגעלה לחוד והליבון קל הוי כמו הגעלה סיומא דמילתא דהני טסין דרוב הבליעות
ע"י מים ודאי יש להקל בהגעלה והקצוות גם פן נתלבנו עכ"פ ליבון קל והוי פהגעלה
וכדברי כת"ה ואין צריך להסיר הטסין זולת אם אין משוקעים בבגנו והם מגולים דאז
צריך להניח גחלים בוערות על הקצוות וכן אני מודה תמיד אלו תנרף דברי הגאון בשו"ת
מנחת שי יצ"ו בסי' מ"ו: וכתב עוד דלכאורה יש חששא גדולה שלפעמים נותנים לחם
על התנור לייבש וכדומה והוי תשמישו על ידי האור ובעי ליבון ואנו [פלומר האשפנדים
יצ"ו] לא נהגינן לילף בכלי אחר רוב תשמישו פדכתב הרמ"א בסעיף ו' והאריך קצת
לבאר דגם לזה אין לחוש ושפיר מהני ליה הגעלה או ליבון קל שדינו פהגעלה: (ז) כלי
חרס מבואר בריש סי' תנ"א דאין להם הכשר ע"י ה'יסק וכו' כי אם ע"י החזרה לפכשן
והשגתי עתה ס' ליקוטי בית אפרים להרה"ג נפתלי סופר וראיתי בקונטרס ח"ת
[חידושי תורה] בדרף ה' אות יו"ד ששאל במי שיש לו כלי חרס יפה שנטרפה אם רשאי
ליטן לאומר טעפנע"ר שיתננו בככשן להכשירו לפסח פי כפר בחז האופן שנתן שני
פלים לתוך התנור ולא נתבקעו ולכאורה נראה דמותר פמבואר בסי' תנ"א אם החזירן
לככשן שמצד פין כלי חרס חדשים מותר ועיין מג"א שם ס"ק י"ד ודוחק לומר שצריך
שיהיה דוקא בתנור שעושים שם פלים פמוהו אבל תנור של כלי חרס פשוטים שאינם
צריכים ה'יסק גדול כמו לכלי חרס היפים לא מהני לכלי חרס היפים פי מלשון המחבר
משמע פינו שנתן בתוך ה'יסק גדול לא יחוס ועכ"פ בטעללע"ר הי' נראה להתיר שהם
רק כלי שני ועיין פר"מ באשל אברהם סי' תנ"א ס"ק ג' דמשמע ג"כ שיש לחלק וגם
שאין רצונו להתיר לצורך פסח פי אולי לא יהיה ה'יסק גמור וישתמש בפסח דמשהו
אוסר אבל לאחר הפסח נראה להתיר אם יהי ישראל עומד שם ורואה שעכומ"ז נותנו
לתנור בה'יסק גדול ומצאתי באלהו רבה שם ס"ק ג' שכתב בשם איסור והיתר דין מ"ח
דאנו נוהגים שלא להסיקן ולדעתי אחר פסח גם האיסור והיתר מתיר: מעין פתיחה
"לשמיני של המערכה" אמר המחבר מודעת זאת אשר בענייני חמץ של ישראל שעבר
עליו הפסח רבו המבוכות והספקות וצדדים לכאן ולכאן ויותר ממה שכתבו הפוסקים
הקדמונים אשר מימיהם אנו שותים נמצא מאד בתשובות רבני האחרונים למאות
ולאלפים ומה מאד זכות הרבים תלוי בהגאון המפורסם בעל שערי תשובה אשר קבץ
פעמיר אסף איש טהור תשובות רבות על כמה וכמה פרטים שונים בענייני חמץ שעבר

עָלְיוּ הַפֶּסַח וְקִבְעֵם בְּדָפוּס בְּסִי' תַמ"ח עַל דְּבָרֵי הָרַב בָּאֵר הַיֵּטֵב סְעִיף קָטָן ח' וְהֵם מְאִירִים עֵינַיִם לְהַקֵּל טוֹרַח הַחִיפּוּשׁ לְמִי שֶׁנִּמְצָאִים בְּיָדוֹ הַסְּפָרִים הֵהֵם וְאָף כִּי לְמִי שֶׁאֵין אֲצִלוֹ הַסְּפָרִים הַנֶּ"ל וְצָדֵקָה תִּהְיֶה לְהַגְאֹן הַנֶּ"ל זֶה"ה: בְּרַם דָּא עָקָא וְכָל יָמֵי הָיִיתִי מְצַטְעֵר אֲשֶׁר כָּאֵן שְׁנָה רַבִּי הִלְכוֹת מְרֻבּוֹת בְּסְעִיף קָטָן אֶחָד וְכוּלָן מְשֻׁלְבוֹת בְּאֵין הַבְּדֵל וְהַפְּרָשׁ בֵּין דִּין לְדִין אֲשֶׁר יִלְאֶה הַקּוּרָא לְחַפְשׁ לְמִצּוֹא דְבָרֵי חֶפְזָא אֲשֶׁר צָרִיף לוֹ בְּעַת הַהִיא וַיִּנְדָּמֵן בְּחַפְשׁוֹ בְּמְרוּצָה יִבְקֵשׁ הַדְּבָר וְלֹא יִמְצָא וְכַמְדוּמָה לִי שֶׁנִּנְדָּמֵן לִי כַּמָּה פְּעָמִים בְּעַת שְׁחִיפְשָׁתִי אֵיזָה דְבָר לֹא מְצָאתִי וְאַחַר זְמַן פָּגַעְתִּי בּוֹ אֶף שְׁכַחְתִּי עַל מָה הָיִיתִי צָרִיף לְעֵינַי אֲזִי וְלֹא רָאִיתִי הַדְּבָרִים שֶׁבְּשַׁעְרֵי תְּשׁוּבָה בְּזְמַן הַהוּא אוֹלֵי הִנֵּה לִי מָה לְדַבֵּר לְבָנוֹת אוֹ לְסֹתֵר כְּדַרְפָּה שֶׁל תּוֹרַתְנוֹ הַקְּדוּשָׁה עָלַי לְבִי דּוּי כִּי יִצָּא מִלְּבִי וְהִנֵּה כְּלֹא הִנֵּה וְזֶה צַע"ר הַשְּׂמִים כִּי יוּכַל לְהִיּוֹת שֶׁבְּקוֹנְטְרִיֶסִי בְּמַעֲרָכָה זֶה בְּמַקּוֹמוֹת רַבִּים הַשְּׂמִטִּי דב"ק וְעַתָּה סְמוּךְ לְהַדְפָּסֵת קוֹנְטְרִיֶסִי זֶה בַּעַ"י רַחֲשׁ לְבִי לְהַעֲתִיק כָּל אֲשֶׁר כָּתַב הַגְּאֹן הַנֶּ"ל (בְּדַבּוּר אֶחָד) וְלְחַלְקוֹ לְכַמָּה סְעִיפִים הַד"ר הַד"ר לְבַדּוֹ בְּדַבּוּר הַמְּתַחִיל בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְלְכָל סְעִיף קָטָן אֶתְמוֹן בַּעַ"י בְּרֵאשׁוֹ כְּעֵין מִפְתַּח בְּקִצְרָה לְהוֹדִיעַ אֶת אֲשֶׁר יָבֵא בּוֹ וְהִיא תּוֹעֵלַת גְּדוּלָה בַּעַ"י וְאֵם לֹא יוֹעִיל לִי בְּעֲצָמֵי אַחַר שֶׁכָּבַר כְּתוּב כָּל מָה שֶׁבְּקוֹנְטְרִיֶסִי מְשֻׁנִּים קַדְמוֹנִיּוֹת יוֹעִיל אִיֶּה"ש לְזוּלְתִי וְזִכּוֹת הַגְּאֹן הַנֶּ"ל תִּהְיֶה מְגוֹן בְּעַדִּי וְזֶה הַחֲלִי בַּעֲזָה"ש יִתְעַלֶּה הַדְּרִי (וְהוֹדִי: א) בְּדִין אִם הַעֲכוּמ"ז הַקּוֹנֵה הַחֲמֻצִים גִּנְבַּת אֵיזָה דְבָר מִן הַחֲמֻצִים וְהַנִּיחוֹ בְּקֶרֶן זְוִית בְּרֵשׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל הַמּוֹכֵר עַל מָה שֶׁכָּתַב מֶרֶן בְּסְעִיף ג' חֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אֲסוּר וְכו' וְאֵם מְכָרוֹ אוֹ גִּתְּנוּ לְנִכְרֵי שְׂמֵחוּץ לְבֵית קוֹדֶם הַפֶּסַח אֶף שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְכִירוֹ וַיּוֹדַע בּוֹ שֶׁלֹּא יִגַּע בּוֹ וַיִּחְזָר וַיִּתְּנֵנוּ לוֹ אַחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר כְּתוּב עַל זֶה וְנ"ל שְׂמֵחוּץ עֵינַי בָּאֵר הַיֵּטֵב וְעֵינַי בְּשׁו"ת בֵּית אֶפְרַיִם סִי' ל"ז אֶחָד שֶׁמְכָר חֲמֻצוֹ וְהַמְּשַׁרְת׃ הֵלֵךְ בְּפֶסַח לְמַרְתֵּף שֶׁל הַיִּי"ש וְלִקַּח מֵהַיִּי"ש שְׂבֵתוֹף הַחֲבִית לְתוֹף כְּלִי וְהַעֲמִיד בְּזְוִית בְּמַקּוֹם מוֹצֵנֶע שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְשֵׁתוֹת מִמֶּנּוּ אַחַר הַפֶּסַח וְשׁוֹב אַחַר שְׁחִזוֹר הַיִּשְׂרָאֵל וְקִנְיָה מֵהַעֲכוּמ"ז מְצָא כְּלִי זֶה עִם הַיִּי"ש וְנִתְּנוֹדַע שֶׁנַּעֲשֶׂה כֵּן עַל יְדֵי הַמְּשַׁרְת׃ וּמְבֹאֵר כַּמָּה צְדָדֵי הַיִּתֵּר שֶׁאֵין לְאֲסֹרוֹ בַּהֲנָאָה לְפִי שֶׁהִנֵּה חֲזִיב לְבַעַר דְּמִדְּאֲגַבְיָה קִנְיָה וְנִתְּחַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ וַיֵּשׁ לְהַתִּיר בַּהֲנָאָה וְלִרְוּחָא דְּמִילְתָּא יֵשׁ לְעַרְבוֹ חַד בְּתַרֵּי ע"ש וְעֵינַי בְּסִי' ל"ח בַּעֲכוּמ"ז שֶׁגִּנְבַּת חֲמִץ מִיִּשְׂרָאֵל וּבְתוֹף הַפֶּסַח הַשְּׁלִיכּוֹ לְפָנָי בֵּית הַיִּשְׂרָאֵל וְצוּעַק פְּלוּנֵי צָא וְטוֹל אֶת שְׁלֵף וְלֹא רָצָה לְקַחְתּוֹ לְתוֹף בֵּיתוֹ וְלִקְחוֹ לְמַבְצָר וְאַחַר הַפֶּסַח רוֹצִים לִתְּמוֹן הַחֲמִץ לַיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ צְדָדִים לְהַתִּיר בְּכִי הַאִי גִּוּוֹנָא ע"ש: ב) בְּעַנְיַן מְכִירַת אוֹ הַשְּׂכָרְת׃ הַחֲדָר עִם הַחֲמִץ שְׂבֵתוֹכוֹ: וְעֵינַי בְּשִׁבּוֹת יַעֲקֹב ח"ב סוּף סִי' ט"ו שֶׁצָּרִיף לְהַזְהִיר אֶת הָעָם שֶׁבְּשַׁעַת מְכִירָה יֵאמֵר הַרְיֵנִי מוֹכֵר לָךְ הַחֲדָר עִם כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכוֹ וְאֵין אוֹתוֹ חֲדָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל רַק שְׂכוּר לוֹ צָרִיף לוֹמַר אֲנִי מְשֻׁכָּר לָךְ הַחֲדָר כָּל יְמֵי הַפֶּסַח עִם כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכוֹ כִּי שְׂכִירוֹת לְיוֹמָא מְמַכֵּר הוּא עֵי"ש וְעֵינַי בְּשׁו"ת הַר הַפְּרָמֵל סִי' י"ג בְּמִי שֶׁהַחֲדָר שָׁבוּ הַחֲמִץ שְׂמוֹכֵר לַעֲכוּמ"ז הוּא בְּשְׂכִירוֹת אֲצִלוֹ מְכָל מְקוֹם הוּא יְכוּל לְהַשְׁכִּירוֹ לַעֲכוּמ"ז וְלְהַקְנוֹת לוֹ אֲגַב קַרְקַע וְגַם מָה שֶׁנּוֹטֵל שְׂכִירוֹת בְּעַד הַחֲדָר שֶׁהַחֲמִץ בּוֹ אֵין זֶה כְּמִשְׁתַּכֵּר בְּאַיִסוּרֵי הַנָּהָא שֶׁהָרִי יְכוּל לְקַחְתּוֹ לְבֵיתוֹ וְאֶף עַל פִּי כֵּן מִיִּחְזִיב לְשַׁלֵּם לוֹ כְּפִי הַזְּמַן וְכו' עֵי"ש וְגַם כְּתוּב דְּאֶפִּילוֹ מוֹכֵר אוֹ מְשֻׁכָּר חֲדָר הַתִּיכוֹן שֶׁאֵין הַעֲכוּמ"ז יְכוּל לְבֹא שְׂמָה אֶלָּא דְרָף בֵּית יִשְׂרָאֵל לִית לֹן בַּהּ (וְנוֹהֲגִים לְכַתּוּב שְׁנוֹתָן לוֹ דְּרִיסַת הַרְגֵּל דְּרָף בֵּיתוֹ וְע"ש) וְאֵם מְשֻׁכָּר לוֹ חֲדָר בְּמַנְעוּל וּמִפְתַּח וּמְסָר לוֹ הַמְּפָתַח אִם יִרְצָה יִשְׁאִיר לְעַצְמוֹ זְוִית בְּזֶה הַחֲדָר אוֹ

ישפוך ממנו זווית ויניח שם תפציו קודם פסח ואז יכול הישראלי לעשות לו מסגרת לשמור תפציו ויהיה המפתח תחת ידו ומפתח העכומ"ז תחת ידו ואף שעל ידי זה איננו יכול לבא לשם בכל שעה שהוא רוצה שרי פיון שבעל פרחו צריף הישראלי לפתוח לו בעת שיצטרף לילך שם עי"ש: ג) עצה טובה שלא יבא הקונה החמצים לגנוב ממה שנמכר לו: ופעם אחת אירע שהעכומ"ז הקונה מרתף משקים הלך בימי הפסח בכל פעם למרתף והיה שותה ושכור והמשקים היו יקרים שהיה עולה להפסד גדול וגם מדאגה בדבר שלא ירבה רעים שישתו וישכרו עמו והעכומ"ז עני ודאגה בלב איש ושיחנה ויעצתי לו שבעת שהעכומ"ז נופל ומשתקע בשינה יקח המשרת שלו המפתח מכיסו והוא ידמה בנפשו שנאבד ממנו וכולי האי לא עביד שיעשה לו מפתח אחר וכן עשה ועלה פהוגו ונראה דהוא הדין שמתר לומר להמשרת שישאל המפתח מהעכומ"ז שצריף לאיזה תפצים שלו ואחר כך ישמיט עצמו או שיאמר שאיבדו ונראה שאין בזה איסור ושמעתי שגדול אחד נשאל לפניו פזאת ולא השיב לשואל דבר רק כשהלך מאתו שלח אחר העכומ"ז ואמר לו שצריף לשליחות אגרת על כמה פרסאות וקצץ לו שכר ובשעות ההליכה וחזירה עברו ימי הפסח וקראתי עליו מים עמוקים עצה בלב איש וכתבתי זה על דרך שאמרו בכתובות ולשון חכמים מרפא: ד) באיזה קנין נכון להקנות חמץ: בענין הקניינים כתב בדגול מרובה שהיה נראה שקנין הפוכה שיקנה החמץ להעכומ"ז בקנין סודר דהוי קנין חליפין ומה אעשה והשפתי פהו בחשן משפט סי' קכ"ג קיהה בדבר עכ"ל ועיין בקצות החשן האריף בענין הקנין לחמץ ועיין בספר מקור חיים הרחוב בזה ואיה"ש בקונטרס ספר המקנה אשר יעדתי לחברו בלא נדר על דינים אלו אבאר בעזה"י: ה) אם בערב פסח אחר חצות החליף חפץ אחד ביי"ש של עכומ"ז והעכומ"ז משף החפץ וקודם שהביא היי"ש להישראלי נזכר מהאיסור חמץ: ועיין בפמ"א (בפרח מטה אהרן או פנים מאירות) ח"א סי' מ"ו באחד שהיה לו חתיכת פשתן בערב פסח אחר חצות השנה עצמו עם עכומ"ז שיתן לו עבורו ששה זהובים ומדה יי"ש ושכח שהוא ערב פסח ומשף העכומ"ז את הפשתן לביתו ושוב נזכר שהוא ערב פסח ושאל אם מותר להמתין עד אחר הפסח ויקבל ממנו או אסור להמתין וצריף לקבל ממנו מיד ולשפכו והעלה שרשות לומר לעכומ"ז כי המקח היה בטעות שנוכרת מאיסור חמץ ואני חוזר בי או תן לי הפשתן או דמים ששנה היי"ש ואם אין רוצה מגנזל גזליה ואין הישראלי עובר עליו כלל ע"ש וילדעתי באם היי"ש אינו בעין ביד העכומ"ז בשעת החליפין או אפילו אם היה בעין אלא שלא הראה לו על יי"ש זה לא שייך מה שכתב הפמ"א דכשמשף הפשתן נקנה היי"ש בכל מקום שהוא פיון שאין היי"ש מסוניים בפני עצמו ואם היה המדה יי"ש בבית העכומ"ז בענין מסוניים לעצמו גם כן אין מקום שיקנה הישראלי אותה אם לא פשאמר לו שחליף על מדה של יי"ש שיש לו בביתו שאז נופל עליו דין קנין חליפין ואם נשפף אחר כך ההפסד של הישראלי מה שאין כן פשאינו מראה לו עליו רק הוא התחייב את עצמו מדה יי"ש סתם פשיטה דלא נקנה כלל רק חיובא עליה דהעכומ"ז רמיא ואם כן אין איסור לקבלו אחר הפסח: וי"ו) בקונה יי"ש מעכומ"ז זמן מה קודם הפסח והביאו להישראלי בתוך הפסח והוא שכח ממקח זה קודם פסח ולא מכרו לעכומ"ז במכירת החמץ: ועיין בשו"ת ש"י (שבות יעקב) ח"ב סי' ט"ו בישראל שלקח מעכומ"ז יין שרף זמן מה קודם הפסח וצנה לו להביאו תוך איזה שבועות ונתן לו הכסף מיד והעכומ"ז

הביאו תוך הפסח והישראל קונדם פסח שכח מהמקח הנ"ל ולא מכרו קונדם פסח אסור
פינו שפבר נתן המעות ומכרו העכומ"ז פדינו ודאי נקנה מידי לישראל מחוק ודין המלכות
וקל וחומר מהיכא דהעכומ"ז אלם ויכפהו שלם וכו' ולא כהפמ"א סי' צ"ו שמצדד להיתר
ע"ש ונראה שאם לא היה בעין הי"ש בפעשה שמסר הכסף לעכומ"ז יש לצדד קצת פינו
שלא היה בשעת נתינת הכסף לא קניא ליה ועתה שהביאו אינו רוצה לקבל ממנו ולא
קניא ליה וקונדם שהביאו איסורא לא ניחא ליה דליקני ואפילו אם היה הי"ש מן המוכן
ביד העכומ"ז קונדם פסח מפל מקום נראה דכל כמה שלא מסרו ליד ישראל או שהישראל
היה אצלו ויחד לעצמו י"ש זה ומפל שפן אם חתם בחותמו אם פן אין פאן קנין על
י"ש זה לישראל זה דהא אי בעי ימכור או יתן י"ש זה לאחר ואין ראיה מאחריות
דאלם ששם בא החמץ בפקדון ליד הישראל ועל ידי אחריות שקבל מצוי בידה קרינו
ביה לא כן פאן אם הוא ונהגנו אלמות שלא להחזיר הדמים אין זה רק דמיגזל גזל ליה
ומפל מקום הי"ש לאו ברשותיה קאי וכדכתב הפמ"א אלא שהפמ"א נראה שפכתב פן
גם בענין שהיה הי"ש בעין ברשות העכומ"ז ודעתו שיכול לבטל המקח משום מקח
טעות וכמ"ל על זה חולק השבות יעקב וכן משמע מלשון השאלה בשבות יעקב שהיה
בעין אלא שצוה לו להביאו אחר כך ע"ש ומפל מקום צריף עיון היכא שהביא בפסח
והוא אינו רוצה לקבלו אף שיש לומר דלא קני ליה מפל מקום שוב אחריותו עליו מההיא
שעתא בדיניהם על כל פנים ומפל שפן שבונדאי אלם הוא שלא להחזיר המעות אלא
שיש לומר פינו שהעכומ"ז חוזר ולוקחו לביתו שוב הנה ליה מקבל אחריות חמצו של
עכומ"ז בביתו של העכומ"ז (דשרי: זי"ן) בענין הנ"ל וכיוצא בו: ואם העכומ"ז מעמיד
הי"ש בביתו של ישראל בעל פרוחו של ישראל יראה הישראל לחזור אחר עכומ"ז אחר
שיעמידנו אצלו על אחריותו ואף שיבטיח דבר קצוב להעכומ"ז הנפקד בשביל זה לית
לן בה ויפרט לו שהחמץ אינו שלו רק של העכומ"ז שהעמידו אצלו שלא מדעתו ועיין
לעיל סי' ת"מ סעיף קטן ב' בשם השאגת אריה בקיבל עליו אחריות של חמץ עכומ"ז
והפקידו אצל עכומ"ז אחר אף שהשני לא קיבל עליו אחריות שרי בהנאה אחר הפסח
ע"ש ועיין בשו"ת פתרי פהונה סי' ח' באחד שעשה מעמד עם אדון אחד לקבל ממנו
עבור חוב חמשה חביתין י"ש ועשו (קאנטראקט) שהאדון יעמיד הי"ש לעיר
שהישראל דר שם ואחר המדידה יוחשב כו"כ (כף וכף) בעד כל מדה וחתמו שניהם על
זה ובגמר המקח צוה האדון להישראל לחתום החביתין בחותמו ונשארו כף עד אחר
הפסח והישראל שכח למכור העלה להתיר על פי מה שכתב המ"י סי' ל"ה דאף
להרמב"ם דבמלוה קנה דוקא בישראל מישראל ואף שהיה בחתימת הישראל על חביתין
דלכאורה לא גרע מרושם (אפשר לומר דאין זה דומה לרושם שנוהגין לקנות על ידו
מה שאין פן זה אינו נעשה לקנין רק מחשש אחלופי) יש לומר דאינו רק דרבנן ובהא
לא קניס ר' שמעון ואף להר"ן יש לומר דדוקא אם החמץ שלו אלא שלא עבר בל יראה
מדאורייתא סבירא ליה דקנים מה שאין פן היכא שאין החמץ שלו מדאורייתא וגם לא
אזלינן בהא פתר דיניהם ואף להמשאת בנימן לא אזלינן לחומרא וגם השאגת אריה סי'
ע"ט פתב דלא אזלינן בהא פתר דיניהם וגם יש לומר דלקמא הלכה פמאן דאמר דבעי
משיכה וחמץ שעבר עליו הפסח דרבנן יש להקל וגם דמסתמא היה מבטל ואף להמשאת
בנימן דביטול לא מהני היינו כשהוא בביתו אבל פאן שהוא בבית האדון מהני מפל שפן

בְּזֶה שֵׁשׁ לֹמֵר דְּחַשׁשׁ הָעֵרְמָה הֵינּוּ שֶׁבִּידוֹ לְבַעַר מֵה שְׂאִין פֶּן בְּזֶה שְׁהִי"ש רְחוֹק מִמֶּנּוּ כַּמָּה פְּרָסְאוֹת וְכו' (ולפענ"ד אין מְחַנּוֹר שְׂאֵף עַל פִּי כֵן הִיָּה יָכוֹל לְמִוְכָרוֹ וְלִהְיוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא וְזֶה בִּיעוּרוֹ) וְגַם פִּינּוֹ שֶׁהִיָּה מְחַנּוֹיֵיב לְהַעֲמִידוֹ לִיד הַיִּשְׂרָאֵל נִמְצָא שֶׁהִיָּה בְּאַחֲרִיּוֹת שֶׁל הָאָדוֹן וַיֵּשׁ לְצַרְף דַּעַת הַמְקִילִין בְּכִי הָאֵי גִוּוֹנָא פֶּשְׁעֵבֵר עֲלֵיו הַפֶּסַח וּבְצִיּוּרָף הַיִּתֵּר בַּעַל שׁו"ת פ"י (פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ) דִּי"ש חֲמִיץ דְּרַבָּנָן וְלִכֵּן יֵשׁ לְהַתִּיר הִי"ש אֶף בְּשִׁתְיָה עִי"ש (אָמַר הַמְחַבֵּר בְּמָה שֶׁהַשִּׁיג הֶרֶב עַל דְּבָרֵי הֶרֶב פֶּתֵר פְּהוֹנָה עֵינּוּ בְּמָה שֶׁפִּתְבִּיתִי בְּסִי' ח' אוֹת ז' סק"ד): ח) בְּמִי שֶׁמְכַר חֲמִצּוֹ קוֹדֵם חֲצוֹת הַיּוֹם וְלֹא הִסְפִּיק לְמִסְוֹר הַשְּׁטֵר מְכִירָה עַד שֶׁעֵבֵר חֲצוֹת: וְכַתֵּב דּוֹדֵי מוֹהֲר"ר הַגָּאוֹן מוֹהֲר"ם בְּתִשְׁבֻּבָה פְּתִיבַת יָד בְּאַחַד שֶׁמְכַר חֲמִצּוֹ בְּעֶרֶב פֶּסַח וְקִבֵּל אֲדֵרו"ף בְּזִמְנֵי הַמְּוֹתֵר וְהַיִּשְׂרָאֵל אָמַר לְהַקְוֶה בְּשַׁעַת קִבְלַת הַפֶּסַח הֲרֵי מַעֲתָה הַכֹּל שְׁלֵף וְכֵן הַקּוֹנָה חִיּוּג דְּבָרָיו וְאָמַר מַעֲתָה הַכֹּל שְׁלֵף וְטָרָם שֶׁקִּיבֵל הַשְּׁטֵר לִידוֹ עֵבֵר חֲצוֹת הַיּוֹם וְקִיבֵלוּ אִזְ וְהַעֲלֵה דָאָף שְׁנִתְפָּןֵס חֲנוּמֵרַת הֶרֶב הַמְּגִיד וְדֹאֵי דְמוֹדָה הֶרֶב לְדַעַת הֶרֶב מְב"ם דְּעַל כָּל פְּנִיִם אַחַר שֶׁהִגִּיעַ הַשְּׁטֵר לִיד הַקּוֹנָה קָנָה לְמַפְרַע וְלִכֵּן בְּהַפְסֵד יֵשׁ לְהַקֵּל עַכ"ד (אָמַר הַמְחַבֵּר עֵינּוּ בְּזֶה לְקַמֵּן בְּסִי' ח' אוֹת ח' סק"ד בְּשֵׁם הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב): ט) בְּדִין מוֹמֵר לַעֲכוּמ"ז שֵׁשׁ לוֹ כְּעֵין הוֹרְאֵנְד"א וַיִּשְׂרָאֵל הוּא הַנְּאָמֵן שְׁלוֹ וּמְכַר הַנְּאָמֵן אֶת הַחֲמִיץ אֵי מְהִנְיָא מְכִירְתּוֹ וְכַתֵּב עוֹד בְּעֵינָן פְּקִיד בְּזֶה שֶׁהִיָּה מְמוֹנָה עַל הוֹרְאֵנְד"א שְׁלוֹ יְהוּדֵי לְנְאָמֵן.

וּמְכַר הַנְּאָמֵן בְּעֶרֶב פֶּסַח הַחֲמִיץ לַעֲכוּמ"ז שֶׁהִיָּה גַם פֶּן נְאָמֵן שֶׁל הַפְּקִיד וְכַתֵּב דְּלִכְאוּרָה אֵין לְסַמְוֵךְ עַל מְכִירַת הַנְּאָמֵן דָּאָף לְפִי מָה שֶׁפִּתְבִּית אַא"ז בְּבִכּוֹר שׁוֹר דְּמְכִירַת חֲמִיץ לֹא מִיְקָרֵי הָעֵרְמָה דְּמִסְתַּמָּא גָּמַר בְּלָבוֹ שְׁלֹא יַעֲבֹר בְּבֵל יִרְאָה מְכָל מְקוֹם בְּזֶה בַּעַל הַחֲמִיץ פֶּשִׁיטָא דֹאֵין חוֹשֵׁשׁ לְבֵל יִרְאָה וְהַנְּאָמֵן אֶף שֶׁהוּא בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר עֲלֵיו פִּינּוֹ שְׂאִינּוּ בְּרִשׁוֹתוֹ מְכָל מְקוֹם מְסִיק שֵׁשׁ לֹמֵר פִּינּוֹ שֶׁהִיָּה מוּטֵל עֲלֵיו לְמַפְוֹר בְּכִדֵי שְׁלֹא יְהִיָּה נְאָסֵר הַחֲמִיץ לְמוֹכְרוֹ לַיִּשְׂרָאֵל אַחַר הַפֶּסַח וְאֵם פֶּן אֵיפָא אֲנִימְדָּנָא דְּבִרְשׁוֹת קַעֲבִיד לְמַפְוֹר וְגַם לְפִי מָה שֶׁפִּתְבִּית הַשׁוֹאֵל הִיָּה לוֹ כו"ה (פֶּחַ וְהַרְשָׁאָה) לְמַפְוֹר הַכֹּל וְכו' וּמְכָל מְקוֹם צָרִיף שֶׁהִרְיוּחַ וְהַפֶּסֶד יַחֲשֵׁב עַל הַקּוֹנָה שְׂאֵם יַחֲשֵׁב עַל הַמּוֹכֵר אֵיגְלָאֵי מִיְלְתָא לְמַפְרַע שְׁלֹא הִיָּה מְכִירָה וּבַעַל נְפֶשׁ יַחֲוֹשׁ לְעַצְמוֹ עַכ"ד: יוֹד) בְּדִין אֵם לֹא מְכַר הַחֲמִיץ אֲבָל הִיָּה חֲזִיב מַעוֹת לְאָדוֹן תְּקִיף וְעֵינֵי הָאָדוֹן הֵיָּו תְּמִיד עַל הַחֲמִיץ לְגַבּוֹת חוֹבוֹ מִמֶּנּוּ כִּי אֵין לוֹ דְּבָר אַחַר לְשַׁלֵּם אֵי חֲשִׁיב זֶה כְּאִפּוֹתִיקֵי וְאֵי אִפּוֹתִיקֵי מְהִנְיָ בְּלֹא מַעֲכָשׁוּ: וְכַתֵּב בְּשׁו"ת אַרְבַּעַה טוּרֵי אָבֵן ס' מְהַגָּאוֹן מוֹהֲר"ר מִנְשֶׁה בְּאַחַד שֶׁהִיָּה לוֹ מֵאֵל"ץ וְשִׁכַח לְמַפְוֹר וְצָדֵד לְהַתִּיר מִחֲמַת שֶׁהִיָּה חֲזִיב מַעוֹת לְאָדוֹן אַחַד תְּקִיף וְאֵין לוֹ לְשַׁלֵּם לֹא מַעוֹת וְלֹא קַרְקַע רַק זֶה הַמֵּאֵל"ץ וְתְּמִיד עֵינֵי הַשֵּׁר עַל זֶה הַמֵּאֵל"ץ וְהִנֵּה לִיָּה כְּאִפּוֹתִיקֵי וְאֵף דְּחֲמִיץ מְפָקִיעַ מִיַּדֵּי שֶׁעֵבּוּד יֵשׁ לֹמֵר דְּרַבָּה לְטַעֲמִיָּה דְּסְבִירָא לִיָּה שֶׁעֵבּוּדָא לֹא דְּאוּרִיָּתָא וְכו' עִי"ש וְנִרְאָה שֶׁלֹּא אָמַר לְעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה רַק כְּתִבְלַעֲצָמוֹ לְחַפְשׁ אֵינָה זְכוּת שֵׁשׁ בּוֹ מוֹעִיל כְּשִׁיָּהִיו צְדָדֵי הַהִיָּתֵר כְּרֹאֵי מוּצָק חֲזִי לְאֵיִצְטְרוּפֵי גַם הָאֵי אֲבָל פֶּשִׁיטָא שְׂאִין לְסַמְוֵךְ עַל זֶה כָּלֵל אֶף שֶׁנְּאָמַר שְׁוֹדֵאֵי יְגָבָה מְזָה מְכָל מְקוֹם קִיָּמָא לֵן בַּעַל חוֹב מְכָאֵן וְלְהַבָּא הוּא גּוֹבָה וּמָה שֶׁעֵינֵי הָאָדוֹן עֲלֵיו אֵין זֶה מְצִיל שֶׁהִרֵי הַרְשׁוֹת בִּידוֹ לְמַכְרוֹ לְכָל אֲדָם שֶׁיִּרְצָה וְלִיקַח מַעוֹת וְלְסַלּוֹקֵי לְאָדוֹן בְּזוּזֵי וְאֵטוֹ חֲמִיץ שֶׁהוּא עוֹמֵד לְיִמְכֹר לְאַחַר אֵינּוּ עוֹבֵר עֲלֵיו פֶּשִׁיטָא דְּכָל זִמְן שְׁלֹא מְכָרוֹ אוֹ שְׁלֹא גָבְאוּ זֶה בְּחוּבוֹ שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיו וְאֵף שְׂאִין לוֹ לְשַׁלֵּם לְבַעַל חוֹב כְּדְמוּכַח כְּוָלָה סוּגִיָּא דְּפֶסְחִים וּבְאָמֵת גַּם אִפּוֹתִיקֵי לֹא מְהִנְיָ וּמַעֲכָשׁוּ בְּעֵינָן וּמָה שֶׁפִּתְבִּית

דְּרַבָּה לְטַעֲמֶיהָ דְּבָרִים תְּמוּהִים הֵם וְקִצְרֹתַי: יא) בְּדִין יִשְׂרָאֵל שְׂמוּכָר תָּמִיד יי"ש
לעכּוּמ"ז שְׁבַעֲרֵי אַחֲרֵת בְּמִקְחַת הַקְּצוּב בִּינְיָהֻם וְגַם בְּעָרֵב פֶּסַח שְׁלַח לוֹ אָבֵל לֹא יִגִּיעַ לְיַד
הַקּוֹנֶה עַד אַחֵר חֲצוֹת: וְכַתֵּב בַּפֶּמ"א ח"ב ס' ע"ב בְּמִי שְׁהִיָּה לוֹ מִקְחַ עִם עַכּוּמ"ז לְשִׁלּוֹחַ
לְהַעֲכוּמ"ז בְּכָל פַּעַם יי"ש הַמֶּדָּה בְּכָף וְכָף וְשִׁלַּח לוֹ עָרֵב פֶּסַח גַּם כֵּן וְהוּא מִהֲלֵף יוֹם אֶחָד
עַל יְדֵי עֲגִלוֹן עַכּוּמ"ז נִמְצָא שֶׁהִגִּיעַ לְלוֹקַח בְּשַׁעֲהָ שֶׁהוּא אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְכַתֵּב שֶׁם צַד הַיִּתְרָה
לְפִי שְׁדָרְךָ עַכּוּמ"ז עֲגִלָּן מוֹשֵׁף לְבֵיתוֹ בְּשִׁבִיל הַלּוֹקַח וְכִינּוֹן דְּלִמְפָרַע נִיחָא לִיהַּ בְּשִׁלִּיחַ
וְכו' אֵלָּא שְׁיֵשׁ לוֹמַר כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּאִין עַכּוּמ"ז עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְעַכּוּמ"ז וְגַם
יֵשׁ לְצַדֵּד בְּשִׁבִיל שְׁהִיָּה עִמּוֹ שְׁטַר קִישׁוּר וְדַחָה גַם זֶה לְפִי שְׁהִיָּה יָכוֹל לִימְכַר זֶה לְאַחֲרִים
אוֹ לְשִׁתּוֹתוֹ וְלִקְנוֹת לְעַכּוּמ"ז יי"ש אַחֵר אִף יֵשׁ לְצַדֵּד לְפִי שְׁנָתָן לוֹ בְּהַקְפָּה וְעַכּוּמ"ז עֲשֶׂה
מְשִׁיכָה וְכו' וְסִיָּים שְׁיִמְתִּין הַיִּשְׂרָאֵל מִלְּקַבֵּל הַמַּעוֹת עַד אַחֵר שְׁיִמְכּוּר הַעַכּוּמ"ז וְיִכְלָה
הַיִּי"ש מִן הָעוֹלָם וְאִזּוֹ יִקַּבֵּל מִמֶּנּוּ הַמַּעוֹת: יב) בְּדִין אִם הַפְּקִיר הַחֲמִץ וְסָגַר הַמְּקוֹם
שֶׁהַחֲמִץ בּוֹ וְהַשְׁלִיף הַמַּפְתָּח בְּמִקְוֵה הַפְּקִיר וּבְדִין מִי שֶׁלֹּא קִבֵּל אֲדוּר"ף רַק עֲשֶׂה הָאֲנ"ט
שֶׁלֹּא"ק שֶׁהוּא קִנְיָן לְבָנֵי מְקוּמוֹ: וְכַתֵּב בְּשׁו"ת פְּנֹסֶת יַחְזִקְאֵל סִימָן י"ד בְּאֶחָד שְׁהִיָּה לוֹ
יי"ש וְמִי דָּבַשׁ אֲשֶׁר הִחְמִיץ בְּמִי שְׁכָר בַּמְרַתֵּף וְחִזַּר אַחֵר עַכּוּמ"ז לְמַכּוּר לוֹ וְלֹא עָלְתָה
בְּיָדוֹ וְסָגַר הַמְרַתֵּף וְנָרַק הַמַּפְתָּח בְּמִקְוֵה הַפְּקִיר וְכַתֵּב שֶׁלְּפִי מַה שֶׁהִנְגַּד לוֹ שֶׁהִנְפָקַר בְּפָה
מְלֵא וְהִיָּה עִמּוֹ אוֹרַח יְהוּדִי וְאֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו יֵשׁ לְהַתִּיר וּבְשִׁבִיל שֶׁסָגַר הַמַּפְתָּח (הַמְרַתֵּף) לֹא
נִתְבַטַּל הַהַפְּקִיר וְלִיִּתְרָה שְׁאֵת זָרַק הַמַּפְתָּח וְהַמְאֲלָצִי"ן שְׁמַכְרָה לֹא קִבֵּל אֲדוּר"ף רַק עֲשֶׂה
הָאֲנ"ט שֶׁלֹּא"ק וְשֶׁם בְּמִדְיָה הַהִיא הַמְנַהֵג שֶׁהָאֲנ"ט שֶׁלֹּא"ק הוּא קִנְיָן וְכֵן הַמִּי דָּבַשׁ
מִוִּתְרִים וְהַיִּי"ש יֵשׁ לוֹ לְעֲשׂוֹת חֲלִיפִין כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַט"ז בְּמוּכָר לְמוּכָר לְעַכּוּמ"ז עַי"ש:
יג) בְּדִין עֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְמַכּוּר וְהַשְׁלִיחַ לֹא מְסַר הַמַּפְתָּח הַתִּיבָה כִּי אִם מַפְתָּח הַחֲדָר: וְכַתֵּב
בְּשׁו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה ח"א ס' י"ח בְּעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְמַכּוּר חֲמִצּוֹ וּמְכָר וְלֹא מְסַר לְעַכּוּמ"ז
הַמַּפְתָּח מִן הַתִּיבָה שְׁבוֹ הַחֲמִץ סָגוּר רַק הַמַּפְתָּח מִן הַחֲדָר וְהַעֲלָה לְהַקֵּל שְׁמוֹתָר אַחֵר
הַפֶּסַח ע"ש: יד) אִם לֹא נִמְכַר הַחֲמִץ בְּעָרֵב שֶׁבַת שֶׁהוּא י"ג בְּנִיסָן וּבִיּוֹם הַשַּׁבָּת אַחֵר
הַמְנַחֵה נוֹדַע זֶה: וְשֶׁם בְּסִימָן י"ט כַּתֵּב בְּמַחְזִיק כְּפָר שְׁהִיָּה לוֹ חֲמִץ אֲצֵל הוּוֹעֵר ש"ט
הַיִּיזִי"ר שְׁלוֹ וְסָמְכוּ כָּל אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ וּבִין כָּף וּבִין כָּף לֹא נִמְכַר בְּעָרֵב שַׁבָּת י"ג גִּיסָן
וּבִיּוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא עָרֵב פֶּסַח אַחֵר מְנַחֵה נוֹדַע לְהַמְחִזִּיק שֶׁלֹּא נִמְכַר הַחֲמִץ אֲסוּר בְּהִנָּאָה
אַחֵר הַפֶּסַח וְאִף עַל פִּי שֶׁבִיטַל ע"ש: טו) בְּדִין מִי שֶׁמַּת בְּפֶסַח וְלֹא בִיטַל וְלֹא בִיעֵר: וְשֶׁם
בְּסִי"ד כַּתֵּב בְּיִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר וְלֹא בִיעֵר חֲמִצּוֹ וְגַם לֹא בִיטַל וּמַת תּוֹף הַפֶּסַח מִוִּתְרָה לְהַבְנִים
אַחֵר הַפֶּסַח וְאֲפִילוֹ מַת עָרֵב פֶּסַח אַחֵר חֲצוֹת יֵשׁ לְסַמְּוֹף לְהַתִּיר בְּאַכִּילָה וּבְהִנָּאָה ע"ש
וְעִיָּין בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מְהוּרָא תְּנִינָא ס' ס"ב בְּעִנְיָן זֶה (אָמַר הַמַּחְבֵּר עִיָּין בְּמַה שֶׁכַּתֵּב
אֲנִי הִדַּל בְּסִי"ח אֹת ל"ב בְּעִנְיָן זֶה וְהַבְּאֵתִי דְּבָרֵי רַבֵּנֵי הָאַחֲרוֹנִים מִיִּמְיָנִים וּמִשְׁמָאֵלִים
בְּדִין זֶה וּמִשֶּׁם בְּאַרְה): טז) בְּדִין מְכָר חֲמִצּוֹ אַחֵר חֲצוֹת וּמִשְׁכּוֹ הַנְּכָרִי לְבֵיתוֹ וּבְדִין מִי
שְׁהִיָּה נְחוּץ לְזַרְכּוֹ וּבְדָרְךָ נִזְכַּר מִהַחֲמִץ וְהַפְּקִירוֹ קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ הַפְּקִיר גְּמוּר בְּפָנֵי
שְׁלֵשָׁה: וְשֶׁם בְּסִי"ס"ג כַּתֵּב בְּמִי שֶׁשְׁכַּח וְלֹא נִזְכַּר עַד אַחֵר חֲצוֹת וּמְכָר לְעַכּוּמ"ז וְעַכּוּמ"ז
מִשְׁוֹף הַחֲמִץ לְבֵיתוֹ בְּעָרֵב פֶּסַח יֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר דְּהוּי כְּזוֹכָה מִהַפְּקִיר וְאִם כֵּן שׁוֹב אֵינּוּ
שָׁל יִשְׂרָאֵל אִף לְעַבּוֹר בְּכָל יִרְאָה ע"ש וְעִיָּין בְּתַפְאַרְתַּת צְבִי סִימָן ט"ז בְּאֶחָד שְׁנֹסַע וְצִנְהָ
לְבָדוּק וּלְבִטַּל וּבְדָרְךָ נִזְכַּר שְׁיֵשׁ לוֹ בְּמִקְוֵה אַחֵר יי"ש וְנִחְפְּזוֹ לְבֵיתוֹ לְמוֹכְרוֹ בְּעָרֵב פֶּסַח
וְלֹא יָכוֹל לְבֹא וְאָמַר בְּעָרֵב פֶּסַח קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ לְפָנֵי שְׁלֵשָׁה שְׁמִפְרֵשׁ הַפְּקִיר גְּמוּר

וכאשר בא אחר זמן איסורו אמרו לו חכמים שיניח המרתף פתוח בימות הפסח וכן עשה ואחר הפסח שאל השואל מה דינו והוא הפ"מ (הפסד מרובה) והורה פבוד דודי מוהר"ר הגאון מוהר"ם לסמוך על תשובת פני הושע שמתיר בהנאה על ידי שיערב ברוב ובעל המחבר הסכים עמו בזה עיי"ש: טו"ב) ל"א מכר חמצו רק הניחו בקדר שתברו מניח בו הקמץ שלו ואותו הקדר נמפר להנכרי: ועיין שם בסימן י"ז באחד שהניח יי"ש בבית חברו ולא מכרו גם פן רק שמכל מקום היה היי"ש מנוח בקדר שנמכר לעכומ"ז ובעל היי"ש אמר שביטל בערב פסח כדינו יש לצדד להתיר על ידי שיערב ברוב וכמו שכתב בשו"ת פני הושע בצירוף שיש לומר כיון שהוא יי"ש שאינו מזונקק ויש בו תערוכות מים הנה ליה כמוסיף ע"ש ועיין לקמן בבאר היטב ס"ק יו"ד בשם שו"ת חינוך בית יהודה שכתב לאסור בכי האי גוונא שהניח בקדר חברו בלא ידיעתו ע"ש ואפשר דשאני הקא שהיה סבור שתברו ומכרנו אין לקונסו פולי האי וכמו שכתב בסוף דבריו דיש לומר דהוי כמו אנוס שהיה סבור שהנפקד ומכרנו וכו' מה שאין פן בעונדא דחינוך בית יהודה שהערים והניח בקדר חברו בלי ידיעתו לא שייך זה: ח"י) סמוך על הבעל הבית שיתמכר היי"ש שלו ולא מכרו ואחר זמן איסורו מכרו הבעל הקמץ: ועיין בשו"ת פני הושע סימן י"ד בענין מי שסמוך על בעלת הבית שלו שתמכור ולא מכרה ואחר זמן איסורו מכר הוא וסיים בה גם פן להתיר משום דיי"ש הוא חמץ ונקשה וביחוד שביטלו ע"ש ועיין מה שכתבתי לקמן בשם שו"ת פני הושע סימן י"ג ומה שכתבתי בזה לעיל סי' תמ"ב ס"ק ג' ע"ש: יט) מכר חמצו וקבל אדרו"ף ומסר השטר מכירה להקונה ואחר חצות חזר הקונה מהמקח וקבל האדרו"ף והחזיר השטר ושוב חזרו ונתרצו ועבר בפסח: ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא סי' נ"ח באחד שמכר חמצו ולקח מעות לאדרו"ף ונתן שטר ואחר חצות בא העכומ"ז וחזר מהמקח והחזיר השטר והיהודי החזיר לו האדרו"ף ושוב חזרו ונתרצו ולקח השטר ונתן האדרו"ף ועתה עבר הפסח והורה הגאון להיתר דנדאי אם היתה החזרה מועלת לא היה המכירה השניה מועלת כמו שאין מועיל ביטול לאחר זמן איסורו אבל באמת אין החזרה מועלת דחזרת השטר אין מביטל הקנין כמבואר בחשן משפט סימן ס"ו וסימן קפ"ט וגם חזרת האדרו"ף אינו בתורת קנין פסוף רק בתורת חזרה וכן חזרת המפתח אף שנאמר דמסירת המפתח הוי קנין מפל מקום לא נתפוננו לקנין חדש ולכן מותר אף באכילה אף בתורת גדר שלא להקל בפני עמי הארץ יש להחמיר שלא יזדקק בו ישראל רק העכומ"ז ומכרנו לעכומ"ז אחר והדמים מותרים לישראל: כ) קנה חזקת היי"ש מהשורה ובערב פסח מכר היי"ש והחזקה ובפסח הגיד לו השופט שנקרי אחד הפר חק והביא יי"ש מעיר אחרת ויבא להתדיין ולא רצה הקונה להתערב בזה ועבר הפסח: וכתב עוד בסי' נ"ט באחד שקנה מן העצה חזקת יי"ש שלא יביאו אחר מחוץ לעיר ובערב פסח מכר חמצו עם החזקה שהוא ובימי הפסח בא השופט אליו ואמר לו שעכומ"ז אחד הביא איזה מדות יי"ש מחוץ לעיר והשיב לו עכשיו אין לי עסק בזה ועשה כמשפט העובר ובאחרון של פסח סמוך לחשיכה בא לשאול אם מותר לקבל היי"ש מן השופט וכתב דנהי דהמכירה לא מהני דהוי דבר שלא בא לעולם מפל מקום גם הישראל לא זכה מטעם זה (וצ"ע שבתחלת דבריו שם כתב דאפשר דמצד מנהג המדינה הוי דינא דמלכותא וזכה ומפל מקום אינו יכול להשפיר לאחר עי"ש) ואף לפי מה שכתב המגן אברהם סי' ת"נ במדות הרחיקים מפל מקום פאן לא הופרש בשביל

ישראל לבד שצריכה לדון עליו בשביל קנס שמגיע להעצה (גם בזה צריכה עיון דמפל מקום עיקר לקיחת היי"ש הוא בשביל הישראל השוכר ודין הקנס הוא ענין לעצמו והיי"ש גופיה הוא בשביל הישראל ומפל מקום אפשר דשייך בזה איסורא לא ניחא ליה דליקני ובפרט שהוא הוציא החזקה מת"י [מתחת ידו] והשפירה לאחר ועדיף מביטול דכאן יש לומר דהוי לענין זה פסילק דמהני בדבר שלא בא לעולם וצ"ע) אף שזה לא טוב עשה ששם כל הפסח ולא בא לשאול אם צריכה לבערו וכו' נטוב עשה המורה לקונסו איזה קנס לעניים עי"ש: כא) תשובת הגאון פני יהושע דיי"ש הוא חמץ מדרבנן ושמןתר לערב לכתחלה: וכתב בשו"ת פני יהושע באחד ששכח למפור יי"ש ועבר עליו הפסח והוא הפסד גדול וכתב שאין לסמוך להתיר מחמת הביטול רק שיש לצדד היתר לפי מה שכתב בתשובה דיי"ש אינו רק חמץ מדרבנן וכיון ששכח הנה ליה כאונס וגם יש לסמוך על רבינו יונה בשעת הדחק לערבו ביי"ש אחר ומפל מקום יש לקונסו להשליך לאיבוד השליש או חצייה שלא יוסיף לעשות עוד פן וכן עשיתי מעשה בעירי ע"ש ועיין בשו"ת משאת בנימן סי' מ"ג ונ"ח ונ"ט וצ"ז מדינים אלו: כב) אלמנה שציוותה להמתעסק בנכסי היתומים למפור ולא מכר עד אחר חצות.

וכן מי שעומד בפפר ולא היה יכול למפור שם ושלח את בנו לעיר שיימפור שם והוא לא עשה פן: וכתב בשו"ת פתח פהונה סי' כ' באחד שמת והניח עזבון אוראנד"א והניח יתומים קטנים והאלמנה היא העוסקת בזה וציוותה להריש דוכנא אשר אתה בבית למפור היי"ש והמאלצי"ן ולא מכר עד אחר חצות היום והם סברו שהוא מכירה גמורה ואחר שעבר עליו הפסח נודע לנו והוא הפסד גדול יש להתיר היי"ש בהנאה למפור רק לעכומ"ז והמאלצי"ן יערבו ברוב מאלצי"ן של היתר ע"ש וסי' כ"ה כתב במחזיק פפר שלא היה יכול למפור היי"ש שלו במקומו ושלח בנו לכפר אחר למפור שם ובנו לא עשה פן וביקש ממחזיק אחר שיימפור שלו ימפור גם של אביו והמחזיק ההוא שכח ונודע בפסח וזה איש ישר ורוצה לשפכו ולא הניחוהו שכיניו באמרם שאין לאסור לעצמו בלא שאלת חכם והאריה והביא שם מהחז"י סי' מ"ח דאם מסופק לא הוי פאומר מותר וכאן אף שכיניו היו אמרים לו שמספק אין להורות איסור וכו' והאריה בענין אונס אם יש לסמוך על הביטול ולבסוף העלה דמפל מקום המורה להתיר על ידי שיערב היי"ש ברוב היתר יש לו על מה שייסמוך ע"ש: כג) שכח למפור המאלצי"ן ונזכר אחר חצות ומכרם אז וזקף הפעות במלנה אם מותר לקבל הדמים: וכתב בספר רב משולם דף ט"ו באחד ששכח למפור מאלצי"ן ואחר חצות נזכר ומכר לעכומ"ז וזקף עליו הפעות במלנה מותר ליקח הדמים מן העכומ"ז הקונה עי"ש ועיין בשו"ת גבעת שאול בכי האי גוונא דלמיחש מיבעיא שמה יחזור וימפרנו לישראל ע"ש מה שכתב בזה ועיין לעיל סי' תמ"ג: כד) בדין נודע לו בערב פסח אחר זמן איסורו ששכח למפור היי"ש והיה צריכה לשפכו ולא עשה פן ועבר הפסח והחליפו: וכתב במקום שמואל סי' ט"ו במי ששכח למפור שני חביות יי"ש ונתנודע לו בערב פסח אין לו לסמוך על אמירת כל חמירא וצריכה לשפוך קודם פסח ואפילו הפקר בפני עדים אינו מועיל והביא שם ממשאת בנימן סימן נ"ח ושער אפרים סימן ד' ובאליהו זוטא סימן תמ"ח ובתשובה בקונטרס אחרון שבשער אפרים ועבודת הגרשוני סימן ק"ה ובתורת השלמים שבסוף המנחת יעקב ע"ש והנה בעל היי"ש לא שמע להמורה להחמיר והטה אונן לקצת לומדים שהקילו לו שלא

לְשַׁכּוֹ וְעָבַר הַפֶּסַח וְהַחֲלִיפוּ ע"ש סִימָן ט"ז שֶׁהוֹרָה לְהַתִּירוֹ אֶפְיָלוֹ לְמַחֲלִיף עֲצָמוֹ ע"ש:
(כה) בְּדִין אִם הִשְׁקָה הַחֲמִץ עַל פִּי הוֹרָאָה בְּטַעוֹת וּבְדִין מִי שֶׁנִּשְׁוִי נְכָרִית שְׁלֵא בְּדִין וְנִמְצָא
אֶתָּה חֲמִץ אִי אֲמָרִינוּ מֵהַ שֶׁקָּנְתָה אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָהּ אוֹ נִימָא אִיסוּרָא לֹא נִיחָא לָּהּ דְּלִיקְנִי:
וּבְעֵנָן אִם שָׁקָה חֲמִץ בְּפֶסַח עַל פִּי הוֹרָאָה בְּטַעוֹת אִם מִיקְרִי אוֹנָם יֵשׁ לְלַמּוֹד מִמָּה שֶׁכָּתַב
בְּאַבְן הָעֶזְרָה סוּף ס"י י"ז בְּשֵׁם מֵהֵרִי"ק וְעֵינָן בְּשׁו"ת בֵּית אֶפְרַיִם חֶלֶק אה"ע וְכָתַב בְּשִׁבּוֹת
יַעֲקֹב ח"א ס"י כ' בְּמִי שֶׁהִקָּה נִשְׁוִי נְכָרִית שְׁלֵא כָּדָת וְנִמְצָא אֶתָּה חֲמִץ שֶׁעָבַר הַפֶּסַח אִם
נִימָא מֵהַ שֶׁקָּנְתָה אִשָּׁה וְכו' וְכָתַב דְּמִוֹתָר מִטַּעַם שֶׁבִּיטֵל וְהִפְקִיר אֲמָרִינוּ אִיסוּרָא לֹא נִיחָא
לָּהּ דְּלִיקְנִי וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הָרֵא"ש בַּעֲכוּמ"ז שֶׁמְבִיא דוֹרִין וְכו' וְע"ש דְּמִיָּתוּ מִשׁו"ת שֶׁעַר
אֶפְרַיִם שֶׁהוּבָא בְּבַה"ט פֶּאן בְּמִי שֶׁמְכַר לְשִׁפְחָה וְכו' ע"ש: (כו) בְּדִין חֲמִץ שֶׁעָבַר עָלָיו
הַפֶּסַח בְּאוֹנָס שְׁלֵא יָדַע כָּלֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲמִץ אִם יֵשׁ לְחֶלֶק מִשְׁאָר אֲוֹנָסִין שֶׁהִיא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ
לוֹ חֲמִץ רַק שֶׁהִיא אָנוּס עַל הַבִּיעוּר: וְכָתַב בְּדַבְרֵי יוֹסֵף סִימָן י"א רְאוּבֵן הִיא בְּיָדוֹ מְעוֹת
שֶׁמְעוֹן תּוֹשֵׁב עִיר אַחֲרֵת וְשִׁמּוֹנָה חֲדָשִׁים קוֹדֵם פֶּסַח קָנָה חֲמִץ וְשִׁלַּח לְשִׁמְעוֹן וְהַסְפִּינָה
לֹא הִגִּיעָה עַד אַחֲרֵת הַפֶּסַח הַחֲמִץ מִוֹתֵר בְּאַפְיָלָה כִּינּוֹן שְׁלֵא הִיא יוֹדֵעַ לוֹ כָּלֵל וּבְשׁו"ת חֲזִיִּים
שָׂאֵל כָּתַב שֶׁאֲחָד קָדוֹשׁ הַסִּפִּים עָמוֹ וְכָתַב שֶׁדְּבָרָיו טוֹבִים וְנִכּוּחִים ע"ש וְנִרְאָה מְזֵה
לְהוֹרוֹת הֵיטֵר גַּם כֵּן בְּעֵנָבְדָא שֶׁאֵינֶרַע שֶׁשִׁלְחוּ י"ש מְמָקוֹם אֲחָד בְּתוֹךְ כָּלֵי פּוֹזֶרֶר"ע
בְּקִיתוֹנוּיּוֹת שֶׁל זְכוּכִית מְגוּפּוֹת וְסִתּוּמוֹת שֶׁקָּנוּ בְּשִׁבִּיל רְאוּבֵן מִמְעוֹתָיו וּבְהִגִּיעַ הַסֶּפֶן לְנִמְל
מְסָרוֹ לְאִישׁ אֲחָד אוֹהֵבוֹ שֶׁל זֶה שֶׁיְהִי אֲצִלוּעַד שֶׁיִּשְׁלַח בְּעָלָיו אַחֲרָיו וְכֹאשֶׁר בָּא שְׁלִיחַ
רְאוּבֵן פָּתַח קִיתוֹן אֲחָד לְטַעְמוֹ וְהִיא מִים וְדוּמָה בְּנִפְשׁוֹ שֶׁכָּמוֹת זֶה גַּם שָׂאֵר הַקִּיתוֹנוּיּוֹת
נִתְרוֹקְנוּ וּמִלְאוּם מִים כְּמוֹ שֶׁרְגִילוֹת לְפַעְמִים שֶׁהַסְפִּינִים מְרִיקִים כְּלִים שֶׁל י"ש וּמִמְלָאִים
מִים וְחִזְרוּ לְבֵיתוֹ וְאָמַר שְׁלֵא רָצָה לְהִטְרִיחַ לְקַחְתּוֹ רִיקָם מֵאַחַר שֶׁהוּא רִיק אִין בּוֹ י"ש
וְזֶה הִיא זְמַן מֵהַ קוֹדֵם פֶּסַח וְעַמַּד כֶּף בְּבֵית הַנֶּפֶקֶד עַד עֲבוּר הַפֶּסַח וְאַחַר זְמַן מִצְאוֹ שֶׁשָׂאֵר
הַכְּלִים הָיוּ מְלָאִים י"ש וְרַק כָּלֵי זֶה הוֹרֵק וְהִיא לְמִים וְנִרְאָה דְשָׁרִי מִטַּעְמָא שֶׁכָּתַב
בְּתִשְׁבָּה הַג"ל דְּכָל שְׁלֵא הוֹדַע אֵלָיו לִיכָא לְמִיקְנָסְיָהּ וְאַף עַל גַּב דְּכָאן יֵשׁ לוֹמַר דְּכִינּוֹן
שֶׁיָּדַע שֶׁשׁוֹלְחִין י"ש שֶׁפִּיר שֶׁיִּיךְ קִנְסָא דֵר' שֶׁמְעוֹן זֶה אִינוֹ לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי דְּכָל כִּי הָאִי
גּוֹנָא לֹא הִנָּה לִיהַ לְמִידַע וְלֵאסוּקִי אֲדַעְתִּיָּהּ כָּלֵל כִּינּוֹן דְשָׁכִיחַ וּמִתְרַמִּי הִכִּי לְפַעְמִים דְּעַבְדִּי
דְּלֵא מְעָלִי וּמְכַנְסִין מִים תַּחַת יַיִן וּמְכָל שֶׁכֵּן פֶּאן כִּינּוֹן דְהַשְׁלִיחַ חִזְרוּ וְאָמַר לוֹ בְּסִתְּמָם
שֶׁהַכְּלִי רִיקָם כָּלֵי י"ש הִיא סְבוּר שֶׁכְּדָבְרָיו מְסִתְּמָא כֵּן הוּא וְאִין זֶה דִּין אָנוּס שֶׁכָּתַב
הַרְמַב"ם וְהַש"ע דִּינֵדַע שֶׁיֵּשׁ חֲמִץ אֲלֵא שֶׁהִיא אָנוּס מְלַבְעָרוֹ וְאַף בְּזֶה דַעַת הַתְּשׁוּבָה
לְהַתִּיר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְקַמֵּן וְאַף שֶׁאִין לְסִמּוֹךְ בְּזֶה נִגְדַת הַרְמַב"ם מְכָל מְקוֹם בְּאָנוּס
כִּי הָאִי גּוֹנָא אִין פֶּאן חֲשַׁשׁ הָעֶרְמָה כָּלֵל וּבְכִי הָאִי גּוֹנָא נִרְאָה דְשָׁפִיר דְּמִי לְסִמּוֹךְ עַל
הַבִּיטוּל וְצ"ע וּמְכָל מְקוֹם הוֹרִיתִי בְּמְקוֹם הַפֶּסַח לְעָרְבוּ חַד בְּתַרְי וְעֵינָן בְּשִׂאָלוֹת וּתְשׁוּבוֹת
בֵּית אֶפְרַיִם (אָמַר הַמַּחְבֵּר עֵינָן בְּמָה שֶׁכָּתַבְתִּי אֲנִי הַדֵּל בְּעֵנֵינִים אֵלָיו בְּסִי' ח' אוֹת ז'
בְּס"ד): כִּז) חֲמִץ שֶׁל נְכָרִי הַמְשׁוֹנְעָבֵד לְהִישָׁרְאֵל וְהַאֲחָרִיּוֹת עַל הִישָׁרְאֵל אֲבָל לֹא מִשְׁכָּנוֹ
בְּיָדוֹ וְגַם לֹא אָמַר לוֹ מַעֲשִׂיו: וְכָתַב בְּמֵאִיר נְתִיבִים ס"י נ"א בְּאֲחָד שֶׁלְקַח כָּתַב שֶׁעָבוּד
מַעֲכוּמ"ז עַל י"ש שֶׁלוֹ הָעוֹמֵד בְּמִתְרַף הַעֲכוּמ"ז שָׂאֵם לֹא יִסְלַק לוֹ אַחַר אֲרַבְעָה שְׁבֻעוֹת
יִקַּח לוֹ הֵי"ש כְּפִי הַמְקַח שֶׁשׁוֹנָה בְּשׁוֹק וְהִישָׁרְאֵל קִבֵּל אַחֲרִיּוֹת עַל הֵי"ש בְּאֲרַבְעָה
שְׁבֻעוֹת אֵלָיו וְעָבַר הַפֶּסַח וְהוֹרָה הֵיטֵר לְהִישָׁרְאֵל לְקַבֵּל הֵי"ש כִּינּוֹן שְׁלֵא אָמַר לוֹ מַעֲשִׂיו
וְגַם אִין מִשְׁכָּנוֹ בְּיָדוֹ וּמִצַּד אַחֲרִיּוֹת גַּם כֵּן לִית לוֹ בַּה כִּינּוֹן דְּמִקְבֵּל חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז

בביתו של עכומ"ז ולכן היי"ש מותר לכל ישראל אפילו בשתייה ע"ש (אמר המחבר עיין במה שפכתתי בסי' ח' אות כ"ג בד"ה ואם התמז): כח) בדין החליף התמז שעבר עליו הפסח ובדין הניח התמז שוגג או אנוס אם אסור אחר הפסח: וכתב בשו"ת חות יאיר סי' מ"ו באחד ששכח למכור חמצו ואחר הפסח החליף עם עכומ"ז על סוס והמורה שלח אליו שלא ישתמש בו עד שיעיין בדינו והלה ומכרו וע"ש שהאריה בדין חליפי תמז והגאון בעל המחבר עבודת הגרשוני השיב לו שדעתו להתיר אף אם לא מכר הסוס פיון שביטל חמצו פדת אף שהתמז עצמו יש לאסור אף שביטל מכל מקום יש להתיר החליפין אף יתן לצדקה כפי ראות עיני המורה ועיין בש"ע סעיף ג' שוגג או אנוס ועיין בשו"ת תשב"ץ סי' קצ"ט כתב דהניח באונס רחמנא פטריה ע"ש ובקונטרס טוב עין שפסוף ספר ועד לחכמים כתב שדבריו קשים פי מה ראה לחלוק על הרמב"ם ועיין בתורת שלמים שפסוף ס' מנ"י סי' ו' במי שהיה חבוש בבית הסוהר וצוה שימכרו היי"ש שפמרתה והאשה שלחה שליח אחר וסוף נודע שלא נמכר והעלה להתיר ויש אחרונים חולקים עיין בשער אפרים ואלהיו זוטא ומה שפכתתי לעיל בשם המקום שמואל ובכתר פהונה סי' י"א וסי' כ' בענין זה: כט) נתן לעכומ"ז המאלצי"ר לעשות מאל"ץ ונגמר שני ימים קודם פסח ולא לקחו לביתו ושכח למכרו ובדין מי שלא בא אצלו העכומ"ז למכור לו התמז ורצה למכרו לאחר אחר חצות ואמרו לו שלא תועיל ולא מכרו ועבר הפסח: וכתב בשו"ת גבעת שאול סי' ל"ה באחד שנתן לעכומ"ז המאלצי"ר לעשות מאל"ץ ונגמר שני ימים קודם פסח ולא לקחו לביתו ושכח למכרו בערב פסח והוא הפסד גדול והאיש עני יש לצדד להתיר בהנאה למכרו לעכומ"ז אף בכדי שלא יחזור וימכרנו לישראל יש לו לעשות יי"ש והיי"ש יש לו תקנה לפי דברי האיש הזה שיכול למכרו לעיר שאין ישראלים דרים שם פלל והמוזגים עכומ"ז וקונים מפמה בני אדם ומתערב אצלם ויתבטל אצלם מעט בהרבה ואף אם מיעוטא דמיעוטא שישתה ישראל שם כבר נתבטל ע"ש וע"ש עוד בסימן ק"ד באחד שלא בא בערב פסח העכומ"ז שהיה רגיל לקנות אצלו והיה סבור שרשאי למכור כל היום ושלח אחר עכומ"ז אחר ושוב נתנדד לו שאין מועיל מכירה אחר חצות ולא מכר ועבר הפסח והוא הפסד גדול וגם הוא בעל חוב להשר ויצטרף לעקור מן הגליל וכתב לצדד דמותר בהנאה באופן שימכור לבני פרים הקרובים אליו לכל אחד מעט ויזהירם שלא ימכרו לישראל וכן מהמאל"ץ יעשה יי"ש וימכור באופן זה עי"ש: (בדין תמז שעבר עליו הפסח).

א) נשאלתי בענין תמז שעבר עליו הפסח וגופא דעובדא הכי הנה אלמנה אחת עוסקת במכירת יי"ש ולפי שהיא שנה ראשונה שנתאלמנה לאו אדעתא להכתיב חמצה בכלל הרשימה של המנונה ע"ז (שהמנהג הוא מקדם קדמתא שבגני העיר נותנים פח והרשאה ביז המנונה ע"ז למכור כל התמז של בני העיר ושמתתי שפן המנהג בליט"א ופולין) כמו שהיה עושה בעלה וגם לא עשתה שום ביטול תמז פנהוג וסמוך לליקה בע"פ אסיק אדעתה שהיה צורך למכור התמז ותכף הוציאה כל היי"ש מרשותה ונתנתו בפקדון ביז נכרי שכנה שיהיה אצלו עד אחר התק וביו"ט בערב היא באה שאלה אישה מה יהיה משפט היי"ש אמרתי לה שביו"ט ראשון ושני לא תגע בו יד ובגליל מוצאי יו"ט חייבת לבערו מן העולם ושככל רגע שיעבור איסורא דאורייתא רביע עלה לא יראה ולא ימצא וביו"ט שני שלחתי לזרזה ע"ז ואשה בכל אלה לא עשתה פן כי נבהלה על מנונה וחי

נפֿישׁה וּנְפֿישׁ הַיְתוּמִים כִּי אֵין לָהֶם מִשְׁעָן וּמִשְׁעֲנַת זולת הַקָּרֵן הַגָּ'ל וְכִי פְּלִיא קִרְנָא אֵלֶּה
הַצָּאן מֵהַ יַעֲשׂוּ וְאַחַר הַחֵג הַיְדִיעָה צַע"ר בְּאִשָּׁה וְהִיא מֵרַת נֶפֶשׁ עַל אֲשֶׁר לֹא בִיעָרָה
הַיִּי"ש הַגָּ'ל וּמִבְקָשׁת לְהַמְצִיא לָהּ רַפּוּאָה מִן הַתּוֹרָה: וְהִנֵּה אִם הִיְתָה מוֹכַרְתּוֹ לְנֹכְרֵי
קוֹדֶם הַלְיָלָה הִיָּה אֲפֹשֶׁר לְהַתִּירוֹ כַּמ"ש הַג' נו"ב מ"ת סי' ס"ג דְּדוֹקָא קוֹדֶם שְׁזָכָה בּוֹ
שׁוּם אָדָם וְהָרִי הוּא הַפְּקָר הוּא שְׁעָשְׂאוֹ הַפְּתוּב פְּאִילוֹ הוּא בְּרִשׁוּתוֹ לְעַבְרָא עָלָיו.

אָבֵל אִם מִשְׁכּוֹ הַנֹּכְרֵי לְרִשׁוּתוֹ וְנִתְפָּנוֹן לְזִכּוֹת בּוֹ וְזָכָה בּוֹ הַנֹּכְרֵי מֵהַפְּקָר יֵצֵא מִרִשׁוּת
יִשְׂרָאֵל לְגַמְרֵי וְאֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו עִי"ש וְאָף שִׁמְמ"ש בְּשַׁעְרֵי תְּשׁוּבָה סִי' תמ"ח אוֹת ח'
בְּשֵׁם שׁו"ת פנ"י סי' י"ד בִּי"ש שְׁנַמְכַר אַחַר אִסּוּרוֹ דְּסִיָּים לְהַתִּיר מִשׁוּם דִּי"ש הוּא
חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה וּבִיחוד שְׁבִטְלוֹ ע"כ וּמִשְׁמַע דְּאֵינּוּ סוֹבֵר כַּהֲנו"ב דְּמַכִּירָה אַח"ז אִסּוּרוֹ מֵהַנִּי
דְּלִדְבָרֵי הַנּו"ב אָף בְּחֲמִץ גָּמוּר יֵשׁ לְהַתִּיר בַּכָּה"ג.

וְכֵן מִשְׁמַע מ"ש בַּשַּׁע"ת שֶׁם בְּשֵׁם שׁו"ת פְּתָר פְּהִנְוָה סִי' כ' בִּי"ש וּמֵאֵל"ץ שְׁנַמְכַר
אַח"ז אִסּוּרוֹ וְנוֹדַע אַחַר הַפְּסָח וַיֵּשׁ הַפְּסָד גְּדוֹל יֵשׁ לְהַתִּיר הַיִּי"ש בְּהַנְּאָה לְמַכּוֹר לְנֹכְרֵי
עִי"ש. וְלִדְבָרֵי הַנּו"ב גַּם בְּלֹא הַפְּסָד גְּדוֹל יֵשׁ לְהַתִּירוֹ אֲפִילוֹ בְּשִׁתְּיָה דְּאֵין זֶה חֲמִץ שְׁעֵבֵר
עָלָיו הַפְּסָח פִּינּוֹן שְׁלֵא עֵבֵר עַל ב"י אֲהַנְּיָא לִיָּה מַכִּירְתּוֹ לְנֹכְרֵי לְהַתִּירוֹ אַחַר הַפְּסָח.

מ"מ אוֹלֵי הַיִּינוּ כּוֹלִים לְסַמְּוֵי אֶסְבֶּרַת הַגָּאוֹן נו"ב בְּחֲמִץ שְׁעֵבֵר עַה"פ דֵּהוּא מִשׁוּם קִנְס
מְדַרְבְּנָן וְאוֹלֵי תְּלֵי פְּלוּגְתִּיָּהוּ בְּמָה שְׁנִחְלְקוּ הַקְּדָמוֹנִים בְּחֲמִץ בַּע"פ מ"ש"ש וְלִמְעַלָּה אִם
עוֹבֵר בַּב"י וּב"י אוֹ רַק מִשׁוּם עֲשֵׂה דְתַשְׁבִּיתוֹ, עֵינּוּ בַּחֵק יַעֲקֹב וְעָרוּף הַשְּׁלַחֲוֹן רַס"י תמ"ג
וּבְנִשְׁמַת אָדָם הַל' פְּסָח סִי' א' דֵּהֲנו"ב ס"ל דְּאֵינּוּ עוֹבֵר אֵלֶּה בַּעֲשֵׂה דְתַשְׁבִּיתוֹ וְכִינּוֹן שְׁמַכַּר
בַּע"פ קוֹדֶם שְׁעֵבֵר אֵלֶּה דַּב"י ש"ד.

וּפנ"י וַכַּת"כ נִקְטִי דְעוֹבֵר וְאֵהֲכִי לֹא הַתִּירוֹ לְהַדְיָא (וְעֵינּוּ מֵהַ שְׁרִשְׁמַתִּי בַּקּוֹנְטֶרַס הַפְּלִים
מְעַרְכַת הַקּו"ף אוֹת כ"ב אִי קִנְסִינּוּ מִשׁוּם עֲשֵׂה) וְעֵינּוּ לְעֵיל בַּסִּי' ה' אוֹת יו"ד בְּדַעַת
הַגָּאוֹן נו"ב וְיוֹמֵר נִכּוֹן לּוֹמֵר דְּלֹא פְּלִיגִי פְּלָל וְכוּלְהוּ ס"ל כַּהֲנו"ב דְּמַכִּירָה אַח"ז אִסּוּרוֹ
מִתִּירוֹ לְאַחַר הַפְּסָח וְהוּא עַפ"י מֵהַ שְׁבִיָּאָר בַּנו"ב שֶׁם דְּדוֹקָא אִם קִנְאוֹ הַנֹּכְרֵי בְּמִשְׁיָכָה
הוּא דְמַהֲנֵי אָבֵל אִם קִנְאוֹ בַּפְּסָח וְלֹא מִשְׁפָּה לֹא עִי"ש הַטַּעַם וַא"כ י"ל אוֹלֵי בְּעוֹבְדֵי דַּפְנ"י
וַכַּת"כ לֹא קִנְאוֹ הַנֹּכְרֵי בְּמִשְׁיָכָה אֵלֶּה בַּפְּסָח וְאֵהֲכִי הַנּוֹצְרֵכוֹ לְהַתִּיר מִטַּעֲמִים אַחֲרִים מִשׁוּם
גְּנוּקָשָׁה.

אוֹ הַפְּס"ג לְהַתִּירוֹ בְּהַנְּאָה. וְצָרִיף לְעֵינּוּ בְּגוּף ס' שׁו"ת פנ"י וַכַּת"כ וְאֵין מְצוּי אֲצָלִי (וְעֵינּוּ
בְּמָה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּעַנְיָן זֶה לְקַמֵּן אוֹת חִי"ת) וַכַּת"כ אִם הִנֵּה נִמְכַר אָבֵל בְּנִדּוֹן דִּידֵן שְׁלֵא נִמְכַר
פְּלָל רַק בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן נִתְּנָתוֹ לְנֹכְרֵי לְפִי הַנְּרָאָה אֵין מְקוּם לְהַתִּירוֹ פְּלָל דְּהָרִי בְּכָל יְמֵי
הַחֵג עֲבָרָה עַל ב"י וּב"י וְהָרִי הִיא בְּכָלֵל הַקִּנְס שְׁקִנְסוֹ חֲכָמִים לְמִשְׁהָה חֲמִצּוֹ וְעֵבֵר עַל
ב"י.

וְהָרִי שְׁלַחֲוֹן הַלְכָה פְּסוּקָה בַּסִּי' ת"מ ס"ד דָּאִם הַפְּקִיד חֲמִץ אֲצָל חֲבָרוֹ אוֹ אֲצָל נֹכְרֵי עוֹבֵר
עָלָיו הַמְּפָקִיד בְּבַל יִרְאָה פְּדַעַת הַרר"י שְׁהַסְפִּים לְדְבָרֵיו הָרֵא"ש וְאָף לְדַעַת הַיֵּשׁ מִן
הַגָּאוֹנִים שְׁהַבִּיא הָרֵא"ש וְהַטּוֹר דְּאֵין הַמְּפָקִיד עוֹבֵר בַּב"י.

מוֹכַח מִדְּבָרֵיהֶם דֵּהֵינּוּ דוֹקָא פְּשָׁקְבֵל הַנְּפָקֵד אַחֲרֵיאוֹת אָבֵל לֹא בְּסַתֵּם פְּקֻדוֹן כַּנְדו"ד דַּנְר'
דְּבָזָה לַד"ה עוֹבֵר הַמְּפָקִיד בַּב"י. וּבַחֵק יַעֲקֹב סִימָן תמ"ב סק"ד הַבִּיא דְבָרֵי הַרַב הַשּׁוֹאֵל

שכ' לצדד היתר לפי שהחמץ הנה מופקד בבית הנכרי ולא הסכים לדבריו משום דלא כ' להתיר אלא בשקבל הנפקד אחריות עיי"ש ויעניין עוד בח"י סי' תמ"ח ס"ק ט"ו בשם שו"ת חינוך בית יהודה דאסר החמץ שעבר עה"פ אף שהנה בפסח ברשות הנכרי (שו"ת חינוך ב"י לא הנה מצוי אצלי אף אחז"ר הגיע לידי ס' עיקרי הד"ט וראיתי שם בא"ח סי' י"ז אות כ"ג שכ' בשם שו"ת מצודת יששכר לאסור בעובדא דשו"ת חב"י הנ"ל וכתב מפורש דלא הועיל פלוג' מה שמנוח ברשות הנכרי כדקי"ל בסוס"י ת"מ עיי"ש ושוב בא לידי שו"ת חינוך בית יהודה וראיתי שדברי המצודת יששכר מכוונים למ"ש בחב"י וענין לקמן אות י"א מה שכתבתי בענין ההוא בס"ד) באופן דזה נראה מוספם דהמפקיד חמצו ולא קבל הנפקד אחריות עובר המפקיד בב"י וחמצו אסור אחר הפסח והנה אמת דראיתי מ"ש הרב חיי אדם בנשמת אדם סי' א' להכריח דלשון הטור אינו מדוקדק.

ולדעת הגאונים כשהפיקד חמצו אצל נכרי אף אם לא קבל הנכרי אחריות אינו עובר המפקיד עיי"ש ולא נפניתי פעת לענין בזה דמ"מ אף אי נימא בדעת היש מן הגאונים פן אנו אתפא דמרון סמכינן וכבר פסק בש"ע סוס"י ת"מ לאסור וכן נקטו הבאים אחריו.

ומאן ספין להרים ראש להתיר את אשר נפסק להלכה לאסור וענין חיי אדם פלל קי"ט אות ה' פסק ג"כ כמ"ש מרון בש"ע. ולסמוך עמ"ש בשע"ת בשם הפנ"י דיי"ש הני חמץ גוקשה ובחמ"ן קי"ל בסוס"י תמ"ז דאם עבר הפסח מותר הנה תברא בצדה פי השע"ת ציין למ"ש הוא עצמו בס"י תמ"ב אות ג' והמענין שם יראה דאינו פשוט דיי"ש חשיב חמץ גוקשה ומה גם דלפי הנר' ממ"ש בשמו השע"ת דלא התיר להדיא יי"ש שעבר עליו הפסח כדין חמ"ן.

רק בשמכרו אלא שהמכירה היתה אח"ז איסורו אבל כשלא נמכר פלל נראה דמורה דלא סמכינן לומר דהני חמ"ן ומותר אחזה"פ. וצריך לענין בגוף שו"ת הפנ"י (ובחזק יעקב סי' תמ"ח ס"ד כתב צד היתר בפקדון בידי נכרי שודאי החליפו ולא ברירא לי אם אפשר לסמוך ע"ז בנדו"ד וענין חיי אדם פלל קכ"ג אות כ"ד ודוק ואי"ה יתבאר במ"א ענין בס"י זה אות ל"א): ולפי ששערי ההיתר בענין זה ננעלין תנן שלחתי לחערסאן להג' המפורסם מוהרמ"ל מלבים נרו' שיודעני דעתו בזה אוילי יש פתח להציל מידי הפסד מרובה ולפקח על חיי נפש האשה וילדיה הנ"ל וזאת תשובתו אות באות לכבוד וכו' ה' חזקהו ויאמצהו אמן אודות האלמנה ששכחה למכור היי"ש יוכל כת"ר לסמוך למכור לנכרי עפי"ד הג' מוהרש"ז מלאדי בש"ע שלו סי' תמ"ב ס"י שחדש היתר ביי"ש שעבר עה"פ ודבריו חדשים ונכונים ועם זה יש לצרף דעת הרבה מהאחרונים שפינון שמסרו לנכרי בע"פ שלא הנה עדין לאו דב"י רק עשה דמשביתו קנה הנכרי מההפקר בצרוף יתר ההיתרים שהזכיר כת"ר יש להתיר היי"ש בשגם הוא הפ"מ והנני דו"ש באהבה מאיר ליבוש מלבים עכ"ד נר"ו: והנה עיינתי בש"ע הנ"ל והנה אמת שהתיר שם בהפסד גדול מאד למכרו לנכרי אף לענ"ד איכא למשדי נרצא דהנה יסוד ההיתר הוא לסמוך ע"ד הסוברים דכל שהוא דבר חריף שאי אפשר לאכול ולשתות הימנו פזית בכדי אכ"פ או בכדי שתית פרס אינו חייב בביעורו אלא מדרבנן וכשאינו חייב בביעורו אלא מדרבנן אינו כדין חמץ שעבר עלה"פ ומותר בהנאה כמ"ש סוס"י תמ"ז בחמץ גוקשה.

ולפי הנר' אינו פשוט לדמות כל שביעורו מדרבנן לתמז גוקשה דכמו בחמ"ן שעבר עליו הפסח מותר פן יהיה הדין בכל דבר שביעורו מדרבנן כמו שנר' להדיא ממ"ש מוהרש"ז בש"ע הנ"ל בסי' ת"מ אות א' גבי הטמין תמצו בתצר תבירו שלא מדעת תבירו דאינו חייב בביעור אלא מד"ס.

ואם עבר הפסח עליו אסור פדין תמז שעבר עה"פ כיעוי"ש הרי דאף שביעורו מדרבנן אסור אזה"פ. וכמו כן י"ל בדבר חריף וחקק הנ"ל.

ונראה שהג' מוהרש"ז נמשך בזה אחר סברת המג"א דהנה במג"א סי' תמ"ז ס"ק מ"ו הק' בזה דברי הר"ן אהדי וכו' לחלק בין דבר שיש לו ביעור מן התורה ואמרה תורה שמועיל ביעור זה ורבנן אמרו דאינו מועיל לדבר שאין לו ביעור מהת"ו פלל דבזה אחר הפסח מותר עיי"ש ולדבריו בדבר חריף וחקק שא"א לאכול פזית בכדי אכילת פרס אין לו ביעור מהת"ו לדעה הנ"ל ומותר אחר הפסח אף הג' פר"ח שם מחלק באופן אחר פדי ליישב סתירת הר"ן.

והוא דבדבר שראוי לעבור עליו מהת"ו כגון תמז שבטלו שלולא הביטול ראוי לעבור עליו מהת"ו. וכן תמז גמור של ישראל שהפקידו בידי נכרי (דס"ל להר"ן דאינו בביעור אלא מדרבנן עיי"ש) אם לא היה מפקידו היה ראוי לעבור עליו בב"י בכה"ג אם עבר הפסח אסור.

משא"כ בתמז גוקשה דאינו ראוי לעבור עליו בב"י עיי"ש. ולפי חילוק זה נראה דבתמז חזק שאין יכול לאכול ממנו פזית בכדי אכילת פרס מחמת חזקו ונחריפותו ואם יוסיף בהתערובת מהדברים שמחלישים נחריפותו ראוי הוא לאכול פזית בכדי אכ"פ ועובר עליו בב"י וא"כ אם עבר הפסח ראוי לאונסו בהנאה פניו שראוי הוא לעבור עליו בב"י כנז"ל.

ועיין בחק יעקב סי' תמ"ח סק"ז שכ' דמדברי הטור בשם בעה"ע"י משמע דאם קבל דורון מנכרי ביו"ט אחרון אסור בהנאה אחר הפסח. אע"ג דאינו חייב בביעור אלא מדרבנן ומשום חומרא בעלמא לפי מאי דאנן בקיאינן בקיבועא דירחא.

וכ"ש לדידה בחייב בביעור מדרבנן בזמן דאורייתא: ועוד יש לפקפק בגוף היתר זה בנדון דידן והוא דבש"ע הנ"ל סי' תמ"ב שכ' היתר זה הטיל תנאי שיזהר שיהיה בענין שלא יחזור הנכרי וימכרו לישראל כי אסור בשתייה לכל בר ישראל ואם אין הפסד גדול אין להתיר אפילו בהנאה ע"כ ולפי זה כמעט רחוק הוא מציאות זה במקומות האלו שכל היי"ש הוא מתבואה ולא מתרצנים ועד נג ומפני זה קונים יי"ש מאצל הנכרי כמו מאצל ישראל א"כ אם ימכרו לנכרי בבת אחת בנדאי הנכרי ימכור ממנו גם לישראלים ואם ישהינו בידו למוכרו על יד על יד לנכרים ונא איפא למיחש דאתי ביה לידי תקלה פניו דיי"ש זה הוא הרבה ויצטרף להשהותו שמים ושלש שנים עד שימכרו לנכרים ונא על יד על יד.

ואף שהוא אסור דרבנן כבר כתב הרב ערוף השלחן סי' תע"א אות ה' דאף באיסורין דרבנן חיישי' לתקלה בזמן מרובה וזה אפשר לתקן לעשות ע"ד שכתב בשע"ת סי' תמ"ח סוף אות ח' בשם שו"ת גבעת שאול עיי"ש.

אף בעיקר המצאת הקיטר שהמציא הגאון מוהרש"ו יש לפקפק וכפי הנראה אין הפל מודים בזה וכותלי בית המדרש יוכיחו ספרים מלאים בכמה תשובות בענייני יי"ש שעבר (* אחר זמן רב פתבתי קצת בענין זה בס"ד והוא לקמן בסי' זה אות מ"ו עיי"ש.

עה"פ דשקו"ט להמציא הקיטר הכל לפי הענין והגדון ולא עלה על דעת שום אחד להתיר לפי שהוא חזק וכו' פי על פן לפענ"ד קשה לסמוך ע"ז למעשה. ושלחתי עוד להגרל"מ הנ"ל לפקפק ע"ד ולא קבלתי ממנו מענה לשון (ושוב שמעתי שעקר דירתו משם) ושלחתי לשאול פה קדוש הרב הגדול כמוהר"ר אליהו מני נר"ו ראש על ארץ חברון עיהק"ו תוב"ב והשיב לי דלא מצא מקום להקל כלל: ומ"ש הג' מוהרל"מ דבע"פ דלא עבר עב"י רק אעשה דתשפיתו וכו', עיין מה שרשמתי בסי' ה' אות יו"ד בזה.

ולכאורה עדיפא הו"ל למימר דבנדו"ד אפילו עשה דתשפיתו ליפא דהא כתב הפרמ"ג בא"א רס"י תמ"ג דנשים ליתנהו במ"ע דתשפיתו דמ"ע שהזמן גרמה היא וכינן דנדו"ד היא האשה הרי לא עברה אפי' בעשה דתשפיתו.

אלא דכבר פתבתי בקונטרס הפללים מער' המ"ם אות ק"י שנר' שנעלם מהפרמ"ג דברי רבינו החינוך סי' ו' דנשים איתנהו בעשה דתשפיתו והבאתי פן בשם שאג"א ושם אריה. וגם רשמתי מ"ש השו"מ במדו' ב' ח"ב סי' ח' עיי"ש: אחר זמ"ר נדפס ס' שו"ת בית שלמה וראיתי שם בא"ח סוס"י ס"ד שכ' בגדונו שהקיטר ברור אף שתלוי במחלוקת מ"מ שומעין להקל ובפרט ביי"ש יש סניף סברת הפנ"י דאינו רק חמץ דרבנן.

ובפרט ביי"ש הנה שעיקרו הוא מתבואה שאינה חמוצה אלא שיש תערובת מתבואה חמוצה יש סניף להתיר בהנאה עיין בש"ע הג' מוהרש"ו סי' תמ"ב ואולי אין בהתערובת פזיזת בכא"פ ועיין בנו"ב מ"ת סי' ס"ו וקצרתי פי כל זה הוא רק לסניף לרונחא דמילתא רק אינו מתירו בהנאה רק שיהיה באופן שלא יהיה חשש שהישראל ישתה ממנו ע"כ תו"ד מבואר דאינו סומך לגמרי על המצאת הש"ע הנ"ל רק לעשותו סניף גדול לגדונו שבלא זה יש צדדי הקיטר מרונחים.

לכן כ' לעשות סניף ביי"ש ס' הפנ"י וס' הש"ע הנ"ל ועיי"ש שכ' ג"כ לחוש לתקלה שביי"ש מרובה אולי יבא לידי מכשול שישתה הישראל ממנו אם ימכרונו למוזג ישראל וכו'. גם על מה שכתבתי אם בדבר הטעון ביעור מדרבנן ואינו עובר בב"י מדאו' אמרי' דאסור אחר הפסח עיין מה שרשמתי לקמן אות יו"ד וי"א: גם אשו"ר בשערי תשובה סי' תמ"ח אות ט"ו שכתב בשם תשובת שער אפרים סימן דלי"ת במי שלא מכר יי"ש שלו בערב פסח והורה לו המורה לשונפכו קודם הלילה והוא לא עשה פן אלא קודם הלילה נתנו לנכרי אחד במתנה ואחר הפסח החזירו לו הנכרי והוא הפסד מרובה ונדעתו לאסור ושכן המחבר צדד להקל ובק"א שם כ' מה שהשיב לו הא"ר וגם בן המחבר הודה לו שיש להחמיר למעשה עד כאן.

ונראין הדברים קל וחומר לגדון דידן שלא נתן להנכרי אלא בפקדון לימי הפסח דאסור. ואולי יש לומר דשניא ההיא שהוא פושע ומזיד שעשה מעשה אחר שהורה לו המורה לשונפכו קודם הלילה וצריך לעיין בגוף ספר שער אפרים ואינו מצוי אצלי ובגדון השער אפרים לפי הנראה מסיגנון הלשון הוא דהנכרי משכו לרשותו ואם פן נראה דלשיטת

הנודע ביהודה הנ"ל בתחלת האות מותר וצ"ע: כל זה פבר הי' נדפס בספרי דברי חכמים סימן ק"ו ובאתי פה להוסיף מפורש המעשה של שו"ת גבעת שאול שהבאתי בד"ה ועוד יש כו' והנה השאלה באחד שנתן לעכומ"ז המאצלי"ר לעשות מאל"ץ ונגמר שני ימים קודם פסח ולא לקחו לביתו ושכח למנכרו בערב פסח והוא הפסד גדול והאיש עני יש לצדד להתיר בהנאה למנכרו לנכרי אף בכדי שלא יחזור וימכרו לישראל יש לו לעשות יי"ש וביי"ש יש לו תקנה לפי דברי האיש הזה שיכול למנכרו לעיר שאין ישראלים דרים שם כלל והמוזגים נכרים וקונים מפמה בני אדם ומתערב אצלם ויתבטל, אצלם מעט בהרבה ואף אם מיעוטא דמיעוטא שישתה ישראל שם פבר נתבטל ועוד פתב במי שלא בא לו בערב פסח הנכרי שהיה רגיל לקנות אצלו וסבר שרשאי למפור כל היום ושלח אחר עכומ"ז אחר ושוב נודע לו שאינו מועיל מכירה אחר חצות ולא מכרו בערב פסח והוא הפסד גדול וגם הוא בעל חוב ויצטרף לעקור דירתו מהגליל צדד דמותר בהנאה באופן שימפור לבני כפרים הקרובים אליו לכל אחד מעט ויזהירם שלא ימכרו לישראל וכן בהמאל"ץ יעשה יי"ש וימפור באופן זה עי"ש: ב) ישראל שהלנה חמץ לנכרי קודם הפסח ושילם לו אחר הפסח חמץ אחר הואיל ואינו מחזיר לו אחר הפסח אלא חמץ אחר ולא החמץ הראשון שרי ואין פאן חליפי חמץ דכבר קם ברשות הנכרי פן פתב הרב חקמה ומוסר ד' קס"ו אות כ"ט בשם האחרונים ומשמע דאם מחזיר לו החמץ עצמו שלנה ממנו אסור ולא ידעתי למה דכיון דקם ברשות הנכרי משעת הלואה הוי חמצו של הנכרי שעבר עליו הפסח דשרי וכן ראיתי להרב פרי חדש בריש סי' ת"ן שכתב פן ולפי הנראה פן היא מסקנת רבנו בתראי דהרב פרי חדש דחה דברי ריא"ז שראה מדבריו דאסור וכן הספיק הרב פרי מגדים באש"ל אברהם סק"ב והרבנים מקראי קודש וכסא אליהו הביא דבריהם הרב דברי מנחם בסי' הנ"ל אות ב' פתבו דריא"ז חייש לסברת הרב בעל העיטור דחמץ של נכרי שעבר עליו הפסח אסור באכילה וכן פתב הרב אפי זוטרי ודבריהם לדידן דלא נקיטינו כהר"ב העיטור לית לן למיחש למאי דמשמע מדברי ריא"ז ואף דלפי מה שכתב הרב שלחן גבוה בכונת ריא"ז דחייש להערמה וכו' עי"ש יש מקום לומר דקים לן כריא"ז מפל מקום פינון דחמץ שעבר עליו הפסח איסור דרבנן הוא נדאי דנקיטינו להקל בפרט פי ברבים היו הסוברים להתיר לכן נראה דגם אם החזיר לו הנכרי החמץ עצמו שלנה ממנו מותר: אחר זמן רב הגיע לידי ספר אור זרוע הגדול וראיתי בח"ב סי' רמ"ז שהביא מה שאמרו בתוספתא ונותנו במתנה וחזור ולוקח הימינו אחר הפסח ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה וכתב על זה הא דבעי שיתנו במתנה גמורה היינו משום שהחמץ בעין ואם לא נותן לו במתנה גמורה עובר עליו אבל גבי הלואה הואיל והלואה הרי יצא מרשותו לגמרי וכיז הלואה לאוכלו קודם הפסח הנה ליה כמפורר וזורה לרוח הילכף פי שקיל ליה מיניה לאו דמי חמץ שקיל ושרי עכ"ל ונלע"ד דמדבריו אלו מתבאר פדעת הרב פר"ח שהרי פתב הואיל והלואה יצא מרשותו וכו' ואם פן הוי חמץ של עכומ"ז שעבר עליו הפסח דשרי וגם ממה שכתב הילכף פי שקיל ליה מיניה וכו' משמעו דשקיל ליה החמץ עצמו שהלנהו דאפילו הכי שרי מפיון שפבר יצא מרשותו ונעשה חמץ ש"ן וכיון שבמקור הדין מתבאר פן מדברי הא"ז בגופו שלנהו בעל כרחו לדחוקי אנפשינו לפרש פן גם בכונת דברי הא"ז שהביא הפר"ח וכל הרבנים הנ"ל שנדחקו ליישב דברי הא"ז בפנים שונים הא גרמא להו פי לא

ראו גוף דברי הא"ז אכל אנו דזכינו זכיה דאורייתא אור נגה עלינו שנתפשט ס' הא"ז
במינו אין לנו לקבל שום ישוב כי הוא היפך המתבאר מדבריו פאמור: ג) חטים שזרעו
בקרקע יום או ימים קודם הפסח והמנהג למוכרם לעכומ"ז משום חשש חימוץ ושכח
אחד ולא מכר וגדלה התבואה ומסתפק אם הגידולין מותרים או לא הנה לפי מה שכתב
הרשב"א בחטים שבקרקע דאם תמצא לומר יש בהם חמץ אינו אלא עיפוש ונפסלו
מאכילת פלב ואם פן אם זרעו סמוך לפסח ספק אם צמחו ונתחמצו ואם תמצא לומר
צמחו הא בודאי נתעפשו ונפסלו מאכילת פלב טפי טובא מחטים שבקרקע דהכא דרף
זרועה וכיליון הובאו שמה ונהי דמנהג יפה הוא למוכרו לעכומ"ז אכל להחמיר גם
בגידוליהן דאפילו גדלו באיסור בפסח מפל מקום רוב גדוליהן אחר הפסח בהיתר וגם
הוא לא זרע חמץ בזמן איסורו וגם אי צמחו בפסח נתעפשו ג"כ לשעה קלה ונתבער
החמץ פשיטא שאין להחמיר פלל פן כתב הגאון חתם סופר סי' ק"ד והגאון מוהרש"ל
בשו"ת שיבת ציון סי' ט' פשיטא ליה דחטים שזרעו בקרקע אין צריף למוכרם פלל
דאינם מקבלים חימוץ אלא עיפוש והפסד ולא דמי לחטים שבתחתית הבור שברמ"א
ריש סי' תל"ו וכו' ועתה נדפס שו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה וראיתי בח"א סי'
כ"ו שנשאל בחטים הנזרעים בערב פסח או בחול המועד אם חייב למוכרם או סגי
בביטול וכתב בשם הרב השואל דהאריף בדברי הב"ח בתשו' דמועיל ביטול אף למה
שיתחמץ והביא מ"ש המג"א סי' תל"ו סק"ח וגם מה שכתב בסי' תל"ג ס"ח דיש בגובה
שלשה טפחים אינו עובר אף דכאן בודאי דעתו לפנותו הא הוי גידולין דהחזק יעקב מתיר
ואף דהמק"ח משיג עליו מפל מקום הוי ספק ספיקא דהשלטי הגבורים מתיר אף החמץ
עצמו ואם תמצא לומר פרב האיי מפל מקום הגידולין מותרים והרב המחבר השיב על
זה דאין לסמוך על הספק ספיקא דהשלטי גבורים נגד רב האיי אינו חשוב ספק דהלכה
פרב האיי וגם הוי דבר שיש לו מתירין אחר הפסח ולא מהני ספק ספיקא וגם העיקר
דגידולין אסורין וכמ"ש התוס' ע"ז ד' מ"ט ד"ה שאם ששם מבואר דבאיסורי הנאה
גידולין אסורין ועל פל פנים אין לעשות ספק ספיקא דהוי דבר שיש לו מתירין ואם פן
צריף למוכרו ובחת"ס סי' ק"ד נמצא בזה תשו' וראשית דבריו תמוהים מ"ש בשם סמ"ק
דבתבואה שצמחה הוי חמץ גמור ובב"י סי' תג"ן הובא זאת אכל נראה ששם מיירי מדגן
שנצמח והיינו מה שקורין אויסגיואקסין וזה הוי חמץ גמור אכל דגן שנצמח בקרקע
אינו חמץ עדין וז"פ וגם האריף בגידולין ולא זכר דברי הח"י הנ"ל ומצדד להקל ועי"ש
בכל התשו' שהוא תמוה אכל לענ"ד באיסור הנאה גידולין אסורין ובהנאה לא שייך חצי
שיעור ואסור עיין בהרב המגיד פרק ח' ממאכלות אסורות דבהנאה לא בעי שיעור ולכן
נדאי צריף למכרם פל זה כתבתי בנחיצה כי לא נפגיתי וכו' עכ"ל ואיני מבין מאי קשיא
ליה על הרב חתם סופר דהמענין בדבריו יראה דגם הוא מבין מדברי הסמ"ק דמיירי
בדגן שצמח ולא מיירי בתבואה הזרוע במקום אחר ועל דגן שצמח שקיל וטרי אם עבר
ונרע חטים שצמחו אם אסורין הגידולין ושוב כתב אף פל זה להתלמד במקום אחר אכל
בגדון שלפנינו הרי כתב הרשב"א וכו' ואם תמצא לומר יש מחומצים אינו אלא עיפוש
וכו' ואם זרעו קודם הפסח ספק אם צמחו ונתחמצו ואת"ל צמחו הוא בודאי עיפוש
ופיסול מאכילת פלב וכו' (כמו שהעתיקתי בשמו למעלה) ואין לו עליו אלא תרעומת
שלא זכר דברי הח"י וכו' ותו לא מידי ועיין מה שרשמתי בסי' ה' אות כ"א בענין זה

אחר זמן רב נדפס מנחת משה לידידי הגאבד"ק קאמינקא יצ"ו ובסי' ט"ו אות ט"ל הן
לו הובא שם דברי הח"ס ושו"מ הג"ל וכתב על דברי השו"מ דמה שתמה עוד (ר"ל חוץ
מתמיהתו שלא הביא דברי הח"י ותוס' ע"ז הג"ל) על החת"ס במחכ"ת לא הבין פונת
החת"ס על נכון ע"כ ואולי פונתו למה שפתי אגני עני כנו"ל: והנה דברי הרבנים חק
יעקב ומקור חיים בדין הגידולים של חמץ אם אסורין שרמז בשו"ת שואל ומשיב הג"ל
הם בסוף סי' תמ"ג (על מה שכתב מרן דחמץ אינו תופס דמיו ונחליפין מותרין) שערב
חק יעקב כתב ונראה דהוא הדין בדין שנתחמץ ועבר עליו הפסח ונזרע דגידולין מותרין
דחליפין בגדולין עיין בנדריים ד' מ"ז ובפרק קמא דשבת אף על גב דגידולי תרומה
אסורין דדילמא משהי להו ואתי לידי תקלה אבל בחמץ שעבר עליו הפסח דרבנן לא
גזרינן כוליה האי בדבר שזרעו פלה וכן כתבו בפסקי תוספות פרק קמא דפסחים דגידולי
איסורי הנאה מותר והרב מקור חיים כתב על דבריו ולכבי לא כן דמה דנראה לי דגידולי
איסורי הנאה לכולי עלמא אסור דכל דבר שאסור הנאה גרם לו לבא לעולם כמו נטל
כרפר וארג בו או אפה הפת באיסורי הנאה וכן פרה שנתפטמה כל ימיה באיסורי הנאה
וכו' ואין לה דבר שזרעו פלה יותר מזה וכן אפילו בזבל אמר ר' יוסי אף הוא נעשה זבל
מכל שכן מה שנתגדל מאסור הנאה גופיה וכל שכן באיסורי הנאה שאפרן אסור וכו'
אבל גידולין שגרמו להניית הדבר לכולי עלמא אסור ומה שהביא בשם פסקי תוספות
לא מצאתי זה וכו' ואפילו אם ימצא באיזה מקום שכתבו פן אפשר לא כתבו רק באיסורי
הנאה שאפרן מותר ובדבר שזרעו פלה הגידולין נעשו אחר שנעשה האסור עפ"א
בעלמא ואף בזה יש לפקפק וכו' אלו תנן דב"ק והנה מדלא חלק עליו במה שכתב דלא
גזרינן באיסור דרבנן לדילמא אתי לידי תקלה נראה דמודה לו דברבנן לא חיישינן
לתקלה ואין פן דעת הרב באר יעקב בחידושו ליו"ד סי' צ"ט ב"ב ע"ב שכתב
ויבדאי גם במילתא דרבנן חיישינן לתקלה כדאמרינן בפסחים ד' ל"ד גבי אבא שאול
גבל של בית רבי הנה והנה מחמין לו חמין בחטים של תרומה טמאה ופריה אמאי ניהוש
דאתי בהו לידי תקלה ומשני רב אשי בשילקתא ומאיסתא משמע דלולי זה חיישינן
לתקלה אף דבימי רבי הנה תרומה מדרבנן אלו תוד"ק ואולי סברי לחלק בין שאר
איסורין דרבנן ובין חמץ שעבר עליו הפסח דקיל שאינו אלא משום קנס ודוחק ואיה"ש
אכתוב בזה בחלק הפללים במערכת החי"ת בס"ד: ובעיקר מחלוקת הגאונים חק יעקב
ומקור חיים הנה השגתי ספר יקר פרי יצחק לידידי הגאון יצחק בלאעזר יצ"ו (שהנה
אבד"ק פעטערבורג) שעמד בזה וכתב שדברי הרב מקור חיים תמוהים מאד דכל גידולי
איסורי הנאה נראה ודאי דמותרים משום זה וזה גורם והוא ש"ס ערוף בע"ז דף מ"ח
וסבר ר' יוסי זה וזה גורם אסור והתנן ר' יוסי אומר וכו' מודה ר' יוסי שאם נטע והבריך
והרפיב מותר ופירש רש"י דהוי זה וזה גורם אגוז דאיסור וקרע דהיתר והתוספות
חלקו על רש"י וסוברים דלא מיקרי זה וזה גורם אלא בשני דברים שהן מענין אחד כגון
הברכת איסור באילן היתר ששניהם אילן אבל אגוז וקרע שני עניינים הם ולפי
דבריהם אם נטע פרי של ערלה וגדלו הגידולין אסורין דמשום קרע דהיתר לא מיקרי
זה וזה גורם אף דעת כל הראשונים כמעט היא כפירוש רש"י הרמב"ם בסוף פרק עשירי
מהלכות מעשר שני וכו' וכן נראה מדברי הראב"ד סוף פרק חמישי מהלכות נדרים וכו'
והר"ן ובחידושי הריטב"א בע"ז שם וכן פירש הטור ביורה דעה סי' רצ"ד פשיטת רש"י

עיינן שם בבית יוסף דפרי דאסור וקרקע דהיתר גורמין וזה גורם מותר וכן פסק בשלחן ערוך בלי שום חולק ולפי זה כל מה שהאריף במקור חיים להביא ראיה דכל דבר שהאסור הנאה גרם לו לבא לעולם אסור כל זה אינו ענין כלל בנדון דידן בגידולי איסורי הנאה דנדאי מותרים משום זה וזה גורם כמבואר בסוגית הגמרא והראשונים הנז"ל אפילו בגידולי איסורי הנאה דאורייתא וכל שפן בגידולי חמץ שעבר עליו הפסח דרבנן דמותר משום זה וזה גורם ואף אם לא נמצא פן בפסקי תוספות הרי תלמוד ערוך הוא ועל החק יעקב יש לתמוה שלא הביא סוגית הש"ס דע"ז ופירוש המפרשים וכו' והביא דברי הרא"ם שפשיטה מקובצת לנדרים ד' ז"ן ומטעם שגדליו מן האסור נמי אינו לאוסרן דסבר זה וזה גורם מותר וכו' דמתבאר מדברי הרא"ם דסובר כפירוש רש"י דגידולין הווי זה וזה גורם על ידי קרקע דהיתר והאריף לפלפל בכל זה וכתב (בד"ה נחזור) דנראה דהעיקר כפירוש רש"י דאגוז וקרקע דהיתר הווי זה וזה גורם וזו דעת כל הראשונים כמעט וכמו שפסק מרן בש"ע ודלא כפירוש התוספות והאריף עוד וסיים (בד"ה ועכ"פ) הרי נתבאר דהעיקר כפירוש רש"י דגידולי אגוז של ערלה מותר מטעם זה וזה גורם וכן היא דעת כל הראשונים וכמו שפסק גם פן מרן בש"ע ולפי זה נראה דכל שפן גידולי חמץ שעבר עליו הפסח דמותר מטעם זה וזה גורם דלא כמו שכתב הגאון מקור חיים לאסור גידולי חמץ שעבר עליו הפסח פן נראה ברור: ד) כתב הרב דרף המלה בהלכות חמץ ומצה דמי שרואה את חבירו שאוכל חמץ זה לפי שאינו יודע שעבר עליו הפסח אין צריף להודיע פניו שאינו אסור אלא משום קנס ובדף ו' הביא דברי הרב מוהריפ"ו שחולק עליו ונזר המחבר לקיים דבריו עיש"ב ומה שכתב שם דדברי מוהריפ"ו נתינים המה בהשמטות הספר עיינתי שם יגעתי ולא מצאתי כמו שיראה הרואה וכבר רשמתי בקונטרס הפללים במערכת הל"מ דאות ט"ל (ונעתק עתה בשדי חמד חלק הפללים במערכת הני"ו אות כ"ו ס"ק ז"ך) כמה מרבנן בתראי שחלקו על הרב דרף המלה עיי"ש והעיקרי הד"ט שרשמתי שם גם הוא פשפש ולא מצא דברי מוהריפ"ו: ה) מי שעשה שליח לנכרי שיקנה לו החמץ מין פלוני וישלחנו לעיר פלונית ובתוך הפסח נודע להישאל שהחמץ ההוא הוא בספינה ושאל לחכם ואמר דמותר משום דאין שליחות לנכרי והרב ריט שז"ה בסי' ג' אסר משום דיש שליחות לנכרי לחומרא לשיטת רש"י ודעימיה והרב מוהר"ד הלוי הובא בשמן המשחה ד' ט"ו ע"ב פתב דצדקו דברי המתיר משום דהא דיש שליחות לחומרא אינו אלא ברבית ולא בשאר איסורין עיי"ש (ועיינן מה שרשמתי בזה אני הדל בקונטרס הפללים [בשדי חמד ח"א] במערכת האל"ף אות רס"ג) והנה הרב מתנה אפרים בהלכות שלוחין סי' ט"ו ביאר דדבר שקנינו של עכומ"ז הוא בכסף אם שלח הכסף על ידי ישראל מהני דהפסח הוא דקונה לו והשליח מעשה קוף בעלמא הוא דעבידמה שאין פן בדבר שקנינו במשיכה דבזה לא מהני מה שישאל ימשוך בעד העכומ"ז עיי"ש ולפי זה נראה דכל מאי דשקלו וטרו הרבנים הנ"ל הוא אליבא דר"ת דסובר דעכומ"ז מישאל וישאל מעכומ"ז במטלטלין הוא דוקא במשיכה דאילו לדעת רש"י דקנין העכומ"ז במטלטלין הוא בכסף אם פן לא שייך בזה לומר אין שליחות וכו' (דלפי הנראה הישראל נתן מעות לשלוחו שיקנה לו החמץ הנ"ל) אף בקונטרס הפללים במערכת הקו"ף אות ד"ן הבאתי חולקים על הרב מתנה אפרים וסוברים דגם בקנין כסף אמרינו אין שליחות לעכומ"ז ואולי פן היא גם דעת הרבנים

הנ"ל וצריף לעיניו בגוף דברי הרב ריח שזדה ואין מצוי אצלי עתה ועיניו בקונטרס פאת השדי חלק הפללים במערכת האל"ף אות ע"ח: ובשו"ת בית שלמה סי' פ"א על דבר השמרים שבאו ממדינת הזים לשלשה ישראלים שהאחד שלח מעות הדראה"ן להמוכר עכומ"ז שישלח לו על ידי הדי דנאר ובעת שיומסר לו מהבי"ד ישלם המותר והשני לא שלח הדראה"ן רק כשישיג ישלח המעות על ידי הבי"ד ואחד פתב למפירו שבעיר פלונית שיקתוב להמוכר שבמדינת הזים שישלח לו שמרים והוא ישלח המעות לעיר פלונית והגיעו תוף הפסח השמרים הנ"ל ולא קבלו הלוקחים עד אחר הקהג השיב על זה הגאון המחבר דלא מבעיא לדעת הסוברים דישאל מעכומ"ז אינו קונה בכסף אלא במשיכה ואף אם בדיניהם קונה בכסף בלבד האריף במקום אחר לצדד להקל ומפל מקום בנדון דידן פינו שלא ייחד קניינו לקנות שמרים אלו לא מיקרי חמצו של ישראל אף לדעת רש"י דקונה בכסף ושוב פתב דלכאורה יש לאסור לפי מה שכתב הנה"מ סי' פק"ח דיד פועל עכומ"ז פיד בעה"ב (עיניו מ"ש בזה בקונטרס הפללים בשדי חמד ח"א במערכת האל"ף אות קמ"ו) ואם פן הדי דנאר הוי פועל וידו פיד הקונים וכו' ודחה זה דאינו פועל אלא של המשלח שאם לא ירצו הקונים לקבל את הסחורות יחזור על המשלח וכתב דיש לפקפק לדעת הסוברים דיש לעכומ"ז שליחות לחומרא אפילו בשאר איסורין חוץ מרבית ומפל מקום פינו דאינו אלא חומרא מדרבנן וכמה מהראשונים מקילים עיניו ביו"ד סי' קס"ט ס"ו יש להקל בחמץ שעבר עליו הפסח וכתב עוד דיש לסלק אלו החששות משום דבעל הדי דנאר לא פינו לזכות וגם הישראלים פינו שלא ידעו השעה שניתן להדי דנאר לא פינו לזכות ואף דבדאיפא דעת אחרת מקנה לא בעינו פונה לזכות היינו פשהמקנה ישראל וכו' וכתב לפקפק על של מי שהקדים דינר ומפל מקום מסיק להתיר של שלשתן בהנאה ולא באכילה: ומי שישלח לחברו משלוח מנות מיני חמץ דרף הדי דנאר והמקבל לא היה בביתו ונשאר בהדי דנאר עד אחר הפסח ואז קבל מהב"ד וראה שהוא מיני חמץ היינו י"ש ראזאלייא ופלאדין והריפות משעורין הנה ודאי דהישאל השני לא קנה החמץ קודם שקבלו מהב"ד כי אין שליחות וזכיה על ידי עכומ"ז וגם הישראל הראשון לא אמר זכה או תן דהוי כזכי לדעת ר"ת ואף בזניפה לו על ידי אחר וצונח מעיקרא פולי עלמא מודו (בחולין ל"ט) דלא קני והוי של הראשון וכאן הוי פצונח מעיקרא דאיסורא לא ניתא ליה למיקני והוי של השולח ואסור בהנאה פדיו חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואף שהיה אנוס הרי גם באנוס אסור ואף שהאחרונים צירפו דעת הפני יהושע ביי"ש לבטל ברוב להתירו בהנאה היינו דוקא פשהיה פיטול ובנדון דידן לא נכנס חמץ זה בכלל הפיטול דלא אסיק אדעתיה שלא הגיע עדיין ליד השני וגם אין פאן הפסד מרובה מאד ופלאדין הוי חמץ גמור ולא נוקשה עיניו פרמ"ג ס"י תמ"ג ואף שבמק"א (עי"ש בסי' ע"ט) צדדתי להקל בהנאה אחר הפסח על פי דברי האליהו רבה סי' תנ"ג ס"ד וריש סי' תס"ז ופרי חדש שם סק"ט ומג"א ס"ק י"ב וצ"ץ סי' ל"ב ודעת הרמב"ם דכל שלא נתבקעו הוי חמץ דרבנן וע' פ"ח שם וח"י סק"ז מפל מקום לא סמכתי על זה רק שהיה פלאו הכי יסוד גדול להקל פן פתב הגאון בית שלמה סי' פ' ויש לפקפק על מה שכתב שלא היה בכלל פיטול דלא אסיק אדעתיה וכו' דמפל מקום יש לומר דהוי פיטול פמו שכתב רבינו עקיב"א סי' כ"ג ד' ח"י ע"ג (ד"ה ובתחלת) דכינו דאמר פל חמץ שברשותי פינו דאגלאי מילתא שגם זה היה ברשותו

הרי הוא בכלל הביטול ועיין מה שרשמתי בזה בסי' ה' אות ו' בס"ד: ובשו"ת הרב רמ"ץ סי' ל"ג נשאל בנדון אחד ששלח למשרתו ישראל לקנות יי"ש וקנה והביאו למרתף האדון והישאל חתם החביות בחותמו לבל יתערב בו מים פי הוא המוכר היי"ש ויש אוסרים את היי"ש אחר הפסח משום דאין שליחות לעכומ"ז ולא נקנה להאדון והרי הוא ברשות השליח ישראל והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח והוא פתב דשגו בדבריהם ושפיר נקנה להאדון על ידי חצרו והארץ בכמה פרטי דינים המסתעפים מזה ושוב פתב באות ד' דכל מש"ל הוא להתלמד במקום אחר אבל בנדון דידן אין צריך לפל זה דאף אם יצויר דלא קנה האדון היי"ש מכל מקום הישראל השליח גם כן לא פינו לקנותו ולא עבר על בל יראה כמו שפתב הריב"ש בסמ"ח ת"א ואף דהריב"ש פתב הטעם דלא רצה לקנותו מצד איסור חמץ שהוא בבל יראה דמייירי לענין קנין בפסח ונדון דידן מייירי בקנה קודם הפסח מכל מקום הריב"ש נקט כן בנדון דידן אכל באמת גם בנדון דידן הרבה מוכיח דהישאל לא רצה לקנות מעצמו רק להאדון לעשות שליחותו וגם כן נתן היי"ש במרתף של האדון ואסח דעתיה מניה והוי פהפקר וכו' ואף דבהפקיר חמצו אסור אחר הפסח משום הערמה מכל מקום בנדון דידן דראוי להסיח דעתו ממנו ומסר החמץ למרתף האדון ודאי אין לאוסרו מחשש הערמה ונוסף לזה דהשליח לא קנה היי"ש מהמוכר הנכרי פי אם בכסף לבד דלכמה פוסקים לא מהני והמשיכה על ידי נכרים אין שליחות לנכרים ומה שכתבו האוסרים משום שאחריות החמץ על הישראל שגו בזה דמה אחריות יש המוכר כבר קבל מעותיו ונגד המשלח העכומ"ז אין עליו שום חוב דכבר עשה שליחותו וקנה ומסר לו היי"ש ועוד דבשביל אחריות אין נאסר החמץ אחר הפסח וכו' וכן פתב שם באות יו"ד ושקיל וטרי שם בתשובת הריב"ש ובדברי הרב משנה למלך בפרק ד' מהלכות חמץ עיש"ב: ואם לא עשה את הנכרי שליח בפירוש רק שאמר לנכרי שהיה עומד על המקח שיוסיף על המקח ונתן לו מעות בתורת הלואה דוקא מה דין החמץ אחר הפסח עיין בשו"ת אורי וישעי סי' מ"ד והבאתיו לקמן באות כ"ה (בד"ה והוי עובדא): ואם עכומ"ז יכול לזכות לעכומ"ז חבירו או דילמא אין שליחות להם זה לזה עיין בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב בקונטרס אחרון סי' ט' והובא בקצרה לקמן באות ס': (ו) ראובן אצר תבואה תחת הקרקע ובערב פסח מצא תבואתו שרויה במים ולא היה לו שהות למוכרה לעכומ"ז והניחה עד אחר הפסח פתב הרשב"ץ בס' קצ"ט דאם נתבקעה אסור לאוכלה ומוכרה לעכומ"ז דאינו אסור בהנאה אלא מטעם קנס ולזה אין לקונסו דמה היה לו לעשות אנוס הוא וכבר ביטל ובטול מהני לחמץ ידוע ע"כ וקשה אם כן מהאי טעמא תהיה מותרת באכילה ועוד קשה דהיה לו להתירה באכילה על ידי ביטול ברוב מידי דאיסורו מדרבנן מותר לבטלו ברוב לכתחלה וכמ"ש הרדב"ז בח"ג סי' תקפ"ט וצ"ע כן פתב הרב חכמה ומסר ד' קס"ה אות ח"י הנה מה שהקשה דלבטליה ברובא עיין בקונטרס הפללים מערכת האלף אות מ"ח (בשדי חמד ח"א) שכתבתי דאפשר דהרשב"ץ סובר דדוקא אם נתערב ממילא ובא להוסיף עליו כדי לבטלו הוא דשרי באיסורין דרבנן אבל לא לערבו בידיים ועוד אפשר לומר דסובר פדעת הסוברים דגם להוסיף בדרבנן אסור עי"ש ומרן חיד"א בברכי יוסף סי' תמ"ח אות ב' הביא דברי הרשב"ץ הנ"ל בקיצור ולכאורה דינו של הרשב"ץ הוא היפך פסק מרן בש"ע סי' תמ"ח ס"ג דחמץ שעבר עליו הפסח אפילו הניחו שוגג או אנוס אסור והנה

הרב באר יעקב פתב דלא אסרו אפילו שוגג או אנוס אלא בפטול ולפי זה דין הרשב"ץ הג"ל דמיינרי בביתול כמו שפתב בשמו בחקמה ומוסר הג"ל יכול להיות דאינו היפך פסק מרן אף הרבנים פרי חדש ונודע ביהודה ח"א סי' י"ט הביא דבריהם מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' תמ"ח סברי דמה שאמרו אפילו שוגג או אנוס אסור היינו אפילו בפטול ולפי זה דינו של הרשב"ץ הוא היפך דעת מרן הש"ע ולא היה לו למרן חיד"א בברכ"י הג"ל להביא דין הרשב"ץ בשתיקה ואי לא אסיקא דעתיה בברכי יוסף שדין מרן הוא אפילו בפטול על כל פנים במחזיק ברכה היה לו לבאר שלדברי הסוברים שדינו של מרן הוא אפילו בפטול לא קיימא לן פהרשב"ץ שוב ראיתי שהרב שערי תשובה סי' תמ"ח אות א' קרוב לסופו הביא דברי מרן חיד"א בקונטרס טוב עין שבסוף ספר ועד לחכמים שדברי הרשב"ץ קשים דמה ראה לחלוק על הרמב"ם וכו' והן הן הדברים המובאים בשו"ת הרב סי' תמ"ח אות ג' גם הרב חתם סופר בריש סי' קי"ד פתב אמנם מעיקר הדין בשוגג או נאנס ולא ביעור חמצו אחר שבטלו פדינו פסק הרמב"ם בפשיטות דאסור בהנאה אחר הפסח ואין שום חולק וכו' עי"ש והרב שואל ומשיב בח"א סי' פ"ד וסי' צ"ג ובח"ב סי' מ"א אף דבנדונו היה ביתול בכל זאת פתב דלא קיימא פהרשב"ץ דמתיר בהניחו באונס ושפתשו האריף דלא קיימא לן הכי.

והנה מה שפתב הגאון חתם סופר דהרמב"ם פסק בפשיטות דגם בפטול ושגג או נאנס אסור בהנאה ואין שום חולק וכו' ביאר בתשובתו דאף שמרן כסף משנה שם (בראשון מהלכות חמץ דין ד') פתב דמשמע מדברי הר"ן דכל שלא עבר לא מדאורייתא ולא מדרבנן אין החמץ נאסר ואם כן בביתול החמץ הרי לא עבר מפל מקום הרי סיים מרן שם דאפשר דהר"ן ראוי לעבור קאמר עי"ש דלפי זה הפל מודים דאף אם בטלו אסור וסיים דהמענין בהר"ן יראה שאין שום משמעות שסובר דבביתול מהני: אף הרב מים חיים ראפפורט א"ח סי' ה' שקיל וטרי בדברי הרבנים פר"ח ונו"ב לדחות ראיותיהם והוכיח מדברי מרן הב"י בס"י תמ"ח ובש"ע שם ס"ג וס"ה דהיכא דאיכא תרתי לטיבותא שביתול חמצו והיה אנוס או שוגג על הביעור אינו אסור אחר הפסח ומסיק כן לדינא דאם בטל וגם שוגג או נאנס על הביעור מותר על כל פנים אחר הפסח בהנאה מיהא ושוכח חשיב כאנוס לענין זה עי"ש ומתבאר מדבריו דלא בעינין שיהיו עדים על ביתולו אלא מה שהוא אומר שביתולו מהימן ואם הוא שוגג או אנוס על הביעור מתירין לו חמצו בהנאה אחר הפסח ובס' ריבון יצחק (ביאור על ההגדה) בדינים שבראש הס' בד' ב' ע"ד פתב גם כן דמדברי הש"ע מוכח דלא אסרו שוגג או אנוס אלא בפטול אבל אם ביתול והיה שוגג או אנוס על הביעור מותר בהנאה אחר הפסח והרב עטרת חכמים סי' ה' פתב וגם מצאתי בתשב"ץ ח"ב סי' קצ"ט וכו' אף בנדון דידן לא היה אונס פלל וכו' עי"ש שגראה קצת דאפשר לסמוך על דברי הרשב"ץ אם יש אונס וביתול וכתב בשם הרב השואל להקל בנדונו על פי דברי הרב חק יעקב ובתשובתו בתודת השלמים סי' ו' דהיכא דביתול וגם יש אונס יש להקל וכתב על זה הן אמת שגם בזמן המג"ש פסק גאון אחד להתיר מטעמים המבוארים בתוה"ש והאריף לסתור דבריו עיין בשו"ת פנ"י סי' י"ג מפל מקום יש להצילו מפל השגתיו אף בנדו"ד לא היה אונס וכו' נראה קצת שדעתו נוטה להקל בביתול ואנוס וכן נראית דעת הגאון פנות הבית בס"י ט"ו שהבאתי באות ז"ך (בד"ה והשיב איני מסכים): ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא תניינא בח"ג סוף סי' פ"ג

דאיירי בְּמִי שְׁבִיטֵל חֲמָצוֹ וְהִכִּין שְׁטֵר מְכִירָה אֶף שְׁהִיָּה עֶרֶב פֶּסַח יוֹמָא דְשׁוּקָא וְשִׁכַח וְלֹא מְכָרוּ וְכָא לְשִׂאוֹל אַחַר הַפֶּסַח שְׁפַתְב הָרַב הַשּׁוֹאֵל כְּמָה צְדָדִים לְהַתִּיר וְהַגָּאוֹן הַמְּחַבֵּר סֵתֵר אוֹתָם וְסִיִּים אֲבָל אֲנִי אֵינִי מַתִּיר כִּי נִרְאָה שְׁפִשְׁע בְּמָה שְׁלֹא מְכַר וְאֵף אִם שְׁכַחַה מִיְקָרֵי אָנוּס מְכַל מְקוֹם גַּם בְּאֲנוּס אֶסְרוּ כְּמִבְנוֹאֵר בְּסִי' תַּמ"ח ע"כ וְעִי"ש בְּסִי' קַכ"א (ד"ה וּבְזָה) שְׁהִרְבָּה לְהַפְלִיא עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁב"ץ הַגָּ' וְשֵׁם בַּח"ב סִי' ס"ג (ד"ה וְהִנֵּה שְׁנַת) כְּתִב וְז"ל וְכָבֵר נַעַל בְּפָנֵינוּ הַש"ע סִי' תַּמ"ח דְּכָל שְׁלֹא בִיעֵר אֶף שְׁבִיטֵל וְהִיָּה אָנוּס לֹא מוֹעִיל עַכ"ל וְכֵן כְּתִב עוֹד שֵׁם וְז"ל אֲמַנְם לַע"ד הִיָּה נִרְאָה דְּעַד כָּאֵן לֹא מְבִנוֹאֵר בַּש"ע סִי' תַּמ"ח דָּאֵם לֹא בִיעֵר אֶף שְׁבִיטֵל וְהִיָּה אָנוּס דְּעֵבֵר רַק כְּשִׁלֵּא עֲשֵׂה שׁוּם מַעֲשֵׂה וְכו' הַנֶּה רֹאֵה שְׁפַל כְּף פְּשׁוּט כֵּן בְּעֵינָיו כְּאִילוּ מְבִנוֹאֵר כֵּן בַּש"ע וְכִסִּי' ע"ז כְּתִב וְאֵף שְׁבִיטֵלוּ כָּל שְׁלֹא מְכָרוּ חַז"ל קִנְסוּ אֶף בְּשׁוּגָא וְאָנוּס ע"כ וְשׁוּב הַזְכִּיר שׁו"ת הַרְשָׁב"ץ וְכַתֵּב שְׁדָּבְרֵיו תְּמוּהִים שְׁלֹא זָכַר דְּבָרֵי רַמְבַּ"ם וְהַטּוֹר וְכו' גַּם בְּמַהֲדוּרָא ג' ח"ב סִי' ס' בְּנִדּוֹן שְׁהִיָּה בִיטוּל כְּתִב דְּגַם בְּאֲנוּס אֶסּוּר וְכ"כ שֵׁם סִי' קַמ"ח וְשֵׁם בַּח"א סִי' ס"ג כְּתִב דְּמְבִנוֹאֵר בְּסִי' תַּמ"ח דָּאֵף בְּבִיטֵל וְאָנוּס אֶסּוּר וְכַתֵּב בַּח"ג סִי' ל"א (ד"ה וְהִנֵּה בַּמ"ש) דְּמְכַל מְקוֹם בַּשְּׁעַת הַדְּחֻק יֵשׁ לְצַרְף דְּעַתּוֹ וּבְמַכְתָּב אֶחָד מִחֲכָמֵי דוֹרְנוּ יַצ"ו רְאִיתִי בְּשֵׁם שׁו"ת דְּבָרֵי חַיִּים סִי' כ"א שְׁכַתֵּב דְּלֹא סְמְכִינָן אַמְאָן דְּמַתִּיר בְּאֲנוּס עַל יְדֵי בִיטוּל (ס' דַּב"ח לֹא רְאִיתִיו מַעוֹלָם) וּבְשׁו"ת כְּתִב סוֹפֵר א"ח סִי' פ"ב הָאֲרִיף מְאֹד בְּעֵינָיו זֶה וְהַעֲלָה כִּי הִרִיף וְהִרְמַב"ם וּבַעֲהַע"י סְבָרֵי דְחַמֵּץ שְׁבִיטֵלוּ וְלֹא בִיעֵרוּ אֶפְיָלוּ בְּמַזִּיד מוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח וְהִרְא"ש וְהַטּוֹר וְהִרְמַב"ן וְהִר"ן סְבָרֵי דְאֶסּוּר אֶפְיָל בְּדֹאִיפָא תְּרַתִּי לְטִיבוּתָא שְׁבִיטֵל וְשׁוּגָא אוֹ נֶאֱנוּס עַל הַבִּיעוּר וְכֵן קִבַּע מִרְן בַּש"ע לְהַלְכָה וּמִי יָרִים רֹאשׁ לְהַקֵּל וּמְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְסַמְנֵה עַל דְּעַת הִרִיף וְהִרְמַב"ם וּבַעֲהַע"י בְּצִירוּף עוֹד צְדָדִים לְהַקֵּל וְכו' וְאִז גַּם צַד זֶה חֲזִי לְאַצְטְרוּפִי וְכו' וּבִיָּאֵר בְּנִדּוֹנוּ כְּמָה צְדָדִים לְהַקֵּל וּמ"מ כְּתִב דְּמַהֲיוֹת טוֹב מֵאַחַר שְׁכַבְרָה גַּתְעֶרֶב יוֹסִיף עָלָיו וְכו' יַעִי"ש וְלַתְּשׁוּבָה זֹו רְמַז שֵׁם בְּסִי' פ"ג אוֹת א' הָא לְמַדְתָּ שְׁדָּבֵר זֶה שְׁנוּי בְּמַחְלֻקָת וּלְדַעֲתִי הָעֵנִיָּה נִרְאִים יוֹתֵר דְּבָרֵי הָאוּמְרִים דְּגַם בְּבִיטוּל וְשׁוּגָא אוֹ נֶאֱנוּס וְלֹא בִיעֵר אֶסְרוּ אֲלֵא שְׁהַמּוֹרָה לְהַקֵּל יֵשׁ לוֹ עַל מַה לְסַמְנֵה (וְעֵינָיו לְקַמְנֵה בְּסוֹף ד"ה וְכַתֵּב עַל זֶה מַה שְׁהַבֵּאתִי בְּשֵׁם שׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהֲדוּרָא שְׁתִּיתָאָה): וְאֲנִכִי חֲזוֹן הִרְבִּיתִי בְּשׁו"ת זְכָרוֹן צְבִי מְנַחֵם סוֹף סִי' א' ד"ה עוֹד כְּתִב וְהָא דְכַתְּבוּ בְּסִי' תַּמ"ח דָּאֵף בְּשׁוּגָא אֶסּוּר אַחַר הַפֶּסַח כְּבָר הַכְרִיעוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּמִיָּרִי בְּלֹא בִיטֵל וְאֵף אִי מִיָּרִי בְּבִיטֵל מְכַל מְקוֹם וְכו' וְכֵן כְּתִב שֵׁם בְּסִי' ה' ד"ה גַּם וְעִי"ש בְּסוֹף סִי' ח' וְעֵינָיו בְּחֻק יַעֲקֹב סִי' תַּל"ו סַק"ט דְּמַתְּבָאֵר מְמָה שְׁכַתֵּב בְּשֵׁם הָרַב רֹאשׁ יוֹסֵף דְּשׁוּגָא אוֹ אָנוּס דְּאֶסּוּר הוּא אֶפְיָלוּ בְּבִיטֵל וּבְשׁו"ת שֵׁם אֲרִיָּה סִי' ט' (בַּד"ה וְהִנֵּה הָאֲחֵרוֹנִים) כְּתִב דְּנִרְאָה לוֹ סְבָרָא גְדוּלָּה לּוֹמֵר דְּבְדֹאִיפָא תְּרַתִּי בִיטוּל וְאָנוּס אוֹ שׁוּגָא לֹא קִנְסִינָן עוֹד דְּהִיא גּוּפָא דְּשׁוּגָא אוֹ אָנוּס דְּאֶסּוּר הִרְמַב"ם אֶף בְּעֵבֵר בְּבַל יִרְאָה נְלָאוּ לְמַצּוֹא מְקוֹר הַדְּבָר כּו' וּמִרְן כְּסָף מְשַׁנָּה כְּתִב דְּמַדְבְּרֵי הִר"ן מְשַׁמַּע שְׁאֵם לֹא עֵבֵר לֹא מְדֹאוּרִיָּתָא וְלֹא מְדַרְבְּנָן כְּגוֹן שְׁשִׁכְחוּ וּמְצָאוּ אַחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר וְלִית לִיָּה דְאֶפְיָלוּ שׁוּגָא אוֹ אָנוּס אֶסּוּר וְכֵן כְּתִב הַרְשָׁב"ץ סִי' קַצ"ט וּבְשִׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה כְּתִב בְּשֵׁם קוֹנְטְרָיס טוֹב עֵינָו שְׁדָּבְרֵיו קָשִׁים דְּמָה רָאָה לְחַלּוֹק עַל הִרְמַב"ם וְלֹא רָאָה דְּבָרֵי הַכ"מ שְׁכַתֵּב שֵׁן גַּם דְּעַת הִר"ן לְכֵן אֶף דְּאָנָן פְּסָקִינוּ כְּהִרְמַב"ם בְּהָא אֲבָל הִיכָא דְּבִיטֵל דְּלֹא עֵבֵר אֶדְאוּרִיָּתָא רַק מְדַרְבְּנָן שְׁלֹא בִיעֵרוּ וְהִיָּה שׁוּגָא אוֹ אָנוּס עַל הַבִּיעוּר לֹא קִנְסִינָן לִיָּה עוֹד וּמוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח וְנוֹקָא הִיכָא דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ לְהַעֲרַמָּה

פָּלַל כְּגוֹן שֶׁהִיָּה הָאֲנוֹס יָדוּעַ וְלֹא מִפּוֹ אָנוּ חַיִּין וְכוּ' אֵלּוּ תוֹרָף דב"ק וְשֵׁם (בד"ה וְעַתָּה נִעְתִּיק) פֶּתַח בְּשֵׁם הָרַב מְנַחֵם יַעֲקֹב דְּעַד פְּאָן לֹא אָסְרוּ בִּירוּשָׁלַיִם אֶף שֶׁבִּיטֵל אֶלָּא כְּשֵׁלֵא בִיעָר בְּמִזִּיד אֲבָל אִם הָיָה שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס כִּינּוּן דְּלֹא אִיתְרַע חֲזָקתוֹ לֹא חִינְשִׁינּוּן שְׁמָא לֹא בִיטֵל וְכוּ' וְשֶׁהָרַב נֹדַע בִּיהוּדָה סִי' י"ח הַשְּׂיָגוֹ וְכַתּוּב לִינְשִׁיב סְבֵרַת הָרַב מְנַחֵם יַעֲקֹב הַגָּז"ל (ובד"ה עוֹד פֶּתַח) פֶּתַח דְּהָרַב פְּנִים מְאִירוֹת פֶּתַח טַעַם נְכוֹן לְהַתִּיר בְּבִיטֵל וְגַם הוּא אָנוּס אוֹ שׁוֹגֵג מִשׁוּם דְּהַטַּעַם דְּאָסֵר הָרַמְבַּ"ם אָנוּס אוֹ שׁוֹגֵג הוּא מְדַקְדָּימָא לִן דְּקִנְסִינּוּן שׁוֹגֵג אִטּוּ מִזִּיד בְּדְאוּרִינְיָתָא אִם כֵּן בְּבִיטֵל דְּלִיפָא אִיסוּר תּוֹרָה לֹא קִנְסִינּוּן שׁוֹגֵג אִטּוּ מִזִּיד וְכוּ' עי"ש: וְהִנֵּה מַה שֶּׁפֶתַח פֶּעַם וּשְׁתִּים דְּמָרָן כ"מ פֶּתַח דְּמַדְבְּרֵי הָרַ"ן מִשְׁמַע דָּאֵם שְׁכַחוּ מוֹתֵר וְהַשְּׂיָג עַל פִּי זֶה עַל מָרָן חֵיד"א בְּמַה שֶּׁפֶתַח בְּטוֹב עֵין כְּנוֹז"ל אוֹמֵר אֲנִי בְּהוֹרְמְנוּתִיהָ דְּמַר לֹא סִימּוֹ קַמֵּיהָ סִיּוּם דְּבָרֵי מָרָן כ"מ שֶׁפֶתַח וְז"ל וְאֶפְשָׁר דְּהָרַ"ן נָמִי רְאוּי לַעֲבֹר קְאָמֵר וּכְדָבְרֵי ה"ה עכ"ל דַּעַת שְׁפִתּוֹ בְּרוּר מְלִלוּ דְּהִדְר בֵּיהּ מִמָּאִי דְּאָמֵר מְעִיקְרָא בְּדַעַת הָרַ"ן וְאָמֵר מַר דְּרְאוּי לַעֲבֹר קְאָמֵר וְאִם כֵּן אֶפִּילוּ שְׁכַחוּ נָמִי אִסוּר וּלְפִי זֶה כִּינּוּן דְּמַדְבְּרֵי הָרַ"ן אִין הִכְרַע וּמְצִינוּ מְפִנְרֵשׁ בְּדָבְרֵי הָרַמְבַּ"ם דְּאֶפִּילוּ הִנְיָחוּ שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס אִסוּר יָפָה אָמֵר רַב מָרָן חֵיד"א שֶׁדָּבְרֵי הָרַשְׁבָּ"ץ קָשִׁים דְּמָה רָאָה לְחַלּוֹק עַל הָרַמְבַּ"ם כִּינּוּן דְּלֹא נִמְצָא בְּפִירוּשׁ מִי שֶׁחֹלַק עָלָיו וּבְאֵמַת בַּחַת"ס שֶׁם פֶּתַח דְּאִין שׁוּם חוֹלַק אֶהְרַמְבַּ"ם רַק שֶׁהַכ"מ פֶּתַח שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁמִּשְׁמַעוֹת הָרַ"ן אִינוּ כֵּן לְאִסוּר וְשׁוֹב חֲזוּר בּוּ בְּעֶצְמוֹ וְהַמְעִינּוּן בְּרַ"ן יִרְאֶה שְׂאִין שׁוּם מִשְׁמַעוֹת וְכוּ' ע"כ הָרִי שְׁמַבִּין בְּדַעַת מָרָן כ"מ שְׁגַם הָרַ"ן סוֹבֵר כְּהַרְמְבַּ"ם וְעַל כָּל פְּנִים אִין הִכְרַע בְּהִקְפָּה וּמַר בְּרִיָּה בְּשׁו"ת פֶּתַח סוֹפֵר.

שֶׁהָאֲרִיף בְּזָה אִם אִסוּר אֶפִּילוּ שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס וּבְשֶׁבִיטֵל אוֹ דוֹקָא בְּשֵׁלֵא בִיטֵל וּשְׁקִיל וְטָרִי בְּדָבְרֵי הָרַבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וְנוֹדַע בִּיהוּדָה פֶּתַח שֵׁם בַּד' ע"ו ע"א (ד"ה וְהִנֵּה) דְּבַדַּעַת הָרַ"ן נִסְתַּפֵּק הַכ"מ אִי סוֹבֵר כְּהַרְמְבַּ"ם אֲבָל הָרַמְבַּ"ן בְּמַלְחָמוֹת אֶהָא דְּאָמֵר רַבָּא חֲמִיץ בְּזַמְנֹו בְּמִשְׁהוּ וְכוּ' מוֹכְרָח שְׁסוֹבֵר כְּהַרְמְבַּ"ם עִישׁ"ב וְשֵׁם ע"ג (ד"ה אֲמָנָם) פֶּתַח דְּמוֹכַח מְדָבְרֵי הָרַמְבַּ"ן דְּאֶפִּילוּ אִיכָּא תַרְתִּי לְטִיבוּתָא בִיטֵל וְלֹא בִיעָר בְּאֲנוּס אִסוּר אֶפִּילוּ בְּהִנְיָחָה עִישׁ"ש גַּם בְּשׁו"ת רַעַק"א סִי' כ"ג הָאֲרִיף בְּדָבְרֵי מָרָן כ"מ בְּמַה שֶּׁפֶתַח דְּאֶפְשָׁר דְּהָרַ"ן סוֹבֵר כְּהַרְבַּ הַמַּגִּיד דְּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְפַקְפַק בְּזָה וְכוּ' וְשׁוֹב פֶּתַח לְהַסְבִּיר שֶׁדָּבְרֵי מָרָן כ"מ נְכוֹנִים דְּהָרַ"ן לְשִׁיטְתָּיהָ בְּמַפְקִיד חֲמִצּוֹ בְּיַד נְכָרִי בְּהִכְרַח שְׁסוֹבֵר דְּאֶפִּילוּ בְּאֲנוּס אִסוּר וּמְכַרִּיחַ דְּלִשְׁיטַת הָרַ"ן אִסוּר בְּאֲנוּס אֶפִּילוּ בִיטֵלוּ עִישׁ"ש וְעִינּוּן בְּשׁו"ת יַד יוֹסֵף סִי' קי"ג ד"ה וַא"כ הַבְּאִתּוֹ לְקַמֵּן סִי' זֶה אוֹת זַיִן ס"ק ח' דְּמַתְבָּאֵר מְדָבְרֵיו דְּמִשְׁמַע לִיהָ דְּמָה שְׁאָמְרוּ אִסוּר אֶפִּילוּ אָנוּס הוּא אֶפִּילוּ בְּבִטֵל וְהָרַב בֵּית שְׁלֵמָה סִי' ס"ב הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ן בְּפָרֻק כָּל שְׁעָה ד' ל"א בְּשִׁמְעָתָא דְּחִנּוּת וּמְלֵאִי וְכוּ' שֶׁפֶתַח לְהַדְרִיא דְּכִי קִנְיֵס ר"ש הוֹאִיל וְעָבַר בְּב"י לֹא דוֹקָא בְּעָבַר בְּבִל יִרְאֶה אֶלָּא אִפִּי' שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס קוֹנְסִין אוֹתוֹ אֶף דְּלֹא עָבַר בְּבִל יִרְאֶה כָּלֵל וְנֶאֱפִי' אִם הִפְקִירוּ וְכוּ' וּמָה שֶׁהִקְלָל בְּתוֹרַת הַשְּׁלֵמִים בְּצִירוּף בִּיטוּל וְגַם אָנוּס הוּא תְּמוּהָ דְּהָא בְּגוֹל חֲמִץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח דְּאוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ וְאִסוּר בֵּין לוֹ וּבֵין לְאַחֵרִים עֲדִיף מִבִּיטוּל דְּהָא הַגָּזֵל פְּשִׁיטָא דְּאִין צָרִיף לְבִטֵל וְלֹא עָבַר עַל בִּל יִרְאֶה וְאֶף הַעֲרָמָה רְחוּק לּוֹמֵר דְּשִׁיף בְּזָה וְגַם הוּא אָנוּס עַל הַבִּיעוּר וְאֶפִּילוּ הִכִּי קִנְסוּ שְׁמַעַת מִינָהּ דְּלֹא חֲלָקוּ חֲכָמִים בְּהָדָּ קִנְסָא וּבְצִירוּף אָנוּס וּבִיטֵל גַּם כֵּן לֹא מְהִנִּי עכ"ד עִישׁ"ש וְדָבְרֵי הָרַמְבַּ"ן הִלְלוּ נְעֻלְמוֹ מֵהַג' פֶּתַח סוֹפֵר שֶׁהוֹצֵרָה לְהוֹכִיחַ דַּעַת הָרַמְבַּ"ן שְׁסוֹבֵר כֵּן בְּהִכְרַח מַחֲמַת קוֹשְׂיָא עַל דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ן כִּיעִישׁ"ש וְגַם יֵשׁ לְתַמּוּהָ שְׁמִינְחָס לְהַרְמְבַּ"ם דְּחֲמִץ

שביטלו ולא ביצעו אפילו במזיד מותר אחר הפסח ולא זכר כלל דברי מי שגדול הג' מר אביו בתתם סופר שם שכתב בדעת הרמב"ם ב'הפסח כנו"ל ועיין עוד בעניינים אלו בשו"ת בית שמואל אחרון בא"ח סי' ח' ו'שם כתב שדעת הנו"ב דשתי חנומרות שוגג וביטל לא אסרו הירושלמי והרמב"ם אלא שהנו"ב לא כתב טעם הדבר והוא האריף לתת טעם וכבר כתבתי למעלה דאדרבא דעת הנו"ב דגם בתרתי לטיבותא ובשו"ת תפארת יוסף סוף סי' כ"ב כתב אולם שיטת הר"ן דבשכח בפסח מהחמץ מותר לאחר הפסח כמו שכתב בכסף משנה פרק א' מחמץ רק שיטת הרמב"ם הוא דאפילו בשוגג אסור עי"ש וכבר כתבתי דאין לייחס פן בפשיטות בדעת הר"ן: אחר זמן רב השגתי ספר שו"ת הרדב"ז שציין בספר חכמה ומוסר הנ"ל ו'שם ראיתי שכתב בסוף הסימן וז"ל ותו דטעמא דאיסורא משום קנסא והכא ליכא למיקנסיה דאנוס הנה עכ"ל ומצינו חב"ר לסברת הרשב"ץ ועדיפא מדהרשב"ץ דשם איירי שגם לא ביטל כמו שהעמקתי לקמן אות כ"ט דב"ק (עי"ש בד"ה וכתב הרדב"ז) ונעלמו דברי הרדב"ז הנ"ל מעיני כל הרבנים הנו"ל ותמיהת הרבנים הנו"ל על הרשב"ץ דמה ראה לחלוק על רמב"ם והטור וכו' תסוב לכאורה גם על הרדב"ז הנ"ל אף נראה לחלק דנדאי גם הרדב"ז מודה דאנוס לא מהני מידי בזה דגם באנוס קנסו אלא שסובר דדוקא במי שידע מהחמץ שיש לו ומחמת שגגה או אנוס לא יכול לבערו בהא הוא דאיכא למיקנסיה אבל באנוס פי האי דמייירי הרדב"ז דהמשותפים עכומ"ו עשו שלא מדעת בעל הבית ללית החיטים שיהיו מזומנים לטחון במוצאי החג והבעל הבית לא הנה לו ידיעה מעיקרא ולא הנה ליה לאסוקי אדעתיה שיעשו פן משרתיו שלא בידיעתו ורשותו בכל פי האי גוונא סובר דלא גזרו רבנן ומצאתי שכתב סברא זו הגאון בית מאיר בסי' תמ"ח דבעובדא דבית הלל וחינוך בית יהודה שהביא החק יעקב בסק"ד שלתתו העכומ"ז החטים ושפפו פת לישראל שלא מדעתם ביום אחרון של פסח וכתבו כמה צדדים להקל כתב על זה הרב בית מאיר ולענ"ד בלא צדדי היתרים מותרים באכילה דמה שכתב הרמב"ם אפי' באנוס היינו כשהנה לו ידיעה ממנו כמו שמורה לשון רמב"ם אפילו הניחו שוגג או אנוס דמשמע דינע ונהיחו אבל באנופנים הנ"ל דלא ידעו מאומה שרי לכולי עלמא וכו' עי"ש ולפי זה סברת הרשב"ץ יחידאה היא דבגדונו גם להרדב"ז יש לומר דאסור: גם השגתי עתה שו"ת אורי וישעי להגאבד"ק יאסי יצ"ו וראיתי בסי' ק"ו שהאריף בעניינים אלו הן בעיקר דברי הרמב"ם דאפילו אם הניחו שוגג או אנוס ועבר עליו הפסח אסור אשר עמדו על זה המפרשים למצוא מקור לדברי הרמב"ם ושקיל וטרי בדבריהם והן כמה שיש להסתפק אם דוקא כשלא ביטל הוא דאוסר הרמב"ם בהניחו שוגג או אנוס וכן היא דעתו משום דסבירא ליה דמה שפסקו לאסור אפילו שוגג הוא מטעם דקנסו שוגג אטו מזיד ואין זה אלא באיסור תורה ואם פן כשביטל דליכא איסור תורה לא שייך למיקנסיה וכתב בסוף ד' ס"א שמצא מפורש בדבריו בשו"ת פנים מאירות סי' ז"ך וכתב שכן דעת הרב בית חדש בסי' תמ"ח סק"ג דאף אם הניחו שוגג או אנוס גם פן אסור אינו אלא כשלא ביטל אבל כשביטל מותר אלא שפנים הרב בית חדש דבאכילה מיהא אסור והביא דברי הרב נודע ביהודה שהכריח דגם בביטל אסור שוגג או אנוס ותמה על דבריו וגם הביא דברי הרב שערי תשובה בשם קונטרס טוב עין כמה שתמה על הרשב"ץ מה ראה

לחלוק על הרמב"ם וכו' וכתב על דבריו שנגעלם ממנו דברי מרן פסח משנה שדעת הר"ן דהיא דהניחו אנוס או שוגג מותר אחר הפסח.

וסיים דלנדונו אין צריך לכל זה דנדאי גם הרמב"ם ודעמיה שאסרו אפילו הניחו שוגג או אנוס אינו אלא כשלא ביטל אלו תנרף דב"ק וכבר נתבאר ממה שרשמתי למעלה שיש הרבה פוסקים שסוברים פן ולעומת זה גם פן יש הרבה פוסקים שסוברים דגם כביטל אסרו אפילו הניחו שוגג או אנוס ומה שהשיב על דברי מרן חיד"א בטוב עין על פי דברי מרן פסח משנה בשם הר"ן פבר כתבתי למעלה על דברי הרב שם אריה (שגם הוא כתב פן כנו"ל) שמרן עצמו חזר בו מזה ואעיקרא קאי הרב חתם סופר וכתב שאין שום משמעות מדברי הר"ן דאם הניחו שוגג או אנוס מותר וכו': הן עוד נביא דעת הגאון אבד"ק באטאשאן בשו"ת שאילת שלום מהדורא תניינא בסי' רס"ז במי שהכין בערב פסח שטר מכירה למפורח חמצו לנכרי ושכח ולא מסר השטר לעכומ"ז עד יום ראשון חול המועד השיב באמת הדין מבואר בשלחן ערוך דאף אם ביטל ושגג או נאנס ולא ביטלו אסור אחר הפסח בהנאה והוא מהירושלמי וכו' וכתב להתיר על פי סניפי היתר שהיו בנדונו וממה שהיה ביטול ושכחה לא עשה שום סניף מוכח דנקיט בפשיטות דגם כביטל ושכח אסור והבין פן מדברי מרן בש"ע כאילו כתוב פן מפורש גם בשו"ת בית יצחק להגאון מפראמישלא יצ"ו בסי' ע"ז (בד"ה ועכ"פ) כתב בזה הלשון מפל מקום אסור לאחר הפסח כמבואר בסימן תמ"ח דאפילו שוגג או אנוס אסור לאחר הפסח ואפילו ביטל עי"ש עכ"ל הרי גם הוא מבין פן מדברי הפוסקים כאילו כתבו פן מפורש גם בספר פינוח הבית ריש כ"י ק"ז כתב וז"ל מקור הדין בשלחן ערוך סי' תמ"ח סעיף ח' דחמץ שעבר עליו הפסח אסור אחר הפסח אף שביטלו עכ"ל: ובשו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' י"ב במי שמכר חמצו וגם ביטל פדין רק ששכח למפורח החטים (מבוקעים) שקנה מעכומ"ז אחד ועדיין מונחים ברשות העכומ"ז ועבר הפסח כתב דבשו"ת מים חיים סי' ה' מבואר במי שראינו שמכר חמצו קודם פסח וביטל פדינו והיה מחזיר לעשות פתקנת חז"ל גם הרמב"ם מודה שאין לאסרו ומותר לאחר הפסח ושכחה מקרי אנוס עי"ש (ואחר שנשא ונתן קצת בנדונו סיים) ואין לצדד להתיר מחמת שביטל דזה אינו כי זה לא היה בכלל הביטול פינו שמכר חמצו וסבר שגם אלו החטים היו בכלל המכירה אמנם יש לומר פינו שבאמת לא מכר את אלו החטים ובשעת הביטול ביטל חמץ הידוע ושאינו ידוע לו פנפסח הנהוג אם פן אלו החטים היו שפיר בכלל הביטול וכו' עי"ש שגראה מדבריו דביטול ואנוס אין החמץ נאסר אחר הפסח וכדעת הסוברים פן כנו"ל: ואת זה אגיד כי מה שהביאו הרבנים הנז"ל בשם הרשב"ץ דכשביתל החמץ והיה אנוס אין החמץ נאסר אחר הפסח ויש מהם שנסתייעו מדבריו לפסק הלכה דבענין זה מותר ומהם אשר היו תמהי"ם מה ראה לחלוק על הרמב"ם שפסק שאף אם ביטל והיה אנוס על הביטול אסור החמץ אחר הפסח כנו"ל הנה עתה ראיתי לגאון בדרנו בשו"ת מנחת שי יצ"ו בסוף סי' ל"ב שכתבלבאר דברי הרשב"ץ ושאינו חולק על הרמב"ם והביא גוף דברי הרשב"ץ במילואם (אשר הרבנים הנז"ל העתיקו תנרף דב"ק בקיצור) וביאר פננתו ואלה דברי הרשב"ץ בח"ב סי' קצ"ט ראובן אצר תבואה תחת הקרקע וערב פסח ביקר תבואתו ומצאה שרויה במים ולא היה לו שהות למכרה לעכומ"ז קודם פסח והניחה עד לאחר הפסח מהו דין תבואה זו תשובה תבואה שגפול עליה מים יש

מחלוקת בגמרא אי בעינן נתבקעו ממש וכו' והוי ספק ובדרבנן אזלינן לקולא וחסמין
שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא מדרבנן ולפי זה אם לא נתבקעו מותרת לאוכלה אחר
הפסח ואם נתבקעו אסור לאוכלה ומותר למכרה לנכרי דחמין שעבר עליו הפסח אינו
אסור אלא משום קנס וזה אין לקנסו דמה היה לו לעשות אנוס הוא וכבר ביטל ובטול
מהני אף לחמין ידוע עכ"ל: וכתב על זה הרב המחבר דלקאורה דבריו תמוהים דאינה
אנוס יש פאן פיון שראה התבואה שרויה במים בערב פסח היה לו לבערה ומה בכך
שלא היה לו שהות למכרה לעכומ"ז וכי זה מיקרי אנוס ומי פתיב בתורה למפוך
לעכומ"ז הלא תשביתו פתיב וזה היה ביזו לבערה וכתב ליישב על פי מה שכתב הרב
מגן אברהם בסי' תס"ז ס"ק י"ב במה שכתב מרן דתבשיל שיש בו חטים משהו ולא
נתבקעו דהוי ספק חמין ובאיסור משהו אזלינן לקולא והקשה דהא עד פאן לא פליגי
אלא בלתימה אבל היכא דמינח נייחי כולי עלמא מודו דאסור ותירץ המג"א דמינח נייחי
אתי לידי חמין אמרו אבל עדיין אינו חמין ודאי אלא ספק ואם פון פיון דבנדון הרשב"ץ
לא ראה בערב פסח בהתבואה שום ביקוע רק שהיה שרויה במים ומה שכתב אחר כך
אבל אם נתבקעו היינו שעכשיו רואה שנתבקעו אבל בערב פסח לא ראה זאת ועל פון
שפיר השיב דכיון דבלא נתבקעו אזלינן לקולא לכן אם גם עתה עדיין לא נתבקעו ודאי
מותר לאכלה אחר הפסח אבל אם עכשיו נתבקעו יש לחוש שגם מקודם נתבקעו והוי
ספק ספיקא להחמיר לכן אסור לאוכלה דשמא נתבקעו קודם פסח ושמא גם בלא
נתבקעו אסור ועל כל פנים מותר למכרה לנכרי פיון שלא ראה קודם פסח שום ביקוע
לא היה מחוייב לבערו ואף שרואה עתה שנתבקעו מפל מקום כל ימי הפסח היה אנוס
פיון שלא היה שהות למכרה לעכומ"ז וגם לבערה לא היה מחוייב מספק כל זמן שלא
ידע שהו מבוקעין וזה ברור בפירוש דברי הרשב"ץ והביא מה שכתב בשערי תשובה
בשם גונטרס טוב עין שהשיג על הרשב"ץ שפסק נגד הרמב"ם וכתב על דבריו דאין
שום קושיא דהרמב"ם מייירי בנדאי חמין שעבר עליו הפסח לכן אסור אף באנוס מה
שאין פון בהא דהרשב"ץ דאינו אלא ספק חמין שעבר עליו הפסח לכן אסור באכילה
ומותר בהנאה דאנוס הוא שלא היה יכול למכרה לעכומ"ז ומה שלא ביערה אין לאסרה
בהנאה פיון שהיה רק ספק פדכתב הב"ח וילדעת החק יעקב ספק חמין שעבר עליו הפסח
מותר אף באכילה אלו דברי הרב מנחת שי יצ"ו ודבריו טובים ונכוחים ליישב דברי
הרשב"ץ אבל דברי הרדב"ז שבח"ג סי' אלף ט"ו שהבאתי לקמן באות כ"ט (בד"ה וכתב
הרדב"ז) נראה דאי אפשר ליישבם על דרך זו דמשום שהוא ספק חמין שעבר עליו
הפסח הוא שכתב להתיר משום שהיה אנוס שהרי סגנון לשונו מורה שגם אם היה בנדונו
נדאי חמין יש להתירו מפני שהיה אנוס עי"ש נקוט מיהא דהרשב"ץ אינו מוכרח שחולק
על הרמב"ם אלא גם הוא סובר דכשאמרו אסור אחר הפסח הוא אף אם היה אנוס
ובש"ת שואל ומשיב מהדורא שתיבאה סי' נו"ן ד' ס"ב ע"ב פתב וז"ל ואף אם ביטל
כל שלא מכר אף באנוס אסור וכמבואר בסי' תמ"ח וכו' ושם בעמוד שלישי קרוב לסוף
כתב בשם הרב השואל דמה שכתב מרן בסי' תמ"ח סעיף ג' דאף בשוגג או אנוס אסור
היינו בשלא ביטל וכתב על דבריו פבר הספימו כל האחרונים דאף דבטל ושגג או אנוס
אסור וכו' עי"ש ואזיל לשיטתיה בכמה תשובות שרשמתי למעלה (בד"ה ובש"ת שואל
ומשיב): ז) חמין (א) שלא היה ידוע לבעלו ממנו ועבר עליו הפסח היינו שראובן שלח

מעוֹת לַחֲבִירוֹ שֶׁבָּעִיר אַחֶרֶת שִׁילְבִישׁם בְּסַחֲרוֹת וְקָנָה לוֹ מִיְּנֵי חֶמֶץ וְשָׁלַח לוֹ כֶּמֶה חֲדָשִׁים
קוֹדֵם הַפֶּסַח וְלֹא הִגִּיעָה הַסְּפִינָה עַד אַחַר הַפֶּסַח פָּתַח מֶרֶן חֵיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף סִי' חֶת"ם
אוֹת ג' בְּשֵׁם הָרֵב דְּבָרֵי יוֹסֵף סִי' י"א דִּהְחֶמֶץ מוֹתֵר בְּאַכִּילָה פִּינּוֹן דִּהְחֶמֶץ לֹא הָיָה בְּרִשּׁוֹתוֹ
וְגַם לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ בְּכִי הָאֵי גִּוּוֹנָא לֹא אָסְרוּ רַבָּנָן וְהָרֵב שֶׁעָרִי תְּשׁוּבָה אוֹת ח' קָרוֹב
לְסוּפוֹ פָּתַח שֶׁבְּסֶפֶר חֲזִים שָׁאֵל פָּתַח שֶׁאֶחָד קְדוֹשׁ הַסְּכִים עִמּוֹ שֶׁדְּבָרָיו טוֹבִים וְנִכּוּחִים
וְלָמַד מִזֶּה לְגִדּוּנוֹ עִי"ש וּלְפִי הַנִּרְאָה הֵן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁפָּתַח בְּשִׁיבּוֹרֵי בְּרָכָה רִישׁ סִי' חֶת"ם
וּבְקוֹנְטְרִיִסִי לְסִי' תמ"ח פָּתַח קֶצֶת שֶׁקָּלָא וְטָרְיָא בְּדְבָרֵי הָרֵב דְּבַר"י הַגָּל וְכַתְּבִיתִי שֵׁם
שֶׁרְאִיתִי לְהָרֵב זָרַע אֲמַת ח"א סִי' מ"ט ד' ס"ה ע"ד שֶׁהֶעֱלָה לְדִינָא דְלֹא פָּהָרֵב דְּבַר"י
הַגָּל וְעַתָּה אֵינּוּ בְּיַדֵּי לְרֵאוֹת דְּב"ק וְרֵאוֹתִי לְהָרֵב פָּרִי מְגִדִים בְּמִשְׁבָּצוֹת סִי' ת"מ סוֹף
ס"ד שֶׁפָּתַח עַפְר"ח וְכו' דָּאֵף בְּלֹא יָדַע מִהְחֶמֶץ פְּלוּם שֶׁיֵּיךְ הַעֲרָמָה עכ"ל וְעֵינָן לְקַמָּן
אוֹת קָטָן ד' וּלְפִי הַנִּרְאָה שֶׁפִּירֵי יֵשׁ לְסִמּוֹךְ לְדִינָא עַל הָרֵב דְּבַר"י הַגָּל בְּשֵׁם שֶׁלֶשֶׁת
הַרוּעִים הַגָּל סְבָרֵי פְּנִתְיָה וּלְפִי הַנִּרְאָה כֵּן הִיא דַּעַת הָרֵב בֵּית שְׁלֵמָה בְּסִי' פ' וְהִבְאֵתִיו
לְעֵיל אוֹת ה' דְּשָׁקִיל וְטָרִי אִם הֶחֱמֵץ הוּא שֶׁל הַשּׁוֹלֵחַ אוֹ שֶׁל הַנִּשְׁלָח וְהוֹכִיחַ שֶׁהוּא בְּרִשּׁוֹת
הַשּׁוֹלֵחַ וְכַתֵּב וְאִם כֵּן אָסוּר בְּהִנָּאָה פִּינּוֹן שֶׁעֲבַר עַל בַּל יִרְאָה אֵף שֶׁהָיָה אָנוּס וְכו' מִשְׁמַע
דָּאִם הֵינּוּ אוֹמְרִים שֶׁהוּא שֶׁל הַמְּקַבֵּל לֹא הָיָה הַדִּין כֵּן וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּהוּי פְּעוֹבָדָא
שֶׁבְּשׁו"ת דְּבַר"י הַגָּל דְּכִינּוֹן דִּהְחֶמֶץ לֹא הָיָה בְּרִשּׁוֹתוֹ וְלֹא יָדַע מִמֶּנּוּ פְּלֵל בְּכִי הָאֵי גִּוּוֹנָא
לֹא אָסְרוּ רַבָּנָן וְעוֹד יֵשׁ לְצַרְףּ מַה שֶׁכַּתֵּב הָרֵב כְּתוּר פְּהוֹנָה סִי' ח' הוּבָא בְּשַׁע"ת סִי' חֶת"ם
אוֹת ח' דָּאֶפִּילוּ בְּיודֵעַ מִהְחֶמֶץ אֲלֵא שֶׁהָיָה רְחוּק מִמֶּנּוּ מְאֹד וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְבַעֵרוֹ אֵין שֶׁיֵּיךְ
הַעֲרָמָה (וְמַה שֶׁפָּתַח הָרֵב שֶׁעָרִי תְּשׁוּבָה עַל דְּבָרֵי הַפְּתוּר פְּהוֹנָה עֵינָן לְקַמָּן אוֹת קָטָן ד')
וְאִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן פְּשָׁלָא יָדַע מִהְחֶמֶץ פְּלֵל דְּלֹא שֶׁיֵּיךְ הַעֲרָמָה וּבִזְהָ גַם הָרֵב שֶׁעָרִי תְּשׁוּבָה
יּוֹדָה וְהֵנָּה בְּדְבָרֵי יוֹסֵף שֵׁם לֹא הוֹנֵכֵר שֶׁבִּיטָל חֲמִצּוֹ קוֹדֵם הַפֶּסַח וְאוּלַי סִתְּמוּ כְּפִירוּשׁוֹ
דְּכָל אָדָם מְבִטֵּל הֶחֱמֵץ קוֹדֵם הַפֶּסַח וְהָרֵב חֵק יַעֲקֹב סִי' תמ"ח ס"ד פָּתַח שֶׁהֶעֱלָה בְּתוֹדַת
הַשְּׁלָמִים שָׁלוֹ סִי' ו' דְּמִי שֶׁלֹּא יָדַע מִהְחֶמֶץ שָׁלוֹ כָּל יְמֵי הַפֶּסַח וַיֵּשׁ עֲדִים שֶׁבִּיטָל אוֹ הַפְּקִיר
קוֹדֵם הַפֶּסַח יֵשׁ לְהַתִּיר בְּהִנָּאָה עַל כָּל פְּנִיָּם אַחַר הַפֶּסַח עִי"ש מִשְׁמַע דְּבְּאַכִּילָה אָסוּר אֵף
בְּדֹאִיפָא עֲדִים שֶׁבִּיטָל וּבְדִלִיכָא עֲדִים אָסוּר אֵף בְּהִנָּאָה וְאַפְשָׁר לוֹמַר דְּאֵינּוּ חוֹלֵק עַל
סְבָרַת הַדְּבַר"י הַגָּל דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין לֹא הֵיְתָה לוֹ יְדִיעָה מִהְחֶמֶץ מְעוֹלָם כִּי הֵיְתָה דֵּהֲדַבְּרִי
לְהִיכָא דִּיְדַע מְעִיקְרָא וְשׁוֹב נְעֵלָם מִמֶּנּוּ כָּל יְמֵי הַפֶּסַח וּק"ל וְעֵינָן בְּשׁו"ת שֵׁם אֲרִיָּה סִי'
ט' הוּבָא לְקַמָּן אוֹת קָטָן ה': (ב) וְכַתֵּב עוֹד בְּחֵק יַעֲקֹב שֶׁהֶעֱלָה בְּשׁו"ת תוה"ש הַגָּל
דְּכָשִׁישׁ אָנוּס גְּמוּר בְּעִנְיַן הַמְּכִירָה וְכָל יְמֵי הַפֶּסַח הָיָה סְבוּר שֶׁמְכַר וְאַחַר הַפֶּסַח נוֹדַע לוֹ
שֶׁלֹּא מְכַר פִּינּוֹן שֶׁהָיָה אָנוּס כָּל כֶּף אָנוּס יְדוּעַ וְאָמַר שֶׁבִּיטָל אֵף דְּלִיכָא עֲדִים לֹא חֵיִישִׁינּוּ
לְהַעֲרָמָה וַיֵּשׁ לְהַתִּיר עַל כָּל פְּנִיָּם בְּהִנָּאָה דְּלֹא כְּמִקְצַת אַחֲרוּנִים שֶׁהֶחֱמִירוּ חֲנוּמְרוֹת
וְתִירוֹת בְּדִינָם אֵלוֹ עכ"ל וְסֶפֶר תּוֹדַת הַשְּׁלָמִים אֵין מְצוּי אֲצִלֵי וּלְפִי הַנִּרְאָה הֵן הֵן
הַדְּבָרִים שֶׁכַּתֵּב הָרֵב קִמַּח סֶלֶת ד' ק"ה ע"ד בְּשֵׁם סֶפֶר מְנַחַת יַעֲקֹב וְשֶׁהֶסְכִּים עִמּוֹ הַלְקֵט
הַקִּמַּח בְּאֶחָד שֶׁהָיָה בְּבֵית הָאֲסוּרִים וְצִיּוּנָה לְאַשְׁתּוֹ שֶׁתִּמְפּוֹר לַעֲכוּמ"ז קוֹדֵם הַפֶּסַח הֵי"ש
שִׁישׁ לוֹ וְאַשְׁתּוֹ עֲשֵׂתָה שְׁלִיחַ לְמַכְרוֹ וְסוֹף דְּבַר נוֹדַע שֶׁלֹּא נִמְכַר מְעוֹלָם צִדָּד וּפְסַק הַמְּנַחַח
לְהַתִּיר דְּלֹא חֵיִישִׁינּוּ לְהַעֲרָמָה וְכֵן נוֹטָה דַּעַת הַלָּה"ק עכ"ל וְאִם כֵּן הוּא הֵאֱמַת הַנֶּה רֹאֵה
כִּי הָרֵב קִמַּח סֶלֶת קִיּוֹר בְּמִקּוֹם שֶׁהָיָה לוֹ לְהֶאֱרִיךְ וּלְבָאֵר דְּדוֹקָא אִם אוֹמַר שֶׁבִּיטָל וְגַם
שֶׁהָאֲנוּס יְדוּעַ כָּל כֶּף וְשֶׁדוֹקָא בְּהִנָּאָה כְּמוֹכֵן מ"ש בַּח"י הַגָּל וְכֵן רְאִיתִי בְּסֶפֶר עִיקְרֵי

הד"ט סי' י"ז אות ו' (ד"ה כ') שהביא עונבדא שבמנח"י בלשון זה ואחד שהיה בתפיסה וכו' והאריף קצת להוכיח שאין שום צד לאסור בהנאה וכו' ומשום חנומרת חמץ לא התיר למעשה עד שיסכים עמו מר חמיו והסכים עמו עי"ש הרי דקדק לכתוב דאין לאסרו בהנאה מפלל דלא שרי באכילה דלא כדמשמע מסתמיות דברי הק"ס הנ"ל: (ג) והנה ממה שכתב הרב מגן האלף סי' תמ"ח סק"ח בשם התוה"ש הנ"ל מתבאר דדעתו בזה דאף דמפונש בש"ע סי' תמ"ח ס"ג דחמץ שעבר עליו הפסח והניחו שוגג או אנוס אסור (ועיין לעיל אות ו' אי דוקא בשלא ביטל) היינו דוקא כשהשגגה או האנוס גרם לו שלא לקיים תקנת חז"ל בביעור שלא ביעור פללאכל כל שעשה מה שמוטל עליו לעשות לקיים תקנת חז"ל אם נאנס ולא עלתה בידו לעשות פהוגן כפי המועיל לפי תקנת חז"ל שבקש וצינה למפנר וכל ימי הפסח היה סבור שגמכר פדין בכי האי גוונא יש לסמוך על הביטול ואין לקונסו לאסרו בהנאה וגם אין לחוש בכי האי גוונא להערמה וראיתי כמה מרבנו בתראי שסומכים על סברא זו להתיר בהנאה ולרגל המלאכה ארשום בסיעתא דשמיא אשר ראיתי מדברים בזה עיין חתם סופר סי' ח"ק במי שעשה שליח למפנר החמץ והשליח מכר הפל חוץ מחביות אחת דאחר השקלא וטריא בזה כתב ונ"ל ומפל מקום הואיל והוא הפסד מרובה נראה לי לדון להקל שהרי ביטל והפקיר פדין תורה ורק חשש הערמה וכאן שעשה שליח למפנר וסבר שפל החמץ נמכר ורק הנשאר בביתו על ידי שום סיבה יהיה הפקר וביטל ואם פן למה לו להערים ולשקר פיון שלדעתו חביות זו נמכר ואם שליחא עוית מאי הנה ליה למיעבד ובסוף ספר מנח"י ונו"ב נמצאו קילות פאלו עכ"ד עי"ש שמתיר בהנאה ושם בסי' קי"ט (בד"ה איברא) כתב על דברי התולת השלמים ובלאו הכי בעונבדא דידיה הסכימו פל גדולי הדור להתיר עיין אליהו זוטא ורבה סי' תמ"ח ושער אפרים ועבודת הגרשוני עכ"ל ובשו"ת זכרון צבי מנחם סי' א' במי שמכר פל חמצו לעכומ"ז אגב קרקע ופרט פל המינים וכו' וקבל זידאטיק וקודם שמסר לו השטר לקח מקצת מאותו החמץ ונתנו לעכומ"ז שני שימפנר על יד על יד בפסח ולא נתן לו שטר מכירה פי סמך על מה שמכר לעכומ"ז ראשון ושוב מסר לעכומ"ז הראשון השטר מכירה ובערב פסח סמוך ללילה חזר בו העכומ"ז השני והחזיר החמץ להישארל והישארל הניחו אצלו עד חולו של מועד ואז שלחו להעכומ"ז ראשון ויבא לשאול הדין אחר הפסח והאריף כמה שיש לבנות ולסתור בענין וכתב (בד"ה עוד) דיש לצדד להתיר פיון ששגג שסבר שהמכירה מעליא מהני שפיר דאף דגם בשוגג או אנוס אסור ואפשר אפילו אם ביטל מפל מקום היינו כששטיף לקונסו על שלא קיים תקנת חז"ל ולא ביעור או משום חשש הערמה וכאן שבאמת קיים תקנתם ומכרו וסבר שהוא מכירה גמורה ושגג בדין הוי פאומר מותר דהוי שוגג אפשר דבזה לכולי עלמא לא קנסינו ליה פיון שלדעתו עשה בתקנת חז"ל שבביטול ומכר על צד היותר טוב עכ"ל ושם בסי' ב' (ד"ה ומה שצדד) השיב לו רב אחד דאומר מותר הוא רק שוגג ולא אנוס והמתירים אינם מתירים רק באנוס ולא בשוגג כמו שכתב הרב חק יעקב שהוא ראש המיקלן בדברים אלו שבאנוס גדול יש להתיר עכ"ל ושם בסי' יו"ד במי ששכח לחתום בשטר המכירה וקבל מעות זידאטיק מהעכומ"ז כתב הרב השואל דיפה הורה להתירו בהנאה לסמוך בדיעבד אקנין פסוף וביותר שהח"י מיקל באם ביטל החמץ ובדעתו שמכר החמץ אזי הוי אנוס מפונרס כמו שכתב בתולת השלמים שלו סי' ו' והטיב אשר דבר דהוי ספק דרבנו

וכו' ע"כ (עיינן לקמן אות כ"ד בענין אומר מותר בחמץ שעבר עליו הפסח מה שפכתתי בס"ד): (ד) ובשו"ת רמ"ץ א"ח סי' כ"ד אות ו' במי שפדק ובטל לילה ניום ושחרף הראוי לשרוף וגם מכר את החמץ לעכומ"ז והיה נחויץ לזרפו מאד לנסוע אל אביו כי בא לו שמועה כי נטה למות בפפר ולפי שהיה נחפז שכח למפוך את החמץ שהיה לו במקום אחר שהוא אצלו בשכירות מן עכומ"ז ולא בא אל ביתו עד אחר הפסח והאריף בנדונו אם יש לאנסרו אחר הפסח וכתב וז"ל ואף שכתב הר"ן דאף דאינו עובר בבל יראה מן התורה מכל מקום פיון דמדברבן חייב לבערו אסור מכל מקום יש לומר פיון דלא בא לביתו עד אחר הפסח לא היה בידו לבער אף מדברי הש"ע סי' תמ"ח משמע דגם בנמצא החמץ אחר הפסח ולא ידע ממנו לבערו ואפילו ביטלו גם פן אסור וכו' ואם פן גם בנדון דידן יש לאסור אף לפי מה שצדד בתוה"ש להקל היכא שהיה אנוס מלבער פגון שהיה בבית האסורים והכא נמי לא היה בביתו כל ימי הפסח ולא היה יכול לבערו ואף דהיה יכול למכרו מכל מקום בזה לא עבר על תקנת חז"ל שהם תקנו לבדוק ולבער חמץ ולא למכרו רק דבמכרו מקודם שוב אין החמץ שלו ואין זקוק לבערו זה פשוט וברור אף בעל תוה"ש לא החליט להתיר ובחז"ל סי' תמ"ח סק"ב לא התיר כי אם בהנאה עכ"ל מתבאר מדבריו דאפילו בלא היה אנוס מלמכור לעכומ"ז מכל מקום כל שבטל ובדק ובער מה שנזכר יש להתיר לו בהנאה מה שלא נזכר למכרו פיון שלא היה בביתו כל הפסח ולא היה בידו לבערו אף שהיה אפשר לו למכרו דהסברא היא דאין לאסור אלא כשלא היה אנוס לקיים תקנת חכמים אבל כשהיה אנוס בתק"ח אף שלא הי' אנוס על המכירה לית לן בה פיון שאין המכירה מכלל תקנת חכמים ונראה שזוהי סברת הרב פתר פהננה סי' ח' שהביא הרב שערי תשובה סי' חת"ם אות ח' במי שהיה חמצו ביד עכומ"ז ולא היה אפשר לבערו (עי"ש גוף המעשה) שכתב שיש לומר דחשש הערמה היינו שבידו לבער אבל בזה שהיי"ש רחוק ממנו כמה פרסאות וכו' והשע"ת פתב על דבריו דאינו מחנור שהרי היה יכול למכרו בכל מקום שהוא וזהו ביעורו עי"ש ולפי מה שהסביר הרמ"ץ הנ"ל ניחא כי לא מפני זה נחשב לא קיים תקנת חז"ל.

אלא דלפי מה שפכתתי באות קטן ג' מה שהבנתי מתוך דברי הרב מגן האלף בדעת התוה"ש נראה דבנדון זה לא יתיר התוה"ש דמה שהיה אנוס לבער אינו מועיל להתיר ואינו מועיל אלא כשהאנוס הוא שסבר שקיים תקנת חכמים ונמצא שלא קיים וצריך לעיין בגוף דברי התוה"ש ואין מצוי אצלי ועיין להרבנים גאות דשא ושו"ת הרב רמ"ץ סי' ג' שהבאתי לקמן באות קטן ט' וק"ל ונראה דעכ"ל דיש לחלק בנושאים כמו שנראה מדברי המגן האלף בשם התוה"ש שהרי במים חיים סי' ה' פתב בשמו דהוכיח מהא דגזל חמץ ועבר עליו הפסח ואומר לו הרי שלף לפניה דאסור אפי' באנוס גמור דהנגזל אנוס וכו' וזה לכאורה היפך ממה שכתב בחק יעקב הנ"ל שהעלה בתוה"ש דכשהיה אנוס גמור וכו' מותר בהנאה אף להנ"ל ניחא דבנגזל האנוס גרם לו שלא קיים תקנת חכמים כלל ובכי האי גוונא ודאי אסור וק"ל ועיין פינוות הבית סי' ט"ז שהבאתי לקמן באות ס"ו: (ה) והרב שם אריה סי' ט' פתב דהאחרונים האריכו בחמץ שעבר עליו הפסח בשוגג או באנוס וגם ביטל החמץ זה אוסר וזה מתיר וכתב להכריע דהיכא דליכא חשש הערמה פגון שידוע שהיה שוגג או אנוס וכגוןא שבינדוע ביהודה סי' י"ט פגון שהיה חולה בערב פסח ולא היה דעתו צלילה לבטל (לפי הנראה צריך להיות לבער דאם לא

ביטל בנדאי אסור אפילו הניחו שוגג או אנוס כמו שכתב שם בסמוך דאנון פסקינון
כהרמב"ם וכו' עיי"ש) או שלא ידע מהחמץ כגון שמת אחד ממורישינו ולא ידע שנפל לו
חמץ ברשותו או שהיה לו תבואה במקום אחר ונתחמצה בפסח וכדומה אבל כשאין אנו
יודעין שהיה שוגג או אנוס רק שאומר שהיה שוגג או אנוס וגם ביטל החמץ בזה בנדאי
יש לאסור שאם לא כן מה הועילו בתקנתם בלא בייער לאסור משם הערמה כדאימא
בירושלמי אלא נדאי דהיכא דתיישינו לדילמא משקר לא מהני מה שאומר כן ואף
שאומר שביטל וגם היה אנוס או שוגג לא מפיו אנו חיים פיון דאיפא חשש הערמה אלו
תורף דב"ק ועוד כתב שם בסוף הסי' במעשה שאחד מכר כל החמץ ושכח לפרוט חביות
אחת יי"ש שהיה לו במקום אחר וכתב צדדי ההיתר השייכים בנדונו ושוב כתב וגם דעת
הרבה אחרונים דבתרתי לטיבותא שביטל ושגג או נאנס מותר אחר הפסח ואף שכתבתי
למעלה דאם לא ידענו אלא מפיו יש חשש הערמה שיאמר שהיה שוגג או אנוס וגם ביטל
מכל מקום בנדון זה שעשה פתיקון חכמים ומכר כל החמץ שברשותו רק שפרט אחר
כה' כל המקומות שהיו כמה אלפים הין יי"ש רק שיי"ש זה שכח לפרוט בפירוש אם כן
אנו סהדי ששוגג היה וזה נעשה בפני עדים הן השלוחים למפור החמץ ומהיכא תיתי
לחוש שלא ביטל פיון שלא עבר על תקנת חכמים כמו שכתב בתודת השלמים וכו' ומסיק
להתירו בהנאה על ידי ביטול ברוב עיי"ש: (ו) ובמים חיים ראפפורט סי' ה' במי שמכר
כל החמץ ופרט את הפל רק שכח מחביות אחת יי"ש שהיה מונח בחדר שמונח כל החמץ
ונזכר אחר חצות ערב פסח ואמרו לו שכניו שימכרו אז כי כן הורה להם החכם בשנים
שעברו ומכר אז בהיותו בכפר ואחר הפסח בא לעיר ושאל ושקיל וטריהרב איך היה
הדין אם לא היה נזכר כלל עד אחר הפסח והביא דעת הרבנים פרי חדש ונודע ביהודה
במהדורא קמא בסי' י"ט דחמץ שעבר עליו הפסח דאסור אפ"ל שוגג או אנוס היינו אפילו
אם ביטל החמץ והאריף לסתור דבריהם וכתב דמדברי הרמב"ם נדאי מוכח כדבריהם
אלא דמדברי הטור וש"ע מתבאר דלא סברי להחמיר בדאיפא תרתי לטיבותא וטעם לפי
שלא מצאו ראיה מוכרחת לדינו של הרמב"ם לכן לא רצו להחמיר בדאיפא תרתי
לטיבותא באומר שביטל וגם היה שוגג או אנוס על הבייעור ומסיק לנדונו דאף לדעת
הרמב"ם דאסור בשניהם נוכל לומר דדוקא בסתם בני אדם דלא ראינו דמיהדר לקניי
מצות חז"ל אבל במי שראינו שמכר חמצו קודם פסח לעכומ"ז נעשה פתקנת חז"ל אף
ששכח למפור קצת מחמצו ואומר שבטלו אפטר דגם הרמב"ם מודה דמותר אחר הפסח
ושכחה מיקרי אונס ועל כל פנים יש לסמוך בחמץ שעבר עליו הפסח דקיל שהוא רק
משום קנס על דברי הרב בעל העיטור להתירו בהנאה דוקא במקום הפסד מרובה
כשבטל וגם נאנס או שגג בהפסד מרובה גדול ואף שזנכר בערב פסח אחר חצות ולא
ביער וזה חשוב מזיד ואסור כמו שכתב הנודע ביהודה והנכון עמו מכל מקום פיון שאמרו
לו השכנים על פי הוראת חכם שמותר חשיב שוגג כדמשמע מהש"ף סי' קפ"ז סק"ז
דאשה יכולה לסמוך על חכמתה בכגון זה עיי"ש: (ז) ובשואל ומשיב מהדורא קמא ח"א
סי' צ"ג קרוב לנדון הנ"ל שמכר לעכומ"ז ופרט איזה דברים ושכח מקצתם אבל בערב
פסח אמר לו שמכר לו גם אותם הדברים שלא נכתבו ולא פסק דמים לאותם הדברים
והוא הפסד מרובה האריף הרב בזה ובסוף דבריו כתב ובלאו הכי הרי נסתפקו הפוסקים
אי שכחה מיקרי אונס ואף דקי"ל דאפילו באונס אסור היינו דוקא בשאר אונס אבל כאן

דְּהוּי אֲנֹס גְּמֹר שְׁהָרִי פֶּתַב עַל הַסֶּפֶר כָּל הַדְּבָרִים שְׁצָרִיךְ לְמַפְּנֵי בְּרִשְׁמִיָּה אַחַת לְמַעַן יֵדַע הַדְּבָרִים שְׁמוּכָר אֱלָא דְּבִשְׁטֵר הַמְּכִירָה שְׁכַח לְכַתּוּב הַפֶּל בְּכִי הַאי גְּוֹנָא הוּי אֲנֹסָא דְּלֵא שְׁכִיחָא וְלֵא קְנִסוּ בְּכִי הַאי גְּוֹנָא וְדִנְקָא פְּשִׁנְזַפֵּר אַחַר הַפֶּסַח אֲבָל אִם נִזְכָּר קִוְדָם הַפֶּסַח לֹא מוֹעִיל זֹאת וְהָיָה צָרִיךְ לְבַעֲרָם פִּינֹן דְּאָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲמַנָם נִרְאָה פִּינֹן שְׁהַקּוּנָה יוֹכֵל לֹאמֵר שְׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְקַנּוּת הַפֶּל בְּקִנְיָן אַגְבִּי קַרְקַע לֹא יוֹכֵל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מִסְּפָק וְאַף בְּמַקְבֵּל אַחֲרֵי כֵן חֲמִיץ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּבֵית עֲכוּמ"ז אֵינוֹ עוֹבֵר כְּמִבְּנֹאֵר בְּחֵק יַעֲקֹב סִי' ת"מ וְכֵן עֲדִיף דְּבִאֲמַת מִן הַתּוֹרָה בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי וְגַם מְכַר לֹא רַק שְׁכַח לְכַתּוּב בְּשִׁטְר בְּזָה וְדֵאִי אֵינוֹ עוֹבֵר עַכ"ל וְשֵׁם בַּח"ב סִי' מ"א בְּמִי שְׁמַכְר וְכַתְּבָ שְׁטֵר מְכִירָה וְיֵשׁ בּוֹ טְעוּת וְהוּא חֲסָפָא בְּעֵלְמָא פֶּתַב דִּישׁ לֹאמֵר דְּבִזָּה שְׁמַכְר וְחֻשְׁבַּ שְׁהִיא מְכִירָה כִּי הוּא עִם הָאָרֶץ וְלֹא הִרְגִישׁ בְּהַטְעוּת אֵין שְׁיִיךְ חֻשְׁשׁ הָעֲרָמָה אֱלָא דְּחִלְיָה לְסַמּוּךְ עַל זֶה אִם לֹא הִיכָא דְּאִיכָא עוֹד סְנִיף וְכו' עִי"ש וְשֵׁם בְּמַהְדוּרָא תַּנְיָנָא ח"ד סִי' יו"ד (בְּסוּף וְהִנֵּה בַּח"ב לְמַב"י) פֶּתַב בְּשִׁכַח לְכַתּוּב מִינ אֶחָד וְטוֹעֵן שְׁמַחְמַת שְׁכַחָה הוּא לֹא שְׁיִיךְ הָעֲרָמָה בְּכֵן שְׁהָרִי חֲזִינֵן שֶׁכֵּן הַמִּינִים זָכַר וּמְכַר בְּשִׁטְר פְּדִינוּ מֵהִיכָא תִּיּוֹתִי לֹאמֵר שְׁהָעֲרִים עַל הַמִּין שְׁשִׁכַח וְאַף דְּקִינָמָא לֹן דְּגַם אֲנֹס אָסוּר כָּאֵן לֹא שְׁיִיךְ זֹאת גַּם כָּל שְׁיֵשׁ סְפָק אֲזַלִּינוּ לְקַנּוּלָא בְּדַרְבְּנֵן כַּמ"ש הַשִּׁי"ךְ סִי' ט"ל וְכו' וְהוּא הַדִּין כָּאֵן נִהִי דְּגִזְרוּ הֵינּוּ כְּשֵׁלֵא מְכַר כָּלֵל אֲבָל כָּאֵן הָרִי חֲזִינֵן דְּמְכַר וְלֹא הָעֲרִים וְאַף אֵי נִחְשְׁבָהוּ לְסַפֵּק דְּאוּלֵי לֹא שְׁכַח אֲזַלִּינוּ לְקַנּוּלָא וְזֶה בְּרוּר כְּשֵׁמֶשׁ וְשֵׁם בְּסִי' י"א בְּאֶחָד שְׁהָיָה לֹא מֵאֵל"ץ וְאָמַר לֹא לְמַדָּן אֶחָד שְׁאִין צָרִיךְ לְמִוּכָרוֹ לְעֲכוּמ"ז וְכֵן עָשָׂה אֵף בִּיטוּל וְהַפְּקִיר חֲמַצּוֹ בְּפִירוּשׁ לֹא כְּהַמּוֹן שְׁאוּמְרִים כָּל חֲמִירָא וְרַצָּה הָרַב הַשּׁוֹאֵל לְסַמּוּךְ עַל סְבֵרַת הַר"ב הָעֵיטוּר לְהַתִּירוֹ בְּהַנָּאָה פִּינֹן שְׁפָכַר בִּיטוּלוֹ וְדָחָה דְּבָרָיו דְּאֵין כָּאֵן בִּיטוּל פִּינֹן שְׁאָמַר לֹא הַלְּמַדָּן שְׁאִין צָרִיךְ מְכִירָה לֹא הָיָה דַעְתּוֹ עַל זֶה וְכָל שְׁהוּא מְשׁוּם קְנִס אָסוּר אִפִּי' אָנוּס וְכו' וְאַף שְׁעָשָׂה עַל פִּי הוֹרָאָה חֲכָם מְכָל מְקוּם לֹא עֲדִיף מְשׁוּגָג כְּמוֹ שְׁפֶתַב מַג"א סִי' שִׁי"ח ס"ג וּמְכָל מְקוּם פִּינֹן שְׁהַפֶּסֶד מְרֻנְבָה הוּא יֵשׁ לְהַתִּיר לְעֲשׂוֹת מֵהַמְּאֵלֶץ יי"ש וְלַעֲרַב אַחַר כֶּף הַיִּי"ש בְּרוּב כְּמוֹ שְׁפֶתַב הַפְּנִי יְאוּשַׁע וְלְסַמּוּךְ עַל הַפּוֹסְקִים דְּאַחַר הַפֶּסַח מְוֹתָר בְּרוּב וְאֵין צָרִיךְ שְׁשִׁים וְאַף לְכַתְּחֵלָה מְוֹתָר לַעֲרַב וְאַף דְּחֲמִיץ אַחַר הַפֶּסַח אָסוּר אֲפִילוֹ אָנוּס כָּאֵן לֹא שְׁיִיךְ זֹאת דְּאָנוּס גְּמֹר הוּא וְשֵׁם שְׁיִיךְ הָעֲרָמָה וְיַעֲרִים מִתְּחֵלָה לְהַשְׁהוּתוֹ וְלַעֲרַבוֹ אַחַר כֶּף וְכֵן לֹא שְׁיִיךְ זֹאת עַכ"ל וְעִי"ש בְּסִי' פ' לְשִׁכַח לְחַתּוּם בְּשִׁטְר הַמְּכִירָה.

וּבְמַהְדוּרָא תְּלִיתָאָה ח"ב סִי' ס' בְּאֶחָד שְׁמַכְר פְּדִין לְמִי שְׁהָיָה סְבוּר שְׁהוּא עֲכוּמ"ז וּבְחֹזֵל הַמוֹעֵד נֹדַע כִּי הוּא מוּמָר לְעֲכוּמ"ז וְלְדַעַת הַט"ז אֵף עַל פִּי שְׁחָטָא יְשָׁרָאֵל הוּא וְאַף שְׁבִמְקוּם שְׁמוּאֵל חוֹלֵק עַל הַט"ז בַּמַּח"כ וְכו' וְסִיִּים פִּינֹן דְּמִן הַתּוֹרָה בְּבִיטוּל סְגִי אֵף דְּחִזו"ל תְּקַנּוּ בְּדִיקָה וְאִם לֹא בְּדַק אֲפִילוֹ בְּאֲנוּס אָסוּר הֵינּוּ כָּל שְׁלֵא מְכַר כָּלֵל אֲבָל כָּאֵן מְכַר וְקִיִּים תְּקַנּוּ חִזו"ל אֵף שְׁנַתְּגַלָּה אַחַר כֶּף שְׁהַמְּכִירָה הָיָה בְּטַעוּת סְגִי בְּבִיטוּל עַכ"ל וְעִינֵן עוֹד בְּכַמָּה תְּשׁוּבוֹת מִמֶּנּוּ בְּעִנְיָן מִי שְׁשִׁכַח לְחַתּוּם בְּשִׁטְר הַמְּכִירָה (וְרַשְׁמֵתִים לְקַמֵּן בְּאוֹת י"ג אוֹת קֶטֶן ג') שְׁנַשְׁתַּמֵּשׁ בְּסִבְרָא זֹו דְּלֵא אָסְרוּ אֱלָא כְּשֵׁלֵא מְכַר כָּלֵל וְכו' וְכֵן בְּמִי שְׁשִׁכַח לְקַבֵּל אַדְרו"ף מֵהַעֲכוּמ"ז וְכַתְּבָ בְּשִׁטְר שְׁקַבֵּל אַדְרו"ף וְכו' וְרַשְׁמֵתִי בְּאוֹת י"ד וְעִינֵן בְּס' זְכָרוֹן כְּהַנּוּחַ ד' ה' ע"ד הוּבָא לְקַמֵּן בְּסִי' זֶה אוֹת ח' וְעִינֵן לְקַמֵּן בְּאוֹת ע"ד לְמִי שְׁפֶתַב שְׁטֵר וּפְרַט כָּל הַמִּינִים וְהַמְּקַח שֶׁל כָּל מִין וְרַק מְשִׁנֵי מִינִים לֹא הָיָה יְדוּעַ לֹא מְקַחֵם וְהַנִּיחַ מְקוּם פְּנוּי לְכַתּוּב מְקַחֵם אַחַר הַחֲקִירָה וְשִׁכַח וְלֹא כְּתַב מְקַחֵם וְהִרְגִישׁ מְזָה

אחר הפסח: (ח) ובניד יוסף סי' קי"ג (בפאלה השנית עי"ש בד"ה ובגידון וכו') במי שכתב רשימה ופרט כל החמץ שלו ומסר הרשימה ביד המורה שיכתוב לו שטר מכירה והמורה תעלים עין משתי חביות יי"ש שהיה בהרשימה ולא כתבם בשטר כלל ונדע זה בפסח ושאל להמורה והורה לו שלא לבערם אלא להריק היי"ש לחביות ריקנות שהיו לו לבעל החמץ ונמפרו להנכרי עם החמצים שהרב השואל פלפל אי קני העכומ"ז מטעם חצר ולזה השיבו דלפי מה שכתב הנודע ביהודה מהדורא תניינא סי' ס"ג (ד"ה אמנם) אין מקום להתיר מטעם זה אף לפי דברי מג"א סי' שי"ח בשם מוהרד"ך דעשה על פי חכם מיקרי שוגג.

וכתב בנודע ביהודה מהדורא קמא סי' כ' (בד"ה אמנם אומר אני) דמה שקנסו חכמים לא חל בתוה הפסח שהרי בלאו הכי אסור בהנאה מן התורה רק הקנס יחול במיפק יומי דפסחא שחזור להיתר מן התורה לר' שמעון אז חל עליו קנס חכמים וכו' ואם פו בגידון הנ"ל הרי בתוה הפסח לא שינוי לומר שקנסו אלא אחר הפסח הוא שיחול קנס הואיל ועבר בבל יראה ונהרי הכא לא היה מקום לקנסו שהרי היה שוגג הואיל ועשה על פי הוראת המורה הנ"ל ולא עבר כלל בבל יראה ולמה לנו לקנסו ואף דמבואר בסי' תמ"ח דאפילו הניחו שוגג או אנוס אסור אחר הפסח התם הוא משום הערמה אבל הכא הרי עשה כל מה שמוטל עליו לעשות וביטל חמצו כדת ועשה שטר מכירה ואף בתוה הפסח שנודע לו הרי עשה כדיו ושאל למורה וכיון שעשה על פי הוראה הרי הוא שוגג ואין לקנסו כלל וזה היתר ברור עכ"ד.

ואם פי לא אוכל להבין למה הוצרך להביא דברי הגו"ב דלא חל הקנס עד אחר הפסח דלפי הנראה אף אם נאמר דלא כהגו"ב אלא הקנס חל בפסח עצמו (ועיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים בשדי חמד ח"א מערכת האל"ף אות שח"ן דמשמע דהרשב"א סובר דיש מקום לחז"ל לאסור מדרבנן אף מה שהוא אסור בלאו הכי מן התורה) מפל מקום הרי כל עיקר הטעם בגידון זה להתיר הוא על פי סבא דכיון שעשה בהוראת חכם בשוגג גמור כזה אין ראוי לקנסו.

ונה לפי הנראה שינוי גם אם נאמר דחל הקנס בתוה הפסח וצ"ע על כל פנים למדנו דסברתו היא כסברת התולת השלמים דכל שעשה תקנת חכמים לבער אף ששגג ולא עלתה בידו אין לקנסו לאוסרו לאחר הפסח וכבר כתבתי לעיל (אות קטן ג') דברי החתם סופר סי' ח"ק בעובדא פי האי שפינד יוסף שכתב להקל באם ביטל והפקיר אם הוא הפסד מרובה דשליחא הוא דעניית ומאי הנה ליה למיעבד ועיין עוד בחתם סופר סי' קל"ג ונה פשוט מי שצנה לשליח למכור ועינות ולא מכרו מפל מקום הרי הוא בכלל הביטול שביטל המשלח וכו' ואין כאן אלא תקנת חכמים לבער ויכול לסמוך על חזקת שליח עושה שליחותו בדרבנן ויודע השליח שיש מכשול להמשלח ואם אינו ברור שעניות השליח יש לדון אם נאמן לומר שלא מכר ומ"מ אין צריכים לכל זה פי פשוט פי בהמשלח אין שינוי קנס ולא הערמה עכ"ל אלא שהרב שיערי תשובה בסי' חת"ם אות ח' כתב בשם הרב פתח פתח סי' כ' וכ"ה במי שצנה לאחר למכור ושכח ולא מכר דיש להתיר בהנאה על ידי עירוב וביטול ברוב משמע דבלא עירוב אין דעתו נוחה להתיר וספר זה אין מצוי אצלילראות דב"ק ונהרב נודע ביהודה בח"א סי' ח"י כתב ואף אם

נסכים להט"ז לאסור משום קנס שהערים היינו אם הערים המוכר אבל פאן השליח הערים ויאמר המוכר לתקוני שדרתיך ואם הייתה המכירה תלויה בזה לא היה מועיל שיאמר לתקוני שדרתיך ומכל מקום לא נעשה השליחות אבל פאן שהמכירה קיימת יכול לומר לתקוני וכו' ע"ש: (ט) ובשו"ת עטרת חכמים סי' ה' באחד ששכח לכתוב בשטר המכירה אחד מהמינים פתב הרב השואל להקל על פי דברי התולת השלמים דאם ביטל וגם יש אונס גמור יש להקל והגאון המחבר פתב דאין זה אונס פינו ששכח מחמת עצלות ומכל מקום אף שלא היה אונס וכו' למאן דאמר דלא מהני אונס היה אפשר לסמוך על הביטול בנדון זה דאין לחוש להערמה פינו שמכר כל החמץ שראה אם היה רואה גם את זה היה מוכרו אלא דבעיקר אמירת כל חמירא מפקפק שם אי חשיב ביטול עיש"ב והגאון גאות דשא סי' ט"ל (ד"ה אמנם) הביא דברי הפרי מגדים במשבצות סי' ת"מ סק"ד דכשאין אסור להשהותו אלא מדרבנן כגון חמץ שביטל לפני עדים אם היה גם כן אנוס בדבר יש לצדד היתר בהפסד מרובה דליפא הערמה וכתב בזה הלשון וזהו עצמו כהשאלה שבס"פ מנח"י סי' ו' שהתיר שם מחמת שביטול והיה אנוס במה שלא מכר וכו' מיהו נדון דידן גרע דשם התיר משום דחזינו דעשה כל מה שמוטל עליו דהיינו שציונה לאשתו שתמכור משום הכי לא חיישינו להערמה אבל בנדון דידן לא עשה מה שמוטל עליו דלא צוה למכור וכו' ע"ש נראה דבכשעשה כל מה שמוטל עליו מסכים והולך לסברת התוה"ש הנ"ל וכתב שם (בעט"ח) עוד דאם אמירת כל חמירא הנה חשיב ביטול אפשר היה לצדד היתר דכיון שכל החמץ שראה מכר לעכומ"ז בנדאי אם היה רואה גם חבית זו היה מוכרה דלמה נחוש בכי האי גוונא על הביטול בהערמה ושאני עובדי דח"י ופנ"י שצאנא במסירת חמצו הידוע לו וכיון שבהויל להפסיד ממונו אף שביטול להדיא חיישינו דמערים ואינו מבטל בלב שלם אלא דבגוף הביטול יש לגמגם וכו' ע"ש והבאתי דבריו בסי' ה' אות ו' ובשו"ת הרב רמ"ץ סי' ל"ג אות ג' הקשה על מה שכתבו הפוסקים דכסף לחוד וכן משיכה סגי בחמץ לכולי עלמא משום דבגילוי דעת סגי הרי הגילוי דעת הוי כביטול ואפתי בעי בייעור מדרבנן ולמאן דאמר דאינו קונה בכסף לבד אם פן לא היה בייעור וכתב ליישב דלענין לאחר הפסח יש לומר אף דחמץ שפכר לא פינו לבטל מכל מקום לא עבר בבל יראה מן התורה דהמכירה מועלת מצד גילוי דעת הוי כביטול וכיון דלא עבר בבל יראה אף דחייב בבייעור מדרבנן שרי אחר הפסח דר' שמעון לא קניס אלא היכא דעבר בבל יראה אף דבביטול ולא ביער אסור בכי האי גוונא לא גזרו פינו שמכר וטעה שלא מכר באוה"מ כמ"ש הח"י עכ"ל: (יו"ד) והרב שערי תשובה סי' תמ"ח אות ח' קרוב לסופו פתב אם שקה החמץ על פי הוראה בטעות אי מיקרי אונס יש ללמוד ממ"ש באהע"ז סוס"י י"ז בשם מוהרי"ק (לפי הנראה ט"ס הוא וצ"ל בשם הרשב"א) ועיין בית אפרים אהע"ז עכ"ל ואין מצוי אצלי ס' בית אפרים ולכאורה נראה דכונתו לומר דכי היכי דבהורה ב"ד לינשא פתב שם הרמ"א דמוותר לחזור לבעלה.

דהויא אנוסה הכי גמי במשקה חמץ על פי הוראה בטעות יש להתיר דהוי אנוס וכונתו דאף דמפורש בש"ע דמשקה חמץ אפילו באונס אסור מכל מקום באונס פנה דלא שייך שום חשש הערמה ולא ביטול תקנת חז"ל יש להתיר ומטעם זה נראה דלדידיה אף למה שכתב שם בשם מרן חיד"א בברפי יוסף דלא סגי בבית דין סתמא אלא בעינן ב"ד הגדול

שבישראל לגבי חמץ שעבר עליו הפסח בכל הוראת המ"ץ מאריה דאתרא ההוא יש לדון פאנוס גמור שאין בו חשש הערמה כנו"ל ועיין בשואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ד סי' י"א שהבאתי בסמוך (אות קטן ז') ובשו"ת מים חיים סוף סי' ה' שהבאתי באות קטן ו' בזה ועוד רשמתי בכיוצא לזה בקונטרס הפללים מערכת הטית אות ז"ך (הן אמת דעלה בדעתי לומר דמה שכתב בשערי תשובה אינו טעות וכונתו לדברי הרב מוהריק"ו שהביא הרב בית שמואל בסי' ל"א סק"י [רמזו בבית שמואל סוף סי' י"ז] שגראה שחולק על הרשב"א ואדרבא פונת השע"ת לומר דלא הוי אנוס אלא דלא גיחא לי בזה כי משמעות לשונו [שכתב כמ"ש באהע"ז וכו'] מודה שפונתו על המחברים מרן או הרמ"א ומה גם שכתב בברכי יוסף שם דאינו מוכרח דמוהריק"ו חולק אהרשב"א) ושם בשערי תשובה בסמוך לאחריו כתב בעובדא דנשלח לאחד קודם הפסח תיבה מלאה קיטוניות יי"ש ושלח פקידו ליקח התיבה הנ"ל ופסח קיטוניות אחת וראה שהיה מים תחת יי"ש וחשב שקל הקיטוניות פן ולא רצה לקבל התיבה ואמר להבעל הבית כי לא רצה לקבל התיבה לפי ששלחו מים תחת יי"ש ועמד הדבר פה עד אחר הפסח ושוב נתברר כי רק אותו קיטוניות היה מים וכתב שיש להתיר פיון שלא ידע הבעל הבית מהחמץ שחשב שהוא פדברי הפקיד ובאנוס גמור כי האי יש לסמוך על הביטול ומכל מקום הורה לערבו ברוב עי"ש: (יא) גם בס' מנחת משה הנדפס מחדש לידידי הגאון אבד"ק קאמינקא יצ"ו בסי' ט"ו אות ג' הביא שו"ת רח"ך סי' י"ב במי שמכר הסדר עם החמץ ביום י"ג וכתב שטר מכירה פדיון אלא שהעכומ"ז לא לקח השטר מכירה ואמר שיבא ביום ארבעה עשר ליקח השטר ולא בא עד אחר חצות ואז קבל השטר והמפתח כתב כמה צדדים של היתר לנדונו ובכלל דבריו הביא דברי התוה"ש סי' ו' הנ"ל וסיים ואם פן בנדון דידן הא הישראל עשה מה שמןטל עליו לקיים דברי חכמים רק שהעכומ"ז איחר לבא ליקח השטר מכירה הוי דומיא דהתה"ש ומנהגי אמירת פל חמירא וכו' ע"כ ועיין בשואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ב סי' ס"ג הבאתי לקמן אות ח' בנדון פנ"ל ובשו"ת תורת חסד לאחד מגאוני דורנו יצ"ו הנדפס חדש ממש ראיתי בסי' כ"ב שגשאל באחד שלא היה בביתו עד ליל ערב פסח ונשלח לו סחורות מחמץ ממדינת הים וקבלם הפקיד נאמן ביתו והניחם במרתף ולא הודיעו לבעל הבית ולכן הבעל הבית פשטיטול חמצו ומכר לעכומ"ז כל חמצו לא מכר הסחורות הנ"ל ולא ידע מזה כל ימי הפסח מה דין הסחורות ובתשובתו האריף ואין הפנאי מספים עמדי להעתיק תוד"ק בכל מה שצדד לבנות ולסתור בכל זה אף את זה אגיד כי אחר שהביא דברי הפוסקים המדברים ונשא ונתן בפלפול וחרטיפות פדרכו הטוב והזכיר דברי הנודע ביהודה ותודת השלמים והאחרונים האוסרים הלכה זו העלה לנדונו שביטלו וגם היה אנוס מלבערו כי לא נודע לו כל ימי הפסח דאם אין הפסח הרבה יש לאסור אף בהנאה לחוש לדעת האוסרים האחרונים ובהפסד מרובה יש להתיר בהנאה לסמוך על הפוסקים גדולי הראשונים (שעיקר יסוד שלו כמה שהאריף להוכיח דיש ויש הרבה פוסקים דבמחלוקת ר"י ור"ל שבירושלמי בפרק כל שעה בחמץ שהפקירו דר' יוחנן אסר וריש לקיש שרי פוסקים כר"ל דסברי דלא נאמר הפלל דהלכה כר"י לגבי ר"ל אלא במחלוקת שבש"ס דילן ולא במחלוקת שבירושלמי ע"ש ובמה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הרי"ש אות י"ב) ויש להורות גם פן לערבו ברוב חמץ היתר שיש בזה עוד צירוף דעות להתיר וכל זה להתירו בהנאה אבל באכילה אין

להתיר אלו תורף דברי מסקנתו ועיין לקמן באות ס' ובאות מ"ה: (יב) ולא אכחד אשר נמצא גם פן מרבנו בתראי אשר אין דעתם נוחה בסברת התולדות השלמים (כאשר ארשום להלן בס"ד) מפל מקום לפי הרשום למעלה עינינו הרואות דשלמים וכן רבים סומכים על סברת התוה"ש להתיר הקמץ בהנאה וכדאי לסמוך עליהם במקום הפסד מרובה ובפרט אם יש עוד בנדון ההוא צדדי היתר אחרים כאשר נמצא על הרוב דפשיטא ודאי דינש לסמוך עליהם ולא לאבד ממונ של ישראל ואין להמורה להחמיר לאחרים במקום שיש להם על מה לסמוך להתיר בהנאה (עפה ארשום אשר ראיתי מפקפקים על דברי התולדות השלמים) הרב בית שלמה בסימן ס"ב ד' ט"ל ע"ג פתב אלא שמה שהיקל בתוה"ש סי' ו' בצירוף ביטול וגם אונס הוא תמוה דהא בגזל חמץ הוא עדיף מביטול דהנגזל פשיטא דאין צריף לבטל ולא עבר על כל יראה ואף הערמה רחוק לומר דשייף בזה וגם הוא אנוס על הביעור ואפילו הכי קנסו אלמא דלא חלקו חכמים בהו קנסא ואונס בצירוף ביטול נמי לא מהני עכ"ד משמע דבנדון תוה"ש עצמו אין דעתו נוחה להתיר על פי סברתו: והרב רבינו עקיבא איגר סי' כ"ג ד' ח"י ע"ד (ד"ה גם לפי) פתב ונ"ל וכל דברי המנחת יעקב בתשו' אין מספיק להתיר דכל יסודו דבביטולו ראוי להתיר כמו בגוקשה והדבר פשוט לחלק כמו שכתבו המגן אברהם בסוף סי' תמ"ז ופני יהושע סו' י"ג גם יסודו דבטל רק משום חשש הערמה והיינו כשלא קיים תקנת חז"ל לבערו חיישינו שמשקר לפנינו ואם פן אם הנה אנוס לא חשדינו ליה למשקר אינו מוכרח דינש לומר דחיישינו להערמה בפעם אחר וחז"ל כללו פלל גדול בתקנתם וכו' ובכל ענין אסרו חז"ל עכ"ל ובשערי תשובה סי' תמ"ח אות ח"י"ת קרוב לסופו הביא שו"ת התוה"ש הנ"ל שהעלה להתיר (גם הוא קיצר ולא ביאר דמה שהתיר הוא בהנאה דוקא וגם שביטול) וכתב ויש אחרונים חולקים עיין שער אפרים ואליהו זוטא ומ"ש לעיל בשם מקום שמואל ובכתר פהונה סי' י"א וסי' כ' בענין זה עכ"ד (הני ספרי שער אפרים ואליהו זוטא לא שכיחי גבאי ועיין בפתח סופר סי' קי"ט מה שכתב בשמם והבאתיו לעיל באות קטן ג' וק"ל) ועי"ש שהובאו כמה עובדי דלא שייכי בהו הערמה ולא סמכו רבנו בתראי המובאים שם להקל בנדונם מפני מה שאין שייף הערמה ועיין עוד בבית שלמה סי' פ' הבאתיו לעיל בסי' זה אות ה' ובשואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"ג סי' ל"א ד' כ"ד ע"ג פתב דמדברי הרמב"ן בליקוטיו בסוגיא דחנות ומלאי מתבאר שלא כדברי התוה"ש דכשביטולו והנה אנוס על הביעור לא נאסר הקמץ וכן הוכיח הרב משנת ר' אליעזר בח"ב סי' ח"י מדאמרינו בבבא קמא ד' ס"ו ע"ב גבי גזל חמץ ועבר עליו הפסח פיון דמטא עינן איסוריה אינאש מניה וכו' והביא גם דברי הרמב"ן עי"ש: (ח) (א) חמץ שנמכר אחר חצי היום ועבר עליו הפסח פתבתי לעיל אות א' בשם הרב נודע ביהודה דאם משכו עכומ"ז לרשותו או שהגביהו מהני ועפה ראיתי להרב בית שלמה בסוף סי' ס"ד שהרב מקור חיים סי' ת"מ פתב להחמיר אף שמשוה העכומ"ז לביתו משום דכבר אוקמיה רחמנא ברשותו בעל פרחו לעבור עליו בכל יראה ובשו"ת בית אפרים סי' ל"ד הביא משו"ת פנ"י שמסופק בזה אבל פיון שפל גדולי האחרונים פתבו להקל בזה אם זכה העכומ"ז על פי הדין בהחמץ אף שנמכר אחר שש ודאי שיש לסמוך עליהם בפרט באיסור דרבנן עכ"ל וכן פתב שם בסי' ס"ט והרב ראשית ביפורים ד' י"א ע"ב הביא שו"ת הנו"ב דכל שבא הקמץ לרשות העכומ"ז לא עבר תו אבל יראה וכתב שפן דעת

הרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תמ"ג דאם בא הקמץ לרשות העכומ"ז בפסח אינו עובר מפאן ואילך ואם פן המוכר אחר חצות במשיכה או הגבחה לעכומ"ז בדיעבד שלא ש על זה ועתה בא לשאול אין מורין לו לבערו ומותר לישראל אחר הפסח כיון שלא עבר על כל יראה לדעת הנו"ב ומפל מקום הרב מקור חיים ריש סי' ת"מ בבבאוריים נחתם סופר סי' קי"ד נראה דפליגי בכל זה עכ"ל והרב שואל ומשיב ח"ב סי' ס"ג (ד"ה והנה שנת) מפקפק על דברי הרב נודע ביהודה דהנכרי זוכה מההפקר על ידי משיכה ולא אמרו דעשהו הפתוב פאילו הוא ברשותו אלא פשלא בא ליד אחר אבל זה שזכה בו הנכרי אינו עובר בכל יראה דהתינח אם הנה העכומ"ז מכיון לזפות בו לגמרי אבל זה שיהוא רק להערמה ואינו רוצה לקנות מההפקר לא יצא מרשות הישראל ושוב כתב והפרי מגדים בפתיחה להלכות פסח ובסי' תמ"ג דעתו דיוכל למפור לאחר זמן איסור חמץ ואינו עובר על כל יראה אף כפר השיגו בנטע שעשועים סי' ז' ואני מוסיף וכו' עי"ש הנה ספר נטע שעשועים אין אתי וגם הפתיחה של הפמ"ג ליתא בפמ"ג שלפני (מגיני ארץ דפוס זיטאמר) ומשמעות הלשון הוא דהפמ"ג מתיר למפור אחר זמן איסורו ואם פן אפשר לומר דרק בזה הוא שחולק עליו הנט"ש אבל לדיעבד אם פבר מכר אפשר דמודה לו אף בפמ"ג בסי' תמ"ג באשל אברהם סק"ו (ד"ה הוי יודע) לא פתב שם אלא דאם עבר ומכר חמץ בפסח לעכומ"ז קנה העכומ"ז ממכירה ואילך ואינו עובר בכל יראה דכשיש ידים זוכות שפיר מהני ואין צריך לילך אצל העכומ"ז ליקח החמץ ולבערו ע"כ ולפי הנראה מה שכתב בשואל ומשיב בשמו דיוכל למוכרו הוא שלא בדקדוק וכונתו דאם מכרו מהני ולכל הדברות יש לתמוה על הרב שואל ומשיב שכתב במהדורא תליתאה ח"ב סי' קמ"ח (בד"ה והנה בשנת) בתוך דבריו בזה הלשון אף אם הוא חמץ גמור פבר פתב הרב נודע ביהודה מהדורא תניינא דאם מכר בערב פסח אחר חצות והעכומ"ז משה פשיטא דמותר אחר הפסח דעכומ"ז קנה במשיכה עי"ש עכ"ד ומשמע דמסתמיך ואזיל בתר סברת הרב נודע ביהודה להתיר בזה היפך ממה שכתב במהדורא תניינא הנז"ל: וקצת יש לפקפק על מה שכתב הרב נודע ביהודה דאם קנה העכומ"ז במשיכה מהני גם למאן דאמר דקנין העכומ"ז דוקא בכסף משום דכיון שיהוא אחר זמן איסורו דלא שייך פסח מהני במשיכה לכולי עלמא עי"ש.

דהא תינח לדעת התוספת דסברי דבמתנה דליכא פסח מהני משיכה לכולי עלמא אף לדעת הרמב"ן והריטב"א דסברי דמכר ומתנה שונים עיין בקונטרס זה (בשדי חמד ח"א) מערכת בכור בהמה סי' ג' אות ב' ונראה דכמו כן בהפקר יש לומר לדידהו דלא מהני משיכה לעכומ"ז וכן פתב הרב חתם סופר בחלק י"ד סי' שי"ב ובחלק ששי בחי' למס' ע"ז והבאתיו בקונטרס הנ"ל דמציאה ומתנה שונים למכר לדעת הרמב"ן ולא מהני אלא לקיחה לרשותו בביתו אבל משיכה ארבע אמות בסומטא לא מהני עי"ש והוא הדין בהפקר דמציאה והפקר שונים ונפקא מינה דאם לא הביאו העכומ"ז לביתו ממש רק קנאו בדין משיכה דמשמע מדברי הנו"ב דמהני לכולי עלמא מטעם דכל דליכא פסח קונה במשיכה וכן בהגבחה נראה שאינו מוסכם ואפתי מידי פלוגתא לא נפקינן ואין ליישב לדעת הנו"ב ולומר שסובר דדוקא במתנה דאפשר לקנות בקנין אגב קרקע הוא שסובר הרמב"ן דלא מהני משיכה אבל בהפקר דלית בה קנין אגב דהא בעינן דעת אחרת מקנה כמו שביאר בנודע ביהודה שם ופשיטא דגם עכומ"ז זוכה מההפקר ואם פן במה יזכה

אם לא במשיכה והגבחה דהא ליתא דהרי יכול לזפות מן ההפקר על ידי קנין חצר בעומד בצד חצירו דהוא משום יד ומהני אף בעכומ"ז כמו שכתב הרב נודע ביהודה ושם וכיון דבלא משיכה משפחת קנין בהפקר לעכומ"ז מסתברא ודאי דלמאן דאמר דלא מהני משיכה לעכומ"ז במתנה הוא הדין במציאה והפקר וקצת צ"ע והנה מה שתמהתי למעלה על דברי הרב שואל ומשיב ראיתי כי עוד יש לתמוה שבמהדורא תליתאה ח"ג סי' ל"א סוף ד' כ"ד הביא סברת הרב נודע ביהודה הנ"ל וכתב על זה ובמכ"ת הדבר בטל ואי אפשר לאומרו וכו' והביא דברי הירושלמי במפקיר חמצו בי"ג וכו' וכתב דמבואר דלא פהרב נודע ביהודה וגם גוף הסברא תמוה דאיך שייך לומר שיצא מרשותו והתורה עשהו פאילו הוא ברשותו וע"כ חלילה לסמוך ע"ז עכ"ד ועיין לעיל סי' ה' אות ט"ל (בד"ה והנה בונה) שכתבתי מדברי הרב חק יעקב סי' תמ"ח סק"ד מתבאר דלא סבירא ליה פהרב נודע ביהודה: גם מה שכתבתי לעיל בשם הרב פרי מגדים דהמוכר בפסח אינו עובר בבל יראה ממכירה ואילך עיין מה שרשמתי בזה בסי' ה' אות ל"ב: (ב) ואם לא משוה העכומ"ז החמץ ולא הגביהו אלא שקנאו בקנין מטלטלין אגב קרקע פתב הרב נודע ביהודה שם דלא מהני משום דקנין אגב לא מהני אלא בדאיפא דעת אחרת מקנה ובהפקר לא שייך קנין אגב רק אם הנה עומד העכומ"ז בצד המקום שהחמץ שם אז הנה קונה מדין חצר וכו' (וכן פתב הרב בית שלמה הנ"ל) וכתב על זה הרב ראשית ביפורים דהרב קצות החושן סי' ער"ה ס"ג העלה דגם הפקר נקנה מטלטלין אגב קרקע פשציבורין בתוכו ובנתיבות המשפט שם סק"א ובסי' ר"ב סק"ב העלה כהנו"ב ומני"ר עמד על ראיתו מדברי הר"ן ומפל מקום נראה קצת שדעתו פדעת הנו"ב ונתיבות עי"ש וכן נראה דעת הרב עונג יום טוב שגשאל בסי' ל"ו במי שעומד בעיר אחרת וחמצו בעיר אחת ויש שינוי בשעות זמניות מהיום לפי מהלך השמש דבמקומו הוא שעה חמישית ובמקום שהחמץ שם פבר עברו שש שעות ומכר החמץ בשעה חמישית לפי המקום שהוא עומד אם מותר החמץ בהנאה דניזיל בטר מקום הפעלים או אזלינן בטר מקום החמץ והשיב דבטר מקום החמץ אזלינן ומסתמא ודאי לא קנה העכומ"ז החמץ במשיכה או הגבחה אלא בקנין אגב קרקע ואי הנה סבר פהרב קצות החושן הנה לו להתיר דלא חשיב חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דכבר זכה העכומ"ז קודם הלילה וק"ל: ומפל מקום אין לנו הכרח שפובר הרב עונג יום טוב דלא מהני שום מכירה אחר חצות וכדעת הרב מקור חיים שהביא הרב ראשית ביפורים דאולי אם הנה נמכר במשיכה והגבחה הנה סבר דמהני וכדעת הנו"ב ומצאתי בענין זה שהרב שואל ומשיב במהדורא קמא ח"ב סי' מ' (בסוף ד"ה והנה) פתב דמבואר בשו"ת מוהר"ם מינץ החדשות דאף אחר חצות מועיל המכירה ושפן פתב בפרי מגדים בפתיחה להלכות פסח פ"ב אות ד' וקצת נראה מדברי הרב מוהר"ח דראפפורט בס' מים חיים סי' ד' שפובר דלא מהני אם נמכר אחר חצות וכן מתבאר ממה שכתב בסי' ה' הבאתיו לעיל באות ז' סק"ו כיעי"ש ובעיקר דברי הנו"ב בהיכא דלא משוה החמץ אלא קנאו על ידי הקנאת מקום עיין בשו"ת הרב רמ"ץ או"ח סי' כ"ד אות ט' והלאה שהאר"י בזה ובאות י"ד הביא סברת הקצה"ח שהביא בראשית ביפורים הנ"ל דמהני קנין אגב גם בלא דעת אחרת מקנה ומוכח מדבריו דגם הוא מסכים לזה גם הרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם סי' א' (ד"ה אמנם) פתב דחמץ שנמכר אחר חצות דמותר דוקא אם מכר עם החדר שהחמץ מונח בו בקנין אגב קרקע

וכו' דהוי פמשיכה וכו' וכן פתב שם בסי' ג' דמשיכה או קנין מטלטלין אגב קרקע מהני ובשואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"א סי' ק"א פתב אם נמכר אחר חצות בכסף לחוד ונדאי לא מועיל שפכר נאסר אמנם אם היה אגב קרקע פתב הנודע ביהודה דלא מהני אגב בהפקר ובעי שיעמוד בצד חצרו או מתורת יד והקצה"ח סובר דגם בהפקר מועיל אגב אם צבורין פתוכו ואף שהנו"ב והגתיות חולקים עליו וכו' נראה דיש לצרף דעת בעל המאור שמתיר בהנאה חמץ עד הלילה ויש לסמוך עליו בשעת הדחק וכן הביא בשיעורי רז"ה דיני מכירת חמץ בשם הנו"ב שרצה לסמוך בזה ורז"ה שחולק עליו הוא דוקא פשלא ביטל וגם יש לנו לסמוך על הקצה"ח דמהני אגב ועוד האריף ונראה דעתו להתיר בזה פשביטל עי"ש: ובאם נמכר החמץ אחר חצות רק בכסף שפתבתי לעיל מה שכתב הגאון נודע ביהודה דלא מהני ולא נכנס בזה ברשות עכומ"ז הנה אחר שפתבתי כל הפתוב באות זו מסעיף קטן א' עד סוף סק"ז הפתובים להלן ועברו שנים רבות השגתי ספר היקר בית יצחק לידידי הגאון מפראמישלא יצ"ו וראיתי בסי' ט"ן דשדי נרגא בזה ונ"ל (בד"ה הראשון בזה וכו') הראשון בזה היה הרב הגאון בצל"ח ד' ה' בשם הגאון זאב אלעסק דהא דעובר בכל יראה בחמץ היינו דוקא פשלא זכה בו עכומ"ז וראיה מבור ברשות הרבים וחיזוק דבריו עוד בנודע ביהודה תניינא סי' ס"ג וביאר להלכה למעשה דזה דוקא פשקנה העכומ"ז במשיכה דהוי פקונה מן ההפקר ולא בקנה בכסף דאין לבעל החמץ פח להקנות וכן לא באגב דהפקר אין נקנה באגב דלא פקצות החשן ותזיתיה לדעתיה דסבירא ליה דאיסורי הנאה חשיב בהפקר ולהיפך מדבריו משמע בפרי מגדים סי' תמ"ג דאם עבר ומכר חמץ לאחר שיש אינו עובר בכל יראה דקנה העכומ"ז פשיש ידים זוכות קונה ומקנה ושפיר הוי מכירה והביא ראיה עי"ש ולשיטתיה אולי קונה עכומ"ז אף בכסף ואין בידינו להכריע בין שני ראשים גדולים הלא ידעתי אף שמעתי דברי הקצות החשן בסי' ת"י ובאבני מילואים סי' כ"ח דאיסורי הנאה יש לו בעלים ומיקרי שלו ורק אין בידו מקרי ולכן אין יכול לבטל ולהפקיר וכן היא שיטת הגאון מליסא וכו' והאריף מאד בפלפולים שונים מענין לענין פדרכו בקדש ולא נתבררה לי דעתו והספמתו לדינא אף באות ט' שם פתב סברא להתיר מטעם יאוש דאף דיאוש לא מהני לאחר זמן איסורו היינו דוקא פשהוא תחת ידו ורשותו ורק משום שהוא אסור בהנאה הוא אינו בידו בזה לא מהני יאוש פנין דהתורה עשהו פאילו הוא ברשותו אבל פשהוא אינו בידו באמת אף בחמץ בפסח מהני וכו' וסיים ועובדא אתא לידאי באחד ששלח חמץ קודם פסח ונאבד בדרך ואחר הפסח נמצא והבעלים לא מקרוהו ולא מלאני לפי להקל מטעם יאוש דלדעת המקור חיים והקצות החשן בעי אתי ליד זוכה וכאן פלה היאוש קודם שבא ליד זוכה ובסוף התשובה הזכיר בקצרה מה שהאריף הגאון שואל ומשיב במהדורא קמא ח"ג סי' ר"ט להשיג על דברי תשובתו ובכלל השגותיו השיג על מה שכתב מטעם יאוש דלא מהני יאוש אלא בדבר שהיה שלו ולא בדבר שאינו שלו והתנצל על זה שהוא הביא פן בשם קצות החשן סי' ת"ה שמתבאר שסובר דיאוש מהני אם בא ליד זוכה ולא עליו תלונתו אלו תנרף דב"ק והמעשה שבא לידו לפי הנראה הוא מה שהובא בספרו שם בסי' ע"ז והבאתי תנרף דב"ק לקמן באות ס"ד עי"ש: גם אשור"ר בספרו היקר בית יצחק יו"ד ח"ב שנדפס עתה חדש ממש שפקונטרס אחרון סי' י"א נשאל באחד שקנה יי"ש מאת אדון אחד בקנין כסף ובהאנדשלא"ג ושלכר גם המקומות

אשר עמד בקו היי"ש על משה שני חדשים ומסר לו האדון המפתח ושלם להאדון דמי שכירות ושכח למכור היי"ש בערב פסח ואחר חצות נזכר וצוה עליו המורה למכור תיכף היי"ש וכן עשה ומכר היי"ש לעכומ"ז בקנן פסוף וכל הקנינים המועילים וגם התנה שיהיה פל האחריות על עכומ"ז ועבר עליו הפסח ובתשובתו הזכיר מה שכתב בבית יצחק סי' ט"ו הנ"ל וכתב צדדים להתייר א' דאף דהיה אסור למכור חמצו אחר חצות דאסור בהנאה מכל מקום פניו שעשה על פי הוראת מורה וסבור שיכול למכור מתקנאש מהחמץ ונאוש מועיל אף בדבר שאינו ברשותו וקנה עכומ"ז מהפקר מטעם נאוש והאריף לפלפל בזה עד סוף אות ז ובאות ח' כתב לצדד היתר ב' דאף אם נאמר דאם מכר בערב פסח אחר חצות לא מהני מכירה פניו דאסור בהנאה מדאורייתא לדעת הרמב"ם שפוסק לפני זמנו כר' יהודה כמו שהוכיח בנודע ביהודה סי' י"ט מכל מקום ביי"ש דלא הוי רק תערוכת חמץ ואין בו פזית בכדי אכילת פרוס אף דקנימא לן כר' אליעזר דתערוכת חמץ מדאורייתא בלאו ועובר בכל יראה לדעת קצת פוסקים מכל מקום התוספות כתבו בריש פסחים ד' ב' דגם למאן דאמר נוקשה מדאורייתא לא אסיר לר' יהודה רק תוף הפסח אם פו לפני זמנו מותר מדאורייתא ורק מדרבנן אסור וכיון דמדאורייתא מהני המכירה והוי של עכומ"ז לא עבר הישראל בכל יראה מדאורייתא ומותר לאחר הפסח וכו' והאריף קצת בזה ובאות יו"ד כתב ג' פניו דמדאורייתא מהני המכירה בערב פסח לתערוכת חמץ כדכתבנא דאף ר' יהודה מודה לפני זמנו בתערוכת ועוד דהרבה פוסקים סוברים כר' שמעון גם בלפני זמנו אם פו אין לדמות לישראל שהפקיד חמצו אצל עכומ"ז וקיבל עליו עכומ"ז אחריות דצריף לבער מדרבנן ואם לא ביערו אסור לאחר הפסח דהא כתב המגן אברהם בסוף סי' תמ"ז טעם הדבר דיש לחוש שכל אדם יעשה פו ויאמר שקבל העכומ"ז אחריות אם פו זה דוקא בלא מכר כלל מה שאין פו במכר לאחר חצות ומחמת שכחה לא מכר קודם חצות דאין לחוש שכל אדם יעשה פו דכיון דמכר כמו שקל ישראל מוכרין למה נחוש שיעשה פו למכור אחר חצות ולא קודם חצות ובשקלא חלא למכור כלל חיישינן אבל שימכור אחר חצות לא חיישינן ולכן מותר לאחר הפסח וכבר התירו הרבה פוסקים בכיוצא לזה עיני פני יהושע וכתר פהנזה סי' כ' ומוהר"ם מינץ ונטע שעשועים וברית אברהם אף החתם סופר סי' קי"ב מפקפק דלדעתו אף אם מכר לעכומ"ז וזכה עכומ"ז מהפקר עדיין ישראל עובר בכל יראה ויש לפלפל הרבה בזה אף אחר הפסח דהוא רק איסור דרבנן יש לסמוך על הפוסקים המתירים בצירוף ההיתר ד' שכתב הרב השואל פניו דלא קנה רק בפסוף שהתיר במקור חיים על פו הנני מסכים להתייר היי"ש בהנאה היינו דאם עוד לא פדה היי"ש מעכומ"ז מותר לקבל דמיו ואם כבר פדה החמץ מותר למכרו לעכומ"ז ומותר לבטלו ברוב ויהיה מותר אף לישראל ומכל מקום אם היה עובדא בא לידי בערב פסח בהפסד מרובה פערף השאלה הייתי מורה בדברי הפני יהושע שהישראל ילף לשם וישראלים אחרים נזמינו לעכומ"ז שיזכו בהיי"ש והישראל הבעלים יקח המגופות והיי"ש יתחיל לירד לקרקע והישראל ילף תכף ויפקיר בפני ישראלים וישובו העכומ"ז ויזכו בהיי"ש כמצילין מזוטו של ים ויקחו היי"ש לסלים (לכלים) אחרים שיהיה להם זכות בהסלים (בהפלים) וכל זה בהפסד מרובה גדול כמו בשאלה הנ"ל: (ג) ואם מכר החמץ בשעה ששית דאסור בהנאה מדרבנן כתב הרב שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ב

סי' מ' דאף שגחלקו הפוסקים לענין ביטול חמץ אי מהני בשעיה ששית כמו שפיתבו בשנייני פנסת הגדולה סי' תל"א ופרי חדש סי' תל"ד מכל מקום לענין מכירה יש לומר דמהני לכולי עלמא ומותר אחר הפסח דהא למוהר"ם מינין בתדשות ולפרי מגדים בפתיחה להלכות פסח פ"ב אות ד' מכירה לאחר תצות מהני בדיעבד עכ"ל ולפי הנראה נעלם ממנו באותו פרק דברי הרב פרי מגדים בסי' תמ"ג במשפצות סק"ג שפתב פנותיה דמר וכטעמיה ששם הזכיר מחלוקת הפוסקים לענין ביטול בשעיה ששית וסיים דבמכר דיש ידים זוכות אינו עובר בפסח וכל שפן אם מוכר גם החדר לעכומ"ז דלדעת יש אומרים הוי חמצו של ישראל ביד עכומ"ז וכו' ואף דלא קים לן הכי מכל מקום הוי כעין ספק ספקא ושרי עכ"ל ובשו"ת מים חיים להרב מוהרח"ך ראפפורט סי' ד' באחד שמכר חמצו בערב פסח ויש ספק אם היה בשעה חמישית או בשעה ששית ועל כל פנים ידוע שהיה קודם תצות פתב להתיר משני טעמים האחד משום כיון דאינו אלא איסור דרבנן דומה לחמץ גוקשה שעבר עליו הפסח דמותר בצירוף מה שמכר החדר להעכומ"ז ונמצא שהחמץ היה ברשות העכומ"ז וכו' והביא סברת הרב פרי חדש דאם ביטל בשעה ששית ולא ביער עובר על כל יראה מדאורייתא והביא ראיה לדבריו מדאמרינן ונבטליה בשית כיון דאיסורא דרבנן עליה כדאורייתא דמי ודחה ראיתו והכריח דלא הפקיעו רבנן הביטול פאילו לא בטל כלל ואינו עובר בכל יראה מדאורייתא ואם כן דומה לחמץ גוקשה השני על פי דברי הפרי מגדים שפתב לחלק בין ביטול למכירה ואפילו למאן דאמר דלא שרי בבטול במכירה שרי וכו' וסיים להתיר היי"ש בהנאה בלי שום פקפוק אלו תנרף דב"ק עי"ש: ולי ההדיוט מה שפתב לדחות ראית הרב פרי חדש והיה בהנחת דלא אמרינן כל המבטל אדעתא דרבנן מבטל דלא אמרינן הכי אלא בקידושין כדאמרינן בכמה דוכתי כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש לפי הנראה יש לפקפק ממה שפתב הרב הפרישה יו"ד סי' ש"ף יש להסתפק בזמן הזה שרוב המוכרים אין מקבלים מעכומ"ז רק מעות ואין מדקדקים להקנות המקום אם יש לומר כל המקבל מעות אדעתא דרבנן מקנה ודעתו גם כן אמקום כדאמרינן גבי משאיל חפץ לקידושין באעה"ז סי' כ"ח עכ"ל הרי דאינו פשוט לומר דדונקא בקידושין אמרינן כל דמקדש וכו' ואף דגם לאידך גיסא לא פשיטא ליה נוכל לומר דרק להקל הוא שמסתפק אי אמרינן הכי בשאר דברים אבל להחמיר אולי פשיטא ליה דאמרינן הכי וא"כ למאי דעסיק הרב פרי חדש דהוא להחמיר יפה אמר רב דאדעתא דרבנן מבטל וכיון שהם אסרו הביטול הוי פלא ביטל כלל ועי"ש בחידושי רעק"א ובסי' רצ"ד וק"ל ובשו"ת רמ"ץ א"ח סי' כ"ד אות ו' פתב בפשיטות דמכירה בשעיה ששית לא מהני כדאמרינן דילמא משפח לה בטר זמן איסור וכו' ואם הוא ספק אם המכירה היה בשעיה חמישי או ששי הוי ספק דרבנן ולקולא ובאות ח' הביא דברי הכנה"ג סי' תל"א בשם כמה פוסקים דמהני ביטול בשעיה ששית ושקיל וטרי בסברא זו ומסיק ואם כן גם במקר חמצו בשש אינו עובר בכל יראה מן התורה ועדיף מכירה מביטול וכו' ועיין בפרמ"ג סי' תמ"ח במשפצות זקה סק"ה אם מכר לעכומ"ז בשעיה ששית יש לומר דתלי בפלוגתא אי עביד בדרבנן אי מהני ועיין שכנה"ג גבי ביטול הא מכירה גמורה וכו' וצ"ע עי"ש והרב עונג יום טוב סי' ל"ב האריף בעניינים אלו עי"ש ובמה שגחלקו הפוסקים בדין ביטול בשעיה ששית אי מהני או לא עיין במה שרשמתי לעיל בסי' ה' אות ה' בס"ד: (ד) וכתב הרב שואל ומשיב במהדורא תניינא

ח"ב סי' ס"ג (ד"ה ונהנה שנת) דאם מְכַר הַחֲמִיץ וְקִבֵּל אֶדְרוּי"ף קוֹדֵם חֲצוֹת וְנִתְאַחַר הַשְּׁטֵר עַד אַחַר חֲצוֹת עַד שֶׁמֵּצָא עֵדִים לְהַחֲתִים בּוֹ דָּאָף שְׁאִינוּ יְכוּל לְמוֹכְרוֹ אִזּוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא שְׁיִיף בְּזֶה קִנְס פִּינּוֹן שְׁרָאִינוּ שְׁהוּא מַחֲזִיר עַל מְכִירְתּוֹ וְכִינּוֹן דְּיֵשׁ סָפֵק אִם פְּסָף לְבַד קוֹנֶה וְזֶה רְצָה לִיתֵּן לוֹ שְׁטֵר רַק שְׁנָאֲנִס אֲנִן סְהַדֵּי דְנִיחָא לִיה דְּלִיקוּם בְּהִימְנוּתִיה וְאִין הַשְּׁטֵר עֵיקָר וְאָף שְׁאִין יְכוּל לְמַפּוֹר אִזּוּ מ"מ הַמְּכִירָה הֵיחָתָה כְּבָר וְזֶה רַק גִּילוּי מִקְלָתָא וּבְלָאוּ הֵכִי עכ"פ יֵשׁ סָפֵק שְׁמָא קָנֶה בְּכֶסֶף לְבַד וְיֵשׁ בְּזֶה פְּלוּגְתָא דְרַבּוֹנָתָא וְהוּי סָפֵק דְרַבְּנָן וְלִקְוָלָא וְשֵׁם (בד"ה ובשנת) פְּתַב שֶׁהַשְּׁע"ת ס' תמ"ח פְּתַב שְׁהוּרָה כֵּן הֵג' מוהר"ר סְעֻדָּר וְדִי לְנוּ שְׁהִגְאוֹן הַנ"ל הֵיכַל עכ"ל וכ"כ שֵׁם בח"ד סי' יו"ד (ד"ה ונהנה שנותרח"י):

וּבְסִפּוֹר עֵיקָרֵי הַד"ט ס' י"ז אוֹת ד פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב יַד אֵלִיהוּ ס' י"ז בְּאַחַד שְׁהִיָּה בַּפְּפָר וְבָא לְבֵיתוֹ וְשָׂאל לְאִשְׁתּוֹ עַל הַחֲמִיץ שְׁיֵשׁ לוֹ בְּיַד פְּלוּנִי בַּפְּקָדוֹן אִם מְכָרָה אוֹתוֹ וְאָמְרָה לוֹ שְׁמַכְרוּ הַנִּפְקָד וְהִלֵּף וְשָׂאל לְהַנְפַקֵּד וְאָמַר דְּלֹא אֶסִּיק אֲדַעְתִּיהָ לְמוֹכְרוֹ וְהִלֵּף בְּעַל הַחֲמִיץ בְּלִי שְׂאֵלַת חֶקֶם וּמְכָרוּ לַעֲכוּמ"ז וְכָל זֶה הֵיָּה בְּעָרֵב פְּסַח אַחַר חֲצוֹת וּבְכֶסֶח נוֹדַע הַדְּבָר וְכָתַב דְּלֹא שְׁיִיף לְמַקְנִיָּסִיהָ כִּי לֹא יַדַּע שְׁאֲסוֹר לְמוֹכְרוֹ אַחַר חֲצוֹת כִּי אִישׁ כְּפָרִי הוּא וְלֹא דְמִי לְנִדּוֹן הָרַב שְׁעָרֵי אֶפְרַיִם שְׁאֲחַר הוֹרָאת חֶקֶם שְׁאֲסוֹר לוֹ לְמַפּוֹר אֲלֵא לְשִׁרְוֹף הִלֵּף וּמְכַר וְשְׁיִיף שְׁפִיר לְקוֹנְסוֹ עכ"ל: (ה) וְהֵן עֵתָה נַד"מ ס' מְנַחַת מַשְׁה וְרֵאִיתִי בְּסִי' ט"ו אוֹת גִּימָל שְׁהַעֲתִיק בְּשֵׁם שׁו"ת רח"כ סי' י"ב בְּמִי שְׁמַכְר לַעֲכוּמ"ז בְּיוֹם י"ג הִי"ש וְהַדְּבַשׁ מְבוֹשָׁל שְׁנִתְחַמֵּץ בְּשִׁמְרֵי שְׁכָר וּפְסַק עֲמוֹ דְמִים וְכָתַב לוֹ שְׁטֵר מְכִירָה אֲלֵא שְׁלֵא מְסָרוּ לֵיד הַעֲכוּמ"ז כִּי אָמַר שְׁלִמְחָר יְבֵא לְקַבֵּל הַשְּׁטֵר וְלֹא בָּא עַד אַחַר חֲצוֹת וְאִזּוּ קִבֵּל הַשְּׁטֵר וְהַמְּפָתַח וְכָבֵר בִּיטָל הַחֲמִיץ בְּאַמִּירַת כָּל חֲמִירָא בְּלִילָהּ וּבְיוֹם בְּפִנֵּי כַּמָּה בְּנֵי אָדָם דְּיֵשׁ לְהַתִּירוֹ בְּהִנָּאָה מִכַּמָּה טְעָמִים דְּהָא פְּתַב הַר"ן דְּחֲמִיץ שְׁאִינוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ אֲלֵא שְׁעָשְׂהוּ הַפְּתוּב פְּאִילוֹ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ בְּגִילוּי דַּעְתָּא דְּלֹא נִיחָא לִיה דְּלִיקוּי זְכוּתָא בְּגוּיָה סְגִי וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר דָּאָף דְּבִשְׁאָר מְכָר בְּעֵינָן דְּמֵטָא שְׁטָרָא לֵיד לְלוֹקַח הַנִּי מִלִּי הֵיכָא דְּהוּי בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר אֲבָל חֲמִיץ דְּאִינוּ בְּרִשּׁוֹת הָאָדָם אִין צְרִיף שְׁיִגִיעַ שְׁטֵר לְלוֹקַח דְּבְגִילוּי דַּעַת סְגִי וְאִין לָהּ גִּילוּי דַּעַת יוֹתֵר מְפָתִיבַת שְׁטֵר וְעֵינָן בְּמַשְׂאֵת בְּנִימָן ס' ט"ן דְּמֵיז כְּשֶׁהִגִיעַ זְמַן אִיסוּרוֹ בְּקִנְיָן כָּל דְּהוּ נִפְיַק מְרִשּׁוֹתוֹ לְרִשּׁוֹת עֲכוּמ"ז וּבַח"מ ס' ר"ד מְבוֹאָר דְּדְבָרִים בְּלֵא מַעוֹת הַחֲזוּר בּוֹ הָרִי זֶה מְחוֹסְרֵי אֲמָנָה אִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר דְּמַהֲנִי זֶה בְּמְכִירַת חֲמִיץ דְּסִגִי בְּגִילוּי דַּעַת וְקִנְיָן כָּל דְּהוּ וּבְכֶרֶט שְׁכָתַב שְׁטֵר דְּהוּי גִּילוּי מִקְלָתָא בְּמַעֲשֵׂה רַב וְגַם עָשׂוּ מְנַהֵג תַּגְרִים שְׁשִׁתּוֹ כּוֹס (עֵינָן מַה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּזֶה בְּקוֹנְטְרִיס זֶה בְּשָׂדֵי חֲמֵד ח"א בְּאַסִּיפַת דֵּינִים) בְּמַעֲרַכַת בְּכוֹר בְּהֵמָה ס' ג' אוֹת ד' סק"ח וְקִנְיָן הַתַּגְרִים מְהֵנִי עוֹד יֵשׁ לְצַרְף הַבִּיטוּל דְּמַה שְׁאֲמָרוּ שְׂאָף עַל פִּי שְׁבִיטְלוֹ אֲסוֹר הֵינּוּ מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ הַעֲרָמָה וְזֶהוּ דוֹקָא בְּעֵבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים וְלֹא כְּשֶׁעָשְׂהָ מַה שְׁמֻטָּל עָלָיו אֲלֵא שְׁאִירְעוּ אֲנִנְס וְלֹא נִתְקַיְימָא מַחְשַׁבְתּוֹ דְּאִזּוּ לֹא חִיָּשִׁינָן לְהַעֲרָמָה אָף דְּאִין עֵדִים שְׁבִיטָל כְּמוֹ שְׁכָתַב הַתּוֹה"ש ס' ו' וְנִדּוֹן דִּינָן הוּא כֵּן וּמְהֵנִי בִיטוּל וְעֵוִינָן תּוֹס' שַׁבַּת ד' ח"י ע"ב (דְּמַסְתְּמָא מְפָקִיר לְהוּ לְהַפְקִיעַ אִיסוּר שַׁבַּת) וּבְנִדּוֹן זֶה אֲנִן סְהַדֵּי דְגָמוֹר וּמְקַנֵּי דְאִיכָּא נְמִי טַעְמָא דְנִיחָא לִיה דְּנִיחָא בְּהִימְנוּתִי' שְׁלֵא יְהִיָּה מְחוֹסֵר אֲמָנָה עוֹד יֵשׁ לְצַרְף סְבֵרַת כֵּן הַשְּׁעָר אֶפְרַיִם דְּדוֹקָא בְּנַמְצָא אַחַר הַפְּסַח חִיָּשִׁינָן לְהַעֲרָמָה דְּבַזְמַן כַּמָּה יָמִים אִיכָּא שְׁכָחָה וְאֶפְשָׁר לֹא בִיטָל וּמַעֲרִים לוֹמַר שְׁבִיטָל אֲבָל נַמְצָא עָרֵב פְּסַח אַחַר חֲצוֹת דְּלֹא שְׁכִיחָא שְׁכָחָה בְּזְמַן מוּעֵט כְּזֶה (לְפוּם רִיחְטָא יֵשׁ לְפַקְפֵּק מְהֵיָּא דְאַמְרִינָן אֲשַׁתְּלִינָן כְּתוּבוֹת ל"ג ע"א וְיֵשׁ לְעֵינָן בְּדְבָרֵי הַרְשָׁב"א שְׁהִבִּיא

הר"ן פֶּרַק כָּל הַנְּשָׁבְעִין אַמְתַּנִּי דְּשִׁכְנָגְדוּ חֲשׂוּד עַל הַשְּׁבוּעָה כִּיצַד וְכו' וַיִּתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחַר אֵם יִרְצָה ה') וְהוּא אוֹמֵר וְשֹׁמֵר כָּל חֲמִירָא לֹא חִיְיָשִׁינוּ לְהַעֲרַמָּה דְאִטּוּ בְּרִשְׁעֵי עֲסִיקִינוּ לֹמֵר בְּמִזִּיד שְׁקֵר (לְפִי הַנִּרְאָה כְּוַנְתּוּ לֹמֵר דְּדוֹקָא אַחַר הַפְּסַח דְּאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְשִׁכְחָה לְכֹן אָנוּ אוֹמְרִים שְׁשִׁכַח מַה שֶּׁהוּא הֶאֱמַת שְׁלֹא בִּיטֹל וְכִינֹן שְׁאִינוּ בְּרוּר לֹ שְׁלֹא בִּיטֹל אִף אִם לֹאִידָהּ גִּיסָא גַם כֵּן לֹא יִהְיֶה בְּרוּר לֹ שְׁבִיטֹל מְכַל מְקוֹם בְּהוּל עַל מְמוֹנֹ וְאוֹמֵר שְׁבִיטֹל אֲבָל בְּזִמְנֵי מוּעֵט שְׁבָרוּר לֹ שְׁאִינוּ שׁוֹכַח בְּזִמְנֵי מוּעֵט אִם לֹא בִּיטֹל לֹא יִשְׁקֵר בְּמִזִּיד לֹמֵר שְׁבִיטֹל) עוֹד כְּתִב לְחֻלְקָא דְאַחַר הַפְּסַח קְנִיס ר' שְׁמַעוֹן דְּעֵבֵר בְּבַל יִרְאָה אֲבָל קוֹנְדִים הַלִּילָה לֹא עֵבֵר וְאִם נָתַן הִי"ש לַעֲכוּמ"ז אַחַר חֲצוֹת אֵין לְקוֹנְסוֹ ע"כ וְאִף דְּאֵין לְהוֹרוֹת כְּדָבְרֵינוּ מְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְצַרְפָּי זֶה לְסַנְיָה בְּהַפְּסַד מְרַנְבָּה בְּדִיעֵבֵד עוֹד יֵשׁ לְצַרְפָּי דַעַת מוֹהֲרִיט"ץ דִּי"ש אֵינוּ אֶלָּא קִיּוּהָא וְנִזְעָה בְּעַלְמָא אִף שְׁאִין מוֹרִין כֵּן יֵשׁ לְצַרְפָּי לְסַנְיָה עוֹד יֵשׁ לְצַרְפָּי לְהַתִּיר הַדְּבָשׁ דַּעַת הָאִיסוּר וְהִיתֵר וְהִים שֶׁל שְׁלֵמָה שְׁפִסְקוּ דְּדָבָר הַמְּעִמִּיד בְּטֹל וּבְחֻמְצָא עַל כָּל פְּנִיִם לְהַשְׁהוּתוֹ אִף שְׁכְתִב הַמַּג"א דְּדָבְרֵינוּ בְּטֹלִין נֶגֶד הַטּוֹר שְׁכְתִב דְּדָבָר הַמְּעִמִּיד חָשׂוּב כְּמוֹ בְּעֵינֵינוּ מְכַל הַנִּי טַעְמֵי יֵשׁ לְהַתִּיר כָּל הִי"ש וְהַדְּבָשׁ הַנִּמְצָא בְּאוֹתוֹ חֲדָר בְּהַנְּאָה עַכ"ל וְהִם דְּבָרִים נְכוּנִים: (ו) שׁוֹב הַגִּיעַ לִידֵי ס' שׁו"ת זְכָרוֹן כְּהוֹנָה (שְׁנֹדֶפֶס בְּשַׁנַּת תַּרנ"ג וְהַג' הַמְּחַבֵּר הִזְיָה מְדוּרוֹת שְׁלִפְנֵי פְּנִינוּ וַתְּשׁוּ' שְׁקוֹנְדִים לְזוֹ הַשִּׁיב לְשׁוֹאֵלוֹ בְּשַׁנַּת תַּקמ"ג) וְרִאִיתִי בַד' ג' ע"ג וְנ"ל בְּנִדּוֹן שְׁבִקְהֵלְתֶּם בְּמַכִּירַת חֻמְצָא אַחַר זִמְנֵי בִיעוּרוֹ וְהָאִישׁ בָּא בְּחֻצֵי הַיּוֹם עָרַב שְׁבִיעֵי שֶׁל פְּסַח וְכו' אִם הִזְיָה בְּאִפְשָׁרוֹת לְהַשִּׁיבֵם בִּימֵי הַחַג הִזְיָה דַּעַתִּי נוֹטָה לְהַצְרִיכוֹ בִיעוּר אִם (א) שְׁכָבָר עֲשׂוּהוּ לְהַמְשִׁיךְ עַד אַחַר הַפְּסַח כְּבָר יִצָּא הַדְּבָר מִחֲמוּר לְקַל חֻמְצָא שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח דְּרַבְּנָן וּבְגוֹף הַדִּין חֲמוּר מְאוֹד מֵאַחַר שְׁמֹכֵר אַחַר זִמְנֵי אִיסוּרוֹ וּבְכֹסֶף לְבַד בְּלֹא מְשִׁיכָה וּבְלֵי הַקְּנָאָת מְקוֹם שְׁתֵּי רַעוּתוֹת אֵלוֹ אֶחָד בְּאֶחָד יִגְשׁוּ לְהַחְמִיר וְלֹא לְהַקֵּל כִּי בְּאֶמְתָּ כְּבָר הִיוּ מַעֲשִׂים כְּאֵלָּה וּקְצַת הוּבָא בְּסִפְרֵים וּבְסִפְרֵי שׁו"ת בְּמֵי שְׁמֹכֵר אַחַר זִמְנֵי אִיסוּרוֹ וְנוֹטָה לְהִיתֵר כִּי אַחַר שְׁמֹכֵר כְּבָר זָכָה הַעֲכוּמ"ז וְמַה שְׁעֲשֶׂה עֲשׂוֹי וְאִף דְּאֵין בְּרִשׁוּתוֹ לְמוֹכְרוֹ מְכַל מְקוֹם הַעֲכוּמ"ז זָכָה בּוֹ כִּינֹן שְׁהַבְּעָלִים נִתְּנוּהוּ לֹ מִי מְעַכְבַּ עָלָיו לְזַכּוֹת בְּחֻמְצָא זֶה וְכִינֹן שְׁזָכָה בּוֹ הַרִי חֻמְצָא שֶׁל עֲכוּמ"ז הוּא וְכָבָר הִזְיָה מַעֲשֶׂה בַק"ק פ' וּמְצָאוּ כֵּן לְהִיתֵר בַּס' יָד אֵלֵיהוּ וְגַם שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַגָּאוֹן וְכו' בְּשֵׁם הַג' שְׁאִירֵעַ כְּזֶה לְפָנָיו וְנוֹטָה לְהִיתֵר מֵהָאִי טַעְמָא אֲמַנֵם אֲפִשֵׁר דְּבִהְנֵהוּ עוֹבְדֵי מִשְׁפֵּי הַעֲכוּמ"ז וְכו' אוֹ שְׁהִזְיָה הַחֻמְצָא בְּרִשׁוּתוֹ דְּחֻצְרוֹ קוֹנָה לֹ דְאִף שְׁכְתִבּוּ הַתּוֹס' (הַפּוֹס') מִשֵּׁם מוֹהֲרֵש"ק שְׁאִין תּוֹרַת חֻצֵר לַעֲכוּמ"ז לְדַעַתוֹ גַּם זֶה אֵינוּ אֶלָּא לְכַתְּחֵלָה אֲבָל בְּאֶמְתָּ בַטוּש"ע יו"ד סי' ש"ף מִשְׁמַע לְהַדְּיָא שְׁהַמְקוֹם קוֹנָה אֵת הַבְּהֵמָה לַעֲכוּמ"ז מִטַּעַם חֻצֵר אִף בְּנִדּוֹן זֶה שְׁלֹא הִזְיָה אֶלָּא נִתְּיַנַּת מַעוֹת וְחֻמְצָא מְנוּחָ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אִם כֵּן אִם נֶאֱמַר דְּאֵינוּ בְּרִשׁוּתוֹ לְמַכְרוֹ כְּמוֹ שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ לְבִטְלוֹ מִמִּילָא אֵין בְּמַכִּירַתוֹ כְּלוּם דְּאִף דְּלַדַּעַת רַש"י מַעוֹת קוֹנוֹת לַעֲכוּמ"ז הֵינֵינוּ כְּשֶׁהַבְּעָלִים מוֹכְרִים וְכָל שְׁכֵן דְּלָרוּב הַפּוֹסְקִים אֵין מַעוֹת קוֹנוֹת בַּעֲכוּמ"ז וְלָכֵן אִם הִזְיָה בָּא הַשְּׁאֵלָה בְּחַג הַיִּיתִי מְצוּנָה לְבַעֲרוֹ וְגַם מַה שְׁבִיטֹל לֹא מְהַנִּי כִּינֹן שְׁהַחֻמְצָא מְנוּחָ בְּבֵיתוֹ וְאִם לַעֲכוּמ"ז הַרְנֵי מוֹכֵר לְהַ חֻמְצָא שְׁלֵי זָכָה לֹ חֻצְרוֹ וְכו' וְשׁוֹב הָאִירֵי לְהוֹכִיחַ דְּבַאִיסוּרֵי הַנְּאָה (חוּץ מִשׁוֹר הַנְּסַקֵל עִי"ש) מְהַנִּי בְּהוּ מַכִּירָה וְהַקְּדָשׁ בְּדִיעֵבֵד וְלֹא אֲמַרִינוּ שְׁפִינוּ שְׁאִינֵם בְּרִשׁוּתוֹ הָא בְּעֵינֵינוּ מַה בֵּיתוֹ בְּרִשׁוּתוֹ וְכו' וְהָאִירֵי לְהַסְבִּיר זֹאת וּמְסִיק דָּאָם עֵבֵר וּמְכַר הַחֻמְצָא אַחַר זִמְנֵי אִיסוּרוֹ בְּקִנְיָן הַמוּעִיל בַּעֲכוּמ"ז בְּכֹסֶף אוֹ מְשִׁיכָה לְמַר כְּדָאִית לִיָּה וְלְמַר כְּדָאִית לִיָּה הַנִּי מַכִּירָה וְשׁוֹב כְּתִב אֶלָּא

דבדין זה במעות רפוי מאד דהביטול נדאי לא מהני שהרי מונח ברשותו וכשאומר הריני מוכר לה חמץ הרי חוזר וזוכה בו וכו' ועוד דאם באנו לדון בזה לפי שיקול דעת הביטול הנה בטעות שהיה סבור שזה החמץ נמכר ע"י אשתו ומעולם לא נתפונן לבטל החמץ הידוע לו ואילו ידע שלא נמכר הנה הוא מוכרו בעצמו ולא להפקירו ואף שאמר כל חמירא דאיכא ברשותי אנו סהדי שלא על זה הנה פננתו ואף דבעלמא אין לנו לדחות הביטול על פי אומדן דעת ודברים שבבלב אינם דברים מכל מקום בנדון זה שחזר וזכה בו ומכרו ובר מן דין הא ביטול לא מהני מדרבנן מיהת ואפילו אחר הפסח אסור ואפילו בטלו בפני עדים כל הקילות בזה אין להם על מה שייסמוכו אם אינו אונס גמור כל ימי הפסח כמו שכתב התולדות השלמים וכו' ולכן בנדון זה הביטול הוא כעפרא דארעא כי חזר וזכה בו ורופה בקיומו ומנח בתצרו במתפנין ומשתמר לדעתו ואינו מדבר מזה כלום אף מה שצריך לחקור בנדון דידן הוא בקנן המעות אי עכומ"ז קונה בכסף ומה שכתב מע"ל דכתב המ"ב דקנן כסף מהני בחמץ לכולי עלמא פינן דבגילוי דעתא דלא ניחא ליה דליהוי זכותא בגניה סגי הנה המ"ב לא אמר אלא במכר קודם שיש דאז מהני כמו בביתל אבל במוכר אחר שיש נהי דאם הנה מוכר במכירה גמורה המועלת בעלמא יועיל גם כן פאן כמו שכתבתי מכל מקום שיהיה עדיף לקנות בקנן שאינו מועיל בעלמא בזה שמכר אחר זמן איסורו זה אינו מועיל בשום פנים (והעתיק דברי המ"ב בסי' ט"ן בזה) וסיים הרי שלא כתב המ"ב סברא זו רק במכר קודם שיש וכו' אבל במוכר אחר שיש בנדאי אינו מועיל קנן שאינו מועיל בעלמא ושוב שקיל וטרי בדברי המ"ב ומסיק במוכר אחר זמן איסורו דאז אינו מועיל כי אם מכירה נשאר עליו איסור תורה כל ימי הפסח אם הדין בעלמא דעכומ"ז אינו קונה בכסף ואף שביטלו קודם איסורו כבר כתבנו דכיון שרצה אחר כף למוכרו חזר וזכה בו שעובר עליו בבל נראה פקונה חמץ בפסח דמיד שרצה למוכרו זכה בו להיות פשוט כדי ליהנות ממנו במכירתו ואף שלא הועילו מעשיו לפי שלא קנה העכומ"ז בכסף עם כל זה הוא זוכה בו לדעתו על ידי חצרו ואולם בנדון זה שהוא כבר אחר הפסח והוא בלאו הכי מדרבנן הכ"ד וכו' עכ"ד ואינו מפורש היטב מסקנתו רק נראה שדעתו להתירו אחר הפסח: עוד הבאתי לקמן באות ה"ן לענין מכר חמצו בתוך הפסח במשיכה או בקנן חצר תשובת הגאון שאילת שלום במהדורא תננינא סי' רס"ז ע"ש: (ז) וכל זה הוא בחמץ גמור שמכרו אחר זמן איסורו אבל דבר שאינו חמץ גמור רק מצד חומרא הנה מצאתי פתוב בקונטרסי בשם שו"ת תשובה מאהבה (שהעתיקתי ממנו כשהיה בידי) שבסי' ק"פ הובא דברי חתנו לענין הגרופי"ן ששכח למכור לעכומ"ז קודם זמן איסורו ומכר אחר חצות שכתב שצריך לדעת אם לותתים אותם ואם צריך להשהותם כל כף עד שיבואו לידי חימוץ והביא דברי הפוסקים בסי' תנ"ג דבשעת הדחק מותר ליקח קמח מהשוק ושהמג"א אוסר שמחזיקים הסולת לחמץ גמור ומכל מקום בגרופי"ן אפשר אין לחוש כל כף ובפרט להשהותם וכל שכן להחזיקם לחמץ גמור לאוסרם אחר הפסח וכל זה בלא מכר כלל אבל בנדון דידן שמכר אחר חצות נראה דאין לחוש ובסי' תנ"ג אם קנה בחמץ ממש שעות ולמעלה שום דבר מותר ובהק' יעקב הביא מחלוקת אם אותו חמץ עצמו שלקח אחר פסח מותר והכא בנדון דידן שאין פאן חמץ גמור נראה דכל הפוסקים מודים שאין לאסור הגרופי"ן ואף אם נרצה להחמיר בזה מכל מקום למוכרו לנכרי נראה דאין להחמיר כלל ושמעתי שגדול

אחד הורה להשליך לנהר יודיעיני דעתו והג' המחבר האריך בזה בסי' קפ"א ונדעתו להתיר דלא קנסו אלא בחמץ או בספק חמץ אבל לא בדבר שהוא משובח כגון בלתימה וכתב בחק יעקב סי' תנ"ג סוף סק"ח שאם השקה הגרופי"ן אסורים ומה שכתב באלוהו זוטא בשם זקנו הג' שהורה למפור לעכומ"ז כבר נשאתי ונתתי עמו ואמר שהוא גם כן עמד על התקירה ונדע שהוא חמץ גמור והשומע שמע וטעה אלו דברי התק יעקב והוא תמוה אף כתב שהא"ז חזר בו מהוראתו הלא בס' אליהו רבה שחבר אחר פה ושם לא הניח דבר קטן וגדול מספר ח"י והוראה זו בעצמה מביאה שנית וקבעה להלכה והוסיף ליישב דבריו דמשום דמדינא דש"ס לתימה מותר בדיעבד ואפילו בשעורים כל זמן שלא נתבקעו וכו' ואפילו בקמח סלת אם עבר ושהה אין בהם קנס וכו' על כל פנים בהוראת הג' מוהר"ש אין לפקפק כלל וכו' כל שכן בנדון זה שמכר אחר שש וכו' לכן מי שהורה להשליך לנהר אם הורה פן לאחרים אל יהי חלקו עמו כי עונש המחמיר שלא כדון מרובה מהמיקל שלא כדון כי המחמיר שלא כדון צריך לרצות חבירו וסימניו הלכ"ה חמור"ך טרפו"ן רמז על המחמיר ומטריף וכו' פן מצאתי פתוב בקונטרסי ונראין הדברים שמתיר אף לאוכלו ואין צריך למנוח לעכומ"ז כדברי חתנו ובשו"ת שואל ומשיב מ"ק ח"ב סי' מ' ה"ל הנדון שלו היה במי ששכח למפור בכלל החמצים שלש פורין פעריל גרופי"ן ונזכר אחר חמש והלך וכתב בהשטר מכירה שנמתן להעכומ"ז גם הג' פורין ונתן השטר מכירה להעכומ"ז והג' פורין ה"ל היו מונחים בתוך השכר לו וביום טוב בא לשאול מה משפטו ולזה הוא מה שנשאל ונתן בתשובתו אם הועיל מה שמכר אחר חמש ולא יצטרף לבערו ויהיה מותר להשהותו לאחר הפסח ואם היה נשאל אחר הפסח אולי הנה נחית לחלק בין שאר חמץ לגרופי"ן כדברי הרב תשובה מאהבה ה"ל: ט) נדרשתי ללא שאלוני על אשר נודע לי כי בעיר כונזלב הפאדווא"ל שקונים ממנו י"ש כל השנה הוא של בני מקרא וקונים ממנו גם תכף אחר הפסח ונסתפקתי אם יש לחוש משום חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח כי מצינו בענינים רבים רבנן קדישי נבוכים הם באר"ש אם הבני מקרא חשוכים כנכרי' או פישראל מומר ואלו הם.

לענין צירוף לזימון בסי' קצ"ט. מה שכתוב בסי' ש"ל לענין עירוב בסי' שפ"ה.

לומר להם שיעשו לנו מלאכה ביו"ט בסי' תקכ"ו. לענין שחיטה בסי' ב'.

לענין פתם בסי' קי"ב לענין גבינות שלהם בסי' קט"ו לענין יינם בסי' קכ"ד. לענין רבית בסי' קט"ן.

ללמד תורה. למול בניהם בשבת בסי' רס"ו.

ס"ת שכתבו בן מקרא. מירוח לענין מעשר בסי' אש"ל.

לענין טומאה בסי' עש"ב. (טו) לענין חיתון באה"ע סי' ד' (טז) לענין קידושין בסימן מ"ב (יז) אם מקבלים אותם אם באים לקבל תושבע"פ (יח) לענין דגל הקי"ל (יט) לענין דינא דבר מצרא בסי' קע"ה (כ) לענין חזקה (כא) לענין קנין סודר.

וענין בקונטרס הפללים מערכת הקו"ף אות ג"ן שם רשמתי ספרי דבי רב המדברים בכל אחד מהפרטים ה"ל (ונוסף גם פרטים אחרים לענין פתיבת ונתימת גט ולענין ישראל ונכרי שפאו לדין וכו' ועוד עי"ש) והנה אם נדון בהם כדון מומר לענין חמץ

וְיִהְיֶה דִּינּוֹ כַּמַּ"שׁ בַּח"י וּבֵאֵה"ט סִי' תַּמ"ח סְקִי"א הִנֵּה אֵינוֹ פְּשוּט דְּחֻשֵׁיבֵי מוּמָר לְהַכְעִים וּמֵה גַם לַמַּ"שׁ מֶרֶן הַחֲבִי"ף בַּס' חַיִּים בְּיַד ד' קִי"ד ע"ב לְהוֹכִיחַ דְּכָל מוּמָר בּוֹזֵה"ז חֻשֵׁיב לְתִיאָבוֹן דְּלֹא כַּהֲרַח"י וְעֵינָיו מֵה שְׁרֵשְׁמַתִּי בְּזֵה בַּקְּוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים בְּמַעֲרַכַת הַמַּ"ם אוֹת קַע"ה.

וְכָל זֶה הוּא בְּסֵתְמָא. אָבֵל בְּיָדוֹעַ שַׁעֲבַר עַה"פ כְּמוֹ נְדוּ"ד שְׂיָדוֹעַ שְׁהִי"ש שְׁמוּכָר אַחַה"פ הוּא אֲשֶׁר הִנֵּה לוֹ קוֹנְדֵם הַפְּסַח מֵה מְהַנִּי מֵאֵי דְּחֻשֵׁיבֵינוּ לְתִיאָבוֹן וְגַם בְּסֵתְמָא נְמִי יֵשׁ לוֹמֵר דְּאָף אֵי דְּיִינְיָנוּ לִיָּה לְסֵתֵם מוּמָר לְתִיאָבוֹן מִיָּדֵי הוּא טַעֲמָא אֲלֵא מִשּׁוּם דְּלֹא שְׂבִיבֵי הִיִּתְרָא וְכו' אָבֵל בַּבַּמ"ק לְפִי הַנְּרָאָה לֹא שְׂיָיָה לְמִימֵר הַכִּי.

אֲלֵא שְׂיֵשׁ לוֹמֵר כִּינּוֹן דְּאִיסוּר חֲמִץ שְׁעֵבֵר עַה"פ הוּא מִשּׁוּם קָנְס. בַּכַּה"ג דְּנְדוּ"ד אֵין שְׂיָיָה לְאֲסוּר מִשּׁוּם קָנְס עֵינָיו בְּשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהֲדוּרָא ב' הַנְּד"מ בַּח"ד סִי' יו"ד ד"ה וְהִנֵּה בְּיוֹם א' בְּמִדְבָר שְׁהִבִּיא מ"ש הַמְּקוֹם שְׁמוּאֵל דְּיִשְׂרָאֵל שְׁמִכָר חֲמִץ לְמוּמָר צָדֵד דְּלֹא שְׂיָיָה לְמַקְנִיסִיה דְּלֹא פְּהַט"ז סִי' תַּמ"ח וּמ"ש אַעֲפ"י שְׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא הִינְיוֹ לְגַבִּי דִּידוֹן דְּאִיסוּרִין אָנוּ לְהַכְשִׁיל הַמוּמָר אָבֵל הַמוּמָר לְגַבִּי נְפִשׁוֹ כְּנִכְרִי חָשׁוּב וַא"כ בְּנְד"ד וְדֵאֵי הִנֵּה מוּמָר וְאָף שְׁבִתְשׁו" דְּחִית דְּבָרֵיו (וְעֵינָיו בְּשׁו"מ מִהֲדוּ"ג ח"ב סִי' ס') אָמְנָם לְעַנְיָנוּ זֶה שְׁנִקְנוֹס לְכָל הָעוֹלָם עֲבוּרוֹ וְדֵאֵי לֹא שְׂיָיָה לְקוֹנְסוֹ וְגַם לֹא יִדְעָתִי מֵה שְׂיָיָה קָנְס דְּהַמוּמָר לֹא יִשְׁמַע לָנוּ וְיִמְכּוֹר לְנִכְרִים וְלֹא יִגִּיעַ לוֹ הַפְּסַד מִזֵּה כ"כ וְלָמָּה נִקְנוֹס לְהִיִּשְׂרָאֵל חֲנָם וַא"כ לֹא שְׂיָיָה קָנְס בְּזֵה ע"כ.

וְהִנֵּי מִיָּלֵי דְּסִבְרָא שְׂיָיָכִי בְּנְדוּ"ד דְּהַבַּמ"ק לֹא יִשְׁמַעוּ לָנוּ וְיִמְכּוּרוּ הִי"ש לְנִכְרִים בְּלֵי הַפְּסַד פְּלָל. וְרַק לְהִיִּשְׂרָאֵלִים יִהְיֶה קָנְס שְׂיָצֻטְרָכוּ לְקִנּוֹת מַעִיר אַחֲרַת וְטוֹבִיא חֲטָא וְכו': וְעֵינָיו בַּכַּרְמ"ג יו"ד סִי' צ"ט בַּש"ד ס"ק י"ז דְּמַעֲשָׂה הִנֵּה שְׂאָחֵד לְקַח מִמוּמָר אַחַר הַפְּסַח כְּפֵה חֲבִיּוֹת יי"ש סֶף גְּדוֹל וּבְנִדְאֵי נַעֲשָׂה תוֹף הַפְּסַח וְהוֹרָה הַמּוֹרָה כִּינּוֹן שִׁ"ל דְּחֻבִּית אַחַת נַעֲשָׂה אַחַה"פ אוֹתוֹ חֲבִית מוּמָר דְּסַפֵּק חֲמִץ שַׁע"פ שְׂרִי וְתוֹ יֵשׁ לְסִמְנוֹ אֵהֲמַחְבֵּר וְט"ז וִיש"ש דְּמוּמָר לְהוֹסִיף עָלָיו וּלְבַטְלוֹ וְנִרְאָה דְּיָפָה הוֹרָה בְּמַקּוֹם הַפ"מ וְשַׁע"ד עַכ"ל וְהַלְשׁוֹן מְגוֹמְגָם קִצַּת וְהַמוּבָן מַדַּב"ק הוּא דְּאֵינוֹ מַתִּיר אֲלֵא ע"י בְּיָטוּל לְהַרְבּוֹת עָלָיו וְכו' לְפִי שְׁהוּא בְּגֵדָר ס' חֲמִץ שַׁע"פ אָבֵל אִם הוּא וְדֵאֵי חֲמִץ מוּמָר שַׁע"פ אֵין לוֹ תְּקֵנָה, וּבְנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ נִרְאָה דְּנִכּוֹן לוֹמֵר לְהַקּוֹנִים מִפִּאֲדוּו"ל שְׁל בְּנֵי מְקָרָא שְׂיָקְנוּ קוּדַה"פ יי"ש כְּדֵי הַצְּוֹרָה לְהֵם בְּשִׁבִיל אֵיזָה יָמִים שְׁלֵאֲחַר הַפְּסַח וְיִמְכּוּרוּהוּ קוֹנְדֵם פְּסַח עִם הַחֲמִץ כְּפִהוּג.

וְאַחַר שְׂיָעֲבָרוּ כְּפֵה יָמִים אַחַר הַפְּסַח (שְׂיָיָה בָּהֵם לְתִלוֹת שְׁהִי"ש שְׂיָקְנוּ עֲתָה נַעֲשָׂה אַחַר הַפְּסַח) יִקְנוּ מֵהֵם אָף בְּסֵתֵם. רַק שְׁלֹא יִדְעוּ בְּבִירוֹר שְׁהוּא אוֹתוֹ שְׁנַעֲשָׂה קוֹנְדֵם הַפְּסַח כְּנִלְע"ד לְהַלְכָה וְלֹא לְמַעֲשָׂה.

וְלֹא נַעֲלָם מִמֵּנִי שְׂיֵשׁ אֵיזָה צְדָדִים לְהַקֵּל בִּי"ש שְׁעֵבֵר עַה"פ דֵּיִשׁ אוֹמְרִים דְּחֻשֵׁיב זִיָּעָה. וְיֵשׁ שְׂמַתִּיר מִטַּעַם שְׁהוּא חֲזָק וְחָרִיף.

וְיֵשׁ מִי שְׁחוֹשֵׁב דְּהוּי כְּחֲמִץ גְּנוּקָשָׁה וְכִינְצָא עוֹד אֵיזָה צְדָדִים אָף אֵין בָּהֵם כְּדֵאֵי לְהַתִּיר בְּאֲכִילָה וְשִׁתְּיָה רַק בְּהִנְאָה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת סְנִיף לַעַת הַצְּוֹרָה כְּמִבְּנִי אָר בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים הַמְּדַבְּרִים בְּעַנְיָיָנוּם אֵלוּ.

וּלְפִי שְׂאֵינִי כְּדַאי לְהִתְעַרֵּב בְּשָׁל אַחֲרֵימ וְדַיִנִּי לְעַמּוּד בְּשָׁלְנוּ מֵה גַם כִּי לֹא נִדְרָשְׁתִּי ע"ז
וְהַדְּבָר מְנוּטָל עַ גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֵינֵיהֶם מְשֻׁטָּטוֹת לְקִרּוֹב וּלְרַחוּק לְהוֹרוֹת לָהֶם אֵת
הַדְּרָף יִלְכוּ בָּה לְכוּ גְלִיתִי אֲזַן אֶחָד מִגְּדוּלֵי דוֹרֵינוּ וְזֹאת תְּשׁוּבָתוֹ ע"ד הַיִּי"ש חֲמֵץ
מִפְּאֲדוּו"ל שָׁל בַּמ"ק שְׁקוֹנִים גַּם תְּקַף אַחֲה"פ אִם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ חֲמֵץ שִׁי"ש שַׁעֲה"פ.

אֲנִי בְּעֵינֵי אֵינִי רוֹאֶה בָּהֶם שׁוֹם חֲשֵׁשׁ לֹא מִבְּעֵינֵי לְדַבְּרֵי הַשֵּׁ"ף יו"ד ס' קט"ן סק"ו.
וּרְס"ו ס"ק י"ז.

וּבְסִי' ב' סוּס"ק כ"ד. וּרְס"ז ס"ק ט"ן.

וּבַח"מ אַה"ע ס"י ד' וּבב"ש ס"מ"ד ס"ק י"ג לְעֵנִין פּוֹתִים ה"ה לְעֵנִין קְרָאִים בּוֹה"ז.
וּבְבִית הַלֵּל בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנִּזְ"ל שְׁהַסְפִּימוּ לְדַבְּרֵי הַרְבָּנִים ר' בְּצִלְאֵל בְּתִשׁוֹ' ס' ג'
וּמוֹהֲרָאנ"ח וּמב"ט שְׁהֶם פְּנֻכְרִים גְּמוּרִים אִפִּי' לְהַקֵּל וְדַאי דַּאִין פֶּאֵן בֵּית מִיחּוּשׁ אֶלָּא
אַף אִם נַחֲוֹשׁ לְדַבְּרֵי הַרְבִּי בַּאֲה"ע ס' מ"ד שְׁיֵשׁ לְחֻוֹשׁ עֲלֵיהֶם לְחֻוֹמְרָא וְאַפִּילוּ אִם נִדּוֹן
בָּהֶם דִּין תִּינּוֹק שְׁנֻשְׁבָּה וְכו' עכ"ז מֵאַחַר דְּכָל עֵינְךָ דִּין חֲמֵץ שְׁעֵבֵר עֲלִיו הַפֶּסַח אֵינּוּ רַק
מִטְעַם קִנּוּס ע"כ אֵין שְׁיֵיךְ לְקוֹנְסָם בְּזֶה וְכוּן מִבְּנֹאֵר בְּתִשׁוֹ' הַרָא"ם ס' ז' שְׁאֵעַפ"י שְׁצַדָּד
שְׁם בְּזִכּוּתָם בְּכָל אוֹתָהּ תִּשׁוֹ' כ' וְז"ל וְהֵם דּוֹמִים לְתִינּוֹק שְׁנֻשְׁבָּה וְכו' שְׁנֻשְׁתַּקַּע מֵהֶם
תּוֹרַת הַיְהוּדוֹת שְׁאֵעַפ"י שְׁשֻׁמַּע אַח"כ שְׁהוּא יְהוּדֵי אֵין אֲנַחְנוּ מְצוּנִים לְהַעֲנִישׁוּ מִפְּנֵי
שְׁהוּא אָנוּס שְׁהָרִי כֶּף גְּדוּלוֹהוּ וְכו' וְהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם פ"ג מֵהַל' מְמָרִים הַל"ג שִׁכ'
שְׁהֵם פְּתִינּוֹק שְׁנֻשְׁבָּה וְכו' שְׁהוּא פְּאָנוּס אֶף עַפ"י שְׁשֻׁמַּע אַח"כ שְׁהוּא יְהוּדֵי וְרָאֶה
הַיְהוּדִים וְדַתָּם וְכו' וְעוֹד הַאֲרִיף שְׁם בְּדַבְּרִים רַבִּים בְּזֶה.

וּסו"ד אֲנִי אוֹמֵר מְמ"ן אִם דִּינָם פְּנֻכְרִים גְּמוּרִים הָא וְדַאי דְלַעֲנֵן אִיסוּר וְהִיתֵר דִּינָם
פְּנֻכְרִים אֶף לְהַקֵּל וְאִם דִּינָם פְּתִינּוֹק שְׁנֻשְׁבָּה הָא לֹא שְׁיֵיךְ לְמִיִּקְנִיִּסְיָהּ וְאֵעַפ"י שְׁלַעֲנֵן
חֲמֵץ שַׁעֲה"פ לֹא מְהַנִּי אֲנוּס כַּמ"ש בְּסִי' חֲת"ם ס"ג עכ"ז מִבְּנֹאֵר נִגְלָה בְּתוֹדַת הַשְּׁלָמִים
ס' ו' דְּבַכָּה"ג לֹא שְׁיֵיךְ לְקוֹנְסוֹ.

וּמִבְּנֹאֵר בְּתִשׁב"ץ ח"ב ס' קצ"ח אֶפִּילוּ לְעֵנִין אֲנוּס סְתָם שְׂאֵין לְנוּ לְקוֹנְסוֹ מֵאַחַר שְׁהֵיָה
אָנוּס וּבַכָּה"ג וְדַאי אֲזַלִּינּוּ לְקוֹלָא: וְחוּכָף אֲנִי לוֹמֵר עוֹד דְּבַמִּילְתָּא דְרַבְּנָן כִּי הָאִי וְדַאי
דְּהַנְּכוּן הוּא לְהַחְזִיק אוֹתָם לְנֻכְרִים גְּמוּרִים שְׁנֻמְצָא קוּלוּ חוֹמְרוֹ וְהָא חוֹזִינּוּ אֲשֶׁר כָּל גְּדוּלֵי
רַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים חֲתָרוּ בְּכָל עֵז וְתַעֲצוּמוֹת לְהַרְחִיקָם מֵאַתְנוּ.

וּבַבְּה"י אַה"ע ס"י ד' כ' עַל לְשׁוֹן ר' שְׁמֻשׁוֹן שְׁהַעֲתִיק הַרְבִּי שְׁם בְּדִין הַקְּרָאִים שְׂאֵין
מְקַבְּלִים אוֹתָם וְז"ל וְלָכוֹן כ' שְׂאֵין מְקַבְּלִים אוֹתָם מֵה"ט שְׁמָא יִתְעַרְבוּ בִּישְׂרָאֵל וְיִשְׂאוּ
נִשְׂיָם וְיִשְׂאוּ בְּנֵיהֶם לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל אַעַפ"י שְׁרוּצִים לְחֻזְרָא וְלְקַבֵּל עוֹל מְצוֹת כְּשֹׂאֵר
יִשְׂרָאֵלִים אַעַפ"י כ' אִיסוּר לְקַבֵּל אוֹתָם דְּהֵיִינוּ לְהַכְנִיס אוֹתָם לְבַה"כ"ן אַתְנוּ שְׁמָא יְהִיוּ
סוּבְרִים הַרְוָאִים שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל גְּמוּר וְיִבּוּאוּ לְהַתְחַתֵּן עִמּוֹ אֶבֶל אִם אֵינּוּ מְקַבְּלִים עוֹל מְצוֹת
רַק נוֹהֵג כְּמִקְדָּם שְׂאֵינוּ מְנִיחַ תְּפִילִין מוֹתֵר לְהַכְנִיסוֹ אַתְנוּ לְבַה"כ"ן וְאֵין לְחֻוֹשׁ דְּהָא יוֹדְעִים
כ"ע שְׂאֵינוּ יִשְׂרָאֵל מְדַאִין תְּפִלִין בְּרַאשׁוֹ עכ"ל הָא קָמוּ שְׁיִוְתֵר מִתְקַבֵּל הוּא לְהַתְנַהֵג
עִמָּהֶם כְּמוֹ עִם נֻכְרֵי גְמוּר וְזֶהוּ תְּקַנְתֵּינוּ דְּנוֹגְמַת מ"ש הַרִיב"ש בְּסִי' תַּכ"ה וְז"ל וְמָה
שְׁנֻפְלָאֵת אֵיף לֹא תִקְנוּ טְבִילָה לְפָנוּיָהּ כְּדִי שְׁלֹא יִכְשְׁלוּ בָּה רַבִּים אֵין פֶּאֵן תִּימָה וְכו'
אֲדַרְבָּה אִם הֵיָתֶה טוֹבֵלֵת הֵיָה בָּה מְכֻשׁוֹל שְׁהִיוּ מְקִילִין בְּאִיסוּרָא וְכו' וְנֵר' שְׁנֵהֵגוּ בְּטְבִילָה

בדורות ראשונים משום טהרות וכו' ועוד דאפשר דס"ל טבילה בזמנה מצנה ואעפ"כ כ' הרמב"ן שבתלוה בדורות אחרונים משום דהיא חומרא דאמי לידי גנולא שייבואו בה לידי מכשול להקל באיסור דרבנן עכ"ל הריב"ש הובא בקיצור בב"י יו"ד סוס"י קפ"ג ובנדאי שלענן או"ה כל מה שנתמיר עליהם מפת חומרא שנתזיק אותם פישראל יותר התקרבות הוא ממה שנתן עליהם קנלי נכרים שזו הקנולא הוא סניג וגדר לדברים חמורים: ולפי שרמז לי מני"ר שרשם בקונטרס מי ומי המדברים בענן הלז ע"כ הנני להודיעו אשר דרכי הרא"מ בתשו' הם קלורית לעין בענן הלז שפסי' מ"ז הביא שמ"כ בס' ישן ע"ש ר"ס גאון ונ"ל צריף לדעת משפטי מומר וב' בחינות יש להם מקום ראשון לענן לברך ולזמן ולבטל רשות וכדומה להם מן המצנ' בחינתו בזה לראו' אם הוא שומר שבת וכו'.

ומקום שני לענן קידושין וגטין חליצה מיאונין ומזרות וכו' בחינתו בכל אלה לראות אם היתה הורתו ולידתו בקדושה וכו' פללו של דבר במצות הלא אחר שמירת שבת בעריות אחר היריון ולידה וכו'.

ובס"י ז"ן כ' ונ"ל ועוד שאין הקראים האלו מאותם המינים הכופרים תחלה בתו' שבע"פ כצדוק ובייתוס שהם מעצמם וממחשבתם יצאו למינות וכפרו בתורה שבע"פ בשאט בנפש שעליהם נאמר שיהיו מן המורדים אבל אלו הקראים הם בני אותם המינים ובני בניהם קרוב לאלפיים שנה מאז עד היום הנה והם דומין לתינוק שנשבה שנשפתקע ממנו תורת היהדות שאע"פ ששמע אח"כ שהוא יהודי אין אנו מצויים להענישו מפני שהוא אנוס שפך גדלוהו וכו': ועפ"י הדברים האלו ינתרו לנו מה שנמצא סתירות בדברי הפוס' לפעמים מחמירים עליהם ולפעמים מקילים וכי מעיינת בה כל הפרטים ונכנסים תחת הפללים האלה ואכ"מ לפורטם ורקלדוגמא אנקוט חדא במ"ש הש"ך יו"ד סי' קט"ן סק"ו עמ"ש רב"י עי"ש ודברי הרא"מ הנ"ל יצא פנוגה צדקת הב"י בפ"י דברי הר"מ שכ' ומתנאי הג' מומר הנה שמונתר לאכול משחיטתו הוא שלא יהיה צדוקי ובייתוסי והן שתי פתות שהתחילו להכחיש בדברי הקבלה וכו' אבל דינם להיות פדין האפיקורסין.

הא קמן דאירי הרמב"ם בדין ב' הפתות שהתחילו היינו בעת התחלתם ודורותיהם הראשונים אשר מעצמם וממחשבתם יצאו למינות פדברי הרא"מ הנ"ל. ובאמת גם עתה בכל דור ובכל זמן אי איתרמי ח"ו פתה חדשה פזו ודאי דהכי דינייהו ומינה דבניהם וב"כ דינם רק פתינוק שנשבה וכמ"ש הרמב"ם בהל' ממרים הנ"ל וכדברי הרא"מ כ' המל"מ פ"ה מהל' מלנה ה"ב בד"ה עוד כ' ולענן וכו' שהרמב"ם בפיה"מ אירי פישראל שנעשה קראי דומיא דצדוק ובייתוס וכיון בזה מסבבת עצמו לדברי הרא"מ הנ"ל וע"ע הרדב"ז ח"א סי' ע"ג ובח"ד סוס"י רי"ט ובח"ב סי' תשצ"ו וע"ז השיג המבי"ט ח"א סי' י"ט.

סו"ד איני רואה להחמיר בזה פלל ואדרבה לפי"ד הנכון הוא להקל בזה בקראים שבזמנינו אשר לפי"ד גנולא זו חומרא הוא ממקום אחר פהתקת קבלה לבהכ"ן בכדי שידעו ישראל שאינם בכלל ישראל ולא יבואו להתערב עמהם בשום דבר וצריכים הרחקה יתירה פי תולעת יעקב הם וממי יהודה יצאו עכ"ל נר"ו: והנה מ"ש עפי"ד הרבנים התשב"ץ ומנח"י סי' ו' לענ"ד צע"ר לי פי הנה על סבבת התשב"ץ מלבד דברים

לוחמים עליו וקשה מאד לסמוך לעשות מעשה עפ"י סברא זו בלבד זאת ועוד דנראה דלא אמר הרשב"ץ להתיר באנוס אלא כשבטל החמץ ומטעם דבטול מהני גם לחמץ ידוע ואף גם לא התיר אלא בהנאה דוקא ועיין מה שרשמתי לעיל אות ו' בפ"ט זה באורף בס"ד.

ונדו"ד דאנו באים להתיר באכילה. וגם שידיע לנו שהבני מקרא אין עושים שום בטול חמץ אם פו אם נדון בחמץ פדין חמץ של ישראל שעעה"פ נראה שאין שום צד היתר לחמץ מצד שהם אנוסים דאנוס לבד בלא בטול אין במשמעות דברי הרשב"ץ להתיר באכילה.

וכן מ"ש עפ"י ד התוה"ש הנה מלבד דגם סברת התה"ש איננה מוסכמת ואף דשלמים וכו' רבים נמשכו אחריו כמו שמתבאר ממה שרשמתי בענין זה לעיל אות ז. מ"מ מתבאר שם דלא אמר להתיר אלא כשבטל ורק בהנאה אבל כשלא בטל ולהתיר באכילה לא אמר ועיין בחק יעקב סי' תמ"ח סק"ך הנה כי כן לענ"ד מצד זה אין להתיר אף מ"ש דיש לדונם כנכרים גמורים נראה דאפשר לסמוך על זה בצירוף מה שפתי עפ"י ד השו"מ דאין שייך לקנוס בזה ולמעשה צ"ע: והן עתה אחר כמה שנים נשאלתי מכוזל"ב על הי"ש הנ"ל מיד"ן השו"ב דשם הלא הוא הרבני המנפלא הוח"ם מוהר"ר גבריאל סג"ל נ"י והודעתיו מפל דברי הגדול הנ"ל בר"ו דאין מקום לחוש.

והוא כתב שרגיל להתיםם בשטר ההרשאה למכירת חמץ ורואה כי אף שחותרים מ"מ הוא לשחוק בעיניהם וכתבתי שלא יחתימם עוד (אם לא שיש לחוש משום איבה וכו') דהו תרתי דסתי אהדדי דאם נסמוך ע"ד הגדול הנ"ל יצ"ו להתיר בהנחה שהם כנכרים גמורים הרי מעשה החתימה סותר זה שאם הוא נכרי אינו נעשה שלוחו וגם לפי מה שפתיבו דמכירת חמץ לא הוי הערמה משום דאנו סהדי דגמר בלבד פדי שלא לעבור בב"י הנה בדידהו נדאי אין שייך לומר פו: ומצאתי להרב שערי תשובה בס"ח אות ח' בשם מר דודו בתשובה פתיבת יד גבי מומר שכתב סברא זו דלא שייך לומר דגמר בלבד שלא לעבור בבל יראה שהוא אינו חושש בזה ואלה דבריו וכתב עוד (מר דודו שהזכירו בתחלה) בענין פקיד מומר לעכומ"ז שהיה ממנה על הוראנדא שלו יהודי לנאמן ומכר הנאמן בערב פסח החמץ לעכומ"ז שהיה גם פו נאמן של הפקיד וכתב דלכאורה אין לסמוך על מכירת הנאמן דאף לפי מה שכתב אא"ז בבכ"ש דמכירת חמץ לא מקרי הערמה דמסתמא גמר בלבד שלא יעבור בבל יראה מפל מקום בזה בעל החמץ פשיטא דאינו חושש לבל יראה והנאמן אף שהוא באחריותו אינו עובר עליו פיון שאינו ברשותו ומפל מקום מסיק שיש לומר פיון שהיה מוטל עליו למכור בכדי שלא יהיה נאסר החמץ למכרו לישראל אחר הפסח ואם פו איכא אומדנא דברשות קעביד למכור וגם לפי מה שכתב השואל היה לו פח והרשאה למכור הפל וכו' ומפל מקום צריך שהריוח וההפסד יחשב על הקונה שאם יחשב על המוכר איגלאי מילתא למפרע שלא היה מכירה ובעל נפש יחוש לעצמו עכ"ד הרי שכתב מפני דלטעמא דמאי דלא מיקריא מכירת חמץ הערמה הוא משום דמסתמא גמר בלבד וכו' כשבעל החמץ מומר אין שייך לומר פו והוא הדין בבעלי מקרא נדאי הם אינם חוששים לזה ואצל פולם ימצא מסתמא כמה מיני חמץ ואין מוכרים לעכומ"ז את חמצייהם פי אם בעלי הפאדוואל ולא מפני

שחוששים הם לבל יראה אלא מפני שהמורשה הולך אצלם להחתימם הלא יבושו לומר בפה מלא כי אין להם חלק ונחלה בנימוסי ודתי בני ישראל השוכנים בתוכם ומפני שורת דרך ארץ הם חותמים בהשטר מכירה ולבם בל עמם ואולי חושבים זאת שעושה המורשה לבצע פסוף פנהוג שנותנים החותמים איזה שכר על זה ולפי שחוששים שאם לא יחתמו בשטר המכירה יחשדום שמשמטים מלחתום משום חסרון פיס לכן חותמים מפני הכבוד ויותר היה נח להם אם לא היה הולך אצלם להחתימם: ואף שכתב במסקנא דמהני מה שהמומר מרשה את הנאמן שלא למכור החמץ לעכומ"ז הנה בגדון שהוא אין המומר בעל החמץ מתעסק בעסק המכירה כלל רק הנאמן הוא העוסק במכירת היי"ש וכשימכור הנאמן את החמץ על פי, רשותו לא יסתור בעל החמץ את אשר עשה הנאמן שלו לא כן בהרשאת הבני מקרא מחזיקי הפאדוואל הנ"ל אחר שחתמו בשטר ההרשאה הרי הם עצמם יסתרו מעשה המורשה כי אחר שימכור המורשה את כל החמצים לאיזה עכומ"ז פנהוג הרי הם עצמם נושאים ונותנים בהיי"ש כל יום ערב פסח כי רק בשבעת ימים המפורשים בתורה מאמינים ואפשר מחזיקים בהם אבל בערב פסח בנדאי אין מאמינים וגם בימי הפסח עצמו קרוב לנדאי הוא שאם ינדמן להם איזה קונה עכומ"ז ימכרו לו בימי הפסח כי אין זה איסור לגבי דידהו כלל וכיון שאחר ההרשאה חוזרים וזוכים בהחמץ חזר החמץ להיות ברשותם וההרשאה בטלה מעיקרא ולכן נכון שלא להחתימם ומה גם כי לשחוק בעיניהם כמו שכתב ידידי השואל נ"י ולדעתי ההעדיר טוב ממציאותו שאם לא תהיה מהם שום הרשאה למכירת חמץ ינתרו הבעלי בתים שלא לקנות מהם תכף אחר החג ויקנו מקודם הפסח איזה מדות כמו שכתבתי למעלה בד"ה ועיין להרב) ולקמן בסי' ט' אות נ"ו הבאתי דברי גאון גדול שהוכאו דבריו בתשובות אורי וישעי סי' קכ"א אשר התמרמר מאד על פיוצא בזה עיי"ש (בד"ה וגורמת המכירה הפוללת) שהבאתי גוף דב"ק: והנה מה שכתבתי למעלה דאף אם גדון בהם פאנוסים גמורים כתינוק שנשפה אין להתיר וכו' ראיתי עתה כעין זה בפרי מגדים סימן תמ"ח במשפחות זהב סק"ד (בדברי המתחיל והוי יודע) מומר שנשא כותית הולד כותי ולהפך הולד ישראל ומכל מקום דייעבד צריך עיון דיש לומר עדיף מתינוק שנשפה וכו' ואין לך אונס גדול מזה ואף דבישראל אנוס אסור זה עדיף טפי ודייעבד אם קנה ממנו בה"מ י"ל עכ"ל הרי דאף בכי האי גוונא דעדיף מתינוק שנשפה וכו' לא עלה על דעתו להסתפק אם מותר לקנותו ממנו דזה פשוט לו דאסור ורק לדיעבד הוא הנ"ד דאפשר דשרי ומסיק בצריך עיון ומדברי הרב פרי מגדים הנ"ל למדנו דלא שמיע ליה סברת השואל ומשיב הנ"ל להתיר מטעם דלא שייך קנם דהוא לאישמע לנו וכו' דהרי בגדון הפרמ"ג נמי הכי הוא ולא נסתפק להתיר לקנות ממנו: והנה בתתי להעתיק כל הכתוב לחיים בענין זה נתעוררתי ושלחתי ענין זה להגאון המופלא מוהרי"ז שטערין בע"ס זכר יהוסף נרו' שיחנה דעתו בזה וזה אשר השיב לי במכתבו ובענין היי"ש של במ"ק וכו' מ"ש מהשו"מ תגנינא ח"ד סי' יו"ד והנה מ"ש מהמק"ש מה שצדד לענין מומר דלגבי עצמו חשיב כנכרי הם דברים תמוהים ודחויים אם שלפנים הזכירו איזה מהאחרונים לענין קצת סניף ועיין פרי תבואה סי' ל"ב ויריעות האהל סימן יו"ד וי"א ושו"מ תגנינא ח"ג סי' ל"א ועיין ב"ש קמ"א ומ"א קפ"ט ובישועות יעקב ובאחרונים.

ונש"ת יד אליהו סי' פ"ג משו"ת באר עשק סי' ע"ז וב"ח יו"ד סי' קט"ן ונש"ה סק"ט וחסות דעת סק"ג ונדב"ז ח"ה סי' י"ב ואולם בעיקר סברתו דהבמ"ק לא ישמעו לנו וימכרו להנכרי ורק הישראליים יצטרכו לנסוע לעיר אחרת.

ואני תמה א"כ גם בתמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ה"ן נימא דלמה נקנוס לאחרים הלוקחים ואטו נאמר לצדד להקל חלילה אף פשידוע יהיה להם הפסד וגם פשוט כזול וכה"ג ואף דלא שייך באינו מומר שבלא"ה ימפור לנכרים מ"מ גם במומר יהיה לו קצת הפסד ומניעת הריגת שיוכל לטרוח להשתדל רק אחר קונים נכרים והפסיד מהריגתו שיהיה מוכר סחורתו פעמים וגם לעכב ולהשהות עד שיזדמנו לו קונים נכרים ובעונבדא דהשו"ת הנה השליח חשוב לפי"ד המערערים למומר ולזה ה"ל הקנס לישראל המשלח שיפסיד שהוא לא עשה האיסור וכיון שבלא"ה השליח המומר לא ישמע לנו וימפור לנכרי בלי הפסד כ"כ והיינו דאיסורי הנאה אינו תופס דמיו וכיון שהמומר השליח יעבור ולא בעל החמץ וממילא לא יתעבד (אולי ט"ס הוא וצ"ל יתבטל) תק"ח לגמרי ובעל החמץ אין לקונסו כיון שלא עשה איסור כלל ואינו שייך לכאן שבעלי החמץ עשו בעצמם האיסור ואף שלא ישמעו לנו שלא למפור גם לנכרים מ"מ יפסידו הרבה מה שהיו יכולים להרויח מקניית הרבה לוקחים ישראלים ולהשהות החמץ זמן ארוך עד שישגי למפור לנכרים ועכ"פ אין לעקור תק"ח בחמץ שעעה"פ אף אם באותו פעם יש לו סחורה מועטת ויש קופצים מרובים נכרים שחז"ל השוו מדותיהם ולא נתנו לשיעורין וכו' ולא חלקו במאן דלא ציית לגזרתם.

ואטו בכל גזרות והרחקות דרבנן יש חילוק להתיר למי שלא ישמע לגזרתם ואף שהאיסור רק משום קנסא ומכ"ש שאין לחוש לתקנת הלוקחים שלא יצטרכו לילך למק"א לקנות ואין להאריך בראיות בדבר פשוט ומבואר ומ"ש מהפמ"ג מהיי"ש שקנה מכפר ויש לו חבית אחת שאינו של חמץ והני ספק חמץ שעעה"פ דמותר להוסיף אבל מה עניינו לכאן לעשות, ספק לכתחלה מה שיקנו ממנו הישראליים אחה"פ וכמבואר במ"א סימן יו"ד ס"ק י"א ובט"ז סי' ע"א סק"ג ואפילו לענין ס"ס דאסור לעשות בידים דהני כמבטל איסור ובש"ה יו"ד סוס"י ז"ן ופר"ח בכללי ס"ס פלל י"ח ואפילו בספק דחסר דהני ספק איסור וכמוהרי"ט ואכמ"ל ומכ"ש דגם פשיקנה אח"כ ליכא רוב היתר ורק מיעוטא: ומ"ש בשם רב אהד לדמות המב"ק לעכו"ם גמורים כמו פותים תמיהני מאד גם לפי דרכו הרי שם חכמים גזרו עליהם והיה בקיבוץ כל חכמי ישראל אבל כאן אף שבתשו"ב רב"ץ החמיר על הקראים שבזמנם נחלקו ג"כ עליו ומתי גזרו עליהם וגם אין בכחנינו לגזור עליהם והרי גם בכותים היה משום שעבדו להר גריזים אז גזרו עליהם ועיין בשערי דעה על הל' רבית בסי' קנ"ט ס"ב כותים יש להם דין מומר לעכו"ם ומשמע דאסור ללות מהם ברבית כבמומר.

והש"ה כ' דצ"ע וז"ל ולענ"ד עיקר פהמחבר דאף דאמרינו בכמה דוכתי דעשאום כעכו"ם גמורים מ"מ ודאי מדינא לא גריעי מישראל מומר דגר שנתגיייר אף שהמיר אח"כ חשיב פישאל מומר פדאמרי' בהחולץ טבל ועלה הרי הוא פישאל לכל דבריו אף שהמיר אח"כ וכמ"ש לקמן סי' רס"ח סי"ב ואם כן אף שחז"ל גזרו עליהם ועשאום כעכו"ם גמורים אף לקולא שאין קידושיהו קידושין וכי"ב היינו דבר שנוגע לדין אבל

מ"מ מצויים הם ונענשים על פל העבירות פישראל דאטו משום שעשאוים פעפוי"ם
איתגורי איתגור להיות מותרים בכל עבירות וכה"ג פריה בע"ז אהא דתני ר"י ראה ויתר
וכו' א"כ מצוינו חוטא נשפר וכינון שעל גזרת הב"ה פריה פן כש"כ על תקנת חז"ל דשיניף
להק' פן וא"כ פינון שפותים נענשים על פל העבירות פישראל מומר אף שחז"ל עשאוים
פעפוי"ם גמורים מ"מ אסור ללות מהם ברבית דעובר על לפני עור לת"מ דאף לעפוי"ם
בדבר שמצוה אסור ליתן משום לפני עור כמ"ש בפ"ק דע"ז למפור לעפוי"ם תשמשי
ע"ז ולענין סירוס בב"מ צ' ע"ב וז"ב ונכון.

שו"ר בבית הלל שהשיג על הש"ף מטעם אחר והוכיח דלקולא לא עשאוים פעפוי"ם
ודבריו נכונים עכ"ל וע"ע ישועות יעקב סימן שפ"ה סק"ב שנסתפק אי גם להקל דין
הפותי פעפוי"ם במילתא דרבנן דיש בינדם להקל עיש"ב ועיין ב"י אה"ע סי' ד' לדעת
הטור דהא דאמרינן עשאוים פעפוי"ם ה"ד לחומרא ולא לקולא ולכן פוסק שם בסי' מ"ד
דכותי שקידש חוששין לקידושיו ועיין בתוספת שבת סימן רע"ו סק"א שנסתפק בהדליק
לצנרף פותי אי נימא דגם בדין זה דינו פישראל לחומרא או"ד דוקא לענין אסור דאמרי'
הכי אבל פאן דאינו אלא מדרבנן דינו פעפוי"ם גמור.

ולא זכר מדה"ר"ן פ"ק דקידושין בהא דנתן הוא ואמרה היא ספיקא הוי ותיישנו מדרבנן
והק' דהו"ל ספיקא דאורייתא וכו' ולפיכך אני מסתפק בכל ס' קידושין אי צריכה גט
מדאורייתא דאפשר דמדאורייתא שרי דהעמד אשה על חזקתה משו"ה אמרינן ס' היא
ותישי' מדרבנן ואם פי דלדעת הר"ף סופ"ק דקידושין דהוי קידושין מדאורייתא מ"מ
לדהר"ן הוא הדין בכותי שקידש פינון דספק היא אין אסור דאורייתא ומ"מ חוששין
להחמיר ולכן בהדליק לצנרף פותי ה"נ להחמיר ואכמ"ל.

וע"ע בתפארת צבי יו"ד סי' ס"ג אות ו' ובש"ע הגרש"ז לענין רבית בקראים ובכנה"ג
וש"ף יו"ד סי' קנ"ט סק"ו ונה"כ והגהות רלנ"ח ומשל"מ פ"ה ממלנה ה"א ומש"ש
הש"ף בשם רש"ל צ"ע מט"ז יו"ד סי' קכ"ד סק"ב בשם רש"ל פנין ועיין בחו"ד סק"ה.
ועיין במ"ז קנ"ד סק"ט ובמג"א וביו"ד סי' ב' ס"ט ואינם מאמינים בתורה שבע"פ וכו'
ואף דחשיב פעפוי"ם מחלל שבת פסימן קי"ט ס"ז והוי פאילו בר זביחה דלא מהני עוע"ג
כסי' ב' ס"ה וכן בא"ת שפ"ה ס"א דצדוקי פישראל ומבטל רשות ועיין ט"ז ומג"א רס"י
שפ"ה והמבי"ט ח"א סל"ו וע"כ כמ"ש בשמ"ח דהווי פתינוק שנשפכה.

ועיין בשו"ת בנין ציון ח"ב סי' כ"ג פינון שמעשה אבותיהם בידיהם והם פתינוק שנשפכה.
ואפשר נמי דצדוקין שלא הורגלו בתוה"ב"י ולא ידעי לעיקרי הדת ואין מעיזים פניהם
נגד חכמי הדור לא חשיבי מזיזים והרבה מפושעי ישראל דומין להם שמה שמחמיר
הר"ש בקראים וכו' (פמובא ביו"ד סי' קכ"ד בנקה"כ בשם המבי"ט) אינו מפני חילול
מועדות בלבד אלא מפני שפפרו גם בעיקר הדת שמלין ולא פורעין ואין להם דיני גטין
וקידושין יעיי"ש ויפלא מאד בעיני על הגדול המנוזר במכתבו מה ראה על פכה ולא
מצאתי שום יסוד בדבריו לדון בהם פכותים ואשר גם פכותים דעת ריהפ"ו דרק להחמיר
ועכ"פ עליו בעצמו בודאי איפא אסורא וכמ"ש השערי דעה וכנ"ל ועיין תוס' בשבת ד'
ג' ד"ה בבא דמ"מ איסד"ר מיהא איפא ועיין ש"ף יו"ד רס"י קכ"א ומ"א שמ"ז סק"ד
וגם להרמב"ם פ"ג מהל' מפרים ה"ג שקראם פאנוסים וכתינוק שנשפכה מלבד שאינו

מועיל כלום בזה כמ"ש הדר"ג בעצמו וע"ע בשו"ת משיבת נפש א"ח סי' י"א משש"ב וע"ע במגן"י ביו"ד שהשיג על הט"ז יו"ד סי' צ"ט סק"ט שה"ר מתוס' בכורות כ"ג ד"ה סבר דמשמע דלא פסיקא להו דאפשר דאומר מותר הוי פמזיד וכמשמעו לשון הטור שהביא בט"ז ועי"ש בפר"ח ס"ק י"ב ובפליתי סק"ו שהשיגו בהבנת דהתו' ותמיהני מה שפסקו עליו בזה לבטל המנהג לחתום על ההרשאה לפי שפותר ההיתר שלו שהם פעפופים גמורים ומה חששא בזה גם לפי דרכו וכי בחתימתם מצד הכרח לטובת העסק נעשה פישראל ואף שמזלזל בשאר מצות חמורות.

גם מ"ש דמכירת חמץ לא הוי הערמה דאנו סהדי דגמר בלבו פדי שלא יעבור בב"י ובדידהו לא שייך פן וציין להשעת תמ"ח אות ה' בשם דודו לחזק דהת"ש לענין מכירת בהמות דהוי הערמה דמוכח בדאורייתא דהקולא רק היכא שבטל ושמ אנו דנים מצד הביטול של אחר המכירה דכשמוכר הרי זוכה בהחמץ וכבר האריכו האחרונים וגם בזה צדקו דברי הישו"י תמ"ח סק"ט דהא בבכור מבואר בכל הפוסקים דמהני המכירה אף דהוי הערמה בדאורייתא אלא דשם הוא עושה שלא יצטרף לטרוח בטפולה ולכן במכ"ח לא שייך נמי הערמה שאם לא ימכרנו ויגיע ימי הפסח יצטרף לבערו משא"כ לענין מכירת הבהמות פדי להאכילם חמץ שמצד שלא יהיו משונבחים כ"כ איזה שבועות לא היה מוכרם וא"כ הוי הערמה דמוכח שמוכיח שאינו מוכרו לחלוטין ועכ"פ הקא ביי"ש דהוי רק דרבנן כמ"ש הפנ"י והאחרונים ובדרבנן מותר לכ"ע גם בהערמה.

ובפרט דלא הוי הערמה כלל שפדאי לפניו למפור החמץ גם לחלוטין ולהזיל מהמקח פניו שלא יוכל למפור זולת זה לישראלים ומה נ"מ פישראל המוכר החמץ שלא יעבור בב"י או שלא יפסיד בשתייתם מצד מיעוט הקונים שלא יקנו אלא נכרים.

ומה נ"מ מה שמחזיק בלבו שהרי מ"מ הוא מוכרח למפור גם בזול ממה שיצטרף אח"כ להשהות זמן רב שלא יוכל למפור רק לנכרים ועכ"פ טוב פשיחתמו על ההרשאה והשטר מכירה דיש לסמוך ע"ז ביי"ש דהוא דרבנן עכ"ד הגאון הנ"ל נר"ו: ועם שאיני פדאי להשיב ע"ד תורה היא וללמוד אני צריך ואומר דמ"ש לחלק בין עובדא שבשו"מ לנדו"ד פכל הפתוב בדב"ק איני מבין מאי דאמר מר דהקנס היה להמשלח וכו' ושהמומר לא ישמע לנו וכו' דלפי הנראה הם שני הפכיים דאם הקנס הוא להמשלח א"כ עכ"ל ראין על המומר שום חיוב תשלומין על אשר שינה שליחות בעה"ב המשלחו וא"כ הוא למה לא ישמע לנו באם נאסור על הבעה"ב הרי לא יגיע לו שום הפסד מזה.

ועוד אם הדין נותן לאסור על המשלח יש לנו לעשות את המוטל עלינו ואם המומר לא ישמע מה לנו עוד ואיך יעלה על הדעת לומר דמשום שפוף המומר למוכרו ויביא דמיו להבעה"ב שזה מותר בדיעבד (עיין לקמן אות כ"ו) נתיר את החמץ עצמו להבעה"ב ואם אין הדין נותן לאסור על הבעה"ב כמ"ש מני"ר הגאון נר"ו לקמיה דאין לקנס את בעל החמץ פניו שלא עשה שום איסור.

א"כ ממילא החמץ מותר ומה לנו לתלות במומר שישמע או לא ישמע. ובאמת מה שפכתב מני"ר נר"ו דבעל החמץ אין לקונסו לפי שהוא לא עשה איסור דמשמע דהא בהא תלי אם עושה איסור אז אוסרין לו את חמצו ואם אינו עושה איסור אין אוסרין לו את חמצו במחכ"ת הרמה דבריו תמוהים דהא גזל חמץ ועבר עה"פ אומר להנגזל הרי של"ל והנגזל

אינו עובר כלל כמו שמתבאר ממה שרשמתי לעיל בסי' ה' אות כ"ד ואפי"ה אסור להנגזל כמו שהספיקו רבני האחרונים (דלא פדעת הנו"ב) וישכן מפורש בדברי הרמב"ן בליקוטין עיין מה שרשמתי בזה בסי' זה לקמן אות ט"ז ולענ"ד מ"ש השו"מ דלא שיניך למקניסיה דלא ישמע לנו וכו' לא על נדונו הוא אומר אלא על נדון הט"ז והמק"ש דלהט"ז חמץ של מומר אסור (אלא שהמציא בנדונו תקנתא דחליפין עי"ש) אהא כתב דכיון דחמץ שעעה"פ אינו אלא משום קנס במומר לא קנסו פיון דלא ישמע לנו כו' (פן הבנתי בכנות השו"מ ומזה למדתי מדבריו לבעלי מקרא פיון שונדאי לא ישמעו לנו אינם בקנס חכמים ומ"ש הגאון נר"ו דשיניך קנס מה שלא יוכל למפורן פי אם לנכרים וכו' הנה גם ע"ד השו"מ יש להשיב פן אלא שפבר נזהר ודקדק בלשונו וכו' ולא גיע לו הפסד מזה כל פך וכו' פלומר דאף דיש בכחיו להסב עליו הפסד ע"י שגאסור לישראלים לקנות ממנו.

מ"מ פיון שאין בידינו לעשות כתקנת חכמים לגמרי היינו לאסור את החמץ בהנאה לגמרי לא בטפלו כלל חז"ל לאסור לחצאין ולא היתה גזרתם על פיוצא בזה כלל. ולפי מ"ש המק"ש דהמומר לגבי נפשיה הוא פנכרי גמור הרי כ' במשל"מ פ"י מהלכות מלכים דלא מצינו בשום מקום שעשו סיגים לב"ן.

ובקונטרס הפללים במערכת ג' אות סמ"ה הבאתי מ"ש בשו"ת נח"י סי' ג' דלמ"ד דחונמר הספקות מדרבנן לא אפרו לב"ן ועוד הבאתי מ"ש השו"מ בשם הקצוה"ח דמה שהוא תקנתא דרבנן לא תקנו פנכרי ועוד רשמתי בזה עי"ש ואף דהשו"מ כתב שדחה סברת המקו"ש מ"מ בדבר שההיזק הוא רק להישראל משמע ליה דלא אסרו חז"ל בכה"ג ואף דבכל גזרות דרבנן לא פלוג בין שומע לגזרתם לאינו שומע מ"מ יוצא מן הכלל וההפסד הוא רק להישראל שאני) ומ"מ מה שכתבתי לסמוך על הסברא שבשו"מ משום דהקנס אינה אלא לאחרים וכו'.

הנה עתה ראיתי בשו"ת חת"ס סי' ק"י שהרב השואל כתב סברא זו לנד"ד והר"ב המסבר כ' ע"ז שהם דברי הבל אין ראוי להשחית בהם נגיר ודיו עי"ש ועיין בשו"ת השיב משה סי' ט"ו דנדונו הנה בחמץ של מומר שעבר עעה"פ ולא עלה על שפתיו לעשות סניף להיתר מחמת היות חמץ של מומר והקנס אינו אלא לאחרים וכו' ש"מ לא שמיצא ליה לחלק בזה ועיין עוד בתשו' להג' מוהרש"ק שבסו"ס נאות דשא בסי' א' בדין חמץ של מומר וכבר כתבתי לעיל בדברות ראשונות בד"ה והנה מה שכתבתי וכו' דמדברי הפרמ"ג מוכח דלא ס"ל סברת השו"מ הנ"ל עי"ש: ומה שהשיב על מה שהבאתי מהפרמ"ג יו"ד וכו' ע"ז דמה עניינו לכאן וכו' פכתוב בדב"ק.

הנה לפי הנראה מני"ר נר"ו הבין בכונתי שהבאתי דברי הפרמ"ג ללמוד מדבריו היתר לנדו"ד האמנם לישרי לן מר פי לא לכך נתפונתי ונהפוך הוא דרציתי ללמוד מדבריו לאסור בנד"ד דדוקא בנדון הפרמ"ג שהוא בסוג ספק חמץ הוא שיש לו תקנת המורה שהביא הפרמ"ג אבל נדאי חמץ מומר שעעה"פ אין לו שום תקנה וע"ז הוא סיום דברי ובנדון שלפנינו וכו' פלומר שאינו דומה לנדון הפרמ"ג נראה דנכון לומר וכו' פן הוא פונתי בבירור פמתבאר מדברי הנז"ל ובלי ספק המעתיק השמיט איזה דברים והא גרמא ליה למר להבין היפך ממה שהיתה פוננתי ויעיין עוד בפרמ"ג א"ח סי' תמ"ח במ"ז סק"ד

בד"ה עיניו ביו"ד וכו' שְהִרְאָה לַמַּשׁ בְּיַד הַנֶּזֶל וּמִבְּנֵי דְבָרָיו דְּבִנְדָאֵי נַעֲשֶׂה בְּפִסְחָא אֲסוּרָא אֲפִילוּ בְּהַפְ"מ וּבְגִדוֹנוּ לֹא הִתִּיר אֶלָּא בְּהַפְ"מ עִי"ש: וּמַשׁ הַגָּאוֹן נִרְ"ו ע"ד הַגְּדוֹל שְׁהִבְאֵתִי בְּעֵינַי זֶה הָאֱמֶת אֲגִיד כִּי בְּזִמְנָא הָוָא לֹא נִטְפְּלֵתִי לְעֵינַי בְּדְבָרָיו לְפִי שְׁהִיָּה צָרִיךְ לִי לְעֵינַי בְּדְבָרֵי הַגָּאוֹנִים רַב"ץ וּמוֹהֲרָאנ"ח וּמְבִי"ט וְרַא"ם (ח"א) וּבֵית הַלֵּל שְׁהִבְיָא בְּדְבָרָיו וְאִין גַּם אֶחָד מִצְוֵי אֶצְלֵי כֵּן גַּם עָתֵה סְפָרֵי דְבֵי רַב הַנֶּזֶל לֹא שְׁכִיחֵי גַבְאֵי וְכֵן הַסְּפָרִים שְׁהִבְיָא הַגָּאוֹן נִרְ"ו שְׁעָרֵי דְעָה תַּפְּאָרְתָא צְבִי מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ וְתו"ש וְכִינּוּן שְׁאִינֵי יְכוּל לְעֵינַי בְּדַב"ק בְּגוּפָן שְׁלֵהֶן אִינֵי רוּחָה לְיִטְפֵּל בְּזָה (שְׁאָם יִקְשָׁה עָלֵי מַה לֹּא מְצִינָא לְאַשְׁמַעוּנֵי לִיְתִי ס"ת וְנִיחְזִי.

לְדוּגְמָא אֲנִקְוֵט מֵאֵי דַק"ל דְּבְרָבְרֵי הַגְּדוֹל פְּתוּב לֵאמֹר דְּבַסְפָּר בֵּית הַלֵּל הַסְּפָרִים לְדְבָרֵי הַרַב"ץ דְּהֵם פְּעַפּו"ם גְּמוּרִים אֲפִילוּ לְהַקְל וְאִילוּ מְנִי"ר יִצ"ו הִבְיָא מַשׁ הַשְּׁעָרֵי דְעָה וְכַתְּבַת מְפֻרְשׁ בְּשֵׁם הַב"ה דְּהוֹכִיחַ דְּלִקְוֵלָא לֹא עֲשָׂאוּם פְּעַפּו"ם.

וְאִם אֲמַר כֵּן לְגַבֵּי פּוֹתִים דְּמְצִינּוּ בְּהִדְיָא בְּש"ס דְּעֲשָׂאוּם פְּעַפּו"ם. כ"ש בְּצִדּוּקִים וְהִתְקַרְחַת לְעֵינַי בְּגוּפָה הַסְּפָר לִידַע אִיזָה יִכְשֵׁר וְהָרִי לֹא שְׁכִיחַ גַבְאֵי.

וְתוּ ק"ל דְּלִפִּי מַשׁ בְּיַד סִי רַס"ז סִמ"ז דְּצִדּוּקֵי בּוּזָה"ז דִּינוּ פְּכוּתֵי קוֹדֵם גְּזָרָה וְקִי"ל כַּמ"ד דְּכוּתִים גְּרִי אֱמֶת הֵם אִם כֵּן מִסְתַּבֵּר וְדָאֵי דְדִינֵם פִּישְׁרָאֵל וְגַם עֲלֵיהֶם תְּחִילָה גְּזָרַת חַז"ל לְהַחְמִיר דַּע"כ לֹא פְּשִׁיטָא לִיָּה לְהַרְשִׁיךְ דְּגַם לְהַקְל הָרִי הֵם פְּעַפּו"ם אֶלָּא לְאַחַר שְׁעֲשָׂאוּם פְּעַפּו"ם גְּמוּרִים אִךְ כִּי חֲזִינָא לְכַהֲנָא רַבָּה הַשְּׁ"ךְ שֵׁם בְּשֵׁם רַב"ץ דְּכַתְּבַת וְהַקְּרָאִים בּוּזָה"ז קִלְקֵלוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְאִינֵם כְּשָׂרִים לְשׁוּם עֲדוּת אֲמִינָא אוֹלֵי בְּשׁו"ת רַב"ץ פְּתוּב בְּפִירוּשׁ דְּהַקְּרָאִים בְּזִמְנָא הַזֶּה דִּינֵם פְּכוּתִים אַחַר שְׁגָזְרוּ עֲלֵיהֶם וְהֵם פְּעַפּו"ם גְּמוּרִים וְלִדְעַת הַשְּׁ"ךְ אִךְ לְהַקְל אֶהְכִּי לְמִיעַל נְפִשָׁאֵי בְּסַפִּיקָא לֹא בְּעֵינָא) וּמַה גַּם כִּי מִי אֲנִכִּי לְהַקְרִיעַ בֵּין הַהָרִים הַגְּדוֹלִים וְלִרְגֵל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לִפְנֵי הַעֲמֻקָּתִי דַּב"ק וְעֵינֵי הַרוּחָה תַּחֲזִיחַ שְׂדַעַת הַג' מְנִי"ר נִרְ"ו שְׁחַמְצָן שֶׁל בַּמ"ק שְׁעֵבֵר עַה"פ הָרִי הוּא כְּחַמְצָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשְׁצָרִיךְ לִפִּי זֶה לְהַחְתִּימָם בְּשִׁטְר הַהִרְשָׁאָה לְמַכִּירַת חַמְצָן וְשִׁישׁ לְסַמְוֵה ע"ז בִּי"ש שְׁהוּא מְדַרְבְּנֵן (וְאִנִּי עֲנִי כְּבָר רַמְזִיתִי ע"ז בְּמַכְתְּבֵי בְּהַעֲתִיק הַדְּבָרִים הַנּוֹז"ל דְּסַבְרָא זֹו אִין לְסַמְוֵה עֲלֵיהָ אֶלָּא לְעֲשׂוֹת מְזָה סְנִיף וְעֵינַי מַה שְׁכַתְּבֵתִי בְּסִי' זֶה בְּאוֹת א' וְעוֹד כְּתַבְתִּי בְּזָה לְקַמֵּן בְּסִי' זֶה אוֹת כ"ח) דְּלֹא פְּדַעַת הָאֶחָד מְגִדּוּלֵי הַדּוֹר הַנּוֹז"ל דְּפְּשִׁיטָא לִיָּה דְּדִין חַמְצָן שֶׁל בַּמ"ק כְּדִין חַמְצָן שֶׁל נְכָרֵי שַׁעֲעָה"פ וְאֲפִילוּ בְּחַמְצָן גְּמוּר שְׁלֵהֶם וּבְלֹא שׁוּם מַכִּירָה מוֹתֵר לִפִּי דַעַתוֹ כְּנֻז"ל וְהַמְעֵינַי יִבְחַר וְיִקְרַב: רַק אֵת זֶה אֲגִיד דַּעַתִּי הַעֲנִיָּה דְּלִפִּי דַּעַת הַגָּאוֹן יוֹסֵף עֵינֵינוּ נִרְ"ו דְּחַמְצָן חַשִּׁיב חַמְצָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עַה"פ נִלְע"ד דְּלִפִּי מַשׁ הַשּׁוֹאֵל מְכוּזָּלָב כִּי אִךְ שְׁחוֹתְמָם בְּהַשְּׁטֵר הַרְשָׁאָה הוּא לְשַׁחֹק בְּעֵינֵיהֶם כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵתִי בְּדְבָרוֹת רַאשׁוֹנוֹת א"כ אִינוּ מוֹעִיל הַמַּכִּירָה כְּלָל וְהוּא לִפִּי מַה שְׁרָאִיתִי לְהַג' מְקו"ח בְּסַפְרוֹ נִחְלַת יַעֲקֹב בְּתִשׁו' סִי' א' שֶׁכ' בְּשֵׁם רַב אֶחָד לְהַחְזִיק בְּס' הַתְּב"ש דְּמַכִּירַת חַמְצָן אִינָה אֶלָּא הַעֲרָמָה וּבְכֻלָּל דְּבָרָיו כ' וּמַשׁ כ"ח בְּכָל מַכִּירַת חַמְצָן מְגַלָּה דַּעַתוֹ שְׁאִין הַמַּכִּירָה לְגַמְרֵי וְלִשְׁיטַת הַשְּׁעָרֵי אֲפָרִים גִּילּוּי דַּעַת מְבַטֵּל הַמַּכִּירָה עַכ"ל לֹא חַשִּׁידֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּכָה לְגַלוֹת דַּעַתָּם שְׁאִין הַמַּכִּירָה חֲלוּטָה אֶלָּא אֲדַרְבָּה מוֹכְרִים בְּלֵב שְׁלָם וּבְנֶפֶשׁ חַפְצָה לְהַנְצִיל מֵאִסוּר וּמַה אִיכְפַת לִיָּה אִךְ אִם יִתֵּן הַנְּכָרֵי הַמְעוֹת יִקַּח וְאִךְ שְׁיִדַּע שְׁהִישְׁרָאֵל יִחְזוֹר וְיִקְנֶה מִמֶּנּוּ אֲבָל לֹא חֲיִישִׁי לְגַלוֹת דַּעַתָּם וְיִכּוּל לְדַרוֹשׁ בְּרַבִּים שְׁאֲסוּר לִג"ד וְאִין אֲנוּ

אחר־אין לאסור את המותר בשביל החשודים ומי שמגלה דעתו לזהחמצו אסור בהנאה
עכ"ד הרי דלא נחלקו השואל והמשיב אלא בסתמא אבל פשמגלה דעת שאין המכירה
לגמרי מיהא לכ"ע המכר בטל וא"כ הבמ"ק הללו פי לשחוק הוא בעיניהם כל עסק זה
אין לה גילוי דעת יותר מזה שאין דעתם להרשות למכירה גמורה והמכירה בטלה לא
שרירא ולא קנימת לגבי דידהו פלל: וזאת תשובת הפהו הגדול הגאון המפורסם מוהר"ר
שלמה הפהו מוויילנא נר"ו מכתבו וכו' קבלנו וכו' ויען שאני מוקף בתבילי טרדין בהגהות
הש"ס ובמילי דמתא איני יכול לצאת בכותבת הגסה פפי הראוי לכבודו נ"י רק אבא
בקצרה.

הנה חזיתי שארי נעשה שואל בחמץ של בני מקרא שעעה"פ אי אסור בהנאה וכו' והביא
מ"ש השו"מ דבמומר לא שינוי קנס וכו' ושרב אחד העלה להתיר וכו' כמ"ש בתוה"ש
פ"י וכו' ובאמת מדברי התוה"ש אין ראיה פלל דמלבד בנד"ד ע"א הוא דצינה למפור
החמץ נעשה כפי תיקון חכמים ובכה"ג לא שינוי קנס לד"ה הנה מלבד זה הלא אדרבא
תיקף דחה בעצמו היתר זה מהסוגיא דפ' הגזול עצים גבי גזל חמץ ועעה"פ דאומ"ל הרי
של"ל ועכ"פ מבואר דאסור אחזה"פ דאף שהבעלים היו אנוסים גמורים שהרי החמץ
היה ביד הגזולן ולא היה אפשר לו לבערו עי"ש הרי אדרבה מסיק להיפך דאף באנוס
גמור אסור לאחזה"פ איברא דשוותא דהג' תוה"ש לא ידענא דמאי מייתי מהתם דנהי
דהנגזל הוא אנוס מ"מ הגזולן נמי עובר בב"י דהא חייב באחריות והוא אינו אנוס וא"כ
י"ל דאסור בהנאה מצד הגזולן ובפרט לפי מה שהעלה הג' נו"ב במ"ק סי' כ' דהנגזל אינו
עובר פלל בב"י דלא מיקרי ברשותו שהרי אינו יכול להקדיש ועיקר הקנס הוא על
הגזול והעלה דין חדש דמותר החמץ באכילה לכל ישראל פינון שלהגזולן בעצמו אי אפשר
לקנוס עי"ש ובחז"ל על א"ח פתבתי דנראה דהוא מחלוקת אמוראים בירושלמי פסחים
פ"ב ה"ב הובא בחי' סי' ת"מ לענין חמץ של נכרי שקבל עליו אחריות דג"כ מבואר
במג"א סי' ת"מ דיכול להחזירו לנכרי ואעפ"כ סבר ר' יוסי שם דאסור בהנאה ודוחק
לומר דהירושלמי מייירי באופן שנתקלקל החמץ ואין הנכרי רוצה לקבל וצריף ליתן לו
חמץ מעליא ואז שינוי קנס ודוק.

וגם מ"ש דהנגזל אינו עובר לפי שאינו ברשותו יש להתעורר הא בלא"ה כל חמץ אינו
ברשותו ונעשאו הפתוב וכו' וא"כ מה בקד אם נצטרף עמו עוד ענין שאינו ברשותו ויענין
בתשו' מאהבה ח"א ס"י שנסתפק בחמץ של איסורי הנאה פגון של פלאי הכרם אי עובר
בב"י בפסח מצד דאיה"ן לא מקרי שלו עי"ש ובספרי בגין שלמה שהוא עונה בכ"י
הארבתי בזה הרבה בעה"י: אמר המחבר עתה זכינו לאורו שנדפס ספרו בגין שלמה
ודבריו הם בסי' כ"ה.

וענין מה שפתבתי אנכי הדל בענין זה לעיל בסי' ה' אות י"ג: והנה אנכי תמה על הגאונים
הנ"ל מתוספתא ערוכה ברפ"ב דפסחים דחמץ של פותים מאמתי מותר אחזה"פ של בעלי
בתים אחר ג' שבתות של אפיה ר"ש אמר אף פשאמנו של נחתומין וכולי בד"א שלא
עשו פסחיהם עם ישראל או שהקדימו יום א' וכו' עי"ש היטב והדבר מבואר דמייירי
בפותים קודם גזרה וגם לא היו חשודין להשהות חמץ בביתם רק שלא היו עושים לחג
הפסח בזמן אחד עם ישראל לפי שרוצים שיבא עצרת אחר שבת וכמ"ש בר"ה דף כ"ב

וּלְפִיכֶּךָ אֲסוּר לִיקַח מֵהֶם אַחֵה"פ אִם לֹא שֵׁישׁ לַתְּלוּת שֶׁנֶּאֱפָה אַחַר הַפֶּסַח וְהָיָה פְּשוּט דְּמִתּוֹסְפֵתָא הֵלְזוּ יֵשׁ לְדַחוּת ב' הַסְּבָרוֹת הַנּוֹ"ל שֶׁהָרִי פּוֹתִים בְּנֻדָּאֵי לֹא צְיִינֵי לְחַכְמִים כָּלֵל וַיִּמְכְּרוּ לַעֲכוּמ"ז אוֹ לַפּוֹתִים אַחֲרֵים וְאֵעֵפ"כ קָנְסוּ לְיִשְׂרָאֵל.

וְאִין לֹאמַר דְּהַתּוֹס' אֶתְיָא כַר"י דְּהָא ר"ש נָמִי אֵיירִי בְּהַ כַּמֶּש"ל וְגַם סְבַרְתָּ הַגְּדוּל דְּהוּא אֲוֹנָס גְּמוּר דְּהוּי פְּתִינוּק שֶׁנֶּשְׁבָּה לִיתָא דְּהָרִי הַפּוֹתִים פְּכַר הוֹלְכִים אַחַר מְנַהֵג אַבּוּתִיהֶם דְּעֶצְרַת אַחַר שְׁבֵת וְהוּוּ פְּאֻנוּסִים גְּמוּרִים וְאֵעֵפ"כ קָנְסוּ חֲמִצָּן אַחֵה"פ וְגַם הַסְּבָרָא שֶׁיּוֹתֵר נִכּוֹן לְהַקְל בְּזֶה פְּדִי שְׁלֵא לְהַתְעַרְב אֶתְנּוּ אַף שֶׁפְּעִין סְבָרָא זֹו מְצִינוּ בַב"ק דָּף ל"ח ע"ב דְּקַנְסִי ר"מ פְּדִי שְׁלֵא יִטְמְעוּ בְּהֵן וְכו' לְדִידִי לֹא נִרְאָה כָּלֵל דְּבִזְזָה שְׁלֵא נִקַּח מֵהֶם אַחֵה"פ חֲמִצָּן אֵיזָה זְמַן לֹא שֵׁינִי קוֹלְקוּל כָּלֵל דְּמִי יִימַר שֶׁנֶּמְנַע מִצַּד אִיסוּר חֲמִצָּן דִּילְמָא אֵינּוּ צְרִיף כְּעַת לְקַנוּס וְלֹא רְאִינוּ אֵינּוּ רְאִיָּה.

וְגַם בְּלֹא"ה לֹא דְּמִי כָּלֵל לְגַדּוֹן הַב"ה בִּאֵה"ע דְּמֵיירִי לְעִנְיָן לְהַכְנִיס אוֹתָם וְכו' דְּהַתּוֹס' שֵׁינִי שְׁפִיר מְכַשׁוּל וְתַדַּע דְּהָא בְּחוּל מְוֹתֵר לְמוּל אֶת בְּנִיָּהֶם וְלֹא חֲיִישִׁינוּ לְהַתְקַרְבוּת. וְתַדַּע דְּהָא בְּמַקּוּם דְּשֵׁינִי שְׁלֵא יְהֵא חוּטָא נִשְׁכַּר אָמַר שֶׁם דְּלֹא קָנְסִינוּ וְעוּד דְּלֹא מְצִינוּ שֶׁם שֵׁישׁ לְהַקְל בְּאִיסוּר מְשׁוּם הַף טַעֲמָא.

וּבְלֹא"ה ל"ד לְגַדּוֹן הַש"ם דַּב"ק וְדו"ק. וְגַם הַסְּבָרָא שֶׁבְּתַשׁוּ שׁו"מ דְּאִין תּוֹעֵלַת בְּקַנְסֵי שֶׁבְּנֻדָּאֵי יִמְכְּרוּ לְנִכְרִים תְּמִיָּהֵי דְּנֻדָּאֵי דְּהָא דְּקָנְסוּ לַכ"ע לֹא מְשׁוּם דַּל"ה הֵיָּה יְכוּל לְהַעֲרִים וְלִמְכּוֹר לְיִשְׂרָאֵלִים דְּהָא לִיתָא דָּאֵם נִימָא דָּאָף בְּיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר חֲשַׁדִּינוּ לִיהַ דְּשִׁמָּא לֹא יִרְצָה לְקַנְסֵי קָנְסֵי חַכְמִים מָה הוֹעִילוּ חַכְמִים בְּתַקְנַתָּם דְּהַשְׁתָּא נָמִי יְכוּל לְמַכּוֹר לְנִכְרִי אוֹ שֵׁימְכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל וַיֵּאמֶר דְּהַתּוֹס' נַעֲשֶׂה אַחֵה"פ וְהִלּוּקַח יֵאֲמִין לוֹ דְּהָא יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר וְנֶאֱמַן הוּא.

אַלְא וְנָדָא דְּלִזְזָה לֹא חֲיִישִׁי כָּלֵל אֶלְא עֵיקַר הַטַּעַם הוּא דְּעֵשׂוּ הַקָּנְסֵי כְּעִין דְּאוּרִי' מְמַשׁ כְּחִמְצָן בְּתוּף הַפֶּסַח דְּאִין לוֹ תַקְנָה רַק בְּשִׁרְיָפָה אוֹ מְפָרֵר וְכו' הַכִּי נָמִי לֹא אַחַר הַפֶּסַח מְוֹתֵל עָלָיו מְצַנַת בְּיַעוּר וְהוּא מְשַׁנָּה מְפּוֹרְשֵׁת בְּפֶסַחִים דָּף יו"ד ע"ב לֹא בְּדַק בְּתוּף הַמּוֹעֵד יְבָדוּק לֹא אַחַר הַמּוֹעֵד וּפִי' הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם דַּר"ל אַחַר הַפֶּסַח אֶלְמָא דְּצְרִיף בְּדִיקָה וּבִיעוּר מְמַשׁ וְאֵם לֹא בִיעוּר רַק הַפְּקִיר הַחֲמִצָּן לֹא יֵצֵא עֲדִין הַקָּנְסֵי חַכְמִים וְאֵם בָּא הַחֲמִצָּן לִיד אַחַר מְוֹתֵל עָלָיו לְבַעֲרוּ דְּעַדִּין לֹא נִתְקַנְסֵי קָנְסֵי חַכְמִים.

וְאִין לְהַשִּׁיב ע"ז מְהָא דְּאָמְרִי בַב"ק דָּף צ"ח ע"ב דָּאֵם בָּא אַחַר וּשְׁרַפּוּ בְּמוֹעֵד פְּטוּר שֶׁהַכֵּל מְצִוִים לְבַעֲרוּ לֹא אַחֵה"פ מְחַלּוֹקַת ר"ש וְרַבֵּן וְכו' דְּמִשְׁמַע דַּאֲחֵה"פ אִין אֲנַחְנוּ מְצִוִים לְבַעֲרוּ. דְּשִׁאֲנֵי הַתּוֹס' כִּינּוּ דְּהַגְזָלוֹן אֵינּוּ חֲיִיב לְבַעֲרוּ דִּיכוּל לְהַחְזִירוּ לְבַעֲלוֹ לְצַאֲתָא בּוּ יְדִי הַשְׁבָּה מְמִילָא גַם אַחֲרִים אֵינָם מְצִוִים וְאֶדְרַבָּה אֵינָם רְשָׁאִים לְבַעֲרוּ וְלְהַפְסֵד לְהַגְזָלוֹן אֲבָל בְּעִלְמָא חַל הַחֲיּוּב לְמִי שֶׁבָּא הַחֲמִצָּן לִידוֹ לְבַעֲרוּ וְכַעֲיִן סְבָרָא זֹו פְּתַבְתִּי מְכַבֵּר לִיִּישׁב מֵאִי דְּקָשָׁה לְדַעַת הַתּוֹס' וְסִייעָתָם דְּמָה דְּלֹא מְהִי בְּיִטוּל מְדַרְבְּנָן הוּא מְשׁוּם שְׁלֵא יְבֵא לְאֹכְלוֹ א"כ לְמָה לֹא מְהִי מְחִיץָה עֲשֶׂרָה כְּבַחֲמִצּוֹ שֶׁל נִכְרִי שְׁלֵא קַבֵּל עַא"ח וְכַתְבְּתִי דְּמַהֵף גְּזָרָה תַקְנּוּ דְּעוּבֵר בַּב"י מְדַרְבְּנָן.

דתקנו דלא מהני ביטול לסלק הלואו דב"י וממילא לא מהני מחיצה. ובהגהותי ריש פסחים פתבתי דיש להעמיס זה בפירש"י דמ"ש בודקין שלא יעבור בב"י ר"ל מדרבנן יע"ש סוף דבר איני רואה בזה היתר ברור לענ"ד.

ומיהו למעשה איני רוצה לחוות דעתי בזה פיון שפבר יצא להיתר עפי"ד הגדול ובפרט במקום שדרים שם הבני מקרא ורוב המוכרים הוא מהם והוא פמעט גזרה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בהם וגם יש לחוש משום איבה ומצינו בכמה דברים שהיקלו חז"ל משום איבה ובפרט ביי"ש דאין ברור דאית ב"י ב"י דאורייתא דהא ודאי אין בו פזית בכדי אכפ"ר.

אף אם אפשר בקל לבטל ברוב ודאי הדבר נכון וכמ"ש כת"ר נ"י (אמר המהבר דבר זה לא נזכר בדברי כמ"ש הרואה) דנדאי דכל מאי דאפשר למיעבד בהיתר טפי עדיף ע"כ דברי רב פהנא רבה הגאון מוהרש"ך נר"ו.

מפאן ואילף דברי תלמיד צעיר אנכי המחבר מה שיש לי להעיר בדב"ק שיחיה: (א) פתוב למ"ר ני"ר יצ"ו דמדברי התוה"ש אין ראיה וכו' למודעי אני צריך פי ספר תוה"ש אין מצוי אצלי רק ראיתי בספרי האחרונים שכותבים פן בשמו וגם הוא עצמו בחק יעקב סי' תמ"ח סק"ך הביא מ"ש בתוה"ש וכתוב אצלי בקונטרסי אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ח' אות ז ס"ק ג' דממ"ש בס' מגן האלף בס' תמ"ח סק"ח בשם התוה"ש מוכן דס"ל דאע"ג דקי"ל גבי חמץ דאפילו הניחו שוגג או אנוס אסור לא בכל מין אנוס אסור אף בחלקות ישית דאם האנוס גרם לו שלא לקיים תקנת חכמים בביעור שלא ביער כלל אף שהיה על ידי אנוס אסור אבל אם קיים תקנת חכמים ונאנס מצד אחר כגון שמכר חמצו רק שהמכירה לא הייתה לפום דינא והוא לא ידע כל ימי הפסח וטעה וסבר שנמכר פדיו או שהיה בבית האסורים ועשה שליח למכור החמץ וכל ימי הפסח סמך על חזקת שליח שעשה שליחותו ושוב נודע לו שלא נמכר כלל.

הנה בכה"ג פיון שעשה כל מה שמוטל עליו לעשות לקיים תקנת חז"ל אלא שלא עלתה בידו לעשות פהוגן כפי המועיל לפי תק"ח יש לסמוך על הביטול ואין לקונסו לאוסרו בהנאה וגם אין לחוש בכה"ג להערמה ואספתי באמרים מלתייהו דרבנן קדישי דנגררו בתר סברת התוה"ש לעשות סניף להתיר בנדונם ובס"ק ד' הבאתי מ"ש בשע"ת סי' חת"ם אות ח' בשם פת"ר פהונה דמי שהיה חמצו ביד נכרי ולא היה אפשר לבערו שהיה רחוק ממנו כמה פרסאות אין לחוש להערמה וכו' וכתבתי דלפי מה שהבנתי בדעת התוה"ש דס"ל לחלק כנו"ל נראה דבנדון הפת"ר פהונה לא יתיר התוה"ש מטעם שהיה אנוס ולא היה יכול לבער דאנוס כזה אינו מועיל להתיר דסו"ס לא עשה מה שמוטל עליו לעשות וכתבתי דעכ"ל בדעת התוה"ש דיש לחלק בנושאים כמו שנראה ממ"ש במגא"ל שהרי בשו"ת מים חיים ראפורט סי' ה' כתב בשם תוה"ש עצמו דאפילו באנוס גמור אסור ושהוכיח פן מדין גזל חמץ ועעה"פ דאומר לו הרי של"ל אף על גב דהנגזל היה אנוס גמור וכו' וזה לכאורה הקפך ממ"ש בח"י שהעלה בתוה"ש דבאנוס גמור מותר בהנאה.

אלא ודאי עכ"ל כנו"ל ולכן נגזל אף דהיה אנוס גמור מ"מ פיון שהאנוס גרם לו שלא קיים מצנת ביעור כלל אסור בהנאה. ובסע"ף קטן ט' הבאתי שו"ת גאות דשא סי' ל"ט

דְּנִרְאָה ג"כ שְׁהָבִין בְּדַעַת הַתּוֹה"ש שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק בְּנוֹשְׂאִים כַּמֶּש"ל דְּמוּבֵן מִדְּבָרֵי הַמָּגוּן הָאֵלֶּף הַגָּ'ל.

וּבְנִדוּ"ד בְּחֻמֵּץ שֶׁל בַּמ"ק הֵייתִי נְבוּדָה בְּדַעַתִּי לְמִי דוֹמָה דִּי"ל דְּכִינּוֹן דְּלֹא מְקַיְיֵמִי מַצּוֹת בְּיַעֲוֹר כַּתֵּק"ח אֵף שֶׁהוּא מַחֲמַת אֲנֹנְס גְּמוּר שְׁמַעְשָׂה אַבּוּתִיהֶם בִּידִיהֶם. מ"מ אָסוּר כְּמוֹ בְּנִגְזֵל דְּאֵף שֶׁהוּא אֲנוּס גְּמוּר חֲמָצוֹ נֶאֱסָר בִּהֲנָאָה.

אוּ פְלֵף לְדַרְךָ זוֹ דִּי"ל דְּכִינּוֹן דְּדִינָם פְּתִינוּק שְׁנִשְׁבָּה וְלִית לְהוּ מְעַקְרָא יְדִיעָה בְּתַחֲלָה מִתַּק"ח פְּלָל חֲשִׁיבִי כְּמִי שְׁמִיְהֶדֶר לְקַיָּים תַּק"ח וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ וּבַכֵּה"ג יֵשׁ לְהַתִּיר לְדַעַת הַתּוֹה"ש. וְלָכֵן פְּתַבְתִּי דַּעַכ"פ יֵשׁ לְפַקְפֵּק ע"ד הַגְּדוּל מַצַּד אַחַר דְּסו"ס לֹא אָמַר הַתּוֹה"ש לְהַתִּיר אֶלָּא בְּשִׁבְיֵטל וְרַק בִּהֲנָאָה וְכו'.

וְעַתָּה בְּרִאוּתִי דְּבָרֵי הַגְּאוֹן שְׁלֵמָה יצ"ו רוֹאָה אֲנִי כִּי אֵין דַּעַת הַתּוֹה"ש לְחַלֵּק בְּנוֹשְׂאֵי כְּנִז"ל דְּהָא מָר הוּא דְּאָמַר דֵּהֲתָה"ש גּוֹפִיָּה תַּבְרָא לְגִזְיוֹנָהּ וְאוֹתִיב אֲשַׁמְעַתִּיהָ מֵהֵיא דְּגִזֵּל חֲמֵץ וְכו' דְּאוֹמַר לוֹ הַש"ל וְאִי ס"ל לְחַלֵּק כַּמֶּש"ל הֵרִי מֵהֶתֵּם לִיכָּא שׁוּם תַּבְרָא דְּהִיכָּא דְּגָרַם לוֹ הָאֲנֹנְס שְׁלֵא לְקַיָּים תַּקְנַת חֲכָמִים פְּלָל שְׁאֲנִי.

אֶלָּא שְׁאֲנִי מִבִּין מַה שְׁיִיחֲסוּ אֵלָיו כְּמָה מְרַבְּנֵן בְּתַרְאֵי (פְּרָשׁוּם בְּקַוְנְטְרִיִּסִי אֲמַבּוּהָא דְּסַפְרֵי הַמְדַּבְּרִים בְּזָה) דְּבִאֲנֹס גְּמוּר יֵשׁ לְהַתִּיר בִּהֲנָאָה וְכו' וְכֵן הָעִיד עַל עַצְמוֹ בַּס' חֵק יַעֲקֹב כְּנִז"ל וְלִפִּי מ"ש מְנִי"ר יצ"ו אֵין פֶּן מִסְקַנְתּוֹ: (ב) וּמֵאִי דְּדַחֵי מְנִי"ר שִׁיחַל"א רְאֵינִת הַתּוֹה"ש וְאָמַר רַב דְּהֶתֵּם נֶאֱסָר מַצַּד הַגְּזֵלָן וְכו' אֵימָא לִיה אֵיזִי וְחֲבִיבִי שִׁיחַל"א דְּמְנִי"ר אֵיזִי דְּטָרִיד בְּשַׁמְעַתִּיהָ אֲשַׁתְּמִיטְתִּיהָ דְּכָבֵר קְדַמוּהוּ רַבְּנָן בְּהָא מִקְלָתָא וְעֵינָן בְּשׁו"ת מִיָּם חַיִּים רֵאפְפוּרְט בַּסִּי ה' שְׁכ' לְדַחֲוֹת רְאֵינִת הַתּוֹה"ש דְּמָה שְׁאֲסָרוּהוּ הוּא מִשׁוּם לְתָא דְּהַגְּזֵלָן.

גַּם בְּשׁו"ת חַת"ס סִי קו"ט ד"ה אֵיבְרָא וְכו' כ' ע"ד הַתּוֹה"ש וְרְאֵינָהּ זוֹ אֵינִי מְפִיר וְכו' עִי"ש שְׁכ' פְּנִתְיָה דְּמַר. וְכ"כ בַּפְרָמ"ג סִי חַת"ס בַּא"א אוֹת ב' ד"ה מ"ש הַמְּחַבֵּר.

וּבַס' בֵּית מְאִיר בַּסִּי חַת"ס דָּף ס"ו ע"ד ד"ה וְרִאֵינִי. וּבְקַוְנְטְרִיִּסִי הַגָּ'ל בַּסִּי ח' אוֹת ט"ז הֵבֵאתִי עוֹד כְּמָה מְחַבְּרִים דְּקַיְיֵמִי בְּשִׁיטָה זוֹ דְּמָה שְׁנֶאֱסָר הוּא מִשׁוּם לְתָא דְּהַגְּזֵלָן (וְלֹא בָּאוּ עַד הַתּוֹה"ש אֶלָּא סְבָרָא דְּנִפְשֵׁייהוּ קְאָמְרִי) הֵלֵא הֵמָּה הַפְּר"ח סִי תַמ"ח ס"ג.

וּרְבִי"ן חֲסִידָא בַּס' קַהֲלַת יַעֲקֹב (אֶלְגָּאזִי) בְּתוֹסַפֶּת דְּרַבְּנָן סִי קל"ט. וּמַר בְּרִיָּה מְרוֹן מוֹהֲרִיט"א בְּפ"ה דְּבַכּוּרוֹת סִי מ"ד ד"ה וְהֵגָה הַפ"ח.

וּבְשׁו"ת מְשַׁנֵּת ר"א ח"ב סִי י"ח. וּבַס' דְּרָף הַפְּלֵף פ"א מֵהַלְכוֹת חֲמֵץ: (ג) אֲמָנָם מ"ש מְנִי"ר נַר"ו וּבְפָרְט לַפְּמ"ש הַנּו"ב וְכו' וְהָעֵלָה דִּין חֲדָשׁ וְכו' וְהוֹסִיף לוֹמַר שְׁבַחְלִי עַל א"ח כ' דֵּהוּא מְחַלְוֹקַת אֲמוּרָאִים בִּירוּשְׁלַמִּי וְכו' כְּכַתּוּב בַּדְּב"ק הֵגָה לִפִּי מַה שְׁפַתְבְּתִי בְּקַוְנְטְרִיִּסִי לְקַמֵּן בַּסִּי זֶה אוֹת כ"ג דְּדַעַת רְאָב"ן דְּחֲמֵץ שֶׁל נְכָרִי מְוַפְקֵד בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיכֵן מוֹתֵר בִּהֲנָאָה אַחַר הַפְּסוּחַ וְשִׁאֵין סְתִירָה לְזָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם בַּפ"ד ה"ג דְּמִשְׁמַע דְּבַקְבָּל אַחֲרֵיכֵן אָסוּר דְּלֹא אָמַר אֶלָּא לְאָסוּר בְּאֲכִילָה וְלֹא בִּהֲנָאָה וְכַתְבְּתִי שֶׁהָא"ר הֵבִיא סְבָרַת רְאָב"ן וְשִׁפְן דַּעַת הַפְּנִי בְּסוּגְיָא דְּפְסָחִים דָּף ל"א ע"ב וְהֵבֵאתִי שׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה סִי ס"ב וְסִי ס"ו וְע"ד וְע"ח וְע"ט שְׁהָעֵלָה כֵּן לְדִינָא דְּרִאוּי לְפִסְנוֹק פְּהֶרָאב"ן דְּמוֹתֵר בִּהֲנָאָה.

וכן דעת הג' מוהר"י יוסקי הובא בשו"ת אגודות אזור מדברי סי' י"ג אות ב'. וכן דעת רב אהרן בשו"ת זכרון צבי מנחם סי' ב'.

והבאתי שו"ת פתב סופר סי' פ"ד דלחלק יצא דלדידיה אסור אפילו בהנאה ולכ"ע מותר אפי' באכילה ושתיה והבאתי דברי הרבנים קהלת יעקב בתוס' דרבנן סי' קל"ט. וש"ע מוהרש"ז.

וחיי אדם. וישועות יעקב.

ובית מאיר בזה. וכתבתי דנראה דנקיטי' פדעת רבנן בתראי המספיקים לסברת ראב"ן דמותר בהנאה ומשמע אף לדידיה.

ואסור באכילה אף לכ"ע עיש"ב. והנה לפי דברי מני"ר שיחל"א דסברת הנו"ב תליא בפלוגתא שבירושלמי לענין חמצו של נכרי בידי ישראל וקע"א א"כ כיון דבהיה נקיטינן דמותר בהנאה ה"ן בגזל חמץ ועעה"פ נקיטינן פדעת הנו"ב דמותר בהנאה להנגזל כן נראה לפום שיטתיה דמני"ר נ"י ונראה ודאי תמיה לי טובא דנראה דמני"ר יצ"ו מסתמיה ואזיל בתר סברת הג' נו"ב ונוטל מה שחידש להלכה פסוקה והוא פלא לענ"ד דלא זכר מני"ר אש"ר כל רבנן קדישי הבאים אחריו הנו"ב ה"מ ראו כן תמהו ע"ד הנו"ב וכבר רשום אצלי בקונטרסי לקמן בסי' זה אות י"ו דהגם דמצינו חב"ר להג' נו"ב בזה.

ה"ה מרן מוהריט"א בפ"ק ה' דבכורות סי' מ"ד כיעי"ש בד"ה איברא דלפי מ"ש וכו' ומשם והלאה עד סוף הסי' דגם הוא כ' סברת הנו"ב דמותר להנגזל. אלא דאיכא בנייהו דלהנו"ב מותר גם לכ"ע ולמרן מוהריט"א לפי טעמו אינו מותר אלא להנגזל כדי שלא יפסיד מן הקרן לא גזרו עליו חז"ל.

הנה מלבד מה שכתבתי שם דאינו פשוט לייחס דס"ל כן להלכה ולמעשה דהוא פתב רק דר"ד שקו"ט ומצינו לרבי"ן חסידא הרב מר אביו בס' קהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' קל"ט דתפס השיטה דאסור להנגזל.

ומרן מוהריט"א באותו פ"ק באותו מקום (בקה"י ה"ל) בא לו בארובה בענייני חמץ שעבר עליו הפסח ולא פתב דבר או חצי דבר ע"ד הרב אביו בזה. ועוד אף אם נאמר דכן ס"ל למרן מוהריט"א מ"מ כל רבני האחרונים אשר היו תמהים על דברי הנו"ב בזה לא סברי הכי ונקיטי' פנותיהו פי ברבים היו והנשיאים הביאו דברי רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל בחי' לפסחים בפ' כל שעה בסוגיא דחנות ומלאי וכו' שכ' מפניך בגזל חמץ ועעה"פ דאסור בהנאה אף שלא עברו בעליו בב"י וב"י ולא משום לתא דהגזלן דחייב לבערו (כמ"ש מני"ר נר"ו ומסתיעא מילתיה מדברי המ"ח וחת"ס וכו' שכתבתי בס"ק ב' ה"ל) דהלא אין קנס זה אלא לבעלים הראשונים והם לא עברו בכלום אלא ש"מ שקנס זה הוא בין בשוגג בין באונס בין לו בין לאחרים עכ"ל הרמב"ן, והבאתי מ"ש המק"ח בסי' תמ"ח בפ"אורים סק"ט בד"ה אכן וכו' דמה שחידש הנו"ב דמותר להנגזל אחת"פ וכו' ליתא וכו' עי"ש, וקרב משנת ר"א ח"ב סוס"י י"ח כ' דאף דהנו"ב כ' דמותר להנגזל פ"ב עמדתו ע"ד במ"א והוכחתי בראיות דלא כהנו"ב ע"כ.

והבאתי עוד מ"ש בשו"ת בית שלמה סי' ס"ב וסי' ע"ה דכל המבוכה בדברי האחרונים הנו"ב ומק"ח בזה הוא לפי שלא ראו דברי הרמב"ן בליקוטיו וכו' דמבואר דלא כהנו"ב,

וכן הבאתי שו"ת יד יוסף להגאון מוהר"י דייטאש בסי' ל"ב שכ' ע"ד הנו"ב דאילו ראה דברי הרמב"ן בליקוטיו לא היה מורה פן ותמה על כל גדולי המורים שהאריכו לסתור את דברי הנו"ב ולא ראו דברי הרמב"ן עי"ש וכ"כ בשו"ת שו"מ ח"א סי' של"ב (מהדו' תליתאה) והאריף שם בח"ג סי' ל"א.

ובנו"ב מ"ת סי' ס"ה השיגו רב אהרן. והבאתי עוד דבס' עצי לבונה יו"ד סי' קל"ב ס"א סוד"ה והנה וכו' כ' ג"כ דאסור להנגזל.

ושכ"כ בשו"ת עונג יו"ט בהגהה בסי' כ"ו, וישפן דעת הרבנים מ"ח וחת"ס ופרמ"ג ובית מאיר ופר"ח וכו' הנז"ל באות קטן ב' אלא שהם סוברים שמה שנגאסר להנגזל הוא משום לתא דהגזלן דעבר על ב"י הא מיהא הצד השנה שבהם דאסור להנגזל ג"כ, וא"כ פשיטא ודאי דאית לן למינקט דלא כהנו"ב בזה ונאמר בפה מלא דאילו היה רואה הג' נו"ב דברי רבינו הגדול הרמב"ן היה חוזר בו שפן ראוי להיות חוזר ומבטל דעתו נגד חז מן קמיא ונדוע דכשהאחרונים לא ראו דברי הראשונים נקיטין פדברי הראשונים ודברי ידי"ן מני"ר שיחל"א בזה צע"ר לי: (אחר ששלחתי לו מכתבי הג"ל ראיתי בס' עמודי אש דף מ"ט ע"ג בד"ה בשו"ת נו"ב וכו' שכ' בשם היד המלך בפ"ד מהלכות חמץ שכ' סתירה מפנישת להנו"ב מדברי הרמב"ם בדין נפקד ישראל שקבל אחריות על חמצו של נכרי דאסור באכילה וכו' והגאון המחבר נר"ו הביא מחלוקת שבהירושלמי בזה והאריף בדברי הח"י סי' ת"מ סק"ד ודברי רבני האחרונים בזה וכ' דהרמב"ם שאוסר באכילה ומתיר בהנאה אוילי ס"ל פן בכל ס' חמץ שעעה"פ דאסור באכילה ומותר בהנאה ולכן פסק במחלוקת זה שבירושלמי דאסור באכילה אולם אנו קי"ל דבס' חמץ שעעה"פ מותר לגמרי יש להתיר ג"כ בפלוגתא הג"ל פן יש ליישב דלא והיה הנו"ב מןפ"ד כ"כ אולם להלכה נראה מפל הפוסקים דלא כהנו"ב והחמץ אסור גם בזה וכן מבואר להדיא בחידושי הריטב"א לפסחים כ"ט ע"א בשם מורה"א"ה בשם רבו הרמב"ן דהחמץ אסור בהנאה וכן יש להורות עכ"ד נר"ו ואין דעתי העניה נוחה בלישוב זה פלל דמלבד דאינו פשוט דקי"ל דספק חמץ שעעה"פ מותר באכילה ועיין מג"א סי' תמ"ט בשם הב"ח דאסור באכילה.

ועוד אף לדעת רבנו בתראי דפליגי ע"ז וסברי דמותר באכילה ולפי מה שרשמתי בסי' זה אות ל' נראה שפן הוא הסכמת רוב האחרונים עי"ש מ"מ מאחר שדבר זה לא נמצא מפניש דברי הראשונים שספק חמץ שעבר עה"פ מותר באכילה ובדברי הרמב"ם (לפי"ד העמודי אש דתלו דברי הרמב"ם בזה) מפניש דאסור באכילה מי יעצור פח לחלוק ע"ד רבינו הגדול בלתי שום ראיה וסעד ומופת חותף מהש"ס ומה גם דמצינו חבר להרמב"ם בזה הוא הרמב"ן שכ' הפוסקים בשמו דס"ל דאסור באכילה ומותר בהנאה ולדידה נמי צ"ל דכן הדין בכל ספק חמץ כמו שאנו אומרים בדעת הרמב"ם ובאמת כ"כ בשו"ת בית שלמה סי' ע"ח דף מ"ט רע"ד בטעם הרמב"ן.

ואם גם הרמב"ם סובר פן ודאי אין בכח האחרונים לדחות דבריהם. ועכ"פ גם הוא נר"ו מודה דלא קי"ל כהנו"ב ואפ"ן נמטייה דהביא לנו דברי הריטב"א והרא"ה דמשמע דנקטי ג"כ כהרמב"ן ז"ל וס' חי הריטב"א לפסחים אמצ"א לראות דב"ק): ומ"מ לא אכחז מאדוני מני"ר שיחל"א כי בקונטרסי הג"ל כתבתי דאולי אפשר לעשות סניף

להתיר להנגזל סברת הנו"ב ומה שצדד מרן מוהריט"א והוא עפ"י מה שמצאתי בס' צרור החיים דף נ"ט ע"א בשם ר"מ בפ"א מהלכות חמץ וז"ל ואיכא לעיוני בחמץ של ישראל שעעה"פ שאסור משום קנס, לישראל אחר שלא עבר עליו מהו, והביא ע"ז תשובת הרי"ף שמותר לאחר מיהו אית דמורו ביה לאיסורא ואיתלו דבריהם בהיהא דחמץ של עוברי עבירה אחה"פ מותר מפני שמחליפים.

דאי לישראל אחר שרי אמאי אצטריך לטעמא שמחליפים אלא ש"מ דאפילו לישראל אחר אסור עכ"ל נמצא דדעת הרי"ף דלא אסרו אלא להעובר ולא לאחרים. ובדברי מרן מוהריט"א שם מבואר דטפי מסתבר להתיר להנגזל מלהתיר לאחרים דלאחרים י"ל פיון דאין להם אלא מניעת הרינוח קנסו רבנן וכו' משא"כ בהנגזל י"ל דבמקום פסידא לא גזרו רבנן עי"ש וא"כ מאחר דמבואר בדברי הרי"ף דמותר לאחרים כ"ש די"ל לדידיה דמותר הוא להנגזל ולפי דעתו עכ"ל כמ"ש הג' נו"ב לסתור מה שפירא מן אחר דוכתי דאסור להנגזל עי"ש באורו ונמצא לפי"ז דלהנו"ב יש לו רב תנא דמסייע ליה רבינו הרי"ף וגם לפי דעת הרב מוהר"ם מסארקסטא ז"ל שהביא בא"ז לב"ק דף צ"ח והזכירו מרן מוהריט"א שם בד"ה והנה הפ"ח וכו' דגם הגזלן אינו עובר אפ"ל דלדידיה ס"ל פיון שאין שום העברת לאו בחמץ זה לא קנסו וכיון שכן לא נפלאת היא לומר כסברת הנו"ב להתיר להנגזל מיהא ואולי אפשר לעשות מזה סניף להתיר וצ"ע אגב ארחין אנדיע למני"ר נר"ו פי בקונטרסי הג"ל אות י"ז אני מסלסל בצערי פי לא בינת אדם לי להבין במאי מיקרו הרי"ף והאית דמורו וכו' אי פננת הרי"ף להתיר לאחרים היינו למפור או לתון לאחרים הא נדאי כמו זר נחשב שהרי א"כ נמצא בעל החמץ נהנה מחמץ זה.

ואם נאמר דלא אמר הרי"ף דמותר לאחרים אלא פשאחרים נהנים ממנו שלא בידיעת הבעלים היינו שהבעלים הפקירוהו והשליכוהו לחוץ ובאו אחרים וזכו מההפקר א"כ מאי מיתו האית דאמרי מהיהא דחמץ של עי"ע דהתם באים לקנות מהעו"ע אהכי צריכא לטעמא דמחליפין סו"ד לא יכולתי להבין דב"ק בלא ימנע וצע"ר לי.

שוב הבאתי בקונטרסי מה שהקשה הרב השואל בשו"ת חת"ס סי' קכ"ד מהתוספתא דפ"ב דפסחים (שהביא מני"ר יצ"ו) ומה שתיירץ המספר וכתבתי דלפי מה שפירא מדברי תשו' הרי"ף דהיכא דאחרים זוכים מעצמם מיהא שרי אין תי' הג' חת"ס עולה יפה.

והבאתי שו"ת כתב סופר סי' פ"א שנסתפק בזה ולא זכר דברי מר אביו בתשובה הג"ל ושפ"ס' פ"ב תירץ להקושיא מהתוספתא דהנה אמינא דוקא באכילה הוא דאסור ולא בהנאה. והבאתי מ"ש בשו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ב סוף סי' ס"ו וכתבתי דאין דבריו נוחים לענ"ד אלו תורף דברי קונטרסי שם אפקשה את שהאבה נפשי לעיני מני"ר בהאי מילתא ויאר עינינו ברוחב שכלו ולחסד רב יחשב: (ד) גם מ"ש מני"ר נ"י לפקפק ע"ד הנו"ב דס"ל דהנגזל אינו עובר לפי שאינו ברשותו הא בלא"ה אינו ברשותו וכו' פכתוב בדב"ק במחכת"ה שותי"ר לא ידענא וליטעמך תקשי ליה הא גופא קשיא על סברת הרשב"א והרמב"ן והר"ן דסברי מרנן דישראל המפקיד אצל חבירו וקבל הנפקד אחריות שאינו עובר המפקיד בב"י לפי שאינו ברשותו וכו' ותקשי ליה פי אינו ברשותו מאי הני הא בלא"ה אינו ברשותו ועשאו הפתוב פאילו ברשותו וכו' וכבר ביאר

בנו"ב דאף לדעת הרמב"ם וקו"ל פן דעובר המפקיד אף שאינו ברשותו היינו משום דמושאיל מקום למפקיד והוי ביתו דמפקיד הא לא"ה אינו עובר ולדידהו נמי קשה קושית מני"ר יצ"ו אף באמת עמו הסליחה דלא דמו רשויות אהדדי דהראשונים הנ"ל שכתבו שאינו ברשותו פלומר שאינו בביתו ממש ודרשינן מה ביתה ברשותה אף גבולה ברשותה כמבואר בדברי הרא"ש בפ"ק סי' ד' ובב"י סוס"י ת"מ.

ודאמרי' חמץ אינו ברשותו ועשאו הפתוב פאילו ברשותו הוון פונה אחרת שאף שאינו שלו עשאו הפתוב פאילו הוא שלו ולכן עובר עליו פיון שהוא בביתו ואין אחריותו על שום אדם משא"כ בגזול דהוא בבית הגזול ועליו האחריות ואין שניף לומר דמשאיל מקום לגזול פשיטא די"ל דאינו עובר בב"י.

ומלבד אשר שרים רבים ונכבדים קיימי בפשיטת הנו"ב כמו שרשמתי בקונטרסי הנ"ל בסי' ה' אות כ"ד הלא הנה. הפר"ח בסי' תמ"ח ס"ג.

וקרן מוהריט"א בפ"ק ה' דכורות הנ"ל. ובס' אבני שיהם בנימוקיו לסי' תמ"ח.

ובשו"ת משנת ר"א ח"ב סי' י"ח. ובשו"ת בית שלמה סי' ס"ב.

ובמקור חיים סי' תמ"ח סק"ט. ובשו"ת מ"ח ראפפורט סי' ה'.

ובקהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' קל"ט. הרי מפורש יוצא פן בדברי רבינו רמב"ן בליקוטיו הנ"ל דהגזול עובר ולא הגזול ופשיטא נדאי דאין להרהר עוד אחר דברי הגאון נו"ב פי רוח ה' דבר בקדשו וזכה לדעת האשל הגדול הרמב"ן ומי יבא אחר המלך איברא דמצאתי תנא דמסייע למני"ר שיחל"א מר ניהו הג' שואל ומשיב במהדורא ג' חלק שלישי סי' ל"א דדעתו לומר דגם הגזול עובר בב"י ותורף דבריו הוא דמזמי למפקיד דאף דהנפקד קבל עליו אחריות עובר המפקיד והקא נמי אף דהגזול חייב באחריות עובר הגזול.

ונרנש מדברי הרמב"ן בליקוטיו הנ"ל דאין הפעלים עוברים בב"י וכתב דהיינו דוקא כשבטלו החמץ וכו' יעי"ש ששינה ושילש דהדין אמת דהגזול עובר ושפנה נסתר פל בגין הנו"ב וכו' והנה מ"ש דדמי לפקדון וכו' הוא תמוה דכבר דחו זה הגאונים נו"ב ומוהריט"א דשאני פקדון דהנפקד משאיל מקום להמפקיד והו"ל ביתו משא"כ בגזול.

והיותר תימה עליו דהוא עצמו במהדורא ב' ח"ב סי' ע"ז בד"ה אף וכו' כתב לחלק בנושאים עפ"י טעמו של הרא"ש. בנפקד דמשאיל מקום למפקיד.

ועם שי"ל דבריו מ"מ פשט דברי הרמב"ן מורים פדעת פל הרבנים הנ"ל דהגזול אינו עובר בב"י ודברי מני"ר שיחל"א שגבו ממני: (ה) ודאייתי מתנייתא בידיה תנא תוספאה תוספתא דרפ"ב דפסחים וביאר עליה הפהן (הגדול מני"ר יצ"ו) להוכיח דיש לבטל שתי הסברות מדין השנוי בתוספתא הנ"ל ככתוב בדב"ק הנה באמת פל מילי דמר טובים ונכוחים ומתוך מה שרשמתי למני"ר ישר יחזו פנימו פי תוספתא זו עמי היתה אף אודיע למני"ר יצ"ו אשר בקונטרסי הנ"ל הבאתי באות כ"ב דברי הרב שלחן גבוה ברס"י תמ"ח שכ' דסברת הר"ב העיטור דחמץ של נכרי שעבר עה"פ אינו מותר באכילה אלא בהנאה נפק"ל מתוס' זו ומפרשה לענין הנאה עיש"ב ולכן לא נוכל לעשות סוד מזה

לסתור סברות הנ"ל עפי"ד התוס' דמיירי בתמצון של נכרי או בכותים אחר שגזרו עליהם לדעת הרב ש"ג הנ"ל ויתכן דגם הגדול והשו"מ בפתשו' שבח"ד שהבאתי באות זה מפרשי הכי ואין לסברתם סתירה מזה דהא תמצו' של נכרי דאסור באכילה לאו משום קנס הוא כמובן וידוע דבכמה מקומות מיתלפא שיטתו' דהג' שו"מ ולכן אף שממ"ש בח"ב סי' ס"ו מתבאר דלא ס"ל כהש"ג.

אולי בח"ד הדר ביה. אף באמת אני עני פתבתי באות כ"ב הנ"ל דדברי הש"ג צ"ע דהדבר פשוט דברייתא זו נשנית קודם שגזרו על הכותים דמבואר בקולין דף ו' דבימי ר' אמי ור' אסי הוא דגזרו עליהם וכו' ועתה שיש אנכי שמצאתי רב תנא (מני"ר) דמסייע לי ופשיטא ליה כמ"ש בעניותי.

ודברי הרב של"ג תמוהים. וכל מ"ש מני"ר יצ"ו ישרים ונכוחים.

אלא דמ"ש וגם הסברא שבתשו' שו"מ דאין תועלת וכו' תמיהני דודאי הא דקנסו וכו' פכתוב בדב"ק. לא ירדתי בכוננתו בזה אחלי יכוננו לבאר שיחתו שית שפתי צדיק פי כעת נעלמו ממני מעומק המושג וקוצר המשיג (ו) גם מאי דפשיטא ליה למר דחייב ביעור על כל אדם הוא אף אחר הפסח כמו שמחנניבים בעליו לרבי פשיטא ליה לחזקיה מספקא ליה ואין נראה פן מדברי הגאון חתם סופר בסוף סי' ק"ה כיעי"ש ומה שפכתב כתי"ר יצ"ו דאין להשיב מההיא דבא אחר ושרפו לאחר המועד וכו' דשאני התם וכו' פכתוב בדב"ק הנה לפי הנראה משמע ליה למר דמה שאמרו אומר לו הרי שלח הוא דוקא בבא להשיבו אחר הפסח וכפשיטא דלישנא דמתניתין אבל בפסח אינו יכול לקיים בו מצות השבה לומר לו הרי שלח לפניך אמנם אין דבר זה פשוט והגאון נודע ביהודה במהדורא קמא סי' כ' (בד"ה ואמנם קשה עלי) פתב מפורש דבפסח גם פן יכול לומר לו הרי שלח לפניך כמו שאומרים בכל איסורי הנאה דאורייתא והגאון בחק יעקב סי' תמ"ג בתשובתו שבס"ק ו' פתב דבפסח דהפל מצוים עליו לבערו אינו יכול לומר לו הרי שלח לפניך ובשו"ת מים חיים להגאון מוהרח"ד ראפאפורט בס"ה ה' ראיתי שפכתב שבס' קצות החשן סי' שס"ג השיג על החק יעקב בזה ואין ספר זה מצוי אצלי לראות דב"ק והרב מים חיים פתב לחלק בין היכא דתבעו בתוך הפסח דאז יכול לומר לו הרי שלח לפניך להיכא דלא תבעו בתוך הפסח ועיין בנודע ביהודה תננינא סי' ס"ה בדברי הרב המשיג באות ט' וכדברי הגאון המחבר באות ט' ובמה שרשמתי בזה לעיל בס"ה א' אות י"ב: (ז) והנה על מה שפכתבתי למעלה בראש אות זו דאף אם נדון את הבני מקרא כמומר לתיאבון דקי"ל תמצון של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מידי הוא טעמא אלא מפני שהם מחלפין דלא שביק התיירא ואכיל איסורא וזה לא שייך בבני מקרא דאינהו לא חשבי ליה איסורא ושוב צדדתי דיש לומר פיון דאיסור תמצן שעבר עליו הפסח הוא קנס מדרבנן על שעבר בבל יראה והבני מקרא לא ישמעו למה שקנסו רבנן לכן לא גזרו רבנן על תמצון פיון שאינו קנס להם אלא לישראל הקונים מהם והבאתי שסברא זו כתבה הגאון שואל ומשיב לענין מומר עי"ש עתה השגתי ס' חדש זכר יהודה להגאון מוהר"י בטלן וראיתי בס"ה ג' שנשאל בתמצון של קראים אם אסור אחר הפסח וכתב דאף דתמצון של עוברי עבירה מותר היינו משום דלא שביק היתירא ואכיל איסורא אבל בני מקרא דלא חשבי זה איסורא פיון שאינו מפורש בתורה ליתיה להאי טעמא ושוב פתב אבל מפל מקום

אפשר לומר פיון דלית להו איסורא דרבנן על כן לא קנסו בדידהו כלל דלא שנייה לקנסם כדמצינו בסגנון זה לגבי עירוב דצדוקי הרי הוא כעכומ"ז לענן עירוב דכיון שאינו מודה בעירוב כלל חשוב לדבר זה כעכומ"ז וכו' וא"כ בסגנון זה יש לומר פיון שאין מודים כלל בחמץ שעבר עליו הפסח לא קנסו בחמץ אף שאין הגדון דומה דהתם לחומרא והכא לקולא וכו' פל זה פתב בתחילת תשובתו ועם שגראה מזה שדעתו נוטה להקל בחמץ של בני מקרא שעבר עליו הפסח מפל מקום לא נודע בברור מה עלתה מסקנתו לפי שאחר הדברים האלה נשא ונתן בדין מי שאינו מודה בעירוב אם דינו כעכומ"ז ולא נמצא סיום דבריו כמו שגראה הרואה בדב"ק ויוכל להיות שבמסקנתו החליט היפה ממה שצדד בתחלה ולא הבאתי דב"ק הנ"ל אלא להורות שמה שצדדתי אני הדל בזה יש לי רב תנא דמסייע לי ולענן הלכה כבר הבאתי למעלה דעת רב גדול בדורנו (ולא נרשם מי בעל הדברים האלו מר ניהו הרה"ג מוהר"ר שניאור זלמן פינסקער אבד"ק חארסאן) להקל ולדון בחמץ בדין חמץ של עכומ"ז שעבר עליו הפסח וגם הבאתי דברי ידי"ן טובים השנים הגאונים מוהרי"ז שטערין יצ"ו אבד"ק שאנויל ומוהרש"ל הפה"י יצ"ו מוויילנא דלמר יש לדון בחמץ פחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח וצריף להחתימם בשטר המכירת חמץ כמו שחותמים כל הבעלי בתים ולמר הדעת נוטה קצת להקל עיין בדב"ק באורף ואני ההדיוט פתבתי בתחלת הסימן על יי"ש חמץ שקונים כל השנה מפאדוואל של בני מקרא שזכון לומר להקונים מפאדוואל הנ"ל שיקנו קודם הפסח יי"ש כדי הצורף להם בשביל איזה ימים אחר הפסח וימכרוהו לעכומ"ז קודם הפסח עם שאר חמצים כנהוג ואחר שיעברו כמה ימים לאחר הפסח (שיהיה בהם לתלות שהיי"ש שיקח עתה נעשה אחר הפסח) יקנו מהם אף בסתם רק שלא ידעו בבירור שהוא אותו שנעשה קודם הפסח וכתבתי שאף שיש איזה צדדים להקל ביי"ש שעבר עליו הפסח לפי שיש אומרים דחשיב זיעה ויש מי שמתיר מטעם שהוא חזק וחרף ויש מי שמחשבו בחמץ גוקשה וכיצא איזה צדדים אף אין בהם פדאי להתיר באכילה ושתיה רק בהנאה הוא שיש לעשות מהם סניף לעת הצורף והמענין יכריע לענן הלכה למעשה: ועתה נתעוררתי שיש לומר דלא מהני מה שיחתמו את הבני מקרא בשטר ההרשאה על המכירת חמץ משום שאף אם ימכרו את חמצם להעכומ"ז וכל ימי הפסח ישבתו ממסחר זה מפל מקום נראה ודאי דבערב פסח כל היום עד הלילה הם נושאים ונותנים בסחורות חמץ כי הם לא יאמינו בהקבלה האמתית שחמץ משש שעות ולמעלה אסור מן התורה וכן באיזה שנים יזדמן שלפי חשבונם יום טוב של פסח שלנו חול הוא להם ובו ביום נושאים ונותנים כמעשיהם בכל יום חול ונמצא לפי זה שאחר שמכרו החמץ לעכומ"ז חוזרים וזוכים בו ואם פן המכירה (שמכרו חמצם לעכומ"ז הקונה החמצים) בטלה פאילו לא הייתה שהרי על ידי שחוזרים וזוכים בהחמץ שמכרו הרי החמץ עומד ברשותם ונסתלק העכומ"ז מאחריותו ואם פן מה יועילו חכמים בתקנתם שיחתמו בהרשאה או בהשטר מכירה פיון שהמכירה בטלה על ידי מעשיהם כמו שהבאתי בסי' ט' אות ל"ה ועיין שם בד"ה וזאת להודיע לכן לדעתי הענייה אם נחזיק אותם פישראל גמור ויהיה בחמץ דין חמץ של ישראל אין תקנה לזה על ידי מכירה אלא אם יתברר שגם הם ישבתו ממסחר חמץ מזמן שכל עדת בני ישראל שובתים ממנו שלא יהא מקום לחוש לבטיול המכירה הא לאו הכי אין שום תועלת בהמכירה כלל: (ח) ועל מה שפתבתי

בַּעֲנֵנוּ זֶה עַל דְּבָרֵי יְדִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֵרֵשׁ"ל הַפֶּהָן יצ"ו הַשֵּׁיב לִי עַל זֶה בְּמָה שֶׁפִּתְבַּתִּי לְדַחֲוֹת דְּבָרֵי הַשּׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמָה שֶׁפִּתְבַּת בִּינוֹן שֶׁבּוֹדָאֵי יִמְפֹּר לְנֹכְרִים אִין תּוֹעֵלַת בִּקְנָס דְּהָא חֲזִינוּ דְּמַחְמַת הַקְּנָס אֶסְרוּ הַחֲמִץ עַל כָּל הָעוֹלָם הָרִי דַּעֲשׂוּ כַּעֲשֵׂי דְּאוֹרְיִיתָא כְּמוֹ בְּחֲמִץ בְּתוֹךְ הַפֶּסַח וְכוּ' וְכַתֵּב עַל זֶה מֵר נ"י דְּלֹא יֵרֵד לְכַוְנַתִּי בְּזֶה וְאַחֲלִי כּוֹנֵנוּ לְבָאֵר שִׁיחְתּוּ בְּזֶה עכ"ל וְרֵאִיתִי לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי וְכַוְנַתִּי דָּאֵם לֹא אֶסְרוּ חֲמִץ שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח רַק כְּדִי שִׁיקְנוֹס לְבַעַל הַחֲמִץ שְׁלֵא יִשְׁקָה עוֹד חֲמִץ לְאַחַר הַפֶּסַח אִם כֵּן הִיָּה דִּי שֶׁנֶּאֱסַר אוֹתוֹ לְבַד שְׁלֵא לְאָכֹל וְשְׁלֵא לְמַפֹּר וְשְׁלֵא לְהַנּוֹת אֲבָל לְאַחֲרִים לְמָה אֶסְרוּ (וְהָרִי בְּמַבְטַל אִיסוּר לֹא אֶסְרוּ רַק לְהַמְבַטֵּל וְלִמִּי שֶׁנֶּתְבַטַּל בְּשִׁבִּילוֹ בְּלֶבֶד וּמָה שֶׁפִּתְבַּת בְּתַבּוּאֹת שׁוֹר בְּסִי ט"ז דְּבָהֶם הַקָּלוּ מִשּׁוּם שֶׁהוּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן כְּבָר תָּמָה עָלָיו הַפָּרִי מְגִדִים שֶׁם דָּאֵם כֵּן לְהֶרְאֵב"ד דְּסוֹבֵר דָּאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה הוּא אִיסוּר לְכָל הָעוֹלָם וְלֹא אֶשְׁתַּמֵּיט בְּשׁוּם פּוֹסֵק לְכַתּוּב כֵּן) וְעַל כְּרַחֲוִין דָּאֵף דַּעֲיָקְרוּ לֹא אֶסְרוּ רַק מִטַּעַם קְנָס מְכַל מְקוֹם כְּשֶׁאֶסְרוּ הַטִּילוּ אִיסוּר עַל הַחֲמִץ גּוֹפָא וְעֲשׂוּ אוֹתוֹ כַּעֲשֵׂי דְּאוֹרְיִיתָא וְהַלְכָּף אִין נִפְקָא מִיָּנָה כָּלֵל אִם יֵשׁ בְּזֶה תּוֹעֵלַת בִּקְנָס אוֹ לֹא כֵּן הִיָּה כּוֹנְנַתִּי שֶׁם אֲבָל מָה שֶׁפִּתְבַּתִּי שֶׁס דְּמִנְטָל עָלָיו מַצָּנוֹת בִּיעוּר גַּם לְאַחַר הַפֶּסַח וְהִיא מִשְׁנָה מְפֹרָשֶׁת וְכָל זֶה וְדָאֵי טַעוֹת הוּא דְּהָא בְּהַדְיָא מְפֹרָשׁ בְּש"ס דְּבָבָא בְּתָרָא ד' צ"ט דְּדוֹקָא בְּמוֹעֵד הַכֵּל מַצָּנוֹת עָלָיו לְבַעַרוּ אֲבָל לְאַחַר הַפֶּסַח לֹא שִׁיָּד בִּיעוּר כָּלֵל וְהָא דְּתַנּוּ דְּלֹא בְּדַק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד יְבַדּוּק לְאַחַר הַמוֹעֵד וְכוּ' וּפְיָרְשׁוּ הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם דִּיבְדוּק לְאַחַר הַפֶּסַח אִינוּ מִטַּעַם מַצָּנוֹת בִּיעוּר רַק שְׁלֵא יִפְשַׁל בְּחֲמִץ שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח וְכִמוֹ שֶׁמְבֹנָאֵר בְּשׁו"ע בְּסִי תל"ה וְתַדַּע דְּהָא מְסִיִּים שֶׁם הַרְמַב"ם וְהַשּׁו"ע וְעַל הַבְּדִיקָה שֶׁלְאַחַר הַפֶּסַח לֹא יִכְרֹף וְכֵן מְבֹנָאֵר לְהַדְיָא בְּמ"מ וּבכ"מ וּבמג"א שֶׁמְנוֹתֵר לְהַשְׁהוֹתוֹ וְהַלְכָּף כָּל מָה שֶׁפִּתְבַּתִּי שֶׁם מַתִּיבַת וְעֲשׂוּ הַקְּנָס כַּעֲשֵׂי דְּאוֹרְיִיתָא עַד תִּיבּוֹת לֹא נִתְקַיִּים קְנָס חֲכָמִים הוּא טַעוֹת וְצָרִיף לְמַחְקוֹ וּמִיָּהוּ בְּעֵיקַר דְּבָרֵי הַשּׁוֹאֵל וּמְשִׁיב נִרְאֶה לִי דְּבָלָאוּ הָכִי לִיתָא וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ דְּמָאֵי תּוֹעֵלַת בִּקְנָס שֶׁקְנָסוּ חֲכָמִים לְאַסּוֹר בְּהַנָּאָה הָא כִּינּוּ דְּחֲשׂוּד לְעֵבֹר עַל בַּל יִרְאֶה לְאוֹרְיִיתָא לֹא יִצִּיֵּת גַּם כֵּן לְקְנָס חֲכָמִים וְעַל כְּרַחֲוִין צָרִיף לֹאמַר דְּהַקְּנָס הוּא שִׁישְׁרָאֵלִים לֹא יִקְנוּ מִמֶּנּוּ וְזֶה גַּם כֵּן קְנָס הוּא לוֹ דָּאִין דְּרָף לְהַשְׁהוֹת חֲמִץ וְלְעֵבֹר אֲבָל יִרְאֶה רַק בְּנַחְתּוּם שִׁישׁ לוֹ הַרְבֵּה חֲמִץ שֶׁעוֹמְדוֹת לְמַפֹּר וְחָס עֲלֵיהֶם לְבַעַרְם וְלִכֵּן מִשְׁקָה אוֹתָם אֲבָל כִּינּוּ שִׁישְׁרָאֵלִים לֹא יִקְנוּ מִמֶּנּוּ אִין כְּדָאֵי לוֹ לְהַשְׁהוֹת בְּשִׁבִּיל עַכּוּמ"ז לְבַד דְּנֹדָאֵי רֹב הַקּוֹנִים מְנַחְתּוּם יִשְׂרָאֵל הֵם יִשְׂרָאֵלִים וּבְשִׁבִּיל זֶה אֶסְרוּ הַחֲמִץ לְכָל אֶדָם דָּאֵם לֹא יִאֶסְרוּ רַק לְבַעַלִּים לֹא יִהְיֶה תּוֹעֵלַת כָּלֵל דְּהוּא בּוֹדָאֵי לֹא יִצִּיֵּת לְקְנָס חֲכָמִים וְעַל פִּי זֶה בְּטַל לְגַמְרֵי סְבֵרַת הַשּׁוֹאֵל וּמְשִׁיב דָּאֵף בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוּד לְהַשְׁהוֹת חֲמִץ בְּמִזִּיד בְּשִׁבִּיל הַפֶּסַח מְמוֹן בּוֹדָאֵי לֹא יִצִּיֵּת לְקְנָס חֲכָמִים וּבּוֹדָאֵי יִמְפֹּר לְעַכּוּמ"ז וּמְכַל מְקוֹם אֶסְרוּ חֲז"ל לְקַנּוֹת מִהֶם וְזֶה גּוֹפָא הִיא קְנָס לְהַמְשִׁקָה וְדְבָרֵי הַשּׁוֹאֵל וּמְשִׁיב תְּמוּהֵינן בְּזֶה וצ"ע עכ"ל יצ"ו: וְיְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן מוֹהֵר"ר מִשְׁה דּוֹבְעֵר אַבְד"ק אֶרְאֵל יצ"ו כָּתֵב לִי בַּעֲנֵנוּ זֶה וְז"ל בְּדִין אִם מְנוֹתֵר לְקַנּוֹת חֲמִץ שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח מְבַנֵּי הַקְּרָאִים נִרְאֶה לְעֲשׂוֹת סְמוּכִים לְהַמְיָקַל בְּזֶה סִי' ק"ז מְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא עִירוּבִין ד' ס"א ע"ב דְּצָדוּקֵי הָרִי הוּא כַּעַכּוּמ"ז לְעַנּוּן עִירוּב מְכִינּוּן שְׁאִינוּ מוֹדָה בְּעִירוּב כָּלֵל לְכֵן חֲשׂוּב הוּא בְּדָבָר זֶה כַּעַכּוּמ"ז וְאִינוּ מְעַכְבּ וְכִמוֹ דְּאֶמְרִינּוּן בְּגִיטּוֹן ד' כ"ג וּבְקִדּוּשֵׁין ד' מ"א ע"ב דָּאִין הַעֲבָד נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּט לְאִשָּׁה מִיָּד בַּעֲלָה לְפִי שְׁאִינוּ בְּתוֹרַת גִּיטּוֹן וּקְדוּשֵׁין כָּלֵל וְאִם כֵּן לְעַנּוּן חֲמִץ גַּם כֵּן כִּינּוּ דָּאִינוּ מוֹדָה בְּאִיסוּר חֲמִץ שֶׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח לֹא קְנָסוּ

בְּחֻצוֹ דִּידְקָה עַכ"ד יצ"ו: יו"ד) חֲמִיץ דְּרַבְּנָן שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסֵחַ בְּאִיזָה עֲנִין אָסוּר עֵינִין לְהַרְבֵּנִים בְּאֵר הַיֵּטֵב סִי תַמ"ב סק"א וּמַג"א סִי תַמ"ז ס"ק מ"ב וּס"ק מ"ו שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהַדוּרָא תַנְיִינָא ח"ג סִי פ"ג נוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא קָמָא סוּף סִי ח"י רע"ק אִיגָר סִי כ"ג ד' ח"י ע"ד (ד"ה גַם) מְשַׁבְּצוֹת זָהָב סִי תַמ"מ סק"ד וְשֵׁם מְחַלֵּק לְדַעַת הַרְמַב"ן וְהָר"ן בֵּין חֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה דְּאִי אֶפְשָׁר לְבוֹא בְּשׁוּם עֲנִין לְבַל יִרְאֶה שְׁזָה מוֹתֵר אַחַר הִפְסַח לְשָׂאֵר חֲמִיץ דְּרַבְּנָן שְׁאֶפְשָׁר לְבֹא לִידֵי אִיסוּר בַּל יִרְאֶה דְּאָסוּר וְעֵינִין מַה שְׁרַמְזוּתִי לְקַמֵּן אוֹת י"א ס"ק ה' בְּעֵינִין זֶה גַם הָרַב נְאוֹת דְּשָׂא סִי ט"ל (ד"ה אָמְנָם) כְּתַב דְּלַדַּעַת הַרְמַב"ן וְהָר"ן דְּסִבְרֵי דְּחֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹפְקָד בְּיַד עַכּוּמ"ז וְלֹא קִבַּל הַעַכּוּמ"ז אַחֲרֵיכֵן דְּמֵן הַתּוֹרָה אֵינּוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה וּמְכַל מְקוּם מְדַרְבְּנָן אָסוּר דְּקָשָׁה דְּמִבְּנָאָר בְּכָל הַפּוֹסְקִים בְּסוּף סִי תַמ"ז דְּחֲמִיץ שְׁאֵינּוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה אֶף שְׁעֵבֵר וְלֹא בִיעָרוּ כְּחֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה אוֹ תַעֲרוֹכַת בְּאִנְפוֹ שְׁבִטְל מִן הַתּוֹרָה מוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְכַתַּב הַמַּג"א דְּאֶפְּלִיּוֹ בְּאִכִּילָה מוֹתֵר וְלָמָּה נֶאֱסָר כָּאֵן וְכו' וְשׁוֹב הַבֵּיא דְּבָרֵי הָרַב מְשַׁבְּצוֹת הַנ"ל עִי"ש וְעֵינִין לְהָרַב חֵק יַעֲקֹב סִי תַמ"ח סק"ז בְּקַבַּל מַעַכּוּמ"ז חֲמִיץ בִּיּו"ט אַחֲרוֹן דִּהוּא מְדַרְבְּנָן אִם אָסוּר אַחַר הִפְסַח וְעֵינִין בַּש"ע הַג' מוהַרש"ז בְּסִי ת"מ אוֹת א' בְּהִטְמִין חֲמִיץ בְּחִצָּר חֲבִירוֹ שְׁלֹא מִדַּעַתּוֹ וְכו' וּבְסִי תַמ"ב בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן אוֹת ט' וְעֵינִין מַה שְׁכַתְּבִי בְּאוֹת א' בְּעֵינִין זֶה וְעֵינִין כְּתַר כְּהוֹנָה סִי ח' הוּבָא בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה סִי חֲת"ם אוֹת ח' דָּאֵם אֵין הַחֲמִיץ שְׁלוֹ מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא מְדַרְבְּנָן גַּם הָר"ן מוֹדֵה וְעֵינִין לְהָרַב מִים חַיִּים רְאֶפְּאָפוּרְט בְּסִי ד' דָּאֵם מְכַר חֲמִיץ בְּשַׁעֲרֵי שְׁשִׁית דְּאֵינּוּ אָסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן דוּמָה לְחֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה דְּאֵינּוּ אָסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וּמוֹתֵר אַחַר הִפְסַח וְכו' עִי"ש וְעֵינִין בְּשׁו"ת עֵטֶרֶת חֲכָמִים א"ח סִי ה' (ד"ה וּמְלַבֵּד) וְכַתַּב שֵׁם שְׁדַבְּרֵי הַמַּג"א ס"ק מ"ו שְׁכַתַּב לְחַלֵּק דְּבִדְבָר שְׁמֵן הַתּוֹרָה צָרִיף בִּיעוּר אֶף שְׁבִיטוּל חֲשִׁיב מִן הַתּוֹרָה בִּיעוּר כֵּינִן דְּחֲכָמִים אָמְרוּ דְּלֹא חֲשִׁיב בְּיִטּוּל מִשׁוּם הַכִּי אָסוּר לֹא כֵן חֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה שְׁאֵין צָרִיף בִּיעוּר כְּלָל מִן הַתּוֹרָה לֹא יִשְׁרוּ דְּבָרָיו בְּעֵינֵי הַגָּר"א וְכו' וְגַם הוּא הַקָּשָׁה מִדִּין דוֹרוֹן שְׁמַבֵּיא הַעַכּוּמ"ז בִּיּו"ט אַחֲרוֹן דְּאָסוּר עֵינִין מַג"א חֲת"ם סק"א אֶף דִּיּו"ט אַחֲרוֹן אֵינּוּ אֲלֵא חוּמְרָא בְּעִלְמָא וְהַרְשָׁפ"א שְׁנִסְתַּפֵּק בְּסִי קַע"ח בְּדִין זֶה נִרְאֶה דְּרַק בְּיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שְׁאֵין כְּלָל עוֹד אִיסוּר חֲמִיץ דְּאוֹרֵייתָא נְסִתַּפֵּק אֲבָל בְּגוֹנוּנָא אַחֲרֵינָא אֶפְשָׁר דְּמוֹדָה דְּאֶף דְּאֵין בְּשִׁהֲיִתּוֹ אֲלֵא אִיסוּר דְּרַבְּנָן אָסוּר וְהַבֵּיא מַה שְׁכַתַּב הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ לְחַלֵּק בֵּין רְאוּי לְבֹא לִידֵי אִיסוּר תּוֹרָה לְאֵינּוּ רְאוּי וְכו' וְהַאֲרִיף בְּדִין מִין בְּמֵינוּ שְׁנִתְּבַטַּל בְּרוּב מִן הַתּוֹרָה וְאָסוּר מְדַרְבְּנָן אִם יֵשׁ לְדַמּוּתוֹ לְחֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה דְּהָא גַם בְּזָה אֵינּוּ רְאוּי לְבוֹא לִידֵי בַל יִרְאֶה דְּאוֹרֵייתָא אוֹ נִמָּא דְּהָא נְמִי אֲתִי לִידֵי בַל יִרְאֶה אִם נְתוּסָף מְעַט חֲמִיץ בְּהַתַּעֲרוֹכַת עִי"ש וְהַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אִשׁ יצ"ו בד' נו"ן ע"א (ד"ה בְּשׁו"ת) כְּתַב בְּשֵׁם הָרַב פְּרִי תְּבוּאָה סִי ט"ו דְּמַה שְׁפָסַק בַּש"ע דְּחֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסַח מוֹתֵר הוּא שְׁלֹא כְּדַעַת הָר"ן שְׁפוּבֵר דְּגַם כְּשֶׁאָסוּר מְדַרְבְּנָן אָסוּר אַחַר הִפְסַח וְכַתַּב עַל דְּבָרָיו דְּשָׁגָה בְּזָה וְכו' וְהַפְּנ"י ח"א סִי ט"ו כְּתַב לְחַלֵּק דְּחֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה עֵיקְרוֹ מְדַרְבְּנָן עִי"ש וְסָפֵר פְּרִי תְּבוּאָה אֵין מְצוּי אֲצִלֵי לְרֵאוֹת אִם הַזְּכִיר דְּבָרֵי הַמַּג"א וּפְר"ח וְעוֹד מְרַבֵּי הָאֲחֲרוֹנִים הַחוּנִים סְבִיב הַשְּׁלֶחֶן (הַש"ע) שְׁעֲמָדוֹ בְּזָה וּבָאוּ אֶל הַיֵּשׁוּב לְמַר כְּדָאִית לִיָּה וּלְמַר כְּדָאִית לִיָּה וּבַפְּנ"י סִי ט"ו עֵינִינִי וְלֹא מְצָאִיתִי מַה שְׁכַתַּב בְּעֲמוּדֵי אִשׁ בְּשֵׁמוֹ רַק בְּסִי י"ג הַבֵּיא דַּעַת הָר"ן דְּגַם כְּשֶׁאָסוּר מְדַרְבְּנָן אָסוּר אַחַר הִפְסַח וּבְסוּף הַסִּי כְּתַב לְגַדּוּנוֹ וְכֵינֵן שְׁהוּא רַק מְדַרְבְּנָן לֹא קוֹנְסִינֵן לִיָּה כַּמ"ש הַרִיב"ש בְּחֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה עִי"ש שְׁלֹא כְּתַב שׁוּם חֲלִיּוּק בֵּין הַהִיא דְּהָר"ן

לְנוֹקְשָׁה וּמָה שֶׁכָּתַב שֶׁהִפְנִי יְהוֹשֻׁעַ בַּח"ב ס"ו ל"ה כָּתַב עַל רְאִיּוֹתָיו מֵהָיָא דְחַמְצָן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְכוּ' הוּא טְעוֹת הַדְּפוּס וּדְבָרָיו הֵם בְּסִי' ה' ע"ש וְשֵׁם בְּסוּף הַסְּפָר (בְּתִשְׁבּוֹת שֶׁנֶּעְתְּקוּ מִס' בֵּית אֶפְרַיִם) בְּסוּף ס"ו ט' כָּתַב לְעֵינַי י"ש שְׁנֵי צַדֵּי הַיָּמָּה אֶחָד שֶׁהוּא זִיעָה וְאֵינוֹ מִשְׁקָה מִמֶּשׁ וְלֵהָאִי טַעְמָא יֵשׁ לוֹמֵר דְּאַחַר הַפְּסַח מוֹתֵר פִּינּוֹ דְּאֵינוֹ אֲסוּר אֲלָא מִדְּרַבְּנָן לֹא גִזְרוּ בְּכִי הָאִי גִוּוֹנָא וְהַשְּׁנֵי מְשׁוּם שֶׁהוּא שְׁלֵא פְדֵרָה הַנְּאָתָן וְלֵהָאִי טַעְמָא אֲסוּר פִּינּוֹ דְּהוּי גּוּף הָאֲסוּר ע"כ וּבִשְׁוִ"ת דְּבָרֵי חַיִּים ס"ו כ"א הוּבָא בְּמִנְחַת מִשֶׁה ס"ו ט"ו דִּין ו' כָּתַב בְּחַמְצָן שֶׁהִיָּה אֲצֵל הַטּוֹחַן עֲכוּמ"ז וְנִזְכָּר בְּפֶסַח צָרִיף לְבַעַר דְּמַזְיָמָא לֵן פְּהֵרָא"ש דְּחַמְצָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיַד עֲכוּמ"ז חֲזִיב לְבַעַר מִן הַתּוֹרָה וְאֵף לְשִׁיטַת הַגְּאוּנִים וְהֵרַמְב"ן מְפַל מְקוֹם מִדְּרַבְּנָן צָרִיכִים בְּיַעוּר וְאֶפְיָלוֹ אַחַר הַפְּסַח כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּהַר"ן וְכוּ' ע"כ.

וּבִשְׁוִ"ת רמ"ץ א"ח ס"ו כ"ד אוֹת ו' בְּעֵינַי שְׁיֵשׁ סָפֵק בְּהַמְכִּירָה אִם הוֹעִילָה כָּתַב פִּינּוֹ דְּכַעַת הַנִּיגְדוֹן הוּא עַל אֲסוּר דְּרַבְּנָן שֶׁקָּנְסוּהוּ סָפֵק דְּרַבְּנָן לְקוּלָא וְאֵף שֶׁכָּתַב הַר"ן גְּבִי מְפָקִיד לְעֲכוּמ"ז דְּאֲסוּר מִדְּרַבְּנָן וְאֲסוּר גַּם אַחַר הַפְּסַח פִּינּוֹ דְּעֵבֵר אֲדַרְבְּנָן מְפַל מְקוֹם יֵשׁ לוֹמֵר דְּבִנְדוֹן דִּינָן שְׁלֵא בָּא לְבִיתוֹ כִּי אִם אַחַר הַפְּסַח לֹא הִיָּה בְּיַדוֹ לְבַעַר וְכוּ' אֵף מִדְּבָרֵי הַש"ע ס"ו תמ"ח מִשְׁמַע דְּגַם בְּנִמְצָא הַחַמְצָן אַחַר הַפְּסַח וְלֹא יָדַע מִמֶּנּוּ לְבַעַרו וְאֶפְי' בִּיטְלוֹ אֲסוּר וְאִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינָן נְמִי אֲסוּר וְשׁוּב צִיָּדָד לְהַתִּיר בְּהַנְּאָה עַל פִּי דְּבָרֵי הַתּוֹדַת הַשְּׁלֵמִים ס"ו ו' בְּמִי שֶׁהִיָּה בְּתַפְסָה וְכוּ' (הַבְּאֵתִיו לְקַמֵּן אוֹת י"א בַּד"ה וְהִנֵּה סֵפֶר מִנְחַת יַעֲקֹב וְכוּ') וּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּסִפְרוֹ חָק יַעֲקֹב ס"ו תמ"ח סק"ך דְּלֹא הַתִּיר אֲלָא בְּהַנְּאָה ע"ש וְעֵינַי לְהַרְבֵּ שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב מִהַדוּרָא תַנְיִינָא ח"ב ס"ו ס"ג ד' מ"ח ע"ב מָה שֶׁכָּתַב עַל דְּבָרֵי הַפְּגוּ אַבְרָהָם וְע"ש בח"ג סוף ס"ו פ"ג וּבִשְׁוִ"ת זְכָרוֹן צָבִי מִנְחַם סוּף ס"ו ט' וְהַבְּאֵתִיו לְקַמֵּן אוֹת י"ג ס"ק י"ב וּבִשְׁוִ"ת דְּבַר אֱלֹהֵינוּ לְהַגְּאֹבְד"ק טֶאֱרָלָא ס"ו י"ג הוּבָא לְקַמֵּן בְּאוֹת ג"ן וּבִשְׁוִ"ת מוֹהֵר"ם שִׁיק ס"ו רי"ח הוּבָאָה לְקַמֵּן אוֹת ס"ג שְׁאִילַת שְׁלוֹם מִהַדוּרָא תַנְיִינָא ס"ו רס"ז הוּבָאָה לְקַמֵּן אוֹת ה"ן וּבִשְׁוִ"ת בֵּית יִצְחָק יו"ד ח"ב בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן ס"ו ט' הוּבָאָה לְקַמֵּן אוֹת ס': וְהִנֵּה בְּמָה שֶׁכָּתַב הָרַב מְגוּן אַבְרָהָם (שֶׁרְשָׁמְתִי בְּתַחֲלַת הָאוֹת) לְחַלֵּק בֵּין חַמְצָן נְנוֹקְשָׁה לְשֶׂאֵר אֲסוּר דְּרַבְּנָן דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַר"ן שְׁגַם בְּעֵבֵר מִדְּרַבְּנָן אֲסוּר לְאַחַר הַפְּסַח וְלִזְזָה כָּתַב לְחַלֵּק דְּבַחְמַץ שְׁמֵן הַתּוֹרָה צָרִיף בְּיַעוּר וְחַכְמִים תִּקְנוּ שֶׁבְּעֵינַי פְּלוּנֵי מִיִּקְרִי בְּיַעוּר אֵף דְּמֵן הַתּוֹרָה מִיִּקְרִי בְּיַעוּר מְפַל מְקוֹם הֵוִי כְּעוֹבֵר אֲדָאוּרִיּוּתָא אֲבָל בְּדָבָר שְׁמֵן הַתּוֹרָה אֵינוֹ צָרִיף בְּיַעוּר כְּלָל אֵף שֶׁמִּדְּרַבְּנָן צָרִיף בְּיַעוּר אִם עֵבֵר הַפְּסַח וְלֹא בְּיַעוּרוֹ מוֹתֵר וְכַמְּהָ מִרְבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּתִשְׁבּוֹתֵיהֶם נִמְשָׁכוּ אַחַר חִילּוּק זֶה הֵלֵא בְּסִפְרָתָם הִנֵּה הַיּוֹם קַבְלַתִּי סֵפֶר נְחֻמָּד בְּרִית עוֹלָם לְהַגְּאוֹן אַבְד"ק ווִיסְאָקִי מְאָזִיאָוּנְעֶצֶק יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּסִי' פ"ו (בַּד"ה שׁוּב רֵאִיתִי) שֶׁאַחַר שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב מְגוּן אַבְרָהָם הַנֶּזְכָּר לְסִיִּים אֲמַנָּם עֵינַי בְּבִיאוּרֵי מְרָן רה"ג הַגָּר"א בְּסִי' תמ"ז סְעִיף קָטָן מ"א דְּנִרְאָה דְּלֹא נִיחָא לִיהָ בְּחִילּוּק הַמַּג"א שֵׁם וְלֵהַרְמָב"ן בְּאַמַּת גַּם בְּמַחְזִיב מִדְּרַבְּנָן אֲסוּר לְאַחַר הַפְּסַח וְהָאֲרִיף קָצַת הָרַב הַמְחַבֵּר בְּעֵינַי אֲצֵלוֹ דְּשָׁקִיל וְטָרִי בָּהּ וְלֹא פְּנִיתִי לְעֵינַי דְּבַב"ק וְגַם חִידוּשֵׁי הַגָּר"א לֹא חֵי אֵינָן מְצוּיִים אֲצֵלוֹ יא) אִם לֹא מְכַר הַחַמְצָן קוֹדֵם הַפְּסַח אֲלָא הַנִּיחוֹ בְּחֵדָר שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁלֵא מִדְּעַתּוֹ כִּי יוֹדַע שֶׁחֲבִירוֹ יִמְכֹּר הַחַמְצָן שֶׁבְּחֵדָר הַהוּא וּמִמִּילָא גַּם הַחַמְצָן שֶׁלּוֹ יִהְיֶה בְּכָלֵל הַמְכִּירָה וְחֲבִירוֹ מְכַר הַחֵדָר עִם הַחַמְצָן שֶׁבְּתוֹכוֹ וּמִסֵּר הַמְּפָתֵחַ כְּדִין וְאַחַר הַפְּסַח רֵאָה בַּעַל הַחַמְצָן אֶת הַחַמְצָן הַהוּא יֵשׁ עַל זֶה שֶׁאֵלָּה הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה פְּאֶשֶׁר יְבֹאֵר לְהִלָּן בַּעַל יא) וְאֵנִי טָרַם אֲחֵלָּה לְדַבֵּר בְּעֵינַי הַשְּׁאֵלָה אֲכַתּוּב מָה שֶׁרֵאִיתִי שֶׁדְּבָרוֹ הַפּוֹסְקִים בְּעֵינַי כְּזֶה וְאַחֲלָקָם

לסעיפים קטנים להקל על הקורא ואלו הם א) פתב הרב מצודת יששכר הביא דבריו הרב עיקרי הד"ט סי' י"ז אות כ"ג דלא עשה פלום דאפילו בישראל אינו קונה חצרו שלא מדעתו כשלא ידע מהמציאה כמו שפתב הרמ"א בח"מ סי' סר"ח ס"ג וכינון שהעכומ"ז לא ידע במציאות החמץ הזה לא קנה לו חצירו ואם מפני שהוא מןפקד ביד עכומ"ז הא קיימא לן בסי' ת"מ דאפילו אם קבל העכומ"ז אחריות אסור פל שפן בזה שלא קבל אחריות עכ"ל והרב עיקרי הד"ט פתב לא ידעתי מאי נפקא מינה שיידע העכומ"ז של מי הוא זה מה שפתוף החזר הלא מוכר לו פל מה שפחדרו יהיה מה שיהיה ודעת העכומ"ז לקנות הפל ודעת בעל החמץ הזה להקנות לנכרי מה שמשים שם ומה שיידע בזה ענין חצרו שאינו קונה שלא מדעתו פינון שהעכומ"ז קונה מה שפחדר על ידי מסירת המפתח כמו שקונה של המוכר פן קונה את של זה והמקנה הרי הוא מקנה וגם העכומ"ז דעתו לקנות פל מה שפחדר וכל שפן דניחא ליה במרובה טפי ואם מדד ושקל מה שפחדר גם זה נכנס במשקל ובמנין והיה דסי' רס"ח מייירי במציאה לא במקר ומתנה ולכן מסיק דאם פבר בטל החמץ אף אם נאמר דלא קנה העכומ"ז מפל מקום פינון שאין החמץ בביתו של הישראלי אם בטלו אינו עובר בבל יראה דעד כאן לא נימא דאף שפוטל יעבור על פל יראה דוקא כשהחמץ בביתו ורשותו של ישראלי כמו שפתבתי בשם הקול אליהו ומשם ראיה דאף דאין בדעתם להקנות ולקנות אם בטל ואינו ברשותו אינו עובר עליו ואינו בקנס שקנסו חכמים לחמץ שעבר עליו הפסח אלו תורף דב"ק הנה ספר מצודת יששכר אין אצלי אף ראיתי שפדבריו פתב בשו"ת חינוך בית יהודה סי' י"ג והובאו דבריו בקצרה בחק יעקב סי' תמ"ח ס"ק ט"ו ובבאר היטב ושערי תשובה שם בתוף סק"ח וחי' אדם פלל ככ"ג אות ו' ותימה לכאורה על פל הרבנים הנ"ל שלא הרגישו מפל אשר הרעיש בזה הרב עיקרי הד"ט אף באמת לא ידעתי מה פל החרדה דאף דנראה ודאי דאם מוכר בעל החמץ את פל החמץ שפתוכו הרי הפל בכלל כפחשן משפט סי' רט"ו ס"ה וכן פתב הרב חתם סופר בא"ח סוף סי' ק"ד מפל מקום היינו דוקא במוכר דבר שהוא שלו אבל מה שמוכר חפץ של חברו בלתי ידיעתו מידי מששא אית ביה הא אין אדם מוכר דבר שאינו שלו ולא חשיב מכירה פלל ואפילו נימא דמה שגילה דעתו על ידי מעשיו המוכיחים דניחא ליה בהכי חשיב כאילו הודיעו לבעל הבית שימפוך גם את חמצו אי נמי דאפילו לא הודיע פלל יש לומר דמהני ונעשה שלוחו ממילא משום דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בידיעתו (עיין להרב מקור חיים בסי' תמ"ג סק"ה בד"ה והנה בהך דינא) מפל מקום הבעל הבית שלא ידע מזה קודם המכירה לא פינון להקנות להעכומ"ז אלא חמצו וגם העכומ"ז לא פינון לקנות טפי ממאי דאקני ליה בעל הבית אף דנדאי פל פמה דטפי ניחא ליה מיהו בניחותא לחוד לא סגי ובעינן קנין וליכא וכל זה במנוח דהמצודת יששכר מייירי במוכר לעכומ"ז פל מה שפחדר פפי מה שהבין הרב עיקרי הד"ט בקל זאת יש לומר דלא מהני פאמור פל שפן דיש לומר בפשיטות דמייירי דהישראלי פרט להעכומ"ז שמוכר לו פל מין פלוני שפחדר הזה בעד סף פה וכה ונתחמץ של חבירו שהניח (שם בלא דעת בעל הבית) הוא מין אחר וכינון שפרט לו מה שמוכר הא ודאי אף אם אמר לו הריני מוכר לך פל מה שפחדר הזה מין פלוני אין בפלל אלא מה שפפרט ולא נמכר לו חוץ מאותו המין אלא דבכל זאת הנה מקום לומר דכינון דמכר החזר להעכומ"ז הרי הוא חצרו וכינון שבעל הפקדון דעתו להקנותו להעכומ"ז אף דלא

נעשה בזה שום קנין (פיון שלא היה בנדע הבעל הבית למפור לו את של זה וגם העכומ"ז לא פיון לקנותו) מפל מקום תקנה לו חצירו שלא מדעתו דחמץ אינו ברשותו של אדם והני הפקר וקונה לו חצירו ההפקר אף אם לא היה דעת המפקיד להקנותו על זה כתב דאין חצר קונה שלא מדעת אלא כשיודע שיש שם מציאה וכו' זה נראה פשוט בכונת דברי הרב חינוך בית יהודה והנמשכים אחריו ולפי הנראה דברי הרב מצודת יששכר מאיש לוקחו משו"ת חב"י הנ"ל כי נראין דברים אחרים והדברים ברורים ותסר מעליו תלויות הרב עיקרי הד"ט פאמור ולפי מה שהבין הרב עיקרי הד"ט דמייני במוכר פל מה שבחצר נראה דיש לפקפק מצד דבר שאינו מסויים המבואר בח"מ סי' ר"ט ס"ב ולא דמי למה שכתב הרב חתם סופר דמייני בחיטים זרועים ומוכר לו השדה וכל מה שבתוכו עי"ש ואם ירצה ה' יתבאר במקום אחר בס"ד (עיין לקמן באות ל"ד בענין זה): (ב) והנה אחר זמן רב ראיתי בשו"ת יד יוסף (להגאון מוהר"י דייטאש) בס"ל ב"ב בשאור שלא נמכר ועבר עליו הפסח וחמצו בו ואפו בו את הפת שקיל וטרי אי מהני בהשלכת דמי הנאה וכתב דמר רבו בספר יהושע סי' ע"ז צדד בזה וחדש שם היתר אחר דאף דלא נמכר השאור מפל מקום פיון שבא ערב פסח אחר שש נאסר בהנאה ואינו עובר בבל יראה עד הלילה ודבר שנאסר בהנאה הני הפקר וקנה העכומ"ז אז מן ההפקר ותו לא קנסוין לאנסרו אחר הפסח וכתב על דבריו ואני חוכך בהיתר זה לפי דברי הרב בית אפרים א"ח סי' ל"ד בשם הפנ"י ונ"ל וגם מצד שהעכומ"ז זכה מן ההפקר ומיקרי חמצו של עכומ"ז לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה דאפשר תיכף אחר שש חל האיסור ונעשה הפתוב כאלו הם ברשותו נמצא דמיקרי חמצו של ישראל וסניב לשרפו ומאן יימר דזכויות העכומ"ז יפקיע האיסור שבו מקנס חכמים הואיל ועבר עליו עכ"ל הפנ"י למדנו מדבריו דבל יראה שנייך גם בערב פסח ואם פן כפר חל עליו קנס חכמים וכו' עי"ש והנה בדין זה (אם עובר בבל יראה בערב פסח) כפר רשמתי לעיל בס"ל ה' אות יו"ד עי"ש ובקונטרס הכללים שרשמתי שם לענין אי קנסוין משום עשה דתשביתו אף אני תמה בעיקר היתר דבמאי קנאו העכומ"ז דנהי דנראה שהשאור היה מונח בין החמצים בחצר שמכר לעכומ"ז מפל מקום הרי לדעת הרבנים מצודת יששכר וחינוך ב"י הנ"ל על פי דברי הרמ"א ח"מ סי' רס"ח פיון שלא ידע העכומ"ז מהחמץ לא אמרינו דחצירו קונה לו דאף בישראל לא מהני כל כי האי גוונא: (ג) ומה שכתב הרב עיקרי הד"ט דזהו דוקא במציאה אבל במקר ומתנה קנה כמו שכתב הרמ"א עצמו ברס"י ר' הנה שם מייני הרמ"א לענין דלא בעינו במקר ומתנה שיהיה משתמר לדעת הקונה או מקבל מתנה דוקא אלא אף שהוא משתמר לדעת המוכר או הנותן חשיב חצר המשתמרת ונקנית לו המקח והמתנה ומה ענין זה לא בעינו שידע מהדבר שיש שם או לא דלעולם אימא לה דבעינו שידע הקונה שישנו ברשותו וגם בעינו פיסוק דמים כמו שכתב שם מרן ואם פן בעובדא דחב"י ומצי"ש דלא ידע העכומ"ז כלל מהחמץ הנה ולא אסיק אדעתיה כלל בהא נימא שפיר דאין חצרו קונה לו וכן בעובדא שבספר יהושע ויד יוסף הנ"ל נראה דאין שנייך לומר דהעכומ"ז קנה לו חצרו שלא מדעתו וכן מתבאר מדברי הרב נאות דשא סי' ט"ל שהבאתי לקמן במי שהיה לו פקדון חמץ מחברו ומכרו לעכומ"ז עם חמץ שלו שלא בידיעת ורשות בעל החמץ דאם נאמר דמכירה שלא בידיעת בעלים לא מהני אין לצדד היתר משום שפיון שמסר גם הפקדון ההוא לעכומ"ז ונהי הוא

בְּרִשׁוֹתוֹ אִם כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן אִסּוּרוֹ קָנָה הֶעֱכוּמ"ז מֵהֶפְקֵר דְּחֻצְרוֹ קוֹנֶה לוֹ דָּלָא אֲמַרִּינוּ
חֻצְרוֹ קוֹנֶה אִף בִּישְׂרָאֵל כְּשֶׁאִינוּ יוֹדְעִים מֵהֶמְצִיאָהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמ"א בְּסִי' רס"ח וְאִם כֵּן
אִף שֶׁהֶעֱכוּמ"ז יָדַע מִפְּקֻדוֹן זֶה שֶׁהָרִי גַם הִפְקִידוֹן מָסַר לוֹ מִכָּל מְקוֹם כִּינּוּן שֶׁאִינוּ מוֹעִיל
הַמְכִירָה וְרַק שֶׁאֵינוּ בָּאִים לְדוֹן שְׁזָכָה מִן הֶפְקֵר אַחֵר שֶׁשׁ וְהָרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לֹא יָדַע
שֶׁיֵּשׁ הֶפְקֵר שָׁם דָּאִף שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ דְּבָר זֶה שָׁם מִכָּל מְקוֹם כִּינּוּן שֶׁאִינוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא הֶפְקֵר
הַיּוֹ אֵילּוֹ לֹא יָדַע כָּלָל עִי"ש וְנִרְאֶה דְּכָל שֶׁכֵּן לְדִידְיָהּ כְּשֶׁלֹּא יָדַע כָּלָל שֶׁיֵּשׁ דְּבָר זֶה שָׁם
דְּנֻדָּי אֵין שֶׁיֵּיךְ לֹאמַר דְּחֻצְרוֹ קוֹנֶה לוֹ לְפִי דְּבָרֵי הַרְמ"א הַנֶּ"ל וְכָתַב בְּנֵאוֹת דְּשָׂא שָׁם
דְּאֲפֹשֶׁר דְּזָהוּ.

טַעְמוֹ שֶׁל הַחֵב"י שֶׁהֵבִיא הַח"י בְּסִי' תמ"ח וְכו' וְצָדַד לֹאמַר דְּאוּלַי טַעְמוֹ מִשּׁוּם שְׁפוּבֵר
דְּאֵין חֻצֵר קָנָה לְהֶעֱכוּמ"ז כָּלָל וְכָתַב כֵּן לְפִי שֶׁלֹּא רָאָה בְּגוֹף תְּשׁוּ' הַחֵב"י כְּמוֹ שֶׁהֵעִיד
בְּעֶצְמוֹ דְּבִאֲמַת מְבוֹאֵר בְּדְבָרֵי הַחֵב"י דְּהוּא מְשׁוּם דְּבָכִי הָאֵי גְּוֹנָא לֹא אֲמַרִּינוּ דְּבִחֻצְרוֹ
קוֹנֶה לוֹ אֲפִילוּ בִּישְׂרָאֵל כְּנֻז"ל וְדְבָרֵי הַיָּד יוֹסֵף וְיָמַר רַבּוֹ וְעַד צ"ע גַּם הָרַב שָׁם אֲרִיָּה
בְּעוֹבְדָא שֶׁבְּסוּף סִי' ט' אֶחָד מִצְדָּדֵי הַהִיתָר לְהַחֲמִץ שֶׁלֹּא נִמְכַר הוּא לְפִי שֶׁהִיָּה הַחֲמִץ
בְּהַחֲדָר שֶׁנִּמְכַר לְהֶעֱכוּמ"ז וְכָתַב דְּמִתָּר מְשׁוּם שֶׁקָּנָה הֶעֱכוּמ"ז עַל יְדֵי חֻצְרוֹ עִי"ש וְלְפִי
הָאֵמִוּר אֵין מְקוֹם לְצַד הִיתָר זֶה וְכֵן יֵשׁ לְפַקְפֵק עַל הָרַב רמ"ץ סִי' ל' בְּשִׁכַח לְמַפְוֵר מִין
אֶחָד מֵהַחֲמִץ וְהִיָּה בְּיַד עֶכּוּמ"ז מְקוֹדֵם הַפְּסוּחַ וְצָדַד דְּמַהֲנֵי מִדִּין חֻצֵר (וְעֵינֵינוּ בְּקוֹנְטְרִיס
הַפְּלָלִים מְעַרְכַת הַחֵי"ת אוֹת ל"ז מֵה שֶׁרְשָׁמְתִי בְּזֶה ב"ס"ד): (ד) וְכֵן רִאִיתִי לְהָרַב עֲטָרַת
חֲכָמִים סִי' ה' בְּמִי שֶׁמְכַר הַחֲדָר עִם הַחֲמִץ שֶׁבְּתוֹכוֹ וְשִׁכַח לְפָרֵט בְּשִׁטְר מְכִירָה חֲבִיּוֹת
אֶחָת יי"ש שֶׁהִיָּתָה אַחֲרֵי הַפְּתִיחַ וְהַעֲלִים עֵין וְאַחֵר שֶׁנִּשְׂאָ וְנָתַן אִם אֲפֹשֶׁר לְהַתִּיר בְּנִדּוּנוֹ
לְפִי שֶׁאוֹתוֹ הֵי"ש הִיָּה מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה וְדָגָן מְעוֹרָב וְאֵי חֲשׁוּב אָנוּס מֵה שֶׁשִׁכַח חֲבִיּוֹת זֹ
וְכו' כָּתַב לְצָדַד הִיתָר כִּינּוּן שֶׁכָּל הַחֲדָר מְכוּר לְעֶכּוּמ"ז וּמְקוֹם עֲמִידַת הַחֲבִיּוֹת בְּכָלָל אִם כֵּן
כְּשֶׁהִגִּיעַ אִסּוּר הַחֲמִץ וְהוּא הֶפְקֵר חֻצְרוֹ קוֹנֶה לוֹ וְכו' וְסָתַר הִיתָר זֶה עַל פִּי דְּבָרֵי הַרְמ"א
בַּח"מ סִי' רס"ד (צ"ל רס"ח) ס"ג דְּאֵין חֻצֵר קוֹנֶה בְּדְבָר שֶׁאֵין רָגִיל לְבֹא עִי"ש וְהָרַב
מִים חֵיִים רַאפְפוּרֵט סִי' ה' נִשְׂאָל גַּם כֵּן בְּמִי שֶׁשִׁכַח לְמַפְוֵר חֲבִיּוֹת אֶחָת שֶׁהִיָּתָה מְנוּחַת
בְּחֲדָר שֶׁמוֹנְחִים כָּל מֵינֵי הַחֲמִץ אֲשֶׁר נִמְכְּרוּ עִם הַחֲדָר לְעֶכּוּמ"ז וְנִזְכָּר מִזֶּה אַחֵר חֻצוֹת
בְּעָרַב פְּסוּחַ וְאִז מְכַר וְשִׁקִּיל וְטָרִי מֵה הִיָּה הַדִּין אִם לֹא הִיָּה מוֹכֵר כָּלָל אַחֵר חֻצוֹת וְאֵיךְ
הַדִּין עִתָּה שֶׁמְכָרָה וְלֹא הַעֲלָה עַל שֶׁפְּתִי שׁוּם צַד הִיתָר מִטַעַם שְׁזָכָה הֶעֱכוּמ"ז מֵהֶפְקֵר
וְקָנָה לוֹ חֻצְרוֹ כִּיעִי"ש וְזוֹחֵק לֹאמַר שְׁפוּבֵר דְּאֵין חֻצֵר קוֹנֶה לְעֶכּוּמ"ז שֶׁכָּבֵר רְשָׁמְתִי
בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים בְּמַעְרְכַת הַחֵי"ת אוֹת ל"ח דְּדַעַת רַבּוֹא דְּרַבּוֹא קְמָאֵי וּבְתָרַאי דְּגַם
בְּעֶכּוּמ"ז אֲמַרִּינוּ חֻצְרוֹ קוֹנֶה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַתוֹ עִי"ש"ב וְאִף אִם נִחְשָׁב זֶה לְסַפֵּק פְּלוּגְתָא
דְּרַבְּנֹתָא הָרִי הוּא צַד וְסִנְיָף גְּדוּל לְהַתִּיר בְּחֲמִץ שֶׁעֲבָר עָלָיו הַפְּסוּחַ דְּקִיל אֵלָא וְדָאֵי מוֹכַח
דְּבָכִי הָאֵי גְּוֹנָא לִיכָא לְמִימַר חֻצְרוֹ קוֹנֶה לוֹ כִּינּוּן שֶׁאִינוּ יוֹדְעִים מֵהֶפְקֵר וְכְנֻז"ל וְכֵן הִיא
דַּעַת הַג' בֵּית שְׁלֹמֶה בְּסִי' ע"ו הַבְּאֲתִיּוֹ לְקַמֵּן אוֹת י"ג ס"ק ד' וְגַם מִדְּבָרֵי הָרַב בְּגַדֵי יִשְׁע
סוֹס"י ד' מִתְּבָאָר דָּאִם הַמוֹכֵר הַחֲמִץ לֹא כִּינּוּן לְמַפְוֵר הַחֲמִץ שֶׁהִנִּיחַ אֵינָה אָדָם בְּבִיתוֹ שֶׁלֹּא
בִּידַעְתּוֹ אֵין הִיתָר לְהַחֲמִץ הַהוּא אִף אִם הִתְנֶה שֶׁמוֹכֵר לוֹ כָּל מֵה שֶׁיִּמְצָא חֲמִץ בְּהַחֲדָר
הַהוּא שֶׁהַשְּׁפִיר אוֹ מְכַר לְהֶעֱכוּמ"ז וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְּקִנֵּי לִיָּה מִמִּילָא חֻצְרוֹ לְהֶעֱכוּמ"ז שֶׁהָרִי
כָּתַב שָׁם וְז"ל וְלְפִי זֶה נִרְאֶה שֶׁאִם אֵינָה שָׁכֵן הִנִּיחַ חֲמִצוֹ בְּחֲדָר בְּעַל הַבֵּית בְּלִתֵּי דִּיעֲתוֹ
וּבֵית דִּין (הַמוֹכְרִים הַחֲמִץ שֶׁל בְּנֵי הָעִיר עַל יְדֵי פֶת הַרְשָׂאָה שֶׁנּוֹתְנִים לְהַב"ד) כְּשֶׁמְכָרוּ

הַחֲמִץ לְהַעֲכוּמָ"ז הִתְנוּ עִמּוֹ בְּפִירוּשׁ שְׁמוּכְרִים לֹו כֹל הַחֲמִץ שֶׁנִּמְצָא בְּחֶדֶר הַהוּא וְהַמְּקַח כְּפִי שִׁישׁוּמוֹ הַבְּקִיָּאִים אוֹ כֹל לִיטְרָה בְּסוֹף פ' אֲזִי הָיָה מְכִירָה גְמוּרָה בְּדִיעֵבֶד אִם כִּינּוּנוּ בֵּית דִּין גַּם לְהַחֲמִץ שֶׁהֵנִיחַ שָׁם אָדָם בְּלִתִּי יָדִיעַת בַּעַל הַבַּיִת כִּי זְכוּת הוּא לְאָדָם הַהוּא עַכ"ל מוֹכַח דְּדוֹקָא כְּשִׁכּוּנוֹ בֵּית דִּין גַּם לְהַחֲמִץ שֶׁהוֹנֵחַ בְּלִתִּי יָדִיעַת הַבַּעַל הַבַּיִת הוּא דְמֵהֵנִי בְּדִיעֵבֶד וְאִם כֵּן בְּגִדּוֹן שֶׁבְּעִיקְרֵי הַד"ט שֶׁלֹא כִּינּוּן הַבַּעַל הַבַּיִת לְמִפְנֵי מַה שֶׁהוֹנֵחַ שָׁם בְּלִתִּי יָדִיעַתוֹ אִף שֶׁמְכַר כֹּל הַחֲמִץ שֶׁבְּתוֹכּוֹ לֹא מֵהֵנִי וּבְשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהַדוּרָא קָמָא ח"א ס' ע"ז בְּאֶחָד שֶׁמְכַר הַמְּקוֹם שֶׁעוֹמֵד שָׁם חֲמִצִּים וּמְכַר כְּדִין רַק הִי"ש וְהָאֲקוּוֹיט אֲשֶׁר הָיָה שָׁם לֹא מְכַר רַק אַחַר הַחֲג גְזָכַר וּבֹא לְשֹׂאֵל כְּתַב הִנֵּה מַה שֶׁצָּדַד כְּבוֹדוֹ שֶׁמֵּאַחַר שֶׁמְכַר הַמְּקוֹם שֶׁעוֹמֵד שָׁם הִי"ש שׁוֹב זָכָה עַכּוּמָ"ז בְּהֵם שֶׁחֲצָרוּ קוֹנֵה לֹו זֶה אֵינוֹ דְמַלְבָּד דִּישׁ בְּזֶה מְבוּכָה גְדוּלָה בַּעֲכוּמָ"ז אִי קוֹנֵה לֹו חֲצָר אִף גַּם בְּכָאֵן גִּילָה בַּעַל הַחֲצָר דַּעַתוֹ בְּפִירוּשׁ שֶׁלֹא מְכַר לֹו רַק שֶׁאֵר הַחֲמִצִּים וּלְפִי דְבָרֵי מַעֲלָתוֹ לֹא הָיָה לְכַתּוּב שֶׁטֶר מְכִירָה רַק עַל הַחֲצָר וְכֹל הַחֲמִצִּים יִזְכָּה מִתּוֹרַת חֲצָר וְזֶה אֵינוֹ וְכו' וְכַתַּב טַעַם אַחַר (לְהַתִּיר עִי"ש) עַכ"ל וְהִנֵּה גְדוּנוֹ הָיָה שֶׁשָּׂכַח מִהַחֲבִית וְהָאֲקוּוֹיט וּמִפְּנֵי זֶה הוּא שֶׁלֹא מְכַרְם וּמַה שֶׁלֹא גְזָכַר מֵהֵם חָשִׁיב לִיָּה פְּאוּמֵר בְּפִירוּשׁ שֶׁאֵינוֹ מוֹכְרָם וְאִם אָמַר כֵּן הֲגֵאוּן עַל הַגְּדוּן הַנִּזְכָּר לְשֵׁם חֲמִצִּים שֶׁלֹו וְאִם הָיָה גְזָכַר מֵהֵם בְּנִדְאֵי הָיָה מוֹכְרָם כֹּל שֶׁכֵּן בְּחֲמִץ שֶׁהֵנִיחַ חֲבָרוֹ בְּחִנּוּתוֹ שֶׁלֹא מִדַּעַתוֹ וְהוּא לֹא יָדַע דְּנִדְאֵי חָשִׁיב פְּאוּמֵר בְּפִירוּשׁ שֶׁאֵינוֹ מוֹכַר אוֹתָם לַעֲכוּמָ"ז: (ה) וּמַה שֶׁכְּתַב הָרַב עִיקְרֵי הַד"ט דָּאִם בְּיִטַל הַחֲמִץ וְאֵינוֹ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה דְמִדְּאוּרֵייתָא בְּבִיטוּל סְגִי וְכִינּוּן דְּאֵינוֹ בְּבַל יִרְאֶה וְרַק חֲזִיב לְבַעַר מְדַרְבְּנָן אֵינוֹ בְּדִין חֲמִץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסָח לְכֹאוּרָה נִרְאֶה דִּיפָּה אָמַר וְעִינָן לְהַרְבְּנִים חֶק יַעֲקֹב וּבֹאֵה"ט רִישׁ ס' תמ"ב שֶׁכְּתַבוּ וְכֵן הַדִּין בְּכֹל הֵנִי שֶׁמוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה לְהַשְׁהוֹתָן רַק מְדַרְבְּנָן גְּאָסֵר לְהַשְׁהוֹת לְכַתְּחִילָה וַיִּשְׁרוּף תוֹף הַפְּסָח מְדַרְבְּנָן אִם עָבַר וְשָׁהָה מוֹתֵר ע"כ אֵלֶּא דְמַמָּה שֶׁכְּתַבוּ קוֹדֵם לְכֵן בְּשֶׁאֵר טַעַמוֹ וְלֹא מִמְשׁוֹ דִּישׁ לְהַתִּיר בְּהִנָּאָה וְאִסּוּר אֲכִילָה בְּזֶה אֵינוֹ אֵלֶּא מְדַרְבְּנָן וְעַל זֶה הוּא שְׁפִטִּים וְכֵן הַדִּין וְכו' מִשְׁמַע דְּגַם בְּהֵנִי שֶׁמוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה לְהַשְׁהוֹתָן רַק מְדַרְבְּנָן אִסּוּר וְכו' יֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּאֲכִילָה וּמוֹתֵר דְקָאֵמֵר הִינּוּ בְּהִנָּאָה וְכֵן בְּדִין שֶׁהָרִי כְּתַב שָׁם כְּמִבְּנֹאֵר בְּס' תמ"ז וְכֵן כְּתַב שָׁם קוֹדֵם לְכֵן גְּבִי מִין בְּמִינוֹ דְמִדְּאוּרֵייתָא בְּטַל בְּרוּב וּמוֹתֵר לְהַשְׁהוֹתוֹ אֵלֶּא דְמְדַרְבְּנָן צְרִיף לְבַעַרוֹ וְאִם עָבַר וְשָׁהָה מוֹתֵר אַחַר הַפְּסָח כִּינּוּן דְלֹא עָבַר אֲבָל יִרְאֶה כְּמִבְּנֹאֵר לְקַמֵּן ס' תמ"ז ע"כ וּלְפִי הַנִּרְאֶה כְּוִנָּתוֹ לְהוֹכִיחַ כֵּן מִמ"ש בְּש"ע שָׁם ס' ב גְּבִי חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה דְמוֹתֵר אַחַר הַפְּסָח וְכַתַּב הָרַב מַג"א סַקמ"ו דְמוֹתֵר אֲפִילוֹ בְּאֲכִילָה וְהָרַב חֶק יַעֲקֹב שָׁם חֶלֶק עָלָיו וְאִסּוּר בְּאֲכִילָה וְכִינּוּן דְמַהֲהִיא דְס' תמ"ז גְּלִיף לְכֹל הֵנִי דָּאִם עָבַר וְהַשְׁהָה מוֹתֵרִין אַחַר הַפְּסָח דִּיו לְבֹא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּנִידוֹן וְאֵינוֹ מוֹתֵר אֵלֶּא בְּהִנָּאָה וּבְלֹא הֶכִי לְפִי מַה שֶׁכְּתַב בְּמַג"א ס' תמ"ז ס"ק מ"ו לְחֶלֶק בֵּין חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה דְאֵין צְרִיף בְּיַעוּר מִן הַתּוֹרָה לְשֶׁאֵר חֲמִץ דְצְרִיף בְּיַעוּר מֵהַת"ו וְאִמְרָה תּוֹרָה דְמֵהֵנִי בְּיַעוּר כְּזֶה וְחֲתָמִים אָסְרוּ אוֹתוֹ הַבְּיַעוּר וְאִמְרֵי דְלֹא מֵהֵנִי כְּזֶה גַּם אַחַר הַפְּסָח אָסּוּר וְהוֹכִיחַ כֵּן מִמ"ש בְּתַמ"ח ס"ה חֲמִץ שֶׁנִּמְצָא בְּבַיִת יִשְׂרָאֵל אַחַז"פ אָסּוּר אִף שֶׁבְּיִטְלוֹ וְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּס' תמ"ז ס"ב מְחַלֵּק בֵּין חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה דְאֵינוֹ רְאוּי לְבֹא לִידֵי אִיסּוּר תּוֹרָה כֹּלֵל לְחֲמִץ הַמְּוִפְקָד בִּיד עַכּוּמָ"ז דְרְאוּי לְבֹא לִידֵי אִיסּוּר תּוֹרָה עִי"ש וּבְס' תמ"ח סוֹף ס"ק ה' כְּתַב בְּשֵׁם ה"ה דְכֹל חֲמִץ שֶׁרְאוּי לְעַבְרוֹ עָלָיו אָסּוּר אִם כֵּן אֵין לָנוּ לֹוּמֵר בְּכֹל דְבַר שֶׁאִיסּוּר שֶׁהִיָּתוֹ אֵינוֹ אֵלֶּא מְדַרְבְּנָן שֶׁאִם הַשְׁהָה שִׁיָּהָה מוֹתֵר אַחַר

הפסח וצריף להתיישב ולחפש בדברי הפוסקים בעניינים פאלו ואי"ה יתבאר במקום אחר (עיינו לעיל בסי' זה אות י"ד): והנה לפי דברי הרב עקה"ד דאפילו נאמר דלא קנה העכומ"ז מכל מקום מותר אחר הפסח משום שלא היה החמץ בביתו של ישראל צריף לומר דבעונבדא דמצודת יששכר מייירי בשלא ביטל בעל החמץ וכן יש לדחוק בדברי החינוך ב"י ודעימיה אף הרב שערי תשובה סי' תמ"ח סק"ח קרוב לסופו הביא דברי הרב תפארת צבי סי' י"ז באחד שהניח יי"ש בבית חבירו ולא מכרו רק שהיה מונח בחדר שנמכר לעכומ"ז ובעל הי"ש אמר שביטל בערב פסח פדינו דיש לצדד להתיר על ידי עירוב ברוב וכו' ונגזש מתשובת הרב חינוך ב"י הנ"ל שאסר בנדון פזה וכתב ואפשר שאני הקא שהיה סבור שימכרו חבירו ולכן אין לקונסו לא כן בעונבדא דחב"י שהערים והניח בחדר חבירו בלי ידיעתו עי"ש מוכח דהרב שערי תשובה לא משמע ליה לחלק פזה בין ביטל ללא ביטל שאם פן היה לו ליישב שהחינוך בית יהודה מייירי בלא ביטל ותפארת צבי בדביטל ואפשר שלא כתב פן משום דמסתמא משמע דגם החב"י מייירי בביטל ועל כל פנים מתבאר דעת הת"ץ דאפילו ביטל ולא היה ברשות ישראל אין דעתו נוחה להתיר אלא על ידי תערובת ברוב ומשמע דדוקא ביי"ש הוא דכתב לצדד להתיר עי"ש שצירף מה שהיי"ש אינו מזנקק ויש בו מים וכו' וגם שהיה אנוס וכו' ואם פן בחמץ אחר ובאינו אנוס וכעונבדא דמצוי"ש וחב"י מוכן דאין מקום להתיר לפי דעת הת"ץ ומשמע דגם השע"ת סבר וקביל פנותיה: (ו) ומה שרמז הרב עיקרי הד"ט לדברי הרב קול אליהו והוא מה שהביא שם באות י"ב דמה שנהגו ליתן לעכומ"ז פלים שאי אפשר לנקרם ונותנים במתנה גמורה אף שהעכומ"ז יודע שאינו עושה אלא להנצל מהאיסור ואחר הפסח מחזירם לבעל הבית אין בזה איסור וסיים ואף אם לא יתנם במתנה גמורה דהא קיימא לן דמהני ביטול לחמץ ידוע ואף למאן דסבר דלא מהני פכר פתבו האחרונים דדוקא אם הוא בבית ורשות ישראל אבל אם אינו ברשותו גם לסברא הנ"ל אינו אסור משום כל יראה וב"י וביטול מהני ובמפקיד חמצו לעכומ"ז והעכומ"ז מקבל עליו אחריות נתבאר שם דבמחלוקת הוא שינוי בין גדולי הפוסקים עכ"ל הנה ספר קול אליהו אין אצלי לראות דב"ק דלפי הנראה דבריו קשו אהדדי דמה שכתב דבמפקיד לעכומ"ז וכו' במחלוקת הוא שנוי פנותו למ"ש בסי' ת"מ ס"ד עי"ש בטור וב"י דמי שהפקיד חמצו ביד עכומ"ז או ביד חבירו והנפקד קבל אחריותו יש מן הגאונים דסברי דאין עובר המפקיד בכל יראה והרר"י וכן הרא"ש פתבו דאף בזה עובר המפקיד וכן פסק מרן בש"ע ומשמע דאף לדעת הגאונים דאין המפקיד עובר היינו דוקא כשקבל הנפקד אחריות אבל אם לא קבל הנפקד אחריות עובר המפקיד לכולי עלמא וזה הוא היפך ממה שכתב בתחלה דאם אינו בידו ורשותו אינו אסור משום ב"י ובל ימצא ואמר רב הכי לנדונו שאין העכומ"ז מקבל אחריות דמשום שאינו ברשות הישראל אינו עובר בכל יראה דשמעת מינה דאף אם אינו באחריות הנפקד אינו עובר המפקיד ועיינו במשפצות סי' ת"מ סק"ד שהביא דברי הרמב"ן בפרשת בא ושפן מוכרח דעת הר"ן דחמצו של ישראל מןפקד ביד עכומ"ז או ביד חבירו אפילו לא קבל הנפקד אחריות אינו אסור אלא מדרכנו ודעת הגאונים שהביאו הרא"ש והטור הוא דמרתמי בעינן פי היכי דלא ליהוי בכל יראה ובל ימצא שלא יהא ברשותו של מפקיד וגם שיקבל הנפקד אחריות ולהר"י והרא"ש והטור ומרן אף אי איכא תרתי לטיבותא עובר עי"ש והרב קול אליהו

לפי הנראה לא נחית לסכרת הרמב"ן והר"ן הנ"ל אלא למחלוקת הרר"י והרא"ש עם יש מן הגאונים ואם כן בנדונו שאין הנפקד מקבל אחריות החמץ עליו (שהרי נותנו לו במתנה אלא שאינו מתנה גמורה והוא רק פקדון בעלמא שלא באחריות) נראה דלכולי עלמא עובר בבל יראה וכל שפן למאי דנקיטינן פדעת הרר"י דגם בקבל אחריות והוא ברשות הנפקד עובר המפקיד אם כן אין לנו צד היתר אלא משום הביטול וזה אינו פשוט דאף דנקיטינן דביטול מהני גם לחמץ ידוע מפל מקום מדרבנן מיהא צריה לבער ואם כן איך אפשר להתיר ליתן לעכומ"ז באופן זה על סמך הביטול דהא בעי ביטול מדרבנן ואף בעבר והשקה חמץ כזה שאינו חייב בביטול אלא מדרבנן אינו פשוט לומר דאין בו דין חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח לפי שאינו דומה לחמץ נוקשה כמו שפכתבתי למעלה בשם המג"א סי' תמ"ז ס"ק מ"ו וכן כתב במשבצות סי' ת"מ הנ"ל ע"ש ואחרי שהרב מצודת יששכר הביא להיא דסי' ת"מ דנקיטינן דאף בקבל הנפקד אחריות עובר המפקיד לא ידעתי אמאי לא נתעורר הרב עקה"ד להקשות על הרב קול אליהו משם וצריה יישוב: שוב התבוננתי דאין משם סתירה לסכרת הרב קול אליהו שהרי כתב הרא"ש דהטעם דאף שקבל הנפקד אחריות עובר המפקיד הוא משום דהנפקד כשקבל הפקדון משאיל לו מקום להמפקיד והוי ביתו של מפקיד לכן עובר בבל יראה ע"ש ואם כן מוכן דאם אין פדעת הנפקד להשאיל מקום לו אינו עובר המפקיד ובנדון הקול אליהו שהמפקיד נותן לו במתנה אלא שאינו מתנה גמורה ולא הוי אלא כפקדון בעלמא מ"מ כיון שאינו נותנו לו אלא בתורת מתנה ולא בתורת פקדון ודאי שאין דעת העכומ"ז להקנות לו מקום כלל והוי חמץ של ישראל ואינו בביתו ואינו עובר בבל יראה כלל וכן כתב סברא זו הרב עטרת חכמים סי' ה' (ד"ה ומיום) לגבי פשאין יודע העכומ"ז מהפקדון שהונח ברשותו שלא בידיעתו וכן כתב הרב נאות דשא סי' ט"ל (בד"ה ומעתה) בחמץ שנמכר לעכומ"ז והוא ברשות העכומ"ז אלא דלא הועיל המכירה ונמצא פקדון ביד עכומ"ז דכיון דהעכומ"ז סבור שנמכר לו לא שייך לומר דהשאיל מקום להמפקיד וכן כתב הרב חתם סופר בסי' קי"ט (בד"ה והנה אי שפירת או מכירת הסדר) וכן כתב הרב מים חיים ראפפורט סי' ו' (ד"ה שוב) לגבי גנב שפל זמן שלא החזיר הגניבה אין הגנזל עובר דאינו ברשותו ולא השאיל לו הגנב מקום וכן כתבו הרבנים גודע ביהודה במהדורא קמא סי' כ' (בד"ה ומפל מקום) ומקור חיים בסי' תמ"ח סק"ט (בד"ה אכן) ומרן מוהריט"א בפרק חמישי דבכורות סי' מ"ד (בד"ה והנה הפ"ח בסי' תמ"ח) ע"ש בדרך ע"ב ע"ב מדפוס ווארשא: גם הרב שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ב סי' ע"ז ד' ס"ו ע"ב (ד"ה אף) כתב לענין מתנה על מנת להחזיר דלפי דברי הרא"ש בטעם דעובר המפקיד כנז"ל אם כן זהו פשבאמת הפקיד אצלו אבל זה נמן במתנה על מנת להחזיר ואם כן ממה נפשך בעת שהוא עדיין מתנה ולא הוי זמן החזרה אינו ביתו של הנותן ובעת שמחזיר לו אינו בביתו ואם אינו רוצה להחזיר הוי פקדון דבפקדון דהמקום שמונח ודאי לא הוי של המפקיד ואם כן יש ממה נפשך לא מיקרי ביתו של המפקיד ואינו עובר בבל יראה ע"ש ואף דנראה דמפל מקום אסור מדרבנן אף כשאין הנפקד משאיל מקום להמפקיד וכן כתב הג' מוהרש"ז בש"ע ש"ל סי' ת"מ אות א'.

ובקונטרס אחרון כתב שהפר"ח ומג"א הסכימו לסכרת הר"ן דמפל מקום אסור מדרבנן בכיצא לזה ושפן מוכרח מפל האחרונים (ומשיטת הירושלמי והבאתיו בסי' ה' אות כ')

עי"ש מה שפכתבתי על דבריו בזה) מפל מקום בבל יראה לא עבר ובכי האי גוונא משמע ליה להרב קול אליהו דכיון דאינו חייב בביעור מן התורה מהני ביה ביטול והרב נאות דשא סי' ט"ל הבאתי דבריו לקמן אות י"ב צדד לומר דלמאי דנקיטין דעובר המפקיד בבל יראה פשטיף לומר דמושאל הנפקד מקום להמפקיד דכשאין שייף לומר פן אינו אסור אפילו מדרבנן אלא שלא החליט לומר פן עי"ש ושם (בד"ה ואולם) שקיל וטרי בדעת הגאונים דסברי דאינו עובר המפקיד אם הוא דוקא פשקבל הנפקד אחריות וכתב דמה שפירש הרב פרי מגדים בכונת הרא"ש בדעת הגאונים דלאו דוקא פשקבל הנפקד אחריות הוא נכון ומוכרח לומר פן פדי ליישב תמיהת הרב חכם צבי בסי' לק"ט על דבריו וגם דברי הטור יש לדחוק ולפרש פן וכו' וכן מוכח דעת מרן הב"י שהרי פתב על דברי הטור ששיטת יש מן הגאונים היא דעת הרמב"ן והר"ן והר"י.

בדבריהם מבואר דאפי' לא קבל נפקד אחריות אין המפקיד עובר וכו' עי"ש. ובזה יש ליישב קצת ממה שתמהתי לעיל על דברי הרב קול אליהו וק"ל וגם הרב שאגת אריה בסי' פ"ג שהאריך בענין זה מסיק בדעת הגאונים דאף בלא קבל עליו אחריות סוברים דאין צריך לבער מן התורה פשהוא בבית עכומ"ז דבתיכם ולא בית עכומ"ז עי"א ועיין להרב שם אריה סי' ט' ד' י"ב והרב חיי אדם בנשמת אדם סי' ב' האריך להכריח דלשון הטור אינו מדוקדק ודעת הגאונים דאפילו לא קבל אחריות אינו עובר ואפשר שהרב קול אליהו שקיל וטרי בכל זה ומי שנמצא בידו ליעיין במילי דמר גם הרב רמ"ז סי' ל' אות ב' פתב עוד נוסף החטים היו בבית העכומ"ז קודם הפסח והגאונים והרמב"ן והרשב"א ור"ן סוברים בזה דאינו עובר וכו' רק מדרבנן חייב לבער וכו' וכבר הסכימו הפר"ח ושאג"א סי' פ"ג דאף בלא קבל העכומ"ז אחריות הדין פן ובאמת מדברי מרן מוהריט"א הנ"ל נראה בעליל שסובר דכל דלא שייף לומר דהשאל ל' מקום אינו עובר אפילו מדרבנן ולכן פשיטא ליה דבנגזל מעכומ"ז מותר אחר הפסח וכן נראה מסתמיות דברי הרבנים הנז"ל שכתבו דכל שאין שייף לומר דהשאל מקום אינו עובר אף לדעת הרא"ש: ולפי האמור יש לתמוה על הרבנים מצודת יששכר וחינוך בית יאודה שכתבו דכיון דלא הועיל הפכירה לעכומ"ז הוי פפקדון דאפילו קבל הנפקד אחריות עובר המפקיד פמבואר בסי' ת"מ ומשמע דכונתם לומר דעובר בבל יראה פבהיא דסי' ת"מ והדבר תמוה דלא דמי לדסי' ת"מ דהתם טעמא דמילתא משום דהנפקד משאל מקום להמפקיד והוי החמץ בביתו של מפקיד דברי הרא"ש וכן פתב הרב הלבוש בסי' ת"מ טעם זה וזה לא שייף לומר בנותן חמצו בחדר חבירו שלא מדעת חבירו וכן פתב מפורש הג' מוהרש"ז בש"ע שלו שם עי"ש ואם דעתם לומר דמכל מקום אסור מדרבנן ואף בשאסור להשהותו מדרבנן סוברים דמיקרי חמץ שעבר עליו הפסח דסברי מרן דלא דמי לחמץ גוקשה וכדעת הרב מגן אברהם כנז"ל אין זה במשמעות דבריהם פלל דכל פי הא הנה להו לפרושי וצ"ע: (ז) איה שיהיה לענין השאלה שראובן הוליה חביות י"ש לבית שמעון לבקש ממנו שימפור את הי"ש בכלל החמצים שלו ושמעון לא היה באותה שעה בבית ואמרה לו אשת שמעון הנח את החביות בחדר זה ששם מונח החמץ שלנו ואודיע לבעלי שימפור בכלל החמץ שלנו וכן עשה ואשת שמעון שכתה להודיע זה לבעלה ושמעון מחר החמץ שלו לעכומ"ז ופרט ברשימה פל מה שמוכר לו חוץ מהי"ש הנ"ל פי לא ידע מזה פלל וראובן ביטל החמץ בלילה פדין וגם ביום פנהוג והיה לבו

בטוח שפּכּר מְכָרוּ שְׁמֵעוֹן וּבְיוֹם טוֹב כְּשֶׁרָאָה אֶת שְׁמֵעוֹן נָתַן לוֹ תוֹדָה עַל שְׁמֹכַר חֲמִצּוֹ וַיִּתְמָה שְׁמֵעוֹן עַל דְּבָרָיו וְאָכַן נוֹדַע הַדְּבָר מִשִּׁגְגַת אִשְׁתּוֹ וַיִּשְׁאַלּוּ לְהֵרֵב וְאָמַר צָרִיף לְעֵינָיו בְּדִין וְאִדְהֵכִי וְהֵכִי עֵבֶר הַפֶּסַח הִנֵּה לִפִּי דְבָרֵי הָרֵב עֵיקָרֵי הַד"ט יֵשׁ לְהַתִּיר בְּגִדוֹן דִּינָן דְּאִף דְּלֹא נִמְכַר הֵי"ש לַעֲכוּמ"ז וּבְכַגּוֹן נִדּוֹן דִּינָן נִרְאָה דְּגַם לְהֵרֵב עֵקָה"ד לֹא מִיָּקָרֵי נִמְכַר לַעֲכוּמ"ז וְזִשְׁהֵרֵי פֶרֶט לוֹ בְּהִרְשִׁימָה כָּל הַדְּבָרִים שְׁמוּכַר לוֹ וְהֵי"ש אִינְיָנוּ בְּכָלֵל הַמְכִירָה מְכָל מְקוֹם הָא חֲזִינָן דְּאָמַר הָרֵב דְּאִף אִי לֹא מְהַנִּי הַמְכִירָה יֵשׁ לְהַתִּירוֹ לִפִּי שְׁבִטֵל וְהַחֲמִץ לֹא הִיָּה בְּרִשּׁוֹתוֹ אֲלֵא בְּרִשּׁוֹת הַעֲכוּמ"ז אִם כֵּן גַּם בְּגִדוֹן זֶה אִם מְכַר שְׁמֵעוֹן אֶת הַחֲדָר לַעֲכוּמ"ז כְּמוֹ שֶׁהוּא הַמְנַהֵג וּכְבָר כְּתַבְתִּי דְּכָל שְׁלֵא יָדַע הַנְּפָקֵד מִהַפְּקֻדוֹן אִין שְׁיָיֵף לֹמַר דְּהַשְׁאִיל מְקוֹם לְהַמְפָּקֵד וְאִם כֵּן הָרֵי הַחֲמִץ הִיָּה בְּבֵית וּרְשׁוֹת הַעֲכוּמ"ז וּמְהַנִּי בִּיטוּל וּלְפִי דְבָרֵי הָרֵב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה בְּגִדוֹן דִּינָן יֵשׁ לְהַתִּיר עַל יְדֵי עֵירוּב בְּרוּב דְּבַעֲוֹבְדָא כִּי הָאִי גַם הַחֲזִינוּף בֵּית יְהוּדָה מוֹדָה שְׁהֵרֵי בְּגִדוֹן זֶה לֹא הַעֲרִים כָּלֵל וְעֵשָׂה כָּל אֲשֶׁר בְּכַחוֹ וְהַשְׁתַּדֵּל בְּמְכִירָתוֹ וְסִבַּר שְׁשֵׁמֵעוֹן יִמְכְּרֵנוּ אֲלֵא שְׁאִשְׁתּוֹ שְׁכַחָה לְהַגִּיד לְבַעֲלָהּ וְדוּמָה נִדּוֹן זֶה לְגִדוֹן הַתְּפָאֶרֶת צְבִי מִמֶּשׁ וְהַתִּירוֹ עַל יְדֵי בִּיטוּל בְּרוּב אֲלֵא דְּצָרִיף לְעֵינָן בְּגוּף הַסְּפָר דְּלִפִּי הַנְּרָאָה לֹא הַתִּיר עַל יְדֵי עֵירוּב אֲלֵא בְּהַנְּאָה וְגַם צָרִיף לְעֵינָן בְּגוּף שׁו"ת פְּנִים מְאִירוֹת ח"ב ס' קס"ג שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁמוֹ בְּעָרוּף הַשְּׁלֶחֶן ס' תמ"ח אוֹת ו' ו'נ"ל (עַל דְּבָרֵי מְרָן שָׁם בַּס"ה דְּחֲמִץ שְׁנַמְצָא בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אַחַר הַפֶּסַח אָסוּר אַף שְׁבִטֵל) וְהַפְּנִי"מ הַתִּיר בְּבִיטֵל אִם שְׁכַח וְלֹא מְכַר חֲמִצּוֹ עִי"ש שְׁהַאָרִיף אִי קִנְסוּ שׁוֹגֵג אִטּוּ מְזִיד בְּדַרְבְּנָן וְעֵינָן מ"ש בַּס' שַׁל"ט וְשִׁי"א אִי שְׁכַחָה מִיָּקָרָא שׁוֹגֵג עַכ"ל וּמִשְׁמַע דְּמַתִּיר לְגַמְרֵי בְּאֲכִילָה וּבְלֹא שׁוּם עֵירוּב וְאִף דְּלְכַאוּרָה הַדְּבָר תְּמוּדָה לְהַתִּיר מִפְּנֵי מַה שְׁשְׁכַח דְּאִף אִי נִימָא דְּשְׁכַחָה חֲשִׁיב שׁוֹגֵג אוֹ אֲנוּס (עֵינָן מַה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּקוֹנְטְרִיס הַכְּלָלִים מְעַרְכַת הַשִּׁי"ן אוֹת כ"ב) מְכָל מְקוֹם הָרֵי שְׁלֶחֶן הַלְּכָה פְּסוּקָה בַּס' תמ"ח ס"ג דְּאֲפִילוּ שׁוֹגֵג אוֹ אֲנוּס אָסוּר בְּהַנְּאָה אַחַר הַפֶּסַח וְאוּלֵי סוּבַר כְּמֵאן דְּאָמַר דְּלֹא אָסְרוּ שׁוֹגֵג, אוֹ אֲנוּס אֲלֵא כְּשֵׁלֵא בִּיטֵל אֲבָל אִם בִּיטֵל מוֹתֵר וְעֵינָן מַה שְׁרִשְׁמַתִּי לְעֵיל בְּאוֹת ו' בְּעֵינָן זֶה וְגוּף ס' פְּנִי"מ אִין מְצוּי אֲצִלֵי לְעֵינָן בַּדב"ק וְעַל כָּל פְּנִים מְדַבְּרֵיו יֵשׁ לְלַמּוֹד בְּקַל וְחֻמְרָא לְגִדוֹן דִּינָן דְּהוּא לֹא שְׁכַח לְמַפּוֹר אֲלֵא שְׁסַמֵּף עַל חֲזַקַת שְׁלִיחַ וְשְׁלוּחָא הוּא דְּעוּנִית וְצָרִיף לְעֵינָן בְּשׁו"ת פְּתַר כְּהוֹנָה ס' כ' וְסִי"כ"ה שְׁרַמְזוּ הָרֵב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה שָׁם בְּמֵי שְׁצִנָּה לְאַחַד לְמַפּוֹר וְשְׁכַח וְלֹא מְכַר דִּישׁ לְהַתִּיר בְּגִדוֹן זֶה עַל יְדֵי עֵירוּב שְׁיַעֲרַב בְּרוּב וְכו' וְאִין גּוּף הַסְּפָר מְצוּי אֲצִלֵי וְאִם נִמְצָא בְּיַד מַעַל"נ"י יְעֵינָן בְּהֵם וְדַעֲתֵי הַעֲנִיָּה לְהַתִּיר בְּגִדוֹן זֶה עַל יְדֵי עֵירוּב וּבִיטֵל בְּרוּב כְּדַעַת הָרֵב תְּפָאֶרֶת צְבִי שְׁהֵבִיא הָרֵב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה הַנּו"ל: (ח) אַחַר זְמַן רַב שְׁכַתְבְּתִי כָּל הַנְּ"ל הַשְּׁגָתִי שׁו"ת גְּאוֹת דְּשָׂא לְהַג' בְּעַל לְבוּשֵׁי שְׂרָד וְרִאִיתִי שָׁם בַּס' ט"ל (בַּד"ה אֲמָנָם) שְׁהֵבִיא דְּבָרֵי הַמְּשַׁבְּצוֹת ס' ת"מ סק"ד כָּל שְׂאִין אָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן כְּגוֹן חֲמִץ שְׁבִיטֵל לְפָנֵי עֲדִים אִם הִיָּה גַם כֵּן אֲנוּס בְּדָבָר יֵשׁ לְצַדַּד הִיָּתֵר בַּה"מ דְּלִיפָא הַעֲרָמָה וְכַתְבַּת שָׁם וְזֶהוּ עֲצָמוֹ כְּמוֹ הַשְּׁאֵלָה שַׁבְּסו"ס מְנַחַת יַעֲקֹב ס' ו' שְׁהַתִּיר שָׁם מַחֲמַת שְׁבִיטֵל וְהִיָּה אֲנוּס בְּמַה שְׁלֵא מְכַר וְכו' מִיְהוּ נִדּוֹן זֶה גְּרַע דְּשָׁם הַתִּיר מִשׁוּם דְּחֲזִינָן שְׁעֵשָׂה כָּל מַה שְׁמוּטֵל עָלָיו דְּהִיָּנּוּ שְׁצִנָּה לְאִשְׁתּוֹ שְׁתַּמְפּוֹר מִשׁוּם הֵכִי לֹא חִיָּיְשִׁינָן לְהַעֲרָמָה אֲבָל בְּגִדוֹן דִּינָן לֹא עֵשָׂה מַה שְׁמוּטֵל עָלָיו דְּלֹא צִנָּה לְמַפּוֹר אֲבָל לְשׁוֹן הַמְּשַׁבְּצוֹת מוֹרָה דְּבָלֵי הַף סְבָרָא כִּינּוֹן שְׁהִיָּה אֲנוּס וְגַם בַּנּו"ד שְׁהִיָּה אֲנוּס שְׁסַבַּר שְׂאִין צָרִיף לְצוּוֹתוֹ וְשִׁיָּהֵה הַנְּפָקֵד רְשָׁאֵי לְמַפּוֹר בְּעֲצָמוֹ שׁוּב חֲזַר לְסִיִּים הַעֲתַק דְּבָרֵי הַמְּשַׁבְּצוֹת וְכַתְבַּת וְאִם

כּוּן בְּגִדוֹן זֶה כִּינּוֹן דְּלֹא עֵבֶר בְּבֵל יִרְאֶה רַק מְדַרְבְּנָן אַחַר הַפְּסַח שְׂרִי וּבִפְרֹט בְּגִדוֹן זֶה שְׂבִיטָל וְהָיָה אֲנוּס וְהִבִּיא שׁו"ת גְּבַעַת שְׂאוּל ס"י ל"ה שֶׁהִתִּיר בְּהִנָּאָה מֵאֵל"ץ שְׂלֵא נִמְכַר בְּשׁוּגָג וְהָיָה כֹּל הַפְּסַח אֲצֵל הַעֲכוּמ"ז וְשִׁמְמָה עַל הָרֵב בַּעַל הַעֲיִטוֹר דְּחִמְיָן שְׂעֵבֶר עָלָיו הַפְּסַח מִן־תֵּר בְּהִנָּאָה אִם בִּיטְלוּ וְצִיָּרָף דַּעַת הָר"ן דְּחִמְצוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיַד עֲכוּמ"ז לֹא עֵבֶר הַמְּפָקִיד בְּבֵל יִרְאֶה וְלִכֵּן הִתִּירוּ בְּהִנָּאָה מִחֲמַת שְׁהִיָּה שׁוּגָג וְהִפְסֵד רַב וּבִסִּי' ק"ד הִתִּיר יי"ש שְׂלֵא נִמְכַר כָּלֵל עַל פִּי טַעוֹת בַּעַל הַי"ש שְׁהִיָּה סְבוּר שְׂיִכּוּל לְמַפְנֵי אַחַר חֲצוֹת וְשׁוּב נֹדַע לוֹ שְׂאֵינוּ רִשְׁאֵי וְלֹא מְכָרוּ וְהָיָה הַי"ש בְּבֵיתוֹ וְאֶפְיָלוּ הִכִּי הִתִּירוּ מִחֲמַת בִּיטוּל הַלֵּילָה אֲף שְׂלֵא בִיטְל בַּיּוֹם וְסִיָּים הָרֵב נְאוֹת דְּשָׂא וְכָל שְׂפָן שְׂיֵשׁ לְהִתִּיר בְּגִדוֹן זֶה אֲף אִם בָּא לְיִמְלָה בְּפִסַּח אֵין לְהִתִּיר לוֹ לְהִשְׁהוֹתוֹ וְכוּ' אֵלּוּ תוֹד"ק וּמְדַבְּרִיו יֵשׁ לָנוּ סִיוַע גְּדוּל לְגִדוֹן זֶה שֶׁהוּא בִיטְל וְגַם הָיָה אֲנוּס שְׂפָכֶר עֲשֵׂה מַה שְׂמִנְטָל עָלָיו לַעֲשׂוֹת שְׂצִינָה לְמַנְכְּרוֹ וְהָיָה בְּיַד עֲכוּמ"ז בְּאִנְפֹן שְׂאֵין שְׂיָיָה לֹמַר דְּמִקּוּם הַחֲמִיץ הַשְּׂאֵילוֹ לְהַמְּפָקִיד כְּאִמּוֹר וְאֵין בּוֹ אֵלֵא אִיסוֹר דְּרַבְּנָן וְהָיָה תְּרֵי דְרַבְּנָן וְאֵין חֲשַׁשׁ הַעֲרָמָה וְיֵשׁ הַפְּסֵד מְרֻבָּה דִּישׁ לְהִתִּיר עַל דְּרָף שְׂפִתְבִּתִּי לְמַעְלָה וְהִנֵּה אִמַּת דְּבְגִדוֹן הָרֵב נְאוֹת דְּשָׂא נִמְכַר הַחֲמִיץ לַעֲכוּמ"ז רַק שְׂלֵא הָיָה בִּידְעַת הַמְּפָקִיד מַה שְׂאֵין כּוּן בְּגִדוֹן דִּינּוֹ שְׂלֵא נִמְכַר כָּלֵל מִכָּל מְקוּם הַמְּעִיָּין שֶׁם יִרְאֶה דְּכָל מַה שְׂפִתְבִּתִּי הוּא בְּמִנְחָה דְּהַמְּכִירָה אֵינָה כְּלוּם לְפִי שְׁהִיָּתָה שְׂלֵא מִדַּעַת בַּעַל הַחֲמִיץ וּבְכָל זֹאת כָּתַב אֵלּוּ הַצְּדִידִים לְהִתִּיר וְרִאִיוּם אֵלּוּ הַצְּדִידִים לְהִתִּיר בְּהִנָּאָה מִיָּהָא עַל יְדֵי עֵירוּב כְּמוֹ שְׂפִתְבִּתִּי מֵאִז עַל פִּי מַה שְׂפִתְבִּתִּי הָרֵב שְׂעָרֵי תְּשׁוּבָה בְּשֶׁם הָרֵב תְּפִאָרַת צְבִי כְּנֹז"ל וְעֵינָן מַה שְׂרַשְׁמִתִּי לְעֵיל אוֹת ח' סְנִיף קֶצֶת עַל יי"ש דַּעַת הַפְּנ"י דְּחֲשִׁיב חֲמִיץ גְּנוּקָשָׁה וְעוֹד סְנִיף אַחַר דְּבָרֵי ש"ע הַגָּאוֹן מוֹהֲרַש"ז ס"י תמ"ב דִּי"ש הוּא חֲרִיף וְחֻזֵק וְאֵי אֶפְשֵׁר לְשִׁתּוֹת כְּזֵית בְּכַדִּי שְׂתִיִּית פָּרַס וְכוּ' וְאֵין בְּשִׁהֲיִיתוֹ אֵלֵא אִיסוֹר דְּרַבְּנָן וְכוּ' וְהָיָה בְּגִדוֹן דִּינּוֹ תִלְתָּא אוֹ ד' דְּרַבְּנָן שְׂפִיר יֵשׁ לְהִתִּירוֹ בְּהִנָּאָה כְּנֹז"ל (וְעֵינָן לְקַמְן אוֹת כ"ח מַה שְׂרַשְׁמִתִּי עוֹד אִם לַעֲשׂוֹת סְנִיף בִּי"ש סְבָרַת הָרֵב פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ הַנָּ"ל): (ט) וְהִנֵּה ס' מְנַחַת יַעֲקֹב אֵין מְצוּי אֲצֵלֵי לְרֵאוֹת דב"ק אֲף רִאִיתִי מַה שְׂפִתְבִּתִּי בְּשִׁמוֹ הָרֵב עֵינָרִי הַד"ט ס"י י"ז אוֹת ו' וְהוּא בְּאֶחָד שְׁהִיָּה בְּעָרֵב פְּסַח בְּתַפְסִיסָה וְצִינָה לְאֲשֵׁתוֹ לְמַפְנֵי לַעֲכוּמ"ז הַי"ש שְׂבִבִיתוֹ וְלְמַסּוֹר לוֹ הַמְּפָתַח וְאֲשֵׁתוֹ אֲמָרָה לְאֲשֵׁה אַחֲרַת לְמַפְנֵי וְלֹא מְכָרָה וְאַחַר הַפְּסַח נֹדַע שְׂלֵא נִמְכַר כָּלֵל וְהָאֲרִיף לְהוֹכִיחַ שְׂאֵין שׁוּם צַד לְאַסּוֹר בְּהִנָּאָה וּלְאַבֵּד מִמּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּחִנָּם וְאֲף שֶׁהַמְּשָׂאֵת בְּנִימָן בִּסִּי' ח"ן הַחֲמִיר בְּגִדוֹנוֹ וְהִדִּין עִמּוֹ מִכָּל מְקוּם בְּגִדוֹן זֶה כְּלָם יוֹדוּ לְהִתִּיר וְאֲמִירַת כָּל חֲמִירָא מְהֵנִי כְּמוֹ שְׂפִתְבִּתִּי הַמ"ב בִּסִּי' ט"ן אֲף מְשׁוּם חֲמִירַת חֲמִיץ לֹא הִסְפִּים לְהִתִּיר עַד שְׂיִסְפִּים אֶחָד עִמּוֹ וְהִסְפִּים עִמּוֹ הָרֵב חֲמִיּוֹ עכ"ל וְהָרִי גִדוֹן זֶה דוּמָה לְגִדוֹן דִּינּוֹ רַק שְׂיֵשׁ קֶצֶת חֲלִיּוֹק דְּשֶׁם לֹא נֹדַע עַד אַחַר הַפְּסַח וּבְגִדוֹן דִּינּוֹ יָדַע מִהֲטַעוֹת בְּתוֹף הַפְּסַח וְכִינּוֹן שְׂלֵא צִינָה לוֹ הָרֵב לְבַעֲרוֹ אֵלֵא אָמַר לוֹ שְׂצָרִיף לְעֵינָן בְּדִין וְאֶדְהִכִּי וְהִכִּי עֵבֶר זְמַנּוֹ מִסְתַּבְּרָא דֵּאֵין לְאַנְסְרוֹ מְפָנִי יְדִיעַת הַטַּעוֹת בְּפִסַּח: (י"ד) גַּם הָרֵב חֲתַם סוֹפֵר ס"י ח"ק בְּאֶחָד שְׂעֲשֵׂה שְׂלִיחַ לְמַפְנֵי חֲמִצּוֹ לַעֲכוּמ"ז וְהַשְּׂלִיחַ מְכַר כָּל הַחֲמִיץ חוּץ מִחֲבִיּוֹת אַחַת יי"ש מִתְּבוּאָה שְׂיֵשׁ בָּהּ תַּעֲרֹבֶת חֲמִיץ שְׂיֵשׁ בּוֹ טַעַם חֲמִיץ כְּתַב דִּישׁ לְפַקֵּק גַּם עַל כָּל הַחֲמִיץ דְּכִינּוֹן דְּשִׁינָה בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ בְּטַל הַשְּׂלִיחוֹת וְלֹא קָנָה הַלּוֹקֵחַ כְּהַאֲמַר לְשִׁלּוּחוֹ זְבִין לִי כּוּרָא וְזָבֵן לִי לִיתְכָּא בַח"מ ס"י קפ"ט ס"ט וְאֵין לְהַמְּצִיא אֶפְיָלוּ סְנִיף לְהִתִּיר מְפָנִי שְׁהַחֲבִיּוֹת הַנָּ"ל הָיָה מְנוּחַ בְּחִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז וְדַעַת הַרְמַב"ן וְהָר"ן דְּהַמְּפָקִיד חֲמִצּוֹ אֲצֵל עֲכוּמ"ז וְקִבֵּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת שׁוּב אֵין כָּאֵן בַּל יִרְאֶה דְּאוֹרִיָּתָא דְּהִכָּא לֹא מְבַעֲיָא

דלא קבל אחריות ופשיטא דאין לסמוך על דברי יחיד אחרון שאגת ארניה להתיר אפילו בלא קבל אחריות אלא אפילו קבל אחריות שהרי המרתף היה שכור לבעל החמץ והוא ביתו וגבולו של ישראל והוי מקבל אחריות חמצו של ישראל בביתו של ישראל ואין כאן אפילו סניף וכו' שוב פתב ומפל מקום הואיל והוא הפסד מרובה נראה לדון להקל שהרי ביטל והפקיר פדין ורק חשש הערמה וכאן שעשה שליח למפור וסבור היה שפל חמץ שיש לו נמפר ורק הנשאר בביתו על ידי שום סיבה יהיה הפקר וביטל אם פו למה לו להערים ולשקר פינן שלדעתו חביות זו נמפר ואי שלוחיה עוית איהו מאי הנה ליה למיעבד ובסוף ספר מנח"י ונו"ב מ"ק ומת"ן נמצאו קילות פאלו והרב העיטור סובר דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא באכילה נהי דלא קנימא לן פנותייה מפל מקום בהפסד מרובה ונדון כנ"ל ישראל לא ישתה ממנו אלא ימפור לעכומ"ז במקום דלא שכיחי ישראל לשמות בביתו ודמי שיווי החמץ שבתוכו יתן לקנפה צדקה של רבים באופן שהוא לא יהנה ממנו וגם לא יהיה ו טובת הנאה מהעני המקבל וה' הי"ב עכ"ל והרב עטרת חכמים סי' ה' באחד ששכח לכתוב אחד מהמינים בהשטר מכירה פתב בשם הרב השואל להקל על פי דברי הח"י בס' תודת השלמים סי' ו' דאם ביטל וגם יש אונס יש להקל וכתב על דבריו דמה ששכח מחמת עצלות לא חשיב אונס ומפל מקום אף שלא היה אונס וגם להסוברים דלא מהני אונס היה אפטר לסמוך על הביטול בנדון זה דאין לחוש להערמה פינן שמכר פל החמץ שראה אם היה רואה גם את זה היה מוכרו וכו' אלא דמפקפק עלאמירת פל חמירא דלא חשיב ביטול עי"ש ועיין מה שרשמתי באות ז פמה תשובות מרבנו בתראי הסומכים על סברת הרב תודת השלמים הנ"ל להתיר בהנאה אחר הפסח ומשם באר"ה: אחר פל אלה הדברים השגתי שו"ת תשואת חן וראיתי בס' ו' שנסאל באחד שהפקיד חמץ אצל אביו ושאל ממנו אביו אם ימפור עם החמץ שלו והשיב שהוא עצמו ימפור וכן עשה ומכר חמצו רק מין אחד שהיה לו אצל אביו שכח למפור ואביו מכר את החזר שלו וכתב בשטר פל דבר בפרטות וגם פתב שמוכר לו פל חמץ שיש לו שם בעד יו"ד זהובים ונזפר סמוך לשביעי של פסח באופן שלא היה פנאי לשרוף ויש להסתפק מה דינו אחר הפסח וגם איך היה הדין אם היה נזפר בפסח בזמן שהיה אפטר לבערו והביא לזה דברי הרב חינוך בית יהודה הנ"ל ודקדק על דבריו דמשמע דאם היה יודע העכומ"ז היה קונה מדין חצר והלא חצר משום שליחות ואין שליחות לעכומ"ז ותירץ דהחינוך בית יהודה סובר דיש חצר לעכומ"ז דהוי פשליחות עכומ"ז לעכומ"ז עוד הקשה עליו דכיון שביטל החמץ לא עבר תו בבל יראה ואם פו מותר אחר הפסח דלא קנים ר' שמעון אלא בעבר בבל יראה ואף דקנימא לן דחמץ הנמצא בבית ישראל אסור אחר הפסח אפילו ביטלו היינו משום הערמה ויש לומר דדוקא פשנמצא החמץ בביתו אבל אם הוציאו מביתו והניח בבית עכומ"ז יש לומר דמהני ביטול ודקדק פו מדברי הרב מ"ב סי' ח"ן שפכת ומאחר שהוא עדיין בביתו וברשותו חצרו קונה לו וכו' וכן דקדק מדברי התודת השלמים והובא פחק יעקב סי' תמ"ח סק"ד דדוקא אם הניח החמץ בביתו וברשותו ומדעתו וכו' הוא דאסור אבל אם הוציאו מרשותו ביטול מהני שלא יעבור בבל יראה וכתב עוד דאף אם נאמר דגם אם הוציאו מרשותו לא מהני ביטול היינו דוקא לדעת הרא"ש והטור וש"ע סוף סי' ת"מ דהפקידו ביד עכומ"ז לא מהני ועובר עליו הפסקיד בבל יראה אבל למה שהסכים

השאגת ארניה דהעיקר פהגאונים והרמב"ם דאינו עובר המפקיד בבל יראה אלא שאסור מדרבנן יש לומר בזה דמהני ביטול ולא חיישינן להערמה דהימנוהו רבנן בדרבנן והוסיף לומר דגם לשיטת הרא"ש יש לומר דבעובדא דרב חינוך בית יהודה שרי שהרי הטעם שכתב הרא"ש לפי שהנפקד מושאיל ביתו למפקיד לא שייך בזה ולכן גם בעובדא דחב"י יש מקום להקל אלא שפבר הורה זמן והח"י העתיק דינו וחסלילה להקל וצריף לדחוק ליישב דבריהם כיון שעשה שלא פתיקון חכמים ופשע שלא מכר מכירה גמורה אף שלא עבר על בל יראה ראוי לקונסו ואסור אחר הפסח ואם פן בנדון זה שעשה פתקנת חכמים ומכר החמץ אלא ששכח ממין אחד ולא היה ברשותו אלא ברשות העכומ"ז ולא עבר על בל יראה אלא אסור דרבנן יש לומר דמהני מה שביטלו ולא חיישינן בזה להערמה ואף על פי כן לא מלאו לבו להתיר על ידי זה כיון שלא נמצא בפירוש: אמנם פל היתר הג"ל לא מהני אלא אחר הפסח אבל אם נזכר תוך הפסח דאז חייב לבטלו מדרבנן אף דמדאורייתא סגי בביטול מכל מקום חייב לבטלו מתקנת חכמים אף אחר העיון היטב נראה ברור היתר גמור מצד שמכר אביו החדר וכל החמץ שבתוכו ומסר לו שטר מכירה ואם פן יכול העכומ"ז לומר שכל החמץ שלו ואין הבן נאמן לומר שהוא שלו דהמוציא מחבירו עליו הראיה וזכה העכומ"ז בכל החמץ גם בדינו כיון שלא אמר להעכומ"ז בשעת המכירה שאינו מוכר לו החמץ של בנו הרי הפל בכלל המכירה ואף אם לא היה קונה העכומ"ז על פי הדין כתב בצ"ץ סי' ס"ב לענין מכירת בכור דאם העכומ"ז אלם אינו יכול להוציא מידו הוי קניה גמורה להעכומ"ז וכתב חק יעקב בסי' תמ"ח סק"ד דהוא הדין לענין חמץ אם פן כל שפן בנדון דידן שהדין עם העכומ"ז ואף שהישאל יודע בעצמו שלא זכה בו העכומ"ז מכל מקום כיון שאינו יכול להוציא ממנו הוי קנין גמור ואם העכומ"ז היה מוכרו לישראל אחר פשוט שהיה מותר לו ואם פן גם לזה הישראל מותר אף שידע שלא זכה בו העכומ"ז וכבר כתבתי למעלה דמטעם אחר בלאו הכי מותר אחר הפסח ואם פן בצירוף פל הג"ל הדבר ברור דמותר והצעת דברי לפני פמה לומדים והספימו לדעת אל תנרף דב"ק ומתוך פל הרשום למעלה יתבאר שיש לערער קצת על דבריו כאשר יראה הרואה: והנה עובדא באחד שעשה שליח את חברו שיש לו חנות ועתיד למכור חמצו לעכומ"ז שימכור גם פן חבית וישני"ק שלו ובערב פסח קודם זמן אסור חמץ הביא החבית להחנות אחר שפבר מכר בעל החנות את חמצו והניחו מחוץ למחיצת החמץ שמכר בעל החנות לעכומ"ז ולא ראהו בעל החנות ולא ידע ממנה ואחר הפסח בא ליקח חביתו והגיד לו בעל החנות שמפני שלא הודיעו כשהביאה לא מכרה והוא איש עני וההפסד רב נשאל על זה הגאבד"ק יאס בשו"ת אורי וישעי ובתשובתו בסי' ק"ו הביא מה שנהלקו רבני האחרונים במאי דקיימא לן דחמץ שעבר עליו הפסח אסור אפילו הניחו באונס או בשגגה אם הוא דוקא כשלא ביטל החמץ או אף אם ביטל החמץ אסור ונדעתו מספמת דבדאיכא תרתי לטיבותא שוגג או אנוס וגם ביטל ועבר עליו הפסח אינו אסור (עיינן במה שרשמתי בזה בסיומן זה אות ו' בס"ד) ולכן בנדון דידן דאיכא תרתי לטיבותא אין לאוסרו אחר הפסח ועוד דכיון דהניח החבית בתוך החנות שנמכר לעכומ"ז הוי כמפקיד חמצו ביד עכומ"ז ולא קבל העכומ"ז אתחריית שהעלה הגאון שאגת ארניה בסי' פ"ג שלדעת הגאונים שהביא הרא"ש והטור בסוף סי' ת"מ אף אם לא קבל העכומ"ז אתחריית אינו עובר עליו בבל יראה וכן דעת הרמב"ן

והר"ן (עיינו לקמן באות מ"ו מה שרשמתי בזה בס"ד) דעיקר הפיטור הוא משום שהחמץ אינו ברשות הישראל אלא בביתו של עכומ"ז ואף שדבריו דחוקים בפירוש דעת הגאונים מפל מקום יש לומר דקנה לו חצרו של העכומ"ז דאף שגחלקו אם מועיל קננו חצר לעכומ"ז הנה מבואר בספר מקור חיים דנקיטנו דיש קננו חצר לעכומ"ז וכתב בס"ק ה' וז"ל מפל מקום יהיה אף שיהיה הנה בש"ס דמקשה ותיקני ליה פליו מוכח דחצר קונה בעכומ"ז וכן פתב בשיטה מקובצת לבבא מציעא דחצר לא קני לקטן פיון דאף יד, אין לו דאילו הנה לו יד אף חצר הנה לו ואם פן עכומ"ז דאית ליה יד פדכתב בש"ף יו"ד סוף סי' שכ"א יש לו חצר וכינון שפיררנו דהיא אנוס או שוגג וגם ביטל אין לקונסו כלל ושיטת הבעל העיטור דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא באכילה ולא בהנאה ודחמץ שעבר עליו הפסח קיל פיון דאינו אלא משום קנס פמבואר במג"א סי' תמ"ז ס"ק י"ד בשם הפוסקים דבטל ברוב ומקיות טוב יצוה לבעל החבית לבטלו ברוב וישני"ק אחר פמבואר בשו"ת פני הושע בא"ח סי' י"ג ואז לית דין צריף בושש דיש להתירו בהנאה פן נראה לי ברור אלו תנרף דב"ק והרבה יש לי לפלפל בדב"ק לפי פל הרשום באות זו אף אין הפנאי אתי לבאר הדברים והמעניין ישר יחזה: אף בזאת מה שפתב על פי שיטת הרב מקור חיים דנקיטנו דיש קננו חצר לעכומ"ז תמיה לי שלא ראה דברי הרב מקור חיים בס"ח פחידושים סק"י וז"ל ואם אהד נתן חמצו בחצר של אחר והאחר מכר החצר להעכומ"ז עם חמץ שלו ולא ידע המוכר ולא העכומ"ז הקונה מהחמץ של אחר אפילו בדיעבד אסור החמץ עכ"ל הרי מפורש דלא מהני בזה מה שהחמץ מונח ברשותו של עכומ"ז ובהכרח לומר שסובר דאף שיש קננו חצר לעכומ"ז מפל מקום לא עדיף מישראל דלא אמרינו בכי האי גוונא חצרו קונה לו פמו שפתב הרב מצודת יששכר על פי המבואר בח"מ סי' רס"ח כנו"ל ונראין הדברים שמה שפתב במקור חיים הנה"ל הן הן הדברים שפתב הרב חק יעקב בשם הרב חינוך בית יהודה וכבר פתבתי למעלה בסק"ג דמבואר בחינוך בית יהודה דטעמו משום דלא אמרינו בכי האי גוונא חצרו קונה לו כבח"מ סי' רס"ח הנה"ל ולכן גם הרב מקור חיים אף שסובר דיש קננו חצר לנכרי אוסר החמץ שהוא אף לאחר הפסח ואף שיש חולקים בזה פמו שפתבתי למעלה מפל מקום לדעת הרב מקור חיים בהכרח לומר פמו שפתבתי: יב) ראובן הפקיד אצל שמעון פמה שקים מאל"ץ בחצרו המיוחד לתבואה ובערב פסח הנה ראובן טרוד באבלו ולא אסיק אדעתיה למפור החמץ הנה"ל ושמעון מכר החצר עם פל התבואה שבתוכו וגם השקים הנה"ל אלא ששכח להודיע לראובן שירשהו למוכרו ונזפרו בחול המועד נשאל הרב נאות דשא סי' ט"ל וכתב דלכאורה יש להתיר דקימא לן חמץ אינו ברשותו של אדם והוי הפקר ממילא ואם פן פשהגיע שש דאסור מן התורה ואינו עובר אלא בעשה דתשפיתו הרי זכה העכומ"ז על ידי קננו חצרו שגמפר לו החצר הנה"ל וכינון דהישראל לא עבר על פל יראה אפשר הנה לצדד היתר לדעת הפנ"י סי' י"ב וי"ד דלא קניס ר' שמעון אלא בעבר פבל יראה ונפילו נזפר בתוף הפסח אין חייב לבערו לסברא זו דאינו עובר פבל יראה פיון שזכה בו העכומ"ז והוי חמץ של עכומ"ז אלא דיש לסתור היתר זה משני טעמים א) דחצר דגברא משום שליחות הוא ואין שליחות לעכומ"ז (והאריף קצת בזה) ב) מדברי הרמ"א בח"מ סי' רס"ח ס"ג דאין חצרו קונה דבר הפקר אלא פשיודע לו מציאה או דאסיק אדעתיה אכל דבר שאינו רגיל לבא אין

תצרו קונה לו וכו' ובגדון זה נמי דהעכומ"ז ידע מחמץ זה ונתפנון לקנותו קודם שש בתורת אגב מפל מקום הרי אז לא קנהו דעדין לא היה הפקר ואחר שש דנעשה הפקר הא לא ידע העכומ"ז שיש הפקר בתצרו שלא ידע שדבר זה הפקר הוא וגם הוא דבר שאינו רגיל לבא שאין לו לעכומ"ז לידע שיבא הפקר לתצרו דהוא סבור שהחמץ שלו הוא מחמת המכירה ופשיטא דלא קנה לו תצרו ועוד יש לפקפק דאפשר דמה שאמרו חז"ל דחמץ אינו ברשותו וכו' פונתם דפקע פח הממון ממנו ולא פח איסור שבו דומיא למפקיר עבדו דיצא לחירות וצריך גט שיקרויר לאפקועי איסורא (ומעין זה כתב הרב נד יוסף בד' ל' ע"ג בשם שו"ת פנ"י שבבי"א ובהבאתו באות י"א סק"ב) והאריך בזה וכתב ואין להאריך עוד כי בלאו הכי נסתר ההיתר משני טעמים הנ"ל שוב כתב לצדד היתר על פי דברי הרא"ש והטור בסוף סי' ת"מ דיש מהגאונים שכתבו דחמץ המופקד לא עבר המפקיד והרר"י כתב דעובר המפקיד והרא"ש סתר טעם הרר"י וכתב טעם אחר דכיון דהנפקד קבל הפקדון מושאיל מקום למפקיד והוי ביתו ואם פן בגדון דידן שהעכומ"ז סובר שגמפר ו והוא שלו הרי לא השאיל מקומו לראובן וכן כתב סברא זו בשו"ת מאיר נתיבים סי' נ"א: שוב כתב דכל זה הוא בקבל העכומ"ז אחריות אבל הקא החמץ הוא ברשות הישראל ואין העכומ"ז חייב באחריותו שמכר לו דבר שאינו שלו ועובר הישראל בכל יראה.

וחזר לקיים היתר זה על פי דברי במשפצות סי' ת"מ ס"ק ד' דהרמב"ן והר"ן סוברים דכשהחמץ ברשות עכומ"ז אף שלא קבל אחריות אין המפקיד עובר בכל יראה ושכן דעת הרא"ש והוא הוסיף שכן יש לפרש דברי הטור ושכן מוכח מדברי מרן הב"י וכו' ומגוף דברי הגאונים וכו' ואף שכתבו הרמב"ן והר"ן דאסור מדרבנן יש לומר דזהו לשיטתם דאין המפקיד עובר בכל יראה מן התורה הנצרכו לומר דאסור מדרבנן כדי ליישב מאי דקשה לשיטתם אבל אליבא דהלכתא דקיימא לן דעובר המפקיד בב"י (אלא שבגדון זה דלא שייך טעם הרא"ש דאינו משאיל כלל מקומו דהא סבור שגמפר לו כנז"ל) מנא לן לחדש דאסור מדרבנן כשאין המפקיד עובר עליו וכו' וכן כתב במשפצות הנ"ל וכו' ושם כתב להקל כשאין אסור להשהותו אלא מדרבנן כגון שבטל חמצו בפני עדים והיה אנוס דיש לצדד בהפסד מרובה דליכא הערמה וכו' ובגדון זה נמי בטל והיה אנוס מחמת אבלו ואם הנפקד היה מתראה עמו היה מרשהו למוכרו כמו שעשה עם שאר אנשים שהיה לו בידם מיני חמץ והרשם למוכרם וזה שלא נתראה עמו לא יכול לצוות לו שימכור וקשב שבנדאי הוא ימכור מעצמו ושזה יועיל על פי שורת הדין ונהי דכבא להמלך בפסח אין בגדינו להתיר לו להשהותו דאף דכתבו דאין איסור אפילו מדרבנן אליבא דהלכתא מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה וכו' על כל פנים אחר הפסח דהוי תרתי דרבנן דהא ביטלו וגם אין איסור בשהיתו אלא איסור דרבנן לפי דעת הרמב"ן והר"ן וכיון דהוי תרתי דרבנן בתוך הפסח נוכל לסמוך להתיר מטעם דיש לומר דמה שמכר שמעון החמץ הנ"ל אף שהיה שלא מדעת המפקיד המכירה קיימת דקיימא לן דהנפקד יכול למכור חמץ של המפקיד כמו שהתיר רבי ליוחנן חקוקאה ופסקו פן הפוסקים בסי' תמ"ג ומשום דהוי כמשיב אבידה שאם לא ימכרונו הולך לאיבוד נעשה שליח מעצמו לדעת תורה והאריך להסביר דאין חילוק בין אם אין המפקיד בעיר לכשהוא בעיר והיא ועוד הביא ראיה מדברי הרב תה"ד סי' קפ"ח ופסקו רמ"א ביו"ד

סי' שכ"ח דהיכא דהעיסה מתקלקלת וזכות הוא לבעל העיסה יכול ליטול שלא מדעתו וכן משרתת שרגילה לפעמים ליטול שהבעה"ב נותנת לה רשות ושקיל וטרי בדברי הט"ז וב"ח ולא דוקא ברגילה פמה פעמים אלא אפילו בפעם אחת סגי ובגדון דידן נמי פנין דזכות הוא להמפקיד יש לומר דנעשה שליח מעצמו וגם אשתקד עשאו המפקיד שליח להנפקד למפון חמץ פקדון שהיה בידו והוי כמשרתת והאריה כמה שנראין דברי הרב תרומת הדשן סותרים למה שכתב בס"י רכ"ז באשת מומר דאף דזכות הוא לה אינו נעשה שליח לקבלה מעצמו וכן קשים פסקי הש"ע דחלה אדגט וכתב דדוקא בגט החמיר וכו': ועוד כתב לפקפק לכאורה ממה שכתב הרב נמוקי יוסף בשם הר"ן בפרק קמא דמציעא דבמידה דמונא אין אדם נעשה שליח מעצמו אלא במידי דשייך לומר מיגו דאי בעי זכי לנפשיה כמגביה מציאה לחבירו ואם פו בגדון זה אינו יכול להיות שליח מעצמו וההיא דחוקאא יש לומר דדוקא אם המפקיד בעיר אחרת דהוי משיב אבידה וכו' ודחה זה מפמה טעמי חדא דיש חולקים אסברת הנמק"י ונקיטינן בשל סופרים הלך אחר המיקל ובגדון דידן אף בתוך הפסח אינו אלא לכל היותר תרי דרבנן שהרי כבר ביטלו וגם שהוא ברשות העכומ"ז וכל שפן שיש לצדד דאפילו חד דרבנן נמי ליכא לפי ההלכה דהמפקיד עובר בבל יראה כששייך לומר דהנפקד משאילו מקום וכשאין שייך טעם זה אף איסור דרבנן ליכא ועוד פנין דמחמת איסור עושה פאיסורא דיינינן ליה ולא כממון פנין שאין מוכרו לעכומ"ז לחלוטין אלא להפקיע האיסור ועוד גם בזה שייך לומר מיגו דזכי לנפשיה וכו' ועוד יש טעם אחר להתיר בגדון דידן לומר דהמכירה קיימת על פי דעת הרמב"ם ופסק פו בש"ע יו"ד סי' של"א סל"א תרם שלא ברשות ובא נאמר לו פלך אצל יפות וכו' ועי"ש בט"ז דמסיק הטעם פנין דלבסוף ניחא ליה ומידי דמצוה הוא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דגם מעיקרא הוה ניחא ליה והוי כשוייה שליח וכן בגדון דידן פנין שפשוטע לבעל החמץ שפכרו הספים למעשיו אמרינן איגלאי מילתא וכו' ונדון זה דהוא אפרושי מאיסורא דבל יראה עדיף מקיום מצוה דתרומה ומסיק וז"ל הגה זאת תורת העולה שפנדון זה שהחמץ מונח בחדר המכור לעכומ"ז ושהמפקיד היה אנוס מחמת אבלו שלא היה יכול לצאת מביתו ואנשים אחרים שהיה לו בידם חמצו ובאו אצלו לנחמו ציוה להם למפון רק לזה שלא בא אצלו לא צוה ושהנפקד הזה היה נפקד למפקיד הזה אשתקד וצוה לו אז למוכרו וכיון שיש כל האופנים הללו אומר אני בטח שיש להתיר חמץ זה אפילו באכילה שפכר נתבאר שכל אלו העניינים שהיו בגדון זה פלם מועילים להיתר והיכא שחסר אחד מעניינים הללו מוטל על המעניין לברר אם יועילו ההיתרים אחרים על כל פנים בגדון דידן בלי שום ספק שרי: ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ב סי' ע"ז במי שציוה לאחד שיכתוב לו שטר מכירה לעכומ"ז פלוני וכתב לו וסימן המצרים שיש לו בחדר שהחמץ שם ומכר לו כדין באגב קרקע וזידאטי"ק פנהוג ומסר השטר לעכומ"ז ושכח לחתום שמו בשטר ונדע זה אחר הפסח כתב דהשטר אינו מועיל פלום פנין שלא חתם וגם אינו כתב ידו ממש וגם הקנין כסף אינו מועיל פנין דגילה דעתו דאינו רוצה לקנות בכסף לבד וכו' ובזה פולי עלמא מודו וכו' ושוב כתב לצדד פנין דסימן הבית במצריה וניכר בזה שהוא ביתו של המוכר אף שיכול לטעון אני לא מכרתי כלל ואיש אחר סימן המצרים מפל מקום פנין דזכין לאדם שלא בפניו ואנו סהדי אילו ידע המוכר שזה פותב שטר למפון חמצו אגב קרקע הנה

גיחא ליה אם פן מה בכך שאחר כתב הא אף אם אחר כתב שלא בידיעתו הנה גיחא ליה להפקיע איסור חמץ וכיוון שבדיננו מועיל אף אם בדיניהם אינו מועיל אם אתה יכול לזכותו בדינינו וכו' וכל שכן בהפקעת איסור חמץ שאין לה גיחותא דמצוה גדול מזה ועיין ש"ה סי' חש"ן וקצה"ח סי' רס"ב ובט"ז סי' של"א (ב"ד) לענין תרומה ובעירובין ד' ע"א ומפל מקום קשה לסמוך על זה לכן יערב הקמח ברוב ויש לסמוך על הפוסקים דקמח בקמח הוי יבש ביבש ועל הסוברים דמותר לערב איסור דרבנן וכו' אלו תנרף דב"ק ועינינו ש"ה סי' ט' אות ב' ובמערכת בכור בהמה סי' ג' אות ט' (שבאסיפת דינים ח"א) בענין שלא מדעת בעלים: יג) (א) ראובן מכר חמץ לעכומ"ז וצוה לשמעון שיכתוב לו שטר מכירה כפי הדין כי ראובן הוא איש פשוט שאינו יודע איה לכתוב על פי שורת הדין ושמעון כתב לו את ספר המקנה וחתם בו ומסרו להקונה ואחר ההגרא הוא אותו אחד מהחכמים והנה השטר שהוא עלו בו קמשונים האי שטרא חספא בעלמא הוא לא יועיל ולא יצליח לא בדיני ישראל ולא במשפטי הקיר"ה וכמאן דלימא דמי שאל השואל מה יהיה משפט החמץ שעבר עליו הפסח הנה פיוצא לזה ראיתי להרב זרע אמת ח"ב סוף סי' ע"ב בשם הרב גנת ורדים יו"ד פל"ז סי' ו' בשטר עיסקא להתיר איסור רבית שכתבו הסופר שלא כדון דהוי אונס ואמרין דל מהכא האי שטרא ויהיבין ליה מה שמותר לפי דיני עיסקא שהתירו חז"ל והוא כתב דאין לסמוך בזה דהיא סברא מחודשת ויש לגמגם דסוף סוף הוי קרוב לשקר ורחוק להפסד דאם יפסיד כל הקרן.

יאמר המלנה לא נתתי המעות אלא שיהיו בטוחים וכו' עי"ש והרב פתח הדביר ח"ג סי' רמ"ה סוף אות ז"ו בדין ישראל ועכומ"ז שקנו שדה בשותפות שצריף להתנות שיהיה שטר שבת לעכומ"ז לבדו וכו' כתב ונ"ל ולענין אם הלכו אצל סופר מןמחה שיכתוב שטר כשר על פי הדין וטעה וכתב השטר בדרך איסור אי חשיבו פאנוסים והוי כאילו נעשה הענין כדון ויקח חלקו ברינח עיין גנת ורדים וכו' זרע אמת וכו' דון מינה ואוקי בדינא דקמן ע"כ אף אנו נאמר דון מינה ומינה ואוקי באתרין ובאנו למחלוקת הנ"ל ואף דיש לומר שבנדון זה גם להרב גנת ורדים לא מהני וחשיב חמץ שעבר עליו הפסח דהא כל חילקה דרב הוא משום דהוא אנוס ומאי הנה ליה למיעבד ואילו גבי חמץ קיימא לן בסי' תמ"ח דאפילו הניחו שוגג או אנוס איסור ואם פן בנדון דידן אף דנימא דהוי אנוס אסור: אף יש לומר גם פן בהפסד דבנדון דידן גם להרב זרע אמת מהני דכיון דמדינא בביטול סגי אלא דחשו חכמים להערמה וגזרו שגם אם הניחו אנוס ליתסר כדי שלא יערים להניחו מזיד ויאמר שוגג או אנוס הייתי וזה שייך פשהניחו הוא באנוס אבל אם הניחוהו אחרים אין שייכות להערמה הגע עצמה הרי שיש לו חמץ והוציאו מרשותו קודם זמן איסורו והניחו במקום שאינו משתמר והפקירו הפקר גמור ובא חבירו ולקחו שלא מדעתו והחזירו לרשות בעל החמץ במקום המוצנע ובעל חמץ לא ידע מזה כלל עד אחר הפסח האם נאמר בזה דהוי חמץ שעבר עליו הפסח וליתסר הא אין כאן שום חשש הערמה כלל הכא נמי בנדון זה הרי האיש הזה סמכא דעתיה על הסופר כי שית וכי שיג לו שיכתוב שטר כדון והוא סובר שכתב פן ועל זה חתם בו ומסרו להעכומ"ז הקונה והרב חק יעקב סי' תמ"ח סק"ד כתב דהעלה בתוה"ש שלו דכשיש אונס גמור בענין המכירה וכל ימי הפסח הנה סבור שמכר ואחר הפסח נודע לו שלא מכר פיון שהיה אונס כל כך ידוע ואמר שביטל אף דליכא עדים לא חיישינן להערמה ויש להתיר

על כל פנים בהנאה אחר הפסח דלא כמקצת אחרונים שהחמירו וכו' ולפי הנראה הא דקמן היינו ה' שגם זה היה סבור שמכר חמצו פדת וכהלכה ויש להתירו בהנאה (ועיין בסי' זה אות זיין מסק"ב והלאה מ"ש ע"ד התוה"ש הנ"ל ובסק"ח פתבתי דבעושה שליח לבער ולא ביער אין שייך קנס והערמה עי"ש וק"ל): עוד נראה דאין לדמות פיסול שטר מכירת חמץ לשטר עסקא משום דגבי רבית כל עיקר ההיתר הוא אם נעשה כפי תקנת חז"ל וכשהשטר בטל יש לומר דאף שהוא אנוס סוף סוף לא נעשה דבר היתר להתיר הרבית אבל בשטר מכירת חמץ דזה האיש ביטל חמצו וגם מקרו לעכומ"ז בכסף וכל עיקר השטר הוא לאפוקי נפשין מפלוגתא דרש"י ור"ת אם קניינו של עכומ"ז בכסף או במשיכה וצריך למפור להעכומ"ז המקום של החמץ שיהיה זה במקום משיכה ולפי שאין עכומ"ז קונה קרקע בכסף לבד הצריכו שטר מכירה ואם פו נהי שהשטר פסול וממילא לא הועיל קנין הקרקע שיהיה במקום משיכה מפל מקום נמצא החמץ קנוי להעכומ"ז בכסף מיהא ויש לנו אילן גדול לסמוך על סברת רש"י והרמב"ם דעכומ"ז קונה בכסף לבד וידוע דיש מי שכתבו שפן דעת רוב הפוסקים וגם יש סוברים דלכולי עלמא מהני בחמץ כסף בלבד משום גילוי דעת דלא ניחא ליה סגי בקנין כל דהו ואם פו בחמץ שעבר עליו הפסח יש לומר דל מהכא השטר מכירה הרי נקנה להעכומ"ז בכסף ומהני בדיעבד אחר שעבר עליו הפסח כמ"ש בחי' סי' תמ"ח ס"ק י"ד וכ"כ רבים ונכבדים מרבנו בתראי (עיין במ"ש לקמן אות ט"ו): ואחר החיפוש ראיתי בשואל ומשיב בח"ב סי' מ"א שנסאל בנדון פזה בשטר מכירה שנקתב בפיסול ובעל החמץ הוא עם הארץ והוא עצמו כתב השטר כפי נוסח המנדפס וחשב שהשטר נכתב כהוגן וסמך עליו והשיב דלא שייך בכי האי גוונא הערמה ולא גזרו בזה אף חלילה לסמוך על זה בלבד ומסיק להקל בחמץ גוקשה דוקא ולא בחמץ גמור עי"ש ואם פו בנדון שלפנינו שהוא חמץ גמור ואין שום סניף להקל כי אם בסברא זו דלא שייך הערמה וכן מאן ספין להקל בדבר ואף שיש לחלק בנושאים דבנדון שבשואל ומשיב לא חשיב אנוס גמור דאדרבה פיון שהוא ע"ה לא היה לו לסמוך על עצמו וילך אצל חכם ויכתוב שטר כהוגן ולדעתו זה נקרא פושע ולא אנוס אבל בנדון דידן מאי הנה ליה למיעבד הרי עשה כל מה שמוטל עליו לעשות ובאנוס גמור פי האי אפשר דכולי עלמא מודו דאין להתמיר עליו מפל מקום פיון שאין שום סניף בדבר אין להתיר ואפשר דאם הוא הפסד מרובה וביטל חמצו יש להתיר כמו שנראה דעת הרב שערי תשובה סי' תמ"ח אות ח' קרוב לסופו בדין מי שהשקה חמצו על פי הוראה בטעות ועבר עליו הפסח (ועיין מה שרשמתי בסי' זה אות ז ס"ק י"א בענין זה): אלא דמפל מקום תמיה לי על הרב שואל ומשיב הנ"ל דלא נחית לסברא זו לומר כדכתבינא בעניינתין דדל מהכא השטר הרי החמץ קנוי להנכרי בכסף ואם פו כשעבר הפסח יש לסמוך על קנין כסף בדיעבד וראיתי שם בח"א סי' פ"ד ועוד בכמה תשובות פועו עובדא דנדון דידן (עיין לקמן אות קטן ג') ושם כתב סברא להתיר דקנה הנכרי מן היאוש וגם על זה לא סמך לדינא והצריך לביטל ברוב עי"ש ואנכי לא ידעתי מה כל החרדה דדל מהכא השטר הרי נקנה לנכרי בכסף לבד ומהני בדיעבד לאחר הפסח מיהא וצ"ע אחר זמן השגתי שו"ת בית שלמה וראיתי מה שכתב בסי' ס"ב והבאתי דבריו לקמן בס"ק ט' בענין שטר שלא חתם בו המוכר דיש לסמוך על קנין הפסח בדיעבד בחמץ שעבר עליו הפסח ודבריו נכונים וברורים כמו שיראה הוואה ובמה שכתב

בשואל ומשיב במהדורה תניינא ח"ב סי' ע"ז דגילה דעתו דלא ניחא ליה לקנות בכסף
עינין לקמן באות קטן ה' מה שכתבתי בענין זה בס"ד: ואם המכירת חמץ לא הייתה על
ידי אגב קרקע מכור רק אגב קרקע מושפר עינין לקמן באות קטן ב': וכל זה הוא פשקבל
כל דמי החמץ בזה הוא דיש לומר דל מהכא השטר וקונה בכסף אבל אם לא קבל אלא
זידאטי"ק תלוי בחומרת הרב מקור חיים עינין מה שרשמתי בסי' ה' אות כ"ה ומתבאר
מהרשום שם שהרב שואל ומשיב אינו חושש לחומרת המק"ח אף ללכתחלה וכל שכן
לעבר עליו הפסח עי"ש וק"ל: (ב) ונהו עובדא שטעה הסופר הי"ו שבהשטר מכירה
שנכתב בערב פסח פתח הזמן שלשה עשר לחדש ניסן ונמשך לו טעות זה לפי שהיה
לפניו הנוסח של שטר מכירה דאשקד שחל ערב פסח בשבת ונכתב השטר ביום י"ג
ואמרתי לו וכתב שטר אחר ונפל הספק באם לא היינו מרגישים בטעות זה עד אחר
הפסח איך היה הדין נותן אם להתיר החמץ שעבר עליו הפסח או לא דאין לומר דכיון
דפיסול שטר מוקדם הוא מדרבנן אם כן הרי הוא פחמץ גוקשה דאם עבר עליו הפסח
מותר ויהיה מותר באכילה או בהנאה לכל מר פדאית ליה שהרי מצינו בכמה ענינים
דרבנן דאסור החמץ אחר הפסח והרב מגן אברהם בסוף סי' תמ"ז חילק בין חמץ
שביעורו מן התורה ואמרה תורה שבענין זה מועיל הביעור וחז"ל אמרו דאינו מועיל
דבזה אמרינן דאסור אחר הפסח ובין כשאין לו ביעור מן התורה כלל פחמץ גוקשה דלא
אצרכה תורה ביעור כלל דבזה מותר אחר הפסח והרב פרי חדש כתב לחלק בין ראוי
לבא לידי איסור תורה להיכא דאין ראוי לבא לידי איסור תורה עינין מה שרשמתי לעיל
באות א' ובאות יו"ד ובין למר ובין למר נראה דבנדון זה אף דהפיסול של שטר זה הוא
מדרבנן כיון שהוא חמץ גמור שטעון ביעור מן התורה הרי הוא אסור אחר הפסח ולא
דמי לחמץ גוקשה כלל ואחר החיפוש מצאתי להרב בית שלמה סי' ע' שנשאל מעין נדון
זה בשטר מכירת חמץ שנכתב בארבעה עשר בניסן והשמיט הסופר תיבת עשר וכתב
ארבעה לחדש ניסן ונדע אחר הפסח ודעת הרב השואל דהשטר פסול לפי שהוא מוקדם
והגאון המחבר כתב דכמעט פשוט לו בהפך דכיון דהשטר הוא רק בחתימת יד המוכר
בלא עדים לא נפיק חורבא ממה שהקדים הזמן ושוב הביא דברי התוס' גיטין ד ג' סוד"ה
כתב דנראה מדבריהם דמועיל תפיסה בזה וא"כ יש לומר דנפיק חורבא וכו' ואחר שנשאל
ונתן בזה דלפי מה שפירש הרב מוהר"ם לובלין בכוננתם אין ראיה מדבריהם אלא שהרב
קצות החשן בריש סי' ס"ט דחה פירושו וכו' מסיק דאין להחמיר בספק חמץ שעבר עליו
הפסח שהוא רק מדרבנן משום קנסא ובסי' ע"א כתב דרב אחד רצה להתיר החמץ משום
כיון דהפיסול מדרבנן הוי פחמץ גוקשה ותמה עליו שנעלם ממנו דברי המג"א וכו' וכל
שכן דנדון דידן גרע יותר וכו' ועוד כתב בשמו דרצה להכשיר השטר לפי דברי מרן
בח"מ סי' מ"ג ס"ז דשטר מוקדם גובה בו מבני חרי אם כן חשיב שטר לקנות על ידו
והשיב לו דבבתיבות שם סקי"ב ביאר דאם הוא שטר מקנה הוי חספא בעלמא וכו' עי"ש
וסיים וגם אני הכשרתי השטר כיון דלא היה רק כתב ידו ולא נפיק חורבא אלו תורף
דב"ק ולפי מה שכתבתי בס"ק א' על פיוצא בזה דנמצא השטר פסול דיש סברא לומר
דל מהכא השטר מכל מקום כיון שקבל כסף מעכומ"ז היינו הערבון פנהוג יש לסמוך
בדיעבד לענין חמץ שעבר עליו הפסח אקנין כסף לחוד הוא הדין בנדון זה דאף אי נימא
דהשטר הזה פסול הוא מ"מ החמץ מותר והרב בית שלמה לא נחית לזה אולי סובר כיון

דנחית למכתב שטר אַמרינו דגלי דעתיה דלא ניחא ליה דליקני בכסף וכדעת השו"מ שרמזתי בס"ק א' ועיין מה שכתבתי לקמן בס"ק יו"ד וק"ל.

ולפי הנראה ממה שכתב בבית שלמה הנ"ל בסוף הסי' דמיירי דלא קבל מהעכומ"ז כל דמי הקמץ אלא זידאטי"ק לבד ובכי האי גוונא באנו לחומרת המקור חיים שרשמתי בס"ה' אות כ"ה והבית שלמה חושש לדבריו שלא להתיר אלא בהנאה עי"ש אתי שפיר מה שלא הזכיר להתיר מטעם זה לסמוך אקנין כסף וכו' וק"ל: ולפי מנהגנו שמוכרים הקמץ אגב קרקע בשכירות לעכומ"ז ולא במקור נראה דאין חשש במה שזינפסל השטר מכירה דהא שכירות קרקע נקנה בכסף בלבד כמו שכתב הרמ"א בס"ה' צד"ק וכן כתב הרב מקור חיים בס"ה' תמ"ח סק"ט (תוף ד"ה וגם יש תקנה למפנר) עי"ש ובגדון הרב בית שלמה צריף לומר שהיה הקנאת הקמץ אגב מכירת הקרקע שלזה נדאי אי אפשר בלי שטר וזה פשוט (עיין לקמן בס"ה' ט' אות ו' ד"ה וכל זה הוא וכו' ובאות כ"ב): וראיתי בקונצ' גידיל תורה קונטרס ט' סי' קכ"ז ב"מ שכתב חמצו לעכומ"ז וקבל האדרוי"ף ובהשטר שכתב לו שכח לכתוב זמן כלל שנה חדש יום ונזכר בפסח עמד בזה רב אחד יצ"ו לבאר מה דין הקמץ והביא מה שכתבו הפוסקים דדוקא בשטרי הלואה המאחרין פשרין אבל בשטרי קנין מאחרין פסולין וכתב דהוא הדין לאין בו זמן כלל לפי טעם הדבר ושוב הביא דבשער המשפט סי' מ"ג אות ה' העיר בזה ותלי לה בפלוגתא וכו' ולפי זה בגדון דידן יש לאסור הקמץ דהאי שטר חספא בעלמא הוא שוב כתב דלפי דברי הש"ף שם סק"ל דאם השטר מאחר נכתב בידיעת המוכר ומרצוה לזה הוא פשר אם כן בלא זמן נמי פשר אם הוא בידיעת המוכר וכן הביא בשע"מ שם ואם כן פאן מחמת איסור קמץ דרביע עליה גמר ומקני וצ"ע לעיין במחנה אפרים הלכות זכיה סי' ג' ותוס' בבכורות י"ח ד"ה דאקני ואנן סהדי ע"ז וקנאת סופרים להגאון מוהרש"ק וסיים ולפי זה יש להתיר הקמץ לאחר הפסח עי"ש והנה לא פורש בהשאלה אם הקנאת הקמץ אגב קרקע הנה אגב שכירות הקרקע או אגב מכירת הקרקע שאם הוא אגב שכירות הקרקע הרי שכירות הקרקע נקנה בכסף לבד ואם כן אף אם השטר פסול לית לן בה ומשום דגלי דעתיה דבשטר ניחא ליה דליקני אין לחוש עיין לקמן סק"ה וגם אם הנה הקנאת הקמץ אגב מכירת הקרקע ובהא לא סגי בלא שטר ומכל מקום יש לומר דל מהכא קנין הקרקע ונקנה הקמץ בכסף בלבד דמהני להתיר הקמץ לאחר הפסח מיהא רק דאיפא למיחש לחומרת הג' מקור חיים למאן דחייש ליה וכמו שכתבתי למעלה ותו לא מיד: (ג) ואם השטר מכירה נכתב פדיון אלא ששכח לחתום בו ונודע זה אחר הפסח ואינו כתב יד המוכר אלא כתב איש אחר כתב בשו"ת שואל ומשיב ח"א סי' פ"ד דיש לומר דקונה העכומ"ז מחמת שנתניאשו הבעלים מפי מטא זמן איסורו דדוקא בישאל אמרינו בכבא קמא ד' ס"ו דאינו רוצה לקנותו מן היאוש פינו דאיסורא הוא מה שאין כן בעכומ"ז ואם כן אין צריף שטר ולא שום קנין ואף דבעינן מטא לידיה הרי זה מטא לידיה פינו דאחר אינו יכול לזכות בו פינו שזה נתן זידאטי"ק וקבל שטר אף שזה שכח לחתום בו ואף דלא רצה להקנות אלא בכסף ושטר עיין ח"מ סי' רס"ח מכל מקום פינו דנתניאש קנה העכומ"ז מטעם הפקר ומסיק אמנם לדינא אין לסמוך בזה רק על ידי שיערב ויבטל ברוב ועוד דשכחה הני אונס ואף דגם באונס אסור היינו משום הערמה אבל פאן שכתב וכתב שטר ולקח זידאטי"ק רק ששכח לחתום לא שייך הערמה ובצירוף כל הטעמים

נראה דעל ידי שיבטלנו ברוב מותר לסמוך על דעת הפנ"י אלו תנרף דב"ק ומיירי במי שמכר עסק פארקיע עי"ש ובסי' צ"ה באחד שמכר ביתו וחמצו קודם הפסח ושכח לחתום שמו ונודע אחר הקג פתב דכינון דהיה בת"כ (נראה ט"ס וצ"ל בכת"י היינו בכתיבת ידו) מהני אף בלא חתם וכן פתב המקור חיים סי' תמ"ח אלא שיש לומר דכינון שפתב חתימתי דלמטה וכו' וגם באתי על החתום ונתימתו נשאר מעל מיגרע גרע ושוב פתב דמועיל מטעם יאוש וכו' (כמו שפתב בסו' פ"ד הנ"ל) איברא דאפתי לא יועיל להקנין שהיה לו במגאזי"ן כמה מאות מדות וגם בפאטיק כמה מאות מדות דזה צריף לקנות אגב קרקע והקרקע לא קנה דלגבה לא שייף הסברא דיאוש ולא נקרא מטא לידיה וכתב ויש לדון בדבר חדש דשכחה מיקרי אונס וכו' ובאונס פנה לא גזרו וליתר שאף יערב היי"ש שבפאטיק ברוב יי"ש היתר ואין בזה משום מבטל איסור לכתחלה וכו' ושאר היי"ש ושאר הדברים מותרים בלי פקפוק אלו תנרף דב"ק והנה דבריו סותרים למה שפתב בסי' פ"ד דשם לא התיר אלא בעירוב ובצירוף כל הטעמים והכא שאר החמץ (חוץ משבפאטיק) מתיר להדיא בלא עירוב ומלבד זה איני מבין מה שפתב דלא יועיל להקנין שהיה לו במגאזי"ן ובפאטיק משום דלא מטא לידיה וכו' ונהלא גם החמץ שבביתו אף שמכר ביתו להעכומ"ז והחמץ הוא שם מכל מקום פיון שאין עכומ"ז קונה קרקע בכסף וצריף שטר והשטר הזה אינו מועיל לפי שפתוב חתימתי וכו' ואינינו אם פן נמצא שהחמץ אינו ברשות של עכומ"ז כלל ובכל זאת אמר מר דקונה העכומ"ז ביאוש ונחשיב ליה דמטא לידיה מפני שאין אחר יכול לזכות פיון שזה נתן זידאטיק וכו' ואם פן גם של מגאזי"ן ושל פאטיק יש לומר שקונה מטעם זה ובמהדורא תנגינא ח"ב סי' ע"ז בעובדא פי האי שהשטר מכירה נכתב על יד איש אחר ונכתב בו שם העכומ"ז הקונה ושכח המוכר לחתום בו פתב דהשטר כמאן דליתא ואף אם נרצה לסמוך על הפסוף פדעת הפוסקים דכסף קינה בעכומ"ז פאן גרע שהרי ראינו שלא רצה להקנות בכסף כי אם על ידי השטר ועיין ח"מ סי' רס"ח היכא דגילה דעתו שרוצה לקנות בקנין אחר שהובא שתי דעות בזה ועל כל פנים מידי ספיקא לא נפיק ואדרבא בזה נראה שהפל מודים דלא רצה להקנות בכסף בלבד דבשלמא אם היה קנין ברור יש לומר דמכל מקום קנה בקנין זה אבל פיון שאינו ברור אמרינו דבנדאי לא מחית איניש נפשיה לספיקא ורפיא בידיה ורצה להקנות באופן היותר מועיל בשטר וכינון ששכח לחתום בשטר לא קנה ושוב פתב טעם להתיר משום דאף אם היה פותב האחר השטר שלא מדעתו מסתמא הנה ניחא ליה נחותא דמצנה שלא לעבור בבל יראה וכו' ועוד מטעם שקנה העכומ"ז ביאוש וכו' ודשכחה הוי אונס וכו' (פכל דבריו שבמהדורא קמא הנ"ל) וסיים לכן לדעתי מותר בלא עירוב וראיתי במקור חיים סי' חת"ם בפיאורים שפתב שכל שלא חתם שמולא מהני ויש לומר דקאי באם לא נזכר שם הקונה בשטר ואם פן אין יכול הקונה לקנות אבל כל שמזכר שם הקונה רק המוכר לא חתם ונדאי מועיל זה פתבתי בלי עיון בספר אלו תנרף דב"ק ובמכ"ת הרמה מה שפתב בכונת הגאון מקור חיים אין נח לי שהרי פתב ונ"ל וכשמוכר לו בשטר צריף שיקתוב שם המוכר והלוקח אבל ביתי מכורה לה בלבד שפתוב בשטר אינו מועיל פדכתב הסמ"ע ריש סי' ס"ו אם לא שהיה בעדי מסירה או שהשטר היה בכתב ידו של מוכר או חתם ידו וכו' עי"ש והנה נדאי מה שפתב הסמ"ע דשדי מכורה לה לא מהני לאו דוקא כשלא הוזכר שם הקונה דאף אם הוזכר שם הקונה

מִפֶּל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׁאִינוֹ פָּתַב יָד הַמּוֹכֵר הָרִי יָכוֹל לֹאמֵר אֲנִי לֹא מְכַרְתִּי וּמָה יוֹעִיל מְכִירַת הָאֵחָר וּבְעֵלְמָא לֹא שְׁיִיךְ נִיחּוּתָא דְמַצְוָה שְׁכַתְבַּת הָרַב כְּמוֹכֵן וְאִם כֹּן פְּשַׁכְתַּב הָרַב מְקוֹר חַיִּים דְּאִם לֹא הַזְנוּפֵר הַשֵּׁם אֲלֵא פָתַב בֵּיתִי מְכוּרָה לָךְ לֹא מְהִי כְּדַכְתַּב הַסְמ"ע וְכו' וְדַאי דְכַוְנַתּוֹ לֹאמֵר דְּאֵף אִם יִזְכִּיר שֵׁם הַקּוֹנֵה לֹא מְהִי כְּבָהִיָּה דַּהַסְמ"ע: (ד) וּמָה שְׁכַתְבַּת (בְּשׂוֹאֵל וּמְשִׁיב) הַגְּ"ל מִטַּעַם שְׁקִנְהַ הַנְּכָרִי מִן הַיְאוּשׁ הַנֵּה הָרַב בֵּית שְׁלֵמָה סִי' ע"ו בְּמִי שְׁלֵא פָרַט אֶחָד מִהַמֵּינִים בְּשִׁטְר הַמְּכִירָה כִּי הַמּוֹכֵר שְׁכַח אֲזַ מְמַנּוּ פָתַב בְּשֵׁם הָרַב הַשְׂוֹאֵל לְהַתִּיר דְּאֵף אִם לֹא נִמְכַר כָּלֵל פִּינּוֹן שְׁהִיָּה עוֹמֵד בְּמְקוֹם שְׁנַמְכַר לְנְכָרִי פִינּוֹן דְּמִטִּי זְמַן אִיסּוּרוֹ אֲיִיאוּשִׁי מִיִּיאָשׁוּ הַבְּעָלִים מִנִּיהַ וְהָיִי הַפְּקָר וְקָנִי לִיהַ חֲצָרוֹ לְנְכָרִי וְהַשִּׁיב כָּל דְּבָרֵי כ"ת הֵם דְּבָרֵי הַמְּקוֹר חַיִּים סוּף סִי' ת"מ פְּדֻמוֹתֵם כְּצֻלְמָם (וְאֲנִי מוֹסִיף שְׁכֹן פָתַב גַּם בְּסִי' תַּמ"ג סק"ה ד"ה יְעוֹד נִרְאֶה) אֲף דְבָרֵי הַמַּק"ח תְּמוּהִים שְׁהֵם נִגְדַ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּכַבֵּא בְּתָרַא ד' נ"ד ע"א שְׁכַתְבוֹ דְּאֵף חֲצָרוֹ אִינוֹ קוֹנֵה לוֹ בְּאִינוֹ מִתְּפִינִן לְקַנּוֹת וְכֹן מִשְׁמַע בְּתוֹס' ב"ק כ"ט ב"ד"ה אֲלֵא אר"א שְׁכַתְבוֹ מִשּׁוּם דְּהָיִי הָאִי גָלַל בְּכֻלּוֹ עִי"ש וְכֻלּוֹ מִטַּעַם חֲצָר הוּא נֶאֱפִילוֹ הֵכִי קָאָמַר בְּש"ס דְּאִם לֹא נִתְּפִינּוֹ לְזַכּוֹת בְּהֵם פְּטוֹר אֲלֵמָא דְּחֲצָרוֹ בְּלֹא כּוֹנֵה לֹא קָנָה וְאִם כֹּן בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהַפְּקִיד חֲמַצוֹ אֲצֵל נְכָרִי דְּאִיִּירִי בִּיהַ הַמַּק"ח יוֹדַע שְׁהַחֲמִץ בְּחֲצָרוֹ וְלֹא נִתְּפִינּוֹ לְקַנּוֹת לֹא קָנָה לְכֹן דְּבָרֵי הַמַּק"ח תְּמוּהִים וּבְנִדּוֹן דִּידֵן אֲף שְׁהַנְּכָרִי אִינוֹ יוֹדַע אִם הוּא בְּחֲצָרוֹ כָּלֵל מְפֵל מְקוֹם הָא פָתַבוֹ הַתּוֹס' ב"ב הַגְּ"ל דְּחֲצָרוֹ קוֹנֵה שְׁלֵא מִדְּעַתּוֹ הוּא דְּוִקָא בְּאִנְפּוֹן שְׁאִם הִיָּה יוֹדַע שְׁהוּא בְּחֲצָרוֹ הִיָּה מִתְּפִינִן לְזַכּוֹת אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידֵן וְדַאי אֲף אִם הִיָּה הַנְּכָרִי יוֹדַע שְׁהַחֲמִץ הַגְּ"ל הוּא בְּחֲצָרוֹ וְלֹא נִמְכַר לֹא הִיָּה מִתְּפִינִן לְזַכּוֹת דְּאִטּוֹ הַנְּכָרִי יוֹדַע שְׁבִזְמַן אִיסּוּרוֹ נִתְּיִיאָשׁוּ בְּעָלּוֹ מִנִּיהַ וְהָיִי הַפְּקָר הָא וְדַאי לִיתָא וְאִם כֹּן אִין זֶה הִיתֵר כָּלֵל.

וְעוֹד דְּאֵף אִם הִיָּה נִתְּוֹדַע לְהַנְּכָרִי שְׁיִישׁ שֵׁם חֲמִץ זֶה וְכִי הִיָּה זוֹכֵר אִם לֹא נִמְכַר לוֹ בְּעַת הַמְּכִירָה וּבְוִדַאי הִיָּה סְבוּר שְׁפַכְרָ נִמְכַר לוֹ וּבְכִי הָאִי גְוּוֹנָא לֹא קָנִי עַכְשָׁיו עַל יְדֵי קִנְיָן חֲצָר מִחֲדָשׁ כְּדַאֲמַרִּינּוּ בִּיבְמוֹת ד' ב"ן הַעוֹדֵר בְּנְכָסֵי הַגֵּר וּכְסָבוּר שְׁלוֹ הֵם לֹא קָנָה וְאִין חִילוּק בֵּין קִנְיָן אַחַר לְחֲצָר בְּאִינוֹ מִתְּפִינִן לְקַנּוֹת כְּמִבְּנֹאֵר בְּדְבָרֵי תוֹס' ב"ק וב"ב הַגְּ"ל וְעוֹד דְּהָא פְּסַק רַמ"א בח"מ ס' רס"ח ס"ג דְּאִין חֲצָרוֹ קוֹנֵה שְׁלֵא מִדְּעַתּוֹ אֲלֵא דְאִסִּיק אֲדַעְתִּיהַ שְׁהוּא שֵׁם וְלֹא בְּדְבָר שְׁאִינוֹ רְגִיל לְבֹא שֵׁם וּבְנִדּוֹן דִּידֵן וְדַאי לֹא אִסִּיק אֲדַעְתִּיהַ שְׁהַיִּשְׂרָאֵל שְׁכַח לְמַכּוֹר חֲמִץ זֶה וּבְלֵאוֹ הֵכִי הַמַּק"ח הַחֲלִיף שִׁיטְתּוֹ שְׁבַסְפְּרוֹ נַה"מ ס' ר' ס"ק ט"ו פָתַב דְּבְנְכָרִי לְכּוֹלֵי עֵלְמָא אִין יְדוֹ אוֹ חֲצָרוֹ קוֹנֵה שְׁלֵא מִדְּעַתּוֹ וְאִם כֹּן נִסְתְּרוּ דְבָרֵי שְׁבַמַּק"ח וְחוּץ מְפֵל הַגְּ"ל פִּינּוֹן שְׁעַל כָּל פָּנִים אֲנִן לֹא קִיָּמָא לֵן כְּהַגְּאוּנִים אֲלֵא יִשְׂרָאֵל שְׁהַפְּקִיד חֲמַצוֹ אֲצֵל נְכָרִי עוֹבֵר עָלּוֹ כְּכַתוּב בְּסִי' ת"מ מְוִכְרַח דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ חֲצָרוֹ שְׁל נְכָרִי קוֹנֵה לוֹ: (ה) וּמ"ש (הַשׁו"מ הַגְּ"ל) דְּאִין לְסַמּוּךְ אֲקַנְיָן כְּסָף מִשּׁוּם דְּבְכִי הָאִי גְוּוֹנָא דְקַנְיָן כְּסָף אִינוֹ בְּרוּר יֵשׁ לֹאמֵר דְּלְכּוֹלֵי עֵלְמָא אֲמַרִּינּוּ גְלִי אֲדַעְתִּיהַ דְּלֹא נִיחָא לִיהַ אֲלֵא בְּשִׁטְר לִי הַהַדְיוּט אִין נִרְאֶה כֹן וְאֲדַרְבֵּא יֵשׁ לֹאמֵר דְּנִהַי דְּמַסְפְּקָא לִיהַ אִי קִנְיָן כְּסָף מוֹעִיל אוֹ לֹא וּמִפְּנֵי זֶה רְצָה לְהַקְנוֹת גַּם בְּשִׁטְר שְׁיִהִיָּה בְּאִנְפּוֹן הַיּוֹתֵר מוֹעִיל מְפֵל מְקוֹם אִין כְּוַנְתּוֹ לְדַחוֹת הַקִּנְיָן רֵאשׁוֹן כָּלֵל רַק מִשּׁוּם שְׁהוּא מְסוּפֵק אִם יוֹעִיל הִרְאִשׁוֹן אוֹ לֹא לְכֹן עֲשָׂה הַקִּנְיָן הַשְּׁנִי וְאִילוֹ הִנֵּה יוֹדַע דְּקַנְיָן הִרְאִשׁוֹן יֵשׁ כּוֹ כֹּחַ לְהַקְנוֹת לֹא הִיָּה גְזַק לְקַנְיָן הַשְּׁנִי כָּלֵל וְאִם ו יֵשׁ לֹאמֵר הַסְּבָרָא בְּהַפְּקֵד דְּאֵף לְהַסוּבְרִים דְּאֲמַרִּינּוּ גְלִי אֲדַעְתִּיהַ דְּלֹא נִיחָא לִיהַ בְּקַנְיָן זֶה אֲלֵא בְּקַנְיָן הָאֲחַר הַיְיָנוּ דְּוִקָא כְּשִׁהַקִּנְיָן הִרְאִשׁוֹן הוּא קִנְיָן בְּרוּר

ויש בו פְּדִי לְסִמּוֹן עֲלֵיו וְזֶה מְסוּר אַחַר קִנְיָן אַחַר בְּהָא אֲמַרִּינוּ גְּלִי דַעְתִּיהָ דְּלֵא נִיחָא לִיה בְּקִנְיָן הִזְה וּבְחַר לֹו קִנְיָן אַחַר כְּנָפֵל עַל הַמְצִיאָה דְּקִנְיָן אַרְבַּע אַמּוֹת הוּא קִנְיָן בְּרוּר וּמַה לֹו בְּנִפְיָה וְכֵן בְּשָׂכִיב מְרַע שְׁנַתָּן בְּקִנְיָן בְּסִי' ר"ן ס"ט וְהָרִי דְּבָרֵי שְׂכִיב מְרַע כְּכַתּוּבִים וְכו' וּמַה צְרִיךְ לְקִנְיָן אִם לֹא דְרָצוֹנוּ שְׂלֵא לְהַקְנוֹת אֱלָא בְּקִנְיָן מַה שְּׂאִין פִּן כְּשֶׁהַקְנִין הִזְה הוּא מְפֻקֶּק וּמְסַפְקָא לִיה אִי מְהֵנִי אוּ לֹא יֵשׁ לֹוּמַר דְּמַפְנִי זֶה הוּא שְׂעֵשְׂהָ הַקְנִין הַשְּׂנִי וְלֹא הִזְה פְּנִנְתּוֹ לְדַחּוֹת הַקְנִין הָאֲחַר שְׂלֵא לְחַפְנִין בְּקִנְיָנִיתּוֹ כְּלָל וְכִינּוּן דְּלִפִּי הָאֲמַת הַקְנִין הָרֵאשׁוֹן הוּא קִנְיָן טוֹב וּמוֹעִיל בְּדִיעְבַּד לְאַחַר הַפְּסַח וְזֶה לֹא דַחָה אוֹתוֹ הַקְנִין אֱלָא אַחַז מְזַה וְגַם מְזַה מְהִיכָא תִּיתִי לֹוּמַר דְּמִשׁוּם שְׂרָצָה לַעֲשׂוֹת הַקְנִין הָאֲחַר גַּם פִּן פְּדִי שְׂיִהִיו מַעֲשִׂיו קִיָּיִמִים בְּלִי פְּקֻפּוּק שְׂלֵא יוֹעִיל לֹו הַקְנִין הָרֵאשׁוֹן זֶה אִין סְבָרָא כְּלָל וְעַל פִּן לְכָל הַיּוֹמֵר אִין לְנוּ לְהַחְמִיר אֱלָא לֹוּמַר דְּזֶה גַם פִּן תְּלוּי בְּמַחְלֻקַּת הַקְדָּמוֹנִים אִי קִיָּיִמָא לֵן כִּי הָאִי שְׂיִנּוּיָא דְּכִינּוּן דְּנִפְל גְּלִי דַעְתִּיהָ וְכו' (דְּלֹוּמַר דְּאֲמַרִּינוּ בְּכִי הָאִי גְּוֹנָא לְכֹוֹלִי עַלְמָא גְּלִי דַעְתִּיהָ וְכו' זֶה אִין סְבָרָא כְּלָל) וְאִם פִּן פְּשִׁיטָא וְדָאִי דְּלַעֲנִין חֲמִיץ שְׂעֵבַר עֲלֵיו הַפְּסַח יֵשׁ לְנוּ לְסִמּוֹן עַל הַסּוּבָרִים דְּלֵא אֲמַרִּינוּ גְּלִי דַעְתִּיהָ וְאִיכָא קִנְיָן פְּסָף מִיָּהָא: (ו) וְאַחַר הַחִפּוּשׁ מְצִאתִי בְּשׂוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהַדּוּרָא קַמָּא ח"א ס"י צ"א בְּאֲחַד שְׂהִיָּה לֹו פְּרָה מְבַכְרַת אֲצֵל הַרוּעָה וּמְכַר לֹו הַפְּרָה בְּאַנְדְּשִׁלָּאָה"ק וְלֹא לְקַח אֲדֵרוּי"ף וְאֲמַר לְהַרוּעָה שְׂיִהִיו אֲצֵלוֹ בְּבִית לְמַעַן יִמְסַרְנָה לֹו וּיִמְשַׁכְנָה וְאַחַר כִּף נִשְׁכַּח הַדְּבָר וּבִין כִּף יִלְדָה בְּכוֹר וְכַתֵּב דְּאַנְדְּשִׁלָּאָה"ק קוּנָה כְּמוֹ שְׂפַתְבוּ כְּנִי"ח וְנִטַּע שְׂעֵשׂוּעִים וְאִין לֹוּמַר פִּינּוּן דְּאֲמַר לִיה שְׂיִמְסַרְנָה לְמוֹשְׁכָה גְּלִי דַעְתִּיהָ דְּלֵא רָצָה לְהַקְנוֹת בְּאַנְדְּשִׁלָּאָה"ק רַק בְּמִשְׁיכָה וּכְהִיא דְּאֲמַרִּינוּ גְּלִי דַעְתִּיהָ דְּבְנִפְיָה נִיחָא לִיה דְּלִיקְנִי וְכו' שְׂהָרִי מְבֹאָר בְּב"י ס"י רס"ח דְּנִקִּיטִינּוּ כְּשִׁיטַת הָרָא"ה דְּאֲפִילוּ בְּקִנְיָן דְּרַבְּנּוּ לֹא אֲמַרִּינוּ גְּלִי דַעְתִּיהָ וְאִין לֹוּמַר דְּשֵׁם גַם הַקְנִין אַרְבַּע אַמּוֹת (אִין הַלְשׁוֹן מְדוּקְדָּק דְּמִשְׁמַע דְּנִפְיָה הִיא קִנְיָן דְּרַבְּנּוּ וְזֶה אִינוּ) אִינוּ אֱלָא מְדְרַבְּנּוּ לְכִף לֹא אֲמַרִּינוּ גְּלִי דַעְתִּיהָ מַה שְּׂאִין פִּן בְּקִנְיָן תּוֹרָה וּסְטוּמְתָא דְּסְטוּמְתָא הוּא רַק מְנַהֵג וּמְסִירָה וּמְשִׁיכָה הוּא קִנְיָן תּוֹרָה וְשְׂיִיף לֹוּמַר דְּלֵא נִיחָא לִיה בְּקִנְיָן סְטוּמְתָא דְּזֶה אִינוּ דְּכָל דְּחִזִּינוּ שְׂעֵשְׂהָ אַנְדְּשִׁלָּאָה"ק וְלָמָּה עֲשֵׂה אַנְדְּשִׁלָּאָה"ק אִם לֹא רָצָה לְהַקְנוֹת בְּזֶה וְשְׂאִי הֵתֵם דְּנִפְל גְּלִי דַעְתִּיהָ דְּלֵא נִיחָא לִיה קִנְיָן אַרְבַּע אַמּוֹת דְּהָא פְּכָר הִזְה לֹו קִנְיָן אַרְבַּע אַמּוֹת אֲבָל כָּאֵן כָּל שְׂעֵשְׂהָ אַנְדְּשִׁלָּאָה"ק בְּנִדָּאִי נִתְרָצָה רַק שְׂלִיתֵר שְׂאֵת רָצָה שְׂיִהִיָּה גַם בְּמִשְׁיכָה אֲבָל לֹא בְּטַל קִנְיָן הַסְטוּמְתָא לְכֵן נִרְאָה דְּפִטוּרָה מְבַכּוּרָה עַכ"ל וְגַם בְּסִי' צ"ג כְּתֵב וּבִלְאוּ הִכִּי יֵשׁ לֹוּמַר פִּינּוּן דְּבְאֲמַת הַקְנָה לֹו אַגַּב קַרְקַע וְכו' וְאִין לֹוּמַר דְּכָאֵן גְּרַע כְּהִיא דְּב"מ ד' י"א פִּינּוּן דְּנִפְל גְּלִי אַדְעַתִּיהָ וְכו' דְּכָבֵר מְתַבָּאָר בְּסִי' רס"ח דְּלֵא קִיָּיִמָא לֹו כְּהִי סְבָרָא וּנְקִיטִינּוּ כְּהָרָא"ה דְּאֵר בְּקִנְיָן דְּרַבְּנּוּ לֹא אֲמַרִּינוּ פִּן עֵי"ש בְּב"י וְא"כ אֵר שְׂפַתְבוּ לֹו שְׂטֵר לֹא גְּרַע בְּזֶה וְקִנְיָן מְצַד שְׂהַקְנָה לֹו אַגַּב קַרְקַע וְכו' עַכ"ל הִנְיָה רוּאָה דְּהִנֵּי מִיָּלִי דְּמַר סְתֵרָא"י נִינְהוּ וְלִי הִדַּל דְּבָרֵי שְׂבִתְשׁוּבוֹת אֵלוּ הֵם עֵיקַר וְאִם פִּן אִם לְגַבִּי הַפְּקֻעַת קִנּוּשַׁת בְּכוֹר פְּשִׁיטָא לִיה דִּישׁ לְסִמּוֹן עַל קִנְיָן סְטוּמְתָא שְׂאִינוּ קִנְיָן תּוֹרָה לְפִי דַעְתּוֹ (וְעֵינּוּן מַה שְׂרַשְׁמַתִּי בְּקִנּוּטְרִים הַכְּלָלִים מְעַרְכַת הַקּוּ"ף אוֹת ס"ה בְּזֶה) וְלֹא נְחוּשׁ לֹוּמַר דְּגְּלִי דַעְתִּיהָ וְכו' כָּל שְׂפִן לַעֲנִין חֲמִיץ שְׂעֵבַר עֲלֵיו הַפְּסַח וְהַקְנִין שְׂעֵשְׂהָ הוּא קִנְיָן פְּסָף דְּהוּא קִנְיָן דְּאוּרִיָּתָא דְּנִדָּאִי לֹא נְחוּשׁ לֹוּמַר דְּגְּלִי דַעְתִּיהָ דְּלֵא נִיחָא לִיה בְּקִנְיָן דְּאוּרִיָּתָא דְּהָרִי הָר"ן בְּחִזְדּוּשְׂיוֹ וְהִבִּיא דְּבָרֵי מְרֵן בְּב"י ס"י רס"ח כְּתֵב בְּשֵׁם יֵשׁ אוּמְרִים (שְׂלֵא כְּדַעַת הַרְשָׁב"א) דְּאֵר מֵאֵן דְּאִית לִיה סְבָרָא דְּגְּלִי דַעְתִּיהָ וְכו' לֹא אֲמַר

אֵלָא נֶגְד קִנְיָן אַרְבַּע אַמּוֹת דְּרַבְּנָן וְלֹא לִגְבֵי קִנְיָן תּוֹרָה וְהָרַב מִיָּם חַיִּים רֵאָפְפוּרְט בִּאוּ"ח
ס' ז' (ד"ה נְעוּד) פֶּתַב גַּם פֶּן בְּנִדּוּנוֹ דְּאִין לְחוּשׁ מִשּׁוּם דְּגַלִּי דְּעַתִּיהּ וְכוּ' דְּהָא לֹא קִיָּמָא
לֵן הִכִּי בְּסִי' רִס"ח נְעוּד דְּהָא פֶּתַב בְּשִׁטְר הַמְּכִירָה בְּכָל אֲנָפִן הַמוֹעִיל יוֹתֵר לְתַקְנַת חו"ל
וְאִם פֶּן חוֹזִינֵן דְּגַלִּי דְּעַתִּיהּ לְכָל אֲנָפִן הַמוֹעִיל יוֹתֵר לְמַכִּירַת הַחֲמִץ עַכ"ל וּבְשׁוּ"מ ח"א ס'י
ר"י דְּשֶׁהֲבֵאתִי לְקַמֵּן אוֹת י"ד בְּמִי שֶׁפֶתַב שֶׁקָּבַל אֲדֵרוּי"ף וּבִקְאָמַת לֹא קָבַל וְנִמְצָא שֶׁלֹּא
נִקְנָה לוֹ הַקְּרָקַע וְלֹא הַחֲמִץ אֲגַבּוּ פֶּתַב דְּלִפִּי סְבֵרַת הַמַּחְנֶה אֲפֵרִים דְּחֻזְקָה דְּשִׁכְרִוּת הִיא
עַל יְדֵי הַשְׁתַּמְשׁוּת אִם פֶּן קִנְיָה הַעֲכוּמ"ז הַקְּרָקַע בְּחֻזְקָה וְדָחָה זֶה כִּיעִי"ש וְלֹא נִחִית כָּלֵל
לְסַבְרָא זֹו לֹאמַר דְּכִינּוֹן שֶׁפֶתַב שֶׁקָּבַל זִידֵאֲטִיק גְּלִי דְּעַתִּיהּ דְּרַצוֹנוֹ לְהַקְנוֹת בְּכֶסֶף וְאִינּוּ
מוֹכַח דְּאִזְוִיל לְשִׁיטְתוֹ שֶׁבְתָּשׁוּ' הַנָּ"ל דְּאִין חֲשַׁשׁ בְּזֶה כָּלֵל וְעִינּוֹ עוֹד בְּתַשׁוּבוֹתָיו שֶׁאֲרֻשׁוֹם
לְהֵלֵן בְּס"ד וְהָרַב חַיִּי אָדָם בְּקִנְיָנוּטְרִים נִשְׁמַת אָדָם סוּף ס' ג' מְסִיק בְּצ"ע אִם נֶאֱמַר גְּלִי
דְּעַתִּיהּ וְכוּ' בְּכִיּוּצָא לָזֶה אוֹ נִימָא אֲדַרְבָּה בְּכָל דְּהוּ נִיחָא לִיהּ וְלֹא הִזְפִּיר כָּלֵל הִיא
דְּבִנְפִילָה נִיחָא לִיהּ דְּלִיקְנִי וְכוּ' וְדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים בְּזֶה כִּיעִי"ש וּבְשׁוּ"ת זְכָרוֹן צְבִי מְנַחֵם
רִס"י ד' הוֹבָאָה תְּשׁוּבַת הַג' מְקַאֲזֵמִיר וְנ"ל בְּדַבְרֵי שֶׁמְכַר הַחֲמִץ אֲגַבּ קְרָקַע שֶׁל הַמְּרַתֵּף
וְהַמְּרַתֵּף לֹא הִיָּה שְׁלוֹ לִפְע"ד אִם קָבַל זִידֵאֲטִיק אִף אִי אֲמַרְיָנוּ דְּבִטְלַת מְכִירַת הַמְּרַתֵּף וְגַם
קִנְיָן אֲגַבּ קְרָקַע עִם כָּל זֶה נִשְׁאָר קִנְיָן כְּסָף לְחֻזֵד דְּמַהֲנִי בְּדִיעֵבַד לְעִנּוֹן חֲמִץ אַחַר הַפְּסָח
וְאִף שֶׁפֶתַב בְּשִׁטְר אֲגַבּ קְרָקַע הִיָּנוּ שֶׁרַצָּה לְצֵאת גַּם לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מְהַנִּי כְּסָף
לְעֲכוּמ"ז אֲבָל הַקִּנְיָה גַּם פֶּן בְּכֶסֶף וּמְהַנִּי בְּלִי אֲגַבּ קְרָקַע בְּדִיעֵבַד וְכוּ' עִי"ש וְעִינּוֹ עוֹד שֶׁם
ס' ט' שֶׁאֲבִיא דְּבָרָיו לְהֵלֵן בְּס"ד: (ז) וְשֶׁם (בְּשׁוּאָל וּמְשִׁיב מַהֲדוּרָא תַנְיִינָא) ח"ד ס' פ'
בְּמִי שֶׁמְכַר חֲמִצּוֹ וְהַבִּית שְׁבוּ הַחֲמִץ בְּכֶסֶף וְכַתֵּב שֶׁטֵּר וְנִזְכָּר בְּחוּל הַמוֹעֵד שֶׁלֹּא חֲתַם
וְאִמַּר לוֹ הַמּוֹרָה שֶׁיִּחְתְּנוֹם בְּחוּל הַמוֹעֵד פִּינּוֹן שֶׁהַשֶּׁטֵּר הוּא לְרֵאָיָה מוֹעִיל אִף שֶׁחֲתַם בּוֹ
אַחַר כֶּף וְנִקְנָה לְמַפְרַע וְהוּא לֹא חֲתַם וְעַבֵּר הַפְּסָח וְהַשִּׁיב דָּאִם נֶאֱמַר דְּאִינוּ מוֹעִיל כְּסָף
בְּעֲכוּמ"ז כְּמַחְלֻקַת הַפּוֹסְקִים מַה יוֹעִיל שֶׁיִּחְתְּנוֹם אַחַר כֶּף מִי יוֹדַע אִם הִיָּה בְּדַעַתוֹ לְמַפְרַע
לְהַקְנוֹתוֹ וְגַם אִם הִיָּה בְּדַעַת הַמּוֹכֵר לְהַקְנוֹת סוּף סוּף הַעֲכוּמ"ז לֹא סָמַךְ עַל זֶה עַד שֶׁיִּהְיֶה
לוֹ שֶׁטֵּר פְּתוּב וּמַה שֶׁאִמַּר הַמּוֹרָה פִּינּוֹן שֶׁהִיָּה גַּם סְטוּמָתָא בּוֹדָאִי מוֹעִיל אֲדַרְבָּא גְּרַע דְּגַלִּי
דְּעַתִּיהּ וְכוּ' עִינּוֹ מַחְלֻקַת הַפּוֹסְקִים בְּסִי' רִס"ח אֲמַנְם לְדִינָא וְכוּ' (פֶּתַב שֶׁם הַהִיתֵר מִצַּד
דְּשִׁכְחָה הוּי אֲנִס וְכוּ' וְגַם כ' דְּדַבְרֵי הַמַּק"ח דְּאִינוּ מוֹעִיל הוּא כְּשֶׁלֹּא הִזְפִּיר גַּם שֶׁם הַקּוֹנֶה
וְכוּ' וּמְסִיק וְנ"ל) אֲמַנְם לִיְתֵר שֶׁאֵת יוֹכַל לְעַרֵב בְּרוּב וְכוּ' וְאִף דְּזֶה נִזְכָּר בְּפְסָח וְהוּי מִזִּיד
וְכָל הַטְּעָמִים הַנָּ"ל אִינְם אֵלָא לְנִזְכָּר אַחַר הַפְּסָח מְכָל מְקוּם יֵשׁ לֹאמַר פִּינּוֹן שֶׁאִמַּר לוֹ
הַמּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ לְהִתִּיר הַחֲמִץ עַל יְדֵי שֶׁיִּחְתְּנוֹם שְׁמוֹ הוּי כְּשׁוֹגֵג בְּהוֹרָאָה וְסָמַךְ עָלָיו עִינּוֹ
מַג"א ס' שִׁ"ח סק"ג נְעוּד נִרְאָה לְהוֹסִיף דְּאִף אִם נֶאֱמַר דְּכַתִּיבָה בְּלֹא חֲתִימָה אִינוּ מוֹעִיל
הִיָּנוּ דוֹקָא בְּשִׁטְר דְּבָרִים פִּינּוֹן דִּיכּוֹל לְהַכְחִישׁ וְלֹאמַר דְּאִינוּ שְׁלוֹ וְנִדְמָה לְשְׁלוֹ אֲבָל בְּחֲמִץ
דְּאִינוּ סְהַדִּי דְּלֹא יִשְׁקֵר וְאֲדַרְבָּא נִיחָא לִיהּ דִּימְכּוֹר חֲמִצּוֹ בּוֹדָאִי סְגִי בְּדִיעֵבַד אִף כְּשֶׁלֹּא
חֲתַם וְגַם כְּשֶׁהוּא פְּתִיבַת יַד אַחַר וְהוּא צְנָה לוֹ לְכַתּוּב גַּם פֶּן מוֹעִיל בְּזֶה לְכּוֹן וְדָאִי מוֹתֵר
בְּדִיעֵבַד וְעַל כָּל פְּנִיָּם בְּעִירוּב בְּרוּב הִיתֵר וְדָאִי מוֹעִיל עַכ"ל: וְהִנֵּה מַה שֶׁכַּתֵּב מִשּׁוּם דְּגַלִּי
דְּעַתִּיהּ וְכוּ' כְּבָר פְּתַבְתִּי לְמַעְלָה בְּזֶה וּמַה שֶׁכַּתֵּב עַל דְּבָרֵי הָרַב הַשּׁוּאָל דְּמַה מְהַנִּי לְחֲתוּם
שֶׁיִּקְנָה לְמַפְרַע וְכוּ' הִנֵּה לִפִּי הַנִּרְאָה פְּנוֹת הָרַב הַשּׁוּאָל הִיא לִפִּי מַה שֶׁכַּתֵּב מְרֹן בְּב"י
ח"מ ס' ק"ץ עַל הַדִּין שֶׁבְּסַעֲיָף ז' דְּבִאֲתָרָא דְּכַתְבֵי שֶׁטֵּרָא אִינוּ קוֹנֶה עַד שֶׁיִּכְתּוּב הַשֶּׁטֵּר
שֶׁהֲבִיא שֶׁם דְּבָרֵי הַר"ן לְחַלֵּק בֵּין שֶׁטֵּרֵי קִנְיָן לְשֶׁטֵּרֵי רֵאָיָה דְּבִשֶׁטֵּר קִנְיָן אִינוּ קוֹנֶה

למפרע אבל בשטר שהוא לראיה אם נתן פסוף ואחר כך פתב השטר נקנה הדבר משעה שנתן את הפסוף למפרע ע"ש והכא נמי לפי מה שהניח הרב השואל דשטר זה הוא לראיה וגם הרב המחבר לא חלק עליו בזה אם כן נראה דשפיר קאמר דמהני בזה דלא בעינן דעתו אלא ממילא הרי הוא קנוי לו למפרע שאין הקנן על ידי השטר אלא על ידי הפסוף שנתן מעיקרא והשטר לראיה בעלמא (ועיין בשו"ת אגודות אזור מדברי בסי"י"ג ד' ה' ע"ב שנסתפק בזה אי מהני למפרע אם יחתום אחר כך פיון שהוא שטר ראיה שהרי פתוב חתימת ידי תעיד וכו' ומסיים ולראיה ביד הקונה חתמתי וכו' ושם בע"ד אות ד פתב גם כן ספק זה ע"ש והרב יפה ענף ד' ס"ה ע"ד אות יו"ד פתב וז"ל באתרא דכתבי שטרא דלא קנה בכסף לבד מפל מקום היכא שונכתב קונה למפרע משעת נתינת הכסף כן פתבו הרמב"ן והריטב"א והרשב"א בגיטין ד' יו"ד ע"ב ועיין הר"ן שם ובפרק קמא דקידושין ושמתח יום טוב סי' כ"א ומטה שמעון סי' ק"ץ הגב"י אות ד): ומה שכתב הרב שואל ומשיב דאף שזנפר בפסח הני פשוטג בהוראה וכו' הנה אמת שכן פתב הרב מגן אברהם בשם הרב מוהרד"ך ושלמים וכן רבים נקטי הכי כמו שמתבאר ממה שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת הטי"ת אות ז"ך ובקונטרס זה בסימן זה אות ז ס"ק י"א בשם הרב שערי תשובה מפל מקום נראה דיש לפקפק בזה דהניחא אם הנה עושה כפי מה שהורה לו המורה והנה חותם השטר אף אם נאמר דמה שחותם אחר כך אינו מועיל לפום דינא מפל מקום יש לומר דזה הני שונג בטעות דהוראה פי סמך על דברי המורה אבל בנדון זה שצוה לו המורה לחתום והוא לא חתם (ולא נזכר שם שמפני שום אונס לא חתם) מוכח דלא סמך דעתיה על המורה ואדעתא דנפשיה הוא דעביד וכיון שלא נאמרו טעמי ההיתר אלא לנזכר אחר הפסח וזה נזכר בפסח והנה לו לבער ולא ביער הנה לנו לאנסרו דאין שום אונס מחמת הוראה בטעות כאמור ועיין עוד בשואל ומשיב הנ"ל סי' י"א הבאתיו בסי' זה באות הנ"ל ושם בסי' ק"ב השיב גם כן להתיר במי ששכח לחתום ולא ידע עד אחר הפסח וכתב בכר התרתי כמה פעמים וכו' (הזכיר קצת מטעמים הנ"ל) ונדון זה עדיף שהנה פתיבת יד המוכר עצמו וכו' ע"ש: (ח) גם במהדורא תליתאה ח"א סי' ס"ג במי שאמר לאחר לכתוב לו שטר מכירה על דגן וקמח וסימן המצרים של הבית שמכר לו ומכר אגב קרקע עם זידאטי"ק רק שלא נכתב שם המוכר וגם לא חתם בהשטר אבל שם העכומ"ז הקונה נכתב והשיב כמו שכתב בתשובותיו הנ"ל דאם נאמר דהשטר מכירה אינו פלום אין צד היתר משום קנין כסף פיון דגלי דעתיה וכו' אלא שיש לומר פיון שהזכיר שם הקונה מהני וכו' וגם משום ניהותא דמצוה וכו' וששכחה הני אונס ושקנה ביאוש וכו' ואף שקשה לסמוך על זה למעשה מפל מקום על ידי ביטול ברוב נדאי מותר ואף דקמח בקמח לקצת פוסקים הני לח בלח יש לסמוך על הפוסקים דלא מיקרי לח בלח עכ"ל ועיין מה שכתבתי בשמו לקמן סעיף קטן ח"י: (ט) ורפי שלא הרוו צמאני דברי הג' שואל ומשיב בכל תשובותיו הנ"ל כי יושב בסת"ר ממקום למקום וגם כי יש לפקפק ולגמגם בדבריו כנז"ל אמר יאמר העבד ל"ו אצא חפשי"י בסיפרי רבנן בתראי בתשובותיהם ומצאתי להג' מוהר"ש בשו"ת בית שלמה סי' ס"ב ששואל בעובדא דאתא לקמיה באיש אהד שמכר חמצו לעכומ"ז בקנין אגב קרקע בשטר וקבל אדרוי"ף והשאר זקף עליו במלוה פנהוג ואחר הפסח פשקבל השטר מכירה בחזרה מן העכומ"ז ראה שלא חתם בו והוא הפסד מרובה כי החמץ עולה לסוף רב ושאל השואל מה דין

הַחֲמִיץ וְהַשֵּׁיב דֵּה־שֵׁטֶר וְדַאי חֲסָפָא בְּעֵלְמָא הוּא כִּינּוּן שֶׁהוּא כָּתַב אִישׁ אַחֵר וְלֹא חָתַם שְׁמוֹ הַמוֹכֵר וְכו' וְא"כ יֵשׁ בְּדַבָּר זֶה שְׁלֵשׁ חֲשָׁשׁוֹת וְהָאֲרִיז לְבָאֵר הַחֲשָׁשׁוֹת וְצַדִּיק הַהֵיטֵר בָּהֶם הֵינּוּ.

א' פִּינּוּן שְׁנֵתְבַטֵּל הַשֵּׁטֶר אִם כּוֹן מְכִירַת הַקְּרָקַע בְּטֵלָה דְּהָא עֲכוּמ"ז אִינוּ קוֹנֵה קְרָקַע בְּכֶסֶף לְבַד וְכִינּוּן שְׁלֵא נִקְנָה הַקְּרָקַע לֹא נִקְנָה לוֹ הַחֲמִיץ אַגַּב קְרָקַע אֲלֵא בְּכֶסֶף לְבַד וְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דַּעֲכוּמ"ז אִינוּ קוֹנֵה מְטֻלְטְלִין אֲלֵא בְּמִשְׁיכָה וְהִבִּיא לְזֶה דְּבָרֵי הָרַב מִשְׁאֵת בְּנִימָן סִי"ט"ו דְּבַחֲמִיץ הַפֶּל מוֹדִים דְּמַהֲנֵי קִנְיָן כֶּסֶף לְבַד דְּבַגְיָלוּי דַּעֲתָא דְּלֹא נִיחָא לִיהִ סָגִי וּמַהֲנֵי קִנְיָן כֶּל דְּהוּ וּפְקַפְקַע עַל דְּבָרֵיו שְׁנִירָאָה מְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ן בְּמִלְחָמוֹת בְּסוֹנְגִיָּיא דְּהִרְהִינוּ אֲצִלוּ דְּגַם בְּחֲמִיץ בְּעֵינָן מִשְׁיכָה לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּקִנְיָנוּ שְׁל עֲכוּמ"ז בְּמִשְׁיכָה וְכַתַּב דְּמִפְּל מְקוּם אַף אִם אִין דְּבָרֵי הָרַב מִשְׁאֵת בְּנִימָן מְוַכְרְחִים וְכַמְחַלְוֹקַת בְּעֵלְמָא כּוֹן מְחַלְוֹקַת לְעֵנָן חֲמִיץ מְכָל מְקוּם מִיַּדִּי פְּלוּגְתָּא לֹא נִפְיָק דִּישׁ פּוֹסְקִים כְּסָבְרַת רַש"י דַּעֲכוּמ"ז קוֹנֵה בְּכֶסֶף וּבְחֲמִיץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח הוּי סְפָקָא דְּרַבְּנָן וּלְקוֹלָא וּמַה שְׁגַמְגַם בְּסִפְרֵי מְגִדִּים דְּכִינּוּן דְּבַפְּסַח עֲצָמוּ הוּי סְפָקָא דְּאֲוֹרִיָּיתָא אִין לְהַקֵּל אַחֵר הַפְּסַח דְּהוּי סְפָק דְּרַבְּנָן עַל יַדִּי גִילְגוּל אִינוּ גְּמָגוּם בְּנִדּוֹן זֶה לְפִי מַה שְׁהַסְפִּימוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּאִם לֹא נוֹדַע הַסְּפָק אִיסוּר עַד אַחֵר שְׁנַעֲשֵׂה דְּרַבְּנָן מוֹתֵר אֲמַנְם בַּפְּרַמ"ג (אוֹלִי הוּא בְּאֲשֵׁל אַבְרָהָם סִי"תמ"ח סק"ג ד"ה וְדַע אִם) מְחַמֵּיר בְּאִם עֵבֵר עַל סְפָק בַּל יִרְאֶה לְאִיסוּר הַחֲמִיץ אַחֵר הַפְּסַח מִשּׁוּם קִנְס דְּכִינּוּן דַּעַל כֶּל פְּנִימֵי עֵבֵר עַל סְפָק בַּל יִרְאֶה וְעַבַּד אִיסוּרָא קִנְסוּהוּ רַבְּנָן וְלִזְהָ הָאֲרִיז (הב"ש) לְפַלְפֵּל וּמְסִיק דְּדַל מַהֲכָא קִנְיִית הַקְּרָקַע הָרִי נִשְׁאָר עַל גּוּף הַחֲמִיץ קִנְיָן כֶּסֶף וּבְדִיעְבַּד מוֹתֵר וּבַפְּרַט שְׁכָל הָאֲחֵרוֹנִים הַסְפִּימוּ לְדִינָא לְהַמְשִׁיחַת בְּנִימָן דְּסִמְכִינוּ בְּדִיעְבַּד עַל קִנְיָן כֶּסֶף אַף בְּנוֹדַע בְּפְסַח דִּישׁ חֲשַׁשׁ אִיסוּר דְּאֲוֹרִיָּיתָא כֶּל שְׁכָן בְּנִדּוֹן זֶה שְׁלֵא נוֹדַע עַד אַחֵר הַפְּסַח שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן פְּשִׁיטָא דִּישׁ לְסַמּוֹךְ עַל קִנְיָן כֶּסֶף וְזֶה בְּרוּר: הַחֲשַׁשׁ ב' פִּינּוּן שְׁקִנְיָה הַקְּרָקַע וְהַחֲמִיץ בְּקִנְיָן אֲחַד הוּי כְּקִנְיָן אֵת וְחַמּוֹר וְכִינּוּן שֶׁהַקְּרָקַע לֹא נִקְנָה גַם הַחֲמִיץ לֹא נִקְנָה וְאֵף דְּבַקְנֵי אֵת וְחַמּוֹר נְקִיטִינוּ דְּקִנְיָה מְחַצָּה מְכָל מְקוּם יֵשׁ לְפַקְפַּק לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם וְבַה"ג שֶׁהִבִּיא מֶרֶן בַּה"ע סִי"מ"א ס"ג בְּקִדּוּשׁ נְשִׁים רַבּוֹת וְהִיוּ בָּהֶם שְׁתֵּי אַחֲזִיּוֹת דְּאֵף הָאֲחֵרוֹת אִינוּ מְקוֹדְשׁוֹת וְכַתַּב הָר"ן דְּהֵינּוּ אַף לְמֵאִי דְּנְקִיטִינוּ דְּקִנְיָה מְחַצָּה מִטַּעַם וְכו' וְלְכַאוּרָה כּוֹן הוּא בְּנִדּוֹן דִּידוֹן וְאֵף דְּמִיַּד פְּלוּגְתָּא לֹא נִפְיָק מְכָל מְקוּם קִשָּׁה לְהַקֵּל כֶּל כָּף לְכַאוּרָה פִּינּוּן שְׁפַקְנִינוּ כֶּסֶף עֲצָמוּ יֵשׁ דַּעַת דְּלֹא קִנְיָה דִּי לְהַקֵּל בְּקִנְיָן כֶּסֶף עֲצָמוּ אֲבָל בְּהַצְטָרַף רִיעוּתָא זֶה אוֹלִי יֵשׁ לְהַחֲמִיר אֲלֵא דְּבִבִית מֵאִיר כְּתַב דַּעַת הָר"ן יְחִידָאָה הִיא דִּישׁ לֹאמַר לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם כְּמוֹ שֶׁכַּתַּב הָרַמְבַּ"ן דְּטַעֲמוֹ דְּבְדִיבּוּר אֲחַד כּוֹלֵל כּוֹלֵל שְׁאֵמַר כְּלַכֶּם וְזֶה אִינוּ בְּנִדּוֹן דִּידוֹן וְהוּא כְּתַב דְּנִירָאָה בְּרוּר דְּטַעַם הָר"ן לֹא מִשּׁוּם דְּכָלְלֵם בְּקִנְיָן אֲחַד דְּגַם בְּזֶה יֵשׁ לֹאמַר דְּקִנְיָה מְחַצָּה וְכו' אֲלֵא הַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם דְּכָלְלֵם בְּסוֹף אֲחַד וּבְזֶה פִּינּוּן שְׁבַטֵל אֲחַד מֵהֶם לֹא קִנְיָה הַשְּׁאָר מִשּׁוּם דְּמִקַּח אֲחַד הֵם וּמְכָרָם בְּסוֹף אֲחַד יְכוֹל לֹאמַר בְּמִקַּח שְׁלֵם אֲנִי רוֹצֵה וְכו' מַה שְׁאִין כּוֹן בְּנִדּוֹן דִּידוֹן שְׁקִצְבַּ סוֹף הַקְּרָקַע בְּסוֹף בְּפִנְיָ עֲצָמוּ וְעַרְף הַחֲמִיץ גַּם כּוֹן בְּסוֹף מִיּוֹחַד אִם כּוֹן לְמֵאִי דְּנְקִיטִינוּ דְּקִנְיָה מְחַצָּה אַף דְּנִתְבַטֵּל מִקַּח הַקְּרָקַע קִיָּים לְגַבֵּי הַחֲמִיץ (מְצָאֵתִי חֶבֶר לְהָרַב בֵּית שְׁלֵמָה בְּחִילוּק זֶה רַב אֲחַד הוּבָא בְּסִפְרֵי זְכָרוֹן צְבִי מְנַחֵם סִי"ב ב' ד"ה וּמַעֲתָה וְכו' וְנ"ל וְעוֹד שְׁמַחְמַת הַקְּרָקַע וְהַמְטֻלְטְלִין בְּנִדְּאִי אִינוּ עֲנִין לְבַטֵּל הַמְכָר פִּינּוּן שֶׁהַקְּרָקַע מְכָר בְּסוֹף בְּפִנְיָ עֲצָמוּ בְּנִדְּאִי שְׁתֵּי מְכִירוֹת הֵם וְזֶה אִין צְרִיף לְפָנִים ע"כ וְכֵן כְּתַב שְׁם ב' ד"ה וְאוֹלֵם עי"ש) וְנִדּוֹן דִּידוֹן עֲדִיף מְדַרְבֵּינוּ שְׁמַחָה

בְּמַרְדְּכֵי פָּרָק מִי שְׁמַת בְּהַקְנָה בְּקִנְיָן סֵדֶר מְטַלְטְלִין וּמְטַבֵּעַ פְּאָחַד שְׁקֵנָה מְטַלְטְלִין מְשׁוּם דְּאָף מְטַבֵּעַ בַּת קִנְיָן הִיא בְּשִׁאָר קִנְיָנִים וְכֵאֵן עֲדִיף טְפִי דְּהָא קִנְיָן פְּסָף בְּקִרְקַע גַּם כּוֹן קִנְיָן הוּא אֵלָּא דְּבִנְכָרִי לֹא מְהַנִּי מְשׁוּם דְּלֹא סְמָכָא דְּעֵתִיָּה וְכוּ' וְעַל כָּל פְּנִים גַּם הַפְּסָף קִנְיָן הוּא וְלֹא דְּמִי לְאֵת וְחִמּוֹר אֵלָּא שְׁלִסְבֵּרַת הֵר"ן וְכוּ' וְעַל כָּל פְּנִים מְכִירַת הַחֲמִיץ קִנְיָן וְזֶה בְּרוּר (בְּעֵנְיָן זֶה עֵינְיָן לְקַמְן בְּאוֹת כ"ג): הַחֲשָׁשׁ (ג) עַל פִּי דְּבָרֵי הַמְּקוֹר חֲיִים דְּכִשְׁמִקְנָה הַחֲמִיץ לַעֲכוּמ"ז אַגְבִּי קִרְקַע צָרִיף שְׁיִקְנָה לּוֹ אַגְבִּי קִרְקַע שְׁהַחֲמִיץ בְּתוֹכּוֹ שְׁאֵם לֹא כּוֹן אָף שְׁמִקְנָה לּוֹ אַגְבִּי קִרְקַע (אַחֵר) לֹא מְהַנִּי כִּינּוֹן דְּהַחֲמִיץ הוּא בְּרִשׁוֹתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵנִי כִּיִּשְׂרָאֵל שְׁקִבֵּל חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּרִשׁוֹתּוֹ וְקִבֵּל אַחֲרֵיָּו דְּכִינּוֹן דִּהַעֲכוּמ"ז חֲזִיב לּוֹ מְעוֹת הֵנִי כְּמוֹ מְשֻׁכּוֹן וּבִהֵיָּא הִנָּאָה דְּתַפִּיס לִיָּה אֲדָמִי הֵנִי שׁוֹמֵר שְׁכָר וְאָף דָּאִין דִּין שׁוֹמְרִים לַעֲכוּמ"ז מְכָל מְקוֹם בְּמִשְׁפָּן אָף בַּעֲכוּמ"ז הֵנִי שׁוֹמֵר שְׁכָר וְכוּ' וְכִינּוֹן דְּבִנְדוּן דִּינּוֹן לֹא נִמְכָּר הַקִּרְקַע לַעֲכוּמ"ז (כִּינּוֹן דְּהַשְׁטֵר חֲסִפָּא בְּעֵלְמָא וְאִינוּ קוֹנָה קִרְקַע בְּלֹא שְׁטֵר) נִמְצָא שְׁהַחֲמִיץ הוּא בְּרִשׁוֹת הַמּוֹכֵר וְקִבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיָּו שְׁהֵרִי הַנְּכָרִי לֹא סִילַק כָּל הַמְּעוֹת וְאִסוּר לְדַעַת הַמְּקוֹר חֲיִים וְעַל זֶה הָאָרִיף שְׁדַבְּרֵי הַמְּקוֹר חֲיִים תְּמוּהִים דְּמֵאִי דְּתַפִּיס אֲדָמִיָּה לֹא חֲשִׁיב קִבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיָּו וְכוּ' וְכַתֵּב עוֹד בְּשֵׁם הַרְבֵּי מְקוֹר חֲיִים דְּאֲפִילוּ אִם הִתְנָה בְּפִירוּשׁ שְׁפִטוֹר מְאֲחֲרֵיָּו מְכָל מְקוֹם כִּינּוֹן שְׁיָדוּעַ שֶׁהַעֲכוּמ"ז לֹא יִשְׁלַם כְּשִׁיאֲבִד הֵנִי בְּאַחֲרֵיָּו אֵלֶם עָלָיו וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּזֶה וּבְמָה שְׁנִחְלַקּוּ הַרְבָּנִים מִגֵּן אֲבָרְהָם וְחַק יַעֲקֹב בְּסִי' ת"מ כִּיִּשְׂרָאֵל שְׁקִבֵּל אַחֲרֵיָּו עַל חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז וְעַבְרָא עָלָיו הַפְּסָח אִם הוּא מוֹתֵר וְהָאָרִיף לִיִּישֵׁב דַּעַת הַחַק יַעֲקֹב מְמָה שְׁהַקְשׁוּ עָלָיו הָאֲחֲרוּנִים וּמְכָל מְקוֹם לְדִינָא קִשְׁיָה לְסַמּוּף אֵהִיִּתְרָא דְּחַק יַעֲקֹב (דְּסוּבְּרָא דְּקִבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיָּו מוֹתֵר אַחֵר הַפְּסָח) דְּמִתְבָּאָר מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם פָּרָק ד' הַלְכָּה ג' דְּכִשְׁקִבֵּל אַחֲרֵיָּו אִסוּר לְאֹנְכְלוֹ אַחֵר הַפְּסָח אֵלָּא דְּמְכָל מְקוֹם אִין סְתִירָה לְדַבְּרֵי אֵלָּא לַעֲנִין אֲכִילָה אֲבָל לַעֲנִין הִנָּאָה אִין סְתִירָה מְדַבְּרֵי רַמְב"ם וְיִישׁ לְסַמּוּף עַל הַחַק יַעֲקֹב בְּהִנָּאָה וְגַם הָאֵלִיָּהוּ רַבָּה מְבִיא דַּעַת רַאב"ן שְׁמַכְרִיעַ לְאִסוּר בְּאֲכִילָה וְלִהְתִּיר בְּהִנָּאָה (בְּעֵנְיָן זֶה כְּתַבְתִּי בְּסִי' ה' אוֹת כ"ה דַּעַת רַבְּנֵי הָאֲחֲרוּנִים בְּחֻמְרַת הַמְּקוֹר חֲיִים עִי"ש): וְעוֹד הָאָרִיף דְּבִנְדוּן דִּינּוֹן דָּאִין הִיִּשְׂרָאֵל מְקִבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיָּו בְּפִירוּשׁ רַק מְצַד שֶׁהַעֲכוּמ"ז אֵלֶם כְּדַבְּרֵי הַמַּק"ח הִנָּה דַּעַת הָאֲחֲרוּנִים דְּאָף דְּרוּב הַפּוֹסְקִים הַסְּפִימוּ לְאִסוּר כְּדַעַת הַרְמַב"ם מְכָל מְקוֹם בְּלֹאֲחֵר הַפְּסָח יִישׁ לְהַקֵּל כְּדַעַת הַרְאב"ד וְשָׁקִיל וְטָרִי אִם יִישׁ לְאִסוּר גַּם לְדַעַת הַרְאב"ד מְטַעַם דִּינָא דְּמַלְכוּתָא וּבִיָּאָר שְׁבִנְדוּן זֶה אִין חֲשָׁשׁ מְזֶה וְעוֹד כְּתַב דְּאָף אִם נֹאמֵר דְּחֲשִׁיב כְּקִבֵּל הִיִּשְׂרָאֵל אַחֲרֵיָּו מְכָל מְקוֹם כִּינּוֹן דְּבִשְׁיַעֲבּוֹד סְמִכִינּוֹן אֲדָר"ת דִּיִּחַד לּוֹ בֵּית מְהַנִּי וְזֶה שְׁמִכְרָא לּוֹ הַקִּרְקַע שְׁהַחֲמִיץ בּוֹ אָף שְׁלֹא הוֹעִיל מ"מ הֵנִי כִּיִּחַד לּוֹ בֵּית וְעוֹד הָאָרִיף וּמְסִיק דְּלִהְנָאָה פְּשִׁטָּא דִּישׁ לְהַקֵּל דְּהָא אָף בְּחֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּרִשׁוֹת וְאַחֲרֵיָּו יִשְׂרָאֵל הַסְּפִימוּ הָאֲחֲרוּנִים דַּע"פ מוֹתֵר בְּהִנָּאָה לְאַחֵר הַפְּסָח וְאָף בְּאֲכִילָה יִישׁ לְצַדֵּד לְהַקֵּל בְּהַפְּסָד מְרוּבָה כְּזֶה מַחֲמַת הַטְּעָמִים שְׁכַתְּבַתִּי אֲמַנָּם לְמַעֲשֵׂה אִין לְסַמּוּף עַד שְׁיִסְפִים אֲחַד מִהַמְּפּוֹרְסָמִים וְהַסְּפִים עַל דִּי הַגָּאוֹן מְבָרָאד שְׁוֹדָאִי מוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְאָף בְּאֲכִילָה יִישׁ לְהִתִּיר אִם הוּא הַפְּסָד מְרוּבָה מְטַעַמִי דְּכַתִּיבְנָא עַד כָּאֵן דְּבָרֵי הַנְּהָר רֹאָה שְׁהַגָּאוֹן הַנְּ"ל חֲקֵר בְּרוּחַב שְׁכָלוֹ כָּל מָה שְׁיִישׁ לְפַקֵּק בְּנִדּוּנוֹ וְיִישֵׁב עַל הַבֵּא"ר בֵּא"ר רַחוּבוֹת שְׁאִין לְחוּשׁ בְּדָבָר וְלֹא הַעֲלָה עַל דֵּל שְׁפִתָּיו לְחוּשׁ שְׁגַם קִנְיָן פְּסָף נִתְבַּטַּל מְשׁוּם דְּגִלִי דַּעַתִּיָּה וְכוּ' כְּדַחֲשִׁישׁ הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מוֹכַח מְזֶה דְּפְשִׁיטָא לִיָּה דְּלֹא שְׁיִיף בְּזֶה לּוֹמֵר גְּלִי דַּעַתִּיָּה וְכִמְאִי דְּכַתְּבִינּוֹן בְּעֵנְיֹתֵינוּ: (י"ד) שׁוּב רְאִיתִי שָׁם סִי' ס"ח בְּאַחַד שְׁמִכְרָא

לנכרי חמצו בליל ערב פסח ולא קבל ממנו פסח רק קנאו הנכרי במשיכה שהולוכו אל ביתו ואמר לו הישראל מחר תבא ואמתן לה שטר מכירה ולא בא הנכרי עד אחר הפסח וכתב הרב השואל דבדיעבד מועיל משיכה לבד ואין לומר דכיון דאמר לו שיכתוב שטר גלי דעתיה וכו' דאנן סהדי דאילו ידע הישראל דמהני משיכה לבד לא הנה מזכיר שטר כלל והמחבר השיבו על זה דזה אינו וראיה מש"ס בבא בתרא ד' קנ"ב דאמר שמואל שפא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אף דסתם שכיב מרע רוצה שתתקיים מתנתו דמטעם זה תקנו דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ועוד דאף אם נאמר דהוא גמר ומקנה מחמת איסור חמץ מכל מקום פיון שאמר פן להעכומ"ז איהו לא גמר וקנה פיון דלדידה לא אכפת ליה איסור חמץ וסברא זו פתב המקור חיים סי' חת"ם סק"ה והארבתי במקום אחר ליישב דבריו אמנם בלאו הכי אין זה חשש דהא נקיטינן זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה רק כשאומר על מנת פדארינן בבבא בתרא ד' ע"ז ועיין סמ"ע סי' גר"ם סק"ג וט"ז אה"ע סי' נו"ן סק"ב וכן מוכח להדיא מדברי המקור חיים שם סק"ט דבשכירות קרקע אין חשש כלל דכשנתבטל שטר המכירה משום דנקנה בכסף ולא אמרינן דכיון שכתב לו שטר גלי אדעתיה דאין רצונו להקנות בלא שטר וכל שכן בנדון דידן עכ"ל ויש לתמוה בין על הרב השואל ובין על הרב המשיב דנראה דנקטי בעלמא בפשיטות בכל פי האי גוונא דאמרינן גלי אדעתיה וכו' ולא זכרו שרים והיא דסימן רס"ח דנחלקו הפוסקים בזה ולפי הנראה העיקר הוא דלא נקיטינן כי ההוא שינויאי דגלי אדעתיה וכו' כמו שכתבתי לעיל ודברי הרב השואל נראים נכונים ואינו דומה לההיא דשכיב מרע דהקא משום שהוא קנין מסופק השתדל לעשותו באופן המועיל בלי פקפוק ועיין בפתחי תשובה סי' רס"ח שרמז שו"ת מוהר"ם רוטרונבורג האחרונים באור"ח סי' יו"ד שכתב ליישב דלא תקשי אדעת רוב הפוסקים דלא נקיטינן פשינויאי דגלי דעתיה וכו' מההיא דשכיב מרע שעשה בו קנין דאמרינן דלא קני משום דגלי דעתיה וכו' עי"ש ומכל מקום בנדון זה אין לחוש משום דגלי דעתיה וכו' בין להרב השואל משום דאנן סהדי דאילו ידע שמועיל קנין פסח לא הנה מקנה על ידי אגב קרקע ובין לדעת הרב המשיב דאף אם נתבטל השטר הוי כאומר זכו בשדה לפלוני וכתבו לו השטר בלא על מנת דחוזר בשטר ולא בשדה כמוכח: (יא) וישם (בבית שלמה) בס"ג נשאל גם כן כעין שאלה הקודמת (במי ששכח לחתום שמו בשטר המכירה) אלא שהנה עוד סניף גדול להקל היינו שהיו שם שני עדים פשרים שראו המכירה וגם מסירת השטר וכתב המקור חיים בס"ח דמהני בעדי מסירה אף דבגט אם לא כתב שמו ושמה בטל היינו משום דבעינן ספירת דברים וכו' ומסתברא פנותיה וכן נראה להדיא מתשובת הרשב"א שהביא מרן סי' ל"ב וכתב לפקפק מטעמים אחרים ודחאם וכתב דבנדון זה השטר מעליא ועוד דהא להרשב"ם וסייעתו עכומ"ז הוא פישראל וקונה קרקע בכסף לחוד באתרא דלא כתבי שטר ומאי דמבואר בש"ס דעכומ"ז לא קני בלא שטר הוא באתרא דכתבי שטר קנין אב"ל באתרא דלא כתבי שטר קנין מהני שטר ראיה ואם כן אף שלא ייחדם לעדים הוי על כל פנים שטר ראיה על ידי העדים שראו המסירה ושטרי דידן שטר ראיה הם ולא שטר קנין כמ"ש הקצה"ח רס"י קצ"א דהא הלוקח נותן שכר הסופר וכו' ועכ"פ יש פמה צדדים דבנד"ד השטר מעליא ויש להקל ואף שבגופו השטר מתחיל בלשון חתימת ידי דלמטה

וגם סיים באתי על ההתום פשוט דאין זה מגרע פח עדי מסיירה דל"פ בנה בעדים אחרים
ע"כ וגם בסי"ס"ד בנדון שלו הנה ריעותא זו ג"כ דשכח לחתום שמו בשטר אלא ששם
אין שייך לומר דקנה העכומ"ז החמץ בכסף לפי שהמכירה הייתה אחר תצות דלא מהני
כסף ותורף הענין הוא שמכר אחר תצות המרתף עם החמץ וגם מכר לו י"ש שהיה לו
במקום אחר והשפיר לו אותו מקום וכתב דמה שמכר לו החמץ עם המרתף לכאורה
נדאי לא הועיל פינן דאין מכר לאיסורי הנאה וגם הי"ש שבמקום אחר לא הועיל בו
המכירה אבל מה שהשפיר לו מקום הי"ש נדאי מועיל דהא שכירות קרקע נקנה בכסף
לבד דאין לומר דכיון דלא הועיל המכירה להמרתף והחמץ הנ"ל (זה לפי שאינו נקנה
לעכומ"ז בלא שטר וזה לפי שאינו ברשותו למכרו) נתבטל גם שכירות מקום הי"ש
ע"פ דעה ראשונה שבהרמ"א ח"מ סוף סי' ג"ר דנה אינו (והאריף קצת בחילוקים בנה)
וכו' ובלא"ה הא נקיטין להלכה דקנה מיהא מה שמועיל בו קנין וכו' ואחר שכתב דהועיל
שכירות מקום הי"ש עמד לבאר מה משפט הי"ש אחר הפסח אי אמרינן דנקנה
להעכומ"ז בקנין אגב קרקע או בחצר והאריף מאד בכל פרט עי"ש: (יב) ובשו"ת זכרון
צבי מנחם סי' ט' הן ל"ו הובא שם שו"ת הרב מפאטשינוב באחד שמכר החמץ עם הסדר
שבו החמץ לישאל חבירו (לפי הנראה הוא פדי שימפרנו לעכומ"ז) והקונה מכרו
לעכומ"ז ולקח זידאטי"ק וכתב שטר ושכח לחתום בו ולא מסר בפני עדים ובשעת קבלת
העירבון אמר לו שמוכר לו כל הפתוב בשטר מכירה והוא הפסד מרובה (ומובן מתוך
התשובה שנסאל על אחר הפסח) וכתב לפי דברי המק"ח תמ"ח בחידושים סק"ח דאם
לא הקנה הסדר ולא נתן רק מקצת דמים אסור החמץ אחר הפסח דהוי פאחריות אלם
וכיון דעכומ"ז אינו קונה קרקע בכסף בלא שטר והאי שטר פמאן דליתיה דמי פינן
שלא חתם ולא מסר בפני עדים וכיון שנתן רק מקצת דמים נשאר פאחריותו ואסור וגרע
עוד נדון זה לשיטת הרמב"ם הובא בח"מ סי' רט"ז ס"ה בהקנה קרקע ודקלים ונתבטל
המכר של דקלים נתבטל פלו וכן בנדון זה שהקנה הקרקע והחמץ בקנין אחד כשנתבטל
קנין הקרקע נתבטל פלו ושוב הקשה על המק"ח דפסק דבקנין שיש בו פלוגתא מותר
אחר הפסח דהוי ספקא דרבנן בפלוגתא דרבותא ואם כן גם פאחריות אלם הוא מחלוקת
הרמב"ם והראב"ד ומסתבר טעמיה דהראב"ד וכו' ואם כן יהיה מותר אחר הפסח ועוד
המק"ח סותר את עצמו למ"ש בפיאורים סק"ה דאם החמץ במקום אחר יכול להקנותו
באגב קרקע וכו' וקשה הא גם שם נשאר אחריות אלם ודוחק לומר דמייירי בנתן כל
הכסף או שהחמץ מונח ביד עכומ"ז וכתב ליישב דנתן מקצת מעות אוסר משום דאיפא
ספק ספיקא לאיסורא ספק הלכה כר"ת דבעי משיכה וספק הלכה כהרמב"ם פאחריות
אלם אבל בפיאורים דהקנה לו גם באגב קרקע ליפא אלא חד ספק לאיסורא משום
אחריות דאלם לכן מותר אחר הפסח ולפי זה בנדון דידן דאיפא ג' ספקי לאיסורא דילמא
כר"ת דבעי משיכה וספק הלכה כהרמב"ם פאחריות אלם וספק כרמב"ם בנתבטל מקצת
המקח נתבטל פלו כל שכן דיש לאסור אלא דלפי מה שנתבאר בסמ"ע סי' צד"ק
דלרש"ב"ם והראב"ד והר"ן קונה העכומ"ז קרקע בכסף בלא שטר ואם כן נקנה החמץ
להעכומ"ז אגב קרקע שצבור בו החמץ ואין לומר דמקנה לו כל הפתוב בשטר וכיון
שהחמץ ברשות העכומ"ז לא איכפת לן תו מה שהוא פאחריות האלם ויש לנו רובא
להיתר דילמא עכומ"ז קונה קרקע בכסף לבד ואז מותר החמץ ואם תמצא לומר כרמב"ם

דְּצָרִיךְ שְׁטָר נִשְׁאַר הַחֲמֵץ בְּסֻפָּק הַנֶּ"ל אִם אָסוּר אִו מְוֹתֵר וְעֵדִיף מְסַפֵּק פְּלוּגְתָּא דְרַבְּנָן וְתָא
וּמְוֹתֵר אַחַר הַפְּסָח וְלִיכָא לְמַשְׁדֵּי נִרְגָא דְמֵאחַר דְּמָסַר לוֹ שְׁטָר גְּלִי דְעֵתִיךָ דְרוּצָה לְהַקְנוֹת
בְּכֶסֶף וְשְׁטָר וְכוּ' דְהָא לֹא נִקְיִטִינָן כִּי הֵיכָא שִׁנְיִנְיָא דְבִנְפִילָה נִיחָא לִיה דְלִיקְנִי וְכוּ'
כְּמִבְּנָאָר בְּסִי רַס"ח וְעוֹד דְהֵתָם פִּינָן דְלֹא הָיָה מְוֹכָרָח לְנִפְיִלָה וְנִפְל גְּלִי דְעֵתִיךָ דְבִנְפִילָה
נִיחָא לִיה וְכוּ' אֲבָל בְּמִכִּירַת חֲמֵץ דְחַנּוּ"ל הִצְרִיכוּהוּ לְשַׁנֵּי קִנְיָיִנִים בְּכֶסֶף וְשְׁטָר אִם כֵּן אַף
שְׁמָסַר הַשְׁטָר לֹא הָיָה גְּלִי דְעֵת דְעַת שְׁאִינוּ רוּצָה לְקַנּוֹת בְּכֶסֶף לְבַד וַיֵּשׁ לוֹמַר דְקָנָה הַקְּרָקַע
בְּכֶסֶף לְבַד לְרִשְׁבָּ"ם וְדְעַמְיָה וְעוֹד דְמִתְבָּאָר מְדַבְּרֵי הָרַב הַמַּגִּיד שְׁפִירֵשׁ טַעַם הַרְמַב"ם
דְּבַעֲזֵי שְׁטָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁמָא יִכְרִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל לְמִוְכָרוֹ לוֹ אֲבָל לְהַכְרִיחוֹ שְׁיִכְתּוּב לוֹ
שְׁטָר פְּלוּי הָאֵי לֹא עֲבִיד מוּכָן מִזֶּה דְמִן הַתּוֹרָה קוּנָה עֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף לְבַד וְכִינּוּן דְרַק מְדַרְבְּנָן
לֹא קָנָה הַעֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף לְבַד לֹא עֵבֵר בְּבַל יִרְאֶה וְלָמָּה נִקְנוּס אוֹתוֹ וְאַף דְכָתַב הַר"ן
דְּבַעֲבֵר עַל בַּל יִרְאֶה מְדַרְבְּנָן אָסוּר אַחַר הַפְּסָח הִנֵּה לְפִי דְבַרֵי מוֹהֲרֵיב"ל הוּבָא בְּמִשְׁנָה
לְמִלְדָּה פ"א דְמִכִּירָה דְאִם נִשְׁבַּע לְמַכּוֹר לוֹ הָיָה כְּפָרִישׁ לְקַנּוֹת בְּכֶסֶף לְבַד דְמֵהֵנִי וְהָכָא נְמִי
הָיָה כְּהִתְנָה וְכוּ' וְכִזָּה לֹא תִקְנוּ רַבְּנָן וְכוּ' וְהַר"ן לֹא אָסַר בְּעֵבֵר בְּבַל יִרְאֶה מְדַרְבְּנָן אֲלֵא
הֵיכָא שְׁתִּקְנוּ בְּפִירוּשׁ שְׁיַעֲבֹר וְכוּ' אֵלּוּ תוֹרָף דְב"ק: (יג) מַה שֶׁהַקְּשָׁה עַל דְבַרֵי הַמְּקוֹר
חַיִּים מִמָּה שֶׁכָּתַב בְּבִיאורֵים דִּיכּוֹל לְהַקְנוֹת אֲגַב קְרָקַע חֲמֵץ שְׁיֵשׁ לוֹ בְּמִקּוּם אַחַר דְּהָרִי
גַּם שֶׁם נִשְׁאַר אַחֲרֵיכֵן אֵלֶם וְכוּ' הִנֵּה בְּהִגִּי דְבַרֵי קוֹשְׁיָתוֹ תְּכַף אֲמַרְתִּי דְלִפִּי הַמְּתַבָּאָר
מִמָּה שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעֲלָה בְּשֵׁם שׁו"ת בֵּית שְׁלֹמֹה ס' ס"ב בְּהַחֲשָׁשׁ הַשְּׁלִישִׁי דְעַד כָּאֵן לֹא
חִיֵּשׁ הַמַּק"ח לְאַחֲרֵיכֵן אֵלֶם אֲלֵא כְּשֶׁהִקְנָה לוֹ חֲמֵץ אֲגַב קְרָקַע אַחַר אֲבָל אִם מִקְנָה לוֹ
הַחֲמֵץ אֲגַב קְרָקַע שֶׁהַחֲמֵץ צָבוּר בְּתוֹכּוֹ דְהָיָה חֲמֵץ שֶׁל עֲכוּמ"ז וּבְרִשׁוֹתוֹ לֹא אֵיכָפַת לָן
מְשׁוּם אַחֲרֵיכֵן אֵלֶם אִם כֵּן שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמַר דְכְּשִׁישׁ לוֹ חֲמֵץ בְּמִקּוּם אַחַר יִקַּח פְּרוּטָה
מִעֲכוּמ"ז וְיִקְנָה לוֹ בְּהַ אֹתוֹ הַמְּקוּם שֶׁהַחֲמֵץ בּוֹ וְאֲגַבּוּ יִקְנָה הַחֲמֵץ וְהָיָה חֲמֵץ שֶׁל עֲכוּמ"ז
וּבְרִשׁוֹתוֹ וְלֹא חִיֵּשִׁינָן תּוֹ לְאַחֲרֵיכֵן אֵלֶם וְאִם כֵּן אֵינּוּ מוּכָן מֵאֵי קִשְׁיָא לִיה עַל הַמַּק"ח
וְאֲמַרְתִּי דְאוּלַי מַה שֶׁכָּתַב וְדוּחַק לוֹמַר וְכוּ' אוֹ שֶׁהַחֲמֵץ מְוַנָּח בִּינְד עֲכוּמ"ז בְּהַכְרַח לוֹמַר
דְּכּוֹנְתוֹ דְמוֹנָח בִּינְד עֲכוּמ"ז מִחֲמַת שֶׁהִקְנָהוּ לוֹ עַל יְדֵי הַמְּקוּם שֶׁצָּבוּר בּוֹ וְלִזָּה הוּא שֶׁכָּתַב
שְׁזָה דוּחַק דְאִם כֵּן הִנֵּה לִיה לְפָרֵשׁ אֲלֵא דְלֹא הִנְנַח לִי דְמִלְבַד דְאֵין זֶה בְּמִשְׁמַעוֹת דְּבַרֵי
אֲלֵא מִשְׁמַע שְׁרָצוֹנוֹ לוֹמַר דְנִמְצָא מְכָבֵר בִּינְד הַעֲכוּמ"ז וְעוֹד דְלִפִּי דְבַרֵי שְׁזָה דוּחַק אִם
כֵּן צ"ל דְמַה שֶׁכָּתַב הַמַּק"ח דְמֵהֵנִי לְהַקְנוֹת אֲגַב קְרָקַע הַחֲמֵץ שֶׁבְּמִקּוּם אַחַר הֵינְנוּ אִפִּי
אֲגַב קְרָקַע שְׁאִין הַחֲמֵץ צָבוּר בְּתוֹכּוֹ וְהַדְּבָר תְּמוּהָ דְמְדַבְּרֵי כְּמָה מְרַבְּנָן בְּתַרְאֵי שְׁמִבְיָאִים
סְבַרַת הַמַּק"ח הַנֶּ"ל מִתְבָּאָר דְאֵין שׁוּם תִּקְנָה לִינְצַל מִחֲשַׁשׁ אַחֲרֵיכֵן דְאֵלֶם בְּנוֹתָן מְקַצָּת
דְּמִים אֲלֵא אִם כֵּן מִקְנָה וְהַחֲמֵץ אֲגַב קְרָקַע שֶׁהַחֲמֵץ צָבוּר בּוֹ אֲבָל אִם מִקְנָה לוֹ אֲגַב
קְרָקַע אַחַר הָיָה אַחֲרֵיכֵן דְאֵלֶם וְאָסוּר אַחַר הַפְּסָח וְכֵן מְבִנְיָן בְּדַבְּרֵי הַמַּק"ח שֶׁהִבִּיא בְּבֵית
שְׁלֹמֹה שֶׁם וְז"ל בְּסִי תַמ"ח וְאִם לֹא הִקְנָה הַרְשׁוֹת שֶׁהַחֲמֵץ בְּתוֹכּוֹ אַף שֶׁהִקְנָה לוֹ אֲגַב
קְרָקַע לֹא מֵהֵנִי פִּינּוּן דְאַחֲרֵיכֵן עַל הַיִּשְׂרָאֵל פִּינּוּן שְׁעוֹמֵד בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְהַעֲכוּמ"ז חִיֵּיב
לוֹ מַעוֹת הָיָה כְּמִשְׁכּוֹן וּבְהִנְיָה דְתַפִּיס לִיה אֲזוּזֵי הָיָה שׁוֹמֵר שְׁכָר וּבְמִשְׁכּוֹן אַף בַּעֲכוּמ"ז
הָיָה שׁוֹמֵר שְׁכָר וְכוּ' עכ"ל (וְאַחַר זֶמַן בָּא לִידֵי סֵפֶר מַק"ח וְרִאִיתִי דְבַרֵי בְּסִי תַמ"ח
סַק"ט בַּד"ה וְגַם יֵשׁ תִּקְנָה לְמַכּוֹר חֲמֵץ שְׁיֵשׁ לוֹ וְכוּ' וְהֵם כַּמ"ש הַבֵּית שְׁלֹמֹה וְסִיִּים עוֹד
וְאֲפִילוֹ אִם הִתְנָה בְּפִירוּשׁ שְׁפָטוֹר מֵאַחֲרֵיכֵן מְכָל מְקוּם פִּינּוּן שְׁיָדוּעַ שֶׁהַעֲכוּמ"ז לֹא יִשְׁלַם
לוֹ כְּשִׁיאֲבֵד הָיָה כְּאַחֲרֵיכֵן אֵלֶם וְכוּ' וְאַחַר פְּסָח גַּם כֵּן אָסוּר הַחֲמֵץ דְאַף דְנִגְדַּד אִסוּר הַחֲמֵץ

שְׁאֵחַר הַפֶּסַח שֶׁהוּא מְדַרְבֵּן סְמַכִּינָן דְּמַעוֹת בְּלִבָּד קוֹנוֹת מִכָּל מְקוֹם מִצַּד אַחֲרֵיּוֹת אֲסוּר וְכוּ' עַד פֶּאֶן הָרִי מְבֹאָר דְּמָה שְׁמַקְנָה לּוֹ אַגַּב קִרְקַע אַחַר לֹא מְהַנִּי וְאֲסוּר אַחַר הַפֶּסַח וְלָכֵן נִרְאֶה דַּמ"ש הַמַּק"ח לְהַקְנוֹת הַחֲמִץ שְׁבִמְקוֹם אַחַר אַג"ק הַיְיָנוּ אַג"ק שְׁהַחֲמִץ בּוֹ דְּוָקָא דְאִזְ אִין לְחוּשׁ לְאַחֲרֵיּוֹת אֲלֵם דְּהַנִּיחֲמִץ עֲכוּמ"ז בְּרִשׁוֹת עֲכוּמ"ז וּמ"ש עוֹד בְּשֵׁם הַמַּק"ח דְּבִסְפַק פְּלוּגְתָּא מְוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח וְכוּ' לְפִי הַנִּרְאֶה הוּא מ"ש בְּבִיאוּרִים סִי' תַּמ"ח סַק"ה שְׁשֵׁם הַבֵּיא מ"ש הַמַּג"א סַק"ד בְּשֵׁם הַמ"ב דְּקִנְיָן כְּסָף לְחוּד מְהַנִּי בְּחֲמִץ אַף לַר"ת דְּקִנְיָנוּ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּמַשִּׁיכָה דְּוָקָא מְשׁוּם פִּינּוֹן דְּבִגְלִיּוֹי דַּעַת דְּלֹא נִיחָא לִיהַּ סְגִי מְהַנִּי קִנְיָן כָּל דְּהוּ וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב עַל זֶה וְסִיִּים וְלָכֵן נִרְאֶה דְּבַעֲיָנוּ תַּרְנוּנִיָּהּ אִף בְּדַעֲבַד נִרְאֶה מְטַעַם אַחַר דְּמְוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח פִּינּוֹן דְּפְלוּגְתָּא דְּרַבְּנוֹתָא הוּי סְפַקָא דְּרַבְּנָן וְאַפְּלִי בְּפֶסַח פִּינּוֹן דְּבִגְלִיּוֹי דַּעַת שׁוּב אִין עָלִיו אִיסוּר דְּאוּרִיָּתָא וּבְדַרְבֵּן מְוֹתֵר בְּסַפַּק פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּנוֹתָא עַכ"ל וּמַשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים הוּא דַּעַל שְׁנֵי הַקִּנְיָנִים קִנְיָן כְּסָף וּמַשִּׁיכָה אָמַר רַב דְּבַדַּעֲבַד מְוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח בְּאַחַד מְהֵם דְּבִקְנִיָּן מַשִּׁיכָה אַף דְּאִיכָּא מְשׁוּם אַחֲרֵיּוֹת שְׁרִי פִּינּוֹן שֶׁהוּא בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז וּבְקִנְיָן כְּסָף צְרִיף לְוֹמַר דְּמִיָּרִי כְּשִׁסְיִלְק כָּל הַכְּסָף דָּאֵם לֹא כּוֹן לֹא מְהַנִּי לְהַמַּק"ח דְּחַשִּׁיב לִיהַּ כְּמַקְבֵּל אַחֲרֵיּוֹת וְכוֹן מְתַבָּאָר מַמ"ש בְּסַק"ט ד"ה וְגַם יֵשׁ תַּקְנָה וְכוּ' וְז"ל דְּאִף דְּמִצַּד אִיסוּר חֲמִץ שְׁאֵחַר הַפֶּסַח דְּהוּא דְּרַבְּנָן סְמַכִּינָן דְּמַעוֹת בְּלִבָּד גַּם קוֹנָה מִכָּל מְקוֹם מִצַּד אַחֲרֵיּוֹת אֲסוּר עַכ"ל) וְהִנֵּה גַם הֵרַב הַנְּ"ל קִיאִי בְּשִׁיטְתֵינוּ דְּלֹא אָמְרִינוּ בְּכִי הַאי גִּוּוֹנָא גְּלִי דַּעֲתִיָּהּ וְכוּ' אִי מְשׁוּם דְּלֹא נְקִיטִינוּ כִּהְיָה שְׁיִנוּיָא דְּבִגְפִילָה נִיחָא לִיהַּ דְּלִיקְנִיָּהּ וְאִי מְשׁוּם שְׁיֵשׁ לְחַלְקַבּ בְּבוּשָׁאִים כְּנִז"ל וּמ"ש לְפַקְפַּק מִדִּין קִרְקַע וּדְקָלִים נְתַבָּאָר בְּדַבְרֵי הַגָּאוֹן בֵּית שְׁלֵמָה הַנְּ"ל דְּאִין בְּזֵה חֲשָׁשׁ וּמ"ש עַל פִּי דְּבָרֵי מוֹהַרִיב"ל בְּנִשְׁבַּע וְכוּ' עֵינִן בְּשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב מִהַדוּרָא קָמָא ח"א סִי' פ"ד מ"ש לְהַרְבֵּה הַשׁוֹאֵל בְּעִנְיָן זֶה וְעַל כָּל פְּנִיָּם לְמַדְנֵוּ מִדְּבָרֵי הֵרַב שְׁבַתְשׁוּבָה זְכָרוֹן צְבִי מְנַחֵם הַנְּ"ל דְּדַעַתוֹ לְהַתִּיר בְּשִׁכַח לְחַתּוֹם עַל הַשְּׁטֵר מְכִירָה וְלֹא נְתַבָּאָר בְּדַבְרֵי אֵם הִנֵּה כְּתַב יְדֵּי הַמּוֹכֵר אוֹ כְּתַב יְדֵּי אַחַר (וְעַכ"ל דְּהִנֵּה כְּתַב יְדֵּי אַחַר דָּאֵם הִנֵּה כְּתַב יְדֵּי הַמּוֹכֵר הָרִי כְּתַב הַמַּק"ח בְּסִי' תַּמ"ח סַק"ט בְּד"ה וְגַם יֵשׁ וְכוּ' דְּמְהַנִּי עִי"ש): (יְד) וְהֵרַב הַמַּחְבֵּר כְּתַב לּוֹ דִּיפָּה הוֹרָה לְסַמְוֵה בְּדַעֲבַד אַקְנִיָּן כְּסָף לְהַתִּיר לְמַכְרוֹ לְעֲכוּמ"ז וְיָמָּה גַּם שְׁבַתְוֹדַת הַשְּׁלָמִים מִיְקַל כְּשִׁבִיטֵל וְהִנֵּה סְבוּר כָּל יְמֵי הַפֶּסַח שְׁמַכְרֵר הַחֲמִץ דְּהוּי אוֹנָם מְפֹרָסֵם וְהַטִּיב אֲשֶׁר דִּיבֵּר דְּהוּי סְפַקָא דְּרַבְּנָן אַף דִּי"ל דְּהוּי סְפַק דְּרַבְּנָן עַל יְדֵי גִלְגוּל דְּאִזְלִינוּ לְחוּמְרָא עִם כָּל זֶה י"ל דְּגוּף אִיסוּר חֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח הוּא רַק קִנְסֵם שְׁעֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה אֲבָל בְּסַפַּק אַף דְּהוּי דְּאוּרִיָּתָא לֹא אָמְרִינוּ קִנְסָא קִנְסֵם כִּי בְּסַפַּק אִיסוּר דְּאוּרִיָּתָא דְּפִסְקִינוּ לְחוּמְרָא נִשְׂאָר בְּאִיסוּרוֹ לְעוֹלָם אַף אִם יִצְמַח מְזֵה אִיסוּר דְּרַבְּנָן אֲבָל בְּחֲמִץ שְׁאֵחַר הַפֶּסַח מְמִילָא מְוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה וְרַק מְשׁוּם קִנְסָא אִין לָהּ בּוֹ אֲלֵא חִידוּשׁוֹ בְּתוֹף הַפֶּסַח סְפַק לְחוּמְרָא אֲבָל אַחַר הַפֶּסַח סְפַק לְקוֹלָא וּבִלְאוּ הִכִּי שְׁדִיִּתִי נִרְגָּא בְּסַבְרַת הַמַּק"ח דְּכִשְׁלֵא הַקְנָה הַחֲדָר הוּי כְּאַחֲרֵיּוֹת אֲלֵם דְּנִרְאֶה דְּלֹא דְּמוֹ דְּהִנֵּה מְדְאוּרִיָּתָא מְהַנִּי בִּיטוּל דְּכִינוּן דְּאֲסוּר לְהַשְׁהוֹת הַחֲמִץ אָמְרִינוּ דְּבִיטֵל בְּלֵב שְׁלֵם וְחִז"ל הוֹסִיפוּ שְׁיִמְכּוֹר לְעֲכוּמ"ז אַף בְּלִי מַעוֹת כִּי דַּעַתוֹ לְמַכּוֹר לְעֲכוּמ"ז בְּלֵב שְׁלֵם אַף אִם לֹא יִשְׁלֵם כִּי אִינוּ רוֹצֵה בְּהַחֲמִץ וְאִם הַעֲכוּמ"ז יְבַבְּזוּ הַחֲמִץ בְּתוֹף הַפֶּסַח לֹא יִמַּס לְכַבּוֹ וּמְמִילָא אִינוּ רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ כִּי הַמְכִירָה לְדִידוֹן עֲדִיף מִהַפְּקָר לְדִין דְּאוּרִיָּתָא כִּי מְתִיאֵשׁ מְהַחֲמִץ בְּפֶסַח וְאִם אַחַר הַפֶּסַח יִשְׁלֵם לּוֹ מָה טוֹב וּבְאֵם לֹא לֹא גֵרַע מִהַבִּיטוּל שְׁבִיטֵל בְּעִצְמוֹ אֲבָל בְּקַבֵּל אַחֲרֵיּוֹת עֲכוּמ"ז שְׁלֵא נְכַנְס בְּהַבִּיטוּל אִזְ

ממילא עובר משום אחריות כי לא גילה דעתו בהביטול וי"ל ועל פל פנים אין להוסיף לאסור בהנאה עכ"ד ומתוך דבריו מתבאר דהמעשה לא נודע עד אחר הפסח (מהביאו לנדונו מהתודת השלמים) ואם כן אין חשש בכי האי גוונא משום ספק דרבנן על ידי גלגול כמ"ש הבית שלמה סי' ס"ב הנ"ל שכן הסכימו האחרונים ועיין לקמן בסי' זה אות ל' ד"ה והנה: (טו) ובשו"ת אגודות אזור מדברי ראיתי שבסי' י"ג נשאל בענין זה במי שהפתיב שטר מכירת חמץ על ידי אחר ושכח לחתום בו ושם הלוקח נכתב בו ולא שם המוכר וכתוב בו שמכר לו החדר ואגב קרקע מכר לו החמץ שבתוכו וקבל ממנו זידאטי"ק והשאר זקף עליו במלנה וגם מסר לידו המפתח ובלשון השטר יש לצדד אם נתינת הזידאטי"ק הנה רק על החמץ או גם על הקרקע וכתב על זה דאם באמת הזידאטיק לא הנה אלא להחמץ צריך להבין במאי נקנה הקרקע לנכרי דאין לומר דנקנה בהשטר דשטרי דידן לקנן הם כמבואר בח"מ סי' קצ"א דהא בהשטר הנ"ל הנה כתוב חתימת ידי תעיד עלי וכו' ולראיה ביד הקונה וכו' הרי שהיה לראיה ועוד שהשטר חספא בעלמא הוא כיון שאינו כתב ידו ולא נמסר בעדי מסירה ולא חתם וכו' ואם כן אף אם הזידאטיק הנה גם על הקרקע לא מהני דנכרי אינו קונה קרקע בכסף בלא שטר ואי משום מסירת המפתח שכתב החק יעקב סי' תמ"ח ס"ק י"ח דנתפשט המנהג שלא למכור החדר רק החמץ שסומכין על מסירת המפתח וכו' נראה דדוקא לקנות החמץ מהני מסירת המפתח ולא לקנות הקרקע ואף לתירוץ השני שבסמ"ע סוף סי' ר"א (הובא בבאה"ט שם דמתמת מנהג גם בקרקע) מכל מקום בנכרי לא קנה במסירת המפתח דלא עדיף מקנן חזקה שקונה על פי הדין ולא מהני בנכרי בלא שטר וכי האי גוונא מביא הקצות החושן בסי' ר"א בשם המרדכי דסיטומתא לא קני בדבר שלא בא לעולם שאין המנהג מועיל להחשיבו כקנן גמור אלא דלפי מ"ש הח"י בשם הנחלת שבעה דמסירת מפתח מהני דלא בעינן שיתחבב שטר או שיתנה שיקנה בכסף בלבד אם כן אם בנדון זה הזידאטיק הנה על הקרקע שפיר קנה הנכרי הקרקע עכ"ד ואיני מבין דבריו דהרי בתחלה כתב דנדאי מסירת המפתח מהני לקנות המטלטלין (אלא שפקפק על קניית הקרקע) ואם כן אף אם לא הנה הזידאטיק על הקרקע דל מהכא קנן הקרקע הרי נקנה לו החמץ בהזידאטיק ומסירת המפתח דמה לנו אם יקנה הקרקע או לא הלא אין אנו צריכים להקנות לו הקרקע אלא כדי שיעל ידי הקנאת הקרקע תתקיים קניית החמץ דלא סגי בכסף לבד למאן דאמר משיכה קונה בנכרי ולא כסף ולכן צריך להקנותו אגב קרקע ואז הוא דצריכים לקניית הקרקע אבל כל שנקנה החמץ במסירת המפתח אין לנו צורך שיקנה הקרקע כלל ואם כן אף אם הזידאטיק לא הנה על הקרקע נראה דמהני למאי דפשיטא ליה להרב עצמו דמהני מסירת המפתח למטלטלין וכדעת הח"י על פי פסק הרמ"א בסוף סי' ר"א ועיין בקונטרס הפללים במערכת הקו"ף אות ס"ו שכתבתי בשם הכנה"ג סי' קב"ץ וסי' ר"א דשלמים וכן רבים נקטי הכי דמהני מסירת המפתח ודוחק לומר דסמך על מה שיתחבב אחר כף דלא מהני קנן כסף בלא הקנאת מקום משום חומרת המק"ח וצ"ע ומ"ש על פי דברי המרדכי דלא מהני סטומתא בדבר שלא בא לעולם הנה אין זה מוסכם ובמרדכי עצמו והובא בב"י יו"ד סי' סד"ר מובא מחלוקת בזה ועיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת הקו"ף אות ס"ה: (ט"ז) שוב שקיל וטרי דמה שכתוב בשטר המכירה חתימת ידי תעיד וכו' הני אודיתא והביא דעות הפוסקים אי

מהני קנין אודיתא ואם יש לחלק בין מטלטלין לקרקע וכתב דבגדון זה אין נפקא מינה מזה דכיון דלא חתם על השטר הרי ליכא אודיתא וכתב דיש סברא לומר דבמכירת חמץ אינו מעפב השטר להקנאת הקרקע לנכרי דאף דבעלמא אינו נקנה אלא בכסף ושטר היינו לטובת הישראל שלא יעשה אלמות מה שאין פן בשטר דכולי האי לא עביד כמ"ש הרב המגיד בטעם הרמב"ם וא"כ בחמץ שטובת הישראל הוא שיקנה בכסף לבד מהני וכעין זה פתב במקו"ח סי' תמ"ח סק"ה ד"ה וילענין וכו' גבי קנין דרבנן למאן דאמר דלא מהני דיש לומר דכשהוא לטובת ישראל מהני וכתב די"ל וכו' ועוד דלא פלוג רבנן בתקנתם ושוב פתב דאף אם הזידאטי"ק ה"ה על החמץ ונסמוך על הפוסקים דסגי כסף לחוד מפל מקום אסור משום אחריות כמ"ש המק"ח לחלוק על הח"י והספ"ם עמו החמדת שלמה סי' א' ואפילו באחריות אלם גם פן אסור ורצה לצדד היתר לפי שבטל והיה אנוס גמור שסבר שמכר והעלה בחק יעקב דמותר אלא שהמק"ח בסק"ט אסור ועוד גמגם על הביטול דלא מהני לחמץ ידוע וגם שאין דעתו לבטל זה החמץ וכו' וסוף דבר לא העלה דבר ברור לנדונו וכבר פתבתי למעלה דברי הרב בית שלמה דחולק על המצאת המק"ח דמה שאינו מקבל מהעכומ"ז כל המעות הני פאחריות אנס וכו' ועיין במה שרשמתי בזה סי' ה' אות כ"ה: (יז) ושמ הובא תשו' הגאון מוהר"י יוסק שהביא אעובדא הג"ל ונ"ל נראה שבמכירת חמץ באגב קרקע היא בשכירות להעכומ"ז כל ימי הפסח לחמץו שיקנה שנקנית בכסף לבד וכו' ולא במקרה ובשטר כמו שכתב הח"י סי' תמ"ח סקי"ד דזה אינו דמבואר בתוספות קידושין י"ד ד"ה הואיל ובבא בתרא ד' ד"ן ד"ה עכומ"ז דאין קנין לעכומ"ז בשטר ואיני רואה הקפד ממ"ש המקו"ח דהני פאחריות אלם דהא אחריות לא מצאנו אלא כשצריך לשלם מכיסו לא היכא דיפסיד ועוד דתינוח לעבור בפסח על כל יראה אבל בעבר עליו הפסח הוא מבואר בח"י סי' ת"מ סק"ד וכ"כ הפני יאושע ואף שמדברי הרמב"ם פ"ג ה"ג לא משמע פן אלא שבגדון שאלתו יש לעיין איך נקנה החמץ לעכומ"ז דאם בכסף מלבד שהח"י בסקי"ד חולק אמשאת בנימן שהביא המג"א בסק"א ועוד דהכא גרע דלפי הנראה לא היה פיסוק דמים על החמץ בעל פה אלא בשטר וכיון שלא חתם והוא כתב חתימת ידו דלמטה וכו' אין בו ממש וחספא הוא ואין פאן לא כסף ולא קנין אגב קרקע ואף אם היה פסיקת דמים בעל פה יש לדון דכיון דכתב לו שטר לא גמר להקנות אלא בשטר וכו' אלא דבזה י"ל דחמץ שאני כמ"ש האחרונים דבגילוי דעת סגי ואף דשדי נרגא המק"ח בסק"ה יש לסמוך על האחרונים אבל אם לא היה פסיקת דמים בעל פה כי אם בשטר החמץ אסור בהנאה אלו תנורף דב"ק והמחבר השיג עמ"ש דמכירת החמץ אגב קרקע הוא בשכירות דלשון מכרתי לא משמע שכירות ועוד דשכירות לא מהני אלא לקרקע שהוא בשכירות בי"ד ולא לקרקע שלו ואם החדר שמכר הוא שלו ממש לא מהני לומר מטעם שכירות (איני מבין השגתו בזה דהא דלא מהני שכירות בקרקע שלו אפילו בדיעבד הוא משום חשש אחריות ישראל בבית הישראל לדעת המק"ח ועל זה כבר כתב הג' מוהר"י לחלוק על המק"ח כנז"ל) ומ"ש דנכרי אינו קונה על ידי שטר כמ"ש התוס' וכו' היינו לקנות בשטר לחוד אבל כשיש כסף או חזקה מהני השטר לקנות קנין גמור שלא יהיה חשש אלמות ומה שחילק בין כשיצטרף לשלם וכו' לא שמיעא לי פלומר לא סבירא לי לחלק בזה והאריף קצת בשקלא וטריא עמ"ש בתשובה הג' הג"ל עפי"ד הח"י ופנ"י ובמ"ש בענין פיסוק

דמים אם לא היתה בעל פה דיש לאסור נראה דמודה לו אלו תנרף הדברים שנאמרו שם ומכלל כל הכתוב לחיים מראש ועד סוף נראין דברי הגאון בעל בית שלמה הנז"ל בנדון זה טובים ונכוחים ותו לא מידי: ומה שפיתבו הרבנים הנ"ל לדבר פשוט דעכומ"ז אינו קונה שכירות קרקע בשטר על פי דברי התוספות בבבא בתרא ובקידושין כנו"ל פן כתב גם הגאון שאילת שלום בתניינא סי' ר"ל והבאתי דב"ק לקמן בסוף אות י"ד (בד"ה עתה) ושם פתבתי קצת בזה בס"ד עי"ש: (חי) ואם השטר מכירה נכתב ונחתם כדין אלא שבשעת מסירה להעכומ"ז טעה ונתן לו שטר אחר שהיה מונח לפניו וחשב שהוא השטר מכירה ואחר הפסח פשהחזירו העכומ"ז ידע בהטעות וחפש בין שטרותיו וראה את השטר מכירה הנה הוא בפי אמתחתו נשאל הרב שואל ומשיב במהדורא תניינא חלק ד' סי' יו"ד ד' ד' ע"ג (ד"ה והנה ביום) והשיב פיון דעיקר הטעם דאינו קונה רק בשטר משום שאין דעתו סומכת אם פן כשפאמת חשבו שזה שטר מכירה גמור מה בכך דטעו מפל מקום הא הנה קנין כסף על ידי הדרא"ן וגם סמכו דעתם על השטר שחשבו שהוא שטר נאנו סהדי דאילו ידע הישראל הנה מוסר לו השטר מכירה כי באמת קרא לפניו ואם פן למה לא יקנה בכסף כל שסמך דעתו אף שסמכה בטעות עכ"פ קנין כסף הנה ואף שסמך בטעות גם על השטר מפל מקום מועיל וכן נראה שהוא הדין במאי דקימא לן דבמקום שכותבים שטר לא קנה עד שיכתוב אם כתב לו שטר וטעה ונתן לו כתב אחר והוא חשב שזה הנה שטר קנה בכסף לכד עכ"ל ולפי דבריו בהמצאה זו נראה דבכל גוונא דאתרמי איזה ריעותא בהשטר מכירה נהרי הוא כאילו אינו אין לנו לומר דנתבטלה ההקנאה שהקנה אגב קרקע מחמת שלא נקנה הקרקע לעכומ"ז פיון שלא הנה שטר דכיון שהמוכר והקונה חשבו שהוא שטר מעליא הרי סמכא דעתם ואף שהנה בטעות מהני ובאמת עיינו הרואות כמה דיות נשפתכו בדברי רבנן קדישי קמאי ובתראי ומפללם מני"ר השואל ומשיב בכמה תשו' הנ"ל דשקלו וטרו בכיוצא בזה ולא אחד בהם שיאמר להתיר החמץ אחר הפסח על פי סברא זו וצ"ע לענין מעשה: (יט) הן עתה השגתי ספר שו"ת מוהר"ם מרוטרונבורג האחרון וראיתי בא"ח סי' יו"ד שנשאל במי שמכר החמץ אגב מכירת הבית אשר היא אצלו רק בשכירות וכלל את הכל בסף אחד וכתוב שקבל הזידאטיק והשאיר זקף במלנה ושכח לחתום בהשטר מכירה ולא נודע לו מזה עד אחר הפסח ובתשובתו האריך אם יש לומר דלא מהני בזה קנין כסף משום דגלי דעתיה דניחא ליה בשטר כההיא דאמרינן פיון דנפל וכו' ועוד כתב דיש לפקפק לכאורה מאחר שעתה המנהג הוא לכתוב שטר על מכירת חמץ שמקנה לו אגב קרקע ואם פן הוי כאתרא דכתבי שטרא דלא קני אלא בשטר וכתב על זה דבחמץ לא חיישינן משום גילוי דעת דאנו סהדי דמשום איסורא ניחא ליה להקנות בכל מאי דאפשר וגם אין עיכוב מצד השטר דגם בלא השטר סמכא דעתיה ועוד מאחר שמה שעושים קניינים אלו לא מחמת מנהג בעלמא שהנהיגו ההמון פן הוא אלא הוא מנהג שנתניסד על פי ותיקין שהנהיגו פן לאפוקי נפשו מידי פלוגתא ולעשות על צד היותר טוב וזה שעושה פן על פי תקנתם ודאי שרוצה בכל טעדי דמצי למיעבד להוציא מרשותו ואם נתבטל קנין אחד על ידי איזה סיבה ודאי שרוצה הוא בקנין האחר ואין לה גילוי דעת גדול מזה דניחא ליה בקנין האחר ובלאו הכי הרי דעת כל הפוסקים דלא קימא לן כי האי שינויא פיון דנפל גלי דעתיה וכו' וכן פסק מרן בש"ע והרמ"א וכן הוא דעת רמב"ם גם פן דלא כדברי הרב

המגיד אלא פהרב פסוף משנה והש"ף שוב שקיל וטרי אם יש חשש משום שפולל מכירת
החמץ והחזר וכינון שנתבטל קנין מכירת הבית מתבטל מכירת החמץ גם כן ובאנו
למחלוקת הפוסקים במוכר קרקע ודקלים ואין לו דקלים וכו' והאריף להוכיח דמ"מ אין
המקח בטל אם מתרצה הלוקח ליקח הקרקע לבד או שהמוכר נותן לו שניהם וא"כ
במכירת חמץ אנו סהדי דשניהם מתרצים על החמץ לבד ונקנה לו בכסף הזידאטיק ואין
שום חשש לא משום דגלי דעתיה דלא ניתא ליה בקנין כסף ולא משום דהוי פאתרא
דכתבי שטרא ולא משום מחלוקת הפוסקים בקרקע ודקלים ואין לו דקלים וסיים לעיין
בתשובה שאחר זה והוא דשם גם כן נשאל מעין עובדא הנ"ל במי שמכר חמצו לעכומ"ז
על ידי כסף זידאטיק והקנאה אגב קרקע פדיו רק שלא חתם מחמת טירדא אף הסופר
השמיט איזה תיבות מעסק מכירת הקרקע (היינו וגם מסרתי לו המפתח) ועור איזה
שטות וכתבם המוכר בכתב ידו ביני שיטי ונכתב בהשטר חתימת ידי תעיד וכו' ולראיה
פאתי על החתום וכו' ומסר השטר לעכומ"ז בפני עד אחד (שלא במתכונן ליתנו בפני
עד) כי היה סבור שנקתב פהוגו ושוב אחר פסח ידע ששכח לחתום והשיב דעל השלשה
חששות הנ"ל כבר ביאר בתשובה הקודמת דאין כאן בית מיוחד וכתב עוד ובלא זה
פהאי דנדון דידן דנעשה בטעות והמוכר והלוקח היו סבורים כל הפסח שנקתב השטר
פהוגו לא דמי פלל לאתרא דלא סמך דעת הלוקח דסובר דהמוכר לא גמר והקנה ולוקח
מידו המעות שיהיה הברירה בידו לחזור מהמקח כל זמן שלא נכתב השטר וזה לא שייך
בנדון דידן (אם כתב כן בדקדוק כאן בנדון דידן לאפוקי מעובדא קמייטא לא אדע מה
בין זו לזו דלפי הנראה גם בעובדא קמייטא שייך סברא זו וכמו שכתבתי בס"ק ח"י
ולכן נראה דלא בא למעט העובדא דסי' יו"ד אלא דשם לא אסיק אדעתיה עדיין סברא
זו) שוב כתב לפקפק דכיון דלא סילק כל הפסח לא מהני אף אם מקנה לו אגב קרקע
אחרת אלא צריך להקנות לו החזר שהחמץ בו וכדברי המקור חיים וכו' וכאן דלא נקנה
לו המקום שהוא וגם לא סילק כל הפסח לא מהני קנין כסף והאריף לסתור כל דברי
הרב מקור חיים בזה וגם כתב דכיון דהמוכר עצמו כתב איזה תיבות מעסק מכירת קרקע
חשיב שפיר כאילו כתב השטר בכתב ידו ואינו מעכב מה שלא חתם והאריף בכל זה
בפולפול גפלא מענין לענין וסיים מכל הילין טעמי נראה להתיר ובפרט בהפסד מרובה
כזה ואיני רוצה ליכנס בפילפולים של האחרונים בענין ביטול כל חמירא הנהוג שיש
אומרים דכיון שביטל ואמר פלחמירא שוב לא שייך חשש ערמה ויש אומרים דלא מהני
ודי במה שבארתי בזה עכ"ל: ומי שמכר חמצו לעכומ"ז וכתב שטר וחתם בו ושכח
למסור השטר להקונה עד יום ראשון דחול המועד ואז מסרו להקונה ועבר הפסח עיין
לקמן באות ה"ו: ואם בשטר המכירה כתוב קנין אגב והמקנה לא ידע מקנין אגב והבין
שהכונה היא לקנין חצר וכן הסביר להעכומ"ז עיין בתשובת הגאון מוהר"ם שיק סי'
רל"ב והבאתי תורף דב"ק לקמן באות ע': ובמה שכתבתי למעלה מסעיף קטן ה' והלאה
בהיכא שהשטר פסול אי מצינו למיסמך בדיעבד על קנין הכסף או נימא כיון דגלי
אדעתיה דניתא ליה לקנות בשטר אמרינו דמסתמא אין דעתו להקנות בכסף הנה הגאון
מוהר"ם שיק שם כתב לנדונו שהיה חשש פיסול בהשטר ונ"ל ואם נסמך על המעות
שנתן על הפוסקים דקנין עכומ"ז במעות זה היה אפשר אם לא היה נותן לו שטר והיה
דעתו לקנות בקנין מעות אף שלא היה אלא דראה"ן גאב"ע מכל מקום אם נתן בתורת

קננו קונה כבח"מ סי' ק"ו אבל זה שנתן שטר אם פן לא היה הערבון בתורת קננו ולא קנה וכבר פסק בפעבודת הגרשוני סוף סי' ק"ב דאולי אין פונת העכומ"ז לקנות בזה וגם המחצית השקל בסי' תמ"ח האריה בזה ועל זה כתב מרן החתם סופר ביו"ד סי' ש"י דאף אם לא היה דעתו לקנות מכל מקום פינו שמעשו סותרים מחשבתו ואין המחשבה מוכרחת ונודעת חשיב רק כדברים שפלב שאינם דברים אמנם פאן לענין ערבון לא שינה תירוץ זה: ובשו"ת משיב פהלכה להגאון אזו"פ רענקל אבד"ק רישא בסי' ב' נשאל במי שלא חתם עצמו בשטר המכירה אלא במסירת הקולמוס וכתב הרב השואל שהיה נראה דאף שאין השטר מועיל כלום מכל מקום נקנה החמץ לעכומ"ז בכסף ובדיעבד יש לסמוך אקננו כסף וכו' אלא שחשש א' משום קני את וחמור ב' משום הא דגלי אדעתיה דלא ניחא ליה בכסף אלא בשטר וכו' והגאון המחבר אחר שכתב לפלפל בסברות הפוסקים אם לגבי קננו של תורה אמרינו גלי דעתיה או דוקא בקננו דרבונו דהוי פאומר אי אפשי בתקנת חכמים וכו' סי' ב' ד' סוף ע"א וז"ל ובגדון דידן ניחוי אנו הקפידה לא מצאה מקום לנוח מצד הלוקח דעכומ"ז בנדאי אינו מקפיד אם בקננו זה או בקננו אחר רק מצד המוכר שרצה להקנות דקננו אגב קרקע ובאמת קפידת המוכר נדאי מהני כמו דאמרינו בבבא בתרא פרק המוכר את הספינה ד' ע"ו גבי לה משוה וקני מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום אף שם שינה ממה שצינה לו אף בכאן לא שינה הלוקח עוד זאת דלא שינה גילוי דעתא רק במקום שאינו רוצה הקננו אחר ומגלה דעתיה לקנות בנפילה וכדומה לזה אבל במקום שרוצה לקנות בשתי קניינים וא' לא מהני מכל מקום זכה בו מן הקננו הב' פינו דבשניהם רוצה לקנות והנה נודע דאנו צריכין ב' קניינים אגב דחוששין דכסף אינו קונה בעכומ"ז גם קננו כסף צריה לשיטת הפוסקים דכסף קונה בעכומ"ז ואגב קרקע רק קננו דרבונו ואם פן מתפונן מתחלה לשני קניינים ואף דנפל האחד קנה בקננו השני הו אמת דיש לומר לשיטת המכילתא דחמצו של ישראל ביד עכומ"ז אין צריה ביעור מדאורייתא רק מדרבנן כמו שכתב הר"ן אם פן פינו דמוכר החצר הוי חמצו ביד עכומ"ז שוב הביעור רק מדרבנן וקונה בקננו דרבונו לביד ואין צריה לומר לקננו דאורייתא ובזה נכון בעיני לתרץ הא דאמרינו אפיי אמר למפרע הוא גובה והקשו הא מטלטלין לא קני למפרע ותרצו א"ק והקשו הא הוי קננו דרבונו אף פינו דקרקע קונה למפרע והוי ברשות עכומ"ז ואין צריה ביעור רק מדרבנן ומהני קננו דרבונו אמנם לשיטת שאר פוסקים שחולקים על המכילתא (גם פן ניחא) דהקונה נתפונן לקנות בשני קניינים ולא שינה גילוי אדעתא ובסוף התשובה כתב וז"ל גם יש להביא ראיה דלא אמרינו דגליה דעתיה דלא ניחא לקנות בקננו זה דהא בקדושין ד' מ"ח בקדושה בשטר שאין עדים חתומים בו סברי חכמים דשמין את הנגיר אם יש בו שנה פרוטה דמקודשת מטעם כסף אף דהוא לא רצה לקדש אלא בשטר דהא כתב שטר אלמא דלא אמרינו דגליה דעתיה דבשטר ניחא ליה דלקני בכסף לא ניחא ליה דלקני דהא מקודשת בתורת כסף אף על גב דכתב שטר וכן משמע בירושלמי דאמר על מתניתין דאשה נקנית בשטר והוא דלית ביה שנה פרוטה הוי מקודשת בתורת כסף אף דהוא לא רצה לקדשה אלא בשטר נימא דגליה אדעתיה דבשטר ניחא ליה דלקני ולא בכסף אלמא דלא אמרינו סברא דגליה דעתיה והדבר צריה ביקור בש"ס ופוסקים עכ"ל: יד) שטר מכירת חמץ שכתב בו שקבל זידאטיק מן העכומ"ז פנהוג ונודע אחר הפסח ששכח לקבל ממנו

הזידאטיק וכתוב בפטר שהקנה לו החמץ אגב שכירות הסדר והעכומ"ז הקונה השתמש באותו הסדר אחר שקנאו מהמוכר הנה דעת המתנה אפרים דשכירות קרקע נקנה בשמימוש בו לבד בלא נעל ופרץ אף היינו דוקא לגוף הקרקע אבל שיקנה בזה מה שהקנה לו אגב קרקע לא מהני כמו שפתיב הנה"מ בסי' קצ"ב עי"ש טעמו וכן שצריך להקנות לו החמץ אגב קרקע לא מהני על ידי שמימוש לבד ולא מהני שיאמר הרני פאילו התקבלתי ואני מוחל לו הזידאטיק דדוקא לגבי תנאי מהני הרני פאילו וכו' אבל כל שגוף הקנין הנה על ידי זידאטיק והוא לא קבל אם פן לא הנה קנין כלל ומה יועיל שימחול לו עתה והלא אם נתן הזידאטיק בפסח אינו מועיל שפכר עבר בכל יראה ונראה דאף דחמץ שעבר עליו הפסח אסור אפילו בנאנס היינו משום קנס והערמה ודוקא כשלא מכר כלל אבל זה שמכר ולא רצה להערים רק שישכח לקבל זידאטיק לא שייך לקונסו ושכחה הוי אונס כהמג"א סי' ח"ק לכן נראה דמותר בהנאה וליה שאת יערבו ברוך היתר אחר הפסח ומותר והנה נראה לי שיועיל מה שהודה שקבל זידאטיק אודיתא שהוא קנין בפני עצמו אלא דהט"ז ביו"ד סי' קס"ח סקי"ד פתיב דלא מהני אודיתא להפקיע אסור רבית וקצות החשן סי' צד"ק פתיב להשיב על דברי הט"ז דגם לאיסור מהני ממה שפתיבו התוס' בפכא מציעא ד' מ"ו ד"ה ולקניי והביא דברי התוס' בפכא קמא ד' ק"ד ד"ה אגב דאודיתא לא מהני מדאורייתא וכו' ונראה מדברי המרדכי בפכא מציעא ד' ע' ע"א אהיה דמעוה של יתומים מותר להלוות קרוב לשכר ורחוק מהפסד דהפקר בית דין להפקיע אסור תורה לא מהני ותמהו עליו מפרוזבול עיין משנה למלאך בפירק ד' מהלכות מלוה הלכה י"ד.

ולענ"ד יש ליישב וכו' ואם פן כל שקנין אודיתא הוא מדרבנן אינו מועיל לאיסור חמץ שהוא אסור תורה מיהו פיון שבטלו יצא מאיסור תורה אפטר דמועיל הפקר ב"ד אף פכר פתיב בקצה"ח סי' מ"ב דקנין הודאה אינו נגמר בלא עדים וכן פתיב בתשובת הרשב"א שהביא מרן הב"י בח"מ סי' רב"ן ולא מהני אודיתא בנדון זה ועיין מקור חיים סי' תמ"ח דאודיתא לא מהני אלו תנרף דברי הג' שואל ומשיב בח"א סי' רי"ד (שם נודע הדבר בפסח ובפסח שאלו ממנו וכתב שתשובתו יגיע להשואל בשמיני של פסח ולא יצטרף לבער כמו שפתיב המג"א סי' תמ"ו ולהח"ץ אף בשביעי של פסח אין צריך לבער וכו' ויסוד ההיתר של הג' שו"מ שייך ללאחר הפסח פמוכן) הנה מאי דסבר דאם יתן הזידאטיק בפסח לא מהני פן מתבאר מתשובת הג' בית שלמה סי' ע"ב שאביא להלן בס"ד: אף מה שפתיב דאודיתא לא מהני בלא עדים נראה שאין כו דעת הג' חת"ס דממה שפתיב באו"ח סי' ק"ו נראה לכאורה שפותר דאי אודיתא מהני אף בלא עדים מהני שפתיב וז"ל אף יעלה על הדעת ששטר החתום מן הלוקח ולא מן המוכר והשטר נשאר ביד המוכר וכתוב בו שנתן זידאטיק פך וכו' ושניהם מודים שלא נתן פלוס אף הישראל אמר לו שיימכר היי"ש בפסח וישלם לו שכרו פך וכו' הנה אפילו נכתב פדינו שמכר חמצו אגב קרקע צריך שיקחתום המוכר ושימסרנו ליד הלוקח והמוכר מודה שקבל זידאטיק והודאתו מהני אפטר וקנה הלוקח במסירת השטר לידו ולמאן דאמר פסח קונה וסבר נמי אודיתא מהני בדאורייתא אם פן יקנה החמץ בפסח על ידי אודיתא שהמוכר פתיב שקבל וחתם עצמו ואי נמי הנה הקונה נותן ח"כ בכתומת ידו אני חייב ליתן פך וכו'.

אָפֿשֵׁר מֶהֵי פֿכֿסֿף אָבֿל הָכָא בִּשְׁטֵר פֿתֵב הֶלֶקֶח שְׁנָתוֹ וְלֹא שְׁיָתוֹ וְהַמּוֹכֵר לֹא חָתֵם
בְּהוֹדָעָתוֹ שְׁקֵבֵל הָרִי זֶה חֶסֶפֶא בְּעֶלְמָנוּכִינֵן שְׁשִׁינְיָהֶם מוֹדָה שְׁשִׁכְרוּ לְפוֹעֵל וְכוּ' הַיֵּשׁ רָשָׁע
עָרוּם מִזֶּה לְכֵן אִם הֶחֱמִץ בְּעֵינָיו אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְכוּ' אֵלּוֹ תוֹרָף דב"ק הָרִי דָאָף דְּלֹא הָיָה
מְסִירָה בְּפָנָי עֵדִים אָמַר מֵר דָּאִם הָאוֹדִיתָא הֵיטָה פֿהוֹגֵן שְׁהוּדָה הַמּוֹכֵר שְׁקֵבֵל מֶהֵי לְמֵאן
דָּאָמַר דָּאוֹדִיתָא מֶהֵי אֵלֶּא דְּלִפִּי מָה שְׁפִתְבֵּי הָרַב בֵּית שְׁלֵמָה וְהַבְּאִתּוֹ בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים
בְּמַעֲרַכְתִּי הַקּוֹ"ף אוֹת טו"ב לְחֻלְקָא בֵּין אוֹדִיתָא דְּבַעַל פֿה לְאוֹדִיתָא שְׁבִשְׁטֵר וְחִתִּימַת יָדוֹ
אִין הֶכְרַח מֶהֶחֱתָם סוֹפֵר שְׁסוֹבֵר דְּמֶהֵי בְּלֹא עֵדִים וְעַל כָּל פָּנִים מָה שְׁפִתְבֵּי הַשּׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב
דְּלֹא מֶהֵי בְּגוֹדוֹנוֹ מִשּׁוּם שְׁהֵי בְּלֹא עֵדִים הֵינָה לְדַבְּרֵי הַבֵּית שְׁלֵמָה גַּם לְהַקְצוֹ"ח מֶהֵי
כִּינֵן דְּחֶתֵם בִּשְׁטֵר וּמָה שְׁפִתְבֵּי הַשּׁוֹ"מ בְּעֵגְנֵן חֻזְקָה עַל יְדֵי תַּשְׁמִישׁ עֵינָיו מָה שְׁרַשְׁמֵתִי
בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים מַעֲרַכְתִּי הַשִּׁין אוֹת ע"ד: וּבְשׁוֹ"ת מִיָּם חֵיִים רֵאפֿאפּוֹרֵט סִי' ז' נְשִׂאֵל
הָרַב בְּגוֹדוֹן זֶה בְּמִי שְׁמֵכֵר לַעֲכוּמ"ז פְּדִין וְהַקְנָה לוֹ הֶחֱמִץ אַגַּב שְׁכִירוֹת קַרְקַע וְכַתֵּב בִּשְׁטֵר
שְׁקֵבֵל זִידֵאָטִיק וּבְאָמַת לֹא קֵבֵל וְהַשִּׁיב דְּכִינֵן דְּלֹא נִקְנָה הַקַּרְקַע לַעֲכוּמ"ז מְמִילָא לֹא
נִקְנָה הֶחֱמִץ דָּאִין לְהַתִּיר מִטַּעַם אוֹדִיתָא לֹא מִיבְּעִיָא לְהַט"ז בִּינ"ד סִי' קס"ח דְּלֹא מֶהֵי
אוֹדִיתָא לְהַפְקִיעַ אִיסוּר רַבִּית וְכוּ' אֵלֶּא אֲפִילוֹ לְהַב"ח וְנִקְה"ח שְׁחוּלְקִים שָׁם הָכָא מוֹדוֹ
עִי"ש מָה שְׁמַחֲלֵק אֶף פֿתֵב לְהַתִּיר הֶחֱמִץ מִשְׁנֵי טַעְמִים הָאֶחָד דְּכִינֵן דְּקִיָּמָא לוֹ דְּמוֹכֵר
שְׂדֵהוּ מִפְּנֵי רַעְתָּה קוֹנָה בִּשְׁטֵר לְחוּד בִּישְׂרָאֵל וּמִתְבָּאָר מְדַבְּרֵי הָרַב הַמַּגִּיד וּמֵרֵן פֿסֶף
מִשְׁנָה בְּפֶרֶק רֵאשׁוֹן מֵהֶלְכוֹת מְכִירָה הֶלְכָה י"ז דְּהֵיכָא דְּמֶהֵי בִּישְׂרָאֵל מֶהֵי בַעֲכוּמ"ז נְמִי
נָאִם כֵּן פִּי הֵיכִי דְּמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מִפְּנֵי רַעְתָּה מֶהֵי שְׁטֵר לְחוּד מִשּׁוּם דְּבִנְה וְדָאִי גָמַר וּמִקְנָה
הֵכִי נְמִי בְּמַכִּירַת חֶמֶץ גָּמַר וּמִקְנָה שְׁכִירוֹת הַקַּרְקַע פְּדִי שְׁיִוִּכֵל לְהַקְנוֹת עַל יָדוֹ הֶחֱמִץ
וּמֶהֵי שְׁטֵר לְחוּד וְטַעַם הַשִּׁנִּי הוּא עַל פִּי מָה שְׁחִידֵשׁ דְּדוֹקָא בְּמַכִּירַת קַרְקַע הוּא דְּאֶמְרִינֵן
דְּלֹא קָנָה בִּשְׁטֵר עַד דְּיִהִיב זוּזֵי מִשּׁוּם דְּאִיכָא זוּזֵי אָבֵל בְּשְׁכִירוֹת דְּלִיכָא זוּזֵי דְּשְׁכִירוֹת
אִינָה מִשְׁתַּלְמָת אֵלֶּא לְבַסּוֹף דּוּמָה לְמַתְנָה דְּקוֹנָה בִּשְׁטֵר לְחוּד וְאֶף דְּכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת
בְּקִידוּשֵׁין וּב"ב דַּעֲכוּמ"ז אִינוּ קוֹנָה בִּשְׁטֵר לֹא כְּתָבוּ כֵּן אֵלֶּא אֵלִיכָא דְּמַקְשֵׁן וְכוּ' וְכִינֵן
דְּשְׁטֵרֵי דִּידֵן שְׁטֵרֵי קִנְיָן הֵם כְּדֵאִיתָא בְּסִי' קצ"א ס"ג לְכֵן נִקְנִית שְׁכִירוֹת קַרְקַע בִּשְׁטֵר
לְחוּד וְלֹא אֶמְרִינֵן כִּינֵן דְּכַתֵּב שְׁקֵבֵל אֶדְרוֹף אִם כֵּן גְּלִי דַעְתִּיָּה דְּלֹא נִיחָא לִיהֵ לְהַקְנוֹת
בִּשְׁטֵר לְחוּד דְּלֹא קִיָּמָא לוֹ כִּי הָאִי שְׁיִנּוּיָא דְּגְלִי דַעְתִּיָּה וְכוּ' כְּפִתּוּב בַּח"מ סִי' רס"ח וְאֶף
אִם נֹאמַר דְּמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' דְּשְׁטֵר לֹא מֶהֵי בַעֲכוּמ"ז הוּא גַּם לְפִי הַמַּסְקָנָא מְפֹל מְקוּם
כִּינֵן דְּמַדְבְּרֵי ה"ה וּכ"מ וְהַסַּמ"ע בְּסִי' צד"ק סק"ד (ד"ה וּמ"ש וְאִינוּ קוֹנָה אֵלֶּא בִּשְׁטֵר)
מִתְבָּאָר דְּכָל דְּמֶהֵי שְׁטֵר בִּישְׂרָאֵל מֶהֵי גַּם בַּעֲכוּמ"ז אִם כֵּן אֶף אִם הוּי סָפֵק פְּלִגְוִתָּא הוּי
סָפֵק חֶמֶץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסוּחַ דְּקִיָּמָא לוֹ דְּמוֹתָר בְּהִנָּאָה וּבְאֶכִילָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַחֶק יַעֲקֹב
וְאֵלִיָּהוּ רַבָּה וּמִסִּיק לְהַתִּיר בְּאֶכִילָה בְּלִי שׁוּם פִּקְפוּק וְהֵינָה כָּל מָה שְׁכַתְּבֵי הַג' הַנְּ"ל הוּא
בְּמוֹנָח דְּהַשְׁטֵר הוּא שְׁטֵר קִנְיָן וְקָנָה הַעֲכוּמ"ז בּוֹ שְׁכִירוֹת הַקַּרְקַע וְהַחֶמֶץ אַגְבּוֹ אֶף יֵשׁ
לְפַקְפֵּק דְּבִשְׁטֵרוֹת שְׁלָנוּ שְׁכוּתֵב בְּפִירוּשׁ וְלִרְאִיָּה בְּאִתִּי עַל הַחֲתוּם נִרְאָה דְּדִין שְׁטֵר רֵאָזָה
יֵשׁ לָהֶם וְעֵינֵן מָה שְׁכַתְּבֵי לְעֵיל בְּאוֹת י"ג אוֹת קֶטֶן ז' בְּשֵׁם שׁוֹ"ת שׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב מִהַדוּרָא
תַּנְיִינָא ח"ד סִי' פ' וּבְאוֹת קֶטֶן י"ו וְאִם כֵּן נֶפֶל יְסוּד הֵיטֵר זֶה כִּינֵן שְׁאִין הַשְׁטֵר לְקִנְיָן
וְאוּלַי מִפְּנֵי זֶה לֹא פָּסַק הַשּׁוֹ"מ הַנְּ"ל לְהַתִּיר בְּגוֹדוֹנוֹ בְּפִשְׁיטוֹת לְאֶכִילָה אֵלֶּא בְּהִנָּאָה מִצַּד
הַטַּעְמִים שְׁכַתְּבֵי מִשּׁוּם שְׁסוֹבֵר דְּשְׁטֵרֵי דִּידֵן הוּוּ לְרֵאָזָה וְלֹא שְׁטֵר קִנְיָן: וּמִצְאֵתִי
שְׁבַעֲנִינִים אֵלּוֹ דְּבַר הָרַב בֵּית שְׁלֵמָה בְּסִי' ע"ב וְסִי' ע"ג וְאַעְתִּיק תוֹרָף דב"ק בְּס"ד וְהוּא

זה שבסי' ע"ב נשאל מרב אחד על דבר שמחזיקי הגראלני"א מכרו החמץ שבהגראלני"א לנכרי ונכתב בהשטר שקבלו אדרו"ף ובאמת שכחו לקבל האדרו"ף ונזכרו אחר הפסח והם היו חייבים להנכרי שכר פעולה ואמרו לו אחר הפסח שניכנו לו משכר פעולתו דמי האדרו"ף וכתב הרב השואל דאף דנחלקו הפוסקים בסי' ד"ר סעיף יו"ד אם חוב קונה במקום פסח היינו דוקא אם אמרו פו בשעת המכירה אבל מה שאמרו אחר הפסח לא מהני אלא שכתב להתיר דנקנה להנכרי מטעם אודיתא דמהני לחמץ כמו שכתב הקצוה"ח ואף לדעת המקור חיים שחולק באודיתא היינו דוקא אם מקנה החמץ עצמו שהוא גוף האיסור באודיתא אבל הכא שהקנה הקרקע ואגב החמץ והאודיתא היא על הפסח של הקרקע שפיר דמי גם להמק"ח ואף דהקצה"ח התנה באודיתא שיהיו בפני עדים ונדון דידן לא היה בפני עדים הנה בחמץ שעבר עליו הפסח יש לסמוך על דברי נה"מ שחולק וסובר דנגמר שלא בפני עדים והמחבר השיבו דמה שכתב דמה שניכנו משכרו אחר הפסח לא מהני יפה כתב ומה שכתב לסמוך אהנתה"מ דמהני אודיתא שלא בפני עדים אין לסמוך על זה כי דברי הקצוה"ח ברורים ובקו"ן משו"ן חזק דבריו אף בנדון דידן גם להקצה"ח מהני פיון דהאודיתא היא בכתב וחתמו המוכרים לא בעינן בפני עדים וכו' אלא דמה שכתב השואל דלהמק"ח גם פו שפיר דמי כנו"ל הנה הקצה"ח עצמו בסי' צד"ק הביא דברי תוס' בבבא קמא ד' ק"ד ד"ה אגב דלא מהני לפדות מעשר שני בהקנה לו המעות אגב קרקע אף שהודה והוא ממש בנדון דידן ושם קיל יותר דעלשין פודה במעות רק שהמעות נקנו לו על ידי אודיתא ולא מהני ואף דהקצה"ח רצה לרפאת על נקלה וכו' (האר"י לסתור דבריו) אמנם ביי"ש דעת הפנ"י ס"י י"ד וס"י ט"ו דאינו רק חשש גוקשה ואף דעל זה לבד קשה לסמוך מכל מקום יי"ש שלנו שעיקרו מקטניות אף שיש מיעוט מתערוכת מאל"ץ בטל ברוב פדין מין במינו ושקיל וטרי בזה אי חשיב מין במינו ומסיק דביי"ש שלנו נ בו איסור תורה ומועיל קנין אודיתא אף להתוס' דב"ק ה"ל וכל זה הוא לענין היי"ש שנעשה קודם הפסח ומכרו לעכומ"ז אבל היי"ש הנעשה בפסח מתערוכת מאלץ שהמאלץ היה חמץ מן התורה ולהתוס' ה"ל לא מהני אודיתא לשל תורה וכן הקמחים חמוצים שהם עדיין בעין אלא שיש לומר דבמכירת חמץ מהני קנין כל שהוא כמו שכתב המ"ב סי' ט"ן אף דהמק"ח חולק עליו אין דבריו מוכרחים ואף להמק"ח מהני המכירה להפקיע איסור תורה ועל איסור דרבנן מועיל אודיתא ועוד יש צד היתר בנדון זה שהקונה הוא פועל בהגראלני"א אם עמד החמץ במקום שהשכירו לו נקנה שכירות הגראלני"א להשוכר בלא פסח רק במה שנשתמש בו קודם הפסח אחר השכירות דשכירות קרקע נקנה בחזקת שימוש וכו' ועוד פיון שנהגו הסוחרים לקנות על פי שלישי צעטלי"ך שעושים ביניהם מועיל מדין סטומתא ומכל מקום לא מלאני לבי להקל לענין היי"ש שנעשה אחר השכירות וכן שאר החמצים רק לערבם ברוב היתר אבל היי"ש שמקודם נראה להתיר בעין אם יספיק כ"ת עמי כי אני פותב בלי עיון וכו' אלו תנורף דב"ק בסי' ע"ב ה"ל: ובסימן ע"ג הביא מה שהשיגו הרב השואל על דברי תשובתו ה"ל והוא כתב ליישב השגותיו ושוב כתב דנתברר להרב השואל כי שטר המכירה מסר הבעל הבית לנאמן ביתו שיוליכנו לעכומ"ז פלוגי שפבר גמרו עם העכומ"ז שהוא שיקנה החמץ ויתן אדרו"ף פו וכו' ומסר לו השטר מכירה על דעת פו שיקח מהעכומ"ז האדרו"ף והשליח שכח ליקח האדרו"ף ואם פו אין פאן אלא

שטר אַמנָה שְׁבֹאֲמַת דַּעַת הַמְשַׁלַּח לְקַבֵּל הָאֲדָרוּיָף וְלֹא הַקְּנוֹת לוֹ לְכַתּוּב שֶׁקַּבֵּל וְלֹא יִקְבֵּל דְּכָל אוֹדֵיטָא הוּא שְׂיֻדְעָ בְּעֻצְמוֹ שֶׁהַחֲפִיץ שְׁלוֹ וּמַחֲמַת שְׂרוּצָה לְהַקְּנוֹתוֹ לְחַבְרוֹ מוֹדָה שֶׁהוּא שֶׁל חֲבָרוֹ וּמְכַנֵּן לְהַקְּנוֹתוֹ לוֹ מֵה שְׂאִין כֵּן בְּנִדּוֹן זֶה וְכַתּוּב עַל דְּבָרָיו שְׁבֹאֲמַת הוּא תִּינְהָא גְדוּלָה מְאֹד אִף כִּינֵן שֶׁהוּא הֶפְסֵד מְרֻנְבָה עַל כְּמָה אֲלָפִים יֵשׁ לְצַדֵּד הֵיטֵר דְּמַסְתְּמָא נְכַתֵּב בְּשֵׁטֶר וְכָל הַגְּ"ל נַעֲשֶׂה בְּאוּה"מ לְדַעַת חַז"ל כִּינֵהוּג אִם כֵּן זֶהוּ בְּעֻצְמוֹ קִנְיֵן אוֹדֵיטָא דְכִינֵן דְּהוּדָה דְנַעֲשֶׂה בְּאוּה"מ אִף לֹא נַעֲשֶׂה בּוֹ קִנְיֵן כְּסָף הוּדָתָא בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֲדִים דְמִי וְנַעֲשֶׂה הַמְכִירָה עַל יְדֵי קִנְיֵן אַחֵר הַמוֹעִיל וְאִף אִם לֹא נְכַתֵּב בְּשֵׁטֶר כֵּן נִרְאֶה וְדָא אִם לֹא הִיָּה הַעֲכוּמ"ז רוּצָה לְהַחֲזִיר הַחֲמִץ וְהִיָּה מִחֻזֵּק בְּקִנְיֵינוּ וְהִיָּה בְּאִים לְדִין לֹא הִיָּינוּ יְכוּלִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ כִּינֵן שֶׁכַּתֵּב בְּשֵׁטֶר שֶׁקַּבֵּל מִמֶּנּוּ אֲדָרוּיָף וְתַפְיִסְתּוֹ מוֹכַחַת עָלָיו שְׁבֹא הַשֵּׁטֶר לִידּוֹ מִיַּד הַמוֹכֵר אוֹ מִיַּד שְׁלוּחּוֹ וְכוּ' וְכַתֵּב דָּאִין לְפַקְפֵּק מִצַּד שְׂוִינֵי הַשְּׁלִיחַ וְנִתְבַּטַּל שְׁלִיחוּתוֹ דְּאֵנָן סְהָדֵי דְנִיחָא לֵיהּ וְכוּ' וְתוּ יֵשׁ לְצַרְף דַּעַת הַרְּאָב"ד שְׁבַסמ"ע ס' קפ"ב סק"י דְכַשְׁעִיּוֹת הַשְּׁלִיחַ וְרוּצָה הַמְשַׁלַּח לְקִנְיִים הַמְקַח הַמְקַח קִנְיִים וְכוּ' וְעוֹד כְּתִב דְּיֵשׁ צַד הֵיטֵר דְשִׂמָּא הַשְּׁלִיחַ קַבֵּל הָאֲדָרוּיָף דְחֻזְקַת שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ וְהָאֲרִיף בְּזֶה מְאֹד וְשׁוּב כְּתִב וְחֻזֵּץ מְכָל הַגְּ"ל יֵשׁ לְצַרְף טַעְמֵי הֵיטֵר בְּתַרְצֵי שְׁבַתְשׁוּבְתֵי הַרְּאִשׁוֹנָה מְכָל אֵילָן טַעְמֵי נִרְאֶה לְהַתִּיר הִי"ש כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי בְּתַשׁוּבַת הַקּוֹדֶמֶת וּבְכֹאֲמַת שְׁלוּלָא שְׁמַעְתִּי שְׂיֵשׁ לְהֵם יי"ש סָף עֲצוּמֵיּוֹתֵר מַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים טע"פ אֶקְוִיט לֹא הִיָּיתִי מִיֵּקֵל רַק לְהַתִּירוֹ בְּהִנְאָה דְיֵשׁ צִירוּף כְּמָה אַחֲרוֹנִים לְהַתִּיר בְּלֹא הִכִּי בְּהִנְאָה בְּנֶאֱמַר וְגַם בִּיטֵל וְלֹא הִיָּיתִי מִתִּירוֹ בְּשַׁתִּיָּה רַק עַל יְדֵי בִיטֵל בְּרוּב הַתֵּר אִף בְּנִדּוֹן דִּינֵן שֶׁהוּא יי"ש מְרֻנְבָה וְאִין לְהֵם הֵיטֵר כָּל כֶּף וְגַם לְהַתִּירוֹ בְּהִנְאָה בְּלִבְד מְמֵשׁ הוּא מִהַנְּמַנֵּעַ וְעוֹד שְׁגַם זֶה הֶפְסֵד עֲצוּמֵי כִּינֵן כִּינֵן בְּצִירוּף כָּל הַטַּעְמִים הַגְּ"ל וּבְהֶפְסֵד עֲצוּמֵי כִּינֵן לְסַמּוֹךְ לְהַתִּירוֹ אִף בְּשַׁתִּיָּה עוֹד יֵשׁ לְצַרְף דַּעַת רש"י וְרַשְׁב"ם דְשִׁכִּירוֹת קַרְקַע נִקְנָה בְּמַסִּירַת מַפְתַּח וְכֵאֵן מַסְתְּמָא מְסַר לוֹ הַמַּפְתַּח מִהַחֲדָר שֶׁהִי"ש בְּתוֹכּוֹ וְנִקְנָה לוֹ הַקַּרְקַע בְּשִׁכִּירוֹת וְהִי"ש אֲגַב קַרְקַע וְאִף שְׁרַבּוֹ הַחֻזְלָקִים עַל רש"י וְרַשְׁב"ם מְכָל מְקוֹם לְעִנְיֵן חֲמִץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הֶפְסֵחַ דְּקַל יוֹתֵר מִשְׁאָר אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן דְּכַטֵּל בְּרוּב כְּמוֹ שֶׁכְּתִב הַמְּגִן אֲבָרְהָם סוּף ס' תמ"ז וּבְשַׁעַת הַדְּחַק שְׂיֵשׁ בּוֹ הֶפְסֵד מְרֻנְבָה סְמִכִּינֵן אִף עַל יְחִיד בְּמְקוֹם רַבִּים וּבְצִירוּף דַּעַת הַמ"ב דְּסָגִי קִנְיֵן כָּל דְּהוּ: אַחֵר כָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים כְּתִב דִּאח"ז רָאֵה שְׂיֵשׁ בְּנִדּוֹן הַגְּ"ל הֵיטֵר יוֹתֵר פְּשׁוּט וּבְרוּר וְהוּא עַל פִּי מַה שֶׁהוֹכִיחַ מִדְּקָדוּק לְשׁוֹן הַרְּמַב"ם דְשִׁכִּירוֹת קַרְקַע נִקְנָה בְּשֵׁטֶר לְבַד וְשִׁכְתָּבוֹ הָרַב הַמַּגִּיד וּמְרֵן כְּסָף מִשְׁנָה דְמָה שְׂאִינוֹ קוֹנָה בְּיִשְׂרָאֵל אִינוֹ קוֹנָה בְּנִכְרֵי הָא מֵה שִׁקוֹנָה בְּיִשְׂרָאֵל קוֹנָה גַם בְּנִכְרֵי וּשְׁכִירוֹת קַרְקַע דְּנִקְנָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטֶר לְבַד נִקְנָה גַם לְנִכְרֵי בְּשֵׁטֶר לְבַד וְעוֹד כְּתִב כְּטַעְמוֹ שֶׁל הָרַב מִים חַיִּים (דְּהוּי כְּמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנִי רַעְתָּה) אִף לֹא בְּסִגְנוֹן שֶׁכְּתִב בְּמִים חַיִּים אֲלֵא כִּינֵן שֶׁכְּלָל שְׁכִירוֹת הַמְּקוֹמוֹת נְכַלְלִין גַם הַגְּרָאֵלִיָּא גַם עַל יְמֵי הֶפְסֵחַ דְּלֹא חַזִּי אֲלֵא לְנִכְרֵי גַם הַמִּיגְאָזְהֵן מַחֲזֶקֶת הִי"ש אִינוֹ רְאוּי לְיְמֵי הֶפְסֵחַ לְקַבֵּל שְׁכִירוֹת מִיִּשְׂרָאֵל כָּל כֶּף כְּמוֹ מִהַנְּכָרֵי כִּי הַנְּכָרֵי יוֹכֵל לְהַחֲזִיק בּוֹ יי"ש וְלֹא הִיִּשְׂרָאֵל וְעוֹד דְּהָא הַמוֹתֵר זָקָף עָלָיו בְּמִלְוָה וְזֶה מוֹעִיל גַם כְּמוֹכֵר שְׁלֹא מְפָנִי רַעְתָּה וְזֶה הַמּוֹתֵר שְׁזָקָף בְּמִלְוָה עוֹלָה גַם עַל הַשְּׁכִירוֹת מְכָל הַמְּקוֹמוֹת שׁוּב כְּתִב שֶׁרָאֵה הַשֵּׁטֶר מְכִירָה וְכַתּוּב בּוֹ וְהַקְּנִינוּ לוֹ כָּל דְּבָר לְפִי קִנְיֵנוֹ שְׁכִירוֹת קַרְקַע בְּכֶסֶף וּבְשֵׁטֶר זֶה וְכוּ' וְאִם כֵּן יֵשׁ לְפַקְפֵּק דְשִׂמָּא דוֹמָה לְדְבָרֵי הַרְּמ"א בַּח"מ רס"י קצ"ז וְכַתֵּב דְּגַם זֶה אִינוֹ פַּקְוִיךָ וְרַמְזוֹ מַחֲלוֹקֶת הַפּוֹסְקִים אִי אֲמָרִינוּ וְא"ו לְחַלֵּק אוֹ לְהוֹסִיף וּבְחֻזֵּץ בְּפֶסֶח סְפַק

להקל לכן מותר הי"ש גם בשתייה אמנם לאשר אני רוצה שייסכים עמי עוד רב אחד בהוראה זו למעשה לזאת תכף יתיר כ"ת את הי"ש בהנאה בלי תערוכת וגם בשתייה על ידי ביטול ברוב היינו מעט יותר ואם יסכים רב אחד מותר בשתייה לגמרי אלו תנורף דב"ק ומבואר שפובר פסברת הרב מים חיים הג"ל דשכירות קרקע סגי בשטר לחוד ואף דנראה דבכל זאת אין דעתו נוחה להתיר בשתייה אלא בהפסד גדול מאד ועל ידי כמה סניפים וטעמים הנז"ל מפל מקום נראה דאפשר לסמוך בחמץ שעבר עליו הפסח וכשביטל בזמנו אדעת הג' מ"ח דמתירו באכילה פינון דלא מצינו מי שאומר בפירוש דשכירות קרקע אינו נקנה בשטר לחוד ועיין בספר פרת יוסף להג' מסלאנים נר"ו בנמוקיו לטור ח"מ סי' הק"ץ שהביא שו"ת המ"ח הג"ל בשתיקה פהודא ועיין בשו"ת חתם סופר א"ח סי' קי"ג (ד"ה ועפי"ז נהגו) ומוכר החמץ אגב שכירות קרקע בשטר שעכומ"ז קונה קרקע בשטר ע"כ משמעות דבריו דבשטר לחוד קונה: הן אמת דבשו"ת בית שלמה הג"ל לא נחה דעתו להתיר על ידי קנין אודיתא בחמץ שהוא מדאורייתא לפי שפיתבו התוס' בבבא קמא דאודיתא לא מהני לדאורייתא ואהכי מיהדר בנדונו למישויה חמץ דרבנן דבהכי מצינו למסמך אודיתא שהיא קנין דרבנן כיעי"ש ואם פן בשטר לחוד אי אפשר לסמוך להתיר בחמץ דאורייתא לפי מה שכתב הרב בגדי ישע ח"א סי' ב' אות ז (בד"ה והנה ראיתי במקו"ח ובד"ה והנה ראיתי בתנאים) דהתוס' בקידושין ד' ט' ע"א ד"ה הלכתא פתבו בפירוש דקנין שטר הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אף לפום ריהטא לא זכיתי להבין מהיכא משמע ליה הכי מדברי התוס' שהם ואי"ה יתבאר במקום אחר: והנה לענין קנין אודיתא למאן דאמר דמהני משמע מדברי הרבנים הג"ל דאין חילוק בין אם החמץ אינו ברשותו של ישראל לאם הוא בביתו וברשותו אף ראיתי בשו"ת אגודת אזוב מדברי בסי' י"ג אות ד שהביא סברת הקצות החשן דאודיתא מהני לחמץ ושהמקור חיים חולק על סברת הקצות"ח וכתב ויש לעיין במה שהקצה"ח המציא קנין אודיתא ונקא לחמץ שאינו ברשותו כמו שנראה מתחלת דבריו ומסוימא שכתב ואם פן אם אין החמץ בביתו יכול למוכרו באודיתא ולא פתב דגם לחמץ שבביתו מהני אודיתא ואפשר שפובר דאודיתא מהני גם למטלטלין על ידי אודיתא על המטלטלין עצמם או על ידי אודיתא של הקרקע מהני לקנות המטלטלין אגב קרקע של האודיתא אבל לא מהני שישתלק המוכר מהקרקע לגמרי והטעם דלענין מטלטלין דסגי במשיכה ומסירה ובזיכה על ידי אחר משום הכי מועיל אודיתא שעשה קנין המועיל אף דינענין שלא עשה שום קנין אבל קרקע דבעינן שייאמר בשטר שדי מכורה לה לא מהני אודיתא וכפתוב בתשב"ץ שהביא הקצות"ח ואף דמצינו אודיתא בקרקע בתוספות שהביא בקצה"ח היינו לענין שיקנה המטלטלין שהקנה לו אגב קרקע וכו' אבל קרקע לא קני באודיתא שיהיה של הקונה לגמרי וכו' ואם פן בחמץ שבביתו לא מצי להקנות באודיתא שאסור משום קבלת אחריות חמצו של עכומ"ז בבית ישראל פדברי המקור חיים לכן לא המציא הקצה"ח רק בחמץ שאינו ברשותו דליכא משום אחריות שהרי אינו בביתו אמנם דוחק הוא ונראה דגם לענין קניית קרקע לגמרי מהני אודיתא להסוברים דאודיתא קנין הוא דאם לא פן הוי מילתא דרבנן פחוכא ואטלולא שהקרקע לא קנה והמטלטלין שהקנה לו אגבו קנה ועיין חתם סופר יו"ד סי' שי"ד דלא מהני על הקרקע אודיתא לקנות מטלטלין אגב קרקע עכ"ד הנך רואה דמשמע ליה בדעת הקצה"ח דלא מהני אודיתא

לחמץ שפביתו מהטעם שפכת לחלק כנוז"ל ולי הדל יש לפקפק במה שהסביר טעם לחלק דיועיל אודיתא למטלטלין ולא לקרקע ואני בער ולא אדע מה בין זה לזה דכי היכי דבמטלטלין דקנן דידהו במשיכה וכיוצא מהני אודיתא אף דינדעינן שלא עשה שום קנן ואמרין דהוי הודאת פיו כעשיית הקנן הכי נמי נימא בענין קניית קרקע דהודאתו תהיה חשובה פאילו עשה קנן המועיל ואמר בשטר שדי קנויה לה (כמו שכן צ"ל באמת לפי מה שגראה מסקנתו דגם בקרקע מהני אודיתא) וס' קצוה"ח אין אצלי לראות דב"ק פי מה שפכת בשמו ואם פן אם אין החמץ בביתו יכול למכרו באודיתא ניהוי אנו האי החמץ היכא קאי דנדאי לאו בשופטני עסיקינו ואין החמץ במקום המופקר אלא מסתמא החמץ הוא מופקד ביד אחר ישראל או עכומ"ז ואם פן לפי דברי הרא"ש (בדין שבסי' ת"מ ס"ד) דהנפקד מושאל מקום להמפקיד הרי הוא רשותו של בעל החמץ ואם פן אפתי הוי חמץ של עכומ"ז ברשות ישראל ואחריות על הישראל (לדעת המק"ח) ואמאי מהני ולי הדל יתכן שפוננתו לחלק בין אם החמץ אצלו לאם החמץ אינו בסמוך לו אלא בריחוק מקום ממנו אף שהוא ברשותו של הישראל ובזה לא שייך מה שכתב הרב אגודת אזוב כמובן וגראה כיון דלא מצינו מפורש דלא מהני אודיתא לחמץ שפביתו ואף לדברי האגודת אזוב בכונת הקצה"ח הדבר תלוי בסברת המק"ח ומצינו שלמים וכן רבים דחולקים עליו (עיינן במה שכתבתי בסי' ה' אות כ"ה) נראה דאין לחוש לזה לענין חמץ שעבר עליו הפסח ומהני למאן דאמר דאודיתא מהני לחמץ: ובדין אודיתא אי מהני למכירת חמץ מתבאר מדברי הגאון בית שלמה בסי' ס"ה הנ"ל דכל היכא דהמכירה היתה מועילה מדאורייתא כגון בקנן פל דהו דמהני מן התורה משום דבגילוי דעת דלא ניקח ליה סגי כדכתב המ"ב נהי דמדרבנן לא מהני ולא סגי בהכי פי היכי דלא סגי בבטול לחוד מפל מקום לגבי דרבנן מהני אודיתא עי"ש דב"ק ובספר היקר מנחת משה בסי' ט"ו אות ל"ג הביא תנרף דברי הרב שואל ומשיב בסי' רי"ד הנ"ל וסיים ולע"ד בחמץ דסגי בגילוי דעת בעלמא יש מקום לומר דמהני אודיתא וע' בשו"ת בית שלמה סי' ס"ה שיש להקל בחמץ שעבר עליו הפסח באודיתא ע"כ ובאות כ"א הביא תנרף דברי הרב בית שלמה הנ"ל עי"ש ועיינן להרב ישועות יעקב בהתשו' שבסוף הלכות פסח בקונטרס אחרון (בד"ה והנה כבר כתבתי) ועיינן לקמן בסי' ט' אות כ"ה (בד"ה ובשו"ת חשק) מה שהבאתי בשם שו"ת חשק שלמה החדש שגראה שדעת הרב דאודיתא מהני: עתה השגתי ספר יקר שאילת שלום מהדורא תניינא וראיתי להעתיק אשר דבר בקדשו בענין זה והוא שבסי' ר"ל נשאל הגאון במי שמכר חמצו יי"ש וקמח סלת וחטים לתותים ומסר להעכומ"ז השטר מכירה בחתימת ידו פדת אף לא קבל מאתו פסוף הערבון לא ממכירת החמץ ולא משכירות המקומות ולא נזכר עד יום ראשון דחול המועד ועתה עבר הפסח ונדרש לחוות דעתו בזה והשיב דמה שכתבו הרבנים השואלים לדון דכיון שפכת בשטר וקבלתי ערבון הוי קנן אודיתא דמהני לדעת הקצות החשן בסי' צד"ק אף לענין איסור בפרט אחר הבטול דאין פאן אלא איסור דרבנן דמהני אף לדעת התוס' בכבא קמא כדכתב הקצות החשן שם לכאורה יפה דיברו ואף דגם לדעת הקצות החשן בענין הודאה גמורה בעדים וכדכתב שם ובסי' מ' מפל מקום בנדון דידן שמסר לו שטר בחתימת ידו יש לומר דמהני לקנן אודיתא כהודאה גמורה בעדים כמבואר בח"מ סי' פ"א דבהודאה בכתיבת ידו אינו יכול לטעון לא טענת השטאה ולא השבעה ועיינן בח"מ

בש"ף סי' מ' סק"ה ואף דבמה שפכת הקצות החשן דאחר הביטול אינו רק איסור דרבנן וכן פתב בנודע ביהודה פבר הרגישו בזה דמה שמכר לא הנה בכלל הביטול וכיון דלא היתה המכירה פדין תו הוי נגד איסור תורה ויש לומר דלא מהני אודיתא לקנן אמנם הגאון יונפא מזלקאווא אמר במה שתקנו לומר בביטול היום דבערתיה ודלא בערתיה דהפוננה על מה שמכר דהוי פביעור אלא שלא היתה המכירה פדין ונכלל בכלל הביטול ואם כן תו לא הוי רק איסור דרבנן ומהני קנן אודיתא אלא דמלבד דהנתיבות בספרו מקור חיים חולק על הקצות החשן דלא מהני קנן אודיתא לאפקועי איסורא לדעתיה אף להקצות החשן אין לדון בזה משום אודיתא דלא מיבעיא אם לא נכתב כלל שום ערבון בהשטר ונשאר מקומו חלוק ודאי אין לדון בזה משום הודאה דמה זו הודאה אם לא נדע מה הודאה שקבל ומה זקף במלוה אלא אף אם נכתב סכום ערבון בהשטר אלא ששכח לקבלו גם כן אין לדון בזה משום אודיתא כיון שלא חתם בתורת הודאה אלא שבאמת הנה בדעתו לקבל ממנו ושכח אחר כך לקבל הנה הודאה בטעות וגם העכומ"ז בעצמו יודה בזה כי הנה הודאה בטעות ועל פי שכחה ולא מהני הודאה כזו לעשות קנן ועיין בנה"מ בח"מ סי' מ' עי"ש אלה תנרף דברי הרב הנ"ל בפרט זה וכבר כתבתי מאז דברי כמה מרבנן בתראי הם המדברים בענין זה כנז"ל ויענין השאלה הנ"ל אעתיק דב"ק בזה בס"ד כאשר אבאר: עוד פתב בשם השואלים דכאן הוי פהתנו לקנות בשטר כיון שנקתב בהשטר שיקנה באיזה קנן שיהיה חל על פי דין תורה והשיב על זה דלענין קניית החמץ ודאי אין לדון מתורת קנן שטר דמטלטלי לאו בני שטרא נינהו אלא דיש לדון דעל כל פנים המקום קנה בשטר וממילא נקנה לו החמץ בתורת קנן אגב קרקע אם נכתב בו או מתורת קנן חצר דעכומ"ז יש לו קנן חצר ובפרט כפי הנראה ממכתבם שהיה חצר המשמרת לדעתו ועומד בצדו אבל הרי דעת רבינו תם תוס' קידושין ד' י"ד ובבא בתרא ד' נ"ד דעכומ"ז אינו קונה קרקע בשטר כלל עכ"ל: אמר המחבר נראה דאפשר לקיים צד היתר זה על פי מה שחידש הגאון מים חיים ראפורט בא"ח סי' ז' דגבי מכירת חמץ מהני שטר לקנן המקום אף בלא כסף והוא על פי מה שדקדק ממה שכתב הסמ"ע בסי' צד"ק סק"ד (בד"ה ומ"ש ואינו קונה אלא בשטר) ונ"ל רוצה לומר עם נתינת הכסף דהא לא עדיף מישראל שקונה מישראל עכ"ל דמוכח מדבריו דקניית שטר לחוד היכא דמועיל בישראל בלא נתינת מעות כגון מוכר שדהו מפני רעתה מועיל גם בעכומ"ז וכן מבואר להדיא בהרב המגיד ומרן פס"ק משנה בראשון מהלכות מכירה דין י"ז ואם כן מוכח נמי דכמו שמוכר שדהו מפני רעתה מהני שטר לחוד כמבואר בסי' קצ"א סעיף ב' וכתב בסמ"ע הטעם דבזה ודאי גמר להקנותה ללוקח בשטר לחוד וכו' אם כן לגבי מכירת חמץ דאנן סהדי דלא השכיר המקום להעכומ"ז אלא כדי שיוכל להקנות לו החמץ המנוח שם באגב קרקע בודאי דעתו להקנותו בשטר לחוד אף בלא נתינת מעות כמו במוכר שדהו מפני רעתה ועוד פתב דבר חדש דבשכירות מהני שטר לחוד אפילו בקרקע טובה כמו שמהני גבי שכירות כסף לחוד כמבואר בסימן קצ"ה סעיף ט' בהגהה ובסי' צד"ק בהגהה הכי נמי גבי שכירות מהני שטר לחוד דכי היכי דבמתנה דאין בה מתן מעות מהני שטר לחוד הכי נמי בשכירות דאין בה עתה מתן מעות דאין בשכירות משתלמת אלא לבסוף וכיון דאינו מקבל דמים בשעת השכירות בודאי גמר ומקני בשטר לחוד כמו גבי מתנה ושקיל וטרי קצת בזה במה שיש לדחות דלא דמי שכירות למתנה

ומסיק דקנה המקום בשטר לחוד בשכירות והחמץ נקנה אגב קרקע: שוב כתב ולא נעלם ממנו מה שכתבו התוס' בקידושין ובבבא בתרא הנ"ל בד"ה עובד אלילים מפי מטי וזו לידה איסתלק ליה שטר ודאי לא קנה מעכומ"ז משום דישראל גופיה לא קני בשטרא אלא מספר המקנה דירמיה והתם ישראל הנה אבל יראה לי דהתוס' כתבו פן אליבא דהמקשן שם בקידושין דמקשי אשפחן עבד עברי הנמכר לעכומ"ז הואיל וכל קנינו בכסף וגם להסלקא דעתין דגם חליפין אינו שייך בעכומ"ז פמבואר בתוס' בבבא בתרא בד"ה עובד אלילים דהא הראיות שמביאים התוס' שם לענין שטר שייכי גם לענין חליפין עיי"ש דמשמע להדיא דהתוס' מדמו שטר לחליפין לענין עכומ"ז ואם פון דמסקי התוס' בקידושין ד' ג' בד"ה ואשה בפחות משנה פרוטה דחליפין נקנין בעכומ"ז אם פון היא הדין שטר נקנה גם פון בעכומ"ז והש"ע בח"מ סי' קכ"ג פסק דחליפין מהני בעכומ"ז אם פון הוא הדין שטר ואף דהש"ך משיג שם על זה כפר החזיק הגאון בעל אורים ותנאים פדעת התוס' והש"ע דחליפין מהני בעכומ"ז: ותדע דהתוס' בבבא בתרא לא כתבו דשטר אינו נוהג אלא אליבא דהמקשן אבל לא במסקנא דאם לא פון למה השמיטו הפוסקי תוס' בקידושין ובבא בתרא דין זה דבעכומ"ז לא מהני שטר אלא ודאי דלא כתבו אלא לסלקא דעתין דהמקשן ולא לפי המסקנא וכיון שפסקו הפוסקי תוס' בריש קידושין דקנין חליפין מהני בעכומ"ז הכי נמי דמהני שטר גבי עכומ"ז ומי שירצה להתעקש ולומר דהתוס' סוברים פון גם להמסקנא מכל מקום פבר הבאתי בשם הרב המגיד וכסף משנה והסמ"ע דמבואר בדבריהם דשטר מהני בעכומ"ז היכא דמהני גבי ישראל ונהם פוסקים אחרונים ואף אם נחשוב לספק פלוגתא הוי השתא ספק חמץ שעבר עליו הפסח וכפר פסק הגאון חק יעקב בסי' תמ"ט דספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר באכילה והספיק לדבריו הרה"ג באליהו רבה אלו תורף דב"ק: הרי מדברי הרב שפתיים זו שמענו חזק דלגבי שכירות מהני שטר בלא פסח פי היכי דמהני פסח בלא שטר ועוד דמכירת חמץ פיון שעושה להציל עצמו מאיסור דינה פמוכר שדהו מפני רעתה ואסברה ניהלן דמדברי התוס' אין סתירה דלא כתבו אלא להסלקא דעתין שבש"ס והוכחתו מפוסקי התוס' היא נכונה ומה גם שפון מתבאר מדברי הרב המגיד וכו' ונהם פוסקים אחרונים פדכתב הרב ומעתה אם פנדון השואלים הנה הקנאת המקום בשכירות הרי בשכירות מהני שטר לחוד ואם היתה ההקנאה פמכר מהני מטעם דחשיב פמוכר שדהו מפני רעתה ומצאתי שהגאון שאילת שלום עצמו בסי' רס"ו נשתמש בסברא זו דמוכר מפני האיסור דינו פמוכר שדהו מפני רעתה לענין קניית המקום דאף בענין ונפיק אזוי ולא זקף מותר המעות פמלנה קנה והבאתי דב"ק לקמן בסי' ט' אות יו"ד (בד"ה ובמה שכתב הגאון מוהרש"ז) עיי"ש: וראיתי פוסק פורת יוסף להגאון מסלאנים פנימוקיו על הש"ע שכתב בסי' קצ"ה ונ"ל ראיתי בתשובת מים חיים דחידוש דבשכירות ינה סגי שטר בלא פסח אף אם שטר שדה טובה משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף וגם החליט דגם פנכרי מהני שטר בלא פסח היכא דמהני גבי ישראל פגון פמוכר שדהו מפני רעתה פדברי הסמ"ע דסי' קצ"ד סק"ד שכתב דרק היכא דלא מהני בישראל וכדברי הרב המגיד וכסף משנה פ"א מה"מ הלכה י"ז דלא פדברי התוס' דבבא בתרא נ"ד ע"ב ואם פון שכירות מנכרי סגי בשטר לחוד ודו"ק עכ"ל וכוונתו לפי הנראה היא שהרב מים חיים מר קעסיק לשכירות קרקע ששכר נכרי מישראל דמהני בשטר לחוד כנז"ל ויליף מינה הרב פורת

יוסף דהוא הדין בהקפדו ישראל ששכר מנכרי סגי בשטר לחוד אלא דמה שפכת דלא כהתוס' דבבא בתרא הנה לדעתו הענייה לא כן היא דעת הרב מים חיים לפי האמת אלא דעתו היא דלא פתבו כן התוס' אלא לסלקא דעתין דש"ס אלא שפכת שאף מי שירצה להתעקש לומר דהתוס' פתבו כן לפי האמת למסקנא דגמרא מכל מקום מדברי הרב המגיד ומרן פספ משנה והרב הסמ"ע מתבאר דמהני אבל לדעתו גם התוס' סוכרים פן ועל כל פנים למדנו דגם הרב פורת יוסף מספיק לדברי הרב מים חיים הנ"ל: גם אשור"ר להגאון בגדי ישע בחלק א"ח סי' ב' אות ז (בד"ה והנה ראיתי בתומים) בהדי דקעסיק בדין קנין אגב אי מהני בעכומ"ז שפכתו הגאונים בתומים סי' קכ"ג וקצות החשן סי' צד"ק סק"ג דלא מהני קנין אגב בעכומ"ז וחלליהו דכמו שפכתו התוס' דקנין שטר אינו מועיל בעכומ"ז מטעם דבישראל נאמר ולא בעכומ"ז הכי נמי קנין אגב דקרא דעם ערים בצורות בישראל כתיב ותמה עליהם דהרא"ש והטור ורבינו ירוחם ומרן הב"י פתבו בבכור קנין אגב בעכומ"ז גם קנין שטר פתבו הרמב"ם וש"ע ח"מ סי' צד"ק דמועיל בעכומ"ז וכתב דהפוסקים הנ"ל חולקים על מה שפכתו התוס' דדוקא לישראל נאמר וסוכרים דעכומ"ז גם כן גמרינו מישאל דקני בהנה קניינים משום דדוקא במידי דבישראל לא ילפינו אלא מיתורא דקרא שפיר אמרינו דהה יתורא לישראל נאמר ולא בעכומ"ז אבל במידי דבישראל ילפינו מפשטיה דקרא ולא מיתורא שפיר ילפינו נמי עכומ"ז מניה פדמשמע בש"ס דמצרכינן קרא עמיתה דלעמיתה בכסף ולעכומ"ז במשיכה אלמא דוקא מיתורא דעמיתה ממעטינו עכומ"ז הא ליכא יתורא למעוטי אין חילוק בין ישראל לעכומ"ז בקניינים דעכומ"ז קונה בקנין ישראל עכ"ל והוא מספיק לדעת הרב מים חיים שדעת הפוסקים שלא כמו שנגרעה מדברי התוס' אלא דהרב בגדי ישע לא נחית למה שהכריח הרב מים חיים דלקושטא דמילתא גם התוס' מודים דמהני שטר בעכומ"ז ואם פן יש מקום לקיים ההיתר שכתבו הרבנים השואלים: וכתב עוד בשאלת שלום שם בשם הרבנים השואלים לדון להקל על פי דברי הרב מחנה אפרים בשם הר"טב"א דאפילו זקף הפל במלנה ולא קבל פלום חשיב קנין משום דהוי כאלו קבלו וחזר והלנה לו וכתב על דבריהם הטיבו אשר דברו בזה ועם פי הביא שם דהרשב"א מסתפק בזה לא שפקינו פשיטתא דהר"טב"א משום ספקא דהרשב"א ובפרט בחמץ אחר הפסח דהוא משום קנס דרבנן בעלמא ובדרבנן שומעין להקל וגם יפה פתבו דהדבר מוכרח לפי מה שנוהגין לכתוב קבלת ערבון וכן נדפס הגנוסח בכל הסידורים (וכתב במנסגר אנו נוהגין לכתוב שקבל בתורת פרעון וכן יש לכתוב לכתחלה) ואף שערבון אינו קונה אלא כנגד מעותיו אף בדלא עייל ונפיק אזוי פמבואר בחשן משפט סי' ק"ז ועל כרחין דמה שזוקפין מותר המעות במלנה הוי כאלו קבל כל המעות וחזר והלנה ואם פן גם בזקף הפל קונה שפיר ואף דקאן יש לומר דעל כל פנים הסכום שהיה בדעתו לקבל ערבון במזמן לא זקף במלנה ולא קנה כנגדו מלבד דאחר הפסח יש לדון בזה משום ברירה פמבואר בשאגת אריה ובס' תועפות ראם למו"ז וגם יש לדון בזה וכו' אלא דבלאו הכי לדעתו פיון דגם בערבון בפירש שיקנה נגד הפל ובפרט בפירש המוכר לכולי עלמא קנה הפל ועיין בסמ"ע שם ונהרי מנהגינו לכתוב לבסוף דמעכשיו קם כל המקום וכל החמץ ביז העכומ"ז ובודאי גם בשטר זה נכתב פן הרי פירש המוכר שיקנה פולו ומהני שפיר לקנות פולו על ידי זקיפת המלנה דהוי פקבלת מעות וכדברי הר"טב"א:

אמר המחבר דברי הרב מחנה אפרים שרמז ולא ציין מקומו לפי הנראה פונתו למה שכתב בהלכות מכירה קנן מעות סימן ה' ואם היה כפי המובן מדברי הרב שהריטב"א והרשב"א לבדם דברו בזה והריטב"א פשיטא ליה והרשב"א מספקא ליה אף דלענין חמץ שעבר עליו הפסח יפה אמר מר דלא שבקינן פשיטותיה דהריטב"א מקמי ספקו דהרשב"א דזה כלל גדול לענין פסק הלכה דכל היכא דלמר פשיטא ליה ולמר מספקא ליה נקיטין כמאן דפשיטא ליה וכמו שכתבתי בכמה מקומות בכיוצא לזה ועיין מה שרשמתי בקונטרס כללי הפוסקים סי' ט"ז אות י"ט ועל כל פנים במידי דרבנן סמכינן בזה אף להקל ובחמץ שעבר עליו הפסח דאינו אלא מדרבנן פשיטא ודאי דסמכינן על זה להקל אף אם לסמוך על זה בתוך הפסח שלא יצטרף לבער שהוא ספק איסור תורה היה הלב מהפס קצת אבל באמת המעיין בדברי הרב מחנה אפרים בגופן שלחו יראה דלא לבד הריטב"א הוא שסובר כן ואעתיק תוך דב"ק והוא זה: מי שקנה מתבירו שום חפץ ולא היה לו ללוקח דמים וכתב לו שטר חוב ומסרו ביד המוכר או שקנו מידו שהוא מתחייב לתבירו דמי החפץ הרי זה קנה קנן גמור כן כתב רבינו הא"י בספר מקח וממכר בשם הגאון בשער י"ג אלא שכתב שהוא עמד על זה ולא הכריע ומוהראנ"ח בסי' קי"ו עמד על זה ודקדק מההיא דבכורות דקאמר דבר תורה בנו פדוי לכשימתן דלא חשיב שיעבוד פדמים ולי אין משם ראיה דהתם שאני דבפירוש מיעטה תורה שאין פודים בשטרות וכמו כן אין פודין בשיעבוד אבל בעלמא אי יהיב למוכר שטר חוב על עצמו קונה כסף וכו' והיה נראה להביא ראיה דחייב שמתחייב עצמו לתבירו בעד המקח חשיב כנתינת כסף מדאמרינן בקידושין ד' ט"ז ע"א האי שטר היכי דמי אילימא דכתב ליה שטרא אדמיה היינו כסף וכן פירש הריטב"א אילימא דכתב שטר אדמיה פירוש ודוקא מדעתו של אדון אבל בעל פרחו לא מיהו מלנה לאו כסף היא כלל שהרי אין קרקע נקנה בה ואינו מחוייב מי שפרע במטלטלין וכיון שכן אף אינו מגרע מפדיונו במלנה: הן אמת דבשיטת הרשב"א כתב קשה מאי קאמר היינו כסף דאם כן המקדש בכסף וכתב לה שטר עליו תהא מקודשת דשטר דכתיב עליה היינו כסף ויש לומר דהשתא הוא דקאמרינן הכי משום דאכתי לא ידעינן דגופו קנוי ואינו אלא פחוב וצ"ע עכ"ל וכן כתב בד' ה' ע"א גבי מאי דאמרינן מה לכסף שכן פודים בו הקדשות אבל שטר אין פודין וכן פירש בסוגיא דמנה אין כאן משכונ אין כאן והריטב"א פירש שם סוגיין לפי שיטתו ודחה פירוש הרשב"א ומתוך דברי הר"ן גבי מנה אין כאן וכו' נראה קצת דדוקא בקידושין הוא דאמרינן דאין האשה מתקדשת בשיעבוד משום דקידושין דאגיד גבי בעל לאו קידושין הוו ואפשר דהיינו טעמא משום דמקשינן הויה ליציאה לענין זה אבל לענין מכר אפשר דמודה דמועיל ובפרק האומנין גבי מאי דאמרינן התם מלמדים שלא יחזרו כתב הריטב"א פירוש דכיון דזקפן במלנה הרי הוא פאילו קבלום ויחזרו והלנום ובדין הוא דאפילו לא נתן לו כלום אלא שזקף כל האלף וזו במלנה היה קונה מדין כסף דאף דמלנה אינה קונה בקרקעות התם הוא במלנה שעמו מקודם לכן אבל מה שזוקף עליו הכסף במלנה ואומר הר"ן פאילו התקבלתי זה כפרעון גמור חשיב שמענו מכל האמור דרש"י והריטב"א והר"ן סוברים בנדון דידן דקנה ואף הרשב"א נראה דרפאי בידיה שפיים בצ"ע ועיין בהרא"ש פרק השולח גבי אקנייה לבנו קטן במה שפירש ר"ת ולהרב המגיד בפרק ה' מהלכות אישות דין כ"ב אלו תוך דברי הרב מחנה אפרים שם: עיניך

הרואות שפתיב הרב דלהריטב"א גלוו עמו רש"י ונהר"ן שסוכרים דזקיפה במלנה חשיב ככסף במזמן ונראה גם פו שכן דעת הרב מחנה אפרים גם הרב שער המלה בשמיני מהלכות לולב הלכה יו"ד (בד"ה ומעלה תמיה לי בדף מ"ט סוף ע"א) נקיט הכי בפשיטות שפתיב וז"ל ואף על גב דלא יהיב דמי לאלתר וכ"ת (אולי הוא טעות הדפוס וצריה להיות וד"ת והוא ראשי תיבות ודבר תורה) מעות קונות מכל מקום אי זקפן עליו במלנה מיהא קנה דבר תורה עיין במחנה אפרים הלכות קנין מעות סי' ה' וכו' עי"ש שמיניס סברא זו להרמב"ם ליישב מאי דקשיא ליה ולפי זה נראה דגם בדאיפא חשש איסור תורה נוכל לסמוך בזה דזקיפת מלנה הוי ככסף והרב ש"ך ביו"ד סי' ש"ך סק"ח פתיב בשם הרב בית חדש בתשובה דאם מכר לעכומ"ז ולא קבל ממנו מעות אלא שהאמינו במה שהבטיחו ליתן לו כף וכו' לא מהני עי"ש ושו"ת בית חדש אין אצלי לעיין בדב"ק ולכאורה הוא היפה שיטת הריטב"א ודעמיה הנ"ל ודוחק לומר דדוקא בישאל מישאל הוא דקני בכי האי גוונא ולא כשקונה עכומ"ז מישאל אף יותר נראה דהרב ב"ח מייירי כשלא פתיב העכומ"ז לישאל שום שטר ולא היה שום קנין על זה רק דברים בעלמא שהבטיחו ליתן והאמינו בזה ומאחר שלדעת הרב מחנה אפרים פו היא שיטת רש"י ונהר"ן והריטב"א ולהרב שער המלה פו היא דעת הרמב"ם פשיטא דנקיטין פומייהו: איברא דמה שפתיב דהרשב"א רפיא בידיה שפיים בצ"ע נראה לדעתי הקצרה דאינו מוכרח דמספקא ליה אי זקיפה במלנה חשיב ככסף כשפתיב עלה שטר דממה שפתיב הרב המגיד בחמישי מהלכות אישות דין כ"ג בשמו משמע דפשיטא ליה הכי וכן דעת הרמב"ן גם פו שפתיב וז"ל וכתב הרשב"א ואפילו אמר לה הריני חייב ליה מנה בקנין והתקדשי לי בו אינה מקודשת שאין כאן מנה אלא מלנה ולא קנה ואפילו פתיב לה שטר עליו אינה מקודשת וכן פתיב הרמב"ן עכ"ל משמע שפון דעתם בבירור ומאי דעסיק בצ"ע נראה שלא על עיקר הדין אלא על פירושו בסוגית הש"ס הוא דמספקא ליה אם הוא כמו שפתיב או יש לפרש בענין אחר ומה שיש לומר דאין הרשב"א חולק על הריטב"א הוא במה שיש לחלק בין קידושין לשאר קניינים על דרך שפתיב לחלק בדעת הר"ן אלא שבמקום אחר פתיבתי על דבריו דלפי הנראה לא ראה דברי הרב מוהרימ"ט בקידושין על הר"ן שפתיב להדיא בהיפך וז"ל אבל בחוב דידיה פון דאפתי פש גביה ולא יצא מרשותו לא חשיבה נתינה וכסף שיקנה האשה על ידו והוא הדין קרקע ועבד דמקני בכסף נתינה מעליא בעינן ומה שהזכיר אגיד ביה אשגרת לישן הוא ולא בכסף קידושין דוקא קאמר אלא בכל מילי דקנין עכ"ל הרי דפשיטא ליה בדעת הר"ן שלא לחלק בין קידושין לשאר קניינים: שוב מצאתי שפרן מוהריט"א בספר קהלת יעקב במערכת הפ"א סי' רס"ו (ד' קי"ח ע"א מדפוס אשפנז) פתיב דלמדנו מדברי הרמב"ן דבין בקידושין בין במקר אם קידשה או קנה קרקע בחיוב מנה שנתחייב על ידי קנין או על ידי משכון אינה מקודשת ולא קנה הקרקע (גוף דברי הרמב"ן בפסגיא דקידושין ד' חיי"ת ע"ב מנה אין כאן וכו' הביאם שם בד' קי"ז ע"ג) והביא מה שפתיב הרב מוהרימ"ט בכונת הר"ן וכתב שמה שהוכרח לבאר פו הוא מפני שלא ראה גוף דברי הרמב"ן פי אם מה שפתיב הר"ן בשמו אמנם בדברי הרמב"ן עצמו בקידושין מפורש דדין הקידושין ודין המקר שונה הוא והביא מה שפתיב הרב מחנה אפרים בהלכות קנין מעות סי' ה' הנז"ל וכתב דנראה שלזה נטתה דעתו שפתיב שם בסי' ד' דרש"י והריטב"א ונהר"ן סוכרים דהוי מקר וקנה ותמה

עליו דמלבד שדברי הר"ן הן דברי הרמב"ן ובדברי הרמב"ן בחידושי מובא להיפך וגם מגוף דברי הר"ן פבר הכרית מוהרימ"ט דאי אפשר לומר פן ועוד אם איתא דיש לחלק בין קידושין למכר דבמכר מהני שיעבוד אם פן בפרק האיש מקדש ד' מ"ז דפריד לרב לימא פתנאי המקדש במלנה אינה מקודשת ויש אומרים מקודשת ותסברא אימא סיפא וכו' ואם איתא מאי פריד ותסברא לוקמה דמיירי במקדש במלנה שנתחייב המקדש פקננו וקדשה פשעבוד שבקננו וכו' והביא דברי הרשב"א בחידושי (כמו שהביאם הרב מתנה אפרים) ושקיל וטרי עוד בזה: והביא שיטת הראב"ד בפירוש הסוגיא דמנה אין פאן וכו' פפי מה שכתב בשמו הרמב"ן והרשב"א וסיים דלדעתו הוא הדין אם כתב לה שטר חיוב או קנו מידו שנתחייב לה מנה מקודשת אף דאגיד גבי דבעל וכו' כתב הריטב"א בחידושי בפירוש דברי הראב"ד ושהעיקר פסברת הראב"ד ושפפורש שפן דעת הריטב"א בכמה מקומות בקידושין ובפרק האומנים דכיון דזקפו במלנה פנתינת פספ דמי ולאו דוקא נתן קצת דמים אלא אפילו לא נתן כלום קנה דשטר חיוב היינו פספ וכו' מתבאר ממה שכתב בשמו באסיפת זקנים לכתובות בפרק מי שהיה נשוי בד' צ"ב ע"א גבי מאי דאמרין התם ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו במלנה ונ"ל וזקפו במלנה יש שפירשו דמאי דנקט זקפו במלנה לאשמועינו דאף דאין קרקע נקנה במלנה התם הוא במלנה שהיה המוכר חייב ללוקח דמלנה להוצאה ניתנה ואין פאן פספ לקנות בו אבל מלנה זו שהתחייב הלוקח עכשיו למוכר פפרעון גמור הוא וקנה בו מדין פספ וכו' וכל זה אינו נכון דדינא קמא פשיטא דפרעון פספ גמור הוא חשוב זקיפה דמלנה עכ"ל הרי דפשיטא ליה טובא האי דינא עד דלא ניחא ליה לומר דנקט זקפו במלנה לאשמועינו זה אלא שתמה על הריטב"א שמאחר דרבותיו הרמב"ן והרשב"א סוכרים בהיפך איה לפחות לא ניחא ליה לומר דאיצטריד להשמועינו היפך סברתם ועוד שקיל וטרי דנראה היפך סברת הריטב"א מסוגיא דפרק האיש מקדש ד' מ"ז דאמר רב המקדש במלנה אינה מקודשת והאריד קצת בזה עי"ש ועיין בתשובות שאילת שלום מהדורא תננינא סי' רס"ו הבאתי דב"ק לקמן בסי' ט' אות יו"ד (בד"ה ובמה שכתב הגאון מוהרש"ז) נחזור לדברי הרב שאילת שלום בסי' ר"ל הנ"ל שכתב עוד: אמנם מה שכתבו הרבנים השואלים דכיון שהתחיל למפור מהחמץ בזמן היתר לא גרע מקננו סטומתא איני רואה ממש בזה דמה ענין זה לקננו סטומתא וכי משום שמכר מעט בזה קנה הפל אלא דיש לדון דנקנה לו המקום בחזקת תשמיש במה שנשתמש בו בזמן ההיתר פשהתחיל למפור ושוב נקנה לו החמץ אגב קרקע או בתורת קננו חצר ואף שהנתיבות בסי' קצ"ב דעתו דבחזקת תשמישין לא נקנה חצר הפושפר שיקנה על ידו דבר אחר מפל מקום במתנה אפרים ריש הלכות שכירות הביא ראיה ברורה דמהני והנתיבות לא ראה דבריו (אמר המחבר אין בידי ס' הנתיבות לעיין בו והגאון שואל ומשיב בח"א סי' רי"ד נמשך אחר מה שכתב הנתיבות בסי' קב"ץ דגם להמתנה אפרים לא מהני לקנות מטלטלין על ידי קננו אגב שכירות קרקע זו שקונה בשמוש): גם העצה שעשו שאיש אחר יאמר להקונה ביום טוב שיקבל פל החמץ לביתו ומבואר בנודע ביהודה תננינא סי' ס"ג דכי האי גונא אין מקום לקנוס אחר הפסח פינו שהנכרי זכה בו בפסח ואין לקנוס בפל נכרי יפה עשו בזה ועם פי החתם סופר בתשובותיו לא כן דעתו אין דבריו מוכרחים והראיה שהביא מחופר בור ברשות הרבים לא דמאי פעוכלא לדנא דשם אף דהחזיק בו

עכומ"ז מְכַל מְקוֹם מְחַיֵּיבִין לְהַחֲפֹר עַל שְׁגָרָם מְכַשׁוּל בְּחִפְיָתוֹ מֵה שְׂאִין כֹּן בְּגִדוֹן דִּינֹן
כִּינֹן שְׂזָקָה בּו עֲכוּמ"ז אִם כֹּן בְּשַׁל נְכָרִי אִין לְקִנּוּס וְכִינֹן שְׁהוּא מְוֹתֵר רְשָׁאִי גַם הַמּוֹכֵר
לְלוֹקְחוֹ בְּחִזְרָה כְּמוֹ אַחַר וְדַבְרֵי הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה נְכוּנִים וְלָכוּן כִּינֹן שְׁפָתְבוּ דְהוּא הַפְּסֵד
מְרֻנָּה מְאֹד וְגַם גּוּף הַחֲמִץ אִינוּ חֲמִץ גְּמוּר כִּידוּעַ מֵה שְׁפִילְפְּלוֹ הָאֲחֵרוּנִים בְּגִדוֹן יי"ש
וּבְפָרְט קִמַח וְחֻטִּים לְתוֹתִים אִין בָּהֶם כִּי אִם חֲשַׁשׁ חֲמִץ לָכוּן אֲנִי מְסַכִּים לְהַתִּיר הַחֲמִץ
וּבְכָל זֹאת לֹא מְלֹאֲנִי לְבִי לְהַקְלִי וּלְהַתִּירוֹ כִּי אִם בְּהִנָּאָה וְלֹא בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה וְיִמְכַר הַפֶּל
לְצוּרָה עֲכוּמ"ז וְגַם יֵשׁ לְקִנּוּס בְּעַל הַחֲמִץ לִיתֵן אִיזָה סְכוּם לְעִנְיִים עֲבוּר שְׁלֹא נִזְהַר וּבָא
לִידֵי מְכַשׁוּל אֱלוֹ תִנְרַף דְב"ק וְעִינֵין לְעִיל בְּאוֹת ח' מֵה שְׁהַבְּאִתִּי בְּדִינוֹ שְׁל הַגָּאוֹן נּוֹדַע
בִּיהוּדָה דְכְּשֶׁמְכַר לְעֲכוּמ"ז בְּמִשְׁיכָה וְכִינָצֵא בְּתוֹף הַפְּסֵחַ אִינוּ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה מְמַכְרָה
וְאֵילָף וְאִין הַחֲמִץ נֶאֱסֵר וְגַם בְּסִי' ה' אוֹת ל"ב כְּתַבְתִּי דְרַבְנֵי הָאֲחֵרוּנִים מְסַפְּמִים לְדַעְתּוֹ
עִי"ש: (טו) חֲמִץ שְׁמֵכְרוּ לְעֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף לְבַד וְעֵבֵר עָלָיו הַפְּסֵחַ מְבוֹנָר בְּמַגֵּן אַבְרָהָם סִי'
תמ"א סק"ב בְּשֵׁם הַמְּשָׁאת בְּנִימֵן סִי' ט"ו דְּהַחֲמִץ מְוֹתֵר וְאִף שְׁפָתְבוּ הַטַּעַם מְשׁוּם דְרוֹב
הַפּוֹסְקִים סְבָרִי כְּרִשִׁי דְקִנְיִנֹנוּ שְׁל עֲכוּמ"ז בְּמַטְלָטְלִין בְּכֶסֶף וְאִם כֹּן לְמֵאן דְּסִבֵּר
דְּאֲדַרְבָּה דַּעַת רוֹב הַפּוֹסְקִים בְּמִשְׁיכָה אֶפְשָׁר דְּלֹא מְהַיִּי כְּכַר כְּתַבוּ הַרְבָּנִים חֲק יַעֲקֹב שֵׁם
ס"ק י"ד וּבְמַחְצִית הַשְּׁקָל שֵׁם סק"ב דְּגַם לְהַסּוֹבְרִים כֹּן מְהַיִּי מְטַעַם שְׁהַזְכִּיר עוֹד בְּמִשְׁאֵת
בְּנִימֵן דְּבַחְמִץ דְּבַגְלִילֵי דַּעַת דְּלֹא נִיחָא לִיה דְּלִיְהוּי זְכוּתָא בְּגוּיָה סְגִי מְהַיִּי קִנְיֹן כֹּל דְּהוּ
וְכֹן כְּתַב הָרַב חֲזִי אָדָם כָּלֵל קכ"ג אוֹת ד' וּבְנִשְׁמַת אָדָם סוּף סִי' ג' וְכֹן כְּתַב הָרַב שׁוֹאֵל
וּמְשִׁיב ח"ג סִי' ר"ד דְּכָל שְׁבִיטָל אִם מְכַר בְּכֶסֶף מוֹעִיל וְתַמְיָה לִי עַל דְּכָרְיוֹ שְׁבַמְהֵדוּרָא
תְּלִיתָאָה ח"א סִי' של"ב בְּאֶחָד שְׁהוּבָא לוֹ יי"ש מַחוּץ לְעִיר שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת הַמְּמוֹנָה עַל זֶה
וּשְׁנֵי יָמִים קוֹדֵם פְּסַח גְּתַפְס וְלִקְחוּ הַיִּי"ש אֶל בֵּית הַמְּשַׁפֵּט עַד שְׁיֵצֵא לְאוּר מְשַׁפְטוֹ וּבְעַל
הַיִּי"ש מְכַר לְעֲכוּמ"ז בְּעֶרְבַּ פְּסַח בְּכֶסֶף וְכַעַת יֵצֵא הַמְּשַׁפֵּט לְהַחְזִיר הַיִּי"ש לְבַעֲלִים וְכַתַּב
לְדַחוֹת סְמוּכִים שְׁל הַשׁוֹאֵל וְסִיִּים אֲמַנָּם בְּגוּף הַדִּין יַעֲרַב הַיִּי"ש בְּרוֹב יי"ש וְכו' וְאִז יִהְיֶה
מְוֹתֵר כְּדַכְּתַב בְּשׁו"ת פנ"י וְכֹן הוֹרְתִי כְּמָה פְּעֻמִּים עכ"ל מוֹכַח דְּאִינוּ סוּמָה עַל קִנְיֹן פְּסָף
לְחוּד רַק לְהַתִּיר עַל יְדֵי הַתַּעְרוּבָת וְכֹן נִרְאֶה קִצַּת מְמַה שְׁפָתְבוּ בְּמַהֲדוּרָא תַנְיָינָא ח"ב סִי'
ע"ז הַבְּאִתִּיו לְעִיל אוֹת י"ג אוֹת קֶטֶן ג' וְהוּא סוּתֵר לְדַכְּרִיו שְׁבַמְהֵדוּרָא קִמָּא ח"ג הַנְּז"ל
וְאוּלַי דְּמִשׁוּם שְׁלֹא הִיָּה מְבוֹנָר בְּשַׁעַת מְכִירָתוֹ אִם הוּא שְׁלוֹ לָכוּן לֹא סְמָה עַל קִנְיֹן פְּסָף
אֱלֵא עַל יְדִיתַעְרוּבָת וְגַם זֶה אִין נַח לִי וְאִיף שְׁיִהְיֶה מֵה שְׁפָתְבוּ בַח"ג הַנְּז"ל הוּא עֵיקָר
שְׁהוּא כְּהַסְכַּמַת רַבָּנִין קְדִישֵׁי הַנְּז"ל וְכֹן כְּתַב הָרַב בֵּית שְׁלֹמֵה סִי' ס"ב וְכַתַּב שֵׁם בַד' ט"ל
ע"ג שְׁכַל הָאֲחֵרוּנִים הַסְּפִימוֹ לְדִינָא לְהַמ"ב דְּבַדִּיעַבַד סְמַכִּינוּ עַל קִנְיֹן פְּסָף אִף בְּנוֹדַע
בְּפְסַח דִּישׁ חֲשַׁשׁ אִיסוּר דְּאוּרִינָתָא וְכָל שְׁכַן כְּשֶׁלֹּא נּוֹדַע עַד אַחַר הַפְּסַח שְׂאִינוּ אֱלֵא
מְדַרְבָּנֵן וְשֵׁם סִי' ס"ה כְּתַב וּבְלָאוּ הִכִּי הָא הַמ"ב כְּתַב דְּבַחְמִץ מְהַיִּי קִנְיֹן כֹּל דְּהוּ וְכו' אִף
שְׁבַמְקוֹר חֲזִים סִי' תמ"ה סק"ה חוֹלֵק עָלָיו אִין דְּכָרְיוֹ מְוֹכְרָחִים וְעִינֵין בְּתִשׁוּ' מוהר"י מִינְץ
סִי' ל"ה עכ"ל וּבְסִי' ע"ב כְּתַב וּמְבוֹנָר בְּמִשְׁאֵת בְּנִימֵן וּבְאֲחֵרוּנִים בְּגִדוֹן הַקִּנְיָינִים פְּסָף
וּמְשִׁיכָה שְׁיֵשׁ מַחְלוֹקֶת אִיזָה מְהֵם מְהַיִּי בַעֲכוּמ"ז וּבְדִיעַבַד בְּחֲמִץ שְׁלֹאֲחַר הַפְּסַח סְמַכִּינוּ
אֶאֱחָד מְהֵם עכ"ל וְגַם שֵׁם בְּסוּף הַסִּי' כְּתַב דְּמְכִירַת חֲמִץ מְהַיִּי לְכוּלֵי עָלְמָא קִנְיֹן כֹּל דְּהוּ
מְטַעַם שְׁפָתְבוּ הַמ"ב סִי' ט"ו אִף שְׁבַמְקוֹר חֲזִים חוֹלֵק עָלָיו אִין דְּכָרְיוֹ מְוֹכְרָחִים ע"כ (מֵה)
שְׁפָתְבוּתִי לְמַעֲלָה עַל דְּכָרֵי הָרַב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב הַנָּה אַחַר זְמַן רְאִיתִי מֵה שְׁפָתְבוּ בְּשׁוֹאֵל
וּמְשִׁיב שְׁהַבְּאִתִּי דְּכָרְיוֹ לְקַמֵּן סִי' ט' אוֹת ה' דְּהוּי מְכִירָה רַפְּיָא עִי"ש בְּכַעֲיֵן גִּדוֹן זֶה וְכו' וְכו'

הבהיר מנחת משה הנד"מ בסי' ט"ו אות ז"ך העתיק שו"ת השו"מ ולא העיר על דבריו): והרב בגדי ישע סי' א' אות ה' הביא דברי הרב משאת בנימן דקנן פס"ק מהני ומה שהקשה עליו הרב מקור חיים דגילוי דעת לא מהני אלא להחשיבו הפקר ויצא מרשות ישראל המוכר אבל במה יפגס לרשות העכומ"ז מאחר דאינו קונה בכסף וגם על משיכה בלי פס"ק הקשה המקור חיים דנהי דעל ידי גילוי דעת הוי הפקר ועכומ"ז קונה מהפקר על ידי משיכה היינו פשיה דעתו לקנות מהפקר אבל זה הנה דעתו לקנות על ידי מכר ולא מהפקר ואם כן למאן דאמר דקנינו בכסף ולא במשיכה לא מהני מידי מחמת גילוי דעת וכו' וכתב בשם הרב חמדת שלמה שמה שתמה המק"ח על קנן פס"ק יפה כתב אבל מה שתמה על המשיכה לא קשיא מידי דלא בעינו שידע העכומ"ז באיזה צד הוא קונה אם על ידי מכר או על ידי הפקר רק בעינו שתהא פונתו לקנות וכו' (וכדבריו פתב הרב רמ"ץ א"ח סי' ל"ג אות ג' להשיב על דברי הרב מקור חיים בענין משיכה עי"ש) והבגדי ישע שקיל וטרי להחזיק בדברי החמ"ש במה שכתב על קנן במשיכה ובסוף האות פתב בשם הרב חמדת שלמה דיש לקיים דברי המ"ב לומר דקנן פס"ק מהני אף בפסח (ולא הביא מה שכתב לקיים דברי המ"ב) וכתב על זה שהוא תמוה דבזה נדאי שפיר קמותיב המקור חיים דלא מהני גילוי דעת אלא לעשותו הפקר ובמה יפגס לרשות הקונה וכו' ועוד הביא בשם הרב חמדת שלמה דאף להפקעת קדושת בכור מהני בדיעבד פס"ק לבד על פי דברי הפנים מאירות דהכרעת הפוסקים דעכומ"ז קונה בכסף ובצירוף דברי המ"ב הנ"ל ותמה עליו דלא פתב המ"ב אלא לענין חמץ דלאו ברשותיה קאי וכו' אלו תנן דב"ק ומתבאר דהרב חמדת שלמה במסקנתו מורה ובא פסקת המ"ב דקנן פס"ק מהני בדיעבד לענין חמץ והרב בגדי ישע דעתו נוטה לדעת הרב מקור חיים שהביא שם שחולק על המ"ב בקנן פס"ק וסובר דלא מהני אף ראיתי עוד שם בסי' ט' (ד"ה ומ"ש ר"מ) דנראה מדבריו שסובר דקנן פס"ק מהני בחמץ שכתב וז"ל אף לרש"י דסבר מעות קונות בעכומ"ז מפל מקום הקא לא פיון העכומ"ז לקנות ולא הישראל להקנות במעות האדרו"ף לבד דהא אמר לו העכומ"ז שיקחוב הנשטר והני פההיא דבח"מ סי' ק"ץ ס"ז דבמקום שדרו לכתוב שטר לא קנה בכסף לבד וכן בנדאי סובר גם מעכ"ת דאם לא פן לא הנה שאלה פלל דהנה אמרינו דשפיר סמכינן ארש"י שקונה בכסף עכ"ל ולכאורה דבריו סתרי אהדדי אמה שכתב בסי' א' הנ"ל: אף באמת נראה דדבריו נכונים דבסי' א' קאמר כלפי מה שכתב המ"ב דבחמץ מהני קנן פס"ק לכולי עלמא מטעם דבגילוי דעת סגי וכו' ובזה חולק עליו המקור חיים דלא מהני הגילוי דעת אלא שיצא מרשות הישראל ויהיה הפקר אבל לא שיהיה קנוי להעכומ"ז דבמה יקנה העכומ"ז הרי לא משו ולא עשה שום קנן (דאליבא דמאן דאמר דכסף לא מהני בעכומ"ז קניינין) ובזה סובר גם הרב בגדי ישע פדעת המק"ח דאין סברא לומר דמהני קנן פס"ק גבי חמץ גם למאן דאמר דאינו קונה אלא במשיכה דזה לא יתכן אבל למאן דאמר דקנינו בעלמא בכסף נדאי דמהני ואפשר לנו לסמוך בדיעבד בחמץ שעבר עליו הפסח אסברא זו וזהו שכתב בסי' ט' דשפיר סמכינן ארש"י וכו' פמוכן ונמצא לפי זה דגם הרב בגדי ישע משלנו היא וסובר דמהני בדיעבד קנן פס"ק לבד בחמץ שעבר עליו הפסח ועיין להרב משנת ר' אליעזר ח"ב סי' ח"י הבאתיו לעיל בסי' ה' אות י"ז אות קטן יו"ד בדין חמץ שיש לו בספינה ואי אפשר להקנותו במשיכה שיקנהו בכסף ובהפקר: והרב זכרון צבי מנחם סי'

א' בְּמִי שֶׁמָכַר הַחֲמִץ אֲגַב קָרְקַע הִינּוּ שֶׁמָכַר לוֹ הַמֶּרְתֵּף שֶׁהוּא בְּיָדוֹ בְּשִׁכְרוֹת וּמְכִירַת הַחֲדָר בְּטִלָּה דְהוּי מוֹכֵר דְבָר שֶׁאִינוֹ שְׁלוֹ הֵבִיא דְבָרֵי הַמַּק"ח סִי תַמ"ח דְשִׁקִּיל וְטָרִי אִי הוּוּ מְכִירָה אַחַת אוֹ שְׁתֵּי מְכִירוֹת וְכו' וְנִשְׂא וְנָתַן בְּזָה וְכו' ב' ע"ג (ד"ה אָף) פֶּתַב דְאֶפְשָׁר לְמַצּוֹא הֵיטֵר כִּי הַדְבָר בְּרוּר שֶׁקִּנְיָן אֲגַב קָרְקַע שֶׁמָכַר לַהֲעוֹמ"ז בְּנֹדָאֵי לֹא הֵבִין הֲעוֹמ"ז כָּלֵל קִנְיָן זֶה וְאִיךָ אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לוֹ זֶה הַקִּנְיָן וּבְהִכְרַח צָרִיךָ לְסַמְּוֵךְ רַק עַל קִנְיָן פְּסָף וְהַשְׁטֵר שֶׁאֲנִי עוֹשִׂים הוּא רַק לְרוֹנוֹתָא דְמִקְלָתָא וְכו' עי"ש וְכֵן פֶּתַב רַב אֶחָד שֶׁם בְּסִי ב' (בד"ה וְאוֹלָם וְכו' וְדְבָרֵי הֵם עַל גְּדוּן זֶה) דְנָהִי דְלֹא קָנָה הַקָּרְקַע מִכָּל מְקוֹם קָנָה הַחֲמִץ בְּפֶסֶף דְבִדְעֵבֵד מְהֵי קִנְיָן פְּסָף דְלֹא גָרַע מִקִּנְיָן סְטוּמְתָא וְכו' כ"כ רַב אֶחָד שֶׁם בְּרִישׁ סִי ד' וְגַם הַמְחַבֵּר בְּרִישׁ סִי ה' וּבְסוּף הַסִּי עָמַד בְּחִקִּירָה אַחַת דְאִיךָ מוֹעִיל קִנְיָן פְּסָף בְּחֲמִץ דְהָא אִם יִגָּב אוֹ יֵאָבֵד לֹא יִצְטָרֵךְ הֲעוֹמ"ז לְשִׁלְמָא אִף בְּדִינָנוּ כִּי יָכוֹל לוֹמַר קִים לִי כְּמָאן דְאָמַר דַּעֲכוּמ"ז אִינוֹ קוֹנֵה אֱלָא בְּמִשְׁכָּה וְכִינּוּן שְׁלֵא יִצְטָרֵךְ לְשִׁלְמָא הַיּוֹי פְּאַחֲרֵי דְאָנְס וְיֵשׁ סְפִיקָא לְחוּמְרָא סְפִיקָא אִי עוֹמ"ז קוֹנֵה בְּכֶסֶף וְסְפִיקָא אִם הִלְכָה כְּהַפּוֹסְקִים דְבְּאַחֲרֵי דְאָנְס חֵיב לְבַעַר וְנִיחָא לִיה דַּעֲכוּמ"ז לֹא שְׁנִיךָ לוֹמַר קִים לִי וְכו' עי"ש וּבְסִי נָא"ו וְסִי זִי"ן וְכֵן פֶּתַב הַמְחַבֵּר שֶׁם בְּרִישׁ סִי יו"ד וְכֵן פֶּתַב הַרַב רַמ"ץ סִי כ"ד אוֹת נָא"ו וְסִי ל"ג אוֹת ג' נָאוֹת יו"ד וְהַקְשָׁה עַל הַרַב מְשִׂאת בְּנִימָן דְמָה יוֹעִיל גְּגִילוּי דַּעַת לְהַכְנִיסוֹ לְרִשׁוֹת הֲעוֹמ"ז וְכו' וְכַקְוִשְׁתִּי הַמַּק"ח שֶׁהֵבִיא הַבְּגָדִי יִשַׁע וְכַתֵּב לִי יִשָּׁב עי"ש: וְהַרַב זְכוּרֹן כְּהוֹנֵה ד' ו' ע"א פֶּתַב שֶׁדְבָרֵי הַמ"ב מְרַפְסֵן אֲגָרִי וְהָרִי הוּא עֲצָמוֹ פֶּתַב בְּסִי ח"ן דְבִיטוּל לְחוּד אִינוֹ מוֹעִיל אֶפְיָלוֹ בְּדִיֵּעֵבֵד וְאִסוּר אַחַר הַפְּסָח כַּר' יוֹחֲנָן וְאִם כֵּן בְּגִילוּי דַּעַת דְאִינוֹ אֱלָא כְּהַפְקָר אִיךָ יוֹעִיל שְׁיִכְנֵס לְרִשׁוֹת הֲעוֹמ"ז אִם בְּאַמְתָּ בְּעֻלְמָא עוֹמ"ז אִינוֹ קוֹנֵה בְּכֶסֶף וְמָה שְׁיִוְצָא מְרִשׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל לְבַד לֹא מְהֵי בְּמִקוֹם בְּיַעוּר דְהַמְעוֹת אִינוֹ מוֹעִיל לְהַקְנוֹת הַחֲמִץ לַעֲכוּמ"ז דְהַפְקָר אִינוֹ נִקְנָה בְּמַעוֹת וְלָכֵן פֶּתַב דְכּוֹנֵת הַמ"ב הִיא כְּלַפִּי מָה שֶׁפֶתַב בְּסִי ח"ן דְבִיטוּל וְהַפְקָר לֹא מְהֵי לְחֲמִץ שֶׁמְנִיחוֹ מְדַעְתּוֹ וּמְכִירַת חֲמִץ כְּזֶה הוּא לְהַפְקִיעַ אִיסוּר דְאוֹרִינְתָא וְהַמְכִירָה עֲצָמוֹ הִיא כְּהַעֲרָמָה אִף כְּשֶׁהִיא מְכִירָה כְּדִינָה כְּדַעַת הַתַּב"ש רַק דְבִדְרַכְנָן שְׁרִי הַעֲרָמָה וְלָכֵן קָאָמַר דְבְּחֲמִץ שֶׁמְנִיחוֹ מְדַעְתּוֹ נָהִי דְלֹא מְהֵי בִיטוּל וְיִצְטָרֵךְ לְהַפְקִיעַ אִיסוּר תּוֹרָה.

וְלְהַפְקִיעַ אִיסוּר תּוֹרָה לֹא מְהֵי מְכִירָה דְהוּי כְּהַעֲרָמָה לְזָה פֶּתַב דְהַמְכִירָה הַיּוֹי כְּגִילוּי דַּעַת וְכִי הִיכִי דְבִיטוּל וְהַפְקָר מְהֵי לְהַפְקִיעַ אִיסוּר תּוֹרָה לְחֲמִץ שֶׁאִינוֹ מְנִיחוֹ לְדַעְתּוֹ הִכִּי נְמִי מְהֵי הַגְּגִילוּי דַּעַת שֶׁעַל יְדֵי הַמְכִירָה לְחֲמִץ שֶׁמְנִיחוֹ לְדַעְתּוֹ לְהַפְקִיעַ אִיסוּר תּוֹרָה וְהַמְכִירָה כְּדִין מְהֵי לְהַפְקִיעַ חֵיב בְּיַעוּר דְרַכְנָן וְכִינּוּן דְהַמְכִירָה אִינָה אֱלָא מִשׁוּם חֵיב בְּיַעוּר דְרַכְנָן סְמִכִינּוּ אַדַּעַת רַש"י דַּעֲכוּמ"ז קוֹנֵה בְּכֶסֶף זֶהוּ מָה שֶׁהַבְּנָתִי מִתּוֹרָף דְבָרֵי וְרָאָה זֶה חֲדָשׁ מָה שֶׁלֹּא שִׁיעְרוּ שׁוּם אֶחָד מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁכּוֹלָם הֵבִינוּ מְדַעַת הַמ"ב שֶׁפּוֹנְתוֹ לוֹמַר דְגַם לַר"ת דְקִנְיָנוֹ שֶׁל עוֹמ"ז אִינוֹ בְּכֶסֶף הֵכָא מוֹדָה דְמְהֵי וּמְזָה לְמָדוּ בְּאִיזָה תְּשׁוּבוֹת מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים לְשִׂאָר גְּדוּנִים לְהַקְלֵל מִשׁוּם דְבִקְנָן כָּל דְהוּ סָגִי וְלַפִּי דְבָרֵי הַרַב זְכוּרֹן כְּהוֹנֵה הַג"ל לֹא אָמַר כֵּן הַרַב מְשִׂאת בְּנִימָן אֱלָא לְעִנְיָן פְּסָף לְפִי שִׁיטְתוֹ שֶׁדַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים כְּרַש"י וְהוּי הַמְכִירָה כְּדִין וּמוֹעִיל מְכִירָה כְּזוֹ לְחֵיב בְּיַעוּר דְרַכְנָן אֲבָל מְכִירָה שֶׁהִיא מְפּוֹקֶפֶת וְלַדַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים לֹא הוּיָא מְכִירָה כְּגוֹן פְּסָף לְפִי שֶׁסּוֹבֵר שֶׁדַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְקִנְיָנוֹ שֶׁל עוֹמ"ז דוֹקָא בְּמִשְׁכָּה אֶפְשָׁר דְלֹא מְהֵי מִיָּדִי וְלֹא סְמִכִינּוּ עֲלָהּ אִף בְּחֲמִץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסָח וּמְכָל מְקוֹם וְדָאֵי דְהַעֲיָקָר כְּדַעַת רַבְּנָן בְּתַרְרָאֵי דְלַעֲנִין חֲמִץ

שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח מִהֵנִי קִנְיָן פֶּסֶף לְבַד וּבְמִקּוֹם אַחֲר־כְּתֻבְתִּי שְׁמֵצָאֲתִי חֶבֶר לְהַמ"ב בְּמָה
שְׁסוּבֵר שְׁרֹב הַפּוֹסְקִים נִקְט פְּרָשׁ"י דְקִנְיָנִינוּ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף וְהוּא רַבִּינוּ מוֹהֵר"ם
אֶלְשֵׁיךָ בְּתִשׁוּבָה וְעוֹד הִבְאֵתִי שְׁפֶתַב הָרַב עֲבוּדַת הַגִּירָשׁוֹנִי בְּסִי' ק"ב דְרַבִּינוּ חַיִּים
שְׁבִתוֹסְפוֹת בְּבָבָא מְצִיעָא ד' מ"ח סוּבֵר דַּעְכוּמ"ז וַיִּשְׂרָאֵל קוֹנִים בְּכֶסֶף.

וְהַרְמַב"ם סוּבֵר דַּעְכוּמ"ז קוֹנָה אוֹ בְּכֶסֶף אוֹ בְּמִשְׁיכָה כָּמוֹ שְׁפֶתַב הָרַב חֶק יַעֲקֹב הַנּוֹ"ל
וְאֵנִי הִקְדִּיֹּט כְּתֻבְתִּי שֶׁם בְּשֵׁם הָרַב חֶתֶם סוּפֵר דְגַם דַּעַת הָרִי"ף וְהַרְשָׁב"א בְּמִנְחָסוֹת
כְּהַרְמַב"ם וְעוֹד הִבְאֵתִי שְׁפֶתַבּוּ בְּשֵׁם הָרַב אֲמוּנַת שְׁמוּאֵל שְׁדַעַת הַטּוֹר וּש"ע דְקִנְיָנִינוּ שֶׁל
עֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף וְהִנֵּה כִּי כֵן לֹאֵר דְקִנְיָנִינוּ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף לַעֲנִין חֶמֶץ שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח
וְדַאי לֹא נִפְלְאָת הִיא וְלֹא רְחוּקָה וַיֵּשׁ לְסַמְנֵךְ עַל זֶה: וְהַרְבֵּה נִהַר שְׁלוֹם בְּסִי' תמ"ח אוֹת ד'
הִבִּיא דְבָרֵי הָרַב מַג"א בְּשֵׁם הַמ"ב וְכָתַב דָּאֵם הַמ"ב קָרִי דִיעֲבַד מַה שְׁקָנָה הַעֲכוּמ"ז
בְּאֶחָד מִשְׁנֵי הַדְרָכִים וְאִי אֶפְשָׁר שְׁיִקְנֶה בְּדָרְךָ אַחַר כָּגוֹן שְׁאִינוּ לְפָנִינוּ וְכִיּוֹצֵא קִשָּׁה לְהַקֵּל
בְּפִלּוּגָתָא דְרַבְּנֹתָא כִּינּוּן דְהוּא סָפֵק בַּל יִרְאֶה וּבְפֶרֶט לְהַקֵּל בְּמִשְׁיכָה דְלַדַּעַת הַמ"ב רֹב
הַפּוֹסְקִים סְבָרִי פְרָשׁ"י וְרֵאֲיִיתוּ אֵינָה מְסַפְקַת לְחַדֵּשׁ דִּין דְבִקְנִין כָּל דְהוּ סָגִי וְכוּ' וּמִיֵּהוּ
הִכָּא שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח פְּשִׁטָּא דָּאִין לְאַסּוּר כִּינּוּן שְׁאִינוּ אֶלָּא קִנְס וּס' מ"ב אֵינוּ בְּיַדִּי
עַכ"ד וְהִנֵּה גַם הוּא מְסָכִים עַל חֶמֶץ שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח דְמוֹתֵר כְּשֶׁנִּמְכַּר בְּכֶסֶף אוֹ בְּמִשְׁיכָה
וְכֵן כְּתַב הָרַב אֶפִי זוּטְרִי דְלִפִּי דְבָרֵי הַמַּג"א בְּשֵׁם מ"ב דְקִנְיָן כָּל דְהוּ סָגִי אִם כֵּן אֶפְיִלוּ
לֹא מִשְׁךָ שְׁרִי וְהוֹסִיף דְמַה שְׁפֶתַב בַּש"ע דְמָכְרוּ אוֹ נָתְנוּ לַעֲכוּמ"ז שְׁמַחוּץ לְבֵית מוֹתֵר
וּפִירֵשׁ הָרַב חֶק יַעֲקֹב שְׁמַה שְׁצָרִיךְ לַעֲכוּמ"ז שְׁמַחוּץ לְבֵית מוֹתֵר וּפִירֵשׁ הָרַב חֶק יַעֲקֹב הִיא מְשֻׁנָּת
חֲסִידִים דְמֵן הַדִּין אֶפְיִלוּ לֹא מִשְׁךָ שְׁרִי עִי"ש וְאֶפֶס שְׁאִין נִרְאֶה לַעֲנ"ד שְׁתִּהְיֶה כֵּן דַּעַת מֶרֶן
דְהָא דְכָתַב הַמ"ב דְקִנְיָן כָּל דְהוּ סָגִי בְּחֶמֶץ חִידוּשׁ הוּא שְׁחִדוּשָׁה תוֹרָה דִּילְקִיָּה וְלֹא נִמְצָא
בְּהַפּוֹסְקִים שְׁקִדְמוּהוּ שְׁכַתְּבוּ כֵּן וּמַה גַּם דְכָלֵל מֶרֶן מִתְּנָה בְּהַדִּי מְכָר וּבְמִתְּנָה בְּעֵי מִשְׁיכָה
דְלִיכָא פֶּסֶף מְכָל מְקוֹם הַדִּין אֶמֶת כְּהַסְכַּמַת רַבָּנָן קַדִּישֵׁי הַנָּ"ל דְחֶמֶץ שְׁנִמְכַר לַעֲכוּמ"ז
בְּכֶסֶף אוֹ בְּמִשְׁיכָה וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח מוֹתֵר וְעֵינָן לְקַמְן בְּסִי' ט' אוֹת כ"ד (בד"ה שׁוֹב עֲמַד
לְבָאֵר) מַה שְׁהִבְאֵתִי בְּשֵׁם שׁו"ת מְשִׁיב כְּהַלְכָה: וְהִנֵּה מֶרֶן מוֹהֵרִיט"א בְּרִישׁ פְּרָק שְׁנֵי
דְבַכּוֹרוֹת אוֹת י"ז ד' ט"ז ע"ב (מְדַפּוּס וּוְאֶרְשָׁא) כְּתַב דְבַמְכִירָה לַעֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף בְּלֶבֶד
אִיכָּא סָפֵק סָפֵק סָפֵק הִלְכָה פְּרִישׁ לְקִישׁ דְמִשְׁיכָה מְפֹרְשֵׁת מִן הַתּוֹרָה וְלַעֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף
כָּמוֹ שְׁפֶסֶק רִשׁ"י וְאִם תִּמְצָא לֹאֵר הִלְכָה כִּר' הַיּוֹדֵה דַּלַּעֲכוּמ"ז בְּמִשְׁיכָה שְׁמַה הִלְכָה
כְּהַרְמַב"ם דְלִר"י עֲכוּמ"ז קוֹנָה בְּכֶסֶף אוֹ בְּמִשְׁיכָה וְהִבִּיא חֲקִירַת הָרַב מוֹהֵר"י ו' פּוֹרְנָה
שְׁבָשׁו"ת בְּנֵי יַעֲקֹב לְמַה הִנְצָרְכוּ הַפּוֹסְקִים לְקִנְיָן פֶּסֶף וּמִשְׁיכָה כְּדִי לְהַפְקִיעַ קַדְוִשַׁת בְּכוֹר
וְלֹא סָגִי לְהוּ בְּכֶסֶף לְחוּד מִטַּעַם סָפֵק סְפִיקָא וְהַרְבֵּה בְּנֵי יַעֲקֹב תִּפְרִץ דְהוּי כְּשֵׁם אֲנָס אֶחָד
וּמוֹהֵרִיט"א דְחָה תִּפְרִיצוּ וְכָתַב לִיִּישָׁב מְשׁוּם דְכִינּוּן דָּאִין מוֹצִיאִים מְמוֹן עַל יְדֵי סָפֵק סְפִיקָא
וְאִם הַיִּשְׂרָאֵל יִרְצֶה לְחַזֵּר מִהַמְקַח לֹא יוּכַל הַעֲכוּמ"ז לְהַחֲזִיק בְּמִקְחוֹ מִפְּחַ סָפֵק סְפִיקָא
אִם כֵּן גַּם לַעֲנִין אִיסוּר אֶמְרִינָן אִיסוּרָא בְּתֵר מְמוּנָא גְרִיר דָּאֵם לֹא כֵּן הוּי תְּרִתִּי דְסִתְרִי
אֶהְדִּי וְכוּ' עִיש"ב וְלַעֲלִיל בְּמַעֲרַכַת בְּכוֹר בְּהֶמָּה סִי' ג' אוֹת א' סק"ח הִבְאֵתִי (בְּשִׁדִּי חֶמֶד
חֶלֶק רֵאשׁוֹן בְּחֶלֶק אֶסִיפַת דִּינִים) דְרַבָּנָן בְּתִרְאִי מְקַהוּ אַקְהִינְתָּא עַל דְבָרֵי מֶרֶן מוֹהֵרִיט"א
דָּאֵף דָּאִין מוֹצִיאִין מְמוֹן עַל יְדֵי סָפֵק סְפִיקָא מְכָל מְקוֹם שְׁפִיר מְהִי הַסָּפֵק סְפִיקָא לַעֲנִין
הָאִיסוּר וְלֹא הוּי תְּרִתִּי דְסִתְרִי מֵאַחַר שְׁבָאֲמַת הַיִּשְׂרָאֵל אֵינוּ חוֹזֵר בּוֹ מִהַמְקַח אֶלָּא אֶדְרַבָּא
רְצוֹנוֹ שְׁיִתְקַיֵּים הַמְקַח כְּדִי לְהַפְקִיעַ הָאִיסוּר לֹא חִיִּישִׁינָן לְמַה שְׁיֵשׁ יְכוּלַת בְּיָדוֹ לְבַטֵּל

המקח ולכן מהני הספק ספיקא לענין האיסור ומה שלא כתבו הפוסקים דסגי בכסף לבד משום ספק ספיקא הוא משום דאין עושים ספק ספיקא בידיים ואני עני פתבתי ליישב על פי דברי הרא"ש שהבאתי שם דכל דאפשר בתקנתא לית לן למיסמך אתרי ספיקי וכו' עי"ש ונלמוד מזה לענין חמץ בדיעבד שנמכר בכסף בלבד אף אם נזכר בתוך הפסח וכל שכן אם כבר עבר הפסח דיש לנו לומר דמהני בדיעבד ומותר אחר הפסח: ואם לא קבל שום פסח מהעכומ"ז אלא שהישראל חייב להעכומ"ז ומכר לו בחובו ולא היה שום קנין אחר אלא קנין פסח מהחוב אי מהני בכסף עיין מה שרשמתי במערכת בכור בהמה סי' גימל אות א' ס"ק כ"ח (בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים) ומדברי הרב שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ג סי' קכ"א (ד"ה והנה מעלתו) נראה דפשיטא ליה דלא מהני חוב במקום פסח לענין חמץ שעבר עליו הפסח ועיין להרב פתח פתח פתח סי' ח' הביא דבריו הרב שערי תשובה בסי' תמ"ח אות ח': ואם קנה העכומ"ז בקנין משיכה בלא פסח נראה דכל שכן דיש להתיר בחמץ שעבר עליו הפסח כמו שמתבאר מדברי הרבנים הנ"ל דעדיף קנין משיכה מקנין פסח ועיין להרב רמ"ץ סימן כ"ט סוף אות ג': ולענין חמץ שנמכר בקנין סטומתא בלבד ועבר עליו הפסח עיין להרבנים מגן אברהם סי' תמ"ח וחך יעקב שם סקי"ד והרב שואל ומשיב במהדורא קמא ח"ג סי' ר"ך כתב דמהני סטומתא כיון דחמץ אינו ברשותו והתורה אוקמא ברשותו בקנין כל דהו סגי וכמו שכתבו המשאית בנזמן ומג"א וכו' וגם הרב בית שלמה א"ח בסוף סי' ע"ב כתב בנדונו ועוד יש לומר כיון שנהגו הסותרים וכו' מועיל מצד קנין סטומתא ועיין בתשו' הרא"ש פלל י"ג סי' כ' וכו' ובשו"ת שערי דעה סי' ה' הובא בספר הבהיר מנחת משה סי' ט"ו אות י"ח כתב עם כל זה נראה להתיר בדיעבד כיון שכבר נהגו בקנין זה לא גרע מסטומתא דמועיל בדיעבד עכ"ל ובמערכת בכור בהמה סי' ג' אות ד' (בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים) רשמתי לענין הפקעת קדושת בכור ולענין חמץ על ידי קנין סטומתא עי"ש: והנה בעובדא דישראל קנה מנכרי חמץ קודם הפסח ולא נתן לו מעות כלל וקנאו במשיכה ועבר עליו הפסח ולא מכרו לנכרי קודם הפסח והוא הפסד מרובה נראה שאפשר לסמוך על דעת הפוסקים דקניינו של נכרי דוקא בכסף ולא במשיכה כלל ולא נקנה להישראל כלל דכמו שפוסקים הפוסקים הנ"ל על סברא זו לענין ישראל שמכר חמצו לנכרי בכסף בלבד כן נסמוך אסברא זו בנדון הנ"ל ונאמר דלא נקנה להישראל במשיכה בלא פסח כן היה נראה לדעתי הענינה פשוט אלא שפשהגיע לידי ספר מקור חיים ועיינתי בו בעניינים אלו ראיתי שאין דעתו כן כפי בסי' תמ"ח בבבאוריים סק"ה אחר שהרבה להשיב על המשאית בנזמן (כמו שפתבתי למעלה בשם הרב בגדי ישע) סיים לכן נראה דבעינן תרנווייהו אף בדיעבד נראה מטעם אחר דמותר אחר הפסח כיון דפלוגתא דרבנן תהי' ספקא דרבנן ואפילו בפסח כיון דבגילוי דעת שוב אין עליו איסור תורה ובדרבנן מותר בספק פלוגתא דרבנן עכ"ל ופשוט דבריו הוא דעל שני הקניינים אמר רב דיש לסמוך בפלוגתא דרבנן דאם נתן העכומ"ז כל הפסח (דאז ליכא משום חשש אחריות לפי דעתו) או שמשך החמץ לרשותו ולא נתן פסח כלל ואין בזה חשש אחריות כיון דהוא חמץ של עכומ"ז ברשות עכומ"ז) מהני בדיעבד אחר הפסח דבכסף סמכינן אדעת רש"י ובמשיכה אסברת ר"ת וכן כתב שם בסק"ט (בד"ה וגם) דאם לא הקנה לו החמץ אגב קרקע שהחמץ מונח בו אף אם הקנה לו אגב קרקע אחר וקבל מקצת דמים אסור אחר הפסח

דאף דמצידי איסור הקמץ שאחר הפסח הוא דרבנן סמכינן דמעוות בלבד קונות מפל מקום פינון שתייב לו העכומ"ז דמי המקח הוי פאחריותו על הישראל ואסור מצד אחריות עיי"ש דמשמע דאם הקנה בכסף וסילק לו כל המעות דאז ליכא משום אחריות שרי אחר הפסח וכן מתבאר ממה שכתב שם בחידושים סק"ח דאם מכר לו הקמץ ולא הסדר ולא קבל כל המעות אסור אחר הפסח משום אחריות וכו' דמשמע דאם קבל כל המעות שרי משום דבזה סמכינן אדעת רש"י דקניינו של עכומ"ז בכסף ובכל זאת פתב שם בפירושים סוף סק"ה ואם נתן מעות על הקמץ לעכומ"ז ועבר עליו הפסח פינון דהוא רק מדרבנן יש לסמוך על הפוסקים שפוסקים דבעכומ"ז דוקא משיכה קונה ולא מעות מה שאין פן במשך ולא נתן מעות פינון דרוב הפוסקים דמשיכה קונה אסור עכ"ל וכן פתב בחידושים סק"א הג"ל עיי"ש ואני בער ולא אדע מה בין זה לזה דכי היכי דבמכר לעכומ"ז בכסף בלבד סמכינן אדעת רש"י דקניינו בכסף הכי נמי בקנה מעכומ"ז במשיכה לבד בואו ונסמוך אסברת רש"י דלא קנה אלא בכסף ואכתי הואתמץ של עכומ"ז ואם עבר עליו הפסח מותר וסבור הייתי לומר דדוקא במכר לעכומ"ז בכסף הוא שפוסק הרב מקור חיים למיזל לקולא כשעבר עליו הפסח משום דלסברת רש"י דקניינו של עכומ"ז הוא בכסף מסייע ליה דעת הרמב"ם דעכומ"ז קונה בין בכסף בין במשיכה וכן לסברת רבינו תם מסייע ליה דעת הרמב"ם מה שאין פן בקנה מן העכומ"ז במשיכה דלדעת ר"ת הוא חמץ של ישראל וגם דעת הרמב"ם מסייע בזה לר"ת להחמיר בנדון זה שעשה משיכה לכן סובר בזה להחמיר אלא דלא הונח לי חדא דלא חזינא בדברי הרב מקור חיים שזהנפיר פלל סברת הרמב"ם ועוד דמאחר דמשום דהוא ספק פלוגתא דרבנן אתינן עלה להקל בדרבנן מאי נפקא מינא אם הרמב"ם מסייע לסברת רש"י או לא סוף סוף מידי פלוגתא דרבנן לא נפיק ונפיר נסמוך בדרבנן אמאן דמיקל וכבר רשמתי למעלה (בד"ה ונהר זכרון פהונה) דסברת רש"י לאו יחידאה ממש והוא באחד היא דהא איכא מרבנן דקיימי פנותיה ושפיר מצינו למיסמך עלייהו ואין לומר דדוקא במכר לעכומ"ז דעל ידי הגילוי דעת של המכירה אינו אלא איסור דרבנן אפילו בפסח הוא דמהני להתיר אחר הפסח מה שאין פן בקנה מהעכומ"ז בקנין משיכה דליכא גילוי דעת ובפסח אסור מן התורה להסוברים דקונה במשיכה הוי ספק דאורייתא על ידי גלגול דאזלינן לחומרא חדא דגם בנדון זה אם בטל הרי הוא מדרבנן אפילו בפסח ונהר מקור חיים סתמא קאמר ומשמע אפילו אם ביטל כמו שהוא דרף העולם ועוד שנהר בית שלמה סי' ס"ב פתב בשם האחרונים דאם לא נודע הספק עד שנעשה דרבנן.

אזלינן לקולא ואם פן אם לא נודע מזה עד אחר הפסח אין לגמגם משום גילגול ולזה השיב לי רב אחד דאפשר דהמקור חיים מייירי בשלא ביטל ובנדע תוף הפסח או שפוסק דדעת הרב פרי מגדים שהביא בבית שלמה שם דנראה שאינו סובר פדעת האחרונים הג"ל ולדידי צ"ע ועיין לקמן בד"ה ומה שכתבתי: ואם ישראל קנה מעכומ"ז יי"ש קודם שנעשה ושכר ממנו מקום להעמיד היי"ש ושוב העמיד היי"ש שם ושכח למוכרו קודם הפסח ונהר היי"ש נחסר מהגראדין שהתנו כמבואר בהקאנטראט שביניהם ובכל זה מכר הקונה הג"ל לאחר חמשים טעפ"ף והלה הלוקח וקבל ושכח למוכרו קודם הפסח ורב אחד פתב דמותר משום דלא קנה הישראל פינון שהוא דבר שלא בא לעולם ומה שהעמידו במקום המושך לו הנה חצר משום יד ושליחות ואין שליחות לעכומ"ז והוא תמוה דנדאי

קוֹנָה הוּא אֵף שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם מִשׁוּם דְּהוּי כְּסוּטוּמָתָא וְכֵן הוּא מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם קוֹנִים וּמוֹכְרִים יי"ש שֶׁלֹּא נוֹלַד וְאִין פּוֹצֵה פֶּה פִּינּוֹן שְׁמַנְהֵג הַסּוֹחְרִים כְּף וְכֵן הַסְּפִימוֹ גְּאוּנֵי זְמַנְיָנוּ הַמְּקוֹר חַיִּים בְּסִי' ת"ן וּמוֹהַר"ם א"ש וְחֲתָם סוֹפֵר דְּקוֹנָה אֵף שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם וּמָה שְׁנַחֲסָר מִהַגְּרָאָדִין כָּל שְׁאַפְשֵׁר לְהַשְׁלִים בֵּין בְּדִינָיו בֵּין בְּדִינֵיהֶם קוֹנָה וְיִשְׁלִים אוֹ יִנְפֶּה מִהַדְּמִים וּמָה גַם דְּהַקּוֹנָה הַנִּזְכָּר כְּכָר מְכַר חֲמִשִּׁים טע"פ מֵהֵי"ש הַנִּזְכָּר וְגַלִּי דַעֲתִיָּה דְרוּצָה לְקִנּוֹת הֵי"ש הַנִּזְכָּר כְּמוֹ שֶׁהוּא וְיִשְׁלִים לוֹ אוֹ יִנְפֶּה מִהַדְּמִים לְכֵן בְּרוּר דֵּהֵי"ש אֲסוּר כֵּן כָּתַב הָרַב שׂוֹאֵל וּמַשִּׁיב בְּמַהְדוּרָא תַנְיִינָא ח"ג ס' כ"א (ד"ה וְהִנֵּה בְּשַׁנַּת תַּרְי"ג) וְעֵינּוּ בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים מַעְרַכַת הַחֵי"ת אוֹת ל"ח מָה שֶׁרְשַׁמְתִּי בְּדִין קִנְיָן חָצָר לַעֲכוּמ"ז אִי מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת אִי מִשׁוּם יָד וּמִתְבָּאָר דַּעֲתַת הַרְבֵּה מִרְבֵּנוּ בְּתַרְאֵי דִישׁ קִנְיָן חָצָר לַעֲכוּמ"ז וּבְעַנְיָן דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם עֵינּוּ בְּמָה שֶׁרְשַׁמְתִּי שָׁם בְּמַעְרַכַת הַדְּלִי"ת אוֹת צ"ד (בְּשַׁדִּי חֲמֵד חֶלֶק רֵאשׁוֹן בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים) בְּאֵם אוֹמֵר שִׁיקְנָה כְּשִׁיחֵהָ בְּעוֹלָם וְהִנֵּה לְפִי מָה שֶׁפָּתַב הַרְמ"א בְּסִי' ט"ר ס"ד דְּבָכָל דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם אִם כָּתַב לוֹ שֶׁטֶר מְהֵנִי לְקִנּוֹת דְּהוּי כְּתַפְס אִם כֵּן בְּגִדוֹן הַנִּזְכָּר דְּכוֹתְבִים בֵּינֵיהֶם שֶׁטֶר קִאֲנִטְרָאט נִרְאֶה דָּאִין לְבַטֵּל הַמְּקַח מִשׁוּם דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם וְאוּלַי מִטַּעַם זֶה הוּא דְּפָשִׁיטָא לְהוּי לְהַגְּאוּנִים הַנִּזְכָּר דָּאִין חֲשַׁשׁ בְּמָה שֶׁקוֹנִים וּמְקַנִּים דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם דְּהַמְּנַהֵג כְּכִינְצָא בְּזֶה לְכַתּוּב קִאֲנִטְרָאט וּמְחַמַת הַשֶּׁטֶר מְהֵנִי וְהָרַב פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה בַח"מ ס' ר"א ס"ב כָּתַב בְּשֵׁם שׁו"ת רש"ל ס' ל"ד דְּבַהוֹרְעַנְדִי מְהֵנִי שֶׁטֶר אֵף שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם פִּינּוֹן שֶׁהוּא מְנַהֵג וְדָמִי לְכְּסוּטוּמָתָא וְאַפְשֵׁר שֶׁכֵּן הוּא גַם מְדִינָא דְּמַלְכוּתָא גַם בְּשׁו"ת שׂוֹאֵל וּמַשִּׁיב מִהַדוּרָא תַנְיִינָא ח"ב ס' פ"א בְּשׁוֹתָף אֶחָד שֶׁקָּנָה יי"ש שְׁעִדְיָן לֹא הִיָּה בְּעוֹלָם וּמַת וְהַשְׁוֹתָף הַשְּׁנִי רָצָה לְבַטֵּל הַמְּקַח בְּטַעֲנַת דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם הַשִּׁיב וְז"ל וּמָה שֶׁהֶאָרִיף בְּטַעֲנַת דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם תְּמִיחֵנִי דְלָמָּה לֹא רָאָה דְּבָרֵי הַיָּם שֶׁל שְׁלֵמָה בְּכָבֵא קָמָא וְהוּבָא בְּמְקוֹר חַיִּים סִי' ת"ן בְּשֵׁם רש"ל בְּתַשׁו' ס' ל"ו דְּקִנְיָן כְּסוּטוּמָתָא מוֹעִיל בְּזֶה וְעֵינּוּ בְּהֵרָא"ש פ"ק דְּב"ק וְהַבֵּאתִים בְּתַשׁו' וּדְבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה רְמִזְתִּי בְּיַד שְׂאוּל ס' ר"ס"ד עכ"ל: אַחַר זַמְ"ר גְּדַפְס סֵפֶר הַיָּקָר מְנַחַת מְשִׁיחַ וְרֵאִיתִי שָׁם בְּקוֹנְטְרִיס חֲקַת הַפְּסַח אוֹת דְּשֶׁהִבִּיא שׁו"ת דְּבָרֵי חַיִּים ח"א ס' י"ט וְהוּא קָרוֹב לְגִדוֹן הַשׂוֹאֵל וּמַשִּׁיב אֶלָּא שְׁיִישׁ קָצַת שִׁנּוּי דָּשָׁם לֹא נִזְכָּר שֶׁהַקּוֹנָה מְכַר לְאַחַר מְמָה שֶׁקָּנָה מִהַאֲדוֹן (כְּפָתוּב בְּשׂוֹאֵל וּמַשִּׁיב) וְשָׁם נֶאֱמַר דְּרָאָה הַשְּׁלִיחַ שֶׁהַאֲדוֹן רָצָה לְהַטְעוֹתוֹ בְּמִדָּה גַם כֵּן (מְלַבֵּד מָה שֶׁחָסַר הַרְבֵּה מִגְּרָאָדִין שֶׁהַתְּנוּ) וְלָכֵן אַחַר הַמְּדִידָה לֹא רָצָה הַשְּׁלִיחַ לְקַבְּלוֹ וְאָמַר שֶׁהַקּוֹנָה וְהַמוֹכֵר יִשְׁתּוּוּ בֵּינֵיהֶם וְסִגְרוּ הַמְּרַתָּף בְּשִׁנֵי מִפְתַּחוֹת הָאֶחָד לְקַח הַשְּׁלִיחַ וְהַשְּׁנִי בְּיַד הַמוֹכֵר וְנִשְׁתַּהֲהַה הַדְּבָר וְעַל יְדֵי שְׂכָחָה לֹא נִמְכַר הַחֲמִץ וְהַשִּׁיב דְּלֹא קָנָה הַיִּשְׂרָאֵל הֵי"ש שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם וְאֵף דְּמִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הַרְמ"א בְּסִי' ר"ט דְּבַשְׁטֶר קָנָה דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם יֵשׁ לְחֶלֶק דְּדוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא בַעֲכוּמ"ז דְּבִאֲמַת מְטַלְטְלִין אִין נִקְנִים בְּשֶׁטֶר אֵף בְּדָבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם דָּאִין בְּמָה לְהַקְנוֹתָם אֲמַרִּינּוּ מִדְּטַרַח וְכָתַב שֶׁטֶר גָּמַר וּמְקַנֵּי וּמְהֵנִי כְּמוֹ תַפְס וְזֶה רַק בְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל בַעֲכוּמ"ז לֹא אֲמַרִּינּוּ דְּגָמַר וּמְקַנֵּי וְלִיכָּא אֶלָּא קִנְיָן כְּסָף דְּלָרֹב הַפּוֹסְקִים לֹא מְהֵנִי כְּסָף בַעֲכוּמ"ז וְאֵף לְמֵאן דְּאָמַר דְּמְהֵנִי כְּסָף בְּלִבְד מְקוֹם בְּדָבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם וְדָאִי לֹא קָנָה שְׁהָרִי עֲתָה אִינוּ בְּרַק קִנְיָן וְרַק אַחַר שֶׁבָּא לְעוֹלָם הַתְּחִיל חֲלוּת הַקִּנְיָן וְאִין אִין הַמְּעוֹת בְּעֵינַי וּבְמָה יְעוּיָין בִּי"ד ס' קב"ל ס"ד וּמְדִינָא דְּמַלְכוּתָא גַם כֵּן לֹא קָנָה פִּינּוֹן שְׁנַחֲסָר הַגְּרָאָדִין מִהַמְּדוּרָא בְּיִנְיָהֶם אֵף שְׁבִדְיָנִי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹמֵר דְּיָפוּת וְנִמְצָאוּ רַעוֹת הַמְּקַח קִנְיָם

אָבֵל בְּדִינָא דְמַלְכוּתָא וְדַאי לֹא קָנָה הַיִּשְׂרָאֵל וְגַם עַל אַחֲרֵיכֶם לֹא הָיָה שְׁלֵלָה קָבֵל אֶת הַיִּי"ש פִּינּוּן שְׁלֵלָה הָיָה כְּפִי הַמְדוּבָר וְאֵין לֹאמֵר דְּהוּי אַחֲרֵיכֶם אֲלֵם שְׁהָאָדוֹן לֹא יִשְׁלַם לֹו הַחֹב אִם יִפְסִיד הַיִּי"ש דְּגַם אַחֲרֵיכֶם אֲלֵם צָרִיךְ עַל כָּל פְּנִים לִהְיוֹת עַל יְדֵי מְשִׁיכָה אוּ צַד קִנְיָן אָבֵל בְּאַחֲרֵיכֶם וּכְפִיכֶם אֲלֵם לְחֹד בְּוִדַי אֵינֹו חֲזִיב בְּבִיעוּר וְאִם בְּאוּלֵי עֲשֵׂה הַשְּׁלִיחַ אֵיזָה הַגְּבִיחָה מְכַל מְקוֹם לֹא נַעֲשֵׂה שְׁלִיחוֹת הַקִּנְיָן דְּלֹא שְׁלַחוּ לְקָבֵל פְּחוֹת מִהַגְרָאָדִין וְטַעוֹת בְּמִדָּה וְלֹא עֲשֵׂהוּ שְׁלִיחַ לַעֲשׂוֹת בְּזָה שׁוּם קִנְיָן וְיִמָּה שְׁמֹנֶחַ בְּמִקוֹם שְׁנַתָּן לֹו רְשׁוּת לְהַנִּיחוּ שֵׁם מ"מ הָאֵרַק בְּאִם יִקְנֶהוּ נָתַן לֹו רְשׁוּת אָבֵל לֹא טָרַם קִנְיָנוֹ וְלִכְּן הַיִּי"ש מְוֹתֵר לְגַמְרֵי ע"כ וְהִנֵּה מָה שְׁפָתַב מִשׁוּם אַחֲרֵיכֶם אֲלֵם שְׁהָאָדוֹן לֹא יִשְׁלַם לֹו וְכו' לְפִי הַנְרָאָה דַעֲתוֹ הִיא כְּדַעַת הַמְקוֹר חֲזִימִים בְּסִי' ת"מ סק"ג דְּמָה שְׁיִפְסִיד הַיִּשְׂרָאֵל שְׁהַעֲכוּמ"ז לֹא יִשְׁלַם לֹו חֹבֹו חֲשִׁיב לִיָּה אַחֲרֵיכֶם עַל הַיִּשְׂרָאֵל (עֵינִן בְּמָה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּסִי' ה' אוֹת כ"ה הֵן לֹו הוּבָא שֵׁם מִקְלִתִּיהוּ דְרַבְּנָן קַדִּישֵׁי הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְרַבִּים לֹוּחֲמִים עָלָיו בְּזָה כִיעֵי"ש) וּבְנִדוּן זֶה גַם הֵרַב מְקוֹר חֲזִימִים מוֹדָה דְאֵין חֲשֵׁשׁ מִשׁוּם אַחֲרֵיכֶם אֲלֵם שְׁהַרִי לְפִי דַעַת הַג' דְּבָרֵי חֲזִימִים הַחֲמִיץ הוּא בְּרַשׁוּתוֹ שֶׁל עַכּוּמ"ז כִּי לֹא הִקְנָה לֹו הַמְקוֹם אֲלֵא אִם יִקְנֶהוּ וְאִם הוּי חֲמִצּוֹ שֶׁל עַכּוּמ"ז (לְדַעַת הַדְּב"ח שְׁלֵלָה קִנְאוֹ הַיִּשְׂרָאֵל כְּנֹז"ל) בְּרַשׁוּתוֹ שֶׁל עַכּוּמ"ז וּבְזָה אֲפִילוֹ בְּאַחֲרֵיכֶם מִמֶּשׁ מְוֹתֵר וְיִמָּהֵא טַעְמָא גַם הַמְק"ח הַמְצִיא תִקְנָה דְכְּשִׁמוּכְרִים לַעַכּוּמ"ז וְאֵין מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ דְמִי כָּל הַחֲמִיץ אֲלֵא זִידֵא טִיב שְׁצָרִיךְ לְמַפְּוֹר לֹו הַחֲדָר עֲצָמוֹ שְׁהַחֲמִיץ מְוֹנַח בּוֹ דְאֵז הוּי חֲמִצּוֹ שֶׁל עַכּוּמ"ז בְּרַשׁוּת עַכּוּמ"ז דְּמְוֹתֵר קַבְּלַת הַיִּשְׂרָאֵל אַחֲרֵיכֶם וְק"ל וְיִמָּה שְׁפָתַב דְּמַטְלִטְלִין אֵין נִקְנִים בְּשִׁטֵּר נְרָאָה דְמָה שְׁהוּא דְרַךְ לְהַקְנוֹת בְּשִׁטֵּר וְדַאי מְהַנִּי מְדִין סְטוּמְתָא וְכִמוֹ שְׁפָתַבְתִּי בְּשֵׁם שׁו"ת הַרְש"ל וְעֵינִן בְּשׁו"ת צְמַח צְדָק לְהַגְאֹוֹן מְלִיבְאוּנִיץ בַּחֲיו"ד סִי' רל"ג שְׁהַקְנוֹתָא שְׁעוֹשִׂים בְּמַכִּירַת יִי"ש הוּי כְּקִנְיָן סְטוּמְתָא וְכֵן נְרָאָה מִתְשׁו' מְאִיר נְתִיבִים רִישׁ סִי' נ"א דְשִׁטֵּר הוּי קִנְיָן לְחַבִּיּוֹת יִי"ש וְכִמוֹ שְׁרַשְׁמַתִּי בְּמַעֲרַכַת בְּכוֹר בְּהִמָּה בְּסוּף הַפְּתוּחָה לְמַעֲרַכָה הַנְּל"ל (בְּשִׁדִי חֲמַד ח"א בְּחַלֵּק אֲסִיפַת דִּינִים) וּבַגּוֹף הַמַּעֲרַכָה בְּסִי' ג' אוֹת ה' ד' קכ"ב ע"ב וע"ג וְעֵינִן לְקַמֵּן בְּאוֹת נ"א מָה שְׁהַבְּאֵתִי יִשְׂרָאֵל שְׁקָנָה מִעַכּוּמ"ז יִי"ש שְׁלֵלָה בָּא לְעוֹלָם: וְיִמָּה שְׁפָתַבְתִּי לְמַעֲלָה (בד"ה וְהִנֵּה בְּעוֹבְדָא) דְּמַתְבָּאֵר מְדַבְּרֵי הֵרַב מְקוֹר חֲזִימִים דְּבַקְנָה יִשְׂרָאֵל מִעַכּוּמ"ז בְּכֶסֶף לְבַד וְעַבְרָ עָלָיו הַפְּסַח גַם לְדַעֲתוֹ מְוֹתֵר דְּסַמְכִינּוּ אַדַעַת רֹוּב הַפּוֹסְקִים דְּלֹא קִנְיָן יִשְׂרָאֵל מִעַכּוּמ"ז אֲלֵא בְּמְשִׁיכָה הִנֵּה לְפִי זֶה בְּנִדוּן הֵרַב חֲתַם סוּפֵר בְּסִי' קי"א בְּאַחַד שְׁקָנָה מִהַסוּחֵר חַבִּיּוֹת יִי"ש בְּכֶסֶף וּבַחֹל הַמוֹעֵד הוּבָא לֹו חַבִּיּוֹת לֹא קַבְּלָה הַיִּשְׂרָאֵל כִּי אָמַר שְׁאֵינָה שְׁלֹוֹ אֲלֵא שֶׁל עַכּוּמ"ז פְּלוּנֵי שְׁמַכְר לֹו קוֹדֵם הַפְּסַח כָּל חֲמִיץ שְׁלֹוֹ שְׁיִשׁ לֹו בְּכָל מְקוֹם וְהַבִּיאֹו חַבִּיּוֹת לְאוֹתוֹ עַכּוּמ"ז וְקַבְּלָה וְאַחַר כֶּף כְּשִׁחְזוֹר וְקָנָה הַחֲמִיץ מִהַעַכּוּמ"ז הַחֲלִיף חַבִּיּוֹת הַהִיא בִּי"ש אַחַר וְהוּא רַק חֲלִיפֵי חֲמִיץ אֲלֵא דְלַהַמְחִלִיף עֲצָמוֹ אָסוּר וְהִנֵּה סַפְקָה בְּהַמְכִירָה לַהַעַכּוּמ"ז אִם הָיָה כְּדִין וְכַתֵּב לְהַתִּיר מִטַעַם דְּכַבֵּר בִּיטֵל וּבְכִי הֵאֵי גּוֹנָא לֹא גָזְרוּ לְהַמְחִלִיף עֵי"ש וְלְפִי הָאֵמוֹר פִּינּוּן שְׁלֵלָה קָנָה הַיִּשְׂרָאֵל אֲלֵא בְּכֶסֶף אֲפִילוֹ אִם הַמְכִירָה לֹא הִיָּתָה כְּדִין הָיָה לֹו לְהַתִּיר הַחֲמִיץ עֲצָמוֹ בְּהַנְאָה מִיָּהָ וְהַחֲלִיפִין לֹא חֲמִירֵי מִהַנְאָת הַחֲמִיץ עֲצָמוֹ וְשָׂרֵי בְּפִשְׁטוֹת וְאֵין לֹאמֵר שְׁפּוֹבֵר דְּיִשְׂרָאֵל מִעַכּוּמ"ז קוֹנָה בְּכֶסֶף לְדַבְּרֵי הַכָּל וְכַדַעַת הֵרַב ט"ז בִּי"ד סִי' קל"ב סק"ח שְׁהַרִי הוּא עֲצָמוֹ בְּחֲתַם סוּפֵר יו"ד סִי' שט"ז (בד"ה וְהִנֵּה קִנְיָן כְּסָף) דְּחָה סְבָרָא זֹו בְּשִׁתֵּי יְדִים עֵי"ש וְעֵינִן מָה שְׁפָתַבְתִּי לְעֵיל בְּסִי' זֶה אוֹת ה' בְּשֵׁם הֵרַב בֵּית שְׁלֵמָה סִי' פ"א בְּנִדוּן כְּזָה דְאָרְף אִם בְּדִינֵיהֶם קוֹנָה בְּכֶסֶף לְבַד צַדֵּד

להקל ומפל מקום פשלא ייחד קניינו לקנות חמץ זה לא מיקרי חמץ של ישראל אף לדעת רש"י דקונה בכסף עי"ש וצ"ע (ובעיקר דברי הרב חתם סופר עיין מה שרשמתי לקמן אות כ"ו) ועיין להרב רמ"ץ סי' ל"ג אות ד' דאחד מצדדי ההיתר בנדונו הוא מה שלא קנה החמץ מהעכומ"ז אלא בכסף דלכמה פוסקים לא מהני והרב פרי מגדים באש"ל אברהם סי' תמ"ח סק"ד (ד"ה עיין) כתב ואם קנה מעכומ"ז בכסף הנה לרוב הפוסקים בין עכומ"ז מישראל בין ישראל מעכומ"ז משיכה בעינו אם פן אחר הפסח הני ספק חמץ שעבר עליו הפסח ולקולא ואם ירצה עכומ"ז להחזיר המעות רשאי ליקח אלא דכפי הנראה כל מה שנהגו הסוחרים הני מקח וראוי לאסור גם ספק פלוגתא בפסח הני ספק תורה ואחר הפסח לא מהני תו ספק דרבנן ואפשר שפן דעת הג' חת"ם הנ"ל וק"ל ובעיקרי הד"ט סי' י"ז אות י"ד כתב בשם שו"ת מקום שמואל דישאל ועכומ"ז שהם שותפים ומכרו החמץ לישראל בכסף קודם הפסח ועבר עליו הפסח דהחמץ הני של הקונה ותייב לבערו ואף אם יתרצה העכומ"ז למחול הקנין אסור להקונה להניחו בידו שפא ומכרו לישראל אחר ושו"ת ר' נ' ששון הסכים לתייב את הקונה בחלקו של עכומ"ז כיון דבדיניהם מעות קונות וכו' עי"ש שנהרא דפשיטא ליה דישאל שקונה מעכומ"ז בכסף ועבר עליו הפסח אסור ולא סמכינן אמאן דאמר דקנינו במשיכה דוקא וצריך לעיין בדברי הרבנים הנ"ל בגופן שלהן: ואם ישראל קנה חמץ מישראל בכסף לבד ולא משוה הקונה והרי הוא ברשות המוכר ומכרו הנכרי ולא הלוקח ועבר עליו הפסח פשוט דמותר דכיון דלא משוה הלוקח הרי הוא ברשות המוכר עדיין ומהני מכירתו ואף דלמאן דאמר דבר תורה מעות קונות אפשר לומר דהחמץ הוא של הלוקח מן התורה ולא מהני מכירת המוכר מפל מקום כיון דכמה מרבנותא סברי דמשיכה מפונשת מן התורה פריש לקיש א"כ מהני מכירת המוכר באיסור חמץ שעבר עליו הפסח שהוא מדרבנן דסמכינן אהנהו רבנותא דמשיכה מפונשת מהת"ו אבל אם לא מכרו המוכר אלא הלוקח יש להסתפק דאף לרבנותא דמעות קונות מן התורה מפל מקום כיון דרבנן הפקיעו הקנין ובטלו אותו שוב עובר המוכר על כל יראה מן התורה האריף בזה הג' עונג יום טוב בסי' כ"ה ומסיק דמותר החמץ אחר הפסח דאף אם נחוש לתקנתא דרבנן דמשיכה קונה ומעות אינן קונות מפל מקום הם לא תקנו לבטל הקנין רק שאם חזר בו מתבטל הקנין ואם לא חזר בו הני קנין מעליא ושפיר זבין הלוקח חמצו לנכרי ואין לומר דאם הישראל קונה בכסף אם פן נכרי אינו קונה בכסף כדאמרינן בבכורות ד' י"ג לעמיתך בכסף ולנכרי במשיכה דהא איכא אמוראי דסברו דבין נכרי בין ישראל קונין בכסף ועוד הא מסתמא הקנה החמץ להנכרי על ידי קנין אגב ובקנין סודר והאריף לבאר דאין לאסור משום הואיל ומצי המוכר למיחד ביה וקאי ברשותו וגם לא משום חשש אחריות על ישראל בחמצו של נכרי פדין חמצו של נכרי מפקד ביד ישראל וכו' עי"ש: ואם קנה ישראל מחבירו חמץ במשיכה לבד והקונה מכר את החמץ קודם הפסח לנכרי ועבר עליו הפסח הנה למאי דקיימא לן דברי תורה מעות קונות ומשיכה היא רק תקנתא מדרבנן אם פן תלוי במחלוקת ישנה אי קנין דרבנן מהני לשל תורה עיין מ"ש באור לי סי' ל"א ובהשקטות לשם באורה בענין זה ושוב נדפס ס' שו"ת שם אריה וראיתי שם בא"ח סי' י"א שהאריף מאד בענין זה וע"ע בפסחים שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת הקו"ף אות ח"י ומתבאר דהספמט רבני האחרונים דקנין דרבנן מהני

לְשֵׁל תוֹרָה וּפְשִׁיטָא דְלַעֲנִין חֲמִיץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסֵחַ מְהֵנִי מְכִירַת הַקּוֹנֶה וְמָה גַם דְּאִיפָּא מִרְבְּנוֹתָא דְפִסְקֵי פְרִישׁ לְקִישׁ דְּמִשִּׁיכָה מְפּוֹרְשֵׁת מִן הַתּוֹרָה פְּאָמּוֹר לְמַעְלָה וְעַתָּה רְאִיתִי בְּשׁו"ת עֵין יִצְחָק לְהַגְאֹן אַבְד"ק קֵאוּנָא יצ"ו בְּסִי' כ"ב עֲנָף א' שְׁדַבֵּר קִצַּת בְּעֲנִין קִנְיָן דְרַבְּנָן אִי מְשׁוּי לִיה פְּדֹאוֹרֵייתָא וּבָאוֹת ה' פְּסִיק וְתַנִּי דְקִנְיָן דְרַבְּנָן לֹא מְהֵנִי לְמִישְׁוֹנֵיהּ קִנְיָן תּוֹרָה וְאִנִּי הַדֵּל הָאֲרַכְתִּי בְּס"ד בְּמָקוֹם אַחַר בְּעֲנִינִים אֱלוֹ וְהִבְאֵתִי דְבָרֵי הַפּוֹסְקִים הַמְדַבְּרִים בְּזֶה מַעְרְכָה מוּל מַעְרְכָה וְכַתְּבִיתִי דְבַקְנֵנּוּ מִשִּׁיכָה אִף דְנִקְיִטִינוּ דְמִשִּׁיכָה אִינְהּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן מְכַל מְקוֹם מְהֵנִי פְשֵׁל תּוֹרָה אִף לְהַסּוֹבְרִים דְקִנְיָן דְרַבְּנָן לֹא מְשׁוּי פְשֵׁל תּוֹרָה וְכַתְּבִיתִי בְּקוֹנְטְרִיסי שְׁהַגְאֹן מְסַלְאֲנִים בְּשׁו"ת פְּרַת יוֹסֵף אַחַר שְׁהַאֲרִיף מְאֹד בְּכָל הַפְּרָטִים הַמְסַתְעָפִים מְזֶה פְתַב בְּדָף צ"ב ע"ד (בד"ה וְהִנֵּה) בְּשֵׁם הַגְאֹן מוֹהֵר"י מְפֹאֲדוֹנָא שְׁכַתְּבִי לוֹ דְהַסְפַּמַּת הָאֲחֵרוֹנִים דְקִנְיָן דְרַבְּנָן מְהֵנִי לְשֵׁל תּוֹרָה עִי"ש: וְאִם קִנְהָ יִשְׂרָאֵל מֵעַכּוּמ"ז חֲמִיץ בְּפִסְחָא וְעֵבֵר עָלָיו הִפְסֵחַ פְּתַב הַגְאֹן מְקֵאוּנָא יצ"ו בְּשׁו"ת עֵין יִצְחָק סִי' כ"ב עַל מָה שְׁנִשְׁאֵל בְּאֲחַד שְׁקִנְהָ יי"ש מְאֹדוֹן אֲחַד עַל פִּי שְׁיִלוּחוֹ וְנָתַן אוֹף גָּאֵב וְגַם עֲשֵׂה קוֹנְטְרָאט עַל שֵׁם הַמְשַׁלַּח וּבְתוֹף כֹּף עֵבֵר עָלָיו הִפְסֵחַ וְלֹא מְכַר זֶה בְּמְכִירַת חֲמִיץ כְּפִנְהוּג וּבְתוֹף יְמֵי הַחֵג הַגִּיד הַמוֹכֵר לְהַמְשַׁלַּח פִּי שְׁיִלוּחוֹ קִנְהָ עֵבֵרוּ יי"ש מְמַנּוּ וְעֲשֵׂה קוֹנְטְרָאט וְסִילֵק לוֹ הַמְּוֹתֵר הַנִּשְׁאָר חֲיִיב עֵבֵר הִי"ש רַק מָה שְׁמַגִּיעַ מְמַנּוּ עֵבֵר מִנַּת הַמְּלֵךְ שְׁקוֹרִין אֲפֵלֵאטֵע זֶה לֹא סִילֵק עֲדִינִין וְחוּב אֲפֵלֵאטֵע עוֹלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מְמַחְצָה שְׁיוּי הִי"ש וְנִשְׁאֵל אִם יֵשׁ אִיזָה צַד הַיֹּתֵר בְּזֶה וְהַשִּׁיב פִּי בְּקִנְיָן מְעוֹת מֵעַכּוּמ"ז הוּא סְפֵק פְּלוֹגְמָא כְּמִבְּנֹאֵר בִּי"ד סִי' שְׁ"ף וּבֵא"ח סִי' תמ"ח וְמָה שְׁכַתְּבִי הַמְשַׁאֵת בְּנִימִין דְרוֹב הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים פְּרִישׁ"י דְקִנְיָנוּ שֶׁל עַכּוּמ"ז בְּכֶסֶף בְּמָקוֹם אַחַר כְּתַב לְהוֹכִיחַ בְּהִיפָּף מְדֹאִיתָא בַח"מ סִי' קצ"ח סְעִיף ה' וְסִי' קצ"ט סְעִיף א' ב' ג' דְהִיכָא דְהִי דְבָר שְׁאִינוּ מְצוּי מוֹקְמִינוּ אֲדִין תּוֹרָה דְמְעוֹת קוֹנוֹת וְכֵן הִיכָא דְשִׁינֵי לֹא מְרִיב לֹא מְרִיבֵי דְבְרֵיהֶם אֲדִין תּוֹרָה וְכִי הֵאֵי גוֹנוֹן אֲלֵמָא דְפִסְקֵי לְהִי לְהַפּוֹסְקִים שֵׁם דְמְעוֹת קוֹנוֹת בִּישְׂרָאֵל אִם כֵּן מְמִילָא לְעַכּוּמ"ז בְּמִשִּׁיכָה לְכֹן מְסַתְפְּרָא טְפִי לְמִינְקֵט בְּעַכּוּמ"ז דְקִנְיָנוּ בְּמִשִּׁיכָה וְלֹא בְּמְעוֹת וְלְכָל הַפְּחוֹת הֵי סְפִיקָא דְדִינָא וְכִינּוּ דְחֲמִיץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסֵחַ הוּא מְדַרְבְּנָן אִם כֵּן בְּסְפִיקָא נְקִיטִינוּ לְהַקֵּל וְאִף דְנוֹלֵד הַסְפֵק בְּדֹאוֹרֵייתָא בְּפִסְחָא פְּשׁוּדַע לֹא מְזֶה הֵא מִן הַתּוֹרָה בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי וְלֹא נוֹלֵד הַסְפֵק מְעִיקְרָא כִּי אִם בְּדַרְבְּנָן וְאִף אִם לֹא בִיטֵל חֲמִצּוֹ מְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְדוֹן דְזֶה דוֹמָה לְמֵאֵי דְמְבֹאֵר בִּי"ד סִי' ס"ו גְּבִי דֵם בְּצִיִּים בְּסְפֵק אִם עַל חֲלָמוֹן טְרַפֶּה אוֹ לֹא דְבַתְעֲרוּבוֹת מְקִילִינוּ אִף דְנוֹלֵד הַסְפֵק בְּדֹאוֹרֵייתָא מְקוֹדֵם הַתְעַרְבוּת עִם כָּל זֶה כִּינּוּ דִישׁ סוֹבְרִים דְדֵם בִּיצִיִּים דְרַבְּנָן לְכֹן אִף דְלֹא נְקִיטִינוּ הִכִּי לְדִינָא מְכַל מְקוֹם מְהֵנִי זֶה שְׁלֵא יְהִי נְקִרָא נוֹלֵד הַסְפֵק בְּדֹאוֹרֵייתָא וְהוּא הַדִּין בְּגִדוֹן דִּידוּ כִינּוּ דְלִשְׁיִטַת הַר"ן חֲמִיץ הַמְּפִקֵד אִין הַמְּפִקֵד עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאֶה רַק מְדַרְבְּנָן אִף דְלֹא קִיִּימָא לֵן הִכִּי כְּמִבְּנֹאֵר בְּסִי' ת"מ סְעִיף ד' עִם כָּל זֶה תוֹעִיל שִׁיטַת הַר"ן עַל כָּל פְּנִיִם שְׁלֵא יְהִי דִינוּ כְּנוֹלֵד הַסְפֵק בְּדֹאוֹרֵייתָא וְעִינִין בְּלְבוּשֵׁי שְׂרָד בְּחִידוּשֵׁי לִי"ד ס"ק מ"א וְלְכֹן מְצַד קִנְיָן הַפְּסָף יֵשׁ לְהַקֵּל לְכֹאוֹרָה עַכ"ד בְּפִרְט זֶה וְהַאֲרִיף אַחַר זֶה לְבֹאֵר בְּמָה שְׁיֵשׁ לְדוֹן לְהַחְמִיר בְּזֶה מְצַד שְׁאֵר הַקִּנְיָנִים שְׁנוֹהֲגִים לְעֲשׂוֹת בְּמְכִירַת חֲמִיץ עִי"ש דב"ק: וְהִנֵּה הַגְאֹן הַנִּלְיָן יצ"ו לֹא נִטְפַל לְהִבִּיא בְּזֶה הַחוֹלְקִים עַל מָה שְׁכַתְּבִי הַגְאֹן מְשַׁאֵת בְּנִימִין שְׁדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים כְּסִבְרַת רִש"י דְקִנְיָנוּ שֶׁל עַכּוּמ"ז אִינוּ אֲלֵא בְּכֶסֶף) וְסוֹבְרִים דְהַעֲיָקֵר פְּדַעַת ר"ת דִּאִין עַכּוּמ"ז קוֹנֶה אֲלֵא בְּמִשִּׁיכָה וְכַתְּבִי שְׁבְּמָקוֹם אַחַר הוֹכִיחַ שְׁלֵא פְּדַבְּרֵי הַרְבַּ מְשַׁאֵת בְּנִימִין וְכו' וּמְסַתְמָא בְּאוֹתוֹ

מקום כָּבֵד הֵבִיא דַעוֹת הַפּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים כִּן וְדַעַת הַחוֹלְקִים וּלְפִי שְׁלֵא יִדְעוּאֵיהֶּ מְקוֹם
כְּבוֹד דְּב"ק בְּזֶה הֵנָּה נִכּוֹן לְרִשׁוֹם קִצֵּת בַּעֲה"י בְּעֵנֵינוּ זֶה וְהֵנָּה הַמְעֵינֵינוּ בְּדַבְרֵי הָרֵב חֶק
יַעֲקֹב בְּסִי' תַּמ"ח ס"ק י"ד יִשְׂרָיִךְ יִחַזֵּה שְׁהִרְבֵּה פּוֹסְקִים שְׁהֵבִיא שְׁם סוֹבְרִים שְׁהַעֲיָקֵר
לְדִינָא פְּדַעַת ר"ת דְּקַנְיֵינוּ שֶׁל עֲכוּמ"ז אֵינוֹ אֶלָּא בְּמִשְׁיכָה וְאֵין צִנְרָף לְהַעֲתִיק דְּב"ק לְפִי
שְׁסַפְרוּ מְצוּי בְּיַד כָּל אָדָם וְאַעֲתִיק בַּעֲה"י דְּבָרֵי אֵינָה רַבָּנִים וְשְׁאֵין סַפְרֵיהֶם מְצוּיִים בְּיַד
כָּל אָדָם לְמַעַן דַּעַת כִּי רַבִּים וְעֲצוּמִים הֵם הַסּוֹבְרִים כִּן וְעַם שְׁגָם בְּשִׁיטַת רַש"י דְּקַנְיֵינוּ
שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף עֵינֵינוּ הָרוּאוֹת שְׁיֵשׁ כְּמָה פּוֹסְקִים שְׁסוֹבְרִים כְּמוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁרַמְזִיתִי
לְמַעֲלָה (בְּד"ה וְהָרֵב זְכָרוֹן פְּהוֹנָה) וְנוֹכַל לְסַמּוֹךְ עַל סְבָרָא זֹו לְעֵנֵינוּ חֲמִץ שְׁנַמְכֵר לְעֲכוּמ"ז
בְּכֶסֶף בְּלֵבָד וְעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח לְדוֹן בּוֹ כְּחֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח מְכָל מְקוֹם
מִמָּה שְׁאַרְשׁוֹם בְּס"ד יִתְבָּאֵר שְׁיֹוֹתֵר מְנוֹסְפָמַת שִׁיטַת ר"ת דְּקַנְיֵינוּ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּמִשְׁיכָה
וְלִכֵּן פְּשוֹט וּבְרוּר דְּיִשְׂרָאֵל שְׁקֵנָה חֲמִץ מְנָכְרִי בְּכֶסֶף בְּלֵבָד וְלֹא מִשְׁף וְעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח
מְוֹתֵר דְּסַמְכֵינוּ אֲדַעַת ר"ת שְׁאֵין קַנְיֵינוּ אֶלָּא בְּמִשְׁיכָה וְהֵא לֹא מִשְׁף וְהַחֲמִץ הוּא בְּרִשְׁוֹתוֹ
שֶׁל עֲכוּמ"ז וְחֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח מְוֹתֵר וּבְדַבְרֵי הַגָּאוֹן פַּחַד יִצְחָק יצ"ו:
וְאַלֶּה הַרְבָּנִים הַסּוֹבְרִים דְּשִׁיטַת ר"ת הִיא עֵיָקֵר הֵנָּה הָרֵב חִינּוּף בֵּית יְהוּדָה בְּסִי' פ"ד
כְּתַב שְׁדַעַת כָּל הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וְהֵם בְּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וְרַבֵּינוּ הֵאֵי גָאוֹן
בְּשַׁעַר י"ד וְהַרִי"ף וְתוֹס' וְהַרְמַב"ן וְסַמ"ג וְהַר"ש וְרַבֵּינוּ יְרוּחֶם וְהַטּוֹר וְדַרְיֵשׁה
וּמוֹהַר"ם מִינֵץ כָּל אֶחָד מֵאלוֹ וְסִייעָתָם סוֹבְרִים כְּרַבֵּינוּ תָּם דְּמִשְׁיכָה קוּנָה בַּעֲכוּמ"ז וְלֹא
כְּסָף וְשְׁסַבְרַת רַש"י דְּקוּנָה בְּכֶסֶף וְלֹא בְּמִשְׁיכָה סְבָרָא יַחֲדָאָה הִיא וּנְקִיטֵינוּ כְּרַבִּים
וְהַלְכָה כְּבַתְרָאֵי וְעוֹד שְׁשֻׁמַע דְּרַש"י מְכַלֵּל הַפְּרִשְׁנִים וְהַגְּדוּל שְׁבָהֶם וְאֵינוֹ מַכַּת הַפּוֹסְקִים
וְהַמְחַבְרִים לָבֶם וְדַעַתָּם עַל פְּסַק הַלְכָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה וְכֵן הַעֲלָה בְּשׁו"ת שַׁעַר אֶפְרַיִם סִי'
ע"ט שְׁכֵן דַּעַת כָּל הַפּוֹסְקִים וְגַם הַטּוֹר וְש"ע סוֹבְרִים כִּן דְּלֹא כְּמִשְׁאֵת בְּנִימָן וְאַמוֹנַת
שְׁמוּאֵל שְׁרַצוֹ לְוֹמֵר בְּדַעַת הַטּוֹר וְש"ע שְׁסוֹבְרִים כְּרַש"י גַּם הַרְמ"א בְּתַשׁוּבָה סִי' פ"ז
הַעֲלָה כִּן וְלִכֵּן אִף דְּלַכְתַּחֲלָה יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְהַצְרִיף שְׁנֵי הַקַּנְיֵנִים בְּמַכִּירַת בְּכוֹר מְכָל
מְקוֹם הַעֲלָה שְׁם דְּבַדִּיעֵבֵד יֵשׁ לְהַתִּיר בְּמִשְׁיכָה לְחוּד דְּלֹא כְּמוֹהַרִי"ל דְּמַחְמִיר אֶפְיָלוֹ
בְּדִיעֵבֵד אֵלוֹ תוֹרָף דְּבָרֵי הָרֵב חִינּוּף בֵּית יְהוּדָה וְעֵינֵינוּ עוֹד שְׁם בְּסִי' פ"ח בְּמִי שְׁקֵנָה רַחֲלָה
מַעֲכוּמ"ז בְּכֶסֶף בְּלֹא מִשְׁיכָה וְלֹא יִדַע שְׁהִיא מְעוֹנְבֶרַת וְשׁוֹב יְלָדָה וְעוֹדָה בְּבֵית הַמּוֹכֵר
אַחַר שְׁכַתְבֵּ צַדִּי הַהֵיִתֵר בְּנִדּוֹנוֹ דְּהִיו עֲכוּמ"ז מְסִיחִים לְפִי תוֹמָם שְׁכָבֵר יְלָדָה פְּעַם אַחֲרַת
וְכו' סִיִּים וְכָל שְׁכֵן לְמָה שְׁכַתְבֵּ הַשַּׁעַר אֶפְרַיִם דְּרוֹב הַפּוֹסְקִים פְּסַקוֹ כַּר"ת אִם כִּן כְּסָף
אֵינוֹ קוּנָה וּבְנִדּוֹן דִּידוֹן שְׁקֵנָה בְּכֶסֶף לְחוּד וְלֹא נָתַן כָּל הַכְּסָף וְכו' אִם כִּן לֹא מִיָּקֵרִי כָּלֵל
שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּינּוֹן שְׁלֵא מִשְׁף עֲדִין עַכ"ל: וְלְפִי הַנְּרָאָה לֹא הֵיָה נִמְצָא אֶצְלוֹ סַפֵּר הַיְרֵאִים
לְהַר"ם שְׁאֵם לֹא כִּן הֵיָה לוֹ לְצַרְף סְבָרַתוֹ בְּהִדִּי כָּל הֵנָּהוּ רַבְּנוֹאֲתָא דְּסַבְרֵי דְּהַלְכָה
כְּשִׁיטַת ר"ת שְׁכֵן מְפֹנְרֵשׁ בְּדַבְרֵיו בְּעַמוּד מְקַדֵּשׁ בְּסִי' שַׁנ"ב לְעֵנֵינוּ מְכִירַת בְּכוֹר וְנ"ל
וְדוֹקָא בְּמִשְׁיכָה צְרִיף שְׁיָקֵנָה הֵגוֹן דְּנְקִיטֵינוּ כַּר' יוֹחֲנָן דְּאָמַר דְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוּנוֹת וְכָל
דְּבַר הַקּוּנָה בְּיִשְׂרָאֵל קוּנָה הַעֲכוּמ"ז לְהִיָּפֵף דְּדַרְשֵׁינוּ אוֹ קֵנָה מִיַּד עֲמִיתָהּ לְעַמִּיתָהּ בְּכֶסֶף
הֵא לְעֲכוּמ"ז בְּמִשְׁיכָה וְהֵכִי מְסַקִּינוּ בְּפָרָק בְּתָרָא דַּע"ז מִשְׁיכָה בַּעֲכוּמ"ז קוּנָה עַכ"ל וְמָה
שְׁכַתְבֵּ שְׁסַבְרַת רַש"י יַחֲדָאָה הִיא לְפִי הַנְּרָאָה נְעֵלָם מְעֵינֵי קִדְשׁוֹ שִׁיטַת הַרְמַב"ם בְּזֶה
דַּעֲכוּמ"ז קוּנָה וּמְקֵנָה בְּכֶסֶף אוֹ בְּמִשְׁיכָה עֵינֵינוּ בְּהַלְכוֹת זְכִיָּה פָּרָק רֵאשׁוֹן דִּין י"ד וּבְדַבְרֵי
הָרֵב הַמַּגִּיד וְאִם כִּן בְּמֵאֵי דַּעֲסִיק הָרֵב בְּיִשְׂרָאֵל שְׁקֵנָה מַעֲכוּמ"ז בְּהֵמָה מְבַכְרַת בְּכֶסֶף

בלבד ולא משה דלדעת רש"י הנולד בכור יש לו חבר מר גיהו הרמב"ם דמהני פספ בעכומ"ז וממה שאכתוב להלן יתבאר דיש עוד פוסקים שסוברים פן ומה שכתב ששמע דרש"י אינו מפת הפוסקים שמועה זו היא מוצאת בדברי מרן הב"י א"ח סי' יו"ד ושירים רבים הנה ראו פן תמהו היכי מפיק מרן סברת רש"י מן המנגן וגדול פבודו ומי פמוהו מורה (ענין מה שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ח' אות ט') ומה שכתב בדעת הטור והרא"ש דנקטי לדינא פסברת ר"ת דקניינו במשיכה הנה אמת נכון דאף דבראשון דמסקת בכורות סי' ב' פתב הרא"ש וכן פתב מר בריה הריב"ה בטור יו"ד סי' ש"ף דיש להצריף פספ ומשיכה דמשמע דרפיא בידיהו אי הלכתא פרש"י או כר"ת פבר פתבו בשם הרב בני יעקב שעמד בסתירת דברי הרא"ש דבפרק קמא דבכורות חייש לדברי שניהם ואילו בפרק שני שם מתבאר דנקיט בדעת ר"ת וכתב ליישב דודאי דעת הרא"ש לדינא דהעיקר כר"ת ואם קנה עכומ"ז פרה מישראל במשיכה פטורה מבכורה אלא דבפרק קמא שבא לתמן לכתחלה להקנות לעכומ"ז פדי להפקיע קדושת הבכור בכדי שלא יבא הישראל לידי תקלה בכי האי גוונא ראו לתמן לחוש לסברת רש"י דאיף נעשה מעשה בידיים להפקיע מהבכורה במילתא דאיפליגו בה רבנואמא: ומה שכתב בדעת מרן בש"ע הנה ראיתי להרב עטרת חכמים בחלק יו"ד סי' כ"ה (בד"ה אמנם) שכתב דנראה דעת הש"ע בכמה מקומות דתופס פשיטת רבינו תם דאינו קונה אלא במשיכה וכתב דהרב פנים מאירות הוכיח מדכתב בש"ע יו"ד סי' קב"ל ס"ב צריף ליקח הדמים קודם שימדוד שסובר פרש"י ודחה ראיתו עי"ש ובספר חידושי רז"ה בדיני מכירת חמץ פתב שדעת מרן דבסתם יינם דרבנן הולכין לקולא וסגי בכסף בלבד ובככור דאורייתא בעי תרנוייהו ובמכירת חמץ אם מכר בדמים לבד או במשיכה לבד מהני: ובקונטרס עומק הלכה שפספ הגן ד' ז' ע"ד פתב שדברי הטור בענין זה צע"ג דבח"מ סי' צד"ק פסק דכסף לחוד קונה וביו"ד סי' ש"ף פסק דמשיכה קונה וכבר דיבר בזה בשו"ת פנים מאירות ח"ב ושוב פתב ליישב דהואיל ומנהג הסוחרים לקנות בכסף לכן לענין ממון פסק פן בסי' צד"ק אבל לענין איסור אפשר דלא מהני מנהג הסוחרים ואף שגם ביו"ד סי' קל"ב פסק דמעוה קונות אפשר דדוקא בסתם יינם לא החמירו מה שאין פן לענין איסור בכור דהוי איסור תורה ואף דמדברי המגן אברהם בריש סי' תמ"ח משמע דגם לענין חמץ מהני קנין הסוחרים יש לומר שאני חמץ דאינו ברשותו וסגי בגילוי דעת בעלמא עכ"ל: ויש להעיר במה שכתב דהטור בסי' ש"ף פסק פרבינו תם דלפי הנראה אינו מדקדק דעינינו הרואות שם דלא פסק פן רק הביא סברת רש"י ורבינו תם וכתב דלצאת ידי שניהם צריף פספ ומשיכה וקושיתו על דברי הטור גם לפי מה שהיא האמת דבסי' ש"ף לא פסיקא ליה קשה לכאורה וספר פנים מאירות אין מצוי אצלי לראות מה שיישב בזה אף תמיה לי איף לא הביט עין בדברי הרב הדרישה באותו פרק באותו מקום ביו"ד ובח"מ הג"ל שכתב שלא פתב הטור בח"מ דקונה בכסף אלא לדעת רש"י וכו' וקא משמע לן דאין צריף גם שטר ומינה נלמוד דלרבינו תם סגי במשיכה בלא שטר וכו' עי"ש והספיק לזה רבינו עקיבא איגר סי' ל"ז (בד"ה ונחזור) והתפלל מאוד על מה שכתב הרב משאת בנימן בסי' ל"ה דהטור ח"מ סי' צד"ק סובר פרש"י דברי הטור בעצמו בריש סי' קצ"ח פסק דמעוה קונות בישראל עי"ש ומה שכתב אהיה דיו"ד סי' קל"ב פבר פתבתי מה שכתב בשיעורי רז"ה דמשום שהיא דרבנן אזלינן לקולא וכונתו

דכינן דמתלוקת הפוסקים היא אזלינן לקולא (ולא מטעם שיהוא מנהג הסוחרים) אף בשו"ת עטרת חכמים הנ"ל פתב דהוא מטעם קנין הסוחרים עי"ש מה שביאר על פי תשובות המינוחסות להרמב"ן סי' רכ"ה וקרב מלאכת שלמה חפים בד' כ"ג פתב בשם קרב מוהר"א די בוטון (בשו"ת לחם רב) בסי' קנ"א דמעיקר הדין סובר רבינו הטור פדעת הרמב"ם דקניינו של עכומ"ז בין בכסף בין במשיכה הוא ורק משום חומרא מחמיר במידי דאיסורא: ומה שכתב (הרב חינוך בית יהודה) שדעת הרמב"ן פדעת רבינו תם דקניינו של נכרי במשיכה ולא גילה לנו איה מקום פבוד דב"ק בזה הנה במקום אחר פכתתי פדעת הרמב"ן וקרב"א במתלוקת זו והוא זה.

מין מוהריט"א בהלכות יום טוב פרק שני דבכורות אות י"ז (ד' י"ז ע"ב מדפוס ווארשא בד"ה ונהה בפ"ב) פתב דהריב"ע בשו"ת מוהרש"ך ח"ב סי' קי"ז פתב פדעת הרשב"א שסובר פהרמב"ם דנכרי קונה בכסף או במשיכה ושפן פתב הרב פנסת הגדולה בח"מ סי' צד"ק אות י"ג וכתב על דבריו דבחידידושי הרשב"א לחולין ד' ט"ל ע"ב מפונש שסובר פריינו תם דמשיכה קונה עי"ש.

וכן פתבהרב עטרת חכמים פחלק יו"ד סי' כ"ד (ד"ה אמנם) דהרשב"א פחולין הנ"ל סובר פריינו תם. וכתב שפן דעת הרמב"ן שם ושפן נראה דעת הריטב"א פחידידושו לע"ז ד' ע"א ועיין להרב המגיד פראשון מהלכות זכיה הלכה י"ד פתב דהרמב"ן אינו סובר פהרמב"ם שכתב וז"ל וכבר נחלקו עליו ואמרו דהכי קיימא לו דנכרי דווקא במשיכה ולא בכסף וכן פתב הרמב"ן בהלכות בכורות עכ"ל ומין הב"י ביו"ד סי' קל"ב (ד"ה פתב עוד הרשב"א) הביא דברי הרמב"ן דמה שאמר אמיר משיכה פנכרי קונה לאו משיכה דווקא קאמר אלא אף משיכה והוא הדין למעות הקלף פל שיקדים לו מעות וכו' מותר וכתב שלזה הסכים הרשב"א עי"ש: ולפי זה מלבד דקשו דברי הרמב"ן אהדדי לפי מה שכתב הרב המגיד בשמו כנז"ל וכבר הקשה פן רבינו עקיבא איגר בתשובה סי' ל"ז (בד"ה אמנם) והקשה גם ממה שכתב פחידידושו לחולין ד' ט"ל הנ"ל עי"ש קשו נמי דברי הרשב"א אהדדי ממה שכתב פחידידושו לחולין הנ"ל ורעק"א שם פתב דכדאי הם הנה פוסקים לסמוך עליהם לעשות מזה ספק פקנין פסוף עי"ש ולי ההדיוט קשה לסמוך פזה פינו שאין סברתם מבוררת ומלתייהו דרבנן קדישי סתראי ניגהו מאי חזית דסמכת אהא וכו' ולפי מה שכתבתי פקונטרס פללי הפוסקים סי' יו"ד דכשפותר הרשב"א דבריו מה שכתב פחידידושו עם מה שכתב בתורת הבית נקיטינן פדכתב בתורת הבית (ועיין עוד פמה שרשמתי פקונטרס הפללים פמערכת הקו"ף אות ט"ז בד"ה והיכא) ניחא דהא מה שכתב מין הב"י בשם הרשב"א הוא שכתב פן בתורת הבית ואם פן שפיר נוכל לסמוך ולומר שזו היא דעת הרשב"א אכל לסמוך שזו היא דעת הרמב"ן הא ודאי קשה מאחר שאין דעתו מבוררת ואין אתנו יודע על איזה מדבריו יש לסמוך וצריך לעיין בגוף דברי הרבנים מוהרש"ך ופנסת הגדולה ח"מ ח"ב לראות אם הזכירו דברי הרמב"ן והרשב"א: ומצאתי שקהר מלאכת שלמה חפים בשלישי מהלכות מכירה ד' כ"ג אחר שהביא דברי הרב המגיד שכתב דהרמב"ן סובר דעכומ"ז דווקא במשיכה ולא בכסף כנז"ל פתב שפן מצא פחידידושו הרמב"ן לע"ז ד' ס"ג שכתב הא דהקשו והא מיחסרא המשיכה משמע לי דאליבא דריש לקיש מקשינן דאלו לר' יוחנן פינו דמדאורייתא מעות קונות ולא משיכה הא לא מיחסרא משיכה ודמפרש פזונה פותית דלא קניא במשיכה

פירש רש"י דכי פתיבה המשיכה בישראל פתיבה ואף זה פריש לקיש דלר' יוחנן איפכא הוא בישראל מעות ובעכומ"ז משיכה עכ"ל ומזה תמה על מה שכתב מרן הבית יוסף ביורה דעה סי' קל"ב הג"ל וכתב שפן ראה למוהרש"ך בח"ב סי' קי"ו שהקשה פן ושתגרין שיש להגיה בדברי הרשב"א שפתיב יוסף הג"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן או נאמר דמה שכתב הרב המגיד שפן כתב הרמב"ן אעיקרא קאי על מה שכתב שנתלקו על דברי הרמב"ם שהוא גם פן כתבו ופקפק על שני התירוצים ומסיק בצ"ע מה שכתב הרב המגיד בשמו שהוא היפך מה שכתב הרשב"א בתורת הבית והיפה מה שכתב הרמב"ן בחידושו לע"ז הג"ל ועמד גם פן בסתירת דברי הרשב"א מה שכתב בתורת הבית שהביא מרן הבית יוסף עם מה שכתב בחידושו לחולין ד' ט"ל הג"ל וכתב שבכנסת הגדולה סי' צד"ק כתב שמדברי הרשב"א במינוחסות להרמב"ן סי' רכ"ה נראה שסובר פהרמב"ם שעכומ"ז קונה בין בכסף בין במשיכה והאריף קצת בענין זה עי"ש: שוב ראיתי דמרן מוהריט"א בפסק שני דבכורות אות י"ז (בד"ה והן עתה בדרף ט"ז ע"א וע"ב מדפוס ווארשא) אחר שכתב שדעת הרמב"ן בהלכות בכורות שם מבוארת שסובר פרבינו תם דמשיכה קונה ושפן דעת בעל הלכות ודקדק על דברי בעל הלכות דמה שכתב בהלכות הלואה נראה בהיפך וכו' כתב שמרן הב"י ביו"ד סי' קל"ב כתב בשם הרשב"א בשם הרמב"ן שסובר דאמימור או כסף או משיכה קאמר ושפן כתב הריטב"א בחידושו לע"ז ד' ע"א בשם הרמב"ן וכתב בשם הריב"ע שפשו"ת מוהרש"ך סי' קי"ו שצריך להגיה בדברי הרשב"א שבב"י הג"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדי שלא יהיו דבריו סותרים למה שכתב הרב המגיד בפסק א' מהלכות זכיה דהרמב"ן אינו סובר פהרמב"ם ומרן מוהריט"א כתב דאין צריך להגיה כלל משום דמה שכתבו הרשב"א והריטב"א בשם הרמב"ן הוא דמפרש מילתיה דאמימר דכסף או משיכה קאמר ולא דסבר הכי לדינא סובר פרבינו תם דקניינו במשיכה פדכתב הרב המגיד וכמו שפירש בדבריו שבהלכות בכורות וסובר לדחות סוגיא דע"ז מקמי ההיא דמסכת בכורות וכו' אלו תנרף דב"ק ומוכן לפי זה דמה שכתב לקמיה בדרף י"ז ע"ב הג"ל דהרשב"א בחידושו לחולין סובר פרבינו תם דלא כהריב"ע שייחס להרשב"א שסובר פהרמב"ם וכו' פונתו היא לומר דמה שכתב הרשב"א שהובא בבית יוסף יו"ד הג"ל הוא דוקא בפירוש הסוגיא דע"ז אבל לענין הלכה סובר פרבינו תם פדכתב בחידושו לחולין הג"ל: ועל פי דברי מרן מוהריט"א הללו יש לדחות סמיכת רבינו עקיבא איגר על הרמב"ן והרשב"א שפתיב יוסף סי' קל"ב הג"ל שהרי כל דבריהם לא נאמרו אלא לפרש סברת אמימור אבל לדינא סוברים פרבינו תם דדוקא במשיכה כמפורש בדברי הרמב"ן בהלכות בכורות והרשב"א בחידושו לחולין הג"ל ורק אולי נוכל לסמוך על מה שכתב הרב מלאכת שלמה בשם הרב כנסת הגדולה דמתשובת הרשב"א במינוחסות להרמב"ן סי' רכ"ה נראה שסובר פהרמב"ם דעכומ"ז קנינו בין בכסף בין במשיכה ויש לנו ליכנס במבוכה במה שפילפלו הפוסקים בסתירת דברי הרשב"א מחידושו לתשובותיו כהי מינייהו נקיטינו וגם אני הדל פתבתי בזה בקונטרס כללי הפוסקים סי' יו"ד אות ב': הן אמת שראיתי להגאון חתם סופר בחלק שישני בחידושו למסכת ע"ז על דף ע"א ע"א שאחר שנשא ונתן בענין זה כתב בדרף נ"ט ע"ג מדפי הספר וז"ל מכל מקום לדינא אם נתן מעות איפא דעת רש"י דעכומ"ז במעות ודעת רבינו חיים בתוספות בבא מציעא דף

מ"ח ע"ב דבין ישראל ובין עכומ"ז בְּמַעוֹת וְדַעַת הַתּוֹס' דְּשִׁמְעֵתִין דַּעְכוּמ"ז אוּ בְּכֶסֶף אוּ
בְּמַעוֹת (צָרִיף לְהִיּוֹת אוּ בְּמַשִּׁיכָה) וְכֵן דַּעַת הַרְמַב"ם וְכֵן רַמְבַּ"ן בְּמִינוּחֵסוֹת סִי רַכ"ה וְכו'
עכ"ל וְכֵן פֶּתַב שֵׁם בְּעַמּוּד שְׁנֵי (בד"ה וְעוֹד) וְשֵׁם בְּעַמּוּד רֵאשׁוֹן (בד"ה אָמַר) פֶּתַב
דְּהַרְמַב"ן בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת סוּבַר דְּקַנְיָן עַכּוּמ"ז הוּא בְּמַשִּׁיכָה עִי"ש וְהִנֵּה מַה שֶּׁפֶתַב בְּשֵׁם
הַרְמַב"ן בְּמִינוּחֵסוֹת הוּא אֲשַׁגְרַת לִישׁוֹן דְּוֹדַי הַמִּינוּחֵסוֹת הֵן לְהַרְשֵׁב"א פִּידוּעַ וּמַה גַּם
שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ מְעִיד שֶׁהַרְמַב"ן בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת נָקִיט כַר"ת דְּקַנְיָן עַכּוּמ"ז הוּא בְּמַשִּׁיכָה
וְכֵן הוּא בְּאֵמֶת בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ן כְּמוֹ שֶׁגַּם מְרַן מוֹהַרִיט"א פֶּתַב כֵּן כְּנוֹ"ל אֶלְא פְּוִנְתּוֹ עַל
הַרְשֵׁב"א וְעַם פִּי גַם עַל זֶה תִּיקְשִׁי לָן מִמַּה שֶּׁפֶתַב הַרְשֵׁב"א בְּחֻלְיֵן ד' ט"ל דְּקַנְיָנוּ
בְּמַשִּׁיכָה עַל כָּל פָּנִים כֵּן מִתְבָּאָר מְדַבְרֵי שֶׁבְּמִינוּחֵסוֹת וּלְפִי זֶה נִרְאֶה שֶׁאֵין דְּבָרֵי מְרַן
מוֹהַרִיט"א מְנוֹכְרִים וְשִׁפִּיר נוֹכַל לֹמַר דְּמַה שֶּׁפֶתַב הַרְשֵׁב"א שֶׁהֵבִיא מְרַן הַב"י בְּסִי
קל"ב לֹא לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי אֲמִימַר בְּלַבַּד הוּא דְאָמַר אֶלְא לְקוֹשְׁטָא דְּמִילְתָא קְאָמַר כְּמוֹ
שֶׁמִּתְבָּאָר מְדַבְרֵי שֶׁבְּמִינוּחֵסוֹת שֶׁתּוֹפֵס כֵּן לְעֵיקָר וְשִׁפִּיר קְאָמַר הַרְב רִיב"ע שֶׁבְּשׁוֹ"ת
הַרְב מוֹהַרֶש"ךְ שִׁישׁ לְהַגִּיף הַרְמַב"ם בְּמִקּוֹם הַרְמַב"ן: וְלִמְדֵנוּ מְדַבְרֵי הַרְב חֲתָם סוּפַר
שֶׁגַם הַתּוֹס' בְּסוּגְיָא דַּע"ז הַנִּזְ"ל קִימֵי בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּקַנְיָנוּ שֶׁל עַכּוּמ"ז בֵּין בְּכֶסֶף
בֵּין בְּמַשִּׁיכָה הוּא וְעוֹד מְצֵאֵתִי בְּחֲתָם סוּפַר יו"ד סִי שִׁי"ב שֶׁהַכְרִיחַ שְׁדַעַת הָרִי"ף הִיא
כְּדַעַת הַרְמַב"ם וְאֵף שֶׁפֶתַב לְדַחוֹת עַל פִּי דְּבָרֵי הַרְא"ם בְּפָרִשַׁת מְשֻׁפְּטִים מְכַל מְקוֹם פֶּתַב
דְּהֵאֲמַת נִרְאֶה שְׁדַעַת הָרִי"ף הִיא כְּהַרְמַב"ם וְגַם בְּסִיּוּם דְּבָרֵי פֶתַב וּלְהַסּוּבְרִים הֵלְכָה
כְּרַבִּי יוֹחָנָן וְעַכּוּמ"ז דּוֹקָא בְּמַשִּׁיכָה וְלֹא בְּכֶסֶף כָּלֵל דְּלֹא כְּהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְכו' עִי"ש
הָרִי שֶׁחִזַּר לְדַעַתוֹ הֵרֵאשׁוּנָה וְכָלֵל אֶת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם בְּשִׁיטָה אַחַת וְזֶה הִיפּוֹף מַה שֶּׁפֶתַב
הַרְב חִינּוּף בֵּית יְהוּדָה הַנּוֹז"ל (בד"ה וְאֵלֶּה) שֶׁהָרִי"ף פּוֹסֵק כְּדַעַת ר"ת דְּאֵינוּ אֶלְא
בְּמַשִּׁיכָה: וְהַרְב צָמַח צֶדֶק (הֵרֵאשׁוֹן) בְּסוּף סִי ס"ב פֶּתַב דַּעוֹת הַפּוֹסְקִים לְעַנְיָן מְכִירַת
בְּכוֹר דְּאֶפִּילוּ בְּדִיעְבַד בְּעֵינָן כְּסָף וּמַשִּׁיכָה אֶלְא דְּהַרְמַ"א פֶּתַב בְּתִשׁוּבָה סִי פ"ז דְּבְדִיעְבַד
מְהִי מַשִּׁיכָה לְחוּד וּמְכַל מְקוֹם לֹא פֶתַב כֵּן אֶלְא בְּמַשִּׁיכָה אֶבֶל בְּכֶסֶף לְחוּד אֵף לְדִידִיָּה
לֹא מְהִי אֶפִּילוּ בְּדִיעְבַד עכ"ל וְכֵן פֶּתַב הַרְב אֲגוּדַת אֲזוּב מְדַבְרֵי בְּחֻלְק יו"ד סִי ל"ז
(בד"ה אֲמַנָּם כִּינּוּן) דְּהֵעִיקָר כְּדַעַת רַבִּינוּ תָּם דְּבְעֵינָן מַשִּׁיכָה דּוֹקָא וּלְכַתְּחִלָּה חוֹשְׁשִׁין
לְהַחְמִיר כְּשִׁיטַת רִש"י לְהַצְרִיף כְּסָף גַּם כֵּן וּמַה שֶּׁהִקְלוּ הָאֲחֵרוּנִים וְרַמְ"א בְּדִיעְבַד הוּא
דּוֹקָא בְּמַשִּׁיכָה וְלֹא בְּכֶסֶף לְבַד: וּמְרַן מוֹהַרִיט"א בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת פָּרַק רְבִיעֵי אוֹת נ"א
(ד' ל"ז ע"ד מְדַפּוּס וּוְאֲרֻשָׁא בַד"ה וְהִנֵּה רֵאִיתִי) הֵבִיא מַה שֶּׁפֶתַב בְּדִרִישָׁה יו"ד סִי ש"ל
שֶׁנִּרְאֶה מְדַבְרֵי דְּמַה שֶּׁאָמְרוּ דְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת וְחֻכְמִים תִּקְנוּ מַשִּׁיכָה נְאָמַר זֶה גַּם
בַּעְכוּמ"ז וְהַתְּפִלָּא עָלָיו דְּזֶה אֵינוּ אֶלְא בִּישְׁרָאֵל מִישְׁרָאֵל אֶבֶל עַכּוּמ"ז מִישְׁרָאֵל אוּ יִשְׂרָאֵל
מַעְכוּמ"ז הוּא מְחַלְוֹקַת רִש"י וְר"ת וְכו' וְלְדַעַת רִש"י דַּעְכוּמ"ז קוֹנָה בְּכֶסֶף מִן הַתּוֹרָה לֹא
תִּקְנוּ חֲזו"ל גַּבִּי עַכּוּמ"ז דְּלִיבְעֵי מַשִּׁיכָה מְדַרְבְּנָן וּבְכֶסֶף לְחוּד קוֹנָה וְלִרְבִּינוּ תָּם אֵינוּ קוֹנָה
בְּכֶסֶף כָּלֵל אֵף מְדִאֲוִרֵיָּתָא כִּי אִם בְּמַשִּׁיכָה קוֹנָה מִן הַתּוֹרָה וְהֵבִיא מַה שֶּׁפֶתַב בְּדִרִישָׁה
ח"מ סוּף סִי צד"ק וּבִי"ד סִי ש"ף הַנִּזְ"ל שֶׁלֹּא פֶתַב הַטּוֹר דְּמִטְלָטְלִין קוֹנָה מַעְכוּמ"ז
בְּכֶסֶף אֶלְא לְדַעַת רִש"י וְכו' שֶׁמִּתְבָּאָר מְדַבְרֵי בְּבִירוֹר גְּמוּר שְׁדַעַת הַדְּרִישָׁה הִיא דְּאֶפִּילוּ
יִשְׂרָאֵל מַעְכוּמ"ז תְּלוּי בְּמַחְלְוֹקַת זוּ דְּלִסְבַּרְת רַבִּינוּ תָּם שֶׁהִיא הֵעִיקָר אֵינוּ קוֹנָה יִשְׂרָאֵל
מַעְכוּמ"ז כִּי אִם בְּמַשִּׁיכָה וְהֵבִיא מַה שֶּׁפֶתַב הַרְב ש"ף בח"מ רִישׁ סִי צד"ק לְדַקְדָּק מְדַבְרֵי
הַסַּמ"ע בְּס"ק א' וְס"ק ט"ז שֶׁסוּבַר דִּישְׁרָאֵל מַעְכוּמ"ז לְכוּלֵי עֲלָמָא קוֹנָה מְטְלָטְלִים

בְּדָמִים וְהִשִּׁיג עָלָיו הָרַב שׁ"ף בְּזֶה וְעַל זֶה פָּתַח מֶרְנ מוֹהֲרֵיט"א דְּמֵאֲחֵר דְּבִדְרֵיִשָּׁה בִּינְאָר
דְּעֵתוֹ בְּבִירוֹר דְּאִין חִילּוּק בֵּין יִשְׂרָאֵל מֵעֵכּוֹמ"ז לֵעֵכּוֹמ"ז בִּישְׂרָאֵל בְּהֶכְרַח לֹמֵר דְּמָה
שְׁפָתַב בִּס"ק א' דְּהַחֹלְקִים הוּא בֵּעֵכּוֹמ"ז מִישְׂרָאֵל לָאו דְּוִקָא וְכֵן מָה שְׁפָתַב בִּס"ק ט"ז
וְכו' וְשִׁינָה וְשִׁילָשׁ לֹמֵר שְׁסֻבְרַת רַבִּינוּ תָּם הִיא הָעֵינְקָר עִי"ש גַּם בְּשׁו"ת דְּבָרֵי חַיִּים ח"א
סִי' י"ט הוּבָא בְּקוֹנְטְרִיס חֲקַת הַפְּסָח שְׁפָסְפָר מְנַחַת מִשֶּׁה בָּאוֹת ד' וְהִבְאֲתִיו לְמַעְלָה (בד"ה
וְאַחֵר זמ"ר) פָּתַח שְׁדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מְהַנִּי פְּסָף בֵּעֵכּוֹמ"ז: וְהָרַב מְלוֹבְלִין בְּתַשׁוּבָה
סִי' ל"א פָּתַח הָרֵא"ש פְּסָק שְׁאָם קָנָה יִשְׂרָאֵל בְּהֶמָּה מֵעֵכּוֹמ"ז וְלֹא מְשֻׁכָּה רַק נָתַן לוֹ
מִקְצַת דְּמִים שְׁאִינָה חֵיבָת בְּבִכּוּרָה וְכֵן פְּסָק בְּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וּמִטַּעַם דְּקִיטָא לֵן כֵּר'
יוֹחֲנָן דְּבִישְׂרָאֵל מְעוֹת קוֹנוֹת וְעֵכּוֹמ"ז דְּוִקָא בְּמִשְׁיכָה וְשִׁינָה וְשִׁילָשׁ שְׁם שְׁדַעַת הָרֵא"ש
דֵּעֵכּוֹמ"ז בְּמִשְׁיכָה וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר הִיכִי פְּשִׁיטָא לִיה הִכִי בְּדַעַת הָרֵא"ש וְהִלֵּא מִדְּבָרֵי
הָרֵא"ש שְׁבִפְרָק קָמָא דְּבִכּוּרוֹת שְׁהַצְרִיף לְהַפְקַעַת קְדוּשַׁת בְּכוֹר בְּמִכְרָה לֵעֵכּוֹמ"ז פְּסָף
וּמִשְׁיכָה מוֹכַח דְּמִסְפָּקָא לִיה אִיזוּ דְּעָה הִיא עֵינְקָר אִם סְבָרַת רִש"י אוֹ סְבָרַת רַבִּינוּ תָּם
וְצָרִיף לֹמֵר שְׁסוּבְרָ כְּמוֹ שְׁפָתַב הָרַב בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁדַעַת הָרֵא"ש דְּאָף דְּלִדְיָנָא נְקִיטִינּוּ
כְּרַבִּינוּ תָּם דְּמִשְׁיכָה קוֹנָה מְכָל מְקוֹם לְכַתְחָלָה כְּשִׁבְאִים לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה הַמִּכְרָה צָרִיף
לְעֲשׂוֹתָהּ בְּאִנְפֹן הַמוֹעִיל לְכֹלֵי עֲלָמָא אָף קִשָּׁה שְׁשָׁם פָּתַח עוֹד וְנ"ל אֲבָל מוֹהֲרֵי"ל פְּסָק
דְּהֵנִי סְפָק בְּכוֹר דְּמִסְפָּקָא לִיה אִי נְקִיטִינּוּ כֵּר' יוֹחֲנָן אוֹ פְּרִישׁ לְקִישׁ וּמִטַּעַם זֶה פְּסָק הַטּוֹר
כְּשִׁמוּכָר לֵעֵכּוֹמ"ז בְּהֶמָּה מְפָנִי חֲשַׁשׁ בְּכוּרָה צָרִיף לְהַקְנוֹתָהּ בְּמַעוֹת וּבְמִשְׁיכָה עַכ"ל
מִשְׁמַע שְׁסוּבְרָ דְּמָה שְׁפָתַב רַבִּינוּ הַטּוֹר כֵּן הוּא מְשׁוּם דְּמִסְפָּקָא לִיה אִי הִלְכָה פְּרִש"י אוֹ
כֵּר"ת וְכִדְכָתַב בְּשֵׁם מוֹהֲרֵי"ל דְּהֵנִי סְפָק בְּכוֹר וְכו' וְהוּא תִּימָה שְׁהָרֵי דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַטּוֹר
מֵאִישׁ לֹקַחְהוּ הוּא הָרֵא"ש שְׁפָתַב כֵּן בְּפָרָק קָמָא דְּבִכּוּרוֹת וְלִהְסַתְלַק מִן הַסְּפָק וְכו' וְלִפִּי
מֵאִי דְּפִשְׁיטָא לִיה לֹמֵר בְּדַעַת הָרֵא"ש בְּרִישׁ פְּרָק שְׁנֵי דְּבִכּוּרוֹת שְׁפּוֹסֵק כְּרַבִּינוּ תָּם
בְּהֶכְרַח לֹמֵר דְּמָה שְׁפָתַב בְּפָרָק קָמָא לֹא מְשׁוּם דְּמִסְפָּקָא לִיה פָּתַח כֵּן אֵלָא מְשׁוּם
דְּלְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְכַתְחָלָה יֵשׁ לְעֲשׂוֹת בְּאִנְפֹן הַמוֹעִיל אֲלִיבָא דְּכֹלֵי עֲלָמָא וְאִם כֵּן גַּם בְּדַעַת
רַבִּינוּ הַטּוֹר נוֹכַח לֹמֵר שְׁהִיא כֵּן וְלֹאוּ מְשׁוּם דְּמִסְפָּקָא לִיה בְּעֵינְקָר הַדִּין אִם הִלְכָה פְּרִש"י
אוֹ כְּרַבִּינוּ תָּם וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"ז בְּשִׁלְחֹן עָרוּף שְׁלוֹ שְׁפָסִי תמ"ח סְעִיף
י"ב מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי דְּנִקִּיט לְעֵינְקָר דְּמִשְׁיכָה קוֹנָה (וְכֵן נִקִּיט בְּדַעַתוֹ בְּשׁו"ת צְמַח צְדָק
לְהַגָּאוֹן מְלִיבְאוּוִיץ בְּחֻלְק יוֹרָה דְּעָה סִי' רל"ג עִי"ש) וּבְכָל זֹאת פָּתַח בִּסִּי' תמ"ח סְעִיף ח'
דְּלְכַתְחָלָה לֹא סָגִי בְּמִשְׁיכָה וְצָרִיף שְׁיִטְוֹל פְּסָף מֵהֵעֵכּוֹמ"ז לְפִי שְׁיִשׁ אוֹמְרִים שְׁאִין קִנְיָן
לֵעֵכּוֹמ"ז בְּכֶסֶף עִי"ש וְהִינּוּ מִטַּעַם הַנֵּ"ל דְּעַל כָּל פְּנִים לְמַעֲשֵׂה יֵשׁ לְעֲשׂוֹת בְּאִנְפֹן שְׁאִין
שׁוּם חֲשַׁשׁ פִּיקְפוּק: וּבְסֻפְרָ בָּאָר יַעֲקֹב בִּי"ד סִי' שׁ"ף ד' צ"ב ע"א פָּתַח בְּשֵׁם הָרַב הַשּׁוֹאֵל
דְּהַרמ"א בְּתַשׁוּבָה וְהָרַבִּנִּים טוֹרֵי זָהָב וְשַׁעַר אֲפְרִים וְחִזְנוּף בֵּית יְהוּדָה וְנַחֲלַת שְׁבַעַה
הַסְּפִימוּ לְשִׁיטַת רַבִּינוּ תָּם דֵּעֵכּוֹמ"ז קִנְיָנוּ בְּמִשְׁיכָה וְשְׁכַתְבוּ דְּעַל כָּל פְּנִים יֵשׁ לְסַמְוֹף עַל
זֶה בְּדִיעֵבַד וְהָרַב הַמְּחַבֵּר פָּתַח עַל דְּבָרֵי דְּבַנְדוּנוּ לֹא הִיְתָה מְשִׁיכָה כְּהוֹנֵן עִי"ש מִשְׁמַע
קִצָּת דָּאָם הִיְתָה מְשִׁיכָה כְּהוֹנֵן הִיְתָה מוֹזָה דְּאֲפָשֵׁר לְסַמְוֹף עַל זֶה בְּדִיעֵבַד וּמִתְבָּאָר
מִדִּיקְדוּק לְשׁוֹן הָרַב הַשּׁוֹאֵל דְּמָה שְׁפָתַב בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים וּמְכַלְלֵם הַשַּׁעַר אֲפְרִים דִּישׁ
לְסַמְוֹף בְּדִיעֵבַד אֲקַנְיָן מְשִׁיכָה לְחוּד הוּא מְשׁוּם שְׁסוּבְרִים דְּהַעֲיָקָר פְּשִׁיטַת רַבִּינוּ תָּם
דְּקִנְיָנוּ בְּמִשְׁיכָה וּמִשְׁמַע דְּאֲקַנְיָן כְּסָף לְחוּד אִין לְסַמְוֹף אֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד כִּינּוּ דְּאִין הַעֲיָקָר
פְּשִׁיטַת רִש"י וְכֵן דַּעַת הָרַב מְעִין גַּנִּים (עֲצִי לְבוּנָה ח"ב) בִּסִּי' צד"ק סְעִיף ג' דְּכֶסֶף לְבַד

אינו מועיל אף בדיעבד עי"ש לענין מי שנתן פרתו לעכומ"ז לזונה בשכר ואחר זמן מכרה לו בכסף להפקיע קדושת בכור ולא משך כלל וילדה זכר ושחטו ואכלו בשרו והאדון לקח העור כנהוג ומכרו לישראל ונתערב עם עורות אחרים והוא גם פן מכר העורות לאחרים וכתב דהמכירה לעכומ"ז לא הועילה פינון שלא משך לא קנה אף בדיעבד: ובחידושי יד אברהם (אשר נספחו לאשלי רב רבי דפום ראם) בריש סי' ש"ף סעיף נ"ו פתב בשם הרב שער אפרים סי' ע"ט דבספק בכור שגמפר בכסף לחוד יש להקל משום שפתב הרמב"ם דבכור בחוזה לארץ דרבנן (עיין במה שרשמתי בקונטרסים פאת השדי בחלק הפללים במערכת הבי"ת אות מ"א) וכן פתב החינוך פרשת בא ובהגהות מרדכי בסוף חולין פתב דבכור בזמן הזה דרבנן אם פן הוי ספק דרבנן ולא הוי איתחזק איסורא דחזקת האם שלא ילדה דאדרבה זיל בתר חזקת הולד שאינו קדוש עי"ש מוכח דבנדאי בכור אין לסמוך אפילו בדיעבד אקנין פסך לחוד ועיין שם במה שנסאל בישראל שקנה בהמה מן הנכרי ולא משכה שפתב דלשיטת רבינו תם דמשיכה דוקא קונה וכן משמע בהרא"ש ובהגהות אשירי מאור זרוע ובמרדכי ובתשובת מימוןיות לספר קנין סי' ה' וכן פסק בגמרא יוסף בפרק הזהב וכן תפסו האחרונים לעיקר בדיעבד פשמוכר ישראל לנכרי משיכה מתיר שכן היא דעת רוב הפוסקים עיין חק יעקב סי' תמ"ח ואם פן יש לומר דהוא הדין להיפך פשקנה ישראל מנכרי ולא הנה משיכה מותר וכן פתב הטורי זקב בשם הרמ"א בתשובה סי' פ"ז וכו' והרב פרם שלמה (חאאס) בסי' ש"ף פתב אם הנה פסך בלא משיכה אסור אפילו בדיעבד וכו' ואם לא הנה רק משיכה יש לאסור לכתחלה אלא אם פן נשחט או שיש שעט הדחק ובשו"ת מאיר נתיבים בסי' ט"ל ד' ס"ח ע"א פתב דהאחרונים פתבו בשם מוהר"ם מינץ דלא מקילינן אלא במשיכה לחוד אבל בכסף לחוד אפילו בדיעבד אסור: והגאון חתם סופר בחלק יו"ד סי' שט"ז (בד"ה והנה קנין פסך) פתב שרוב הפוסקים חולקים על רש"י שסובר דעכומ"ז קונה בכסף דוקא עיין במרדכי פרק הניזקין סי' שצ"ד שגורם ר' יוחנן סבר משיכה וריש לקיש סובר פסך וכן הוא בירושלמי פרק ח' דשביעית ועיין בתוספת קרבן העדה סוף פרק משילין והמענין בלשון רש"י בעבודה זרה ד' ע"א ע"ב אבל לא יין ביין וכו' אליבא דר"י וכו' יראה שפך היתה גירסת רש"י ואם פן הלקה כר' יוחנן ישראל במשיכה ועכומ"ז בכסף מפל מקום רוב הפוסקים חולקים והרמב"ם פסק דקונה או בכסף או במשיכה וגם בזה חולקים ואפילו ישראל מעכומ"ז אינו קונה בכסף פדכתב בש"ף ח"מ ריש סי' צד"ק דלא כסמ"ע שם וט"ז יו"ד סי' קל"ב סוף סק"ח לכן ישראל שפכר בכסף לחוד לא מהני לפטור מבכורה עכ"ל הנה מעיד בגדלו שדעת רוב הפוסקים דמשיכה קונה בנכרי ולא פסך וכן מתבאר מדבריו שבחלק שיש בחידושי למסכת ע"ז ד' ע"א שאחר שהאריך בביאור שיטת הפוסקים בזה פתב בד' ט"ן ע"ג (בד"ה מ"מ) ונ"ל לדינא אם נתן מעות איפא דעת רש"י דעכומ"ז במעות ודעת רבינו חיים בתוס' בבבא מציעא ד' מ"א ע"ב דתנוניהו במעות ודעת התוספות דשמעתין והרמב"ם והרמב"ן במינותות סי' רכ"ה דהעכומ"ז או בכסף או במעות (צ"ל או במשיכה) ואם פן בדיעבד והפסד מרובה ויש צירוף היתרים אחרים יש לסמוך ואם הנה קנין פרה ממש ולא רק להפקיע איסור בכור יש לצרף גם פן אם בדיניהם פסך או אפילו סיטומתא קונה עכ"ל הנה רואה דאף שמצא שרים רבים ם ונכבדים דסברי דכסף מהני בעכומ"ז לא

מלאו לבו להתיר במקום הפסד מרובה (דמשמע שפבר נשחט) אלא על ידי צירוף היתרים אבל לא בכסף לבד משום דקנין משיכה הוא שקונה (אלא שנראה שמחלפת שיטתו בזה כמו שאכתוב להלן איה"ש).

והרב עבודת הגרשוני בריש סי' ק"ב אף שפכת דרבינו חיים שבתוס' בבבא מציעא הנ"ל וכן התוס' בעבודה זרה ד' ע"א ד"ה שקולו סוכרים פהרמב"ם בכל זאת חשיב ליה ספק בכור: ובשיטת רש"י גם פן נמצא דכמה פוסקים קיימי בשיטתיה דמלבד מה שפכתו הרבנים משאת בנימן ואמונת שמואל שרוב הפוסקים סוכרים פרש"י דקניינו של עכומ"ז בכסף מצאתי לרבינו מוהר"ם אלשיך בתשובה סי' יו"ד (בד"ה ועוד דבשלמא) שפכת וז"ל ובגדון זה אף שמטלטלין נקנין מן התוגר בכסף פאשר הספימו רוב הפוסקים וכו' הרי שפכת שהספמת רוב הפוסקים שקונה ישראל מעכומ"ז בכסף ועוד פתב שם (בד"ה ובר מן דין) ואפילו הנה ברור ששמעון פרע שכירות הספינה לעכומ"ז מתחלה ועל ידי שכירות המקום קנה הספינה אפילו הכי לא קנה ראובן ממנו דהא הספינה מטלטלין היא ואם הישראל קונה מטלטלין בכסף אינו מקנה לישראל הספינה בכסף אלא במסירה עכ"ל נראה דמסתמיה ואזיל בפר סברת רש"י דישאל מעכומ"ז קונה בכסף והוא הדין לדידיה דעכומ"ז מישאל נמי קונה בכסף: הו אמר דהנה נראה לומר דהרב מוהר"ם אלשיך סובר פדעת הרב ט"ז ביו"ד סי' קל"ב סק"ח דישאל מעכומ"ז קונה בכסף דכינון דישאל קונה מדין תורה משום דדבר תורה מעות קונות כל שכן דישאל מעכומ"ז קונה במעות ומדוקדק זה בלשונו הטהור שפכת דישאל קונה מעכומ"ז בכסף ולא אמר סתם דקנין העכומ"ז בכסף כי היכי דלא לישתמע בין עכומ"ז מישאל ובין ישראל מעכומ"ז אף מלבד שדברי הרב ט"ז במחכתה"ר תמוהים הם ואף שהנה נראה לכאורה דמדשתק הרב ש"ך מלהשיגו בנקודת הכסף בענין זה פדרכו בכל מקום.

מוכח דסביר וקביל פנותייה על דרך שפכתו בעלי הפללים דכל מקום שהראב"ד אינו משיג על הרמב"ם אות היא שסובר פמותו אף באמת זה אינו ודברי תורה עניינים במקום אחד ועשירים במקום אחר שפבר גילה דעתו בש"ך ח"מ סי' צד"ק סק"א וסק"ד דמה שנראה מדברי הסמ"ע דישאל מעכומ"ז לכולי עלמא קונה מטלטלין במעות הוא תמוה דמהש"ס ריש פרק שני דבכורות מוכח להדיא דישאל מעכומ"ז ועכומ"ז מישאל חד דינא אית להו ושפן דעת הרמב"ן ושאר הגאונים והרא"ש והטור והאחרונים ביו"ד סי' ש"ך וכן פתב בש"ע הרב מוהרש"ז בסי' תמ"א סעיף י"ב ובקונטרס אחרון שם אות ד וכן פתב הרב חתם סופר הנז"ל (בד"ה והגאון חתם) גם בחידושי הגרשוני ביו"ד שם פתב על דברי הרב טורי זהב שבמחולת פבודו תלה בוקי סריקי בהטור דלית מאן דסבר לחלק בין עכומ"ז מעכומ"ז ובין ישראל מעכומ"ז והט"ז עצמו בסי' ש"ך סק"ח הביא תשובת הרמ"א דסובר דלא שנא: וגם מדברי תשובות המיוחסות להרמב"ן סי' רכ"ה שהביא הרב מחנה אפרים בהלכות מכירה קנין מעות סי' ח' מתבאר דמן הדין אין חילוק בזה שהרי פתב וז"ל ישראל שקנה מטלטלין מעכומ"ז מפי יחיב דמי קנאם פינון דנהגו העכומ"ז להקנות בדמים הרי מבואר דאי לאו משום מנהגא דידהו קנין מעות לא הוי מהני בישאל שקונה מעכומ"ז למאן דאמר דקנין העכומ"ז במשיכה וכתב במחנה אפרים דמוהרש"ך בח"ב סי' קי"ז ד' פ"א ע"ב לא נאה דברי הרמב"ן הנז"ל עי"ש וספר

מוהרש"ך אין מצוי אצלי לראות מאי אמר רב מוהרש"ך בזה פי אולי סובר פדעת הט"ז הנ"ל והרב מחנה אפרים מטמין ברמז שסברתו היא היפה הפתוב במינוחסות להרמב"ן ובהגהות יד שאול פתב בסי' קל"ב דדברי הט"ז תמוהים ושפספס שער אפרים סי' ע"ט האריף לתמוה עליו גם בחידושי יד אברהם הנ"ל פתב דאין לחלק בזה בין ישראל שקנה מעכומ"ז לעכומ"ז שקנה מישראל דלא פהט"ז והסמ"ע וכן פתב הרב חינוך בית יהודה בסוף סי' פ"ז והביא דברי הש"ך הנ"ל ובסי' פ"ח בישראל שקנה רחלות בכסף בלבד פתב דתלי בפלוגתא דרש"י ורבינו תם עי"ש.

ומה שייחסו הרבנים חתם סופר ויד אברהם הנ"ל להסמ"ע דקאי בשיטת הט"ז הנה הם נמשכו בזה אחר דברי הש"ך בח"מ סי' צד"ק הנ"ל אף אני ההדיוט מצאתי למרוך מוהריט"א בפסק רביעי דבכורות אות נ"א (ד' ל"ז ע"ד מדפוס ווארשא בד"ה והנה ראיתי להדרישה) שפתב דמאחר דבדרישה יו"ד סי' ש"ף סעיף י"ב ובח"מ סוף סי' צד"ק מבוארת דעתו בבירור דאין חילוק בין ישראל מעכומ"ז לעכומ"ז מישראל על פרחין לומר דמה שפתב בסמ"ע סק"א דהחולקים על הר"ם הוא בעכומ"ז מישראל לאו דוקא וכן מה שפתב בס"ק ט"ז ודו"ק עכ"ל: ודברי הרב מוהרש"ך שרמז הרב מחנה אפרים ראיתי שהביאם הרב אהל יעקב ד' ע"ב אות ט"ו ומתבאר דסובר דגם אם ישראל קונה מעכומ"ז במעות לא מהני להסוברים דקניינו במשיכה שפתב מטלטלין שמכר עכומ"ז לישראל ולא קנה מישראל אלא בכסף וצדיק לא משוה ובתוה"פ פ"ב ישראל אחר קנה מהעכומ"ז בכסף ובמשיכה השני קנה דכיון דקנינת השני היא אליבא דכולי עלמא וקנינת הראשון הוי פלוגתא דרבנותא וכו' אף דבדיניהם קנה הראשון.

מכל מקום אין פח בדיניהם לעקור דין תורה עכ"ל מוכח להדיא שסובר דגם ישראל הקונה מעכומ"ז במעות לבד תלי בפלוגתא ואם פן פונת הרב מחנה אפרים (במה שפתב שלא ראה מוהרש"ך דברי הרמב"ן) פננתו דמפח דיניהם מיהא מהני פדכתב הרמב"ן וראיתי להרב מחנה אפרים בהלכות שלוחין סוף סי' ט"ו שפתב לדעת הטור שסובר דישאל מעכומ"ז קונה בכסף והוצרך לכתוב פן פדי ליישב דעת הטור ומיהו שם פתב יישוב אחר לדברי הטור דכיון דהעכומ"ז קונים ומקנים בכסף הוי כסטומתא וישוב השני נח לי לפי מה שהוכיחו רבנו קדישי הנ"ל דגם ישראל מעכומ"ז אינו קונה לשיטת רבינו תם אלא במשיכה כנז"ל: הרי שדעת כל רבנו קדישי הנ"ל שאין לחלק בזה בין ישראל מנכרי לנכרי מישראל דתנונייהו פי הדדי גינהו ולעיל (בד"ה והנה בעובדא ובד"ה ומה שפתבתי) הבאתי דברי הרבנים מקור חיים ופ"מ דנקטי גמי דאין חילוק בין נכרי מישראל לישראל מנכרי וכתבו שסברת הרב ט"ז תמוהה ואפיקוה מבי מדרשא ואם פן לא נכון בעיני לייחס דהרב מוהר"ם אלשיך קאי בשיטת הרב טורי ז"ה אלא מפני שהמעשה שלו הנה בישראל שקנה מנכרי תפס בלשונו ישראל מנכרי אבל הוא הדין דנכרי מישראל קונה לדידיה בכסף ועוד נראה דלא יתכן לומר פן בדעת הרב מוהר"ם אלשיך דאם פן מה הלשון אומרת דהספימו רוב הפוסקים וכו' דמשמע דאיכא פלוגתא מיהא הלא לדעת הרב טורי ז"ה בישראל מנכרי בטלה מחלוקת ולכולי עלמא קונה בכסף ואף שיש ביד הדוחה לפרש דבריו בדרך זו בלחוק אף פשט דבריו לכל ישר הולך מורים דנקיט בשם רוב הפוסקים פדעת רש"י: איבא דלפי דברי הרב טורי ז"ה תנוח דעתינו ליישב דברי רבינו האור זרוע דקשו אהדדי ועמד על זה הרב מלאכת שלמה

חפים ד' כ"ג ע"ד דבהגהות אשירי לבבא מציעא ד' מ"ז פתב בשמו דישראל שיש לו מבפרת יכול למפור העופר בכסף דכיון דאי אפשר במשיכה מהני פסך דגם ריש לקיש מודה בכי האי גוונא דמשיכה קונה ומשיכת הפרה לא מהניא להעובר וכו' דמוכח דקאי בשיתת רבינו תם דקניינו של נכרי במשיכה ואילו בהגהות אשירי לבבא בתרא ד' ה"ן פתב בשמו דקניינו בכסף עי"ש שלא מצא יישוב לזה ולפי סברת הרב ט"ז יש ליישב דהא בבבא בתרא ה"ל מייירי בישראל שקנה מטלטלין מנכרי בכסף ולא משו ובה ישראל אחר לזכות ואמר דאינו רשאי לפי שפבר קנו לישראל הראשון בכסף דישראל קונה מנכרי בכסף לכולי עלמא אף באמת אין לנו הכרח בדעת הא"ז שישפבר פן דיש ליישב דב"ק בדרף שפתב הרב בני יעקב ליישב דברי הרא"ש דודאי לדינא סובר פרבינו תם דמשיכה קונה ואם משו נכרי בהמת ישראל ולא נתן מעות נפטרה מהבכורה אלא דכשפאין למתן לכתחלה להקנות לנכרי להפקיעו מקדושת בכור שלא יבא לידי תקלה ראוי לחוש לסברת רש"י דאין לעשות מעשה בידיים במלתא דאיפליגו רבנותא (הרב ש"ך בח"מ סי' צד"ק פתב דמשום ספק פתב הרא"ש בפרק קמא דבכורות להצריף שניהם אבל הרב בית יעקב סובר דפשיטא ליה להרא"ש פרבינו תם ורק מפני שאין נכון לעשות מעשה לכתחלה וכו') וא"כ כמו כן י"ל בהיפוף לדעת הא"ז דאף דסובר בעלמא דקניינו בכסף וכשיטת רש"י מכל מקום פשפאיים לעשות מעשה להפקיע מקדושת בכור צריכים לעשות באופן המועיל גם לשיטת רבינו תם וחדית לן דבמכירת העופר בכסף מהני גם לשיטת רבינו תם דכיון דאי אפשר במשיכה מעות קונות ולעולם דבעלמא סובר פדעת רש"י דכסף קונה ובאמת מדויקדוק לשון המרדכי בפרק הזהב סי' ש"ב ובתשובת מיימוניות לספר קננין סי' ה' ובתרומת הדשן סי' ע"ר שפשפתבו דברי הא"ז פתבו בזה הלשון ואפילו לר"ת דמשיכה קונה וכו' מוכח קצת דכוננתו רק לצאת אף ידי סברת רבינו תם אבל מעיקר הדין אפשר דסובר פדעת רש"י דקניינו בכסף: ורב אחד הובא בתרומת הדשן בפסקים וכתבים סי' קס"ט פתב דמנהג וסוגיא דעלמא להקנות העופר רק בכסף פדברי רש"י ורשב"ם דלא מצרכי רק קנין פסך דכל קניינו של עכומ"ז בכסף וכתב עוד שמה שמוהר"ם הנה מצריף פסך ומשיכה אינו אלא לחומרא בעלמא ורבינו התרומת הדשן התפלא עליו ועל המנהג כיעי"ש מכל מקום יתבאר דסברת רש"י לא נפלאה היא ולא דחוייה מכל הפוסקים ובחתם סופר חלק ח"מ סי' ק"ה פתב פיון שפבר סילק דמי המכירה ולשיטת התוס' (גראה דצ"ל רש"י) ורוב הפוסקים פסך בעכומ"ז קונה על פן לא אעיין בזה עכ"ל הרי דלדעתו רוב הפוסקים סוברים דכסף קונה בעכומ"ז ובחתם סופר חלק יו"ד סי' שי"ח (ד"ה וכבר ביארתי) פתב על פל פנים בנדון שלפנינו על פי רוב דעת גדולי הקדמונים קנה בכסף ורק לשיטת ר"ת דעכומ"ז דוקא במשיכה וכו' עכ"ל (וכבר רמזתי למעלה דמיחלפא שיטתיה בהאי דינא) ובישועות יעקב חלק יו"ד בסי' ש"ף בתשובת נכד המחבר פתב במאי דקניימא לן דאם הטיל מום בבכור קונסין אותו ולא ישחט עליו דהיינו דוקא אם הטיל מום במזיד שידוע שאסור להטיל בו מום אבל כשלא ידע שאסור להטיל בו מום כגון שפכר מעופרת בכסף ומשיכה אלא שהמשיכה לא היתה פדין ונשאר רק פסך והוא חשב שאין עליו קדושת בכור לא קנסינו ליה ובפרט שיש עוד סמך להתירו מצד קנין מעות דמהני לדעת גדולי

הפוסקים ומותר לשוחטו: המורם מכל הרשום למעלה דבין לסברת רש"י ובין לסברת רבינו תם גלוו אליהו דעות הרבה מהפוסקים ולכן חמץ שנמכר לעכומ"ז בכסף בלבד או במשיכה בלבד ועבר עליו הפסח מותר דיש לסמוך על איזו משתי הסברות הנ"ל בלי פיקפוק וכן אם קנה ישראל חמץ מעכומ"ז בכסף בלבד או במשיכה בלבד נראה גם כן דיש להתיר דנסמוך על הסברא האמרת דלא מהני קנין זה בעכומ"ז ועדיין החמץ ברשותו של עכומ"ז הוא ולכן במקום הפסד מרובה מיהא יש להתיר לפי דעת הקצרה גם כן אם קנה ישראל מעכומ"ז במשיכה בלא פסח וקור חיים הנז"ל (בד"ה והנה בעובדא) שפתב דבזה אסור כתב כן לפי שלדעתו רוב הפוסקים סוברים דדוקא במשיכה הוא קנינו של עכומ"ז אף לפי מה שרשמתי מתבאר דיש גם כן הרבה פוסקים שתופסים כשיטת רש"י ומהם יש שכתבו שכן דעת רוב הפוסקים ואם כן נדאי נוכל לסמוך עליהם לענין חמץ שעבר עליו הפסח לכל הפחות במקום הפסד מרובה והגאון מוהר"ם שיק בסי' רל"ב (בד"ה ומ"ש מעלתו) כתב דאף שפדיעבד יש לסמוך אקנין פסח לחודיה כדכתב בחק יעקב סי' תמ"ח ס"ק י"ד היינו דוקא אם לא היה כותב לו שטר וכו' עי"ש משמע דאם לא היה כותב שטר מודה דמהני קנין פסח פדיעבד דאין נראה לומר דלדעת הרב חק יעקב הוא דקאמר וליה לא סבירא ליה: ובגדון שבעין יצחק סי' כ"ב במי שקנה יי"ש על פי שלוחו והוגד לו בפסח וכו' כנז"ל (בד"ה ואם קנה ישראל מעכומ"ז חמץ בפסח) כתב הגאון יצ"ו עוד צדדים להתיר בגדונו והבאתי תנרף דב"ק לקמן באות מ"ח ומ"ט ועיין בשו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' י"ב והבאתי תנרף דב"ק לקמן באות ב"ן: כל הכתוב לחיים בענין זה אינו אלא במקנה החמץ לעכומ"ז בכסף בלבד אבל אם הקנה אותו באגב קרקע ועל ידי שטר (בענין שהיה צריך שטר על הקנאתו הקרקע כגון שמכר לו הקרקע ואגבו הקנה לו החמץ) והשטר שהוא היה פסול וכמאן דליתיה דמי יש סברא לומר פיון דגלי אדעתיה דניחא ליה להקנותו בשטר והשטר פסול אם כן גם הקנין פסח לא מהני או נימא דל מהכא השטר וקני ליה בפסח לבד עיין במה שכתבתי לעיל באות י"ג בסק"ה ומשם והלאה בס"ד: טז) גזלן שגזל חמץ לפני הפסח ועבר הפסח שאומר להגזל הרי שלף לפניך שרי בהנאה לגזל ולא עבר על כל יראה נודע ביהודה ח"א סי' כ"ה.

ועיין בשיטה מקובצת לבב"ק על ד' צ"ו ע"ב בשם ר"מ סרקוסטא כן כתב מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' חתם אות יו"ד ואולם רבנן קדישי דאתו בתריה המה ראו כן תמהו על הרב נודע ביהודה וארשום פה בס"ד את אשר ראיתי בזה הנה הרב מקור חיים בסי' תמ"ח בבבאוריים סק"ט (בד"ה אכן) כתב דמה שחידש הנו"ב דהחמץ מותר לגזל אחר הפסח ונדחק ליישב מה שנראה סתירה לזה מפמה מקומות ליתא ותנרף דב"ק הוא דבחמץ דקימא לן דלא מהני מה שהיה אנום על הביעור אם כן מה לי אנוס על ידי דבר אחר ומה לי אנום מחמת הגזל ונאסר החמץ על הגזל משום לתא דהגזל אף שהיה אנוס עי"ש וכן דעת הרב פרי חדש שם ס"ג שהרי הביא ראיה לסברת הר"ן דלאחרני נמי אסור מהא דגזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלף לפניך וכתב ונ"ל כלומר אף על פי שאסור לו ואף דהגזל לא עבר אסור לגזל אלמא דכל חמץ שעבר עליו שום אדם נאסר לכל ע"כ ומרן מוהריט"א בפסק חמישי דבכורות סי' מ"ד (בד"ה והנה הפ"ח וכו' ד' ע"ב ע"ד מדפוס ווארשא) כתב על ראיתו זאת ובאמת שהיא ראיה נכונה דהא

אמרנו שם בדרך ח"ץ מאן תנא אומרם באיסורי הנאה הרי שלח לפניה הרי מוכח דלגזול נמי אסור בהנאה אף על גב דנדאי לא עבר וכו' והאריה לבאר דהגזול לא עבר גם בפרק רביעי אות כ"ט פתב הפרי חדש הביא ראיות מכריחות על סברא זאת דאסור בהנאה עי"ש וקרב משנת ר' אליעזר בחלק ב' ס' ח"י פשיטא ליה נמי דאסור להגזול אחר הפסח והביא דברי הפר"ח הג"ל ובסוף הסימן פתב אף דהנודע ביהודה שהביא במחזיק ברכה פתב דמותר להגזול פינון שלא עבר על כל יראה דע כי פבר עמדתו על דבריו במקום אחר והוכחתי בראיות דלא פקרב נודע ביהודה עכ"ד.

ועם פי לא ידענו ראיותיו הנה בדברי הרמב"ן בליקוטיו בפרק כל שעה בסוגיא דחנות של ישראל וכו' שהביא שם (במשנת ר' אליעזר בראש הסי') מפירש פן וז"ל ומסתמיע האי סברא מההיא דגזול חמץ אלמא אסור בהנאה אף שלא עברו בעליו בב"י וב"י וא"ת פינון שהגזול חייב לבערו ועובר עליו משום הכי אסור הלא אין קנס זה אלא לבעלים ראשונים והם לא עברו בכלום אלא שמעת מינה שקנס זה בין בשוגג בין באונס בין לו בין לאחרים עכ"ל הרי מפירש דאסור להגזול אף שלא עבר בכל יראה וקרב מים חיים ראפאפורט סי' ה' פתב בשם המנח"י בשו"ת סי' ו' דהוכיח דחמץ שעבר עליו הפסח דאסור הוא אפילו בהניחו באונס מהא דגזול חמץ ועבר עליו הפסח דאומר לו הרי שלח לפניה אף דהבעלים היו אנוסים הפסידום חכמים שיהיה אסור בהנאה והוא פתב לדחות ראיתו דמה שאסרוהו להגזול הוא משום שהגזול עבר על כל יראה בלא אונס וכו' עי"ש הנה רואה דבין למר ובין למר החמץ אסור הוא להגזול גם פן וקרב פתב סופר סי' פ"א ד' ע"ג ע"ד (ד"ה וראיתי) הביא דברי הרב פרי חדש ודחה מה שכתב לצדד מרן מוהריט"א דלר' שמעון מותר להגזול וחזק ראיות הפר"ח והסביר אמאי לא הביא הר"ן ראיה שהביא הפרי חדש ועיין עוד למרן מוהריט"א בקהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' לק"ט שם פתב בדברי הרב מים חיים ראפאפורט דההיא דגזול חמץ ועבר עליו הפסח דאומר לו הרי שלח לפניה הוא משום לתא דהגזול ונאסר להגזול ולכל העולם עי"ש וכן פתב הרב בית מאיר לא"ח בד' ס"ו ע"ד (ד"ה וראיתי) וכן פתב הרב חתם סופר או"ח סי' קי"ט (ד"ה איכרא) עי"ש ובכלם נאמר ונעלם דברי הרמב"ן הג"ל ובנודע ביהודה מהדורא תננינא ריש סי' ע"ז דחה דברי הרב עט"ז סי' ת"מ על פי שיטתו דהחמץ מותר להגזול ולפי מה שנתבאר אין לדחות דברי העט"ז מצד זה פי דבריו שרירים וקניימים על פי דברי הרמב"ן הג"ל ועיין בש"ע הג' מוהרש"ז בסי' ת"מ בקונטרס אחרון אות ב' שהכריח פדעת המנח"י הג"ל מהירושלמי וקבאתיו בסי' ה' אות כ' וקרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תמ"ח אות ב' (ד"ה מ"ש המחבר) פתב דנאסר משום הגזול וכן דעת הרב עמודי אור שהבאתי בסי' ה' אות ט"ל ונעלם מהם דברי הרמב"ן הג"ל: גם הרב בית שלמה סי' ס"ב אחר שהביא כל דברי הרמב"ן בליקוטיו (שהובא במשנת ר' אליעזר הג"ל) פתב ובנו"ב סי' כ' יצא לידון בדבר חדש דאף בגזול ישראל שגזול קודם פסח ועבר הפסח פיד הגזול דמותר החמץ להגזול פינון דהגזול אומר לו הרי שלח לפניה וקרב דברי הרמב"ן בהיפך וכו' ע"כ ושם בסי' ע"ה על דבר הי"ש שלקח הפאסעסיר באלמות מישראל אחד ועבר עליו הפסח והפאסעסיר מחוייב להחזיר הי"ש להישראל שקבל ממנו פתב וז"ל והנה כ"ת צדד היתר מחמת דברי הנו"ב סי' כ' דמותר החמץ להגזול הנה בדברי הנו"ב מבואר גם פן בבואור הגאון מוהרי"ט אלגזי בפר"ה מהלכות בכורות

אָמַנְם בַּפ"ח סי' תמ"ח ס"ג פְּתַב בְּפִירוּשׁ דְּאַף דְּהַגְזֵלָן הוּא שְׁעֵבֵר בְּבַל יִרְאֶה וְלֹא הַגְזֵל
אַף עַל פִּי כּוֹ הַחֲמִיץ אָסוּר לְכָל אָמַנְם מִבְּנֵי מִזְהָ דְּאִם הִיָּה גְזֵלָן עֲכוּמ"ז מוֹתֵר הַחֲמִיץ
אַחַר הַפְּסַח אָמַנְם מִדְּבָרֵי הַחֵק יַעֲקֹב ס' תמ"ח ס"ד דְּאַף בְּכִי הָאֵי גְנוּנָא אָסוּר אִם בְּרוּר
שְׁלֹא הִתְלִיפוּ וְרֵאִיתִי לְאַחַד מִהַאֲחֵרוּנִים שְׁהִתְפַּלֵּא עָלָיו אָמַנְם בַּמִּק"ח ס"ק ט' הַעֲלֵה
דְּאָסוּר לְהַגְזֵל וְכָל הַמְּבוּכָה הִיָּה שְׁלֹא רָאוּ הַאֲחֵרוּנִים דְּבָרֵי הַרְמַב"ן בְּלִיקוּטִיו וְכוּ'
דְּמִבְּנֵי כַהֲנֵי וּמִק"ח לְכֹן אֵין הִתְפַּר זֶה כְּלוּם עַכ"ל וְהִנֵּה מְסַגְנוּן לְשׁוּנוּ נִרְאֶה דְּמִיַּחֲס
דַּעַת הַגְּאוֹן מוֹהֲרִיט"א פְּדַעַת הַנו"ב דְּגַם בְּגֵזֵלָן יִשְׂרָאֵל סוֹבֵר דְּמוֹתֵר לְהַגְזֵל מִשׁוּם שְׁהִיָּה
אָנוּס וְכוּ' וְעַמּוֹ הַסְּלִיחָה רַבָּה דְּאֵין נִרְאֶה לִיַּחֲס וְלוֹמַר כּוֹן לְפִי הָאָמַת בְּדַעַת מְרוֹן
מוֹהֲרִיט"א דְּנֻדָּאֵי בְּגֵזֵלָן יִשְׂרָאֵל מוֹדָה דְּאָסוּר לְהַגְזֵל מִשׁוּם לְתַא דְּהַגְזֵלָן שְׁעֵבֵר עַל בַּל
יִרְאֶה וְכִמּוֹ שְׁמִפְנֵיךְ בַּדב"ק דְּמִסְפִּים לְדְבָרֵי רַבִּינוּ הַפ"ח דְּאָסוּר לְנַגְזֵל מִשׁוּם לְתַא
דְּהַגְזֵלָן אֲלֵא דְּבְגֵזֵלָן עֲכוּמ"ז הוּא שְׁסוֹבֵר דְּמוֹתֵר לְהַגְזֵל אַחַר הַפְּסַח וּמֵר נִיְהוּ שְׁהִתְפַּלֵּא
עַל הָרַב חֵק יַעֲקֹב בְּזֶה כְּמוֹ שְׁנִבְיָא דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ לְהֵלָן בַּס"ד אֲבָל בְּגֵזֵלָן יִשְׂרָאֵל מוֹדָה
דְּאָסוּר לְהַגְזֵל: הֵן אָמַת דְּמַמָּה שְׁפַתְב לְקַמִּיָּה (בַּד"ה אֵיבְרָא דְּלִפִּי מ"ש) וּמִשְׁם וְהִלָּאָה
עִי"ש (בְּדָף ע"ג ע"א) נִרְאֶה שְׁסוֹבֵר כּוֹן בְּאָמַת וְכוֹן יַיַחֲס אֲלֵיו הָרַב פְּתַב סוֹפֵר ס' פ"ד
(בַּד"ה אָמַנְם כּוֹן) אָף לִי הַהֲדִיּוּט נִרְאֶה דְּאַחַר שְׁרַאֲנוּ לְהָרַב מֵר אָבִיו בַּס' קַהֲלַת יַעֲקֹב
רִישׁ ס' ל"ט דְּמַתְבָּאָר דְּתַפְס הַשִּׁטָּה דְּאָסוּר לְנַגְזֵל וּמֵר בְּרִיָּה מְרוֹן מוֹהֲרִיט"א בְּאֹתוֹ
פֶּרֶק בְּאֹתוֹ מְקוּם שְׁקִיל וְטָרִי בְּמָה שְׁחַקֵּר בְּעַנְיָן חֲמִיץ שֶׁל עֲכוּמ"ז בִּיד יִשְׂרָאֵל וְכוֹן שֶׁל
הַקְּדָשׁ וְאַחֲרֵיכֵן עַל הַנְּפִקָדָא אִם נֶאֱסַר אַחַר הַפְּסַח אוֹ לֹא עִי"ש דַּב"ק בְּאַנְרָף וְלֹא פְתַב
שׁוּם הַעֲרָה עַל דְּבָרֵי הָרַב אָבִיו הַמְּחַבֵּר נִרְאֶה דְּשְׁתִּיקָה זֶה הוֹדָאָה הִיא דְּשִׁטָּה זֶה הִיא
אָמַת לְדִינָא וְכָל מָה שְׁפַתְב בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת הַנְּ"ל הוּא הַצ"ד צְדִי צְדִי דְּרָף שְׁקֵלָא
וְטָרִיא אֲבָל לְדִינָא קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא הוּא דְּאָסוּר לְהַגְזֵל כְּפִשְׁיטוֹת לְשׁוֹן הַש"ס דְּבָבָא קָמָא
ד' צ"ח דְּמַתְנִי דְּהַגְזֵלָן אוֹמַר לְנַגְזֵל הָרִי שְׁלָף לְפָנֶיךָ הִיא כְּמָאן דְּאָמַר אוֹמְרִים בְּאִסוּרֵי
הַנְּאָה הָרִי שְׁלָף לְפָנֶיךָ דְּרוּצָה לוֹמַר אָף דְּלַנְּגֵזֵל אָסוּר כּוֹן נִרְאֶה לְדַעַתִּי הַעֲנִיָּה שְׁלֹא לִיַּחֲס
בְּפִשְׁיטוֹת דַּעַת מְרוֹן מוֹהֲרִיט"א דְּמוֹתֵר לְנַגְזֵל וְעֵינֵן בְּשׁוּ"ת עוֹנָג יוֹם טוֹב ס' כ"ו בְּהַגְהָה
וְנ"ל אָף עַל גַּב דְּבַהֲדִיּוּט פִּי הָאֵי גְנוּנָא אִם גְזֵל חֲמִיץ וְעֵבֵר הַפְּסַח חֲיִיב לְשַׁלֵּם לְהַגְזֵלָן אֲבָל
אִם הַגְזֵלָן תוֹבְעוֹ (וְהַגְזֵלָן אֵינוֹ תוֹבְעוֹ) וְנָדָא דְּפִטוּר דְּלַגְבִּי נַגְזֵל יְכוּל לוֹמַר מָאֵי אַפְסַדְתִּיךָ
הָא אִם הִיָּה חֲמִיץ בְּעֵין הִיָּה עַפְרָא בְּעֵלְמָא וְהַגְזֵלָן הִיָּה מַחְזִיר לָךְ הַחֲמִיץ כְּמוֹ שְׁהִיא עַכ"ל
מִבְּנֵי דְּפִשְׁיטָא לִיָּה פְּדַעַת רַבְּנָן בְּתַרְאֵי הַנְּ"ל דְּאָסוּר הַחֲמִיץ לְהַגְזֵלָן דְּמִשׁוּם הַכִּי יְכוּל
לוֹמַר לוֹ מָאֵי אַפְסַדְתִּיךָ וְכוּ' גַם הָרַב עֲצִי לְבוֹנָה יו"ד ס' קב"ל ס"א (סוֹף ד"ה וְהִנֵּה)
פְתַב גַּם כּוֹן דְּהַחֲמִיץ אָסוּר לְהַגְזֵל בְּהַנְּאָה גַם בְּשׁוּ"ת רַעַק"א ס' כ"ג פְּשִׁטָּא לִיָּה דְּאָסוּר
לְנַגְזֵל וְכַתְּב בַּד' ח"י (ד"ה וְלַכְּאוּרָה) דְּמָה שְׁפַתְב הַנו"ב דְּהַחֲמִיץ מוֹתֵר בְּהַנְּאָה הוּא רַחוּק
מִדְּרָף הָאָמַת וְעַל כָּל פְּנִיָּם אָף אִם נֹאמַר דְּלַקוּשְׁטָא סוֹבֵר מְרוֹן מוֹהֲרִיט"א דְּלַנְּגֵזֵל שְׁרִי
כְּמוֹ שְׁיַיַחֲסוּ אֲלֵיו בְּשׁוּ"ת בֵּית שְׁלֵמָה וְכַתְּב סוֹפֵר הַנְּ"ל מְכָל מְקוּם נִרְאֶה דְּאֵיכָא בְּנִיָּהוּ
בֵּין הַנו"ב לְמוֹהֲרִיט"א לְעַנְיָן אֵי שְׁרִי גַם לְאַחֲרִים אוֹ דוֹקָא לְהַגְזֵלָן עֲצָמוּ דְּלַהַנו"ב שְׁרִי
לְכּוֹלֵי עֲלְמָא לְמוֹהֲרִיט"א לֹא שְׁרִי אֲלֵא לְהַגְזֵלָן דְּמִשׁוּם שְׁלֹא יְהִיָּה לוֹ הַפְּסַד מִהַקְּרוֹן לֹא
קָנְסוּ רַבְּנָן עִי"ש בַּדב"ק בַּד"ה וְאוּלָּם חֲשַׁבְתִּי דְּרַכִּי וְכוּ' וְק"ל: וּבְשׁוּ"ת יַד יוֹסֵף לַהֲג'
מוֹהֲרִי דְּיִיטָאשׁ בַּס' ל"ב (ד"ה אָמַנְם) פְתַב עַל דְּבָרֵי הַנו"ב דְּאַף שְׁהִתְחַלִּיט הַדְּבָר
בְּפִשְׁיטוֹת אֵילוּ הִיָּה רוּאָה דְּבָרֵי הַרְמַב"ן בְּלִיקוּטִיו לֹא הִיָּה מוֹרָה כּוֹן וְאַחַר שְׁהִעֲתִיק כָּל

לשון הרמב"ן הנ"ל כתב הרי בהדיא דאף דאומר לו הרי שלף לפניך אסור בין לו בין לאחרים ומתתיא על כל גדולי המורים שהאריכו לסתור דברי הנו"ב ולא ראו דברי הרמב"ן וברור דאם הנה רבינו הנו"ב רואה דברי הרמב"ן לא הנה מורה הלכה נגדו עכ"ל.

גם בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"א סי' של"ב בעובדא מעין העובדא שבבית שלמה סי' ע"ה הנ"ל כתב וז"ל הנה דברי הנו"ב שהביא באמת בליקוטי הרמב"ן פסחים מבואר דלא כהנו"ב ואסור לכל העולם אף שלא עברו על כל יראה עכ"ל ודברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר פאן בתשובה זו נקיט לה בקיצרי ושם בח"ג סי' ל"א האריף מאד בענין זה לסתור דברי הנו"ב שכל יסוד דבריו הוא על פי מאי דפשיטא ליה דהנגזל לא עבר על כל יראה ומני"ר כתב דפשוט מאד והדין אמת דהנגזל עובר בכל יראה ואם פן נדאי דאסור לו חמץ אחר הפסח עי"ש ועיין מה שרשמתי בזה לעיל סי' ה' אות כ"ד ואחר כל הכבוד הנה הדבר פשוט מאד דאין לסמוך על סברת הג' נו"ב בזה כלל ובמהדורא תניינא סי' ס"ה הובא שם דרב אחד השיגו על כל דבריו שפסי' כ' ומני"ר כתב ליישב השגותיו עי"ש ומכל מקום נראה דהעיקר פדעת רבני האחרונים החולקים עליו אחרי שמפנין פן בדברי רבינו הגדול הרמב"ן ומכל מקום אפשר לעשות סניף להתיר להנגזל פדעת הנו"ב: ובשו"ת עין יצחק למאור עינינו הגאון אבד"ק קאוונא יצ"ו ראיתי בסי' כ"ב ענף ב' אות ח' שכתב דהנודע ביהודה במהדורא קמא סי' כ' חידש דאין הנגזל עובר בכל יראה דכיון דאין ביזו להקדישו ולהקנותו לא קרינא ביה ביתו דמפקיד ולא דמי לפקדון דכל היכא דאיתיה ברשותא דמאריה קמא איתיה פדכתב הרא"ש בפרק קמא דפסחים ואף שבתשובת רעק"א סי' כ"ג לא הסכים לדבריו מצאתי בבבא קמא בשטיטה מקובצת על ד' צ"ח ע"ב (בד"ה חמץ ועבר עליו הפסח) שכתב בשם הר"מ מסארקוסטא דבגזל חמץ ועבר עליו הפסח לא זה וזה עוברין בכל יראה הרי שכתב פדברי הנודע ביהודה דאין הנגזל עובר ואין לפרש דהר"מ קאי בשטיטת הר"ן דחמץ הפוקד אין המפקיד עובר בכל יראה דאם פן לישמוענין ריבנותא בפקדון ושוב תמה על מה שכתב הר"מ דגם הנגזל אינו עובר דאמאי הרי הוא חייב באחריות החמץ ולא גרע משאר שומרים דעוברים בכל יראה משום חייב האחריות דמה לי אחריות שקבל השומר בעצמו ומה לי אחריות שהתורה הוא שחייבתו דסוף סוף הוי גורם לממון ויישב דכונת הר"מ על פי המבואר בפסחים ד' ה' ע"ב למאן דאמר לאו כממון דמי שאני הקא דאמר קרא לא ימצא ובכל חמץ עובר בשני לאוין כל יראה ולא ימצא ובחמץ שהוא רק משום האחריות עובר רק אלא ימצא ולא על כל יראה וזהו שכתב הר"מ דאינו עובר בכל יראה אבל בכל ימצא יש לומר דעובר.

ועל כל פנים נקיטינן כמה שחידש הנודע ביהודה דאין הנגזל עובר משום שאינו ברשותו להקדישו ולהקנותו ואף שהנודע ביהודה כתב עוד טעמים בזה נראה דהעיקר פטעם הנה דהיינו לפי שאינו ברשותו והאריף קצת עוד בזה להוכיח פטעמו של הנודע ביהודה ומהו יצא לידון להקל בנדונו ביי"ש שאינו עדיין ברשותו משום שחייב מנת המלך ולא יתנוהו לו עד שישלם מנת המלך ועבר עליו הפסח וכו' וכתב עוד טעמים אחרים עי"ש דב"ק שמתבאר דמיסתמיה ואזיל בתריה דרב נודע ביהודה בכל מקל הו במה שסבר דאין הנגזל עובר בכל יראה משום שאינו ברשותו להקדישו והו במה שסובר דחמץ זה שעבר

עליו הפסח מותר: ומכל הַרְשׁוּם לַמַּעֲלָה בְּעֵינָיו זֶה וּמִמָּה שֶׁהִבֵּאתִי בְּסִימָן ה' אוֹת כ"ד עֵינֶיהָ הַרְוֹאוֹת דְּסִבְרַת הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה דְּאִין הַנְּגִזְל עוֹבֵר בְּבַל יֵרָאֵה הִיא מְוַסְפָּמַת מִפִּי הַפּוֹסְקִים הַמְדַּבְּרִים בְּעֵינָיו זֶה וּכְבָר קִדְמוֹ הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ וְאִי־סִתִּינְעָא מִקְלִתִּיהָ מִדְּבַרֵּי הַרְמַב"ן בְּלִיקוּטִיו לְפָרֵק כָּל שְׁעָה וְהֵדִין אֲמַת.

אָמְנָם בְּמָה שֶׁסּוֹבֵר דָּאָם עֵבֵר עַלְיוֹ הַפְּסַח מְוַתֵּר מִשׁוּם שְׁלֵא עֵבֵר הַנְּגִזְל בְּבַל יֵרָאֵה אִין כֵּן דַּעַת רַבְּנֵי בְּתַרְאֵי הַנּוֹ"ל שֶׁהִחְלִיטוּ דְּהַחֲמִיץ אֲסוּר אַחַר הַפְּסַח יֵשׁ מֵהֶם אוֹמְרִים הַטַּעַם מִשׁוּם לְתַא דְּהַנְּגִזְלוֹ שֶׁעוֹבֵר בְּבַל יֵרָאֵה וְיֵשׁ מֵהֶם אוֹמְרִים דָּאָף אִם אִין מִי שֶׁיַּעֲבֹר בְּבַל יֵרָאֵה נֶאֱסַר הַחֲמִיץ אַחַר הַפְּסַח וְהַנְּשִׂאִים הִבִּיאוּ שְׁכֵן כְּתַב הַרְמַב"ן בְּלִיקוּטִיו הַנּוֹ"ל וְכָתְבוּ שְׁאָם הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה הִיָּה רוֹאֵה דְּבַרֵּי רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל הִיָּה מְבַטֵּל דַּעַתוֹ שְׁכֵן רָאוּי לְהִיֹּת חוֹזֵר וּמְבַטֵּל דַּעַתוֹ נֶגְדַּת הַמְּפֹרָשׁ בְּדְבַרֵּי הַרְאִשׁוֹנִים וְגַם עַל דְּבַרֵּי הַר"ם מְסַאָרְקוּסְטָא שֶׁבְּשִׂטָּה מְקַוְבָּצַת הַנּוֹ"ל כְּבָר עֲמָדוֹ רַבְּנֵי קַדִּישֵׁי הַנּוֹ"ל וְתִימָה עַל מְרֵן פְּחַד יִצְחָק יצ"ו שֶׁנֶּעְלַם מִמֶּנּוּ כָּל הַרְשׁוּם בְּכְתָב: וּמָה שֶׁמְצַדֵּד מְרֵן מוֹהֲרִיט"א וְהוּא עַל פִּי מָה שֶׁכְּתַב בְּסִפְרֵי צְרוּר הַחַיִּים בַּד' ט"ן ע"א שֶׁהִבִּיאוּ דְּבַרֵּי רַבֵּינוּ מְנוּחַ דַּעַת הַרִי"ף בְּתַשׁוּ"ף דְּחֲמִיץ שֶׁעֵבֵר עַלְיוֹ הַפְּסַח אִינוּ אֲסוּר אֲלָא לְהַעֲבִיר בְּבַל יֵרָאֵה וְלֹא לְאַחֲרֵים וּבְדְבַרֵּי מְרֵן מוֹהֲרִיט"א בַּד"ה וְאוּלָּם חֲשַׁבְתִּי דְּרַכִּי וְכוּ' מְבֹאָר דְּטַפִּי מְסַתְּבֵר לְהַתִּיר לְהַנְּגִזְל מִלְּהַתִּיר לְאַחֲרֵים דְּלֹאֲחֲרֵים יֵשׁ לוֹמֵר כִּינּוּן דְּאִין לְהֵם אֲלָא מְנִיעַת רִינּוּחַ קְנָסוֹ רַבְּנֵי וְאָף לְגַבִּי לֹקַח דְּאִית לִיָּה פְּסִידָא קְנָסוֹ דְּאִיְהוּ אֲפְסִיד אֲנַפְשִׁיָּה מָה שֶׁאִין כֵּן בְּנִגְזֵל יֵשׁ לוֹמֵר דְּבִמְקוֹם פְּסִידָא לֹא גִזְרוּ רַבְּנֵי עֵי"ש וְאִם כֵּן מֵאַחַר דְּמְבֹאָר בְּדְבַרֵּי הַרִי"ף דְּמִוְתֵר לְאַחֲרֵים כָּל שְׁכֵן דִּישׁ לוֹמֵר לְדִידִיָּה דְּמִוְתֵר לְהַנְּגִזְל וּלְפִי דַּעַתוֹ עַל פְּרַחֲזִין לוֹמֵר כָּכֵל מָה שֶׁכְּתַב הַגָּאוֹן נו"ב לְסַתּוֹר מָה שֶׁנֶּרְאֵה מְבֹאָר מִכְּמָה דְּוֹכְתִי דְּאֲסוּר לְהַנְּגִזְל עֵי"ש בְּאוֹרְחָה וְנִמְצָא לְפִי זֶה דְּלֵהֲנוּ"ב יֵשׁ לוֹ רַב תַּנָּא דְּמַסִּיעַ לִיָּה הָאֲדָם הַגְּדוֹל מֵרִיָּה הַרִי"ף וְגַם לְפִי דַּעַת הֶרֶב מוֹהֲר"ם מְסַרְקוּסְטָא שֶׁהִבִּיאוּ בְּאֲסִיפַת זְקֵנִים לְכָבֵא קָמָא ד' צ"ח וְהַזְפִּירוּ מְרֵן מוֹהֲרִיט"א בַּד"ה וְהִנֵּה הַפ"ח) דְּגַם הַנְּגִזְלוֹ אִינוּ עוֹבֵר אֲפֻשֶׁר לוֹמֵר דְּסוֹבֵר כִּינּוּן שֶׁאִין שׁוּם הַעֲבֵרַת לֹא בְּחֲמִיץ זֶה לֹא קְנָסוֹ וְכִינּוּן שְׁכֵן לֹא נִפְלְאוֹת הִיא סִבְרַת הַנּוֹ"ב לְהַתִּיר לְהַנְּגִזְל מִיָּהָ וְאוּלַי אֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹת מְזַה סְנִיף לְהַתִּיר וְצ"ע וְעֵינֵי לַעֲיִל אוֹת ט' וּבְתַשׁוּבַת הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"ך יצ"ו (בַּד"ה וְזֹאת תְּשׁוּבַת וּבְמֵאֵי דְּכְתִיבָנָא בְּעֵינֵי תִינּוּ בַּד"ה אָמְנָם מ"ש מְנִי"ר): וּבְהִיּוֹתִי בְּזֶה רָאִיתִי לְהֶרֶב דְּרַף הַמְּלָךְ בְּפָרֵק א' מֵהִלְכוֹת חֲמִיץ שֶׁרְצָה לְדַחוֹת רָאִיתִי הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ לְדְבַרֵּי הַר"ן מֵהִיָּה דְּגוֹל חֲמִיץ וְעֵבֵר עַלְיוֹ הַפְּסַח דִּישׁ לוֹמֵר דְּמִתְנִיתִין ר' יְהוּדָה הִיא דְּסוֹבֵר חֲמִיץ אַחַר זְמַנּוֹ אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וְשׁוֹב כְּתַב לְהַסְכִּים לְדְבַרֵּי הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ דְּמִדְּלָא פִּירְשׁוּ בַּש"ס דְּמִתְנִיתִין ר"י הִיא מוּכַח דְּגַם כֵּר' שֶׁמְעוֹן מְצִי אֲתִיָּא וְאִם כֵּן עַל פְּרַחֲזִין לוֹמֵר דְּאֲסוּר לְנִגְזֵל דָּאָם לֹא כֵּן פְּשִׁיטָא דְּאוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׁלָף לְפָנֶיהָ וְעוֹד דְּרָבָא אִית לִיָּה הִלְכָה כְּסַתְּמָה מְשֻׁנָּה וְהִיכִי פְּסִיק כֵּר' שֶׁמְעוֹן אֲלָא וְדֵאִי דְּמִתְנִיתִין אֲתִי כְּרַבִּי שֶׁמְעוֹן עֵי"ש שְׁלֵא רָאֵה מָה שֶׁכְּתַב בְּזֶה מְרֵן מוֹהֲרִיט"א: וְכֵל זֶה כְּשֶׁלֵּא מְכַר הַנְּגִזְלוֹ אֶת הַחֲמִיץ לְעֻכּוּמ"ז קוֹדֵם הַפְּסַח אֲבָל אִם מְכָרוּ לְעֻכּוּמ"ז קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ כְּדִינוֹ וְעֵבֵר עַלְיוֹ הַפְּסַח כְּתַב הֶרֶב מְקוֹר חַיִּים ס' תמ"ג סוֹף סק"ה דְּמִהֲנֵי הַמְּכִירָה וּמְוַתֵּר הַחֲמִיץ אַחַר הַפְּסַח עֵי"ש הַטַּעַם וּבְסִי' תמ"ח סק"ט (תוֹךְ ד"ה וְגַם): וְאִם הַנְּגִזְלוֹ הוּא עֻכּוּמ"ז וְעֵבֵר עַלְיוֹ הַפְּסַח כְּתַב מְרֵן מוֹהֲרִיט"א בְּפָרֵק חֲמִישִׁי מֵהִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת ס' מ"ד (ד' ע"ב ע"ד בַּד"ה וְהִנֵּה הַפ"ח) דְּפִשׁוּט הוּא דְּכִינּוּן דְּהִאֲחֲרִיּוֹת הוּא עַל הַנְּגִזְל וְהִישָׁרְאֵל הַנְּגִזְל לֹא עֵבֵר עַל בַּל יֵרָאֵה דְּמִוְתֵר הַחֲמִיץ וְהִתְפַּלֵּא עַל הֶרֶב חֲמִיץ

יעקב בסי' תמ"ח סוף סק"ד דמשמע מדבריו דאם ידוע בנדאי שלא החליפו העכומ"ז
אסור החמץ אחר הפסח דלמה יאסר אחר הפסח וכוננתו דאף דבגזלן ישראל אף דאינו
עובר הנגזל בבל יראה דין הוא שפאסר החמץ על הנגזל משום שעבר הגזלן בבל יראה
וכל שיש מי שעבר נאסר על כל העולם מפל מקום בגזלן עכומ"ז דלא עבר בבל יראה
לא הגזלן ולא הנגזל אין לאנסרו ונראה דאף למה שכתב הרב שואל ומשיב במהדורא
תליתאה ח"ג סי' ל"א הנ"ל דלא פהרב נודע ביהודה אלא סובר דהנגזל עובר בבל יראה
מודה הוא דאם הגזלן עכומ"ז אין הנגזל עובר דהא טעמא דידיה הוא פנין שהגזלן אינו
רוצה לקנותו הרי הוא ברשות הנגזל וכו' וזה שייך דוקא בגזלן ישראל אבל בגזלן
עכומ"ז נדאי דרוצה לקנותו נהרי הוא חייב באחריות וקאי ברשותו ואין הנגזל עובר
ואם פן יתכן דמודה למרן מהריט"א דמותר החמץ לאחר הפסח וכן לדעת הסוברים
דטעמא דמפסדינו לנגזל הוא משום לתא דהגזלן שעבר על כל יראה נראה דבגזלן
עכומ"ז הדין נותן דאינו נאסר כלל אף האמת הוא פדכתב הרב בית שלמה בסי' ס"ב
הנ"ל דמתבאר מדברי הרמב"ן בליקוטיו דאסור החמץ משום לתא דהנגזל אף שלא עבר
על כל יראה והוא הדין לפי זה גם בגזלן עכומ"ז וכדעת הרב חק יעקב וכן כתב שם בסי'
ע"ה וכינון שמרן מוהריט"א לא הזכיר דברי הרמב"ן הנ"ל נראה דנעלמו מעיני קדשו
נדאי דיש להחמיר לאסור פדעת הג' בית שלמה הנ"ל והרב פרי מגדים בסי' תמ"ח
במשפצות סק"ו (ד"ה שותפים) כתב ועכומ"ז שגזל חמץ מישראל ועבר פסח צדד בא"ר
לקולא ע"כ וספר אליהו רבא אין מצוי אצלי לראות דב"ק והרב עמודי אור סי' י"ז וסי'
ח"י אות ו' וי"א שהבאתי לעיל סי' ה' אות ט"ל פשיטא ליה דנקנה החמץ להגזלן עכומ"ז
ומותר לקבלו ממנו אחר הפסח או לקבל הדמים תוף הפסח עי"ש והרב מקור חיים סי'
ת"מ סק"ה (ד"ה ונראה) כתב ודמי לעכומ"ז שגזל חמץ מישראל נדאי אין הישראל
חייב בביעור מדאורייתא לדעת הגאונים מקרא דבתיכם דלא שייך לומר דעכומ"ז
משאיל ביתו להישאל עכ"ל נראה דיש טעות סופר בדב"ק וקודם תיבות דלא שייך
וכו' צריך להיות וגם לדעת הרא"ש אינו עובר דלא שייך וכו' פן נראה לי דמוכרח להגיה
בדבריו ואין מדבריו הכרח דסובר דמותר אחר הפסח דלא קאמר אלא דאינו עובר עליו
בבל יראה וק"ל: עתה השגתי ספר יקר אמרי הנצבי לידידי הגאון צבי מאיר אבד"ק
דאברי יצ"ו וראיתי שבחידושו לפרק מרובה באות כ"ט נשא ונתן בסברת הרב נודע
ביהודה דמותר החמץ להנגזל כמה שמקשים עליו מסוגיא דבבא קמא ד' ס"ו פנין דמטא
זמן איסוריה נדאי מייאש הא לשיטתו דמותר להנגזל לא מייאש וכתב ליישב על פי מה
שביאר הרב נודע ביהודה דלא אמר סברתו הנ"ל אלא למאי דקים לן דחמץ אחר הפסח
הוא רק מדרבנן אבל לר' יהודה דסובר דאחר הפסח אסור מן התורה נדאי גם להנגזל
אסור והכרית דרבה (דאלביה היא השקלא וטריא בפסגיא הנ"ל) סובר כר' יהודה וכו'
עי"ש דבריו הנחמדים בד' י"ז ומכל מקום אינו מסכים לסברתו באשר תראה בדב"ק
בד' ל"ב ע"ב שהביא דברי הרמב"ן בחידושו לפסחים הנ"ל וכתב שגם הר"מ
מסארוקוטה שבשיטה מקובצת הנ"ל יתכן שסובר פהרמב"ן והזכיר תשובת הרב שואל
ומשיב שקדמו להשיג על הרב נודע ביהודה מדברי הרמב"ן עי"ש: יז) חמץ שנמצא
אחר הפסח דאסור אף על פי שביטלו ככתוב בסימן תמ"ח ס"ה כתב הרב פתב סופר סי'
פ"א שנסתפק השואל אם גם לכולי עלמא אסור או דילמא דוקא לדידיה אסרו אבל

לאחרני כשבעל החמץ לא מכר ולא נתן אלא האחרים זוכין בו מעצמם שרי דכיון דכשבטלו הוא מחלוקת בירושלמי נהי דנקיטינו להחמיר מיהו אולי לכולי עלמא מיהא שרי דהא טעם האוסר אפילו ביטל הוא משום הערמה ופירש הרא"ש שיאמר שביטל והוא לא ביטל ובעל העיטור סובר דדוקא באכילה אסור ולא בהנאה דמשום הנאה לא יערים והטור בסי' תמ"ח סובר דגם כדי ליהנות יערים אבל פשאוור לו גם בהנאה יש לומר דמשום הנאה דאחרים לא יערים דאין אדם חוטא ולא לו או דילמא לא פלוג רבנו ואסרו בביטלו גם לאחרים הרב המחבר האריך בזה להוכיח דגם לאחרני אסור ודקדק פן גם מלשון מרן בש"ע סי' תמ"ח וכל שפן דאסור לבנו אחריו דאם לאחרים אסור אפילו פשלא בא להם מיד העובר ואפילו זכו מההפקר וכיוצא פל שפן דאסור לבנו אחריו דנכנס תחת האב ומפחו הוא זוכה ומרשותו בא לו עיי"ש שהביא דברי מרן מוהריט"א בפרק חמישי דבכורות ד' מ"ח ע"ב (הלא המה בסי' מ"ד ד' ע"ב ע"ג מדפוס ווארשא בד"ה איברא דראיתי להר"ן) וישקיל וטרי בזה עיי"ש גם מדברי הרב מוהרש"ז בש"ע שלו סי' תמ"ח סכ"ט הבאתי דבריו בסי' ה' אות י"ז מתבאר דסובר דאף פשאינו בא ליד אחר על ידי מכר ומתנה אסור: ולא אכחד מלהעלות על הספר מה שיהיה נראה לי ההדיוט דאולי מקום יש בראש לצדד להקל בכי האי גוונא שאחרים זוכים מעצמם בלא ידיעת בעל החמץ כלל והוא על פי מה שפכת רבינו מנוח בפרק א' מהלכות חמץ הביא דבריו הרב צרור החיים בד'ט"ן ע"א ואיכא לעיוני בחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח שאסור משום קנס לישראל אחר שלא עבר עליו מהו והביא תשובת הר"ף שהוא מותר לאחר מיהו אית דמורו ביה לאיסורא ואיתלו דבריהם בההיא דאמרין חמץ של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהם מחליפים דאי לישראל אחר שרי אמאי איצטריך לטעמא שהם מחלופים אלא שמעת מינה דאפילו לישראל אחר אסור עכ"ל והנה הגם דאין לומר דמה שהתיר בתשובת הר"ף לאחרים הוא על ידי מכר או מתנה דהא ודאי אסור דהרי נהנה בעל החמץ וכמו שפיאר מרן מוהריט"א שם אף מפל מקום למדנו מדברי רבינו מנוח דהרי"ף מתיר לכל הפחות בכי האי גוונא שאינו על ידי מכר או מתנה אלא שאחרים זוכים הם מעצמם בלא ידיעת הבעלים כלל ואם פן אולי אפשר לסמוך עליו בדבר שאינו מפורש בדברי הפוסקים בהפד: אלא דלא נחה דעתי העניה במה שפכתתי בכוננת תשובת הר"ף דאי מיירי דוקא בכי האי גוונא אם פן אינו מוכן מה שפכת ואית דמורו וכו' ומייתי מההיא דחמץ של עוברי עבירה וכו' ומאי ראיה מהתם דהתם באים לקנות מהעוברי עבירה אהכי צריכין לטעמא דמחליפין אלא ודאי דהרי"ף מיירי בקונה או מקבל מתנה אלא דהדבר תמוה איך יתכן שיהיה מותר בכי האי גוונא דהא קמתהני בעל החמץ וצ"ע ועיין להרב חתם סופר בסי' קכ"ד שהביא קושיות הרב השואל אההיא דאמרין והאמר רבא קנסא קניס ר' שמעון הואיל ועבר על פל יראה דהכי סליק אדעתיה דר' שמעון לא קניס הא תניא בתוספתא ריש פרק שני דרבי שמעון אוסר לקנות חמץ של כותים אחר הפסח מפני שנוחשדו על פל יראה וכתב ליישב ותורף דב"ק הוא דודאי למפור וליתן אין שום סלקא דעתין דודאי אסור והיגינו מה שאמרו בתוספתא דאסור לקנות מהם אבל חמצו אינו נאסר שאם הפקירו והשליכו לחוץ מותר לכולי עלמא פי מה טעם לקנוס בזה אף מדמוקי רבא מתניתין דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור כר' שמעון דקנסא קניס ומשמע מלשון המשנה דהחמץ עצמו

נאסר מזה שמעינו דנאסר לכל העולם אף בכי האי גוונא שבאים לנפות מההפקר אחר שהעובר השליכו לחוץ עי"ש דב"ק דנראה דמר בריה בשו"ת כתב סופר הג"ל געלם ממנו תשובה זו דמזה מבואר דלפי האמת סובר הרב חתם סופר דגם בכי האי גוונא פשוט דאסור אלא דצריף להבין דלפי הנראה מה שתיירץ הרב לקושית הרב השואל במחילת פבוד תורתו הרמה אין זה מן הישוב לדעת הרי"ף בתשובה הג"ל דלכל הפחות מוכח דבכי האי גוונא שאין האחרים זוכים ומקבלים מיד העובר בבל יראה סובר דמותר ואם כן לדידיה צריף לומר דלא אמר רבא קנסא קניס וכו' אלא שאסור לעובר ונימא נמי דגם לקנות ממנו אסור כמפניך בתוספתא אבל לא לאחרים הזוכים שלא מחמתו ואם כן הדרא קושית הרב השואל לדוכתא וצריף להתנישב בכל זה לעת הפנאי ולא באתי אלא להעיר אנו: וילעיקר קושית הרב השואל שבשו"ת חתם סופר הג"ל ראיתי להרב שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ב סוף סי' ס"ו שכתב דמשם אין ראיה דיש לומר דדוקא בכותים הוא דקניס ר' שמעון דהם חשודים על כל יראה אבל לא בישראל עכ"ל וכנתו לפי הנראה היא לומר דישראל פינון דלא נחשדו על פה לא קנס אף למי שעבר דכל עיקר תקנתו וקנס שלו הוא רק על הכותים ואין דבריו נוחים לדעתי הענייה דמה טעם שלא לאסור ולקנוס על הישראל העובר בבל יראה כי היכי דקניס בסתם כותי משום שגחשד לעבור על כל יראה ומצאתי שהרב כתב סופר סי' פ"ב (ד"ה ויש אתי) תירץ דאי מהתם הנה אמינא דאסור דוקא באכילה ורבא אשמועינו דאסור בהנאה עי"ש שלא זכר גם שם דברי ר' אבה"ו בכתם סופר הג"ל: יח) חמץ שעבר עליו הפסח והבעלים הפקירוהו קודם הפסח אי מהני עיין מה שרשמתי בסי' ה' אות י"ז: יט) מכר חמץ לעכומ"ז קטן ועבר עליו הפסח אף על גב דקטן אין לו זכיה מן התורה פינון דחמץ שעבר עליו הפסח איסורו מדרבנן יש להקל גם במקרו לעכומ"ז קטן כן כתב הרב עיקרי הד"ט סי' ח"י אות ע"ג בשם שו"ת ושב הפנה גם הרב שערי תשובה סי' תמ"ח סקט"ו הביא שו"ת הג"ל עי"ש שיש הפרש ביניהם כמו שכתבתי במערכת בכור בהמה סי' ג' אות י"ח (בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים) והרב חתם סופר חיו"ד סי' שי"ז כתב לענין מכירת בכור לפוטרו מן הבכורה דלגבי עכומ"ז לא נאמרו שיעורים אלא אפילו הוא קטן כל שיש לו דעת שלמה והגיע לפלגות ראובן אף שאינו כן י"ג שנה הרי הוא כגדול ויש לו קנין מן התורה ולכן אם קנה העכומ"ז הקטן את הבכור בכסף ומשיכה הרי נפטר מן הבכורה ואם בכסף לבד באנו למחלוקת הקדמונים אי נכרי קונה בכסף או במשיכה ואף אם יש סטומתא עם הכסף אף דבעלמא בעכומ"ז גדול מהני מפל מקום בקטן מסופקני דאפשר דאין דרף התגרים לחשוב מעשה קטן קנין וכו' אלו תנרף דברי קדשו והביא דבריו הרב פתחי תשובה ביו"ד סי' ש"ף סק"ד ואם כן לדבריו כל שכן לענין חמץ שעבר עליו פסח דיש לנו לומר דיש לסמוך על מה שגמפר לעכומ"ז קטן אם גמפר כדינו בכסף וקנין אגב קרקע או משיכה וחרצ וכו' צא בדרף שמועיל במקר לעכומ"ז גדול ומשמע דלכתחלה נמי שפיר דמי למפור לעכומ"ז קטן שדעתו שלמה דבעכומ"ז אין חילוק בין גדול לקטן: אף הרב בית שלמה סי' ס"ו (בחלק אור"ח) נשאל במי שמכר לעכומ"ז קטן בקומה והוא כן חמש עשרה שנה והמכירה היתה כדין בכסף והקנאת מקום ועבר הפסח ויש מפקפקים בזה פינון שבדיניהם אין קנין לקטן עד שיהיה כן כ"ד שנה והשיב דמשום הא אין לחוש אם באמת היה מועיל בדינינו אין לנו לחוש

לדיניהם דאזלינו בַּתֵּר דִּינָא דִּינֵן וְהִבִּיא שְׁפֵן פְּתִיבוּ הַפּוֹסְקִים בְּזֶה אִף בְּאַמַּת בְּדִינֵינוּ אֵין קִנְיָן לְקַטְן מִן הַתּוֹרָה וְהִבִּיא דְבָרֵי הָרַב חֲתָם סוֹפֵר דַּעֲכוּמ"ז קִטְן בַּר דַּעַת הוּא כְּגֹדוֹל בְּזֶה וְתַמָּה עָלָיו וְכָתַב לְדַחֲוֹת סְבָרְתוֹ וְכִינֵן שְׁגָם בַּעֲכוּמ"ז קִנְיָן קִטְן לֹא מְהִינֵי בְּדִינֵינוּ נְהוּ דְזֵהוּ בֶּן ט"ו שָׁנִים הָא בְּעֵינֵן שְׁיָבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת וּבְגִדוֹן זֶה לֹא נוֹדַע אִם הִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת וּמְסִיק דְּנֻדָּאֵי אֵין לַעֲשׂוֹת כֹּן לְכַתְחֻלָּה אֲבָל עֲתָה שְׁכָבֵר עֶבֶר הַפְּסַח אֵין לְפַקְפַּק כָּלֵל דְּבִדְרַבְנֵן סְמִיכֵין אַחְזָקָה דְּרַבָּא כָּל שְׁבָא לְכָלֵל שָׁנִים בָּא לְכָלֵל סִמְנִים וְהַחֲמִיץ מוֹתֵר בְּאַכִּילָה אִף לְמַהֲדָרִין מִן הַמַּהֲדָרִין עִי"ש וּבְסִי"ט שְׁקִיל וְטָרִי עַל מַה שְּׁהַשִּׁיגוּ רַב אֲחֻז עַל דְּבָרָיו שְׁבָסִי"ט וּמִינִישְׁב דְּבָרָיו עִי"ש: (כ) חֲמִיץ שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִים יִשְׂרָאֵלִים שְׁעֶבֶר עָלָיו הַפְּסַח חָקֵר מִרְן מוֹהֲרִיט"א הוּבָא בְּס' קַהֲלַת יַעֲקֹב סִי' לִק"ט ד' ד"ן ע"ג (מְדַפּוּס חֲדָשׁ) אִם עוֹבְרִים בְּכָל יִרְאָה וְהוּי חֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֶבֶר עָלָיו הַפְּסַח וְהִבִּיא פְּלוּגְתָא דְּרַבְּנֵן וּר' אֲלֵעָאֵי בְּחֻלִּין ד' קל"ה ע"א וּמַחְלֻקָת הַפּוֹסְקִים אֵי קִינִימָא לֹן כּו' אֲלֵעָאֵי אוֹ כְּרַבְּנֵן וּמְסִיק דְּלֵהֶסוּבְרִים דְּקִינִימָא לֹן כּו' אֲלֵעָאֵי כִּינֵן דְּכַתִּיב בְּלִשׁוֹן יְחִיד לֹא יִרְאָה לָךְ חֲמִיץ הַשְׁוֹתְפִין בְּכָלֵל וְלֵהֶסוּבְרִים דְּנִקִּיטִינֵן כְּרַבְּנֵן אֵי אֵיכָא שְׁיַעוּר כְּפִזִּית לְכָל אֲחֻז עוֹבְרִים וְאֵי לֵיכָא כְּפִזִּית לְכָל אֲחֻז אֵין עוֹבְרִים וְכָבֵר רָאָה דְּבָרֵי הַרְבָּנִים ט"ז וְחָק יַעֲקֹב שְׁבָסוּף סִי' תַמ"ה עִי"ש וְעֵינֵן בְּהַגָּהַת כָּלִיל תַּפְּאַרְתַּת שְׁבָשׁוּ"ת תַּפְּאַרְתַּת יוֹסֵף א"ח סִי' כ"ב וְהָרַב יֵד דָּוִד עַל פְּסָחִים לְדָף כ"ג ע"ב הִבִּיא דְּבָרֵי הַחֲק יַעֲקֹב סִי' תַמ"ה דְּחֲמִיץ שֶׁל שְׁוֹתְפִין חֲזִיב לְבַעַר מְדַכְתִּיב תַּשְׁבִּיתוֹ וְכָתַב דְּאֵין רָאָה מְדַכְתִּיב בְּלִשׁוֹן רַבִּים וְכו' אִף מְסַבְרָא יִדְעִינֵן כֹּן בְּלֵי שׁוּם לִימּוּד עִי"ש וְהִבִּיאָתִיו בְּסִי' ה' אוֹת ל"ה: וְכָתַב הָרַב הַשּׁוֹאֵל בְּשׁוּ"ת תַּפְּאַרְתַּת יוֹסֵף הַגָּ'ל בֵּי"ש שֶׁל שָׁנִים עֲשָׂר שְׁוֹתְפִים יִשְׂרָאֵל וְהָאֲחֻז עֲשָׂר שְׁוֹתְפִים מְכָרוּ חֲלָקָם לַעֲכוּמ"ז אִף הִי"ב לֹא מְכָר חֲלָקוֹ מִחֲמַת שְׁכָחָה רַק כְּשִׁמְכָר חֲמִיץ שְׁבָבִיתוֹ כְּתַב לַעֲכוּמ"ז שְׁמוּכָר לֹו גַם חֲמִיץ שְׁאִינוּ יִדוּע לֹו דְּדִינָא הוּא דֵהִי"א חֲלָקִים מוֹתֵר דְּבִדְרַבְּנֵן יֵשׁ בְּרִירָה כְּמוֹ שְׁכָתַב הַגָּאוֹן שְׁאֲגַת אַרְיָה בְּחֲמִיץ שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִים שְׁהָאֲחֻז לֹא מְכָר חֲלָקוֹ וְאִף דְּבַחֲק יַעֲקֹב וּמְקוֹר חֲזִיִּים הַצָּרִיכוּ עֵינֵן אֵי שְׁרֵי בְּאַכִּילָה מְפָל מְקוּם יֵשׁ לְצָרָף דַּעַת הַפְּנִי"י דֵי"ש הוּי רַק חֲמִיץ דְּרַבְּנֵן וְלֵהֲתִיר אִף בְּאַכִּילָה וְחֲלָק י"ב אֲסוּר וְהָרַב הַמְּחַבֵּר הָאָרִיף דְּלַכְאוּרָה יֵשׁ לֵהֲתִיר מְשׁוּם שְׁזֵהוּ תַּעֲרוֹנְכַת מִיִּן בְּמִינוּ וְנִתְבַּטַּל בְּרוּב קוֹדֵם הַפְּסַח דְּלַכְוִלֵי עֲלֵמָא לֹא עֶבֶר אֲבָל יִרְאָה וְלֹא שְׁיִיף קִנְס וְשׁוֹב כְּתַב דְּאֵי אֲמָרִינוּ יֵשׁ בְּרִירָה בְּדְרַבְּנֵן אִם כֹּן כָּל חֲלָק לַעֲצָמוּ עוֹמֵד וְלֵיכָא תַּעֲרוֹנְכַת וְכו' וּמְסִיק לְדִינָא דְּגַם חֲלָק הַשָּׁנִים עֲשָׂר מוֹתֵר בְּהַנָּאָה לְמְכָרוּ לַעֲכוּמ"ז עִי"ש וְהָרַב בֵּית שְׁלֵמָה סִי' ע"ד בְּשְׁנֵי שְׁוֹתְפִים בְּשְׁמָרִים וְהַשְּׁמָרִים הָיוּ בְּמִרְתַּף אֲבִיָּהֶם שְׁהַשְּׁאִיל לָהֶם וּבְעָרַב פְּסַח נָתַן הָאֲחֻז הַשְּׁמָרִים בְּמִתְנָה בְּלֵי שׁוּם קִנְיָן לְאָבִיו וְהָאֵב מְכָר הַשְּׁמָרִים לַעֲכוּמ"ז וְכָתַב דְּהָרַב הַשּׁוֹאֵל הָאָרִיף לְהַחֲמִיר אִף בְּהַנָּאָה גַם חֲלָק הַנּוֹתָן וְהוּא הַשִּׁיב דְּחֲלָק הַנּוֹתָן וְדֵאֵי מוֹתֵר דְּהָאֵב קָנָה עַל יְדֵי קִנְיָן חָצֵר אִף דְּהִנָּה הַמְּרַתֵּף שְׁאוּל לָהֶם: וְיֵשׁ לְפַקְפַּק עַל פִּי דְּבָרֵי הַנְּתִיבוֹת בְּפִתִּיחָה לְסִי' ד' מְפָל מְקוּם כִּינֵן שְׁלֹא עֲשׂוּ שׁוּם קִנְיָן בְּמִרְתַּף רַק חֲזָקַת תַּשְׁמִישׁ וְזֶה לֹא מְהִינֵי לַעֲנֵן זֶה כְּמוֹ שְׁכָתַב הַנְּתִיבוֹת עֲצָמוּ בְּסִי' קצ"ב וְהוּי כְּמִפְקִיד שְׁהַקָּנָה לְנִפְקֵד דְּבָר הַמְּוִפְקֵד שְׁכָתַב הַנְּתִיבוֹת בְּסוּף הַפִּתִּיחָה דְּהַעֲיָקֵר כְּמוֹהֲרִי"ט וְלֹא כַט"ז (עֵינֵן מַה שְּׁרַשְׁמִיתֵי בְּזֶה בְּקוֹנְטְרָסִים הַכְּלָלִים בְּמַעֲרַכַת הַחִי"ת אוֹת ק"י) בְּכַרְט דְּלֹא קִבַּע זְמַן לְהַשְׁאֵלָה וְיִכּוֹל לְדַחֲוֹתָם בְּכָל זְמַן שְׁיִרְצָה וְאִף חֲלָק הַשָּׁנֵי יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקֵּל דְּהַמְכִירָה שֶׁל הָאֵב מְהִינֵי עַל פִּי דְּבָרֵי הַמְּקוֹר חֲזִיִּים סִי' תַמ"ג סק"ה גַם יֵשׁ לְצָרָף קַצַּת כִּינֵן דְּשׁוֹתְפֹו הוֹדִיעֵו בְּעָרַב פְּסַח אַחַר זְמַן אִסּוּרוֹ וְשְׁתַּק

השתיקה הני כהסכים לדבריו לדעת כמה פוסקים שהביא המשנה למלך בריש פרק ה' מה"ש וכתב דהשואל מפקפק מצד שלא מכר האב החדר לעכומ"ז אלא השפירו לעכומ"ז וכתב המקור חיים שצריך דוקא למכור (עינו מה שרשמתי בזה בסי' ט' אות ד') ואין בזה חשש וכו' וגם מה שכתב משום שלא חתם המוכר בשטר על פי דברי המקור חיים סי' תמ"ח זה אינו פיקפוק דשכירות קרקע נקנה בכסף לבד בלא שטר ובלאו הכי פיון שהמרתף הוא של האב מועיל חתימתו דהשטר אינו אלא בשביל הקרקע ומה גם דגם בחמץ עצמו יש לו חלק מה שנתן לו במתנה האחד ומסיק להתיר השמרים בהנאה או לישראל על ידי ביטול ברוב שמרי היתר: כא) חמץ שישראל ועכומ"ז שנתפס בו ועבר עליו הפסח כתב הרב חק יעקב בריש סי' תמ"ח דחלק הישראל אסור אפילו בהנאה וחלק העכומ"ז מותר בהנאה אבל באכילה צ"ע עי"ש וקרב מוהר"ש זלמן בש"ע ש"ל שם אות ז"ך כתב דחלק העכומ"ז מותר אפילו באכילה וקרא מקום להחזק יעקב עי"ש וקצת תימה דבחזק יעקב לא החליט דמותר אלא ספוקי מספקא ליה כמו שיראה הרואה וכן כתב הרב חיי אדם בכלל קכ"ג אות כ"ג וכן נראה קצת דעת הרב שאגת אריה בסי' פ"ט דרק בהנאה מותר וכן כתב הרב מקור חיים בריש סי' חת"ם וקרב רמ"ץ סי' כ"ט אות ב' הבין בדעת החזק יעקב דמחמיר לענין אכילה וכל זה שלא כדברי הרב מוהרש"ז ונראה שדעתו דכיון דספק בדברנו הוא אזלינו לקולא פיון דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא מדברנו אף מה שכתב הרב מוהרש"ז דחלק הישראל אסור אפילו בהנאה היינו שנמשך אחר סברת הרב חק יעקב וכן כתבו הרבנים חיי אדם ומקור חיים שם וש"ת רמ"ץ הנ"ל וקרב שר האלף בריש סי' תמ"ח מגמגם גם בחלק העכומ"ז אמנם הרבנים מרן חיד"א במחזיק ברכה ושערי תשובה סי' תמ"ח נחכמה ומוסר ד' קס"ו אות כ"ב הנשיאים הביאו מסקנת הרב שאגת אריה בסי' צ' דגם חלק הישראל מותר ועיין למרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סוף סי' לק"ט מה שכתב על דברי הרב חק יעקב בזה ובשו"ת מוהר"ם מרוטרונבורג האחרונים סי' ט' האריך מאד בעניינים אלו ולא יכולתי לעיין בדב"ק (בהיותו בידי בתורת שאלה) ועיין להרב שם אריה סי' י"ו לענין אם שני שלישים מהחמץ הוא של העכומ"ז ושליש אחד הוא מישראל אי אמרינו דבטל ברוב כשאר איסורין ולא עבר על כל יראה או נימא ממונא לא בטיל ועיין בשו"ת זכרון צבי מנחם סי' ג' ד' ד' ע"ב (ד"ה אמנם) מה שכתב על פי דברי השאגת אריה ובשערי תשובה ריש סי' תמ"ח ציין שו"ת בי"א ואין מצוי אצלי ועיין במקור חיים שם בבבאוריים סוף סק"א שתמה על הח"י כמה שהצ"ע לאכילה וקרב עונג יום טוב סי' ל"ג האריך בעניינים אלו עי"ש: והגאון מוהר"ם שיק בסי' רכ"ו כתב פשוט דאסור בהנאה דבשנתפין שחלקו בחמץ לאחר הפסח כבר האריך בשאגת אריה סי' צ' וצ"א לאסור חלק הישראל וחלק העכומ"ז מותר ובאמת צריך עיון אף אי נימא יש ברירה בדברנו מפל מקום פיון דבפסח היה גם באחריות הישראל דכל השנתפין אחריו זה לזה ואם פן עבר הישראל גם על חלק העכומ"ז בבל יראה וקיימא לו בחמץ שקבל ישראל אחריות עובר עליו ואם פן אחר הפסח היה לנו לאסור גם חלק העכומ"ז משום שעבר בבל יראה ואפשר שסובר כהחזק יעקב סי' ת"מ דחמץ של עכומ"ז שקבל ישראל אחריות מותר אחר הפסח והשער המלך ברביעי מהלכות חמץ דין ג' עשה סמוכים לזה דש"ס דילן סבירא ליה הכי מיהו אף אי נימא הכי בחמץ של עכומ"ז בעלמא משום דאין נפקא מינה לקנוס את העובר

כִּינּוּן שֶׁחֲמִיץ בֵּינָד עֲכוּמ"ז אֲבָל פְּשָׁהֶם שְׁוֹתְפִים וְכָל חֶלְקוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מְשׁוֹעָבֵד גַּם לְשׁוֹתֶהָ הַשְּׂנִי בְּדִכְתָּב הֶר"ן בְּנִדְרִים בְּרִיש פֶּרֶק הַשְׁוֹתְפִין וְעַל יְדֵי הָאִסּוּר הַנֶּאֱמָר נִפְקַע שְׁעִבּוּדוֹ וּבְכִי הָאִי גִוּוֹנָא יֵשׁ נִפְקָא מִיְנָה אִם כֵּן אֶפְשָׁר דְּבְכִי הָאִי גִוּוֹנָא קְנָסוּ וְצָרִיךְ עֵינּוּן עַל הַשְּׂאֲגָתָ אַרְיָה מִיְהוּ אָף אִי נִימָא כְּהַשְּׂאֲגָתָ אַרְיָה הִינְנוּ לְאַחַר שְׁחֶלְקוֹ אֲבָל קוּדָם שְׁחֶלְקוֹ שְׁפָל שְׁנָה פְּרוּטָה שְׁיִיךְ לְשְׁנִיָּהֶם וְלֹא שְׁיִיךְ אִזְ בְּרִירָה נִרְאָה דְּוֹדָאֵי אִסּוּר בְּהַנְּאָה הַכָּל וְקוּדָם שְׁחֶלְקוֹ לֹא שְׁיִיךְ לְזִמְרָה וְיִמָּה שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב דְּכָתָב גַּם בְּשִׁפְאָרְקָאֲסָסֵעַ לְעֵנִין רִיבִית דְּאִי אֲמָרִינּוּ בְּרִירָה מְוֹתֵר לְלוֹת שֵׁם זֶה אֵינּוּ מוּבָן כְּמוֹ שְׁפִתְבְּתִי וְהֶאֱרַכְתִּי בְּמִקּוֹם אַחַר בְּנִידוּן הַשְּׁפְאָרְקָאֲסָסֵעַ וְאֵין פֶּאֵן מְקוּמוֹ וְלְעֵנִין אִסּוּר חֲמִיץ הַנֶּרְאָה לִי כְּתַבְתִּי עַכ"ל (מָה שְׁפִתָּב בְּמִקּוֹם אַחַר הוּא לְפִי הַנֶּרְאָה בְּחֶלֶק יו"ד סי' זק"ן וְקנ"ח עי"ש וְיִמָּה שְׁפִתָּב בְּשֵׁם שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב וְלֹא צִיִּין מְקוּמוֹ לְפִי הַנֶּרְאָה פְּנֻתוֹ לְתִשׁוּבָתוֹ שְׁבִמְהֵדוּרָא קָמָא ח"ג סי' ל"א עי"ש): וּבְשׁו"ת עֵין יִצְחָק לְגֵאוֹן דּוֹרְנוּ אַבְד"ק קְאָוֹנָא יצ"ו בְּחֶלֶק א"ח סי' כ"ב עֲנָף ג' כְּתַב לְהַתִּיר בְּנִדּוּנוֹ שֶׁהוּא תַעֲרֹכֶת י"ש חֶלֶק הַיִּשְׂרָאֵל בְּרוּב חֶלֶק הָאֲדוּן מִטַּעַם בִּיטוּל בְּרוּב וְלֹא זָכַר שֶׁר מְכָל הַמְּבוּכָה שְׁבִין רַבְּנֵי הָאֲתְרוּנִים הַנֶּ"ל אִם יֵשׁ הִיתֵר עַל יְדֵי זֶה לְחֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל רַק עֲמַד בְּמִקְצוֹעַ אַחַר הַשְּׁיִיךְ בְּנִדּוּנוֹ בְּדָבָר הַמְּעַרְבֵּר מִתְחַלְתּוֹ שְׂדַעַת הַמְּרַדְכֵי בְּסוּף חוֹלִין דְּלֹא מְהַנִּי לִיָּה בִּיטוּל פִּיעוּנִין שֵׁם וְגַם הִנֵּה לוֹ לְעֲמוּד וּלְבָאָר מָה שְׁיֵשׁ לְהַעִיר מְדַאֲמָרִינּוּ בְּסוּף בִּיעָזָה ד' ל"ח מְמוּנָא לֹא בְּטִיל הָרִי שְׁנִתְעַרְבֵּר קַב חֲטִין שְׁלוֹ בְּשֶׁל חֲבָרוֹ יֹאכֵל הֵלָה וְחֲדֵי וְאָף דְּאֲמָרִינּוּ הֵתָם דְּאִסּוּר תַּחֲוּמִין שְׁבוּ בְּטִיל הִנֵּה הֶרַב שֵׁם אַרְיָה בְּסִי' ט"ז הָאֲרִיךְ קֶצֶת לְהַסְבִּיר שְׁיֵשׁ חֲלִיּוּק בֵּין אִסּוּר תַּחֲוּמִין שְׁאֵינּוּ תְלוּי בְּמָה שֶׁהוּא מְמוּנָו מִשׁוּם הִכִּי בְּטִל לְאִסּוּר בַּל יִרְאָה שְׁתְּלוּי בְּמָה שֶׁהוּא מְמוּן שְׁלוֹ וְלִכֵּן אִסּוּר הִבָּא מִחֲמַת שֶׁהוּא מְמוּנָו חֲשִׁיב מְמוּן וְלֹא בְּטִיל אֲלֵא שְׁמִסְקָנָתוֹ שֵׁם נִרְאָה שְׁגַם לְאִסּוּר בַּל יִרְאָה שְׁיִיךְ בִּיטוּל אֲלֵא שְׁמִפְקָפֶק שֵׁם הֶרַבָּה עַל פִּי מָה שֶׁהַקְּשָׁה הֶר"ן בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה בְּהַרְהִינוּ אֲצֵל עֲכוּמ"ז דְּאֵינּוּ עוֹבֵר אֲמָאֵי לֹא אֲמָרִינּוּ הוּאִיל וְאִי בְּעֵי פְדִי לִיָּה וְהוּי כְּשֶׁלּוֹ וְכו' וְעוֹד דְּכִינּוּן דְּאֶפְשָׁר לְהַפְרִיד הָאִסּוּר הוּי כְּנִיפֵר הָאִסּוּר וְלֹא מְהַנִּי בִּיטוּל וְכו' עי"ש דב"ק: כב) חֲמִיץ שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסַח שְׂדַעַת הֶרַב הָעֵיטוּר דְּאֵינּוּ מְוֹתֵר בְּאַכִּילָה אֲלֵא בְּהַנְּאָה מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁהִבִּיאוּ סְבָרָתוֹ הוּא דְּלֹא שְׁנָא אִם הַחֲמִיץ הוּא בְּפִסַּח בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְלֹא שְׁנָא אִם הִנֵּה בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַעֲכוּמ"ז אִסּוּר הוּא בְּאַכִּילָה וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הַרִיב"ה בְּסִי' תמ"ח שְׁפִתָּב חֲמִיץ שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׁעֵבֵר עָלָיו הִפְסַח מְוֹתֵר אֶפְיָלוֹ בְּאַכִּילָה וְכֵן כְּתַב הֶרִי"ף וְהַג' ור"א בְּשִׂאֲלֹתוֹת וְכֵן כְּתַבוּ הַגְּאֹוֹנִים וּבְעַל הָעֵיטוּר כְּתַב שְׁאִסּוּר בְּאַכִּילָה וּמִשְׁמַע וְדָאֵי דְּכִנְנָתוֹ לְזִמְרָה דְּסְבָרָת הֶרִי"ף וְכו' הִיא הִיפּוֹ דְּעַת הָעֵיטוּר וְאִם אֵיתָא דְּלֹא אֲמַר הֶר"ב הָעֵיטוּר דְּאִסּוּר בְּאַכִּילָה אֲלֵא דְּנִקָּא כְּשֶׁהוּא בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מְנָא לִיָּה לְהַרִיב"ה שְׁהֶרִי"ף וְסִיעֵתוֹ חוֹלְקִים בְּזָה נִימָא דְּאֵינְהוּ מִיָּרוֹ בְּמָאֵי דְּהוּי סְתָמָא דְּמִילְתָא דְּהַחֲמִיץ הוּא בְּבֵית הַעֲכוּמ"ז מִשׁוּם הִכִּי כְּתַבוּ דְּמְוֹתֵר אֶפְיָלוֹ בְּאַכִּילָה: וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הַרְבַּנִּים מְקָרָאֵי קִדְּשׁ וְכִסָּא אֲלֵיָהוּ וְאִפִּי זוּטְרֵי שְׁפִתְבְּתִי לְעִיל אוֹת ב' דְּהָא נְכָרֵי שְׁלֹנָה הַחֲמִיץ מִהַיִּשְׂרָאֵל מְסִתְמָא וְדָאֵי הוֹלִיכּוֹ לְבֵיתוֹ וְקָאֲמָרֵי בְּדַעַת הָא"ז שְׁפוּבֵר כַּהֶר"ב הָעֵיטוּר עי"ש וְכָל זֶה הִנֵּה פְּשוּט בְּעֵינֵי אֲלֵא שְׁרָאִיתִי לְהֶרַב זָכוּר לְאַבְרָהָם אֲבִיגְדוֹר בְּסִי' ט"ל שְׁהִבִּיא קוּשִׁית הֶרַב בֵּית חֲדָשׁ מְדִין חֲנוּת וּמְלָאֵי וְכו' שְׁבָסִי' תמ"ט וְקוּשִׁית הֶרַב פְּרִי חֲדָשׁ מְדַאֲמָרִינּוּ בַד' ל' פִּי הוּינּוּ בִּי רַב נַחְמָן כִּי הוּוּ נְפָקֵי שְׁבַעָה יוֹמֵי דְּפִסְחָא אֲמַר לֵן פּוּקוּ וְבוּנוּ חֲמִירָא דְּבַנֵּי חִילָא וְכו' דְּמְבוּאָר דְּחֲמִיץ שֶׁל נְכָרֵי מְוֹתֵר בְּאַכִּילָה וְכָתַב דְּוֹדָאֵי לֹא

יעלה על הדעת דהר"ב העיטור יסבור דאסור באכילה דהא לא שיניף קנס בחמץ של נכרי ומה שאסור באכילה הוא דוקא בחמץ של נכרי בבית ישראל אף שלא קבל הישראל אחריות ואינו עובר עליו מפל מקום פיון שהחמץ היה ברשות ישראל שחמצו אסור אסרו גם החמץ זה באכילה ודייק לה מדתנו חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח דהנה ליה למימר חמץ של נכרי אחר הפסח מאי שעבר עליו הפסח פיון שאינו עובר עליו אלא שמעת מיניה דקאי בכי האי גוונא שהוא ברשותו של ישראל ובענין זה דוקא הוא שפכת הטור בשמו דאסור באכילה אלו תורף דב"ק ובהורמנותיה דמר דבריו תמוהים לדעתי העניה דמאחר דהחמץ הוא של נכרי ואין ישראל חייב באחריותו ואינו עובר פלל מה מקום לאנסרו מפני מה שהיה בביתו של ישראל וכי פותלי בית ישראל אוסרים החמץ ומאי נפקא מינה אם הוא בביתו או בבית ישראל אם יש סברא לאסור חמץ של נכרי אחר הפסח באכילה אפילו אם הוא בביתו יאסר ואם אין שום סברא לאנסרו באכילה פשהיה בביתו הכי נמי אין לאנסרו פשהיה בבית ישראל ולא קבל עליו אחריותו דר' שמעון לא קניס אלא על חמצו של ישראל שעבר בכל יראה וזה חמצו של נכרי ואין הישראל עובר בכל יראה לא נכנס בכלל הקנס פלל ומה שדקדק מלשון המשנה ונראה שרצונו לפרש שעבר עליו הפסח פלומר שהיה בבית ישראל שאילו היה חמצו היה עובר עליו והוא רחוק ונדחוק מאד ולא ניתא להר"ב העיטור לייחס אליו דברים פאלו אלא שהרב נכנס בעובי הקורה ליישב דב"ק פאשר חובה עלינו לקיים מילי דאבות העולם רבותינו הראשונים שטובה צפוננו וכו': וכבר עמדו המפרשים ליישב סברת הר"ב העיטור הרב טורי זהב ריש סי' תמ"ח פתב דפוסק כרבי יהודה לאחר זמנו ומשום הכי אסור בהנאה וההיא דחנות אתיא כר' שמעון והרב לשון למודים סי' קפ"ה דחה דבריו וז"ל וליתא דכל הפוסקים פסקו כר' שמעון בלאחר זמנו ובעל העיטור מפללן פמו שפכת הרא"ש בפירק פל שעה עכ"ל ובמחילת פבוד תורתו דבריו תמוהים דהרא"ש לא פתב בפירק הנ"ל סי' ד') בשם הרב העיטור דפוסק כר"ש אלא בלפני זמנו אבל בדין לאחר זמנו לא הזכיר את בעל העיטור רק פתב אף דקימא לן כר' שמעון לאחר זמנו וכו' והם דברי עצמו אלא דמפל מקום בדברי הט"ז לא תתיישב פל פה קושית הפרי חדש מההיא דזבינו חמירא דבני חילא דכיון דרבא מעיד בגודלו מעשה רב דהו עבדו פי רב נחמן דמזה מוכח דסברי כר' שמעון לאחר זמנו ומשום הכי מותר של נכרי מהיכא תיתי לן לפסוק כר' יהודה לאחר זמנו וגם לפי דברי הט"ז מחלוקת הפוסקים עם הרב העיטור היא בסברות הפוכות דהפוסקים סברי דערב פסח אחר חצות חמור מלאחר זמנו ופסקו כר"י לפני זמנו וכו' שמעון לאחר זמנו ולהר"ב העיטור ערב פסח קיל דהא בלפני זמנו פוסק כרבי שמעון פמו שפכת הרא"ש שם ובלאחר זמנו לדעת הט"ז פוסק כר"י וזה קצת דוחק ובחזק יעקב פתב דגם בעל העיטור מודה דמדינא מותר באכילה ורק הרחקה וגדר הוא עי"ש וקצת משמע פן מלשון הטור שאחר שפכת סברתו סיים והאריף בענין וסוף דבריו דמן הדין עלינו להחמיר וכו' והרב לשון למודים שם תירץ לקושית הפרי חדש דמה שאמר זבינו חמירא הוא להאכיל לפועליו דמותר בהנאה ורק באכילה אסור שמה יערים לומר של עכומ"ז הוא אבל משום הנאה לא יערים אי נמי דהרב העיטור מפרש חמירא שאור והיינו פדי לחמע עיסות וכיון שאינו ראוי לאכילה בפני עצמו אלא לחמץ העיסה חשיב רק הנאה ושרי ועוד תירץ דאינו מפרש פריש"י דודאי אפואו בפסח אלא

היה ספק דילמא אפו אחר הפסח אהכי שרי באכילה עי"ש ולי ההדיוט אפשר לומר לפי דרכו (דמפרש חמירא שאור) דאין אנו צריכים למה שפכת הרב דכין דאינו ראוי לאכילה בפני עצמו חשיב רק הנאה אלא אף אי חשיב אכילה כיון שהוא על ידי עירוב שפיר דמי ואף דאין מבטלין איסור לכתחלה יש לומר שסובר כהר"י שהביאו הרא"ש והטור סוף סי' תמ"ז דמותר לערב חמץ שעבר עליו הפסח עי"ש בדברי הרא"ש דמתבאר כן וכן פתבו בכמה תשובות (עיין בזה לקמן אות ז"ך ד"ה ומה שפכת להקל וכו') לצרף דעת הר"י דמותר לערב ביצים והרב מאמר מרדכי הביא קושית הרב בית חדש מחנות ומלאי וכתב דהכנסת הגדולה תירץ דלא היה בריתא זו בגירסת הרב העיטור וכן מוכח מדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שלא הזכירוה: ובאמת זה דוחק גדול והוא תירץ דמשמע להרב העיטור מדלא אמרו באוקימתא דרבא דמתניתין דתני חמץ של עכומ"ז שעבר עליו הפסח מותר בהנאה הוא איידי דתנא של ישראל אסור בהנאה מוכח דלאוקמתא דרבא רק בהנאה מותר וגם זה דוחק דנדי אין מזה הקרח דיש לומר דהש"ס סמיה אמ"ש בשו"ת דרב אחא ב"י וכמו שפכת הרב פרי חדש והרב נהר שלום תירץ גם כן כהרב מאמר מרדכי ועיין בדבריהם אשר היו תמה"ם על הרב טורי וזהב וגם הרבנים שלחן גבוה ואפי זוטרי האריכו מאד בזה ושם בא"ז פתב דמצא בפסקי תוס' ריש מסכת ביצה סי' ח' דחמץ שעבר עליו הפסח מותר בהנאה אבל שלא במינו מותר וכתב דסברי כהרב העיטור ומיירו בחמץ של עכומ"ז ומותר רק בהנאה דאי בחמץ של ישראל אסור בהנאה עי"ש והרב חק יעקב בסק"י לא הונח לו לפרש כן דמשנה מפורשת היא עי"ש ובאמת מטבע הלשון מורה דצריך להיות אסור בהנאה (אף שגם זה משנה מפורשת) ועיין להרבנים אשר אברהם בסוף סק"ג וישועות יעקב סוף סק"ח (ד"ה גחזור) ובס' רינון יצחק (ביאור להגדה) בד' ד' ע"ד האריז מאד בדברי הפסקי תוס' עי"ש ומה שפכת בשלחן גבוה דנפקא ליה להרב העיטור לחלק בין אכילה להנאה מתוספתא ריש פרק שני דפסחים חמץ של כותים מאימתי מותר וכו' ופירשה לענין שאור ולהנאה וכו' עיין שם באורף לא ידעתי מה ענין כותים אצל עכומ"ז דלפי הנראה בריתא זו שנויה קודם שגזרו עליהם ודינם פישאל וחתמין אסור אחר הפסח באכילה ובהנאה דהא מבואר בש"ס דחולין ד' ו' ע"א דבימי ר' אמי ור' אסי הוא דגזרו עליהם שיהיו כעכומ"ז וקבלו גזרתם ומה שגזרו רבן גמליאל ובית דינו לא נתקבלה גזרתם ומדברי הגאונים חתם סופר סי' קכ"ד וכתב סופר בסי' פ"ב ושואל ומשיב בתניינא ח"ב סי' ס"ו שהבאתי בסי' זה אות י"ז מתבאר שהבינו דהתוספתא בכותים קודם גזרה נישנית וכן ראיתי בספר אפי זוטרי ד' ע"ב ע"א שפכת בשם מר רבו בחסדי דוד שפירש התוספתא דלאו בעכומ"ז איירי אלא בכותים וסברה גרי אמת הם וזהירו במאי דכתיב באורייתא וקודם שגזרו על פתן איירי וכו' עי"ש וכן בדין שהרי אחר זה בסמוך תני בתוספתא עכומ"ז שהלוח וכו' ומדשני בלישניה דברי שא תני כותים ובתר הכי עכומ"ז מוכח נדאי דהאי לחודיה והאי לחודיה (עיין לעיל בסי' זה אות ט' בסק"ה ד"ה ודאייתי מתניתא וכו') הנך רואה כמה דיות משתפכות ליישב דברי רבינו בעה"ע"י זה אומר ברה וזה אומר ברה ועל דבריהם יש לפקפק כאמור: אף אני עני מצאתי בשו"ת פתב סופר א"ח סי' פ"ב בדף ע"ה ע"ב שהביא דברי הר"ב העיטור והם בעשרת הדברות הלכות זמן השבתה וביאור ד' נון ע"א וע"ב ומפורש בדב"ק שהוא עצמו הוקשה לו קושית

הַרְבֵּנִים בֵּית חֵדֶשׁ וּפְרֵי חֵדֶשׁ הַנֵּ"ל וּבָא לְכָלֵּל יֵשׁוּב דְּטַעַם הַהֵיטֵר הוּא מְשׁוּם שְׁהִישְׁרָאֵל
בִּיטֵל אֶת הַחֲמִץ עִי"ש דב"ק וגם הֵיחָא דְּזַבְיָנו חֲמִירָא דְּבַנֵּי חִילָא פְּתַב שָׁם בְּכַתֵּב סוֹפֵר
שְׁהִיִּקְשָׁה לְבַעַל הָעֵיטוּר וְשִׁינֵיִשְׁב וְלֹא הִבִּיא דב"ק בְּזֶה וּמִצְאֵתִי דְּמִפְרֵשׁ לָהּ דְּמְשׁוּם שְׁהוּא
עַל יְדֵי תַעְרוֹנְכָת הוּא דְּשָׂרִי כְּמוֹ שְׁפָתַב בְּשֵׁמוֹ יְדִידֵי הַג' מוהר"א נר"ו בסה"ב עֲמוּדֵי אֲשׁ
סִי ו' סוֹף אוֹת ח' ד' נו"ן ע"ב וְז"ל וְהָא דְּאָמַר רַבָּא פְּקוּ וְזַבְיָנו פִּירֵשׁ הַבַּעַה"י דְּהֵינּוּ
הַפֵּת שְׁאָפוּ בְּנֵי חִילָא וְנִתְעַרְבַּ בּוֹ שְׁאֹר שֶׁל עֲכוּמ"ז וְכִינּוּ דְּהוּי עַל יְדֵי תַעְרוֹנְכָת לְכֹן מוֹתֵר
עכ"ל וְלִפִּי הַנִּרְאָה קִיצֵר מְאֹד בְּהַעֲתֵק יֵשׁוּב זֶה וְדְבָרִים כְּכַתְּבֹן גִּירָאִין דְּכּוֹנְנָתוֹ לֹאמֵר דְּהַבְּנֵי
חִילָא עֲכוּמ"ז לְשִׁין וְאוֹפִין תִּיקָף אַחַר הַפְּסַח בְּשְׁאֹר שְׁהֵיחָה לָהֶם בְּפֶסַח וְנִמְצָא שְׁיֵשׁ
בְּהַעֲיָסָה שְׁאֹר שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׁעֵבַר עָלָיו הַפְּסַח וְהֵיחָ צָרִיף לְהִיּוֹת אֲסוּר בְּאַכִּילָה אֲלֵא
דְּכִינּוּן שְׁהוּא עַל יְדֵי תַעְרוֹנְכָת מוֹתֵר וּמָרְן הַב"י בִּיּוֹ"ד סוֹף סִי קט"ו הִבִּיא דְּבָרָיו ר"י
בְּקִיצוּר בְּשֵׁם בַּעַל הָעֵיטוּר דְּמִפְרֵשׁ הֵיחָ דְּחֲמִצָּן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה דְּמוֹתֵר אַחַר הַפְּסַח
דְּהֵינּוּ עַל יְדֵי תַעְרוֹנְכָת עִי"ש וְדְבָרֵי רִי"ו כְּמוֹת שְׁהֵם הוּבָאוּ בְּשׁוֹלְחַן גְּבוּהָ סִי תמ"ח ס"א
(ד"ה וְאַחֲרֵי עִי"ש) שֶׁהַצ"ע דְּהָא קִינְיָמָא לֹן דְּדָבָר הַמְעַמִּיד אֲפִילוּ בְּאַלְף לֹא בְּטִיל וְאִין זֶה
כָּל כֹּף תִּימָה דְּאָף דְּאָנּוּ קִינְיָמָא לֹן דְּדָבָר הַמְעַמִּיד לֹא בְּטִיל: הֵיחָ הָרַב מְגַן הָאֲלָף סִי תמ"ב
ס"ח פְּתַב דְּמִדְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א בְּתוֹרַת הַבֵּית בֵּית ב' שְׁעַר ו' נִרְאָה דְּאִין זֶה דִּין מוֹסָפִים
בְּש"ס וְרָצָה לֹאמֵר דְּגַם ר"ת אִינוּ סוֹבֵר דִּין מְעַמִּיד כָּלֵל וְעוֹדֵהֵיחָ אֲפִשֵׁר לֹאמֵר שְׁסוֹבֵר
הָרַב הָעֵיטוּר דְּאָף דְּבַעֲלָמָא לֹא בְּטִיל מְכַל מְקוּם פִּינּוּן דְּחֲמִץ אַחַר הַפְּסַח אֲסוּר רַק מְשׁוּם
קִנְס (בְּעֲמוּדֵי אֲשׁ הִבִּיא מ"ש הַט"ז דְּהַר"ב הָעֵיטוּר פּוֹסֵק כַּר"י דְּאַחַר זְמַנּוֹ אֲסוּר מִן
הַתּוֹרָה וְכַתֵּב דְּבַבַּעַל הָעֵיטוּר עֲצָמוֹ מִפְּרֵשׁ דְּפּוֹסֵק דְּלֹא כַּר"י וְאִם כֵּן מִשְׁמַע דְּפּוֹסֵק כְּרַבִּי
שְׁמַעוֹן דְּהוּא מְשׁוּם קִנְס) וְלֹא קִנְסִים אֲלֵא בְּעֵינְיָה וְלֹא עַל יְדֵי תַעְרוֹנְכָת מְשׁוּם הֵכִי שָׂרִי עַל
יְדֵי תַעְרוֹנְכָת אֲלֵא שְׁרָאִיתִי לְהַגְּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בֵּא"ח סִי ק"ו (ד"ה וְשִׁפְחָתוֹ) שְׁפָתַב דְּהַג'
מוהר"ם א"ש הַקְּשָׁה דְּבָרֵי רֵאָב"ן אֶהְדְּדֵי דְּבַהֵיחָ דְּפּוֹקֵי זַבְיָנו חֲמִירָא דְּבַנֵּי חִילָא פִּירֵשׁ
שְׁהִישְׁרָאֵלִים אָפוּ מִיָּד אַחַר הַפְּסַח לְבַנֵּי חִילָא וְלֹא הֵיחָ לָהֶם לְהַחֲמִיץ אֲלֵא בְּשְׁאֹר
שְׁבִבִיתָם יַעֲבְרוּ עָלָיו כְּבַל יִרְאָה וְאֲפִילוּ הֵכִי פִּינּוּן דְּעֵינְרַבּוּם לַעֲכוּמ"ז מוֹתֵר לָנוּ לְקַבּוֹת
מֵהֶם דְּעַל יְדֵי תַעְרוֹנְכָת לֹא קִנְסִים רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּמִשְׁמַע מִזֶּה דְּדָבָר הַמְעַמִּיד בְּטִיל וְאִילוּ
בְּמַעֲשֵׂה דְּשִׁמְרֵי דְּבֶשׂ פְּתַב שָׁם בְּאוֹתוֹ עֲמוּד וְהִבִּיאֵוּ הַמַּג"א סִי תמ"ג ס"ט דְּדָבָר
הַמְעַמִּיד חֲשִׁיב בְּעֵינְיָה וְאִינוּ חֲשִׁיב תַעְרוֹנְכָת וְאִם כֵּן לֹא בְּטִיל וְתִירֵץ דְּנֵהִי דְּחֲשִׁיב בְּעֵינְיָה
דְּלֹא בְּטִיל מְכַל מְקוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא קִנְסִים אֲלֵא בְּעֵינְיָה מִמֶּשׁ אֲבָל כָּל שְׁנִתְעַרְבַּ לֹא קִנְסִים
וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו אָף עַל פִּי שְׁדְּבָרֵי פִי ת"ח אִינִי מְסַפִּים עֲמוֹ לְדִינָא דְּמֵאֵי דְּלֹא קִנְסִים רַבִּי
שְׁמַעוֹן עַל יְדֵי תַעְרוֹנְכָת הוּא מְשׁוּם דְּדִי לִיחָ מַה שְׁקִנְסוּ בְּעֵינְיָה שְׁלֵא נִתְקִינְיָמָה (אֲלֵא)
מִחֲשִׁבָתוֹ שֶׁל הָעֵבֶרֶיִין וּבְשְׁאֹר וּשְׁמָרִים שְׁכָל עֲצָמוֹ אִינְם עֲשׂוּיִם אֲלֵא לְעַרְבֵי אִם כֵּן הָרִי
נִתְקִינְיָמָה מִחֲשִׁבָתוֹ וּקְנִסוּהוּ אֲלֵא דְּלִינֵשְׁב דְּבָרֵי רֵאָב"ן פְּתַב דְּוֹדָאֵי דְּבָרֵי הַמְעַמִּיד שְׁגוּף
הַמְעַמִּיד נִשְׂאָר בְּהַתַּעְרוֹנְכָת אֲסוּר מַה שְׁהוּעֲמִיד בּוֹ אֲלֵא דְּרֵאָב"ן מִפְּרֵשׁ הֵיחָ דְּבַנֵּי חִילָא
שְׁהִישְׁרָאֵל הַחֲמִיצוּ בְּשְׁאֹר וְקָדְמוֹ וְסִלְקוּהוּ וְלֹא נִתְחַמֵּץ אֲלֵא בְּהֵרִיחַ דְּמִתְחַמֵּץ בְּרִיחַ כְּמוֹ
שְׁכַתְּבוּ הַהַג"א וְכִדְּאָמְרוּ בְּש"ס שְׁקָדָם וְסִלְקוּ וּבִהָא לֹא קִנְסִים שְׁלֵא נִתְקִינְיָמָה מִחֲשִׁבָתוֹ
דְּאִם יִשְׂאָר הַשְׁאֹר גּוֹפּוֹ בְּתוֹכּוֹ אֲסוּר הַמְתַּחֲמֵץ עכ"ד הָרִי שְׁסוֹבֵר הָרַב חֲתָם סוֹפֵר לְדַעַת
הָרַב בַּעַל הָעֵיטוּר דְּדָבָר הַמְעַמִּיד אֲסוּר אֲפִילוּ בְּחֲמִץ שְׁעֵבַר עָלָיו הַפְּסַח וְכִינּוּן שְׁאִין סִפֵּר
הָרַב בַּעַל הָעֵיטוּר מְצוּי אֲצִלִּי לֹא אוֹכַל לִידַע אִם אֲפִשֵׁר לְהַעֲמִים בְּדְּבָרָיו מַה שְׁפָתַב הָרַב

חתם סופר בכוננת ראב"ן דממה שפכת ונתערב בו שאור של עכומ"ז (כמו שכתב בעמודי אש הנ"ל) משמע ששאר השאור בתוכו ואם האמת הוא כן בהכרח לומר בדעת הר"ב העיטור פדברי הרב מוהרמ"א הנ"ל דלענן קנס לא תשיב פאילו הוא בעיניה אלא דבעניתי איני מבין ישוב זה דבדברי ראב"ן שהביא המג"א פתב שרפינו יעקב התיר בהיה דשמרי דבש להניחו לאחר הפסח דלא קניס רבי שמעון אלא בעיניה ולא על ידי תערובת והוא תמה על דבריו וז"ל ונפלאתי עליו דהכא פיון דהוא מעמיד תשיב פאילו הוא בעיניה ועוד דלא שרי רבי שמעון אלא פששה חמץ ונתערב אחר הפסח אבל פשנתנו אחר הפסח אסור לשהותו פדתנו ואלו עוברין וכו' עכ"ל הרי דעל מה שרצה ר"י לומר דזה הוי תערובת ולא קניס רבי שמעון התפלא עליו נאמר דלא תשיב בכי האי גוונא תערובת וצריף לומר דדוקא להשהתו בפסח הוא דחשי ליה בעיניה משום דדבר המעמיד הוא אבל פשעבר הפסח דליכא אלא משום קנס סבירא ליה דתשיב תערובת ולא קניס אלא דזה דחוק דמשמע מסגנון הלשון דמה שכתב בתחילה ונפלאתי וכו' קאי גם אנתערב אחר הפסח וכן הבין הגאון השיב משה סי' ט"ו ד' ח' ע"ב עי"ש ואיך שיהיה ממה שהביאו הרבנים הנ"ל בשם הרב בעל העיטור נראה דלא כמו שכתב הרב זכור לאברהם בכוננתו אלא גם בחמץ שהוא בביתו של עכומ"ז כי היה דזפינו חמירא אסור באכילה לדעת הרב בעל העיטור אי לאו על ידי תערובת דלא כדמשמע ליה להרב ז"א בדעת הרב בעל העיטור ונמשך בזה הרב דברי מנחם בסי' תמ"ח עי"ש כי הם לא ראו גוף דברי הרב בעל העיטור ולכל הדברות כל הפוסקים ראשונים ואחרונים לא חשו לסברת הרב בעל העיטור וכבר כתבתי למעלה באות ב' דמה שייחסו הרבנים מקראי קודש וכסא אליהו דהא"ז קאי בשיטת הר"ב העיטור הוא לפי שלא ראו בס' הא"ז עצמו ומפסקי תוספות שהביא באפי זוטרי אין הכרע וכעת לא ראינו חבר להרב העיטור בסברתו ומרן חיד"א בברפי יוסף ריש סי' תמ"ח כתב בשם הרדב"ז ח"ב סי' תפ"ו כל העולם נוהגים היתר בחמץ עכומ"ז שעבר עליו הפסח ואין מי שגזר וכו' ע"כ ובנדאי פונתו לומר דנוהגים היתר אכילה לאפוקי מסברת הר"ב העיטור ובגוף סברת הר"ב העיטור הנ"ל ראיתי עתה מה שהצריף הרב שמן המשחה בהלכות חמץ ומצה סי' כ"ו ולא אוכל פעת לעיין בדב"ק: ק: כג) חמץ של עכומ"ז מןפקד ביז ישאל וקבל עליו אחריות ועבר עליו הפסח דעת הרב מגן אברהם בסי' ת"מ סק"א דאסור.

והרב חק יעקב בסק"ד סובר דמותר. והביא הירושלמי דפליגי בזה וכיון דהוי ספק בדרבנן אזלינן לקולא ובש"ע הרב מוהרש"ז שם סי"ז סתם כדמשמע מהרב מגן אברהם וכתב דאסור באכילה ובהנאה לכל ישראל כדן חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח וכתב שם פקונטרס אחרון וכן מצאתי בהד"א בהרמב"ם והביאו הב"י שכתב אם לא קבל אחריות מותר אחר הפסח ע"כ עי"ש שהביא עוד מהתוספתא ושפן מוכח מכמה פוסקים ואישתמטטיה להרב חק יעקב וכו' והנה דברי הרמב"ם הם בפרק ד' הלכה ג' ודייק ממה שכתב שאם לא קבל אחריות מותר לאכול אחר הפסח מפלל דאם קבל אחריות אסור אחר הפסח וכן דקדק הרב פרי מגדים באשל אברהם מלשון הרמב"ם אלא דמה שכתב בש"ע הנ"ל דאסור גם בהנאה איני מבין הכרח לזה מדברי הרמב"ם דכיון דהרמב"ם בלא קבל אחריות נקט היתר אכילה פי דייקנו מדבריו הא קבל אחריות אסור היינו באכילה ומנא לו לאסור בהנאה ולפי מה שהבין הרב חיי אדם כלל קי"ט אות ו' בדעת

הרב חק יעקב דמתיר בהנאה עי"ש משמע דבאכילה אוסר וכן כתב שם בשם הא"ר אם כן אין לזה שום סתירה מדברי הרמב"ם אלא דאין נראה לי כן בדעת הרב חק יעקב דכיון דסובר דבחמץ של עכומ"ז לא אסרו חז"ל אם כן מהיכא תיתי לן איסור אכילה והרב פרי מגדים באשל אברהם שם כתב דמה שכתב הרב חק יעקב דמסקנת הירושלמי להיתר אדרבא הנסקחא שלפנינו היא מסקנת הירושלמי לאסור וכתב דהא"ר הביא בשם ראב"ן דחמצו של עכומ"ז מופקד בידי ישראל ואחריות על ישראל ועבר עליו הפסח אסור באכילה ומותר בהנאה ועיין בישועות יעקב סי' תמ"ח סק"ד מה שביאר בדעת ראב"ן בזה: גם הרב בית מאיר תמה על הרב חק יעקב מהירושלמי לפי גירסא שלפנינו וממה שכתב הוא עצמו בסי' אמ"ת סק"ב להלכה שיטת הרא"ש דמשום אחריות לבד נאסר עי"ש והרב בית שלמה סי' ס"ב עמד על דברי הרב חק יעקב דנראה דיש סתירה לדבריו מדברי הרא"ש ואחר שהאריך ליישב זה כתב דמכל מקום קשה לסמוך על דברי הרב חק יעקב אחר שמתבאר מלשון הרמב"ם (הנ"ל) דכשקבל אחריות אסור אחר הפסח אלא שכל זה לענין אכילה אבל לענין הנאה יש לסמוך על הרב חק יעקב דבזה אין סתירה לדבריו מדברי הרמב"ם וכן כתב הא"ר הכרעה זו בשם הראב"ן ע"כ (דברי הראב"ן הביאם גם כן בזכור לאברהם אביגדור סי' ט"ל) וכן כתב בסוף סי' ס"ו דאסור באכילה ומותר בהנאה כמו שכתב הראב"ן שהביא הא"ר ושכן כתב בספר פני יהושע בפסחים ד' ל"א ע"ב וכן כתב שם בסוף סי' ע' ובסוף סי' ע"ד ובסי' ע"ח גם כן שקיל וטרי בדברי הרב חק יעקב ומסיק גם כן דיש להתיר בהנאה אחר הפסח כמו שמופנה כן בדברי ראב"ן ואין הכרע לזה מדברי הרמב"ם והביא קצת מדברי הפני יהושע עי"ש בד' מ"ט ע"ג ועי"ש בד' נו"ן ע"ב גם בסי' ע"ט כתב דיש לפסוק בדברי ראב"ן דאסור באכילה ומותר בהנאה עי"ש: והרב מקור חיים בסוף סי' ת"מ (בד"ה ובעיקר) הביא דעת המג"א דנאסר החמץ ומה שהחק יעקב הביא בשם הירושלמי דמותר וכתב דמדברי פל הפוסקים בסי' תמ"א שכתבו דאם לא משכנו בידו אסור מטעם דאחריות על הישראל והם מאיסור הנאה מיירו מוכח דנאסר בהנאה ובסי' תמ"א (בד"ה לכן נלע"ד) הביא מה שכתב הרב חק יעקב דחמץ של נכרי המופקד בידי ישראל וקבל עליו אחריות שעובר בבל יראה מכל מקום אינו נאסר בהנאה כיון דהישראל יכול לומר לנכרי הרי שלך לפניך לא קנסינו לחמצו של נכרי בשביל שהישראל עבר עליו והוקשה לו דהא ישראל שהלנה לנכרי ומשכנו בידו ואחריותו עליו נאסר החמץ בהנאה וכתב ליישב דהתם הוא מטעם שהישראל יש לו שעבוד על החמץ וכשנאסר בהנאה נפסד השעבוד של ישראל ויש פאן קנס להישראל כשאוסרים אותו וגם נראה שאין הנכרי חייב לשלם להישראל מנכסים אחרים אף שיש לו כיון שנאסר מחמת הישראל ויש פאן קנס גדול לישראל שפיר קנסינו ליה להישראל ואוסרים אותו: ומרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סי' קל"ט עמד בחקירה זו אי בחמץ של עכומ"ז ברשות ישראל וקבל עליו אחריות אסור אחר הפסח או לא דיש לומר דלא אסרו אחר הפסח אלא כשהבעל החמץ הוא ישראל דבר חיובא ובר מצנה הוא אבל בממון של עכומ"ז דלאו בר חיובא ובר מצנה הוא לא תקנו חז"ל לאוסרו וכתב שם דבהקדש שחייב באחריותו דקיימא לן דבכי האי גוונא עובר המקדיש בבל יראה כמו שאמרו בירושלמי יש סברא לומר דאסור אחר הפסח דכממון ישראל דמי ונהביא תוספתא סוף פרק קמא דפסחים דמותר וגם הירושלמי שהביא הרב

חק יעקב והביא מה שכתב הרמב"ם דמתבאר דמקבל עליו אחריות אסור אחר הפסח ושבדברי הרמב"ם פתב רבינו ירוחם בנתיב ה' חלק ששי ותמה על הרב חק יעקב שגזעלם ממנו דברייהם ובספר שו"ת אגודת אזור מדברי סי' י"ג בד' ה' ע"ב בתשובת הג' מוהר"י יוסקי שפירא באות ב' מיסתמיה ואזיל בתר סברת הרב חק יעקב ונשפן פתב בפני יהושע דאחר הפסח מותר חמץ עכומ"ז שברשות הישראל וקבל עליו אחריות וכתב אף שמדברי הרמב"ם פ' ד' הלכה ג' לא משמע פן ולא דמי למה שכתב הרב מגן אברהם בריש סי' תמ"א בשם הרא"ש והיגו מה שהקשה בש"ע הנ"ל ובית מאיר ובית שלמה דאף חמצו של עכומ"ז נאסר משום קבלת אחריות הישראל (דהתם שייך לקנוס לישראל שישלם מעות וכמו שכתב הרב מגן אברהם שם סעיף קטן ג' (ד"ה ואם) מה שאין פן כשאומר לעכומ"ז הרי שלח לפניה ממילא מותר החמץ לישראל כמו שכתבו הרבנים חק יעקב ופני יהושע ועיין שם בדברי הרב המחבר בד' ה' ע"ד אות ב' וכתב שם בד' ו' אות ד' דמה שכתב הגאון מוהר"י יוסקי בשם הרב מג"א ס"ק ג' (ד"ה אם) לא ידע היכן רמיזא אף מצא פן בדברי המקור חיים סי' תמ"א ס"ק א' בפניאורים שפן פתב על דברי הרא"ש ובשו"ת זכרון צבי מנחם סי' א' פתב להכריח דלדעת הסוברים דחמצו של ישראל המופקד אצל עכומ"ז דעובר על פרחין לומר דסברי פדעת הרב חק יעקב עי"ש ושם בסי' ב' בתשובת רב אהרן פתב בד' ג' ע"ב (ד"ה ומה) וכו' דגדולי האחרונים מתירים לגמרי אחר הפסח חמץ של עכומ"ז באחריות ישראל ולא יהיה אלא ספק הוי ספק דרבנן ולקולא: והרב רבינו עקיבא איגר סי' כ"ג (בד"ה ולבאר) וכו' ומשם נהלאה שקיל וטרי בענין זה והשיג על הרב חק יעקב מדברי רמב"ם דמפונרש דאסור באכילה וממילא גם בהנאה אסור דמה שכתב וכו' עי"ש וכבר פתבתי למעלה דאין מדברי הרמב"ם הברח לענין הנאה ומצינו בכמה דינים בעניינים אלו לחלק בון אכילה להנאה אף מה שכתב עוד דמפל מקום יש סתירה להרב חק יעקב מדברי הרמב"ם שהרי משמע להדיא מדברי הרב חק יעקב דדעתו להתיר גם באכילה וכו' פן נראה שהוא האמת כמו שכתבתי למעלה על דברי הח"א ומשמעות דברי רמ"ץ בשו"ת סי' ל"ג אות ד' ואות יו"ד דלדעת הרב חק יעקב מותר לגמרי גם באכילה ונקיט פותיה עי"ש גם ממה שכתב בשו"ת שערי דעה סי' ה' הביא דבריו ידידי הגאון מנחת משה יצ"ו בקונטרס חקת הפסח סי' ח"י משמע שסובר פדעת הרב חק יעקב דמותר לגמרי וידידי הגאון עמודי אש יצ"ו ד' מ"ט סוף ע"ג פתב בשם הרב חמד משה שהבין פדעת הרב חק יעקב דמותר באכילה וכתב על דבריו וליתא דהרב חק יעקב אינו מתיר רק בהנאה וכו' עי"ש וכבר פתבתי דשלימים וכן רבים הבינו פדעת הרב חק יעקב דמתיר באכילה וכן נראה לי הדל האמת ליעקב: והגאון פתב סופר בסי' פ"ד שגשאל בישראל שנותן לו עכומ"ז במתפוח חביות של י"ש למפור במדה ונותן לו שקר עבור טרחת המכירה והחביות והיי"ש באחריות הישראל שאם יארע איזה תקלה חייב לשלם ונותן לו לפרקים דמי זביני לפי חשבון ומקבל ממנו אח"כ שקרו משלם והגיע פסח ונשארו איזה חביות במרתף הישראל שבביתו ועבר בבל נראה פדין מקבל אחריות חמצו של עכומ"ז שבבית ישראל הביא על זה דברי הרב חק יעקב דהוא מחלוקת בירושלמי ומה שכתב הרב פרי מגדים דלפי הגירסא שלפנינו המסקנא היא לאסור וכתב דלגירסא זו לא אתי שפיר מה שאמר ר"י חמצו של עכומ"ז הוא וישראל עבר דמי לא ידע בזה והמתיר טעמו הוא משום דכל שאין גוף החמץ של העובר לא

אָסרוּ וְגִירְסַת הָרַב חָק יַעֲקֹב עֵינְקָר וְתַמָּה עַל הַרְמַב"ם שֶׁנֶּרְאָה שְׁפוּסָק כַּמָּאן דְּאוֹסֵר דְּהָא לָמָּה שֶׁפֶתַב דְּגִירְסַת הָרַב חָק יַעֲקֹב עֵינְקָר אִם כֵּן מִסְקֵנַת הִירוּשָׁלַיִם לְהִתֵּר וְעוֹד דְּכִינּוֹן דְּמִדְרַבָּנָן הוּא אֵית לֵן לְמִיזֵל לְקוֹלָא שׁוּב כְּתַב דְּמִמְתַּנִּיתִין דְּבִבְאָ קַמָּא דְּגִזְלָן אוֹמֵר לְגִזְלָא אַחַר הַפְּסָח הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיהָ מוֹכַח דְּאָסוּר לְכוֹלֵי עֲלָמָא כְּמוֹ שֶׁפֶתַב הָרַב פְּרִי חֶדֶשׁ שְׁמַעַת מִינָּה דְּאִין גּוּף הַחֲמִיץ שֶׁל הַגְּזֵלָן אֵלֶּא שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ נְאָסֵר וְהוּא הִדִּין לְחֲמִיץ שֶׁל עֲכוּמ"ז שֶׁקֶבֶל הַיִּשְׂרָאֵל אַחֲרֵיּוֹת דְּאִין מְקוּם לְחֻלְק בֵּין הַגּוּף שֶׁל עֲכוּמ"ז אוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּסוּף סוּף אֵינּוּ שֶׁל הָעוֹבֵר עֲבִירָה (לֹא רָאָה דְּבָרֵי מְרַן מוֹהֲרֵיט"א שֶׁבִּקְהֵלַת יַעֲקֹב הַגָּ'ל הוּא הַמִּסְבִּי"ר לְחֻלְק בֵּין הַיִּבְיָא דְּהַמָּמוֹן שֶׁל בֵּר חַיּוּבָא וְבֵר מַצְוָה לְשֶׁל נְכָרֵי דְלָאוּ בֵּר חַיּוּבָא כְּנֹז"ל) וְעַמֵּד לְבָאָר בְּאִיזָה סְבָרָא פְּלִיגֵי אַמּוֹרָאֵי בִירוּשָׁלַיִם הַגָּ'ל וְכַתְּב דְּפְלִיגֵי אִם הִטִּילוּ אִיסוּר עַל הַחֲמִיץ עֲצָמוֹ וְאִם כֵּן אִיסוּר הוּא לְכוֹלֵי עֲלָמָא גַּם לְמִי שֶׁלֹּא עֶבֶר עָלְיוּ בְּבַל יִרְאֶה אוֹ דְלֹא הִטִּילוּ הָאִיסוּר אֵלֶּא עַל הָעוֹבֵר וְלֹא לְאַחֲרֵיּוֹת וְנִקְיִטִינּוּ לְהִלְכָה כְּהַמְתִּיר וְהַאֲרִיף הַגָּאוֹן בְּכָל זֶה וּמְסִיק לְנִדּוֹנוֹ דְלִדְיָדִיָּה דְעֶבֶר עַל בַּל יִרְאֶה אִיסוּר בְּהַנָּאָה וְאִיסוּר לֹא לְמוֹכְרוֹ עַל מְנַת לְקַבֵּל שְׁכָרוֹ מִהַנְּכָרֵי כְּמִנְהֵגוֹ דְּמִשְׁתַּפֵּר בְּאִיסוּר הַנָּאָה הוּא וְקָרוֹב לֹמֵר דְּאִפִּילוּ בְּחֻמָּם בְּלֹא שְׁכָר טְרַחְתּוּ אִיסוּר דְּהוּי כְּנֹתָן אִיסוּרֵי הַנָּאָה בְּמַתְנָה דְּאִיסוּר וְכוּ' אֵלֶּא יַחֲזִיר הַחֲבִיּוֹת לְהַנְּכָרֵי וְאִין לְחַוֵּשׁ שְׁמָא יִמְפּוֹר הַנְּכָרֵי לְאִיזָה אִישׁ וְיָבֵא זֶה הַיִּשְׂרָאֵל לְקִנּוֹת מְאוּתוֹ הַקּוֹנָה בְּבָלִי דַעַת שֶׁהִי"ש שְׁקוֹנָה מְזָה הָאִישׁ הוּא אוֹתוֹ הִי"ש הָאִיסוּר לֹא בְּהַנָּאָה דְזֶה חֲשֵׁשׁ רְחוּק דְּהוּא מִיַּעוּטָא דְּמִיַּעוּטָא בְּעוֹלָם וְלֹא חֲיִישִׁינּוּ לִיה וְלְאַחֲרֵי שְׂרִי אִפִּילוּ בְּשִׁתְיָה וִיכוּלִים לְקִנּוֹת מִן הַנְּכָרֵי אֲבָל אִם הַיִּשְׂרָאֵל הַגָּ'ל מוֹכֵר בְּאִיסוּר בְּשִׁלְיַחוֹת הַעֲכוּמ"ז אִיסוּר לְקִנּוֹת מְמַנּוֹ מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וְכוּ' אוֹ מְסִיעֵ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה אֲבָל מִמִּי שְׁקִנָּה מִיִּשְׂרָאֵל זֶה מוֹתֵר לְקִנּוֹת וְאִפִּילוּ מִיִּשְׂרָאֵל דְּהָא לְאַחֲרֵי שְׂרִי וְאִפִּילוּ מִי שְׁקִנָּה מִיִּשְׂרָאֵל בְּאִיסוּר וְסִיעֵ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה לֹא מְצִינּוּ שְׁקִנְסוּ רַבָּנָן מִפְּנֵי זֶה וְסִיעִים דְּנִרְאֶה לֹא כֵּן לְהִלְכָה וְלַמַּעֲשֶׂה בְּעִזְרַת אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה אֵלּוּ תוֹרַף דְּב"ק: הַמּוֹרֵם מְפָל הָאָמּוֹר דְּחֲמִיץ שֶׁל עֲכוּמ"ז הַמּוֹפְקֵד בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְקֶבֶל עָלְיוֹ אַחֲרֵיּוֹת מִיַּדִּי פְּלוּגְתָא לֹא נִפְיָק אִי שְׂרִי לְאַחַר הַפְּסָח וְלֹא נִמְצָא מְפּוֹרֵשׁ בְּנִדּוֹן זֶה עֲצָמוֹ בְּדְבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים לְאַסוּר בְּהַנָּאָה לְכֵן הַסְּפַמַת רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַגָּ'ל תְּכָרִיעַ דְּמוֹתֵר בְּהַנָּאָה וְאִיסוּר בְּאַכִּילָה כְּנֹז"ל וּמִשְׁמַעוֹת דְּבִרְיָהֶם הוּא דְּאִפִּילוּ לְהַעוֹבֵר עֲצָמוֹ מוֹתֵר בְּהַנָּאָה וְאִיסוּר אַכִּילָה וְשִׁתְיָה הוּא לְכוֹלֵי עֲלָמָא וְהַגָּאוֹן שְׂאִילַת שְׁלוֹם בְּמַהְדוּרָא תְּנַיִנָא סִי' צ"א כְּתַב דְּאִף שְׁדַעַת הַמְּגַן אַבְרָהָם הִיא שְׁלֹא כְּדַעַת חָזַק יַעֲקֹב כְּבָר הַסְּפִימוֹ הָאֲחֵרוֹנִים לְסִמּוֹךְ עַל חָזַק יַעֲקֹב עַל כָּל פְּנִימֵי לְהַתִּירוֹ בְּהַנָּאָה וְכֵן כְּתַב בְּאַלְיָהוּ רַבָּה בְּשֵׁם הָרַבָּב"ו לְחֻלְק כֵּן וְכֵן כְּתַב שֵׁם בְּסִי' צ"א: וּבְשׁו"ת בֵּית יִצְחָק לִידִידֵי הַגָּאוֹן מְפָרָאֵם שְׁלֹא יצ"ו בְּחֻלְק יו"ד ח"ב שְׁנִדְפֵס מְקָרוֹב רְאִיתִי בְּהַתְּשׁוּבוֹת שֶׁבְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן שְׁדַבֵּר בְּעִנְיָן זֶה בְּסִי' ט' וְתוֹרַף דְּב"ק הוּא שֶׁהִבִּיא מֵהַ שְׁכַתֵּב הָרַב שְׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּרַבִּיעֵי מַהֲלָכוֹת חֲמִיץ דְּדַעַת רִש"י שְׁפוֹבֵר כֵּר' יוֹנָה בִירוּשָׁלַיִם דְּחֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׁעֵבֶר עָלְיוֹ הַיִּשְׂרָאֵל מוֹתֵר בְּהַנָּאָה אַחַר הַפְּסָח דְלֹא קִנְסוּ רַבָּנָן רַק בְּדִידְיָה וּמְזָה כְּתַב הָרַב יצ"ו לְלַמּוֹד לְנִדּוֹנוֹ דְּאִף שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה מוֹתֵר לְאַחַר הַפְּסָח וְשִׁכּוֹן כְּתַב בְּחָזַק יַעֲקֹב סִי' ת"מ סק"ד דְּקִינָמָא לֵן כֵּר' יוֹנָה בִירוּשָׁלַיִם וְהִבִּיא שְׁבִיד אֲפָרִים סִי' תמ"ח בְּמַגֵּן אַבְרָהָם סק"ה נִרְאֶה שְׁפוֹבֵר דְּבִסְפָק אִם עֶבֶר בְּבַל יִרְאֶה אִיסוּר לְאַחַר הַפְּסָח וְסִיעִים אֲבָל אֲנִי כְּתַבְתִּי בְּתִשׁוּבָה דְּאִף שְׁגַם הַחֲתָם סוֹפֵר בְּסִי' קי"ד כְּתַב דְּבָעוֹבֵר אֲסָפֵק בַּל יִרְאֶה אִיסוּר לְאַחַר הַפְּסָח אִם לְדִין יֵשׁ תִּשׁוּבָה דְּקִנְסָא מְקִנְסָא לֹא יִלְפִינּוּ וְכָל שְׁכּוֹן

ללמוד מודאי עבר בבל יראה לספק עבר בבל יראה לא מיבעיא להרמב"ם דחונמר
הספקות מדרבנן דודאי יש לומר דבדרבנן לא קנסו פמבואר בסוף סי' תמ"ז אלא אף
להרשב"א דחונמר הספקות מן התורה יש לומר דבספק לא קנסו ועיין פרי מגדים סוף
פתיחה לסי' תמ"ב דלא נסתפק רק בתערוכת חד בחד ונאבד אחד דאיתחזק איסורא
ועבר בספק אם קנסו אף בסי' תמ"ח באשאל אברהם סק"ג פתב דבספק נמי קנסו וגם
דבריו צריכים עיון: ובאות ב' פתב דנראה דלר' יונה דסובר חמצו של עכומ"ז שישאל
עבר עליו בבל יראה מותר לאחר הפסח כל שכן בספק עבר דלא קנסו שהרי הט"ז בסוף
סי' אמ"ת פתב דהיא שיש ספק שיהיה שלו חמיר טפי מאחריות על ישראל ובמקור
חיים סי' ת"מ פתב דהיינו טעמא דבאחריות עליו עובר בבל יראה משום שיכול להיות
שיהיה שלו כדאמרינן בריש המפקיד דמקני ליה פשתגנב וכיון דבאחריות מותר אחר
הפסח הוא הדין בספק בל יראה ואף דלר' יוסי שסובר בירושלמי דחמץ של עכומ"ז
ואחריות על הישראל אסור אחר הפסח אולי סובר גם פן דבספק בל יראה קנסו אבל
לר' יונה איכא קל וחומר שאם בודאי עבר בל יראה לא קנסו כל שכן בספק אם עבר
בבל יראה ועוד דהוי ספק דרבנן ולא הוי ספק דרבנן על ידי גילגול פיון דיש לומר
דבספק לא קנסו וצ"ע לעיין בספרו בחלק א"ח סי' ס"ט מה שפתב על דברי הרב פרי
חדש בחטה שהיה פתוב עליה ארץ חטה ושעורה דחייב לבער ומכל מקום אחר הפסח
מותר ואני הדל פתבתי מכבר בענין זה לקמן אות למ"ד עי"ש: ואם חזר הישראל
והפקידו לבעלו שנתלקו המג"א וזקק יעקב אם עובר הישראל או לא עיין להרב בשו"ת
רמ"ץ סי' כ"ו שהאריך בשקו"ט בענין זה: ואם החמץ של עכומ"ז משועבד לישראל
לגבות ממנו חובו והוא ברשות העכומ"ז ועבר עליו הפסח הנה בא לידי בשאלה ס' מאיר
נתיבים וראיתי בסי' נ"א באחד שהיה חייב לו העכומ"ז והגיע זמן פרעון בראש חדש
ניסן ולא פרע ותבעו בדין ונתן לו פתב שיעבוד על חביות יי"ש שפכית העכומ"ז שאם
לא יתן מעות עד ר"ח אייר יקח לו היי"ש כפי שיהיה שנה בעת ההיא למכור בשוק ואחר
זה רצה העכומ"ז להוליך היי"ש למקום פ' כי שם ימכר ביןקר ולהביא הפעות להישראל
ולא הספיק הישראל ותבעו בערפאות ואמר העכומ"ז שאם לא יניחנו להוליכו מסלק
עצמו מאחריות היי"ש ונתרצה הישראל וקבל עליו אחריות היי"ש שאם לא יפרע חובו
עד ר"ח אייר יקח לו היי"ש לחלוטין ועבר עליו הפסח והשיב פיון שלא היה שום קנין
פסח או שטר מקנה על היי"ש קודם פסח כי אם רק שיעבוד וכיון שלא משפנו ביד
ישראל ולא אמר לו מעכשיו אף שהישראל קבל אחריות היי"ש עליו הוי כמקבל אחריות
על חמצו של עכומ"ז בבית עכומ"ז דשרי ונהביא דברי המג"א סי' תמ"א סק"ה והט"ז
סק"ג ושקיל וטרי בזה ומסיק דכשיגיע זמן פרעון ולא יסלק העכומ"ז מעות לפרעון
חובו מותר הישראל ליקח היי"ש שהוא בדמי שיווי ומכאן ולהבא גובה ומותר בשתיה
לכל ישראל ונראה דמזה יש לפשוט מה שנסתפק הרב שואל ומשיב בח"ג סי' ר' במי
שיש לו חוב על העכומ"ז ויש לו שיעבוד על חמץ שמונח בקאמיר של הקיר"ה אם חייב
לבערו גם באחד שיש לו סחורה על הקאמיר ובתוך כך קפץ ידו מלשלם לבעלי חובות
ועקלו הבע"ח הסחורה שיש לו על הקאמיר שהוא מונח על שם פל הסוחרים ועוד לא
נתברר סף שיש לכל אחד בו והחוב מגיע לישראלים ועכומ"ז והישראלים אין יכולים
למכור דאין להם דבר מסויים שהם שלו וגם יד עכומ"ז באמצע והבעל חוב אין לו רשות

למפנר שְהרי הבע"ח עקלו הסחורה ונסתפקתי מה משפטו ואמרתי דעל כל פנים הוי כחמצו של ישראל שמנח ברשות עכומ"ז וקבל אחריות ועדיף טפי שעדן אינו של ישראל בבירור ואינו רק לשיעבוד ואם הבעל חוב יתן מעות בעד הסחורה הסחורה שלו ואין הבע"ח יכול למפנר ואם פן יש לצדד בזה להתיר אבל לא בברתי הדברים להלכה ולמעשה עכ"ד: והנה דבריו נפלאו ממני ולא אדע מאי קאמר דעל כל פנים הוי כחמצו וכו' דנראה דכוננתו לצדד היתר על פי זה וכדמוכח פן גם מסיום הלשון והוא תמוה דאם נאמר דהוי זה כחמצו של ישראל מןפקד ביד עכומ"ז הרי שלחן הלכה פסוקה בטוש"ע סוף סי' ת"מ דאף אם קבל הנפקד אחריות עובר עליו המפקיד ואף לדעת הגאונים דסברי דאינו עובר בבל יראה מקל מקום חייב בביעור מדרבנן ומה הלשון אומרת דהוי כחמצו של ישראל וכו' כאילו הדין פשוט דבזה אינו עובר ונהפוך הוא ורציתי לומר בכוננתו לפי דברי הרא"ש בטעם הדבר דהמפקיד עובר משום דהנפקד מושאיל ביתו להמפקיד והוי ביתו של המפקיד ומשמע דכשאינו ביד העכומ"ז בדרך פקדון דאז אין שייך לומר דמושאיל מקום לבעל החמץ אינו עובר עליו וכן כתוב סברא זו לחלק עפ"י טעם הנ"ל בכמה ספרי רבנן בתראי אפס קצהו תראה מה שרשמתי בזה בסי' זה אות י"א אות קטן ו' ומקללם מר ניהו בשו"ת שו"מ כיעי"ש ולכן בנדון זה שהחמץ של עכומ"ז ויש שיעבוד לישאל נראה דאין שייך לומר דמושאיל לו מקום וכן כתב באמת בדין זה בשו"ת מאיר נתיבים הנ"ל עי"ש אהכי קאמר דככי האי גוונא אינו עובר אלא דלא נחה דעתי בזה דזה רחוק במשמעות דבריו ואם לכו נתפונן לא היה לו לכתוב פן כמדבר על הידוע דכל כי הא ודאי צריכה למימר: ומה גם דלפי מה שפתישתי שם מתבאר דאינו פשוט לומר דבזה אינו עובר כלל אפילו מדרבנן דיש סוברים דבזה חייב לבער מדרבנן מיהא ואם היו דבריו סוברים על לאחור הפסח בזה אפשר היה לצדד היתר אחר שפיטל חמצו אף פשוט דבריו הוא דמר קעסיק על לפני הפסח אם הוא עובר או לא ואיך שיהיה הדין אמת דבחמץ של עכומ"ז ויש לישאל רק שיעבוד בו דאינו עובר כמו שכתב מפני ששו"ת מאיר נתיבים הנ"ל ואפילו אם קבל הישראל אחריות.

שוב ראיתי שערב שיערי תשובה סי' תמ"א רמז שו"ת מאיר נתיבים הנ"ל והביא תנורף דבריו בסי' תמ"ח אות ח' קרוב לסופו ותימה על הגאון שו"מ דכל רז לא אגיס ליה ונעלם ממנו זה: ואם החמץ של ישראל אלא שחייב לעכומ"ז ואין לו מה לשלם וזולתו ועיני הבעלי חובות נשואות על החמץ שהוא אף לא שיעבדו לו כלל כתב הרב שיערי תשובה סי' תמ"ח אות ח' בשם שו"ת ד' טורי אכן דכיון דהעכומ"ז הבעל חוב הוא תקיף וקוזק שבודאי יקח זה בחובו הוי כעשאו אפותיקי לעכומ"ז ואף דחמץ מפקיע מידי שיעבוד זהו למאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא וכו' וכתב השע"ת שאין בזה שום צד היתר עי"ש גם בשואל ומשיב הנ"ל כתב שדבריו תמוהים מאד עי"ש: כד) אם הקנה החמץ לעכומ"ז אגב קרקע אחר שאין החמץ שרוי בתוכו ועבר עליו הפסח אסור בהנאה אם לא קבל הישראל מהעכומ"ז כל דמי החמץ אלא זידאטיק לבד דכיון דאם יאבד החמץ הדבר ידוע שלא ישלם העכומ"ז לבעל החמץ הוי כאחריותו על הישראל והוי חמצו של עכומ"ז מןפקד ביד ישראל ואחריותו על הישראל דאסור פן כתב הרב מקור חיים בסי' ת"מ ועיין מה שרשמתי בזה לעיל בסי' ה' אות כ"ה בס"ד (ועיין בס' מנחת משה הנד"מ בסי' ט"ו אות ל' שהביא להלכה קצת מתשובות השואל ומשים שהבאתי שם).

עוד הבאתי שם דעת הרב מקור חיים דצריף בדוקא להקנות החמץ לעכומ"ז על ידי מכירת החדר שהחמץ בתוכו ולא על ידי שכירות החדר כשהחדר הוא שלו משום דשכירות לא קניא ומ"מ בדיעבד ועבר עליו הפסח אין לחוש עי"ש ובמה שרשמתי על דבריו בסי' ט' אות ד': ואם הקנה החמץ לעכומ"ז אגב מכירת החדר אלא שבאמת החדר שמכר לעכומ"ז אינו שלו ממש רק בשכירות בידו ולא היה ראוי למכרו בלי רשות הבעל הבית ונמצא שמכירת החדר בטלה ועבר עליו הפסח הנה במקור חיים סי' חת"ם סק"ט (בד"ה וגם קרוב לסופו) פתב אם הבית אינו שלו והוא מכר להעכומ"ז הבית והחמץ וכללם בסוף אחד פיון שנגד הבית המכירה בטלה דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו גם מכירת החמץ בטל לדעת הרמב"ם שהביא הט"ז בח"מ סי' רי"ו ס"ה במוכר קרקע ודקלים דחשיב מכירה אחת ונתבטל כל המוכר וכשנזכר בפסח ודאי צריף לבער ואם נזכר אחר הפסח יש לסמוך אהרמב"ם (צ"ל אהרשב"ם) שם ולהתיר החמץ אחר הפסח בהפסד מרובה כשהתנה בפירוש שאחריות החמץ חל על העכומ"ז ע"כ: ובשו"ת זכרון צבי מנחם סי' א' ד' ב' (ד"ה ועתה) פתב הנה עובדא שנקתב בהשטר מכירתי להערל שני המרתפים שבבית חמי וכו' בסוף פ' נכף ואגב קרקע הקניתי לו המטלטלין שבתוכו וכו' וכל הנ"ל מכרתי לו לצמיתות וכו' ומסרתי לו המפתח ויש בידו לעשות עם החדר והמטלטלין הנ"ל כאדם העושה בשלו ע"כ ובאמת המרתפים הם בשכירות בידו ולא נטל רשות מחמיו למכור המרתפים לעכומ"ז וכבר עבר הפסח והביא דברי המק"ח דתלי בפלוגתא דהרמב"ם ורשב"ם אם הם מכירה אחת או שתי מכירות וכתב דנראה דהקא דתלי המכירה זה בזה דהקנה המטלטלין אגב קרקע לכולי עלמא הוי מכירה אחת ונתבטל הכל ותמה על המק"ח שכתב דבדיעבד בהפסד מרובה יש לסמוך ארשב"ם דהוי שתי מכירות דזה אינו והקא לכ"ע הוי מכירה אחת.

והאריף לפלפל בדברי המק"ח בזה ועלה בדעתו למצוא היתר על ידי שימכור לו חמיו עתה המרתפים וכיון שפכר ביטל וליפא אלא ביעור דרבנן בדרבנן אמרינן איגלאי מילתא למפרע דרצונו היה להקנותם לו ואיפא ניהותא דמצוה דגם החמץ של חמיו שהיה במרתף מכר על פי רשותו ואם תהיה המכירה בטלה גם הוא עבר בבל יראה ונדחה זה דאף דנימא איגלאי מילתא למפרע שרצונו להקנות המרתף מכל מקום עדיין מחוסר קנין סוחר או שאר קנין: אף פתב דיש היתר מטעם דהדבר ברור דהעכומ"ז לא הבין כלל קנין אגב קרקע דאיף אפשר להסביר קנין זה לאטומי לב רק צריף להסביר לו קנייני מטלטלי עם קרקע ובהכרח צריף לסמוך רק על קנין פסח והשטר הוא לרנוחא דמילתא ואם פן כשדעת העכומ"ז לקנות מטלטלין עם קרקע שוב הווי שני קניינים כמו שכתב המק"ח ואפשר לסמוך בדיעבד ועוד פיון שהיה שוגג שסבור שהמכירה פדיון אף דגם בשוגג אסור ואפשר אף בבטל מכל מקום התם שייף למקנס על שלא קיים תקנת חז"ל לבער או מחשש הערמה אבל פאן שקיים תקנת חז"ל ומכרו וסבור שהיא מכירה מעליא הוי פאומר מותר דהוי פשוגג ובהו אפשר לא קנסינו ליה לכולי עלמא ושם בסי' ב' השיב לו גאון אחד להיתר דנהי דלא קנה הקרקע מכל מקום קנה החמץ בכסף ומהני בדיעבד קנין פסח ואין לחוש שנתבטל כל המקח כמו קרקע ודקלים וכו' חדא דמתברר מלשון השטר דלא כללם בסוף אחד אלא החמץ בסוף בפני עצמו והמרתף בפני עצמו ועוד אף אם נכללו יש לסמוך ארשב"ם בדברי המק"ח ומה שהקשה מעכ"ת וכו' ועוד יש היתר

גמור פִּינּוּן שְׁגָם חֲמִיּוֹ הִיָּה לּוֹ חֲמִיץ בְּתוֹכָם וְצִוְהָ לּוֹ לְמַפְנֵי הַחֲמִיץ מִסְתַּמָּא צִוְהָ אוֹתוֹ
אֲדַעְתָּא דְּמִנְהֵגָא שְׁמוֹכְרִים הַקְּרָקַע וְאַגְבּוֹ הַמְטַלְטְלִין וְהוּי כְּשִׁלּוּחוֹ מִכָּל אֵילָן טַעְמֵי גִרְאָה
בְּפִשִׁיטוֹת לְהַתִּיר הַחֲמִיץ אִם יִסְכִּים מַע"ל עַכ"ד וְלִי הַדֵּל יֵשׁ לְפַקְפֵּק קֶצֶת בְּטַעַם הָאֲחֵרוֹן
דְּמִסְתַּמָּא צִוְהָו אֲדַעְתָּא דְּמִנְהֵגָא וְכו' דְּאֲדַרְבָּא יֵשׁ לוֹמַר לְאִידָהּ גִּיסָא דְּמָה שְׁצִוְהָו הוּא
עַל דַּעַת לְמַפְנֵי הַחֲמִיץ עַל יְדֵי שְׁכִירוֹת הַמְרַתְּפִים שְׁפֵן הוּא הַמְנַהֵג שְׁמֵי שְׁאִין לּוֹ קְרָקַע
שְׁלוֹ אֱלָא בְּשְׁכִירוֹת מְקַנָּה חֲמִצּוֹ לַעֲכוּמ"ז אַגְבַּי שְׁכִירוֹת קְרָקַע פִּינּוּן שְׁאִינוּ יְכוּל לְמַפְנֵי
הַקְּרָקַע שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וְגַם הֶרֶב מְקוֹר חַיִּים שְׁסוּבְרָ שְׁצִרִיף מְכִירַת הַחֲדָר מוֹדָה כְּשִׁאִינוּ שְׁלוֹ
שְׁמִשְׁפִּירוֹ לַעֲכוּמ"ז וְכִינּוּן שְׁחֲמִיּוֹ יוֹדַע שְׁהַמְרַתְּפִים הֵם שְׁלוֹ וְלֹא יוּכַל חֲתַנּוּ לְמִןכְּרָם וְלֹא
הַקְּנָס לּוֹ לְמִןכְּרָם מִסְתַּמָּא יֵשׁ לוֹמַר כִּי שְׁוֹנִיָּה שְׁלִיחַ לְמַפְנֵי הַחֲמִיץ אִינוּ אֱלָא עַל דַּעַת
שְׁיִקְנָה לַהֲעֲכוּמ"ז עַל יְדֵי שְׁכִירוֹת וְלֹא עַל יְדֵי מְכִירַת הַמְרַתְּפִים וְעִי"ש בְּסִי' ג' תְּשׁוּבַת
הֶרֶב הַמְחַבֵּר עַל מָה שְׁהַשֵּׁג מִמֶּנּוּ: וְשֵׁם בְּסִי' ד' הַשֵּׁיב לּוֹ הַג' מְקַאֲזֵמִיר דָּאֵם קַבֵּל זִידֵאֲטִיק
אַף אִי גִימָא דְּבִטְלָה מְכִירַת הַמְרַתְּפִי וְקִנְיֵן הַמְטַלְטְלִין בְּאַגְבַּי קְרָקַע עִם כָּל זֶה נִשְׁאַר קִנְיֵן
כְּסָף לְחִיד דְּמַהֲצִי לַעֲנִינּוּ חֲמִיץ אַחַר הַפְּסַח וּמָה שְׁפִתּוּב בְּשִׁטְר אַגְבַּי קְרָקַע הִיָּינוּ שְׁרַצָּה
לְצִאֵת גַּם לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מְהַצִּי כְּסָף בַּעֲכוּמ"ז וְזוֹ הִיא ג"כ פְּנִינַת הַמַּק"ח לְהַתִּיר
אַחַר הַפְּסַח וְכו' וּמָה גַּם שְׁבַנְדוֹן זֶה לֹא תִּלָּה הַמְכָר זֶה בְּזֶה וְלֹא כָּלֵם בְּסוֹף אֶחָד וּמָה
שְׁפִתּוּב מַע"ל דְּהוּי כְּאוֹמֵר מְוֹתֵר דְּהוּי שׁוּגְגָ הָא מְבֹאָר בְּש"ע דְּאַף שׁוּגְגָ אֲסוּר אֵלּוּ תוֹרְף
דְּב"ק בְּזֶה וְאִינוּ מוּכָן הַשְּׁגָתוֹ שְׁהָרִי הַמְחַבֵּר עֲצָמוֹ בְּסִי' א' כְּכָר נִשְׁמַר מְזֶה כְּנֹז"ל וְרֵאִיתִי
שֵׁם בְּסִי' ה' שְׁהַשֵּׁיב לּוֹ הֶרֶב הַמְחַבֵּר כֵּן וּבְעֵיקָר דְּבָר זֶה אִם יֵשׁ לְהַתִּיר עַל יְדֵי שְׁנֵאֵמַר
דְּהוּי כְּאוֹמֵר מְוֹתֵר הִנֵּה הֶרֶב חֲתַם סוֹפֵר או"ח ס' קי"ט (בד"ה אָף אִי גַם שְׁכִירוֹתוֹ) כְּתַב
בְּנִדּוֹן מִי שְׁמֵכֵר הַחֲמִיץ וּמְכָר אוֹ הַשְּׁכִיר הַחֲדָר וְתִּלָּה הַמְכִירָה בְּתַנְאִי וְלֹא נִתְקַיֵּים הַתְּנֵאִי
וְנִמְצָא דְּהַמְכָר בְּטַל וְעֵבֶר עָלָיו הַפְּסַח וְשָׁקִיל וְטָרִי אִם תִּלָּה גַם מְכִירַת הַחֲדָר בְּהַתְּנֵאִי אוֹ
לֹא.

וְשׁוּב כְּתַב בְּשֵׁם הֶרֶב הַשׁוֹאֵל דְּכִינּוּן דְּטַעְהָ בְּדִין וְהִיָּה סְבוּר דְּדִי לּוֹ בְּמְכִירָה זֶה הוּי כְּאוֹמֵר
מְוֹתֵר וּבְעֵבֶר הַפְּסַח דְּאִינוּ אֱלָא מְשׁוּם קְנָס כְּאוֹמֵר מְוֹתֵר לֹא קְנָסוּ וְרֵאִיָּה מְמַנְחוֹת ד' מ"ט
ע"א דְּמוֹקִי כְּהִיָּים שְׁפִלְגוּ בְּשׁוּגְגָ דְּפִטוּרִים כְּאוֹמֵר מְוֹתֵר וְהֶרֶב הַמְחַבֵּר שְׁקִיל וְטָרִי בְּזֶה
וְכַתּוּב וּמִיָּהוּ אֲפִתִי אוֹמֵר נְהִי דְּבְעֵבֶר עַל בַּל יִרְאָה בְּשׁוּגְגָ אוֹ אוֹמֵר מְוֹתֵר פְּשִׁיטָא לִי דְּנִאָסֵר
חֲמִצּוֹ דְּקְנָסוּ שׁוּגְגָ אֲטוּ מְזִיד בְּדָבָר דְּאוֹרִיָּתָא (כְּאוֹמֵר בְּדָבָר שְׁיֵשׁ לּוֹ עֵיקָר מִן הַתּוֹרָה
עִי"ש בד"ה אִיבְרָא) מְכָל מְקוּם בְּגוֹנוֹי דְּהִקָּא נִרְאָה דְּאִין לְקוֹנְסוֹ כְּדִאֲמַרִּינוּ בְּגִיטִין נ"ד
ע"א גְּבָרָא לְכַפּוּרִי מְכּוֹנּוּן אֲנִי גִיקוּם וְנִיקְנִיסִיָּה וְכֵן גְּבָרָא לְתַקּוּנִי לְטַהוּרִי וְכו' וּפִירַשׁ"י
וְאָדָם כְּשֵׁר גִיקוּם וְנִיקְנִיסִיָּה עַל שְׁגָגָתוֹ אֲבָל מְטַמָּא וּמְדַמַּע אִינוּ עוֹסֵק בְּטוֹבָה וְסָבְרָא גְּדוּלָּה
הִיא דְּאֲפִילוּ בְּעוֹבֵר עַל דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ פְּרַת אִינוּ חֲזִיב חֲטָאֵת אִם עוֹסֵק בְּמַצָּנָה וְכו' וְאִם כֵּן
בְּנִדּוֹן דִּידֵן דְּגְבָרָא עֲסִיק וּבָא בְּמַצָּנָתוֹ לְבַעֲרוֹ וּלְמִןכְּרוֹ לַעֲכוּמ"ז אֱלָא שְׁטַעְהָ וְשׁוּגְגָ בְּדִין
הִנֵּה לִיָּה טוֹעָה וְעוֹסֵק בְּמַצָּנָה וּפְטוּר וְיֵשׁ לְסַמּוֹף לְהַתִּיר בְּהַנָּאָה בְּהַפְּסַד מְרֻבָּה שְׁלֹא
יִפְסִיד מִן הַקְּרָן וְאִם יֵשׁ אִיזָה רִינּוּחַ לֹא יִהְיֶה חוּטָא נְשָׁכֵר וְהָרִינוּחַ יִתֵּן לְעַמְלֵי תוֹרָה וְכו'
אֵלּוּ תוֹרְף דְּב"ק: הִנֵּה מְצָאנוּ לּוֹ חֲבָרִים הַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר וְרַב הַשׁוֹאֵל דְּסָבְרִי לוֹמַר בְּזֶה
דְּאוֹמֵר מְוֹתֵר אִינוּ אוֹסֵר הַחֲמִיץ אַחַר הַפְּסַח (אֱלָא דְּמְדַבְּרִי בְּסִי' קי"ד ד"ה נְמַצָּא וְכו' וְכָל
שְׁפֵן כְּאוֹמֵר מְוֹתֵר שְׁהוּא רַק קְרוֹב לְאוֹנָס וְכָל שְׁפֵן הִקָּא שְׁרַבִּים חֲלָקוּ עַל הַמּוֹרָה לֹא הִיָּה
לּוֹ לִישְׁעוֹן וְכו' ע"כ נִרְאָה דְּאוֹמֵר מְוֹתֵר לֹא מְהַצִּי אִף אִם לֹא הָיוּ רַבִּים חוֹלְקִים אִף שְׁעוֹסֵק

במצוה וקצת צ"ע) ושם (בזכרון צבי מנחם) בסי' ה' הנ"ל פקפק בקנין פסוף איך מהני בדיעבד הרי הנכרי יכול לומר קים לי פדעת הפוסקים דקניינו של נכרי הוא במשיכה ולא יצטרף לשלם אם יגנב וכו' ויישב זה והגאון מקאזמיר בסי' ו' שקיל וטרי בזה והמחבר בסי' ז' פתב עוד דלקאורה זה דומה למוכר דבר שלא בא לעולם עם דבר שפא לעולם עי"ש מלתייהו דרבנן קדישי והעולה מדבריהם לענין דינא הוא דדעתם להתיר כנז"ל ויש לעשות סניף מה שראיתי בשו"ת אגודות אזור מדברי סי' י"ג במי שמכר חמץ אגב מכירת הקדר ושכח לחתום בו ואם פן לא נקנה לו הקדר דבעינן שטר ונשא ונתן בזה הרב המחבר ושוב הביא תשובת הגאון מוהר"י יוסקי שפתב דמכירת חמץ אגב קרקע הוא אגב שכירות לנכרי כל ימי הפסח ושכירות לא בעי שטר רק בכסף קני וכו' והמחבר השיגו דמה שכתוב בשטר מכרתי לו הקדר לא משמע שכירות ועוד דשכירות לא מהני אלא לקרקע שאינו שלו וכו' עי"ש מוכן דדעת הגאון מוהר"י דאף שפתב לו מכרתי הקדר אין הפוננה מכירה ממש אלא שכירות ליומי דפסחא קרי לה מכירה ואם פן בנדון דידן ממילא אנדא ליה החשש דנתבטל השטר וכו' פמוכן ויש לעשות זה קצת סניף להקטירים הנז"ל ועיין עוד בתשובת מוהר"ם מרוטרונבורג האחרונים בסי' י"ד שפתב בענין זה דאף דבאמת לא נקנה להנכרי הקרקע לפי שאינו של המוכר מפל מקום מהני קנין פסוף לבד בחמץ שעבר עליו הפסח ואין לחוש משום שגילה דעתו שאינו רוצה לקנות בכסף אלא בשטר ולא משום דהוי כאתרא דכתבי שטרא כיון שנהגו עתה לכתוב שטר על מכירת חמץ ולא משום מוכר קרקע ודקלים ואין לו דקלים שגחלקו הפוסקים בזה והבאתי תורף דב"ק בסי' זה אות י"ג ס"ק י"ט ומדברי הגאונים בס' פנות הבית סי' ט"ו שהבאתי בסימן זה באות ז"ך (בד"ה גם אשו"ר בשו"ת פנות) מתבאר דסברי שאם על קרקע שהוא בשכירות אצלו פתב שמכרו לעכומ"ז ואגבו הקנה לו החמץ המכירה בטלה ולא משמע להו לפרש דמה שאמר מכרתי היינו השכירות ליומי דפסחא: כה) נשאלתי באחד שקנה מחברו אחר פסח שמרי שטר ועשה מהם יי"ש ושוב נודע כי השמרים הנ"ל עבר עליהם הפסח ואסורים ותבע הקונה את המוכר שישלם לו את נזקו ולא הטוה און ועתה שאל הרב השואל נ"י מה יהיה משפט היי"ש שהועמד בשמרים אלו וכתב שגחלקו בזה שני רבנים זה אוסר וזה מתיר וחוזר על הכתוב השלישי שיכריע והנה לא פתב טעמם ונימוקם ואני אתנהלה לעטי לעיין בעזר האל ותברך בדברי הפוסקים בדין העמדה בחמץ שעבר עליו הפסח ומזה יתבאר בס"ד בנדון שלפנינו ואף כי כבר בא מפורש בספרן של צדיקים לרגל המלאכה אשר לפני לא אחשוף מלהעתיק תורף דב"ק העולה לענין דינא הנה אם העמידו איזה דבר בחמץ שעבר עליו הפסח פגון שמרי שטר שחמצו בהם עיסה פתב הרב מגן אברהם סי' תמ"ז ס"ק מ"ה בשם הרב מוהר"ם מלובלין דאסור כאילו הוא בעיניה וכתב שם הרב פרי מגדים באשל אברהם (ד"ה שמרי) דלא מהני חוץ מדמי איסור שבו דהוי כבעין והרב חק יעקב סי' תמ"ב סקי"ו פתב דאפשר דכל הני דאמרינו דלטעמא עביד לא בטיל וכן דבר המעמיד לא גריעי מפחות מששים שעבר עליו הפסח דסגי בהשלקת הנאת האיסור לים כבסי' תמ"ז סי"א אלא דמדברי האחרונים מבואר דכולו אסור ומפל מקום בהפסד מרובה אפשר להתירו בהנאה על ידי השלקת הנאת המעמיד לים המלח ובפרי מגדים שם סק"ט פתב דלא מהני הולכת הנאה לים המלח דהוי כאילו פולו חמץ וסיים ובהפסד מרובה צ"ע

והרב מחצית השקל הביא דברי הרב חק יעקב הנ"ל וכן הרב חיי אדם פלל ק"ך אות ב' ובש"ע הרב מוהרש"ז סי' תמ"ב אות יו"ד דבהפסד מרובה יש להתיר בהנאה על ידי השלכת איסור או למפוך לעכומ"ז חוץ מדמי איסור שבו ועיי"ש אות י"ב לחנומן שנתחמץ בשמרי שֶכר והרב שערי תשובה סי' תמ"ח אות י"א פתב בשם תשו' כ"י דלא מהני השלכת האיסור במעמיד דלא פהחק יעקב אלא אם פו הוי זה וזה גורם עיי"ש: אף הרב מקור חיים בסוף סי' תמ"ז הביא דברי המגן אברהם בשם מוהרמ"ל דאם חנומן עיסה בשמרי שֶכר שעבר עליו הפסח אסור וכתב ונ"ל נראה דגם פאן מהני הולכת איסור דלא עדיף מעמיד דרבנן מטעם גמור שהוא מדאורייתא (פונתו בפחות מששים דכתב הרמ"א בהשלכת הנאת איסור לים המלח) דסגי בפידיון עכ"ל ומשמעות דבריו הוא דאפילו שלא בהפסד מרובה סגי בהכי וגם משמע דאפילו באכילה שרי דהא פתב לפני זה בשם הט"ז ומ"ח ומגן אברהם גבי פחות מששים דכתב הרמ"א דסגי בפידיון דמותר גם באכילה והאריף להסביר איהו יועיל הפידיון להתיר באכילה עיי"ש ואם פו כשכתב דמעמיד לא עדיף פחו מפחות מששים משמע ודאי דכי היכי דפחות מששים שרי באכילה הכי נמי במעמיד שרי באכילה ומצאתי שהרב השיב משה סי' ט"ו עמד בענין זה ודעתו דמן הדין יש לנו לומר דבמעמיד בחמץ שעבר עליו הפסח לא מבעיא אם יש פנגד המעמיד ששים רק דבאנו לאסור מטעם דמעמיד לא בטיל דפשיטא דמהני השלכת הנאת איסור להתיר בהנאה מקל וחומר מתערובת פחות מששים דחמור דהא אסרו תורה דטעם פעיקר דאורייתא ואפילו הכי מהני ביה השלכה מנלן לומר דעל ידי צירוף נאסר ומנין לנו לחדש דבר פזה וגם אין זה במשמעות דברי מג"א שיהיה האיסור על ידי צירוף רק משמע דעל ידי מעמיד לבד אוסרין אף אם יש ששים ואם פו קשה מאד אלא על פרחין דכונת מוהרמ"ל ומג"א באין הפסד מרובה דאז אין מתירין בלא השלכה רק בישי ששים אז אם הוא מעמיד אסור ולא מהני ששים אבל בהפסד מרובה דמתירין ברוב בעלמא כבמגן אברהם סי' תמ"ז ס"ק מ"ד וחק יעקב ס"ק מ"ט וכן על ידי השלכה דמותר אף בפחות מששים אף באין הפסד מרובה בהא לא מיירי דהא פשיטא דלא חמיר מעמיד דרבנן מטעם פעיקר וגם מהראיה שהביא הרב מגן אברהם מיו"ד סי' קכ"ג סט"ו אין ראיה לאסור בהשלכה דביי"ן לא מהני השלכה אבל פאן רק קנס מהני עיין ט"ז ס"ק י"ח ומגן אברהם ס"ק מ"ה ואי מיירי בסתם יינם דמהני השלכה וכו' בתקנתא לא מיירי וכו' והראיה מסי' תמ"ב ס"ה שהביא המגן אברהם שם מיירי בפסח דלא מהני השלכה וכו' וכיון דמהראיות אין להוכיח דלא מהני השלכה על פרחין לומר דהמגן אברהם לא מיירי מתקנתא ואין להביא ראיה מהרמב"ן שהביא המגן אברהם סי' תמ"ב סק"ט דמשמע דחולק על ר"ת ואוסר בקל ענין מפח דבר המעמיד ולא סגי בהשלכה מדלא פתב תקנתא זו וקצת משמע דאף בנתערב אחר הפסח דמהרמב"ן ודאי אין ראיה דהא סבירא ליה דאף בפסח עצמו מועיל פדיון להתירו ולמנכרו לעכומ"ז ואיהו יעלה על הדעת דאחר הפסח שהוא רק קנס חכמים ודבר המעמיד דרבנן יאסר על ידי פדיון אלא ודאי דלא מיירי מתקנתא דפדיון ואצ"ל פלל פינון שבפסח עצמו מועיל לדדיקה פנ"ל ברור פשמש אלו תנרף דב"ק ולי הדל במה שפתב לדחות הראיה ומדברי הרמב"ן שבמג"א הנ"ל יש לפקפק דזה הוא לפי שנמשך אחר הפתוב במג"א דהיא תשובת הרמב"ן וכן ייחסו דבר זה להרמב"ן הרבנים חק יעקב סי' תמ"ב סקי"ו ובזכור לאברהם

ח"ג ד' ל"א ע"ד: וְהָרַב מִגֵּן הָאֱלֹף ס"י תמ"ב סק"ח תּמָה עַל דְּבָרֵי תְּשׁוּבָה זֶה דִּלְפִי מֵהַ
שְׁפָתַי הָרַב מִגֵּן אֲבָרְהָם דְּזֶה וְזֶה גֹרֵם שְׁרֵי אִם כֵּן מִי גָרַע הָא מִזֶּה וְנָה גֹרֵם דְּהָא אֵינִי
מְחַמֵּץ אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן וְכַתֵּב לִינִישׁב דְּתִשׁוּבַת הָרַמְבַּ"ן הִיא לְהַרְשָׁב"א וְהַרְשָׁב"א סוֹבֵר
דְּחוֹזֵר וְנִעוֹר וְלֹא כְּתֵב טַעְמָא דְּמַעְמִיד אֶלָּא דְּלֹא תִימָא דְּטַעְמָא בְּעֵלְמָא הוּא לְזֶה כְּתֵב
דְּמַעְמִיד לֹא בְּטִיל וְאִם כֵּן לְדִידֵן דְּלֹא אֶמְרִינֵן חו"ן הִיָּה מְוֹתֵר אִפִּי בְּשִׁתְּיָה וְנִהִי דִּישׁ
לְהַחְמִיר בְּשִׁתְּיָה לְהַשְׁהוֹתוֹ מִיָּהָא אֵינִי לְהַחְמִיר וְשׁוֹב הַקְּשָׁה מִמ"ש הָרַמְבַּ"ן וְנִפְלְאֵתִי עָלָיו
וְכו' כְּאִילוּ מַעְמִיד הוּא דִּין מְוֹסְפִים בְּש"ס וְהֵלֵא מְהַרְשָׁב"א עֲצָמוּ בְּתַה"א בֵּית ב' שְׁעַר ו'
ד' ס"ג לֹא מִשְׁמַע כֵּן וְא"כ מֵאֵי ק"ל אֵי לֹא ס"ל מַעְמִיד כְּלָל וּבְשִׁתְּיָה הַחְמִיר מִשׁוּם חוּמְרָא
דְּחַמֵּץ וְהַצ"ע הִנֵּף רוּאָה דְּלַפּוּם מֵאֵי דְּמִשְׁמַע לִיָּה דְּתִשׁוּב' זֶה הִיא לְהַרְמַבַּ"ן בְּנֵה וְסִתֵּר
וּמִסִּיק הַדְּבָר בְּצ"ע גַּם הָרַב מוֹהֲרֵש"ז בְּש"ע שְׁלוֹ ס"י תמ"ב בְּקִנְיָנִים אֲחֵרוֹן אוֹת ט'
יִיחֵס זֶה לְהַרְשָׁב"א אִף בְּאַמֶּת עֵינֵינִי בְּתִשׁוּב' הַמִּינְחָסוֹת בְּס"י ח' (וּבִשְׁאָר דְּוִכְתִּי דְּשִׁינִי
בְּמִפְתָּחוֹת מֵאַכְלוֹת אֲסוּרוֹת) וְלִיתְנָהוּ לְהִנֵּי מְלִי כִיעִי"ש וְהָרַב בֵּית מֵאִיר ס"י תמ"ב ד'
ט"ן ע"ד כְּתֵב גַּם כֵּן דְּלֹא נִמְצָא זֶה בְּתִשׁוּבוֹת הַמִּינְחָסוֹת וְא"י מְקוֹמוֹ אֵיָּה וְהַדְּבָר פְּשׁוּט
שְׁט"ס הוּא בִּמְג"א וְצ"ל רָאָב"ן בְּמְקוֹם רַמְבַּ"ן וְכֵן הוּא בְּשׁו"ת פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ ח"ב סוֹס"י
י"ב עִי"ש שְׁהִבִּיא מֵהַ שְׁפָתַי הַמְג"א בְּשֵׁם רָאָב"ן בְּסִפְרָא אֲבֹן הָעוֹר וְכֵן כְּתֵב הָרַב שְׁעָרֵי
תְּשׁוּבָה ס"י תמ"ב אוֹת י"ב דְּטַעְוֹת סוֹפֵר הוּא בְּמִגֵּן אֲבָרְהָם וְצ"ל רָאָב"ן גַּם בְּתִשׁוּבַת
הָרַב חֲתָם סוֹפֵר ס"י ק"ו (בְּד"ה וְשִׁפְחָתוֹ) כְּתֵב בְּשֵׁם הַג' מוֹהֲר"ם א"ש וְצ"ל הַמְחַמֵּר
בְּדְבָר הַמַּעְמִיד הוּא הָרָאָב"ן דְּמִינִי הַמִּגֵּן אֲבָרְהָם ס"י תמ"ז (צ"ל תמ"ב) וְהוּא בְּרָאָב"ן
ד' ע"ב ע"א וְכו' עִי"ש שְׁהַקְּשָׁה דְּבָרֵי רָאָב"ן אֶהְדָּדִי וּמִשְׁמַע שְׁבַמְגֵן אֲבָרְהָם שְׁלִפְנָיו הִיָּה
כְּתוּב כְּהוֹגֵן רָאָב"ן וְכֵן הָעֵתִיק הָרַב שׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב מִהַדוּרָא תְּנִינָא חֶלֶק ב' סוֹף ס"י ס"ז
גַּם הָרַב תּוֹרַת חַיִּים בְּפָרְק שְׁנֵי דַמְס' ע"ז ד' ל"ד (בְּד"ה הֵאֵי דְּוֹרְדִינָא) כְּתֵב דְּבָרִים אֵלוֹ
בְּשֵׁם הָרָאָב"ן עִי"ש וְאִם כֵּן מוּבֵן דְּאֵין מְקוֹם לְמַה שְׁדַחָה הָרַב הַשִּׁיב מִשֵּׁה לְהַרְאָה
מְהַרְאָב"ן אֶלָּא דְּגוֹף הָרָאָה יֵשׁ לְדַחֹת בְּקַל וְאֵינִי מְוֹכַח דְּכַתֵּב כֵּן גַּם לְאַחַר הַפְּסַח וְעֵינִי
בְּקִנְיָנִים זֶה בְּמַעְרַכַת חֶלֶב שֶׁל עֲכוּמ"ז אוֹת ג' מֵהַ שְׁפָתַי עַל דְּבָרֵי הָרַב עֲרֹף הַשְּׁלֶחַן
יו"ד ס"י קט"ו): עוֹד כְּתֵב בְּשׁו"ת הַשִּׁיב מִשֵּׁה דְּמַה שְׁפָתַי הָרַב חֶק יַעֲקֹב בְּלִשׁוֹן סִפְק
דְּאֶפְשָׁר דְּכָל הִנֵּי דְּלַטְעָמָא עֲבִיד וּמַעְמִיד לֹא גָרַעִי מִפְּחוֹת מִשְׁשִׁים בִּמְח"כ לֹא שָׁם אֵל לְבוֹ
הֵיטֵב וְהַדְּבָר בְּרוּר דְּסָגִי עַל יְדֵי הַשְּׁלֶכַת הַנְּאֻת אִיסוּר וְהִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב מְקוֹר חַיִּים וְכַתֵּב
וְרֵאוּי לְסִמּוּךְ עָלָיו וּמִיָּהוּ בְּמְקוֹם הַפְּסַד מְרֻבָּה גַּם ח"י מִתִּיר וּמֵה גַּם דְּדַעַת הָרַשָּׁב"ם
וְהַרְמַבַּ"ן וְהַמְרַדְכִי וְהַג"א דְּחַמֵּץ בְּפְסַח שְׁלֹא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם וְאִיסוּר בְּהַנְּאָה דִּילִיף
הַנְּאֻת הָאִיסוּר לִים הַמְלַח וּמְוֹתֵר בְּהַנְּאָה וְאִף דְּלֹא קִיָּמָא לֵן כְּוִתְיָה בְּפְסַח עֲצָמוּ וְכו' מְכַל
מְקוֹם אַחַר הַפְּסַח יֵשׁ לוֹמֵר דְּכֹלֵי עֵלְמָא מוֹדוֹ וְאִף אֵי פְּלִיגִי אֲזִלִּינֵן לְקוֹלָא בְּדַרְבְּנֵן וְכו'
וְלָכֵן הָעֵלָה בְּגִדּוֹנוֹ בְּמוֹמֵר שְׁמַחְזִיק עֲשִׁינִי הִי"ש וּמְכִירְתוֹ וְעֵשָׂה הַמוֹמֵר י"ש בְּפְסַח
מִתְּבוּאָה שְׁהוּא חַמֵּץ וְעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח וְהַשְּׂאִיר מֵהִי"ש שְׁמָרִים וְהַבְּנֵי הָעִיר קִנּוּ
מִהַשְּׁמָרִים וְעֵשׂוּ עֵיפּוֹת וְגַם בְּנֵי הַכְּפָרִים קִנּוּ מִמֵּנוּ שְׁמָרִים לְמִלְאֶכֶת הִי"ש וְעֵשׂוּ הַרְבֵּה
י"ש וְהִיוּ סְבוּרִים שְׁהַמוֹמֵר מְכַר הַתְּבוּאוֹת לְעֲכוּמ"ז קוֹנְדֵם הַפְּסַח עַל יְדֵי הַמְּמוֹנָה יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר לוֹ וְשׁוֹב יְדַעוּ כִּי לֹא הִיוּ אוֹתֵן הַתְּבוּאוֹת בְּכֻלָּהּ הַמְכִירָה וְיֵשׁ הַפְּסַד מְרֻבָּה וְהָעֵיפּוֹת
כְּפָר אֲסֵרוּ אוֹתֵן מַעְצָמוֹן קוֹנְדֵם שְׁשָׁאֵלוֹהוּ וְרַק עַל הִי"ש שְׁאֵלוֹ וְכַתֵּב דֵּהִי"ש מְוֹתֵר בְּהַנְּאָה
עַל יְדֵי הַשְּׁלֶכַת דְּמֵי הַשְּׁמָרִים לְמְקוֹם שְׁהוּא אֲבוּד כְּגוֹן נִהָר עֲמוּק כְּמוֹ שְׁפָתַי הַשְּׁפָתִי כְּהוֹ

סי' ק"י ס"ק מ"ג וקל"ד סק"י ונה ברור להלכה ולמעשה עכ"ל ועיין להרב שערי תשובה סי' תמ"ח אות י"א מה שכתב לענין אם העמידו עיפה בשמרים וכן לענין יי"ש: וראיתי להרב ז"ל יוסף דאייטש סי' ל"ב ששאל באשה ששאלה משפנתה שאור לחמץ העיפה והשאור לא נמכר קודם פסח ונודע זה אחר הפסח ועל זה הביא דברי הרב חק יעקב דבהפסד מרובה שרי בהנאה על ידי השלכת איסור לים המלח וכתב דפלא עליו ששכח דברי עצמו תוך כדי דיבור שהרי הוא ציין למה שכתב מרן הב"י בס"י קי"ב ושם מפורש דמאי דשאור אוסר לאו משום נתינת טעם הוא דהרי על תערובת דמאי לא גזרו ומאי דשאור אוסר הוא משום דמתקן כל העיפה כמו שכתב רש"י והוא גרע מתערובת פחות מששים ותמה על הרב מקור חיים שהעתיק לפסק הלכה בדברי הרב חק יעקב ולא שת לבו לענין היטב בדבריו שסותר תוך כדי דיבור וכן תמה על רבו בשו"ת ספר יהושע בפסקים וכתבים סי' ע"ז שצייד בנדונו על פי דברי החק יעקב ולא שם לבו לענין היטב בדבריו עי"ש שלא הסכימה דעתו להתיר על ידי השלכת הנאת איסור פדעת הרב חק יעקב והנה כבר כתבתי למעלה דכמה רבנים נמשכו אחר סברת הרב חק יעקב להתיר בהנאה בהפסד מרובה על ידי השלכת הנאת איסור ותימה הוא לומר שכולם שגו ברואה חלילה אף בענייני הפלאה זו איני יודע מה היא דמי הגיד לו שהרב חק יעקב מבין דטעם דשאור הוא משום נתינת טעם כלל שאני אומר אילו היה מבין פן לא היה מסתפק כלל בדבר זה והיה מחליט להתיר כמה שכתב הרמ"א בס"י תמ"ז סי"א על פחות מששים דמותר על ידי השלכת הנאת איסור לים המלח אלא ודאי גם הוא ידע דטעם שאור משום שהוא עיקר שהרי מתקן כל העיפה אלא מיהא מצד לומר דכיון דחשיבות זה אינו מועיל לאוסרו מן התורה כמו שהקדים לומר דדבר המעמיד ומידי דלטעמא עביד דלא בטלי אינו אלא מדרבנן אם פן יש לדון קל וחומר דאם בפחות מששים קיימא לן דמותר על ידי השלכת הנאת איסור אף על גב דבעלמא הוא איסור תורה דטעם בעיקר דאורייתא כל שכן פשטין בתערובת נתינת טעם אלא שבאנו לאוסרו משום שהוא מעמיד דזה אינו בעלמא אלא מדרבנן דפשיטא דיש לנו להתיר ונאמר דכל שהו בתערובת פהאי גוונא לא קנסו חכמים לאוסר שאר התערובת ומותר אחר השלכת הנאת האיסור אלא דמכל מקום פיון דיש צד לומר דמעמיד חשיב ממש כאלו הוא בעין ואין שום תערובת לכן בהפסד מרובה מיהא יש לסמוך להתיר בהנאה וכבר כתבתי למעלה מה שכתב בשו"ת השיב משה דאדרבא לאידך גיסא תמ"ה יקרא דאין שום צד וסברא לאוסר במעמיד יותר מתערובת פחות מששים וכי היכי דבפחות מששים מותר על ידי השלכת הנאת האיסור הכי נמי במעמיד ודברי הרב חק יעקב ברורים הם לדעתי הענייה: הן אמת שראיתי להרב בית מאיר בס"י תמ"ב דף ט"ו ע"ג שהוקשה לו על הרב פרי חדש דבס"י תמ"ז סי"א האריך להשיג על הטור ופוסק דאפילו נתערב אחר פסח בפחות מששים נמי מותר ובכל זאת כתב דשמרים ושאור שעבר עליהם הפסח אם העמיד גבינות או החמיץ בהם עיפה אסורים דדבר המעמיד לא בטיל דמאי שנא מתערובת פחות מששים דמותר וניחא ליה דמדחזינן דאתערובת דמאי לא גזרו אפילו בנותן טעם גמור ועל שאור ותבלין גזרו ואסרו אפילו באלף כדאמרינן בחולין דף ו' וכו' כתב מרן בית יוסף ריש סי' קי"ב וכו' אם פן שמעת מנה דעניינים אלו אינם בכלל תערובת אלא הוו כבעין לענין ביטול והכי נמי יש לומר דאינם בכלל תערובת לומר דלא קניס רבי שמעון אלו תנור דברי

קדשו עי"ש ששנראה שמסכים לסברת הפר"ח מפל מקום אין בנו פח להקשות ביד חזקה על הרב חק יעקב אם לא יסבור פן ויכול לומר דלעגנו קנס בחמץ שעבר עליו הפסח כיון דאמור רבנן דבתערובת לא קניס גם זה הוא באמת תערובת ואינו בכלל הקנס והמענין בדברי הרב בית מאיר בגופן שלקהם יראה דלא דחה דברי הרב חק יעקב על פי סברא זו רק פתב ליישב לדעת הפרי חדש ובאמת בפרי חדש לא פתב דלא מהני השלכה וגם בבית מאיר לא הזכיר מדין השלכה וכשם שנדחק הרב השיב משה בדעת הרבנים מוהרמ"ל ומגן אברהם דבתקנתא לא מיירו ואין הכי נמי דשרי על ידי תקנתא פן נוכל לומר לדעת הרפ"ח ועל כל פנים אין לנו פח להקשות ולסתור בזה סברת החק יעקב והנמשכים אחריו דשפיר יש לומר דאף דחכמים עשו לדבר המעמיד פאילו הוא בעין מפל מקום בקנס זה שלא קנסו אלא בלא תערובת לא חשיב זה פאילו הוא בעין וסברא זו פתב גם פן הרב פני יהושע בח"ב סי' י"ב (היא התשובה פתיבת יד שרמז הרב שערי התשובה הנ"ל) בשמרי שחר שעבר עליהם הפסח ונותנים אחר פסח לחבית שחר וכתב הרב השואל דאסור בודאי דלא הוי הגי תערובת אלא חמץ בעין פכל דבר המעמיד והביא ראיות מפרק ב' דע"ז ד' ל"ה דאמרינן כיון דאוקומי קמוקים כמאן דאיתיה לאיסורא בעיניה דמי ומפרק קמא דחולין וכתב על דבריו ולא היה צריך לראות דהדבר מוסכם בפני כל הפוסקים וכמה שכתב הטור בסי' תמ"ב בשם ראב"ן בגבינות שהעמידו בחלא דשכרא וכל זה אפשר לדחות דנהי דבכל איסור החמירו חכמים ושויהוה פאיתיה בעיניה מפל מקום בחמץ שעבר עליו הפסח שאינו אלא משום קנס מאן לימא לן דקניס ר' שמעון כיון שבאמת אינו בעין אלא כמאן דאיתיה בעיניה נוכל לומר דפירושו שחכמים החמירו לעשותו פאילו הוא בעין מה שאין פן הכא עד כאן ואף שלא סמך על סברא זו בלבד להתיר בגדונו וכתב שם טעם אחר וגם הביא בסוף דבריו מה שכתב הראב"ן שהביא המג"א כיעי"ש מפל מקום מבואר מדבריו דאף אחר שנראה הסוגיא דפרק קמא דחולין והיא מסתמא הסוגיא שבדף ו' שהביא היד יוסף הוטב בעיניו לומר דאף דבעלמא עשו חז"ל למעמיד פאילו הוא בעין מפל מקום לעגנו חמץ שעבר עליו הפסח כיון שבאמת אינו בעין דינו כתערובת דלא קניס ר' שמעון וכתב שם לעגנו שמרי חמץ שעבר עליו הפסח שנותנים בעיסה דאם נאמר דשחר לבדו מחמיץ אסורה העיסה כיון שיש בה מים וטעם שחר שהוא מי פירות אבל אם אפשר דשחר לבד אין מחמיץ אין נראה לאסור דבלאו הכי יש לפקפק כמו שכתבתי דהני שאני דאין האיסור אלא משום קנס וכוננתו דאם נאמר דהשחר לבדו בלא השמרים יש בו פח להחמיץ אם פן הוי מעמיד בדבר שאיסורו מחמת עצמו ולא בטיל אפילו באלף אבל אם אין השחר לבדו מחמיץ אלא בצירוף השמרים וכיון דהשמרים עצמם אין אסורים אלא מחמת השחר שבהם אם פן הוה ליה איסורו מחמת דבר אחר ואין בו דין מעמיד ואין הנאסר אוסר יותר מן האוסר כמו שכתב להתיר בגדונו מטעם זה עי"ש: איברא דחזינא להגאון חתם סופר סי' ק"ו דאסברה לן דבכי האי גוונא לא שייך למימר דבתערובת לא קניס ר' שמעון דכל הטעם דלא קניס על ידי תערובת אינו אלא משום דדי לו במאי דקנסו בעיניה שלא נתקיימה מחשבתו של העבריין ובשאר ושמרים שכל עצמן אינן עשויין אלא לערבן הרי נתקיימה מחשבתו ולמה לא נקנסיה עי"ש מפל מקום אף לפי סברתו אין לנו לקונסו אלא שלא יתנה מן החמץ עצמו שעשה בו עבירה וכשנצריך לו להשליך הנאת איסור

ליום המלח חזר הדין לומר דדי לו לקונסו בעיניה ולא גם התערוכת ולפי מה שהביא שם בשם הג' מוהר"ם א"ש שהקשה דברי ראב"ן אהדדי וכתב ליישב לדעת ראב"ן דנהי דהוי כבעין דלא בטיל מפל מקום לענין קנס דר' שמעון לא קניס אלא בעיניה ממש אבל כל שנתערב לא קניס ומה שכתב המג"א בשם מוהר"ם לופלין דאסור פאילו הוא בעין אפטר דסובר דגם אחר הפסח בעי ששים פדעת הטור ודבר המעמיד לא בטיל בששים אבל למאי דקיימא לן דבעירוב לא קניס ר' שמעון אם פן גם הנתחמץ בשמרים מותר ע"כ (וכתב על דבריו ואף על פי שדפח"ח איני מסכים עמו לדינא וכו' עי"ש) משמע דכונתו דמותר לגמרי אף בלא השלכת הנאת האיסור פינו דחשיב ליה פתערוכת דלא קניס ר' שמעון או לכל היותר נחשוב אותו פתערוכת פחות מששים ובהשלכת הנאת איסור מיהא שרי בהנאה ודאי לדעתו וגם הרב חתם סופר לפי הנראה הבין בדעתו דמתיר לגמרי ואהא הוא דפליג עליה אבל על ידי השלכה נראה דמודה לפי טעמו כמש"ל ולעיל בסי' ז' אות כ"ב הבאתי דברי הרב חתם סופר ליישב דברי ראב"ן וצדדתי דהרב בעל העיטור סובר כמו שכתב הגאון מוהר"ם א"ש עי"ש: וכתב עוד בשו"ת חתם סופר בנדונו שעברין אחד הערים פאילו מכר חמצו ובאמת לא מכר ושפחתו מכרה בפסח שמרי שחר וגם מאותן שמרים שעבר עליהם הפסח נעשה יי"ש והנה השמרים אסורים ולפי מה שחילק ליישב דברי ראב"ן היי"ש נאסר לדברי הפל ומפל מקום פתב דאין לאוסרו בהנאה ותורף דבריו הוא דנהי דהמוכר העברין צריף להחזיר דמי השמרים להקונה פינו שמכרלו איסור הנאה כבח"מ סי' רל"ד מפל מקום דמי היי"ש אין צריף לשלם לו אף מדינא דגרמי וכו' דיש לפוטרו מטעם הדין שאינו ניכר שהרי אינו ניכר שנתחמץ על ידי איסור הנאה וזה חשיב שוגג אף דהוי מזיד בעבירה וכו' וכינון שאי אפטר לחייבו יותר מדמי שמרים אם פן ההפסד אינו על העובר אלא על הקונה שלא חטא ולכן יש להקל באיסור הנאה דלדידיה קנסו ולא לאחרים אף על גב שהחמץ עצמו אסור בכל מקום שהוא מפל מקום בכי האי גוונא לאסור ולקנס את זה וכו' ע"כ חמץ שעבר עליו הפסח אם אפטר למקנס גברא מפסידים ממנו ואפילו מכרו לאחרים ישלם להם ונופסד החמץ אבל היכא דפטר לשלם והם מפסידים משלם וליכא אלא משום איסורא אהחמץ והיינו משום שנעברה בו עבירה לכן מסתיין לאסור באכילה ולא בהנאה אלו תורף דב"ק ולפי דבריו פן יהיה הדין בנדון שלפנינו ובנדון היד יוסף לאסור באכילה ולהתיר בהנאה ומשמע אף בלא השלכת הנאת האיסור פלל: ולי הדל בהורמוניתה דמר לדידי חזי שסברתו מופרכת מדין גזל חמץ ועבר עליו הפסח דנקיטינן דאומר לו הרי שלף לפניך ואסור החמץ להנגזל פדאמרינן בבבא קמא ד' צ"ח מאן תנא אומרים באיסורי הנאה הרי שלף לפניך והתם אין הקנס למי שעבר העבירה פי הוא פוטר עצמו באמור לו הרי שלף לפניך והקנס הוא להנגזל על לא חמס בכפו.

וסבור הייתי לומר דהרב חתם סופר קאי בשיתת הרב נודע ביהודה בח"א סי' כ' דמותר החמץ להנגזל והאריף ליישב לפי שיטתו ההיא דאומרים באיסורי הנאה הרי שלף לפניך כיעי"ש וכן צדד מרן מוהריט"א בפרק ה' דבכורות סי' מ"ד (ד"ה איברא ד' ע"ג ע"א מדפוס ווארשא) עי"ש אלא שראיתי בחתם סופר סי' קי"ט (ד"ה איברא) דמתבאר שפובר דחמץ זה אסור להנגזל ששם הביא מה שכתב הרב תודת השלמים להכריח דאיסור חמץ שעבר עליו הפסח הוא אפילו הניחו באונס מדנאסר לנגזל אף שהוא אנוס

גמור וכתב על דבריו וראיה זו איני מכיר כי לא הנגזל קנסו אלא הגזלן שעבר בבל
נראה וכו' וכיון ששעבד בו עבירה נאסר פי כף תקנו חכמים הוא וחמצו אסור אף דממילא
מסתעף מזה הפסד להנגזל אם יחזיר לו הגזלן ויאמר הרי שלח לפניה הא לאו קנסא הוא
אלא דינא דאומרים באיסורי הנאה הרי שלח לפניה ומפל מקום האמת הוא שגם החמץ
קנסו רבנן ואין ראיתו מכרעת לקנוס אונס עכ"ל וכונתו דאם לא היה שום אדם שעבר
עבירה פי הבעל היה אנוס על הביעור ולא היה יד אחר באמצע בכי האי גוונא אין שום
סבא לקנות את הבעלים ולא נאסר החמץ אבל אם מי שהיה ברשותו ובאחריותו עבר
עבירה נאסר החמץ גם להבעלים שהיה אנוס ואם פן בנדונו שבסי"ק ל"ו שבעל החמץ
עבריון שהערים ולא מכר החמץ ולפי שיטתו דדבר המעמיד הוי פאילו בעינו ולא הוי
תערוכת נראה דנאסר חמצו ואסור גם למי שלא חטא גם בהנאה כמו בנגזל דנאסר חמצו
מפני העברת הגזלן ומקרי בהכי נעבדה בו עבירה ליאסר גם להנגזל וכל שכן היכא
שבעל החמץ עצמו עבר בו עבירה דיש לנו לומר דנאסר חמצו לכל אדם בהנאה משום
שנעבדה בו עבירה: ושמ בסי"ק כ"ד ביאר דבלא מילתיה דרבא דאמר דקניס ר' שמעון
היה ידעינו דקניס שלא ימכרנו ולא יתנונו ולא יקבל אדם ממנו אבל חמצו אינו נאסר
שאם הפקירו והשליכו לחוץ מותר לכולי עלמא ומדברא שמעינו דנאסר החמץ וקנסו
החמץ עי"ש ותינו ודאי לאסור בהנאה ובכן שותא דמני"ר החת"ס לא ידענא ואף אם
היה אפשר לומר דקאי בשיטת הנודע ביהודה דלא נאסר להנגזל ונימא דהוא הדין דאין
לאסורו על הקונה מפל מקום נראה דאין לסמוך על זה דכבר פתבתי בסי"א זה אות י"ו
דרבני האחרונים שרים רבים ונכבדים המה ראו פן תמהו על סברת הנודע ביהודה ומהם
הביאו דברי רבינו הגדול הרמב"ן בחידושי פוסחים שכתב מפורש דהחמץ אסור
להנגזל אף שלא עבר בבל נראה ולא חטא כלל וכתבו דאילו היו דברי הרמב"ן למראה
עיני הרב נודע ביהודה הנה הדר ביה שכן ראוי להיות חוזר ולבטל דעתו נגד סברת ודעת
הראשונים ועל פן נראה דבעובדא דנדון דידן הטוב והישר הוא להתיר היי"ש שנעשה
מהשמרים הללו בהנאה על ידי השלכת הנאת האיסור וכדעת הרבנים הנ"ל הסוברים
פן ותו לא מידי (עמה ראיתי לידידי הגאון אבד"ק קאמינקא יצ"ו בספר מנחת משה
הנד"מ בסי"ט"ו אות מ שהעתיק דברי החת"ס ולא העיר עליו פלום עי"ש ולענ"ד דבריו
צ"ע כמ"ל): ודע שכתב הרב פרי מגדים בסי"א תמ"ב באשל אברהם סק"ט דדוקא
כשדבר המעמיד היה בעין בפסח ואחר הפסח העמידו בו כבעובדא דמוהר"ם מלובלין
סי"א קכ"א שהעמידה היתה אחר הפסח הוא דאסור אבל אם העמידו גבינה בחמץ קודם
הפסח ושהה אחר הפסח יש לומר דבכי האי גוונא מעמיד דרבנן לא קניס ר' שמעון וכו'
ובחזק יעקב צדד בהפסד רב עכ"ל ומדברי הרב חיי אדם כלל ק"ך אות ב' נראה דלא
שאני ליה בין הועמד אחר הפסח להועמד קודם הפסח וכן מתבאר דעת הרב מוהרש"ז
בש"ע שלו שם אות יו"ד וי"ב וכן נראה ממה שכתב הרב שערי תשובה סי' תמ"ח אות
י"א וז"ל וכתב עוד במי שלא מכר מי דבש ואחר הפסח נודע לו שקודם פסח החמיצהו
בשמרי שחר יש להתיר על ידי השלכת הנאת איסור לים המלח אף דסבר דלא מהני
השלכה דלא כחזק יעקב מפל מקום בזה דלהתורת חיים בע"ז ד' ל"ד לא הוי מעמיד
משום דהוי זה וזה גורם כדאי לסמוך עליו עכ"ל מוכח דאי לאו דהוי זה וזה גורם היה
דינו פהועמד אחר הפסח דלא מהני השלכה לדיניה ונהר בית מאיר סי' תמ"ב ד' ט"ן

ע"ג (ד"ה אַמנָם) אַחַר שְׁהֶאָרִיף לֹמֵר דְּדָבָר הַמַּעֲמִיד לֹא חָשִׁיב תַּעֲרוֹבֶת אֱלָא כְּאִילוּ הוּא
בְּעֵינַי פֶּתַח וְאוֹלָם זֶה נִיחָא בְּהוֹעֲמַד גְּבִינּוֹת בְּחֻמְיָן שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אַבְל אַם הוֹעֲמַדוּ
בְּחֻמְיָן לִפְנֵי הַפֶּסַח וְעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח נְהִי דְלִהְשֵׁהוּתֶם אָסוּר לְמֵאן דְּאָמַר דְּאִי בְּדַרְבְּנֵן
גְּזַרְיָנֵן דִּילְמָא אֲתִי לְמִיכַל דְּלֹא פְּהֵטוּר כְּמִבְּנֵי אֲרֵי שִׁי סִי תַמ"ב וְהִינּוּ טַעְמָא דְּהַרְשָׁב"א
סִי תַת"ן מְכַל מְקוּם אַם הַשְּׂקָה אוֹתָם נְהִי דְנִימָא דְחָשִׁיב בְּעֵינַי מִי גְרַע מִנּוֹקְשָׁה בְּעֵינַי
ס"י תַמ"ז דְּאַחַר הַפֶּסַח שְׁרִי הוּאִיל וְלֹא עֵבֵר בְּבַל יִרְאֶה וְזֶה בְּדָבָר הַמַּעֲמִיד אַבְל בְּמִיּוֹ
דְּלַטְעָמָא עֵבִיד כְּעוֹבְדָא דְהַנ"ש שְׁבָחַק יַעֲקֹב תְּלִיָא בְּאֵם הוּא דְאוֹרִינְתָא לְמַעַן דְּאָמַר טַעַם
כְּעִיקָר דְאוֹרִינְתָא יֵשׁ לֹמֵר דְּאָסוּר אַחַר הַפֶּסַח לְמַסְקַנְתָּ הַחֵק יַעֲקֹב רִישׁ סִי תַמ"ב דְּעוֹבֵר
בְּבַל יִרְאֶה אִי אִם אִין כְּזוּת בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס אַבְל אַם אִינוּ אֱלָא מְדַרְבְּנֵן מְוֹתֵר כְּמוֹ
נּוֹקְשָׁה אֱלָא דְמַדְבְּרֵי הַר"י שְׁבֵטוּר סוּף סִי תַמ"ז מְשַׁמַּע דְּמִיּוֹ דְּלַטְעָמָא עֵבִיד לֹא בְטִיל
מִן הַתּוֹרָה וְכו' וְצ"ע אֵלּוּ תוֹרָה דְב"ק וְצָרִיף לְהַתְיַשֵּׁב בְּמָה שְׁחִילְקוּ הַפּוֹסְקִים בֵּין חֻמְיָן
נּוֹקְשָׁה לְשָׂאֵר דְּבָרִים שְׁאָסוּר בְּבַל יִרְאֶה מְדַרְבְּנֵן עֵינַי מַה שְׁרַשְׁמַתִּי לְעִיל אוֹת יו"ד
(וְכַשׁו"ת רַח"כ סִי י"ב הוּבָא בְּמַנְחַת מְלֶשֶׁה בְּקוֹנְטְרִיס חֻקֹּת הַפֶּסַח סִי ג' בְּדָבָשׁ שְׁנַתְחַמְיָן
בְּשִׁמְרֵי שְׁכָר וּמְכָרוּ לְעוֹמ"ז וְכַתֵּב לוֹ הַשְּׁטֵר וְלֹא בָּא הַעֲכוּמוֹ"ז עַד אַחַר חֻצוֹת וְאִז לְקַח
הַשְּׁטֵר וְהַצִּיעַ כְּמָה צְדָדִים שֶׁל הַיִּתֵּר וְכַתֵּב עוֹד דִּישׁ לְצָרֵף דַּעַת הָאִסוּר וְהִיתֵר וְיָם שֶׁל
שְׁלֵמָה שְׁפָסְקוּ דְּדָבָר הַמַּעֲמִיד בְּטִיל וּבְחֻמְיָן עַל כָּל פְּנִים מְוֹתֵר לְהַשְׁהוּתוֹ אִי שְׁכַתֵּב הַמַּג"א
שְׁדַבְּרֵי בְטִילִים נֶגֶד הַטּוֹר שְׁכַתֵּב דְּחָשִׁיב כְּבַעֲיָנִיהָ עַל כָּל פְּנִים לְסַנִּיף יֵשׁ לְצָרְפוֹ וְהִתִּיר
בְּגִדוֹנוֹ בְּהִנְאָה וּבְמַעֲמִיד שֶׁהוּא זֶה וְזֶה גוֹרֵם שְׁכַתֵּב הַרֵב תּוֹרַת חַיִּים שְׁמוֹתָר עֵינַי בְּתַשׁוּבַת
הַרֵב מוֹהֵר"ן יָפָה בְּסִי ט"ז וְהַבְּאֵתִי דְב"ק בְּמַעֲרַכַת חֲדָשׁ בְּזִמְנֵן הַזֶּה אוֹת ט"ו בְּד"ה אִי
יֵשׁ לֹמֵר) וּבְתַשׁוּבַת הַגְּאוֹן מוֹהֵר"ם שִׁיב בְּסִי רי"ח הַבְּאֵתִי תוֹרָה דְב"ק לְקַמְן בְּאוֹת ס"ג
וּמְתַבָּאָר שֶׁם דְּסוֹבֵר דְּבְמַעֲמִיד אִין חִילּוּק בֵּין הוֹעֲמַד אַחַר הַפֶּסַח לְהוֹעֲמַד קוֹדֵם הַפֶּסַח
(וְעֵינַי בְּסִפֵּר אֵילָה שְׁלּוּחָה שֶׁהַבְּאֵתִי לְקַמְן בְּסוּף אוֹת זוֹ וְלֹא אִיסְתֵּייעָא לְהַצִּיג דְב"ק פֶּה
לֹךְ נָא רְאֶה): וְמָה שְׁכַתֵּב הַרֵב שְׁעָרֵי תַשׁוּבָה עַל פִּי דְבָרֵי הַרֵב תּוֹרַת חַיִּים דְּבִנְיָה וְזֶה גוֹרֵם
מְוֹתֵר הַזֶּה סֵפֶר תּוֹרַת חַיִּים לֹא הָיָה מְצוּי אֲצִלִּי וְעַתָּה זְכִיתִי בּוֹ וְרִאִיתִי לְהַעֲתִיק דְב"ק
לְפִי שְׂאִין סִפְרוֹ מְצוּי בְּיַד כָּל אָדָם וּדְבָרֵי הֵם בְּסוּגֵיָא דְדָף ל"ד (בְּד"ה הַאי גְּוַרְדִּיא) וְנ"ל
כְּתוּבוֹ הַתּוֹסֵף שֶׁהָעֵינִסָּה שְׁנַתְחַמְצָה בְּהֵם קוֹדֵם תְּמוּדָם אוֹ תוֹף י"ב חֲדָשׁ אָסוּרָה וְאִפְּלוּ
בְּאֱלָף לֹא בְטִיל כִּיּוֹן דְּלַטְעָמָא עֵבִיד וְכֵן כְּתֵב בְּטוֹר וּש"ע סִי קכ"ג וְנִרְאֶה דְּדוֹקָא בְּכִי
הַאי גְּוַוָּא שֶׁהַשְּׁמָרִים שְׁנוֹתְנִין בְּעֵינִסָּה לְטַעְמָא עֵבִידִי שֶׁהֵם מְחַמְצִין אֶת הָעֵינִסָּה וְלִהְכִי לֹא
בְטִילִי אִפְּלוּ בְּאֱלָף אַבְל שְׁמָרִים שְׁנוֹתְנִין בְּשִׁכָר וּמִי דְבִשׁ כְּדִי שִׁיְהִי תוֹסֵסִין מֵהֵם אוֹתָן
הַשְּׁמָרִים אַם הֵם שֶׁל יֵין שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּטָלוּ בְּמַשְׁקָה בְּשִׁשִּׁים דְּלֹאוּ לְטַעְמָא עֵבִידִי אֱלָא
שִׁיְהִי תוֹסֵס מֵהַר מִיְהוּאֵם נִתְּנוּ בְּהֵן אוֹתָן שְׁמָרִים כְּדִי שִׁיְתַנוּ טַעַם בְּמַשְׁקָה וְדֹאִי לֹא בְטָלוּ
בְּאֱלָף וְכֵן כְּתֵב בְּש"ע סִי קי"ד וְנ"ל צָרִיף לִיְזַהֵר וּלְבָדוּק וּלְחַקוֹר בְּשִׁכָר וּמַשְׁקָה שֶׁל
דְּבִשׁ שְׁעוֹשִׁין הַעֲכוּמ"ז אַם נוֹתְנִין בְּהֵם שְׁמָרִים שֶׁל יֵין וְאֵם דְּרַכְּנֵן לִיתֵן בּוֹ שְׁמָרִים אָסוּר
לְקַנּוֹת מֵהֵם אַם אִין בְּמַשְׁקָה שִׁשִּׁים מִן הַשְּׁמָרִים וְהוּא דְּלֹא עֵבִידִי לְטַעְמָא דְּלַטְעָמָא אִפְּלוּ
בְּאֱלָף לֹא בְטִיל וְלִפִּי זֶה הָיָה נִרְאֶה לֹמֵר דְּמִי דְּבִשׁ שְׁנוֹתְנֵנוּ בּוֹ שְׁמָרִים שֶׁל שְׁכָר שְׁעוֹרִים
כְּדִי שִׁיְהִי תוֹסֵס מֵהַר אִין צָרִיף לְבַעֲרוֹ וּמְוֹתֵר לְקִיּוּמוֹ בְּפֶסַח כִּיּוֹן דְּלֹאוּ לְטַעְמָא עֵבִידִי
וְיֵשׁ בְּמִי דְּבִשׁ כְּנִגְדוֹן שִׁשִּׁים כְּמָה פְּעָמִים בְּטִילִי וְכֵן כְּתֵב הַרְאָב"ן מַעֲשֵׂה הָיָה בּוֹאוֹרְשָׁא
בִּיהוּדִי אֶחָד שְׁבַשְׁל דְּבִשׁ וְהַחְמִיצוּ בְּשִׁמְרֵי דְּבִשׁ שְׁבַשְׁל כָּל הַשָּׁנָה וְדְבִשׁ הַרְאִשׁוֹן הָיָה

מְחַנְמֵץ בְּשִׁמְרִים שֶׁל שֶׁכֶר וְזֶה שֶׁבִּינְשָׁל עִתָּה הִיָּה רְבִיעֵי לוֹ אוֹ חֲמִישֵׁי לוֹ וְהִתִּיר לוֹ רַבִּינוּ יַעֲקֹב בֶּן רַבִּינוּ יִצְחָק לְהַנִּיחֹו עַד לְאַחַר הַפֶּסַח וּלְמַכְרוֹ וּנְחָלְקוֹ עָלָיו חֲכָמֵי דוֹרוֹ וְטַעֲמָא הָיָה מְשׁוּם דְּלֹא קָנִיס ר' שְׁמַעוֹן הֵיכָא דְלִיתָא בְּעֵינָיָה וְהוּא ו"ל פָּתַב עָלָיו דְּתַמּוּהָ בְּעֵינָיו דְּהָא דְבַר הַמַּעֲמִיד כְּמָאן דְּאִיתִיָּה בְּעֵינָיָה דְּמִי כְּדָאֲמַרִּינָן לְקַמָּן גְּבִי קִיבָה דְכִינָן דְּקָא מוֹקִיָּם כְּמָאן דְּאִיתִיָּה בְּעֵינָיָה דְּמִי וְאִם כֵּן שְׁמַרִּים נְמִי כִּינָן שְׁהַחֲמִיז בְּהוּ כְּמָאן דְּאִיתְנָהוּ בְּעֵין דְּמִי ע"כ וּלְפִי מַה שֶׁפִּירְשָׁתִּי אֵין לְתַמּוּהָ כָּלֵל דְּאוֹתוֹ שְׁמַרִּים שֶׁל שֶׁכֶר שְׁנוֹתְנִין בְּמִי דְבִשׁ לְאוֹ לְטַעֲמֵי עֲבִידֵי וְאֵין נוֹתְנִין אוֹתָן לְתוֹכוֹ אֲלֵא כְּדִי שְׂיִהְיֶה תוֹסֵס וַיַּעֲמֹד מֵהָר כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹסֵס לְעִיל גְּבִי הָא דְקָאֲמַר הָאֵי חֲלָא דְשִׁיכְרָא דְאֲרַמְאֵי אָסוּר וְכו' לְכֹף לֹא חֲשִׁיבֵי כְּמָאן דְּהוּוּ בְּעֵין וּבְטָלֵי בְּשִׁשִׁים מִיָּהוּ מִי דְבִשׁ שְׁנֹתְנָנוּ בּוֹ שְׁמַרִּים שֶׁל שֶׁכֶר עֲצָמָן נִרְאָה דְצָרִיף לְבַעֲרוֹ וְלֹא מְטַעֲמִיָּה אֲלֵא מְשׁוּם דְשְׁמַרִּים יוֹרְדִים לְמַטָּה בְּשׂוּלֵי הַחֲבִיּוֹת וְאֵין מְתַעֲרְבִין בְּתוֹף מִי דְבִשׁ וּלְכֹף חֲשִׁיבֵי שְׁמַרִּים כְּמָאן דְּאִיתְנָהוּ בְּעֵין וְלֹא בְטָלֵי וְאִף דְּמְתַעֲרְבֵי לְמַטָּה בְּתוֹף הַשְׁמַרִּים דְּהָף עַל יְדֵי דְבִשׁ גּוֹפְיָה וּמְכָל מְקוֹם אֵין בְּהָף שְׁמַרִּים שְׁשִׁים לְבַטְלָן וּמְכָל מְקוֹם מִי דְבִשׁ שְׁנֹתְנָנוּ בּוֹ שְׁמַרִּי מִי דְבִשׁ אַחַר וּמִי דְבִשׁ הֶרְאִישׁוֹן נִתְּנָנוּ בּוֹ שְׁמַרִּים שֶׁל שֶׁכֶר כְּעוֹבְדָא דְלְעִיל נִרְאָה דְלֹאוֹ אָסוּר הוּא לְקִיָּמָו וּלְמַכְרוֹ אַחַר פֶּסַח מְשׁוּם דְאִף דְשְׁמַרִּים יוֹרְדִין לְמַטָּה וְעוֹמְדִין בְּפָנֵי עֲצָמוֹ מְכָל מְקוֹם כִּינָן דְלִית בְּהוּ אֲלֵא מְעַט מְשַׁמְרֵי שֶׁכֶר שְׁנֹתְנָנוּ בְּמִי דְבִשׁ הֶרְאִישׁוֹן אוֹתוֹ מִיעוּט בְּטָל בְּשִׁשִׁים בֵּין שְׁאָר הַשְׁמַרִּים שֶׁבְּחֲבִיּוֹת דְּמִסְתַּמָּא אִית בְּהוּ שְׁשִׁים כְּנֶגֶד אוֹתָן מְעַט שְׁמַרִּי שֶׁכֶר שֶׁבְּהֵן ע"כ": וְאִם הַמַּעֲמִיד הוּא אַחַר שְׁלֹשׁ פְּעֻמִּים וַעֲבַר עָלָיו הַפֶּסַח אִם אֲפָשָׁר לְהִתִּיר לְפִי שֶׁכֶּבֶר כֵּלָּה פַח הַחֲמֵץ עַד שְׁלֹשׁ פְּעֻמִּים שֶׁהַעֲמִידוֹ עֵינָן בְּמַה שֶׁרְשַׁמְתִּי בְּסִי' ה' אוֹת כ"ו וּמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב שֶׁהִבְאִתִּי שָׁם דְּבָכִי הָאֵי גְנוּנָא לֹא בְּעֵינָן הַשְּׁלֵכַת הַנְּאִת אִיסוּר לַיָּם הַמְּלַח אֲלֵא שְׁרִי לְהִדְיָא וְכֵן נִרְאָה דַּעַת ש"ע הָרַב שֶׁהִבְאִתִּי שָׁם עִי"ש וְהָרַב שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהדוּרָא תְּנַיִנָא ח"ב ס' ס"ו ד' ב"ן ע"ג (ד"ה וְהִנֵּה) תַּמָּה עַל רֵאָב"ן שְׁאָסֵר מְרַבִּיעֵי וְאֵינְיָה דְּהָא הָנִי זֶה וְזֶה גוֹרֵם דְּמִוֹתֵר כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הַמַּג"א וְכַתֵּב דְּרֵאָב"ן סוֹבֵר דְּבַחֲמֵץ לֹא שִׁינְיָה זֶה וְזֶה גוֹרֵם דְּעַל כָּל פְּנִיָּם מְשִׁיָּהוּ אֵיפֹא וְדוֹקָא בְּחֲמֵץ הַחֲמוּר אֲבָל בְּחָלָב שֶׁל עֲכוּמ"ז מוֹדָה לְדַבְּרֵי מְרָן הַב"י בְּסִי' קט"ו כִּינָן דְּאֵינּוּ אֲלֵא גְזֵרָה דְּרַבְּנָן מוֹעִיל וְכֵן פָּתַב הַרוֹקַח ס' רצ"א וְתַפ"ז דְּקִדְרָה שְׁנֵתְבַשְׁל בְּהַחֲמֵץ מְשִׁיָּהוּ תוֹף הַפֶּסַח וּבִשְׁלוֹ בְּהַחֲמֵץ אִם פ"ג מִיָּנִים שֶׁא"מ אַחַה"פ וּמִוֹתֵר וְסִיָּים עַל כָּל פְּנִיָּם יִהְיֶה אֵיף שְׂיִהְיֶה לֹא קִיָּמָא לֹן כְּהָף דְּרֵאָב"ן דְּגַם בְּמְשִׁיָּהוּ הָנִי זֶה וְזֶה גוֹרֵם וְשְׁרִי וּבִפְרֹט לְהַשְׁהוֹת לְאַחַר פֶּסַח דְּבִמְשִׁיָּהוּ לֹא שִׁינְיָה בַּל יִרְאָה כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ בְּשׂוּ"ת מוֹהֲרֵיט"ץ ס' ס"ד וּבַח"ץ ס' פ"ו ע"כ": וְאִם הַמַּעֲמִיד לְבַדּוֹ לֹא הִיָּה בּוֹ פַח לְהַעֲמִיד אֲלֵא עַל יְדֵי צִירוּף דְּבַר הִתִּיר דְּהָנִי זֶה וְזֶה גוֹרֵם עֵינָן בְּסִי' תַּמ"ב בַּט"ז סק"ד וּמַג"א סק"ט וּבְדַבְּרֵי הַמְּפָרְשִׁים בְּסִי' הַנ"ל וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה ס' חַת"ם אוֹת י"א וּבְשִׁמּוֹן הַמְּשַׁחָה ס' כ"ו וּבִי"ד סוֹף ס' פ"ז בְּפָרִי חֲדָשׁ ס"ק ל"א וּבְמִפְרָשִׁים לְשֵׁם וּבְשׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהדוּרָא תְּנַיִנָא ח"ב ס' ס"ו וּבַח"ג ס' פ"ג וְשֵׁם בַּח"ד ס' יו"ד (ד"ה אֲמַנְם אֵיזָה) כְּתַב בְּשֵׁם הָרַב הַשׂוֹאֵל בְּעוֹבְדָא שֶׁקְּנִי שְׁמַרִּים תְּכַף אַחַר הַפֶּסַח מֵאִישׁ אֶחָד רִשְׁעָא אוֹכֵל גְּבִלוֹת וְכו' וְעוֹד בְּעַל עֲבִירוֹת גְּדוּלוֹת וְהִיָּה הָאִישׁ הַהוּא בְּחַג הַפֶּסַח בְּעִיר אַחֲרַת וְחִזּוֹר לְעִירוֹ וְקִנּוּ מִמֶּנּוּ הַשְׁמַרִּים וְאָמַר שְׁמַכְרָ חֲמִצּוֹ בְּעִיר שֶׁהִיָּה שָׁם קוֹדֵם פֶּסַח וְהָרַב לֹא יְכוֹל לְחַקֵּר וּלְבַרֵּר הָאֲמַת וְהָרַבָּה נַחֲתוּמִים עָשׂוּ בְּעַרְףָּ סָף רַב ע"י שְׁמַרִּים שֶׁקְּנִי מִמֶּנּוּ וְגַם כְּמַעַט כָּל הָעִיר עָשׂוּ לְחֵם שֶׁבַת מְזֶה וְאָסֵר הָרַב בְּאַכִּילָה וְהִתִּיר בְּהִנְאָה כְּדִין סְפַק חֲמֵץ שֶׁעֲבַר עָלָיו הַפֶּסַח אֵיף

היו איזה אנשים שעירבו איזה שמרים פשרים והגוי זה וזה גורם והתיר להם וגם איזה אנשים שלשו ביום ה' וראו שהשמרים שקנו מאותו רשע היו גרועים ולכן ביום הששי עירבו שמרים פשרים וגם זה התיר לכבוד שבת מטעם דרוב עיסה נתחמצה משמרים פשרים ומקצת העיסה שנתחמצה משמרים האסורים בטל ברוב העיסה והג' המחבר השיב דכל מה שהורה כדין הורה ואף שעל אותם שעירבו אחר כך שפתב השואל להתיר שנתבטל וכו' פקפק דכיון שהוא מעמיד דלא בטיל אפילו באלף לא שינה ביטול ברוב מפל מקום כתב דבחמץ דטעם האיסור הוא משום דנותן טעם בעיסה פדעת המ"כ שהביא הפרי חדש ביו"ד סי' צ"ח סק"ז או משום פירסום הפעולה פדעת הפר"ח הנה בזה וזה גורם לא שינה שום אחד מהטעמים ושרי עי"ש: ואם העיסה היא מקאקריזיס ורעסקי (ר"ל שאינה מחמשת מיני דגן אלא מקטניות כמו מקמח הנקרא מיס"ר בוגדאי"י וכיוצא) והעמידו בשמרי חמץ שעבר עליו הפסח כתב בשואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ד סי' יו"ד (בד"ה אמנם איזה אנשים) בשם הרב השואל שמצא בפרי חדש יו"ד סי' צ"ח סק"ז (בד"ה ומעתה אסורה נא ואראה) דאחר שהאריך דאיסור מחמץ איתיה אפילו בשאינו מינו כתב דדוקא בחמשה מיני דגן אבל אחר ודוחן ושאר מיני קטניות לאו בר חמיוץ הוו ואינו אוסר כיון שאינו מחמץ אלא בא לידי עיפוש וסרחון ושאיני תפוח שרסקו בעיסה דהעיסה בת חמיוץ מעליא היא אבל כאן גוף העיסה אינה ראויה לבא לידי חמיוץ לכך לא מיקרי חמץ וכן מצא בפרי מגדים בהקדמתו להלכות פסח ח"ב פרק א' אות י"ז ולכן התיר להם אחר שהיה על כל פנים שיעור ששים והמחבר לא כתב לו על זה בפרטות אלא על שאר הוראותיו ושוב כתב דרך כלל כל הוראותיו נכונות וכו': והנה עובדא בשמרים ונינער שהיו מחוץ לעיר ונמכרו לעכומ"ז פדת וכהלכה ובתוך הפסח הובאו השמרים ולקחם הנכרי לביתו שוב נתפס העכומ"ז הנ"ל כי לא שילם המכס המגיע ונלקחו השמרים לבית הממשלה למכרם על ידי ליצעטאציע בראש כל חוצות ונאספו שמה הרבה עכומ"ז לקנותם וגם העכומ"ז הנ"ל היה שם ועבר דרך שם הישראל בעל השמרים ואמר להעכומ"ז הנ"ל קנה אתה את השמרים ותוסיף על מה שיתן אחר שני פאריס והלך לדרפו והעכומ"ז קנה השמרים ולקחם שנית לרשותו והמעות שנתן בעד השמרים לזה העכומ"ז אחר כך מאת הישראל הנ"ל בתורת הלואה דוקא נשאל בזה ידידי הגאון אורי וישעי יצ"ו כי ההיזק רב הוא למאוד והשיב בסי' מ"ד להתיר השמרים הנ"ל דכיון שהישראל לא עמד בשעת הקנין ולא קנה השמרים בעצמו רק העכומ"ז בעצמו קנה אותם וכיון דיש פח ביז העכומ"ז לעפכם לעצמו ולא היה יכול הישראל להוציאם מידו לא בדיני ישראל ולא בדיני הקיר"ה ואם פן הני פחמץ של עכומ"ז ברשות עכומ"ז דמותר ואף אם נדון בזה מדין שליחות שאמר לו הישראל שיוסיף על המקח פנ"ל הא קיימא לן אין שליחות לעכומ"ז וכן מבואר בסי' ת"ן סעיף ו' ברמ"א שם והוא מדברי הריב"ש שאסור לקנות חמץ בפסח אף במעות של עכומ"ז משום דאין שליחות עי"ש במגן אברהם ועיין ביו"ד סי' קס"ח וקס"ט ובחידושי הארכתי דהעיקר פשיטת רבינו תם דאין שליחות לעכומ"ז כלל ואף לשיטת רש"י שיש שליחות לחומר אין לחוש בנדון דידן כיון שלא עשאו בפירוש שליח עבורו ובחוד דמבואר שם ברמ"א דאין למחות ביז הנוהגים להקל פרינו תם ומפל שפן במקום הפסד רב אלא שיש לדון בזה מטעם דרוצה בקיומו דמטעם זה אסור להשפיר פלי לעכומ"ז בפסח

לכַּשֵׁל בּוֹ חֶמֶץ וְכַתֵּב הַטּוֹר הַטַּעַם מִפְּנֵי שְׂרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל אִסּוּר עַל יְדֵי דְבַר אַחַר שֶׁלֹּא יִבְקַע הַפְּלִי אֶף הֶרֶב פְּרֵי חֶדֶשׁ בְּסִי' ת"ן סְעִיף ז' דְּחָה דִּין זֶה מִהֶלְכָּה דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ הוּא דוֹקָא בְּיִין נֶסֶף פִּבְעֻבּוּדָה זָרָה ד' ס"ד ע"א ע"ש בְּרַש"י וְהַעֲלָה דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ לֹא שְׁיִיף בְּחֶמֶץ וְהָאֲרִיף בְּכַמָּה הוֹכְחוֹת וּרְאִיּוֹת דָּאִין שְׁיִיף גַּבֵּי חֶמֶץ דִּין דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ וְכוּ' וְלִי נִרְאָה לְהִבְיָא רְאִיָּה מִסִּי' תמ"ח סְעִיף ג' דָּאִם מְכָרוּ אוֹ נִתְּנוּ לַעֲכוּמ"ז קְוֹדִם הַפְּסָח אֶף שְׁהִישְׂרָאֵל מִפִּיר לְנִכְרֵי וְיִודַע שֶׁלֹּא יֵגַע בּוֹ פֶּלֶל וְיִחְזֹר וְיִתְּנֵנוּ לוֹ מִן־חֶמֶץ אִם נִתְּנֵנוּ לוֹ בְּמִתְּנָה גְמוּרָה וְהָא וְדָאִי רוּצָה בְּקִיּוּמוֹפְדֵי שְׁיִחְזִירֵנוּ לוֹ אַחַר הַפְּסָח אֶף עַל פִּי כּוֹ מִן־חֶמֶץ לֹא לְקַבְּלוֹ וּמוּכָח מִזֶּה דְלֹא שְׁיִיף דִּין דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ גַּבֵּי חֶמֶץ וְעוֹד יֵשׁ לִי רְאִיּוֹת הֶרֶבָּה וְאִין לְהָאֲרִיף וְכוּ' מְצָאֵתִי מְפֹרָשׁ בְּרִדְב"ז ח"א ס' ר"מ דְּלִיתִּיהּ בְּחֶמֶץ וּשְׂאֵר אִסּוּרֵין וְכוּ' הַעֲלָה בְּמִקּוֹר חַיִּים ס' ת"ן וְאֶף דְּמַחֲלַק שֵׁם דְּדוֹקָא פְּשָׁנְהֵנָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל חֶמֶץ אִסּוּר דְּמַגִּיעַ לוֹ הִנָּאָה מְחֻנְדָּשָׁת אֲבָל הַצְּלַת נֶזֶק לֹא חֲשִׁיב הִנָּאָה דְּהוּי כְּמַבְרִיחַ אֲרִי ע"ש וְאִם כּוֹ בְּנִדּוֹן שֶׁלְּפָנֵינוּ דְּהוּי הַצְּלַת נֶזֶק דְּהוּי כְּמַבְרִיחַ אֲרִי וְלֹא הוּי הִנָּאָה פֶּלֶל.

וְעוֹד יֵשׁ לְחַלְקַת דְּלֹא דְמִי לְנִדּוֹן דִּין דְּהֵתֵם בְּשִׂאִילַת פְּלִים דְּעַל יְדֵי קִיּוּמוֹ שֶׁל חֶמֶץ בְּהַפְּלִי יִתְחַיֵּיב הַנִּכְרֵי לְשַׁלֵּם לוֹ חֲשִׁיבָא הִנָּאָה בְּפִסְחָה מִה שְׂאִין כּוֹ הֵכָא דָּאִין הִנָּאָה יְדוּעַ לוֹ בְּנִדְאִי דְאִוּלֵי לֹא יִרְצָה הָעֶרֶל לְהַחְזִיר לוֹ חֶמֶץ אֲזִי לֹא יוּכַל לְלוֹקְחוֹ בְּזָרוּעַ וּבְיַד חֲזָקָה מִמֶּנּוּ וְאֶף לֹא לְהַעֲרִיף נִגְדּוֹ בְּעַרְכָּאוּתִיהֶם וְאִם כּוֹ לֹא חֲשִׁיבָא הִנָּאָה אֲצִלוֹ בְּפִסְחָה פֶּלֶל עַד אַחַר הַפְּסָח וְזֶה נִכּוֹן בְּסִבְרָא לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעִתִּי גִלְל כּוֹ נִרְאָה דְּהַשְׁמָרִים הִלְלוּ מִן־חֶמֶץ הַמָּה לְאַחַר הַפְּסָח כְּשִׁיחְזִיר הַיִּשְׂרָאֵל וְיִקְנִם מִעֲכוּמ"ז הִלְזוּ כּוֹ נִרְאָה לִי בְּרוּר עַל פִּי דִין תּוֹרַתֵינוּ הַקְּדוּשָׁה אֵלּוּ תִנְרַף דב"ק: וְהִנֵּה מִה שֶׁכַּתֵּב בְּדִין רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל אִסּוּר עַל פִּי דְבַרֵי הַרְדְּב"ז בח"א ס' ר"מ דְּבַרֵי הַרְדְּב"ז הֵם בְּתַשׁוּבוֹת הַחֲדָשׁוֹת סוּף ס' ר"מ וְנ"ל וְהוּי יוֹדַע דָּאֶף דְּחֶמֶץ בְּפִסְחָה אִסּוּר בְּהִנָּאָה לֹא אֲמָרוּ רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ אִסּוּר אֲלֵא גַּבֵּי יִין נֶסֶף לְבַד אֲבָל בְּשְׂאֵר אִסּוּרֵי הִנָּאָה לֹא אֲמָרוּ וְהִבְיָא דְבַרֵי הַרְבֵּי יַד מְלָאכִי בְּכִלְיֵי הַדֵּינִים אוֹת תַּקְס"ב וּמִזֶּה זְמַן רַב כְּתַבְתִּי בְּזֶה דְּתִקְמָה בְּעֵינֵי שֶׁכַּתֵּב כּוֹ בְּפִשְׁטוֹת וְלֹא זָכַר שְׂדַעַת רַבֵּינוּ הַטּוֹר בְּסוּף ס' ת"ן דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל חֶמֶץ אִסּוּר וְהַרְבָּנִים פְּרֵי חֶדֶשׁ שֵׁם וְקַרְבֵּן אֲלִיצוּר בְּד' ק"ם כְּתָבוּ בְּפִירוּשׁ דְּלַרְש"י וְהַרְשָׁב"א מִן־חֶמֶץ בְּפִסְחָה וְלִהַטּוֹר אִסּוּר וְאִם כּוֹ אִיף נִקְיֵט הַרְדְּב"ז פְּשִׁיטוֹת דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ לֹא שְׁיִיף בְּשְׂאֵר אִסּוּרֵין וְנִהִי דְלַעֲגֵנּוּ הֶלְכָּה יֵשׁ לוֹמַר דְּכִינּוּן דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל אִסּוּר דְּאִסּוּר הוּא מְדַרְבְּנָן כְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַרְדְּב"ז לֹא אֲמָרוּ רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ וְכוּ' דְּמִשְׁמַע שֶׁפְּוֹנְתּוֹ לוֹמַר דְּרַבְּנָן הוּא שְׂאֲמָרוּ רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ אִסּוּר.

אִית לָן לְמִינְקֻט כְּדַעַת רַש"י וְהַרְשָׁב"א דְלֹא אֲסָרוּ אֲלֵא בַע"ז וְלֹא בְּשְׂאֵר אִסּוּרֵין מִכָּל מְקוֹם הִנֵּה לוֹ לְהַרְדְּב"ז לְהִבְיָא סְבֵרַת רַבֵּינוּ הַטּוֹר וְלְכַתּוּב דְלֹא נִקְיִטֵינוּ כְּוֹנְתִיָּה וְתִמְיָה עַל הַרְבֵּי יַד מְלָאכִי שֶׁלֹּא הָעִיר בְּזֶה וְנִתְקַשְׁיָתִי בְּזֶה זְמַן רַב וּבְפִרְט שְׂאִינוּ בְּרוּר דְּעֵיקַר דִּין רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ הוּא מְדַרְבְּנָן וְצָרִיף לְהַתִּישְׁב בְּמָה שְׂרַשְׁמַתִּי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִים בְּמַעְרַכַת הַרִי"ש אוֹת י"ג בַּס"ד.

וּמִלְשׁוֹן הַרְדְּב"ז אִין הִכְרַע שְׁהִרֵי מְצִינוּ בְּכַמָּה מְקוּמוֹת לְשׁוֹן זֶה עַל דְּבַר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וּפְיָרְשׁוּהוּ סוּפְרִים כְּמוֹ שֶׁכַּתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִים בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת רג"ע (בְּשִׁדִּי חֶמֶץ ח"א) וּבְקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשְּׂדֵי בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת כ"ב ע"ש בְּדְבָרִים שְׂנֵאָמַר עֲלֵיהֶם בְּלְשׁוֹן אֲמָרוּ חֶמְמִים וְהַפְּוֹנָה שְׁפִירְשׁוּהוּ חֶמְמִים: שׁוּב מְצָאֵתִי שֶׁהִגָּאוֹן בְּגִדֵי יֵשַׁע

בסי' ב' אות ט"ו אחר שהביא דברי הרב פרי חֲדָשׁ שְׁדָחָה הדין על פי מאי דמִשְׁמַע ליה מסְנֵגִיא דע"ז ד' ס"ד דְרוּצָה בְקִיּוּמוֹ לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא בְיַיִן נִסְדָּה וְכַתּוּב שְׁכֹן הָעִיר בְּסִפְרָא מְקוֹר חַיִּים וּבְסִפְרָא נְשֵׁמַת אָדָם וְשְׁכֹן מְצָא בְתִשׁוּבוֹת הֶרְדָּב"ז בח"א סי' ר"מ דְרוּצָה בְקִיּוּמוֹ אֵינוֹ אֲסוּר אֶלָּא בְיַיִן נִסְדָּה וְלֹא בְחֻמְצָא וְשִׂאָר אִיסוּרֵי הַנְּאִי הֵנָּה אַחַר כָּל זֶה כַּתּוּב שְׁהֶרְדָּב"ז נִרְאֶה שְׁחִזַּר בּוֹ בְּחֻלְקָא ד' סי' כ"ד וְהִסְפִּים לְדַעַת רַבֵּינוּ הַטּוֹר דְּגַם בְּחֻמְצָא אֲסוּר רוּצָה בְקִיּוּמוֹ.

וְכַתּוּב דְּמָה שְׂצִינָן הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ לְעִינָן בְּרֻדָּב"ז סי' פ"ד הוּא טְעוּת הַדְּפוּס וְצָרִיף לֵהוּיֹת סי' כ"ד עי"ש וְנִמְצָא לְפִי זֶה שְׁדַעַת הֶרְדָּב"ז דְּגַם בְּחֻמְצָא אֲסוּר רוּצָה בְקִיּוּמוֹ וְנִעְלָמָה תְּשׁוּבָה זוֹ מֵהַגְּאוּנִים הַנְּ"ל שְׂרָאוּ דְבָרָיו שְׁבִסִּי ר"מ הַנְּ"ל וְלֹא רָאוּ מָה שְׁכַתּוּב בְּסִי' כ"ד שְׁבַחֲלָק ד' גַּם מְעִינֵי הַגְּאוּן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהֲדוּרָא קַמָּא ח"א סי' פ"ד נִעְלָמָה תְּשׁוּבָה זוֹ שְׁכַתּוּב דְּהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ כַּתּוּב דְּלֹא נֶאֱמַר אִיסוּר רוּצָה בְקִיּוּמוֹ שְׁלֵ אִיסוּר גְּבִי חֻמְצָא וּמְצָא שְׁכַתּוּב כּוֹ הֶרְדָּב"ז בְּסִי' ר"מ אֶבֶל קִיּוּמָא לֹן פְּדָבְרֵי הַטּוֹר עי"ש וְלֹא הִיָּה לוֹ לְהַחֲלִיט כּוֹ בְּדַעַת הֶרְדָּב"ז אִם הִיָּה רוּצָה דְבָרָיו שְׁבַחֲלָק ד' הַנְּ"ל: וּמְכַל מְקוֹם צָרִיף לְדַעַת טְעֻמּוֹ שְׁלֵ הֶרְדָּב"ז שְׁתּוֹפֵס כְּדַעַת הַטּוֹר הִיָּפָה סְבַרַת רִשׁ"י וְהַרְשָׁב"א לֹא מִיִּבְעִיָּא אִם נֶאֱמַר דְּהָא דְרוּצָה בְקִיּוּמוֹ שְׁלֵ אִיסוּר הוּא מְדַרְבְּנָן בְּעֻלְמָא אֶלָּא אִף אִי נִימָא דְהוּא מִן הַתּוֹרָה הִיָּה לוֹ לְפִסְטוֹק פְּרִשׁ"י וְהַרְשָׁב"א נִגְדַּ רַבֵּינוּ הַטּוֹר וּלְפִי מָה שְׁכַתּוּב הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ שְׁכֹן הִיא גַּם דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת נִיחָא אִי אֲמַרִּינָן דְּהוּא מְדַאֲרִימָא וְהוּי סְפַק שְׁקוּל וְאֲזַלִּינָן לְחוּמְרָא אֶבֶל אִם אֵינוֹ אֲסוּר אֶלָּא מְדַרְבְּנָן קִשָּׁה קַצָּת.

אֲמַנָּם בְּאַמַּת בְּבַגְדֵי יִשַׁע שָׁם בִּיָּאָר מְחֻלְקָת הֶרְדָּב"ז עִם הַטּוֹר וּלְפִי שְׂאִין סִפְרָא הַתּוֹרָה הִיָּה מְצוּי וְאֶצְלֵי הַגַּם שְׁאוּל הוּא אֲתֵי אַעֲתִיק בְּס"ד תַּנְרַף דב"ק וְהוּא דְמִשׁ"ס דִּידָן בַּע"ז ד' ס"ד דְּאֲמַרִּינָן אִי רַבָּנָן מֵאִי אִירָא עוֹקְרִין אֶפְּלוּ קִיּוּמֵי שְׁפִיר דְּמֵי מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְסִבְרָא דְהָא דְאִיתָא בְּכֻלָּאִים רִישׁ פְּרָק ח' פְּלָאִי הַפְּרָם אֲסוּרִים מְלַזְרֹנַע וּמְלַקְנִים אֲתֵיָּא דְוִקָּא כַּר' עֶקִיבָא אוֹ אִף אִי אֲתֵיָּא כְּרַבָּנָן דַּר' עֶקִיבָא מִיָּירֵי מְתַנִּיתִין דְוִקָּא בְּשַׁעֲשֻׁה מַעֲשֵׂה שְׁפִיג אוֹ גְּדַר כְּדֵי לְקִיּוּמָן כְּדַפְרִישׁ רִשׁ"י בְּעַבּוּדָה זָרָה שָׁם וְכֵן הִסְפִּימוּ הַתּוֹס' שָׁם דְּמָה שְׁאֲסוּר בְקִיּוּמוֹ שְׁלֵ כְּלָאִים יְלַפִּינָן מְלֹא תַזְרַע שְׂדֵה וְכו' וּמְסַבְּרָא דְמַקְנִים הוּא דְוִמְיָא דְזוֹרַע דְהִיָּנּוּ שְׁעוּשָׁה מַעֲשֵׂה בְקִיּוּמוֹ אֶבֶל אִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְקִיּוּמוֹ מוֹתֵר לְגַמְרֵי לְרַבָּנָן לֵהוּיֹת רוּצָה בְקִיּוּמוֹ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וְר' עֶקִיבָא סְבַר דְּאִיסוּרָא אִיכָּא אִף שְׁלֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בְקִיּוּמוֹ וְאִין לוֹקִין עַל קִיּוּמוֹ אֶלָּא בְּעוּשָׁה מַעֲשֵׂה אִף בִּירוּשְׁלַמִּי רִישׁ פְּרָק ח' דְּכֻלָּאִים אָמַר ר' יוֹסִי הַפֶּל מוֹדִים בְּאִיסוּר שְׁאֲסוּר בְּשִׁלָּא קִיָּים עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה וְצָרִיף לֹאמַר דַּר' יוֹסִי לֹא יְלִיף אִיסוּר רוּצָה בְקִיּוּמוֹ דְּכֻלָּאִים מְכֻלָּאִים שְׂדֵה לֹא וְכו' אֶלָּא יְלִיף אִיסוּר רוּצָה בְקִיּוּמוֹ דְּכֻלָּאִים מְגוּזְרָה שְׁוֵה כֵּן כֵּן מַע"ז וְכו' וְכִינּוֹן דִּילִיף אִיסוּרוֹ מְגוּזְרָה שְׁוֵה אֲסוּר אֶפְּלוּ שְׁלֹא עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה כְּמוֹ בַּע"ז דְּאֲסוּר אֶפְּלוּ שְׁלֹא עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה וְר' עֶקִיבָא סְבַר דְּעַל יְדֵי מַעֲשֵׂה לוֹקָה נִמְצָא דְפְּלִיגֵי יְרוּשְׁלַמִּי וְש"ס דִּילָן דִּירוּשְׁלַמִּי סְבַר דְּגַם בְּכֻלָּאִים וְשִׂאָר אִיסוּרֵי הַנְּאִי אֲסוּר רוּצָה בְקִיּוּמוֹ אִף שְׁלֹא עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה אֶפְּלוּ לְרַבָּנָן וְש"ס דִּילָן סְבַר דְּלְרַבָּנָן דַּר' עֶקִיבָא דְהִלְכְתָּא כְּנוֹתִיָּהוּ מוֹתֵר רוּצָה בְקִיּוּמוֹ בְּכֻלָּאִים וְשִׂאָר אִיסוּרִים אִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה וְהַטּוֹר פּוֹסֵק כְּהִירוּשְׁלַמִּי וְהֶרְדָּב"ז פּוֹסֵק כְּש"ס דִּילָן וּבִיָּאָר עוֹד דְּכִינּוֹן דְּכֻלָּאִי זְרַעִים דְּמוֹתֵרִים אִף בְּאֶכִּילָה בְּכָל זֹאת אֲסוּר לֵהוּיֹת רוּצָה בְקִיּוּמוֹ כְּמַפְרִישׁ בְּמַשְׁנֵה רִישׁ פְּרָק ח' דְּכֻלָּאִים וּבְנֻדָּאִי אֲסוּר אִף אִם אֵין עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְקִיּוּמוֹ דְוִמְיָא דְּאִיסוּר רוּצָה

בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל כִּלְאֵי הַפֶּרֶם הַנִּשְׁנָה בְּרִישָׁא דְּמִתְנִיתִין אִם כּוֹן כֹּל שְׁכּוֹן חֲמִיץ דְּאָסוּר בְּהִנָּאָה פְּשִׁיטָא דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ אָסוּר אִף שְׁלֵא עָשָׂה מַעֲשֵׂה וְשׁוּב הוֹקְשָׁה לוֹ דְּבִירוּשְׁלָמִי הָא אִיפָא יִלְפּוּתָא אַחֲרִיתִי לְרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ מִפְּרָם וְלֹא כִּלְאִים וְלִדְיָדִיָּה אִיפָא לְמִימַר דְּאִינוּ אָסוּר אֲלֵא בְּעוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה וְאִם כּוֹן לְמָה פֶּסֶק הַטּוֹר לְאָסוּר רוּצָה בְּקִיּוּם הַחֲמִיץ בְּלֹא מַעֲשֵׂה וְנִיחָא לִיה דְּמָה שְׁמַשְׁפִּיר הַכִּלִּים לְנִכְרִי חֲשִׁיב עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה אֱלוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הָרַב שָׁם: וְלִפִּי מָה שְׁפָתַב דְּהֶרְדֵּב"ז בְּחֻלְק ד' סוּבֵר כְּהַרִּיב"ה דְּגַם בְּחֲמִיץ אָסוּר רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ וְכִיּוֹן שְׁלִסְכַרְת הַטּוֹר לֹא מִצָּא מְרַגּוּעַ אִם לֹא שְׁנֹאֲמַר דְּמָה שְׁמַשְׁפִּיר חֲשִׁיב מַעֲשֵׂה אִם כּוֹן צָרִיף לֹאמַר דְּגַם הֶרְדֵּב"ז מִיָּרִי בְּכִי הָאִי גְּוֹנָא דְּהוּי מַעֲשֵׂה שְׁאִם לֹא כּוֹן מְלַבֵּד מָה שְׁהַקְשָׁה הָרַב מִהָאֻקְמָתָא אַחֲרִיתִי דְּבִירוּשְׁלָמִי כְּנֹ"ל הַדְּבָר קָשָׁה לֹאמַר דְּרַבּוּתֵינוּ הַטּוֹר וְהֶרְדֵּב"ז בְּתוֹשׁבָה שְׁבַחֲלֵק ד' תּוֹפְסִים כְּשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי וּמְסוֹרַת בְּיָדֵינוּ בְּכָל הַנִּכְתָּא דְּפִלְגִי הַתְּלֻמוּדִים אֶהְדְּדִי נְקִיטֵינוּ כְּתֻלְמוּד דִּידוֹן וְכִיּוֹן דְּמִתְבָּאָר מְסוּגִיַת הַש"ס דִּילֵן דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל אָסוּר בְּלֹא מַעֲשֵׂה אִינוּ אָסוּר מָה רָאוּ עַל כִּכָּה לְפָסוּק כְּהִירוּשְׁלָמִי אֲלֵא וְדָאִי דְּמִשְׁמַע לְהוּי דְּחֲשִׁיב מַעֲשֵׂה: וְנִכּוֹן הַדְּבָר לְהַעֲתִיק דְּבָרֵי רַבֵּינוּ הֶרְדֵּב"ז בְּתוֹשׁבָה הַנ"ל לִפִּי שְׁאִין סְפָרוּ מִצּוֹי וְנ"ל (בְּדָפּוּס וּוְאַרְשָׁא תַרמ"ב הִיא סִי' אֶל"ף צ"ט).

שְׁאֵלָה קְדוּרוֹת שְׁנֹתִבְשֵׁל בְּהֵם אִיסוּרֵי הַנָּאָה כְּבֶשֶׂר בְּחֻלְבַּב וְחֲמִיץ בְּפֶסֶח אִם מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּיָבֵשׁ תְּשׁוּבָה רַבֵּינוּ תָּם מִתִּיר מִשׁוּם דְּאִף דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה אָסוּר הֵנִי מְיָלִי בְּאִיסוּר בְּעֵינֵן אֲבָל אִיסוּר בְּלוּעַ בְּדוֹנְפְּנֵי הַקְּדִירָה אִינוּ בְּעֵינֵן וְלֹא דְּמִי לְחַרְס הַאֲדָרִינִי דְּהֵתָם הֵנִי הָאִיסוּר כְּאִילוּ הוּא בְּעֵינֵן מִמֶּשׁ וְיֵשׁ פּוֹסְקִים לְהַחְמִיר וְכוּן נִהְגּוּ כֹּל יִשְׂרָאֵל לְהַצְנִיעַ כֹּל כִּלִּים הַבְּלוּעִים מִחֲמִיץ שְׁלֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם כֹּלֵל אֶפְיָלוּ בְּיָבֵשׁ וְלִפִּי זֶה כִּלִּי חָרֵס הַבְּלוּעִים מִשְׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה אִין לְהֵם תְּקֵנָה אֲלֵא יִשְׁבְּרוּ וְלִגְבֵי הַדִּין א"ת רוּאָה אֲנִי אֵת דְּבָרֵי ר"ת אִף שְׁאִינִי כְּדָאִי לְהַכְרִיעַ וְגִדּוּלָה מְזוּ אֲנִי אוֹמֵר דְּאִין אֲנוּ צָרִיכִים לְכָל זֶה שְׁהָרִי אִינוּ רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שְׁאֶפְיָלוּ שְׁהוּא רוּצָה בְּקִיּוּם הַכִּלִּי אִינוּ רוּצָה בְּקִיּוּם הָאִיסוּר הַבְּלוּעַ בְּתוֹכּוֹ וְיֹתֵר הִיָּה חֲפִץ שְׁלֵא הִיָּה בְּלוּעַ כֹּלֵל הִילְכָף אוֹמֵר אֲנִי שְׁמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם בְּיָבֵשׁ וּמָה שְׁנִהְגּוּ לְהַצְנִיעַם חוּמְרָא יְתִירָה הִיא אִי נְמִי שְׁלֵא יְבוֹאוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֲמִין וּבִשְׁאָר כִּלִּים הַבְּלוּעִים מִשְׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה אִף שְׁמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם בְּיָבֵשׁ אִין רָאוּי לְהַשְׁהוֹתָם שְׁמָא יְבֵא בְּהֵם לִידֵי תְּקֵלָה אֲבָל לְמוֹכְרָם מוֹתֵר עכ"ל: וְלִפּוּם רִיבְהִטָּא נִרְאָה לִי הַדֵּל דְּאִף שְׁפָתַב הֶרְדֵּב"ז שְׁגַם בְּחֲמִיץ וּשְׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה אִיתִיהָ לְאִיסוּרָא דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ מְכָל מְקוּם בְּדִינוּ שֶׁל רַבֵּינוּ הַטּוֹר אִינוּ מוֹזְדָּה לוֹ הֶרְדֵּב"ז לְאָסוּר לְהַשְׁפִּיר כִּלִּי בְּפֶסֶח לְשֵׁל בּוֹ חֲמִיץ מִטַּעַם דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ עַל דְּיִי דְּבָר אַחַר דְּכִיּוֹן שְׁאִין הָאִיסוּר בְּעֵינֵן וְלֹא דְּמִי לְחַרְס הַדְּרִיָּאִנִי לִית בִּיהָ מִשׁוּם רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ וְגַם מִהַטַּעַם שְׁכַתַּב דְּאִף שְׁרוּצָה בְּקִיּוּם הַכִּלִּי אִינוּ רוּצָה בְּקִיּוּם הָאִיסוּר הַבְּלוּעַ בְּתוֹכּוֹ וְהִלְנָאִי שְׁלֵא הִיָּה בְּלוּעַ כֹּלֵל וְלִכּוֹן מָה שְׁכַתַּב הָרַב בְּגִידֵי יֵשַׁע דְּהֶרְדֵּב"ז חוֹר בּוֹ וּמְסָכִים לְדַעַת הַטּוֹר אִין כּוֹנְתוֹ שְׁמִסְכִּים לְדִינוּ שֶׁל הַטּוֹר רַק כּוֹנְתוֹ שְׁגַם בְּאִיסוּר חֲמִיץ אִיתִיהָ לְאִיסוּרָא דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ בְּדָבָר שְׁשִׁיף לֹאמַר בּוֹ דִּין דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ: וּבְעֵיקָר דִּין דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ יֵשׁ לְעֵינֵן בְּדָבָרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁדָּבְרוּ בְּזֶה וְעַם כִּי אִין הַפְּנָאִי כְּעַת לְהַתִּישֵׁב בְּדב"ק אֲשָׁא אֵת שְׁמוֹתָם לְהוֹעִיל לְמִי שְׁיִצְטָרֵף לוֹ לְעַמּוּד בְּדִין זֶה וְאֵלוּ הֵם עֵינֵן בְּדָבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים בְּסִי' ת"ן וּבְדָבָרֵי הַרְבָּנִים חֲתָם סוּפֵר א"ח סִי' קי"ו וְסִי' קי"ט וּבְחֻלְק שְׁשִׁי בְּחִידוּשֵׁיו לְמַסְכַּת ע"ז עַל ד' ל"ב.

ובבש"ת בית שלמה א"ח סי' פ"ג ובבש"ת עונג יום טוב סי' ל"ז (ד"ה מיהו) ובהגהה שם
יד מלאכי בכללי הדינים סי' תקנ"ו קרפן אליצור ד' ק"ס מקנה אברהם באות רצ"ו שואל
ומשיב מהדורא קמא ח"ב סי' ט"ל ובמהדורא תליתאה ח"ב סי' ל"א ד' כ"ה ע"ד ובספר
עבודת השם (לרב גדול משאלוניקי) בחלק יו"ד סי' ב' ולקמן בסי' ט' אות ד' בד"ה ומה
שהעיר כ"ת: ובמה שכתב הרב אורי וישעי בגדונו הנ"ל מטעם דאין שליחות לעכומ"ז
עיין במה שפתבתי למעלה באות ה' בס"ד: ודע שהשגתי עתה (ששו"ן) ספר קטן הפמות
ורב האיכות אילה שלוחה לגאון בדורנו נפתלי הירץ אבד"ק שימבורג וראיתי שם בסי'
ג' תשובה אחת בעניינים אלו ודבריו חדים ואעתיק תורף דב"ק והוא שנשאל באחד
שביום שלשה עשר ניסן נתן לבית דין פח והרשאה למכור החדרים שלו עם החמץ ושוב
שלח לריגא לקנות שמרים יבשים והעגלון העכומ"ז לקח השמרים בתוך הפסח מהסוחר
בריגא והביא בתוך הפסח וצוה להעכומ"ז השיינקער שייניח במקום החמץ ובית דין לא
כתבו בשטר מכירה שלהם שיקנה העכומ"ז גם מה שיבא אחר פך לרשות המוכרים
וכיון שבשעת מכירת בית.

דין להעכומ"ז לא קנה עדיין העגלון את השמרים בריגא לא נכלל זה בהמכירה
להעכומ"ז ועתה עבר עליהם הפסח ונאפו בשמרים הנ"ל הרבה עיסות ונשאל על
העיסות והשמרים והשיב להתיר העיסות משום דבטלו השמרים ביותר מששים עיין
שו"ת פני יהושע ח"ב סי' י"ב ובעטרת זקנים סי' תמ"ב סק"ב דשמרי שחר שהן רק
לתסיסת העיסה לאו לטעמא עבידי וכן שמרים יבשים לאו לטעמא עבידי אלא כדי
שיתפח ויתסס העיסה וגם השמרים גופניהו כיון שאין ראויים לאכילת בעל חי עיין מגן
אברהם תמ"ב ס"ק י"ד דכשנפסל מאכילת פלב אין חילוק בין חמץ לשאור ועיין הרא"ש
בפרק שני סי' ג' והא דתניא הפת שעופשה חייב לבער מפני שיכול לחמץ בה עיסות
אירי בראויה לכלב משום דגם שאור שאינו ראוי לכלב הוא עפרא בעלמא ועיין לחם
משנה דגם להראב"ד אין חייב לבער מן התורה גם בשאור ועל כל פנים אינו עובר בכל
יראה ומותר אחר הפסח והתוס' בע"ז ל"ד ד"ה דורדא כתבו דשמרים שיבשו אסורים
בהנאה אף בהגהות אשירי שם בסי' כ"ה בשם אור זרוע כתבו שמרים של שחר מותר
לאוכלן בפסח ובנימינו זכינו לספר האור זרוע עיין בסי' תשע"ט ובתשובת מוהר"ם בר
ברוך ח"ג סי' קס"ה וקס"ו וזה לשון האור זרוע נראה בעיני הלכה למעשה ששמרים
של שחר גופניהו מותר לאוכלן בפסח אי לית בהו פלל צחצוחי שחר דאמר רב זביד
דורדא דחמרא בתר שנים עשר חדש שרי והטעם שפכר נתיבשו וכלה מהם טעם היין
וצחצוחו ובירושלמי פרק קמא דמאי הלכה ג' דשמרים שיבשו אין נאסרים בכלל יין
נסף וכו' וכל שכן באיסור שחר בפסח דקיל או הוא הדין דשמרים אינם אלא טיזנפות
בעלמא כדמוכח בירושלמי פרק סאה תרומה יין עכור אתה מוצא שמרים שבו פירוש
שאינו מצטרף לאסור שאינו כי אם טיזנפות בעלמא וכו' שהשמרים שמחמיצים לאו
מחמת דהו חמץ אלא מחמת קיוהא דאית בהו מחמיצין ותפוח דאכלינן בפסח מחמיץ
את העיסה כדאיתא במנחות ד' ד"ן עכ"ל: ודברי האור זרוע נעלמו מהגאונים מוהר"ם
לויבלין שבמגן אברהם סי' תמ"ז ס"ק מ"ה וחתם סופר סי' ק"ו מפני שבימיהם לא ראה
הספר אור הדפוס ועל כל פנים גם בתוך הפסח הני ספק דפלוגתא ויש להקל לאחר
הפסח דהני ספק דרבנן ואף שהחמיר מוהריב"ל בספק תורה ועל ידי גלגול נעשה

האיסור מדרבנן עינין שפתי פהו בדיני ספק ספקא אות י"ח וי"ט היינו דוקא פשוט
הספק איסור דאורייתא קודם שנעשה דרבנן כגון מבשל בקדרה ספק איסור דאורייתא
דהקדרה אסורה אף אחר שנעשית אינה בת יומא לא כן בנדון דידן שלא נודע החשש
איסור עד אחר הפסח ועינין מנחת יעקב פלל מ"ג להקל בלא נודע מקודם גם בלא הפסח
מרוכה ואף שהלבושי שרד בחידושי דינים סק"ד וס"ק ל"ח נסתפק להחמיר פשהיה
יכול להתנדע שיש ספק איסור מן התורה טרם שנעשה איסור דרבנן על ידי גלגול רק
שלא שם לבו לדקדק בזה והכא נמי אם היה משים אל לבו בתוך הפסח היה אפשר
להתנדע הספק איסור מן התורה אפתי בנדון דידן פשיטא להקל פיו דאחר הפסח אין
שום מציאות חשש איסור דאורייתא ועינין תשובת רבינו עקיבא איגר סי' מ"ט מה שכתב
להקל בכפר ספק חמץ שעבר עליו הפסח (ושקיל וטרי בכלליה דרב מוהריב"ל הג"ל
וסיים וז"ל) נחזור לענייננו דבנדון דידן שלא נודע הספק איסור עד אחר הפסח ובעל
החמץ מכר חמצו וטעה שחשב דמהני המכירה גם למה שיבא לו תוך הפסח ואומר מותר
אנוס הוא ועינין מנחת יעקב בתודת השלמים במי שצוה למכור חמצו וכל ימי הפסח סבר
שכפר מכרו שיש לצדד להקל אחר הפסח וגם רבו הסוברים דאין ישראל קונה מעכומ"ז
בלא משיכה והישראל לא משוה השמרים רק שאמר להשיינקער להניחם בחדרים
שמניחים המיני חמץ והחדרים הם של העכומ"ז הקונה החמץ מהבית דין בשליחות
הבעלים ועל כל פנים פשוט להתיר בנדון דידן להלכה ולמעשה העיסות והשמרים הג"ל:
כו) חמץ גמור שעבר עליו הפסח בלא שום מכירה קודם פסח ואחר הפסח מכרו לעכומ"ז
ועדיין המעות ביז המוכר מתבאר מדברי הרב חתם סופר סי' קי"ד דאסור לו להינות
מדמי החמץ שכתב במי ששכח למכור קמח סולת קודם חצות ומכרו אחר חצות על פי
הוראת מורה אף שרבים חלקו על המורה סמוך על המורה ומכרו ואחר הפסח מכרו
לגמרי לעכומ"ז וקבל דמיו והם ביזו עדיין עד אשר יבא לו תשובת הגאון חתם סופר
ובתשובתו האריף לסתור דעת המורה ושאלו היה הקמח בעין היה מורה להשליכו לנהר
פדין כל חמץ שעבר עליו הפסח ולא מהני ליה מידי מה שמכרו אחר חצות דלדעת רוב
הפוסקים דחמץ אחר שש אסור מן התורה אם פן הוי כמכרו בפסח ואף שקנאו העכומ"ז
קנין גמור במשיכה או שהשפיר לו מקומו ואם עכומ"ז אחר יגזלנו ממנו נהרג עליו מכל
מקום לא מהני זה לגבי הישראל שלא יעבור בבל יראה דעשאו הכתוב כאילו הוא
ברשותו וכו' (ועינין מה שרשמתי בפרט זה לעיל אות ח') אלא דלהרב בעל העיטור דאחר
שש עד הלילה אינו אסור בהנאה אלא מדרבנן אם פן פיון שעל ידי המכירה שאחר שש
נקנה קנין גמור להעכומ"ז אינו עובר בבל יראה פלל ומותר אחר הפסח וכל שפן להרז"ה
והראב"ד דסברי דמותר בהנאה אפילו מדרבנן עד הלילה אם פן הוי מכירה מעליא ולא
יעבור עליו בפסח בבל יראה ואנן קיימא לן פדעת רוב הפוסקים דאחר שש אסור בהנאה
מן התורה ומה שמכרו אז הוי כאילו מכרו בפסח אף הואיל וכבר מכר החמץ הזה אחר
הפסח והמעות חליפי החמץ ביזו וקיימא לן דאינו תופס דמיו ואף דהאחרונים חששו
לדעת רש"י דעל כל פנים אסורים להמחליף עצמו מכל מקום הכא דחמץ אחר הפסח
איסור דרבנן בעלמא הוא ולהרז"ה והראב"ד ור"ב בעיטור מותר לגמרי פיון שכפר מכרו
בערב פסח אחר חצות וגם לתיתה דהסולת אינו אלא ספק חמץ גמור לכן נראה להתיר
החליפין אפילו להמחליף עצמו ויחוש לעצמו מחטא בל יראה שעבר אלו תורף דב"ק

מתבאר דלא התיר התלפין להמחליף עצמו אלא בצירוף מה שמכר הסולת אחר תצות
בערב פסח ובצירוף שאינו חמץ גמור ודאי הא לאו הכי אסור: שוב ראיתי שפן מפוך
כדב"ק בסי' ק"ו בעברנין אהד שהערים פאילו מכר חמצו לעכומ"ז והוא רשע ערום וכו'
כתב אם הנה החמץ בעין הנה אסור בהנאה ומעל' כתב שאין ממנו בעולם מפל מקום
דמיו שקבל אסור לו אף דמגן אברהם נראה פמסתפק קצת בסי' תמ"ג ופרי חדש התלית
להתיר לא ראו בסמ"ע ופ"ד סימן רל"ד ולא שבקינן פשיטותא דידהו מפני ספקו של
המג"א ומדלא הביאום משמע שנועלם ממנו ויוציא הדמים מתחת ידו ויכולים לפרנס
בהם בניו ומשפחתו ולא הסמוכים על שלחנו ואם יראו לקונסו קצת לצדקה יעשו עכ"ד
ומפוך שדעתו דבחמץ ודאי אסור להמחליף אף שהתלפין היו אחר שעבר הפסח הנה
המענין בבית חדש שרמז המג"א בסי' תמ"ג סק"ו ובדברי הסמ"ע ופ"ד סי' רל"ד ובדברי
חמודות על דברי הרא"ש בפ"ק חמישי דבכורות סי' י"ב ובדברי רבנו בתראי באו"ח
סוף סי' תמ"ג יראה דמתבאר מדב"ק דהאסור להמחליף אסור גם פשהחליף אחר הפסח
והמתיר מתיר גם בזמן שאסור בהנאה מדאורייתא ולא פלוג רבנו בזה בין אסור בהנאה
מדאורייתא לאסור בהנאה מדרבנן והרב משנה למלה בפ"ק חמישי מהלכות אישות דין
א' (ד"ה הפלל העולה) נסתפק בזה דאפשר דלדעת רש"י דהתלפין אסורין להמחליף
מדרבנן לא אסרו אלא באיסורי הנאה דאורייתא אבל לא באיסורי הנאה דרבנן וכתב
שלא נמצא מבואר דבר זה: והרב שער המלה בפ"ק ראשון מהלכות חמץ (כד"ה ואשר
אני אזהרה) הכריח מדברי הרא"ש בפ"ק האיש מקדש שפוסק דעצת רש"י דבאיסורי
הנאה דרבנן לא גזרו ושהרשב"א דעצת רש"י סובר דגם בדרבנן אסרו וכן דעת התוס'
ותמה על המשנה למלה שכתב שלא מצא הדבר מבואר ולא ראיתי שהזכירו דברי סמ"ע
ופ"ד ודברי חמודות וב"ח ומג"א הנז"ל כיעי"ש והרב פרי מגדים באשל אברהם סק"ו
שקיל וטרי דעצת רש"י דחולין ד' ד' ע"ב אי באיסור הנאה דרבנן אסור להמחליף ולא
ראה דברי הרשב"א והרא"ש הנ"ל ובשו"ת זכרון צבי מנחם סי' ח' הביא מה שנסתפק
הרב משנה למלה באיסורי הנאה דרבנן אם אסור להמחליף וכתב דבשו"ת ברית אברהם
הכריח דבאיסורי הנאה דרבנן לא גזרו ודברי רש"י חולין ד' ד' הם לסלקא דעתין
דברייטא כר"י אבל למסקנא דאתיא כר' שמעון מותר למחליף ושקיל וטרי לסתור
הכרעת הרב ברית אברהם עי"ש ולי הדל אין דבריו מוכרחים ודעת רבינו הפרי חדש
דנקיטינן דמותר ושפן נראה דעת מרן בש"ע וכן כתב הרב מג"א דעצת מרן הש"ע וכן
נראה דעת הרב גהר שלום לדינא דשרי אף לדידיה וכתב הרב שלחן גבוה סוף סי' תמ"ג
שפן עיקר לדינא ושפן כתב הרב בית דוד סי' קס"ב ואף שכתב הרב באר היטב
דהאחרונים מחמירים בזה אנו אתפא דמרן סמכינן ושרי למחליף עצמו: וגם מצאתי
ראיתי להרב משאת בנימן סוף סי' צ"ז וז"ל ומה שנסתפק מר אם יכול ישראל ליהנות
מאותו ממון שנתן העכומ"ז בעד היי"ש לא ידעתי מאי מספקא ליה וכו' ואפילו למה
שהעלה על דעתו דהמקח בטל והוי חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח אפילו הכי
המעוות מותרין משום שהחמץ אינו תופס דמיו אפילו בתוך הפסח כל שפן לאחר הפסח
שאינו אסור אלא מדרבנן וראיה וכו' ועוד ראיה ממעשה דשפחה שמכרה חמץ בפסח
בעד ירקות והתיר ר"ת הירקות באכילה דחמץ אינו תופס דמיו פכתוב בטור סי' תמ"ג
וכו' עי"ש ונראה משפט דבריו דכונתו להתיר הדמים להישאל המוכר עצמו ומשמע

ליה בְּדַעַת ר"ת שְׁסוּבֵר דְּהַחֲלִיפִין מְוֹתָרִים לְהַמּוֹכֵר עֲצָמוֹ וְכַדְמִשְׁמַע לְהֵרֵב פְּרֵי חֲדָשׁ
שְׁלֹא כְּדַבְרֵי הֵרֵב בֵּית חֲדָשׁ דְּמִשּׁוּם שְׁקִנְתָּהּ הַשְּׁפָחָה שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ שָׁל בַּעַל הַבַּיִת הוּא
דְּהַתִּיר אֵיבָרָא דִּישׁ לְתַמּוּהָ דְּלֹא זָכַר שֶׁר מַחֲלֹקֶת הָרֵאשׁוֹנִים בְּחֲלִיפֵי אִיסוּרֵי הַנָּאָה אֵי
מְוֹתָרִין לְהַמְחַלִּיף וְכִמְהָ דְּיוֹת נִשְׁתַּפְּכוּ בְּזָה וּמְנִי"ר לֹא חָלִי וְלֹא מְרַגֵּשׁ וְקַפְסִיק וְתַנִּי
דְּהַמְעוֹת מְוֹתָרִים וּמִשְׁמַע דְּלְהַמּוֹכֵר קָאָמַר דְּמְוֹתָרִים וְאוּלַי פְּשִׁיטָא לִיהָ כְּמוֹ שֶׁהַכְרִיחַ הֵרֵב
שְׁעַר הַמְּלָךְ בְּדַעַת הָרֵא"שׁ שְׁסוּבֵר שְׁדַעַת רַש"י דְּבִאִיסוּרֵי הַנָּאָה דְּרַבְּנָן לֹא גְזָרוּ וְהוּא
דְּוֹסֶק דְּסוּף סוּף הֵינָה לּוֹ לְהֵבִיא כָּל זֶה וְלִגְלוֹת דַּעְתּוֹ: וּמִצָּאֵתִי בְּסִפְרֵי הָעֵץ ד' קי"א
ע"א שְׁתַּמָּה עָלָיו בְּזָה עי"ש וּמְכַל מְקוֹם מְפֻשֵׁט דְּבְרִיּוֹ נִרְאָה וְדֹאֵי שְׁסוּבֵר שְׁדַעַת ר"ת
הֵיא דְּגַם לְמַחֲלִיף מְוֹתָר וְכֵן פּוֹסֵק בְּנִדּוּנָהּ גַּם מְדַבְרֵי הֵרֵב בְּנִי אֶהוּבָה שֶׁהֵבִיא הֵרֵב פְּתַחֵי
תְּשׁוּבָה יו"ד רס"י רי"ו מִתְּבָאָר שְׁסוּבֵר דַּעַת מְרַן בִּש"ע ס' תמ"ג דְּמְוֹתָר לְהַמְחַלִּיף
עֲצָמוֹ וְכַתֵּב שְׁבָא לְכָלל יִשׁוּב מַה שְׁנִרְאָה הַפֶּה מְזָה מֵהֵיכָא דִּיו"ד רִישׁ ס' רי"ו עי"ש
וּבִש"ע הֵרֵב מוֹהֵרש"ז בְּאוֹת יו"ד כְּתִב דְּאָסוּר לְהַמְחַלִּיף מְדַרְבְּנָן וּבְקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן שָׁם
ס'ג הָאָרִיף בְּזָה וּבְאוֹת יו"ד כְּתִב דְּבְמִקּוֹם הַפֶּסֶד מְרֻבָּה יֵשׁ לְסַמּוֹךְ עַל דְּבְרֵי הַמְתִּירִים
אַבְל בְּמִקּוֹם שְׁאִין הַפ"מ יֵשׁ לְהַחְמִיר אֲפִילוּ לֹא מְכָרוּ וְהַחֲלִיפוּ עַד אַחַר הַפֶּסֶח שְׁאִינוּ
אָסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן גַּם הֵרֵב מְגוֹן הָאֵלֶף כְּתִב דְּהַעֲיָקָר פְּהַסוּבְרִים דְּאָסוּר לְהַמְחַלִּיף וְהֵרֵב
מוֹהֵרש"ז בִּש"ע הַנ"ל אֶהֵיכָא דִּיו"ד ס'מָה בְּכָל פָּחוּז כְּמוֹ שֶׁיִּרְאָה הַרְוָאָה בְּדַבְרֵי וּלְדַבְרֵי
הֵרֵב בְּנִי אֶהוּבָה הַנ"ל אֵין הִכְרַח מִשָּׁם לְחַמֵּץ גַּם הֵרֵב מְגוֹן הָאֵלֶף כָּל מַה שֶׁהַכְרִיחוּ לּוֹמַר
דְּמַה שְׁכַתֵּב ר"ת בְּמַעֲשֵׂה דְשְׁפָחָה שְׁקִנְתָּהּ יִרְקוֹת הוּא כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ הֵרֵב בֵּית חֲדָשׁ מִשּׁוּם
דְּקִנְתָּהּ שְׁלֹא מִדַּעַת בַּעַל הַבַּיִת הוּא מִשּׁוּם שֶׁהַטוֹר הֵבִיא הָא דר"ת וּבִיו"ד ס' רי"ו אָסַר
עי"ש וְאֵין הִכְרַח מִשָּׁם לְפִי דְּבְרֵי הֵרֵב בְּנִי אֶהוּבָה הַנ"ל וְדַעַת הֵרֵב מְקוֹר חֲזִיִּים ס' תמ"ג
דְּדוֹקָא בְּמַכְר אַחַר שֵׁשׁ כִּיּוֹן שְׁלֹא עֵבֵר עֲדִינָן בְּבַל יִרְאָה מְוֹתָר אַבְל בְּמַכְר בְּפֶסֶח אַחַר
שְׁכָבָר עֵבֵר עַל כָּל יִרְאָה אָסוּר עי"ש בְּבִיאָרִים ס'מ"ז שְׁכַתֵּב כֵּן לְפָרֵשׁ דְּבְרֵי הַמַּג"א
וּבְחֻזְדוּשִׁים כְּתִב הַעֲיָקָר דְּאֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל שְׁקִנְתָּהּ מְוֹתָר חֲלִיפֵי חֲמֵץ אֶף לְדִידִיָּה עַכ"ל וְכּוֹנְנָתוֹ
הֵינּוּ לְהֵיכָא דְּקִנְתָּהּ אַחַר שֵׁשׁ דְּמִיָּרֵי מְרַן וְלֹא סְבִירָא לִיהָ מַה שְׁכַתֵּב הֵרֵב פְּרֵי חֲדָשׁ דְּלֹא
דוֹקָא שֵׁשׁ דְּהוּא הַדִּין בְּתוֹף הַפֶּסֶח (וְהֵרֵב עַמּוּדֵי אוֹר ס' כ"ג כְּתִב דְּמְבֹאָר בְּתְּשׁוּבַת חוֹת
יָאִיר ס' מ"ז דְּלַדַּעַת רַש"י אֶף אַחַר הַפֶּסֶח שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן אָסוּר לְהַמְחַלִּיף וְהֵרֵב פְּרֵי
מְגָדִים בְּסִי' תמ"ג נִסְתַּפֵּק בְּזָה וְאֶשְׁתַּמִּיטִיטִיָּה דְּבְרֵי הֵרֵב חוֹת יָאִיר ע"כ): וְהֵנָּה לְפִי
הַנִּרְאָה בְּעוֹבְדָא דְּרַב חֲתָם סוּפֵר הַנ"ל בְּהַכְרַח שְׁנֵהּ הַמְחַלִּיף לֹא בִּיטֵל חֲמִצּוֹ קוֹדֵם הַפֶּסֶח
שְׁאֵם בִּיטֵל לֹא הֵיךְ צְרִיף לְצִירוּף מַה שְׁמְכָרוּ אַחַר חֲצוֹת וּמַה שְׁאִינוּ וְדֹאֵי חֲמֵץ גָּמוֹר
שְׁהָרֵי בְּסִי' קי"א בְּמִי שְׁבִיטֵל חֲמִצּוֹ וְגַם מְכָרוּ לַעֲכוּמ"ז וְאוּמַר שֶׁפִּירֵשׁ בְּמַכִּירְתוֹ שְׁכָל
חֲמֵץ שֵׁשׁ לּוֹ בְּכָל מְקוֹם: הֵינָה מְכוֹר לַעֲכוּמ"ז וּבְחֹזֶל הַמּוֹעֵד הוּבָא לּוֹ חֲבִיּוֹת יי"ש שְׁכָבָר
קִנְהוּ מִהַסּוּחַר בְּכֶסֶף וְאָמַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ אֲלֵא שֶׁל הַעֲכוּמ"ז שְׁקִנְתָּהּ מִמֶּנּוּ חֲמִצּוֹ וְהֵבִיא
הַחֲבִיּוֹת לְאוֹתוֹ נְכָרֵי וְקִבֵּל אוֹתוֹ וְאַחַר הַפֶּסֶח פִּשְׁחָזֵר וְקִנְתָּהּ חֲמִצּוֹ מִהַעֲכוּמ"ז הַחֲלִיף
הַחֲבִיּוֹת הֵיכָא בִּי"ש אַחַר וְהוּא רַק חֲלִיפֵי חֲמֵץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסֶח אֲלֵא דְּמְכַל מְקוֹם
לְמַחֲלִיף מִיָּהָ אָסוּר הַשִּׁיב דְּמַה שְׁאוּמַר שְׁמְכָר לַעֲכוּמ"ז חֲמֵץ שֵׁשׁ לּוֹ בְּכָל מְקוֹם וְדֹאֵי
שֶׁהוּא נְאָמָן כִּיּוֹן שְׁכָבָר הַחֲלִיף וְאֵין כָּאֵן מְכָשׁוּל לְאַחֲרִים אֲלֵא לּוֹ הָרִי הוּא נְאָמָן עַל עֲצָמוֹ
וּמֹרִים לּוֹ דַּע אֵם לֹא מְכַרְתָּ הָרִי אָסוּרִים לָהּ בְּהַנָּאָה וְאַחֲרִים: הֵנּוּ וְאֵם מְכַרְתָּ מְוֹתָר לָהּ
וְיִפְהָ עֲשֵׂה שְׁמְכָר וְגַם בִּטֵּל דָּאֵם הַמְכִּירָה לֹא נַעֲשִׂית כְּדִין תּוֹרָה הָרִי הוּא מְבֹטֵל בְּכָלל

חמץ שלו דאיכא ברשותיה וכשכבא החבית אם לא מכרו רק בטלו הנה צריף לומר שהיא מופקד לכל מי שיירצה שפבר הפקירו אף שמא המכירה מעלייתא היא ואינו יכול להפקיר מה שאינו שלו לכן יפה עשה ששלחו להנכרי יחזיק במעונו מטעם קנין או זכיה מההפקד ועתה אחר הפסח אם הנה מכירה כדין פשוט שיכול הישראל לחזור ולקנות ממנו אף שמא לא הנה מכירה מעולה (מפני שיש במכירת חמץ עיקולי ופישורי ולא פולי עלמא דינא דמכירת חמץ גמירי וכו') ונסמוך על הביטול וקימא לן המוצא חמץ אחר הביטול אסור אחר הפסח משום הערמה ואם שוב החליפה הנה דעת הגאון חות יאיר סי' מ"ו להחמיר והחזירו הג' מוהר"ג שם בסי' מ"ח והעלה להקל דעד פאן לא אסור להמחליף אלא כשלא בטל אבל כשפטל והחליף מנא לן לבדות ולקנוס מלבינו ודבריו נכונים וראוים ומה שכתב הפני יהושע בסי' י"ג אמאי לא נימא בההיא דחמץ של עוברי עבירה חולין ד' ד' דלא שביק היתרא ומסתמא בטל אלא ודאי דגם אם בטל לא מהני בלא החלפה (נראה דכונתו להקשות לנפשיה למה שכתב דהאמת הוא דבטל והחליף מותר להמחליף דהרי לפי דברי הפנ"י דודאי העוברי עבירה היו מבטלין החמץ דבזה אין להם שום הפסד ולא שבקי היתרא וכו' ואפילו הכי לא התירו אלא מטעם שהם מחליפין ובההיא דעוברי עבירה כתב רש"י מארז' דהאי דינא דלמחליף עצמו אסור דלדידהא אסור אלמא דגם בבטל והחליף אסור להמחליף לזה כתב) דבריו תמוהים והלא עוברי עבירה פירש"י שאם נתחמץ להם עיסה בפסח אנו יודעים שעוברים בבל יראה ואם פן אפילו שמענו וראינו שמבטלים ומפקירים אף מקיימי בביתם ואנו יודעים שאם יבא פלב או נכרי לאכול החמץ שפטל הנה מבריחו ממנו וכו' ואיה ביטולו של זה ואנו מישראל כשר איירינו שבטל והפקיר ולא נחשד מעולם וליתר חשש הערמה מחמירינו ואהא נימא דכשהחליפו לא נאסור תו על המחליף דכולי האי לא נחוש והוא אמת וברור וכל שפן בנדון זה שאינו אלא ספק דילמא היתה מכירה מעלייתא עכ"ד (עיין לעיל בסי' זה אות ט"ו בד"ה ומ"מ בקנה מה שכתבתי על דבריו בזה) הארכתי להעתיק כל דב"ק להורות דאף דבאמת בנדוני אינו אלא ספק דשמא מכר כדין מפל מקום מהמשוה כל לשונו הנ"ל נראה בעליל דגם בודאי עבר הפסח בלא שום מכירה דעתו להתיר להמחליף אם ביטל חמצו ואם פן בהכרח לומר דבההיא דסי' קי"ד איירי כשלא ביטל או שלא נודע אם ביטל או לא וכן בההיא דסי' ק"ו פיון שהנה עבריין ורשע ערום פשיטא שלא ביטל או על כל פנים ספק שמא לא ביטל אהכי כתב דאסורים לו הדמים: ומזה תמיה לי על הגאון כתב סופר (מר בריה דמרן חתם סופר) בסי' פ"ב שגראה שנגעלם ממנו דברי ר' אבה"ו בשו"ת חתם סופר הנ"ל והוא שגשאל באחד שבוערב פסח ציונה לגיסו למכור חמצו לעכומ"ז פי הנה נחפז לזרכו וכן עשה ומכר חוץ מחבית שהנה במרתף ושכח לצוות על זה ולא מכר ואחר הפסח מצא חבית זו במרתף ושם יד לפיו ולא שאל לחכם ומכר יי"ש זה מעט מעט במדה שאדם מודד בהקפה לעכומ"ז ואחר זמן נתנו לו תמורת היי"ש חטין ושעורין ונתערב דגן זה בדגן אחר ואינו אפילו חד בחד ושוב בא לשאול מה דינו של תערובת זה ובתשובתו כתב באריכות נפלא כדין חמץ שבטלו בזמנו ולא ביצעו ועבר עליו הפסח בשוגג או באונס אם אסור והעלה שדעת הרי"ף והרמב"ם והרב בעל העיטור דחמץ שבטלו ולא ביצעו אפילו במזיד מותר אחר הפסח ולא מצאנו מי שכתב מפניך או מוכח מדבריו שסובר לאסור א הרא"ש וטור ורמב"ן והר"ן הכי סברי

גם בתרתי לטיבותא שביטל והיה שוגג או אנוס על הביעור וכן קבע מרן בש"ע ומי ירים ראש להקל מפל מקום יש להקל בצירוף עוד צדדים להקל ובגדון זה שפבר החליף ודעת רוב הפוסקים דמותר להמתיליף אם פו חזי לצרף שיטת הסוכרים דחמץ שביטל מותר אחר פסח ושיטת הסוכרים דמותר להמתיליף וכל שפן בגדון דידן דנתן חמץ להעכומ"ז ואחר זמן זמנים טובא קבל החליפין ומתיות טוב ירבה עליו עד שיהיה חד בתרי וסמוכים להתיר בטח וראוי לקונסו מאחר שעשה בשאט בגפוש ושם יד למו פה אלו תנרף דב"ק.

והוא פלא שלא זכר דברי החתם סופר דהג' מוהר"ג והספים לדעתו הג' חזת יאיר דבביטל חמץ אין לאסור החליפין ועוברי עבירה שאני דלא מהני בהו ביטול דידהו והספים לזה הג' חתם סופר כמו שפכתתי ומעשה לא היה צריך לצירוף סברות הג"ל דלפי האמור כשביטל והחליף בטלה מחלוקת ולכלי עלמא מותר גם למחליף דלא גזרו בכי האי גוונא ואף אם נאמר דמה שכתב בחת"ס בשם החו"י אין פונתו דכשביטל מותר אליבא דכולי עלמא אלא מקריע לפסוק פן מפל מקום אם היה רואה דבריהם היה מביא תנא דמסייע ליה בסברתו דבביטל והחליף מותר החליפין למחליף ותשובת החו"י הג"ל הזכירה הרב שערי תשובה סי' תמ"ח אות ח' קרוב לסופו עי"ש ושם קודם לכן הביא בשם ספר רב משולם ד' ט"ו באחד ששכח למכור מאלצי"ן ואחר חצות בערב פסח נזכר ומכרו לעכומ"ז וזקף עליו המעות במלנה מותר ליקח הדמים מן הקונה ע"כ ואין מצוי אצלי ספר רב משולם לראות טעמו ונימוקו אם מה שהתיר הוא משום דמייירי בבביטל חמצו כמו שפן דרף כל אדם וסובר פדעת מוהר"ג וחו"י וחת"ס דכשביטל לא אסרו למחליף או שסובר דמה שמכרו אחר חצות מצילו מליאסר עליו דסמכינו בדיעבד אדעת הרב בעל העיטור והר"ז ה' והראב"ד דמהני המכירה ולא עבר בכל יראה להתיר לו החליפין מיהא או אולי סובר פדעת רבנו קדישי הג"ל דתפסו השיטה כמאן דאמר דחליפי איסורי הנאה מותרים גם להמתיליף ואף דגם להמתיר אינו אלא בדיעבד אכל לכתחלה אסור ליקח דמי החליפין הנה פיון שפבר מכרו לו וזקף עליו המעות במלנה סובר הרב משולם דנקנו לו המעות להמוכר והוי פאילו פבר קבל החליפין ושרי להסוכרים דחליפין מותרים: ומצאתי בספר עצי לבונה ביו"ד סי' קב"ל ס"א שכתב וז"ל ועיין בתשובת רב משולם שאם עבר ומכר לאחר שש מותר ליקח הדמים ומ"ש שם (בסי' ת"ן ס"ד) בש"ע שאסור היינו דשם הוי תמורת הכפרות דהוי פמכר לו עתה לכן אסור לו ליקח הדמים מה שאין פן בזה דכבר קנה לא הוי דמי חמץ עי"ש עכ"ד הרב עצי לבונה וכיון דנחית להעתיק מילתא בטעמא ולא פתב דההיתר מצד המכירה שאחר שש או מצד הביטול נראין הדברים דהרב משולם סובר כמאן דאמר דהדמים מותרים גם להמתיליף אלא דהיה מקום לחוש פיון שעדיין לא לקח המעות הוי פמוכר עתה וזה נדאי אסור דלא אמרו להתיר אלא בדיעבד אהכי פתב פיון דכבר קנה הוי פאילו פבר פא לידי דמי חמץ ושרי אף למחליף גם במעין גנים (הוא הח"ב מעצי לבונה) בסי' תמ"ח סוף ס"ג הביא דברי רב משולם הג"ל וציין לעיין במה שכתב בשו"ת פ"מ בזה ואינו מצוי אצלי: והנה בעצי לבונה סיים וז"ל ולהש"ף פאן צריך הפסד מרובה אף לאחר ומשמע דלדידה אסור אף בהפ"מ וצ"ע עכ"ל וכונתו בזה דמרן בש"ע שם סי' קב"ל ס"א פתב דאם הישראל מכר יין נסו לעכומ"ז אם נתן לו המעות קודם שקבל היין אסורים ואם לקח העכומ"ז היין תחלה ואחר כך נתן המעות לישראל יש מי שאומר שאף שלבעל היין

אסורים בהנאה לאחרים מותרים וכתב שם הרב ש"ך בסק"ג דאף דהרא"ש נמי סובר
כה"ש מי שאומר וכן דעת המרדכי וכן מסקנת התוס' מפל מקום הרמב"ן והר"ן סוברים
ולדעתו פן היא דעת רש"י דאסור וגם הר"י לא הכריעו הילכך דוקא במקום הפסד
מרוכה שרי וסיים הש"ך דאף דלא נפקא מינה בגין נסד בזמן הזה דקנימא לן דשרי
בהנאה מפל מקום נפקא מינה למפר עכומ"ז ומשמשיה דכשם שנתלקו בגין נסד הוא
הדין בעכומ"ז ויש להקל בהפסד מרוכה דוקא עי"ש וכתב בעצי לבונה דנפקא מינה עוד
לעגן חמץ לאחר שש שעות פמבואר בא"ח סי' ת"ן ס"ד ושוב הביא מה שכתב בשו"ת
רב משולם וסיים ולהש"ך פאן וכו' ואולם נראה דנעלם ממנו דברי המג"א בסי' תמ"ג
סק"ו ונ"ל וכו' ביו"ד סי' קב"ל דאפילו ביי"ן דתופס דמיו אם לקח העכומ"ז היין ואחר
כך נתן המעות שרי ומיהו לבעל היין אסורים ונראה לי דבחמץ שרי אף לדידה לכולי
עלמא אפילו להב"ח עכ"ד וכוונתו לומר דבעגן זה שקבל החמץ תחלה ואחר כך לקח
הדמים אף דביי"ן ועכומ"ז פי האי גוונא אסור לבעל היין מפל מקום בחמץ כה"ג מותר
לבעל החמץ עיין במחצית השקל וכן הבין בדעתו בש"ע הרב מוהרש"ז פאות י"ב ואם
משך העכומ"ז תחלה החמץ לרשותו ואחר כך נתן דמיו או חליפין מותרים גם למחליף
וכו' עי"ש וציין מג"א הרי מפנרש דעת הרב מג"א דבחמץ אחר שש אם משך תחלה
מותר הנחלה להמחליף גם פן אף דכי האי גוונא בגין נסד אסור ואולי פן דעת הש"ך
הנ"ל ואהכי לא כתב דנפקא מינה בחמץ אחר שש וכו' דבזה גם לדידה שרי לכולי
עלמא פדברי המג"א ועם פי אינו מוכרח שפן דעת הש"ך מפל מקום הרב מגן אברהם
כתב פן מפנרש ונהיה העלמ"ה מהרב עצי לבונה: נראיתי במקור חיים שכתב בבניאורים
סק"ז עמ"א ונראה לי דחמץ שרי אף לדידה לכאורה פונתו דבחמץ פולי עלמא מודו
דמותר אף לדידה ותימה דבהדיא כתבו תוס' ורש"י בחולין דאסור לדידה ועוד פון
דהאיסור לדידה הוא משום קנס ולא מטעם התפסה אין לחלק בין ע"ז ויי"ן לשאר
איסורי הנאה ועוד דהלשון אינו מדוקדק דהיה לו לומר דבחמץ שרי (עיינתי במג"א
בכמה דפוסים ובכלם פתוב דבחמץ שרי וכן תפס במחצ"ה דברי המג"א ולפני הרב
מקור חיים היה פתוב דחמץ שרי ולא דבחמץ ומה שכתב דכיון דלאו משום תפיסת דמים
וכו' אין לחלק וכו' עיין בפרי מגדים שם שכתב דטעם החילוק הוא משום דיש לומר
שאני ע"ז דחמיר) ושמה פונתו להתיר החמץ עצמו אחר פסח פיון שפבר קנהו העכומ"ז
שוב אין הישראל עובר בפסח בבל יראה רק בעשה דתשביתו ולא קנסינו אלא בעובר
בבל יראה ועיין בסי' ת"מ ותמ"ח שהעליתי דהחמץ אסור בכי האי גוונא ועוד אפשר
לומר דכוונתו דבחמץ שרי הדמים לדידה דמדאורייתא אינו אסור בהנאה אחר הפסח
רק דרבנן אסרו משום דעבר על בל יראה ואדמים לא שייך קנס דלא עבר בהו וכו' אלו
תורף דב"ק עי"ש שפנראה שלא הבין בכונת המג"א שרוצה לומר דבחמץ במשך תחלה
ואחר כך נתן המעות הוא דשרי אף דביי"ן וע"ז אסור לדידה אלא הבין שפונתו לומר
אעיקרא דדינא דגם לדעת הסוברים דחליפי איסורי הנאה אסורים למחליף מפל מקום
בחמץ מודה דשרי ואהכי קשיא ליה דמבואר ברש"י ותוס' בהיפך ונהיה לו להקשות גם
פן דאיך סיים המג"א דגם להב"ח שרי ונהלא הוא עצמו הזכיר דברי הב"ח ודברי הב"ח
קרו בחיל דאסור להמחליף ומה שהתיר ר"ת בשפחה שקנתה ירקות הוא משום שלא
עשה מדעת בעל הבית וכו'.

וגם יש להגדיל התימה על הרב מג"א (לפי הבנתו) דכיון דהרב בית חדש מביא דברי רש"י ותוס' דחולין נהרי הוא בבל יאמר על המג"א ששנעלם ממנו דברי רש"י ותוס' הנ"ל אם פן איך יכתוב דמותר לכולי עלמא לכו נראה דכונת המג"א כמו שהבינו המחצית השקל וש"ע הרב הנ"ל דדוקא כשמשוה חמץ ואחר פה קבל הישראל המעות מותרים להמוכר עצמו וכן הבין בכונתו בס' חוסן ישועות על מס' חולין על דברי התוס' ד' ד' ע"ב ונ"ל ונהי יודע שפתיב המג"א שאם נתן חמץ לעכומ"ז ואחר פה קבל ממנו דמים מותר לכולי עלמא אפילו לדידה ולא נהירא דאם פן אמאי דחקו רש"י ותוס' שמרויחים כו' לימרו שמרויחים בגוונא שפתיב המג"א דאז שרי גם לדידה וגם בעיקר הדין יש להשיב דכיון דלכתחלה נדאי אסור להחליף אף בכי האי גוונא ממילא אי עבר ועבד אסור לדידה לעולם כמו מבטל אסור עכ"ל הרי גם הוא הבין בכונת המג"א דלא קאי אעיקרא דדינא אלא באופן זה שמשוה העכומ"ז תחלה ואחר פה נתן הדמים ומה שהשיב דהוי כמבטל אסור וכו' בעניויתי לא הבנתי דב"ק דהרי לדעת המתירים בעיקר הדין חליפי אסורי הנאה להמחליף עצמו תקשי ליה דהא נדאי גם הם מודים דלכתחלה אסור להחליף ואם פן היכי שרו באם החליף ולא חשו משום מבטל ומה שנגיזש ונאמר לדידהו בעיקר הדין פן נאמר לדעת המג"א דאף לדעת האוסרים לדידה מותר בכי האי גוונא שמשוה תחלה וכו' אף דלכתחלה אסור להחליף בענין זה מקל מקום אם עבר ומכר מותר גם להמחליף: ומה שפתיב הרב עצי לבונה דלדעת הש"ך פדי להתיר לאחר צריף שיהיה הפסד מרובה אמת שכן פתיב הש"ך ביי"ן כמבואר בדבריו אף אני בער ולא אדע מה שייך לומר לגבי הנאת אחרים הפסד מרובה דמה הפסד יגיע להם מזה ואינו אלא מניעת ריוח ולפי המשוער בדעתי במקומות שפותרים הפוסקים לסמוך אסברת המקליו במקום הפסד מרובה היינו פדי להתיר הדבר שהוא לבעל הממון שאם לא נתיר לו יהיה הפסד מרובה אבל להתיר רק לאחרים מטעם הפסד מרובה פעת לא ידעתי דומה לזה וצ"ע וחיפוש בדברי הפוסקים: ומן האמור בענין חזות קשה הוגד לי על מה שראיתי בשו"ת זכרון צבי מנחם סי' ח' שבא לפניו שאלה שהאופה לא מכר קודם פסח הלחם והגלוסקאות רק נתנם לעכומ"ז למכור בפסח על פי ריוח ידוע והעכומ"ז מכר בכל יום והביא לו דמי המכירה ושאל הרב מדוע פכה עשית והשיב פי כן מנהגם מקדמת דנא פי סברו שאין צריף יותר נעתה לשאו"ל הגיעו מה דין המעות להמוכר עצמו (אחר הפסח פן מתבאר מתוך התשובה) והשיב דהמג"א מתיר דמי החמץ וב"ח וט"ז אוסרים והמק"ח בסי' ת"ן פתיב דכשמוכר העכומ"ז שלא מדעת בעלים מותרים הדמים אבל בידיעתם אסורים הדמים (זהו סברת הב"ח אבל במקור חיים לא ראיתי שפתיב פן כיעי"ש) ולזה הביא מה שנסתפק המשל"מ אם באיסורי הנאה דרבנן אמרינו דאסור להמחליף ושבתשובת ברית אברהם הכריע דלא אמרינו פן באיסור הנאה דרבנן ונשא ונתן לסתור הכרעתו ושפתיב המשל"מ עדיין במקומו לגבי חמץ שעבר עליו הפסח דאפשר לדעת רש"י אסור להמחליף אף לרבי שמעון דאינו אלא קנס משום שפכר עבר בבל יראה על החמץ אסור לו גם המעות אף כל זה כשהיה מזיד על המכירה אבל אם היה שוגג על המכירה דפשיטא דאם נגזר שוגג אטו מזיד כפשוטו דשמא היה מזיד הוי גזרה לגזרה דהא בכל מקום בדרבנן לא קנסו שוגג אטו מזיד רק שפתיב לקנוס דשמא יעשה בפעם אחרת פן יבא לידי אסור תורה ולענין זה שפתיבסור הריוח יצאנו מחשש זה יש להתיר

המעוות לבעלים אם יפקיר הרינוח ובי"ד סי' צ"ט פסקו כל האחרונים דאומר מותר הוי שוגג (עיין מה שרשמתי בענין זה בשדי תמד ח"א בחלק הפללים במערכת האלף אות רל"ט) ואם כן בנדון זה כיון שהאופים סברו בדעתם שבה שמוציאים הקמץ מרשותם לרשות העכומ"ז והעכומ"ז מקבל אחריות יצאו ידי חובתם נחשבים פשוטגים ואין לומר דזיל קרי בי רב הוא והכל מוכרים הקמץ ולא הוי שוגגים דהא באמת לדעת הגאונים די בזה ואף שהמנהג למפור הקמץ יוכל להיות שסברו שזהו מחמת שהקמץ מונח ברשותו והוי שוגגים ולכן בצירוף דעת הר"ן שפסק פהגאונים מדין תורה רק דמדרבנן עברו על כל יראה ולא קנסינו שוגג אטו מזיד בדרבנן ובצירוף דעת הרב בעל העיטור דקמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור בהנאה ולא גרע המעות מהקמץ עצמו ולכן מותר להם המעות רק באופן שיתנו הרינוח לעניים עד כאן דבריו ותמוה לי דמאחר דבנדונו הוא שהעכומ"ז משוף לרשותו את הקמץ קודם הפסח ואחר כך סילק דמי הפדיון להישאר אל אם כן לדעת המג"א כפי האי גוונא מותר אליבא דכולי עלמא בקמץ ומני"ר כבר ראה דברי המג"א דסוף סי' תמ"ג ואם כן הנה לו להתיר מצד זה דאף שפכת דהב"ח וט"ז אוסרים והמג"א מתיר זהו בעיקר הדין אי חליפי קמץ אסורים להמחליף אבל במשוף ואחר כך קבל הישראל המעות מהעכומ"ז הרי פכת המג"א דשרי אף להב"ח ולא הביא על דברי המג"א בזה שום חולק ונהיה לו להתיר מטעם זה ובאמת אף אם הנה הביא חולק על זה הא מיהא גם סברת המג"א חזי ליה לאצטרופי להיתר שהרי הוא סניף סברת הגאונים ונה"ן אף דבאמת לא קימא לו הכי וכן צירף סברת הרב בעל העיטור אף שסברא יחידאה חשיבא נגד דעת רוב הפוסקים ונקיטינו כן דאסור אפילו בהנאה: וראיתי בתשובת הג' מוהרש"ק אשר בסוף ספר גאות דשא בסי' א' האריף לפלפל על דברי המג"א בדין משוף ואחר כך קבל הדמים ולא יכולתי לעיין בדב"ק רק בהעברה בעלמא ראיתי בסוף הסימן שפכת דצ"ע אם נפסוק כהמג"א בזה.

ועוד יש להעיר שפכת לצרף דעת הר"ן והגאונים וכו' כנז"ל ומשמע דלדעת הרא"ש ודעימיה דפליגי אסברת הגאונים אין שום צד סניף להקל בנדונו והדבר תמוה דלפי הנראה גם לדעת הרא"ש יש צד להקל לפי מה שפכת הרא"ש בטעם הדבר משום שפסחמא הנפקד משאיל מקום להמפקיד ונחשיב ביתו של מפקיד משום הכי הוא דעובר עי"ש בפסק קמא סי' י"ד ובבית יוסף סוף סי' ת"מ וזה שייך במפקיד משוף אבל בנדון הרב זכרון צבי מנחם שהעכומ"ז לא לקח הפירות בתורת פקדון אלא כמו מקח וממכר אלא דלא הנה שום מכירה בדבר וממילא הוי פפקדון אם כן אוילי יש לדמות זה למה שפכתו הפוסקים שהבאתי לעיל אות י"א סק"ו (ד"ה שוב) דכפי האיגוונא אין שייך לומר דמושאיל מקום וכו' כיון שלא קבלו בתורת פקדון עי"ש והרב מקור חיים סי' ת"מ סק"ה פכת דבעכומ"ז שהלנה לישראל על חמצו לא שייך לומר דמשאיל מקום להישאר דהעכומ"ז לצרכו הוא מחזיקו בביתו עי"ש ונהכי נמי בנדון הרב זכרון צבי מנחם הנ"ל יש לומר כיון דמגיע רינוח ושכר להעכומ"ז מן המכירה אם כן מה שפכתו הפירות בביתו לצרכו הוא מחזיק ולא בשביל הישראל: אחר שפכתתי כל זה ראיתי בשו"ת פכת סופר הנ"ל בסי' פ"ג שהזכיר דברי החתם סופר הנ"ל והוא שנשאל שם באחד שמכר לישראלים ונכרים קמץ שעבר עליו הפסח שביטל ולא ביער ולא מכר חמצו קודם פסח ונדון לבו השיאו שלא קיים תקנת חכמים לבערו או למוכרו ונסתפק הרב השואל אם

הַחֲמִץ שֶׁהוּא בָּעֵין בְּיָדוֹ אוֹ בְּיַד אֲחֵרִים אֲסוּר וְעַל הַדְּמַיִם שֶׁקִּבֵּל עֲבוּר הַחֲמִץ הַנָּזֵל אִם מִן־תְּרֵימֵי הַמַּעֲוֹת לְהַמּוֹכֵר וְהַשֵּׁיב דֵּהֲחֲמִץ שֶׁהוּא בָּעֵין אֲסוּר וְלֹא מֵהַנִּי מֵהַשְּׁבִטְלוֹ אִם הָיָה אָנוּס עַל הַבִּיַעוּר וְעַל הַשְּׁאֵלָה אִם מִן־תְּרֵימֵי הַמַּעֲוֹת לְהַמּוֹכֵר הַנָּזֵל הָאֲרִיף מְאֹד בְּתַרְיפוּת וּבְקִיאוּת גְּדוּל צֶלֶל בְּמַיִם אֲדִירִים יֵם הַתְּלַמוּד וְדַבְּרֵי הַמְּפָרְשִׁים וְהַפּוֹסְקִים רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים פְּדַרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ וּבִד"ה וְכֹאשֶׁר בִּינוֹתֵי וְכו' הֵבִיא דַּבְּרֵי הַרְבֵּה חֹזֵת יְאִיר סִי' מ' וְסִי' מ"ח תְּשׁוּבַת הַרְבֵּה מוֹהַר"ג דְּכַשְׁבִּיטֵל הַחֲמִץ וְהַחֲלִיף מִן־תְּרֵימֵי הַמַּעֲוֹת לְהַמּוֹכֵר וְהֵבִיא גַם תְּשׁוּבַת הַחֲתָם סוֹפֵר הַנָּזֵל (שֵׁם גִּרְשֵׁם סִי' קמ"ז וְהוּא ט"ס דְּבַס"י קמ"ז לֹא דַבָּר מְזֵה וְצָרִיף לְהִיּוֹת סִי' קי"א) וְשֶׁקִּיל וְטָרִי בְּמֵה שֶׁדָּחָה הַחֲתָם רְאֵית הַפְּנִי הַנָּזֵל וְשׁוֹב עֲשֵׂה סְנִיגְרוֹן לְקַיִם מִלֵּי דְאֲבוֹת דְּמַדְבְּרֵי הַרְשָׁב"א וְהַרִיטְב"א מוֹכַח דְּסַבְּרֵי דְּבִטּוּל דְּעוֹבְרֵי עֲבִירָה לֹא מֵהַנִּי פְּסָבְרַת מֵר אָבִיו וּמְסִיק פִּינוֹן דְּהַרְשָׁב"א בְּעֶצְמוֹ נִרְאֶה שֶׁסוֹבֵר דְּחִלְפֵי אִיסוּרֵי הַנְּאָה אֲפִילוֹ דְּאוֹרְיִתָא מִן־תְּרֵימֵי אֲלָא שֶׁסוֹבֵר דְּלִשְׁיטַת רִש"י וְדַעֲיִמְיָה אֵין חִילּוּק בֵּין דְּאוֹרְיִתָא לְדַרְבְּנָן וְהַרִיטְב"א בְּסוֹף פֶּרֶק שְׁנֵי דְּקוֹדֶשִׁין סוֹבֵר נְמִי אֲפִילוֹ בְּדְאוֹרְיִתָא מִן־תְּרֵימֵי וְכו' הֵיא שִׁיטַת הַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן וְהַר"ן וְכו' נִרְאֶה דַּעַת מְרַן רִישׁ סִי' תמ"ג סְמוּכּוֹ לְנוּ לְהַקְלַל עַל כָּל פְּנִיִם בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּגַם הַטּוֹר סוֹבֵר דְּמִן־תְּרֵימֵי (הֵינּוּ מֵהַ שְׁפָתַי בְּסִי' ת"ן בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א דְּהַדְּמַיִם מִן־תְּרֵימֵי לְהַמּוֹכֵר וְכַתְּבֵי שֵׁם בְּד' ע"ז ע"ב ד"ה אֲלָא בְּסִי' ת"ן מְבִיא הַטּוֹר וְכו' דְּהַטּוֹר מְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר תּוֹרָה כִּהֵיִא דְּסִי' תמ"ג דְּמִיִּרֵי בְּעַרְב פְּסַח אַחַר שֵׁשׁ דְּבָזָה אֲסוּר לְהַמּוֹכֵר וּבֵין חֲמִץ שֶׁעֲבָר עָלָיו הַפְּסַח כִּהֵיִא דְּסִי' ת"ן עי"ש) וְסוּמוֹף לְבִי לֹא אִירָא וְכָל שֶׁפֶן וְקַל וְחוֹמֵר הֵיכָא דְּבִיטֵל וְלֹא בִּיעַר אֲפִילוֹ בְּמִזִּיד דְּבִיִּאֲרָנוּ דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדִים בְּדַרְבְּנָן כִּי הֵיא עכ"ד: וְעַל מֵהַ שְׁפָתַי הַמַּג"א לְהַתִּיר גַם לְדִידִיָּה כִּשְׁהַעֲכוּמ"ז מְשִׁף תַּחֲלָה כְּתַב דְּאִיר דִּישׁ לֹמֵר בְּטַעַם הַמַּג"א שֶׁסוֹבֵר דְּרַק בִּי"ן דְּחַמִּיר אֲסוּר לְדִידִיָּה מְכָל מְקוֹם לֹא יִדְעֵנוּ מִנָּא לִיָּה לְהַמַּג"א זֶה וְהָאֲרִיף לְהוֹכִיחַ מִתּוֹף דְּבִרֵי הַרְא"ש בְּסוֹף פֶּרֶק הָאִישׁ מְקוֹדֶשׁ שְׁאִינוּ סוֹבֵר לְחַלֵּק כֵּן וּמְסִיק כֵּן לְדִינָא דְּאֵין חִילּוּק בֵּין מְשִׁף תַּחֲלָה כּו' וְכַתְּבֵי שֶׁמְצָא חֵבֵר לְסַבְּרָתוֹ מֵר נִיְהוּ מְרַן הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךְ בְּפֶרֶק שְׁשֵׁה עֲשׂוֹר מֵהַלְכוֹת מְכִירָה דְּמִתְבָּאֵר מִתּוֹף דְּבִרֵי מִתְחַלְתָּן עַד סוֹפֵן דְּפִשְׁיטָא לִיָּה דְּלִהַסוֹבְרִים חֲלִיפֵי אִיסוּרֵי הַנְּאָה אֲסוּרִים לְמַחֲלִיף גַם כְּשֶׁמְשִׁף הַלּוֹקֵחַ עַד שֶׁלֹּא נִתְּן הַמַּעֲוֹת אֲסוּר וְחֻדֶּשׁ עוֹד בְּמַשְׁל"מ דְּגַם לְהַסוֹבְרִים חֲלִיפִין מִן־תְּרֵימֵי הֵינּוּ כְּשֶׁכָּבֵר קִבֵּל הַדְּמַיִם אוֹ אוֹתוֹ דְּבָר שְׁנִתְחַלְּף לּוֹ בְּשֵׁלוֹ אֲבָל אִם כָּבֵר מְכַר וְלֹא קִבֵּל דְּמֵי שְׁוִוִיִּים אֲסוּר לְקַבֵּל לְכַתְּחַלְּה דְּבִשְׁעַת קִבְּלָה הוּי כְּמַחֲלִיף וְנִתְּנָה וְזֶה מֵהַיְפוּף לְהַיְפוּף מִסַּבְּרַת הַמַּג"א דְּאִם מְשִׁף תַּחֲלָה מִן־תְּרֵימֵי לְכּוֹלֵי עֲלָמָא וְרַחֲוִקָה שִׁיטַתוֹ כְּרַחֲוִק מִזְּרַח מִמְעַרְב וּמְסִיק הַעוֹלָה לְדִינָא א') חֲמִץ בָּעֵין אֲסוּר בֵּין לְדִידִיָּה בֵּין לְאֲחֵרִים אֲפִילוֹ אִם זֶה יִפְקִיר הַחֲמִץ וְיִרְצוּ אֲחֵרִים לְזַכּוֹת מֵהַפְּקִיר שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַמְּפָקִיר ב') מֵהַ שְׁמֵכֵר לְיִשְׂרָאֵלִים בְּלֹא יוֹדְעִים שְׁמֵכֵר לָהֶם אִיסוּר מֵהַ שְׁאֲכָלוּ אֲכָלוּ וְצָרִיף לְהַחֲזִיר לָהֶם כָּל הַדְּמַיִם כְּמוֹ שְׁפָתַי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מְאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת פֶּרֶק ט"ז הַלְכָה ד' ג') מֵהַ שְׁמֵכֵר לְעַכּוּמ"ז הַדְּמַיִם שְׁפָתַי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מְאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת פֶּרֶק תַּחֲלָה מִן־תְּרֵימֵי לּוֹ מִכְּמֵה צִירוּפִים וְטַעַמִּים שְׁפָתַי הַרְמַב"ם ד) כָּל זֶה אִם כָּבֵר קִבֵּל הַמַּעֲוֹת אֲבָל אִם לֹא קִבֵּל עֲדִין אֲסוּר לּוֹ לְקַבֵּל כְּמוֹ שְׁפָתַי הַרְבֵּה מְשֻׁנָּה לְמַלְךְ דְּעִיָּקֵר הַנְּאָה בְּשְׁעַת קִבְּלָה מְלַבֵּד הָרְאָיָה שֶׁהֵבִיא מִבַּעַה"ת מִתְחַבֵּר כֵּן (נִרְאֶה דְּצָרִיף לְהִיּוֹת מְסַתְּבֵר) דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדִים דְּאֲסוּר לְקַבֵּל הַגַּם שְׁפָתַי הַרְמַב"ם מְכַר וְהוּא כְּמוֹ תַּחֲלַת חֲלִיפֵי וְאֲסוּר לּוֹ לְגַבּוֹת דְּמֵי זַבִּינוּ דְּנִתְּנָה בְּקִבְּלָתוֹ וְאִם אַחַר כֵּן יִתְּן זֶה מִתְּנָה לְאֲחֵרִים מְכָל מְקוֹם עוֹשֵׂה אִיסוּר

בְּקַבְּלָתוֹ וְגַם הַנְּתִיבָה עֲצֻמָּה הִיא הַנְּאִיָּה וְאִם יִרְצֶה לִּיטּוֹל מִהַנְּכָרִי כְּדִי לִיתְנוּ לְצַדִּיקָה וּמִצְוֹת לְאוֹ לִיקְנוֹת נִתְּנוּ וְלֹא מִיִּקְרִי הַנְּאִיָּה מִכָּל מְקוֹם מִיָּד כְּשֶׁמְקַבֵּל מִנְּכָרִי עוֹשֶׂה אִיסוּר דְּמַחְלִיף אִיסוּרוֹ וְכו' (עֵינֵינוּ בְּמָה שֶׁרִשְׁמַתִּי בְּקוֹנְטְרָסִים הַפְּלִילִים בְּמַעְרַכְת הָאֵל"ף אוֹת ש"ד בְּזֶה בְּשִׁדְי חֲמַד ח"א) וְלֹא יִדְעֵתִי עֲצָה רַק שֶׁאַחֲרֵים יִגְבּוּ הַמַּעוֹת מִהַנְּכָרִי בְּאֶמְרָם שֶׁהֵם שְׁלוּחִים וְיַעֲשׂוּ בּוֹ כְּרֻצוֹנָם מִהֵיוֹת טוֹב יִחַלְקוּ לְעַנְיִים אוֹ יִתְּנוּ לְקוֹפֶת הַצַּדִּיקָה וְגַם אִם כָּבֵר גָּבַהּ מִנְּכָרִי רְאוּי לְקוֹנְסוֹ בְּסוֹף מְסוּנִים שְׁלֵא יִהְיֶה חוֹטֵא נִשְׁכָּר יַעֲוִינֵינוּ בְּזֶה בְּשׁוֹ"ת פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ וְחוֹת יָאִיר וְחַתֵּם סוֹפֵר סִי' קי"ז כָּל שָׁפֵן בְּגִדוֹן זֶה דְּחֻטָּא וְהַחֲטִיא רַבִּים רְאוּי לְקוֹנְסוֹ לֹא לְבַד שְׁלֵא יִרְוִיחַ אֲלֵא שֶׁיִּפְסִיד מִהַקְּרָן קְרָנִי רִשְׁעִים יִגְדַע וְכו' אֵלּוֹ תוֹרַף דב"ק: ** (אֲבָל כָּל הַנְּ"ל אֲמוֹר אִם יִהְיֶה לְזֶה רִשׁוֹת מִהַמְּשָׁלָה יר"ה כִּי בְּכָל מְקוֹם וְכָל זְמַן דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא: **) וְהִנֵּה אִף שֶׁנֶּרְאָה קֶצֶת שְׁאִין דַּעְתוֹ נוֹחָה לְהַתִּיר בְּפִשִּׁיטוֹת כְּשֶׁבִיטָל וְגַם עֶבֶר הַפְּסַח (אֲלֵא עַל יְדֵי כְּמָה צְרוּפִים וּטְעָמִים) מִכָּל מְקוֹם וְדָאִי כְּדָאִי הֵם הַגְּאוּנִים עה"ג וְחו"י וְחַת"ס לוֹמֵר דְּבִזְזָה פְּנִלִי עֲלֵמָא מוֹדוּ דְּמִוְתָר לְהַמּוֹכֵר עֲצָמוֹ כִּי בְּלֹא הִכִּי כָּבֵר מִתְּבָאֵר מִתּוֹךְ כָּל הַרְשׁוּם לְמַעֲלָה דְּשִׁלְמִים וְכוּ רַבִּים מִרְבְּנֵי הָאֲחֵרוּנִים וְגַם מַגְדוּלֵי הַמּוֹרִים הַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן וְהַרִיטְב"א וְהַר"ן (וְשָׁפֵן דַּעַת מְרוֹן לְדַעַת רַבְּנָן בְּתַרְאֵי הַנּוֹ"ל) דְּבָכֵל אִיסוּרֵי הַנְּאִיָּה סוֹבְרִים דְּמִוְתָר לְהַמְחַלִּיף וְכָל שָׁפֵן בְּחַמִּץ שֶׁעֶבֶר עָלָיו הַפְּסַח שְׁלִפִי דְּבָרֵי הָרַב כְּתַב סוֹפֵר גַּם דַּעַת הַרְשֵׁב"א וְרַבְּנּוֹ הַטּוֹר לְהַתִּיר בְּמִיָּדֵי דְּרַבְּנָן לְהַמְחַלִּיף עֲצָמוֹ וְמֵאִי דְּלֹא נִיחָא לִיהֵ דְּבָרֵי הַמַּג"א לְחַלֵּק בֵּין לֹא מְשִׁיף תְּחִלָּה לְהִכָּא דְּמִשְׁיף תְּחִלָּה הִנֵּה כָּבֵר כְּתַבְתִּי לְמַעֲלָה דְּהַרְבּ מוֹהַרש"ז נְמִשְׁיף אַחַר סְבֵרַת הַמַּג"א וְקָבַע לְהִלָּכָה בְּשִׁלְחָנוּ כֵּן גַּם מְפָרְשֵׁי דְּבָרָיו מִחֻצִּית הַשְּׁקָל וְאֲשֵׁל אַבְרָהָם לֹא פִקְפְּקוּ עָלָיו בְּזֶה וּמָה שֶׁפִּקְפַּק בְּחוּסוֹן יְשׁוּעוֹת אֵינּוּ כְּדָאִי לְדַחוֹת בְּזֶה דַּעַת הַמַּג"א רַק מָה שֶׁהָאֵרִיף לְהוֹכִיחַ הָרַב כְּתַב סוֹפֵר מִדְּבָרֵי הָרֵא"ש נֶרְאָה לְפּוֹם רִיחֵטָא שֶׁהִדִּין עֲמוֹ אֶמְנָם מָה שֶׁהוֹסִיף שֶׁמֶצָא חֵבֵר הוּא הַקְּדוּשׁ רַבִּינוּ הַמְּשַׁל"מ בְּהַלְכוֹת מְכִירָה וְכו' בְּהוֹרְמְנוּתִיהָ דְּמֵר אוֹמֵר אֲנִי חֵלֵק עָלֵינוּ אֶת הַשְּׁוֹיִן וּמֵאֵן לִימָא לָן דְּהַמַּג"א מִתִּיר לִיקַח הַדְּמִים מִהַעֲכוּמ"ז שְׁלֵא כְּתַב אֲלֵא דָּאֵם לְקַח הַעֲכוּמ"ז הֵינֵן תְּחִלָּה וְאַחַר כֶּף נִתְּנוּ לוֹ הַמַּעוֹת שְׁרִי וּמִשְׁמַעוֹת הַלְּשׁוֹן הוּא דְּאַחַר כָּל הַמַּעֲשִׂים הַלְּלוּ שֶׁהַעֲכוּמ"ז מְשִׁיף וְגַם אַחַר כֶּף נִתְּנוּ הַמַּעוֹת אֲמַר רַב הַמַּג"א דְּהַמַּעוֹת מְוַתְרִים וּבְסַגְנוֹן זֶה הֵם דְּבָרֵי הָרַב מוֹהַרש"ז כִּיעִי"ש וְלַעוֹלָם אֵימָא לָךְ דְּגַם הֵם מוֹדִים דְּרַבְּנָן דָּאֵם עֲדִינֵינוּ לֹא קָבַל הַמַּעוֹת אִיסוּר לוֹ לְקַבְּלָם דְּבִשְׁעַת קַבְּלַת הַמַּעוֹת חֲשִׁיב כְּמַחְלִיף וְאִיסוּר וְכַדַּעַת הָרַב מְשַׁנֵּה לְמַלְךְ וּבַגּוֹף דְּבָרֵי הַמְּשַׁל"מ עִם כִּי רְאִיתִי בְּגִלְיוֹן רש"א בִּינ"ד סִי' רי"ו דְּנִקִּיט כֵּן וְלִמַּד מִדְּבָרֵי הַמְּשַׁל"מ לְעַנְיֵן חֲלִיפֵי חֲלִיפֵי שְׁכַתְּב מְרוֹן שֶׁם דְּמִוְתָרִים דְּהֵינּוּ דְּנִקָּא כְּשֶׁכָּבֵר קַבְּלָם אֲבָל אִם עֲדִינֵינוּ לֹא קַבְּלָם אִיסוּר לְקַבֵּל דְּבִשְׁעָה שֶׁמְקַבֵּל הוּי כְּמַחְלִיף מִכָּל מְקוֹם רְאִיתִי לְהַרְבַּע עֲצֵי לְבוֹנָה בְּסִי' רי"ו שְׁכַתְּב בְּשֵׁם ס' ש"ב דְּרִש"י בְּחֻלְיִן ד' ד' סוֹבֵר דְּמִוְתָר לְגַבּוֹת הַדְּמִים מִהַלּוֹקֵחַ בְּעֶבֶר וּמְכַר דְּלֹא כְּדְּבָרֵי הַמְּשַׁל"מ בְּהַלְכוֹת מְכִירָה וְכו' עִי"ש אֲלֵא דְּלֹא הַבְּנֵתִי דְּבָרָיו וְצָרִיף לְעֵינֵינוּ בַּגּוֹף הַסְּפָר וְאֵינּוּ מְצוּי אֲצִלִּי: וְהַרְבַּ פְּרִי הָעֵץ ד' ק"י ע"ד כְּתַב לְדַחוֹת רְאִיתִי הַמְּשַׁל"מ מִדְּבָרֵי בְּעַל הַתְּרוּמוֹת דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין כְּשֶׁהָאִיסוּר בְּעֵין דְּבִזְזָה הוּא שְׁכַתְּב בַּעַ"ת דְּאִיסוּר דְּחֲשִׁיב כְּאֵילוֹ מַחְלִיף בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לְכַשְׂאִין הָאִיסוּר בְּעֵין דָּאֵז אֵינּוּ חֲשׁוּב כְּמַחְלִיף עֲתָה עִי"ש וְכָבֵר כְּתַבְתִּי לְעִיל (בד"ה וּמִזָּה תְּמִינָה) דְּבָרֵי הָרַב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם רַב מְשׁוּלָּם דָּאֵם מְכַר הַחֲמִץ לְעֲכוּמ"ז אַחַר שֶׁשׁ וְזָקַף עָלָיו הַמַּעוֹת בְּמַלְוָה מְוַתְרֵי לִיקַח הַמַּעוֹת מִמֶּנּוּ וְזֶה נֶרְאָה הִיפּוֹף סְבֵרַת הַמְּשַׁל"מ הַנְּ"ל אֲלֵא דִּישְׁלוּמֵר שֶׁטְעָמוֹ

הוא משום דיש לסמוך בדיעבד אהמכירה דאחר שיש להתיר לו החליפין מיהא או אפשר דמיירי אחר שפבר פלה האיסור וכדברי הרב פרי העץ שם וצריך להתנישב במה שפלפל בתשובת הרב מוהרש"ק הנ"ל בדברי המשל"מ הנ"ל עי"ש (בד"ה עוד נלפע"ד ומשם והלאה) ועל כל פנים נראה דמסברת המשנה למלך אין שום סתירה לדברי המג"א דהמג"א לא אמר אלא כשעכומ"ז קבל המעות כנז"ל ודברי הרב כתב סופר בזה צ"ע: והנה מקרוב נדפס ספר מנחת משה לאחד מרבני גאוני דורנו יצ"ו וראיתי שפגונטרין חקת הפסח דין י"ו הביא שו"ת כתב סופר שפסי' פ"ב וכתב על דבריו ולענ"ד אין לגבב קולות בנדון בזה שעשה בשאט נפש עכ"ד ואני אומר לישרי לן מר דאין פאן גבוב קולות שפון שורת הדין מחייבת להקל מצד הביטול ונעלם מעיני דמר לשעתו דברי הגאונים חו"י ועה"ג ושו"ת חת"ם הנז"ל אף כי ראיתי שם באות מ"ד שהעתיק שו"ת חת"ם הנ"ל הא ודאי כל הפתוב בפגונטרין הנ"ל לאו בסקירה אחת נסקרו ואפתי לא חזא שו"ת החת"ם עד אחר ומ"ר ושוב נשפח ממנו מה שכתב באות י"ו שאם היה עולה בדעתו היה מעביר קולמוס על מה שכתב בדין י"ו כי אדרבא יש לומר בפשיטות להקל מחמת הביטול ואין להאריך: נשאלתי באשה שלא היתה בביתה כמה חדשים קודם הפסח, ובשובה אל ביתה אחר הפסח מצאה בביתה הלבבות שקורין פרפי"ל ושכחה למקורם קודם הפסח ויש הפ"מ.

וכתב הרב השואל (אחד מידידי נפשי הלא הוא המאור הגדול הרב המפורסם לשם טוב ותהלה, אבד"ק פערקוף ונכעת בקאחוקא) מוהר"ר חיים ליב נ"י), ונ"ל, רצוני לחפש צדדי היתר היינו. א) יען שנילושו הפרפי"ל במי בצים ועירבה בהם מעט מים ואין ידוע שיעור מיעוט המים אף דמי פירות עם מים ממקרים להחמיץ.

והרא"ש כ' דקיטוף שרי וכו', משמע דמעט מים למ"פ אין מחמיצין. והמג"א תס"ב סק"א נשאר בצ"ע בנפל מעט מים, ואף שאין בדינו לשער שיעור מיעוט המים להמקלים נגד המיעוט שעירבה האשה להמ"פ אולי לקרותו פספק חמץ שעעה"פ ויש להקל בהפ"מ אף באכילה כמ"ש בש"ע הג' מוהרש"ז מלאדי.

ב) אולי נצרך להיתר דעות פוסקים ראשונים להקל במי פירות עם מים (אף דלא קי"ל להלכה) כמ"ש הרא"ש וכו'. ובקרבן נתנאל פי' כ"ש אות פ"א כתב אפ"ל דהרי"ף דקדק וכו'.

ג) לצרף מה שכתבו התוס' פסחים ל"ה ד"ה מי פירות בשם ר"ת דמ"פ עם מים מיקרי חמץ גוקשה וכ"כ (סי' תס"ב) בטור וא"כ מותר אם עבר עליו הפסח, ולהמג"א תמ"ז ס"ק מ"ו מותר אף באכילה. ד) אולי נצרך מ"ש השע"ת מתשב"ץ דאם הניח באונס לא קנסו ושכחה ואונס בחזא מחתא מחתינהו הרמב"ם.

ואחרי כל אלה אפשר להקל לערבם ברוב פרפי"ל אחרים ובנתערבו מותר לדעת הפוס' זולת הטור דמחמיר בס'. והח"י הכריע ברוב, וכן הסכים בש"ע הג' מוהרש"ז.

ובנד"ד אחרי כל צדדי היתר פנ"ל אולי נסמוך ע"ד המיקלים שהובא בפר"ח יו"ד צ"ט לערב לכתחלה באיסור דרבנן. ובשע"ת הובא מפמה שו"ת בחמץ שעעה"פ להתיר לערב לכתחלה ברוב, אבקש לחוות דעתו וכו', ע"כ דברי הרב השואל נ"י, והנה עם פי לענן

דינא הלקה למעשה אין רצוני לסמוך על דעתי לא לאיסור ולא להיתר ואתייעץ בזה איה"ש עם רבני גאוני דורינו יצ"ו.

לפטרם בלא פלוגא אי אפטר אידי דחביבותיה גבן אכתוב מה שיש להעיר ולהשיב על צדדי ההיתר שהזכיר, אשר לדעתי נרפים הם: וזאת תשובתי על ההיתר הראשון. הנה הרב מג"א נשם בסק"ג פשיטא ליה דמעט מים שגפלו למי פירות אסור ואסתירת דברי המג"א נאמרו כמה ישובים.

הרב א"ר הביא דבריו הרב מאמר מרדכי בסק"ה פתב דיש לחלק בין נתערב אחר הלישה לנתערב בשעת לישה דכשנתערב בשעת לישה אף כל דהו הוי מ"פ וממהר להחמיץ (והספימו לחילוק זה הרבנים מקור חיים סי' תס"ג ובית מאיר בסוף תס"ג).

והרב מחצית השקל פתב דלא נסתפק המג"א אלא במיעוט מ"פ למים אבל מיעוט מים למ"פ פשיטא ליה לאסור. וכן מתבאר דעת הרב מוהרש"ז בש"ע ש"ל למתבונן בד"ק שפסי' תס"ב אות ג' פתב דמים כל שהוא ממהרים להחמיץ.

ואילו באות ד' פתב דמים במ"פ שרי לפי שהוא מועט עי"ש. ובמקום אחר פתבתי שכן דעת כמה מרבני בתראי (עיין לקמן סי' י"ג אות י') ובנדו"ד בין למר ובין למר חשיב מ"פ עם מים כיון שהוא מים לתוך מי פירות והוא בשעת לישה.

ותו דאף אי נימא דמשום שהוא מעט מים לא חשיב מ"פ עם מים, מ"מ בנדו"ד נראה דאסור, דנהי דלא חשיב מ"פ עם מים לומר דמהר להחמיץ עד דלא סגי להו שימור. מ"מ שימור מיהא בעי כשאר עיסה שגפלו מים במים לבד יענין בח"י סי' תס"ב סק"ו וס"ק י"ב.

ומדוקדוק כן בדברי מוהרש"א בפסחים דף ל"ח להיא דרביעית היא ומתחלקת לכמה חלות (שהבאתי בסי' י"ג נשם), שפתב דמעט מ"פ למים אינו ממהר להחמיץ יותר מאילו היה הכל מים. משמע דמחמיץ, מיהא פאילו היה הכל מים.

ועיין במאמר הנ"ל. וא"כ בגדון דידן דהלביבות נעשו לצורך שאר ימות השנה ובנדאי לא נזקרו בשמירתם לא חשיב ספק חמץ אלא נדאי חמץ שעבר עליו הפסח הוא.

וכל זה הוא באם ידוע שהיה ששים במי הבצים נגד המים שאם אין ששים במי הבצים נגד המים לא חשיב מעט מים, עיין בפרמ"ג בא"א רס"י תס"ב ובח"י סי' תס"ז ס"ק י"ז. (וכן מתבאר מדברי הרב רמ"ץ בסי' ל"ה אות ה', ועיין לקמן בסי' י"ג אות י' ד"ה ודע).

וממילא גם צד היתר השני ע"פ סברת הרי"ף דמ"פ עם מים אינו ממהר להחמיץ וכו' ליתני' בנדו"ד משום דאף להרי"ף, (וכן הוא דעת הרמב"ם כמ"ש מרן הב"י והרב נהר שלום סי' תס"ב אות ב'), אין הפונה דאין מחמיץ כלל אלא ר"ל שאינו מחמיץ יותר מעיסה שגפלו מים לבד (עיין בב"י וב"ח ובנה"ש נשם): הן אמת דהרב פני יהושע בת"ב בא"ח סי' י"ב ד"ה ועל וכו' פתב דהג"א פ"ב דע"ז אפטר דס"ל פדעת הרי"ף שהביאו הטור בסי' תס"ב דמ"פ אפילו עם מים אין מחמיצין כלל ע"כ, ומשמע דמבין פדעת הרי"ף דאפילו שימור לא בעי כלל ודינו כמי פירות לחודייהו.

אף בדברי הרא"ש במתני' ר"פ אלו עוברין, מבואר בדעת הרי"ף בהפ"ה, וז"ל, ומה שפסק רב אלפס דמ"פ אין מחמצין אפילו ע"י מים היינו לענן לישת העיסה דאינה ממהרת להחמיץ ויכול לשומר מחימוץ כמו שאר עיסה אבל בכה"ג שנותנים שעורים בשכר או בחומץ להשהות בתוכו מחמצין אם יש בו מים עכ"ל.

הרי מפורש דגם לדעת הרי"ף פשוטהוין באים לידי חימוץ. והרב קרבן נתנאל בפ"כ כ"ש סי' י"ג האריך בדברי הרא"ש שנתראים פסותרים והמעניין בדב"ק יראה דטפי ניתא ליה לפרש דברי הרא"ש שם פפי מה שמתבאר מדבריו שפריש פ"ק אלו עוברין (עם פי גם בזה לא נתקרה דעתו) מלפרש דברי הרא"ש שם דמבין בדעת הרי"ף דאין מחמיצין קלל.

עיי"ש בס"ק פ' גם הרב מוהראנ"ח בח"ב רס"י ע"ד פ"ת בפשיטות דמאי דס"ל להרי"ף דמי פירות עם מים אין מחמצין לאו למימרא דאין מחמצין קלל ולא בעי שימור אלא צריכים שימור ומהני להו שימור פשאר עיסה עיי"ש.

גם מדקדוק דברי הריב"א בסי' תס"ב נראה בעליל דמבין פו בדעת הרי"ף (כמו שהבינו מ"ן בב"י ורב"ח), שהרי כתב, וז"ל, ולרב אלפס אפילו במי פירות עם מים מותר ללוש מליל א' ואילף וכו' ור"י פי' דמ"פ בלא מים אין מחמצין קלל ומותר ללוש ב"ה מליל א' וכו' ע"כ.

הנה רואה שדקדק לכתוב (פשהביא סברת הרי"ף) במ"פ עם מים מותר ללוש, ולא כתב לישנא דאין מחמיצין קלל כמו שכתב פשהביא סברת ר"י גבי מ"פ בלא מים והיינו נדאי משום דס"ל דאף לדעת הרי"ף מ"פ עם מים מחמיצין הם אלא דסגי להו בשומר כמו עיסה דמים לחודייהו, וא"כ בלביבות אלו שנעשו לצורך ימות השנה דנדאי שהו פמה וכמה בלי עסק קלל אין לי מי שיתירם קלל: ומ"ש בהיתר השלישי לפי שמי פירות עם מים הם חמ"ן וכו' וחמץ נוקשה שעבר עליו הפסח מותר, הנה הא דחמ"ן שעבר עה"פ מותר הוא לקוח מתשו' הריב"ש שהביא מ"ן בב"י סוף סי' תס"ז ועם שממ"ש בשמו מ"ן בב"י משמע שכתב פו דרוך קלל על כל שהוא חמץ נוקשה אם עבר עליו הפסח מ"מ תמיה לי על הרב השואל נ"י שאחר שראה דברי הרב מג"א בס"ק מ"ו אף לא דקדק בדבריו דמתבאר דס"ל דעד כאן לא כתב הריב"ש דחמץ נוקשה שעבר עה"פ מותר אלא בחמץ נוקשה שאינו ראוי לאכילה ובחמץ נוקשה פנה הוא דנחלקו דלהמג"א מותר גם באכילה, ולהרב חק יעקב אסור באכילה שהרי עמ"ש מ"ן דחמץ נוקשה אפילו בעיניה אינו אסור בהנאה אחזה"פ פ"ת המג"א.

ונ"ל דאפי' באכילה שרי והא דנקט בהנאה משום דחמץ נוקשה לא חזי לאכילה עכ"ד. והרב חק יעקב השיגו דבתשו' הריב"ש פ"ת מפורש דאסור באכילה ומדלא השיב עמ"ש המג"א דנקט הנאה משום דחמץ נוקשה לא חזי לאכילה דליתא דהרי בתשו' הריב"ש פ"ת מפורש דין זה גם בחמץ נוקשה דראוי לאכילה או שכתוב סתם חמץ נוקשה ומשמע גם חמ"ן הראוי לאכילה משמע דמודי ליה מיהא דמצינו לפרש דברי הריב"ש בחמ"ן שאינו ראוי לאכילה, וא"כ י"ל דכל עיקר דין זה אינו אלא בחמץ נוקשה שאינו ראוי לאכילה, אבל חמ"ן שראוי לאכילה גם הריב"ש מודה דאסור פשעבר עליו הפסח.

וכן מתבאר מדברי הרב מוהרש"ז בש"ע שלו סי' תמ"ב ס"ב שכתב אין אסור מן התורה
אלא חמץ גמור שראוי לאכילה אבל עיסה וכו' וכן בצק שסופרים מדבקים נירוטיהו
שאינו ראוי לאכילה פשיאפו אותו וכן כל פיוצא בזה נקרא חמץ גוקשה ומותר מן התורה
לאוכלו בפסח אבל חכמים אסרוהו בהנאה והצריכו ג"כ לבערו בע"פ גזרה שמה ישפח
ויאכל ממנו בפסח שע"י הדחק ראוי לאכילה ואם שכח ולא ביערו ועבר עליו הפסח
מותר בהנאה פינון שלא עבר עליו אסור של תורה לא קנסוהו חכמים עכ"ל.

הרי שלא כתב דין חמץ גוקשה שעבר עליו הפסח דמותר בהנאה אלא בחמץ גוקשה
שאינו ראוי לאכילה אלא ע"י הדחק משא"כ בחמץ גוקשה דמי פירות עם מים דראוי
לאכילה גם שלא ע"י הדחק שהרי לכה הוא עשוי ומתקן יש לו דין חמץ שעבר עליו
הפסח ואסור.

וגם לפי מ"ש בטעם דין זה (דחמ"ן שעבר עה"פ מותר בהנאה) דכינון שלא עבר עליו
אסור תורה לא קנסוהו חכמים מתבאר ג"כ דחמ"ן דמ"פ עם מים שעבר עליו הפסח
אסור לפי מה שהאריך הרב שער המלך בהלכות חמץ פ"ד הלכה ח' להוכיח לדעת כמה
גדולים שהזכיר שם דיש שני מיני חמץ גוקשה.

האחד הוא שאינו ראוי לאכילה כזמן של צבעים וכו' והוא אינו אסור אלא מדרבנן.
והשני הוא חמ"ן דמי פירות עם מים דראוי הוא לאכילה אלא שאין עיסתו יפה כעיסה
שגילשה במים לבד עי"ש.

וא"כ י"ל דלענין חמץ גוקשה שעבר עליו הפסח שכתב הריב"ש דמותר לא אמר אלא
בח"ן דמין הראשון שאינו ראוי לאכילה כלל. גם בש"ע הנ"ל בסי' תנ"ט סי"ג ביאר
דחמץ גוקשה שאסורו באכילה ובהנאה רק מדרבנן הוא חמ"ן שאינו ראוי לאכילה
עי"ש.

ומדברי הרב שו"מ במהדורא תניינא ח"ג סי' פ"ג משמע ג"כ דהא דחמ"ן שעבר עליו
הפסח מותר אינו אלא פשיאפו ראוי לאכילה והוא ששם הביא מ"ש הרב שערי תשובה
בסי' תמ"ב אות ג' שמאל"ץ שנתקלקל עד שאינו ראוי לאכילת אדם הוי חמץ גוקשה
וכ"כ שם בסי' תמ"ח אות ב' דבכה"ג אם עבר עליו הפסח מותר.

וכתב ע"ז. וז"ל, הדבר תמוה דע"כ לא אמרי' דחמ"ן מותר אחר הפסח רק כמה שלא
נעשה חמץ ולא הגיע לכלל חמץ גמור והוא רע לאכילת אדם אבל במאל"ץ שנעשה
משעורים שרונים פינון שעיקרו נעשה לכה וכו' אף שנתקלקל ואינו ראוי לאכילת אדם
מ"מ ראוי לחמם בו וכו' עי"ש.

משמע מדבריו דאין לנו היתר בחמץ גוקשה שעבר עה"פ אלא בחמ"ן שאינו ראוי
לאכילת אדם גם שם בח"ד סי' י' (בד"ה אמנם איזה אנשים) הביא מ"ש הרב שער המלך
דאף דגוקשה אינו אלא מדרבנן מ"מ במי פירות עם מים אפשר שהוא מן התורה פינון
שנותן טעם כראוי אף שאינו חמץ גמור וכו' עי"ש.

ומעתה בלביבות אלו שבנדו"ד וכן בכל מיני מי פירות עם מים דאינם רע לאכילת אדם
ואדעתא דהכי עבדי להו יש לומר דאם עבר עליהם הפסח אסורים: ועוד נראה דיש
לאסור הלביבות שבנדו"ד משום דאף אם נאמר דגם בחמץ גוקשה דמי פירות עם מים

שְׂרָאוֹי לְאֶכִּילָה הַדִּין פֶּן דָּאָם עֶבֶר עֲלֵיו הַפֶּסַח מְוֹתֵר (וְכֵן הָעֲרָנִי יְדִידֵי הָרַב הַשּׁוֹאֵל נ"י בְּמִכְתָּבוֹ הַשְּׁנִי שְׁנַעְעֵלִם מִמֶּנִּי מ"ש הָרַב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה רס"י תמ"ב בְּשֵׁם הָרַב פּוֹנִי בְּסִי ט"ו דְּמֵי פִירוֹת עִם מַיִם הֵוִי חֲמִץ גְּנוּקְשָׁה וּמְוֹתֵר לְהַשְׁהוּתוֹ וְהֶאֱמַת אֹתוֹ שְׁנַעְעֵלִם מִמֶּנִּי דְּבָרֵי הַפּוֹנִי הַנִּזְלֵל דְּלִפִּי זֶה וְדָאֵי דַמ"פ עִם מַיִם שְׁעֶבֶר עַה"פ מְוֹתֵרִים דְּכִינּוֹ דְּמְוֹתֵר לְהַשְׁהוּתָם וְדָאֵי דְּמְוֹתֵרִים אַחַר הַפֶּסַח דָּאֵי לָא מֵאֵי אֶהְיֵי לִיהָ.

אַמְנָם לַעֲנִיד צ"ע לְפִי מַה שְׁכַתְּבִיתִי דְּמוֹכַח מְדַבְּרֵי רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנּוֹזֵל דְּרַק בְּאַמְ"ן שְׂאִינוֹ רָאוֹי לְאֶכִּילָה הוּא דְּאָמַר הָרִיב"ש דָּאָם עֶבֶר הַפֶּסַח מְוֹתֵר), מ"מ בַּנְדוּ"ד יֵשׁ חֲשֵׁשׁ מִצַּד אַחַר דְּנֵהִי דְּעַל הַלִּישָׁה י"ל דְּהוּי רַק חֲמִץ גְּנוּקְשָׁה מִשׁוּם דְּהוּי מ"פ עִם מַיִם הֵנָּה הַקְּמַח עֲצָמוֹ שְׁהוּא לְתוֹת פְּמוֹ שְׁהוּא הַמְּנַהֵג בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת אֱלוֹ שְׁהֶאֱשַׁפְּנוּזִים קוֹנִים קְמַח לְתוֹת מִן הַשּׁוּק כְּבָר הוּא בְּעֲצָמוֹ חֲמִץ מְחַמֵּת הַלְתִּיתָהּ וְעֵינּוֹ בַּמַּג"א ס' תנ"ג סק"ח דְּהַקְּמַת סִלְקַת בּוּזָה"ז שְׁרוּחְצִים הַחֲטִיִּם וְכוּ' הֵוִי חֲמִץ גְּמוּר וְכוּ' וַא"כ מַה יוֹעִיל מַה שְׁנַעְעֵשָׂה אַח"כ מֵי פִירוֹת עִם מַיִם בְּעַת הַלִּישָׁה.

הָרִי כְּבָר נֶאֱסָרוּ קוֹדָם הַלִּישָׁה וְהוּי חֲמִץ גְּמוּר שְׁעֶבֶר עֲלֵיו הַפֶּסַח כְּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַמַּג"א הַנִּזְלֵל (וּמְלַבֵּד שְׁמַצַּד הַסְּבָרָא הַדְּבָר פְּשוֹט מְאֹד פֶּן מִתְּבָאָר גַּם מִמָּה שְׁהַשִּׁיב הָרַב שַׁע"ת בְּרִישׁ ס' תמ"ב עַל דְּבָרֵי הָרַב פּוֹנִי עַל בְּלִילוֹת מְסוּקָאָר עי"ש).

אַלָּא דְּדְבָר זֶה אֵינוֹ בְּרוּר אֲצִלִּי פְּעַת אִם קְמַח הַנְּלַתֵּת חֲשִׁיב חֲמִץ גְּמוּר, וַאֲיֵה"ש אֲשַׁנָּה פָּרָק זֶה וְאַבְאָר בְּמַקוֹם אַחַר בְּפֶרֶט זֶה בַּס"ד, (עֵינּוֹ לְקַמֵּן בְּסִי' זֶה אוֹת כ"ט): וְהִיתֵר הָרַבִּיעִי עַפ"י סְבֵרַת הַרְשָׁב"ץ וְכוּ' וְשִׁכְחָה וְאַנְס בַּחֲדָא מְחַתָּא וְכוּ' הֵנָּה מְלַבֵּד שְׂאִינוֹ פְּשוֹט לְלַמּוּד קוֹלָא מְאוּנָס לְשׁוֹכַח דִּישׁ הָרַבָּה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְּשׁוֹכַח לָא הֵוִי כְּאַנּוּס וְאַתּ פּוֹשְׁעִים גְּמָנָה פִּידוּעַ, (עֵינּוֹ בְּמַה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים מְעַרְכַת הַשִּׁי"ן אוֹת כ"ב) וְהַרְמַב"ם דְּמַחְתִּינְהוּ בַּחֲדָא מְחַתָּא הוּא לְהַחְמִיר לוֹמַר שְׁאַפִּילוֹ בְּאַנּוּס קְנָסוֹ.

זֹאת, וְעוֹד נִרְאֶה דְּלִמְעַשָּׂה אֵין לָנוּ לְהַשְׁעֵן עַל סְבֵרַת הַרְשָׁב"ץ דְּסְבֵרַת הַרְשָׁב"ץ בְּזֵה רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים גְּדַחָה קְרוּ לָהּ אֶפְקוּהָ מִבֵּי מְדַרְשָׁא וְשָׂרִים רַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ תְּמַהִים עַל הַרְשָׁב"ץ מַה רָאָה עַל פְּכָה לְחֻלּוֹק עַל הַרְמַב"ם כְּמַבְנֹאָר בְּדַבְּרֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַחוּנִים עַל הַש"ע ס' חת"ם וּבְכַמָּה תְּשׁוּבוֹת.

וַיַּעֲנִין בְּשׁוֹ"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"א ס' צ"ג וּח"ב ס' מ"א וּמְבַנֹּאָר בְּדַבְּרֵיו דְּגַם בְּבִיטֵל וְנֶאֱנָס ס"ל דְּקֶנְסוֹ אַחַר הַפֶּסַח (לְעִיל בְּסִי' זֶה אוֹת ו' הַבְּאֲתִי דִּישׁ מְתִירִים בְּזֵה וְנֵהִי דְּהַסוּמָד עֲלֵיהֶם לְהַתִּיר בְּהַנָּאָה אֵין מוֹחִים בְּיָדוֹ.

מ"מ אֵין בְּיָדֵינוּ לְעַשׂוֹת מְעַשָּׂה פֶּן אֶפִּי בְּבִיטֵל וּכ"ש אִם לָא בְּיָטֵל דְּבְזָה גַּם לְהַרְשָׁב"ץ נִרְאֶה דְּלָא מְהַנִּי) וּכ"ש כְּשְׂאִינוֹ ע"י אֲנָס גְּמוּר אֲלָא ע"י שִׁכְחָה דְּגָרַע מְאוּנָס כְּאַמּוּר: וּמ"ש לְהַקְּל שְׁתַּעֲרַב בְּרוּב וְכוּ' הֵנָּה כְּבָר אֶסִּיק הַפּוֹר"ח ס' צ"ט ס"ו דְּנִקְיִטִינּוֹ בְּכָל אִסּוּרִין דְּרַבְנָן דְּאִסּוּר לְבַטְלָם ע"י עֵרוּב לְעָרַב בְּיָדִים כְּדִי לְבַטֵּל אֶף בְּאִסּוּר שְׂאִין לוֹ עֵיקָר מֵהַת"ו, וְלַעֲנִין חֲמִץ שְׁעֶבֶר עַה"פ כְּתַב פֶּן מְפוֹרֵשׁ ה"ג רש"ז מְלֶאֱדִי בַש"ע שְׁלוֹ ס' תמ"ז אוֹת ס"א.

ועיין שואל ומשיב ח"א סי' ע"ז וסי' פ"ד וצ"ה דנקיטין הכי בחמץ שעעה"פ ולא התיר לערב בנדונו אלא מטעם דכינן דהפעלים חזרו לתמן הדבר אלא שלא הועיל מעשיהם וכו' עי"ש ובסי' רי"ד.

ועיין מה שרשמתי בענין זה בקונטרס הפללים במערכת האל"ף אות מ"ח ושם כתבתי דיש חילוק בין שאר איסור לאיסורי הנאה. ומה שנמצא באיזה תשובות להתיר לערב ברוב הא נדאי לא אמרו פן אלא לסניף בעלמא בדבר שלפי הנדון יש צדדים להתיר בלא זה ועושים זה סניף, (וכן הוא בתו' הרדב"ז הבאתי בקונטרס הפללים שם אחר שכתב טעמים להתיר בנדונו פתב ותו פינו דאחר זמנו מדרבנן הוא מבטלין פקל שבאיסורין פתרומת חו"ל וכו' והתירתי לערבו וכו' עי"ש), ובכל זאת מי שרוצה לסמוך בהפ"מ על הסוברים דמותר לערב איסור דרבנן לבטלו אפשר שאין מוחין בידו.

אלה דברי תשובתי בענין זה אשר כתבתי בקונטרסי. ולידידי הרב הנ"ל נ"י קצרתו באיזה דברים מפני שקשה עלי לכתוב בכתב רש"י שאיני רגיל בו וחזר וכתב לי עוד שתי פעמים באריכות אף מפני שאיחר תשובתו עידן ועידנים וכבר נעתקתי ללימודים אחרים לא יכלתי לעיין היטב בדבריו רק פחותה על הגחלים דין גרמא די עציראה מלעיין ולהשיב עוד לעשות רצונו אשר חפצתי.

ובאמת שיש מקום לומר דאף למאי דקי"ל דאפי' איסורין דרבנן אסור לבטלם ע"י עירוב לערב בידים, מ"מ בחמץ שע"ע הפסח למאי דקי"ל פרבי שמעון דאינו אלא משום קנס יהא מותר לבטל כדאשפחון דוגמא לדבר בדין הגעלה לכלי חרם דאע"ג דלא מהני באיסורין דרבנן שיש להם עיקר מהת"ו דדוקא בבישולי נכרים שאין לאיסורו עיקר הוא דמהני הגעלה ג"פ כמ"ש ביו"ד סוס"י קי"ג במה שהבאתי בקונטרס זה במע"ה ה"א אות י"ט.

בכל זאת בחמץ לאחר הפסח מהני וכתב הרב ערוך השולחן בסי' תמ"ז אות ו' הטעם פיון דאינו אלא קנסא נהגינן ביה פקל שבאיסורין דרבנן וכמ"ש הר"ן בפ' כ"ש דמהאי טעמא סגי בבטול ברוב דא"כ הכי נמי יש לומר בבטול איסור אלא דלפי מ"ש הרב פר"ח דנקיטין בכל איסורין אף שאין להם עיקר מן התורה אסור לבטלן א"כ חמץ שיש לו עיקר מהת"ו אף שהוא מחמת קנס י"ל דלא גרע מאיסורין שיש להם עיקר מהת"ו: ולענין הלכה למעשה שאלתי במכתבי למופת דורנו הגאון המפורסם מר קשישא כקש"ת מוהר"ר יצחק אלחנן יצ"ו האבד"ק קאוונא פדת מה לעשות, ואלה דברי תשובתו במכתבו הטהור זמן נקט יום ב' י"ג מ"ח תרמ"א פבוד ידיד ה' וידיד בית ישראל וכו' שליט"א, וישגי רוב ברכות וכל טוב סלה אח"ד שה"ט.

מכתבו היקר הגיעני במה שדרש ממני לחוות דעתי ע"ד אשה א' ששכחה למכור קוה"פ לביבות שקורין פרפ"ל פי לא היתה בביתה ואחר הפסח נזכרה והוי הפ"מ והאר"י כת"ר בזה בדברים נכונים והנני להשיב פי לפי המבואר בסי' תמ"ז סי"ב חמץ גוקשה אינו אסור אחר הפסח שהרי לא עבר בבל יראה, א"כ הה"ד מי פירות עם מים דקי"ל דהוי חמץ גוקשה כמ"ש"כ התוס' בפסחים דף ל"ה ובהרא"ש שם, וכ"כ הטור בסי' תס"ב, א"כ פיון דלא עבר ע"ז בבל יראה אין לאסור לאחר הפסח.

ומ"ש כת"ר לחלק דלא אמרו פן אלא בחמ"ן שאינו ראוי לאכילה אבל מי פירות עם מים שראויים לאכילה דינם ככל חמץ שעבר עליו הפסח. הנה לדעתי אינו פן שיהי בתשו' הריב"ש סימן ג' כ' להדיא דחמ"ן אינו נאסר אחה"פ וחושב שם מיני גוקשה אותם שא"ר לאכילה או שאינו עדין חמץ גמור וכו', וכן נמי עיסה שגילוושה במים ומ"פ מעורבין וכו' ואינו חמץ גמור אלא גוקשה וכו' עכ"ל ריב"ש, הרי בהדיא דגם מ"פ ע"מ פינון דהוי גוקשה לא נאסר אחה"פ וע"כ תורת אמת בפיו של הפרי מגדים בפתי' להלכות פסח בחלק השני בפ"ב אות ו' שפתיב דג' מיני גוקשה הם ומונה שם מ"פ ע"מ דדינם ככל גוקשה גם לאחר הפסח ועי"ש אות ז.

וכ"כ בתשו' פנ"י סימן ט"ו דמ"פ ע"מ מקרי גוקשה לענין עעה"פ. וכן ראיתי במשניות תפארת ישראל בסוף סדר מועד בדיני חמץ ונגוקשה שכ' ג"כ דמ"פ ע"מ מותרין אחה"פ עי"ש.

ואין לנו להאריך בדברי האחרונים דהלא כבר מבואר ומפורש פן בדברי הריב"ש שהוא מהראשונים, וע"כ העיקר פן לדינא. וראיתי בס' מקור חיים להגאון מליסא זצ"ל לא"ח סי' תס"ב אות א' בסופו שמחלק בין גוקשה שאינו ראוי לאכילה לחמץ גוקשה שראוי לאכילה כמו מ"פ ע"מ עי"ש.

אף זהו התיב גבי מ"ש הנו"ב סי' כ"ב לענין אי סגי בתערוכת ס' או אף במשהו אוסר, וענין מנה בנו"ב סי' כ"ה ובמק"ח סוס"י תס"ב ובנו"ב מה"ת סי' נ"ד ויש להאריך הרבה בדבריהם ואכ"מ. אף לענין חמץ גוקשה שעעה"פ ברור לדעתי לדינא דאין לחלק ביניהם וכדברי הריב"ש, דכיון דלא עבר על ב"י לא נאסר לאחה"פ, ולשיטת המ"א מותר אף באכילה פל חמ"ן לאחר הפסח, ולשיטת הח"י אסור באכילה ומותר בהנאה ועכ"פ מותר לערב ברוח היתר לכ"ע פינון דלפי המבואר בש"ס קנסא קניס ר"ש הואיל ועבר בב"י א"כ בחמץ מי פירות ע"מ דלא עבר בב"י אינו נאסר א"כ מה שהחמירו לאסרו באכילה אין לו מקור מהש"ס רק מצד חומרא שהחמירו הפוסקים, א"כ באיסור קל כזה שפיר יש לדמותו לתרומת חו"ל וחסלת חו"ל דמבטל ברוב לכתחלה בפרט דשי' המג"א להתירו באכילה.

לכן דעתי מסכמת לבטלו ברוב היתר ואז מותר באכילה, יותר אין לי פח להאריך. והנני לברכו ברוב חו"ש והצלחתו בתורה ובכבודתה ובהצלחה זמניות, פנפשו ונפש ידידו המברכו ברוב חו"ש.

יצחק אלחנן בהרב מ' ישראל איסר זצ"ל החופ"ק קאוונא: ואפריון נמטייה דאיתי מתניתא בידיה שמפורש בתשו' הריב"ש דגם חמץ גוקשה דמי פירות עם מים שעבר עה"פ מותר, פי שו"ת הריב"ש אין מצוי אצלי ורק ראיתי קיצור דבריו שהביא מן בב"י בסוס"י תמ"ז ודברי הרב מג"א (שפתיב דנקט הנאה משום דחמץ גוקשה אין ראוי לאכילה) סבובי גם סבובי להבין דבחמץ גוקשה שאינו ראוי לאכילה מיירי דאי במי פירות עם מים הא חזו לאכילה.

ואהימנותיה דמני"ר סמיכנא שכ"כ גם הרב פרמ"ג (הפרמ"ג שפנדי הוא אשר נדפס עם המגיני ארץ ביטאמיר שנת התרכ"ה והושטטו פל הפתיחות אשר בתחלת הס' פרמ"ג

כְּאֲשֶׁר הוֹדַעְתִּי בַמ"א (עֵינַי אֹר לִי סִי נ"א) אֲלֵא שְׁיִישׁ לִי מְקוֹם עֵינַי קֶצֶת שְׂרָאִיתִי עִתָּה לְהֵרֵב פֶּרֶם"ג בְּהִקְדָּמָה לְסִי תס"ז שְׁכַתְּבֵנִי גְנוּקְשָׁה דְּמִי פִירוֹת עִם מִים וְנִיפְרָ בְּהֵם הַחִימוּץ יֵשׁ לֹמֵר דָּאָף לְמ"ד דְּחֻשִׁיב גְנוּקְשָׁה הָוִי מִן הַתּוֹרָה, וּמ"מ אֲפֹשֶׁר בֵּל יִרְאֶה לִיכָא בְּזוּה, וּנְפ"מ לְעֵבֵר הַפְּסָח עָלָיו, עֵינַי סס"י תמ"ז עכ"ל דְּנִרְאֶה מְזָה דְּלֵא בְּכָל מִי פִירוֹת עִם מִים סוֹבֵר דְּהוּי חֲמִץ גְנוּקְשָׁה וּמִוֹתֵר אַחַר הַפְּסָח אֲלֵא דוֹקָא בַּמ"פ עִם מִים שְׁלֵא נִיפְרָ בְּהֵם חִימוּץ אֲבָל אִם נִיפְרָ בְּהֵם חִימוּץ רַפְּיָא בִּידִיָּה אִם מְוֹתֵרִים אַחַר הַפְּסָח).

וּבְדַבְרֵי הַתְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (בַּתפ"י שְׁבִינְדִי הֵם בְּקוֹנְטְרִיס קוֹנְפֵת הַרוֹכְלִין אַחַר פְּלִלְתַּת שַׁבַּת אֲשֶׁר לֹא אֶסִיקְנָא אֲדַעְתָּאִי לְעֵינַי שֶׁם וְהַגָּאוֹן עָלָיו יצ"ו כָּל רַז לֹא אָנוּס לִיָּה) מְפִנְרֵשׁ דְּמִי פִירוֹת עִם מִים דְּהוּי חֲמ"ן מְוֹתֵר אַחַר הַפְּסָח כְּאֲשֶׁר הָעֵיד בְּגִדְלוֹ הַגָּאוֹן פֶּחֶד יִצְחָק נר"ו, וּא"כ פְּשׁוּט דְּהִלְכָּה וְהוּ מוֹרִין כֵּן דְּגַם חֲמ"ן דְּמִי פִירוֹת עִם מִים שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסָח מְוֹתֵר.

וּמָה שְׂדַקְדָּקְתִי מְדַבְרֵי רַבְּנָן קְדִישֵׁי שְׁהִבְאִיתִי בְּתַשׁוּבָתִי דְּסַבְרֵי לְחַלְקֵי בֵּין חֲמִץ גְנוּקְשָׁה שְׁאִינוּ רְאוּי לְאֲכִילָה לַמ"פ עִם מִים אִינוּ מְוֹכָרְח וְהַטּוֹב אֲשֶׁר דְּבַר הַגָּאוֹן יִחְיֶה, כִּי אַחֲרֵי אֲשֶׁר מְפִנְרֵשׁ כֵּן בְּדַבְרֵי הַרִיב"ש אֵין לְהִרְהֵר עוֹד בְּדַבְרֵי.

וּמָה שְׂדַקְדָּקְתִי מְדַבְרֵי הָרַב שו"מ בְּתַנְיִינָא ח"ג ס' פ"ג יֵשׁ לְדַחוֹת דָּאִין כְּוֹנְנָתוֹ לְחַלְקֵי כְּמוֹ שְׁהִבְנִיתִי בְּדַעְתּוֹ, אֲלֵא עֵיקַר חִילּוּקוֹ הוּא בֵּין הַגִּיעַ לְכָלֵל חֲמִץ גְּמוּר וְנִתְקַלְקַל דְּזוּה לֹא חֻשִׁיב חֲמִץ גְנוּקְשָׁה לְהִכָּא דְּלֵא הַגִּיעַ לְכָלֵל חֲמִץ גְּמוּר דְּזוּה הָוִי חֲמִץ גְנוּקְשָׁה וּמִי פִירוֹת עִם מִים אִף דְּרְאוּי לְאֲכִילָה מ"מ לֹא הַגִּיעוּ לְכָלֵל חֲמִץ גְּמוּר וְחֻשִׁיבִי חֲמִץ גְנוּקְשָׁה.

וּמָה שְׁהִבִּיא בְּשׁו"מ הַג"ל דְּבַרֵי הָרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ. וְנִרְאֶה דְּנִקִּיט גְּמִי הֵכִי דְּמִי פִירוֹת עִם מִים כֵּינֵן שְׁנוֹתָן טַעַם כְּרְאוּי אַעפ"י שְׁאִינוּ חֲמִץ גְּמוּר אֲפֹשֶׁר שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה מ"מ אֵין מְזָה הִכְרַח שְׁיִהֵא אֲסוּר אִם עֵבֵר עָלָיו הַפְּסָח, וּכְמ"ש הַגָּאוֹן יִחִי לְדַבְרֵי הָרַב מְק"ח כְּנוז"ל.

אֲמָנָם תְּמִיָּה לִי עַל הַגָּאוֹן יצ"ו דְּאָחֻז צְדִיק פְּלֹךְ הַשְׁתִּיקָה וְלֹא בְּאֵר לָנוּ מָה שְׁהַעֲרוֹתִי בְּתַשׁוּבָתִי דִּי"ל דָּאָף דְּגַם חֲמִץ גְנוּקְשָׁה דְּמִי פִירוֹת עִם מִים הָדִין נוֹתֵן שְׁמוֹתָר בְּעֵבֵר עַה"פ מ"מ הַלְבִּיבוֹת הַלְלוּ מְסַתְּמָא נַעֲשֶׂה מְקַמַח לְתוֹת שְׁפָל הָאֲשַׁכְּנָזִים שְׁכַמְקוֹמוֹת אֵלוֹ אוֹכְלִים קַמַח הַנִּקְרָא כּוֹרֵפִיצְנִי כִּידוּעַ לְכָל וְהָרִי הַקַּמַח עֲצָמוֹ קוֹנְדָם הַלִּישָׁה הוּא חֲמִץ גְּמוּר שְׁהָרִי הוּא בָּא מִחֻטִּים שְׁלוֹתִיתִים אוֹתָם.

וְאִם הַגָּאוֹן יצ"ו ס"ל דְּקַמַח מִחֻטִּים לְתוֹתִים לֹא חֻשִׁיב חֲמִץ גְּמוּר אֲלֵא סְפַק חֲמִץ הִיָּה לוֹ לְבָאֵר זֹאת. וְעַכ"פ בְּמִי פִירוֹת עִם מִים בְּעֵלְמָא בְּקַמַח שְׁלֵא לְתוֹתוֹ הַחֻטִּים וְדָאִי אֵית לָן לְמִינְקֻט דְּמוֹתֵר אַחַר הַפְּסָח.

אַחַר זְמַן הַשְּׁגָתִי שׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה שְׁנַדְפֵס מְקָרוּב. וְרִאִיתִי לְהֵרֵב בְּסִי ע"ט שְׁכַתְּבֵנִי דָּאָף דְּהֵנו"ב בְּסִי כ"א וּכ"ב, וְהֵאֲחֵרוּנִים בְּסִי תס"ב כְּתַבּוּ דְּמִי פִירוֹת עִם מִים הָוִי דְּאוֹרִיתָא אִף דְּשָׂאֵר חֲמִץ גְנוּקְשָׁה הוּא מְדַרְבְּנָן הִנֵּה דְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּמַנְחוֹת דָּף ג"ד סוּף ד"ה אֵין מְחַמְצִין הוּא נֶגֶד דַּעַת הָאֲחֵרוּנִים.

אֲמָנָם אֲפֹשֶׁר לְדַבְרֵי הָאֲחֵרוּנִים דוֹקָא לְעַנְנֵי אֲכִילָה, אֲבָל לְעַנְנֵי בִיעוּר הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וּבְנוּקְשָׁא דְּרַבְּנָן מְוֹתֵר אַחַר הַפְּסָח וְכו' עי"ש. וּמְצָאֵנוּ רַב תַּנָּא דְּמִסְיָע לְרַב יִצְחָק מְנִי"ר הַגָּאוֹן עָלָיו לְמַעְלָה יצ"ו וְעֵינַי לְקַמְן בָּאוֹת זוֹ בַּד"ה וְעַל מָה שְׁנַחֲלָקוּ: וּמָה שְׁכַתְּבֵנִי הַגָּאוֹן יצ"ו לְהַתִּיר לְעַרְב לְכַתְּחִלָּה חֲמִץ גְנוּקְשָׁה שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסָח לְבַטְלוֹ בְּרוּב הַיִּתֵר כֵּינֵן

דמבואר בש"ס דאסור חמץ שעבר עליו הפסח הוא משום קנס על שעבר בבל יראה ונהרי בחמץ גוקשה לא עבר וכו' משמע דבחמץ גמור שעבר עליו הפסח אין רוח חממתו נוחה להתיר לכתחלה לבטל ברוב הימור אמנם בספרו עין יצחק שנדפס אחר כף ראיתי מה שפכת בזה בסוף סי' כ"ב ונראה מדבריו דגם בחמץ גמור סובר דכשעבר עליו הפסח מותר לערבו לכתחלה ואיה"ש אעתיק תנרף דב"ק לקמן אות מ"ט ועיין עוד לקמן באות ע"ג ובאות ע"ה: ובעיקר דין חמץ גוקשה שעבר עליו הפסח דקימא לן בסוף סי' תמ"ז דמותר בהנאה נחלקו הפוסקים אם מותר באכילה גם כן דלהרב מגו אברהם שם מותר גם באכילה.

והרב חק יעקב שם השיגו דלא עיין במקור הדין בדברי הריב"ש סי' ג' דאסור באכילה והרב בית מאיר פתב דאף שכן פתוב בפירוש בהריב"ש מכל מקום צריך עיון גדול מנא ליה פשרה זו וכן הקשה הטור בסי' תמ"ח על דברי הרב בעל העיטור ולכן המג"א פירש דבריו להר"ן ריש פרק אלו עוברין וחולק בזה אהריב"ש ע"כ ואינו נח לי דאם באמת המג"א ראה דברי הריב"ש שפכת דאסור באכילהאלא שהוא חולק עליו הול"ל.

ולי נראה וכו' ונהו משמע שפיר פוננתו דהריב"ש הביא בשם הר"ן ריש פרק אלו עוברין דמותר בהנאה ומשמע ליה דרוצה לומר דבאכילה אסור והמג"א חולק וסבירא ליה דלהר"ן מותר גם באכילה ונקט הנאה משום דלא חזי לכן נראה ודאי דהמג"א לא ראה בגוף דברי הריב"ש (אף שאין הכרח כל כף מדיקדוק לשון ונראה לי וכו').

כמו שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ט"ז אות כ'): והרב דברי מנחם בהגהות ב"י אות כ"ח פתב בשם אהד קדוש בכתיבת יד שעל דברי מר"ן הב"י שהביא בשם הריב"ש דמותר בהנאה פתב דלאו דוקא בהנאה דהוא הדין דבאכילה נמי שרי דאין חילוק בין הנאה לאכילה דאם עבר אסור בהנאה ואם לא עבר מותר גם באכילה כעין מה שפכת הטור על דברי הרב בעל העיטור וכו' וכתב בדברי מנחם דלא ראה בגוף דברי הריב"ש וכו' עי"ש.

וכן דעת רבני האחרונים דאסור באכילה עיין להרבנים מקור חיים סוף סי' תמ"ז וחי אדם כלל קכ"ג אות כ"ה וש"ע הרב מוהרש"ז בסי' תמ"ב ס"כ. וכן משמע דברי הרבנים תפארת יוסף סוף סי' כ"ב ובית שלמה סי' ע"ח ד' נ' ע"ב ובסי' ע"ט וכן פתוב מפני שם בסי' פ"ו דהעיקר בזה כהחזק יעקב דאסור באכילה דלא כהמג"א.

וכן פתב בפירוש הרב שם אריה סי' ט' סוף ד"ה אמנם עי"ש. וכתב הרב זכור לאברהם ח"א ד' ק' ע"ב על דברי הרב באר היטב ס"ק מ"ו דכן פסק האליהו רבה דאסור באכילה דלא פהרב מגו אברהם גם הרב פרי חדש סי' תמ"ב ס"א (ד"ה ולענין הלכה) פשיטא ליה דמה שפכת מרן בסוף סי' תמ"ז דחמץ גוקשה שעבר עליו הפסח מותר בהנאה הוא בדוקא הנאה ולא אכילה שפכת וז"ל וכן דעת הרב המחבר שפכת בסוף סי' תמ"ז שחמץ גוקשה אסור באכילה אחר הפסח וכו' עי"ש ואף שלא פתב מרן בפירוש דאסור באכילה משמע ליה דבדוקא נקט אינו אסור בהנאה לומר דבאכילה מיהא אסור ולכן פתב בשמו שאסור באכילה כאילו פתב כן בפירוש: ועל מה שנהלקו בגוקשה דמי פירות עם מים אי הוי מן התורה ואינו בטל בששים או לא ראיתי עתה בספר חשק שלמה שו"ת להגאון משה שלמה נאשעלסק בסי' ד' שפכת בשם הגאון בית אפרים שנוטה דעתו לדעת

הסוכרים שאף למאן דאמר דגוקשה הוא מדרבנן מפל מקום גוקשה דמי פירות עם מים אסור מן התורה ולא מהני ביטול בששים אף פתב על דבריו שבתשובה האריה בראיות הרבה מפמה ראשונים דהעיקר להלקה פדעת הגאון סדרי טהרה בספרו שיורי לקט על א"ח דגם מי פירות עם מים דהוי גוקשה אינו אסור אלא מדרבנן ובטל בששים פשאר גוקשה אלא שפייים שאין זרפו לסמוך על זה בלבד רק אם יש עוד צירוף היתר ומר קעסיק לענין אכילה בפסח אבל לענין עבר עליו הפסח אפשר שמורה ובא פאשר דעתו נוטה והעיקר דהוי גוקשה מדרבנן ועיין לקמן בד"ה ולסמוך ובד"ה ובעיקר ובשואל ומשיב מהדורא שתימאה סי' נו"ן (ד"ה והנה) ד' ס"ב פ"ג והבאתי תורף דב"ק לקמן אות ע"ה: גם אשו"ר בשו"ת פנות הבית להגאון אברהם טיקטין אבד"ק שווערזעניץ (שנדפס בשנת תרמ"ג) בסי' ט"ו שנסאל מהגאון חיים אווערבוך באחד שמכר חמצו קודם פסח ויש במכירתו שתי ריעותות א') שפשהטר פתוב מכרתי להעכומ"ז הקלעיר (מוכן שם איזה חדר שהחמץ מונח בתוכו) ואגב קרקע הקניתי לו פל וכו' ונתן לי העכומ"ז שני זהובים ומתי שירצה לסלק לי עד ש"ן זהובים יהיה נקנה לו למפרע ונודע זה אחר הפסח ואם פן פנין שהעכומ"ז לא סילק הוי למפרע חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ב') הקלעיר אינו שלו אלא בשכירות ואם פן לא קנה העכומ"ז המקום וממילא לא קנה גם החמץ אף החמץ הוא לעקי"ך שפעשה מדבש ומים ומי פירות עם מים הוי רק חמץ גוקשה וחמץ גוקשה שעבר עליו הפסח מותר באכילה ובהנאה פמבואר (סי' תמ"ז סי"ב) אף יש לדחות דהא קודם שנתן הדבש לתוך הקמח יש לחוש שפא בא מים לתוך הקמח ואם פן נעשה חמץ גמור אף יש לומר דהא בפעת הדחק מותר ליקח קמח מן השוק ואם פן לא חיישינו לחמץ אלא בפעת עשיית הלעקי"ך והוי מי פירות עם מים ואף דהאחרונים אסרו ליקח קמח מן השוק מפל מקום בעבר עליו הפסח דהוי מדרבנן אפשר מודים וגם אפשר דלעקיף הוא מהקמח דגן וש"ד דדוקא חטים רגילים להחמיץ פמבואר פמגן אברהם שם עוד היה בחמץ הג"ל י"ש אם יש לסמוך אתשובת פני יהושע דסובר י"ש הוי רק דרבנן דהוי זיעה בעלמא וגם בספר תודת השלמים סי' ו' פתב היכא דליכא למיחוש להערמה מותר והאיש הלז היה סבר שמכר אם פן אפשר דלא קנסינו גם היה בחמץ הג"ל (קרומע טייטרע) וגם קרוחמעהל הנקרא שטראק) דלפי דעתי הוי רק גוקשה נא ידידי וכו': והשיב איני מסכים להתיר אף פי בשער אפרים סי' ד' בהגהת פן המחבר העלה לדין שהפל מבטלין אין שייף חשש הערמה מי יסמוך על זה אשר האליהו רבה פקונטרס אחרון שם ובספרו סי' תמ"ח חלק על זה ואף שפייים בסק"ג בהפסד מרובה מאד יש לסמוך להקל מפל מקום שם סמוך רק פשפבר שמכר שלווחו פמבואר בתודת השלמים סי' ו' דזה הוי אונס גמור ואף דהרמב"ם וש"ע פסקו אף שוגג או אנוס אסור מפל מקום פשבטלו גם פן יש לצדד להקל אבל בגדון דידן מיקרי פושע שלא שאל לחכם ומה גם ודאי הזהיר המורה שפל מי שיעשה שטר מכירה יבא אצלו ואף בגדון החק יעקב עצמו יש לפקפק ואין מקום להאריף פעת לענין אי אומר מותר מיקרי שוגג ועוד צריף לעיין הרבה דהוי פלא ביטלו שהביטול לא היה על חמץ זה פאשר ביאר הפנים מאירות ח"ב סי' קס"ג ואף דמלשון תודת השלמים ושער אפרים הג"ל משמע דסברי דמפל מקום הוי בכלל ביטול ואפשר דנימא דנדאי היתה פונתו פל מה שברשותו אם המכירה לא תועיל מפל מקום אין זה מוכרח אף דבפנים מאירות שם

התיר גם כן מטעם דלא קנסו שוגג אטו מזיד בדרבנן גם זה אינו דלא פל הדברים שונים ואל יתמה במה שאני מחפש צדדים להחמיר מה שאין זה דרכי אבל הואיל ומפשטות לשון הש"ע ושאר מפרשים סתמו דבריהם ודאי קשה לסמוך להקל על האחרונים פאשר כתב באמת האליהו רבה והכל הסכימו אתו דאסור וכן המשאת בנגמון סי' ח"ן: ולסמוך על הי"ש דהגוי זיעה בעלמא חלקו על זה פל האחרונים עיין במשאת בנגמון הנ"ל ובתשובת מוהר"ם טיקטין שבהקדמת הרי"ף לסדר נשים וגם בתשובת חכם צבי אולם הלעקי"ך יש להתיר פי מי פירות עם מים לא הוי רק חמץ ונקשה ולחוש ללתיטה הוי חפש רחוק פי הוא רק מקמח דגן ואף אם הוא מקמח חטים נראה לסמוך להקל דאף לתיטה הוי רק ספק אם נתחמץ על פן נראה להקל: ובעיקר הדבר אשר היה נראה לי דחמץ ונקשה דמי פירות עם מים שעבר עליו הפסח פיון שראוי לאכילה אין לו דין חמץ ונקשה שעבר עליו הפסח פתב לי ידידי הרב עזריאל אבד"ק טלאטשין יצ"ו ונ"ל ואגב פאתי לעורר את כת"ר בספרו דברי חכמים סי' ק"ח במעשה שאשה אחת לא היתה בביתה כמה חדשים קודם פסח ושכחה למכור פארפיל ופלפל כ"ג אם הוא ונקשה מי פירות עם מים מדוע לא הביאו הדר"ג והגאון רי"א דברי הרמ"א סי' תמ"ז סוסע"י ה' חבית שעברו נסריו בכצק לאחר שני חדשים אינו נותן טעם ולהט"ז לאחר שלשים יום יעו"ש במג"א סק"ל שאף בתוך הזמן הוא חמץ ונקשה ויעניין במקור חיים סי' תמ"ב סק"ב שמחלק בין פת לעיסה גם מה שחשש שם הדר"ג מהקמח אשר הדרף ללחות הגה פפי ידיעתי מבעלי רחיים בחורף אין דרוף ללחות בפרט בטבת ושבת שהאוריר קר ולח ואף הכצק יוכל להתרפף אף כ"ז שלא נתרכף אינו נותן טעם: וכמה שפתבתי בראש אות זו דאף אי נימא דמעט מים למי פירות לא חשיב מי פירות עם מים מפל מקום נהי דלא חשיב מי פירות עם מים לומר דממהר להחמץ עד דלא סגי להו שימור מפל מקום שימור מיהא בעי כשאר עיסה שנילושה במים לבד עיין חק יעקב וכו' ומדוקדק פן בדברי מוהרש"א בפסחים ד' ל"ח וכו' הגה קבלתי היום (ה' טבת תרנ"ז בהיות גונטרקיס בבית הדפוס) מכתב ידידי הגאון רש"ל פרעידעש מח"ס פנים חמד אבד"ק ליאדי יצ"ו (מיום ג' דחננפה תרנ"ז) ובו השיגה ידו עלי בזה וזה לשונו ולא הבנתי לכאורה מאי ראיה מדברי מוהרש"א הנ"ל להדינא של החק יעקב הא מוהרש"א מייירי במעט מי פירות למים ובזה הוא דסובר דמחמץ מיהא פאילו היה הפל מים אבל בנדון של החק יעקב במעט מים למי פירות נוכל לומר דבטל מיעוט מים בתוך המי פירות המרובים והגוי פאילו היה הפל מי פירות ואינו מחמץ פלל וכו' מה אהבתי תורתו פל היום הוא שיחתי ואני לומד בכל יום באהבה עזה בספריו הקדושים אשר פלטה נפשי להם השי"ת יחיהו ובתורתו אהגה תמיד אם אין טירחא לפניו רצוני מאד שיודיעני אם נכונים הדברים וכו' עכ"ל יצ"ו שש אנכי על אמרותיו ואודה ה' בכל לבב העושה את שאינו זוכה פזוכה שיהיו גדולי דורנו יצ"ו נושאים ונותנים בדברי איש דל פמוני פעל ספר פתב איש רבי אפריון נמטייה אשר ענותו תרבני ועם היותי טרוד בעניינים אחרים פניתי לשעה קראתי בכל לב את דב"ק ואשיב מפני הכבוד מה שנראה לדעתי הקלה להשיב בזה בס"ד הגה אחר שפתבתי למעלה ומדוקדק פן בדברי מוהרש"א וכו' סימתי לשוני ויעיין במאמר מרדכי וכו' ולפי הנראה אין נמצא בעקד ספרי ידידי הגאון יצ"ו ס' מאמר מרדכי פי המעיין בדב"ק ישר יחזה שפתב שאין שום סברא לחלק בין מעט מי פירות למים למעט

מים למי פירות ואם מעט בטלים ברוב והיו פלא היו זה וזה שונים ואי הכי מצניא לשנויי דלקה נתפוננתי בציון זה לשלול סברת ידידי הגאון יצ"ו ותמכתי דברי על פי סברת הרב מאמר מרדכי שאין חילוק בין מעט מים למעט מי פירות וגם בלא הציון הלז הנה המשך לשוני הנה הוא נעוץ סופו במה שפכתתי ותו אף אי נימא דמשום שהוא מעט מים לא תשיב מי פירות עם מים וכו' וכלומר דלא שאני לו בין מעט מי פירות למעט מים מפל מקום נהי וכו' שמתבאר מסוגנו הלשון שעל הנחה זו שאין חילוק בין זה לזה הוא מה שפכתתי שמדוקדק מדברי מוהרש"א וכו' שסובר פדעת הרב חק יעקב דהא בהכי איירינן בהאי סברא דאידי ואידי שוו פן יכלתי לתרץ דברי: אף באמת בהורגנותיה דרב שותיה דמר לא ידענא מנא ליה למימר דמעט מים במי פירות עדיפי להקל בהם מבמעט מי פירות למים ונהרי איפקא שמעינן מדברי הרב מחצית השקל שהבאתי בראשית דברי שפכת דעד כאן לא נסתפק הרב מגן אברהם לומר דמעט שרי אלא במעט מי פירות לתוף המים אבל במעט מים למי פירות פשיטא ליה לאסור ולא אמרינן דבטלי מעט המים לגבי המי פירות ואין מחמצין וכתבתי שפן מתבאר מדברי שלחן ערוך הרב מוהרש"ז וכן הבאתי לקמן בס"י י"ג אות יו"ד (שציינתי למעלה) כמה רבנים שסוברים לחלק פן ואי הכי שפיר מוכח מדברי רבינו המוהרש"א דקאי פשיטת הגאון חק יעקב דאי במעט פירות למים אמר רב דמחמיץ מיהא פדרף שמחמיץ עיסה שנילושה במים לבד פל שפן במעט מים למי פירות שיסבור דאף דלא נימא בהו מי פירות עם מים ממהר להחמיץ עד דלא מהני להו שימור הא מיהא שימור כעיסה הנלושה במים לבד פן נראה ברור הדברים ותסר מעלי תלונת ידידי הגאון יצ"ו: כח) מאלץ (היינו תבואה חמוצה) אי חשוב חמץ גוקשה להתירו בעבר עליו הפסח עיין בשערי תשובה סי' תמ"ח אות ב' בשם שו"ת בי"א דהכל לפי הענין אם הוא מקולקל הרבה עד שנפסל מאכילת אדם וכו' הוי חמץ גוקשה ואם שכח למפוך המאלץ קודם הפסח ונודע לו בפסח ולא בא לשאול עד אחר הפסח אם הנה עדיין ראוי לאכילת אדם אסור בהנאה אחר הפסח אבל אם הנה מקולקל מאד עד שאינו ראוי לאכילת אדם הוי חמץ גוקשה שעבר עליו הפסח דשרי פכתוב בסוף סי' תמ"ז וכן פתב גם בס"י תמ"ב אות ג' עי"ש שהוכיח מתוך דברי הח"ץ סי' כ' דגם בנתקלקל מאד הוי חמץ גמור והצ"ע והרב שואל ומשיב בתניינא ח"ג סי' פ"ג נשאל ביי"ש שנעשה מן טעריקשעין וויעץ (לפי הנראה הוא הנקרא מיסיר בוגדאי) רק שנתערב מעט ממאלץ משעורים שרויים פתב בשם הרב השואל דהמאלץ הוא חמץ גוקשה ואחר הפסח מותר ולהמג"א סוף סי' תמ"ז אף באכילה ואף שנתערב גם שמרים והוי דבר המעמיד מפל מקום הוי זה וזה גורם דהמאלץ נדאי הנה מעמיד ונגד השמרים איפא ששים וזה גורם שרי בששים וכתב על דבריו דהא לא הוי זה וזה גורם פיון דהמאלץ אינו היתר גמור דאסור הוא בפסח אף בהנאה אלא דמשום שאינו עובר בבל נראה מותר אחר הפסח וגם מה שמחשב ממאלץ לחמץ גוקשה אינו ברור דהח"ץ סי' כ' פתב דהוא חמץ גמור וכן פתב הרב מוהר"ם הביא דבריו הרב שערי תשובה סי' חת"ם אות ב"ת דאסור אחר הפסח אף הרב שערי תשובה פתב דבנתקלקל אפשר הנה חמץ גוקשה וכן פתב בס"י תמ"ב סק"ג ותמיה לי דעד כאן לא אמרינן דחמץ גוקשה מותר אחר הפסח אלא במה שלא הגיע לחמץ גמור והוא רע לאכילת אדם אבל במאלץ שנעשה משעורים שרויים פיון שעיקרו נעשה לכך מלבד דלא גרע מארבע אומניות

ועיין להרב מגן אברהם סי' תמ"ב ואף דשם אינו רק מדברבנן היינו דליכא פזית בכדי
אכילת פרוס אבל פאן אסור מן התורה דאף דאינו ראוי לאכילה הא ראוי לחמץ בה
ולעשות יי"ש מזה ועיקר היי"ש פא מזה איך אפשר לומר דמיקרי פגום ועיין ע"ז ס"ח
בפגום מעיקרא הואיל וראוי לחמץ פמה עיסות גם פאן הרי נעשה יי"ש מזה ובנדאי
אסור וראיה משמרים שהם רע מאד לשתיה ולא הוי גוקשה דמתחלה נעשו לכך ולא
מיקרי קלקול והוא הדין במאל"ץ וכעין זה חילק הרב שער המלה בפרק ד' הלכה חי"ת
מהלכות חמץ לענין מי פירות עם מים דאף דהוי גוקשה מכל מקום הוי ראוי ועיין רמב"ם
והר"א פרק א' הלכה ב' ותמצא דשאור כל שראוי לחמץ אף שפוסל מאכילת פלב אסור
עי"ש בהה"מ ודוק וכל שפן פשנעשה יי"ש מזה ואף שהרב נודע ביהודה מהדורא תניינא
יו"ד סי' ג"ן רצה להתיר פשנפסל מאכילת פלב אף שראוי לחמץ הרי אחר כך החמיר
בחמץ דהתורה הקפידה על חמוץ וגם בשאר איסורין יש להחמיר כי הנו"ב לא הזכיר
הך דע"ז ומה שכתב הרב מגיני שלמה דיי"ש הוי זיעה קשה לסמוך על זה והרב פני
יהושע חלק בזה והרב נודע ביהודה מהדורא תניינא לא רצה לסמוך בזה וגם הרב חכם
צבי ומכל מקום מי שרוצה לסמוך על זה איני מוחה בידו אבל אני איני מתיר כי נראה
שפשע במה שלא מכר החמץ ואף אם שכחה מיקרי אונס הרי גם באונס אסרו עכ"ל מה
שכתב לענין חמץ גוקשה דיש לומר דדוקא פשהוא רע לאכילה וכו' בזה פתבתי לעיל
אות כ"ז עי"ש: ובשואל ומשיב מהדורא קמא ח"ב סי' נק"ב פתב בתוך דבריו ומה שכתב
הפני יהושע דהוי חמץ גוקשה היינו לשיטתו דהוא זיעה בעלמא וגם אולי לא קאי רק
על המאלץ אבל יי"ש הנעשה וכו' עי"ש נראה דבמאלץ גופיה מודה להפנ"י דהוי גוקשה
ובמהדורא תניינא ח"ד סי' י"א פתב ונ"ל והנה מעלתו פתח בהצלה שפתבו בשם פנ"י
דהמאלץ הוא גוקשה והאריף מעלתו דהוי חמץ גמור ויפה פתב בזה שהכל לפי הענין
אם הוא מקולקל הרבה כמ"ש בשע"ת בס"י תמ"ח עכ"ד.

ונראה בעליל דהני מילי דמר סתרא"י גינהו ממקום למקום ועיין בדברי הרב בית מאיר
שהבאתי לקמן (בד"ה ומ"מ): ובשו"ת בית שלמה בראש סי' ס"ה פתב ונ"ל הנה דבר
זה לומר דמאל"ץ שאין ראוי לאכילה פלל הוי רק חמץ גוקשה אף שבתשובת בי"א
סוס"י ל"ד פתב פן בשם הפנ"י לדעתי איך לסמוך על זה אף לסניף דכיון דבעת
שנתבקעו השעורים או אף בעת שהתחילו לצמוח היו ראויין לאכילה אף שאחר שצמחו
הרבה אין ראויים לאכילה הוי חמץ מן התורה עד שיפוסל מאכילת פלב וגוקשה לא הוי
רק אם מעולם לא הנה ראוי לאכילה מעת שהתחיל להחמיץ כמו שכתב המג"א סי' תמ"ב
ודבריו מוכרחים ועי"ש בפרי מגדים ובפתיחה ח"ב פ"ב באורף אם פן אין שום אופן
להתיר וכו' ע"כ: ולענין יי"ש הנעשה מתבואה חמוצה (מאלץ) או שמרי שכר שעבר
עליהם הפסח אם חשוב חמץ דאורייתא ואסור אחר הפסח הנה דברי הרבנים חק יעקב
בהתשו' סי' תמ"ב ושערי תשובה סי' תמ"ב ס"ג ועוד מדברי המפרשים לשם דויעים
ואני לא אמרתי אלא להזכיר דברי שו"ת רבני האחרונים בזה ואין מוקדם ומאוחר כי
רק פפי אשר ינדמן לי דרך לימודי ארשום פה בס"ד בשו"ת שואל ומשיב הנ"ל (ברי"ש
אות זו) פתב דקשה לסמוך על הרב מגיני שלמה דיי"ש הוי זיעה כנז"ל ובמהדורא
תליתאה ח"ב סי' קמ"ח פתב בחומץ שידוע בבירור שפנעשה מפוסלת היי"ש ועבר הפסח
(ונמכר לעכומ"ז קודם הפסח אף לא היתה המכירה כדיון) הנה ביי"ש ידוע דעת הפנ"י

שאינו רק זיעה בעלמא ואף אי נימא שלא כדבריו וכדברי החכם צבי בתשובה ועיין להרב חק יעקב סי' תמ"ב בהתשובה שם שהשואל והב"ש הסכימו דאינו רק זיעה בעלמא ואף להח"י שם מפל מקום החומץ שנעשה מהפיסולת בנדאי אינו רק זיעה בעלמא ושינוי ההיתרים דשם ובפרט דבאיסור דרבנן פתחין גוקשה דעת המג"א דאף באכילה מותר אחר הפסק עיין בדבריו בסי' תמ"ז ס"ק מ"ו ואף להח"י שם שחולק על כל פנים בהנאה מותר אם פן מותר למקרו לעכומ"ז אף לפי שלא ידעתי היטב מהות עצמיתו לכן לא יכלתי לעשות סמיכה מזה עכ"ד: שוב שקיל וטרי בנדונו אם הועילה המכירה שמכר לעכומ"ז וסיים ובכל זאת נראה לעשות פדברי הפנ"י בתשו' לערב החומץ בחומץ אחר שיהיה ששים נגדו ואז בנדאי מותר ועדיין צ"ע עכ"ל ובמהדורא קמא ח"ב סי' נק"ב פתב גם פן דלסמוך על דברי בעל מגיני שלמה בפנ"י דיי"ש אינו רק זיעה בעלמא אי אפשר פי פבר האריף הח"ץ לחלוק על זה והנודע ביהודה בח"ב א"ח סי' ס"ד פתב שאין רצונו לתקוע עצמו בהלכה זו פי צריף כמה שבועות וכך, ומה שפתבו הר"מ מטקטין והח"ץ לענין חמץ עיין סמ"ג במצנות לא תעשה סי' ע"ז ע"ח על כל פנים אי אפשר לסמוך על זה לבד וכו' ומה שכתב הפנ"י דהוא חמץ גוקשה היינו לפי שיטתו דאינו אלא זיעה בעלמא וגם אולי לא קאי רק על המאלץ אבל יי"ש הנעשה מתבואה פשיטא דהוי חמץ גמור ואף לאחר הפסח לדין דשיטת הח"ץ עיקר ואין להקל בזה וכו' ובמהדורא תניינא ח"ד סוף סי' יו"ד פתב ואף שדעת הפ"מ בתשובה דיי"ש הוי זיעה בעלמא פבר חלקו עליו עכ"ד ובמכתב לאחד חכם פשפתתי דיי"ש הוי חמץ גמור כמ"ש הח"י והח"ץ ובש"ע הג' מוהרש"ז בתמ"ב ס"ט וח"א פלל ק"ך וכו' פתב אלי דבשו"ת עמק הלכה סי' קל"ד פתב דיי"ש הנעשה מתבואה אין בו לא פרת ולא מלקות רק איסור.

ושפדבריו מבואר בשו"ת באר יצחק סי' יו"ד וי"א: ושהרב פנסת יחזקאל סי' י"ד פתב דיש לצרף דעת ר"י צהלון לסניף להיתר בנדון דידיה דיי"ש אינו אלא קיוהא וזיעה בעלמא ולא חמץ גמור לענין להשהות ובשם ס' ארבע שיטות למוהרי"ש בסופו סי' ע"ז פתב דהוכיח דיי"ש הוי שלא פדרף הנאתו וקנימא לן דטעמו ולא ממשו בחמץ אסור להשהותו רק מדרבנן ושדחה שו"ת ח"ץ וגם הרבה לשאול על פסק הר"מ מטקטין הנדפס דיש הרי"ף מסדר נשים ומסיק דכל האחרונים נגדרים אחר פסק הר"מ מטקטין ולא מצינו שהחמיר בדיעבד אלא שראוי להשתיק להמיקל ושפכל זאת לא מלאו לבו להקל ביי"ש מתבואה שפבר פשט איסורו בכל ישראל מפל מקום צד גולא הוא היכא דיש צדדים אחרים להתיר ע"כ וספרים הקלו אין מצויים אצלי לעיין בדב"ק: ובציקרי הד"ט סי' ח"י אות יו"ד פתב בשם שו"ת מקום שמואל סי' י"ו דאם שכח למכור היי"ש ואחר הפסח החליפו עם של עכומ"ז מותר לשותו וכתב עוד בשם רב אחד שהעמיק ביי"ש שעבר עליו הפסח והעלה דאם יש עדים שפיטל והניחו בשוגג או באונס מותר בהנאה אלא שלא מלאו לבו להתיר פי אם על ידי פיטול ברוב פשיש עדים שפיטל ושגג או נאנס ושרב אחד פתב לו דלמעשה אין מקום להחמיר ובטל דעתו נגד דעת המתיר עי"ש מזה מובן דחשבי ליי"ש חמץ גמור ולא אמרו להתיר אחר הפסח אלא על ידי עירוב ברוב או פשיש עדים על הפיטול ושגג או נאנס למקרו והרב פתב סופר סי' פ"ד בנדון יי"ש שעבר עליו הפסח האריף מאד ולא עלה על דל שפתיו לומר דיי"ש אינו אלא זיעה ונוקשה כיעי"ש מוכח שפובר דהוי חמץ גמור וכן מוכח בשו"ת חתם שופר

א"ח סי' ק"ך ביי"ש אנו אוסרים ומחייבים על הזיעה שעל ידי בישול והוא חמץ ממש עינין תשו' באר יעקב ע"כ ובסי' קל"ג פתב הנה פבר הלכו נמושות שיי"ש שנעשה מתבואות הוא עיקרו וגופו של חמץ ולא רק תערובת וכו' והח"ץ נחית בה טפי נהרי הוא ממש המקה חמץ וגמעו שחייב עליו פרת ולא אטפל בזה פלל ושוב שקיל וטרי לפי מה שאומרים שרגילים לערב עם התבואה תפוחי אדמה אם יתברר שהיה רוב תפוחי אדמה ויבנר דשנה בטעמא וכו' עי"ש וקרב פרי מגדים סי' תנ"ג במשבצות סק"א פתב דמשקה שעושים ממאלץ הואיל והמשקה משונב השותה ממנו חייב פרת עינין ח"ץ סי' כ' דיי"ש נמי הכי הוא עכ"ד ושם בסי' תמ"ה סק"ד (ד"ה מעשה) ביי"ש של פסח שיש ספק שהחליפו העכומ"ז ביי"ש חמץ חשיב ליה ספק איסור תורה ועינין בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק המוכא להלן בסי' זה אות ס"ג ובשו"ת פנות הבית שהבאתי באות ז"ך (בד"ה ולסמוך על הי"ש): ומכל מקום לסניף מיהא (סברת מאן דאמר דיי"ש אינו חמץ גמור) בדבר שלפי הגדון מותר מן הדין ורק שהלב נוקף קצת בהיתר מצטרפת לטובה דעה זו כמו שפתבו כמה מחברים בתשובותיהם עינין בשערי תשובה סי' תמ"ח אות ח' בשם שו"ת פתב פהונה סי' ח' ובצירוף היתר הפנ"י דיי"ש חמץ דרבנן יש להתיר הי"ש בשתייה ועוד שם בשם שו"ת תפארת צבי סי' י"ו במי שהפקיר חמצו וכו' והורה רב אחד לסמוך על תשובת פנ"י שמתיר בהנאה על ידי שיערב ברוב והודה לו המחבר ועוד שם בשמו בסי' י"ז עי"ש ובשו"ת בית שלמה סוף סי' ס"ד ונצרך לזה תשובת הפנ"י וכו' ובסי' ע"ב פתב אמנם ביי"ש דעת הפנ"י דאינו רק חשש גוקשה ואף שעל זה לבד קשה לסמוך נגד דעת רוב הפוסקים ועינין להרב חכם צבי סי' כ' מכל מקום י"ש שלנו שעיקרו נעשה מקטניות רק שיש בו תערובת מאל"ץ אם פן מן התורה הי"ש שנעשה מחמץ בטל ברוב וכו' ובסי' ע"ה פתב אמנם מ"ש כ"ת צד קולא משום דיי"ש בזה"ז שעיקרו מקטניות או מתפוחי אדמה ואף שמעמידים במאל"ץ מעמיד הוא מדרבנן יפה פיון ובתשו' פנ"י העלה להתיר על ידי בישול ברוב והגדולים בספר באר יעקב חלקו עליו ולא התירו רק בבטל ונאנס דיש לבטל ברוב להתיר בהנאה וכו' ובסי' ע"ח בד' ט"ן ע"ב פתב ובפרט שיש לצרף דעת הגאון פנ"י שיי"ש אינו רק חמץ דרבנן ובחמץ דרבנן שרי בהנאה אחר הפסח ככתוב בסוף סי' תמ"ז ובפרט ביי"ש שלנו שעיקרו מתבואה שאינה חמוצה רק יש תערובת מחומצת וכו' עי"ש ובסי' פ' באר דמה שאירפו האחרונים דעת הפנ"י בחמץ י"ש לבטל ברוב ולהתירו בהנאה זהו דנקא על ידי צירוף שבטל מה שאין פן בגדון זה וכו' וגם אין פאן הפסד מרובה מאד ע"כ ועינין שאילת שלום מהדורא תגנינא סי' רס"ד המוכא לקמן באות ה"ן: והרב תפארת יוסף סי' כ"ב פתב בשם הרב השואל דבגדונו צ"ע אם להתירו באכילה ומפל מקום ביי"ש יש לצרף דעת הפנ"י דהוי רק חמץ דרבנן ולהתיר אף באכילה והרב בית מאיר, לאור"ח בסי' תמ"ח ד' ס"ז ע"א (ד"ה ותו) פתב מה שהעליתי להחמיר וכו' מה שאין פן בנין שרף נהי דהחלטת גאוני אחרונינו דיי"ש לא הוי זיעה עדיין פרט זה צע"ר ועינין בפ"י על חדש וגם בתשו' פנ"י היקל ומלבד זה צ"ע אחר שנעשה קודם הפסח ועינינו הרואות שאין שום טעם חמץ נרגש בו אלא כל טעמו אף מכל היסודות הנפרדים מן החמץ וטעם חריפות פח אש הוא דאית בו כמו פח יסודי המוצאים מתפוחים או יין י"ל איך פול על זה בהגיע פסח שם איסור חמץ נדאי אילו נעשה מחמץ בפסח היה דומה ממש לדין הריב"ש אבל באופן זה

צ"ע גדול פיוצא בזה פתב הר"ן הובא בב"י סי' תמ"ב על חרכו קודם זמנו דמותר באכילה פינון שפיצא מתורת פת קודם שיחול בו איסור חמץ ואף דשם לא קנימא לן הכי היינו נדאי רק מדרבנן וכן מצינו במימי חלב וכו' ואף דאסור מדרבנן ולכן פשיטא לי נדאי דאסור אפילו בשקה מדרבנן מפל מקום לא עדיף מחמץ נוקשה דמותר אחר הפסח הואיל ואינו ראוי לעבור עליו בבל יראה נוסף לזה חקרת מעושי מלאכת שריפת הי"ש ישראלים וכלם פאחד הגידו דכל יי"ש אפילו המוכר אינו נעשה אלא ממאלץ מעורב בו שמרים ובזה נתחמץ ואחר חמוצו גרוע מפל חמץ שנוקשה ואינו ראוי לאכילת אדם ולא לחמץ בו עיסות ואפילו לחזיר וכלב אינו ראוי ואם פן לא עדיף היצא מהנוקשה מגוף הנוקשה דמותר לכל הפחות אחר פסח בהנאה ואף שבפולין מעמידים ממנו משקה בורטש טרם שנעשה ממנו הי"ש לא יצא מפלל נוקשה כי מפל חמץ נוקשה אפטר לעשות ממנו משקה בורטש שהרי המגן אברהם פתב בסי' תמ"ב דנוקשה אפילו ראוי לאכילה קצת וכו' מפל אילן טעמינראה לי לצדד היתר לכל הפחות בביטל ועבר הפסח בשוגג וכל שפן באונס לסמוך על הרב בעל העיטור ולהתירו בהנאה במקום הפסד עכ"ל: והרב עטרת חכמים סי' ה' אחר שנשא ונתן בנדונו בחבית יי"ש שלא נכתב בשטר המכירה לעכומ"ז ועבר עליו הפסח ולא הכריע לא להתיר ולא לאסור סיים (בד"ה סוף דבר) ועם כל זה הנני מעתיק משו"ת פני יהושע שבירר דרך לעצמו להקל ביי"ש מחמת שהוא זיעה בעלמא ותשובתו שרמזו שם נדפסה בבית אפרים וכו' עיי"ש והבאתי תוך דב"ק לעיל בסי' זה אות ל"ז והרב שואל ומשיב פתב במהדורא קמא ח"א סי' ע"ז האמנם העיקר שיערב הי"ש ונוכל לסמוך על שו"ת פני יהושע שמתיר לערב ולבטל עם רוב פטר וכו' וכן פתב שם בסי' צ"ה ובח"ב סי' נק"ב פתב גם מ"ש הפנ"י דיי"ש הוי חמץ נוקשה זה לא פתב רק משום דזיעה בעלמא וכבר חלקו עליו וכו' ולכן אין להקל בזה רק על אחר הפסח ולא לפסח עכ"ל ובמהדורא תליתאה בח"א סי' של"ב פתב אמנם בגוף הדין יערב הי"ש הזה עם רוב יי"ש פטר ומותר פכתוב בשו"ת פנ"י וכו' עיי"ש וצריך להתיישב בדבריו ועיין בשו"ת דבר אליהו סי' י"ג שהבאתי בסי' ה' אות ל"ז ובשו"ת עין יצחק סי' כ"ב שהבאתי בסימן זה אות מ"ח ובשו"ת מוהר"ם שיק סי' רי"ח שהבאתי לקמן באות ס"ג ובסי' רכ"ד שהבאתי באות ס"ח: ובספר מנחת משה בחלק א"ח סי' ט"ו אות ג' הביא שו"ת הרב רח"כ סי' י"ב עוד יש לצרף דעת מוהריט"ץ דיי"ש אינו אלא קיוהא וזיעה בעלמא ואף שאין מורין פן על כל פנים לסניף יש לצרפו ושם באות ה' הובא בשם הרב דברי חיים סי' כ' בנדונו שהנה מקום לומר ולתלות שהחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח שהנה בבית עכומ"ז החליפו העכומ"ז ונתן לו אחר פתב דמפל מקום אינו סומך להתיר רק אם גם מתפוחי אדמה או קטניות מעורב עם התבואה בזה יש להקל מפח תערובת וכו': כט) קמח סלת מחטים לתותים שעבר עליו הפסח אם מותר עיין בסי' תג"ן ס"ה דהאינדנא אסור ללתנות לפסח וכתב הרב חק יעקב ס"ק ח"י דמותר להשהותם פינון דמדינא דש"ס מותר ללתנות ודוקא ברחיצה מועטת אבל בשריה מרובה פינון דמשהו להו במיא הוי חמץ גמור ועיי"ש במג"א סק"ח דבמקום שלותתים החטים ושוהין אותן במים הוי פדגן שנטבע וכו' ומחזיקים הסולת לחמץ גמור וכו' ומשמע דאסור להשהותם ואם עבר הפסח אסורים וכן פתב בחק יעקב שם סק"ח לענין מיני הריפות שמלחחין אותן במים קודם פתישה שהוא חמץ גמור ואם עבר הפסח

אסורים בהנאה וּשְׁפָן דַּעַת גִּיסוֹ הָרַב הַמְּחַבֵּר ס' אֲלֵיהוּ זֹוּטָא וּשְׁמָה שְׁפַתְבּוּ שֶׁם בְּשֵׁם זְקֵנוּ
הַג' שֶׁהִתִּיר לְמִוֹכְרָם לַעֲכֹומ"ז הַשׁוֹמֵעַ טַעְמָה כִּי בְּנֵדָאֵי הֵם חֲמִיץ גְּמֹור אֲלָא דָּאִין מְנָה רֵאָאֵה
לְלִיתֵיהּ דְּלִפֵּי מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הָרַב חֶק יַעֲקֹב מִינֵי הָרִיפּוֹת גְּרִיעֵי מִשְׁאָר לְתִיתָהּ וְכֹן כְּתַב
הָרַב פְּרִי מְגִדִים שֶׁם בְּאֲשַׁל אֲבָרְהֵם ס"ב וּמִינֵי הָרִיפּוֹת אִם הִשְׁקֵן בְּבֵיתוֹ אֲסוּרִין בְּהִנָּאָה
דְּחֲמִיץ גְּמֹור הֵם וְגָרַע מִלְּתִיתָהּ וְעֵינֵין א"ר אוֹת ב' וְכָבֵר כְּתַב בְּחִי שְׁנֹשָׂא וְנָתַן עִמָּהֶם
דְּאֲסוּר בְּהִנָּאָה וְכ"ה בְּרוּר עכ"ל וְשֵׁם בַּסְק"ג כְּתַב דְּבַמְקוֹם שְׁלוֹתֵתִים הַחֲטִיִּים אֲסוּר
לְהִשְׁהוֹת וּבְסַפֵּק אִם לְתַתּוֹ וְעֵבֵר פְּסַח יֵשׁ לוֹמֵר דְּהוּי סְפַק דְּרַבְּנָן וְכו' עי"ש מִשְׁמַע דָּאִם
וְדָאֵי שְׁלִתְתּוֹ אֲסוּר אַחַר הַפְּסַח וְשֵׁם בַּסְק"ט כְּתַב דְּלִיתָהּ שְׁלֵנוּ אֲסוּר לְהִשְׁהוֹת בְּבֵיתוֹ
וְאִם שְׁקָה מִשְׁמַע דְּאֲסוּר בְּהִנָּאָה וְעֵי"ש עוֹד דְּמוֹכַח כֹּן דַּעַתוֹ דְּבִידוּעַ שְׁלִתְתּוֹ הַחֲטִיִּים וְעֵבֵר
הַפְּסַח אֲסוּרִים וּבְסִי' ת"מ בְּמִשְׁבָּצוֹת אוֹת א' (ד"ה נִשְׁאַלְתִּי) כְּתַב קִמַּח שְׁלֵנוּ חֲטִיִּים
לְתוֹתִים וְחֲמִיץ גְּמֹור וְכֹן כְּתַב בְּאֲשַׁל אֲבָרְהֵם סוּף ס' ת"מ"ג וְהָרַב חֲתַם סוּפֵר בְּסִי' קי"ד
בְּאֲחָד שְׁשֻׁכַח לְמַפְנֵי הַקְּמַח סִלַּת וּמְכָרוּ אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם וְהוֹרָה לוֹ מוֹרָה אֲחָד שְׁטוֹב עֲשֵׂה
שְׁעַל כָּל פְּנִיִּים אַחַר פְּסַח יוֹכַל לִיקְנוֹת מִמֶּנּוּ וְרַבִּים צְוֹנְחוּ עָלָיו וְהוּא סְמָךְ עַל הַמֵּיִקֵּל וְאַחַר
הַפְּסַח מְכָרוּ לְגַמְרֵי לַעֲכֹומ"ז וְנִשְׁאַל אִם מוֹתֵר לִיקְנוֹת מִן הַמַּעֲוֹת וְהָאֲרִיף בְּדִין בִּיטֵל
חֲמִצּוֹ וְלֹא בִּיעֲרוּ בְּשׁוּגַג וּבְדַעַת הַר"ב הָעֵיטוּר דְּמַחֲלֵק בֵּין הִנָּאָה לְאֲכִילָהּ וְכַתַּב (בד"ה
נִמְצָא) דְּהַמְשָׁקָה חֲמִיץ גְּמֹור בְּפְסַח אֲפִילוּ בְּאֲוֹנָס גְּמֹור אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְכָל שְׁפָן בְּנֵדוֹנוּ וְכו'
וְכֹן הִדִּין בְּסִלַּת אַף שֶׁהוּא רַק סְפַק אִם נִתְחַמְצוּ הַחֲטִיִּים עַל יְדֵי הַלְּתִיתָהּ חֲמִיץ גְּמֹור כִּינּוּ
דַּעַל כָּל פְּנִיִּים עֵבֵר לְהִדְיָא עַל סְפַק בַּל יִרְאָה דְּאוֹרֵייתָא וְכו' וְלִכֵּן אִם הִיָּה הַסִּלַּת עֲדִינּוּ
בְּיַד יִשְׂרָאֵל הִיָּה מוֹרָה לְהַשְׁלִיכּוֹ לְנֶהָר אֲלָא עִתָּהּ שֶׁהוּא חֲלִיפֵי חֲמִיץ וְגַם לְתִיתָהּ דְּסִלַּת
אִינוּ אֲלָא סְפַק חֲמִיץ גְּמֹור יֵשׁ לְהִתִּיר הַחֲלִיפִין וְכו' עי"ש הָרִי דְּפִשִׁיטָא לִיָּה דְּסִלַּת שְׁעֵבֵר
עָלָיו הַפְּסַח אֲסוּר בְּהִנָּאָה: וּבִתְשׁוּבוֹת הַרְדְּבָ"ז ח"ג ס' תַּקִּפ"ט (בְּדַפּוּס נְוֹאֲרֶשָׁא ש'
תַּרמ"ב הִיא ס' אֶלֶף ט"ו) נִשְׁאַל עַל סִלַּת וְסוּבִין וּמְוֹרֶסֶן שְׁקֻצָּת מִהַחֲכָמִים הִתִּירוּ שְׁאִין
צָרִיף לְבַעַר שֶׁהִרִי מִדִּין הַתְּלִמוּד מוֹתֵר לְלִתּוֹת אֲלָא דְּשִׁדְרוּ מִמִּתִּיבְתָא דְּלֹא בְּקִיאִינוּ
בְּלִיתָהּ וּמַעֲשֵׂה סִלַּת הוּא שְׁלוֹתֵתִים הַחֲטָה בְּמִים וְאַחַר כֶּף מְעַרְבִין עִמָּהּ מְוֹרֶסֶן וְכוֹתְשִׁין
אוֹתָם בְּרַגְלֵיהֶם עַד שְׁמִשִּׁיר הַקְּלִיפָה וְאַחַר כֶּף טוֹחֲנִים וְנִהִי דְּלֹא בְּקִיאִינוּ הַשְׁתָּא בְּלִיתָהּ
מִכָּל מְקוֹם לֹא הוּי חֲמִיץ שְׁיָהָא אֲסוּר לְהִשְׁהוֹתוֹ וְכָל שְׁפָן שְׁלֹא יַעֲבֹר בְּבַל יִרְאָה וְהַשִּׁיב
דָּאִין לְסִמּוּךְ עַל הוֹרָאָה זֹו כָּלֵל וְאַסוּר לְהִשְׁהוֹת הַכָּל וְקָרוֹב אֲנִי לוֹמֵר שְׁעוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה
וּבַל יִמְצָא מִכְּמָה טַעְמֵי חֲדָא שְׁהִלְתִּיתָהּ שֶׁהִתִּירוּ בְּתִלְמוּד הִיא לְזִרְיָן לְצוֹנְרָף פְּסַח וְאִין
מִשְׁהִין בְּתוֹף הַמִּים זְמַן מְרוּבָה וּמִיד מִנְּגַבִּין וּמִיִּבְשִׁין אוֹתוֹ אֲבָל לְתִיתָהּ שֶׁל עֲכֹומ"ז
לְצוֹנְרָף כָּל הַשְּׁנָה מִשְׁהִין הַחֲטָה שְׁרוּיָה וְצוֹבְרִין אוֹתָהּ עַד שְׁנַתְּפַח כְּדֵי שְׁתָּהָא הַקְּלִיפָה
רְפוּיָה לִינָשֵׁר וְאִין מְדַקְדְּקִין אִם תַּעֲמוּד זְמַן מְרוּבָה בְּמִים וְתוּ וְכו' וְכִינּוּ דְּשִׁהוּ זְמַן מְרוּבָה
בְּמִים כְּשִׁמוּצִיאִין אוֹתָהּ וַיִּשְׁקָה זְמַן מוּעֵט חוּץ לְמִים חִיִּישִׁינוּ לְבִיקוּעַ וְעוֹד שְׁמַעְרְבִין עִם
הַחֲטָה הַמְּוֹרֶסֶן וְהַמְּוֹרֶסֶן שׁוֹאֵב כָּל לַחוֹת הַחֲטָה וְנַעֲשֵׂה חֲמִיץ גְּמֹור וְכו' וְאַף אִם הוּא
תַּעֲרוֹבֵת חֲמִיץ לֹא גָרַע מֵאַרְבַּע מִינֵי מְדִינָה וְכו' וְתוּ מֵאֵן לִימָא לָן דָּאִין בְּהַחֲטִיִּים קֻצָּת
מְבוֹקְעוֹת וְכִינּוּ שְׁנֹשָׂרוּ בְּמִים אִיתְרַע חֲזַקְתִּיָּהּ וְהִרָא"ם כְּתַב דְּבִשְׂרֵיָה מְרוּבָה חוֹשְׁשִׁין
לְבִיקוּעַ וְהָאוּכְלָן בְּכַרְתָּ הָאִם יֵשׁ שְׁהִיָּה מְרוּבָה מִמַּעֲשֵׂה הַסִּנְלַת וְתִירוּמַת הַדְּשָׁן ס' קי"ט
נִשְׁאַל אִם לְהִשְׁהוֹת הַמְּרַקְחוֹת וְאַסֵּר מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ עִירוֹב הַסִּלַּת וְאִיף נִשְׁקָה סִלַּת עֲצָמוֹ
וְהַמְּתִיר זֶה הוּא מִן הַמְּתִיָּהִין וְהַרְשָׁב"א נִשְׁאַל עַל חֲטִיִּים שְׁנַפְלוּ לְמִים וְהוֹצִיאִים וְנִגְבּוּם

אם מותר להשתותם שנתערב ברוב ואסר מההיא ארפא דטבעא בחישתא דלא שהינהו לאחר הפסח הרי דאסר אפילו התערובת וכל שכן בגופייהו והאי לתינה גריעה מההיא ארפא וכו' שהיא שרויה כ"ד שעות ואפילו אחר הטחינה יש בקמח קצת לחות ומי יאמין שלא יגיע בשיעור הזה לידי חימוץ ולפיכך אני אומר שחייב עליו פרת והמשהה אותו עובר בבל יראה ובל ימצא אלו תנרף דב"ק הנף רואה כמה הפליג מאד בענין לתינה שאחר התלמוד עד שסיים שהאוקלת חייב פרת והמשהה בבל יראה ואם פן נדאי לדידה אם עבר פסח בלא מכירה לעכומ"ז הרי הוא חמץ גמור שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה והרב שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"א סי' ק"א (ד"ה והנה) פתב וז"ל מה שהאריף בענין לתינה הנה לא עלה על דעת לומר דזה לא מיקרי חמץ שהרי גלתת שתיים עשרה שעות והוי לתינה גמורה ומאן האי דלא חש לקמחיה עכ"ל ובספר מגן האלף סי' תנ"ג סוף סק"ו דקדק מדכתב הרמב"ם מותר לכלול במים וטוחנים אותם מיד ע"כ שצריך שימור לזה ואסורים משום חמץ פדגון שנטבע בנהר ואפי' לשהותו אסור ע"כ אלא דמדבריו אין ראיה לאסור אחר הפסח: והנה ספר אליהו רבה שציין הפרי מגדים הנ"ל אין מצוי אצלי לראות מה הציון הלז ולפי מה שפתב בחק יעקב סק"ח הנז"ל דנשא ונתן עם גיסו הרב והודה לו דמה שפתב באליהו זוטא הוא טעות השומע וכו' נראה דבספר אליהו רבה שחבר אחרי כן פוסק דאסור למוכרם לעכומ"ז.

אף הרב חיי אדם כלל כ"ה אות ג' פתב בשם הא"ר בריש סי' תס"ז שהביא משם זקנו שהתיר למוכרם לעכומ"ז ואולי פתב פן בשמו ולא הודה לו אמנם לעיל בסי' זה אות ח' ס"ק ז' הבאתי שהרב תשובה מאהבה סי' קפ"א שתמה בזה על החק יעקב וסובר דהאליהו רבה לא חזר בו וכתב דהוראת זקנו של הא"ר יוצאה בהינומא דלא אסרו אלא חמץ גמור או בספק חמץ ולא בדבר שהוא חומרא כמו לתינה וכו' ואין לפקפק כלל וכו' עי"ש ולפי מה שכתבתי בשם הרדב"ז דלתינה שעושים בלתי זריזות לשם פסח היא נדאי חמץ גמור או על כל פנים לכל הפחות ספק חמץ גמור ולא חומרא בעלמא נראה דאם עבר הפסח בלתי שום מכירה אסור וכדעת הגאון חתם סופר בסי' קי"ד הנ"ל ומדברי הרב חינוך בית יהודה שהביא בחק יעקב סי' תמ"ח סוף סק"ד משמע דאינו מחזיק הלתות בחמץ גמור או בספק חמץ גמור לאנסרו אחר הפסח: ומצאתי שהרב בית שלמה סי' ע"ט פתב בפעריל גרופין שמכרם לעכומ"ז בערב פסח רק שהיו ברשות הישראל דיש אומרים דזה הוי פאחריותו טל הישראל ועבר הפסח פתב דבחי אדם כלל קכ"ד ס"ו פתב דפ"ג נכתשים יבשים בלא מים אבל פאן שמעתי ששורין במים קודם הטחינה יום או יומים והוי חמץ דאורייתא דהרי נתבקעו בשריה זמן מרובה ואף אם נרצה לסמוך על דברי ראב"ן (דכשהוא באחריות הישראל אסור באכילה ומותר בהנאה) מפל מקום יש חשש גדול שמא ימכרו לישראל לכן יחקרו ממקום שמביאים הפ"ג הנ"ל ואם פולם או הרוב לותתין צריך להתנישב בדבר ואם אין הרוב לותתין ולא שורין יש להתיר בהנאה ולא נחוש שמא ימכרו לישראל פיון שהוא ספק חמץ שעבר עליו הפסח ובסוף סי' פ' פתב ומ"ש כ"ת להתיר בהנאה משום דמי פירות עם מים הוי רק גוקשה ליתא דקמח חטים שלנו שנוהגים ללתות הוי חמץ גמור עיין להרב פרי מגדים סוף סי' תמ"ג.

ואף שפתישוכה שצינדתי להקל בהנאה אחר הפסח משום דברי האליהו רבה בסי' תנ"ג סעיף ד' וריש סי' תס"ז ועיין פרי חדש סי' תס"ז סק"ט ומגן אברהם שם ס"ק י"ב וצמח צדק סי' ל"ב ודברי הרמב"ם דכל שלא נתבקעו הוי רק חמץ דרבנן ועיין פרי חדש שם ובחזק יעקב שם סק"ז מכל מקום לא סמכתי על זה רק דשם היה בלאו הכי יסוד גדול להקל ובפרט שבנדון דידן אין פאן הפסד מרובה עכ"ל: ושם בסי' פ"ו נשאל בגראפלי"ך מחטים דהיינו שעירב עשרה סאין חטים לתותים עם עשרה סאין שאין לתותים והלתימה נעשית על ידי זליפה מועטת ולא נטחנו מיד אלא אחר י"ב שעות ונשאר סאה אחת מתערובת זה ועבר עליו הפסח בלא מכירה לעכומ"ז קודם פסח האריה בדברי הרמב"ם והרב המגיד בפרק ה' מהלכות חמץ דין ז' ובדברי רבני האחרונים בענין זה וכתב בשם הרב השואל כינון דבנדון זה היתה הלתימה בזליפה מועטת מותר להשהותם לכתחלה כמו שכתב החזק יעקב בסי' תנ"ג סק"ח והוא תמה עליו דלא ראה דברי המג"א סוף סק"ב דמשמע דאפילו בליחלוח מעט אוסר להשהות והחזק יעקב שם סק"ח מחמיר אף בעבר עליו הפסח ומה שכתב בס"ק ח"י היינו דוקא כשטחנו מיד אחר הלתימה וכן כתב הג' מלאדי בש"ע שלו וכן משמע בתשובת צמח צדק סוף סי' ל"ב אלא דמכל מקום האליהו רבה מיקל באם עבר עליו הפסח למפור לעכומ"ז ולא חזר בו (כמ"ש הח"י) עי"ש בספר מח"י ואם פן אחר הפסח הוא מחלוקת בין חזק יעקב ואלהיו רבה ובנדון דידן לא מיבעיא אם נתלחלחו רק מעט ולא נתרככו כלל בדברי השואל אם פן אין פאן אלא חשש חמץ דרבנן ודינם כגוקשה שעבר עליו הפסח דמותר בהנאה אלא אפילו אם יש ספק שנתרככו מכל מקום ספק הוא אי הלכה כשמואל או כמר עוקבא ואחר הפסח שהוא רק מדרבנן הוי כחמץ משהו דפסק הרי"ף והרמב"ם דלא אסרינו רק בנתבקעו ממש משום דהוי ספק דרבנן והוא הדין לענין הם עצמם אחר הפסח וכן כתב הרב פרי חדש בסי' תס"ז סק"ט (בד"ה נשאלתי) ואף אם היה מקום ספק שמא נתבקעו ממש מותר דלא חשיב ספק ספקא לחומרא וכו' אלא דקשה להתיר מטעם זה לבד עיין להרב נודע ביהודה מהדורא תניינא סי' ע"ז ושוב כתב דיש ספק אולי בהסאה הנ"ל היו הרוב אינם לתותים דאי אפשר לצמצם שיהיו שנה בשנה ובנדאי איכא רובא נקיטינו בנתערב קודם פסח ואי אפשר לבודקו מותר לאחר הפסח (ושקיל וטרי בענין זה) אף באכילה ואף דבנדון זה יש ספק אם היה רוב מכל מקום דעת רוב האחרונים להקל בחמץ (נראה דכונתו בספק חמץ) שעבר עליו הפסח אף באכילה וכל שכן בנדון זה שיש כמה ספקות ועל צד היותר טוב יערב עתה עוד מעט גראפליה לתוכם ויש עתה רוב פשרים ולא אמרינו ביבש חתיכה נעשית גבלה ואף להאוסרים לערב חמץ שעבר עליו הפסח לכתחלה מכל מקום פאן הוא להוסיף על התערובת דמותר באיסור דרבנן לדעת רוב הפוסקים כל שכן באיסור זה דקיל וכ"ש דאיכא פל הני ספקות להקל אלו תנורף דב"ק (עיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת האל"ף אות מ"ח ונדפס עתה בשדי חמד ח"א): והנה לעיל באות ז"ך כתבתי לענין השאלה בלביבות שלא נמכרו לעכומ"ז ועבר עליהן הפסח דאף אם נאמר דמי פירות עם מים חשיב חמץ גוקשה יש לאסור הלביבות משום הקמח שהוא לתות וכו' ורמזתי שם דעות הסוברים דלתימה שעושים בזמן ההנה שמששים התבואה במים זמן רב הוא חמץ גמור (עי"ש בד"ה ועוד נראה) ותמהתי שם על הגאון אבד"ק קאוונא יצ"ו על דברי תשובתו שהבאתי שם שלא כתב בענין זה דבר

ש'אם סוכר דלתי'תה ב'זמן ה'זה אי'נה אוסרת ד'לא ה'וי ח'מץ ג'מור ה'יה לו ל'באר וכו' עי"ש בסוף ד"ה ו'אפ'ריון נ'מט'י'יה) ו'ע'תה ש'נ'דפס ס'פ'רו ה'יקר ע'ין י'צ'חק מ'צ'אתי ש'ם ב'ח'לק א"ח סי' כ"א ש'ע'מד ב'ע'נין ז'ה ב'ת'שו'בה ש'ה'שי'ב ב'ש'נת תרל"ב (ת'שו'בתו א'לי ה'יתה ב'ש'נת תרמ"א) ו'הוא ש'נ'ש'אל ל'ה'כ'ר'יע ב'מה ש'נ'ת'נ'ו'כ'חו א'י'נה ר'ב'ני ד'ור'נו ע'ל ק'מ'ח ק'ור'פ'ע'צ'קי ש'לא נ'מ'כ'ר ל'ע'כ'ומ"ז ו'ע'ב'ר ע'ל'יו ה'פ'ס'ח ד'יש מ'ת'יר'ים מ'ש'ום ס'פ'ק ס'פ'יק'א ש'מ'א ל'א ג'ל'תת כ'ל'ל ו'ש'מ'א ל'א ג'ל'תת ב'ד'ר'ך ש'נ'ת'ח'מ'ץ ה'מ'ב'נ'א'ר ב'סי' תנ"ג ס"ד ו'ב'ט'ו'רי ז'ק'ב ס'ק"ג ו'מ'ט'ע'ם ז'ה א'ף א'ם נ'וד'ע ב'פ'ס'ח ע'צ'מו י'ש ל'ה'ק'ל ו'יש מ'ה'ם ש'א'ס'רו מ'ש'ום ד'א'ין ה'ס'פ'ק ס'פ'יק'א מ'ת'ה'פ'ך ד'ל'כ'ש'ת'א'מ'ר ג'ל'ת'תו ב'ד'ר'ך ש'נ'א'ס'רו ל'א מ'צ'ית ת'ו ל'מ'י'מ'ר ש'מ'א ל'א ג'ל'ת'תו ו'ב'ק'ש'ו'ה'ו ל'ח'ו'ות ד'ע'תו: ו'ה'יתה ת'ש'ו'בתו ד'מ'ש'ום ש'א'ין מ'ת'ה'פ'ך א'ין ל'ח'וש ב'נ'ד'ון ז'ה ל'פ'ום מ'אי ד'כ'י'ל ל'ן ה'ר'ב ש'פ'תי כ'ה'ן ב'כ'ל'לי ה'ס'פ'ק ס'פ'יק'א א'ות ט"ו ג'בי ס'פ'ק ע'ל ה'א'רי ו'א'ם ת'מ'צ'א ל'ומר ע'ל ש'מ'א ל'א ד'ר'ס ד'א'ף ש'א'ינו מ'ת'ה'פ'ך ח'ש'י'ב ס'פ'ק ס'פ'יק'א כ'י'ון ש'א'י א'פ'ש'ר ל'ד'ון ב'ס'פ'ק ה'ש'ני ש'מ'א ד'ר'ס א'ל'א א'ם כ'ן נ'א'מ'ר ד'ע'ל ו'ב'ה'כ'ר'ח ל'ד'ון ת'ח'ל'ה ה'צ'ד ה'ר'א'ש'ון ש'מ'א נ'כ'נס א'ו ל'א נ'כ'נס ו'א'ם ת'א'מ'ר נ'כ'נס ש'מ'א ל'א ד'ר'ס ו'ה'כ'י נ'מ'י ב'נ'ד'ון ז'ה ד'אי א'פ'ש'ר ל'ומר ע'ל ה'ח'ט'ים ש'מ'א ג'ת'ח'מ'צ'ו א'ל'א א'ם נ'א'מ'ר ש'נ'ל'ת'תי ד'מ'ס'ת'מ'א ל'א מ'ח'ז'ק'י'נן ר'יע'ו'ת'א ו'ה'בי'א ב'ש'ם ה'ח'ו'ות ד'עת ב'כ'ל'לי ה'ס'פ'קו'ת ש'פ'ת'ב ד'א'ף ד'ס'פ'ק ס'פ'יק'א ד'ש'מ'א ל'א ע'ל ו'ש'מ'א ל'א ד'ר'ס ה'ם מ'ש'ם א'ח'ד א'פ'ילו ה'כ'י מ'ה'ני מ'ש'ום ד'ה'י'כ'א ד'ה'וי ס'פ'ק ב'ע'י'ק'ר ה'ר'יע'ו'ת'א ש'א'ני ו'כ'ן ב'נ'ד'ון ה'ק'מ'ח ה'זה מ'ה'ני ה'ס'פ'ק ס'פ'יק'א כ'י'ון ד'ה'וי ס'פ'ק ב'ע'י'ק'ר ה'ר'יע'ו'ת'א ש'ו'ב כ'ת'ב ד'יש ל'כ'פ'ק'ב ב'ע'י'ק'ר ה'ס'פ'ק ס'פ'יק'א ל'פי מ'ה ש'פ'ת'בו ה'פ'רי מ'ג'ד'ים ו'ב'א'ר ה'י'ט'ב ב'ש'ם צ'מ'ח צ'ד'ק ד'ל'ת'י'ת'ה ש'ל'נו ד'מ'ש'ה'ין ה'ח'ט'ה ב'מ'ים ה'וי ח'מץ ג'מור ו'כ'ן א'ם נ'א'מ'ר ש'ה'ר'וב מ'ל'ת'ת'ין ה'ח'ט'ים א'ין ל'ד'ון ע'וד ש'מ'א ל'א ל'ת'תו ו'ל'כ'ן א'ף ב'ע'ב'ר ה'פ'ס'ח ד'ס'ג'י ס'פ'ק א'ח'ד ל'ה'ק'ל מ'כ'ל מ'ק'ום א'ם ר'וב א'נ'ש'י ה'פ'ד'י'נה ש'נ'ע'ש'ה ש'ם ה'ק'ור'פ'ע'צ'קי ל'ו'ת'ת'ין ה'ח'ט'ים א'ין כ'א'ן א'ף ס'פ'ק א'ח'ד ל'ה'ק'ל ו'ש'ו'ב כ'ת'ב ד'יש ל'צ'ד'ד ל'ה'ק'ל ע'ל פ'י מ'ה ש'פ'ת'ב ה'ר"ן ב'ח'ול'ין ד' ס"ג ת'ר'ץ ק'ו'ש'ית ה'ת'וס' ב'ד"ה ו'ד'י'ל'מ'א ו'כו' ד'כ'י'ון ד'יש מ'יע'ו'ט ט'ר'פ'ו'ת ו'מ'יע'ו'ט ט'מ'או'ת מ'צ'ר'פ'י'נן ה'ת'רי מ'ע'ו'טי ו'ה'וי פ'ל'ג'א ו'פ'ל'ג'א ו'כ'ן ב'נ'ד'ון ד'יד'ן א'ף א'ם י'ב'נ'א'ר ש'ה'ר'וב מ'ל'ת'ת'ין מ'כ'ל מ'ק'ום א'י'כ'א מ'יע'ו'ט'א ד'אי'נ'ם ל'ו'ת'ת'ין ו'כ'ן א'ף א'י ג'י'מ'א ד'ר'וב ה'ל'ת'ו'ת'ים מ'ת'ח'מ'צ'ים מ'כ'ל מ'ק'ום א'י'כ'א מ'יע'ו'ט'א ד'לו'ת'ת'ין ב'א'ו'פ'ן ש'לא ג'ת'ח'מ'צ'ו ו'ב'ה'צ'ט'ר'פ'ו'ת ה'ני ת'רי מ'יע'ו'טי ה'וי פ'ל'ג'א ו'פ'ל'ג'א ו'ה'וי ס'פ'ק ד'ר'ב'נ'ן ב'ח'מ'ץ ש'ע'ב'ר ע'ל'יו ה'פ'ס'ח ו'ד'ג'י'נ'ן ל'ה'ק'ל ו'ז'ה כ'ל'ל ח'ד'ש ב'ע'ני'ן ס'פ'ק ס'פ'יק'א ש'לא ה'ע'רו ב'ז'ה ה'א'ח'ר'ו'ג'ים ו'מ'כ'ל מ'ק'ום ג'ם מ'ט'ע'ם ז'ה ק'ש'ה ל'ה'ק'ל מ'ש'ום ד'י'כ'ו'ל ל'ה'י'ו'ת ד'א'ף מ'יע'ו'ט ג'מור ל'י'כ'א ב'כ'ל ז'ה ו'כ'י'ון ד'לא ג'ת'ב'ר'ר ה'מ'יע'ו'ט א'ין ל'צ'ר'ך ה'ת'רי מ'יע'ו'טי ד'ד'ו'ק'א ה'י'כ'א ד'אי'כ'א ת'רי מ'יע'ו'טי ב'ב'י'רו'ר א'ז מ'צ'ר'פ'ין א'ו'ת'ן ו'י'ה'יו כ'מ'ח'צ'ה ע'ל מ'ח'צ'ה א'כ'ל ה'י'כ'א ד'לא ג'ת'ב'ר'ר ה'מ'יע'ו'ט א'ין ס'פ'ק מ'יע'ו'ט מ'ו'צ'י'א מ'י'ד'י ו'ד'אי ר'וב ע'ל כ'ן ל'כ'או'ר'ה א'ין מ'ק'ום ל'ה'ק'ל א'ף ל'א'ח'ר ה'פ'ס'ח.

ו'ש'ו'ב כ'ת'ב צ'ד ל'ה'ת'יר ב'נ'ד'ון ש'נ'ת'נ'ו'כ'חו ב'ו ה'ר'ב'נ'ים מ'צ'ד ש'ה'יה ש'ט'ר ע'י'ס'ק'א ע'ל ה'ק'מ'ח ה'ה'וא ו'כו' ו'ס'י'ים ו'ז"ל ו'כ'ע'ת א'מ'רו ל'ו כ'י ב'ש'נ'ים ה'ל'לו י'ש ה'ר'ב'ה מ'ן ק'מ'ח ק'ור'פ'ע'צ'קי ש'א'ין ל'ו'ת'ת'ים ה'ח'ט'ים כ'ל'ל ו'ל'כ'ן ב'פ'ש'י'ט'ו'ת י'ש ל'ה'ת'יר כ'כ'י ה'אי ג'ו'נ'א ו'מ'כ'ל מ'ה ש'נ'ת'ב'א'ר י'ש ת'ו'ע'ל'ת ל'ה'ת'ל'מ'ד ב'מ'ק'ום א'ח'ר א'לו ת'ו'ר'ך ד'ב"ק: ו'י'ת'כ'ן ד'ע'ל ש'מו'ע'ה ז'ו ס'מ'ך ו'ל'כ'ן ל'א ח'ש ב'נ'ד'ון ש'א'ל'ת'נו ע'ל מ'ה א'ף ש'ה'ל'ב'י'בו'ת ה'יו מ'ק'מ'ח כ'ו'ר'פ'י'צ'ני א'מ'נ'ם ב'מ'ק'ו'מו'ת א'לו כ'פ'י'ה'נ'ש'מ'ע ק'מ'ח כ'ו'ר'פ'י'צ'ני ה'וא מ'ח'ט'ים ל'ת'ו'ת'ים ו'מ'ש'ה'ים א'ו'ת'ם ה'ר'ב'ה ב'ש'ר'י'י'ת'ן ב'מ'ים ו'מ'י ש'י'ב'א ל'יד'ו ה'ל'כ'ה ל'מ'ע'ש'ה ב'ז'ה י'ח'ק'ו'ר ב'מ'נ'ה'ג ה'מ'ק'ום ו'י'ד'ע מ'ה ל'ה'ש'י'ב ו'ע'י'ין ל'ק'מ'ן

בד"ה ובשוי"ת שאילת שלום: ובעיקר הדבר מה שמפקפקים המחמירים משום שאין הספק ספיקא מתהפך הנה מלבד מה שכתב הגאון יצ"ו על פי דברי הרב שפתי פהן ואתה תחזה במה שפתיבתי בקונטרס הכללים במערכת הסמ"ד אות כ' בס"ד משם באר"ה דקלל זה שריר וקיים מפי הרבה פוסקים.

ועוד נראה דאין לחוש על זה לא משום שאינו מתהפך ולא משום שם אחד לפי מה שכתב הרב פרי מגדים בכללי הספקות אות ט"ו דבדרבנן לא בעינן מתהפך ובקונטרסי הנ"ל הבאתי דאינו מתהפך ושם אחד שוו אהדדי ואם פן בחמץ אחר הפסח שהוא מדרבנן לא בעינן מתהפך ואף שבפסח הנה איסור חמץ מן התורה הרי מסתמא פולחם מבטלים חמץ ואם פן גם בפסח הוא מדרבנן וכל שפן שנודע הספק בזמן שאיסורו מדרבנן וצריך להתיישב לעת הפנאי בל"ן ואני לא באתי אלא להעיר און שומעת: ובשוי"ת שאילת שלום מהדורא תניינא סי' נ"א (בד"ה אמנם) כתב הגאון מה ששאל בקמח סולת שמוזלפין על החטים מים קודם הטחינה בנדאי אין להחמיר בזה דכבר פתב בחק יעקב דאף דאין אנו בקיאים בלתייה מכל מקום ברחיצה או בשיהיה מועטת מותר גם לכתחלה להשהותם בביתו עי"ש בסי' נ"ג ומ"ש כ"ת דאף אם הוי ספק חמץ פיון דלאחר הפסח הוי רק משום קנס והוא ספק דרבנן ולקולא פמבואר בסי' תמ"ט ליתא דהיינו דוקא בנולד הספק אחר הפסח בדרבנן אבל פאן נולד הספק בפסח ואז הוי ספק דאורייתא ובנתגלגל לדרבנן לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא וגם פיון שנוולד הספק בפסח ואז הוי ספק דאורייתא והיה מחוייב לבערו מספק ולא ביערו ודאי יש לאסרו אחר הפסח משום קנס אבל באמת אין זה ספק חמץ פלל פי אם חשש בעלמא ולכל היותר אין לאסרו פי אם באכילה לישראל ולא בהנאה וגם זה משום חומרא בעלמא ובדבר הקראכמייל האחרונים הביאו בשם המוהרי"ל דהוי חמץ גמור ואיני בקי בעשייתו ולדעתי נראה דאינו ראוי אף לאכילת פלב אף באין ספק דבר מועט היא יצנה להשליכו הנה הפריו הרב לומר דאינו אף בסוג ספק דרבנן מה שלדברי הגאון חתם סופר בסי' קי"ד שהבאתי באות כ"ו הוי על כל פנים ספק חמץ גמור וכבר פתיב דעות המחמירים והמיקלים והפל תלוי לפי המקום בהנהגתם בהלתייה אם שפיקה וזילוף מים בעלמא על החטים לכשרו חצים ומשהים אותם במים פאמור ומה שכתב משום דהוי ספק דרבנן על ידי גילגול עיין במה שפתיבתי לקמן באות ל' (בד"ה והנה) בעניינים אלו: שוב השגתי שוי"ת בית יצחק ליד ידי הגאון אבד"ק פרעמישלא יצ"ו וראיתי בחלק א"ח בסוף סי' ט"ן (בד"ה הנה כ"ת הארכתי) שכתב קצת בענין זה ואלה דבריו ודע דמשמע מדברי הפרי מגדים דקמח חטין במקום שנהגו לתנות הוי חמץ גמור ואסור בנדאי לאחר הפסח ובסוף תמ"ג פתב קמח חטים במקום שנהגו לתנות הוי חמץ גמור ובמקום שלא נהגו הוי חמץ נוקשה ובסי' תמ"ג סעיף ח' ט' מביא דברי הצמח צדק דאין דומה לתייה שלנו לתייה דהש"ס וכתב דאם שיה אסור בהנאה ומכל מקום בקמח שעבר עליו הפסח יש לעיין דהרי בנמצא חטה בתבשיל אף ששקה שם הרבה ולא נתרככה מותר התבשיל ואף בנתרככה לדעת קצת הוי רק ספק ולא נדאי וכל שפן בחטים לתותין הוי רק ספק ובדרבנן ספקא להקל ולכן הנה נראה לי דאף קמח שעבר עליו הפסח מותר אמנם מדברי הפרי מגדים משמע לאיסור ושמעתי שיש חילוק דבקיץ באמת שוהין החטים במים הרבה אמנם בחורף אינם מניחין החיטין במים ואין שורין לתוכו רק זורקין עליו מעט מים ואין שוהין

רק מעט ועל פן לדעתי יש להורות בעבר עליו הפסח ובעל הקמח ביטל חמצו בערב הפסח להתיר על פי ביטול ברוב בהנאה ואם יש עוד צדדים יש להתיר אף באכילה: והגאון מוהר"ם שיק בסי' רט"ו נשאל במי ששכח למכור שק מלא סלת ונודע הדבר אחר הפסח אם מותר ובתשובתו הביא מה שכתבו הרבנים מגן אברהם וחזק יעקב ותשובת הרדב"ז סי' תקפ"ט הנ"ל בראש אות זו וקשה להתיר גוף הסלת ושוב הביא ש"ל דעות בדגן שנטבע.

א' דעת הרא"ם שהביא הרדב"ז דבין סלת ובין דגן שנטבע הוי חמץ גמור ואוכלו בכרת וכתב דלכאורה יש ראיה לדעה זו מהא דפריה הש"ס בפ"ק כל שעה ד' מ' לרבא בההיא ארפא דטבעה פחישתא מההיא דבגד שאבד בו פלאים דאם איתא פשאר דעות דהוי ספק חמץ או חמץ דרבנן מאי קושיא מפלאים דהוי איסור ודאי מדאורייתא והאריה קצת לצדד בראיה זו ושמא לא לכאורה ראיה גדולה דהוי חמץ גמור והוא הדין בסלת הנעשה ממנו ואם שיהא אחר הפסח אסור.

ב' הפרי חדש בסי' תס"ז סעיף ב' כתב דטעות סופר הוא בדברי הרא"ם ואינו אלא ספק פרת ובהגהות מיימונית בחמישי מהלכות חמץ הגירסא בדברי הרא"ם אין האוכלו חייב פרת המגן אברהם בסי' תס"ז סק"ב הוכיח דדגן שנטבע הוי רק ספק חמץ והוא הדין הסלת ואם פן אפשר דלאחר הפסח הוי ספק דרבנן וכתב לפלפל אי חשיב זה ספק דרבנן על ידי גילגול מדאורייתא (עיין בזה לקמן באות ל'): שוב כתב דאין פאן ענין ספק דרבנן להקל לפי מה שכתב הרב השואל בשם מרן החתם סופר בתשובה פתיבת יד דכיון דבפסח הנה מחוייב לבערו ואם פן לכה ראוי לקנסו אף דהחוייב בפסח הוא רק משום ספק דאורייתא מפל מקום הנה החיוב עליו מן התורה ובאמת להרמב"ם דחומר הספקות רק מדרבנן אם פן בדגן שנספה וכן סולת שלנו דחשיבי ספק ורק מדרבנן הנה מחוייב לבערו בפסח איפא למימר דדינו פנוקשה לדידו דקיימא לן שהוא רק מדרבנן ואם עבר ושהה פסקינן בסוף סי' תמ"ז דמותר ואם פן ממילא אף לשיטת הרשב"א דחומר הספקות מן התורה מפל מקום הא כתב בפ"ק קמא דחולין ד' ט' היכא דהוי ספק במקרה מן התורה להקל ואם פן הוא הדין ה"א מיהו סברא זו אינה מוכרחת ואפשר לומר פיון דמדרבנן עשאוהו בודאי שוב הוי כמו ודאי דאורייתא וקנסו אותו וסברא זו נראה שסובר מרן החתם סופר בתשובה הנ"ל: ג) היא דעת הרמב"ם בחמישי מהלכות חמץ ומצה דין ח' דדגן שנספה אם לא נתבקע הוי חמץ דרבנן ומותר התבשיל פן פירש דבריו בלחם משנה וכן כתב מוהרי"ט בח"ב סי' ב' באשגרת לישן דדגן שנטבע הוי רק דרבנן וכן דעת הלבוש בסי' תמ"ז וכתב הפרי מגדים בסי' תס"ז סקי"ב דדעת הש"ע שם בסעיף ט' נראה דהיא פדעת הרמב"ם וילדיהו פיון דהוי חמץ דרבנן דינו פחמץ גוקשה דמותר אם שיהא לאחר הפסח וגם לשיטה אמצעית דהוי ספק צריה ליישב מה שהקשיתי מפסחים ד' מ' דפשיטא ליה להמקשן דגם קודם זמן איסור אסור לגרום ספק ספיקא או ספק דרבנן בידיים דחמץ שמו עליו וכדעת הרשב"א שבמגן אברהם סי' תמ"ז סקמ"ה ועל כל פנים לפי שיטה האחרונה אפשר להתיר הסולת אף אין לסמוך על זה לבד (לומר פדאי הרמב"ם לסמוך עליו במקום הפסד מרובה דכשעת הדחק דמי ובמידה דרבנן פדקיימא לן ביו"ד סימן רמ"ב בכללי ההוראה) משום דהרב המגיד כתב שדעת הרמב"ם פהרי"ף דהוי ספק וכבר הניח הלחם משנה זה בצ"ע ומפל מקום אם הוא הפסד מרובה התורה

חֶסֶה עַל מְמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְהַקְלֵ כִּי יֵשׁ דְּעוֹת שֶׁהִתִּירוּ בְּשׁוֹגֵג וְלֹא מְכַר אִם יֵשׁ עֲדִים שֶׁבִּיטְל וְנָאף דְּבַעֲבוּדַת הַגְּרָשׁוֹנִי סִימָן ק"ה בִּינְאָר דְּחֻשׁ שֶׁהַעֲרָמָה הוּא שְׁמָא לֹא יִבְטַל בְּלֵב שְׁלָם וְכֵן פֶּתַב מֶרֶן הַחֲתָם סוֹפֵר בְּתִשׁוּבָה כְּתִיבַת יָד הַגָּ' ל וְכֵן בִּינְאָר יָפָה בְּפָרִי מְגִדִים סִי' תמ"ח וְאָם כֵּן אָף בְּבִיטוּל מִשְׁפַּחַת חֻשׁשׁ דְּאוֹרֵייתָא מְכַל מְקוּם נִרְאָה דְּיֵשׁ לְסַמְּוֵה גַם בְּגִדוֹן שְׁלֵנוּ עַל הַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ סִי' י"ג וְזָכְרוֹן יוֹסֵף בְּתִשׁוּבָתוֹ שֶׁבְּבִאָר יַעֲקֹב דִּיכּוֹל לְעַרְב לְכַתְחֵלָה בְּרוּב וְלִמְפֹר לַעֲכוּמ"ז וְכֵן פֶּתַב הַרְדֵּב"ז ח"ג סִי' תַּקפ"ט וְנָאף דְּשָׁם הָיוּ צְדָדִים רַבִּים לְהִתִּיר נִרְאָה דְּלְעַרְב לְכַתְחֵלָה בְּרוּב שְׁרִי אָף בְּלֹא צְדָדִין אַחֲרִים אֲלֵא שְׁכַתְבַּת הַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ שְׁיֵשׁ לְקַנְסוֹ בְּשִׁלִּישׁ אוֹ מְחֻצָּה וּבְתִשׁוּבַת זָכְרוֹן יוֹסֵף הַגָּ' ל פֶּתַב דְּהַפְּל לְפִי הָאִישׁ וְהַזְמַן וְהַמְקָרָה וְהַחֲכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ אֵלּוּ תִנְרַף דב"ק: וְשָׁם בְּסִימָן רצ"ו אַחַר שְׁכַתְבַּת דְּסוּלַת שְׁלֵנוּ הָיוּ סִפְק חֲמִץ דְּאוֹרֵייתָא כְּמוֹ שְׁכַתְבַּת מֶרֶן הַחֲתָם סוֹפֵר בְּסִי' קי"ד וְהַמְּגוֹן אַבְרָהָם בְּסִי' תנ"ג סק"ח פֶּתַב דְּאָנוּ מְחֻזְּקִים סִלַּת שְׁלֵנוּ לְחֲמִץ וְכו' פֶּתַב וְשִׁמְעָתִי שְׁיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁעֵתָה שְׁטוּחְנִין בְּדֹאמְעָפ מִלְּלַעַן אִין לוֹתְתִין אֲבָל אַחַר הַחֲקִירָה וְדִרְיִשָּׁה שְׁמַעְתִּי שְׁגַם בְּדֹאמְעָפ מִלְּלַעַן יֵשׁ לוֹתְתִין וּבְעִיר פְּעֻסֵט יֵשׁ יוֹתֵר מְשַׁלְּשִׁים מִלְּלַעַן וְלִהְרַבָּה מֵהֶם יֵשׁ מְאֻשִׁין לְלַתּוֹת וְשִׁתְּיִבֵּשׁ מְהֵרָה וְעַל כָּל פָּנִים גַם עֵתָה לֹא יֵצֵא הַסּוּלַת שֶׁל כָּל הַשְּׁנָה מִיִּסְפָּק חֲמִץ גַם בְּתִשׁוּבַת פְּנוֹת הַבַּיִת סִי' ט"ו שְׁהַבְּאֵתִי בְּאוֹת ז"ך (בד"ה וְלְסַמְּוֵה עַל הַי"ש) פֶּתַב דְּלַתִּיתָה הָיוּ סִפְק גְּתַחֲמִץ וְכַתְבַּת דְּיֵשׁ לְהַקְל בְּעֵבֶר עָלָיו הַפְּסַח וְגַם פֶּתַב דְּחֲמִץ דְּמִי פִירוֹת עִם מִים הָיוּ חֲמִץ גְּנוֹקְשָׁה וּמִוֶּתֶר אַחַר הַפְּסַח גַם בְּתִשׁוּבַת בַּיִת יֵצֵא חֲמִץ לְהַגָּאוֹן מִפְּרֹאמִי שְׁלֵא יצ"ו בְּסוֹף סִי' ע"ז פֶּתַב לְגִדּוֹנוֹ (בד"ה אָף) פִּינּוֹן שְׁאִין בּוֹ רַק חֻשׁשׁ תַּעֲרוּבַת קִמַח וְקִמַח גּוֹפִיָּה הָיוּ סִפְק לְכֵן בְּרוּר דְּמִוֶּתֶר אַחַר הַפְּסַח בְּצִירוּף הָיִתֵר וְכו' עי"ש מִתְבָּאָר שְׁפוּבֵר שְׁקִמַח הוּא סִפְק חֲמִץ וּבְשׁו"ת אֲבָן יִקְרָה לְהַגָּאוֹן אַבד"ק טְשֶׁעֶרְנָאוּיִץ יצ"ו פֶּתַב בְּרִישׁ סִי' כ"ג וּבְפֶרֶט לְפִי מָה שְׁחַקְרָתִי מִנְהֵג טוּחְנֵי הַקִּמַח בְּזִמָּן הַזֶּה רַבָּא דְּרַבָּא שְׁלֵא לְלַתּוֹת כָּלֵל וּבִיחּוּד בְּחֻשִׁים הַנְּטֻחְנִים בְּרִיחִים הַקִּיטוֹר וּמְלֹאכּוֹתִים (דְּאִמְעָף וְקוּנְסִטְמוּהֵלֶן) אִין דְּרָף לְלַתּוֹת כָּלֵל עי"ש וְזֶה שְׁלֵא כְּדַבְּרֵי הַגָּאוֹן מוֹהֵר"ם שִׁי"ק וְצִרִיף לֹמֵר דְּיֵשׁ שִׁינּוּי מִנְהֵג בְּמִקְוֹמוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְבַּתִּי לְמַעְלָה וְעֵינִן לְקַמֵּן בְּאוֹת ע"ו בְּשָׁם הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהֲדוּרָא שְׁתִּיתָאָה סִי' נו"ן: וְעַל דְּבַר הַמַּאֲקוּרָאטֵשׁ (אֲמָרוּ לִי שְׁהוּא מִינֵי לְבִיבוֹת שְׁקוֹרִין מֵאֲקָרוּנִים) שְׁנִמְכְּרוּ לַעֲכוּמ"ז קוֹדֵם הַפְּסַח אֲלֵא שְׁהָיוּ בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלִדְעַת הַמְּקוֹר חֲיִים חֲשִׁיב זֶה חֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְקַבֵּל הַיִּשְׂרָאֵל אַחֲרֵיָוִת וְעֵבֶר עָלָיו הַפְּסַח כְּתַב בְּשׁו"ת בַּיִת שְׁלֵמָה סִי' ע"ט דְּהֵרַב הַשׁוֹאֵל פֶּתַב לְהִתִּיר מְשׁוּם דְּהָיוּ חֲמִץ גְּנוֹקְשָׁה פִּינּוֹן שְׁאִינָם רְאוּיָם לְאֲכֹל רַק אַחַר הַבִּישׁוּל וְכַתְבַּת עַל דְּבָרָיו דִּישְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא יֵאמֵר דְּאָף דְּאִין רְאוּיָם אֲלֵא אַחַר בִּישׁוּל הָיוּ חֲמִץ גְּמוּר וְכו' (וְכַתְבַּת קֶצֶת רְאִיּוֹת וְסִיִּים דְּאֵרִיכוֹת בְּזֶה לְמוֹתֵר וְאִנִּי תְּמִיָּה עַל שְׁנִיָּהֶם דְּהָרִי שְׁלַחַן הַלֶּכֶה פְּסוּקָה בְּסוֹף סִי' תמ"ז דְּהַפִּידָאוּס הֵם חֲמִץ גְּמוּר וְאֵסוּרִים אַחַר הַפְּסַח וְהַפִּידָאוּס אֵינָם רְאוּיָם לְאֲכֹל אֲלֵא אַחַר הַבִּישׁוּל כִּידוּעַ וּמְפֹרְסֵם שְׁהוּא דוּמָה לְמַאֲקוּרָאטֵשׁ הַגָּ' ל) אֲמָנָם אִם הַמַּאֲקוּרָטֵשׁ נִעְשָׂה מִמֵּי פִירוֹת עִם מִים וְאִם הֵמִי פִירוֹת רַבּוּ הָיוּ רַק חֲמִץ גְּנוֹקְשָׁה וְנָאף דְּכַתְבוּ הָאֲחֵרוּנִים בְּסִי' תס"ב וְנוֹדַע בִּיהוּדָה סִי' כ"א כ"ב דְּגְּנוֹקְשָׁה דְּמִי פִירוֹת עִם מִים הָיוּ מְדֹאֹרֵייתָא הֵינּוּ לְעַנְיָן אֲכִילָה אֲבָל לְעַנְיָן בִּיעוּר הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְאִם כֵּן מוֹתֵרִים אֵלּוּ הַמַּאֲקוּרָטוּשׁ אַחַר הַפְּסַח וְנָאף דְּלַתּוֹתֵם הַחֻשִׁים וְאִם כֵּן כְּבָר גְּתַחֲמִץ הַקִּמַח קוֹדֵם שְׁנִילּוּשׁ עִם מִי פִירוֹת וּמִים מְכַל מְקוּם דַּעַת כְּפָה פּוֹסְקִים דְּבַהֲפֻסַּד מְרוּבָה מוֹתֵר בְּהַנָּאָה

אחר הפסח שאינו רק ספק חמץ וכינון שבלאו הכי יש לפסוק פראב"ו דחמץ של עכומ"ז
ברשות ישראל וקבל עליו אחריות מותר בהנאה אחר הפסח וגם בתשו' פקפקתי על
דברי המקור חיים בסי' תמ"ח דמשנוי ליה בפשיטות דזה הוי אחריות על הישראל אם כן
יש להתיר בהנאה במקום הפסד מרובה ודוקא אם אין אוכלין מאקוראטש הישראל
בסביבות שלכם (נראה שפונתו שאין קונים מהעכומ"ז) שאם לא כן יש לחוש שמא
ימפור העכומ"ז לישראל אלו תנרף דב"ק: וכתב הרדב"ז בסוף סי' הנ"ל דהנה מעשה
שהעכומ"ז המשרתים אצל טוחן ישראל לתתו החטים ביום טוב אחרון אחר חצות כדי
שיהיה מוכן לטחון במוצאי פסח וכתב להתיר מפמה טעמי חדא שראה בהחטה שעדין
לא הגיעה לידי חימוץ ולא לביקוע ותו דהוי איסור דרבנן בזמן דרבנן ותו דטעם האיסור
משום קנס והכא ליפא למיקנסיה דאנוס הנה ואי משום דעבר על בל יראה ליתא דהא
ביום טוב לא היה אפשר לבערו ואי משום דהנה להם לבעלים לבטולי קודם שמחמיץ
הרי לדעתי אין זה חמץ הילכף ליפא למיקנסיה ותו פיון דאחר זמנו אין איסורו אלא
מדרבנן מבטלין אותו ברוב לכתחלה ולפי הטעמים הללו התרתי לו לערבו מעט מעט
עם שאר החטה ולמכרו אפילו לישראל עכ"ל ותנרף דברי הרדב"ז הביא הרב
מוהריק"ש בסי' תמ"ח וכתב הרב פרי חדש שם ס"ב דנראה לו דאם נתבקעו אסור
לערבו אליבא דכולי עלמא ואם לא נתבקעו תלוי במחלוקת ולסברת מרן בסי' תס"ז
ס"ט דאסור למיכלינהו בעינייהו אסור לערבם דאין מבטלין איסור לכתחלה: והרב נהר
שלום אות ב' פתב דיש להתיר פשלא נתבקעו דכינון דיש פלוגתא אי שרו באכילה בפסח
ספק דרבנן להקל ושרו אחר הפסח וכינון דיש להתיר בעינייהו יש לסמוך על סברת
רבינו יונה דמותר לערב לכתחלה אבל בלא עירוב ראוי שלא להתיר אבל בנתבקעו
נראה דהרדב"ז לא אמר עכ"ל והרב מוהריק"ש נראה שהבין בדעת הרדב"ז דסומך על
מה שכתב בסוף דבריו דכינון דאחר זמנו מדרבנן וכו' ולא שאני ליה בין לא נתבקעו
לנתבקעו אף שהרבה בטעמים וצדדים להתיר פן דרף הפוסקים ולכן העתיק בסתם תנרף
דברי הרדב"ז ולא פתב פפתוב בגוף דברי הרדב"ז (שראה שלא הגיע לידי ביקוע ושהנה
אנוס) מפני שסובר דבלא צדדים אלו נמי יש להתיר והרב נהר שלום פתב דמקום יש
בראש להקל גם בנתבקעו דהרי נתבקעו הם רק ספק חמץ ובצירוף דעת הרר"י וכו'
אלא דאין לעשות מעשה בנתבקעו דאין ביטול לחמץ ידוע (אשגרת לינן הוא) וכי ריבה
עליהם מאי הוי יכרם והרי הם באיסורים עכ"ל והרב שלחן גבוה בסק"ד אחר שנשא
ונתן על דברי הרב פרי חדש מסיק דכדאי הרדב"ז להתירו באכילה בשעת הדחק על ידי
תערובת וגם ראיתי למרן חיד"א במחזיק ברכה הביא תנרף דברי הרדב"ז ולא ראה
דברי הרבנים מוהריק"ש ופרי חדש עי"ש: ל) ספק חמץ שעבר עליו הפסח או ודאי חמץ
וספק אם עבר הפסח עליו אם מותר באכילה עיין להרב חק יעקב סי' תמ"ט מה שכתב
על דברי הרב מגן אברהם בשם הרב בית חדש (דספק אם הוא חמץ שעבר עליו הפסח
אסור באכילה) ומסקנתו דמותר אף באכילה וכן כל ספק חמץ שעבר עליו הפסח ומה
שכתב הרב שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ד סי' יו"ד ד' ד' ע"ב דהחק יעקב מצדד
להתיר באכילה אינו מדוקדק דודאי פן היא דעתו ולא שמצדד להתיר וכן הבין בדעתו
הרב מים חיים רפפורט בסוף סי' ז' דמותר באכילה וכתב שפן הספים לדבריו הרב
אליהו רבה וכן היא דעתו עי"ש וכן פתב מפורש בחק יעקב סי' תמ"ח סק"ד עי"ש וכן

הבין בְּדַעְתּוֹ הֶרֶב מְקוֹר חַיִּים בְּסִי תַמ"ח סוֹף סַק"א (וְהֶרֶב בֵּית שְׁלֹמֹה סִי ע"ח פְּתַב דֵּהֲאוּר בְּשֵׁם רֶאֱב"ן פְּתַב דְּחַמֵּץ שֶׁל עַכּוּמ"ז מְוֹפֶקֶד בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי כֵּן וְעָבַר עָלָיו הַפְּסַח אֲסוּר בְּאַכִּילָה וּמִתְּרַבּוּת בְּהִנְאָה וְכַתְּבֵהּ בֵּית שְׁלֹמֹה שֵׁם בַּד' מ"ו רִישׁ עַמּוּד ד' דְּהַטְעַם מִשּׁוּם דְּהוּי סֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח וְסוּבֵר בְּחַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח כִּהֲמַג"א דְּבִאֲכִילָה אֲסוּר עִי"ש וְאִם הֵאֱלִיְהוּ רִבָּה נְקִיט פְּהֶרֶאֱב"ן הַנ"ל לֹא יִתְּכֵן לֹאמֹר טַעַם זֶה לְפִי שִׁטְתּוֹ דְּמַסִּיק כִּהַח"י דְּמִתְּרַבּוּת בְּאַכִּילָה וְצָרִיף לַעֲיִן בְּגוּף דְּבָרֵי הַח"י וְאִין מְצוּי אֲצִלִּי) וְכֵן דַּעַת הַרְבָּנִים נִהַר שְׁלוֹם וְעָרַף הַשְּׁלֵחֵן סִי תַמ"ט וְלִשׁוֹן לְיַמּוּדִים סִי קפ"ה: וְרִאֲיִיתִי לְהֶרֶב יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב סִי תַמ"ט אַחַר שֶׁנִּשְׁאַ וְנִתְּן בְּרִאֲיִת הַמַּג"א סִיִּים יֵשׁ לְסַמְּךָ לְהַתִּיר בְּהִנְאָה בְּחַמֵּץ וְכֵן בְּאַכִּילָה בְּמָקוֹם דְּלֹא שִׁינֵף פֶּת שֶׁל עַכּוּמ"ז כְּמוֹ בְּמִלְּאֵי וְשֶׁאֵר דְּבָרִים וְכו' וְאִינִי מְבִין מַה שֶׁפְּתַב בְּסִי תַמ"ח סוֹף אוֹת ח' דְּנִדּוּנוֹ חֲשִׁיב סֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח סוֹף דְּבָר דַּעַתִּי מִסְּפַמֵּת לְהַתִּיר הִי"ש בְּהִנְאָה עִי"ש וְאִמְאֵי לֹא הַתִּיר גַּם בְּשִׁתִּיָּה לְפִי מַה שֶׁנִּרְאָה הַסְּפַמֵּת בְּסִי תַמ"ט עִי"ש וְהֶרֶב מְגֹן הָאֵלֶּף בְּסִי תַמ"ט פְּתַב לְדַחּוֹת רִאֲיִיתִי הַמַּג"מ וְדְבָרֵי הֶרֶב חֶק יַעֲקֹב וּמַסִּיק מִיְהוּ לַעֲנִין דִּינָא נִרְאָה דְּאִין לְהַחֲמִיר בְּסֶפֶק דְּרַבְּנֵן דְּחַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח קִיל מִשְׁאֵר אִיסוּר דְּרַבְּנֵן דְּאִפִּילוּ שְׁשִׁים אִין צָרִיף וְאִם כֵּן אִין לְהַחֲמִיר בְּסֶפֶקוֹ וּבִסְגּוּן זֶה פְּתַב הֶרֶב בֵּית מֵאִיר לְדַחּוֹת דְּבָרֵי הַמַּג"א וְהַח"י וְסִיִּים דְּמַה שֶׁפְּתַב הַח"י וְכֵן כָּל סֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח מִתְּרַבּוּת לֹא מִשְׁמַע מִשְׁם לְהִתִּיר אֲלֵא דְּמַסְבָּרָא יֵשׁ לְדוּן כָּל זְמַן שֶׁאִין רִאֲיָה לְאַסּוּר עַכ"ל וּבִש"ע הֶרֶב מוֹהַרש"ז בְּסִי תַמ"ח סְעִיף ל' פְּתַב וְיֵשׁ מִחֲמִירִים בְּכָל סֶפֶק שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח לְאַסּוּרוֹ בְּאַכִּילָה וְיֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְדְבָרֵיהֶם אִם אִין הַפְּסַח מְרֻבָּה מוֹכַח דְּמִן הַדִּין דַּעַתוֹ דְּמִתְּרַבּוּת וְהֶרֶב שֵׁם אֲרִיָּה בְּרִישׁ סִי ט' פְּתַב וְאִף שֶׁדַּעַת הַרְבָּנִים מְגֹן אֲבָרְהֶם וּב"ח וְכו' כְּבָר הֵעֵלָה בַח"י דְּאִפִּילוּ בְּאַכִּילָה מִתְּרַבּוּת עִי"ש שֶׁבִּיאָר יָפֵה דַּעַת הַתּוֹסֵ' בְּעָרוּבֵין ע"כ וּבְשׁו"ת רַעַק"א סִי כ"ג (ד"ה אֲמַנָּם דַּחּוּק) פְּתַב וְנ"ל גַּם שֶׁרֶשׁ חִילּוּקוֹ שֶׁל הַמַּג"א בְּסִי תַמ"ט בְּסֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח לְאַסּוּר בְּאַכִּילָה וְלְהַתִּיר בְּהִנְאָה בְּעֲצָמוֹתוֹ תְּמוּהָ בְּלִי יְסוּד וְשֶׁרֶשׁ טַעְמָא דְּמִלְּתָא וּמִי כְּהַחֲכָם יוֹדַע פֶּשֶׁר דְּבָר עַכ"ד: וְהֶרֶב בֵּית שְׁלֹמֹה בְּסוֹף סִי פ"ו פְּתַב וְאִף דְּבִנְדוּן זֶה הוּא סֶפֶק אִם הִיָּה רֹב מְפַל מְקוֹם דַּעַת רֹב רַבְּנֵי הָאֲחֵרוּנִים לְהַקֵּל בְּחַמֵּץ (בְּסֶפֶק חַמֵּץ) שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח אִף בְּאַכִּילָה וְכָל שְׁכֵן בְּזֶה שִׁישׁ פְּמָה סְפַקוֹת ע"כ וְכֵן פְּתַב הֶרֶב מוֹהַרש"ק בְּתִשְׁבֵּה שֶׁבְּסוֹף סֶפֶר גְּאוֹת דְּשֶׁא רִישׁ סִי א' וְנ"ל וְאִם כֵּן כִּינּוּן שִׁישׁ לְתַלּוֹת שֶׁקְּנָאוּ מִעַכּוּמ"ז אַחַר הַפְּסַח הוּי סֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח וּמִתְּרַבּוּת אִף בְּאַכִּילָה (וְעִי"ש בַד"ה וְעִפִּי"ז יֵשׁ לְיִישֵׁב שֶׁפְּתַב עַל כָּל פְּנִים הַיּוֹצֵא מִזֶּה לְנִדּוּן זֶה דִּישׁ פְּמָה צְדָדִים לְהַחֲמִיר דְּאוּלֵי אֲמָרִינּוּ חֲזָקָה וְכו' וְאִף אִי לֹא אֲמָרִינּוּ חֲזָקָה זֹו מְפַל מְקוֹם לֹא יֵצֵא מִיַּדִּי סֶפֶק וְאוּלֵי כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּסֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח לְחַוִּמְרָא לְכַף נִרְאָה דְּהַחֲמֵץ אֲסוּר רַק בְּיִטּוּל בְּרֹב מוֹעִיל עַכ"ל וְק"ל) וְכֵן פְּתַב הֶרֶב עַמּוּדֵי אֵשׁ ד' מ"ט ע"ד וְהַרְמַב"ם שֶׁפְּתַב אֲסוּר בְּאַכִּילָה אוּלֵי סוּבֵר כֵּן בְּכָל סֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח אוּלֵם אֲנִן דְּקִיָּמָא לֵן דְּבִסְפַק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח מִתְּרַבּוּת יֵשׁ לְהַתִּיר גַּם בְּפִלּוּגְתָא הַנ"ל עַכ"ל וּמַמָּה שֶׁפְּתַב בְּחֶק יַעֲקֹב בְּסִי תַמ"ח סוֹף סַק"ד בְּשֵׁם הֶרֶב חֲנִינוּף בֵּית יְהוּדָה סִי י"א מִשְׁמַע קֶצֶת דְּסֶפֶק חַמֵּץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסַח אִינוּ מִתְּרַבּוּת בְּאַכִּילָה אִי לֹא דְּאִיפָא סֶפֶק סֶפֶקָא אִף אִינוּ מְוַכְרַח כָּל כְּפֹ דִּישׁ לֹאמֹר שֶׁפְּתַב כֵּן בְּנִדּוּנוֹ לְרַחֲוּת דְּמִלְּתָא פְּדָרָף הַפּוֹסְקִים וּבְדְבָרֵי הַתְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה שֶׁהִבֵּאתִי לְעִיל בְּסִי זֶה אוֹת ח' ס"ק ז' פְּתוּב דְּלֹא אֲסוּרוֹ אַחַר הַפְּסַח אֲלֵא

ונדאי חמץ או ספק ולא מה שהוא משום חומרא משמע דספק נמי אסור וצריך לעיין בגוף הספר ומסתמיות דברי הרב רמ"ץ סי' כ"ט שהבאתי לקמן אות ל"ג משמע שסובר דספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר באכילה וקרב עמודי אור סי' כ"ג שקיל וטרי בספק חמץ שעבר עליו הפסח אי שרי באכילה ובאות י"ב וי"ג נראה מסקנתו כהמג"א דרק בהנאה שרי עי"ש וקצת נראה פן דעת הגאון מנחת שי יצ"ו בסי' ל"ב שהבאתי לקמן אות ח"ן: וכתב הרב בית מאיר שם דאף לדעת המג"א דיש לחלק בין אכילה להנאה היינו בהנאה דמכירה דקיל דאף החמץ בפסח גופיה אינו תופס דמיו וכו' אבל הנאה דרחיצה וסיכה אין שום סברא להקל בהנאה מבאכילה וכו' עי"ש וכן פתב בשו"ת הרב מוהרש"ק הנ"ל (בד"ה ועל פי הדברים האלה): והנה בדבר שיש מחלוקת בפוסקים אם הועילה המכירה שמכר לעכומ"ז או לא ועבר הפסח דנראה לכאורה דזה הני כספק חמץ שעבר עליו הפסח וכן מתבאר מדברי קצת מהפוסקים שרשמתי למעלה הנה ראיתי בשו"ת בית שלמה סי' ס"ב במוכר חמץ לנכרי בכסף לחוד ועבר עליו הפסח כיון דפלוגתא דרבנן היא והרבה מרבנותא הסכימו לסברת רש"י דקנין עכומ"ז במטלטלין בכסף אם פן בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא מדרבנן יש להקל ומה שגמגם בפרי מגדים כיון דבפסח עצמו הני ספקא דאורייתא לא מצינו להקל אחר הפסח דהני ספקא דרבנן על ידי גלגול זה אינו גמגום בנדון דידן לפי מה שהסכימו האחרונים דאם לא נודע הספק איסור עד אחר שנעשה דרבנן יש להקל אמנם בפרי מגדים פתב להחמיר באם עבר על ספק בל יראה לאסור החמץ אחר הפסח משום דכיון דעבד איסורא קנסוהו רבנן ונראה להביא ראיה דבעבר על ספק בל יראה לא קנסוהו רבנן וכו' עי"ש והנה לא נראה מקום דברי הפרמ"ג ולכאורה מדבריו שבסימן ת"מ במשפצות אות א' (ד"ה והנה) מתבאר יפה בהקדמה שפתב דבדין אחריות דאנס לא הכריע מרן ואחר הפסח יש לומר דהני ספק וילקולא בתוך הפסח הני ספק תורה ע"כ הרי דלאחר הפסח חשיב ליה ספק דרבנן למיזל לקולא ולא הני ספק דרבנן על ידי גלגול וגם לא אסר אחר הפסח משום שעבר בפסח על ספק בל יראה (לפום ריהטא לא ידענא אמאי לא חשיב הכרע בדין אחריות אנס שהביא מרן דעת הרמב"ם בסתם ודעת הראב"ד בלשון ויש חולקים ומצאתי להרב פרי מגדים באש"ל אברהם סי' תמ"ח סק"ג [ד"ה ודע אם] דמשמעות דברי מרן הם כדעה ראשונה וזה סותר למה שפתב במשפצות הנ"ל והרב שלחן גבוה שם סק"ד צדד בכונת מרן וצד אחר הוא דמה שפתב ואפילו וכו' הוא לדברי הוי"ש אומרים שהביא בתחלה בדין אחריות פשיעה וכו' ונראה שפן הבין במשפצות הנ"ל ושוב חזר בו דהאמת הוא דהני סתם ואחר כך מחלוקת ולכן פתב באש"ל אברהם הנ"ל דדעת מרן כדעה ראשונה וכן היא מסקנת הרב שלחן גבוה שם) ובהגהה מן המחבר בשו"ת בית שלמה שם פתב ובעיקר הדין אם קונסין אחר הפסח בעבר על ספק בל יראה עיין בתשובת בית אפרים סי' מ"א שפתב דאפילו למאן דמחמיר דוקא בספק דמעשה ולא בספק דפלוגתא ע"כ ואם מה שפתב הרב בית שלמה בשם הרב פרי מגדים הוא בספק דמעשה אין נסת"ר מחמת"ו ממה שפתב במשפצות סי' ת"מ דהתם מיירי בספק דפלוגתא (שוב ראיתי מה שפתב בסי' תמ"ה סק"ד [ד"ה מעשה] ביי"ש פסח שנשלח על ידי נכרי ויש ספק שהחליפו וז"ל ואחר הפסח יש לומר דספק חמץ שעבר עליו הפסח יש להקל בהנאה על כל פנים ומיהו יש לומר דעבר תוך הפסח בספק לאו דבל יראה עכ"ל) אלא דאף אם הוא פן מדברי

הבית שלמה מוכח דלא שאני ליה לחלק בהכי ולדבריו קשו דברי הפרמ"ג אהדדי ובאש"ל אברהם סי' תמ"ח הג"ל כתב פללא דמילתא ספק מעשה וספק פלוגתא פל שעבר הפסח קנסוהו אבל ספק פלוגתא ומעשה לאחר הפסח מודינא דספקא דרבנן לקולא ובשו"ת חתם סופר סי' קי"ד במי שלא מכר קמח סלת ועבר עליו הפסח כתב דאסור בהנאה ואין לומר פיון דחמץ שעבר עליו הפסח הוא דרבנן הוי ספק דרבנן שמא לא נתחמץ זה אינו פיון שעבר על ספק איסור הוי נדאי איסור דרבנן שפך תיקנו שהמכניס עצמו לאיסור זה יאסר חמץ שלו אחר הפסח וכו' ע"כ ולפי מה שכתב בהגהת בית שלמה הג"ל יש לומר דבספק פלוגתא מודה דאינו נאסר: והרב זכרון צבי מנחם סי' יו"ד כתב בשם הרב השואל במי ששכח לחתום בשטר המכירה וקבל זידאטיק שהורה למכור החמץ לעכומ"ז וכתב על דבריו שיפה הורה לסמוך בדיעבד אקניו כסף וביותר שהחק יעקב מקיל באם בטל החמץ וסבר שמכר החמץ אז הוי אונס ידוע והאריה וכו' והיטב אשר דבר דהוי ספק דרבנן אף דיש לומר דהוי ספק דרבנן על ידי גילגול דאורייתא ובכי האי גוונא הוי לחומרא פדכתב מוהריב"ל עם כל זה יש לומר דגוף איסור אחר הפסח הוי רק קנסא אבל בספק עבר על בל יראה אף דהוי דאורייתא אשר פסקינו לחומרא נשאר באיסורו לעולם אף שיצמח מזה איסור דרבנן אבל בחמץ שאחר הפסח ממילא מותר מן התורה ורק משום קנסא אין לה בו אלא חידושו בתוך הפסח ספק לחומרא אבל אחר הפסח ספק לקולא עכ"ל ולפי מה שבראה מסגנון הדברים דמייירי בבטל נודע לו הספק אחר הפסח (מדמדמה נדונו לההיא דחק יעקב) אם פן בכי האי גוונא איך שייה לאסור מטעם גילגול כמו שכתב הרב בית שלמה בשם האחרונים: ואין להקשות מה ענין ספק דרבנן על ידי גילגול מדאורייתא לכאן דכיון שבטל ומדאורייתא סגי בבטול אם פן אין פאן אלא ספק בדרבנן דכבר כתבו רבני האחרונים דאין לסמוך על הביטול בחמץ הנמכר עיין מה שרשמתי לעיל בסי' ה' אות ו' בענין זה וראיתי להרב זכרון צבי מנחם בסי' א' ד' א' ע"ג שכתב בנדון דידה דהוי פלוגתא דרבנותא אם פן הוי ספק דאורייתא ואף דנדאי בטל מפל מקום הוי ספק דאורייתא על ידי גילגול כמו שכתבו הפוסקים בסי' ז"ן גבי ספק דרוסה שנתערב שוב כתב דלא דמי לספק דרוסה דשם תכף שנשחט הוי ספק דאורייתא ואחר כף פשיטערב הוי ספק על ידי גילגול ואף שנודע הספק אחר כף מפל מקום פיון שבאמת נולד הספק מקודם בשל תורה הוי ספק דאורייתא אבל הכא בשעה שבטל עדיין לא נאסר פלל החמץ ואם פן תכף בשעת הביטול נעשה דרבנן בשעה שחל האיסור והוי ספק דרבנן ועי"ש בסי' ב' ד' ג' (ד"ה ומה שמעכת"ה) ונראה מזה דבסי' א' הג"ל סבר דיש לסמוך על הביטול להוציא מידי ספק איסור תורה ולפי זה בההיא דסי' יו"ד לא היה צריך למה שכתב לחלק כנז"ל דאעיקרא פשבטל אין פאן ספק איסור תורה פלל ועיין להרב רמ"ץ סי' כ"ט (הבאתיו לקמן אות ל"ג) ובסי' ל"ב (הבאתיו לקמן אות ל"ד בד"ה והנה): אחר זמן רב השגתי שו"ת הגאון מוהר"ם שיק וראיתי שדבר בזה בסי' רט"ו והוא דבמאי דעסיק שם בפלת שעבר עליו הפסח וכתב דלדעת הסוברים דסלת הוי ספק חמץ (עיין במה שרשמתי בזה לעיל אות כ"ט) יש לומר דאם עבר עליו הפסח חשיב ספק דרבנן ולזה כתב בשם הרב השואל דזה לא מקרי ספק דרבנן פדכתב השפתי כהן בכללי ספק ספקא אות י"ט ובמוהריב"ל ח"א סי' ק' פיון דעיקר ספקא הוא מן התורה ורק על ידי גילגול נעשה דרבנן אף קשה לזה בסי' תס"ז סעף ט' בדגן שבתבשיל

שמתירין התבשיל משום ספק דרבנן אף דעיקר הספק הוא מן התורה ובאמת הנודע ביהודה בסי' ע"ז הביא ראיה מהא שהתירו התבשיל משום ספק דרבנן אף קשה באמת על הפלל שפללו מוהריב"ל וישפתי פהן כנ"ל ונראה לנישב על פי דברי הפרי חדש בכללי ספק ספיקא אות ח' לנישב ומה שקשה על כלל זה מביצת ספק גבלה דקיימא לן בסי' פ"ו דמותר דהוי ספק דרבנן אף דעיקר ספקא בדאורייתא ומירץ דביצה שאני שהם שני גופים מה שאין פן הבליעה בקדרה עם גוף האיסור הוי חד גופא ועוד תירץ דבקדרה מעיקרא היתה הקדרה עצמה איסור דאורייתא עד שתפגם ולפי זה לתירוץ שני יש לומר גם כן דתבשיל הוי גוף אחד ומעולם לא הוי איסור דאורייתא ולכן שפיר מקרי ספק דרבנן ולפי זה ראיה דקיימא לן פתירוץ בתראי דאף דהרמ"א בסי' תס"ז סעיף ט' חולק ואוסר התבשיל הוא רק משום חומרא דדבר שיש לו מתירין או משום דאין אנו בקיאים אבל לא משום דהוי ספק דאורייתא והפרי מגדים בכללי ספק ספיקא אות י"ט פתב דיש להחמיר פתירוץ קמא של הפרי חדש ולהנ"ל הרי ראיה מזה פתירוץ השני ואפשר דסבירא ליה לפרי מגדים דהכא שאני דלא נודע האיסור עד שנעשה דרבנן פנראה גם כן מלשון הפרי מגדים בסי' תס"ז במגן אברהם סקי"ב ואם כן נקוט מיהא פלגא בינדה דאם לא נודע עד שנתערב ונעשה דרבנן מיקרי שפיר ספק דרבנן דדוחק לחלק דהכא שאני דהוי רק תערובת משהו מה שאין פן תערובת טעם וכל זה בתבשיל דאיכא למימר דהוי כגוף אחד וכתירוץ הפרי חדש אבל אם נשתהה עד לאחר הפסח דהוי אותו הגוף שהיה מעיקרא איסור דאורייתא שפיר יש לומר דלא מיקרי ספק דרבנן ואין ראיה להנודע ביהודה: שוב השגתי שו"ת חיים של שלום להגאון אבד"ק באטישאן יצ"ו ובסי' ח"ן אחר שביאר שהגדון שנושאל עליו (המוכא להלן באות ע"ח) הוא ספק חמץ מחמת פלוגתא דרבנותא ומותר באכילה או בהנאה לכל מר כדאית ליה פתב בסוף דף ס"ב הן אמת שיש מקום לומר דבגדון דידן אין להקל מטעם ספק דרבנן פינון דמתחלה הנה הספק בשל תורה נהי דהשתא נתגלגל לרבנן מכל מקום אזלינן לחומרא כדכתב מוהריב"ל וכו' והבית חדש והמגן אברהם חק יעקב שמקילים בספק חמץ שעבר עליו הפסח (באכילה או בהנאה) איירו בנמצא אחר הפסח אף זה אינו דברור דאין לאסור בספק דאורייתא שנתגלגל לרבנן אלא במה שהיא איסור דרבנן לא כן חמץ אחר הפסח דאסור רק מקנס דקיל מאיסור כדכתב הר"ן בפסחים ד' ו' ע"ב לענין נתערב אחר הפסח אפילו ביותר מפדי אכילת פנס מותר ובלבד שיירבה עליו ההיתר פתרומת חוצה לארץ שמבטלין ברוב פינון דחמץ אחר הפסח אינו אלא קנס דיו שינהגו בו פקל שבאיסורין של דבריהם ובתועפות ראם בא"ח סי' מ"ז פתב לדון בכיוצא בזה לאסור אחר הפסח מטעם גילגול לרבנן ולא כן אבי דבזה יש לומר שגם מוהריב"ל יודה ועוד שאני הא דמוהריב"ל דהספקות הם בענין אחד דמעיקרא הנה ספק לענין אכילה וכן אחר שנעשה דרבנן לא כן הכא דבזמן שהיה דאורייתא לא הנה לענין אכילה שום ספק אלא לענין א יראה וספקא דבל יראה ליתא השתא דמאי דהנה הנה ועיקר הספק השתא הוא לענין אכילה בזה יש לומר דאזלינן לקולא ככל ספק דרבנן ויש ראיה לחילוק הראשון מרש"י בבכורות ד' ל"ד ד"ה הצורם שקפחם ובכהן קמירי וכן בגטין ד' מ"ד דקדק וכתב פהן הצורם משמע דלא משפחת בישראל ואמאי הא משפחת בספק בכור ביד ישראל שאין הפהן יכול להוציא ממנו וירעה עד שישתאב ויאכל לבועלים וישראל זה הטיל בו מום

בכּוּנוּהַּ לְהַתִּירוֹ הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַטְנוּ לר' אֲלִיעֶזֶר פְּדֹאִית לִיהַּ וּלְרַבֵּנּוּ פְּדֹאִית לְהוֹ
וּמוֹהֲרִיט"א בְּהִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת פָּרָק חֲמִישִׁי מִשְׁנֵה ד' אוֹת מ"ד בְּקֶשׁ לְמִצּוֹא חֲפֵץ בְּדַבְּרֵי
רש"י הִלְלוּ וְלֹא מִצָּא וּלְהֶאֱמֹר יֵשׁ לוֹמֵר דֵּהֲיִינוּ טַעֲמָא דְלִכְאוּרָה לֹא מִשְׁפַּחַת בְּיִשְׂרָאֵל
אֲלֵא בְּסַפֵּק בְּכוֹר פְּדֹאֲמָרְן אִם כֵּן לְרַבֵּנּוּ דר' אֲלִיעֶזֶר שְׁסוּבְרִים בְּהִטִּיל מוּם בְּכּוּנוּהַּ אִין
אִיסוּר לְאוּכְלוּ בְּמוּם זֶה אֲלֵא מְדַרְבָּנּוּ מִמִּילָא בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה לוֹ סַפֵּק בְּכוֹר וְהִטִּיל מוּם
בְּכּוּנוּהַּ הַגֵּי לְעִנֵּן אִיסוּר אֲכִילָה עַל יְדֵי מוּם זֶה סַפֵּק דְּרַבֵּנּוּ וּלְהַקֵּל אֲמַנָּם זֶה אִינוּ מֵאֲחַר
שְׁהַסְפֵּק הָיָה מְעִיקָרָא בְּשֵׁל תוֹרָה אִף שְׁאֲחַר כִּף נִתְגַּלְגַּל לְדַרְבָּנּוּ אֲזִלִּינוּ לְחוּמְרָא אֲלֵא
דְּכָל זֶה בְּאִיסוּר דְּרַבֵּנּוּ לֹא כֵן צוּרֵם אֲזִינוּ בְּכוֹר דְּאִיסוּר אֲכִילָה אִינוּ אֲלֵא מִשּׁוּם קִנְס וְהוּא
אִיסוּר קַל בְּדַכְתַּב הָר"ן וְכָל שְׂיֵשׁ הַשְׁתָּא סַפֵּק אִף דְּמִתְחַלְהַּ הָיָה הַסְפֵּק בְּשֵׁל תוֹרָה
כְּשֶׁנִּתְגַּלְגַּל לְדַרְבָּנּוּ מוֹתֵר לְהִכִּי דְקֹדֵק רש"י וְכַתֵּב דְּבִכְהֵן מִיַּרְי דְּאִילוּ בְּיִשְׂרָאֵל בְּסַפֵּק
בְּכוֹר בְּאַמַּת שָׂרִי וְהָאֵרִיף קִצַּת עַל דְּבָרֵי מְרֵן הַמִּשְׁנָה לְמִלְךָ בְּרִישׁ פָּרָק רְבִיעִי מִהִלְכוֹת
בְּכוֹרוֹת שְׁדָן בְּנִדּוּנוּ בְּסַפֵּק בְּכוֹר לְהַחְמִיר מִשּׁוּם גִּילְגוּל וְכו' וְרַצָּה לְדַחוֹת חִילוּק זֶה מִדְּבָרֵי
רַגמ"ה בְּכַתִּיבַת יָד שְׁהוּבָא שָׁם בְּמוֹהֲרִיט"א שְׁמִפְרֵשׁ הֵיכִי דְצוּרֵם אֲזִינוּ גַם בְּיִשְׂרָאֵל וְכַתֵּב
דִּישׁ לְדַחוֹת דְּרַגמ"ה סוּבֵר דְּבִבְכוֹר תְּחַלַּת גְּזַרְתָּם הֵיכִי אִף בְּסַפֵּק (סִיִּים שְׂיֵשׁ לְדַבֵּר
הֲרַבָּה בְּזֶה וַיִּבְנוּ אֶרֶץ בְּמִקוֹם אַחֵר): וְעוֹד כְּתִבַּת לְחַלֵּק וְכַתֵּב שְׁהוּא הָעִיקָר דֵּהָא דְסַפֵּק עַל יְדֵי
גִילְגוּל דְּאֲזִלִּינוּ לְחוּמְרָא שְׁנֵה לְסַפֵּק אֲחַד בְּגוּפּוֹ וְסַפֵּק אֲחַד בְּתַעְרוּבָת דְּגַם כֵּן אֲזִלִּינוּ
לְחוּמְרָא וְכִינוּ דְּבְסַפֵּק אֲחַד בְּגוּפּוֹ וְסַפֵּק אֲחַד בְּתַעְרוּבָת כְּתִבַּת הַפְּרִי מְגִדִים בְּסִי' ז"ן דְּלֹא
מִתְמִירִינוּ אֲלֵא בְּסַפֵּק דְּמַעֲשֵׂה וְלֹא בְּסַפֵּק דְּפִלְגֻמָּא הִכִּי נִמִּי בְּסַפֵּק תוֹרָה שְׁנִתְגַּלְגַּל לְדַרְבָּנּוּ
לֹא מִתְמִירִינוּ אֲלֵא בְּסַפֵּק דְּמַעֲשֵׂה וְלֹא בְּסַפֵּק דְּפִלְגֻמָּא אֵלּוּ תוֹרָה דְּב"ק: לֹא) חֲמִיץ שֶׁל
יִשְׂרָאֵל מוֹפְקֵד בְּיַד עֵכוּמ"ז וְעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח עֵינֵן מֵהַ שְׁכַתֵּב הָרַב חֵק יַעֲקֹב בְּסִי' תמ"ח
ס"ד בְּעוּבְדָא שְׁבִבִית הִלֵּל שְׁהֵיִתִּישׁ יִשְׂרָאֵל אֲחַד חֲטִיִּים אֲצֵל טוּחֵן עֵכוּמ"ז קוּדָם הַפְּסַח
וְנִתְעַפְּבוּ עַד הַפְּסַח וְטוּחֵן הַעֵכוּמ"ז וְאֶפְסָה מֵהֶם פֶּת בְּיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן וְהִבִּיא לְיִשְׂרָאֵל שְׁכַתֵּב
לְהַתִּיר מִפְּמָה טַעֲמִים וְהָאֲחַד מֵהֶם הוּא דִּישׁ לְתַלוֹת שְׁהַחֲלִיף הַעֵכוּמ"ז בְּשֵׁלוֹ וְהֵי סַפֵּק
חֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח וּמוֹתֵר עֵי"ש וְהָרַב חֵי אֲדָם פֶּלֶל ק"ג אוֹת כ"ד כְּתִבַּת
דִּין זֶה וְהַשְּׂמִיט הַטַּעֵם שְׁכַתֵּב בְּחֵק יַעֲקֹב שְׁמָא הַחֲלִיף וְכַתֵּב דְּמוֹתֵר לִקְחַת הַדְּמִים
מֵהַעֵכוּמ"ז דֵּהֵי כְּמִזִּיק וְכֵן כְּתִבַּת הָרַב מְקוֹר חֵיִים בְּחִידוּשִׁים ס"ב אִף בְּבִיאורִים שָׁם
ס"ב פִּקְפֵּק עַל דְּבָרֵי הַחֵק יַעֲקֹב בְּשֵׁאֵר הַטַּעֲמִים וְכַתֵּב שְׁעִיקָר הַהִיתֵר הוּא דְּתַלִּינוּ
שְׁהַחֲלִיף בְּשֵׁלוֹ וְאֶפִּילוּ לְמֵאן דְּלֹא חֵיִישׁ לְחֲלִיפִין דְּנִקָּא כְּשֶׁמְחִזִּיר כְּמוֹת שְׁהוּא נִתֵּן לוֹ אֲבָל
כְּשֶׁשְׁנִינָה שְׁלֹא מִדַּעַת בַּעַל הַבֵּית לְכוּלֵי עֲלָמָא חֵיִישִׁינוּ שְׁהַחֲלִיף וְאִם הַעֵכוּמ"ז מְהִימֵן לִיהַּ
אִיסוּר אִף מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְהַתִּיר דְּלֹא הוּי כְּמוֹכֵר רַק שְׁמִשְׁלָם לוֹ דְּמֵי הִזְקוֹ וְנִרְאָה דֵּהִיכָא
שְׁאִין הַעֵכוּמ"ז מְהִימֵן לִיהַּ דִּישׁ לְתַלוֹת שְׁהַחֲלִיף וְהֵי סַפֵּק חֲמִיץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח יֵשׁ
לְהַתִּיר בְּאֲכִילָה לְמִי שְׁסוּבֵר כֵּן בְּכָל סַפֵּק חֲמִיץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח כְּמוֹ שְׁרַשְׁמֵתִי בְּאוֹת ל'
(וּלְפִי הַנִּרְאָה אִין שְׁיִיף בְּזֶה דִּין חֲלִיפֵי חֲמִיץ לְאַסוּר לְהַחֲלִיף לְמֵאן דְּסֵבֵר הִכִּי עֵינֵן מֵהַ
שְׁרַשְׁמֵתִי לְעֵיל אוֹת כ"ו וק"ל) וְכֵן כְּתִבַּת מְפִנְרֵשׁ בְּחֵק יַעֲקֹב שָׁם וְהִנֵּה בְּסוּף סִי' ת"מ
מְבוֹנָר דְּנִקִּיטִינוּ דְּחֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹפְקֵד בְּיַד עֵכוּמ"ז עוּבֵר הַיִּשְׂרָאֵל בְּבַל יִרְאָה וּמִשְׁמַע
דְּאֲחַר הַפְּסַח אִיסוּר כְּדִין כָּל חֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח וְלֹא תַלִּינוּ שְׁהַחֲלִיפוּ
הַעֵכוּמ"ז בְּשֵׁלוֹ וְצָרִיף לוֹמֵר דְּשָׁם מִיַּרְי בְּפִקְדוֹן סְתוּם וְחֲתוּם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְעֵכוּמ"ז
לְהַחֲלִיף אוֹ שְׁהִישְׂרָאֵל מִפִּירוֹ שְׁהוּא שְׁלוֹ אוֹ דְּמְהִימֵן לִיהַּ עֵכוּמ"ז וְכֵן פִּיּוּצָא בְּזֶה אִי נִמִּי

דאף בגוונא דאיפא למיתלי שהחליף מכל מקום אם נודע לו בפסח צריף לבערו ובהכי מיירו הפוסקים בסוף סי' ת"מ ואין הכי נמי דאם לא נודע עד אחר הפסח מותר דהוי ספק חמץ שעבר עליו הפסח והרב מגן האלף סק"ג הביא דברי הח"י דבעכומ"ז אמרינו מסתמא החליף וכתב ונראה לצרף עוד דעת הגאונים דחמץ של ישראל מןפקד ביד עכומ"ז אינו עובר דכשנאסר פקע ממונו של ישראל וקני העכומ"ז ממילא ועל כל פנים מותר לקבל הדמים ואם נודע לישראל בפסח צריף לבערו עכ"ל ומרן מוהריט"א בפרק חמישי דבכורות סי' מ"ד (ד"ה והנה הפ"ח) הביא דברי הח"י דלטעם דתלינו שהחליף העכומ"ז בשלו יש לומר דעכומ"ז שגזל חמץ של ישראל ועבר עליו הפסח מותר וצ"ע עכ"ל וכתב על דבריו דלמה הוצרף לטעם זה תיפוק לי דכינו דהגזלחייב באחריותו הוי שלו וכו' עי"ש.

משמע דמודה לו מיהא דאפשר להתיר מטעם חליפין: והנה במעשה שבא לידי זה זמן רב בחמץ של ישראל שהפקידו בערב פסח אחר חצות ביד עכומ"ז (עיין לעיל בסי' זה אות א') כתבתי דלא ברירא לסמוך על דברי הרב חק יעקב לתלות שהחליף כי לא ראיתי אז דברי הרבנים הנ"ל רק דברי הח"י וח"א הנ"ל ועתה לפי מה שרשמתי למעלה נראה דאפשר לסמוך על זה להתיר לכל הפחות למוכרו לעכומ"ז אם הוא באופן שיש לתלות שהעכומ"ז החליפו אף אם בעל החמץ ידע והפיר שהוא אשר הפקיד בידו או אף אם אינו מפיר אותו ממש אבל יודע כי לא נוכל הי"ש הנה שמביא לו עתה מן הי"ש שהפקיד בידו כי הם שנים בהגראדוס של זה כזה הנה בכי האי גוונא ודאי אין לתלות שהחליף דמה לו להחליף בדבר שאין לו רינח בחליפין ועיין ביו"ד סי' קי"ח סעיף יו"ד דאם אינו נהנה בחליפין לא חיישינו שפא החליף להכשיל את המפקיד כיון שאין לו הנאה בדבר ואם אמרו כן להקל כל שכן שנאמר כן להחמיר שלא לתלות שהחליף בדבר שאין בו רינח ועיין בט"ז יו"ד סי' ס"ג ו' ובגיליון רש"א ביו"ד סי' קי"ח הנ"ל מקשה אקדישתא ונוטה לחלק דווקא אם העכומ"ז מפסיד בהחילוף הוא דלא חיישינו לחליפין אבל אם אינו מפסיד אף אם אינו מרויח בהחילוף יש לומר דמחליף כדי להכשילו עי"ש ובענין כזה שאין שייך שום מכשול בהחילוף נראה ודאי דאין לנו לתלות שהחליף ועיין בשו"ת מים חיים רפפורט סי' ו' באחד שנגנב ממנו כמה שקים מאלץ והחזיר הגנב בפסח ועבר עליו הפסח עי"ש גוף המעשה ולא העלה על שפתיו להקל לתלות שהחליף הגנב כיעי"ש ואפשר שהוא מטעם זה כיון שאין לו הנאה בהחילוף לא תלינו שהחליף אלא שבגוף המעשה כתוב שהפיר איש אחד שהוא המאלץ הגנב מהבעל הבית ואין מזה הכרח ועוד יש לדחות וק"ל ועיין בשו"ת בית שלמה סי' ע"ה באיש אחד שלקח באלמות מחבירו י"ש והאלם נתחייב להשיבו לבעליו ולא נמכר לעכומ"ז ועבר עליו הפסח כתב ונ"ל ואין להתיר משום ספק דשפא החליפו האלם ביי"ש שלו כדברי חק יעקב בריש סי' תמ"ח לענין עכומ"ז דלא מבעיא אם מפיר הישראל שהיי"ש שלו שאין לומר כן ואף אם אינו מפיר רק שהיי"ש שמחזיר לו אינו גרוע מזה דלא חיישינו בזה לחליפין אף בעכומ"ז ככתוב ביו"ד סי' קי"ח אף לקולא אלא אף אם אינו מפיר לא חיישינו לחליפין רק בעכומ"ז או בישראל חשוד אבל בנדון דידן דהישראל האלם הזה אינו מוחזק לחשוד וגזלן דאף שלקח ממנו הי"ש באלמות כולו עבדי הכי ונעשה להם פהיתר שסוברים שכן הוא מצד דד"מ עכ"ל הרי מפורש דכל דלית ליה הנאה לא תלינו שהחליף והוא

פשוט וע"ע במג"א סי' תקי"ג סקי"ג ובבאר היטב ריש סי' תקט"ו ונשם בסוף הסי' ובסי' תקי"ז סק"ב וכן פתבו הפוסקים בא"ח סי' כ' לענין לשלוח ציציות ע"י עכומ"ז דצריף חותם בתו"ח דהיינו דוקא פשיש הנאה להעכומ"ז בהחילוף אבל בלא זה לא תישינו שפא יחליף להכשיל את הישראל עינין להרפנים מג"א וש"ע הרב מוהרש"ז דמ"ש בגליון רש"א על פי דברי רבינו המוהרי"ט דאף דלית לעכומ"ז הנאה תישינו שיחליף להכשיל בדבר שאין בו טורח תמינהי שלא ראה דברי הגאונים פרי חדש נשם בס"ק ל"ו ופרי תואר בריש הסי' ובסקי"ד שיחלקו על הרב מוהרי"ט ושהדין ברור דלא תישינו שיחליף בדבר שאין לו הנאה וכן היא דעת הגאון חכם צבי בסי' ט"ל עי"ש וכן פסק הרב ירד אברהם בח"א ד' כ"ג ע"ב אף הרב בית מאיר סי' קי"ח ס"י נוטה דעתו לדעת המוהרי"ט שפן נראה מדברי הרשב"א ברח"ל עי"ש גם הרב מעשה אברהם בחיו"ד סי' ל"ג נוטה דעתו להחמיר פסקת הרב מוהרי"ט ונהר ישועות יעקב בחלק יו"ד סי' קי"ד אות א' מחלק בין איסורין דרבנן לאיסורי תורה דבאיסורי תורה יש לחוש גם כשאין לו הנאה בחליפין ועינין מה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת החי"ת אות קכ"ח: ובשו"ת שם אריה סי' ט' נשאל באיש אחד שנתן להנכרי משקה שנעשה מיי"ש למוכרו לשרים ואדונים ועושה זאת לאהבת הישראל ואינו מרויח כלום מזה וישראל זה שכח ולא מכר משקה הנ"ל לנכרי קודם פסח ואינו יודע אם נשאר ממה שנתן לו קודם פסח ועתה שעבר עליו הפסח שואל אם צריף לשואלו אם נשאר בידו ממשקה הנ"ל ומה דינו אם נשאר.

והשיב דנדאי צריף לשואלו פינן דיש לברר בקל על ידי שאלה צריף לברר כמו שפכת במנח"י פל"ג נ"ח סק"ט ואם יאמר שנשאר אם חושדו שהמשקה שלו מכר כבר וזה אחר הוא כי נמצא משקה זה הרבה אף שאומר שלא מכר הני על כל פנים ספק שפא מכרו וכבר העלה הרב חק יעקב בסי' תמ"ט דמותר אפילו באכילה וכו' אף אם מאמינו אין פאן ספק ונאמן אף בלא מסיח לפי תומו וכו' ויש לצדד היתר דהא בנדון זה ליכא למיחש להערמה דאי בעי הנה אמר דלא מהימן ליה וכיון שאומר שביטל חמצו וליכא למיחש להערמה יש לומר דשרי והאריף בצד זה ועוד צדדי היתר עיש"ב ולא הזכיר דברי הרב חק יעקב ומקור חיים סי' תמ"ח הנ"ל וגם הנה לו לבאר דהיכא דלא מהימן ליה דהני ספק חמץ וכו' היינו דוקא אם יש הנאה להמחליף דאם לא פן אי אפשיך לתלות להקל ולומר שהחליף אלא דמשום דבנדונו כבר אמר בעל החמץ דמהימן ליה לא האריף לבאר פרטי הדין באם לא מהימן ליה אבל נדאי הדין ברור כמו שכתב הגאון בית שלמה הנ"ל דיש לחלק בענין פאמור: וראיתי בספר מנחת משה לידידי הגאון מקאמינקא יצ"ו בקונטרס חקת הפסח אות ה' שכתב בשם שו"ת דברי חיים סי' כ' באחד ששכח למכור יי"ש בערב פסח ונדע לו בחול המועד ופתח הפתח ולקחו הנכרי שגמפר לו החמץ להחזר הסמוך לזה החזר שהנה בו יי"ש הנה ואחר הפסח החזירו העכומ"ז לישראל דיש לצדד להקל על פי דעת הרב"ד בפרק י"א מהלכות מעשר דחזקת נכרי הנפקד שחליף בנדאי ואף להרמב"ם הני ספק על כל פנים ומותר אחר הפסח ועם כל זה לא סמך להתיר רק אם גם מתפוחי אדמה וקטניות מעורב עם התבואה וכו'.

והרב המחבר תמה על דבריו שלא זכר את דברי הרב חק יעקב בזה וספר דברי חיים אין מצוי אצלי לראות דב"ק ומשמעות הדברים הוא שהשני חזרים הנ"ל הם חזרים של

הַיִּשְׂרָאֵל וְאִם הוּא כֵּן מִסְתַּמָּא יִהְיֶה יֵרָא הַנְּכָרִי לְהַחֲלִיף כְּמוֹ בְּדִין יִשְׂרָאֵל יוֹצֵא וְנִכְנָס שְׂבִי"ד ס' קי"ח הַנ"ל וְאִיךָ אֶפְשָׁר לְתַלּוֹת שְׁהַחֲלִיף וְאִם הוּא בְּעֵנֶן שְׂאִין הַיִּשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ עַל כָּל פְּנִים הִיךָ לוֹ לְבָאָר דְּלֹא תְּלִינן בְּהַחֲלִיף אֲלֵא בְּאֵם יֵשׁ הַנְּאָה לְהַמְחִילֵיף דְּאֵם לֹא כֵּן מְהִיכָא תִּיתִי לְתַלּוֹת לְקוּלָא כְּנֻז"ל וְכֵן מִתְּבָאָר מִמָּה שְׁפָתַב הֶרֶב פְּרִי מְגָדִים ס' תמ"ה בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"ד (ד"ה מַעֲשֶׂה) דְּמִשּׁוּם שֶׁהִי"ש שֶׁל פֶּסַח הוּא מְשׁוּבָח מֵהִי"ש חֲמֵץ הוּא דְּחִינֵי שְׁמָא הַחֲלִיפוּ בִּי"ש חֲמֵץ הָא לֹא הִכִּי לֹא הִנֵּה חִינֵי שֶׁל וּמִתְּשׁוּ' דְּבָרֵי מְרָדְכִי פְּרִידְבוּרֵג ס' מ"ו הַמּוּבָא לְקַמֵּן אוֹת ל"ז מִתְּבָאָר גַּם כֵּן דְּכָל דְּלִית לֵיהּ הַנְּאָה לְהַנְּכָרִי לֹא חִינֵי שְׂאִין שְׁהַחֲלִיף עִי"ש וְעִינֵן לְקַמֵּן ס' י"א אוֹת ו' לְעֵנֶן שְׂאִין קִמַּח עַל יְדֵי נְכָרִי: לב) מִי שְׁמַת בְּפֶסַח וְהִיךָ לוֹ חֲמֵץ וְעָבַר וְלֹא בִּיעָרוּ וְלֹא בִּיטְלוּ קוּדֵם הַפֶּסַח מוֹתֵר הַחֲמֵץ אַחֵר הַפֶּסַח לְבָנָיו וְאֶפְּלוּ מֵת בְּעָרֵב פֶּסַח אַחֵר חֲצוֹת יֵשׁ לְסַמְנֵי לְהַתִּיר הַחֲמֵץ אֶפְּלוּ בְּאֲכִילָה כֵּן פָּתַב מְרֵן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרֵכָה ס' תמ"ח אוֹת י"א בְּשֵׁם הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה ס' כ' וְהֶאֱמַת שְׁפֵן פָּתַב הַנּו"ב שֶׁם אֲמַנֵּם אֲנִכִּי הַרוֹאֵה דְּאִין הַכָּל מוֹדִים בְּזֵה כְּאֶשֶׁר אֶרְשׁוּם פֶּה בַס"ד הַגָּאוֹן חֵק יַעֲקֹב ס' תל"ה סק"ב פָּתַב צ"ע מִי שְׁלֹא בְּדַק חֲמֵץ קוּדֵם זְמַן אִסּוּרוֹ וּמֵת אִי מוּטָל עַל הַיּוֹרְשִׁים לְבַעֲרוּ וְנִדְעָתוּ נוֹטָה שְׂאִין חֲיִיבִים לְבַעֲרוּ וַיִּכְפוּ עָלָיו כְּלִי אוֹ מְחִיצָה כְּדִי שְׁלֹא יָבוֹאוּ לְאֹנְכְלוּ וְכו' וּמְכַל מְקוֹם טוֹב לְבַעֲרוּ כִּינֵן שְׁפָכַר נֶאֱסַר בְּהַנְּאָה לְמָה לְהֵם לְקִימָו אִף לֹא יִבְרָכוּ כִּינֵן שְׂאִינֵם חֲיִיבִים לְבַעֲרוּ חֲמֵץ שְׂאִינֵנוּ שְׁלֵהֵם עַכ"ל הֵרִי מְבוֹאָר שְׁפוּבָר דְּנֶאֱסַר הַחֲמֵץ לְהַיּוֹרְשִׁים וְהַגָּאוֹן מְקוֹר חֲיִימֵם שֶׁם בְּחִידוּשִׁים הַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הַחֵק יַעֲקֹב וְלֹא נִתְּבָרְרוּ דְּבָרָיו לְדַעֲתִי הַעֲנִיָּה אִף רְאִיתִי מֵה שְׁרַמְז לְס' תמ"ח וְהוּא שֶׁם בְּסוּף סק"ט (בד"ה עוֹד הַמְּצִיא) שְׁפָתַב עַל דְּבָרֵי הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה הַנ"ל וְלִכְבִּי לֹא כֵּן יִדְמָה וְכו' דְּרַחֲמָנָא אַחֲשָׁבִיהָ נֶגֶד כָּל יִרְאָה אֶפְּלוּ חֲמֵץ גָּמוֹר וְעֶשְׂאוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ וְלֹא דְּמִי לְעַכּוּמ"ז שְׁהִבִּיא דוֹרוֹן דְּהִיָּא אֶפְּלוּ לֹא הִיךָ חֲמֵץ אִם לֹא רָצָה לְקַנּוֹתוֹ אִינוּ שְׁלוּ דְּאִין מְקַנֵּין לְאֲדָם בְּעַל פְּרָחוּ אֲבָל בִּירְוִשָׁה דְּאֵם לֹא הִיךָ חֲמֵץ יוֹרֵשׁ שְׂאֵמֵר אִינִי רוֹצֵה לִירֵשׁ אִינוּ כְּלוּם אִם לֹא שְׁמִפְקִירוּ וּבְחֲמֵץ רַחֲמָנָא אַחֲשָׁבִיהָ וְכו' עִי"ש רְאִיוֹתָיו מִשִּׁיטַת הַגָּאוֹנִים שְׁהוּבָאָה בְּהֵרָא"ש שְׁפָרַק קָמָא דְּפֶסַחִים ד' ו' בְּיִשְׂרָאֵל הַמְּפַקִּיד אֲצֵל חֲבֵרוֹ דְּעוֹבֵר הַנְּפַקֵּד אִם קָבַל הָאֲחֵרִיּוֹת וְכו' וּמִסּוּגֵיָא דְּפֶסַחִים ד' מ"ו גְּבִי חֲלָה דְּחֲשִׁיב טוֹבַת הַנְּאָה לְמָמוֹן גָּמוֹר וְכו' עִי"ש דב"ק וְלֵהֲלֵן אֲכַתְּוֵב אִיה"ש דַּעַת הַגָּאוֹן מִגֵּן הָאֵלֶף בְּזֵה: וְכַתֵּב הַגָּאוֹן נְאוֹת דְּשֵׂא ס' ט"ל (בד"ה וְמָה"ט) שְׁבַס' אוֹר חֲדָשׁ לְפֶסַחִים בַּד' י"ג ע"ד פָּתַב בְּשֵׁם הַג' מוֹהֲרֵי"ח מְפָרָאֵג (הַנּו"ב ז"ל) דְּמִי שְׁמַת בְּעָרֵב פֶּסַח וְכו' מְמִילָא חֲמֵץ זֶה אַחֵר הַפֶּסַח מוֹתֵר בְּאֲכִילָה וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו וְלְדְּבָרֵינוּ הַנ"ל דְּלֹא קִינֵמָא לֵן פְּאֵמִימֵר בְּפָרַק הַשּׁוֹלַח גְּבִי מְפַקִּיר עֲבָדוֹ וּמֵת דְּסַבֵּר דְּאִסּוּרָא לֹא מוֹרִית לְבִרְיָה אֲלֵא פְּרַבִּינָא דְּאִסּוּרָא מוֹרִית לְבִרְיָה מְמִילָא כִּינֵן שְׁמַעֲט זְכוֹת נְשָׂאָר לְבַעַל הַחֲמֵץ כִּי מְנִיַת מוֹרִית אִסּוּרָא לְבִרְיָה וְאִם אִינוּ מְבַעֲרוּ עוֹבֵר הַבֵּן בְּכָל יִרְאָה וְאִסּוּר אַחֵר הַפֶּסַח בְּהַנְּאָה וְדָבַר זֶה בְּרוּר בְּעֵינֵי דְּדְּמִי מְשִׁשׁ לְמַפְקִיר עֲבָדוֹ וּמֵת דְּקִינֵמָא לֵן דְּמוֹרִית אִסּוּרָא לְבִרְיָה וְאִנִּי תְּמַה עַל הַגָּאוֹן שְׁפָתַב כֶּף בְּפִשְׁטוֹת בְּלִי שׁוּם רְאִיָּה וְגַם נִרְאָה לִי דְּרוּב הָאֲחֵרוֹנִים שְׁפָתַבוּ דְּמְכִירָה מְהִי בְּפֶסַח לְחֲמֵץ דְּלֹא עָבַר בְּכָל יִרְאָה מְמִכִּירָה וְאִילָף פְּלִיגִי עַל הַג' הַנ"ל דְּכִי הִיכִי דְּמְכִירָה מְהִי הִכִּי נְמִי יְרוֹשָׁה דְּבְכָל דְּנֹכְתָא דִּינָם שְׁוָה עַכ"ל וְאִין מְצוּי אֲצֵלִי סִפֵּר אוֹר חֲדָשׁ לְפֶסַחִים לְרְאוֹת מָה אֲמַר בְּזֵה הֶרֶב אוֹר חֲדָשׁ וּמוּכָן מִדְּבָרֵי הֶרֶב נְאוֹת דְּשֵׂא שְׁלֹא פִקְפַק עַל דְּבָרָיו אֲלֵא הִבִּיא דְּבָרָיו בְּשִׁתְּיָקָה כְּהוֹדָאָה וְהֶרֶב נְאוֹת דְּשֵׂא לֹא רְאָה בְּגוּף

תשובת הנו"ב הנ"ל בזה שלא פתב פן בלי שום ראיה כמו שחשב כי אם בכמה הכרחיות
ופלפולים כיעי"ש ומה שמדמה למפקיר עבדו ומת דקנימא לן דלא פאמימר דאיסורא
מורית לבריה אין משם ראיה לפי דברי הרב חק יעקב דהתם הוא מדרבנן בעלמא וכמו
שכתב הרא"ש שם דלא פהרי"ף ועוד חמץ גופיה חידוש הוא שעשאו פאילו הוא ברשותו
וכו' ואין לה אלא חידושו שלא לחייב היורשים עי"ש והרב שערי תשובה בס' תמ"ח
אות ח' הביא תורף דברי הגאון נודע ביהודה שבמהדורא קמא וציין לתשובתו
שבמהדורא תניינא המובאת בדברינו להלן ולפי הנראה לא ראה דברי הרבנים חק יעקב
ומקור חיים ופרי מגדים הנז"ל והוא חידוש (לפי מה שחילקתי דברי הרב שערי תשובה
לסעיפים קטנים פפתוב בפתיחה לסימן זה דבריו בזה הם בס"ק ט"ו): והגאון מגן האלף
בסימן תמ"ח סוף סק"ח הביא סברת הנודע ביהודה ומה שהשיגו בספר מקור חיים וכתב
לדחות השגותיו וראיותיו וסיים וסבור הייתי לעשות קצת סמוכים לדברי הגאון נודע
ביהודה מהא דפרק השולח ד' מ' במפקיר עבדו איסורא לבריה לא מורית ופירש רש"י
דאין ירושה אלא בדבר של ממון וכיון דאינו דבר של ממון מה יוריש לבניו חיוב הביעור
ולמה יתחייבו הם לבער (אמר המחבר נראה דסובר הרב דנקיטין כמאן דאמר דאיסורא
לבריה לא מורית וכבר פתבתי דברי הרב חק יעקב דאנו לא קנימא לן הכי אלא שכתב
דהוא מדרבנן בעלמא) שוב פתב דקשה על זה מהא דבקיודשין ד' י"ז ע"ב דייקין דגר
אינו יורש מן התורה מדיכול לומר לעכומ"ז טול אתה ע"ז ואני מעות ואי יורש מן התורה
חליפי ע"ז קשקיל ומאי קושיא דלמא אף שיורש מן התורה מפל מקום ע"ז לאו בר דמים
היא אצל הגר ולא ירש הע"ז פלל ועוד הקשה עליו מדברי הר"ן בנדריים ד' מ"ז גבי
האומר לבנו קנזם אי אתה נהנה לי אם מת לא יירשנו שכתב דלאו משום דאין זוכה
בנכסים לפי שאסורין בהנאה שאם פן איך נותן לבנו ולאחיו הרי דאף שהנכסים אסורים
לו זוכה בירושא ובנדריים ד' פ"ה אמרינן פיון שאמר קנזם שוינהו עפרא בעלמא אלמא
דגם באיסורי הנאה יורש הוא ולכן נותן לבעל חוב וכדכתב הר"ן שם ועוד אם איתא
שפותרין היורשין להשהותו אם פן ממוןם הוא וברשותם קאי מדיכולין להשהותו
לכתחלה ולאחר הפסח יהיה מותר וכמו שכתבתי בס' תמ"ג סק"ג דכי האי גוונא לאו
גורם לממון הוא רק ממון ממש פיון דלכתחלה יכול להשהותו על לאחר הפסח אם פן
הוי ממון גמור לכן נראה דנדאי מחוייבים היורשים לבערו: ובשו"ת נודע ביהודה
מהדורא תניינא סי' ס"ה הובא שם שרב אחד השיגו בכמה דברים ובהשגה ח' פתב
המשיג וז"ל גם מה שפלפל בעבר אבל יראה ומת תוף הפסח נראה לי ברור דאסור אף
ליורשים מדבעי רבא פהנים בגזל הגר יורשים הוו וכו' משמע דבירושאים ממש פשיטא
ליה שאומר הרי שלף לפניה אלמא לא פקע שם בעלים המורישים ממון זה רק בפסח
אריה דאיסורא רביע עליה ובצאת הקג שוב הוא למפרע להיות ממון בעלים עכ"ל ולפי
הנראה פונת הרב המשיג להוכיח מזה בירושאים דעלמא (לא לגבי פהנים בגזל הגר להצד
דירושאים הוו) דאומר להם הרי שלף לפניה ואסור החמץ ולא הבנתי מה שהשיב הג'
נו"ב בזה שם באות ח' שאין רצונו להשיב שפכר ביאר גם הוא בנו"ב קמא הנ"ל דהיכא
דנאסר החמץ נאסר גם להיורשים ואין כאן השגה לדינא עי"ש והלא בירושין דעלמא
מר הוא דאמר דלא נאסר החמץ דהאיסור מצד הקנס לא חל בפסח פלל אלא אחר הפסח

כי בתוך הפסח שאסור מן התורה אין שינוי שיקנסו חכמים לאסורו וכו' ואילו מדברי הרב המשיג הנ"ל משמע שרוצה לומר דנאסר להיורשים וטובא איפא נפקא מינה לדניא.

ומה שכתב הרב נאות דשא דממה שכתבו רוב האחרונים דמכירה מהני שלא יעבור ממכירה ואילך מוכח דהוא הדין לירושא וכו' הנה לפי זה יש סתירה בדברי הנודע ביהודה דידיה אדידיה דבתניינא סי' ס"ג סובר דממכירה ואילך אינו עובר כדכתב בשמו בשו"ת הרב רמ"ץ שהבאתי לעיל סי' ה' אות כ"ט ואילו הנה רואה דבריו שפמהדורא תניינא הנ"ל הנה מגדיל התימה עליו אלא דלי הדל נראה דאפשר לחלק בין מוכר לירושא: והנה מסתמיות דברי הרב חק יעקב בסי' תל"ה הנ"ל הנה נראה לי דכוננתו דבין אם מת בערב פסח בשעת איסורו מדרבנן ובין אם מת אחר שש דאסור מן התורה וכן בפסח קאמר דאין היורשים חייבים לבער מן הדין אלא דטוב וכו' אף מדברי הרב פרי מגדים באשל אברהם סוף סי' הנ"ל נראה שסובר דהח"י לא אמר אלא במת בשעה ששית שכתב שאלה מי שמת בערב פסח בשש שעות והניח חמץ ויורשים יעבר הפסח מהו.

תשובה אם כיונו היורשים לזכות פשיטא דעוברים בבל יראה ואסור אחר הפסח וכו' ואם לא כיונו לזכות עיין חק יעקב דאין צריף לבערו וכו' ומיהו אם מת בשבע אם קנסו שעבר בעשה דתשפיתו וכו' ובתמ"ח יבואר ע"כ ועי"ש בתמ"ח סק"ב באשל אברהם שכתב דמשמע מפמה פוסקים דאף דעבר בעשה קנסוהו עי"ש ולפי זה נראה דכוננתו בסי' תל"ה דבמת אחר חצות נאסר החמץ מחמת הפעלים שעברו בעשה ברגע שאחר חצות וממילא אסור לכל אדם היפך סברת הגו"ב הנ"ל וכבר הביא הרב עיקרי הד"ט סי' י"ז אות ז דברי הפרמ"ג על דברי הרב נודע ביהודה הנ"ל עי"ש הא למדת שאין הדבר פשוט ובמחלוקת הוא שנוי ואם האמת כמו שנראה ממה שכתב בנאות דשא הנ"ל דהו אור חדש הנ"ל מישתק שתיק להגו"ב אולי נוכל לסמוך להתיר החמץ שעבר עליו הפסח בכי האי גוונא או יהיה סניף גדול מזה על כל פנים.

שוב ראיתי מה שהאריף הגאון מוהרש"ז בש"ע שלו סי' תל"ה בקונטרס אחרון אות ב' על דברי הרב חק יעקב הנ"ל עי"ש דב"ק: ולעומת זה ראיתי בשו"ת ברית יעקב להגאון ברוך מרדכי ליבשיץ בחלק א"ח סי' ו' שהביא מה שכתב בנודע ביהודה קמא סי' כ' דמי שמת בערב פסח ולא ביער ולא ביטל שאין צריכים היורשים לבער החמץ כיון שפבר נאסר ואינו שלהם ולא אמרינן בהו עשהו הפתוב כאילו הוא ברשותו דבדידיה הוא דאמרינן הכי אבל ליורשין כיון שאינו של המת אינו יכול להורישו ואפילו לעומד החמץ בחצר שלהם אינו נקנה להם דאיסורא לא ניחא להו דליקנו וכתב על דבריו וכבר קדמו החק יעקב בזה והוסיף דאמרינן דאיסורא לא מוריית לבריה אף דלא קיימא לן הכי גבי מפקיר עבדו וכו' הוא מדרבנן בעלמא כדכתב הרא"ש נעוד דחמץ חידוש הוא שעשהו כאילו הוא ברשותו ואין לה בו אלא חידושו שלא לחייב את היורשים וסגי במחיצה בעלמא אלה הדברים אשר כתב בשם הגאון חק יעקב ולא סיים למילתיה מה שכתב שפכל מקום טוב לבער כיון שהחמץ אסור בהנאה נראה דמשמע ליה דגם הרב חק יעקב סובר לא החמץ נאסר אחר הפסח מחמת היורשין ולא אמר דהחמץ נאסר אלא מחמת המוריש שעבר עליו בעשה אבל אם מת בשעה שאסור מדרבנן דלא נאסר מחמת

המוריש אינו אסור מחמת הירושין וכשיטת הגאון נודע ביהודה והביא מה שהגאון מקור חיים השיג על הגאון נודע ביהודה וכתב לדחות ראיותיו וגם עלהראיה מסוגיא דקידושין ד' י"ז גבי ירושת הגר אי מדאורייתא וכו' האריף לפלפל שם עי"ש דב"ק: לג) אם מכר חמצו לעכומ"ז בכסף ובהקנאת מקום בשטר פנהוג ופרט כל מיני החמץ ומחירם וכתב מין פלוני שלשים מדות כל מדה בסף פלוני והיה שם הרבה יותר ויש ספק אם אמר לו בעל פה שאם יהיה יותר משלשים מדות גם פן מכור לו במחיר הנ"ל ובאיזה זמן אמר לו פן אם בהיותם עסוקים בענין המכירה או אחר כך ועבר עליו הפסח החמץ מותר דאף דבדיני ממונות בעלמא בכי האי גוונא שאמר לו שגם אם יהיה יותר על המדה שהזכיר יכול הלוקח לומר אין לי צורך בכל זה ובזה אזלינן אחר לשון בני אדם וכוננתם מפל מקום במכירת חמץ אף היכא דבמכירה שביין אדם לחבירו יכול הלוקח לטעון שאין צריף לקנות יותר סף רב במכירת חמץ דאינו אלא הערמה ואפילו הכי מפקיע מאיסור בל יראה ולהתבואת שור על כל פנים מאיסור ביעור חמץ שהוא מדרבנן אחר הביטול והישראל והעכומ"ז יודעים מזה ושניהם מתפוננים שיחול המכירה על כל החמץ ולכן מהני לשון זה ואף שיש ספק אם אמר לו פן מותר דספק דרבנן לקולא ואף דינש להמוכר חזקת ממון ואין מוציאין מידו וכו' מפל מקום יש לסמוך על הפוסקים דספק דרבנן שרי אפילו באתחזק איסורא ובגדון דידן אפילו אם אמר לו שגם היתרון מכור לו אחר זמן שאין עסוקים בענין המכירה ואין כאן קנין כסף כמובן מפל מקום כדיעבד כבר הסכימו הפוסקים דדי במשיכה והכא החמץ הוא ברשות ששכר העכומ"ז וקונה לו חצירו אף שאינו עומד בצדו דלא כהרב נודע ביהודה ואף שיש פוסקים דאין חצר מושפר קונה לשוכר מפל מקום מהני בזה וגם פינן דהגדון הוא באיסור דרבנן אחר הפסח יש לסמוך על שאר פוסקים וכל זה הוא אף אם הוא חמץ גמור אלו תנרף דברי הגאון רמ"ז סי' כ"ט: לד) אם מכר חמץ לעכומ"ז ופרט בשטר המכירה המיני חמץ שיש לו וכתב בשטר שאם נשפח ממנו איזה דבר חמץ שיהיה גם הוא בכלל המכירה ובאמת נשפח ממנו איזה מין חמץ ועבר עליו הפסח אם מותר עיין לעיל בסי' ה' אות כ"ט שהבאתי שו"ת שם אריה סי' ט' בענין זה שאם בפסח נזכר חייב לבער אבל על לאחר הפסח כתב שם להתיר בהנאה ותנרף דבריו הוא דכיון דבטל והפקיר חמצו אף דנקיטינן דלא מהני הפקר היינו מחשש הערמה וזה שייך פשהוא ברשותו אבל בגדון זה דהיי"ש שפירט ששכח לפרט היה מקודם לכן בחדר של ישראל אחר ואותו הישראל מכר אותו החדר עם החמץ שלו לעכומ"ז בערב פסח וכיון שלא היה החמץ ברשותו אין שייך הערמה וכו' וגם יש לומר דתכף שהפקירו זכתה לו חצירו להישראל שהחמץ היה ברשותו וזכה בו בשעה שהיה עדין היתר והיה אנוס מה שלא מכרו שלא ידע מזה ואף שנפקד חייב לבער פאן לא היה אצלו בפקדון ולא קבל שמירתו (לי הדל צד היתר זה צ"ע דאם נאמר דנקנה החמץ להישראל שהיה ברשותו אם פן פינן שלא מכרו כלל כמו שפירש בשו"ת שם אריה הנ"ל שכתב שהישראל השני מכר הקאמיר עם חמצו רק השפירט לא מכר שאינו שלו אם פן אף שהיה אנוס גמור שלא ידע מזה מפל מקום הרי זה דומה לנגזל שהיה אנוס גמור שלא היה בינו לבערו ובכל זאת נאסר חמצו אחר הפסח כמו שרשמתי לעיל בסי' זה אות י"ו דלא כהנו"ב עי"ש) וגם יש לומר דהעכומ"ז קנה מטעם חצר וכו' וגם דעת הרבה פוסקים דבתרתי לטיבותא בטל ואנוס מותר וכאן לא שייך הערמה שהשלושים

מעידים שמכר כמה אלפים יי"ש שי"ש לו ורק זה שכח וכיון שעשה פתקנת חכמים לא חיישינו שמא לא ביטל ואומר שביטל ועוד שפירט זה אין ראוי לשמות מפני חזקו ונמכר רק למלאכת הצבע ובתשו' גב"ש סי' ל"ה מתיר בכי האי גוונא בהנאה לכן מפל הגי טעמי יש להתיר בהנאה על כל פנים בנדון זה וליתר שאף יבטלו ברוב אלו תנרף דב"ק: והרב בית שלמה סי' ע' בד' מ"ה ע"ב על דבר שלא נכתב בשטר כל חמץ בפרטות רק שנכתב שמכר כל התמצים שהשער שבשוק כתב במקור חיים מחמיר דהוי פמוכר דבר שאינו מסוים עיין בח"מ סי' ר"ט סעיף ב' ואף שלכאורה יש לומר דדוקא כשאומר כל מה שבבית מכור בסוף פלוני הוא דלא קנה דאינו יודע אם שנה הסוף הזה וכן נראה שהבין הרב חיי אדם בכלל קכ"ג אות ג' שכתב שהרי אינו יודע אם שנה הרבה או מעט והוי כשוחק בקוביא אבל בנדון דידן שלא מכר בקצבה רק כפי השער יש לומר דאין חשש (עיין לעיל סי' ה' אות כ"ט שכתבתי שכן הוא באמת דעת הרבנים באר' יצחק ותפארת יוסף) מפל מקום מסתמיות דברי הרמב"ם והש"ע נראה שאין לחלק ועי"ש בש"ס סק"ב ובביאור הגר"א והארקתי במקום אחר אמנם בגוף הדבר מתשובת החתם סופר סי' ק"ט משמע להדיא דלא פהרב מקור חיים ועי"ש בש"ש רבו ומשמע שם דכיון שאומר שמכר לו כל מיני חמץ הוי כמינו ידוע וכן משמע בשו"ת שיבת ציון בנוסח שטר מכירה של הגאון נודע ביהודה ובית דינו ואף שדברי המק"ח מסתברים יותר מפל מקום פנין שהוא אחר הפסח יש לצדד להקל (נראה שסובר דלהמקור חיים פמוכר פי האי גוונא אסור החמץ בעבר עליו הפסח ואין פן דעת הרב תפארת יוסף סי' י"ט שהבאתי לעיל סי' ה' הנ"ל) והנה אם יאמר המוכר שאף שלא נכתב בשטר בפרטות מפל מקום בעל פה פרט לו כל מין ומין ודאי דאין כאן שום פקפוק ומותר החמץ פי השטר אינו אלא להקנאת הקרקע פיידוע ואף אם גם בעל פה לא פרט לו יותר מהפתוב בשטר הנה צדדתי בתשו' להקל אם פתוב בשטר מודה אני הח"מ בהודאה גמורה וכו' דקונה מדין אודייתא (עיין לעיל בסי' זה אות יו"ד מדין אודייתא) דאם העכומ"ז יתבענו בדין ויאמר שפרט לו כל המינים בעל פה הדין עם העכומ"ז דכיון שכתב שמכר לו כל מיני חמץ אמרינו שנדאי מכרם באופן המועיל ופרטם בעת המכירה ואף אם שניהם מודים שלא הקנה לו באופן המועיל אפילו הכי מהני וכו' והסקמתי בתשובה שהיא דבהנאה ודאי מותר וגם באכילה מותר על ידי ביטול ברוב של היתר ושוב שקיל וטרי אם יש לחלק בין אם החמץ הוא בהחזר שנמכר לעכומ"ז לאם הוא במקום אחר (עיין בזה לעיל סי' ה' אות כ"ה ד"ה ובשו"ת) גם בסי' ע"ו באחד ששכח למכור חבית אחת שהיתה בהחזר שנמכר לעכומ"ז וכתב הרב השואל להתיר משני טעמים האחד דאף שלא נמכר כלל קנה העכומ"ז בשעה שנאסר לישאל דאיאש מיניה על ידי חצרו ועל טעם זה הרבה להשיב דלא מהנו בזה קנין חצר מכמה טעמים עיין שם באורף: וטעם שני כתב הרב השואל משום שנכתב בהשטר מכירה שאם ימצא חמץ שלא נתפרש שם חייב העכומ"ז לקבלו כפי שומת בקיאים ונהרי הוא שלו מעכשיו והשיב על זה דמבואר במקור חיים דלא מהני דהוי מוכר דבר שאינו מסוים אף דמוכר רק מין חמץ ונכונים דבריו מאד וכו' וכתב דאין נראה לחלק בין מוכר בסוף פלוני למוכר כפי שישימו וכו' (כמ"ש בסי' ע' והאריף קצת בזה) והו אמת מוכן מהרבה גדולי מחברים בגנוסח שטר מכירה דלא קפדי לפרט כל מין ומין דוקא ולכן סברי דכיון שאומר שמכר כל מיני חמץ בכף וכף הוי כמינו ידוע אבל דברי

המקור חיים מסתברים מאד נוסף על זה שבלשון האמור בנדון דין יש בו תינהא גדולה ונלאתי להאריך לכן לא מלאני לבי להקל אמנם אם הוא הפסד מרובה ואי אפשר לבטלו ברוב יוכל להתירו בהנאה ולצרף דעת כמה פוסקים דיי"ש הוי חמץ דרבנן בפרט יי"ש שלנו שעיקרו מקטניות הגם שאין להקל מחמת זה לבד מפל מקום יש לצרף לעשות גם מזה סניף אבל בשתייה אין להתיר וכל זה אם אמר על כל פנים לעכומ"ז בעל פה פן בשעת המכירה פפי הכתוב בשטר או אף אם אינו זוכר בבירור אם ידוע שדרכו לפרש כל פרטי הדברים מענין המכירה בעל פה בעת המכירה אז אם אי אפשר לערבו ברוב ויש הפסד מרובה יוכל להתירו דוקא בהנאה אלו תנרף דב"ק ובהגהה מפי המספר הביא מה שכתב הרב פתחי תשובה בשם הרב באר יצחק דלא חיישינן במכירת חמץ משום דבר שאינו מסוים שפכתב פפי שישומו וכתב דבהכרח לומר פן בדעת הרב מקור חיים גופיה שלא יסתור מה שכתב בסי' תמ"ח לדבריו בסי' תל"ז סק"ד (נראה שהוא ט"ס וצ"ל סי' תל"ו סק"ד והוא שכתב שם שיקתוב שטר מכירה על כל החמץ שפכית זה אף שאינו ידוע לו ע"כ וכינן שאין ידוע לו אי אפשר לו לפרוט אלמא מהני ואם פומקרח דמה שכתב בסי' תמ"ח מייירי במוכר לו בקצבת סכום מעות ובסי' תל"ו פונתו שיימכור על פי שישומו פן נראה פונת הרב פן המספר והוא דחוק לע"ד ואמנם לפי מה שכתב הרב תפארת יוסף סי' י"ט דהמקור חיים לא אמר אלא לכתחלה יש לומר דהיה דסי' תל"ו חשיב דיעבד עי"ש) וכתב עוד דבחמץ שעבר עליו הפסח אפשר דיש לסמוך על דברי הסמ"ע דאם שניהם אינם יודעים מה שפכית מהני וכן פתב הט"ז והביא עוד דבתשו' גא"ב סי' י"ט מבואר דנקטי חילוק זה הרבנים בעל מג"ש וב"ח ובנו ומוהר"ר מיכל טיימר דקששניהם אינם יודעים דמי ממש למשחק בקוביא דקני לדעת הטור והרמ"א והדעת נוטה להקל בחמץ שעבר עליו הפסח ובפרט כשכתב פפי שישומו שלשה לולא דמסתפינא מדברי האמו"ר עכ"ל: ובסימן ס"ה הביא בשם הרב השואל דמדברי הרב חתם סופר מוכח דאם כתב כל החמצים הוי פמינו ידוע ושאין פן דעת המקור חיים ושמסתפרא כהמק"ח והוא השיב דהאמת פן הוא פדברי המק"ח ומפל מקום יש לצדד היתר מחמת קנין אודיתא וכו' (כמ"ש בסי' ע' הנ"ל ועוד האריך בזה וגם לבאר פרטי הדינים בזה) וכתב אם לא נכתב בסופו בכולל באופן שמכר לו כל החמצים בסוף פך וכף חוץ מהפרטים שהזכיר בראשונה אלא שבתחלה פרט ואחר פך הזכירם בכלל כמו שהנזכר לכתוב אם פן אין בכלל אלא מה שבפרט ואדלעיל מיניה קאי ולא מכר אלא החמצים שהזכיר בתחלה ואין שום צד היתר אמנם אם הלשון הוא שחוץ מהפרטים של מעלה מכר לו גם פן עוד כל מיני חמוצים הנמצאים שם בסוף פך וכף או שנקלל דמי המכירה מהחמצים הים תוך דמי המכירה שלמעלה אז יש מקום לדבר רק נמי באופן שנקתב שמוכר מיני החמוצים בסוף פך וכף או שנקלל קצבתם בהסוף שהזכיר למעלה שאם לא פן גם לא מהני פמבואר בח"מ סי' ר"ז רס"ז ואם בעל פה אמר לו שמוכר החמץ ההוא והחמץ מונח בהרשות שנמכר לעכומ"ז פשיטא דשרי ואינו מעכב מה שלא נכתב בהשטר ואם אינו ברשותו שנמכר להעכומ"ז לסברת המקור חיים חשיב חמצו של עכומ"ז ואחריותו על ישראל וכו' ובזה מותר בהנאה וכו' ואם לא אמר לו בעל פה שמוכר לו גם החמץ ההוא וגם לא אמר לו בעל פה שחוץ מהפרטים מוכר לו עוד דברים חמוצים בסוף פך וכף פשוט דהחמץ אסור בהנאה ואף אם היה פורטם בשטר בפירוש

לא מהני כלום דעיקר המכירה היא מה שיאמר לעכומ"ז שמוכר לו והעכומ"ז מתרצה
אבל אם מוסר לו שטר ואינו אומר לו כלום לא מהני וכשלא פירש החמץ שהוא בעל פה
רק אומר לו בעת המכירה בלשון השטר (שבסוף השטר נכתב דרף פלל שמוכר לו כל
דברים התמוצים שבבית הנ"ל) הנה אם נכתב פנוסח הנהוג שמוכר לו אגב קרקע כל
החמץ שבתוכו הנה אם לא היה החמץ שהוא בהחזק שמוכר לנכרי נדאי החמץ שהוא אינו
בכלל המכירה ואין אנו צריכים לדון אי חשיב זה כמוכר דבר שאינו מסוים או לא רק
כשהיה ברשות הנמכר לעכומ"ז וגם אומר לו בעל פה בלשון הפתוב בשטר בזה יש לדבר
אם חשוב מינו ידוע וכו' ואם נכתב בשטר לשון הודאה מהני אודיתא ויש להתיר החמץ
הוא בהנאה היינו לעשות מהמאל"ץ י"ש למפנר לעכומ"ז ולא לישראל ועיין בג"ש
סוף סי' ל"ה ואם יסכימו עוד שני רבנים מובהקים אני מצטרף להתיר הי"ש הנעשה
ממנו בשתיקה אם יערב המאל"ץ מקודם עם המאל"ץ פשר ברוב ויש עוד סניף דעת
הר"י שבהרא"ש דמותר לערב ברוב חמץ שעבר עליו הפסח והרב פני יהושע ח"א סי'
י"ג צירף דעת הר"י בעונדא פזו אמנם אם לא נכתב לשון אודיתא איני נמנה להתירו
רק בהנאה לעשות ממנו י"ש למפנר לעכומ"ז דלענין הנאה יש לסמוך על הרב חתם
סופר ונוסחת רבו והנו"ב שפשו"ת שיבת ציון וכו' בפרט שיש כמה סניפים להקל וגם
מה שכתבו האחרונים סניף בבטל ונאנס וכל זה דוקא אם הזכיר על כל פנים בעל פה
בעת המכירה בדרף פלל כל התמוצים שמוכר לו בכך וכך חוץ מהפסחים וגם היה החמץ
הוא במקום שנמכר להעכומ"ז אלו תנן דב"ק ובסי' ע"א פתב בשם הרב השואל
לחלק מטעם שמוכר לו כפי השער והשיבו דאף דלכאורה יש מקום לחלק פן לא עלה
לרצון לפני וכו': והנה כשפירט אחר כך שמוכר לו עוד כל התמוצים הנמצאים וכלל דמי
מכירתם עם התמוצים שלמעלה נראה דיש לפקפק דאם נחשוב מכירת כל התמוצים כדבר
שאינו מסוים יש לחוש על כל המכירה שתבטל דהוי כמוכר קרקע ודקלים דהוי מכירה
אחת וכשאינו לו דקלים בטל מקח לדעת הרמב"ם בח"מ סי' רי"ו סעיף ה' וקצת תימה
שלא העיר מזה הגאון בית שלמה אלא דלדינא אין לחוש לזה כמו שכתב הרב רמ"ץ סי'
ל"ב באחד שמוכר חמצו בכסף ושטר והקנאת מקום ופירט כל המינים ומחירם ובסוף
השטר כתוב שאם ימצא בהחזק איזה חמץ שלא נפרטו גם פן מכור לו ונמצא אחר הפסח
עני"ס שנתבשל עם י"ש וכתב דלכאורה יש לפקפק פניו שכלל בדמי המכירה גם החמץ
שאינו ידוע וכו' נתבטל כל המכירה וכו' ושוב פתב אף לדעת הרשב"א הווי שתי מכירות
וכשמנפה לו שיווי הדקלים מתקיים מקח הקרקע והכא נמי כשמנפה לו שיווי החמץ
הנמצא מתקיים המקח לשאר חמץ ולענין שעבר עליו הפסח שהוא מדרבנן אזלינן לקולא
בספק פלוגתא ואף דיש על כל החמץ חזקת מרא קמא והיא פעין חזקה דמעיקרא וכו'
כבר כתבו הפוסקים דחזקה זו לא מהניא בספק פלוגתא דבשביל החזקה לא ישתנה הדין
ועל החמץ שנמצא כתב דיש להתירו על פי דברי הסמ"ע בסימן ר"ט דכששניהם אינם
יודעים מהני והט"ז מסכים עם הסמ"ע אף שהש"ך סק"ב חולק מקל מקום בספק חמץ
שעבר עליו הפסח יש להקל מטעם ספק דרבנן ושקיל וטרי עוד בדברי הסמ"ע ופ"ד
וכתב עוד צד היתר להעני"ם הנ"ל לפי מה שכתב הרב חק יעקב בסי' תמ"ב דבטעמו
ולא ממשו אינו עובר בכל יראה והאי עני"ס שנבלע בו י"ש יש לומר דלא מיקרי אלא
טעמו דאף דעת כמה פוסקים דחלב שנבלע בבשר חשיב ממשו מקל מקום שאר פוסקים

לא סברי הכי וכן נראה מדברי רש"י פסחים ד' מ"ה נזיר ששנה פתו ביין וכו' וכיון דלא עבר בבל נראה מותר אחר הפסח כמו שכתב החק יעקב ואף דהחמיר לענין אכילה הוא רק חומרא בעלמא ובגדון זה דיש לנו כל הצדדים האלה להתיר אין להחמיר כלל ובאות ו' פתב דאחר התבוננות יש לומר דאין שום חשש דבר שאינו מסוים גבי מכירת חמץ דהא הטעם הוא משום אסמכתא ונהרי דעת הרמב"ם ומרן בח"מ סי' ר"ז סי"א דערבובי מחול לה מהני פינון שמוחזק בו לא שייך אסמכתא והכא העכומ"ז מוחזק בהחמץ שלא ידעו על ידי שהוא מוחזק בהחזר שהקנה לו הבעל הבית ולא שייך ביה אסמכתא ואף שכתב הרמ"א דיש חולקים יש לסמוך בחמץ שעבר עליו הפסח אהרמב"ם ומרן בש"ע דספק דרבנן לקולא ומצאתי בט"ז ריש סי' ר"ט שכתב דדין זה הוא במשך לסימטא ולא במשך לרשותו ותירוץ זה עיקר (לפום ריהטא נראה שתלוי זה במחלוקת השדמונים אי אמרינן בעכומ"ז חזקת ממון וצריך להתנישב כמה שרשמתי בקונטרס הפללים בשדי חמד ח"א מערכת הגימ"ל אות נ"ה לעת הפנאי בל"ן) ובלאו הכי יש צד היתר לדעת הראב"ד דאין דין אסמכתא בעכומ"ז פינון דבדיניהם מהני המכירה שבגדון דידן מהני דיניהם לסלק חששא דאסמכתא ועיין להרב מגן אברהם סי' תמ"ח אלא שאין אנו צריכים לכל זה וההיתר ברור בלאו הכי אלו תוהו דב"ק: עוד פתב הרב רמ"ץ שם באחד שמכר חמצו כנ"ל ואמר לעכומ"ז בעל פה שאם ימצא עוד בחדרו גם כן שייך לו ואחר הפסח נמצא מיני חמוצים והשיב דנדאי זה לשון מתנה הוא כדאמרינן בגיטין ד' מ"ם ובח"מ סי' רמ"ח דאם אמר גבי שדה הרי היא שלו דהוי לשון מתנה וגם במתנה לא קנה בדבר שאינו מסוים כמו שכתב הרמב"ם בפרק שלישי מהלכות זכיה ובח"מ סי' רמ"א ס"ד ובסמ"ע שם וצד הרב המגיד דמתנה גרוועה ממכר (בחידושי רבינו עקיבא איגר בריש סי' ר"ט פתב וז"ל המקנה נ"ב אבל נותן מתנה קנה תשו' לחם רב סי' י"א אש דת לבעל מוצל מאש בפרשת חיי שרה עכ"ל וספרים הנ"ל אין מצוים אצלי לראות דב"ק דבהדיא מבואר בסי' רמ"א ס"ד דמכר ומתנה שונים בזה ולדברי הרב המגיד שהביא הרב רמ"ץ מתנה גריעא ממכר בענין זה) ויש להסתפק דאף דנדאי אין שום חשש לשאר חמץ דאין המכר תלוי במתנה כמובן מכל מקום באותו חמץ עצמו יש להסתפק אי מהני מה שכתבו הסמ"ע וט"ז דכששניהם אין יודעים מהני בדבר שאינו מסוים דיש לו מרדדוקא בדבר שהמוכר רוצה בדמים והלוקח בהחפץ שייך לומר אגב דבעי לקנות גמר ומקני אבל במתנה דאינו מקנה דבר לא שייך לומר כן והאריף בזה ושוב פתב דמהני מטעם שהוא מוחזק פההיא דערבובי מחול לה וכו' (כמ"ש לעיל בעובדא קמייתא) עוד פתב לפקפק בהאי עובדא דכיון דמה שאמר לו בעל פה פה פה הוא אחר שנגמר המכירה הראשונה ואינם עסוקים עוד בה והמתנה מילתא אחריתי ולא יוכל לקנותה מטעם אגב קרקע דהא בעינו שייקה המטלטלין פאחת כמבואר בח"מ סי' ר"ב ס"א אם פה במאי נקנה להעכומ"ז וכתב דיש לומר דקונה מדין חצר המשפחת לדעתו שלקח המפתח והארכתי במקום אחר דיש קנין חצר לעכומ"ז במשפחת אפילו אינו עומד סמוך לו ולכן אין שום פיקפוק בגדון זה וחסמץ הנמצא מותר ע"כ (בדין קנין חצר לעכומ"ז רשמתי בקונטרס הפללים מערכת החי"ת אות ל"ח עי"ש): והגאון שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"ב סי' קמ"ח נשאל באחד שמכר חמצו ובתוכו הנה חבית חומץ שנעשה מפסולת י"ש ולא ידע המוכר ממנו שהיה סגור וחתום ונשלח לו מאחד

למְוָכְרוּ בְּכָל־חֲמִצּוֹ וְהוּא אָמַר לַעֲכוּמ"ז כֹּל מַה שֵּׁיִשׁ פָּאן הַכֹּל מְכוּר לָךְ בְּכָל־חֲמִצּוֹ וְרַב אֶחָד רָצָה לְאַוְסְרוֹ כְּדִין חֲמִצּוֹ שֶׁעֲבַר עָלָיו הַפֶּסֶח שֶׁהִמְכִירָה לֹא הוֹעִילָה כִּינּוּן שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאֵינּוּ מְסוּיִם וְכוּ' וְהַשִּׁיב דְּלִכְאוּרָה יֵשׁ לוֹמַר דְּלִמָּה שֶׁפָּתַח הַט"ז בְּרִישׁ סִי' ר"ט דְּמִיָּרִי שֶׁלֹּא מִשֶּׁהוּ לְרִשּׁוֹתוֹ אֲלֵא לְסִימָטָא וְאִם כֵּן בְּחֲמִצּוֹ שֶׁהוּא בְּיָדוֹ דְּהִקְנָה לוֹ אֲגַב קַרְקַע קָנָה אֲלֵא דְחִירוֹן זֶה הוּא דְנוֹסֵק וְהַעֲיָקָר כְּחִירוֹן הִרְאֵשׁוֹן שֶׁבַט"ז וְכוּ' וְרָצָה לְהַתִּיר מִטַּעַם דְּהוּי חֲמִצּוֹ וְנוֹקְשָׁה אֲלֵא שֶׁלְפִי שֶׁלֹּא יָדַע מֵהוּת עֲשִׂיתוֹ לֹא עָשָׂה סְמִיכָא מְזַה וְכָתַב טַעַם אַחֵר וְז"ל וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּבָר חֲדָשׁ דְּכָאן לֹא שִׁינְיָה הַטַּעַם דְּלֹא גָמַר וְקָנִי דְּהָרִי מְכִירַת חֲמִצּוֹ הוּא רַק הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַתב"ש וְכוּ' וְאִם כֵּן בְּיָדָאִי גָמַר לְהַקְנוֹת כֹּל דְּבָר וְגַם הוּא גָמַר לְקַנּוֹת וּבְחֲמִצּוֹ בְּגִילּוּי דַּעַת בְּלַבַּד סָגִי כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַרְבֵּנִים הַמ"ב וּמַג"א סִי' תמ"ח סק"ד וּבִבְאֻמַּת שְׁזָה מְנַהֵג בְּכָל תְּפֻצוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲנָשִׁים שֵׁיִשׁ לָהֶם כֹּל מִיָּנִי חֲמִצּוֹ עוֹשִׂים קְנוּפָה אַחַת וְשׁוֹלְחִים לְחֲנוּת אַחַת לְמַפְּוֹר חֲמִצּוֹ וּמוֹכְרִים חֲמִצּוֹ וְכֹלִים הַחֲמוּצִים וְכֹל דְּבָר שֵׁיִשׁ בּוֹ חֲשֵׁשׁ חֲמִצּוֹ וְגַם בְּנוֹסַח שְׁטָרֵי מְכִירַת חֲמִצּוֹ כְּתוּב כֵּן וְאִין אִישׁ פּוֹצֵה פֶּה וְעַל כְּרַחֲוִין כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי דְּנֻדָּאִי כִּינּוּן דְּקוֹנָה כֹּל חֲמִצּוֹ בְּדָבָר מוֹעֵט כֹּל חֲמִצּוֹ גָמַר בְּלַבּוֹ לְקַנּוֹת כֹּל דְּבָר וְאִם יִרְצָה לְמוֹכְרוֹ יִרְאֶה מַה שֵׁיִשׁ בּוֹ וּבְכָל זֶה נִרְאָה לִי לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַפּוֹנִי לְעַרְבֵי הַחֲנוּמָּה בְּחֲנוּמָּה אַחֵר שֶׁיִּהְיֶה שְׁשִׁים נִגְדָּו וּבְנֻדָּאִי מְוָתֵר וְעַדִּין צ"ע וְעוֹד כְּתוּב דִּישׁ צַד הִיָּתֵר לְדַעַת הַרְאָב"ד דְּאִין אֲסַמְכָתָא לַעֲכוּמ"ז אֲלֵא דְּבִבְאֻמַּת אֲנִי לֹא נִקְיִטִינּוּ כְּהַרְאָב"ד וְכוּ' אֵלּוּ תַנְוֵרְךָ דְּב"ק: וּבְמַהְדוּרָא תְּנַיִנָּא ח"ד סִי' יו"ד (ד"ה וְהִנֵּה כ"ב) בְּמִי שֶׁמְכַר וּפְרֵט חֲמִצּוֹ וְשִׁכַח לְפָרוֹט מִיָּן אֶחָד רַק שֶׁכָּתַב בְּשִׁטְר הַמְכִירָה שֶׁאִם שִׁכַח אִיזָה דְּבָר לְכַתּוּב הַכֹּל יִהְיֶה מְכוּר לוֹ עַד לְמַדִּידָה וְהַמְשַׁקֵּל וְכָתַב לְפִי זֶה אִינִי רוֹאֶה שׁוּם חֲשֵׁשׁ בְּזֶה דְּאָף אִי גִימָא דְּצָרִיךְ לְפָרֵט הַכֹּל שֶׁאִם לֹא כֵּן הוּי דְּבָר שֶׁאֵינּוּ מְסוּיִם וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַרַב מְקוֹר חַיִּים הִנֵּה מְלַבֵּד דְּבָסִי רַמ"א ס"ד מְבוֹאָר דְּלֹא קִיָּמָא לִן כְּהַרְמַב"ם וּמוֹעִיל דְּבָר שֶׁאֵינּוּ מְסוּיִם וְעוֹד וְכוּ' אֲבָל כָּאֵן אֲנִי סִהַדִי דְּרָצָה לְמַפְּוֹר כְּדִי שֶׁיִּנְצַל מֵהַבִּיעוּר דְּנֻדָּאִי גָמַר לְהַקְנוֹת וְאָף אִם הַעֲכוּמ"ז לֹא גָמַר לְקַנּוֹת הָרִי אָף כְּשֶׁפּוֹרֵט אִין הַעֲכוּמ"ז גָמַר לְקַנּוֹת רַק שֶׁהַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן שָׂרִי וְכוּ' וְלִיָּתֵר שְׂאֵת יַעֲרְבוּ בְּרוּב מְאֻלְטָשׁ אוֹ שְׂכָר כְּשֶׁר וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַפּוֹנִי וְכוּ' וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַט"ז בְּסִי' רַמ"א דְּנִקְיִטִינּוּ דְּלֹא כְּהַרְמַב"ם וּמִהַנִּי דְּבָר שֶׁאֵינּוּ מְסוּיִם וְכוּ' וּמֵה גַם דְּכָאן שֶׁכָּתַב בְּהַדְיָא כֹּל דְּבָר שֶׁשִׁכַח הַכֹּל בְּכָל־חֲמִירָה עַל כֹּל פָּנִים יָדַע שֶׁהוּא דְּבָר חֲמִצּוֹ וְלֹא דְּמִי לְדָסִי ר"ט שֶׁאֵינּוּ יוֹדַע אִם תְּכֵן אוֹ זֶהָב דְּאִינוּ מוֹכֵר קוֹדֵם פֶּסַח רַק מִיָּנִי חֲמִצּוֹ וְסָמָךְ דַּעַתוֹ וְכוּ' וְעוֹד כְּתוּב דְּבִשְׁכַח מִיָּן אֶחָד לְכַתּוּב וְטוֹעֵן שֶׁמְחַמַּת שִׁכְחָה הוּא אִין שִׁינְיָה הַעֲרָמָה דְּהָא חֲזִינָן דְּכָל הַמִּינִים זָכַר וּמְכַר בְּשִׁטְר כְּדִינוֹ וּמִהִיכָא תִּיתִי לוֹמַר שֶׁהַעֲרָמִים עַל הַמַּאֲל"ץ וְלָכֵן אָף דְּקִיָּמָא לִן דְּאָף שׁוֹגֵג אוֹ אֲנוּס אֲסוּר כָּאֵן לֹא שִׁינְיָה זֹאת וְכוּ' וְאָף אִם נִחְשְׁבָהוּ לְסַפֵּק דְּאוּלֵי אִי שִׁכַח אֲזַלִּינָן לְקוֹלָא בְּדַרְבְּנָן וְכוּ' עכ"ל וְשֵׁם (בד"ה וְהִנֵּה בְיוֹם א' בְּמַדְבָּר) הִבִּיא מַה שֶׁהוֹשֵׁג עַל תְּשׁוּבָתוֹ וְהַשִּׁיב לְקִיָּים דְּבָרֵי עִי"ש: הַמּוֹרֵם מִכֹּל הָאֲמוֹר לְמַעְלָה דְּבַמוֹכֵר לַעֲכוּמ"ז כֹּל מִיָּנִי חֲמִצּוֹ שְׁלוֹ כְּפִי הַשַּׁעַר שֶׁבְשׁוּק אוֹ כְּפִי מַה שֶׁיִּשְׁוּמוֹ שְׁלִשָּׁה בְּקִיָּים בְּכֶסֶף וּבְשִׁטְר וְהַקְנָאת מְקוֹם כְּפִי הַשַּׁעַר וְעֲבַר עָלָיו הַפֶּסֶח יֵשׁ צְדָדִים הַרְבֵּה לְהַתִּירוֹ וְאֲזַנְפִּירָם בְּקִצְרָה א') שֵׁיִשׁ לוֹמַר דְּדוֹקָא בְּמוֹכֵר בְּסוּף קְצוּב הוּא דִּישׁ לְחוּשׁ מִשׁוּם דְּבָר שֶׁאֵינּוּ מְסוּיִם אֲבָל לֹא בְּמוֹכֵר כְּפִי הַשַּׁעַר אוֹ כְּפִי שִׁיִּשְׁוּמוֹ שְׁלִשָּׁה ב') דְּדוֹקָא כְּשֶׁאֶחָד יוֹדַע וְחִבְרוֹ אִינוּ יוֹדַע הוּא דִּישׁ חֲשֵׁשׁ דְּבָר שֶׁאֵינּוּ מְסוּיִם אֲבָל כְּשֶׁשִׁנְיָהֶם אֵינָם יוֹדְעִים לִית לִן בַּה ג') כִּינּוּן דְּשִׁנְיָהֶם יוֹדְעִים דְּהַמְכִירָה הִיא רַק הַעֲרָמָה

דְּשָׂרְיָא בְּדַרְבָּנָן בְּנֻדְאֵי גְמָרֵי וּמְקָנֵי ד' פִּינּוֹן שֶׁהֶחֱמַן הוּא בְּרִשּׁוֹת הַקִּוְנָה שֶׁהִקְנָה לוֹ אֲגַב קַרְקַע אֵין שׁוּם חֲשֵׁשׁ מִשׁוּם דְּבָר שְׂאִינוּ מְסוּיָם ה') מַה שְּׂמוּכָר רַק מִינֵי חֲמִץ חֲשִׁיב מִינּוּ יְדוּעַ ו') דְּהָרַב מְקוֹר חֲזִיִּים לֹא אָמַר לְהַחְמִיר אֲלָא לְעַנְיָן לְכַתְּחִלָּה ז') דְּיֵישׁ פּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים דְּקִיָּמָא לֹן דְּלֹא פְהָרְמַב"ם וְיִכּוּל לְהַקְנוֹת דְּבָר שְׂאִינוּ מְסוּיָיִם ח') דְּיֵישׁ פּוֹסְקִים דְּאִין דִּין אֶסְמַכְתָּא לַעֲכוּמ"ז וּמוּכָר דְּבָר שְׂאִינוּ מְסוּיָיִם דְּלֹא מְהַנִּי הוּא מִשׁוּם דִּין אֶסְמַכְתָּא ט') אִם כּוֹתֵב בְּלִשׁוֹן אוֹדִיתָא מְהַנִּי יו"ד) פְּשׁוּרְט כָּל הַחֲמִץ וְאָמַר לִיה בְּעַל פֶּה אוּ בְּשִׁטְר שְׂאִם יִמְצָא עוֹד מִינֵי חֲמִץ הָרִי הוּא גַם כֵּן מְכוּר לֹן וְנִמְצָא שְׂבִאָמַת שְׂכַח אֵיזָה מִינֵי חֲמִץ וְעֵבֵר עָלָיו הֶפְסַח יֵישׁ עוֹד סְנִיף דְּבָכִי הָאֵי גְנוּנָא דְמְכָר וּפְרִט כָּל הַחֲמִץ אֵין לְחוּשׁ מִשׁוּם הַעֲרָמָה וְעַל כָּל פְּנִיִּים בְּהִנָּאָה וְדָאֵי יֵישׁ לְהַתִּירוֹ אַחַר הֶפְסַח וּלְיִתֵּר שְׂאֵת לְעַרְבוֹ וּלְבַטְלוֹ וְהֵס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר לְנִעְוֹל שְׂעָרֵי הַיִּתֵּר וּלְאֹנְסָרוֹ בְּהִנָּאָה כִּי יֵישׁ לְחוּשׁ לְאִיבוּד מְמוֹן יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שְׂיֵישׁ וְיֵישׁ עֲמוּדֵי עוֹלָם לְסַמּוֹךְ עֲלֵיהֶם בְּפִרְט בְּאִיסוּר קִיל דְּרַבָּנָן כְּחֲמִץ שְׂעֵבֵר עָלָיו הֶפְסַח: וְרִאִיתִי בְּסִפְרֵי אֲגוּדוֹת אֲזוּב מְדַבְּרֵי חֶלֶק א"ח ס' י"ג ד' ה' ע"ב ד"ה עוֹד נִשְׂאֵלְתִי בְּאֶחָד שְׂבִטְלֵי וּמְכָר קוֹדֵם פְּסַח בְּשִׁטְר הַמְכִירָה חֲתִימַת יְדֵי תְּעִיד עָלַי וְכו' שְׂמַכְרִיתִי לַהֲעֲכוּמ"ז וְכו' אֲגַב קַרְקַע וְכו' זִידֵאֲטִיק וְכו' וּמְסִירַת מִפְתָּח כָּל זֶה נִעְשָׂה בְּאֹפֶן הַיּוֹתֵר מוֹעִיל מְכִירָה גְמוּרָה שְׂרִירָה וְקִיָּמַת דְּלֹא פְּאֶסְמַכְתָּא וְכו' וְחַתֵּם בּוֹ רַק שְׂשֻׁכַח לְפָרוּט בְּשִׁטְר אֵת כָּל הַמִּינִים שֶׁל הַחֲמִץ שְׂלֹא פְּרִט אֲלָא מְקַצֵּת וְשֻׁכַח מְקַצֵּת אֲלָא שְׂהִיּוּ מוֹנַחִים בְּתוֹךְ הַחֲדָר הַנִּמְכָּר וְהַמְטִלְטִלִין שְׂבִתוּכוֹ הַקְנָה לוֹ בְּשִׁטְר מְכִירָה וְהַשִּׁיב דְּבִהֲקִנְאָתָא הַמְטִלְטִלִין בְּכָלֵל שְׂלֹא בְּפִרְטוֹת פְּתַח הַמְקוֹר חֲזִיִּים דְּלֹא מְהַנִּי כְּפִתּוּב בַּח"מ ס' ר"ט וְכֵן מִן דִּין בְּחֲמִץ שְׂלֹא יָדַע מְמַנּוּ הַמוּכָר וְהַלּוֹקֵחַ כְּכָר הוּבָא בְּאַחְרוּנִים בְּשֵׁם שׁו"ת חִינּוּף בֵּית יְהוּדָה ס' י"ג דְּאִיסוּר וְשֵׁם בַּע"ג אוֹת ו' בְּתִשּׁוּבַת הַגָּאוֹן יוֹסֵף יוֹסְקֵי שְׂפִירָא כְּתַב וְנ"ל הַדִּין פְּשׁוּט לְאִיסוּר וְכִמוֹ שְׂכַתְּבֵי הַמַּק"ח בְּחִידוּשֵׁי סַק"ח וְכַמְבּוֹאֵר בַּח"מ רִישׁ ס' ר"ט עכ"ל וְעַמְהָם הַסְּלִיחָה רַבָּה שְׂכַתְּבוּ לְאִיסוּר בְּפִשְׁיטוֹת עַל פִּי מַה שְּׂנַמְשְׁכוּ אַחַר מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הָרַב מַק"ח דְּסוֹבֵר כֵּן לְעִיפּוּבָא וּמְלַבֵּד דְּאִינוּ פְּשׁוּט לּוֹמַר כֵּן בְּדַעְתּוֹ כְּמוֹ שְׂרַשְׁמִתִּי לְמַעְלָה מְדַבְּרֵי שׁו"ת תְּפָאֲרַת יוֹסֵף ס' י"ט שְׂכַתְּבֵי בְּפִשְׁיטוֹת דְּלֹא אָמַר הַמַּק"ח אֲלָא לְכַתְּחִלָּה וְכו' וְעוֹד אִף אִם נֹאמַר דְּדַעַת הַמַּק"ח לְאִיסוּר בְּדִיעֵבֵד (וְכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹנוֹ שְׂבִחֵי דְּיוֹשִׁים סַק"ח שְׂצִינֵי הַגָּאוֹן מוֹהַר"י הַנ"ל וְכַשְּׂמוּכָר הַחֲמִץ צָרִיף לְפִרְט כָּל מִין חֲמִץ שְׂבִחְדָּר אֲבָל אִם כּוֹתֵב סֵתֵם הוּי כְּמוּכָר דְּבָר שְׂאִין מִינּוּ יְדוּעַ שְׂהַמְכָר בְּטַל עכ"ל) מְכַל מְקוֹם יֵישׁ לְסַמּוֹךְ לְהַתִּיר הַחֲמִץ עַל פִּי הַטְּעָמִים הַנּוֹז"ל אֵין צוֹרֵף לְכוּפְלָם וְמַה שְּׂהִיבֵא מִשׁו"ת חִינּוּף בֵּית יְהוּדָה דְּהֵתֵם מִיָּרֵי בְּמִי שְׂהִנִּיחַ חֲמִצּוֹ בְּחֲדָר חֲבָרוּ שְׂלֹא מְדַעַת בְּעַל הַבֵּית שְׂיִודַע הוּא שְׂהַבְעַל הַבֵּית יִמְכּוֹר חֲמִצּוֹ עִם הַחֲדָר וְיִהְיֶה נִמְכָּר גַּם הַחֲמִץ שְׂלוֹ שְׂהִנִּיחַ בְּתוֹכוֹ וְלִזָּה כְּתַב דְּלֹא מְבַעֲיָא אִם הַבְּעַל הַבֵּית לֹא מְכָר הַחֲדָר לְנִכְרֵי אֲלָא הַחֲמִץ לְבַד דְּנֻדְאֵי לֹא נִמְכָּר בְּכָלֵל גַּם הַחֲמִץ שֶׁל הַמְּפָקִיד וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּהַבְּעַל הַבֵּית לֹא כִּינּוּן לְמִכְּוֹר לּוֹ אֲלָא הַחֲמִץ שְׂלוֹ וְלֹא אֵת שֶׁל חֲבִירוֹ שְׂהִרֵי לֹא יָדַע מְמַנּוּ כָּלֵל וְגַם הַקְוְנָה לֹא כִּינּוּן לְקִנּוּת מַה שְׂלֹא הַקְנָה לוֹ הַבְּעַל הַבֵּית אֲלָא אֶפְּלוּ אִם מְכָר לוֹ גַּם הַחֲדָר וְאִם כֵּן נֹאמַר דְּאִף דְּהַבְּעַל הַבֵּית לֹא כִּינּוּן לְהַקְנוֹתוֹ וְגַם הוּא לֹא כִּינּוּן לְקִנּוּת מְכַל מְקוֹם חֲצָרוֹ קוֹנָה לוֹ שְׂלֹא מְדַעְתּוֹ לִזָּה כְּתַב דְּאִין חֲצָרוֹ קוֹנָה לוֹ כְּכִי הָאֵי גְנוּנָא עִי"ש וְהַבְּאִתּוֹ לְעִיל בְּסִימָן זֶה אוֹת י"א וְאִף בְּזֶה מְפָקֵק הָרַב עֵיקָרֵי הַד"ט כְּמוֹ שְׂכַתְּבֵי שֵׁם אֲבָל כְּשִׂמוּכָר הַחֲמִץ שְׂלוֹ אִף שְׂאִינוּ יְדוּעַ לוֹ מְכַל מְקוֹם הוּא מְתַנָּה עִמּוֹ בְּפִירוּשׁ שְׂכַל מַה שְּׂיִמְצָא חֲמִץ שְׂלוֹ שְׂלֹא

פָּרְטוּ יְהִי מְכוּר לֹא בְּזָה אֶפְשָׁר דָּגַם הַחִינוּף בֵּית יְהוּדָה מוֹדָה דְּמַהְיֵי שְׁפִיר וְעַל כָּל פְּנִים אַחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר וְאִם נֹאמֵר דְּהֶרֶב חִינוּף בֵּית יְהוּדָה אֵינֹו מוֹדָה בְּזָה וְגַם זֶה אֲסוּר לְפִי דַעְתּוֹ מִכָּל מְקוֹם מִדְּבָרֵי כָּל הָרַבָּנִים הַנּוֹז"ל מִתְּבָאָר יָפָה דְּלֹא סְבָרֵי הֵכִי וְשְׁפִיר דְּמִי לְסַמְנָה עֲלֵיהֶם בְּחֻמְזָא שְׁעֵבֵר עֲלֵיו הַפֶּסַח כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה: וְרֵאִיתִי לְהֶרֶב שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהְדוּרָא קַמָּא ח"ג ס' ק"ך שְׁבַנְדוֹנוֹ שְׂכַח לְפָרְט שְׁנֵי מִינֵי חֻמְזָא שְׁהִיָּה לֹו בְּהַחְדָּר שְׁמִכַר לְנִכְרֵי אֱלָא שְׁהוֹלִיכּוּ אֵל הַחְדָּר הַהוּא וְאָמַר לֹו רְאָה כָּל מַה שְׁבַהְחָדָר נִמְכָּר לָךְ כִּי לֹא אוֹכַל לְפָרְט הַפֶּל וְשְׁקִיל וְטָרִי בְּנִדּוֹנוֹ עַל שְׂאָר חֻשְׁשׁוֹת שְׁהִיָּה לְחֻוֹשׁ כְּפִי הַנְּדוֹן וְאֵילּוּ מִשׁוּם חֻשְׁשׁ דְּבָר שְׁאֵינֹו מְסוּנִים לֹא הֵעִיר כָּלֵל אֱלֻמָּא דְּפִשְׁיטָא לִיָּה דְּאֵין בְּזָה שׁוּם חֻשְׁשׁ אֱלָא דְּמִכָּל מְקוֹם הִיָּה לֹו לְבָאָר זֶה דְּהָא מִכָּל מְקוֹם וְדֹאֵי אֵינֹו פְּשׁוּט כָּל כְּףָּ דְּהָא מִנִּי"ר גּוֹפִיָּה בְּתִשׁוּבַתִּיּוֹ הַנּוֹז"ל חֻשׁ לָהּ רַב וְהֶצְרִיף לְהַתִּיר עַל יְדֵי תַעְרוּכָת.

וְעֵינֵן לְהֶרֶב בְּגֵדֵי יִשַׁע ס' ב' אוֹת יו"ד נִרְאָה לְדִינָא פְּשׁוּמֹכֵר אוּ מְשְׁפִיר הַחְדָּרִים לַעֲכוּמ"ז צָרִיף לְהִרְאוֹת לֹו כָּל חְדָּר וְחְדָּר וְכו' וּבָאָם לֹאוּ לֹא קָנִי כָּלֵל פְּכַתוּב בַּח"מ ס' ר"ט ס"ב וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהִרְאוֹת לֹו וְכו' אֲזִי יִמְכָּר אוּ יִשְׁפִיר לֹו בְּלִי קֶצֶב דְּמִיָּהֶם כָּלֵל רַק כְּפִי שְׁיִשׁוּמוֹ שְׁלֵשָׁה אֲנָשִׁים וְכַפְתוּב בַּח"מ ס' ר' ס"ז עכ"ל מִתְּבָאָר דְּסוּבְּר כְּסִבְרַת הָרַבָּנִים בָּאָר יִצְחָק וְתַפְאָרַת יוֹסֵף הַנּוֹז"ל דְּבָכִי הָאֵי גְּוֹנָא שְׁמוּכֵר לְפִי מַה שְׁיִשׁוּמוֹ לֹא שְׁיִיף הַדִּין שְׁבָסִי ר"ט וְסַמְכָא דַעְתִּיָּה וּמַהְיֵי זֶה לְדַעְתּוֹ אִף לְכַתְחֻלָּה וְשֵׁם בְּסוּף ס' ד' כְּתַב שְׁאָם הַנִּיחַ חֻמְצוֹ בְּחָדָר בַּעַל הַבֵּית שְׁלֵא בִּידִיעְתּוֹ וְכַשְׁמִכַר הַחֻמְזָא הַתְּנָה עִם הַעֲכוּמ"ז בְּפִירוּשׁ שְׁמוּכֵר לֹו כָּל חֻמְזָא שְׁהַמְצָא תַמְצָא בְּחָדָר הַהוּא בְּמִקְחָא כְּפִי שְׁיִשׁוּמוֹ פְּלוּנִי וּפְלוּנִי אוּ כָּל לִיטְרָא בְּסוּף פְּלוּנִי אִם כִּינּוֹן הַמוּכָר לְהַחֻמְזָא שְׁהִנִּיחַ שֵׁם אָדָם בְּלַתִּי יְדִיעַת הַבַּעַל הַבֵּית הָוִי מְכִירָה גְּמוּרָה וְכו' ע"ש אֱלֻמָּא דְּכְפִי שְׁיִשׁוּמוֹ וְכו' מַהְיֵי וְאֵין בְּזָה מִשׁוּם מוּכָר דְּבָר שְׁאֵינֹו מְסוּנִים.

וְעֵינֵן לְהֶרֶב תְּשׁוּאוֹת חֲזוֹן ס' ו' שְׁהַבְּאִתִּי לַעֲלִיל בְּסִי זֶה אוֹת י"א סק"י דְּמִתְּבָאָר גַּם כֵּן דְּכְשׁוּמֹכֵר כָּל הַחֻמְזָא שְׁבַחְדָּר אֵין לְחֻוֹשׁ מִשׁוּם דְּבָר שְׁאֵינֹו מְסוּנִים וְשֵׁם מְזִירֵי בְּמוּכָר בְּקַצְבָּה בְּסוּף פְּלוּנִי כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַרְּוָאָה.

וְכֵן כְּתַב הָרַב שְׁבִילֵי דוֹד לִי"ד בד' קכ"ז ע"ב אוֹת ט"ו וְזוֹ"ל וּבְחֻמְזָא צָרִיף לְפָרְט כָּל מִין וְלַפְּסוּק מִקְחָא כְּפִי הַמְּדִידָה וְאִם כְּתַב בְּשִׁטְר הַמְּכִירָה כִּי מוּכָר לֹו כָּל חֻמְזָא שְׁיִמְצָא אֶצְלוֹ פְּתַבְתִּי בְּחִידוּשֵׁי לְהִלְכוֹת פֶּסַח ס' תמ"א דְּמַהְיֵי אִף דְּמוּכָר דְּבָר שְׁאֵינֹו מְסוּנִים לֹא מַהְיֵי כָּאֵן דְּאֵינֹו יוֹדַע כָּלֵל אִם יֵשׁ לֹו עֲדִיף וְכו' וְעַל כָּל פְּנִים פְּסִיקָה בְּעֵי שְׁיִכְתוּב שְׁמוּכֵר זֶה עִם הַחֻמְצִים שְׁמִכַר בְּסוּף הַקְּצוּב עֲבוּר הַפֶּסַח הַהוּא וְעֲדִיף יוֹתֵר שְׁיִכְתוּב שְׁמוּכֵר כְּפִי אֶשְׁר יִשׁוּמוֹ אַחַר כְּףָּ עכ"ל.

וּמְשַׁמְעוֹת דְּבָרֵיו הוּא דְּגַם לְכַתְחֻלָּה שְׁפִיר דְּמִי לַעֲשׂוֹת כֵּן וְצָרִיף לַעֲיֵין בְּחִידוּשֵׁים לְהִלְכוֹת פֶּסַח שְׁרַמְזוֹ וְאֵין מְצוּי אֶצְלֵי: אַחַר כָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים רֵאִיתִי בְּקוּבָץ יְגִדִיל תוֹרָה קוֹנְטְרָיס א' ס' א' שְׁהוֹנְכֵר שֵׁם שְׁנֵהֲגֵי קֶצֶת רַבָּנִים לְכַתְּוֹב בְּשִׁטְר מְכִירַת חֻמְזָא שְׁמוּכָרִים כָּל הַחֻמְזָא שְׁנִשְׁפַּח מְבַעְלֵיו לְמוּכָרָם וְרַב אֶחָד שֵׁם נִשְׁתַּוְּמָם עַל זֶה דְּמַחְלוּקַת יִשְׁנָה הִיא אֵי שְׂכַחָה חֻשִׁיב אֲוֹנָס אוּ פּוֹשַׁע וְהוּא הַכְּרִיעַ דְּשׁוֹכַח לֹא חֻשִׁיב שׁוֹגֵג וְאֵת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה וְאֵין לַעֲשׂוֹת תַּקְנָה לְהַפּוֹשְׁעִים וְעוֹד כְּתַב לַעֲרַעֵר מִצַּד שְׁהָרַבָּנִים כּוֹתְבִים כֵּן מִדַּעְתָּם שְׁלֵא בִּידִיעַת הַבַּעַל הַבֵּית וְכו' וְעַל כָּל דְּבָרֵיו יָפָה הַשִּׁיב רַב אֶחָד שֵׁם בְּסִי ג' ע"ש.

שְׁדַבְרֵיו נְכוֹנִים מְאֹד. וְעַיִן מֵה שֶׁפְּתַבְתִּי בְּסִי' ט' אוֹת ב' בְּעֵנֶן מְכִירָה שְׁלֵא מְדַעַת הַבְּעָלִים וּבְקוֹנְטְרִיס הַכְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת כ"ב לְעֵנֶן שֶׁכְּחָה אִי חֲשִׁיבָה פְּשִׁיעָה אוֹ אֲנוֹס וּבְסִי' ב' הָאָרִיף רַב אֶחָד מְוֹפֵלָא לְתַמּוֹה עַל הַמְּנַהֵג הַזֶּה מִטַּעַם אַחַר לֹא מֵצֵד שְׁמוֹכְרִים הַבֵּית דִּין שְׁלֵא מְדַעַת הַבְּעָלִים אֲלֵא מְשׁוּם דְּהַמִּין הַנִּשְׁפַּח פִּינּוֹן שְׁאִינוֹ יָדוּעַ לְהַבְּעָלִים וְלֹא לְהַקּוֹנָה לֹא מְהַנִּי בֵּיה מְכִירָה וְסִיִּים דְּהַמִּין הַנִּשְׁפַּח אֲסוּר אַחַר הַפְּסַח בְּאֲכִילָה וּבַהֲנָאָה כְּדִין חֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח וְהַמְתִּיר בְּזֶה עוֹלָה זָדוֹן וְכו' וְנִשְׂ אֲתִי תְּשׁוּבָה בְּפֶתַח מַהֲרָה"ג מְלָבוֹב שֶׁהַסְּפִים לְדַעַתִּי וְכו' עִי"ש וְלֹא פְּנִיתִי כְּעַת לְעַיִן בְּרֵאיוֹתָיו כִּי הוּא הַנִּית כְּמָה יְסוּדוֹת כְּדִי לְבֹא אֶל מְבַקְשׁוֹ רַק זֶה אֲנִי אוֹמֵר דְּלִפִּי מֵה שֶׁרְשָׁמְתִי בְּאוֹת זֹו מִתְּבַאֵר יִפָּה דְּמָה שְׁיִשׁ לְחַוֵּשׁ בְּמוֹכֵר כֹּל חֲמִץ שְׁיִמְצָא הוּא רַק מְשׁוּם מוֹכֵר דְּבָר שְׁאִינוֹ מְסוּנִים וְעַל זֶה יִשׁ כְּמָה צְדָדִים וְטַעַמִּים לְהַתִּיר וּמְדַבְּרִי קֶצֶת פּוֹסְקִים שֶׁרְשָׁמְתִי מִתְּבַאֵר דְּגַם לְכַתְּחֵלָה אֶפְשָׁר לְעֵשׂוֹת כֹּן לְכָלֹל בְּשִׁטַּר הַמְּכִירָה שְׁמוֹכֵר גַּם אֶת הַחֲמִץ הַנִּשְׁפַּח עַל פִּי שׁוּמַת וְכו' אוֹ כְּפִי הַשְּׁעֵר וְכו' וּלְכֹלֵי עֲלָמָא מִיָּהָא בְּדִיעֵבֵד וְעֵבֵר הַפְּסַח מוֹתֵר וְחִלְיָה לּוֹמֵר עַל זֶה שֶׁהוּא חֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח וּמֵה שֶׁפְּתַב שְׁיִשׁ אֲתוֹ תְּשׁוּבַת מַהֲרָה"ג מְלָבוֹב אִם כְּנֻנְתּוֹ עַל הָרַב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב הוּא תְּמוּהָ דְּמְדַבְּרֵיו שֶׁהַבֵּאתִי לְמַעְלָה מִתְּבַאֵר דְּעַתּוֹ דְּמַעְיָקֵר הַדִּין אִין חֲשֵׁשׁ בְּזֶה וְאִיף יֹאמֵר שְׁאֲסוּר בְּהֲנָאָה וְעַיִן לְקַמּוֹן בְּאוֹת ס"ה מֵה שֶׁהַבֵּאתִי מִתְּשׁוּבַת בֵּית יִצְחָק בְּעֵנִינִים אֵלּוּ: עַתָּה הַשְּׁגַתִּי שׁו"ת רַבִּינוֹ עֲקִיבָא אִיגָר מִהַדוּרָא תַנְיִינָא וְרֵאִיתִי שְׁבָסִי' ז' נִשְׂאֵל בְּמִי שְׁמֹכֵר חֲדָר מִיְּחֻד עִם הַחֲמִץ שְׁבוֹ לְעַכּוּמ"ז וְאָמַר לוֹ שְׁכָל חֲמִצּוֹ שְׁיִשׁ לוֹ בְּמַקּוֹם אַחַר הַכֹּל יִהְיֶה קְנוֹי לוֹ אֲגַב קֶרְקַע וְאַחַר פְּסַח מְצָא שְׁעוֹרִים כְּתוֹשִׁים בְּמַקּוֹם אַחַר וְהוֹרָה לוֹ הַמּוֹרָה לְהַשְׁלִיכֵם לְאִיבוּד שְׁלֵא הָיוּ בְּכָלֹל הַמְּכִירָה דְּלֹא סְמָכָא דַּעַת הַקּוֹנָה דְּשָׂמָא לֹא יִהְיֶה לוֹ חֲמִץ יוֹתֵר וְהָרַב הַשׁוֹאֵל פִּקְפַק עַל הוֹרְאָת הַמּוֹרָה וְדַעַתּוֹ לּוֹמֵר דְּקִנְיָה עַכּוּמ"ז וְלֹא הָיוּ חֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח וְהַגְּאוֹן הַמְּחַבֵּר הָאָרִיף קֶצֶת בְּדַבְּרֵי הָרַב הַמְּפַקְפֵק וְכַתֵּב וּבְעֵינֵיךָ הַדִּין בְּנִדּוֹן דִּין פְּשׁוּט דְּקִנְיָה חֲמִץ דְּבֵאוּמֵר סֵתֵם כֹּל חֲמִצִּי שְׁיִשׁ לִי בְּעוֹלָם מְכוּר לֵךְ קִנְיָה כְּמוֹ בְּאוּמֵר כֹּל נְכֹסֵי מְכוּר לֵךְ כְּדֵאִיתָא בְּחֻשׁוֹן מְשַׁפֵּט סוּף סִי' רִי"ח (וּבְאַמַּת אִינִי יוֹדַע הַהֲפָרֵשׁ דְּמֵאֵי שְׁנֵא בְּאוּמֵר כֹּל מֵה שְׁיִשׁ בְּבֵיתִי מְכוּר לֵךְ דְּלֹא מְהַנִּי לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם וְהַשְּׁלַחַן עָרוּף רִישׁ סִי' ר"ט וְגַם בְּאוּמֵר כֹּל מֵה שְׁיִשׁ לִי בְּעוֹלָם כְּדַכְּתַב הָרַמְבַּ"ם אֲשֶׁם וְהוּא הַדִּין לְשִׁנִּים שֶׁהַחֲלִיפוֹ כֹּל אֲשֶׁר לָהֶם וְאִינִי יוֹדַע הַהֲפָרֵשׁ בֵּין כֹּל נְכֹסֵי וּבֵין כֹּל מֵה שְׁיִשׁ לִי בְּעוֹלָם וְצָרִיף עֵיוֹן גְּדוֹל) (אָמַר הַמְּחַבֵּר כֹּל הַמְּוֹסָגֵר בְּחֻצָאֵי לְכַנְּה מִתְּיַבֵּת וּבְאַמַּת עַד גְּדוֹל כֹּן הוּא בְּגוּף הַסְּפָר וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהֵם דְּבָרֵי הָרַב עֲצָמוֹ וְאַתְמוּהִי קַמְתָּמָה אֲבָל אִין כְּנֻנְתּוֹ לְסַתּוֹר הַדִּין מְפָנִי הַקּוֹנֵשִׂיא וְסִיִּים הָרַב וְז"ל) וְאִם כֹּן לְמָה יִגְרַע בְּמָה שְׁאוּמֵר כֹּל חֲמִצִּי שְׁכַחְדָר זֶה וְגַם כֹּל חֲמִצִּי שְׁבְּמַקּוֹם אַחַר וְהִכָּא עֲדִיף יוֹתֵר דְּכָל חֲמִצִּי הָיוּ מִין מְסוּנִים דְּגַם לְהַרְמַב"ם מְהַנִּי (וּמְלִשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם יִרְאָה דְּחֲמִצִּי לֹא מִיְּקָרִי מִין יָדוּעַ שֶׁפְּתַב דְּצָרִיף שְׁיֹאמֵר עֲרָמָה חֲטִים שֶׁקֵּ תֵאָנִים אֲבָל לֹא עֲרָמָה תְּבוּאָה שֶׁקֵּ פִירוֹת) (גַּם זֶה הַמְּוֹסָגֵר כֹּן הוּא אֲשֶׁם וְסִיִּים) לְזֶה הַדְּבָר פְּשׁוּט שֶׁהַמְּכִירָה הִיָּה כְּדִינוֹ עַכ"ל וּכְבָר כְּתַבְתִּי לְמַעְלָה כֹּל הַסְּבָרוֹת וְהַצְּדָדִים שְׁיִשׁ לְהַתִּיר עַל כֹּל פְּנִים בְּכַשְׁעֵבֵר הַפְּסַח וְכֹן הוּא מְשַׁמְעוֹת דְּבָרֵי רַבִּינוֹ עֲקִיבָא הַנָּ"ל לְעֵנֶן הַדִּין אִף שְׁמַתְמִיָּה בְּדַבְּרָר גַּם אֲשׁו"ר בְּסִפָּר נְחֻמָּד שְׁנַדְפַּס חֲדָשׁ מְמַשׁ חֲמַדַּת מְשָׁה לְהַרְה"ג מְלֵאדְזוֹ יצ"ו שְׁבָסִי' ד' עָמַד בְּדִין זֶה וְהִבִּיא קֶצֶת מִדְּבָרֵי רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהַבֵּאתִי אֲנִי הַדֵּל וּפְלִפְלֵ קֶצֶת בְּדַב"ק וְשֶׁם רֵאִיתִי שֶׁכַּתֵּב בְּסוּף הַסִּימָן וְז"ל וְרֵאִיתִי בְּס' נ"ח חִיו"ד דְּבַכְּתַב

מין חמץ לא מהני אכל לא זכר מקל מה שפכתתי לעיל עכ"ל ולא ידעתי איזה ספר הוא ספר נ"ח אולי הוא נשמת חיים להגאון מוהרש"ק מבראדי שראיתי שמזכירים רבני דורנו באיזה עניינים ואינו מצוי אצלי: לה) דבר שהוא רק טעמו ולא ממשו של חמץ שעבר עליו הפסח אם מותר באכילה או בהנאה מתבאר כמה שרשמתי בסי' ה' אות ל"א: לו) חמץ שעבר עליו הפסח דאסור בהנאה אם מותר להריח בו עיין מה שרשמתי בסי' א' אות א' בס"ד: לז) יי"ש חמץ שנתערב קודם הפסח ברוב יי"ש של פסח ועבר עליו הפסח אי חשיב תערובת מין במינו ומותר אחר הפסח עיין כמה שרשמתי בסי' ה' אות ל"ז ומעשה היה ששלחו יי"ש פסח על ידי עכומ"ז והגיע ליד הישראל בערב פסח אחר חצות ונמצא החותם מקולקל נשאל בשו"ת דברי מרדכי (להגאון מוהר"מ פרידבורג) בסי' מ"ו אם צריך לשפך כמו שהורה מורה אהרן והעלה דמותר להשהותו ותורף דבריו על פי שלשה טעמים א') דאף דכתב הרב נודע ביהודה מהדורא תניינא יו"ד סי' ע"ב בגדון כי האי גבי יין שהביא הנכרי ונתקלקל החותם וניכר שלא נעשה על ידי אדם אלא מעצמו נתקלקל ואסרו משום פיון שהנכרי ידע שנתקלקל והוא בדרך יש לחוש וכו' מפל מקום דברי הנו"ב הם היפך דברי הרב שפתי פהו וכו' וגם הרב פנים מאירות ח"ב סי' ע"ו כתב להקל בגדון הנו"ב פיון שניכר שלא נעשה על ידי אדם בכוננה יש להתיר מספק ספיקא שפא לא ידע העכומ"ז שהוא פתוח ושפא לא נגע ובכי האי גוונא לא בעינו מתהפך כמו שכתב הש"ך בכללי ספק ספקא אות ט"ו וכו' והוא הדין ה"א דבתחלה צריך לדון אם ידע הנכרי שהחותם מקולקל ומהני אף דאינו מתהפך (עיין מה שרשמתי בענין זה בקונטרס הכללים מערכת הסמ"ך אות כ') והנו"ב דאוסר סובר כה"ע שהביא הש"ך באות י"ד דאף בכי האי גוונא לא חשיב ספק ספיקא ואף לדעת הנו"ב יש להתיר בגדון זה משום דהחשש בגדון זה הוא שפא שתה מהיי"ש של פסח ונתן תמורתו של חמץ דבלא שום הנאה לא חיישינן שנתן בו יי"ש חמץ ובנדאי לא לקח להחליף אלא מיעוטו כדי שלא יורגש ויש לומר שפא החליף במים ולא נתן יי"ש חמץ כלל וכתב הרב פרי מגדים בדיני ספק ספקא אות י"ד דכשהספק בשני גופים פגון בנשבר הגוף וניקב הריאה דצריך לדון תחלה על הגוף לא בעינו מתהפך אם פן גם בגדון זה יש לדון תחלה אם לקח מיי"ש פסח כלל ואם תמצא לומר לקח דילמא נתן תמורתו מים ומפל מקום להתירו בשתיקה אי אפשר לדברי הרמ"א בסי' תס"ז דלהתיר לאכול.

בפסח לא מהני ספק ספיקא (עיין מה שרשמתי בזה לעיל בסי' ב' אות א') טעם ב') דהישראל אינו עובר בכל יראה על החמץ של נכרי שהחליף ולא נקנה לו דאיסורא לא ניקח ליה דליקני ונצרו נמי לא קני ליה.

וככתוב בסי' תמ"ח לענין דורון שהביא עכומ"ז לישראל ואין לומר דכיון דהיי"ש חמץ הוא מועט בטל לגבי של ישראל וחשיב כולו של ישראל דממונא לא בטיל והביא מה שאמרו בש"ס ביצה ד' ל"ח ולקבטיל מים ומלח לגבי עיסה וכו' וביאר דבגדון זה דאנו דנים אם עובר הישראל בכל יראה וזה תלוי באם הוא ממונא לא בטיל וכתב דאם נאמר דיי"ש חמץ בשל פסח הוי מין במינו בלאו הכי מותר להשהותו מן התורה דבטל ברוב ואף דמדרבנן אסור להשהותו כמו שכתב הא"ר ריש סי' תמ"ב מפל מקום ה"א דאיכא ספק ספקא כנז"ל מותר אף מדרבנן דבדרבנן מהני ספק ספיקא שאינו מתהפך כמו שכתב הרב פרי מגדים בדיני ספק ספקא אות ט"ו ואי נימא דהוי מין בשאינו מינו דיי"ש חמץ

הוא מדגן ונשל פסח מפסולת הסוקא"ר ובמין בשאינו מינו פתב המגן אברהם ריש סי' תמ"ב דאסור להשהותו מפל מקום יש לומר דהיינו דוקא כשהחמץ של ישראל מה שאין פן בנדון זה שהעכומ"ז עירב חמץ שלו ואיסורא לא ניתא ליה דליקני אף יש לומר דזה תלי בפלוגתא אי בטעם פעיקר עובר בבל יראה אז בנדון דידן אסור דאף דאינו עובר על גוף היי"ש שנתן בו העכומ"ז מפל מקום עובר על היי"ש פסח שלו משום שקבל טעם מיי"ש חמץ ומפל מקום אחר שבנדון זה יש מקום להתיר בלאו הכי יש לצרף דעת הסוברים דעל טעם אינו עובר בבל יראה ואף דאסור להשהותו מדרבנן יש להתיר מצד ספק ספקא שאינו מתהפך כנו"ל.

טעם ג') פתב פיון שהעכומ"ז הזיק לכל הפלי יי"ש שאסרה בהנאה הרי מיקלא קליה וכו' פפתוב פיו"ד ריש סי' קב"ל גבי יי"ן ושקיל וטרי בזה על דברי הבית הלל שם בעכומ"ז שאפה לישראל בז' של פסח מדגן של הישראל והביאו להישראל וכו' והובא בחק יעקב סי' תמ"ח סק"ד והרבה לתמוה על דברי הרב חק יעקב בזה וסיים דכל זה הוא בעובדא דהבית הלל אף בנדון זה אם נחוש שעירב העכומ"ז יין היינו ודאי דחיישינן דשתה מהיי"ש פסח (דבלא הנאה לא חיישינן פלל) והרי אם פן העכומ"ז גזלן הוא ששלח יד בפקדון ונקנה לו מעת ששתה עיניו בח"מ סי' רצ"ב ס"ה ואין על הישראל שום חיוב לבער (ושקיל וטרי למ"ש בש"ע סוף סי' שנ"ד ואם רצו הבעלים לטול הפלי שבור וכו') ואף דיש לומר שמה בעת ששתה העכומ"ז לא הגביה הפלי אלא הטוה ושתה ותנו הטוה את התבית וכו' דלא מיקרו שליחות יד בהטיה מפל מקום פיון דבנדון זה הוא פלי קטן שאין דרף לשותות ממנו כי אם דרף הגבהה.

ועוד דמידי ספק לא נפקא שמה לא שתה ושמה דרף הגבהה וזה הוי ספק ספקא טוב מפל הני ג' טעמים מותר להשהותו ובפרט דכאן איכא ספקי טובא שמה לא ידע שהחותם מקולקל וספק אם שתה וספק דרף הגבהה וספק לא נתן תמורת היי"ש ששתה אלא מים על פן מותר להשהותו באופן שיאמר להעכומ"ז שיקחנו לביתו או שיהיה בבית הישראל באופן שלא יהיה האחריות על הישראל אלו תנן דב"ק: לח) קנה חמץ מעכומ"ז קודם הפסח ולא אמר ליה מעכשיו יהיה קנוי אלא אחר הפסח חול הקנין ועבר עליו הפסח מה יהיה דינו אם מותר בהנאה או לא מתבאר ממה שרשמתי בס"ה אות ל"ח: טל) ישראל שלוח מעכומ"ז ומשכן חמצו בידו והגיע הזמן ולא פרעו אלא שלא אמר לו מעכשיו דהחמץ אסור כדין חמץ של ישראל אם חייב הישראל לפדותו מן העכומ"ז כדי שלא יהיה פפורע חובו באיסורי הנאה הרב מגן אברהם סי' תמ"א סק"ג הצריף עיון בזה והרב חק יעקב פתב דטוב להתמיר והרב מקור חיים בסק"ג האריף לחלוק על זה דנדאי אין צריף לפדותו מהעכומ"ז ולבערו אף אם עדין הוא ביד הישראל אלא ששעבדו לעכומ"ז אסור ליתנו לו כמו שקתב המגן אברהם עי"ש ובש"ע הרב מוהרש"ז פסק דחייב לפדותו מהעכומ"ז עי"ש אף הרב חתם סופר בסוף סי' ק"י פתב דאין הישראל חייב לפדות החמץ מהעכומ"ז ולבערו עתה אף דהמג"א מסופק בדבר יפה פתב הגאון מקור חיים בראיות ברורות דלא דמי לאנס וכו' גם הרב בית מאיר לא"ח סי' תמ"א הקשה על המג"א ונדעתו דאין צריף לפדותו וכן דעת הרב שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ג סי' קנ"א (ד"ה והנה מעלתו) (אלא דמצאתי לו תשו' אחרת במהדורא ג' ח"ב סי' קפ"ד שהרבה להשיב על דברי המקור חיים וכתב דראיית המג"א ברורה וכו' עי"ש

שלא הוכרז פלל הטעם שכתב בהיא דסי' קכ"א לחלוק על המג"א) והנה הרבנים הנ"ל עד כאן לא נסתפקו אלא אם יש חשש משום פורע חובו באיסורי הנאה הא לאו הכי שרי ולא מצריכין לפדותו משום חשש תקלה אלא ומה שכתב הרב חק יעקב בסי' ת"מ סק"ד בישראל שקבל אחריות על חמצו של עכומ"ז והיה חייב לבצעו ולא בערו דיכול לומר לו הרי שלח לפניה ולא חיישינו לשמא ימכרונו העכומ"ז לישראל ונמצא ישראל האחר נהנה מחמץ שעבר עליו הפסח והדברים קל וחומר דהכא חמץ הוא של הישראל ורק השעבוד של העכומ"ז הוא על החמץ בכל זאת אינו צריך לחוש שמא יפשלו בו אחרים כל שכן כשהחמץ הוא של העכומ"ז ורק האחריות הוא על הישראל דנזאי אין עליו לחוש שמא יפשלו בו אחרים וכן ראיתי בש"ע הרב מוהרש"ז בסי' ת"מ בקונטרס אחרון ס"ק י"ג שכתב ק עי"ש ונהגתי שפיונתי לדעתו והרב נו"ב בתניינא סי' ע"ז תמה על דברי המג"א ריש סי' ת"מ דהיכן מצונו שיהיה הישראל מחוייב לשלם מעות לעכומ"ז כדי שלא יבא מכשול לישראל אחר וכו' וסיים ובכל זאת אין בידי לסתור דברי המג"א בלי ראיה ברורה עכ"ל ואם כן כל שכן לדעתו שיש לחוש במשכונן ישראל שביד עכומ"ז ואולם אפ"ש לומר בהיפך דדוקא בהיא דסי' ת"מ דהחמץ הוא ביד ישראל והוא בא עתה ליתנו לעכומ"ז ולפטור עצמו באמור לו הרי שלח לפניה נתינה זו חשיבא כאילו בא למוכרו לעכומ"ז וכיון שיש חשש תקלה אסור למוכרו לעכומ"ז דאף דהחמץ שעבר עליו הפסח איסורו מדרבנן הא קיימא לן דגם איסור דרבנן אסור למכור לעכומ"ז כשיש חשש תקלה עיין ביו"ד סי' פ"ו ועיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים מערכת המ"ם אות ק"ץ אבל בהיא דסי' ת"מ"א דהחמץ הוא ביד עכומ"ז מכבר אינו בדין שיצטרף לפדותו ממנו כדי לבצעו ועיין להרב צמח צדק סי' ס"ב שכתב לחלק בן בדין בכור שתפסו פכומ"ז שכתב מוהרמ"ל דאין הישראל חייב לפדותו מהעכומ"ז משום חשש תקלה דמכל מקום אם עדין הוא ביד הישראל צריך הוא לסלק יד העכומ"ז ולפי זה מוכן דמה שכתב הרב מוהרש"ז הנ"ל אינו מוכרח ואתי שפיר מה שהמג"א נסתפק בסי' ת"מ"א אם לחוש משום פורע חובו באיסורי הנאה ולא חש משום תקלה: ואם אין הישראל נותן התקלה שאינו מוכר החמץ לעכומ"ז אלא העכומ"ז משלם לו דמי נזקו וממילא נשאר החמץ לעכומ"ז אין הישראל חייב להפסיד ממונו מפני תקלת אחרים כן כתב הרב מוהרש"ז בסי' ת"מ"ח אות כ"ח: ובדין מקבל אחריות על חמצו של עכומ"ז שנתלקו המג"א והחק יעקב כנז"ל כתב הרב בית שלמה א"ח סוף סי' ע"ח דלפי מה שכתב מוהרימ"ט בח"ב יו"ד סי' ב' בטעם מה שאסור למכור לעכומ"ז איסור דרבנן שאינו ניקר שהוא משום שאין עושין ספק דרבנן בידיהם יש לומר דזהו דוקא בנזאי איסור דרבנן אבל בספק דרבנן מותר לגרום לו עוד ספק ולהתיר ואם כן בנדון זה שיש מחלוקת בירושלמי (כמו שהזכיר החק יעקב) אם מותר באכילה שוב מותר למכרו לעכומ"ז כיון דספק הוא אם ימכרו לישראל אף בזה"ר בחולין ד' צ"ג כתב דהו"ד שמא ימכרו לישראל לאו ספקא הוא ובנזאי משוינו ליה דנזאי ימכרו לישראל ובקונטרס הפללים הנ"ל שויתי עזר לסברת הרב חק יעקב דבדבר שהוא איסור דרבנן ויש בו פלוגתא דאמוראי לא חיישינו משום תקלה שימכור לישראל מדברי רבינו התרומת הדשן סוף סי' קע"ח עי"ש ועיין עוד בבית שלמה סי' ע"ט והבאתי תורף דבריו לעיל אות ח' אלא דעיקר מחלוקת הרבנים מגן אברהם וחק

יעקב הנז"ל אם בחמץ שאינו שלו רק שיש לו עליו אתריות ועבר עליו הפסח אם נאסר בהנאה ראיתי בס' בנן שלמה לידידי הגאון מוהרש"ל מוילנא יצ"ו בתוך סי' כ"ה (ד' כ ע"ב מד"ה וילענין ומשם והלאה) דשקיל וטרי טובא והעלה שם בעמוד ד' להלכה דחמץ של עכומ"ז שקבל הישראל עליו אתריות ועבר עליו הפסח אינו פרוור להלכה ואפשר דאסור בהנאה אחר הפסח כמו שפן דעת הרב מגן אברהם וכן נראה להדיא מדברי התוספות והרא"ש בפרק כל שעה ד' ל"א לענין ישראל שהלנה לעכומ"ז על חמצו דמותר בהנאה שפיתבו דכולה סוגיא מיירי בלא קבל אתריות וכו' דמוכח דכל שקבל אתריות אסור בהנאה אחר הפסח וכן מוכח מדברי הראב"ד ברביעי מהלכות חמץ ממה שהקשה על הרמב"ם בדין מפקיד אנס מדאמר רבא בדרף ל' פד הוינא בי רב נחמן כי הו' נפקי יומי דפסחא וכו' ומסיק בצ"ע והאריף בעניינים אלו הגאון אמרי בינה בדיני פסח סי' ו' ד' מ' ע"ב עי"ש: מ) מי שמכר חמצו לעכומ"ז קודם הפסח פדינו ואחר שעבר עליו הפסח הלה ישראל אחר וקנאו מהעכומ"ז ובעל החמץ צנוח פי פרוכיא על הקונה השני אי משגיחין ביה או לא עיין בקמח סלת ד' ק"ה ע"ד בשם פנים חדשות וקנסת הגדולה בשם מ"ב דמוציאין אותו מידו וכתב בשם שלחן גבוה בס' תמ"ז (טעות סופר הוא וצ"ל תמ"ח סק"ט) דהוא הדין אם הפקירו הבעל וקדם אחר וזכה בו אחר הפסח דמאי שנא הפקר ממכירה ועיין בענין הראשון בט"ז סי' חת"ם סק"ו ומג"א סוף סק"ד ושו"ת חתם סופר סי' קט"ו ושואל ומשיב ח"ג סי' ר"ד: מא) חמץ שגמכר לעכומ"ז בלא פיסוק דמים רק אמר לו שמוכר לו החמץ וקבל ממנו זידאטיק והוא דבר שאין שומתו ידועה ולא אמר לו פדשנימי וכו' (כבח"מ סי' ר' ס"ז) ועבר עליו הפסח נראה דלא אהני ליה המכירה והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור ועיין ביו"ד סי' קב"ל ס"ב ועיין נשמת אדם תוף סי' ג' דאם מכר החדר לעכומ"ז ולא פסק דמים הוי חמץ של עכומ"ז ברשות ישראל וכו' דאף שפסק דמים על החמץ פיון שלא פסק על החדר אינו מועיל עי"ש ואפילו אם מכר בכסף ומשיכה דהיינו שנתן לו דינר לקנין פסח ומשך ולא היה פיסוק דמי המקח ביניהם כתב בבאר יעקב בחלק יו"ד בד' צ"ב ע"א דמוכח מש"ס דע"ז ד' ע"א ומדברי רש"י דלא מהני.

ובעובדא שבתתם סופר סי' קל"ג שאחד קנה מחברו חמץ ולא היה פיסוק דמים ביניהם והיה החמץ בדרף ולא נמכר לעכומ"ז קודם הפסח ולפי הגדון הדרב תלוי באם נאמר דהקונה קנה החמץ יש לאוסרו אחר הפסח ואם לא קנאו והרי הוא ברשות המוכר מותר אחר הפסח (עי"ש גופא דעובדא) פסק דלא קנאו והרי הוא ברשות המוכר משום שלא היה פיסוק דמים ביניהם שמעת מינה דכל שלא היה פיסוק דמים ביניהם לא חשיב מכר קלל ומינה גלמוד דה"ה כשמכר ישראל לעכומ"ז ולא היה פיסוק דמים ביניהם הרי הוא ברשות המוכר והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור וכן כתב בספר שבילי דוד בקונטרס הקניינים (שאחר סי' ש"ף) בחקירה ג' אות ט"ו והנה זה כבר ידוע דמכירה בלא פסיקא לאו פלום היא וכו' ואם כתב שמוכר לו כל חמץ שמיצא אצלו וכו' ועל כל פנים פסיקא בעי וכו' ויכתוב שמוכר לו כפי אשר ישומו אחר פה עכ"ל ובס' אגודות אזוב מדברי בחלק א"ח סי' י"ג הובא שם תשובת הגאון מוהר"י יוסקי וכו' שם בד' ה' ע"ג דאם כתב שטר מכירת חמץ ומסרו לעכומ"ז ושוב נודע ששכח לחתום בהשטר ולא היה פסיקת דמים ביניהם בעל פה כי אם בהשטר פיון שלא נחתם השטר

אין פאן מכירה פלל וְהַחֲמִץ אָסוּר בַּהֲנָאָה פְּחֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל עִי"ש וּבִשְׂוֹאֵל וּמְשִׁיב
מִהַדְּוִרָא ג' ח"ב סי' קמ"ח בְּתוֹךְ ד"ה וְהֵנָּה בִּשְׁנַת וְכו' עוֹד נִשְׂאֵלְתִי בְּאֶחָד שְׁהִיָּה לּוֹ שְׁתִּי
כְּפָרוֹת חֲמִץ וּנְתָנָם קוֹדֵם הַפֶּסַח לַעֲכוּמ"ז שְׁיִמְכְרָם בְּחִנּוּתוֹ וְלֹא קֶצֶץ לּוֹ דָּמִים וְגַם לֹא
לְקַח מִמֶּנּוּ זֵיךְ אֲטִיָּק אִם יָכוֹל לְקַבֵּל הַפְּעוֹת אַחַר הַפֶּסַח וְהַשְּׁבִתִי פִּינּוֹן שְׁמֹכֵר אוֹתָם וּנְתָנָם
לְחִנּוּתוֹ הָרִי קִנְאָם הַעֲכוּמ"ז וְאִף שְׁלֹא קֵץ לּוֹ דָּמִים הָרִי הִלָּחֵם מִיְקָרִי קֶצֶץ דָּמִים וְדוּמָה
לְדֹאֲמֵרִינוּ בְּבָבָא קָמָא פֶּרֶק ח' גְּבִי הָנִי קָרִי דְאָתוּ לְפּוּמְבְּדִיתָא דְכָל שְׁעוּמָדִים לְמַכּוֹר מִקָּרִי
קֶצֶץ וְעֵינִן ט"ז סי' תנ"ד ע"כ מוֹכַח דְּבִמְיָדֵי דְלֹא קִנְיִן דְּמִיָּה וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח סוֹבֵר
דְּאָסוּר: וְאִף דְּהָרַב שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמִהַדְּוִרָא קָמָא ח"א סי' ג"ץ רִצָּה לְחַדֵּשׁ דְּכֵינּוּן דְּפִסּוּק
דָּמִים הוּא מְשׁוּם אֲסֻמְכָתָא אִם פֶּן לְדַעַת הָרֵאָב"ד דְּסוֹבֵר דְּאִין דִּין אֲסֻמְכָתָא לַעֲכוּמ"ז אִין
לְחוּשׁ עַל זֶה וְכו' (וְעֵינִן מַה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּזֶה בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים [בְּשִׁדֵי חֲמֵד ח"א] מְעַרְכָת
גִּימ"ל אוֹת נ"ה ס"ק ז' וְשֵׁם הַבְּאֵתִי דְאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת צַד הִיתֵר לְעֵנִן חֲמִץ שְׁעֵבֶר עָלָיו
הַפֶּסַח עַל פִּי סְבָרַת הָרֵאָב"ד אִף שְׁהֵעִיקָר פְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דִּישׁ דִּין אֲסֻמְכָתָא בַּעֲכוּמ"ז)
הֵנָּה יָפָה הַשִּׁיג עָלָיו יְדִידֵי הַגָּאוֹן בַּע"ס מְנַחַת מְשִׁיב נר"ו בְּקוֹנְטְרִיס חֲקַת הַפֶּסַח אוֹת ל"א
מִהִלְכָּה פְּסוּקָה בִּי"ד סי' קב"ל ס"ב וְהִיא מְשִׁנָּה שְׁלֵמָה כִּיעִי"ש וְהָרַב שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב פְּתַב
לְהִתִּיר בְּגִדּוֹנוֹ מְשׁוּם שְׁיִשׁ שְׁעַר קְבוּעַ עַל הַקְּמַח שְׁקוּצָבִים הַמְּקַח שְׁרִי הַמְּלָךְ מִיָּדֵי חֲדָשׁ
בְּחֻדְשׁוֹ וְעוֹד דְּהַקְּנָה לּוֹ גַם פֶּן בְּשִׂאָר קִנְיָיִנִים דְּהֵינּוּ אַגַּב קָרְקַע וְאִם הִיָּה מְקַנָּה לּוֹ אַגַּב
קָרְקַע מְטַלְטְלִין בְּמַתָּנָה וְדֹא הִיָּה מוֹעִיל וְאִין לֹא מְרַע דְּגָרַע מְצַד שְׁכַתְב לּוֹ שְׁטֵר פֶּהִיָּא
דְּאֲמֵרִינוּ פִּינּוֹן דְּנִפְל גְּלִי דַעְתִּיָּה דְּבִנְפִילָה גִּיחָא לִיָּה דְּלִיקְנִי וְכו' דְּהֵא מְבָאָר בְּסִי' רס"ח
דְּלֹא גָרַע מְשׁוּם זֶה וְעֵינִן מַה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּזֶה בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים מְעַרְכָת הַפ"ף אוֹת קו"ל)
וּבְפֶרֶט שְׁהַתָּנָה שְׁבִאִיָּה קִנְיִן שְׁיִרְצָה יִקְנָה וּמַה גַם דְּמַכְרוּ לּוֹ רַק שְׁשִׁכַח לְכַתּוּב בְּשְׁטֵר
וְכַתַּב בְּמַנְחַת מְשִׁיב שְׁם דְּמַחְמַת יֵתֵר הַטְּעָמִים שְׁכַתְב בְּשׂוֹאֵל וּמְשִׁיב יֵשׁ צַד לְהַקֵּל לְאַחַר
הַפֶּסַח וְצִיָּין לְעֵינִן לְמַה שְׁכַתְב הוּא בְּאוֹת כ"ד וְאוּלַי הוּא טְעוּת סוֹפֵר וְצָרִיף לְהִיּוֹת אוֹת
ז"ך דְּשֵׁם הַבִּיא שׂו"ת הַשׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמִהַדְּוִרָא תְּלִיתָא הַנ"ל וְעוֹד פְּתַב שְׁם הַשׂוֹאֵל
וּמְשִׁיב דְּלִפִּי דְּבָרֵי הַתְּבוּאָת שׂוֹר דְּמַכִּירַת חֲמִץ הָיִי הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנּוֹ וְשָׁרִי וְאִם פֶּן אִין
חֲשַׁשׁ מְשׁוּם פִּסּוּק דָּמִים שְׁהָרִי פְּתַב רְשָׁב"ם הַטְּעָם שְׁמָא הַמּוֹכֵר יַעֲלֶה הַמְּקַח וְהַקּוֹנָה
יִזְלַל הַמְּקַח וְכֵאן בְּלֹא הָכִי הַעֲרָמָה הִיא שְׂאִין בְּדַעַת הַקּוֹנָה לְקַנּוּת וְלֹא הַמּוֹכֵר לְמַכּוֹר
וְשָׁרִי פִּינּוֹן דְּמֵן הַתּוֹרָה בְּבִיטוּל סְגִי עִי"ש וְזֶה אִינוֹ פְּשוּט דְּמַכִּירַת חֲמִץ הָיִי הַעֲרָמָה וְכו'
עֵינִן מַה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּסִי' ט' אוֹת ט"ו.

וְעֵינִן בְּמַה שְׁהַבְּאֵתִי לְקַמֵּן בְּאוֹת ע"ד בְּעֵנִן פִּסּוּק דָּמִים: בָּם) אִם נָתַן הַחֲמִץ לַעֲכוּמ"ז
בְּמַתָּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר שְׁכַתְב מְרֵן בִּש"ע סי' חת"ם ס"ג דְּלֹא מְהַיִּי וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח
פְּתַב הָרַב מַחְנָה אֶפְרַיִם בְּחִידוּשָׁיו עַל הָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק ח' מִהִלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת דִּין י"ז
ד' כ"ב ע"ג דְּתִלִּי בְּמַה שְׁנַחֲלָקוּ הַפּוֹסְקִים בְּעִיקָר דִּין זֶה דְּמַתָּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר לֹא מְהַיִּי
אִם הוּא מִן הַדִּין וְעוֹבֵר בְּכָל יִרְאָה אוֹ אִינוֹ עוֹבֵר בְּכָל יִרְאָה וְרַק מְשׁוּם חוּמְרָא דְּחֲמִץ
אֶמְרוּ דְּמַתָּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר לֹא מְהַיִּי וְאִם פֶּן בְּעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח לְמֵאן דְּאָמַר דְּהוּא רַק
מְשׁוּם חוּמְרָא בְּעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח מוֹתֵר מְשׁוּם שְׁלֹא עֵבֶר עַל כָּל יִרְאָה וְלְהַסּוֹבְרִים דְּמֵן
הַדִּין לֹא מְהַיִּי וְעֵבֶר בְּכָל יִרְאָה אִם עֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח דְּאָסוּר וְהַבִּיא מַה שְׁכַתְב הָרַב פְּרִי
חֲדָשׁ בְּסִי' תמ"ח לְהַכְרִיחַ מִדְּבָרֵי רִש"י דְּעוֹבֵר בְּכָל יִרְאָה וְכַדַּעַת רַדְבָּ"ז שְׁהַבִּיא הַכְּנָה"ג
וְדַחָה רְאֵיתוּ וּמַתְבָּאָר מַדְב"ק דַּעְתוֹ נוֹטָה שְׁמוֹתֵר מִן הַדִּין דְּמַתָּנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר שְׁמָה

מתנה ואם עבר הפסח מותר דהוי חמץ של עכומ"ז שעבר עליו הפסח אם אין החמץ עומד בביתו של הישראלי ועי"ש באם לא קיים העכומ"ז תנאו ולא התחזירו אלא מכרו לישראל אחר ובא בעל החמץ והוציאו מיד הקונה מפת תנאו אם אסור או לא ובש"ע הרב מוהרש"ז בסי' תמ"ח אות כ"ב כתב דאם אמר לו על מנת שתחזירנה לי אחר הפסח (וקיים תנאו) מותר אפילו באכילה והרב ערוך השולחן באות ד' מתבאר מדבריו שדעתו לפסוק דמתנה על מנת להחזיר לא מהני גבי חמץ ועובר בבל יראה ותמה על סברת הרדב"ז הנ"ל ממה שכתב בח"א סי' ר"מ בהקפה וגם שסברתו היא היפה דעת הרמב"ם וכמו שכתב הוא עצמו בלשונות הרמב"ם סי' מ"ג וכו' והרב בית מאיר כתב גם כן על מה שכתב הרב חק יעקב בפירוש דברי מרן דהוא רק משום חומרא דלשון לא מהני אין מורה כן ודברי הרדב"ז (בלשונות הרמב"ם) שהביאו מג"א ופר"ח נכונים וכו' ע"כ וכן כתב הרב דברי מנחם בהגב"י אות ב' דמלשון מרן בש"ע שהשמיט מה שכתב בתה"ד דאינו אלא חומרא בחמץ וסתם וכתב דלא מהני מוכח דמן הדין לא מהני וכתב בשם הרב מטה יהודה שפ"י דברי התה"ד והגמ"י דמשום דחמץ התמירה בו תורה שעובר בבל יראה וענוש פרת לקח אסור מן הדין וכן עיקר עכ"ל ולדעתם נראה דאחר הפסח אסור: וכתב בדברי מנחם בשם הרב שמחת יהודה סי' ב' שכתב ליישב דברי הרדב"ז דמה שכתב בלשונות הרמב"ם הוא אליבא דהרמב"ם דסובר דהמפקיד חמצו אצל נכרי עובר בבל יראה אבל לדעת רוב הפוסקים דחלקו וסברי דתרתיה בעינן שיהא חמצו וברשותו כדי שלא לעבור בבל יראה אם כן כי לא מקיים תנאיה נמי מאי הוי סוף סוף הרי לא עבר בבל יראה וכו' וספר הנ"ל אין מצוי אצלי לעיין בו כי לא זכיתי להבין דהא בתשובת הרדב"ז דסי' ר"מ מבואר דאף אם החמץ הוא בביתו של ישראל כגון שאחר שאמר לו הרני נותן לה במתנה על מנת להחזיר זכה בו העכומ"ז ונחזר והניחו בבית ישראל סובר הרדב"ז דאינו עובר בבל יראה רק דאסור לעשות כן משום חומרא דחמץ עי"ש ולפי זה כי לא מקיים תנאיה הרי הוא חמצו של ישראל בביתו של ישראל אף מרן מוהריט"א בספר קהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' חל"ק תריץ יתי"ב דברי הרדב"ז דסובר דמ"ש רמב"ם דאם נותן החמץ על תנאי עובר בבל יראה אזיל לשיטתיה שכתב בפרק ד' דישראל שלנה מעכומ"ז על חמצו והרהינו אצלו ואמר מעכשיו דמותר אינו אלא בהגיע זמנו קודם פסח אבל הגיע זמנו אחר הפסח אפילו אמר מעכשיו אסור כיון דבתוך הפסח מילתא תלי דאפשר דיפדנו הישראל אחר הפסח כי היכי דליקום בהימנותיה ע"כ לדידה הוא הדין במתנה על מנת להחזיר דמיתלא תלי דשמא לא יקיים תנאו ונחשיב כפקדון.

אבל לדעת רוב הפוסקים דבהרהינו אצל נכרי ואמר ליה מעכשיו אפילו הגיע הזמן אחר הפסח שרי הוא הדין במתנה על מנת להחזיר שרי מן הדין ורק משום חומרא דחמץ הוא דאסור אלו תוד"ק עי"ש בד' ב"ן סוף ע"א (מדפוס אשכנז) ובד' ג"ן סוף ע"ג ומתבאר דעתו לענן דינא דנקיטינן כדברי הרדב"ז דסי' ר"מ דאינו אלא מדרבנן וא"כ מותר אחר הפסח דמן הדין הרי הוא חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח: אלא דלי הדל יש לפקפק בתירוץ זה דמנא לן דלרוב הפוסקים דסוברים בהרהינו אצל נכרי ואמר לו מעכשיו והגיע הזמן אחר הפסח דמותר דהוא הדין במתנה על מנת להחזיר דשרי דהא יש לומר דשאני ההיא דהחשש הוא שמא יפדנו הישראל כי היכי דליקו בהימנותיה כהא אמרינן

וסמכינן שנדאי לא יפדנו דטפי ניחא ליה דלא למיקם בהימנותיה מלעבור בבל יראה
שאם יפדנו ימצא דלמפרע הנה חמץ שלו ועבר על בל יראה לכן אמרינו דנדאי לא יפדנו
ולא מיקרי מילתא תלי וכו' אבל במתנה על מנת להחזיר דהדבר תלוי ביד הנכרי ואולי
לא יקים התנאי ולא יחזירו ונמצא למפרע שהמתנה בטלה והישראל עבר על בל יראה
שפיר יש לומר דגם רוב הפוסקים מודו לסברת הרמב"ם בזה דאם נתן החמץ במתנה
על מנת להחזיר עובר בבל יראה וכן פתב הרב מקור חיים סי' תמ"ח סק"ו דמאי דקימא
לן דישראל שאמר לנכרי מעכשיו דאינו עובר אף שיש ספק שאפשר שהיה שלו לגמרי
הוא משום פיון דהדבר תלוי ביד ישראל בנדאי לא יעשה הישראל דבר שיהיה שלו
למפרע מה שאין פן בדבר שאין תלוי ביד הישראל אלא בנכרי במתנה על מנת להחזיר
דאפשר שלא יקיים התנאי ויהיה בעל פרחו של הישראל וכתב דבזה יש ליישב דברי
הרדב"ז שהביא המג"א: ולפי הנראה לא ראה בגוף דברי הרדב"ז דמוכח מדבריו דמתנה
על מנת להחזיר עובר בבל יראה הוא דוקא לשיטת הרמב"ם ולא לשיטת רוב הפוסקים
וכדברי מרן מוהריט"א הנ"ל על כל פנים למדנו מדברי הרב מקור חיים דשפיר יש
לחלק בזה בין היכא דהדבר בידו להיכא דתלי ביד אחרים ואם פן אפשר לומר דבמתנה
על מנת להחזיר מודו פולי עלמא למאי דמשמע מדברי הרמב"ם דעובר בבל יראה ואף
דיש ביד הישראל לכוף את העכומ"ז בדינינו ובדיניהם לקיים תנאו מפל מקום פבר
הביא מרן מוהריט"א שם דברי הריב"ש בסימן שמ"א דכל שמקיים התנאי על ידי כפייה
לא חשיב זה קיים תנאו וכתב דמדברי רבינו מוהר"י נ' מיגאש בסי' י"ז שהביא מרן
חיד"א בברכי יוסף יו"ד סי' ש"ה אות ח' (והיא בדפוס בסי' מ"ג) מוכח דבמתנה על מנת
להחזיר אף אם מקיים באונס חשיב קיום תנאו ואמר מר עוד לחלק בין שאר דברים
לפדיון וחמץ דבדבר שיש איסור אם לא יקיים התנאי אמרינו דכוננתו שיחזירו לו בין
ברצון בין בעל פרחו וכו' עי"ש מפל מקום פבר כתב הוא עצמו דמדברי הריב"ש
והמח"א מתבאר דלא סובר לחלק בהכי ואי הכי שפיר נוכל לומר שדעת רוב הפוסקים
גם פן הוא דאין לחלק ומה שיקיים העכומ"ז התנאי על ידי כפיית הישראל לא מיקרי
קיום התנאי והוי למפרע חמץ של ישראל ועבר בבל יראה: גם לפי מה שכתב עוד הרב
מקור חיים שם לחלק בין מתנה על מנת להחזיר להיא דישראל שהרהין חמצו וכו'
דבהרהין חמצו הדבר תלוי ביד ישראל לקיים המקח ולא יפדנו אבל במתנה על מנת
להחזיר אף אם ירצה העכומ"ז לקיים תנאו משפחת לה שיהיה ברשותו של ישראל
בהכרח דאי מיגניב או מתביד יסתלק מעל העכומ"ז חייב החזרה ויהיה בהכרח חמץ של
ישראל עי"ש יש לומר נמי דמהאי טעמא מודו רוב הפוסקים גם פן לדעת הרמב"ם
דבמתנה על מנת להחזיר עובר בבל יראה ולזה יש לדחות דברי הרב מק"ח אינם
מוכרחים דהכא נמי שפיר יש לומר דבידו לקיים התנאי דאי מיגניב או מתביד יקיים
התנאי בחזרת דמים ולא יסתלק מן העכומ"ז חייב החזרה כמו שכתב מרן מוהריט"א
שם דחזרת דמים חשיב קיום התנאי פל שאין הדבר בעין דמה לי הו ומה לי דמיהן כמ"ש
הרא"ש בפרק לולב הגזול סי' ל' בשם רב העיטור דדוקא באתרוג דבעי ליה לצאת ידי
חובת חזרת דמים לא הוה חזרה אבל בשאר דבר של ממון דלהרנחה מכנין אמרינו מה
לי הו ומה לי דמיהן עי"ש אלא דברי מרן מוהריט"א בזה לי הדל צ"ע דהא תינח לדעת
הרא"ש שכתב שם דחייב באונסין אבל לדעת יש אומרים ורבינו ישעיה שהביא הרא"ש

שם דפטור באונסין ושגם בגניבה ואבידה וכן דעת הרשב"ם שהביא מרן הב"י ופסקו כן בש"ע ח"מ סי' רמ"א ס"ח דפטור באונסין ועי"ש בסמ"ע דפטור גם בגניבה ואבידה הרי אם יגנב ויאבד הוי של הישראל שאין העכומ"ז חייב לקיים תנאו בתשלומין כמו שכתב המק"ח דאי מיגניב או מיתביד יסתלק מעל העכומ"ז חייב התורה וכן פתב הרב ישועות יעקב סי' תמ"ח סק"ז דכיון דאם נאנס החפץ ביד המקבל פטור מלשלם וכתב הסמ"ע דגם בגניבה ואבדה פטור אם כן אף שהוא של המקבל הוא באחריות הישראל והישראל רוצה בקיומו וכו' עי"ש ונדאתאן עלה נראה דעת הרב מק"ח דאסור מדינא וכן פתב שם בחידושים דאסור מדינא וישועות יעקב שם פתב לחלק דאם התנה תנאי פפול אסור מדינא ובדלא בפליה לתנאיה אינו אסור אלא מחמת חומרא ומיישב בזה דדברי הרדב"ז שהביא הכנה"ג דאסור מדינא לא פליגי אתרומת הדשן דהרדב"ז מייירי בדכפליה לתנאי והתה"ד והגמ"י מייירו בדלא בפליה עי"ש דב"ק ולא נתקרה דעתי הענייה בזה כי הרואה יראה דאין שום רמז בדב"ק מזה: והרב דברי אמת בקונטרס א' סי' א' קרוב לסופו (בד"ה וראיתי לה"ה פ"ח מהלכות גירושין וכו' דף מ"ג ע"ג) תמה מאד על דברי הרב פרי חדש דמתנה על מנת להחזיר אסור מן הדין דלא כהרב תרומת הדשן וכתב על דבריו ולעניות דעתי ליתא דהפל מודים בעל מנת בין בתנאי דשב ואל תעשה בין דקוםעשה דאם בא עליה מקיים התנאי ונשפיר ולא אמרינן הגט בפקדון הוא ושמא לא יקיים התנאי ונמצאת אשת איש עכ"ל הרי שהזניח סברת הפ"ח וסובר דאינו אסור מן הדין אלא משום חומרא דחמץ אף נראה שנעלם ממנו דעת הרמב"ם בזה וכבר הקשה על דבריו הרב טל אורות בסוף הספר ד' י"ו ע"ד על כל פנים דעתו כן לדינא ועיין בתוספת דרבנן הנ"ל דגם הוא תמה פתמיהת הג' דברי אמת הנ"ל על מה שכתב בכנסת הגדולה בשם הרדב"ז, דהוא היקף דעת כל הראשונים בענין תנאי בגט דלא אמרינן דמיתלי תלי וקאי ולא נתקרה דעתו עד שראה גוף דברי הרדב"ז בלשונות הרמב"ם שלא פתב כן אלא לשיטת הרמב"ם וכו' עי"ש: והרב עונג יום טוב סי' כ"ו נשאל בנתן חמצו לעכומ"ז במתנה על מנת להחזיר אחר הפסח אי שרי אחר הפסח והשיב דמבואר בסי' חת"ם דאסור רק משום חומרא דחמץ וכמו שכתב המג"א וכן פתב המתנה אפרים וכו' דכיון שקיים התנאי והחזירו הרי חמץ של עכומ"ז למפרע ולא עבר על בל יראה והביא מה שהקשה המח"א דכיון דאחר זמן יהיה שלו יהיה חייב לבער מדין דבר הגורם לממון כמו באוכל חמץ הקדש במועד דלמאן דאמר כממון דמי ומעל והמתנה אפרים חילק בין אם החמץ ברשות ישראל לאם הוא בבית עכומ"ז ומני"ר פתב לחלק דזוקא בדבר שהשתא אין לשום אדם זכות בו הוא דאמרינן דמה שאחר זמן יהיה ראוי לו הוי גורם ממון מה שאין כן במתנה על מנת להחזיר דעכשיו רשות העכומ"ז בו וכו' אין לאסור משום גורם לממון וכו' והאריף עי"ש שנראה דעתו דאחר הפסח מותר פדין חמץ של עכומ"ז והרב עמודי אור סי' י"ד פתב לחלק להיה דאוכל חמץ הקדש כמו שכתב בעונג יום טוב ועי"ש בראש הסי' דנקיט גם כן דדין דמתנה על מנת להחזיר הוא רק משום חומרא: והרב דין אמת בליקוטים שבסוף הספר בדף י"ד (נרשם בטעות ט"ו) ע"ב הביא מה שכתב הכנה"ג בשם הרדב"ז דעובר בכל יראה ותמה על זה דמלבד דלא מצא להרדב"ז שכתב כן (כי לא ראה מה שכתב בלשונות הרמב"ם סי' מ"ג הנ"ל) אלא אדרבה מצא להרדב"ז בסי' ר"מ דמפניך בדבריו דהוא משום חומרא דחמץ ותמה על

הרב מתנה אפרים שלא נסתייע מתשובת הרדב"ז הלזו עי"ש מוכח דדעתו פן היא דאינו אסור מדינא גם הרב טעם המלה פרק ד' מהלכות חמץ בד"ה ודע וכו' לא ראה דברי הרדב"ז שבלשונות הרמב"ם הנ"ל ותמה על הרבנים מגן אברהם ופר"ח ומח"א ושעה"מ שם שמייחסים לרדב"ז דסובר דעובר בבל יראה דמלבד שלא נמצא פן בדברי הרדב"ז אדרבה בסי' ר"מ מבואר בהיפך וכו' עי"ש וכדבריו פתב גם פן בנשמת אדם סי' ד' ואמנם מה שכתב בשם רדב"ז לא ידעתי מקומו ומצאתי בסי' ר"מ וכו' גם בחיי אדם פלל קכ"ג אות יו"ד פתב אע"ג דמתנה על מנת להחזיר הוי מתנה משום חומרא דחמץ החמירו שמעת מינה דסובר דרק חומרא היא ואינה מן הדין: גם הרב פרי תואר סי' ק"ג סט"ו פתב ונהגם דבחמץ בפסח פתב התה"ד ופסקו מרן בסי' חת"ם דלא הוי מתנה התם פתבו הטעם דבחמץ בפסח החמירו אבל הרדב"ז פתב וכו' ולדברי רדב"ז צריך להתנישב לפי סוגיא דקידושין דמסקינן דמתנה על מנת להחזיר הוי מתנה לכל מילי אלו תנרף דב"ק משמע דגם הוא נקיט עיקר דבחמץ לאו מן הדין הוא אלא משום חומרא דחמץ (ומבואר שמבין פן בדעת מרן בש"ע אף שכתב דלא מהני דלא כמו שכתב בדברי מנחם הנ"ל) וקצת נראה פן גם דעת הרב חתם סופר אורח חיים סי' קי"ו בד"ה ומה דבדיק לן וכו' שנשאל על דברי המג"א דמן הדין שרי דקשה הא רוצה בקיומו של איסור שאם יאבד באונס פטור העכומ"ז מלשלם ואפילו למאן דאמר דחייב מפל מקום לא בעי למיקם בהדיה בדינא ובדיינא והשיב דלא אמרו רוצה בקיומו של איסור אלא כשעושה כדי להרויח לא כשעושה שלא להפסיד וכו' עי"ש שלא העיר פלום על דברי הרמג"א נראה קצת דמודה לו: שוב ראיתי בחתם סופר סי' קי"ט דמפורש בדב"ק דסובר דמתנה על מנת להחזיר שרי מדינא זולת משום חומרא ששם הביא מה שכתב התה"ד ומיייתי לה בש"ע סי' חת"ם דמדינא מועיל בחמץ כמו בכל התורה אלא משום חומרא דחמץ וכתב ולא ידעתי מה חומר בחמץ אדרבה לענגן מכירה וסלוק פח ישאל קיל חמץ דבגילוי דעת סגי והביא מה שכתב המג"א בשם הרדב"ז וכתב ויפה דחאו המג"א והפשתי ברדב"ז ולא מצאתי וכו' פי אם בסי' ר"א ושם אדרבה הסכים שאינו אלא חומרא בעלמא וכו' ולא הזכיר פלום ממה שכתב הרב פנסת הגדולה בשמו ונראה שטעות סופר הוא בפנסת הגדולה ולא מצאתי מנו ומנו היא ואילו הנה חזינו דבריו של אותו גאון שהביא הכנה"ג הנה משכחינו טעמא אבל לית לן למשכונני נפשין בהדי דלא ידענא וכו' וביאר טעם החומרא משום רוצה בקיומו והוא רק חומרא דמן הדין לא שייך בכי האי גוונא רוצה בקיומו וזולת זה לא ידעתי שום טעם לחומרא זו ולמד מזה לענגן מחר על תנאי שאם אומר לו הרני מוכר לה על מנת להחזיר ולמפור לי לזמן פלוני הנה מועיל מעיקר הדין לולא משום חומרא וכו' עי"ש פל דב"ק: וכבר הבאתי למעלה שדברי הרדב"ז שכתב בשמו הרב פנסת הגדולה הם בלשונות הרמב"ם סי' מ"ג ונעלמו מעיני דמר הגאון חתם סופר ולכן כתב שהוא טעות סופר וכו' ולא ידע מנו וכו': הא למדת דמתנה על מנת להחזיר אי מהני מן הדין בחמץ זולת משום חומרא שנוי במחלוקת ומתבאר מפל הרשום דשלמים וכן רבים נקטי דמותר מעיקר הדין ואם פן נראה דאם עשה פן ועבר עליו הפסח יש לו דין חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח ומותר שיש לסמוך על דברי רבנו קדישי הנ"ל דסברי הכי ונראה לי הדל דנדון זה עדיף משאר ספק חמץ שעבר עליו הפסח (שנחלקו הפוסקים אי שרי באכילה או דוקא בהנאה עיין מה שרשמתי

לעיל אות למ"ד בענין זה) דעינינו הרואות דרנבא דרנבא סברי מרנן דמתנה על מנת להחזיר שרי בחמץ מעיקר הדין ואזלינן בטר רנבא ומותר הקמץ בדיעבד אחר הפסח אפילו באכילה.

ומצאתי בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ב סי' ע"ז בד"ה והנה האריה שיש תקנה במתנה על מנת להחזיר דאף דהמג"א פתב בשם רדב"ז סי' ר"מ דלא מהני וכו' באמת בחיי אדם נחתם סופר חולקין על זה וכתבו דברדב"ז סי' ר"מ להיפוך וכו' וגם אנכי מצאתי בטעם המלך שתמה פן נאני זכיתי ומצאתי דברי הרדב"ז ששמביא המג"א והיא בלשונות על הרמב"ם סי' מ"ג וכו' אף וכו' אף גם לפי דעתי גוף הדין תמוה וכו' וזה ברור כשמש דלא שייך לתורת פקדון כלל אף אם נודה לסברת הרדב"ז כל שפן שרבים חולקים על הרדב"ז ועיין מחנה אפרים הלכות מאכלות אסורות וכו' עכ"ל פשט הדברים מורים דדעת הרב שואל ומשיב שלא לחוש לסברת הרדב"ז אפילו לכתחלה וכל שפן ודאי שאין לחוש בעבר עליו הפסח פמובן ולדעת הרב ישועות יעקב (הנז"ל בד"ה גם אם לא כפל התנאי לכולי עלמא אינו אסור מן הדין אלא משום חומרא דחמץ כמו שכתבתי ומסתמא הנותן מתנה להעכומ"ז על מנת להחזיר אינו מדקדק עמו להתנות במשפטי התנאים ובדין מתנה על מנת להחזיר בנותן בהמתו לעכומ"ז על מנת להחזיר אי מהני להנצל משביתת בהמתו שקיל וטרי הרב פתח הדביר בח"ג סי' רמ"ו אות ה' ד' י"ט ע"א וע"ב ע"ש גם בספר אמרי בינה להגאון מוהר"ם אויאורבעף בדיני פסח סי' ה' ד' ט"ל ע"ג והלאה האריה בדיני מכירה ומתנה על מנת להחזיר ע"ש וכן בתשובת הגאון מוהר"ם שיק בסי' ר"ך וסי' רכ"ב ובס' חמדת משה הנדפס חדש ממש להרה"ג מלאדז יצ"ו בסי' ה' ולא איסתייעא מילתא לעיין בדב"ק לה נא ראה וכן בספר יד יהודה להלכות שחיטה להגאון מוהרי"ל לאנדא יצ"ו בהשטמות להלכות תערוכות בדר קמ"ד (ד"ה עוד ראיתי) שעמד על דברי הרב מגן אברהם בסי' תמ"ח במה שחלק לדעת הסוברים דמתנה על מנת להחזיר אסור מדינא דהיינו דוקא בתולה המתנה בהתנאי (הריני נותן לה על מנת שתחזירהו) אבל באומר הרי נותן במתנה ותחזירהו לי מותר מן הדין וכו' אשר תמה עליו מאד הרב חק יעקב מדאיתא ביו"ד סי' ש"ה גבי פדיון הבן וכו' והוא יצ"ו פתב ליישב בטוב טעם ע"ש דב"ק: מג) נראה לי חמץ של חרש שוטה וקטן שעבר עליו הפסח אפשר דאסור אף דליכא למיקנסיה לא פלוג כמו הניחו שוגג או מוטעה (וי"ל ה"ם חיישינו להערמה) וישראל הוא ויש לעיין בחמץ חרש שוטה וקטן שזכו מההפקר דמן התורה לאושלהם באין אחרים מזפים כי אם מדרבנן וקימא לן כל שאסור מדרבנן שרי אחר הפסח בהנאה פן פתב הרב פרי מגדים בפתיחה פוללת ח"ב אות ב' ובקונטרס הפללים במערכת החי"ת אות קט"ו (ד"ה והנה מסתמיות) פתבתי על דבריו דמסתמיות דברי הרמב"ם ברביעי מהלכות זכיה משמע דלא משפחת זכיה לשוטה אלא על ידי פן דעת דמופה לו ולא ידעתי מנא ליה להרב פרי מגדים דבזוכה בעצמו אית ליה זכיה מדרבנן ורשמתי שם לעיין בחשן משפט סי' רל"ה סעיף כ' השוטה אין מקחו מקח וכו' וסיים הרמ"א ואין לו זכיה כלל על ידי עצמו: גם במה שנראה מדרבנן דאם אחרים מזפים לו זוכה מדאורייתא ואם עבר הפסח אסור בהנאה תמיה לי שהרי לדעת הרמ"ה והרא"ש שהבאתי שם שוטה גמור אין לו זכיה כלל אף במתנה ואם פן בחמץ שעבר עליו הפסח נוכל לסמוך על שיטתם: ומה שכתב דקימא לן כל שאסור מדרבנן

שְׂרֵי אַחַר הַפֶּסַח בִּהְנֵאָה כּוֹנְנֵתוֹ לְמֵאֵי דְקִימָא לֵן בְּסוּף סִי' תַּמ"ח בְּחֻמְיָן גְּנוּקְשָׁה דְאַסְוֵרוֹ מְדַרְבְּנֵן וְאִם עֵבֶר עָלֶיהָ הַפֶּסַח מוֹתֵר בִּהְנֵאָה לְכוּלֵי עֲלָמָא (וַיֵּשׁ סוּבְרִים דְגַם בְּאַכִּילָה מוֹתֵר) יֵשׁ לְפַקְפַּק בְּזֵה לְפִי הַחִילּוּקִים שְׁנֵאֲמָרוּ בְּפוֹסְקִים לְיִישָׁב מַה בֵּין גְּנוּקְשָׁה דְרַבְּנֵן לְחֻמְיָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּאַחֲרֵי הַעֲכוּמ"ז שְׁגַם כֵּן הוּא מְדַרְבְּנֵן וְאִם עֵבֶר הַפֶּסַח אֲסוּר וְאַחַד מֵהַחִילּוּקִים הוּא מַה שְׁפָתַב הָרַב עֲצֻמוֹ בְּמִשְׁבָּצוֹת סִימָן ת"מ סק"ד לְדַעַת הָרַמְבַּ"ן דְּדוּקָא בְּחֻמְיָן שְׂאֵי אֲפֹשֶׁר לְבֹא לְיַדֵי בַל יִרְאֶה כָּלֵל כְּמוֹ גְּנוּקְשָׁה הוּא דְמוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח אֲבָל חֻמְיָן שְׂאֲפֹשֶׁר לְבֹא לְיַדֵי בַל יִרְאֶה כְּמוֹ חֻמְיָן גְּמוּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאִם אֵין הָאַחֲרֵיּוֹת עַל הַעֲכוּמ"ז הָרִי הוּא בְּבַל יִרְאֶה אֶף שֶׁהָאַחֲרֵיּוֹת עַל הַעֲכוּמ"ז וְאֵינוֹ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה רַק מְדַרְבְּנֵן בְּחֻמְיָן כְּזֵה אֲמַרִינֵן דְּאִם עֵבֶר הַפֶּסַח אֲסוּר כֵּינֵן שֶׁהַחֻמְיָן הוּא חֻמְיָן גְּמוּר מִן הַתּוֹרָה אִם כֵּן גַּם בְּחֻמְיָן שֶׁל שׁוֹטֵה כֵּינֵן שֶׁהוּא חֻמְיָן גְּמוּר אֶף שֶׁעֲתָה מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ זְכִיָּה כִּי אִם מְדַרְבְּנֵן אֵינוֹ עוֹבֵר אֲלָא מְדַרְבְּנֵן יִתְכֵן דְּאֲסוּר בְּאִם עֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח וְצָרִיךְ לְהַתִּישָׁב בְּכָל מַה שְׂרַשְׁמֵתִי בְּעֵנְיֵינִים אֵלוֹ בְּסִי' זֶה אוֹת יו"ד עִי"ש וּלְפִי מַה שְׁכַתְּבוּ רַבְּנֵי הָאַחֲרוֹנִים בְּשֵׁם הָרַב כְּתֵר פְּהִנְנָה דְּעַד כָּאֵן לֹא סְבִירָא לֵיהּ לְהַר"ן דְּחֻמְיָן גְּמוּר שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח אֶף שְׂאֵינוֹ חֵיב בְּבִיעוּרוֹ אֲלָא מְדַרְבְּנֵן אֲסוּר אֲלָא דוּקָא בְּחֻמְיָן שֶׁהוּא שְׁלוֹ מִן הַתּוֹרָה אֲלָא דְאֵינוֹ חֵיב בְּבִיעוּרוֹ אֲלָא מְדַרְבְּנֵן בְּזֵה הוּא דְקִנְסוֹ וְאַסְרוּהוּ אַחַר הַפֶּסַח אֲבָל כְּשֶׁהַחֻמְיָן אֵינוֹ שְׁלוֹ מִן הַתּוֹרָה אֲלָא מְדַרְבְּנֵן בְּזֵה לֹא קִנְסוֹ לְאַסְרוֹ אַחַר הַפֶּסַח מִתִּישָׁבִים דְּבָרֵי הָרַב פְּרִי מְגָדִים כְּמוֹכֵן: אֲלָא שְׁבַעֲיָקֵר הַדְּבָר אֶף בְּחֻמְיָן שֶׁהוּא שְׁלֵמָה מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ לְפַקְפַּק דְּמֵנָא לֵן שְׁקִנְסוֹ וְאַסְרוֹ חֻמְיָן שֶׁל אֵלוֹ כֵּינֵן שְׂאִין שְׂיִיכִים בְּבַל יִרְאֶה כָּלֵל וּמִשׁוּם לֹא פְּלוּג לֹא שְׂיִיךְ כָּל כֶּף לְפִי מַה שְׁפָתַב הָרַב טוּרֵי זֶהָב בְּאַרְחַ חַיִּים סִי' ער"ה וּבְאֶכּוֹן הַעֲזָר סִי' קי"ט ס"ק י"ב דְּלֹא אֲמַרִינֵן לֹא פְּלוּג מְאָדָּם לְאֶדָּם שְׂאִם בְּאֶדָּם אַחַד שְׂיִיכָה הַגְּזֵרָה וּבְאֶדָּם אַחַר לֹא שְׂיִיכָה לֹא אֲמַרִינֵן דְּגַם עָלָיו גְּזָרוּ מִשׁוּם לֹא פְּלוּג וּבְקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעֲרַכַת הַלְמ"ד אוֹת צ"ב (בד"ה וְכַתַּב הָרַב) כְּתַבְתִּי שֶׁהַגְּאוֹן שׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב בְּמַהֲדוּרָא קַמָּא ח"א סִי' כ"ב דָּף י"ב ע"ג פְּלִפְלֵ מְאָד בְּזֵה וּבִיָּאֵר דְּדוּקָא מִן הַסֵּתָם הוּא דְּלֹא אֲמַרִינֵן מְאָדָּם לְאֶדָּם אֲבָל אֵין הֵכִי נְמִי דְאִיפָּא דּוּכְתִי דְאֲמַרִינֵן לֹא פְּלוּג גַּם מְאָדָּם לְאֶדָּם אֲלָא דְהִיכָא דְלֹא מְצִינוּ שְׂאֲמָרוּ כֵּן אֲמַרִינֵן מְסַתְמָא לֹא גְזָרוּ מְאָדָּם לְאֶדָּם מִשׁוּם לֹא פְּלוּג וּלְפִי זֶה בְּמֵאֵי דְקָמֵן שְׁלֹא מְצִינוּ שְׂאֲמָרוּ בְּפִירוּשׁ לֹא פְּלוּג אֵית לֵן לְמִימַר מְסַתְמָא דְלֹא גְזָרוּ מִשׁוּם לֹא פְּלוּג מְאָדָּם לְאֶדָּם וּבְקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעֲרַכַת הַחִי"ת (בְּשִׁדֵי חֻמְד ח"ב) אוֹת קט"ו כְּתַבְתִּי בְּשֵׁם הַגְּאוֹן פְּרִי מְגָדִים שְׁמַחֲלֵק בְּחֻרָשׁ וְשׁוֹטֵה בֵּין מְצֻנָת עֲשֵׂה לְמְצֻנָת לֹא תַעֲשֶׂה דְבְּמְצֻנָת עֲשֵׂה הוּא דְחֻרָשׁ וְשׁוֹטֵה וְקִטְן פְּטוּרִים אֲבָל מְצֻנָת לֹא תַעֲשֶׂה לְעֵבֹר בְּקוּם עֲשֵׂה הָרִי הַחֻרָשׁ וְהַשׁוֹטֵה שְׁוִים לְקִטְן שְׁמוֹנְזֵהר אֲבִיו מוֹכֵן דְּבְּמְצֻנָת לֹא תַעֲשֶׂה שְׂאִינֵן בְּקוּם עֲשֵׂה כְּבַל יִרְאֶה וּבַל יִמְצָא לִיתְנָהוּ בְּהוּ חֻרָשׁ וְשׁוֹטֵה וְקִטְן וְאֶף בְּשִׁישׁ בְּהֵן מַעֲשֵׂה עַל אֲבִיו הוּא הָאֲזִזְהָרָה וְכֵינֵן שְׁכֵן מְסַתְבְּרָא דְעַל חֻמְצוֹ שֶׁל קִטְן לֹא גְזָרוּ כָּלֵל לְאַסְרוֹ אַחַר הַפֶּסַח וּמְצֻנָתִי לְגְדוֹל בְּדוּרְנוֹ בְּסִפְרֵ הַבְּהִיר אֲגוֹדַת אֲזוּב מְדַבְּרֵי סִי' י"ד דָּף ו' ע"ד (ד"ה וְהִנֵּה) שְׁכַתַּב כֵּינֵן שְׁחֻמְיָן אַחַר הַפֶּסַח אֲסוּר מִשׁוּם קִנְס יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא גְזָרוּ רַבְּנֵן לְנִשְׁמַטָּה וְהַבֵּאתִי תוֹרָף דְּב"ק לְקָמֵן בְּסִי' ט' אוֹת י"ט עִי"ש שְׁלֹא זָכַר שׁוֹר מְדַבְּרֵי הַפְּרִי מְגָדִים שֶׁהַבֵּאתִי אֲנִי הַהֲדִיּוֹט בְּרִישׁ אוֹת זוֹ וְעֵינֵן לְקָמֵן בְּאוֹת ע"ז (בד"ה שׁוֹב חֻמְד): (מַה) חֻמְיָן שְׁנִפְלָה עָלָיו מִפּוֹלֵת וְלֹא בְּטָלוּ וְנִפְתַּח הַגַּל אַחַר הַפֶּסַח דַּעַת הַרְשָׁב"ץ בַּח"ב סִי' קצ"ט דְּמוֹתֵר כֵּינֵן דְּהָרִי הוּא כְּמִבּוֹעֵר לֹא קִנְסוּהוּ רַבְּנֵן אֶף הָרַב חֻמְד הַפֶּסַח בְּסִי'

תל"ג אות י"א וסי' תל"ד אות ג' פתב ב'שם הרב אליהו רבה בריש סי' תל"ד דאסור פיון דעבר על תקנת חכמים ולא בטלו קנסין ליה פן פתב הרב און אהרן דף ל"ד אות ל' ויתכן דזה תלוי במה שנתקלו הפוסקים בבטול זה (בחמץ שנפלה עליו מפולת) אם הוא מן התורה או רק מדרבנן והזכיר מחלוקת זו שם בקונטרס ארעא סמיקתא ד' פ"ח אות ו' וצריך לעיין בגוף הספרים הנ"ל ואינם אצלי: מו) מי שהפקיד חמצו ביד עכומ"ז או ביד חברו והנפקד קבל אחריות דנתקלו הראשונים אם עובר המפקיד בכל יראה שדעת הגאונים דאינו עובר והר"י והרא"ש סוברים שעובר המפקיד וכן נפסקה ההלכה בש"ע סוף סי' ת"מ הנה לדעת הגאונים דאינו עובר משמע דהיינו דוקא אם קבל עליו אחריות אבל אם הנפקד לא קבל אחריות עובר המפקיד גם לדעת הגאונים פן משמע מפשטות דברי הרא"ש והטור שם ואם פן אם בענין פזה עבר עליו הפסח משמע דאין להתיר דאין לנו על מה לסמוך אמנם הגאון שאגת ארנה האריה בזה והעלה שאין פונת הגאונים לפטור את המפקיד מטעם קבלת אחריות של הנפקד דזה אינו מעלה ומוריד כלל לענין פיטור המפקיד דאפתי ממונא דידיה הוא אף שהנפקד קבל עליו אחריות ועיקר פיטור המפקיד תליא רק במה שאינו ברשותו וכמו שסיימו הגאונים בדבריהם ולא הזכירו קבלת אחריות של הנפקד אלא משום מה שכתבו שהנפקד חייב בביעורו דזה דוקא בקבל אחריות אבל אם לא קבל אחריות אף שהוא ברשותו אינו חייב לבערו כדאמרין שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ומשום סיפא דהפקידו אצל ישראל חבירו דהנפקד חייב לבערו הוא דנקטו קבלת אחריות ולא ארישא בהפקידו אצל עכומ"ז דכיון דהנפקד לאו בר מייעבר על כל יראה הוא פיטור המפקיד הוא משום שהוציא מרשותו לחוד וגם הר"י הבין דברי הגאונים על דרך שפירשתי אלו תנן דב"ק ואם פן לענין עבר עליו הפסח יתכן לעשות סניף סברת הגאונים הנ"ל ואף שהגאון חתם סופר בסי' ק"ט (בד"ה אבל) פתב דאין לסמוך על מה שכתב השאגת ארנה שלדעת הגאונים מותר אף אם לא קבל אחריות: מכל מקום מלבד שיש מרבני האחרונים שתפסו פדעת הרב שאגת ארנה עיין להרב רמ"ץ בסי' ל' אות ב' והבאתי דב"ק בסי' ה' אות כ"ט שפסקים שלדעת הגאונים גם בלא קבל עכומ"ז אחריות אינו עובר כל שהניחו ביד עכומ"ז קודם זמן איסורו וכן דעת הרב תשואות חן סי' ט"ו והבאתי דב"ק בסימן זה אות י"א (בד"ה אחר כל אלה) ועוד שהרב פרי מגדים במשפצות סי' ת"מ סק"ד הביא דברי הרמב"ן בפירוש פא ושפן מוכרח דעת הר"ן דחמצו של ישראל מופקד ביד עכומ"ז או ביד חבירו אפילו לא קבל הנפקד אחריות אינו עובר עליו בכל יראה רק שאסור מדרבנן ועיין בסימן זה באות י"ב (בד"ה שוב פתב) לענין איסור דרבנן בנדון שאין שייך לומר דהנפקד משאיל מקום להמפקיד אם יש לאסור מדרבנן: ובשו"ת אורי וישעי להגאבד"ק יאס בסי' ק"ו (בד"ה עוד יש חדא) על נדונו שהיה החמץ ברשות העכומ"ז אלא שלא קבל העכומ"ז אחריות עליו אחר שהביא מחלוקת הגאונים והר"י והרא"ש הנז"ל וכתב דמשמע דדוקא כשקבל העכומ"ז אחריות הוא דסברי הגאונים דאינו עובר עליו וכו' שוב הביא מה שכתב בשאגת ארנה להכריח דאין הדבר תלוי בקבלת אחריות וכו' ומאי דנקטי הגאונים אחריות הוא משום סיפא וכו' וכתב על דבריו שהוא דחוק מאוד לפרש פן והמענין בדברי הרא"ש בפרק קמא דפסחים שהביא דברי הגאונים יראה דקאי ארישא בהפקידו אצל עכומ"ז וכו' עי"ש אלו תנן דב"ק וחידיוש הוא שלא זכר דברי הגאון

חתם סופר הנז"ל שגם הוא לא הסכימה דעתו לדברי הגאון שאגת אריה כנז"ל והנה על השאלה שנשאלתי מאז הנז"ל בסי' זה אות א' פתבתי (בד"ה וכל זה) דזה מוסכם שאף לדעת הגאונים דחמץ שהפקידו ביד אחר אין המפקיד עובר בכל יראה אינו אלא פשקבל הנפקד אחריות עי"ש וכתבתי פן טרם ראיתי מה שהבאתי באות זו שאין הדבר פשוט לומר פן וכבר ציינתי שם דברי הרב חיי אדם שפתב דאין חילוק לדעת הגאונים בין קבל אחריות ללא קבל ומפל מקום אין לסמוך על זה אלא לעשות סניף לצרף לשאר צדדי היתר ולא לסמוך על זה בלבד מאחר דקימא לן שלא פדעת הגאונים הנז"ל פאשר פתבתי שם ועוד ראיתי להגאון גאות דשא בסי' ט"ל (בד"ה איברא דהא ליתא) שעלה בדעתו להבין פדעת הגאונים דתלי בקבלת אחריות ואם הנפקד לא קבל אחריות גם הגאונים מודו דעובר המפקיד אף שוב הביא מה שפתב במשפצות סי' ת"מ בשם הרמב"ן בפרשת בא ושפן מבואר בהר"ן בפרק קמא דפסחים שסוברים דחמצו של ישראל מןפקד ברשות עכומ"ז אפילו לא קבל אחריות אין המפקיד עובר עליו ושפן אפשר לפרש מה שפתב הרא"ש בשם הגאונים והסכים לדבריו ועל פי זה יישב מה שהקשה הגאון חכם צבי סי' לק"ט על דברי הרא"ש (שפתב ולא הבנתי ראיתו של רבינו יונה מוגונב מבית האיש וכו') והשאיר בצ"ע אף אם נאמר שמה שהתירו הגאונים אפילו בלא קבלת אחריות רק מפני מה שאינו מונח ברשותו יובנו היטב דברי הרא"ש וכתב דמשמעו לשון הטור אינו פן אף בכל זאת אפשר לדחוק ולפרש גם בדבריו דמה שאין המפקיד עובר לאו משום קבלת אחריות דנפקד והוכיח שגם מרן הב"י הבין פן בכונת הטור וכו' עי"ש גם הגאון תשוואות חן בסי' נו"ן (הבאתי תורף דב"ק בסי' זה אות י"א בד"ה אחר) נראה שפספס למה שפתב בשאגת אריה פדעת הגאונים דאף אם לא קבל הנפקד אחריות אין המפקיד עובר: מז) אחד שהיה לו קמח חמץ והיה לו שטר עיסקא לאחד שלנה ממנו מעות ובעל הקמח לא מכר הקמח לעכומ"ז אף בעל העיסקא מכר חמצו פדת נשאל על זה הגאון אבד"ק קאוונא יצ"ו בשו"ת עין יצחק סי' כ"א והשיב באות ג' דלא מיבעיא פלגא פקדון של גותן העיסקא ודאי דחל הקנן של הנותן פדין פל פקדון שתחת יד אחרים שיכול המפקיד למוכרו על ידי קנן אגב קרקע פנהוג במכירת חמץ וקנן אגב קרקע מהני או משום דקנן אגב קרקע הוא מן התורה או משום דקנן דרבנן גם פן מהני בזה ומלבד זה הרי עושה קניינים אחרים פמו סטונמתא ולכן חלו קניינים הנז"ל אף בפלגא של העיסקא פדכתב הקצות החשן בסי' ס"ו ס"ק ל"ה דגם פלגא מלנה נקנה באגב קרקע פינון דאסור למישתי ביה שיכרא לכן דינו פפקדון דנקנה אגב קרקע וכן פתב בנתיבות שם ס"ק ל"ח ואף שפדברי רבינו עובדיה ברטנורא בעשירי דכתובות משנה ג' מוכח דסובר דאין דינה פפקדון שהרי פתב דעיסקא שפינד אחרים הוי ראוי וכן היא שיטת מרן בש"ע ח"מ סי' ס"ז ס"ג דשביעית משמטת פלגא מלנה דעיסקא ואף דבתנאים שם סק"ו הביא בשם הרדב"ז ח"א דשביעית אינו משמט אף פלגא מלנה דדינה פפקדון אף הרדב"ז סותר את שיטתו דבח"ג סי' תקס"ד העלה דפלגא מלנה דעיסקא מיקרי ראוי ויש להאריך בזה מפל מקום מידי פלוגמת הפוסקים לא נפיק ואי נימא דדינה פפקדון מהני מכירת גותן העיסקא דהא הוי פמו פל חמץ שלו דחל בו מכירתו ואם פן אם היה זה בפסח עצמו יש להתישב הרבה פדבר זה אף לאחר הפסק פינון דסגי ספק אחד להקל יש להקל בנדאי ונוכל לדון דזה נכלל בהלשון מכירת חמצו של הנותן שפכר פל חמץ שלו פינון דהוי

פקדון מיקרי שלו לכן דעתי מסכמת להקל אלו תנרף דב"ק ונדונו הנה בקמח קורפיצני אשר לדברי רבני האחרונים קמח שלותתין החטים הוא חמץ גמור ועל זה הוצרה לדון היתר מצד העיסקה וסיים בסוף התשובה ששוב שמע באומרים לו כי יש הרבה קמח קורפיצני שאין לותתים החטים כלל ולכן יש להתיר בפשיטות פשעבר עליו הפסח עי"ש: ולי הדל צריף להתנישב בכל מה שרשמתי בסי' זה אות ל"ד במי שמכר חמצו ופרט כל הדברים שמוכר ונשפח ממנו מין אחד והוא כתב בהשטר מכירה שאם נשפח ממנו איזה דבר שיהא גם הוא נכלל בהמכירה אם מהני עי"ש ואם פן אף אם נותן העיסקה פשמכר חמצו לעכומ"ז אמר פן בפירוש שגם מה ששכח לפרט יהיה נכלל בהמכירה באנו לכל השקלא וטרקא ההיא וכל שפן אם לא אמר פן בפירוש רק שאמר לו שמוכר לו כל חמצו ופרט לו כל המינים מהחמץ שיש לו ולא היה בכללם קמח חמץ קשה לומר שגם הקמח היה בכלל דכיון שפרט לו המינים יש לומר אין בכלל אלא מה שבפרט ואם מכר כל החמץ ולא פרט לו שום מין באנו להמשא ומתן דשם אי מהני כי האי גוונא או הוי פדבר שאינו מסוים וכל זה בחמצו ממש של בעל העיסקה וכל שפן פשאין החמץ שלו אלא שיש לו עליו עיסקה ויש לומר דאף אם בעל העיסקה נזכר שיש לו עיסקה על חמץ של פלוני לא אסיק אדעתיה לכוללו בכלל מכירתו להעכומ"ז דלאו כולי עלמא ידעי דדינה פפקדון דהא קמן פמה מרבנותא דסברי דהפלגא מלוה אין דינה פפקדון וכיון שפן מהיכא תיתי דתיסק אדעתיה דנותן העיסקה למכור לעכומ"ז הפלגא מלוה שאינה שלו ואף על הפלגא דידיה שהיא פקדון בנדאי יש לומר שלא היתה דעתו עליה שאף שמצד הדין היא פקדון אין דעתו של בני אדם להחזיקה פשלהם ויש לומר דלא עלה על דעתו כלל שתהיה נכללת בכלל מכירת כל חמץ שלו דבר שאינו בידו ומעולם לא היה ברשותו אלא בבית המקבל לכן לדעתי הקצרה צריף להתנישב הרבה בטעם זה למעשה והמענין יכריע: מח) מי שקנה יי"ש חמץ מאדון אחד על פי שלוחו ונתן או"ף גא"ב וגם קאנטראט על שם המשלח ובתוף ימי החג בא האדון להמשלח והגיד לו כי שלוחו קנה עבורו יי"ש ועשה עבורו קאנטראט וסילק לו המותר שנשאר חייב עבור היי"ש רק מה שמגיע עבור מנת המלף שקורין אפאלאטע והוא יותר ממחצה שיווי החמץ לא שילם עדיין ולא מכרו הישראל במכירת החמצים ועבר עליו הפסח בעודו ביד האדון נשאל על זה הגאון אבד"ק קאוונא יצ"ו בשו"ת עין יצחק סי' כ"ב ותנרף דברי תשובתו בקיצור הוא דמשום הקנין פסוף שהיה בזה יש להקל לכאורה לפי שדעת רוב הפוסקים ומפללם רבותינו הטור וש"ע דקניינו של עכומ"ז מישראל וישראל מעכומ"ז אינו אלא במשיכה ואם פן לא נקנה החמץ לישראל והוי של עכומ"ז ששעבר עליו הפסח (עיין במה שפתבתי לעיל בסי' זה אות ט"ו בדין קנין עכומ"ז מישראל וישראל מעכומ"ז אם בכסף או במשיכה) ואף אי הוי ספיקא דדינא פינו דחמץ שעבר עליו הפסח הוא מדרבנן יש להקל וכו': שוב פתב דיש צד להחמיר מצד המנהג לקנות ולהקנות יי"ש בכסף וקאנטראט וכתב דאין לחוש גם לנה משום דקנין סיטומתא הוא קנין דרבנן ונקיטינו דקנין דרבנן לא משוי ליה פשל תורה ולא עבר על בל יראה מן התורה ועוד לפי מה שביאר הגאון נודע ביהודה קמא בסי' כ' גבי גזלן דאין הנגזל עובר בבל יראה מן התורה לפי שאינו ברשותו והאריף קצת בפרט זה והבאתי תנרף דב"ק בסי' זה אות ט"ז (בד"ה ובשו"ת עין יצחק) וכתב בענף ג' דכיון שלא שילם מנת המלף

לא יתנו לו היי"ש והוי אינו ברשותו ולא עבר עליו ואף דהמותר מן החוב המגיע להמלך הוא ש'לו והוא מוחזק בו ומיקרי ברשותו מכל מקום הרי הוא מעורב ברוב היי"ש שהוא פנגד חוב האפאלאטע וחמץ שעבר עליו הפסח בטל ברוב ולא בעינן ששים ושקיל וטרי אם שייך ביטול בדבר המעורב בתחלתו שיש מבוכה גדולה בזה ורשמתי קצת בזה בשדי חמד ח"א בחלק הכללים מערכת הבי"ת אות פ"ג ובפאת השדי בחלק הכללים במערכת הבי"ת עי"ש ומה שיש להעיר עליו בזה כתבתי לעיל באות כ"א עי"ש ומסיק דעל כל פנים במידי דרבנן יש לסמוך אשיטת הפוסקים דגם בזה מהני ביטול ברוב ויש עוד לצרף סניף להיתר על ידי ביטול ברוב יי"ש אחר כמו שפתי הפני יהושע בסי"ג ושקיל וטרי בזה ומסיים שהוא מספיק להיתרא על פי אופן זה אלו תנך דב"ק: מט) חמץ שעבר עליו הפסח אם מותר לכתחלה לערבו בינדים לבטלו ברוב היתר עיין במה שפתי ב"ת אות ז"ד בענין זה ומדברי הגאון אבד"ק קאוונא יצ"ו בתשובתו שהבאתי שם נראה דרק בחמץ נוקשה הוא שמתיר לערב בינדים לבטלו ברוב היתר אבל לא בחמץ גמור אמנם אחר זמן נדפס ספרו היקר עין יצחק וראיתי בסוף סי' כ"ב (על מה שנשאל ביי"ש שקנה ישראל מהאדונוכו' והבאתי תנך דברי קדשו באות הקודמת) ונ"ל באות י"ז לכן יש לצרף סניף מה שפתי הפני יהושע בא"ח סי' י"ג ביי"ש שעבר עליו הפסח לבטלו ברוב וכתב דאפשר דגם הרא"ש מודה ואין צריך לומר לדעת הרמב"ם דמשמע דבאיסור דרבנן מותר לבטל לכתחלה אף דביו"ד לא פסק לבטל לכתחלה מכל מקום מדברי הרמב"ם משמע דש"י אף לכתחלה ויש לדון בדברי הפני יהושע הנ"ל דאף דסובר הרמב"ם דאיסור דרבנן מבטל לכתחלה אפשר דאינו אלא באיסורי אכילה ולא באיסורי הנאה דהא נהנה מהריבוי וכדכתב החיות דעת בסי' צ"ט פ"ע סב"א זו לתרץ קושית הש"ך יו"ד סי' צ"ט ס"ק י"ט אם פן בחמץ שהוא מאיסורי הנאה יש לומר דגם הרמב"ם מודה דאין לבטל לכתחלה אכן יש לדון בזה להיתר לפי מה שהובא בב"י יו"ד סי' צ"ט דשיטת הרשב"א בתורת הבית הארוך דאיסור דרבנן שאין לו עיקר מדאורייתא מערבין לכתחלה כתרומת וחסלת חוצה לארץ אף דתרומה טמאה אסורה בהנאה של פילוי לכמה פוסקים מן התורה כמבואר במשנה למלך הלכות תרומות פרק שני דין י"ד ושאגת אריה בסי' צ"ז (בד"ה והשתא) בשם הר"ן בשם הרמב"ן דתרומה טמאה אסורה בהנאה חוץ מהנאה בשעת שריפתה וגם ביטול ברוב מיקרי הנאה של פילוי דהא נהפך האיסור להיתר ובפרט לח בלח ואפילו הכי מחמת קלות האיסור התירו אף באיסורי הנאה לבטל ברוב לכן הוא הדין בחמץ שעבר עליו הפסח דחזינו דהיקלו שיהיה בטל ברוב היתר פהכרעת מג"א סי' תמ"ז ס"ק מ"ד משום דחמץ דאינו אסור אלא משום קנס ובכזה לא קנסו לכן יש לומר דמהאי טעמא מיקילינן לבטל לכתחלה ברוב היתר כתרומת חוצה לארץ ואף דיש לומר דשאני חמץ דנאסר בהנאה משום קנס ואם יהיה יכול לערבו לכתחלה אז לא הוי קנסא כל כך דהא יכול לעולם לערבו ברוב היתר עם כל זה העיקר כדכתבתי לדמות זה לאיסורים שהיקלו חז"ל בהם לבטלם לכתחלה ברוב היתר ובפרט דיש לדון דיי"ש חמץ הוי כתערובת חמץ בהמים ובתפוחי אדמה והוי כמו שנתערב כבר דבכי האי גוונא להרבה פוסקים מותר להוסיף עליהם ולבטל באיסורין דרבנן כמבואר ביו"ד סי' צ"ט שיטת המחבר שם ולכן שפיר יש לצרף זה לסניף לכל מה שכתבנו ולערבו ברוב היתר ולהתירו עכ"ל: והנה במה שלמד דגם באיסורי הנאה דרבנן מותר

לבטל לכתחלה מתרומת חוצה לארץ ודאסורה בהנאה של כילוי ומותר לבטלה יש לפקפק דמלבד שישיש לומר דלא מפני שאסורה בהנאה של כילוי חשיבה איסורי הנאה פיון שהנאה שאינה של כילוי מיהא מותר ליהנות וגם אולי יש לומר דתרומת חוצה לארץ אפשר שאינו אסור בה הנאה של כילוי כולל ועוד בר מן דין ובר מן דין אין ללמוד חמץ שעבר עליו הפסח ממנה דאפשר דשאני תרומת חוצה לארץ דהויא איסור הנאה דרבנן שאין לו עיקר מן התורה אבל חמץ שעבר עליו הפסח כתב הרב קרפן העדה בריש פירק אלו עוברין דמיקרי עיקרו מן התורה (עי"ש בשניי קרפן בד"ה ומלבד) אם פן יש לומר דאין ללמוד איסור הנאה דרבנן שישיש לו עיקר מן התורה מאיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה ונראה שהגאון יצ"ו משמע ליה דגם חמץ שעבר עליו הפסח מיקרי אין לו עיקר מן התורה וכן הבאתי בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות קכ"ד סק"י עי"ש וצריך להתנישב בכל זה לעת הפנאי איה"ש ולא באתי אלא להעיר אזן ועינין בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק סי' רכ"ד המוכא להלן באות ס"ח: עוד יש להעיר בקמה שהביא לנדונו מדברי הגאון פני יהושע ולפי הנראה לא כתב פן הרב פני יהושע אלא בעובדא שבטל החמץ אבל בנדון שבועין יצחק דלפי ציור השאלה מוכן שהבעל הבית לא ידע שקנה לו שלוחו מהאדון יי"ש הנ"ל וישעשה קאנטראט על שמו עד תוף ימי החג שהגיד לו האדון את אשר עשה שלוחו והוא באחד משני אופנים א) שמה שכתוב בהשאלה שקנה יי"ש על פי שלוחו אין הפונה שהבעל הבית שלחו לקנות לו היי"ש מהאדון אלא הפונה שהשליח הזה הוא דרכו בכף לקנות מה שצריך להבעל הבית ויש לו רשות מהבעל הבית על זה ועל סמך זה קנה השליח מאת האדון הנ"ל ועוד לא הודיע להבעל הבית מקנן זה ב) אפשר הוא עשהו שליח לקנות ממנו אף השליח לא איסתייעא ליה להודיע לפני החג להבעל הבית שפבר קנה היי"ש מהאדון שפן משמעות הלשון המוצג בשאלה שבתוף ימי החג הגיד האדון להבעל הבית שקנה שלוחו עבורו וכו' דמשמע דחדשות הוא מגיד מה שלא היה ידוע להבעל הבית ואם אמת הדבר כפי המוכן מציור השאלה הרי אם פן לא היה יי"ש זה בכלל הבטול שמסתמא ודאי לא היתה דעתו בבטולו על היי"ש הזה וכיון שלא בטולו לא נוכל ללמוד מנדון הרב פני יהושע לנדון זה כולל וכיוצא לזה אמה תחזה בנדון מי ששלח מנות לחבירו ולא באו ליד המקבל עד אחר הפסח וכו' שכתב הגאון בית שלמה בסי' פ' דאף שהאחרונים צירפו דעת הפני יהושע ביי"ש לבטל ברוב להתירו בהנאה היינו דוקא כשהיה בטול אבל חמץ זה לא נכנס בכלל הבטול דלא אסיק אדעתיה שלא הגיע עדין ליד המקבל וכו' עי"ש והבאתי דב"ק לעיל באות ה' (בד"ה ומי ששלח לחברו משלות מנות) ואם פן כל שפן בנדון שבועין יצחק שלא היתה לו ידיעה בתחלה שישיש לו חמץ פנה (כפי המוכן מציור השאלה) וכן מוכח גם פן ממה שלא מכר היי"ש הזה עם כל חמצו שאם פבר ידע מה שקנה לו שלוחו היה לו למכרו עם חמצו ולא נזכר בהשאלה ששכח למכרו אלא מוכח דלא נודע לו מקנן זה עד אשר הגיד לו האדון בתוף ימי הפסח) דודאי פשוט הוא שאינו נכנס בכלל הבטול שבטול כל חמצו ופנה לא אמר הרב פני יהושע כנז"ל: גם בסי' ע"ב בעובדא שנקתב בהשטר מכירה שקבל אדרוף ואחר הפסח נזכרו ששכח לקבל האדרוף כתב הרב בית שלמה ואמנם חוץ מזה פיון שמכר היי"ש קודם הבטול שבשעת שריפת החמץ אם פן ודאי לא היה בכלל הבטול אף שעתה נתגלה שאין המכר פלום מפל מקום

הוא הִיָּה סְבוּר שְׁמֵכְרוּ וְאִין דַּעְתּוֹ לְבַטֵּל מַה שְׁכָּבֵר מְכַר וְכֵן כָּתַב בְּתַשׁוּבַת פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ סִי
י"ד סְבָרָא זֹו וּבְנוּדַע בִּיהוּדָה קָמָא סִי ח"י עֲלֵה בְּדַעְתּוֹ לֹוּמַר פֶּן וְנִדְחָה דְכִינּוֹן דְאָמַר פֶּל
חֲמִירָא דְאִיכָא בְּרִשׁוּתֵי אַם כּוּן כִּינּוֹן שְׁבָאָמַת הוּא בְּרִשׁוּתוֹ הָרִי זֶה נִכְלָל בְּזֶה עִי"ש וּתְמִיחֵנִי
דְהַסְבָּרָא בְּרוּרָה כְּמוֹ שְׁכַתְבֵתִי וּרְאִיָּה בְּרוּרָה לְזֶה מִש"ס דְנִדְרִים ד' מ"ג דְקָאֵמַר דְגַם לר'
יוֹסִי דְלֹא מְהַנִּי הֶפְקֵר עַד דְאֵתִי לְרִשׁוּת זֹוכָה מְכָל מְקוֹם מְנוּתָר בְּהַפְקִירוֹ קוֹדֵם לְנִדְרוֹ
מִשׁוּם דְכָל הַנוּדָר אִין דַּעְתּוֹ עַל מַה שְׁהַפְקִיר וְכִיּוּצָא בְּזֶה נְאָמַר בְּש"ס נְזִיר ד' י"ב כִּי
מִשְׁנֵי שְׁלִיחַ בְּמִילְתָא דְקִינְיָמָא קָמִיָּה וְעִינֵן בְּתַשׁוּבַת מוהר"י ט ח"ב ח"מ סוּף סִי כ"ג
וּבְמִשְׁנֵי לְמַלְךְ רִישׁ פֶּרֶט ט' מְהַלְכוֹת אִישׁוּת וְכָל שְׁכֵן בְּנִדּוֹן דִּידֵן שְׁפֵבֵר שְׁמֵכַר וְאִינוּ
בְּרִשׁוּתוֹ פֶּלֶל עכ"ל הָרִי שְׁפֵל שְׁלֹא יִדַע שְׁחֻמְזִי זֶה הוּא שְׁלֹו אִינוּ נִכְנָס בְּכָלֵל מַה שְׁבִיטֵל
פֶּל חֲמִירָא דְאִיכָא בְּרִשׁוּתֵיהּ וְהוּא הִדִּין אוֹ כָּל שְׁכֵן בְּעֹבְדָא שְׁבַעֲנִין יִצְחָק הַנָּ"ל אַם הוּא
כְּפִי הַמּוּבָן שְׁלֹא הִיָּה יְדוּעַ לוֹ כָּלֵל שְׁשְׁלוּחוֹ קִנְיָה הִי"ש מְהַאֲדוֹן שְׁנִדְאִי אִינוּ בְּכָלֵל הַבִּיטוּל
וְאַם כּוּן אִינוּ דוֹמָה לְמֵאֵי דַעֲסִיק הַגָּאוֹן פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ: וְהַגָּאוֹן מוהר"ם טִיבְבָאשׁ בְּתַשׁוּבָתוֹ
שְׁבִסְפֵר אוּרֵי וַיִּשְׁעֵי סִי קכ"א (ד' ע' ע"ד ד"ה ומ"ש) כָּתַב וַיִּנְ"ל וְיֵמָה שְׁכַתְבַּת שְׁדַעַת כְּמָה
פּוֹסְקִים שְׁגַם מַה שְׁמֵכַר הוּא בְּכָלֵל הַבִּיטוּל הֵלֵא הַדַּעְוֹת הִלְלוּ נִדְחוֹת מְהַלְכָה וְגַם הַסְבָּרָא
אִין נוֹטָה לְזֶה דְהָא גַם אַם נֹאמַר שְׁמָה שְׁמֵכַר הוּא בְּכָלֵל הַהַפְקֵר מַה מְהַנִּי הָרִי הֶפְקֵר לֹא
מְהַנִּי אֱלֵא מַה שְׁפֵל אָדָם יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ וְאַפִּילוֹ הֶפְקֵר לְעַנְיִים וְלֹא לְעַשִׁירִים לֹא מְהַנִּי
וְאַפִּילוֹ בְּאַם הַפְקִיר לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לְעַכּוּמ"ז פְּלִיגֵי ר"י ור"ש בִּירוּשְׁלַמִי פֶּרֶק ז' דְפִיָּאָה
וְעִינֵן תּוּס' בְּגִטִּין ד' מ"ז ד"ה אַדַּעְתָּא דַעַכּוּמ"ז וְאַם כּוּן בְּמָה שְׁכָּבֵר מְכַר גַם אַם הַמְכִירָה
אִינָה מוֹעֲלַת מְכָל מְקוֹם אִין אָדָם יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ דְלֹאוּ כְּוִלֵי עֲלֵמָא דִּינָא גְמִירֵי דְאִין
הַמְכִירָה כְּלוּם וְאַם כּוּן אִיף אֶפְשָׁר שְׁיִוְעִיל כְּאֵן מַה שְׁהַפְקִירוֹ כִּינּוֹן דְאִין יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ
וְכָל שְׁכֵן לְמָה שְׁכַתְבַּת הָר"ן דְמִשׁוּם הֵכִי לֹא סְמְכוּ עַל הַבִּיטוּל לְבַד מִשׁוּם דְיִרְדּוּ לְסוּף
דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם דְאִינוּ מְפָקִירוֹ בְּלֵב שְׁלֵם וְאִף שְׁאוּמַר שְׁמֵפְקִיר לְבּוֹ בַל עֲמוּ וְכִינּוֹן שְׁכֵן
אַפִּילוֹ מִן הַתּוֹרָה אִין הַהַפְקֵר מוֹעִיל וּמְכָל שְׁכֵן בְּמָה שְׁכָּבֵר מְכַר וְנִדְאִי גַם אַם אוֹמַר כְּפִיו
שְׁמֵפְקִירוֹ לְבּוֹ בַל עֲמוּ וְאִין כְּאֵן הַפְקֵר מִן הַתּוֹרָה כָּלֵל וַיִּשׁ כְּאֵן אִיסוּר דְאוּרְיָתָא: כָּל זֶה
כְּתַבְתִּי דְרַף הַעֲרָה אֲבָל לְעַנְיָן הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה מִי לְנוּ גְדוּל בְּדוּרְנוּ כְּמֵאוּר עֵינֵינוּ פַּחַד
יִצְחָק אָבִי הַתְּעוּדָה וְגַבְרָא רַבָּא אָמַר מִילְתָּא וְלוֹ שׁוּמְעִין לְהַתִּיר בְּמְקוֹם הַפְסַד מְרוּבָה
לְעַרְב לְכַתְחַלְחַמְזִי שְׁעֵבֵר עֲלִיו הַפְסַח וְכִדְאִי הוּא לְסַמּוֹךְ עֲלִיו וּמְצַאֲתִי לוֹ חֲבַר תַּנָּא
דְמַסִּיעַ לִיָּה הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב בְּמַהֲדוּרָא שְׁתִּיתָאָה סִי ו' הַמּוּבָא לְהִלְן בְּאוֹת ע"ה עִי"ש:
נו"ן) רוּפָא לְבַנֵי הַחִיל שְׁיִישׁ לוֹ חֵק מֵאַת הַמְלָךְ שְׁנוּתָנִים לוֹ כְּפָרוֹת בְּכָל יוֹם נְשִׂאֵל בְּשׁו"ת
יְאֻדָּה יַעֲלֵה לְרַב גְּדוּל מְשִׂאֵלְוִנִיקֵי בְּסִי מ"ה אַם מְנוּתָר לוֹ לְקַבְּלָם מְהַפְלִטֵר אַחַר הַפְסַח
אַם נוֹתֵן מְהַפְכָרוֹת שְׁלֵשׁ אַחַר הַפְסַח אוֹ דִילְמָא כִּינּוֹן שְׁהַחֵק הוּא לִיתָן דְבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ כְּבָר
זָכָה הָרוּפָא בְּאוֹתָן הַכְּפָרוֹת בִּימֵי הַפְסַח וְיֵמָה שְׁיִתָּן לוֹ הַפְלִטֵר אַחֲרֵי כֵן הוּא חֲלִיפֵי חֻמְזִי
שְׁעֵבֵר עֲלִיו הַפְסַח וּבְתַשׁוּבָתוֹ הִבִּיא מַה שְׁכַתְבוּ הַפּוֹסְקִים בְּסִי ת"ן ס"ג בְּיִשְׂרָאֵל שְׁמֵקַבֵּל
מַעַכּוּמ"ז כְּפָרוֹת בְּשִׁכְר מַעוֹת שְׁהִלְנָה לוֹ וְיֵמָה שְׁכַתְבַּת הָרַב חֵק יַעֲקֹב בְּסִי"ג דְמִשְׁמַעוֹת
לְשׁוֹן מְרוֹן וְהָרַב הַלְבוּשׁ דְלַכְתְּחַלְהָ צְרִיף לְהַתְנוּת קוֹדֵם פְּסַח שְׁיִתָּן לוֹ בְּשַׁבּוּעַ שְׁל פְּסַח
קָמַח אוֹ מַעוֹת וְכִינּוֹן שְׁהַתְנָה כְּדָ אִף שְׁאַחַר הַפְסַח נוֹתֵן לוֹ כְּפָרוֹת חֻמְזִי חֲלִיפֵי הַקָּמַח
וְהַמַּעוֹת הֵן וְשָׂרִי וְאַם לֹא הַתְנָה אַם הַעַכּוּמ"ז נוֹתֵן לוֹ קָמַח אוֹ מַעוֹת אוֹ חֻמְזִי שְׁנַתְחַמְזִי
אַחַר הַפְסַח מְנוּתָר לְקַבְּלוֹ וְכו' כִּי בְּלֹאוּ הֵכִי אִין יִשְׂרָאֵל קוֹנָה אֱלֵא בְּמִשְׁיכָה וְכִשְׁמַתְנָה עֲמוּ

אף אם נותן לו אחר כך תמצו שעבר עליו הפסח מותר וכתב לפקפק עד דלא ידע מהיכא משמע ליה הכי מדברי מרן והרב המגיה יצ"ו פתב ליישב תמיהתו על החק יעלב וילעגו השאלה לא נמצא סיוס התשובה בדברי הרב המחבר אף הרב המגיה פתב דפשוט להתיר אף בלא התנו דכיון דתמץ שעבר עליו הפסח אינו אלא מדרבנן הוי ספק בדרבנן וילקולא ודי לנו להחמיר כשנותן לו פפרות שנותחמצו בפסח פדעת מרן אבל לא בנתחמצו אחר הפסח או כשנותן לו מעות או קמח וצ"ל באליהו רבה ס"ק ב': נא) ישראל שקנה אצל אדון יי"ש ועשה עמו קאנטראט לקבל ממנו בכל חדש כמה שיהא נעשה בבית הגורזעלני שלו וקודם הפסח מכר הישראל הנ"ל תמצו לעכומ"ז היינו כל מה שיתנהו יי"ש בבית הגורזעלני הנ"ל כל ימי הפסח ונסתפק הרב השואל בשו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' י"א.

א' אם קנה הלוקח מקח כזה דשמא חשיב דבר שלא בא לעולם. ב) אם מהני מכירת ישראל לעכומ"ז על כל ימי הפסח או לא כיון דהברירה ביד האדון שלא לתת להעכומ"ז מקצת מהקונטרט רק כל הקונטרט בבת אחת והשיבו הרב המחבר על ספקו הראשון דדבר פשוט הוא דהואיל ובגידו לקנות הוי כדבר שבא לעולם וקניית יי"ש הוי דבר המצוי לקנות ואמרינן יצא השאר פוסקים אף על פי שאין לזה יש לזה וכו' (שקיל וטרי בדין דבר שלא בא לעולם בביתאור דברי הרמב"ם ושאר מחברים בענין זה וכתב בד' י"ד ע"א בד"ה ועוד י"ל) לכן בגדון דידן דבר ידוע הוא שיי"ש הוא דבר המצוי לקנות לכן באם לא נכתב בהשטר דוקא יי"ש שיצא מבית הגורזעלני שלו בזה אמרינן פוסקין על השער ולא הוי דבר שלא בא לעולם אבל אם נכתב בהשטר דוקא מבית גורזעלני שלו לכאורה צריף עיון אף אין אנו צריכים לבא לכל זה כי בכל פתב המנהג לכתוב בלשון שעבוד היינו שהמוכר התקשר את עצמו וכו' בין אם כתוב בלשון הקודש ובין בלשון אשכנזי או"ך פערבינד"ע מ"ך וכן בשאר לשונות כולן משמעות לשון שעבוד ויכול לשעבד את עצמו אף בדבר שלא בא לעולם ואפ"י אם לא נכתב בלשון הנה יש לומר הרי המנהג לקנות על ידי שטר קונטרט ומכירה כזו היינו סטומתא מהני אף בדבר שלא בא לעולם דסטומתא הוא מנהג שנהגו הסותרים מעצמם ומרצונם ודבר שנהגו מעצמם ומרצונם הוי מנהג ומבטל הלכה וראיה מבבא בתרא ד' ט' הנהו בי תרי טבחי דעבדי עניינא בהדי הדדי וכו' (והרב המגיה הביא רישלמי בבבא מציעא פרק ז' הלכה א' אמתניתין מקום שנהגו שלא להשפיע ולהעריב אינו יכול לכופן אמר ר' הושעיא זאת אומרת מנהג מבטל הלכה) ובתוס' בבא מציעא ד' ס"ו ד"ה ומניומי כתבו קנס שעושין בשעת שידוכין מהני אפילו לא קנו בבית דין חשוב כיון שנהגים בו כל העולם מידי דהנה אסטומתא דקנייא הרי אף דמדינא לא קני הקנס מטעם דהוי רק אסטומתא אף על פי כן מועיל מטעם סטומתא הכי נמי דבר שלא בא לעולם אף דיש לחלק דשאני דבר שלא בא לעולם דאין להקנין על מה לחול ואם כן מה יוסיף תת פח מנהג ורצון הסותרים הא אין להקנין על מה לחול יש לומר דהמנהג משוי להקנין ענין שעבוד שעל ידי זו הסטומתא נשתעבד לכן שפיר חל על דבר שלא בא לעולם: ואתה תחזה בתשובת הגאון שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ג סי' כ"א (ד"ה והנה בשנת תר"ג) שכתב דדבר פשוט דאף שהוא דבר שלא בא לעולם מהני משום דהוי כסטומתא וכן הוא מעשים בכל יום קונים ומוכרים יי"ש שלא נולד ואין פוצה פה כיון שמהג הסותרים כך וכן הסכימו גאונים זמנינו המקור

חיים בסי' ת"ן ומוהר"ם א"ש נחתם סופר דקונה אף שלא בא לעולם וכו' עיי"ש והבאתי תורף דב"ק לעיל בסי' זה אות ט"ו (בד"ה וְאִם יִשְׂרָאֵל קָנָה מֵעֹכֹמ"ז יי"ש קוֹדֵם שְׁנַעֲשֶׂה) ועיי"ש מה שציינתי עוד בזה בס"ד ומכל הַרְשׁוּם שֶׁם עֵינִיךָ תִּחְזַנָּה שֵׁשׁ לְהַעִיר קֶצֶת בְּדַבְרֵי הַרֵב דְּבַר אֵלֵיהֶוּ הַנִּ"ל גַּם בְּשׁו"ת חַי אַרְיֵה לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק קְרָאָקָא יצ"ו סי' י"ד ד' י"ט ע"ד (ד"ה מְלַבֵּד) הָאָרִיךְ קֶצֶת בְּמִכִּירוֹת אֵלֹו דְאִין לְחַוֵּשׁ מִשׁוּם דְּבַר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם דִּיכּוֹל לְהִתְחַיֵּיב בְּדַבְרֵי שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם וְכַתּוּב בְּשֵׁם הַרֵב מוֹהַרשֵׁד"ם ח"מ סי' כ"ח דְאָף דְאִין אָדָם מִקְנָה דְבַר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם אוּ שְׁאִינוּ מְצוּי בְּרִשׁוֹתוֹ וְלֹא חָל הַקְנָנָן מִכָּל מְקוֹם כְּשֶׁהוּא בְּדַרְךָ חַיִּיב פְּשִׁיטָא לְכוּלֵי עֲלָמָא דְחַיִּיב וְכֵן פְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּכַתְּבוֹת רִישׁ פָּרָק אָף עַל פִּי ד' נ"ד דְמָה שְׁמִשְׁעֵבֵד גּוֹפּוֹ לְחַיִּיב דְבַר מְשַׁתְּעֵבֵד וּבש"ע ח"מ סי' ס' סְעִיף ו' וּבסמ"ע ס"ק י"ח נִפְסַק גַּם כֵּן שֶׁיִּכְוֹל לְהִתְחַיֵּיב בְּדַבְרֵי שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם וְעֵינָן מִחֲנֵה אֲפָרִים דִּינֵי אֲסַמְכָתָא סי' ד' דְלֹא קְרִינָן אֲסַמְכָתָא מַה שְׁאָדָם מִתְחַיִּיב עֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת מַה שְׁאִין בְּיָדוֹ אֵלֹו תּוֹרָף דב"ק: וְעַל הַסְּפֵק הַשְּׁנֵי הַשִּׁיב (בְּדַבְרֵי אֵלֵיהֶוּ הַנִּ"ל) וְזוֹמָה שְׁנִסְתַּפֵּק הָא הַבְּרִירָה בְּיַד הָאָדוֹן שְׁלֹא לְתַתּוּ לְהַעֲכוֹמ"ז מִקְצֵת מְהַקְנוּטְרָאט לְכַאוּרָה יֵשׁ לוֹמֵר דְעַל פִּי דִין תּוֹרָה יְכוֹל הַעֲכוֹמ"ז הַקּוֹנֵה הַחֲמִיץ לְכוּף אֵת הָאָדוֹן הַמוֹכֵר לִיתֵן לוֹ חֵלְקוֹ דְהָא בְּדַבְרֵי שֵׁשׁ בּוֹ דִין חֵלְקָה יְכוֹל לְמַפְּוֹר אָף מִקְצֵת הַמְּכָר וְאִין לֵה אֲפָשֵׁר לְחֵלְקָה בּוֹ יוֹתֵר מִבֵּי"ש אִף מִסְתְּמִיּוֹת דְבָרֵי מֵעכ"ת נִרְאָה דְחָשׁ דְהַבְּרִירָה בְּיָדוֹ מִטַּעַם אֲלָמוֹת וְנוֹדַע דְבִפְקֻדוֹן הֵיכָא דְהַעֲכוֹמ"ז אֵלֵים הַיִּשְׂרָאֵל עוֹבֵר וְהוּא הַדִּין כָּאֵן מִחֲמַת אֲלָמוֹת הָאָדוֹן לֹא יִתֵּן לְהַעֲכוֹמ"ז הַקּוֹנֵה רַק לְהַיִּשְׂרָאֵל אֲמָנָם יֵשׁ לוֹמֵר דְאִינוּ דוֹמָה לְפִקְדוֹן מִכְּמָה טַעְמִים חֲדָא דְהָא יְכוֹל הַיִּשְׂרָאֵל בְּעַת שְׁקִיבָל כָּל הַסְּכוּם מִהָאָדוֹן לִיתֵן לְהַעֲכוֹמ"ז הַקּוֹנֵה חֵלְקוֹ הַנִּפְעֵל בִּימֵי הַפֶּסַח (וְאָף אִם נִתְעַרַב לִית לֹן בַּה דְהָא חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוֹמ"ז הוּא שְׁנַתְעַרַב) וַיֵּשׁ לוֹמֵר בְּזֶה דְהוּי כְּחִמִּץ שֶׁל עֲכוֹמ"ז הַמְּוֹנָח בְּבֵיתוֹ שֶׁל עֲכוֹמ"ז וְעֵינָן מְגוֹן אֲבָרְהָם סי' ת"מ וּבַחֲקֵי יַעֲקֹב שֶׁם וְהָכָא עֲדִיף מִנִּיהֶו דְהַאֲחָרִיּוֹת עַל הָאָדוֹן: בּוֹן מְכָר חֲמִצּוֹ וְגַם בִּיטֵל כְּדִין וְשִׁכַח לְמַפְּוֹר מֵאָה פּוֹר חֲטִים אֲשֶׁר קָנָה מֵעֹכֹמ"ז אֲחַד וְהַחֲטִים עֲדִין מְוֹנָחִים בְּרִשׁוֹת הַעֲכוֹמ"ז וַיֵּשׁ בָּהֶם כְּמָה פְּעָמִים שְׁשִׁים נִגְדַּד הַמְּבֻקְעִים וְעֵבֵר עֲלֵיהֶם הַפֶּסַח וְשָׂאֵל עַל זֶה הַגֵּאבְד"ק טְאָרְלָא בְּשׁו"ת דְּבַר אֵלֵיהֶוּ בִּסִּי' י"ב וְהַשִּׁיב דְּבִשׁו"ת מִים חַיִּים סי' ה' מְבֹנָאָר בְּמֵי שְׂרָאִינוּ שְׁמֵכָר חֲמִצּוֹ קוֹדֵם פֶּסַח וּבִיטֵל כְּדִין וְהִנֵּה מְחַזֵּר לַעֲשׂוֹת פְּתִיקָתָא חַז"ל גַּם הַרְמַב"ם מוֹדָה שְׁאִין לְאָסְרוֹ וּמִוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח וּשְׁכַחָה מְקָרֵי אוֹנִס וְגַם בְּסִפְרֵי מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ סי' יו"ד פְּתַב לְהַתִּיר בְּאוֹפֵן כְּזֶה מְפָנֵי שְׁחִמִּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁהַפְקִיד בְּיַד עֲכוֹמ"ז וְקִבֵּל עָלָיו הַעֲכוֹמ"ז אַחֲרֵיּוֹת סוֹבְרִים הַגָּאוֹנִים דְאִינוּ עוֹבֵר עָלָיו בְּבַל יִרְאָה וּבְנִדוֹן דִּינָן הַחֲטִים הֵם עֲדִין בְּרִשׁוֹת הַעֲכוֹמ"ז הַמוֹכֵר וְעוֹד הֵלֹא קִנְיָן הַחֲטִים מִהַעֲכוֹמ"ז הִנֵּה רַק בְּכֶסֶף וַיֵּשׁ בְּזֶה מִחֲלוֹקֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲכוֹמ"ז קוֹנֵה בְּכֶסֶף לְבַד וְאָף אִם תִּמְצָא לוֹמֵר דְּקוֹנֵה בְּכֶסֶף לְבַד זֶהוּ כְּשֵׁי אֲפָשֵׁר לְמַכְרוֹ וְלִיתֵן לוֹ אַחֲרַת עֲבוּרוֹ אֲבָל בְּנִדוֹן דִּינָן דְאַחֲרֵיּוֹת עַל הַעֲכוֹמ"ז הַמוֹכֵר דְהָא יְכוֹל הַעֲכוֹמ"ז לְמַכְרוֹ וְלִיתֵן לוֹ אִיזוֹ תְּבוּאָה שְׁיִרְצָה בְּעַד מְעוֹתָיו בְּנוֹדָאֵי לֹא קָנָה עֲדִין מִהַעֲכוֹמ"ז וְהוּי חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוֹמ"ז וּפְקַפֵּק בְּזֶה וְסִיגִים וּבְכֶרֶט שְׁדַרְךָ הַתְּגָרִים שְׁמַקְפִּידִין שְׁלֹא לְהַחֲלִיף תְּבוּאָה בְּתְבוּאָה אַחֲרַת יֵשׁ לוֹמֵר דְשִׁפִּיר הֵוּוּ הַחֲטִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִסוּר אֲמָנָם אָף אִם נֹאמֵר כֵּן בְּכָל זֹאת יֵשׁ לוֹמֵר דְהָא הוּי חֲמִיץ עַל יְדֵי תַעְרוּבָתָא אָף דְנִיכְרִין אֵלֹו הַגְּרַעֲיָנִין הַמְּבֻקְעִים יֵשׁ לוֹמֵר הָא אִין אוֹכְלִים אוֹתָם בְּעֵינָן רַק עַל יְדֵי טְחִינָה וְאִינוּ מְכוּוֹנִין לְבַטֵּל רַק לְטַחֲוֹן כְּמְבֹנָאָר בִּיּוֹרָה דְעָה סי' פ"ד בְּדַבְּשׁ שְׁנִפְלוּ בּוֹ נְמָלִים דְזֶה

לא מקרי מבטל איסור וצדד להתיר מחמת שביטול דאין לומר פיון שמכר חמצו אי שגםאלו החטים היו בכלל המכירה אם פן לא היתה בכלל הביטול דיש לומר פיון שבאמת לא מכר חטים אלו ובשעת הביטול ביטל חמץ הידוע ושאינו ידוע לו בפנוסח הנהוג אם פן הוויין אלו החטים בכלל הביטול (וכתב קצת במה שפיתבו האחרונים אם אמירת פל חמירא חשיב ביטול) גם לענין אחריות העכומ"ז שיש להעכומ"ז על החטים הוי כמו הלאה דמודה הרא"ש לשיטת הגאונים והקא נמי הא מגיע להעכומ"ז מעות עדין על החטים אם פן ליפא למימר שהעכומ"ז השאיל ביתו לישראל המפקיד דהא הנפקד מחזיק החמץ לצורף חובו אם פן איפא תרתי למעליותא חדא הביטול ועוד שהוא תחת יד העכומ"ז ואחריותו על העכומ"ז: שוב פתב דעיקר ההיתר שלו הוא בש"ס ביצה ד' ד' דאיסור דרבנן מותר לבטל לכתחלה אף שדעת התוספות דבדבר שיש לו עיקר מן התורה אסור לבטל וחמץ יש לו עיקר מן התורה יש לומר דשאני ביטול דממילא מביטול שעל ידי מעשה והאריף קצת בזה וחזר להיתרו הראשון על פי סברת הגאונים דחמצו של ישראל בבית עכומ"ז וקבל העכומ"ז אחריות אין עובר עליו וגם משום שלא היתה אלא קנין פסח דלהרבה פוסקים אינו קונה הישראל מעכומ"ז בכסף בלבד ואם פן לא היו חטים של ישראל פלל וגם אי אפשר לאכול המבוקעים בפני עצמם אלא על ידי טחינה ומתבטלים וכו': עוד פתב וביותר יש להביא ראיה להתיר ממה שכתב הרב קצות החשן בסי' רס"ד סק"א באחד ששכח לבטל חמצו בערב פסח קודם שיש שעות ולאחר שיש נזכר וביטל חמצו העלה להתיר לאחר הפסח בהנאה פיון דכבר העלו פל האחרונים להתיר כשבטל אף בלא מכירה פיון דעכשיו נהגו פולי עלמא בנוסח פל חמירא לא חיישינו להערמה וכו' ועיקר ראיתו מסוגיא דעירובין ד' ע"א בביטול משחשיכה דהוי כמו פלך אצל יפות ואמרינו מסתמא מעיקרא נמי ניחא ליה אלא ששכח ולא ידע והוא הדין בזה שנזכר אחר שיש אמרינו דמעיקרא נמי הנה ניחא ליה בהביטול עי"ש וכל שכן בנדון דידן שכבר ביטל בנוסח.

פל חמירא הנהוג אף שלא היתה בדעתו על אלו החטים אף על פי כן אמרינו דבנדאי היתה דעתו על פל חמצו הגע עצמה אם היתה מוצא בביתו חמץ לאחר הפסח בנדאי היתה מותר בהנאה שהרי העלו פל האחרונים דכשבטל אף בלא מכירה מותר בהנאה וכל שכן כשלא היתה ידוע שיש שם חמץ פדי למוכרו: וכתב בשם הגאון קצות החשן דהא דאמרינו בפסחים ד' ז' דלכתר איסוריה לא מצי מבטל ליה ולא אמרינו דמעיקרא נמי ניחא ליה בביטול אלא ששכח סוגיא זו אידיחייא מקמי סוגיא דעירובין והרב המחבר פתב דלא אידחייא והוא על פי מה שהסביר דהא דאמרינו מעיקרא נמי ניחא ליה הוא כמו ברירה דכיון דבסוף ניחא ליה הוכבר הדבר למפרע דהנה ניחא ליה ולכן בתוך הפסח דהוי איסור תורה לא אמרינו ברירה בדאורייתא אבל בההיא דעירובין דהוא מלתא דרבנן מהני משום דאמרינו איגלאי מילתא דמעיקרא נמי ניחא ליה דיש ברירה בדרבנן אם פן גם בנדון דידן דחמץ אחר הפסח הוא רק מדרבנן אמרינו שפיר דאם היתה ידוע היתה מבטל גם פן אלו תנרף דב"ק העולה לענין דינא בנדונו והשמטתי את השקלא וטרניא שלו ובעניויתי יש להעיר הרבה בדב"ק ואין הפנאי אתי ולרגל מלאכתי העתקתי דב"ק והמענין יבין וישפוט זולת זאת אכתוב בקיצור מה שכתב דמהני ביטול אחר זמן איסורו הנה ס' קצות החשן אין אצלי אף ראיתי שהגאון שאילת שלום במהדורא תניינא סי' נ"א

פֶּתַח דְּכָבֵד צְוֹנָהוּ עָלָיו בְּכִי מִדְּרָשָׁא וְכוּ' וּמְסִיק דְּיִשְׁתַּקֵּעַ הַדְּבָר וְעֵינָיו לְעֵיל בְּסִי' ה' אוֹת י"ז (ד"ה וְכַתֵּב עוֹד הַגָּאוֹן וּבַד"ה שׁוֹב מְצֵאתִי) וּמִתְבָּאָר דְּהָרַב קְצוֹת הַחֲשׁוֹן לֹא סָמַךְ עַל זֶה אֲלֵא לְסַנִּיף בְּעֵלְמָא לֹא כְּדַבְרֵי הָרַב דְּבַר אֲלֵיהּוּ שְׁנִירָאָה שְׁסוּמָךְ עַל זֶה כְּעַל רְאֵיהּ בְּרוּרָה: גו) אֲלֵמְנָה שְׁיִישׁ לָהּ יְתוּמִים קְטַנִּים וְהוּא עוֹסְקַת בְּמִסְחָר יי"ש לְפָרְנָסָם וַיֵּשׁ לָהּ חֲנוּת עִם יי"ש שְׁקוֹרִין שְׁעֵנְךָ וּבְעֵרְב פֶּסַח בְּבִנְיָן מְסַרְהָ הַחֲנוּת וְהַשְׁעֵנְךָ לְעֵרְלִית וּבְיוֹם הָרֵאשׁוֹן דְּחוֹל הַמוֹעֵד שְׁלַח אַתְרֵיהָ חֲכָם אַחַד וְשָׂאֵל אוֹתָהּ מִדּוּעַ לֹא הִלְכָה לְמַפְּוֹר הַחֲמִץ לְהַמְמוֹנָה עַל זֶה כְּמוֹ כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר וְהַשִּׁיבָה שְׁסַבְרָה בְּמָה שְׁנִתְנָה הַשְׁעֵנְךָ וְהַחֲנוּת לְעֵרְלִית שׁוֹב אֵינּוּ צְרִיכָה עוֹד לְמַפְּוֹר וְנִזְרָף בָּהּ הַחֲכָם וְצוּהָ שְׁתַּכְרִיחַ אֶת הָעֵרְלִית שְׁתַּמְּן בַּחֲזָרָה אֶת הַי"ש לְשִׁפְכוֹ לְנֶהָר וּבָאֵם אֵין הָעֵרְלִית שֶׁם מְחַוֵּיבָת לְשַׁפּוֹר הַדְּלֵת וְלֵהוֹצִיא הַי"ש לְשׁוֹפְכוֹ וְעֵרְלִית לֹא רְצָתָה לְחַנּוּתָהּ בַּחֲזָרָה בְּאִמְרָה שְׁהוּא שְׁלָהּ וְאֵין לְאַחֲרִים שׁוֹם רְשׁוּת וְהִלְכָה הָאֲלֵמְנָה לְחֲכָם אַחַר בְּקוֹבְלָנָא וְהַחֲכָם שָׂאֵל אוֹתָהּ בְּנַחַת אֵיךְ הִיְתָה הַמְּכִירָה לְהָעֵרְלִית וְהַשִּׁיבָה לוֹ שְׁבַעֲרַב פֶּסַח בְּבִקְרָה מְכָרָה כָּל הַמְּשַׁקְאוֹת לְהָעֵרְלִית וְקִצְבָה עִמָּה צְעֵנָא עַל כָּל מִין וּמִין וְעֵרְלִית טִלְטְלָה כָּל הַמְּשַׁקְאוֹת לְהַעֲמִידָם עַל הַנְּסָרִים הָעֲשׂוּיִים לְכַף כְּפִי רְצוּנָהּ וּמְסַרְהָ לָהּ הַמְּפָתַח מִהַחֲנוּת וְקִבְלָהּ מִמֶּנָּה זִידְאֲטִיק וְהָעֵרְלִית הַתְּחִילָה לְמַפְּוֹר בְּהַשְׁעֵנְךָ אֵיזָה שְׁעוֹת קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ וְשָׂאֵל אוֹתָהּ לְמָה לֹא עָשְׂתָה שְׁטֵר מְכִירָה כְּנֶהְגּוּ וְהַשִּׁיבָה שְׁלֹא יִדְעָה שְׁצָרִיךְ שְׁטֵר מְכִירָה וְגַם הָעֵרְלִית נְטְלָה הַחֲנוּת עוֹד בְּבִקְרָה וְהִלְכָה לְשׁוֹק עַל זְמַן מָה וְחֲזָרָה וּפְתַחְהָ הַחֲנוּת וּמְכָרָה הַמְּשַׁקְאוֹת וְשָׂאֵל אוֹתָהּ הַחֲכָם לְמָה לֹא אִמְרָה כֹּן לְפָנֵי הַחֲכָם הָרֵאשׁוֹן וְהַשִּׁיבָה שְׁמַחֲמַת גְּוֹדֵל הַבְּהִלָּה וְהַבְּזִיוֹנוֹת כְּמַעַט יִצְתָה מִדְּעַתָּה וְשָׂאֵל אוֹתָהּ אִם בְּדָקָה וּבְטָלָה הַחֲמִץ וְהַשִּׁיבָה שְׁעֵשְׂתָה שְׁלִיחַ לְפָלוּנִי וְהוּא בְּדַק וּבִיטֵל וְנִתְנוּדַע שְׁכֵן הוּא וְעַבְרַת הַפֶּסַח וַיֵּשׁ לְעֵינָיו בְּזֶה (א) אִם קִנְתָּה הָעֵרְלִית הַחֲנוּת עִם הַחֲמִץ עַל כָּל יְמֵי הַפֶּסַח (ב) אִם נִאֲמַנְתָּ לֹאמַר שְׁקִבְלָהּ הָעֵרְבוֹן זִידְאֲטִיק (ג) אִם לֹא נִאֲמַנְתָּ אוֹתָהּ שְׁקִבְלָהּ עֵרְבוֹן מָה הִיָּה דֵינּוּ שֶׁל הַחֲמִץ אִם הִיָּה נִשְׂאָר עַד אַחַר הַפֶּסַח (ד) אִם עָבְרָה בְּתוֹךְ הַפֶּסַח עַל כָּל יְרָאָה וּבִל יִמְצָא מִן הַתּוֹרָה: זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה הוֹבָא בְּשׁו"ת דְּבַר אֲלֵיהּוּ לְהַגְאָבֵד"ק טְאָרְלָא בְּסִי' י"ג וְהָאֲרִיךְ לְחַפְשׁ בְּצִדְדֵי הָיִתָּר כִּי הַתּוֹרָה חִסָּה עַל מְמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבִפְרָט עַל מְמוֹן יְתוּמִים קְטַנִּים וְהִבִּיא מַחְלוֹקַת הָרֵאשׁוֹנִים שְׁהוּבָא בְּטוֹר סוּף סִי' ת"מ בְּהַפְקִיד חֲמִצּוֹ אֲצֵל חֲבֵרוֹ אוֹ אֲצֵל נְכָרֵי דֵיִישׁ מִן הַגָּאוֹנִים שְׁכַתְּבוּ דָאֵין הַמְּפָקִיד עוֹבֵר בְּבֵל יְרָאָה וְרַבֵּינוּ יוֹנָה וְהָרָא"ש סוֹבְרִים דְּעוֹבֵר בְּבֵל יְרָאָה וְהַסְבִּיר הָרָא"ש דָּאֵרְךָ דְּהַחֲמִץ בְּבֵית עַכּוּמ"ז וְהַתּוֹרָה אִמְרָה בְּבֵיתְכֶם מִכָּל מְקוֹם כִּיִּן שְׁהַעֲכוּמ"ז הַשְּׂאִיל לוֹ בֵּיתוֹ לְהַנִּיחַ הַפְּקִידוֹן בֵּיתוֹ דְּמְפָקִיד מִיְקָרֵי וְכַתֵּב הָרַב דְּבַר אֲלֵיהּוּ דְזֶה שְׁיִיךְ דוֹקָא בְּאֵם הַבֵּית הוּא שֶׁל עַכּוּמ"ז אֲבָל אִם הַחֲדָר הוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל רַק שְׁהַקְנָה אוֹתוֹ לְעַכּוּמ"ז בְּכַדֵּי שְׁיַקְנָה הַחֲמִץ שׁוֹב לֹא שְׁיִיךְ לֹאמַר שְׁהַקְנָה הַעַכּוּמ"ז אֶת רְשׁוּתוֹ לְהִישְׁרָאֵל דְּהָא הַקְנָה לוֹ הִישְׁרָאֵל אֲדַעְתָּא שְׁיִהְיָה שֶׁל הַעַכּוּמ"ז לְגַמְרֵי וְלֹא שְׁיִהְיָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלָל וּבַעַכּוּמ"ז שְׁהִלְוָה לְיִשְׂרָאֵל עַל חֲמִצּוֹ וְהִרְהִינוּ בְּיָדוֹ מוֹדָה הָרָא"ש דְּלֹא מִיְקָרֵי בֵּיתוֹ דְּיִשְׂרָאֵל דָּאֵין הַעַכּוּמ"ז מְשָׂאִיל לוֹ מְקוֹם דְּהָא הַעַכּוּמ"ז מְחַזֵּיק הַחֲמִץ לְטוֹבְתוֹ שְׁיִהְיָה לוֹ לְמַשְׁכּוֹן וְאִם כֹּן בְּנִדּוֹן זֶה שְׁהַנְּכָרִית מְחַזֵּקַת בְּהַחֲמִץ לְטוֹבְתָהּ וְאִיכָּא תְּרַמִּי לְטִיבוּתָא (א) שְׁהַאֲלֵמְנָה הַקְנָתָה לָהּ אֶת הַחֲנוּת (ב) שְׁהַנְּכָרִית מְחַזֵּקַת אֶת הַחֲמִץ לְטוֹבְתָהּ יֵשׁ לֹאמַר דְּגַם הָרָא"ש מוֹדָה דָּאֵינוּ עוֹבֵר בְּבֵל יְרָאָה (אֲמַר הַמְּחַבֵּר סְבָרָה נְכוֹנָה הִיא לְחַלֵּק כְּמוֹ שְׁכַתֵּב הָרַב וְכֹן הַבְּאֵתִי אֲנִי הַדָּל בְּסִי' זֶה אוֹת י"א בְּשֵׁם כְּמָה פּוֹסְקִים שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּסִבְרָא זוֹ לְחַלֵּק בְּנִדּוּנֵיהֶם עִי"ש

בד"ה שוב התבוננתי אִמְנֵם בסי' ה' אות כ' הבאתי דעת הגאון מוהרש"ו בַּשְּׁלַחן ערוך: שְׁלוֹ סִי' ת"מ בַּקּוּטְרִיס אַחֲרוֹן אוֹת ב' דָּאָף בְּכִי הָאֵי גִּוּנָא אֲסוּר מְדַרְבְּנָן וְכַתְּבִיתִי לְפַקְקָא קֶצֶת בְּרֵאִיתוֹ עי"ש) וְכַתְּבִי בַד' ט"ז סוּף ע"ב דְּהַרְבְּנִים פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' ת"מ וְשִׁאֲגַת אַרְיֵה בְּסִי' פ"ג מְסַפְּמִים לְדַבְּרֵי הַגְּאוּנִים וְהֵרַב מְקוֹר חַיִּים כְּתַב כְּעֵין פֶּשֶׁר דְּכָשָׁנְכַנְס שָׁם נַעֲשֶׂה הַחֲמִץ דְּבֵבִית הַעֲכוּמ"ז אֶפִּילוּ לֹא קִבַּל אַחֲרֵיּוֹת אֵינוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם דְּכָשָׁנְכַנְס שָׁם נַעֲשֶׂה הַחֲמִץ הַפֶּקֶר שֶׁהָרִי בֵּית דִּין מְצוּוֹיִן לְבַעֲרוֹ וְזוֹכָה בּוֹ הַעֲכוּמ"ז וּבְאִפְּסָן זֶה אֶתִּי שֶׁפִּיר פֶּסֶק הַגְּאוּנִים אֲבָל אִם הַפְּקִיד אֶצֶל יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ שֶׁיִּקְבַּל הַנְּפָקֵד אַחֲרֵיּוֹת: שׁוּב עֲמַד לְבָאָר אִם קִנְיָה הַנְּכָרִית אֶת חֲדָר הַחֲנוּת שֶׁיֵּהָא מִיְּקָרִי בֵּיתָה אוֹ לֹא וְנִשְׂא וְנָתַן בְּדִין אִם מְסִירַת מִפְתַּח מְהִי לְקִנְיָן קַרְקַע בְּמִכָּר אוֹ בְּשִׁכְרִיּוֹת וְהִבִּיא מַה שֶׁפְּתַב הָרַמ"א בַּח"מ סִי' ר"א (עַל מַה שֶׁפְּתַב מֶרֶן כָּל דְּבָר שֶׁנִּהְיָ הַתְּגָרִים לְקִנּוּת בּוֹ) אוֹ בְּמִקּוּם שֶׁנִּהְיָ הַסּוֹחֲרִים שְׁמוֹסְרִים הַמִּפְתַּח לְהַקּוּנָה וְכַתְּבִי הַסַּמ"ע וְנ"ל בְּסִי' קצ"ב נִתְבָּאָר דְּאֵין קוֹנֵיִן קַרְקַע עַל יְדֵי מְסִירַת מִפְתַּח לְכַן אֵין לְפָרֵשׁ כָּאֵן שֶׁיִּקְנֶה הַחֲדָר עַל יְדֵי מְסִירַת הַמִּפְתַּח וְהַחֲדָר יִקְנֶה לוֹ הַסְּחוּרָה אֲלֵא רּוֹצֵה לֹאמַר שֶׁנִּהְיָ הַסּוֹחֲרִים לְהַקּוּנָה לּוֹ הַסְּחוּרָה עֲצָמָה עַל יְדֵי מְסִירַת הַמִּפְתַּח מִהַחֲדָר שֶׁמּוֹנַח שָׁם הַסְּחוּרָהאֵי נְמִי דְשָׁם מִיְּרִי מִן הַדִּין וְכָאֵן מִיְּרִי מִהַמְנַהֵג וְסִיִּים הֵרַב דְּבַר אֲלֵיהּ דְּכִיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי מְסִירַת הַמִּפְתַּח נִקְנֶה הַחֲדָר דְּמְסִירַת הַמִּפְתַּח הָיָה קִנְיָן סִיטוּמָתָא אִם כֵּן הָיָה חֲצָרוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז וּבְחֲמִץ דְּכִי מְטִי זְמַן אִיסוּרוֹ אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְהָיָה הַפֶּקֶר כְּמוֹ שֶׁהִסְפִּימוּ רַבֵּי הַמְּחַבְּרִים דְּאִיסוּר הִנָּאָה אֵין לוֹ בְּעָלִים וְקִנְיָה הַנְּכָרִית אֶת הַחֲמִץ עַל יְדֵי חֲצָרָה שֶׁהַחֲמִץ מוֹנַח בְּתוֹכּוֹ וְהָאֵרִיךְ קֶצֶת לְפַלְפֵּל אִם חֲצָר מְטַעֵם שְׁלִיחוֹת אַתְרַבִּי וְאֵין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמ"ז וּמְסִיק דִּישׁ קִנְיָן חֲצָר לַעֲכוּמ"ז מִשּׁוּם דְּחֲצָר עֲדִיף לְעִנְיָן שְׁלִיחוֹת דָּאָף בְּמִקּוּם דְּלִיכָא שְׁלִיחוֹת כְּגוֹן בְּדַבְּרֵי עֲבִירָה מְכַל מְקוּם בְּחֲצָר הָיָה שְׁלִיחַ מִשּׁוּם דְּבַעַל פְּרַחֲיָה מוֹתִיב בֵּיהּ וְעוֹד דְּלִגְבֵי פּוֹעֵל כְּתַב הֵרַב מַחֲנֶה אֶפְרַיִם דְּמִהִי אָף בְּמִקּוּם דְּלִיכָא שְׁלִיחוֹת וְהַסְּבָרָא בְּזָה יֵישׁ לֹאמַר מִשּׁוּם דְּהַפּוֹעֵל מְשׁוּעָבֵד לוֹ אִם כֵּן כָּל שְׂכַן חֲצָר שֶׁהוּא שְׁלוֹ לְגַמְרֵי וְעֲדִיף מְפּוֹעֵל דְּנֹדָאֵי מְהִי אָף בְּמִקּוּם דְּלִיכָא שְׁלִיחוֹת (אָמַר הַמְּחַבֵּר בְּדִין קִנְיָן חֲצָר לַעֲכוּמ"ז אִתָּהּ תַּחֲזֶה בְּמַה שֶׁהִבְאֵתִי בְּס"ד בַּקּוּטְרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעֲרַכַת הַחֵי"ת אוֹת ל"ח מַעֲרַכָה מוֹל מַעֲרַכָה דַּעַת הַסּוֹבְרִים דְּמִהִי קִנְיָן חֲצָר לַעֲכוּמ"ז וְהַסּוֹבְרִים דְּלֹא מְהִי עי"ש) וְעוֹד כְּתַב בְּדָף ט"ז ע"ג דְּקִנְיָה עַל יְדֵי הַגְּבִיחָה שֶׁהִגְבִּיחָה אֶת הַיִּי"ש וְגַם בְּמַה שֶׁהַתְּחִילָה לְמִזְוֵג קוֹדֵם זְמַן הָאִיסוּר וְשֶׁקִּיל וְטָרִי בְּזָה קֶצֶת וּבְמַה שֶׁיֵּישׁ לְצַדֵּד הַיִּתֵּר קֶצֶת עַל פִּי סְבֵרַת הַגְּאוּן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דִּי"ש חֲשִׁיב חֲמִץ נּוֹקְשָׁה וְאֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְשֶׁקִּיל וְטָרִי בְּמַה שֶׁפְּלִפְלוּ רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּזָה וְהִבְאֵתִי תוֹרַף דְּב"ק בְּסִי' ה' אוֹת ל"ז (בַּד"ה וּבְשׁו"ת דְּבַר אֲלֵיהּ) עי"ש: עוֹד כְּתַב בְּדָף ט"ז סוּף ע"ב טַעַם לְהַתִּיר מִשּׁוּם דְּהַחֲמִץ הַזֶּה אֵינוֹ שֶׁל הָאֲלֻמָּה אֲלֵא שֶׁל הַיְּתוּמִים רַק שֶׁהִאֲחֵרִיּוֹת עַל הָאֲלֻמָּה וּבְחֲמִץ שֶׁאֵינוֹ שְׁלוֹ רַק שֶׁקִּבַּל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת דַּעַת הֵרַב מְגוֹן אַבְרָהָם דְּסִגִּי לְחִזּוֹר וְלִתְנֹנוּ בְּבֵית עֲכוּמ"ז אַחֵר וְהוּא שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו הַעֲכוּמ"ז אַחֲרֵיּוֹת לְכַן בְּגִדּוֹן דִּינָן שֶׁהִאֲחֵרִיּוֹת קוֹדֵם הַפְּסַח עַל הַנְּכָרִית סִגִּי וְהַחֵק יַעֲקֹב וּמְקוֹר חַיִּים פֶּסְקוֹ בְּחֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז שֶׁקִּבַּל עָלָיו הַיִּשְׂרָאֵל אַחֲרֵיּוֹת יְכוֹל בְּתוֹךְ הַפְּסַח לִתְנֹנוּ לַעֲכוּמ"ז עַל יְדֵי שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו כְּבָל יִרְאֶה מְכָאֵן וְלִהְבֵּא אָף דְּהִכָּא הַחֲמִץ הוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵינּוּ שֶׁל הַיְּתוּמִים אִמְנֵם לְפִי שֶׁאֵין הָאִיסוּר כָּאֵן אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וּבֵיתוֹמִים קְטַנִּים אֲבָאָר דְּבַכְּגוֹן זֶה אֵין צָרִיכִים לְבַעַר אָף מְדַרְבְּנָן מִמִּילָא לֹא עָבְרוּ פְּשֻׁהוּא בְּרִשׁוֹת הַעֲכוּמ"ז וּבַד' י"ז ע"ב (בַּד"ה וְהִנָּה

בנ"ד) כתב דהחוק יעקב בסי' תל"ד פסק דאפוטרופוס של יתומים חייב לבדוק ולבער חמץ של יתומים ואם פשע ציין לעיין בסי' תמ"ג וכוננתו דהמגן אברהם שם בס"ק, ה' כתב דאם הנפקד לא מכר החמץ של המפקיד הנפקד חייב לשלם והחוק יעקב שם פסק דאין הנפקד חייב למכרו רק משום השבת אבידה ובאם לא מכרו פטור וגם באבן העזר הביא בשם דברי ריבז' סי' קכ"ג דאפוטרופוס שלא מכר פטור משום דאין זה אלא גרמא בעלמא: והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תל"ד סק"ט כתב חמץ של יתום קטן שעבר עליו הפסח יש לומר דשרי דלמאן נקנסיה ולפי זה אפוטרופוס ששכח למכור חמץ של יתומים והגיע שש יסלק אחריותו מחמץ ויהיה מותר אחר הפסח ובגדון דינן הוי האחריות על הנכריות ואף אם נאמר דאחריות של יתומים על האפוטרופוס הא ביארנו היכא שלא מכר אפוטרופוס החמץ פטור אף אם נאמר כהמגן אברהם דהוי כשומר חנם דהנה ליה לקדם ברועים ובמקלות אף על פי כן מאן ליזיל בדינא ודיינא עם האשה ועוד שאין לה משלה כלום ואף כתובה אין מגיע לה מפני שלא נשבעת אם כן חל ההפסד על היתומים והיכא דההפסד על היתומים לא אמרינו באיסור דרבנן שצריכים לבער כמו בריבית ביו"ד סי' ק"ס דמותר ללוות ממונ יתומים בריבית אמנם יש לחלק דריבית שאני משום דהפקר וכו' הפקר והפקידו ממונו של לנה לגבי יתומים או לא גזרו כלל על מעות יתומים מה שאין כן בחמץ אף יש לומר דהא השליח ביטל בעבורן והיכא דביטל ולא ביער אינו רק דרבנן משום חשש הערמה כדאיתא בירושלמי פרק כל שעה הלכה ב' פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש בביטל חמצו ולא ביער ר' יוחנן סובר דאסור דשמא יערים וריש לקיש סובר דמותר ואמרינו שם דבנפלה עליו מפולת אף ר' יוחנן מודה משום דלא שייך הערמה ואם כן פאן ביתומים קטנים דלאו בני דעה נינהו ולא שייך גבייהו הערמה כלל ודאי חמצם מותר לאחר הפסח: ועוד דבישועות יעקב סי' תמ"ח סק"ח העלה דבחמץ שאינו ידוע לו כלל דמן הדין די בביטול בעלמא לא קנסו שוגג או אנוס אלא דאיכא חשש שמא יערים ואם כן ביתומים קטנים שביטל השליח ואצל היתומים הוא בחמץ שאינו ידוע וגם לא שייך אצלם חשש הערמה והוי כנפלה עליו מפולת ומותר חמצם אחר הפסח ואף אם יש להאלמנה חלק בה יש לומר דאף חלקה מותר אחר הפסח שנתערב בחלק היתומים ומין במינו לח בלח ונתבטל ברוב אינו עובר בבל יראה אליבא דכולי עלמא כדכתב המגן אברהם בסי' תמ"ז ס"ק מ"ב דמין במינו שאין עובר עליו מן התורה מותר באכילה אחר הפסח ומבואר בפרי מגדים באשל אברהם סי' תמ"ג סק"ו דאם שכח למכור נוקשה בפסח יש תקנה שיפקיד אצל עכומ"ז ולרווחא יקבל עכומ"ז אחריות ותו לא שייך דילמא אתי למיכל הרי דכשאינו אסור אלא מדרבנן סגי באחריות עכומ"ז וגם במגן אברהם סי' תמ"ז ס"ק מ"ב פסק דאם נתערב מין במינו פגון קמח בקמח אין עובר עליו פינון דמדאורייתא מותר באכילה משמע מדבריו היכא דמדאורייתא אינו עובר שרי להשהותו ומה שקשה מדין ישראל שהפקיד אצל עכומ"ז והעכומ"ז קבל אחריות דאינו עובר מדאורייתא רק מדרבנן ואף על פי כן פסקינו דחייב לבערו מדרבנן כבר הקשה פעין זה בפרי חדש וכתב לחלק בין דבר שראוי לעבור עליו בבל יראה פגון חמץ שבטלו דאם לא בטלו הנה ראוי לעבור עליו בבל יראה לכן חייב לבערו אבל נוקשה וכיוצא שאינו ראוי לכל לעבור בבל יראה אינו חייב לבערו לפי שאינו רק מדרבנן ועי"ש במג"א ס"ק מ"ו וכדומה לזה כתב הטורי זקב ביו"ד סי'

רי"ח דכשגזרו רבנן משום סיג לתורה דינו כדאורייתא ממש לכו בחמץ שהופקד אצל עכומ"ז ד יכול לבא לידי איסור תורה עובר עליו ומחויב לבערו כדבר תורה ממש ואף על פי כן בגדון דידן ביי"ש שנעשה בתערוכת תפוחים דלא הוי אלא תערוכת חמץ או אפשר שנתבטל ברוב אם פן לא יוכל לבא לידי איסור כל יראה מדאורייתא: וסיים אמנם על כל אלו ההיתרים איניני סומך את עצמי ח"ו פלל רק בצירוף פולם ביחד והעיקר בזה לפי דבריה שאמרה אחר כך שהיה קנין כסף על ידי הערבון זידאטיק אף דאיכא ריעותא במה שלא אמרה פן בתחלה מפל מקום בכל איסורין שבתורה אדם נאמן על עצמו בין איש בין אשה עיין מג"א סי' תל"ז ס"ק ח' דבבית שלהן נאמנות ועוד מפני שהוא בגדון לכו נאמנת באמתלא שמחמת ההקלה והצער לא הגידה פן בתחלה שוב שקיל וטרי קצת אם מהני אמתלא בגדונו שהאמתלא זאת הגידה ביום שני וכתב הבית שמואל סי' קט"ו ס"ק כ"ד דלאחר זמן אין מועיל אמתלא דיש לחוש שלמדוה לומר פן ודומה לטוען וחוזר וטוען ודחה זה לפי שאין דבריה אחרונים סותרים דבריה הראשונים שלא אמרה מתחלה שלא קבלה זידאטיק וכו' ועוד חזקה דלא שביק היתרא ואכיל איסורא וכו' ואין לומר דלא ידעה באיזה אופן למפור דהא הפל יודעים שצריכים לקבל ערבון זידאטיק לכו בצירוף כל הטעמים נראה דלא עברה על כל יראה ואף אם היה נשאר מהחמץ לאחר הפסח היה דינו כחמץ של עכומ"ז שעבר עליו הפסח דמותר כל זה כתבתי להלכה ולא למעשה: נד) אם עכומ"ז נתן או מכר לישראל חטים או דבר אחר וקבלם הישראל ממנו ואחר הפסח נודע לו שהיה בתוכו חמץ נראה לכאורה דחמץ מותר לאחר הפסח כדין חמץ של עכומ"ז וראה מדאיתא בגדרים ד' ל"ה באומר קונם פירי עליך מי מעל למעול מקבל יכול לומר היתרא בעיתי איסורא לא בעיתי ופירשו רש"י והר"ן והרא"ש דמעילה בשוגג היא ואילו הייתי יודע שהיא אסורה לא הייתי מקבלה אבל המוציא מעות הקדש בשוגג מעל אף שאילו ידע שהיא של הקדש לא היה רוצה לזכות בהם פיון שהוא עצמו לקחם כדי לזכות בהם אבל מה שנתנה לו על ידי אחר יוכל לומר אילו הייתי יודע שהיא איסור לא הייתי מקבלה ממנו כי איסורא לא בעינא למיקני ונמצא זכיה בטעות ואינו זכיה והוא הדין בגדון דידן ואף דמסקינן שם בקונמות שהמקבל מעללכשיוציא היינו משום שנעשה מעשה אחר כך באיסור שמעל בשוגג פשהוציא מה שאין פן פאן שלא עשה שום איסור אחר שקבלם מידו ועי"ש בר"ן וצ"ע עכ"ד הרב חק יעקב בסי' תמ"ח סק"ה והרב מקור חיים שם כתב דנראה לאסור דאף דנדאי מותר ליקח המעות מעכומ"ז פיון דאמת הוא דהיה מקח טעות כדמוכח בע"ז ד' ע"א גבי הלוקח גרוטאות מן העכומ"ז ונמצא בהן ע"ז מפל מקום החמץ נראה דאסור דהא מבואר בח"מ סי' רל"ב סעיף כ"ב דמקח שנמצא בו מום החפץ באחריותו לגניבה ואבידה עד שיודיע להמוכר ועוד דבדיניהם אין יכול לתבוע מעותיו מהעכומ"ז ולא גרע מאחריות של עכומ"ז אלא המבואר בסי' ת"מ וכל שכן פאן דחייב מדינא דמלכותא ועוד אפשר דמדינא גמי הוי פשוטר שקר בהנאה דתפיס ליה אדמי ונהי כמשכון וכיון דחייב באחריותו הרי הישראל עובר בכל יראה והיה חייב לבערו ולדעת המג"א בסי' ת"מ בחמץ של נכרי ביז ישראל וקבל עליו אחריות החמץ אסור ואף להחק יעקב דמתיר שם מפל מקום אפשר דהכא דהחמץ הוי כמשכון ביז ישראל על מעותיו גרע פדכתב הפני יהושע בסוגיא דנכרי שהלנה עכ"ל: ויש להעיר דבמקור חיים סי' תמ"א סק"א (בד"ה לכו

ולע"ד) הביא מה שפכת הרב חק יעקב בסי' ת"מ בשם הירושלמי דחמץ של עכומ"ז המןפקד ביד ישראל אף שהישראל קבל עליו אחריות ועובר עליו בבל יראה אינו נאסר בהנאה פינון דהישראל יכול לומר לו הרי שלח לפניה לא קנסינו חמצו של נכרי בשביל שהישראל עבר עליו בבל יראה והוקשה לו מהא דהישראל שהלנה לנכרי על חמצו ומשפנו בידו ואחריותו עליו דנאסר החמץ בהנאה אלמא דאסרינו חמצו של נכרי בשביל מה שהישראל קבל אחריות ועבר בבל יראה וכתב לנישב דהתם הוא מטעם דהישראל יש לו שעבוד על החמץ וכשנאסר בהנאה נפסד השעבוד של ישראל ויש פאן קנם להישראל כשואסרים אותו וגם נראה שאין העכומ"ז חייב לשלם להישראל מנכסים אחרים אף שיש לו פינון שנאסר מחמת הישראל ואם פן יש פאן קנס גדול להישראל לכן שפיר קנסינו ליה להישראל ואסרים אותו עי"ש ומתבאר דבענין שהישראל יכול לפטור עצמו באמור לנכרי הרי שלח לפניה ואם נאסר החמץ לא יהא הקנס אלא להנכרי לא אסרינו החמץ ולא קנסינו לנכרי דקנס חכמים הוא להישראל ולא להנכרי ואם פן בקא דסי' תמ"ח שפכת הרב דכינון דמקח טעות הוא יכול לקבל המעות מהנכרי ולהחזיר לו המקח אם פן אם נאסר החמץ מפני שהוא באחריות הישראל לגנבה ואבדה וכו' הרי אם פן הקנס הוא להנכרי ולא להישראל ובכי האי גוונא לית לן למיקנסיה לחמצו של נכרי כשאין ההפסד להישראל ומה שכתב דגם להחזק יעקב דמתיר בחמץ של נכרי שקבל הישראל אחריות שאני הכא דהחמץ הוי כמשכון ביד ישראל על מעותיו וכו' הנה לפי מה שביאר בסי' אמ"ת הנ"ל נראה דלא דמי למשכון ביד ישראל דהתם אסרינו החמץ לפי שיש שעבוד להישראל עליו ומפסיד השיעבוד והוי הקנס להישראל לא כן במקח טעות שהישראל יקבל המעות מהנכרי והקנס יהיה להנכרי: לכן נראה דצריך לומר דכל עיקר סמיכתו בדין זה הוא על מה שכתב אחר פה דבדיניהם אין יכול לתבוע מעותיו ולא גרע מעכומ"ז אלא וכו' ולכן אף דמצד הדין יכול לתבוע מעותיו מפני שהוא מקח טעות ואם הנה העכומ"ז מקבל עליו לדון בדיני ישראל לא היינו אוסרים החמץ לפי שאין זה קנס אלא להעכומ"ז כי הישראל יקבל מעותיו בחזרה מפל מקום עתה שאינו מקבל לדון בדיני ישראל ובדיניהם הדין נותן שאינו חייב להחזיר לו מעותיו אם רק מאחר שהחמץ הוא באחריות הישראל אוסרין החמץ והוא קנס להישראל והרי הוא פתופס משכון על חוב העכומ"ז דנאסר החמץ: והרב מגן האלה שם השיב על דברי הרב מקור חיים ונדעתו שאם פכר נתן המעות להעכומ"ז ועבר עליו הפסח יש להתיר אבל בתוך הפסח דאיסורא דאורייתא הוא נסתפק אם יש לסמוך על זה שלא יבערנו ועל פל פנים אחר הפסח יש להתירו: ובשו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' י"ד (בד"ה נאף) הביא דברי הרב חק יעקב וכתב ונדעתי אף בנדע תוך הפסח גם פן יכול להחזיר לעכומ"ז החמץ משום מקח טעות דהך דהיתרא ניחא ליה למיקני לא אמרינו אלא גבי דורון אבל גבי מקח טעות אף מאן דפליג על דורון מודה במקח טעות והרי חמץ אינו שונה פלום אצל ישראל והוי ביטול מקח לגמרי אף דהמקור חיים חלק עליו וכו' (העתיק דברי המקור חיים) באמת דחזיתו אינה דחיה דאם פן בכל מקום דאמרינו בחמץ דאומר לו הרי שלח לפניה אליביה לא משפכת פלל דהרי החמץ הוא באחריותו של הגזלן ואם פן חייב לבערו אלא אמרינו דזהו ביעורו במה שהנגזל יבערו והגזלן אינו מרויח פלל דהא דחמין לא קם ליה אפתי ברשותיה דהגע עצמה ישראל שקבל אחריות על חמצו של

עכומ"ז וּבֹא בַעַל הַחֲמִץ בְּתוֹךְ הַפֶּסַח לִיטּוֹל חֲמִצּוֹ אִטּוֹ אֵינוֹ רֹשָׁאֵי לְהַחְזִיר לוֹ הָרִי מְבֹנָאָר
בְּפִירוּשׁ בְּסִי' ת"מ דְּרֹשָׁאֵי לְהַחְזִיר לוֹ הוּא הַדִּין בְּמִקַּח טְעוֹת אַף דְּהוּי כְּחֲמִץ שֶׁקָּבַל עָלָיו
אֲחֵרִיּוֹת יָכוֹל לְהַחְזִיר לוֹ הַמִּקַּח: וְלִי הַהֲדוּיֹט נִרְאֶה דְּנֹדָאֵי אִם הַעֲכוּמ"ז יִתְרַצֶּה לְקַבֵּל
הַחֲמִץ בַּחֲזָרָה גַם הֵרַב מְקוֹר חַיִּים מוֹדֵה דְמוֹתֵר הַחֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּאָר מִמָּה
שֶׁכָּתַב בְּסִי' תמ"א דְּכָל שְׂאִין שׁוּם הַפֶּסֶד לְהִישָׁרְאֵל לֹא קִנְסִינָן חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז וְהִכָּא
פִּינּוּן שֶׁהָדִין נוֹתֵן שֶׁיִּקְבֹּל הַעֲכוּמ"ז בַּחֲזָרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַח טְעוֹת וְגַם הוּא מִתְרַצֶּה בְּזֶה
וְדָאֵי דְהַחֲמִץ מְנוֹתָר גַּם לְדַעַת הֵרַב מְקוֹר חַיִּים וְלֹא כָּתַב לְאַסְוֹר אֱלֹא מִשׁוּם שֶׁבְּדִינֵיהֶם
אֵינוֹ יָכוֹל לְתַבְּעַ מְמַנּוּ מְעוֹתָיו בַּחֲזָרָה וְלֹא גֵרַע מִעֲכוּמ"ז אֲלֵם וְכו' וּבְגוֹף הַדִּין בְּיִשְׂרָאֵל
שֶׁקָּבַל אֲחֵרִיּוֹת עַל חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז וְהַחֲמִץ הוּא בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל אִם נֶאֱסַר אַחַר הַפֶּסַח
רִשְׁמִתִּי לְעִיל בָּאוֹת כ"ג דְּבָרֵי רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה עי"ש: הוּן) אִישׁ אֶחָד כָּתַב לוֹ שֶׁטֶר
מְכִירָה בְּעָרֵב פֶּסַח עַל חֲמִצּוֹ אֲשֶׁר בַּחֲנוּתוֹ לְמוֹכְרוֹ לַעֲכוּמ"ז וְשָׂכַח וְלֹא מָסַר הַשְּׁטֶר מְכִירָה
לְהַעֲכוּמ"ז עַד יוֹם רֵאשׁוֹן דְּחוֹל הַמוֹעֵד וְגַם לֹא קִיבַל מְמַנּוּ מְעוֹת אַדְרָאה"ן וּבְכָלֵל חֲמִצּוֹ
יֵשׁ שְׁלִשָּׁה הֵינן יי"ש וְכַרְכַּמִּי"ל סִינְאֵל"ע וְגַם פֶּרְפִּילִי"ךְ וְלִהְיֵאִישׁ הַזֶּה הוּא הַפֶּסֶד מְרוֹבֵּה
וְעַבְרַת הַפֶּסַח נִשְׂאֵל הַגָּאוֹן שְׂאִילַת שְׁלוֹם מִהַדוּרָא תְּנִינָא סִי' רס"ז וְהַשִּׁיב דְּהַדִּין מְבֹנָאָר
בש"ע דָּאָף אִם בִּיטֵל וְשָׂגַג אוֹ נֶאֱנַס וְלֹא בִיעֶרוּ אֲסוּר בַּהֲנָאָה אַחַר הַפֶּסַח (עֵינִן בְּמָה
שֶׁרִשְׁמִתִּי בְּזֶה לְעִיל בָּאוֹת נִי"ו) וּמָה שֶׁמְכָרוּ בְּתוֹךְ הַפֶּסַח פִּינּוּן דָּאֵינן בַּהֲמְכִירָה מִמֶּשׁ לְאַחַר
זְמַן אִיסוּרוֹ אִם כֵּן הָרִי הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ לְעַבְרוֹ עָלָיו בְּכָל יִרְאָה וְעָלָה בְּלַבּוֹ לֹמַר לְפִי מָה
שֶׁחִידַשׁ הַנוֹדֵעַ בִּיהוּדָה וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי מְגִדִים בְּסִי' תמ"ג דָּאֵם מְכַר חֲמִצּוֹ בְּפֶסַח לַעֲכוּמ"ז
וְזָכָה בּוֹ זָכִיָּה גְּמוּרָה כְּגוֹן שֶׁמִּשְׁכּוֹ לְבֵיתוֹ דָּאֵינן הַיִּשְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּכָל יִרְאָה מִכָּאֵן וְלִהְיֵא
וְגַם הַחֲמִץ מְנוֹתָר לְאַחַר הַפֶּסַח דְּכִינּוּן דָּאֵינן אֲסוּר אַחַר הַפֶּסַח אֱלֹא מִשׁוּם קִנְסָא לֹא קִנְסוּ
לְנִכְרֵי (בְּדִין זֶה רִשְׁמִתִּי לְעִיל בָּאוֹת חִי"ת עי"ש) וְאִם כֵּן פִּינּוּן דְּנִקִּיטִינּוּ דְחֻצָּר קוֹנֵה
לַעֲכוּמ"ז (בְּדִין קִנְיָן חֻצָּר לַעֲכוּמ"ז כְּתַבְתִּי בְּקוֹנְטֵרִים הַפְּלִילִים וְצִינְתִּי לְעִיל בָּאוֹת י"א)
וּבְנִדּוֹן דִּינּוּ דְמָסַר לוֹ הַשְּׁטֶר מְכִירָה בְּחוֹל הַמוֹעֵד וּבְנִדָּאֵי נִזְכַּר בְּהַשְּׁטֶר שְׂמוּכָר אוֹ מִשְׁכִּיר
לוֹ מְקוֹם עֲמִידַת הַחֲמִץ וּמְכִירָה אוֹ שְׂכִירוֹת קִרְעָה נִקְנָה בְּשֶׁטֶר וְאִם כֵּן נִקְנָה הַמְּקוֹם
לַעֲכוּמ"ז בְּמִסִּירַת הַשְּׁטֶר וּמִמִּילָא קִנָּה לוֹ הַמְּקוֹם אֶת הַחֲמִץ בְּתוֹרַת חֻצָּר מִהַהֲפָקָר כִּי
הַפְּקִירָא דְמִלְכָּא הוּא וְכִינּוּן שְׁזָכָה בּוֹ הַעֲכוּמ"ז תּוֹ אֵינן לְקִנְסוֹ וּמְנוֹתָר הַחֲמִץ גַּם לְבַעַל הַחֲמִץ
לְקִנּוּתוֹ מְמַנּוּ בַּחֲזָרָה וְאֵינן לֹמַר דְּהוּי פְּקִינֵי אֶת וְחִמּוֹר וּכְקוֹנֵה דְבָר שְׂפָא לְעוֹלָם עִם דְּבָר
שְׂלֵא בָּא לְעוֹלָם דִּישׁ דַּעוֹת דְּלֹא קִנָּה עֵינִן בח"מ סִי' ר"ט וְסִי' ר"ג וּבְסִמ"ע שֶׁם חֻצָּר
דְּקִינָא לוֹ דְּקִנָּה מְחֻצָּה וְאִף לְמֵאֵן דָּאֵמַר דְּלֹא קִנָּה פְּלִל הֵינּוּ מִשׁוּם שְׁפּוּבֵר דְּהַקְפִּיד
הַמְּקִנָּה לְקִנּוּת הַפֶּל אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּינּוּ אֵינן מְקוֹם לְקִפִּידָה לְחוּל פִּינּוּן דָּאֵם יִקְנָה רַק הַמְּקוֹם
מִמִּילָא יִקְנָה גַּם הַחֲמִץ בְּקִנְיָן חֻצָּר וְנִעְשֶׂה רְצוֹן וְדַעַת הַמְּקִנָּה כֵּן הִיָּה נִרְאֶה לְכַאוּרָה: אֲבָל
בְּאֲמַת אַף דְּחֻצָּר קוֹנֵה לַעֲכוּמ"ז וְכַדְכַתְבַּת הַמְּקוֹר חַיִּים בְּסִי' תמ"ח מְכַל מְקוֹם גַּם לְדַעַתוֹ
כְּעֵינּוּן חֻצָּר הַמְּשַׁתְּמֵר לְדַעַתוֹ אֲשֶׁר לְפִי הַנִּרְאָה לֹא הִיָּה כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינּוּ וְלָכֵן קִשָּׁה לְהַתִּירוֹ
אַף בַּהֲנָאָה אֱלֹא לְפִי שֶׁכָּתַב כְּבוֹדוֹ כִּי לְהֵאִישׁ הַזֶּה יִחַשְׁבַּ לְהַפְּסֵד מְרוֹבֵּה הַהֲכָרַח לְסִמּוּךְ
עַל הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דִּי"ש לֹא הוּי כִּי אִם חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה דְמוֹתֵר בַּהֲנָאָה אַחַר הַפֶּסַח פִּינּוּן שְׂלֵא
עַבְרַת בְּכָל יִרְאָה מִן הַתּוֹרָה בְּפֶרֶט בִּי"ש שְׁלָנוּ דְרוּבּוֹ מְקֻטְנִיּוֹת וְאִף דִּישׁ בּוֹ גַּם מְעַט חֲמִץ
וְיֵשׁ לְדוֹן בּוֹ מִדִּין מְעַמִּיד גַּם דְּבָר הַמְּעַמִּיד אֵינוֹ אֱלֹא מְדַרְבְּנָן וְגַם יִשְׁדַּעַת הֵרַב בַּעַל
הַעִיטוֹר דְּכָל חֲמִץ לְאַחַר הַפֶּסַח אֵינוֹ אֲסוּר אֱלֹא בְּאֲכִילָה וְלֹא בַּהֲנָאָה וּבְמִקוֹם הַפֶּסֶד

מְרַנֶּבֶה יֵשׁ לְסִמּוֹךְ עַל כָּל זֶה לְהַתִּירוֹ בַּהֲנָאָה הַיָּיִנוּ לְבִטְלוֹ מִקְּוֵדָם חֵד בְּתַרְי וּלְמִוְכָרוֹ
לְעֹכּוֹמ"ז וְכִדְכָתְבוּ הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ וּבְאָר יַעֲקֹב וְהַכְּרַמִּי"ל וְהַסִּינְאֵל עַד וְדָאֵי לֹא הָיָה כִּי אִם
חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה וַיֵּשׁ לְהַתִּירוֹ בְּפִשְׁיטוֹת וּבְפִרְט כְּרַמִּי"ל שְׁלָנוּ הַגִּידוֹ הַסּוֹחֲרִים כִּי נַעֲשֶׂה
מֵאֲנָרְז דְּאִינוּ אֶלָּא קְטָנִיּוֹת אֲבָל הַפְּרִפִּי"ל אִם יָבִין כְּבוֹדוֹ שֶׁהֵם חֲמִץ גָּמוּר יִצְנֶה לְשַׂרְפָּם
וּבְכָל זֹאת יֵשׁ לְקַנְסוֹ בְּאִיזָה סֶךְ פְּפִי תְּבוּנָתוֹ פְּמִבְּוֹאָר בְּאַחֲרוֹנִים: אָמַר הַמְּחַבֵּר אַף דְּמָמָה
שֶׁפְּתַב בְּתַחֲלָה דְּלִפִּי שֶׁהוּא הַפְּסֵד מְרַנֶּבֶה הַהֲכָרַח לְסִמּוֹךְ עַל הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ' מִשְׁמַע שֶׁאַף
בְּגִדוֹן שֶׁאֵין שׁוֹם צַד לְהַתִּיר (כְּבִנְדוֹנוֹ לִפִּי מֵה שֶׁפְּתַב דְּאִינוּ מוֹעִיל בְּגִדוֹנוֹ קִנְיָן חֲצַר לִפִּי
שֶׁאִינוּ מִשְׁתַּמְרֵת לְדַעְתּוֹ) סוֹבֵר הָרַב דֵּינֵשׁ לְסִמּוֹךְ עַל סְבֵרַת הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דְּלֹא הָיָה
אֶלָּא חֲמִץ גְּנוּקָשָׁה אַף אִם הוּא יי"ש מִתְּבוּאָה בְּלִבְד בְּלֹא תַעֲרוֹנְכַת קְטָנִיּוֹת אֶלָּא שֶׁהַעֲדִיף
כַּח הַהֲתֵמֵר וְכַתֵּב בְּפִרְט בִּי"ש שְׁלָנוּ שְׁרַבּוֹ קְטָנִיּוֹת וְכוּ דְרָף הַפּוֹסְקִים לְכַתּוֹב לְרוֹנוֹחָא
דְּמִלְתָּא כְּמוֹ שֶׁכַּתְּבֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס פְּלִלִי הַפּוֹסְקִים סִי ט"ז אוֹת ל"ח מְכַל מְקוֹם הַכֹּל הוֹלֵךְ
אַחַר הַחֲזִיתוֹם וּמִתְּבַאֵר שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ לְהַתִּיר בַּהֲנָאָה אֶלָּא עַל פִּי צִירוּף כָּל הַהֲתֵמֵרִים שֶׁהַזְכִּיר
וְזוֹ הִיא דַּעַת הָרַבֵּה מִרְבֵּנֵי הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהִבְאֵתִי בְּסִימָן זֶה בְּאוֹת כ"ח עי"ש: וּמֵה שֶׁכַּתֵּב
בְּעִנְיָן קִנְיָ אֶתְּ נַחְמוֹר עֵינֵי לְעִיל בְּאוֹת י"ג ס"ק ט' (בד"ה הַחֲשֵׁשׁ ב') בְּמֵה שֶׁיֵּשׁ לְפַקְפֵּק
עַל פִּי דַּעַת הָרַבֵּם"ם שְׁבַש"ע אֲבָן הָעֶזְרָה סִי מ"א ס"ג בְּמַקְדָּשׁ נְשִׁים רַבּוֹת וְהָיָה בְּהֵן
אַחֲיוֹת וּבְשׁוֹ"ת שֶׁאֵילַת שְׁלוֹם הַנָּ"ל בְּסִי צ"א מוּבָא לְהֵלֵן בְּאוֹת נ"ו: וּמֵה שֶׁכַּתֵּב צַד
לְהַחְמִיר מִשׁוֹם דְּהָיָה מַעֲמִיד וְכוּ' עֵינֵי לְעִיל בְּאוֹת כ"ה שֶׁהִבְאֵתִי סְבָרָא לְהַקֵּל בְּמַעֲמִיד
שֶׁהִיָּה תַעֲרוֹנְכַתוֹ קוֹדֵם הַפְּסֵחַ: נו) יִשְׂרָאֵל שֶׁמְכַר חֲמִצּוֹ לְיִשְׂרָאֵל חֲבָרוֹ בְּקִנְיָן סוֹדֵר וְגַם
מְקוֹם הַחֲמִץ הַשְּׁפִיר לוֹ בְּקִנְיָן סוֹדֵר וְיִשְׂרָאֵל הַקּוֹנֶה מְכַר אֶת הַחֲמִץ לְעֹכּוֹמ"ז וְעַבֵּר הַפְּסֵחַ
כַּתֵּב הַגָּאוֹן שֶׁאֵילַת שְׁלוֹם בְּמַהְדוּרָא תַנְיִינָא סִי צ"א דֵּינֵשׁ לְאַסְרוֹ בְּשִׁתְיָה (הַגִּדוֹן הִיָּה
בְּחִבּוּיּוֹת שְׂכָר) וּלְהַתִּירוֹ בַּהֲנָאָה דְּאַף דֵּינֵשׁ אוֹמְרִים (בְּחֻשׁן מִשְׁפָּט סִי קצ"ה סְעִיף ט')
דְּשִׁכִּירוֹת קָרְקַע אִינוּ נִקְנָה בְּקִנְיָן סוֹדֵר וּלְשִׁיטָה זוֹ נִשְׂאָר הַמְּקוֹם בְּרִשׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל וְאִם
כֵּן הָיָה כְּחֲמִץ שֶׁל עֹכּוֹמ"ז בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְהַאֲחֲרִיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל וְכֵמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַמְּקוֹר חֲזִיִּים
(פְּנִינָתוֹ לְדַבְּרֵי הָרַב מְקוֹר חֲזִיִּים שֶׁהִבְאֵתִי בְּסִימָן זֶה בְּאוֹת כ"ד וְעֵינֵי שֵׁם וּבְסִי ה' אוֹת
כ"ה מֵה שֶׁהִבְאֵתִי בְּשֵׁם רְבֵנֵי הָאַחֲרוֹנִים הַמְּפַקְפְּקִים בְּזֶה וְהַחֲוֹשִׁשִׁים לְסְבָרְתוֹ) הִנֵּה מְלִבְד
מֵה שֶׁקִּיְהוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּלֹא מִיִּחְשָׁב זֶה פְּאַחֲרִיּוֹת עַל הַיִּשְׂרָאֵל כִּינֵן שֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת
בְּפִירוּשׁ וְאַף אִם קִבֵּל אַחֲרִיּוֹת בְּפִירוּשׁ דַּעַת הַחֵק יַעֲקֹב בְּסִי ת"מ דְּמִתְּרַת אַחַר הַפְּסֵחַ
בְּאַכִּילָה וְהָאַחֲרוֹנִים הַסְּפִימוֹ לְסִמּוֹךְ עַל הַחֵק יַעֲקֹב לְהַתִּירוֹ בַּהֲנָאָה (בְּדִין זֶה רְשָׁמְתִי בְּסִי
זֶה אוֹת כ"ג עי"ש) וְאַף דְּבִנְדוֹן דִּידֵן יֵשׁ לוֹמֵר כִּינֵן שֶׁעֲשֶׂה קִנְיָן סוֹדֵר עַל שְׁכִירוֹת הַמְּקוֹם
וְקִנְיָן הַחֲמִץ בִּיחַד וְאִם כֵּן לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּשִׁכִּירוֹת הַמְּקוֹם לֹא קִנְיָה בְּקִנְיָן סוֹדֵר אֲפָשֶׁר דְּגַם
הַחֲמִץ לֹא קִנְיָה דְּאַף דְּקִינָא לֵן בְּקִנְיָ אֶתְּ נַחְמוֹר דְּקִנְיָ מְחַצָּה עֵינֵי בְּסִי ר"ג וּבְסִי"ע שֵׁם
מְכַל מְקוֹם הָרִי דַּעַת הָרַבֵּם"ם בְּהַלְכוֹת אִישׁוֹת פְּרָק ט' דְּבַקְדָּשׁ נְשִׁים רַבּוֹת וְהָיָה בְּהֵן
אַחֲרִיּוֹת אַף הַנְּכָרִיּוֹת אֵינֵן מְקוֹדְשׁוֹת וְכַתֵּב הָר"ן דְּטַעֲמוֹ דְּאַף דְּבַקְנֵי אֶתְּ נַחְמוֹר קִנְיָ מְחַצָּה
הַיָּיִנוּ מִשׁוֹם דְּבַמְקָנָה אֵיכָּא לְמִימַר שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁיִּקְנֶה עַל כָּל פְּנִיִּים מֵה שֶׁיִּוְכַל לְקַנּוֹת אֲבָל
בְּקוֹנֶה קְפִידָא הוּא דְּבְכָל מְקוֹחוֹ הוּא רוּצָה וְלֹא בְּחֻצֵי וְעֵינֵי בֵּאֵה"ע סִי מ"א סְעִיף ג' וְאִם
כֵּן יֵשׁ לוֹמֵר דְּהִכָּא גְּמִי דְּכּוֹנְתִיָּה מְכַל מְקוֹם נְרָאָה דְּאַף לְדַעָּה זוֹ הַיָּיִנוּ דְּנוֹקָא בְּשִׁשְׁנֵיהֶם
שְׁוִין בְּקִנְיָן אוֹ בְּשִׁכִּירוֹת אֲבָל בְּדַבְּרִים נְפָרְדִּים כְּבִנְדוֹן דִּידֵן דְּהַמְּקוֹם בְּשִׁכִּירוֹת וְלִזְמַן
מִיּוֹחַד וְהַחֲמִץ בְּקִנְיָן לְחִלוּטֵין נְרָאָה דְּכּוֹלֵי עֲלֵמָא מוֹדוֹ דְּאֵין הַקְּנִינִים תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה

וקונה החמץ אף שלא קנה המקום גם בלאו הכי כל זה לא שייך אלא בקונה דבר לצורך עצמו אבל בנדון דידן (שהקונה הישראלי הוא שממנו לקנות החמיצים מבני העיר ומוכרם ביחד לעכומ"ז) דלא קנה אלא בכדי למוכרו לעכומ"ז ולא לצורך עצמו ודאי אין קפידא בדבר ומה גם דעיקר שכירות המקום לא היה כי אם לטובת בעל החמץ שלא יהיה החמץ ברשותו ולא לצורך עצמו כלל ודאי לא שייך בזה קפידא וקנה החמץ בקנין סודר ואם פן יש להתירו על כל פנים בהנאה (עיין ובתשובתו שהבאתי באות ה"ן בענין זה): ובעובדא ההיא אמר בתחלה הישראלי הקונה שלא עשה שום קנין כלל אלא שאחר כך חזר ואמר שעשה קנין סודר על שכירות המקום וקניית החמץ וגם בעל החמץ אומר פן ולזה פתב דאף אם לא היה קנין סודר כלל כמו שאמר בתחלה מכל מקום פיון שעל כל פנים רשם לו החמיצים ומקומו נמתן לו ח"פ ש"ט הרי גילה בעל החמץ דעתו דרצונו שהסופר ימכרו לנכרי כדי לינצל מאיסור אם פן הסופר בא בשלוחותו בהשפרת המקומות ומכירת החמץ דזכנו לאדם שלא בפניו וכמשיב אבידה וכהיה דיוחנן חקוקאה המבואר בש"ע סי' תמ"ג ואף דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו פיון דהוי כמשיב אבידה וזכות הוא לבעליו וזכיה מטעם שליחות והוא בשלוחו ומנהי שפיר המכירה והכי נמי דכותיה ומבואר באה"ע סי' ל"ה דאם גלה דעתו לשדכן שחפץ באשה פלונית יכול השדכן לקדשה לו שלא מדעתו וזכות הוא לו והוי בשלוחו לכן על כל פנים יש להתירו בהנאה (בדין זה רשמתי בס"ד בסי' ט' אות ב' ע"ש): וכן יי"ש העשוי לפסח כמשפטו ועל ידי טעות נתנו את היי"ש הזה בחבית שלפני שלש שנים היו משתמשים בה יי"ש חמץ ומאז ועד עתה עמדה ריקנית מבלי שים בה שום דבר וקודם שנתנה היי"ש הזה בתוכה רחצו ושפשופו אותה היטב וגם העמידו בתוכה מים איזה זמן ואחר כך נתנו בתוכה היי"ש ונדע זה בפסח נשאל הגאון אורי וישעי בסי' כ"ד וכתב פמה צדדים להתיר את היי"ש לשותו בפסח אף לא מלאו להקל כל כך אף על לאחר הפסח פתב בפשיטות להתיר בשתייה וכתב שהסכים עמו הגאון המובהק מלבוב (אולי פנתו על הגאון שואל ומשיב) ולענין שתיית היי"ש הזה בפסח ואתה תחזה במה שכתבתי אני הדל בסי' דל"ת אות ו' ובסוף האות הבאתי תנרף דברי הגאון הנ"ל ומה שיש קצת להעיר: חזן אחד קנה דגן מעכומ"ז קודם פסח והיה יבש ונקי והתנה עם המוכר שיהיה לו זמן לקבל את הדגן עד חודש מאי (הוא אחר הפסח) ובמשך הזמן הוצרך להעכומ"ז החדר שהיה הדגן בו והוציא הדגן לחצרו וירדו גשמים על הדגן שוב בא הישראלי לקבל הדגן וראה שהשקים נתלחלחו מאד ולא רצה לקבלם באמרו כי המוכר פשע שהניחם בחצר ונתקלקל הדגן והמוכר לא רצה להתזיר לו המעות ובין כך עבר עליו הפסח והישראלי לא מכרו ואחר הפסח הלך לראות הדגן ומצא בו הרבה מבוקעים ומצומחים עד שאין ששים נגדם והישראלי כבר שילם כל המעות להעכומ"ז ואי אפשר להוציא מידו נשאל על זה גאון בדורנו יצ"ו בס' שו"ת מנחת שי סי' ל"ב והשיב דקימא לן בסוף סי' ת"מ דישאאל שהפקיד חמץ אצל עכומ"ז והאחריות על העכומ"ז חייב לבערו וכתב דהרב השואל צדד להתיר לפי שהעכומ"ז פשע והיה חייב להתזיר המעות להישראלי ונמצא שלא היה הדגן של הישראלי אלא שחשש לדעת הסופרים דאין דין שומרים לעכומ"ז והשיב דאי מהא לא אריא אי משום דיש לחלק בין ישראלי מעכומ"ז לעכומ"ז מישראלי ובין שאר דיני שומרין לפשיעה וכו' אלא דעיקר ההיתר הזה משום דפשע וכו'

אינו ענין לנדון זה דאף שפשע אם נאמר דהדגן נקנה להישאר בפקס לבד אינו יוצא מרשותו מפני מה שפשע רק דמים בעלמא הוא דחייב לו ויכול לומר לו הרי שלקח לפניך וכו': ורצה לומר דבנדון זה אין הדגן של הישראל כלל על פי מה שכתב בנתיבות המשפט סי' צ"ה סק"ג דאף דכל הגזלנים אינם משלימים אלא בשעת הגזלה מפל מקום אם ראובן מכר לשמעון חפץ במנה בקנין סודר ונתן לו הדמים ואחר כך אינו רוצה ליתן לו החפץ ונתנו לאחרים או הזיקו אף שאינו שונה רק חמשים חייב המוכר ליתן לו כל המנה דכיון שאינו מוסר לו החפץ שמכר לו והזיקו יכול הלוקח לבטל המקח והוא הדין כן פיון שעדיין לא מסר לו העכומ"ז הדגן ונתקלקל בפשיעת המוכר יכול הקונה לבטל המקח ואם כן הדגן היה של העכומ"ז ולא עבר הישראל בכל יראה ומותר אחר הפסח אלא שיש לפקפק דכיון דעל כל פנים הברירה בידי ישראל שלא לבטל המקח יש לישראל בזה בית אחיזה ועובר בכל יראה פדכתב בכתם סופרסי' קי"ח דלא גרע מקבל עליו אחריות דהוי גורם לממון ועוד פיון דאי אפשר להוציא המעות מיד העכומ"ז פכתוב בשאלה אם כן הוי פאחריותו על הישראל דקנימא לן דאף אם אין הישראל חייב מן הדין רק שהעכומ"ז אלם ויכפהו לשלם חייב לבער והוא הדין כשהעכומ"ז חייב פאחריות רק שהישראל אינו יכול לגבות ממנו חייב לבער (והאריף בזה בדברי כמה מחברים וחסור לעניינו וכתב): אף כל זה אם היה עומד הדגן ברשות הישראל אבל כן שעדיין היה עומד ברשות העכומ"ז ורשות בידי ישראל לבטל המקח פדכתב הנתיבות המשפט סי' צ"ה סק"ג ונהרי כפר הגיד קודם פסח שאינו רוצה לקבל הדגן ושיחזיר לו המעות אם כן הדגן היה של העכומ"ז ואף שאי אפשר להוציא המעות מיד העכומ"ז לא גרע מקבל הישראל אחריות על חמצו של עכומ"ז ברשות עכומ"ז דמבואר בסי' תמ"ג דאינו עובר אף אם נאמר דכיון שאין יכול לגבות ממנו הוי פלא קבל עליו אחריות מפל מקום פיון שמונח בבית בעליו אינו מזיק מה שהוא פאחריות הישראל וגם החשש דמשום שהברירה בידי ישראל שלא לבטל המקח הוי פאילו הוא על אחריות ישראל לא שייך פאן דגם אחריות ישראל אינו מזיק פדכתיבנא ולכן מותר הדגן לישראל אחר הפסח בלי שום פיקפוק: ועוד אף אם נחליט דאין הישראל יכול לבטל המקח יש להתיר הדגן פיון שלא ראה קודם פסח רק שנתלחלחו השקים ולא ראה בהם פיקוע ומה שמצא עתה מבוקעים דילמא אחר הפסח נתבקעו ואף היכא דמינח נייחי דאתי לידי חימוץ מפל מקום אינו אלא ספק חמץ פדכתב המג"א בסי' תס"ז ס"ק י"ב ואם כן אף אם נתבקעו קודם פסח הוי ספק חמץ שעבר עליו הפסח ולהמג"א אסור באכילה ומותר בהנאה ולהחזק יעקב מותר אף באכילה וכל זה אם נאמר דאין הישראל יכול לבטל המקח אבל כפר בירתי דכול לבטל המקח והדגן של עכומ"ז ולכן מותר אפילו באכילה: טו) ספק אם עבר בכל יראה אם אסור החמץ אחר הפסח או לא קנסו אלא פודאי עבר עיין בשו"ת בית יצחק חלק יו"ד ח"ב פקונטרס אחרון סי' ט' אות א' ואות ב' והבאתי תורף דב"ק לעיל פאות כ"ג (בד"ה ובשו"ת בית יצחק): ס) לפני הפסח דבר עם עכומ"ז אחד למכור לו חמצו והסכים לזה והבטיחו לבא בערב פסח לעשות הקנין והישראל הזמין השטר מכירה על שם הקונה הנ"ל ועד סמוך לזמן המכירה לא בא ואז מכר הישראל לעכומ"ז אחד שיקנה בעד הקונה שנכתב בשטר וזה השני נתן אדרו"ף בעד הקונה הנזכר בשטר ונכתב בשטר שהקונה יקנה כל המטלטלין בקנין אגב קרקע ובחול המועד בא הקונה

המנוזףר בשטר והקונה השני מסר לו השטר מכירה ואחר הפסח שאל השואל אם מותר
החמץ שהוא ויש בזה הפסד מרובה בערה שלשת אלפים ר"ך נשאל על זה ידידי הגאון
מפראמישלא ועתה אבד"ק לבוב יצ"ו בס' בית יצחק יו"ד ח"ב בקונטרס אחרון סימן
ט' וכתב שהרב השואל פלפל אם יש שליחות לזכות לעכומ"ז ועל זה האריה בתשובתו
ואתיק דברי מסקנתו לדינא ומתוך הדברים מוכן את אשר נשא ונתן בגוף דברי התשובה
ונה לשונו בס"ק ז' סיומא דפסקא פיון שחמץ שעבר עליו הפסח לא הוי רק דרפנו ויש
סברא שקנה העכומ"ז החמץ מדין עבד כנעני אף אם אין שליחות וזכיה לכנעני וגם יש
ספק שמא יש שליחות וזכיה לכנעני בדברי המשאית בנימן וכבר פתבתי דהיא פלוגתא
דתנאי וגם יש סברא דלטועה בדין לא קנסו לכן הנני מסכים לדברי כת"ה להתיר ובאמת
אם לא היה הפסד מרובה הייתי מתיר על ידי ביטול ברוב אף בזה שהוא הפסד מרובה
הנני מצטרף להתיר גם בלא ביטול ברוב באופן שיסתן קנס לענני העיר כפי דעת כת"ה
על אשר לא שאל איהו ימפור החמץ וענין לעיל באות ז' ס"ק י"א: סא) ישאל מכר
תבואה לישאל חבירו על פי קבלת ערבון כנהוג והמנהג הוא כל עוד שלא בא ליד
הלוקח הוא באחריות המוכר ושלח התבואות קודם הפסח אבל נתאחרו מלבא עד יום
חזה"מ ויש בהתבואה דגן שצמח והלוקח לא רצה לקבל והמוכר לא מכר לעכומ"ז קודם
הפסח ולא ביטל וכיון שהחמץ באחריותו אם פו הוי חמץ של ישאל שעבר עליו הפסח
נשאל הגאון שואל ומשיב במהדורא שתיקאה סי' ל"א (בד"ה ודרף אגב) מאת הרב
המחבר ס' שנות חיים פדת מה לעשות בהדגן שצמחו והוא הפסד מרובה והשיב דיש
לצדד להיתר שהרי הדגן שצמח יש רוב כנגדו שלא צמח ומן התורה מין במינו בטל
ברוב ואם פו לא עבר בכל יראה מן התורה וקנימא לן בס"י תמ"ז סעיף י"ב גבי חמץ
גוקשה דכל שלא עבר בכל יראה מן התורה ליפא למיקנס וגם נראה דלא שייך פאן כל
יראה שהרי פתב הר"ן ריש פסחים דטעם שעובר בכל יראה הוא משום שחייב פרת אם
אוכל ממנו וגם הרשב"ץ הובא בפרי מגדים בפתיחה להלכות פסח חלק א' אות ט' פתב
דהתורה החמירה בכל יראה כדי שלא יבא לאכול משום דחמץ לא בדיל מיניה ולפי זה
באמת כל חטה בפני עצמה אין בה שיעור כזית לעבור בכל יראה לדעת הרבה פוסקים
דחצי שיעור אינו עובר בכל יראה ואף שבהתרבות החטים המצומחים יהיה כשיעור
והוי פטומאת משא וענין מגן אברהם סי' תמ"ב סק"א בשם הרמ"ך מפל מקום מין במינו
גם הוא הסכים דאינו חייב בביעור וענין משנה לפלך בראשון ממשפכ ומושב דטומאת
משא הוא רק מדרבנו מיהו בלאו הכי על כל פנים אין ראוי לאכילה רק כשיטחון והרי
כשיטחון עם חטים יהיה ששים נגדו ופשיטא שלא יבררו החטים המצומחים לבדם לטחון
ואם פו יתבטל בששים ואין חשש שמא יבא לאכול דאף אם יאכל לא יהיה בו נתינת
טעם ושוב לא שייך לעבור עליו בכל יראה וענין סי' תמ"ז במגן אברהם סקי"א וילדעתי
פאן אף הרשב"א מודה דלא שייך שמא יבשלם ויתן טעם דהא יהיה ששים נגדו וראיתי
בפרי חדש סי' תנ"ג שדעתו דחטים המצומחים הוו איסור ניקר ולא שייך ביטול כלל
ומסתמיות לשון הפוסקים לא משמע פו ומהלבוש שם כפי שבאר במשבצות סק"ב
מבואר דהוי כאיסור שאינו ניקר וגם מצד הסברא הוא פו דאטו ניקר החמץ בעינו רק
מתוך שהם מצומחות יש לחוש שמא יהיה בהם חמץ ולא דמי לדהרשב"א סי' תפ"ו
שהביא הפרי חדש דשם החטים הן בקועות ניקר הביקוע וביקוע נדאי הוא חמץ מה שאין

כּן פּאָן וּמְפֹל מְקוּם צָרִיף עֵינּוֹן וּמָה גַם דְּכָל זֶה הוּא לְאַחַר הַפֶּסַח אֲבָל בְּתוֹךְ הַפֶּסַח חָזִיב לְבַעֲרוֹ וּלְזוֹרוֹת הַחַטִּים הַמְצַנְמִחִים וּלְבַעֲרָם וּצ"ע אֵלּוּ תוֹרַף דב"ק: סב) חֲמָאָה נִתְּכַת וְנוֹהֲגִים לְתַת פֶּה סֵלֶת וְעֵבֶר עֲלֶיהָ הַפֶּסַח כְּבָר מִיִּלְתָּא אַמּוּרָה בְּאַלְיָהּ זּוּטָא סִי תמ"ז ס"ק כ"א וְגַם בְּאַלְיָהּ רַבָּא שָׁם וְהוּבָא גַם בְּחַק יַעֲקֹב רִישׁ סִי תמ"ב הֵלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּשֵׁם מֶר חָמִיו שְׁהוּרָה לְהוֹלִיף הַנְּאֻת חָמִץ לַיָּם הַמְּלַח וְהַשְּׂאֵר לְמִפְּנֵי לַעֲכוּמ"ז וּלְדַעֲתִי טוֹב לְמִפְּנֵי לַעֲכוּמ"ז חוּץ מִדְּמִי אִיסוּר שָׂבוּ וּמַעֲשֵׂה רַב וַיֵּשׁ לְסַמּוֹךְ עַל זֶה פִּינּוֹן שְׂיֵשׁ פּוֹסְקִים הַמַּתִּירִין אֲפִילוֹ בְּפֶסַח בְּתַקְנֹת אֵלּוּ עֵינּוֹן בְּפָרִי חֲדָשׁ רִישׁ סִי תמ"ז וּבְשִׁפְתֵי פֶהוֹן רִישׁ סִי ק"י וּבַחֲק יַעֲקֹב סִי תמ"ז אוֹת ב' וְכָל שְׂכֹן בְּנֵדוֹן שְׁלָנוּ שְׂיֵשׁ צְדָדִים לְהַתִּיר מִצַּד הַסֵּלֶת כּן פְּתַב הַגָּאוֹן מוֹהֲר"ם שִׁיק בְּרִישׁ סִי רט"ו וְהַצְדָדִים שְׂיֵשׁ לְהַתִּיר מִצַּד הַסֵּלֶת הֲלֵא הֵם פְּתוּבִים לְמַעֲלָה בְּאוֹת כ"ט עי"ש מַה שְּׁפַתְבְּתִי בְּשָׁמוֹ: סג) מִינֵי כְבוּשִׁין קְשׁוּאִין וְכִיּוּצָא שְׁכַבּוּשִׁים בְּחוּמָץ שְׁנַעֲשֵׂה מְסִיפִירְטָס וְשִׁכַח לְמַכְרָם וְנוֹדַע לוֹ אַחַר הַפֶּסַח נִשְׂאֵל הַגָּאוֹן מוֹהֲר"ם שִׁיק בְּסִי רִישׁ אֵם אֲסוּרִים כְּשִׂאֵר חָמִץ שְׁעֵבֶר עֲלָיו הַפֶּסַח וְכַתֵּב שֶׁהֵרַב הַשְּׂוֹאֵל צְדָד לְהַתִּיר א' דְּהַסְפִירְט עֲצָמוֹ בְּמַקּוֹם שְׁרָגִילִין לְעַשׂוֹתוֹ מְקַטְנִיּוֹת אוֹ מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה וְאִין נוֹתְנִים שָׁם חָמִץ אֲלֵא מֵאֵל"ץ הַצָּרִיף לְזֶה בְּחֻלְק חֻלְק הַעֲשָׂרִים וְאִף אֵם לֹא נוֹדַע אֵם נַעֲשֵׂה מְדַגֵּן אוֹ מְקַטְנִיּוֹת פִּינּוֹן דִּיִּדְעִינּוּ דְמַקְצָתוֹן עוֹשִׁין מִמֵּינֵי קַטְנִיּוֹת יְכוּלִים לְתַלוֹת לְהַקֵּל כְּמַבְנוֹאֵר בִּי"ד סִי קי"ד וְהַגָּאוֹן הַמְּחַבֵּר כְּתַב לְבָאֵר אֵם הַסִּיפִירִיט שְׁלָנוּ הוּא חָמִץ גְּמוּר וְהִבִּיא מְסַקְנַת מְרֹן הַחֲתָם סוֹפֵר בְּסִי קל"ג שֶׁהוּא חָמִץ וְאִף אֵם נַעֲשֵׂה מִשְׂאֵר קַטְנִיּוֹת וּתְפוּחֵי אֲדָמָה עִם הַמְּאֵלֶץ צָרִיף לִידַע אֵם הֵם רוֹב כְּנֶגֶד הַמְּאֵלֶץ וְשֶׁכְּבָר כְּתַב בְּחֲתָם סוֹפֵר דְּלֵא שְׂיֵיף בִּיטוּל מִשׁוּם דְּתַחֲלַת בִּיאָתָם עַל יְדֵי תַעֲרוּכַת שְׁפַתְבְּתִי הַמְּרַדְכִי בְּסוֹף חוּלִין דְּאִינוּ בְּטַל וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךְ בְּרִישׁ פֶּרֶק א' מֵהֵלְכוֹת אַבוֹת הַטְּוִמָאָה דְּהוּי מְדַאוּרֵיִיתָא וּבְלֵאוּ הֵכִי אִף אֵי לֹא נִימָא כְּדַעַת הַמְּרַדְכִי מְפֹל מְקוּם פִּינּוֹן דְּהוּא תַעֲרוּכַת מִין בְּאִינוּ מִינוּ דְּאִין טַעַם הַזִּיעָה שְׁמֹן הַקַּטְנִיּוֹת שְׁוֹה לְטַעַם הַזִּיעָה שְׁמֹן הַתְּבוּאָה וְלַעֲנִין בִּיטוּל אֲזֻלִּינּוּ בְּתַר טַעָמָא וְלֹא בְּתַר שְׂמָא וְכְבָר הַעִירִבְזָה מְרֹן הַחֲתָם סוֹפֵר וְכַתֵּב אֲלֵא אֵם כּן יִתְבָּרַר דְּטַעַם אֲחַד לְהֵם וּלְדַעֲתִי דְּבָר זֶה הוּא מִן הַבְּמַנֶּע וְאֲפִילוֹ אֵם הוּא סְפַק הוּי סְפִיקָא דְּאוּרֵיִיתָא שְׁהָרִי אִין נוֹתְנִים מִשְׂאֵר מִינִים כָּל כְּפֹד שְׂיֵהָא בְּהֵם שְׂשִׁים נֶגֶד הַחָמִץ וְאִף אֵם הוּא סְפַק אֲזֻלִּינּוּ לְחוּמְרָא וְכו': אֲמַר הַמְּחַבֵּר לְעִיל בְּסִי ה' אוֹת ל"ז כְּתַבְתִּי בְּכָל זֶה בְּסִי ד' וְהַבֵּאתִי דְּבָרֵי מְרֹן הַחֲתָם סוֹפֵר וְעוֹד דְּבָרֵי כְּמָה פּוֹסְקִים עִי"ש וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן בְּתַשׁוּבָה זוֹ שְׂאֵם בְּאַמַּת הִיוּ נוֹתְנִים מִשְׂאֵר הַמִּינִים שְׂשִׁים כְּנֶגֶד הַחָמִץ הִנֵּה מִתְּבַטֵּל בְּשִׂשִׁים אֵם לֹא נִאֲמַר כְּדַעַת הַמְּרַדְכִי (שְׂאִין בִּיטוּל מוֹעִיל בְּדְּבָר שְׁתַּחֲלַתוֹ בָּא עַל יְדֵי תַעֲרוּכַת) מִשְׁמַע דְּאֵם נִאֲמַר כְּהַמְּרַדְכִי אֲזִי אִף אֵם יֵשׁ שְׂשִׁים מִשְׂאֵר מִינִים לֹא מִהֲנִי וְזֶה שְׂלֵא כְּדַבְּרֵי הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיִנָּא חֻלְק יו"ד סִי ד"ן דְּאִסְבְּרָה לָן דְּלֵא שְׂיֵיף כְּלָלִיָּה דְּרַב הַמְּרַדְכִי אֲלֵא בְּבִיטוּל אֲשֶׁר מִתּוֹרַת רֹב אֲתִינּוּ עֲלָה אֲבָל בְּדְּבָר שְׂבִיטוּלוֹ בְּשִׂשִׁים וְטַעַם הַבִּיטוּל הוּא מְפִנֵי שְׂאִין הַטַּעַם נִרְגָּשׁ אִין שְׂיֵיף בְּזָה מַה שְּׁמַחֲלַק הַמְּרַדְכִי עִי"ש וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַרַב פְּתַחֲתִי תְּשׁוּבָה בִּי"ד סִי י"ד וְעֵינּוֹן כְּמָה שְּׁפַתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשְּׂדֵי בְּחֻלְק הַכְּלָלִים בְּמַעֲרַכַת הַבִּי"ת כְּלָל ט"ל סק"ב וק"ל וְשָׁם בְּסִי ק'ג רְשָׁמְתִי אֵי נְקִיטִינּוּ כְּכַלְלִיָּה דְּרַב הַמְּרַדְכִי עִי"ש (נְחַזוֹר לְדְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲר"ם שִׁיק הַנְּ"ל) וְעוֹד דְּהוּי מִין בְּשְׂאִינוּ מִינוּ שְׂאִין הַטַּעַמִּים שְׁוִים וְכו' וְלֹא סָגִי בְּרוּב וְאֲפִלּוּ אֵם הוּא סְפַק הוּי סְפַק דְּאוּרֵיִיתָא וְלְחוּמְרָא (אֲמַר הַמְּחַבֵּר לְעִיל בְּסִי ה' אוֹת ל"ז כְּתַבְתִּי בְּכָל זֶה וְהַבֵּאתִי דְּבָרֵי

מֶרֶן הַחֶתֶם סוֹפֵר וְעוֹד דְּבָרֵי כַּמָּה פּוֹסְקִים עִי"ש): וְאִם אֵם נִדוֹן בְּזֶה דִּין חֲמִץ שֶׁעֶבֶר עָלָיו הַפֶּסַח מִכָּל מְקוֹם כְּשֶׁהִסְפִּיק בְּמִצִּיאוֹת גַּם בְּדַרְבָּנָן אֲסוּר כְּדַכְתַּב הַפְּרִי מְגִדִים בִּיּו"ד ס' י"ד סק"ז בְּמִשְׁבָּצוֹת וּבִלְאוֹ הֵכִי כִּינּוֹן שֶׁהוּא מְשׁוּם קִנְס עַל שֶׁעֶבֶר עַל בַּל יֵרָאֶה אִם כֵּן הָעֵינָקֵר תְּלוּי אִם בְּפֶסַח עֵינָקֵרוֹ מִדְּאוֹרֵינִיתָא וְגֵרַע מִמָּה שֶׁהִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים דְּכָל שְׂתַחֲלָתוֹ מִדְּאוֹרֵינִיתָא אִף שְׁנַתְּגַלְגַּל לְדַרְבָּנָן סְפָקוֹ לְהַחְמִיר (אָמַר הַמְּחַבֵּר עֵינּוּ בְּמָה שֶׁפְּתַבְתִּי בַּפֶּרֶט זֶה לְעֵיל בְּאוֹת ל' בְּסִימָן זֶה) וְעַל כָּל פָּנִים אִף אִם נַעֲשֶׂה גַם מִשְׁאָר מֵינִים אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה מְשׁוּם חֲמִץ וּמָה שֶׁפְּתַב הֶרֶב הַשּׂוֹאֵל (לְכִי שִׁיטְתוֹ דְּהִיכָא דְּנִדְּאֵי יֵשׁ תַּעֲרוֹכֶת שְׁאָר מֵינִים מוֹתֵר) דְּכִינּוֹן דִּישׁ עוֹשִׂים כֵּן תוֹלִין לְהַקֵּל כְּבִיּו"ד ס' קי"ד לִיתָא חֲדָא דְלֹא אֲמַרִינָן הֵכִי אֲלֵא בְּאִסוּר דְּרַבָּנָן וְהִכָּא אִיכָּא חֲשֵׁשׁ אִסוּר תּוֹרָה בְּפֶסַח עֲצָמוֹ וְלֹא תְּלִינָן לְהַקֵּל וְתוֹ דְּאִף בְּדַרְבָּנָן לֹא תְּלִינָן לְהַקֵּל אֲלֵא הִיכָא דְּאִף אִם נִתִּיר כָּלֵם לֹא יִהְיֶה בְּנִדְּאֵי אִסוּר כְּמוֹ בְּמַחְבּוּאָה בְּכַתּוּבוֹת ד' כ"ז כְּמוֹ שֶׁבִּינְיָאָר בְּמִשְׁנֵה לְמַלְךָ פְּרָק ב' מִהִלְכוֹת חו"מ הִלְכָה ב' עי"ש וּמְבִנְיָאָר מִזֶּה שֶׁהַשִּׁפְיָרְטִיס הִזָּה אָנוּ מְחִזְקִין אוֹתוֹ לְחֲמִץ גְּמוּר: שׁוֹב כְּתַב לְבָאָר לְפִי מָה שֶׁפְּתַב הֶרֶב הַשּׂוֹאֵל שֶׁמְטִילִין שְׁמוֹנֶה מִדּוֹת סוֹפִירְטִיס לְמֵאָה מִדּוֹת מִים אִם נַעֲשֶׂה הַסִּפְיָרְטִיס רַק בְּתַבּוּאָה אִין בְּהִיתֵר שְׁשִׁים וְרִצָּה הַשּׂוֹאֵל לוֹמֵר דְּבִטֵּל בְּשִׁשָּׁה חֲלָקִים כְּמוֹ בֵּינָן בְּמִים בִּיּו"ד ס' קי"ד (דְּצָרִיף לְהִיּוֹת קל"ד סְעִיף ה') וְאִם כֵּן הִיָּה בְּטֵל אִף אִם הָאִיסְפִירְטִיס כְּלוֹ חֲמִץ וְכַתַּב עַל דְּבָרָיו דְּזֶה אִינוּ דְּאִף אִם יִתְבָּרַר דֵּי"ש בְּטֵל בְּשִׁשָּׁה חֲלָקִים כְּמוֹ יֵין הִנֵּה הַטַּעַם בִּיּו"ד שֶׁם הוּא מְשׁוּם דְּנוֹתָן טַעַם לְפָגַם וְכֵן כְּתַב בְּמַגֵּן אֲבֵרָהֶם ס' ר"ד סקט"ז הַטַּעַם מְשׁוּם דְּנוֹתָן טַעַם לְפָגַם וּבְנוֹתָן טַעַם לְפָגַם קִינְיָא לֵן בִּיּו"ד ס' ק"ג דָּאִם חֲזוֹר וְהִשְׁבִּיחַ אֲסוּר וְדַעַת הַפְּרִי חֲדָשׁ שֶׁם דְּאִף קוֹדֵם שֶׁהִשְׁבִּיחַ כִּינּוֹן שְׁסוּפּוֹ לְהִשְׁבִּיחַ אֲסוּר וְאִם כֵּן מָה יוֹעִיל מָה שְׁנוֹתָן טַעַם לְפָגַם בְּאוֹתוֹ רִגַע שֶׁמְעַרְבוֹ עִם הַמִּים שֶׁהִרִי סוּפּוֹ לְהִשְׁבִּיחַ וְנַעֲשֶׂה עִם כָּל הַמִּים חוֹמֵץ לְשִׁבְחָ וְשִׁבְחָ בְּכַמּוֹת גַּם כֵּן מִיקָרִי שִׁבְחָ וְשִׁשִׁים אִין בְּהַמִּים נִגְדַּ הָאִיסְפִירְט אִף אִם עוֹשִׂין הָאִיסְפִירְט מִמֵּינֵי קַטְנוֹת, וְהוּי רַק תַּעֲרוֹכֶת וְקוֹדֵם הַפֶּסַח לֹא אֲמַרִינָן חֲתִיכָה נַעֲשִׂית גְּבִלָה וְאִם כֵּן יֵשׁ שְׁשִׁים בְּמִים נִגְדַּ עֵינָקִרִי הַחֲמִץ שֶׁבְּאִיסְפִירְט הַנִּזְ"ל (אָמַר הַמְּחַבֵּר כֵּן דַּעַת הֶרֶבָה מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים דְּבַחְמֵץ לְפָנֵי הַפֶּסַח לֹא אֲמַרִינָן נַעֲשִׂית גְּבִלָה כְּמוֹ שֶׁרְשָׁמְתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַכְּלָלִים בְּמַעֲרַכַת הַחִי"ת אוֹת מ"ט אֲלֵא שֶׁהַגָּאוֹן שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהֲדוּרָא קָמָא ח"ג ס' קנ"ג מְפַקֵּק לְעַנְיָן יי"ש שֶׁל שְׁמֵרִים לוֹמֵר שְׁגַם הַמִּים נַעֲשִׂים יי"ש וְאִין כֵּן דַּעַת הַגָּאוֹן מוֹהֵר"ם שִׁיק עֵינּוּ לְקַמֵּן בּוֹד"ה אִף יֵשׁ לְעֵינּוּ) מְכָל מְקוֹם הָרִי הָאִיסְפִירְטִיס הוּא מְעַמִּיד וּמְתַקֵּן הַכָּל וְאִף שִׁישׁ שֶׁם שְׁאָר דְּבָרִים גַּם כֵּן שֶׁמְעַמִּידִין וְהוּי זֶה וְזֶה גוֹרֵם לֹא מְהִי לֹא מִיבְעֵיָא לְמָה שֶׁפְּתַבּוֹ הַתּוֹסֵס' בְּעַבּוּדָה זָרָה ד' מ"ט ד"ה שְׁאָם נִטַע שְׁאִינוּ נִקְרָא זֶה וְזֶה גוֹרֵם אֲלֵא אִם כֵּן הַשְּׁנֵי מֵינִים מְעַנְיָן אֶחָד אִף לְרִש"י שֶׁם וְהֵכִי קִינְיָא לֵן בִּיּו"ד ס' רי"ד סְעִיף י"ב דְּגַם אִין הַשְּׁנֵי גוֹרְמִין מְעַנְיָן אֶחָד הוּי זֶה וְזֶה גוֹרֵם מְכָל מְקוֹם בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ אִילּוּ נִתְּן גַּם סִפְיָרְט שֶׁל הִיתֵר הוּי שְׁפִיר זֶה וְזֶה גוֹרֵם אֲבָל שְׁאָר סְמָמִים כְּגוֹן וְנִינְשְׁטִיין וְקִיסְמִין כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ פְּעוּלָה בְּפָנֵי עֲצָמָה וְעַל יְדֵי כּוֹלֵם נִתְּהֵה הַחוֹמֵץ וְדוּמָה לְחוֹמֵץ הָאֲדוּמִי דְרִישׁ פְּרָק אֵלוֹ עוֹבְרִין דְּמְבִנְיָאָר שֶׁם בְּבַעַל הַמְּאוֹר דְּמַכּוֹלֵם נַעֲשֶׂה טַעַם חֲדָשׁ וְקִיּוּהָא עַל יְדֵי שִׁינּוֹ הַטַּעְמִים שִׁישׁ לְכָל אֶחָד וְקִינְיָא לֵן דְּהִנֵּף מֵינִים דְּתַנּוּ בְּאֵלוֹ עוֹבְרִין אֲסוּרִין בְּלָאוּ כְּבִיא"ח ס' תמ"ב וְאִין לוֹמֵר דְּהַסְפִירְטִיס עֲצָמוֹ שִׁישׁ בּוֹ חֲלָק מְחַמֵּץ וְאִינְךָ הַחֲלָקִים מְדַבְּרִים הַמּוֹתֵרִים הוּי זֶה וְזֶה גוֹרֵם דְּזֶה אִינוּ כִּינּוֹן דְּהַסְפִירְטִיס מְחַלְקֵי הַמּוֹתֵר לֹא נַעֲשֶׂה סִפְיָרְט אֲלֵא עַל יְדֵי

מאל"ץ הוא עצמו נתהוה על ידי איסור ואי אפשור להקרא זה הסיפירט גורם היתר כדמוכח מדברי המגן אברהם סי' תמ"ב סקל"ד דלא מיקרי שמרי שכר שיש בהם מהיתר ומאיסור לא נקרא זה וזה גורם אלא אם כן נטל שמרים אחרים שהן עצמן היתר וכל שכן לדעת הרשב"א המובא במגן אברהם סי' תמ"ב סוף סעיף קטן א' דכל שתחלת תקנתו ועשייתו הוא כה אינו בטל לכל הפחות מדרבנן ואם כן על כל פנים גם החומץ יש בו איסור חמץ (אמר המחבר בדין זה וזה גורם צריף להתנישב כמה שהבאתי בסי' ב' אות ד' ובסי' ה' אות כ"ה ועוד רשמתי איזה פרטי דינים בקונטרס הכללים במערכת החי"ת עי"ש): אף יש לעיין בדבדבך המעמיד עצמו לפי מה שכתב הפרי מגדים בפתיחה להלכות תערובת דלרוב הפוסקים רק מדרבנן הוא דאינו בטל רק להטור איפא למימר דחשיב כבעין ואיפא למימר דלדידה הני דאורייתא וגם זה אינו מוכרח להטור ועל כל פנים החומץ הוא גם כן דינו כחמץ או מדאורייתא או מדרבנן ומרן החתם סופר בסי' קל"ג כתב עוד סבא לענין יי"ש דשאר המינים מתהפכים לכח החמץ דומה לדרבינו יונה בבשר גבלה שמתהפה לדבש המובא במגן אברהם סי' רט"ז סק"ג אף קשה לזה דכלל אמרו חז"ל דשאר המינים חוץ מחמשת המינים אינם באים לכלל חמץ רק באורז מצינו דנגרר מן החטים לבא לידי חמץ כמבואר לענין חלה בסי' שכ"ד אבל שאר דברים לא שמענו שיהיו נגררים על ידי המאלץ אמר המחבר מדברי הרב הללו מתבאר שסובר שמה שאמרו לאסור אחר הפסח דבר המעמיד הוא בדבר שהועמד מקודם הפסח ושהה בתערובתו עד אחר הפסח אמנם אני ההדיוט הבאתי לעיל בסי' זה אות כ"ה (בד"ה ודע) שיש סוברים דלא אמרו להחמיר בדבר שהועמד בחמץ אלא אם היה המעמיד בעין כל ימי הפסח ואחר הפסח העמידו בו אבל אם העמידו בו מלפני הפסח ונשתהה עד אחר הפסח לא חשיב חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ומותר עי"ש (בחוור לדברי הרב מוהר"ם שיק ה"ל): ומעתה נבאר דין הכבשים שנתן לתוף מי הכבישה סיפירט דאף אם היה סיפירט מעט שיש נשים כנגדו מפל מקום הרי לדעת הרשב"א ה"ל כל שתחלת תיקונו ועשייתו כה לא בטל וגם הרי הוא מעמיד ואינו מועיל ביטול אלא אם כן יש זה וזה גורם ובנדון הזה אין שם מעמיד אחר ואם כן הווי כשאר תערובת חמץ שעבר עליו הפסח אלא שמעלתו צדד עוד להתיר מצד שתי סברות א) כיון דביטול לא שייך הערמה ונודע לאחר הפסח לא נאסר משום קנס (אמר המחבר לעיל בסי' זה אות ו' הארכתי בס"ד בדין שכח או נאנס ועבר עליו הפסח דאסור אם הוא דוקא פשלא ביטול או אף אם ביטול עי"ש) ב) על ידי השלכת הנאה לים המלח וגם אלו צדדי היתר אינם מועלים דמה שכתב בשם החזק יעקב הנה החזק יעקב עצמו לא כתב אלא אם נאנס אבל בשכח לא מיקרי אונס כמבואר בא"ח סי' תקנ"ז סק"ו דלפעמים הוי שכחה הפשיעה ובלאו הכי חלקו האחרונים על החזק יעקב דאפילו ביטול לא מהני ויעניין בפר"ח בסי' תמ"ח אות ה' וגם על הא דמתיר בהולכת הנאה לים המלח חלקו עליו: והנה נראה לצדד היתר על פי מאי דקיימא לן בסוף סי' תמ"ז דנוקשה שעבר עליו הפסח מותר ולהמגן אברהם מותר אף באכילה ולהחזק יעקב רק בהנאה וכיון דבנדון דידן לרוב הפוסקים אינו אסור אלא מדרבנן דומה לנוקשה ולהמגן אברהם מותר באכילה ואם משליך דמי הנאה לאיבוד מותר גם להחזק יעקב אלא דאין זה ברור דהפרי חדש כתב דדוקא דבר שאיסורו בפסח הוא רק מדרבנן ובשאר איסורים אופן איסור כזה אינו אוסר

בְּזֶה מִיקוּלִין לְאַחַר שְׁעֵבֶר עָלָיו אָבֵל אִם עֲנִין הָאָסוּר הוּא בְּעֲנִין שְׁגָם בְּשָׂאֵר אִיסוּרִים שְׂאִינָם מֵעֲנִינֵי פֶסַח הִיָּה אוֹסֵר אִיסוּר בְּזֶה לֹא הִקְלוּ בְּזֶה אַחַר הַפֶּסַח (עֵינִין לְעִיל בְּאוֹת יו"ד מֵהַ שְׂרָשְׁמֵתִי לְחֻלְקַת בְּזֶה בֵּין גְּנוּקָשָׁה לְשָׂאֵר דְּרַבָּנִין) וַיֵּשׁ לְצַדֵּד עוֹד דְּמוֹתֵר לְכוּלֵי עֲלָמָא אִם כְּתֹב בְּשֵׁטֶר הַמְכִירָה בְּנוֹסַח שְׁתַּקְנוּ הַגְּאוּנִים שְׁמוּכָר כֹּל חֲמִץ בְּכֻלָּל וְכֹל דְּבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ חֲשֵׁשׁ חִימוּץ אֶלָּא שְׂאֵחַר כֶּף כְּשִׁפְרֵט הַחֲמִץ וְסָכוּם דְּמֵי הַמְכִירָה לֹא הִזְפִּיר אֶת הַכְּבוּשִׁין וּפְסִיקַת דְּמִיָּהוּן יֵשׁ לוֹמֵר שְׁפִיר דְּגָם זֶה הִיָּה בְּכֻלָּל הַמְכִירָה כְּמִבְּנוֹאֵר בְּתַשׁוּבַת מְרַן הַחֲתָם סוֹפֵר וּמַחֲמַת כֹּל הַצְּדָדִים הַנִּ"ל יֵשׁ לְהַתִּיר לְכֹל הַפְּחוֹת בְּהַנְּאָה: סד) אִישׁ אֶחָד נִשְׁלַח לוֹ קוֹדֵם הַפֶּסַח סְחוּרָה טִישִׁיקִילָאֲדַע (אָמְרוּ לִי שְׁהוּא מִין מְרַקַחַת שְׂיֵשׁ בּוֹ קַמַח) אֶל יַד עֲגֻלוֹן לְקַאֲמֶפְטָאֲהָר וּמִשָּׁם נִשְׁלַחָה עַל יְדֵי עֲגֻלוֹן וְלֹא נוֹדַע עַרְףָּ אַרְבַּעַה חֲדָשִׁים אָנָּה הַסְּחוּרָה וְתוֹבַע לְהַקְּאֲמֶפְטָאֲהָר עַבּוּר הַסְּחוּרָה כִּי נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּה וְהֶאֱחָרִיּוֹת עַל הַקְּאֲמֶפְטָאֲהָר וְאַחַר הַפֶּסַח בָּאָה הַסְּחוּרָה וְהוּא לֹא מְכָרָה קוֹדֵם פֶּסַח רַק בְּיִטְלַח חֲמִצּוֹ עַל מַעֲשֶׂה זֶה נִשְׁאֵל הַגְּאוּן מִפְּרָאֲמִישְׁלָא יצ"ו בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר בֵּית יִצְחָק ס' ע"ז וְהַשִּׁיב דִּישׁ מַחְלֻקַת בְּפוֹסְקִים בָּאִם לֹא יָדַע כֹּלֵל מִהַחֲמִץ אִם עוֹבֵר בְּכֹל יִרְאָה וְדַעַת הַטוֹר בְּס' תל"ד דְּכִשְׁנוֹדַע לוֹ מִהַחֲמִץ עוֹבֵר לְמַפְרַע בְּכֹל יִרְאָה (וְשִׁקִּיל וְטָרֵי קֶצֶת בְּזֶה) וְאִף לְהַחֻלְקִים וְסוֹבְרִים דָּאִם לֹא נוֹדַע לוֹ בְּפֶסַח כֹּלֵל מִהַחֲמִץ אִינוּ עוֹבֵר בְּכֹל יִרְאָה מִכֹּל מְקוּם אָסוּר הַחֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח כְּדִקְיָמָא לֵן בְּס' תמ"ח דְּאֶפִּילוּ אִם הִנִּיחוּ שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס וְאֶפִּילוּ בְּיִטְלַח אָסוּר הַחֲמִץ אֶלָּא שְׂיֵשׁ לוֹמֵר דְּהָא דְּאָסוּר אֶפִּילוּ שׁוֹגֵג וְכו' הוּא מַחֲשֵׁשׁ הַעֲרָמָה אָבֵל כְּשִׁנְאָבֵד הַחֲמִץ וְהַבְּעָלִים נִתְיָאֵשׁוּ מִמֶּנּוּ קוֹדֵם הַפֶּסַח עַדִּיף מִהַפְּקִירוֹ קוֹדֵם הַפֶּסַח דְּמַהְנֵי מִשׁוּם דָּאִין חֲשֵׁשׁ הַעֲרָמָה כְּדַכְתֵּב הַמְּקוֹר חִיִּים אָף יֵשׁ לוֹמֵר דְּלֹא מַהְנֵי הֵכָא מִטַעַם יֵאוּשׁ לְפִי מַה שְׁפָתְבוּ הַמְּקוֹר חִיִּים בְּס' תמ"ח וּקְצוֹת הַחֲשׁוֹן בְּס' ת"ה דְּלֹא מַהְנֵי יֵאוּשׁ כְּשִׁפְלָה הִיֵּאוּשׁ קוֹדֵם שְׂבָא לִיד זוֹכָה אָף שְׁהַבְּאִתִּי רֵאִיָּה בְּהִקְפָּה בְּס' ע"ו אִם כֵּן לְדִידְהוּ בְּנִדּוֹן דִּידֵן שְׁפָלָה הִיֵּאוּשׁ קוֹדֵם שְׂבָא לִיד הַזּוֹכָה שְׁהָרִי בְּאֲמַת לֹא הִיָּתָה הַסְּחוּרָה אֲבוּדָה רַק שְׂלֹא יָדַע הִיָּכֵן הִיָּתָה וּבְכֹל מְקוּם שְׁהִיא לֹא זָכָה בָּהּ אַחַר וְלֹא כִּינוּן לְזִכּוֹת בְּהַסְּחוּרָה לְכֹן הַחֲמִץ הוּא בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים וְעֵבֶר בְּכֹל יִרְאָה שׁוֹב כְּתֹב לְצַדֵּד לְהַבִּיא רֵאִיָּה דִּיֵּאוּשׁ מַהְנֵי בְּחֲמִץ אָף כְּשִׁפְלָה הִיֵּאוּשׁ קוֹדֵם שְׂבָא לִיד זוֹכָה וְגַם כְּתֹב לְדַחּוֹת הַרְּאִיּוֹת שְׁהַכְּרִיחַם לְהַרְבֵּנִים מְקוֹר חִיִּים וּקְצוֹת הַחֲשׁוֹן לְחֻלְקַת בֵּין לֹא פְלָה הִיֵּאוּשׁ קוֹדֵם שְׂבָא לִיד זוֹכָה לְהִיכָא דְּכָלָה וְכו' וְאִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּידֵן אָף שְׁפָלָה הִיֵּאוּשׁ קוֹדֵם שְׂבָא לִיד זוֹכָה יֵשׁ לוֹמֵר דְּמַהְנֵי אֲמָנָם בְּנִדּוֹן דִּידֵן אִין זֶה יֵאוּשׁ גָּמוּר כִּינוּן שְׁהַקְּאֲמֶפְטָאֲהָר הִיָּה חֲזִיב לְשַׁלֵּם וְהוּא תוֹבַע לֹא הִנֵּי יֵאוּשׁ דְּשׁוּם אָדָם לֹא יוֹכֵל לְזַכּוֹת כִּינוּן שְׁפַעֵל הַקְּאֲמֶפְטָאֲהָר שְׁהוּא הַשׁוֹמֵר לֹא נִתְיָאֵשׁ וְכַדְכְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּבָבָא קַמָּא ד' ס"ו לְעֲנִין גְּזֻלָּן אָף כִּינוּן שְׁהַטִּישִׁיקִילָאֲדַע אִין בּוֹ אֶלָּא חֲשֵׁשׁ תַּעֲרוֹבַת קַמַח וְקַמַח עֲצָמוֹ הוּא סָפֵק לְכֹן הַדְּבָר בְּרוּר דְּמוֹתֵר אַחַר הַפֶּסַח בְּצִירוּף הִיָּתֵר הַנִּ"ל אֵלוּ תוֹרְףָּ דְּב"ק וְעֵינִין שָׁם בְּס' ט"ן אוֹת ט' שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ גַּם כֵּן בְּסִבְרָא זֹו דִּיֵּאוּשׁ מַהְנֵי לְחֲמִץ דְּעַדִּיף מִהַפְּקִיר וְשָׁם בְּסוּף הַסִּימָן כְּתֹב בְּקֶצֶרָה מַה שְׁהַגְּאוּן שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב בְּמַהְדוּרָא קַמָּא ח"ג ס' ר"ט הַשִּׁיגוֹ דְּלֹא שְׂיָיֵף יֵאוּשׁ אֶלָּא בְּדָבָר שְׁהוּא שְׁלוֹ וְכו' וְהַשִּׁיב עַל זֶה שְׂלֹא עָלָיו תְּלוּנְתוֹ שְׁהָרִי כְּסִבְרָתוֹ (דְּמַהְנֵי יֵאוּשׁ) כְּתֹב הַקְּצוֹת הַחֲשׁוֹן וְכו' וְלְעֲנִין מַעֲשֶׂה בְּנִדּוֹן זֶה נִרְאָה שְׂצָרִיף לְהַתִּישֵׁב הִיָּטֵב אִיָּה"ש בְּמַה שְׂרָשְׁמֵתִי לְעִיל בְּאוֹת ז' עֲנִין קְרוּב לְזֶה: סה) בְּדִין מְכִירַת חֲמִץ בְּעֲנִין שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ מִשׁוּם מוֹכָר דְּבָר שְׂאִינוּ מְסוּנִיִּים וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח הִנְּהַבְּאִתִּי בְּס' זֶה אוֹת ל"ד דְּבָרֵי רַבֵּי הָאֲחֵרוּנִים הַמְּדַבְּרִים בְּזֶה וְגַם בְּס' ה'

אות כ"ט פתבתי בזה בס"ד כמה חילוקי דינים ואם יש לחלק בין מכר למתנה עי"ש ועתה ראיתי בשו"ת בית יצחק לידדי הגאון מוהרי"ץ ששמעלינקש יצ"ו בחלק יו"ד ח"ב בקונטרס אחרון סי' י"ב שנושאל באחד שמכר חמצו פדות ובשעת המכירה אמר להקונה כל החמצים ששכחתי.

למפור אגני נותן לה במתנה ונזכר בחול המועד ששכח למפור מדה של מאלץ שהיה מונח בחדר שמונח החמץ שמכר לעכומ"ז ועבר הפסח וכתב בשם הרב השואל שהביא דברי הפרי מגדים בסוף סי' תמ"ח במי שמכר לנכרי כל מה שבחדר ואחר כך הניח שם עוד חמץ שפלפל הרב השואל אף מהני המכירה לכל מה שבחדר פינו דאין מינו ידוע הני דבר שאינו מסויים ואף שהסמ"ע ריש סי' ר"ט כתב דהיכא דגם המוכר לא ידע מהני מפל מקום השפתי פהו שם חולק עליו והשיבו דלפי המבואר ברמב"ם הובא בסי' ר"ט דמוכר דבר שאינו מסויים הוא כמצחק בקוביא משמע דמשמע אסמכתא הוא דלא קנה ואם כן יש לסמוך בחמץ לאחר הפסח דרבנן אדעת הרמב"ם דאין דין אסמכתא בעכומ"ז ושקיל וטרי קצת בזה ושוב כתב באות ב' דגם להרמב"ם דאסמכתא לא קניא גם בנכרי ודבר שאינו מסויים נמי לא קני מפל מקום יש לומר דמקנה דבר מסויים עם דבר שאינו מסויים קנה הכל והוא על פי מה שכתב המשנה למלה בהלכות מכירה פרק י"א הלכה ב' (ד"ה פתב מוהר"ם פאדאווא) דבמקנה מחציתו לצדקה ומחציתו להקדש מיגו דבהקדש קנה ולא הוי אסמכתא גם חבירו קנה וצריף לומר דשניא דא מקני את ונחמור דקנימא לו דקני מחצה וכן במוכר דבר שבא לעולם עם דבר שלא בא לעולם דלא קני אלא הדבר שבא לעולם דשם לאו בר קנין הוא אבל באסמכתא קנין מעליא הוא רק שלא גמר בדעתו להקנות בהא אמרינן הואיל ובמקצת דעתו להקנות אף מקצת השני היה דעתו להקנות ושקיל וטרי לצדד בזה ושוב כתב דתלי הא באם אסמכתא דלא קניא הוא מדרבנן דאז יש לומר דבמקנה שני דברים שבאחר מהם לא הו אסמכתא מהני אף אי אמרינן דלא קני מדאורייתא לא אלים מקצת שאין בו אסמכתא שיקנה הכל מחמתו והאריף קצת בזה ובסוף אות ג' כתב שמצא בשם בני שמואל ותורת חסד דמקנה דבר קצוב ודבר שאינו קצוב הוי קני את ונחמור דלא כמו ששיער למעלה ומסיק באות ו' דלשיטת הבית חדש דאסמכתא קניא מדאורייתא הוא הדין שיש לומר כן בדבר שאינו מסויים דמשמע דהטעם הוא משום דלא סמכא דעתיה וכן כתב בשער משפט סי' ס' סק"ג וכיון דקנה העכומ"ז מותר לאחר הפסח פדכתב המגן אברהם בסוף סי' תמ"ז בטעם הר"ן דישראל שהפקיד חמצו אצל עכומ"ז והנכרי קבל אחריות דצריף ביעור מדרבנן ואסור לאחר הפסח הוא משום דחיישינן שכל אדם יעשה כן והוי כחשש שמא יערים אבל פאן דהוא התעסק שיקנה העכומ"ז והעכומ"ז קנה מדאורייתא ולא שייף חשש שמא יערים וגם מסתמא ביטל חמצו סוף דבר פינו דלדעת הסמ"ע כל שגם המוכר לא ידע מהני אף בדבר שאינו מסויים ויש סברא דבעכומ"ז מהני דבר שאינו מסויים וחמץ שעבר עליו הפסח דרבנן לכן החמץ מותר: ובשו"ת הגאון מוהר"ם שיק בסי' רל"ב עמד גם כן בהא דדבר שאינו מסויים וז"ל ועוד פקפק מעלתו על גוף השטר שנאמר בו שמוכר לו כל חמץ אפילו מה שיש לו בעיר אחרת שנה הוי כמוכר דבר שאינו מסויים פדאיתא בחשן משפט סי' ר"ט וכתב בזה סברות לכאן ולכאן ומה שכתב דהרי דבר שאינו מסויים חשיב כמו אסמכתא ואין אסמכתא אצל עכומ"ז כמו שכתב המגן אברהם בסי' תמ"א

סק"ב זה אפֿשר אָבֿל אינו מִוכֿרַח דִּהִמְגִּן אֲבִרָהָם קָאֵי שְׁם עַל אֲסִמְכָתָא הֵהוּא וְאִין פֿל
הָאֲסִמְכָתוֹת שְׁוִין בְּדִינֵיהֶם וּמָה שְׁפִתְב עוֹד הוּאִיל וּשְׁנֵיהֶם אֵינָם יוֹדְעִים זֶה אִינוֹ דְּזֵה שְׁנֵיהֶם
דְּנָקָא הֵיכָא דְרוּצָה פֿל אֶחָד לִקְנוֹת אֲמָרִינֵן פֿינֵן דְּשְׁנֵיהֶם אֵינָם יוֹדְעִים וְרוּצִים לִקְנוֹת גְּמַר
וּמְקָנָה אָבֿל הַדְּבָר מִמְקוֹמוֹ מְוכָרַע שְׁפֿל כִּי הָאֵי גִוְוָנָא לֹא מְקָרֵי אֲסִמְכָתָא דָּאֵי הָוֵי
אֲסִמְכָתָא אִם כֵּן גַּם הֶפְקֵר וּבִיטוּל לֹא יִהְיֶה דִּהִמְפְקִיר בְּאֲסִמְכָתָא לֹא הָוֵי הֶפְקֵר וְזֵה פְּשׁוּט
וְאִין צָרִיךְ לְרָאֵיהּ וְתוּ דִּהְרֵי הֶפְקֵר הוּא פְּנֹדֵר וּכְמוֹ שְׁפִתְב הַרְמַב"ם פֿרַק ב' דְּנִדְרִים דִּין
י"ד וּבְנֹדֵר רְשׁוּת יֵשׁ דַּעוֹת עֵינֵן בְּאַרְח חֲזִים סוּף סִי תִקְס"ב דְּלֹא מְהֵנִי בְּאֲסִמְכָתָא וְאִם
כֵּן אֵי חֲמֵץ שְׁאִינוֹ יְדוּעַ מְקָרֵי דְבָר שְׁאִינוֹ מְסוּיִים וְכֹאֲסִמְכָתָא גַּם בִּיטוּל וְהֶפְקֵר לֹא מְהֵנִי
וְעַכְר"ח (וְעַל פְּרָחִין) פֿינֵן שְׁמִינֵנו יוֹדְעַ גְּמַר וּמְקָנָה וְכִינֵן דְּדַעַת הַמְקָנָה לְאֲקִנוּי אֲפִילוּ אֵי
גִימָא דָּאִין דַּעַת עֲכוּמ"ז לְאֲקִנוּי (לְמִיקְנֵי) מְכַל מְקוּם פְּכָר פְּתַב הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף בְּבָבָא בְּתָרָא
דָּף מ"א גְּבִי רַב עֵנֵן שְׁקִיל בִּידְקָא בְּאַרְעָא וְכֵן פְּתַב הַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשֵׁי לְגִטִּין ד' כ"א
רע"ב גְּבִי שְׁאֵנִי זְקוֹן דֵּהֵיכָא דְדַעַת־אַחֲרַת מְקָנָה אוֹתוֹ לֹא בְּעֵינֵן שְׁיִהְיֶה לְקוּנָה פְּוֹנַת קִנְיֵן
וְאִם כֵּן קִנְיֵה עֲכוּמ"ז: וְאַף אֵי גִימָא פְּדַכְתְּב מְרֵן חֲתָם סוּפֵר בְּסִי שִׁ"ג דְּדוּקָא גְּבִי יִשְׂרָאֵל
שְׁיֵשׁ לוֹ זְכִיָּה מְהֵנִי דַּעַת אַחֲרַת מְקָנָה וְלֹא בַעֲכוּמ"ז מְכַל מְקוּם בְּנִדוֹן שְׁלָנוּ אֲצֵל הַעֲכוּמ"ז
לֹא חֲשִׁיב אֲסִמְכָתָא דְדַעַתוֹ עַל פֿל מְאִי דְחִזִּי לִיָּה שְׁהֵרֵי אִין הַעֲכוּמ"ז נוֹתֵן יוֹתֵר עֲבוּר זֵה
וְכִינֵן שְׁהֵי־שְׂרָאֵל מְקָנָה לוֹ גַּם שְׁאָר חֲמֵצוֹ שְׁהוּא יוֹדְעַ שְׁאֲפֿשֵׁר שְׁיִמְצָא עוֹד חֲמֵץ בְּרְשׁוּתוֹ
לְמָה לֹא תִהֵא דַּעַתוֹ לִקְנוֹת אִם יִמְצָא עוֹד חֲמֵץ בְּרְשׁוּתוֹ וְאַף אִם לֹא תִהֵא דַּעַתוֹ לִקְנוֹת
מְכַל מְקוּם פֿינֵן דְּמַעֲשֵׂיו סוֹתֵרִין מַחֲשַׁבְתּוֹ וְאִין הַמַּחֲשַׁבָּה מְוכֵרְחַת וְנוֹדַעַת חֲשִׁיב רַק
פְּדַבְרִים שְׁפֿלַב פְּדַכְתְּב בְּחֲתָם סוּפֵר סִי שִׁ"י עַל גּוּף הַקִּנְיֵן לַעֲכוּמ"ז שְׁהִקְשָׁה הַמַּחֲצִיית
הַשְּׁקֵל בְּסִי תִמ"ח דָּאִין פְּוֹנַת הַעֲכוּמ"ז לִקְנוֹת וּמָה שְׁפִתְב עוֹד בְּחֲתָם סוּפֵר דְּגְבִי חֲמֵץ אִין
נְפָקָא מִינָהּ בְּקִנְיֵית אֲלֵא פֿינֵן שְׁהַמּוֹכֵר הוּצִיא הַחֲמֵץ מְרְשׁוּתוֹ אִף אֵי לֹא קִנְיֵה הַלּוֹקֵחַ לֹא
גָרַע מִהֶפְקֵר קִשָּׁה דֵּהָא קִינְיָא לֵן בְּחֻשׁוֹן מְשַׁפֵּט סִי רִמ"ה סְעִיף יו"ד דָּאִם זִיכָּה לְאַחַר
וְהָאֲחֵר לֹא רִצָּה לִקְנוֹת לֹא חֲשִׁיב הֶפְקֵר וְהָרִי הוּא שֶׁל בְּעָלִים הָרֵאשׁוּנִים וְדַעַת רְשֵׁב"ם
בְּבָבָא ד' קל"ח הֵיא כֵּן אָבֿל לֹא קִינְיָא לֵן הֵכִי וְדוּחַק לוֹמֵר חֲמֵץ שְׁאֵנִי עַכ"ל לְפּוּם רִיִּהֲטָא
נִרְאֵה דְלֹא דְמִי לְדַסִּימֵן רִמ"ה דֵּהֲתָם קָאֲמֵר לִהְדִּיא שְׁאִינוֹ רוּצָה בֵּה אָבֿל הֵכָא לֹא אָמַר
בְּפִירוּשׁ שְׁאִינוֹ רוּצָה רַק שְׁלֹא פֿינֵן לִקְנוֹת גַּם אֵת הַשְּׁאָר וְגַם דֵּהֲתָם מְסַתְּמָא אֲמָרִינֵן
דָּאִין דַּעַתוֹ לִהֶפְקִירָה לְעֵלְמָא רַק דַּעַתוֹ שְׁיִזְכָּה בֵּה הָאֲחֵר וְכִינֵן שְׁאִין הָאֲחֵר רוּצָה לְזַכּוֹת
בֵּה מִמִּילָא הִדְרָא לְמֵאֲרָה וְלֹא הָוֵי הֶפְקֵר אָבֿל הֵכָא בְּחֲמֵץ שְׁפֿל פְּוֹנַתוֹ בֵּהִקְנוֹתוֹ לַהַעֲכוּמ"ז
אִינוֹ אֲלֵא לְהַצִּיל עֲצָמוֹ מֵאִיסוּר אֲמָרִינֵן מְסַתְּמָא דַּעַתוֹ הֵיא שְׁאִם לֹא יִחַפְּנֵן הַעֲכוּמ"ז
לִקְנוֹת אִין רְצוּנוֹ שְׁיִחְזוֹר הַמְקַח לְעֲצָמוֹ שְׁאִם כֵּן יִכְשַׁל בְּאִיסוּר אֲלֵא פְּוֹנַתוֹ שְׁתִּהְיֶה הֶפְקֵר
כֵּן נִרְאֵה לְחַלֵּק לְדַעַת הַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר דְלֹא תִיקְשִׁי עָלֵי מְסִימֵן רִמ"ה הַנֵּ"ל אֲלֵא דְקִשָּׁה
עַל זֵה דָּאִף בְּהֶפְקִיר בְּפִירוּשׁ אִינוֹ פְּשׁוּט דְמוֹעִיל לְכַתְּחֻלָּה לְשֵׁלֵא יַעֲבֹר בְּבַל יִרְאֵה וְצָרִיךְ
לְהִתְיַשֵּׁב בַּל"ן בְּכָל מָה שְׁרְשֵׁמְתִי בְּסִי ה' אוֹת טו"ב לְעַנְיֵן הֶפְקֵר אֵי מְהֵנִי עִי"ש: סו)
עִיר אַחַת הִיָּתָה בְּמַצוֹר וּמֵאֲנָשֵׁי הָעִיר הִוְצָרְכוּ לְבָרוּחַ וּבִקְשׁוּ לִיקַח רְכוּשָׁם עִמָּהֶם אִף לֹא
הִנִּיחָם רֵאשׁ הַצָּבָא וְהִוְצָרְכוּ לְהַנִּיחַ רְכוּשָׁם אֲצֵל יִשְׂרָאֵלִים אַחֲרֵים שְׁנִשְׁאָרוּ בְּעִיר וּבְכָלֵל
הֶרְכוּשׁ יֵשׁ חֲמֵץ וְכוּלָם בִּיטְלוּ אֵת הַחֲמֵץ בְּזִמְנָו אִף לֹא מְכָרוּ אֵת חֲמִצֵּיהֶם וְעַבְרַת הַפְּסָח
הָאֲרִיף עַל זֵה בְּשׁו"ת פִּינּוֹת הַבֵּית וְהִבִּיא מָה שְׁפִתְבוּ הַפּוֹסְקִים אִם בִּיטְלַת הַחֲמֵץ וְלֹא
בִּיעָרוּ מִחֲמַת אוֹנָס וְעַבְרַת הַפְּסָח אִם אִיסוּר וְכַתְּב בְּאוֹת ג' דְּבְנִדוֹן הַנֵּ"ל לְכַאוּרָה נִרְאֵה דֵּהוּי

אונס לפי שפשיפצאו מן העיר הנה דעתם לחזור כי לא שיערו שישמשו הדבר עד אחר הפסח ואם כן יש צד להקל מחמת הביטול והאונס ונדחה דאין זה אונס שהרי היו יכולים למכרו בזמנו במקום שהם אלא דיש לומר דמי שיש לו חמץ במקום אחר שאי אפשר לו לבא שם מחמת אונס כדי לבערו לא עבר על כל יראה אף שלא ביטלו דהחייב הוא רק ששיגיע זמן איסורו לבער החמץ ואם אז אי אפשר לבער מחמת אונס פטור ולא אמרינו שהיה לו למכור תחלה ומטעם זה כתב הר"ן ריש פסחים דיש לומר מן התורה בבדיקה לחוד סגי ולא בעי ביטול פינון שעשה את שלו ולא אמרינו היה לו לבטל אף קשה לסמוך על זה (עיין לעיל באות ז' סק"ד מה שרשמתי בזה): ורצה לצדד שיש אונס בנדון הנ"ל פינון שהניחו החמץ ביד ישראלים סברו שהנפקדים ימכרו חמציהם ונדחה זה שהרי בסי' תמ"ג ס"ב בנפקד שחייב למכור הפקדון נחלקו האחרונים באם לא מכר הפקדון אם חייב לשלם וכתב החק יעקב דאף אם הבעלים במדינת הים פטור מלשלם משום שהמפקיד היה יכול למכור במקום שהוא אם כן חזינו דלכולי עלמא החמץ מיהא אסור ודוחק לומר דאירי דוקא בשלא ביטלו הבעלים ותו דאם כן איהו סלקא דעתין דהנפקד חייב הרי הבעלים היו יכולים לבטל ובנדוע ביהודה קמא סי' י"ט העלה להחמיר בעניינים אלו ואף שבפנים מאירות סי' קס"ג צדד להתיר בהניחו שוגג או אנוס (שלא פדעת הרמב"ם) על פי מה שכתב מרן בכסף משנה דמשמעות לשון הר"ן אם לא עבר לא בדאורייתא ולא בדרכי שרי אין לסמוך להקל שהרי מרן הבית יוסף בסי' תמ"ח כתב לשון הרמב"ם ולפי מה שהבין בבית יוסף בכונת הר"ן צריך לומר דמה שכתב במוצא חמץ בביתו ביום טוב דצריך לשרוף אחר המועד היינו שמצא ביום טוב ראשון וצריך לשרפו בחול המועד וכדכתב בתודת השלמים והוא דוחק ומה שפלפל שם אם יש להתיר אונס אף בלא ביטול קצת תימה שלא הביא פלל לשון השלחן ערוך סי' תמ"ח סעיף ב': סז) אנה שחייב לנושים הרבה ישראלים ועכומ"ז ולא היה בידו לשלם ושופטי העיר סגרו חנותו ובתוכו חמץ הרבה ולא נמכר לעכומ"ז קודם הפסח והמגן אברהם בסי' אמ"ת כתב במשפון שהמלנה עובר והטורי זהב בסי' תמ"ג סק"ד כתב שהלנה עובר ובתשובת מוהרי"א סוף סי' כ"ג כתב שהמלנה עובר שהוא קונה משפון על ידי הערפאות ותמה הרב השואל (מר ניהו הרה"ג זוסמאן סופר אבד"ק האלאש בשנת תרל"ז) בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק סי' רי"ט במאי קנה המלנה גם על מה שכתב שהמלנה ימכור תמה בשלמא בפקדון דהנפקד מוכר החמץ היינו שנותן החמץ ליד הלוקח אבל כאן איהו יכול למכור ולכן נראה לו שהמלנה אינו עובר דאף דבעל חוב קונה משפון היינו אם עשה בו איזה קנין אבל בלא קנין לא מצינו שקונה אלא הלנה חייב לבער ואחר הפסח אסור אף שהיה אנוס כמו שהאר"י במקור חיים דחמץ שעבר עליו הפסח אסור אפילו באונס ולדינא כתב בשם השואל שדעתו שאינו יכול למכור דהוי כגזל ונתניאשו (ולא נתניאשו) הבעלים והגאון המחבר השיבו דבסי' ק"ד סעיף ד' (בחשן משפט) מבואר דכשסגרו בית דין חנות של הלנה לא מיקרי גבוי ובעל חוב המוקדם יש לו גם כן חלק במה שבחנות ובתשובת הרא"ש כתב הטעם משום דלא שמו החפצים ולא סמכא דעתיה וצריך לומר דמה שהוצרך לטעם זה (ולא כתב משום דלא משו ומלנה אינו קונה) היינו משום שהבית דין היו שלוחים של המלנה וכינון שיכולים לסגור את החנות פקע על זמן שהוא הפח של בעל החנות והבית דין קנו את החנות לאותו זמן כאילו הם שלוחי המלנה והקנין הוא

ההסגר שפעלו החנות וקנו גם המטלטלין אגב הקרקע ואם פן היה אפשר לומר
דהמטלטלין יהיו פגבוי לכן פתב הטעם פינו דלא שמו התפצים לא שינה ביה פגבוי ואינו
פשוטו ממש אבל אפתי נשאר להם למשכון דמשכון אין צריה שומא והוי פאילו משכו
הם המשכון שלא בשעת הלואה וקונין לכולי עלמא: וזה שינה בדיני ישראל במקומות
שיש להם רשיון מהשורה על זה אבל בערכאות אף שדיניהם דין דינא דמלכותא דינא
אבל ענין שליחות אין שינה אצלם ואם פן לכאורה נראה דלא זכו המלוים אלא דביו"ד
סי' קס"ט פסק דלחומרא יש שליחות ונראה שזה טעם תשובת מוהרי"א ואם פן יש
לומר דמדברבנן גם המלוה עובר שהרי הוא גם פן באחריותו מדינא דמשכון דתפסו בחובו
דאם יאבד או ישרף פינו דאין המלוה משתלם ממקום אחר הרי נפסיד חובו ולכן אף
דהתפצים המונחים בחנות הם של הלנה מפל מקום גם המלוה עובר בבל יראה דמסתמא
ניחא ליה בשליחות השופטים וזכין לאדם אף שלא בפניו וכל שפן בפניו ובידיעתו וכיון
שעיקר המשכון הוא של הלנה דבעל חוב מפאן ולהבא הוא גובה ויכול הלנה סלקו בזווי
הרי יכול הלנה וגם חייב למפור החמץ ולהקנותו אגב אינה קרקע שיהיה וכיון שהקונה
החמץ ישלם לו בעד החמץ ובאותן מעות יכול לסלק להמלוה אם פן לא דמי לגזל ולא
נתניאשו הבעלים דאין הנגזל יכול להקדישו משום דאינו ברשותו דזה דוקא בגזלה
דהדבר שנגזל ממנו אינו ברשותו אבל המשכון דהמלוה לא נחשב עליו אלא כנפקד וכל
היא דאיתה המשכון ברשותא דמרא איתה יכול הלנה למפור וכן המלוה יכול למפור
ברשות הלנה או מצד השבת אבידה ומצד זכין לאדם אבל זה שלא מכרו שום אחד מהם
נראה דדינו פחמץ שעבר עליו הפסח ויש לצדד על פי מה שכתב החק יעקב בסי' תמ"ח
סעיף ג' להתיר אם היה אונס כל ימי הפסח וביטלו וגם יש לדמות קצת לחמץ שנפלה
עליו מפולת שבמגן אברהם סי' תל"ג ס"ק י"ז דמותר ומה לי אם אינו יכול לבערו מצד
מפולת ומה לי אם הוא מוסגר ויש בדמות ראיה מסי' שצ"ד סעיף ג' דעירוב שהוא במגדל
ונאבד המפתח הוי כנאבד העירוב: וגם יש לצדד דכיון שנפקע זכותו פל אותו זמן של
פסח מן החנות ולא היה החמץ בביתו ובגבולו וכבר האריה השאגת אריהבסי' פ"ג דאם
הוציא חמצו מרשותו קודם הפסח אינו עובר עליו ואף שהיה יכול למכרו מפל מקום
פיון שלא היה אפשר לבערו והוא ביטל החמץ פדינו יש לומר דבכי האי גוונא לא קנסו
ולכן אם יש הפסד מרובה יש לסמוך על המתירים לבטל ולערב החמץ שהוא ברוב פן
היה נראה לדעתו ומעלתו מבפנים ואין לדין אלא מה שענינו רואות אלו דברי תשובתו
וענין במה שהבאתי בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת ה"ה אות י"ד לענין
הפקר וביטול לדבר שאינו ברשותו אי מהני: ובספר ליקוטי בית אפרים להרה"ג נפתלי
סופר בח"ת ד' ה' אות י"ג נשאל גם פן באחד שהיה חייב וסגרו החנות מטעם ערכאות
הקיר"ה פדי למפור מה שבתוך החנות ליתן לבעל חובו והמותר יהיה ללנה ולעת עתה
אי אפשר להלנה ליפנס בהחנות פי הוא סגור וחתום ושאל הלנה אם חייב למפור הפח
שיש לו בחנות או לבטל ולהפקיר וגם אם לא ביטל ולא מכר אם המלוה הוא ישראל
אם יוכל ליהנות אחר הפסח מהמעוה אשר יהיה מן החמץ שיהא נמפר על ידי השופטים
אם גם הוא היה יכול למפור פחו שיש לו בהחמץ שממושפן בעד חובו והשיב שאם הוא
בענין שגם אחר שיגבה הבעל חוב חובו ישאר מה להלנה הרי יש לו חלק בכל דבר
מהחמץ ויוכל למכרו לעכומ"ז דכל שותף יכול למפור חלקו אף שאין הסחורה בידו ענין

מגן אברהם סי' תמ"ח ס"ק ח' ועיין פרי חדש סי' תמ"ח ס"ק ה' אם היה לו חמץ בפסח
במדינת הים דלא מהני הפקר בפני שלשה רק מכירה מהני ובכרפי יוסף סובר דאף
הפקר מהני אבל מכירה פולי עלמא סברי שיכול לקבל מעות ולהקנות על גבי קרקע
ואולי הואיל דלא משפחת משיכה בחמץ זה יהיה פסח לבד קונה או לא והלנה יהיה
מחוייב למפורך ולא מהני ביטול ולא דמי לחמץ שנפלה עליו מפולת בסי' תל"ד סעיף ח'
ובמגן אברהם ס"ק י"ג פ"ג דנדיאי יפתחו החנות והוא מצפה על זה אינו דומה לגל גדול
שאינו עומד לפקח עיין שם בטורי זקב ס"ק ה' שמחלק גם כן אם עומד לפקח אז אסור
לאחר הפסח וכן מבואר בפרי חדש סי' תמ"ה ס"ק ה' שאם רוצה לזכות בו לא דמי
לנפלה עליו מפולת: וגם אם לא יהיה חלק להלנה פי כל מה שבחנות ינתן להבעל חוב
עם כל זה הלנה חייב לבער פי חמצו הוא כמבואר בטורי זקב סי' תמ"ג ס"ק ד' אף שאין
לו רשות לבערו על כל פנים חייב לבטלו פי הוא באחריותו שאם נאבד או נשרף המשכון
לא יפטר בזה מחובו פי הוא משפון עד שיהא נמכר מהשופטים ועיין מגן אברהם סי'
תמ"ג ס"ק ה' בסוף שאם נאסר יכול המלנה להחזירו ללנה והלנה צריף לשלם וכו'
ושקיל וטרי קצת עוד וכתב שאם הלנה לא מכר החמץ אם השופטים ימכרו החמץ ויתנו
המעות לישראל מותר להנות ממנו עיין מגן אברהם סי' תמ"ג ס"ק ו' ועיין במה
שהארבתי בס"ד בסימן זה אות כ"ו בדין חליפי חמץ אחר הפסח והנה הפר ליקוטי בית
אפרים הנ"ל נדפס בשנת תרנ"ב והרב המחברו (לפי הנראה משער הספר) הוא נכדו
של הרב השואל שבשו"ת מוהר"ם שיק שבשנת תרל"ז וכפי הנראה לא ראה הרב
המחבר דברי הגאון מוהר"ם שיק במה שהשיב למר זקנו: (סח) חומץ הנקרא עסי"ג
(אמרו לי שאינו חומץ יין אלא נעשה מיי"ש עם סממנים שונים) שמכרו לנכרי לעשות
בפסח אף המכירה היתה שלא כדון וכאילו לא היתה כלל ועבר הפסח ולולא שהיה הפסח
מרוכה לא היה ראוי להזדקק אף בהיות הפסח מרוכה והוא אחר הפסח כתב הגאון
מוהר"ם שיק בסי' רכ"ד לצדד א) על פי תשובת הפני יהושע בסי' י"ד שהביא בשערי
תשובה סי' תמ"ח שהיי"ש הנעשה על ידי המאלץ כפי מה שצריכין לו הוא רק חמץ
גוקשה ובסוף סי' תמ"ח נקיטין דגוקשה שעבר עליו הפסח מותר ולא קנסו אותו משום
דהוא רק מדרבנן והכא כל חשש החומץ הוא מפני שיש בו תערובת יי"ש הנעשה ממאלץ
דהוי גוקשה אלא דאין לסמוך על זה בלבד וגם הפני יהושע לא סמך על זה וגם בעשיית
האישפריטיש לא כל המקומות שנים פי יש מקומות שנעשה היי"ש ממין חמץ גמור לכן
יש לצרף עוד ב) מה שכתב בפני יהושע שם דחמץ שעבר עליו הפסח דינו כתרומת
חוצה לארץ ומותר לערבו לכתחלה וכן בנדון זה ירבה עליו חומץ המותר ויבטל החומץ
הזה ברוב אף שלדעתי אצל מאשין קשה לבטל ברוב שהרי אי אפשר ליקח החמץ מתוכו
מכל מקום פ"ג שעשיית החומץ הוא ששופכין עליו בכל עת שהחומץ הולך לחוץ אז
אפשר שגם החמץ שעבר עליו הפסח יצא לחוץ ובכמה פעמים ששופכין עליו יבטל
ברוב ולזה צריף אומד וראית עין ולכן צריף עוד לתקנה ג) להוליה ההנאה לים המלח
שיחשב כמה יי"ש חמץ יש בו וכמה שנה ויוליכנו למקום האבוד היינו שיפתו דמי ההנאה
לשני בני אדם בפני הרב והם יוליכו ההנאה למקום איבוד ונסמוך על דעת הסוברים
דגם בשאר איסורים יוליה הנאה לים המלח ואז יהיה מותר החומץ בהנאה (ולא בשתייה)
שיחזיק החומץ למכרו לנכרים ולא לישראל וכל אלו הדברים צריף המורה להורות

להשואל בנדון הנ"ל (עיין לעיל באות כ"ה מה שצינינתי בדין הולכת הנאה לים המלח):
וגוף מכירת המאשין קשה להתיר וכן כל עניינים פיוצא לזה שהרי אסור לומר לנכרי
שיעשה הדבר ההוא וגם צריך למכור לו כל המאשין עם כל מה שבתוך המאשין וכבר
פקפק במחצית השקל בסי' תמ"ח שהרי הנכרי אינו רוצה לקנות ואינו מכוין לקנות אף
שפתבו הטעם משום דחמץ אינו ברשותו של אדם וכו' ולכן סגי בגילוי מלתא בעלמא
זה שייך על גוף החמץ אבל המאשין עצמו שאינו חמץ וכן הסמנים המונחים בתוכה
אפשר דאינו מועיל משום קושית המחצית השקל לכן צריך לשפוך המקום שהמאשין
עומדת שם שאז תצרו קונה לו שלא מדעתו ויש בזה פלפולים ואין פאן מקום להאריך
עיין לקמן בסי' ט' אות ל"א מה שצינינתי בסיעתא דשמיא בדין חצר אם קונה לנכרי:
סט) אחר שמכר חמצו לעכומ"ז קודם הפסח על ידי הקנאת מקום פדין והחמץ נשאר
ברשותו אם עשה סחורה באותו החמץ דהיינו שמכר לעכומ"ז אחר בפסח או בערב פסח
אחר זמן איסורו מקצת מאותו החמץ שמכר כבר אם על ידי זה מתבטלת מכירה
הראשונה ונמצא שהחמץ כולו הוא של ישראל ועבר עליו הפסח עיין במה שכתבתי
בסי' ט' סוף אות ל"ה: ע) מי שמכר חמצו בכסף שנתן לערבון פנהוג והקנאת מקום
והשטר כתבו מתוך הנסח המנדפס בלשון דייטש שפתוב בו קראסט דיוער מיטטהונג
שהפונה בו על קנין אגב קרקע והוא לא הבין הפונה אלא סבר שהפונה על קנין חצר
וכן הסביר להנכרי ועבר הפסח כתב על זה הגאון מוהר"ם שיק בסי' רל"ב (בד"ה ומ"ש
מעלתו) דאין לסמוך על המעות שנתן על דעת הסוברים דקנין עכומ"ז בכסף דזה דוקא
אם לא היה כותב לו שטר וכו' (תנ"ך דב"ק בזה הבאתי לעיל באות י"ג ס"ק י"ט ד"ה
ובמה) אף נראה להתיר כיון דדעתו של ישראל היה להקנותו להעכומ"ז אלא שלא ידע
מאגב וסבר דגם בלי אגב נקנה במעות או בשטר ואילו ידע דבעינן אגב אנו סהדי דהיה
מקנה באגב דומה לדברי הרא"ש בתשובה ובפסקיו ונפסק פן באגב העזר סי' כ"ח סעיף
י"ט דשואל טבעת לקדש בו אף דאמר בלשון שאלה אנו סהדי דגמר ויהיב במתנה אף
דלא אמר הכי כמאן דאמר דמי כיון שנתן לו לקדש אותה הכי נמי אמרינן הכי כיון
דדעתו לאקנויי אנו סהדי כאילו אמר דמקנה לו באגב ועוד מטעם אחר כיון דבשטר
נכתב אגב ואילו לא אמר בעל פה שום דבר אלא נכתב בשטר אגב אף שלא הבין לשון
השטר הא קיימא לן בסי' ס"א סעיף י"ג וסי' מ"ה סעיף ג' כיון דחתם עליו גמר ומשעבד
או מקנה ואם פן הכא אף דאמר בפירוש וסבר שהוא מבין לשון הפתוב בשטר לא אתי
על פה ומרע לשטרא ולא אתי דיבור ומבטל מעשה משטר כדאיתא בקידושין ריש פ"ק
האומר וכן פתבו התוספות בריש פ"ק השולח לענין גט וכיון שהשטר בתקפו כשמוסר
לו השטר הוי כאילו אמר בפירוש מה שכתוב בשטר שמקנה לו אגב קרקע ואף שלא
כיון לזה ובקנין בעינן פונה היינו למעוטי כשאינו מכוין לקנות כלל או שמכוין לקנות
במעשה אחר בזה תליא בפלוגתא שהביא המחצית השקל בסי' תמ"ח אבל הכא שפונתו
לקנות בשטר זה ובאותו מעשה בעצמו פונתו לקנות אלא שהוא סובר שקונה מטעם
אחר זה לא שמענו ואדרבא אמרינן ביבמות ד' נ"ב ע"ב התם לא מכוין למיקני הכא קא
מכוין למיקני ואם פן גם בנדון שלנו מכוין למיקני אף שהוא סובר שהוא בלא אגב
ובאמת הוא באגב פונה ונשפיר מהני מתורת אגב ובפרט שיש לומר דגם כסף הערבון
קונה בדיעבד ובפרט שכאן ביטל המוכר חמצו פדין ולכל הפחות יש להתירו בהנאה

כדעת בעל העיטור פדכתב בספר באר יעקב בסי' תמ"ב בגדון פנה: עא) אחד נמו לעגלון
ישראל מעות להביא לו מעיר הסמוכה קמח ושאר דברים חמוצים ואחריות המעות
והחמץ היו על העגלון ונתאחר בדרך ובא בערב פסח סמוך לחשיכה ולא מכר את החמץ
ואף לא ביטלו אף באמירת כל חמירא ובעל המעות מכר גם את החמץ הפא בדרך פדינו
וגם העכומ"ז הקונה חמצו של בעל המעות קבל מיד העגלון גם את החמץ הזה תיקף
בעת בואו ועבר עליו הפסח נשאל על זה הגאון בגימון אריה ונייס יצ"ו אבד"ק
טשערנוויץ בספר אבן יקרה סי' נ"א והשיב דמותר אחר הפסח בלי שום פקפוק והיה
טעמו דכינון שקונדם הלילה מסר העגלון את החמץ להעכומ"ז הקונה אם פן לא עבר
הישראל בבל יראה וכדעת הגאונים שאגת אריה סי' ע"ט דמשום עשה דתשביתו לא
קניס ר' שמעון וכן נראה מהנודע ביהודה סי' כ' ואף שהגאון פרי מגדים בריש סי' תמ"ג
סובר דגם משום עשה דתשביתו קניס ר' שמעון על כל פנים מידי ספקא לא נפיק והוי
ספקא דרבנן ולקולא (אמר המחבר עיין מה שפכתתי בענין זה בסי' זה אות ח' בס"ד)
ובלאו הכי אין אנו צריכים לכל זה דהא כל הספק על החמץ הזה שנמכר באמת לעכומ"ז
כדין הוא רק משום שהיה באחריות ישראל העגלון ובין אם היה האחריות מדין שומר
שבעל העגלה חייב באחריות ובין אם קבל על עצמו אחריות בפירוש בפעולה שקבל
המעות מישראל המשלח אין לאסור החמץ מחמת אחריות העגלון דאי משום אחריות
מדין שומר הא כתב הרב המגיד ריש פרק שני מהלכות גניבה דכל היכא דאימעיט הקדש
מדכתוב רעהו אימעיט גמי עכומ"ז ותנן בבבא מציעא דף נ"ו לענין הקדש שומר חנם
אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם ומפרש טעמא בגמרא דאמר קרא רעהו ולא של
הקדש וממילא דלא שייך דין שומרים גם בעכומ"ז וכינון שהישראל המשלח מכר את
החמץ קודם זמן איסורו לעכומ"ז הא באותה שעה נפטר העגלון ישראל מדין שומרים
נגד הלוקח העכומ"ז ואף אם קבל העגלון בפירוש אחריות נגד המשלח מכל מקום פיו
שהמשלח מכרו לעכומ"ז והעכומ"ז קבל על עצמו כל האחריות פנהוג אם פן בנדאי
נפטר העגלון מהאחריות שהרי המשלח נסתלק מהחמץ ונגד העכומ"ז אין עליו אחריות
שהרי יכול העגלון לומר לו לאו בעל דברים דידי את בדבר האחריות וכו' (שקיל וטרי
קצת בדין שומר שמסר לשומר דיכולים הבעלים לתבוע לשומר השני ואינו יכול לומר
לאו בעל דברים דידי את) ולכן החמץ הזה מותר בלי שום חשש ופיקפוק ולדעתי
הקלושה יש לפקפק דכינון שהאחריות של החמץ והמעות על בעל העגלון אם פן בעל
המעות איננו בעלים של החמץ ומאי מהניא מכירתו דבר שאינו שלו ואולי פונתו
דמהניא מכירת בעל המעות מדין זכות שזכין לאדם שלא בפניו וצריף להתיישב במה
שפכתתי בסי' ט' אות ב' ואין הפנאי פעת והיו עיניך רואות: עב) שלח תבואה חמוצה
(שאינה ראויה אלא לאכילת הבהמות) קודם הפסח על הבאה"ן (מסלת הברזל) ומסבת
טרדות שונות והרפתקאות דעדי עליה שכח למכרה קודם הפסח נשאל הגאון אבד"ק
טשערנוויץ יצ"ו בספרו אבן יקרה סי' כ"ב והשיב דמותרת אחר הפסח בהנאה (דלזה
הוא שעומדת למאכל בהמה) דאף שלכאורה יש לאסרה ולא מהני מה שהיא מופקדת
אצל הבאה"ן והאחריות על הנפקד דהא קיימא לן בסוף סי' ת"מ דעובר אף המפקיד
בכל זאת יש להתיר דהנה בהא דעובר המפקיד כתב הרא"ש הטעם משום דהנפקד
משאיל המקום להמפקיד והפקדון עומד ברשות המפקיד ומדברי הרא"ש אלו מקשים

על מה שכתב מֶרֶן מוהרימ"ט בח"א סי' ס"ה דחצור הנפקד קונה להנפקד ולינישב דבריו צריף לומר כמו שחילק שם בין ייחד לו מקום ללא ייחד לו מקום ויש לומר דלא קאמר הרא"ש דהמקום קנוי להמפקיד אלא כשייחד לו מקום אבל כשלא ייחד לו מקום מודה שאינו עובר המפקיד ואם כן בנדון דידן שאין פקיד הבאה"ן מייחד לו מקום שהרי הוא צריף לשלחו למקומו והרשות בידו להניחו באמצע הדרך באוצר אחר פידוע ואם כן הוא ברשות הנפקד ובאחריותו ומותר לכל הדעות: ואף שדעת הר"ן במפקיד חמצו אצל אחר דאין המפקיד עובר מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא אסור פינן שעבר ולא ביצרו ואם כן לכאורה יש לומר דגם לשיטת הרא"ש דכלא ייחד לו מקום קרוי מקום של הנפקד מכל מקום מדרבנן מיהא אסור אף זה אינו חדא דנראה דגם הר"ן לא אמר שאסור מדרבנן אלא כשלא ביצרו במזיד כדמשמע מדכתב הואיל ועבר עליו שלא ביצרו ולשון זה משמע מזיד כדכתבו התוספות בשפת ד' ל"ח ד"ה עבר ובדף מ"ג ד"ה טבל דלשון עבר משמע במזיד ואם כן בנדון דידן שהיה שוגג בדבר ושכח ליפא למיקנסיה ואף מדרבנן מותר ועוד דהא קיימא לן בסוף סי' תמ"ז דכל שמותר מדאורייתא אינו עובר אף מדרבנן ודעת הרב מגן אברהם ס"ק מ"ו דאף באכילה מותר והוקשה לו מדברי הר"ן הנ"ל שכתב דעובר מדרבנן ועי"ש מה שתיגרץ אף באמת יש לומר דהר"ן לשיטתו דסובר כדעת הגאונים דחמץ ברשות הנפקד אין המפקיד עובר עליו והיה קשה לו מהא דעכומ"ז שהלנה לישראל על חמצו והוצרך לדחוק ולחלק דשם על כל פנים מדרבנן אסור אבל לדין דקיימא לן דהמפקיד עובר אם כן הא דעכומ"ז שהלנה לישראל על חמצו אתי כפשוטו דמוכרחין אנו לאוקומא באומר מעכשיו דאם לא כן היה המפקיד עובר מן התורה ואם כן שוב אמרינן שפיר דכל שמותר מן התורה גם מדרבנן אינו עובר עליו וכן כתב בנאות דשא סי' ט"ל דלהפוסקים דהמפקיד עובר מדאורייתא לא קשה עליהם קושית הר"ן וממילא אמרינן דכל היכא דמותר מדאורייתא גם מדרבנן מותר ואם כן לא מיבעיא דלשיטת המגן אברהם היה מקום להתיר בנדון דידן אף באכילה אלא אף לדעת האחרונים המחמירים באכילה יש להתיר כפאן שהרי בכגון זה אין פאן איסור אף מדרבנן אלא דבנדון דידן אין צורך לתקוע עצמינו להלכה זו שלפי המבואר בהשאלה התבואה מצד עצמה אינה ראויה למאכל אדם ולענין הנאה די במה שכתבתי כן נראה לי להלכה אלו תנרף דב"ק ועיין לעיל בסי' ה' אות כ' שהבאתי דעת הגאון מוהרש"ז בשלחן ערוך שלו בקונטרס אחרון בסי' ת"מ אות ב' דאף דלמה שכתב הרא"ש בטעם שהמפקיד עובר שהוא משום דמשאיל הנפקד מקום הפקדון להמפקיד יש לומר דבענין שאין הנפקד משאיל המקום להמפקיד אין המפקיד עובר מן התורה מכל מקום הוכיח הרב הנ"ל שם דמדרבנן מיהא אסור וצריף להתנישב היטב בכל מה שרשמתי שם לה נא ראה: עג) אודות קמח שמכר הישראל לעוזב דת ועבר עליו הפסח קשה לסמוך לכתחלה על היתרו של הטורי זקב סי' תמ"ח פאשר האריכו האחרונים בזה (אמר המחבר פונתו למה שכתב בס"ק ד' שהמומר יחליף את החמץ שקנה מהישראל או ימכרנו לעכומ"ז ויתן הדמים או החליפין להישראל בעל החמץ דחמץ אין תופס דמיו ובענין זה הארכתי בס"ד בסי' זה אות כ"ו ושם מתבארת דעת רבני האחרונים בחליפי חמץ שעבר עליו הפסח עי"ש ובריש סימן ט' הבאתי דברי הרב חכמה ומוסר דחמץ שנמכר למומר ועבר עליו הפסח מותר אף בלא חליפין ולכן נראה דלהתיר על ידי שיחליפנו המומר או ימכרנו לעכומ"ז

היא סְבָרָא מְמוֹצַעַת לְסִמּוֹךְ עֲלֶיהָ פֶּן נִרְאֶה לְפִי רִיחָא נְחֹזֵר לְדַבְרֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁהִתְחַלְנוּ): אִךְ בְּגוֹף הַחִימוּץ שֶׁל הַסֵּלֶת יָפֶה פֶּתַח מַעֲלָתוֹ שֵׁישׁ לְהִקְל בְּסִפְקוֹ וּלְהַעֲמִיד הַחֲטִים בְּחֻזְקַת שְׂלֵא נִלְתָתוּ בְּפֶרֶט לְפִי מֵה שֶׁחֲקַרְתִּי וְדַרְשָׁתִי מִנְהַג טוֹחֲנֵי הַקֶּמַח בְּזִמְן הַזֶּה רַבָּא דְרַבְנָא שְׂלֵא לְלַתּוֹת כָּלֵל וּבִיחּוּד בְּחֲטִים הַנְּטֻחִים בְּרַחֲיִים הַקִּיטוֹר וּמְלֹאכּוֹתֵים (דאמ"פ וְקוּנְסֵט מוהלען) אִין דְּרַךְ לְלַתּוֹת כָּלֵל (אָמַר הַמְּחַבֵּר עֵינֵן בְּמֵה שֶׁפְּתַבְתִּי לְעִיל בָּאוֹת כ"ט וּבִתְשׁוּבַת הַגָּאוֹן מוהר"ם שִׁיק שֶׁהִבְאִיתִי שָׁם): אֲלֵא שֵׁישׁ לְעֵינֵן מִחֲמַת שְׂלֵא נִבְרְרוּ הַחֲטִין מִמְצֻנְמַחִים וְהֵם מִיעוּט הַמְּצוּי בְּדוֹרְנוֹ וּבְאַרְצוֹתֵינוּ שֶׁאֶחָד מִינֵי אֲלֶף שְׂלֵא יִמְצָאוּ חֲטִים מְצֻנְמַחִים אוֹ מְבֻקְעִים וּבְמִיעוּט הַמְּצוּי חוֹשְׁשִׁין לְאַסּוֹר אִף דִּיעֵבַד כְּמוֹ בְּעֵגֶל שֶׁנִּשְׁחַט תוֹךְ שְׂמֵנֵה לְלִידְתוֹ שְׂנוֹהֲגִין לְאַסּוֹר אִף דִּיעֵבַד כְּדַעַתְהֶרַמְב"ם וְסִיעֵתוֹ עֵינֵן תְּבוֹאֵת שׁוֹר סִי ט"ו וּבִתְּסֻפּוֹת יְבָמוֹת ד' ל"ו ע"ב וְנִדְהָ ד' מ"ד ע"ב וְמֵה שֶׁפְּתַב בִּתְשׁוּבוֹת הַר"ן סִי ט"ן דְּלֵא מְחֻזְקִינֵן רִיעוּתָא בְּחֲטִין שְׂלֵא נִבְדְּקוּ מִמְבֻקְעוֹת יֵשׁ לוֹמַר דְּבִזְמַנּוֹ וּבְמִקוּמוֹ לֹא הָיוּ שְׂכִיחֵי כְּמִתְבָּאָר מִהַשְּׂאֵלָה אִף אִין מִזֵּה חֲשַׁשׁ דְּכִינּוֹ דְּאִף בְּהַחֲטִים שֶׁנִּמְצָאִים בָּהֶם מְצֻנְמַחִים עַל כָּל פְּנִים הָרֹב מֵהֶם אִינֶם מְצֻנְמַחִים אֲלֵא שֵׁישׁ סִפְקָא אִם יֵשׁ שְׂשִׁים וְהָרִי מִן הַתּוֹרָה בְּטָלִים בְּרוּב דְּהָיוּ מִין בְּמִינוֹ (אָמַר הַמְּחַבֵּר עֵינֵן בְּשַׁדִּי חֲמָד חֲלַק הַכָּלָלִים בְּחֻלְק שְׁנֵי בְּמַעֲרַכַת הַטִּי"ת כָּלֵל י"ג סק"ד מֵה שֶׁהִבְאִיתִי בְּזֵה ב"ס"ד) וְאִין כָּאֵן אֲלֵא חֲשַׁשׁ אִיסוּר דְּרַבְנָן כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּוּ הַמְּגַן אֲבָרְהֵם וּשְׂאָר אַחֲרוֹנִים רִישׁ סִי תמ"ב וְלֹא עֵבֵר בְּבַל יִרְאֶה: וְאִף שֶׁהַגָּאוֹן פָּרִי מְגֻדִים בְּפִתְיָה לְסִי תמ"ב כְּתַב דְּלִגְבֵי בַל יִרְאֶה לֹא מִהֲנִי בִּיטוּל בְּרוּב וְאִף שֶׁמּוֹתֵר בְּאַכִּילָה עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה דְּמַדְמִי לֵה לְמֵה שֶׁפְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּכּוֹרוֹת ד' כ"ג לְעֵנֵן מִשָּׂא בְּמַחִילַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ אִין הַדְּבָר פֶּן וְכוּ' וְרִאֲיָה בְּרוּרָה לְזֵה וְכוּ' וְעוֹד נִרְאֶה דְּמֵאֵי דְחִיִּישִׁין בְּנִפְל לְמִיעוּט הַמְּצוּי לְאַסּוֹר בְּדִיעֵבַד הֵיִינוּ מִשׁוּם דָּאֵם נִתִּיר בְּדִיעֵבַד תְּהֵא תְּקַנַּת חֲכָמִים נִעְקַרְתַּ מַּעֲיָקְרָא דְּהֵא הַשְּׂחִיטָה עֲצָמָה הִיא גּוֹף הָאִיסוּר שֶׁאֶסְרוּ שְׂלֵא לְשַׁחוּט תוֹךְ שְׂמֵנֵה מִשׁוּם דְּאִיכָּא לְבָרִירוֹ עַל יְדֵי הַמְּתָנָה אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּינֵן שְׁעַל הַטְּחִינָה אֵן שׁוּם אִיסוּר דְּנִדְאֵי מוֹתֵר לְטַחֲנוֹן חֲטִי סִפְקָא חֲמִץ אִם אִין רְצוֹנוֹ לְאַכְלֵם בְּפִסְחָא וְכִינּוֹ שְׂאִין עַל הַטְּחִינָה שׁוּם אִיסוּר וְלֹא נִגְזַר עֲלֶיהָ אִם אַחַר כֶּךָ קִיָּמָה בְּפִסְחָא בּוֹדְאֵי בְּדִיעֵבַד אֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא דִּישׁ שְׂשִׁים נִגְדַּד הַמְּצֻנְמַחִים פִּינּוֹן דְּכָבֵר לִיכָּא לְבָרוּרֵי וְלִכּוֹן יֵשׁ לְהַתִּיר הַקֶּמַח בְּפֶרֶט בְּמִקוּם הַפֶּסֶד גָּדוֹל וְעֵינֵן רַמ"א בִּי"ד סִי ט"ל ס"ב בְּפֶרֶט כְּאֲשֶׁר הוֹרָה מַעֲלָתוֹ לְעַרְבוֹ בְּרוּב קֶמַח אַחַר פְּשׁוּט הוּא לְהַתִּיר וְיַעֲנִישׁוּהוּ בְּכֶסֶף לְבַל יוֹסֵף שְׁנִית דְּדוֹ לְעֲשׂוֹת שְׂלֵא כַּהֲגֹן אֵלוֹ תַנְרַף דְּבָרֵי הַגַּאבְד"ק טְשַׁעֲרוּנוּיִין יצ"ו ב"ס אֲבָן יְקָרָה סִי כ"ג: עַד) כְּתַב שְׂטַר מְכִירָה וּפְרֵט כָּל הַמִּינִים וְהַמְּקַחִים וְרַק שְׁעַר הַקֶּמַח וְהַגְּעֵרֶסְטִלִּיָּה (שֶׁמְחֻזְקִים אוֹתוֹ לְחַמֵּץ גָּמוֹר) לֹא הֵיָה יָדוּעַ לוֹ וְהַנִּיחַ מְקוּם פְּנוּי עַד שֶׁיִּחְקוֹר וְיִכְתּוֹב מְקַחֵם וְשׁוּב שְׂכַח לְכַתּוֹב פִּיְסוּק דְּמֵי הַקֶּמַח וְהַגְּעֵרֶסְטִלִּיָּה וְהַרְגִּישׁ בְּזֵה אַחַר הַפֶּסַח נִשְׂאֵל עַל זֵה הַרָה"ג נִפְתְּלֵי סוֹפֵר ב"ס לִיקוּטֵי בֵּית אֲפָרִים ב"ח ד' ה' אוֹת י"ב וְהִבְיֵא הַלְכָה פְּסוּקָה בְּש"ס וּפּוֹסְקִים בִּי"ד סִי קל"ב סְעִיף ב' דְּכָל שְׂלֵא פֶּסֶק דְּמִים לֹא סְמָכָא דַּעַת הַקּוּנָה וְאִם פֶּן לֹא נִמְכְּרוּ שְׁנֵי מִינִים הַנִּזְכָּרִים וְאִף שֶׁבְטַל הַחֲמִץ מְכָל מְקוּם לֹא הֵיָתָה דַּעַתוֹ בְּבִיטוּלוֹ עַל אֵלוֹ לְפִי שְׁהֵיָה סְבוּר שֶׁכָּבֵר מְכָרֵם אֲלֵא דְלִפִּי מֵה שֶׁפְּתַבּוּ הָאַחֲרוֹנִים לְבַטַל אַחַר הַמְּכִירָה מְחַשֵּׁשׁ שְׂאֵם לֹא תִהְיֶה הַמְּכִירָה בְּטוֹב יִהְיוּ נִכְלָלִים בְּבִיטוּל וְאִם בְּנִדּוֹן זֵה הֵיָה הַבִּיטוּל אַחַר הַמְּכִירָה הָרִי נִכְלָלוּ בְּבִיטוּל וְכִינּוֹן שֶׁמְכָר וְכָתַב שְׂטַר רַק שֶׁשְׂכַח לְכַתּוֹב פִּיְסוּק דְּמִים יֵשׁ לוֹמַר דְּלֵא קִנְיָה בְּזֵה וְעֵינֵן טוֹרֵי זֵהָב יו"ד סִי צ"ט סק"ט בְּטוּעָה בְּדִין אֵי חֲשִׁיב שׁוֹגֵג וְכוּ' וְכִינּוֹן שֶׁעֵבֵר

פסח והפל רק קנס דרבנן ועל הקמח פשוט להתיר כי הנה דאמפ"ף מעה"ל שעושים בלא הדחת החטים במים פלל ואף שאין סומכים על זה בפסח מפל מקום לענן קנס דרבנן סמכינו ורק על הגערסטליך שנוהגים ללתות במים יש לדון: ונראה פיון דטעם הפיסוק דמים הוא משום דלא סמכא דעתיה שפרא שפרא ירבה לו בדמים אם פן בחמץ נדאי העכומ"ז סומך על הישראל שלא יבקש ממנו יותר מפדי שיווייו פמו שהישראל סומך על העכומ"ז ומוכר לו פמה אלפים ומוסר לו המפתח וכו' בפרט בדבר שהשער ידוע ואי אפשר לבקש עליו יותר כי אם דבר מועט בנדאי סומך על הישראל וגם הישראל סומך על העכומ"ז שלא יפחות מהשער ועוד פיון שהקמח והגערסטליך היו עם שאר מיני החמץ בהחדר שפכר להעכומ"ז ויש צד לומר דאף שלא פסק דמים הרי הם באחריות העכומ"ז שאם אין רצונו לקנותם הנה לו להחזירם להישראל ובמגן אברהם סי' ת"מ יש דעות החמץ של ישראל ברשותו של עכומ"ז ואחריותו על העכומ"ז אין הישראל עובר בבל יראה לכן נראה בקמח שאין בו חשש חמץ יש היתר בהנאה (פן הוא לשונו אבל נראה דלאכילה קרי הנאה) ועל הגערסטליך יש היתר למפור לעכומ"ז אלו תורף דב"ק וכבר פתבתי בסימן זה אות מ"א בעניינים אלו עי"ש: עה) מכר י"ש לחברו והאחריות על העובר עד שיגיענו ליד הקונה ואירע מקרה שנקלח הי"ש על הקאמיר של הקיר"ה עבור המכס והקונה הי"ש מכר אותו קודם פסח אף הי"ש נשאר על הקאמיר עד הפסח שנה שניה כי לא נגמר דינו ומשפטו וקודם הפסח שנה השנית לא מכרו את הי"ש הנה לא הקונה ולא המוכר ואחר הפסח באה הפקודה להחזיר הי"ש להישראל כי זכה בדינו והרי הוא חמץ שעבר עליו הפסח נשאל הגאון שואל ומשיב במהדורא שתימאה סי' נו"ן והשיב פעין זה נשאל הגאון פני יהושע בשכח למפור י"ש קודם פסח והורה גבר במקום הפסד מרובה לערב הי"ש לסמוך על רבינו יונה דמתיר לערבו לכתחלה ומטעם דיי"ש אינו אלא זיעה בעלמא והנה לסמוך על זה (שהוא זיעה) קשה מאד וכבר האריכו הגאונים שער אפרים וחקם צבי סי' כ' ופני יהושע בקונטרס אחרון בפסק החדש שלו אמנם לדעתי אין צריך לזה דבאמת פיון דאינו אלא איסור דרבנן לאחר הפסח וקנס בעלמא שפיר נוכל לסמוך על הפוסקים דרבנן לא נאסר לבטל איסור והרי ה"ן בפרק ב' דפסחים מדמה לתרומת חוצה לארץ דמותר לערב לכתחלה ברוב פביו"ד סי' שכ"ג וכדאי הם רי"ו וה"ן לסמוך עליהם לערב ולבטל ברוב יי"ש הכשר ולפי דברי התוס' בפסחים ד' ל' דלכך אסור אף בדרבנן לערב ולבטל האיסור משום דאם פן מה הועילו חכמים בתקנתם שאסרו עד ששים שפל אחד יערב ויבטל ברוב ואם פן זה שייך בכל איסורין שאין בהם רק משום איסור אבל פאן פיון שעובר בבל יראה בנדאי לא ישנהו לכתחלה ורק שאירע אונס שלא הנה יכול למוכרו פשיטא דבכי האי גוונא נוכל לערב לכתחלה וכו' (האריך קצת בזה וסיים) וגם יש לסמוך על התולדות שלמים סי' ו' שהתיר במי שהנה חבוש בבית האסורים ולא יכול למפור החמץ אף דחלקו עליו בכי האי גוונא אין לה אונס גדול מזה שהרי לא הנה מועיל פלל המכירה פל עוד שחשבו שהקיר"ה יקח הי"ש לעצמו עבור המכס ועתה שיצא המשפט כי הדין עם הישראל אם פן מה יוכל לעשות ובכי האי גוונא נדאי נוכל לסמוך לערבו ברוב לכתחלה ובפרט שיש פאן הפסד מרובה וכו' אלו תורף דב"ק ומתבאר שדעתו להלכה להתיר לערב חמץ שעבר עליו הפסח ברוב היתר מעיקר הדין אף בלא הסניפים שיש

בגדונו שאינם אלא לרונחא דמילתא ואני הדל בסי' זה אות ז"ך (בד"ה ומה שפכת להקל שפתערב) ייחסתי אליו שאין דעתו נוחה מעיקר הדין להתיר לערב אם לא על ידי אינה סניף והא קמן בתשובה זו מבואר שאין פן דעתו והוא תנא דמסייע לגאון עזינו בס' עין יצחק בסוף סי' כ"ב פמו שפכתתי למעלה באות מ"ט: עו) אַחַד הִיָּה לוֹ שְׁלֵשָׁה שָׁקִים שֶׁל קֶמַח וְאָמַר לְאַשְׁתּוֹ שֶׁתֵּן לְשׁוֹתְפָה שְׂיִמְכְרֶם בְּתוֹךְ חֲמִצּוֹ וְהִיא לֹא הִבִּינָה וְהִלְכָה לְשׁוֹתְפָה וְאָמְרָה לוֹ שְׁנַתְנָה לוֹ בְּמַתְנָה שָׁקִים אֵלָיו וְהַשְׁוֹתְפָה לֹא עָשָׂה שׁוּם קִנְיָן וְנִשְׁאַרוּ מִנְּחִים כְּאֲשֶׁר הָיוּ כִּי חָשַׁב שֶׁקִּנְאָם בְּאֻמְרָה בְּעֵלְמָא וְהִלְךְ וּמְכָרָם לְיִשְׂרָאֵל אַחַר בְּתוֹךְ שְׁאָר חֲמִצּוֹ וְזֶה הַיִּשְׂרָאֵל מְכַר חֲמִצּוֹ שֶׁל הַשְׁוֹתְפָה הַזֶּה לְוֶשְׁכַּח לְמַכּוֹר אוֹתוֹן שְׁלֵשָׁה שָׁקִים וּבִעַל הַקֶּמַח חָשַׁב כִּי אֲשֶׁתּוֹ עָשְׂתָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתָהּ וְאַחַר הִפְסֵחַ כְּשֶׁעָשׂוּ מִמֶּקְצֵת הַקֶּמַח עִיסָה הִתְחִילוּ לְחַקֹּר וְנוֹדַע שֶׁלֹּא נִמְכַר כָּלֵל בְּתוֹךְ חֲמִצּוֹ שֶׁל הַשְׁוֹתְפָה וְגַם שֶׁאֲשֶׁתּוֹ נִתְנָה לוֹ בְּמַתְנָה בְּאֻמְרָה בְּעֵלְמָא וְשָׁאֵלוּ לְהַמּוֹרָה וְצִוָּה שְׂיִאָּפֶה מֵהַ שֶׁכָּבַר לְשׁוֹ וְלִשְׂאוֹל אֵת גְּדוּלֵי הַדּוֹר עַל זֶה נִשְׁאַל הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהֲדוּרָא שְׁתִּיתָאָה ס' נו"ן (בד"ה והנה) מִבְּעַל הַקֶּמַח וְכַתֵּב שֶׁלְכַאוּרָה אֵין תִּקְנָה כִּיּוֹן שֶׁהִנְתִּינָה הִיָּתָה רַק בְּאֻמְרָה בְּמָה קָנָה הַשָּׁקִים פְּטוּמֵי מִיָּלֵי בְּעֵלְמָא נִיגְהוּ וְהַשְׁוֹתְפָה שֶׁמְכָרוּ לְיִשְׂרָאֵל וְהַיִּשְׂרָאֵל שֶׁכַּח לְפָרְטִים בְּשֵׁם אִם כֵּן לֹא נִמְכְּרוּ כָּלֵל וְנִשְׁאַר הַחֲמִץ בְּרִשׁוֹת בְּעֵלִים רֵאשׁוֹנִים וְאִף בִּיטוּל לֹא הִיָּה שֶׁבִּעַל הַקֶּמַח חָשַׁב שֶׁהַשְׁוֹתְפָה יִמְכּוֹר אֶף לְהִיּוֹת כִּי הוּא נִחְתוּם עָנִי וְהוּי הַפְּסֵד מְרוֹבָה בְּעֵרָף שֶׁשָׂה עֲשׂוֹר רִיבִינִישׁ וְהַתּוֹרָה חֹסֶה עַל מְמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָמַר דִּישׁ מְקוּם לְדוֹן לְהַתִּיר וְהִבִּיא מֵהַ שֶׁפָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים בְּסִי' תנ"ג סעיף ד' דְּמוֹתֵר לִיקַח קֶמַח מִן הַשּׁוּק וְהַמְּגֵן אֲבָרְהֶם כַּתֵּב בְּשֵׁם אֲבֹד"ק לִיסָא דְעַכְשָׁיו שְׂרַגִּילִים לְרַחֲוֹץ הַחֲטִיִּים וּמִשְׁהִיּוּ אוֹתוֹן בְּמִים אֲסוּר לִיקַח קֶמַח מִן הַשּׁוּק דְהוּי כְּדָגוֹן שֶׁנִּטְבַּע וְכו' וְכֵן כָּתְבוּ צָמַח צָדֵק וְחָק יַעֲקֹב וְשָׁאֵל אֵת הָאִישׁ וְאָמַר שְׂרַחֲץ הַחֲטִיִּים אִם כֵּן הוּי כְּחֲמִץ וְשׁוֹב שֶׁקִּיל וְטָרִי אִם חֲטִיִּים שֶׁנִּלְתְּתוּ הוּי חֲמִץ גָּמוּר אוֹ רַק גְּנוּקָשָׁה וְשֶׁמֶצָא בְּפָרִי מְגֵדִים בְּפִתִּיחָה לְסִי' תס"ז שֶׁפָּתְבַּת בְּשֵׁם הַלְבוּשׁ בְּסֵעִיף ט' דְחֲטִיִּים שֶׁנִּתְבַּקְּעוּ בְּמִים לֹא הוּוּ חֲמִץ גָּמוּר מִן הַתּוֹרָה כִּי אִם מְדַרְבְּנָן וְהַפְּרִי מְגֵדִים כָּתֵב שֶׁמֶכֶל הַפּוֹסְקִים נִרְאָה דָּאִם נִתְבַּקְּעוּ חָשׁוֹב חֲמִץ גָּמוּר כֹּל שֶׁשָׂהָה שְׂיַעוּר מִיֵּל וְנִתְבַּקְּעוּ חֲזִיב כֶּרֶת וְכַתֵּב לְהִבִּיא רֵאזִיה לְהַפְּרִי מְגֵדִים מְסוּגִיָּא דְפְסָחִים ד' ל"ו בְּחֲטִיִּים שֶׁל מְנַחֹת דָּאֵין לוֹתְתִין אוֹתָם שְׁמָא יִחְמִצּוּ וְכַתֵּב לְדַחֹת עַל פִּי מֵהַ שֶׁפָּתְבוּ הַגָּאוֹנִים שֶׁעַר הַמֶּלֶךְ הִלְכוֹת חֲמִץ וּמְקוֹר חֲזִיִּים ס' תס"ב דָּאִף לְשִׁיטַת הָרֵא"שׁ וְהַטּוֹר דְּנוּקָשָׁה אֵינוֹ אֵלָא מְדַרְבְּנָן הִיָּינוּ דוּקָא בְּנוּקָשָׁה שֶׁאֵינוֹ רֵאוּי לְאֲכִילָה כְּזוּמָן וְעִמְלִין וְשִׂאוֹר דְּלֹא חֲזוּ לְאֲכִילָה אֲבָל נוּקָשָׁה שֶׁל מִי פִירוֹת עִם מִים אִף דְּנוּקָשָׁה הוּי לֹא מְמַעֲטִינָן אוֹתוֹ רַק מְכַרְתָּ וְלֹא אֵית בִּיהַּ וְדַבְרִיהֶם מְוֹכְרָחִים וְכו' וּבְאֵמַת הַדְּבָר מְוֹכְרָח לְחַלֵּק כְּדַכְתְּבוּ הַשְּׂעַר הַמֶּלֶךְ וְהַמְּקוֹר חֲזִיִּים וְכֹל הָאֲחֵרוֹנִים וְאִם כֵּן בְּקֶמַח שֶׁנִּלְתֵּת דְּעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה קֶמַח יָפֶה אִף דְּלֹא נִתְחַמֵּץ חֲמִץ גָּמוּר מְכֹל מְקוּם נוּקָשָׁה הוּי וְהוּי חֲמִץ לַעֲנֵן מְנַחֹת וְאִם כֵּן אֵין רֵאזִיה מִזֶּה: וְעַל כָּל פָּנִים כֹּל שֶׁנִּתְבַּקְּעַת הוּי חֲמִץ גָּמוּר וְכִשְׁלֹא נִתְבַּקְּעַת וְלֹא רֵאוּנוּ בּוֹ סִימְנֵי חֲמִץ בְּוֹדָאֵי יֵשׁ לוֹמַר דָּאֵינוּ חֲמִץ גָּמוּר וְאִף נוּקָשָׁה לֹא הוּי וּבְסִי' תמ"ז סעיף י"ב מְבֹאֵר דְּנוּקָשָׁה אֲפִילוּ בְּעֵינֵיהַ אֵינוֹ אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְלַהֲמָגֵן אֲבָרְהֶם אִף בְּאֲכִילָה מוֹתֵר אֲמָנָם נִרְאָה דָּאִף דְּנִימָא דְשֶׁאֵנִי נוּקָשָׁה דְּלֹא חֲזִי לְאֲכִילָה וְאֵינוֹ אֲסוּר רַק מְדַרְבְּנָן לֹא קִנְסוּ לְאַחַר הַפְּסַח בְּהִנָּאָה מֵהַ שֶׁאֵין כֵּן בְּנוּקָשָׁה כִּי הֵאֵי דְאֲפִשֶׁר דְּאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה מְכֹל מְקוּם כִּיּוֹן דְּלֹא נִיכְרַת סִימְנֵי חֲמִץ וְלֹא רֵאוּנוּ שֶׁנִּתְבַּקְּעַת אֲפִשֶׁר דָּאִף חֲמִץ נוּקָשָׁה לֹא הוּי וְאֵינוֹ אֲסוּר רַק מְדַרְבְּנָן וְעַל כָּל פָּנִים

נראה דמותר לערבו עם שאר קמח ובכי האי גוונא מותר לבטל פיון דאינו אלא איסור
נחשש דרבנו נראה להקל לפי שהוא הפסד מרובה לעני והפפרות שפכר נאפו אי אפשר
להתירם על ידי ביטול דדבר שפמנן לא בטיל וכו' וגם הני דין חתיכה הראויה להתפכד
לאורחים ולא בטיל ואם פן הפפרות אין להם תקנה ואף שיש מקום להקל על כל פנים
בהנאה כמו שכתבתי דכאן אפשר דלא חשיב אף חמץ גוקשה מפל מקום פיון שכתב
אא"ז המגיני שלמה דראוי לקנסו להפסיד שלישי או חציו אם פן בכי האי גוונא על כל
פנים די בקנס זה שפסיד הפפרות והקמח הנשאר יערב ברוב ושרי: שוב שקיל וטרי
בהא דביטול ברוב דלפי מה שכתב הרב בעל חות דעת בסי' צ"ט דבהנאה לא שייך לומר
דמותר לבטל דבשלמא באיסור אכילה כל שמבטלו אינו מרגיש הטעם אבל כל שאסור
בהנאה איך שייך ביטול הא מפל מקום נהנה במה שלוקח האיסור ומבטלו דהא מרויח
בכמות האיסור שמערב ולפי זה בפסח דאסור בהנאה שוב לא שייך ביטול מיהו המגיני
שלמה מדמי יי"ש שאינו אלא זיעה לגוקשה שכתב הריב"ש דמותר אחר הפסח בהנאה
ושוב יוכל לבטלו ואם פן גם בנדון דידן מותר בהנאה וכו' ועל כל פנים בנדון דידן מותר
לערב כדי לבטלו דאינו איסור רק מדרבנו ואף אם נמצא בו קצת ביקועים נתבטלו קודם
הפסח ברוב כמבואר בסי' תנ"ג ולכן פשיטא דיש לסמוך על ביטול ברוב וכתב שכל זה
כתב לעצמו ולא רצה להורות לבעל דין עצמו שישאל ממנו כי אולי הוא נגד המורה
ואמר לו שהמורה ישאל ממנו חוות דעתו וישיב לו ובא לו מכתב מהמורה ופלפל בדבריו
ובסוף דבריו כתב בשם הרב השואל דכיון דלא הוי אלא גוקשה וידעת הטור מותר
להשהותו אף דלא קיימא לן הכי מפל מקום בעבר עליו הפסח יש להקל וכתב על דבריו
הנה אמת שפן יש לומר ולצדד אבל על כל פנים מה שכתבתי לבטלו ברוב נדאי נכון
וישר אלו תנ"ך דב"ק: והנה לעיל בסי' זה אות ז"ך בהתשובה שכתבתי בשנת תרמ"א
כתבתי אני הדל (כד"ה ומה שכתב בהיתר השלישי) על פי דברי הגאון שער המלך
דחמץ גוקשה דמי פירות עם מים שראוי לאכילה אם עבר עליו הפסח אסור וכתבתי
שפן מתבאר מדברי הגאון שואל ומשיב בתשובות שרשמי שם שוב הבאתי מה שכתב
לי הגאון אבד"ק קאוונא דבתשובת הריב"ש (שלא היה מצוי אצלי אז) שממנו מקור
הדיו דגוקשה שעבר עליו הפסח מותר מבואר שאין לחלק בין גוקשה שאינו ראוי
לאכילה לגוקשה דמי פירות (עי"ש בד"ה וילענן הלכה למעשה) וכתבתי דמאחר
שמפונש פן בדברי הריב"ש פשיטא שאין לנו לחלק בזה היפך דעתו הגדולה ועוד
כתבתי לדחות מה שהיה נראה לי בדעת הגאון שואל ומשיב עי"ש (כד"ה ואפריון
נמטייה) ועתה שהשגתי ספר שואל ומשיב מהדורא שתיארה וראיתי תשובתו הנ"ל הדר
בה חזקה שבתשובה הלזו נראה בעליל שפוכר באמת דחמץ גוקשה דמי פירות עם מים
אם עבר עליו הפסח אסור ובמה שכתב הגאון שואל ומשיב בתשובה הלזו על הקמח
מחטים לתותים אם היא חמץ גמור וכו' עיין במה שכתבתי באות ז"ך הנ"ל וגם באות
כ"ט (מן ד"ה והנה לעיל באות כ"ט והלאה) בענין זה (עז) נער אחד מצא חביות של יי"ש
חמץ בערב שביעי של פסח והביאם לבית אביו והניחם באחד מהחדרים שלא בידיעת
אביו ובליל יום טוב נודע לאביו ויגער בו אביו אף לא ביערם מפני שהוא יום טוב
כמבואר במגן אברהם סי' תמ"ו סק"ב ובחזק יעקב ועבר הפסח נשאל על זה הגאון אבד"ק
באטישאן יצ"ו בספרו הבהיר חיים של שלום בסי' כ"ה והשיב שצריך לידע אם נער זה

קטן הוא או גדול ואם סמוך על שלחן אביו או לא ובראשית מאמר פתב לבאר דאף דשאר איסורי הנאה אין להם זכיה וקנין מפל מקום חמץ בפסח יש בו זכיה וקנין פדכתב הרמב"ם דהקונה חמץ בפסח הנה לוקה בזמן הבית וטעם החילוק בחמץ משאר איסורי הנאה למדנו מדברי הר"ן במסכת ע"ז בסוגיא דהמוצא פלים דדוקא בערלה וכלאי הפסח שאיסורן איסור עולם ואין היתר לאיסורן הוא דאין נתפס עליהם שום זכות וקנין אבל ע"ז דעכומ"ז שיש היתר לאיסורה על ידי ביטול תופס בה קנין וכן בחמץ פינון שפשעבר הפסח מותר מן התורה אף דאסור מדרבנן יש לו היתר מיקרי ואית ביה קנין: שוב חקר בקטן שזכה בחמץ ואין זכיתו אלא מדרבנן ועבר עליו הפסח אם אסור פדין חמץ ששעבר עליו הפסח מי נימא דדמי לחמץ גוקשה דאיסורו מדרבנן ואם עבר הפסח מותר או נדמה חמצו של קטן לחמצו של ישראל שקבל עליו העכומ"ז אחריות דאסור מדרבנן ואם עבר עליו הפסח אסור והטעם כתב הר"ן בריש פרק אלו עוברין דלא דמי לגוקשה דגוף החמץ הזה אם לא הנה העכומ"ז מקבל עליו אחריות הנה אסור מן התורה וכיון שאמרו חכמים שקבלת אחריות לא הוי ביעור חשיב חמץ של תורה ואסור בעבר עליו הפסח והכא נמי הרי חמץ זה הוא חמץ גמור מן התורה ועובר וכתב שגרא פהצד הראשון דמלבד מה שכתב הרב פהנה בסי' א' דאפילו למה שכתב הר"ן הנ"ל דוקא פשהחמץ שלו אלא דלא עבר עליו בבל יראה מן התורה אלא מדרבנן קנסו ואסרו אחר הפסח אבל פשהחמץ אינו שלו מן התורה אלא מדרבנן לא קנסו עוד יש לומר דכיון דעיקר זכית הקטן מדרבנן הוא מפני דרכי שלום כי תקינו ליה רבנן היינו בדבר המותר דחזי ליה ולאחרינו אבל לא במידי דאסור בהנאה וכל שכן בחמץ דאיכא נמי בל יראה דומיא למאי דאמרינו בבבא מציעא דף צ"ו כי עבדי רבנן תקנתא ואמרו בעל לוקח הוי להיתרא לאיסורא לא עבדי רבנן תקנתא ועיין בתוס' שם בד"ה אמר רבא ובמחנה אפרים הלכות קנין משיכה סי' ב': והוסיף לומר דלפי האמור הנה נראה שאם הקטן זכה בחמץ קודם הפסח מן התורה פגון שזכה על ידי דעת אחרת מקנה דינש לו זכיה מן התורה לדעת כמה פוסקים אם עבר עליו הפסח אסור אף באמת יש לומר דאף אם החמץ הוא שלו מן התורה לא קנסו חכמים בחמצו פינון שאינו בר עונשין ולא עבר מן התורה על בל יראה אף דקנס חכמים זה הוא על החמץ ולא על הבעלים מדאסרוהו על כל העולם כמו שכתבו הפוסקים מפל מקום לא הטילו קנס זה אלא מפני שהבעלים עברו בבל יראה לא כן בקטן אף שהוא שלו מן התורה לא חל עליו קנס חכמים פלל וזה ברור: ואם הנער הזה הוא גדול אלא שסמוך על שלחן אביו וקיימא לן בא"ח סי' שס"ז ובחושן משפט סי' ע"ר דמציאתו לאביו ומתבאר בסוגיית הש"ס דבבא מציעא ד' י"ב דמן התורה הוא של הבן אלא דרבנן תקנו פן משום איבה ובמידי דאיסורי הנאה דלא שייך איבה בפרט בחמץ שעובר בבל יראה לא זכי אבוהי פלל והחמץ הוא של הבן ועבר עליו הפסח ואסור בהנאה ורצה לצדד להיתר שתקיף בצאת הפסח נקנה החמץ לאביו מתקנת חכמים על בן הסמוך על שלחן אביו ויש לומר דלאביו לא קנסו על דרוך שכתב הג' נודע ביהודה במהדורא קמא סי' כ' במי שמת בתוך הפסח דלא קנסו בנו אחריו והכי נמי נימא דלא קנסו אביו וצדד בזה עוד אף מלבד שחלקו עליו והקיפוהו בהלכות פמבואר במהדורא תניינא והוא נדחקלקיים דבריו ועוד לא דמי לההיא דהכא נדאי יש לומר דאביו לא ניחא ליה באיסורא פאשר גער בו ואם פן הוי פאילו אמר לו חמץ זה יהא שלך והוי של הבן לעולם וכו'

וסיים חזרתו על כל צדדי ולא מצאתי: ואי משום שהחמץ הזה הוא יין שרף שאינו אלא זינעה בעלמא פדכתב הפני יהושע או משום דהמאלץ הוא חמץ גוקשה פדכתב בבאר יעקב הוא יסוד קלוש ורבים חולקים וגם הפני יהושע לא התיר מטעם זה לחוד כי אם בעוד צדדי היתר בצירוף ביטול ברוב לסמוך על דעת הסוברים דחמץ שעבר עליו הפסח מותר לבטלו ברוב לכתחלה וסיים בפני יהושע שיש לקנסו במקצה או שליש לעניים ונדון שלנו אף אם הנה היי"ש סכום רב לא חשיב הפסד מרובה דמצאנה לא חשיב הפסד מרובה פדכתב הרא"ש שבמגן אברהם סי' תקל"ט סק"ט אלו תנרף דב"ק: אמר המחבר במקצועות שהזכיר הרב הג"ל יצ"ו יש מהם שפתיב אצלי בקונטרסי ויש לשאת ולתת בהם אף קשה למיגמר בעתיקא רק אציין מקומם והיו עיניה רואות א) אם כל חמץ דרבנן שעבר עליו הפסח מדמינן לחמץ גוקשה דמותר עיין בסי' זה אות יו"ד ב) בדין חמץ של קטן שעבר עליו הפסח אם אסור עיין במה שרשמתי בסימן זה אות מ"ג ג) במי שמת בפסח והניח חמץ שלא ביטלו אם נאסר ליורשין עיין בסי' זה אות ל"ב ד) אם לסמוך על הסברא דיי"ש הוי חמץ מדרבנן אי משום דזינעה בעלמא הוא אי משום דהמאלץ הוא חמץ גוקשה עיין מה שרשמתי בסי' זה אות כ"ח ה) מה שכתב דאף אם הוא סכום רב לא מיקרי הפסד מרובה משום שהוא מצאנה יש לפקפק לכאורה לפי מה שכתב ידידי הגאון אבד"ק דאגנא יצ"ו בקובץ הארות השמש סי' ט"ז סוף אות י"ב בשם הגאון תפארת ישראל בכללי השמחות סי' א' דמניעת רינח גדול אלים פהפסד קרן ויש להתנייב בזה איה"ש: עח) איש אחד הקדיש עשרים כפר קמח מדגן לתותה לעני מיוחד בתורת נדבה שאמר הרי זו לפלוני אבל לא מסר הקמח להעני (וגם לא הודיע להעני מזה פן מתבאר מהתשובה) ושכח הנודב למכרו קודם הפסח פנהוג ועבר הפסח נשאל הגאון מבאטישאן יצ"ו בס' חיים של שלום סי' ח"ן מה משפט הקמח ובתשובתו האריף בתבונתו לבאר מה שנסתפק בדין נדבה באומר סלע זו לפלוני עני שמפשיטות ספקו יהנה תשובה לשאלה הג"ל וזו היא תקירתו דהנה הלכה ברורה דאין דין שומרים בהקדש דאימעיט הקדש מרעהו אלא שגחלקו הפוסקים בשומר דבר של הקדש אם חייב בפשיעה דיש סוברים דכשם שפטור מגנבה ואבדה פן פטור מפשיעה ודעת הרמב"ם וקצת ראשונים העומדים בשיטתו היא דדוקא מגנבה ואבדה הוא דפטור אבל בפשיעה חייב דפושע מזיק הוא והמזיק בהקדש חייב לשלם הקרן ואינו פטור אלא מחומש ואשם ועל זה חקר הגאון יצ"ו באומר הרי זו הקדש או שאמר סלע זו לצדקה דקימא לן נמי דפטור מגנבה ואבדה וכו' מה דינו בפשע אם חייב כמו שאר שומר דבר של הקדש (שחייב בפשיעה לדעת הרמב"ם ודעמיה) דאף דאמר הרי זו מכל מקום כל שלא מסר הדבר להקדש או להעני נעשה ממילא שומר עליו וחיוב בפשיעה או נימא פינון שלא קבל עליו שמירה פטור אף מפשיעה ורצה לומר דמדאמרינן מה בין נדר לנדבה וכו' נדבה דאמר הרי זו מתה או נגנבה פטור ולא אמרינן ריבנותא דפשע בה פטור מוכח דבפשיעה חייב והאריף בתריפות ובקיאות נפלא ומסיק לדינא דאף להרמב"ם ודעמיה דשומר דבר של הקדש אינו פטור אלא מגנבה ואבדה אבל בפשיעה חייב מכל מקום בזה שלא קבל עליו לשמור רק שאמר הרי זו לא נעשה שומר עליו ופטור אף מפשיעה אף לדעת הרמב"ם וכיון דלכולי עלמא בנדבה שאומר הרי זו אין עליו שום אחריות אף אחריות דפשיעה אם ק זה הבעל הבית שהקדיש הקמח בהרי זו לפלוני לא עבר על כל יראה

כָּלֵל וּמִוֶּתֶר הַקִּמְח הַזֶּה שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח (וּמִצַּד הָעֵנִי אֲשֶׁר הִוּקְדָּשׁוּ לְשֵׁמוֹ יִבֹּאֵר לְהֵלֵן):
שׁוֹב עֲמֵד לְבָאֵר פֶּרֶט אֶחָד שֶׁהוּא עֵינֵקֶר לְגִדּוֹן הַשְּׂאֵלָה הַנִּזְכָּר לְוֵהוּא זֶה דְּלִפֵּי מֵאֵי דְקִימָא לֹן
בְּנוֹדֵר לְצִדְקָה אֶפְיֵלוֹ לְעֵנִי מִיִּחוּד יָכוֹל לְהִתִּיר נִדְרוֹ כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּיָדוֹ כְּבִיּוּרָה דְעֵזָה סִי
רַכ"ח וּבְבִית שְׁמוּאֵל סִי נ"א ס"ק י"א וְכִינּוֹן דְּמֵהֵנִי שְׂאֵלָה יֵשׁ לִוְמֵר שְׁעוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה
מִטַּעַם הוֹאִיל וְאֵי בְּעֵי מִיתְּשִׁיל כְּמוֹ בְּחֻלָּה בֵּא"ח סִי תנ"ז וְכַתֵּב שְׂזֵה תְלוּי בְּמַחְלֻנְקַת
אֲחֵרַת בֵּין הַתּוֹסְפוֹת וְהַרְמַב"ם בְּהַקְדָּשׁ דְּמֵהֵנִי בֵּיהּ שְׂאֵלָה אִם הוּא עַל יְדֵי חֲרָטָה בְּלִבְד
אוֹ בְּעֵינֵן שְׂזֵהָ גַם כֵּן פֶּתַח לְגִדּוֹן דְּאֵי מֵהֵנִי שְׂאֵלָה בְּחֲרָטָה בְּלִבְד אוֹ אֲמָרִינּוּ דְעוֹבֵר
בְּבַל יִרְאֶה מִטַּעַם דְּאֵי בְּעֵי מִיתְּשִׁיל אֲבָל אֵי בְּעֵינֵן נְמִי פֶתַח לֹא אֲמָרִינּוּ הוֹאִיל וְאֵי בְּעֵי
מִיתְּשִׁיל דְשִׁמָּא לֹא יִמְצָא פֶתַח לְגִדּוֹן וְאִם כֵּן אֵינּוּ עוֹבֵר הַבַּעַל הַבֵּית הַזֶּה בְּבַל יִרְאֶה
וְהֵבִיא שְׂדַעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּעֶרְכֵין ד' כ"ג דְּמֵהֵנִי שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ אַף בְּחֲרָטָה בְּלִבְד כְּמוֹ
שֶׁהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵיהֶם הַגָּאוֹן מַחְנֵה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת צִדְקָה וְלִדְבָרֵיהֶם אֲמָרִינּוּ הוֹאִיל וְכֵי
מִיתְּשִׁיל וְעוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה אֲמָנָם דַּעַת הַרְמַב"ם בְּשִׁבְעֵי מֵהַלְכוֹת עֶרְכֵין הַלְכָה י"ז
דְּבַהֲקָדָשׁ וְצִדְקָה בְּעֵינֵן פֶּתַח וְחֲרָטָה וְאִם כֵּן לְדִידְיָהּ לִיכָּא לְמִימֵר הוֹאִיל וְאֵי בְּעֵי מִיתְּשִׁיל
וְלֹא עֵבֶר עַל בַּל יִרְאֶה וְנִמְצָא שְׂנִדּוֹן הַשְּׂאֵלָה שְׁלִפְנֵינוּ הוּא סִפְק חֲמִץ שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח:
וְהֵבִיא מַחְלֻנְקַת הַפּוֹסְקִים בְּסִפְק חֲמִץ שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח אִם מִוֶּתֶר בְּאַכִּילָה אוֹ דְוִקָּא
בְּהִנְאָה וְכַתֵּב דְאַף לְדַעַת הַרְבָּנִים בֵּית חֲדָשׁ וּמִגֵּן אֲבָרְהֵם שְׁפוֹבְרִים בְּעֶלְמָא בְּסִפְק חֲמִץ
שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח שְׂאִינוּ מִוֶּתֶר בְּאַכִּילָה בְּגִדּוֹן שְׁלֵנוּ יֵשׁ לְהִתִּיר בְּאַכִּילָה גַם כֵּן שְׁהֵרִי
בְּחֻלָּה שְׁעוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה מִטַּעַם הוֹאִיל דַּעַת הַבֵּית חֲדָשׁ הִיא דְאַף שְׁעוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה מִוֶּתֶר
אֲחֵר הַפֶּסֶח וְאִם כֵּן בְּגִדּוֹן שְׁלֵנוּ שְׁהַסִּפְק חֲמִץ הוּא עַל יְדֵי הוֹאִיל מִוֶּתֶר בְּאַכִּילָה גַם לְדִידְיָהּ
וְשׁוֹב עֲמֵד לְבָאֵר אֵי דְנִין בְּזֵה דִין סִפְק חֲמִץ שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח דְּהַטַּעַם דְּמִקְלִינִין בֵּיהּ
בְּאַכִּילָה אוֹ בְּהִנְאָה הוּא מִשׁוּם סִפְק דְרַבְּנֵן לְקוּלָּא וְזֵה דְוִקָּא בְּנִמְצָא הַסִּפְק חֲמִץ אֲחֵר
הַפֶּסֶח אֲבָל זֶה שְׁמַתְחֻלָּה הִנֵּה אִיסּוּר תּוֹרָה אֲלֵא שְׂאֲחֵר הַפֶּסֶח נִתְגַּלְגַּל לְדְרַבְּנֵן בְּכִי הֵאֵי
גְוִוָּנָא לֹא אֲמָרִינּוּ סִפְק דְרַבְּנֵן לְקוּלָּא כְּדַכְתְּבוּ הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם מֶרֶן הַמוֹהֲרִיב"ל וְהָאֲרִיף
לְבָאֵר דְאֵין לְחוּשׁ לְזֵה בְּגִדּוֹן דִּידּוֹן וְאֵי"ה אֲכַתְּוֹב תּוֹרָף דב"ק בס"י זֶה אוֹת ל' שְׁשֵׁם כְּתוּב
אַצְלֵי מֵאִז הַיָּמִים בְּדִינִים אֵלוֹ בַּס"ד: וְכָל זֶה הוּא לְבָאֵר דְּמִצַּד הַמְקַדֵּשׁ הַקִּמְח הַנִּזְכָּר אֵין
חֲשֵׁשׁ מִשׁוּם בַּל יִרְאֶה דְלָכֵל הַיּוֹתֵר אֵינוֹ אֲלֵא סִפְק חֲמִץ וְדִינוֹ כְּנִז"ל שׁוֹב כְּתֵב לְבָאֵר אִם
יֵשׁ לְחוּשׁ מִצַּד הָעֵנִי שֶׁהוּקְדָּשׁ לְשֵׁמוֹ וְכַתֵּב וּמִצַּד הָעֵנִי שְׁעוֹבֵר עַל בַּל יִרְאֶה פְּשִׁטָּא דְאֵין
לְאַסּוֹר אֶפְיֵלוֹ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים רֹבֵן כְּכֹלָם שְׁפוֹבְרִים דְּגַם בְּצִדְקָה לְעֵנִים אֲמָרִינּוּ אֲמִירָה
לְגַבוּתָהּ כְּמִסִּירָה לְהַדְיוּט עֵינֵן בְּשׁו"ת מֵהֵרִי"ט בְּרֵאשׁוֹנוֹת סִי כ"ב וּבְסִפְרֵי מַחְנֵה אֲפָרִים
הַלְכוֹת צִדְקָה סִי ד' שְׂאָסֵף לְכָל הַמַּחְנוֹת שְׁמִדְבָרִים בְּעֵינֵן זֶה מְפָל מְקוֹם הָעֵנִי חֲשִׁיב
כְּאֹנָס דְּהָא לֹא נוֹדַע לֹו קוֹדֵם הַפֶּסֶח שְׂיֵשׁ לֹו חֲמִץ וְדַעַת הַתְּשִׁב"ץ סִי קצ"ט דְּבִאֲוֹנָס לֹא
קִינִס ר' שְׁמַעוֹן וְאֶפְיֵלוֹ לְדַעַת הַרְמַב"ם עֵינֵן ש"ע א"ח סִי תמ"ח שְׁפוֹבֵר דְּגַם בְּאֲוֹנָס יֵשׁ
לְקִנּוֹס הֵכָּא שְׁמַסְתְּמָא הָעֵנִי הַמְקַבֵּל בִּיטֵל כָּל חֲמִירָא דְאֵית לִי אַע"ג דְּלֹא סָגִי בְּבִקְטוּל
לְחוּד מ"מ אֵינוֹ רַק מִשׁוּם הַעֲרָמָה כְּמִבְּוֹאֵר בִּירוּשְׁלַמִי וְעֵינֵן בְּשׁו"ת מ"ב וְשׁו"ת נוֹדַע
בִּיהוּדָה קָמָא חֲלָק א"ח סִי י"ח וְהֵכָּא דְלֹא שְׂיֵיף הַעֲרָמָה כֵּינּוֹן שְׂלֵא נוֹדַע לֹו קוֹדֵם
פֶּסֶח אֵין לְקוֹנְסוֹ עֵינֵן בַּס"מִנִּי בְּחֻלָּה הַתְּשׁוּבָה וּבְלֹא הֵכִי בְּהָא גּוֹפִיָּה אִם הַמְקַבֵּל עֵבֶר
בְּבַל יִרְאֶה מַחְמַת אֲמִירָה לְבַד יֵשׁ לְעֵינֵן טוֹבָא דְנֵהִי דְאֲמִירָה לְגַבוּתָהּ כְּמִסִּירָה לְהַדְיוּט מְפָל
מְקוֹם יֵשׁ לִוְמֵר דְּלֹא חֲשִׁיב כְּשֵׁלוֹ מִמֶּשׁ שְׂעֵבֶר עָלָיו בְּבַל יִרְאֶה מְפָל שְׁפֹן לְדַעַת הַסּוֹבְרִים

דבאומר סלע זו לצדקה רשאי להלוותו אפילו היכי שגדר לעני מנוחד דאין עליו רק קיום וחיוב ליתן מה שגדר ועל כל פנים אסתגר בהאי שאילתא להתיר מפל מה שפתבתי אלו תנרף דב"ק והיו עיניו רואות במה שפתבתי אני הדל בסימן זה אות ז במי שלא ידע שיש לו חמץ וגם החמץ לא היה ברשותו הנה הבאתי דעת הרבה מרבני האחרונים שפתבו להקל דבכי האי גוונא לא אסרו רבנן וגם באות ו' פתבתי אם מה שאסור חמץ שעבר עליו הפסח אפילו הניחו שוגג או אנוס הוא ונקא כשלא ביטל החמץ או אף כשבטלו עי"ש: עט) אהד היה לו שלש מאות פור חטים באוצר שלו שאצר אותם אחר הדישה מיד ולא היה עליהם שום חשש מים ובינדעו זאת לא בטל אותם ולא פתבם בערב פסח בשטר המכירה ויקר מקרה בערב פסח כשעה קודם חצות נפלה דליקה סמוך לבית האוצר ונגעה גם בגג בית האוצר והיו שם עם רב מאינם יהודים ושפכו מים רבים לכבות את הדליקה ונשקע האש מעט אבל לא יכלו לכבות את הלפידים ועצי הגג שנפלו לתוך התבואה לכן לקטו העכומ"ז משם כל התבואה ונתנוה בבית עכומ"ז אחר והיו פשגי שלישים חטים לפליטה ואחר הפסח בא ליקח את המוצל מאש וראה שתבואתו נתחמצה ובה בשברון לב אולי יש להמציא לו מזור כי מבלעדי זאת לא ישאר לו מכל רכושו אף כפר לחם נשאל בספר פאת השדה לרב אהד בדורנו ברוך עקפעלד בסי' יו"ד וכתב לצדד על פי דברי הרמב"ם בששי מהלכות גזילה הלכה ב' המציל מן הנזק מן הדליקה אם ידע בנדאי שנתאשו הבעלים הרי אלו שלו וכו' וכאן נמי מלבד שלא היה לו שום מציאות להציל התבואה מהדליקה לולא המצילים אותה גם שמעו מפיו כמה פעמים אשר צעק איני נאבוי אבד כל רכושי וא"כ מה שהצילו העכומ"ז הוא שלהם ואף דמדינא דמלכותא צריכים הם להחזיר התבואה לבעליו ואין להם עליו אלא שכר טירחא מ"מ יש לדמות דינא דמלכותא להפקר בית דין שהעלה המקור חיים סי' תמ"ח (בד"ה הינצא) דהפקר מהני להוצא הדבר מרשותו ולא מהני להכניסו ברשות אחר עד שיעשו האחר קנין בו ואם פן קודם שזכה בעל התבואה אינה שלו ובנדאי לא ניחא ליה לזכות בדבר איסור אשר יצטרף רק לשרפו ויעבור על כל יראה (פן פתוב בספר התורה הנ"ל אבל נראה שיש לפקפק בזה דלמה ליה דבנדאי לא ניחא ליה וכו' דאף אי הוה ניחא ליה למיעבר על כל יראה לא היה עובר פינון שפך ימי הפסח לא היתה ברשותו אלא בבית העכומ"ז ואחר הפסח הוא שבא לזכות בה במה שיחזירו לו המצילים) וכתב לדחות דכינון שמדינא דמלכותא צריכים להחזירה אם פן מעולם לא זכו העכומ"ז בה ונשארה הפקר והרי קיימא לן דאפילו אם הפקיר בפה מלא ובפני עדים לא מהני שלא יאסר אחר הפסח כבמגן אברהם סי' תמ"ח סק"ח ובחזק יעקב סק"ד והאריף לפלפל ולבאר למה לא יועיל ביטול גמור והפקר ומסיק אף שהעכומ"ז לא זכו בהתבואה פינון שבנדאי יצא מרשות הישראל שוב לא הוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח והנה אם ביטל ולא ביער מתיר החק יעקב בהפסד מרובה והספים עמו האליהו רבה בסוף סי' תמ"ח ועל פי הדברים האלה היה בדעתי להתיר התבואה בהנאה ובתנאי אם יספים עמי גדול בישראל אהד אשר אוכל לסמוך עליו ראשי רובי עכ"ד הרב הנ"ל: